

**A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK
JEGYZŐKÖNYVEI**

1957. JÚLIUS 2.–DECEMBER 28.

Szerkesztette, a jegyzeteket és a bevezető tanulmányt írta
Baráth Magdolna és Feitl István

MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
BUDAPEST, 2006

**A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK JEGYZŐKÖNYVEI**

1957. július 2. – december 28.

A MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR KIADVÁNYAI

II.

FORRÁSKIADVÁNYOK

42.

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK JEGYZŐKÖNYVEI

1957. július 2. – december 28.

Szerkesztette, a jegyzeteket és a bevezető tanulmányt írta
Baráth Magdolna és Feitl István

MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
BUDAPEST, 2006

Készült a Magyar Országos Levéltárban
az

nka

Nemzeti Kulturális Alap

POLITIKATÖRTÉNETI

PTA

ALAPÍTVÁNY

támogatásával

Lektorálta
Izsák Lajos

A kötet munkálataiban közreműködött
Némethné Vágyi Karola és Tóth Eszter Zsófia

ISSN 0073-4055
ISBN 978 963 631 191 9

© Baráth Magdolna, Feitl István, 2006
© Magyar Országos Levéltár, 2006

Kiadja a Magyar Országos Levéltár, Budapest
Felelős kiadó: Geccsényi Lajos főigazgató
Kiadói szerkesztő: Ólmosi Zoltán
A nyomdai munkát a Palatia Nyomda és Kiadó végezte
Felelős vezető: Radek József

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	25
1. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 2-i ülésének jegyzőkönyve	59
Napirend előtt: A Politikai Bizottság zárt ülése	60
<i>Határozati jegyzőkönyv</i>	
1. Jelentés a belső reakció elleni harc feladatairól	60
2. Javaslat a szakszervezeti törvénytervezet alapelveiről	62
3. Jelentés az egyetemi és főiskolai marxista–leninista oktatás problémáiról	62
4. Javaslat a Táncsics Mihály Kör további tevékenységével kapcsolatban.....	63
5. Előterjesztés az 1957. évi papírkeretre	64
6. Vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentései	64
7. Személyi javaslatok	65
8. Különfélék	67
a.) Javaslat a Pártértekezlet anyagának levitelével kapcsolatban	67
b.) Javaslat a DIVSZ támogatására	68
c.) Javaslat Lesták Pál kitüntetésére	68
d.) A belügyminisztériumi „Tájékoztató”-val kapcsolatos javaslat	68
e.) A Politikai Bizottság-i tagok személyi és lakásbiztosításával, valamint ellátásával kapcsolatos javaslat	68
f.) Javaslat a gyermekparalízisről szóló sajtócikk megjelenésére vonatkozóan	68
g.) Javaslat az agrárpolitikai kérdések megtárgyalására	69
<i>Jegyzőkönyv</i>	
1. Jelentés a belső reakció elleni harc feladatairól	70
2. Jelentés az egyetemi és főiskolai marxista–leninista oktatás problémáiról.....	81
3. A vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentése A belügyminiszter-helyettesek ügyének felülvizsgálata	86
4. Személyi javaslatok Javaslat Kincses Istvánnal és Hidas Istvánnal kapcsolatban	86
5. Különfélék Jelentés Szirmai István ügyének vizsgálatáról	88
Feljegyzés a zárt ülésen tárgyalt első napirendi pontról	90
<i>Mellékletek</i>	
1. Határozat a belső reakció elleni harc néhány kérdéséről	92
2. Módosítás a határozaton	97

3. Határozat az egyetemi és főiskolai marxista–leninista oktatás problémáiról	98
4. Tájékoztató Kálmán István Szolnok megyei első titkár ügyében	103
5. Tájékoztató Szabó Gergely volt vegyipari miniszter ügyében	105

2. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 9-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos kongresszusának megszervezéséről	107
1/a. Jelentés a tanácsok káderhelyzetéről	107
1/b. Jelentés a tanácsok pártirányításának néhány kérdéséről	108
2. Javaslat a Tánacsics Mihály Kör átszervezésére	109
3. Előterjesztés önálló Partizánszövetség szervezésére	110
4. Jelentés a Győr megyei vezető káderek felülvizsgálatáról	111
5. Javaslat a pártkáderek állami oktatásban való részvételére	112
6. Vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentései	
a.) Mód Aladár ügyének kivizsgálása	112
b.) Horváth Mihály vezérőrnagy ügyének kivizsgálása	113
c.) Kovács Imre vezérőrnagy ügyének kivizsgálása	113
d.) Sággy Vilmos ügyének kivizsgálása	113
7. Személyi javaslatok	114
8. Különfélék	114
a.) A Káderosztály jelentése Szabó István ügyének kivizsgálásáról	114
b.) A Káderosztály javaslata a vezető párttagokat felülvizsgáló bizottság megszüntetésére	115
c.) Somogyi Miklós javaslata a SZVSZ VB ülésén való részvételről..	115
d.) Kállai Gyula tájékoztatója Szirmai István megbízatásával kapcsolatban az Agit. Prop. Osztály munkatársaival folytatott beszélgetésről	115
e.) Kállai Gyula beszámolója Lukács Györggyel folytatott beszélgetéséről.....	115
f.) Kiss Károly információja Gromovval folytatott megbeszéléséről.....	115

Jegyzőkönyv

Napirend előtti vita	116
1. Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos kongresszusának megszervezéséről	117
1/a. Jelentés a tanácsok káderhelyzetéről	117
1/b. Jelentés a tanácsok pártirányításának néhány kérdéséről	123
2. Javaslat a Tánacsics Mihály Kör átszervezésére	127
3. Javaslat önálló Partizánszövetség szervezésére	129
4. Javaslat a pártkáderek állami oktatásban való részvételére	133

5. Jelentés a Győr megyei vezető káderek felülvizsgálatáról	135
6. Vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentése	
a.) Mód Aladár ügyének kivizsgálása.....	137
b.) Horváth Mihály vezérőrnagy ügyének kivizsgálása.....	141
c.) Sághy Vilmos ügyének kivizsgálása.....	144
7. Személyi javaslatok	
Javaslat Kardos Géza pénzügyminiszter-helyettesé váló kinevezésére.....	145
8. Különfélék	
a.) Kállai Gyula beszámolója Lukács Györggyel folytatott beszélgetéséről.....	147
b.) Kiss Károly információja Gromovval folytatott beszélgetéséről....	147
<i>Melléklet</i>	
Határozat az önálló Partizánszövetség megszervezésére.....	150

3. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 16-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Előterjesztés a népi ellenőrzési szerv megszervezésére.....	153
2. Előterjesztés az egyetemek és főiskolák új vezetőinek kinevezésére....	155
3. Javaslat a munkásőrség felfegyverzésével kapcsolatban.....	155
4. Javaslat a Politikai Bizottság és a Titkárság munkatervére.....	156
5. Vezető kádereket felülvizsgáló II. sz. bizottság javaslata.....	156
6. Javaslat a Magyar Rádió vezetésére vonatkozóan.....	156
7. Különfélék	
a.)Kotlán Sándorkitüntetése.....	157
b.)1957.évinemzetköziutazások.....	157
c.) Javaslat az ENSZ XII. közgyűlésére kiutazó delegációra.....	158
d.) Kiss Károly javaslata cikk írására a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójára megjelenő kötetbe.....	158
e.)Javaslat a Hazafias Népfront elnökségével való megbeszélésre.....	158
f.)Javaslat a l'Humanité ünnepségen való részvételre.....	158
g.) Baranya, Bács és Békés megye kérelme a sárgabarack szállítá- sával kapcsolatban.....	159
h.)Javaslat a szocialista tábor ifjúsági szövetségei vezetőivel való időnkéntimegbeszélésre.....	159
i.)Javaslat a magyar VIT delegáció kiegészítésére.....	159
j.)Komócsin Zoltán javaslata tíz nyugati ifjúsági vezető meghívására	159
k.)Javaslat az internálás meghosszabbításával kapcsolatban.....	160
l.)Információ a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottsága üléséről.....	160

Jegyzőkönyv

1. Előterjesztés a népi ellenőrzési szerv megszervezésére..... 161
2. Előterjesztés az egyetemek és főiskolák új vezetőinek kinevezésére vonatkozóan..... 174
4. Javaslat a Politikai Bizottság és a Titkárság munkatervére..... 176
7. Különfélék
Beszámoló a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottsága üléséről.... 179

4. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 23-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Határozati javaslat a mezőgazdasági termelészövetkezetek gazdasági megerősítéséről és fejlesztéséről..... 182
2. Előterjesztés a színházak és hasonló jellegű intézmények állami támogatásának csökkentésére, valamint a mozik helyárainak emelésére..... 185
3. Az MSZMP KB és a SZOT határozata a párt és a szakszervezeti szervek feladatairól, az üzemi termelési tanácskozásokkal és a szocialista munkaversennyel kapcsolatban..... 186
4. Javaslat a Magyar Nőmozgalom programtervezetére..... 186
5. Javaslat a Magyar Honvédelmi Sportszövetség Országos Elnökségére 187
6. Személyi javaslatok..... 188
7. Különfélék
  - a.) Jelentés a Földművelésügyi Minisztérium Állami Gazdaságok Főigazgatósága vezetőségének káderhelyzetéről..... 188
  - b.) Beszámoló az Osztrák Kommunista Párt vezetőivel folytatott megbeszélésről..... 189
  - c.) Biszku Béla beszámolója a legutóbbi időkben foganatosított belügyi intézkedések hatásáról..... 190
  - d.) Münnich Ferenc javaslata Aranyossi Pál kitüntetésére..... 190
  - e.) Javaslat a Fehér Könyv IV. kötete kiadásával kapcsolatban..... 190

Jegyzőkönyv

1. Határozati javaslat a mezőgazdasági termelészövetkezetek gazdasági megerősítéséről és fejlesztéséről..... 192
2. Előterjesztés a színházak és hasonló jellegű intézmények állami támogatásának csökkentésére, valamint a mozik helyárainak emelésére..... 217
4. Javaslat a Magyar Nőmozgalom programtervezetére..... 218
7. Különfélék
  - Beszámoló az osztrák elvtársakkal folytatott megbeszélésről..... 220
  - Tájékoztató az utóbbi napokban foganatosított belügyi intézkedésekről..... 222

5. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 30-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Az ENSZ közgyűlésen a magyar kérdéssel foglalkozó ENSZ bizottság jelentésével kapcsolatosan elmondandó beszéd gondolatmenete és javaslat az ezzel kapcsolatos mozgalom megindítására..... 226
2. A pártszervezetek feladatai a gazdasági szervező munkában..... 228
3. Az MSZMP Politikai Bizottsága határozata a szocialista munkaversenyéről..... 229
4. Javaslat a KISZ első országos értekezletének megtartására..... 229
5. Személyi javaslatok..... 229
6. Különfélék
  - a.) Az Interparlamentáris Unió konferenciájára történő kiutazás..... 230
  - b.) Javaslat a Nemzetközi Vöröskereszt konferenciájára való kiutazásra..... 230
  - c.) Kiss Károly információja a szovjet nagykövetségtől kapott értesítésről..... 230
  - d.) Marosán Györgyszabadsága..... 231
  - e.) Nemes Dezső javaslata Lukács György: Az ész trónfosztása c. könyvének szovjetunióbeli kiadására..... 231

Jegyzőkönyv

1. Az ENSZ közgyűlésen a magyar kérdéssel foglalkozó ENSZ bizottság jelentésével kapcsolatosan elmondandó beszéd gondolatmenete és javaslat az ezzel kapcsolatos mozgalom megindítására..... 232
2. A pártszervezetek feladatai a gazdasági szervező munkában..... 244
3. Az MSZMP Politikai Bizottsága határozata a szocialista munkaversenyéről..... 253
6. Különfélék
  - Tájékoztató a Bajkovtól kapott információról..... 254

Melléletek

1. Határozat a szocialista munkaversenyéről..... 256
2. Határozat a KISZ I. országos értekezletének megtartásáról..... 258

6. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. augusztus 6-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Előterjesztés a hároméves tervjavaslat főbb problémáiról..... 260
2. Előterjesztés a Varsói Szerződés alapján hazánkban tartózkodó szovjet tisztii családok elhelyezésére vonatkozóan..... 260
3. Előterjesztés irodalmunk helyzetéről..... 261

4. Javaslat a Magyar Nemzet megjelenésére és szerkesztőbizottságára....	263
5. Határozati javaslat a párttagsági könyvek és tagjelölt igazolványok cseréjének előkészítésére és lebonyolítására.....	263
6. Jelentés a Partizánszövetség vezetőinek az ellenforradalom időszak alatti tevékenységéről.....	264
7. Személyi javaslat.....	264
8. Különfélék	
a.) Javaslat az augusztus 20. előtti munkaszüneti nap meghatározására.....	265
b.) Az ENSZ közgyűlés előtt különmegbízott küldése néhány arab és ázsiai országba.....	265
c.) Fehér Lajos javaslata a termelőszövetkezetek fejlesztésére vonatkozó átdolgozott előterjesztés újbóli tárgyalására.....	265
d.) Fock Jenő beszámolója a Politikai Bizottság 1957. július 23-i, az Állami Gazdaságok Főigazgatósága vezetőségének káderhelyzetéről hozott határozata végrehajtásáról.....	266
e.) Kádár János előterjesztése párt- és kormánydelegációk utazásával kapcsolatban javaslat készítésére.....	266
f.) Fock Jenő szabadsága.....	266

Jegyzőkönyv

1. Előterjesztés a hároméves tervjavaslat főbb problémáiról.....	267
2. Előterjesztés a Varsói Szerződés alapján hazánkban tartózkodó szovjet tiszt családok elhelyezésére vonatkozóan.....	282
3. Előterjesztés irodalmunk helyzetéről.....	284

Melléklet

A Központi Bizottság végrehajtási utasítása a párttagság összeírásával és a tagsági könyvcserre végrehajtásával kapcsolatos teendőkről.....	293
---	-----

7. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. augusztus 13-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Beszámoló az ellenforradalmi szervezkedés vizsgálatának eredményéről.....	299
2. Határozat a termelőszövetkezetek politikai, gazdasági és szervezeti megszilárdítására.....	299
3. Javaslat a külföldi kiutazásokkal kapcsolatban.....	300
4. Javaslat a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójának megünneplésére.....	302
5. Tájékoztató jelentés a katolikus egyházban kialakult helyzetről.....	304
6. F/4 jelű, a pártapparátus védett munkahelyével kapcsolatos jelentés....	305
7. Javaslat a vezető elvtársak biztosításával kapcsolatban.....	305
8. Személyi javaslatok.....	305

9. Külömfélék	
a.) Az Esti Hírlapra vonatkozó javaslat.....	306
b.) Molnár Erik kiküldése az Interparlamentáris Unió londoni konferenciájára.....	306
c.) Javaslat a szeptember 1-jei bányász napok megünneplésére.....	307
d.) Bizottság kiküldése a sport helyzetének megvizsgálására.....	307
e.) Az augusztus 20-i gyűlésekkel kapcsolatos javaslat.....	307

Jegyzőkönyv

2. Határozat a termelőszövetkezetek politikai, gazdasági és szervezeti megszilárdítására.....	308
3. Javaslat a külföldi kiutazásokkal kapcsolatban.....	314
4. Javaslat a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére.....	319
5. Tájékoztató jelentés a katolikus egyházban kialakult helyzetről.....	324
6. F/4 jelű, a pártapparátus védett munkahelyével kapcsolatos jelentés....	326
8. Személyi javaslatok	
Szücs Ferencre vonatkozó javaslat.....	326
9. Külömfélék	
Az Esti Hírlapra vonatkozó javaslat.....	327

Mellékletek

1. Tájékoztató jelentés a katolikus egyházban kialakult jelenlegi helyzetről.....	330
2. Határozat a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére.....	333

8. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. augusztus 21-i rendkívüli ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Az ENSZ rendkívüli ülészakával kapcsolatos feladatok.....	337
2. Magyar párt- és kormánydelegációk utazása Kínába és Romániába....	339
3. Információ a Szovjetunió Kommunista Pártja és a Jugoszláv Kommunisták Szövetsége közötti tárgyalásokról.....	340
4. Külömfélék	
Ceylon moszkvai nagykövetének javaslata.....	340

Jegyzőkönyv

1. Az ENSZ rendkívüli ülészakával kapcsolatos feladatok.....	341
2. Magyar párt- és kormánydelegációk utazása Kínába és Romániába....	350
3. Információ a Szovjetunió Kommunista Pártja és a Jugoszláv Kommunisták Szövetsége közötti tárgyalásokról.....	352
4. Külömfélék	
Ceylon moszkvai nagykövetének javaslata.....	352

9. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. augusztus 27-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Az ENSZ elé terjesztendő kormánynyilatkozat tervezete és az ezzel kapcsolatos propagandaakciók terve..... 354
2. Javaslat az üzemi demokrácia fejlesztésére és az üzemi tanácsok felállítására..... 357
3. Előterjesztés a földműves-szövetkezeti mozgalom továbbfejlesztéséről..... 359
4. Előterjesztés az agrár felsőoktatási intézmények egyes tanszékvezetőinek ellenforradalmi tevékenységük alapján történő felelősségre vonása tárgyában..... 361
5. Mód Aladár levele a Politikai Bizottsághoz..... 362
6. Javaslat Szeged város hovatartozása ügyében..... 363
7. Beszámoló néhány belügyi adatról..... 363
8. Javaslat az írókkal kapcsolatos intézkedésekre..... 364
9. A Politikai Bizottság tagjainak biztosítása..... 365
10. Személyi javaslatok..... 365
11. Különfélék
  - a.) A Nemzetközi Vörös kereszt Új-Delhiben tartandó XIX. konferenciájára kiutazó delegáció..... 366
  - b.) Katona János kitüntetése..... 366
  - c.) Személyi javaslat a Szakszervezeti Világkongresszus választott szerveibe..... 366
  - d.) Az SZKP-től ajándékba kapott Volga személygépkocsi tulajdonviszonyának rendezése..... 367
  - e.) Kállai Gyula szabadsága..... 367
  - f.) Nemes Dezső szabadsága..... 367
  - g.) Kiss Károly beszámolója az Albán Kommunista Párt leveléről..... 368

Jegyzőkönyv

1. Az ENSZ elé terjesztendő kormánynyilatkozat tervezete és az ezzel kapcsolatos propagandaakciók terve..... 369
2. Javaslat az üzemi demokrácia fejlesztésére és az üzemi tanácsok felállítására..... 382
3. Előterjesztés a földműves-szövetkezeti mozgalom továbbfejlesztéséről..... 394
4. Előterjesztés az agrár felsőoktatási intézmények egyes tanszékvezetőinek ellenforradalmi tevékenységük alapján történő felelősségre vonása tárgyában..... 403
5. Mód Aladár levele a Politikai Bizottsághoz..... 407
6. Javaslat Szeged város hovatartozása ügyében..... 409
7. Beszámoló néhány belügyi adatról..... 410

8. Javaslat az írókkal kapcsolatos intézkedésekre.....	414
--	-----

10. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. szeptember 3-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos értekezlete megszervezéséről.....	417
2. Előterjesztés a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének rendezésére.....	418
3. Javaslat a Belügyminisztérium és szerveinek pártellenőrzésére.....	420
4. A Magyar Nők Országos Tanácsának programja.....	420
5. Javaslat a Politikai Bizottság hatáskörébe tartozó káderek megerősítésére.....	421
6. Jelentés az igazságügyi vezető káderek felülvizsgálatáról.....	421
7. Jelentés az egyes állampolgárokat ért munkajogi és vagyoni hátrányok kérdéseiről.....	422
8. Személyi javaslatok.....	422
9. Különfélék	
a.) Javaslat a Kínába utazó kormánydelegáció összetételére.....	423
b.) Kállai Gyula javaslatai filmbemutatókkal kapcsolatban.....	423
c.) Javaslat a politikai bizottsági tagok pihenőnapjával kapcsolatban...	424
d.) Kádár János javaslata Központi Előadói Iroda létrehozására.....	424

Jegyzőkönyv

1. Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos értekezlete megszervezéséről.....	425
2. Előterjesztés a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének rendezésére.....	430
3. Javaslat a Belügyminisztérium és szerveinek pártellenőrzésére.....	444
4. A Magyar Nők Országos Tanácsának programja.....	444
7. Jelentés az egyes állampolgárokat ért munkajogi és vagyoni hátrányok kérdéseiről.....	448
9. Különfélék	
Javaslat a Központi Előadói Iroda létrehozására.....	449

Melléklet

Határozat a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének rendezésével kapcsolatban.....	451
--	-----

11. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. szeptember 12-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Irányelvek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére.....	452
--	-----

2. Személyi javaslatok.....	454
3. Különlék	
a.) Jelentés a Magyar Honvédelmi Sportszövetség szervezési munkájáról.....	454
b.) Javaslat a Gazdasági Bizottság összetételére.....	454
c.) Javaslat az egyházi naptárak kiadásával kapcsolatban.....	455
d.) Kiss Károly előterjesztése a Bőripari Dolgozók Szakszervezete 80 éves fennállása alkalmából kitüntetések adományozására.....	455
e.) Politikai Bizottság-i tagok szabadsága.....	455
f.) Kiss Károly bejelentése Altomáré Iván adóssága kifizetésére kötelezéséről.....	455
g.) Kádár János előterjesztése a mongol delegáció tiszteletére szervezett nagygyűléssel kapcsolatban.....	456

Jegyzőkönyv

1. Irányelvek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére.....	457
3. Különlék	
Javaslat a Gazdasági Bizottság összetételére.....	466

12. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. szeptember 17-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Javaslat a Hazafias Népfront továbbfejlesztésére.....	470
2. Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október–novemberi ellenforradalomban.....	473
3. Jelentés a Néphadsereg átszervezésének végrehajtásáról.....	475
4. Javaslat az ellenséges elemek állami posztokról való kiszorítására.....	476
5. Különlék	
a.) Információ a varsói pártértekezlettel kapcsolatban.....	477
b.) Nemes Dezső javaslata a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójával kapcsolatban kiadott tézisek broszúrában való megjelentetésére.....	477
c.) Münnich Ferenc bejelentése Kun Béla özvegyének és családjának Magyarországra érkezéséről.....	477
d.) Kádár János bejelentése a Kínába utazó delegációban gazdasági szakember részvételéről.....	478

Jegyzőkönyv

1. Javaslat a Hazafias Népfront továbbfejlesztésére.....	479
2. Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október–novemberi ellenforradalomban.....	505
3. Jelentés a Néphadsereg átszervezésének végrehajtásáról.....	527

4. Javaslat az ellenséges elemek állami posztokról való kiszorítására.....	529
5. Különfélék	
Információ a varsói pártértekezletről.....	532

13. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. október 9-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Kádár János beszámolója a kínai útról.....	536
2. Javaslat a magyar sportélet megjavítására.....	537
3. A KISZ javaslatai	
3/a. Javaslat a KISZ Országos Értekezletének határozatára.....	539
3/b. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség szervezeti szabályzata.....	540
3/c. Javaslat az ifjúsági sajtó rendszerére.....	541
3/d. Javaslat a KISZ Központi Bizottságának, Intéző Bizottságának és Titkárságának, valamint a KISZ Fegyelmi Bizottságának tagjaira..	541
4. Javaslat a pártapparátus dolgozóinak fizetésrendezésére.....	542
5. Vezető párttagokat felülvizsgáló I. sz. bizottság javaslatai.....	543
6. Személyi javaslatok.....	544
7. Különfélék	
a.) Javaslat a KISZ státuszának emelésére.....	547
b.) Javaslat a KISZ titkárképző iskola helyiségére.....	547
c.) A KISZ és a Magyar Rádió részéről újév alkalmából a kommunista mozgalom vezetőinek felteendő kérdések.....	548
d.) Az Osztrák Ifjúsági Szövetség egyik titkárának magyarországi látogatása.....	548
e.) Javaslat a Borsód megyei pártiskola elhelyezésére.....	548
f.) Ali Sabry egyiptomi államminiszter Magyarországra történő meghívása.....	548
g.) A műszaki együttműködési bizottságok tagjainak jóváhagyása.....	549
h.) A turai népi együttes bulgáriai útja.....	549
i.) Javaslat az elméleti munkaközösségek tagjaira és vezetőire.....	549
j.) Javaslat az üzemi függetlenített funkcionáriusok nyereségrészesedésére.)	549
k.) A Tudományos Osztály kérése a Politikai Bizottság elé terjesztendő anyagok tárgyalásának elhalasztására.....	550
l.) Javaslat az október 14-i megyei titkári értekezlet összehívására....	550
m.) Háromtagú szovjet delegáció meghívása Vereb községben felállítandó szovjet emlékmű felavatására.....	550
n.) Március 1-jének a „Határország Nap”-jává történő nyilvánítása.....	550
o.) Javaslat a követek informálására a párthatározatokról.....	550

ö.) Javaslat a Magyarország megsegítésében részt vett külföldi szakszervezeti funkcionáriusok kitüntetésére.....	551
p.) dr. Melich János kitüntetése.....	551
r.) Fock Jenő javaslata a londoni külkereskedelmi kirendeltség vezetőjére.....	551
s.) Kállai Gyula javaslata a „Tokaj-hegyaljai napokon” Dobi István és Münnich Ferenc részvételére.....	551
t.) Kállai Gyula javaslata az NDK-ba utazó történész delegáció vezetőjének kijelölése.....	551
u.) Biszku Béla javaslata az íróper tárgyalásának időpontjára.....	552
ü.) Somogyi Miklós javaslata a műszaki dolgozók konferenciájának időpontjával kapcsolatban.....	552
v.) Rónai Sándor javaslata parlamenti delegáció utazására Bulgáriába.....	552
x.) Apró Antal javaslata a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójára Moszkvába utazó delegáció tagjaira.....	552
y.) Münnich Ferenc javaslata a hazánkban tartózkodó szovjet veterán küldöttség tagjainak tiszteletére adandó vacsorára.....	553
z.) Kádár János javaslata a Határőrség tisztjei fizetésrendezési lehetőségének megvizsgálására.....	553
<i>Jegyzőkönyv</i>	
2. Javaslat a magyar sportélet megjavítására.....	554
3. A KISZ javaslatai	
3/a. Javaslat a KISZ Országos Értekezletének határozatára.....	576
3/b. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség szervezeti szabályzata.....	585
3/c. Javaslat az ifjúsági sajtó rendszerére.....	590
3/d. Javaslat a KISZ Központi Bizottságának, Intéző Bizottságának és Titkárságának, valamint a KISZ Fegyelmi Bizottságának tagjaira..	595
4. Javaslat a pártapparátus dolgozóinak fizetésrendezésére.....	598
<i>Melléklet</i>	
Határozat a testnevelési és sportmozgalom néhány fontos kérdéséről.....	602

14. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. október 16-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Javaslat a Hazafias Népfront vezető szerveiben végrehajtandó személyi változásokra..... 608
2. Javaslat a KISZ Központi Bizottságának tagjaira, póttagjaira, valamint az Intéző Bizottság tagjaira és a KB titkáira..... 610

Jegyzőkönyv

1. Javaslat a Hazafias Népfront Országos Tanácsa ülésével és a Hazafias

Népfront vezető szerveiben végrehajtandó személyi változásokkal kapcsolatban.....	612
---	-----

15. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. október 22-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Javaslat a Politikai Bizottság és a Titkárság negyedik negyedévi munkatervére.....	618
2. Javaslat a nyugdíjak rendezésére.....	619
3. Előterjesztés Szabó Miklós nyilatkozatának a külpolitika terén való felhasználására.....	620
4. Javaslat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására.....	621
5. Személyi javaslatok.....	623
6. Különfélék	
a.) Jelentés az Interparlamentáris Unió londoni konferenciájáról.....	623
b.) Javaslat a megyei, városi és járási titkárok tanfolyamával kapcsolatban.....	624
c.) Javaslat a bolgár nemzetgyűlés ülésén való részvételre.....	624
d.) Javaslat a Központi Bizottság, a Politikai Bizottság, a Központi Bizottság osztályvezetői és miniszterek körében való kitüntetésekre.....	625
e.) A Szovjetunióba utazó magyar párt- és kormánydelegációval kapcsolatos bejelentés.....	625
f.) A Politikai Bizottság-i tagok részvétele a KISZ Országos Értekezletén.....	625
g.) Javaslat a Központi Bizottság ülése összehívására.....	626
h.) dr. Bölöni György kitüntetése.....	626
i.) Kállai Gyula szabadsága.....	626
j.) Rákosi Mátyás levele a Népszabadság szerkesztőségéhez.....	626
k.) Kádár János javaslata Kállai Gyula Lukács Györggyel való beszélgetésére.....	627
l.) Apró Antal javaslata a volt szófiai katonai attasé egészségi állapotáról jelentés kérésére.....	627

Jegyzőkönyv

1. Javaslat a Politikai Bizottság és a Titkárság 1957. negyedik negyedévi munkatervére.....	628
2. Javaslat a nyugdíjak rendezésére.....	637
3. Előterjesztés Szabó Miklós nyilatkozatának a külpolitika terén való felhasználására.....	642
4. Javaslat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására.....	643

16. Az MSZMP Politikai Bizottság 1957. október 29-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Az 1958. évi terv keretszámai..... 652
2. A külkereskedelem munkája és káderhelyzete..... 653
3. Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia közgyűlésére és nagygyűlésére..... 653
4. Előterjesztés a termelőségvetkezeti tagok nyugdíjbiztosításáról..... 654
5. Határozati javaslat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására..... 654
6. Különfélék
  - a.) Kádár János tájékoztatója a Magyarországra érkező szovjet kormánydelegációval kapcsolatban..... 655
  - b.) A Szovjetunióba utazó párt- és kormánydelegáció összetételében beállott változás..... 655
  - c.) Az SZKP-tól érkezett információk ismertetése, válasz-tervezet az SZKP Központi Bizottságának..... 655
  - d.) A Központi Bizottság ülésén Kádár János által elmondandó beszéd vázlatának ismertetése..... 656
  - e.) Bulgáriába utazó parlamenti delegációra javaslat..... 656

Jegyzőkönyv

1. Az 1958. évi terv keretszámai..... 657
4. Előterjesztés a termelőségvetkezeti tagok nyugdíjbiztosításáról..... 675
5. Határozati javaslat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására..... 679
6. Különfélék
  - a.) Kádár János tájékoztatója a Magyarországra érkező szovjet kormánydelegációval kapcsolatban..... 680
  - d.) A Központi Bizottság ülésén Kádár János által elmondandó beszéd vázlatának ismertetése..... 681

Mellékletek

1. Határozat a Magyar Tudományos Akadémia közgyűléséről és nagygyűléséről..... 685
2. Határozat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására..... 687

17. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. november 12-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Javaslat a hadsereg pártellenőrzésére..... 689

2. Javaslat a hadseregben működő párt- és politikai szervek munkájára vonatkozó irányelvek módosítására.....	690
3. Javaslat a Belügyminisztérium és szervei pártellenőrzésére.....	691
4. Jelentés a munkásőrség helyzetéről.....	692
5. A párt és tömegpolitikai munkáról szóló politikai akadémiai előadás tézisei.....	692
6. Horváth Imre beszámolója az ENSZ ülészakáról.....	692
7. Biszku Béla bejelentése Déry Tibor és társai peréről.....	692
8. Nemes Dezső brosúrájával kapcsolatos állásfoglalás.....	693
9. Személyi javaslatok.....	693
10. Különfélék	
a.) A Svéd Kommunista Párt kongresszusán való részvétel.....	694
b.) A SZOT és jugoszláv szakszervezeti vezetők tanácskozásának tervezete.....	694
c.) PB tagok részvétele az Országos Nőkonferencián.....	695
d.) Marosán György bejelentése Páger Antal támogatásáról és villája visszaadásáról.....	695
e.) Kiss Károly bejelentése rabok foglalkoztatásáról.....	696
f.) Révész Géza beszámolója Fábri József egészségi állapotáról és elhelyezéséről.....	696

Jegyzőkönyv

1. Javaslat a hadsereg pártellenőrzésére.....	697
2. Javaslat a hadseregben működő párt- és politikai szervek munkájára vonatkozó irányelvek módosítására.....	704
5. A párt és tömegpolitikai munkáról szóló politikai akadémiai előadás tézisei.....	708
6. Horváth Imre beszámolója az ENSZ ülészakáról.....	725

18. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. november 21-i ülésének jegyzőkönyve

Napirend előtt

Marosán György bejelentése a kommunista és munkáspártok találkozója dokumentumainak fordításáról.....	735
Apró Antal beszámolója Antonin Zapotoczky temetéséről.....	736

Határozati jegyzőkönyv

1. Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október–novemberi ellenforradalomban.....	736
2. Határozati javaslat a Hazafias Népfront mozgalom megerősítésére.....	737
3. Javaslat a Tánicsics körrel kapcsolatban.....	737
4. Előterjesztés a könyvkiadás helyzetéről és az 1958. évi tervről.....	737
5. A Kossuth Kiadó 1957. évi könyvkiadói tevékenységéről és az 1958. évi feladatairól.....	739

6. Személyi javaslatok.....	740
7. Különfélék	
a.) Javaslat az Országgyűlés 1957. december 17–21-i összehívására és napirendjére.....	740
b.) Javaslat Komócsin Zoltán szabadságával kapcsolatban.....	740
c.) Fehér Lajos bejelentése vizsgálat indításáról a Heves megyei PB titkár ellen.....	740
d.) Javaslat Ady Endre születésének 80. évfordulója megünneplésével kapcsolatban.....	741
<i>Jegyzőkönyv</i>	
1. Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október–novemberi ellenforradalomban.....	742
Különfélék	
1. Antonin Zapotoczky temetése.....	760
2. Határozati javaslat a Hazafias Népfront mozgalom megerősítésére.....	761
4. Előterjesztés a könyvkiadás helyzetéről és az 1958. évi tervről.....	764
5. A Kossuth Kiadó 1957. évi könyvkiadói tevékenységéről és az 1958. évi feladatairól.....	770
<i>Melléklet</i>	
Határozat és javaslat a Hazafias Népfront mozgalom megerősítésére.....	774
19. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. november 23-i ülésének jegyzőkönyve	
<i>Határozati jegyzőkönyv</i>	
1. Kádár János beszámolója a Szovjetunióban járt párt- és kormánydelegáció munkájáról, illetve a moszkvai értekezletről.....	783
2. Különféle.....	784
20. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. november 26-i ülésének jegyzőkönyve	
<i>Határozati jegyzőkönyv</i>	
1. Jelentés a budapesti pártmozgalom helyzetéről.....	788
2. A kádarmunka néhány szervezeti kérdése.....	789
3. Jelentés a munkásörség helyzetéről és javaslat a további feladatokra....	790
4. Előterjesztés a hazai uránipar fejlesztésének eddigi eredményéről és a távlati fejlesztéssel kapcsolatos tennivalókról.....	792
5. Jelentés a kőolajipar helyzetéről.....	793
6. Jelentés a műszaki értelmiség helyzetéről.....	794
7. Előterjesztés a termelőszövetkezeti tagok nyugdíjbiztosításáról.....	796
8. Személyi javaslatok.....	797
9. Különfélék	
a.) A Művelődési Minisztérium javaslata Grösz József kitüntetésére....	797
b.) Fehér Lajos bejelentése a Partizánszövetségben történtek kivizsgálásáról.....	798

- c.) Kiss Károly bejelentése a jugoszláv követségi fogadáson való részvételről és Sollner József temetéséről..... 798
- d.) Kádár János bejelentése a Központi Bizottság ülése határozati javaslatának megszövegezéséről..... 798

Jegyzőkönyv

1. Jelentés a budapesti pártmozgalom helyzetéről..... 799
2. Javaslat a kádermunka néhány szervezeti kérdésére..... 837
3. Jelentés a munkásörség helyzetéről és javaslat a további feladatokra.... 847
4. Előterjesztés a hazai uránipar fejlesztésének eddigi eredményéről és a távlati fejlesztéssel kapcsolatos tennivalókról..... 855
5. Jelentés a kőolajipar helyzetéről..... 859
6. Jelentés a műszaki értelmiség helyzetéről..... 865
7. Előterjesztés a termelőszövetkezeti tagok nyugdíjbiztosításáról..... 871

Mellékletek

1. Határozat a munkásörség tevékenységéről..... 881
2. Határozat a hazai uránipar fejlesztéséről..... 883
3. Határozat a kőolajipar helyzetéről..... 884

21. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 3-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Előterjesztés az új felvásárlási rendszer eredményeiről és tapasztalatairól..... 885
2. Előterjesztés a magánkisipar és szövetkezeti ipar helyzetéről és feladatairól..... 886
3. Előterjesztés a Partizánszövetség küldöttterkezetéről..... 886
4. Határozattervezet a kádermunka néhány szervezeti kérdéséről..... 887
5. Javaslat az elméleti munkaközösségek munkájára..... 888
6. Személyi javaslat..... 888
7. Különfélék
- a.) Javaslat az Országgyűlés decemberi ülészakának napirendjére..... 889
- b.) Javaslat a szakszervezeti kongresszuson való részvételre..... 890
- c.) Kiss Károly bejelentése Szilágyi Dezső varsói utazásáról..... 890
- d.) Kiss Károly bejelentése az Algíri Kommunista Párt delegációjának fogadásáról..... 891
- e.) Kádár János bejelentése kapcsolat létesítéséről az Olasz Szocialista Párt egyes vezetőivel..... 891

Jegyzőkönyv

1. Előterjesztés az új felvásárlási rendszer eredményeiről és tapasztalatairól..... 892
2. Előterjesztés a magánkisipar és szövetkezeti ipar helyzetéről és feladatairól..... 915

4. Határozati javaslat a kádermunka néhány szervezeti kérdéséről.....	925
5. Javaslat az elméleti munkaközösségek munkájára és jövő évi programjára.....	926
<i>Mellékletek</i>	
1. Határozat a kádermunka néhány szervezeti kérdéséről.....	928
2. Javaslat az elméleti munkaközösségek munkájára	930

22. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 10-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Előterjesztés büntetőpolitikánk egyes kérdéseiről.....	935
2. Előterjesztés az ügyvédi kérdés politikai és jogi rendezéséről.....	936
3. A Külügyminisztérium munkája az ellenforradalom utáni időszakban	937
4. Feljegyzés a magyar gyermekek repatriálása tárgyában.....	937
5. Személyi javaslatok.....	938
6. Különfélék	
a.) Javaslat a SZÖVOSZ kongresszus alkalmából kitüntetendőkre.....	939
b.) Javaslat Dr. Gábor Ernő kitüntetésére.....	939
c.) Javaslat Dr. Simonovits István kitüntetésére.....	939
d.) Javaslat az Országgyűlés napirendjére.....	939
e.) Kádár János javaslata rendszabályok kidolgozására a diplomáciai vonatkozású letartóztatások esetében és bizottság létesítése a miniszterelnöki beszámoló vázlatának elkészítésére.....	940
f.) Münnich Ferenc javaslata az Orient Express magyarországi szakaszának felújítására.....	940
g.) Nemes Dezső javaslata megbízásra cikkek írására a Népszabadság karácsonyi és újévi számába.....	940
h.) Kiss Károly javaslata Szilágyi Dezső lengyelországi útjára és Darvas József 1945 előtti párttagságának elismerésére.....	941

Jegyzőkönyv

1. Előterjesztés büntetőpolitikánk egyes kérdéseiről.....	942
2. Előterjesztés az ügyvédi kérdés politikai és jogi rendezéséről.....	958
4. A magyar gyermekek repatriálásáról.....	965

23. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 16-i zárt ülésének jegyzőkönyve..... 970

24. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 17-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Jelentés az államvédelem értékeléséről.....	972
--	-----

2. Előterjesztés az országgyűlési képviselők mentelmi jogáról, valamint a képviselők összeférhetetlenségéről.....	973
3. Határozati javaslat a mezőgazdasági felvásárlási rendszer további javításáról.....	974
4. Határozati javaslat a magánkisipar és szövetkezeti ipar helyzetére és feladatairól.....	974
5. Javaslat az MSZMP 1958. évi költségvetésére.....	976
6. Javaslat a KISZ apparátus 1958. évi költségvetésére.....	977
7. Előterjesztés az általános iskola helyzetéről.....	978
8. Személyi javaslatok.....	978
9. Különfélék	
a.) Javaslat a hadseregben működő pártszervezetek vezetőségeinek újjáválasztására.....	978
b.) Előterjesztés a parlamenti kommunista képviselők csoportjának megalakítására és a vezetőség megválasztására.....	979
c.) A PTO javaslata a PB elé kerülő anyag határidejének módosítására	979
d.) Nemes Dezső bejelentése a Népszabadság munkájáról szóló előterjesztés időpontjáról.....	979
e.) Münnich Ferenc bejelentése a Magyarország című lap további perspektívájának megvizsgálásáról.....	980
f.) Kiss Károly bejelentése a miniszterelnöki beszámolót előkészítő bizottság összetételéről.....	980
h.) Kádár János bejelentése Szirmai István és Orbán László szabadságáról.....	980
<i>Jegyzőkönyv</i>	
1. Jelentés az államvédelem értékeléséről.....	981
2. Törvénytervezet az országgyűlési képviselők mentelmi jogáról, valamint a képviselők összeférhetetlenségéről.....	994
3. Határozati javaslat a mezőgazdasági felvásárlási rendszer további javításáról.....	998
4. Határozati javaslat a magánkisipar és a szövetkezeti ipar helyzetére és feladataira.....	1003
<i>Melléletek</i>	
1. Határozat az állambiztonsági munka néhány kérdéséről.....	1005
2. Határozat a pártbizottságok és pártszervek gazdálkodási rendszeréről..	1011
25. A MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 21-i ülésének jegyzőkönyve	
1. Hammarskjöld ENSZ főtitkár látogatása.....	1014

26. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 24-i ülésének jegyzőkönyve

Határozati jegyzőkönyv

1. Beszámoló a szovjet–magyar gazdasági tárgyalásokról..... 1017
2. Előterjesztés az Országos Tervhivatal munkájáról.....1017
3. Az új Munka Törvénykönyve előkészítésével kapcsolatos elvi kérdések..... 1018
4. Jelentés a Párttörténeti Intézet munkájáról..... 1019
5. Jelentés a Partizánszövetség 1957. november 23-i országos küldöttértekezletéről..... 1019
6. Különfélék
  - a.) Jelentés a Magyarország című hetilap megszüntetéséről..... 1020
  - b.) Javaslat a KB, PB és Titkárság 1958. első félévi munkatervére..... 1020
  - c.) Kiss Károly bejelentése a Svéd Kommunista Párt kongresszusán való részvételről.....1021
  - d.) Kádár János bejelentése vizsgálat indításáról az adó ügyben megjelent hirdetmény szövege miatt..... 1021

Jegyzőkönyv

1. Beszámoló a szovjet–magyar gazdasági tárgyalásokról..... 1023
2. Jelentés az Országos Tervhivatal munkájáról.....1043
3. Az új Munka Törvénykönyve előkészítésével kapcsolatos lényeges elvi kérdések..... 1055

Melléklet

- Határozat az Országos Tervhivatal munkájáról..... 1067

27. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 28-i ülésének jegyzőkönyve

Napirend előtt

- Kádár János beszámolója az SZKP Központi Bizottsága üléséről..... 1069

Határozati jegyzőkönyv

1. Előterjesztés az 1958. évi népgazdasági terv helyzetéről..... 1071
2. Hivatalos látogatások és meghívások tervezete 1958. évre.....1073

Jegyzőkönyv

Napirend előtt

- Kádár János beszámolója az SZKP Központi Bizottságának üléséről..... 1075

1. Az 1958. évi népgazdasági terv helyzete..... 1081

Az MSZMP Központi Bizottságának tagjai és póttagjai..... 1091

Az MSZMP Politikai Bizottságának tagjai, póttagjai..... 1093

A Titkárság tagjai.....1093

A Központi Ellenőrző Bizottság tagjai..... 1094

Rövidítések jegyzéke.....1095

Névmutató.....1101

Bevezető

1957 júliusában megkezdte tevékenységét az *MSZMP KB Politikai Bizottsága*.¹ A nevében megszűnt Ideiglenes *Intéző Bizottsághoz* képest azonban lényeges változás nem történt. Az országos pártértekezletet követően a *Központi Bizottság* 1957. június 29-én *Kiss Károly* előterjesztésében vita nélkül, egyhangú nyílt szavazással, percek alatt emelte a testület létszámát 10-ről 11-re (és beiktatta két fővel a póttag intézményét), és ugyanilyen gyorsan megválasztotta az új helyekre *Fock Jenőt*, póttagnak pedig *Nemes Dezsőt*, a Népszabadság főszerkesztőjét és *Komócsin Zoltánt* a *KISZ Országos Szervező Bizottságának* első titkárát.² A KB első titkára *Kádár János* lett. A Politikai Bizottság személyi összetétele 1959 végéig nem változott.

Az MSZMP 1957. június 27–29-e között lezajlott *Országos Pártértekezlete* által elfogadott *Szervezeti és Működési Szabályzat* a Politikai Bizottságról mindössze annyit rögzített, hogy azt a Központi Bizottság saját tagjai közül választja, és a KB teljes ülései között irányítja és vezeti a pártot.³ Ez egyben megerősítette a korábbi és az MSZMP fennállása korszakában majdnem mindvégig jellemző állapotot, nevezetesen, hogy Magyarország legfontosabb politikai döntéshozó testülete a Politikai Bizottság volt.⁴

Az új testület július 2-i, első ülésén mindjárt egy rendkívüli napirend előtti témára összpontosította figyelmét. A PB másnapra sebtében kibővített központi bizottsági ülést hívott össze. A tárgy az SZKP *Malenkov–Kaganovics–Molotov* pártellenes csoport ügyében hozott határozata volt.⁵ Másnap az MSZMP Központi Bizottsága határozatban biztosította az SZKP KB-t a tisztogatással való egyetértéséről, üdvözölte a párt egységének és a XX. kongresszus irányvonalának megvédelmét. A testület a Moszkvában lezajlott eseményeknek belpolitikai jelentőséget tulajdonítva leszögezte: a pártellenes csoport felszámolása „hathatós

---

¹ Az MSZMP Országos Értekezletén elfogadott szervezeti szabályzatnak megfelelően az MSZMP KB Titkársága 1957. július 19-i határozata a párt vezető szervei nevéből ezt az elnevezést erősítette meg. L. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága Titkárságának jegyzőkönyvei 1957. július 1. – december 31.* Szerkesztette FEITL István. Napvilág Kiadó, Bp., 2000. 73.

² Nem történt változás ekkor a Titkárság összetételében sem, amit továbbra is Kádár János vezetett. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei.* Szerkesztette NÉMETHNÉ VÁGYI Karola–SOÓS László–T. VARGA György–ÚJVÁRY Gábor. Magyar Országos Levéltár, Bp., 1997. 25–27.

³ *A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos Értekezletének jegyzőkönyve. 1957. június 27–29.* Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1957. 286. és 297.

⁴ A Politikai Bizottság szervezet-történetére l. *Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei. I. kötet. 1956–1962.* Összeállította NÉMETHNÉ VÁGYI Karola. Magyar Országos Levéltár, Bp., 1995. 31–32.

⁵ A pártellenes csoport tevékenységét részletesen ismertette Kádár János a Központi Bizottság 1957. július 3-i ülésén. L. erre *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei* i. m. 29–37.

segítséget jelent” a magyar párt egységének megvédelmezéséhez „bármely oldalról jövő támadással szemben” is.

A KB ülésén – mint ebben az időszakban általában – Kádár János volt a meghatározó személyiség, a napirend tulajdonképpen az ő beszámolójából állt, amit a résztvevők tudomásul vettek és határozati javaslatát egyhangúlag elfogadták. Bár az ülés formálisan a párton belüli információáramlás biztosítását szolgálta, a valóságban Kádár Jánosnak ennél fontosabb céljai voltak az ország felső vezető körével való rendkívüli találkozóra.

A háttér megvilágításához mindenképp a szovjet és a magyar párt első számú vezetőjének viszonyára kell utalni. 1956 tavaszán Kádár János azok mögé sorakozott fel, akik elégedetlenek voltak *Rákosi Mátyás* és hívei status quo politikájával és a hrucsovi eszközök bizonyos mértékű alkalmazásától várták a belpolitikai feszültségek oldását. Moszkva mégis bizalmatlan volt vele szemben, ami az 1956. júliusi budapesti utódlási tárgyalások során is érzékelhető volt. Aztán következett 1956. november 3-a, Kádár és *Nyikita Szergejevics Hruscsov*, az SZKP KB első titkárának sorsdöntő személyes találkozója, ahol a rendelkezésünkre álló források⁶ szerint az SZKP ura nemcsak tárgyal, de feltételeket is hajlandó volt teljesíteni a kiszemelt utód számára. Az elkövetkezendő hetek politikai konszolidációs lépései, az elhatárolódás a Rákosi–Gerő-klikktől a szocialista táboron belül mindenképp Hruscsovnak volt köszönhető. Minden valószínűség szerint Kádár egyre inkább Hruscsovban és a hozzá közelálló politikusokban bízott. Ha volt valaki a szovjet vezetésben, aki meg tudta érteni például viszolygását a Moszkvában tartózkodó régi vezetők bármilyen formájú visszatérését illetően, az elsősorban az SZKP vezetője lehetett. És ez az 1957. márciusi moszkvai tárgyalásokon be is bizonyosodott.⁷

Hruscsov győzelme Kádár János számára tehát saját pozíciójának megerősödését jelentette. Nem véletlen, hogy még mielőtt egyeztetett volna a Politikai Bizottsággal, kedvezően reagált a moszkvai fejleményekre, az eseményekről a magyarok közül elsőnek őt tájékoztató szovjet politikusokkal beszélve.

A Központi Bizottság összehívását és különösen az ügy nyilvános belpolitikai értelmezését ez azonban még nem magyarázza. Itt vissza kell nyúlnunk az 1957-es esztendő első felének néhány hazai fejleményéhez. Amikor az 1957. januári kormánynyilatkozat megjelenése utáni hetekben kiderült, hogy a hatalom politikai és ideológiai fegyvertárának gyengesége lehetetlenné teszi a gyors konszolidációt és ennek megfelelően egy mérsékeltebb politikai gyakorlatra való áttérést, az Ideiglenes Intéző Bizottságban február 12-én elhatározássá érlelődött az ún. kétfrontos harc politikájának felfüggesztése és a jobboldallal szembeni kíméletlen fellépés megindítása. Az ezt követő időszakot a politikai és az ideológiai

⁶ Magyar Országos Levéltár (a továbbiakban: MOL) XIX–J–1–k 55. d.

⁷ FEITL István: *A bukott Rákosi*. (Politikatörténeti Füzetek IV.) A Politikatörténeti Alapítvány kiadása, Bp., 1993. 21–24.

visszafordulás jellemzi, amelynek jórészt áldozatul esnek mindazok a „köztes” politikai elképzelések – és ezek teoretikus megalapozási kísérletei –, amelyek 1956 novemberétől 1957 januárjáig bizonyos teret kaphattak. Képviselői között politikai tisztogatás kezdődik, a vádlottak padjára kerülnek a reformkommunista nézetek, börtönbe azok következetes szószólói.⁸ Március 7-én megjelent a hazahívott Révai József *Eszmei tisztaságot* című cikke, amely igénybejelentés volt a Rákosi–Gerő-csoport politikájának rehabilitálására. Mondandóját ugyan részben elutasították, ez azonban elsősorban annak volt köszönhető, hogy bírálta az MSZMP politikájának korábbi felemását, tehát kimondatlanul is támadta az Ideiglenes Intéző Bizottság tagjait.

Kádár János nem passzív tudomásul vevője, hanem egyik aktív irányítója volt e folyamatnak. A testületi üléseken keményen fellépett a párton belüli mérsékelt politikusokkal szemben, kezdeményezője volt a *Nagy Imre*-csoport és mások elleni adminisztratív fellépésnek, az ideológiai lejárató kampánynak. Maga is úgy látta, hogy a hatalom konszolidációja szempontjából a revizionizmus összehasonlíthatatlanul nagyobb veszélyt jelent, mint a baloldali elhajlás. Mégsem volt a totális restauráció képviselője. Ez a legszembetűnőbben társadalompolitikai felfogásában mutatkozott meg. Fellépett a restriktív, drasztikus fogyasztáscsökkentő intézkedéseket követelő gazdaságpolitikai törekvésekkel szemben, türelmet tanúsított a kisiparos, kiskereskedő és az egyénileg gazdálkodó paraszti rétegek törekvései iránt. Biztosította e gazdaságpolitika személyi feltételeit a párt Intéző Bizottságában is. A háttérben megint csak Hruscsov, illetve azok a szovjet kölcsönök álltak, amelyek megóvták a magyar nemzetgazdaságot egy válság kibontakozásától.

Kádár János látta a rákosisták felélénkülését is. Elsősorban a *Táncsics körre* kívánt lecsapni, de 1957 márciusában, Moszkvában a magyar igények teljesítésének egyik feltétele épp a balosokkal szembeni fellépések felfüggesztése volt.⁹ Meg kellett elégednie Rákosi Mátyás, Gerő Ernő és társaik Moszkvában tartásával, és ezzel tulajdonképpen be is érte. A szellemet azonban nem lehetett visszaparancsolni palackjába. Az Országos Párttervezlet közeledtével nyugtalanító hírek érkeztek az Intéző Bizottsághoz. A helyi szervezetekben a funkciók körüli csetepatékban a mind hangosabban fellépő régi káderek az MDP vezetése iránti hűségnyilatkozatoknak beillő állásfoglalásokkal indultak harcba. A *Dögei Imre*-vezette földművelésügyi apparátus szívós küzdelembe kezdett az egyéni gazdaságok iránt toleráns – *Fehér Lajos* nevével fémjelezhető – agrárpolitikai vonal ellen. Bizonytalan hírek keringtek *Vég Béla* volt KV-titkárról

⁸ L. BARÁTH Magdolna–FEITL István: *Vádirat a revizionizmus ellen*. Évkönyv II. 1993. Az 1956-os Intézet kiadása, Bp., 1993. 289–294.

⁹ *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. III. kötet 1957. április 5.–1957. május 17.* Szerkesztette BARÁTH Magdolna–FEITL István. Intera Rt., Bp., 1994. 21., 31. és 161–162.

és *Hidas István* volt miniszterelnök-helyettesről is.¹⁰ A volt baranyai első titkár, *Farkas László* és más, kisebb jelentőségű személyek ügye a pártból való kizárásig fajult.¹¹ Kádár János 1957. június 5-én elrendelte a pártapparátusban tapasztalható baloldali ellenállás okainak kivizsgálását. Az Ideiglenes Intéző Bizottság előtt kijelentette: „A Táncsics körrel sem fogunk cicázni.[...] A szektás vonal annyit nem ér, mint egy köpés. Ha arra leszünk kényszerítve, hogy fellépjünk ellene, ebből nem lesz baj, mert ennek nincs bázisa.”¹²

Az összecsapásra hamarosan sor került. Az 1957. június 27-én megkezdődött pártértekezlet második napján Révai Józsefnek a régi vezetés politikai rehabilitálását, sőt reaktiválását követelő beszéde egyértelműen mutatta, hogy a februárban szabadjára engedett restaurációs tendenciák hova vezettek. Az értekezlet zárt ajtók mögött folyt külföldi meghívottak nélkül. Kádár János most kizárólag saját pozíciójának megszilárdítására törekedett. Az „ellenforradalom négy okának” egyenrangúságáról, Rákosiék történelmi bűnéről beszélt – ez azonban nem jelentett még csak gesztust sem jobbra. A szándék és a mondandó prózaibb volt: a párt vezető testületein kívül semmilyen politikai centrum kialakítására nincs lehetőség. Legyen az Révai József, a Táncsics kör, vagy a kettő együtt.

Vajon miért volt fontos Kádár János számára, hogy zárszavát szinte teljes egészében a Révai beszéd bírálatára építse, miközben tudta, hogy a rákosista restaurációnak nincs tömegbázisa? Nem kétséges, hogy ebben az elmúlt hetek tendenciái és az SZKP-ban zajló események kimenetelének bizonytalansága is közrejátszott. Volt azonban más ok is. A pártértekezlet előtt a politikai rendőrség felől is figyelmeztető hírek érkeztek. Az egyik kihallgatáson az ő vizsgálata és felelősségre vonása is felmerült. Mások Rákosi, Farkas és társai emlékének felelevenítésével foglalatoskodtak. Kádár Jánost már korábban is aggasztották a fegyveres erők keretein belül zajló folyamatok, amit jól mutattak a munkásörtség túlzott felfegyverzésével, avantgardizmusával szembeni titkársági kirohanásai.¹³ Révai József nyílt támadása, a pártapparátus és az onnan kiszorult elégedetlenségének iránya, valamint a biztonsági szervezetből érkező információk együtt ébresztették fel benne a veszélyérzetet.

„[...]De amikor elmentem – mondta pártértekezleti zárszavában – a belügybe most kb. négy hete aktívára, azért az elismeréshez megmondtam a kritikát is. Mert én emlékszem, amikor [19]45-ben elkezdte a *Péter Gábor*, aki hát

¹⁰ A részletekre l. *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. IV. kötet 1957. május 21.–1957. június 2.* Szerkesztette BARÁTH Magdolna– RIPP ZOLTÁN. Intera Rt., Bp., 1994. 314–317. és 322.

¹¹ A részletekre l. uo. 96., 300. és 322.

¹² MOL M–KS 288. f. 5. cs. 28. ö. e.

¹³ *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. V. kötet 1956. november 14.–1957. június 26.* Szerkesztette BARÁTH Magdolna, FEITL István, NÉMETHNÉ VÁGYI Karola, RIPP Zoltán. Napvilág Kiadó, Bp., 1998. 187.

nem volt amerikai ügynök, vagy mi, de bűnös ember egyébként, az 45-ben elkezdte: a rendőrség megbízhatatlan, a katonapolitika megbízhatatlan, a belügy megbízhatatlan, csak az ÁVH megbízható. Hát ez egy félig örült, vagy nem tudom én miféle ember, ez volt a vonala. De én láttam ennek a vonalnak a természetét. Később én belügyminiszter is voltam és megmondtam, baj lesz abból emberek, ha minden rendőrré egy államvédelmisnek kell vigyázni. Akkor nem lesz erős a Magyar Népköztársaság. És ezzel, ha mi ezt visszük, hogy csak az ÁVH a megbízható, hát, vagyis ma a politikai osztály a megbízható, hát ezzel megássuk a proletárdiktatúra sírját, elvtársak, ha mi ezt eltűrjük, hogy az újra éledjen.”¹⁴

S bár a pártértekezleten győzelmet aratott, tudta, hogy ez egy csapásra nem változtatja meg mindenki véleményét. Hruscsov győzelmét Kádár János pontosan emiatt használta ki hatalmi pozíciójának erősítése érdekében. Egyértelművé tette, hogy Rákosi és társai hazatérésükhöz nem kaphatnak támogatást Moszkvából; hogy a pártértekezlet döntései nem kérdőjelezhetők meg; hogy a frakciózás nem engedhető meg a kommunista pártokon belül; s hogy ilyen esetben nem számítanak a múltban szerzett érdemek.

„Tegyük fel – hangzott el Kádár János szájából a pártértekezleten –, hogy a Központi Bizottságon kívül több vezetési centrum jön létre. Például a Tánacsics kör ilyen mellékcentrummá alakulna, Révai elvtárs pedig egy másik mellékcentrum lenne. Azért említem ezeket a példákat, mert a Tánacsics körben dolgozó elvtársak és maga Révai elvtárs is feddhetetlen kommunisták, akiknek tisztességéhez és segítő szándékához nem fér kétség. Hogyan nézne ki a gyakorlatban ez a feltevés? Ha valaki nem volna megelégedve az agit-prop. osztály véleményével, szépen átballagna a Tánacsics kör irodalmi szakosztályába, és bizonyos, hogy ott egy árnyalattal más véleményt nyilvánítanának ugyanazzal kapcsolatban. Az illető pedig azt fogadná el, amelyik a leginkább szája íze szerint való”.¹⁵

A moszkvai fordulat után már nem volt aktualitása a Tánacsics körrel szembeni fellépésnek. Egyelőre lekerült a napirendről, lapjuk, a *Magyarország* is megmenekült. *Kállai Gyula* még integrálását sem tartotta lehetetlennek, *Marosán György* szerint meg az nem lett volna szerencsés, ha az a látszat keletkezne, hogy az SZKP határozat után a vezetés balra üt.¹⁶ Az integrálásra mégsem került sor, de ez már egy másik szervezet körüi botrány, a *Partizánszövetség* közgyűlésén történtek miatt alakult így.

Már július 9-én felmerült, hogy a Tánacsics kör olvadjon be az újra önállóvá váló partizán szervezetbe, a párt vezetői egyelőre azonban nem láttak tisztán a partizánok 1956-os tevékenységét illetően sem, így első lépésként a megbízhatósági vizsgálatra került sor. A vizsgálat pozitívan zárult (6. sz.

¹⁴ MOL M–KS 288. f. 3. cs. 3. ö. e.

¹⁵ *A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos Értekezletének jegyzőkönyve*, i. m. 221–222.

¹⁶ L. erre MOL M–KS 288. f. 5. cs. 34. ö. e. és PÓR Edit – CSEH Gergő Bendegúz: A baloldal „baloldala”. Dokumentumok a születő Kádár-rendszer tisztavirág életű kommunista ellenzékének történetéhez. *Társadalmi Szemle*, 1994. 10. sz. 84–94.

dokumentum), így megkezdődött a szervezet újjáépítése. A Politikai Bizottság tag időintervallumot szabott meg a vezetőség újjáválasztására, annak október 1. és november 30-a között kellett lezajlania. A tisztújító országos ülés előkészítését ideiglenes vezetőség irányította, amely november 23–24-e mellett döntött. A PB nem foglalt állás személyi kérdésekben, erre az ideiglenes vezetőség sem fordított különösebb figyelmet, így aztán a kerületi és megyei szervezetekben a demokráciának bizonyos nyomai újraéledtek, nevezetesen a tagok önálló elképzeléseket fogalmaztak meg a szövetség vezetésének összetételéről, mi több egyre fokozódó elégedetlenség alakult ki a párt központi apparátusa felől sugallt *Dékány Sándor* főtitkári jelölésével szemben. Az utólag elrendelt vizsgálat ezt úgy minősítette, hogy az ideiglenes vezetőség nem tartotta eléggé kézben az országos küldöttgyűlés előkészítését.¹⁷ A vezetőség összetételét illetően nem alakult ki tehát a küldöttek között egyetértés, így az országos küldöttközgyűlésen szokatlan, a jelentés szerint botrányos eseményekre került sor, például a jelölőbizottság összetételének önkényes megváltoztatására, írógéppel sokszorosított ellenlisták terjesztésére, javaslat nem választott, hanem delegált választmány létrehozására. A jelölés során ugyancsak szokatlan módon olyan hozzászólás is elhangzott, amely az egyik jelöltet nem javasolta megválasztásra. Mindez külföldi vendégek előtt. Tetézte a botrányt, hogy *Dékány Sándor* nem kapott elég szavazatot a választmányba kerülésre. A történetek után a Politikai Bizottság vizsgálatot rendelt el *Fehér Lajos* vezetésével. (21. sz. dokumentum) A vizsgálati jelentés már messzemenő politika konzekvenciáig jutott, frakciós tevékenységre, opozíciós magatartásra, inkorrekcióna, „demokráciásdira”, a pártfegyelem követelményeinek elutasítására való hajlamot állapított meg. Eszerint a tagok között „sok az izgága, kispolgári, anarchista elem”, akik más alkalommal is fel tudják használni a tagság egy részét akár a pártvezetéssel szembeni lépésre, sőt a tagságban „vannak beférkőzött kalandor elemek is, akiket az izgága, frakciós, anarchista elemekkel együtt legjobb lesz mihamarabb eltávolítani a tagság soraiból.” *Fehér Lajos* már a november 26-i PB ülésen arról beszélt, hogy a Partizánszövetség helyi szervezetei párhuzamos szervezetként ki akarják vonni magukat a kerületi pártbizottságok irányítása alól. Ezt a jelentés megerősítette és hozzátette a *Kádár János* által elítélő módon sok alkalommal használt avantgardizmus minősítést is, mi több a párt fölé való helyezkedés, vagy a pártellenesség veszélyét. A Politikai Bizottság ezek után egyértelműen a helyi pártszervezetek alá rendelte a szövetség helyi szervezeteit és felszólította az új vezetőséget, hogy lépjenek fel az avantgardista törekvésekkel szemben, akár a kizárást is beleérte, illetve a „botrányt keltőkkel” szemben fegyelmi büntetés szabott ki. Mindezek után a Táncsics kör (és hetilapja) sem önállóan, sem a Partizánszövetségen belül nem maradhatott fenn.

A politikai egyneműsítés után a szervezeti sokszínűség felszámolása megállíthatatlan ütemben haladt az ifjúsági mozgalomban is. Ősz elejére már csak

¹⁷ MOL M-KS 288. f. 30. cs. 1957/12. ö. e.

az EPOSZ-nak (*Egységes Parasztifjúság Országos Szövetsége*) voltak szervezetei, KISZ-szé (*Kommunista Ifjúsági Szövetség*) szervezésük hetek kérdése maradt. Fehér Lajos ezzel kapcsolatos rosszalló megjegyzései visszhangtalanul szálltak el a PB 1957. október 9-i ülésén. Komócsin Zoltánt, a KISZ vezetőjét egészen más perspektívák foglalkoztatták. Hogyan lehet kisebb létszám mellett a párt politikai–ideológiai befolyását egy millió fiatal között hatékonyan biztosítani? – tette fel a kérdést egy 1957. szeptember 9-i feljegyzésében.¹⁸ A válasz kézenfekvő volt: a KISZ-nek kell rendelkeznie a falusi és a szakszervezeti kulturális és sportlétesítményekkel, és legyen – *Magyar Ifjúság* címmel – napilapja. A DISZ-es (*Dolgozó Ifjúság Szövetsége*) mozgalmi forma helyett egy grandiózus ifjúsági intézményrendszer kiépítését szorgalmazta, nem véletlen, hogy a koncepció szerint az irányítást nem a fiatalok, hanem fiatalokkal foglalkozó felnőttek vették volna át a szervezetben. Az ifjúság növekvő részt vállalt volna a termelő munkában is. A rendszer jogszabályok révén illeszkedett volna az állam- és vállalati apparátushoz. Ezek között az első és legfontosabb az *Ifjúsági Törvény* lett volna. A Politikai Bizottság azonban elutasította Komócsin és vezető társai nagyra törő elképzeléseit. Sem törvény, sem napilap nem lett, a kulturális és sportlétesítmények is megmaradtak eredeti tulajdonosaik kezén. A törvény helyett maradt egy soványka kormányhatározat,¹⁹ amelynek deklarációi gyorsan feledésbe merültek.

A visszarendeződés a korábbi társadalmi intézményrendszerbe azonban ezzel még nem ért véget. 1957 nyarán nem született döntés a vállalati munkástanácsok sorsáról és az 1957 eleje óta előkészítés alatt álló szakszervezeti törvény megalkotásáról. A pártértekezlet határozata ugyanakkor úgy szögezte le a szakszervezetek kiemelt fontosságát, hogy a hangsúlyt nem érdekvédelmi, hanem gazdaságszervező és nevelő funkciójára helyezte.²⁰ Ez egyértelmű visszavonulás volt a korábbi elgondolásokhoz képest. A munkástanácsok ügyében Kádár János már az Ideiglenes Központi Bizottság 1957. május 17-i ülésén kijelentette, hogy a vállalati „...munkástanácsoknak a jelenlegitől eltérő formáját kell biztosítani. A nevét esetleg megőrizhetné, a funkcióit úgy, hogy az osszdolgozók érdekében beleszólna a dolgokba. Lényegében olyasmi volna, amely szakszervezeti jelleggel bír, de az osszdolgozók kapnának benne képviselmet, nemcsak a szervezett munkások.”²¹ Az IKB *Apró Antal, Gáspár Sándor* és Fock Jenő összetételben olyan előkészítő bizottságot hozott létre, amelyben a munkástanácsi rendszer

---

¹⁸ Komócsin Zoltán feljegyzése az MSZMP KB Ifjúsági Titkársága számára az ifjúsági mozgalom időszerű kérdéseiről. *A KISZ és a DISZ. 1953–1957*. Összeállította: FEITL István és ÓLMOSSI Zoltán. Bp., Kossuth Könyvkiadó, 1987. 253–255.

¹⁹ A FMPK 1087/1957. (XI. 21.) sz. határozatát l. *A DISZ és a KISZ*, i. m. 269.

²⁰ *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. 1956–1962*. Harmadik kiadás, sajtó alá rendezte VASS Henrik, SÁGVÁRI Ágnes. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1979. 88–89.

²¹ *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. III. kötet*, i. m. 357.

fenntartásában ellenérdekelt szakszervezeti emberek foglaltak helyet. Az előkészületek nem haladtak azonban kellő ütemben, így a pártértekezlet nem döntött a munkástanácsok sorsáról. Erre 1957. augusztus 27-én a Politikai Bizottság ülésén került sor. A munkástanácsok megszűnésére itt mondták ki a végleges igent, helyette az üzemi tanácsok rendszerének kiépítése mellett döntöttek, amit még csak nem is törvényerejű rendelettel, hanem kormányhatározattal hoztak létre az év utolsó két hónapjában. Bár a vitában többen, különösen Gáspár Sándor szükségtelennek és kiüresedőnek tartotta az üzemi tanácsi rendszer létrehozását, Kádár János bizonyos politikai elégedetlenségtől tartva mégis megszervezése mellett foglalt állást. Az ülésen még szinte magától értetődően volt szó a szakszervezeti törvény megalkotásáról, erre végül mégsem került sor. A vállalati egyszemélyi felelősség elvének érvényesítése, a fokozatosan centralizálódó gazdaságirányítás, valamint a szakszervezetek fennhatóságának biztosítása az üzemi tanácsok összetételére és működésére, azaz a végleges szabályozást ez már nem tette indokolttá. A Gáspár Sándor és Kádár János közötti vita a valóban formálissá váló szervezet létjogosultságáról a hatvanas évek elején felújult, de a döntő szót fenntartásukról megint csak a párt első titkára mondta ki.²²

A visszarendeződesi kísérletekkel szembeni ellenállásra 1957 nyarán a legális szervezetek közül egyedül a népfront kereteiben volt lehetőség. Bár a mozgalom a politikai élet perifériájára szorult, 1956. november 4-e után ennek előnyei is voltak. A drasztikus tisztogatás elkerülte az alkalmazottakat, akik között ennek következtében több progresszív személyiség tudta megőrizni egzisztenciáját és hivatalát. Kétségtelenül szerepet játszott ebben az is, hogy a Kádár-féle vezetés a kezdeti zavaros helyzetben nem tudta tisztázni, hogy mit kezdjen a népfronttal. A népfrontapparátus megmaradt, országos vezető szerveit nem szervezték újjá. A népfrontiroda élén Nagy Imre egyik híve, *Dávid Ferenc* állt, aki kollégáival a politikától egyelőre minél nagyobb távolságot tartó művelődési akciók szervezésével igyekezett átmenteni az apparátust. Ez egyre nehezebb feladatot jelentett, mert egyszerre kellett megőrizni a pártapparátus bizalmát, valamint az MSZMP és a párton kívüli – nem ellenségnek elkönyvelt – mérsékelt politikusok szimpátiáját. 1957 nyarán még úgy tűnt, sikerül megoldani ezt a feladatot. Az MSZMP országos értekezletének határozata is arra utalt, hogy a pártvezetésben volt némi hajlam a népfront politikai szövetségként való újjászervezésére.

1957 nyarán a *Hazaifias Népfront* iránt megélénkült az érdeklődés a volt kiscgazdapárti politikusok körében is. *Kovács Béla* és a hozzá közelálló személyiségek, így *Bencsik Gyula*, *Antall József* vagy épp *Z. Nagy Ferenc* országgyűlési képviselő úgy látták, hogy amennyiben a Kádár-kormány politikájának kiszélesítése a népfront keretei között megtörténik, egy hatékony paraszti érdekképviseleti intézmény, majd parasztpárt létrehozása érdekében

---

²² L. erre részletesebben BERÁNNÉ NEMES ÉVA – KAJÁRI Erzsébet: A munkástanácsok és a szakszervezetek (1956–1957). *Múltunk*, 1992. 2–3. sz. 70–101.

hajlandók a szervezet keretében feladatot vállalni.²³ Megélnékült a népfrontiroda tevékenysége, és a megújulás jelei egyre határozottabban mutatkoztak a vidéki népfrontbizottságokban is. Dávid Ferenc kollégáival olyan elképzelést kívánt megvalósítani, amely lehetővé tette volna, hogy a népfront átmenetileg az 1957 januárjában felfüggesztett *Magyar Írók Szövetsége* helyébe lépjen. Tárgyalások folytak egy országos jellegű irodalmi-kulturális hetilap indításáról, *Féja Géza* és *Tamási Áron* szerkesztésében. Felvetődött a *Szabadművelődési Tanács* intézményének újjáélesztése is.

Mindez azonban nem kerülte el az éber belügyi szervek figyelmét. Nem a megfigyelés jelentett veszélyt önmagában, hanem ennek összekapcsolódása a liberalizálás minden jelére aggodalommal reagáló konzervatív politikai tényezők törekvéseivel. Minél magasabb szinten írták át az ügynökök jelentéseiből készült összefoglalókat, annál inkább politikai tartalommal telítődtek. A legfelső vezetés előtt felsejlett a „szörnyű kép”: a Hazafias Népfront vagy az ellenzéki erők gyűjtőmedencéjévé válik, vagy – ami majdnem ugyanaz – a „harmadik utas, nemzeti kommunista vonal” fellegvárává alakul. Kétségtelenül megvolt ennek, ha nem is a veszélye, de a halvány körvonala. A kérdés az volt, hogy a hatalmi centrum, a Politikai Bizottság hajlandó-e egy későbbi liberalizálás sikeréért kockázatot vállalni?

Időközben a lojálisabb, a kádári kormányzat számára az új népfrontban partnerként feltétlen számításba jövő személyiségek is megszólaltak. Mindenekelőtt a volt kisgazdapárti *Ortutay Gyula*, *Mihályfi Ernő*, *Barcs Sándor* nevével fémjelzett baloldali értelmiség csoportja, de a volt koalíciós pártok más képviselői, sőt kommunisták is. A különböző előkészítő tanácskozásokon *Mesterházi Lajos*, *Péter János*, *Harrer Ferenc*, *Ortutay Gyula*, néhány egyházi személyiség és mások a pártvezetés értésére adták, hogy a legszívesebben az MSZMP-vel szövetséges, mozgalomból szervezetté váló, párt jellegű népfrontban vennének részt, amely, ha korlátozottan is, de valóságos politikai mozgásteret biztosítana a benne részt vevő politikusoknak. Kifejezést adtak annak a reményüknek, hogy az MSZMP az adminisztratív beavatkozások helyett fokozatosan tagjain keresztül, politikai eszközökkel kívánja majd vezető szerepét érvényesíteni. A kérdés az volt, hogy visszhangra talál-e ez a pártapparátusban, lesz-e támogatója a Politikai Bizottság előtt, és végül sikerül-e féken tartani a PB konzervatív csoportját?

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. szeptember 17-i ülésén tárgyalta a témát, amelyen Fehér Lajos, Kiss Károly, *Rónai Sándor* nem volt jelen. A meghívottak között ott volt Dávid Ferenc is, aki azonban nem szólalt meg. A téma előadója Apró Antal és *Sándor József* volt. Az írásos előterjesztés semmitmondónak tűnt. Kilátásba helyezte ugyan a népfront szervezetté válását, mozgásterét azonban meglehetősen szűken vonta meg. Mindenekelőtt az MSZMP akarata

---

²³ BENKÓ Péter: A Hazafias Népfront és a népi mozgalom 1957-ben. *Múltunk*, 1995. 3. sz. 73–98.

érvényesítésének garanciájával foglalkozott. Élénk vitára nem lehetett számítani. Apró Antal bevezetője után azonban teljesen új helyzet állt elő.

Meglepetésre ugyanis eltért az írásos javaslatról, az előkészítő tanácskozásokon kifortt koncepciót adta elő, ami egyet jelentett Nagy Imre 1954-es terveire való visszatéréssel. Apró leszögezte, hogy 1945 és 1954 augusztusa között a pártnak gyakorlatilag nem volt népfrontpolitikája. 1950–1954 között szinte illegalitásban volt a mozgalom. A revizionizmus vádjának elhárítása érdekében úgy fogalmazott, hogy az 1954-es határozatok helyesek voltak, csak a végrehajtás bizonyult hibásnak. A külföldi minták közül taktikusan nem a jugoszlávra, hanem a bolgárra hivatkozott. Elhatárolta magát a parasztpárti perspektívától, ehelyett mérsékeltőbb, de vonzó – és mintegy a visszavonulásra számítva – grandiózus tervvel állt elő. Eszerint a népfront olyan egyéni tagsággal rendelkező politikai tömegszervezet lesz, amely nem végrehajt, hanem cselekszik, és legfelsőbb szinten is politikai tanácskozási joggal rendelkezik. Alapegysége a választási körzet, amely 110 ezer bizottságot, azaz egymillió ember közéleti szerepvállalását jelenti majd.

A bevezető után újabb szokatlan dolog történt. A napirend másik előadója, a párt- és tömegszervezeti osztály vezetője, Sándor József elhatárolódott az előtte szólótól, különösen a tömegesség illúzióját illetően. Mindkét előadóval szembehelyezkedett ezután *Somogyi Miklós*, aki lényegében a szabadművelődési mozgalom újjáélesztését akarta a népfontra bízni. A tényleges ellentámadás azonban csak ezután bontakozott ki. *Biszku Béla* mondandóját már egyértelműen a hatalmi logika, a „kézbevetel” következményének előtérbe állítása és a számonkérés jellemezte.

A döntő csapást a liberalizáló szándékokra Kállai Gyula hozzászólása jelentette. Nem tett mást, mint hogy újra igazolta, hogy egy monolit hatalmi struktúrához logikusan illeszthetőek a transzmissziós alrendszerek. Hát persze, hogy nemcsak a pártnak, hanem az államhatalmi, tanácsai szerveknek is alá kell rendelni a népfrontot, ha kézben akarják tartani. Hát persze, hogy nincsenek „külön” feladatai, hát persze, hogy nem a véleménynyilvánítás, a kulturális élet irányítása, hanem a minden téren való mozgósítás a legnemesebb hivatás, amit a párt irányítása alatt betölthet. És az csak természetes, hogy 1945–1948 között működött a legnagyobb hatékonysággal, hiszen hozzájárult a hatalom megszerzéséhez. Ezt magától értetődőnek látta Marosán György is, és nem volt szava ellene *Szirmai Istvánnak* és *Orbán Lászlónak* sem. Nemes Dezső a baloldali blokk hagyományára hivatkozva, már az értelmiséggel és a középparasztsággal való szövetség politikáját vette célba, amikor követelte a termelőszövetkezeti mozgalommal szembeni propaganda kiszorítását a népfrontból. *Münnich Ferenc* mindenekelőtt a bolgár példára való hivatkozást kérdőjelezte meg, és Szirmaival szemben kiállt a mozgalom felülről történő újjászervezése mellett. Összeállt a konzervatív többség. A vita lezárult.

Kádárt ezen az ülésen más, praktikus megfontolások motiválták. Ezek között

első helyen az ENSZ Magyarországgal kapcsolatos magatartása, a nemzetközi elszigetelődés erősödése állt. Ennek enyhítéséhez látható eredményeket akart felmutatni a konszolidáció terén. De milyen eszközök kínáltak erre? Például az, ha jelentős közéleti személyiségeket sikerül megnyernie egy kormány melletti demonstrációra, mondjuk a népfront vezetésében való részvétellel. Kockázatni azonban nemigen akart. A személyek kiválasztásában és a népfrontnak a kormány melletti demonstratív elkötelezésében nem lehetett vita. Kádár nyelvéen szólva: vitakozni a szövetkezetesítés, államosítás ütemén lehet, de nem magán a szövetkezetesítésen, az államosításon. Egy Harrer Ferenc, egy *Kisházi Ödön* véleménye „érdekel bennünket”, de Kovács Béláé nem. Ugyanakkor lenyűgözte Apró Antal javaslata, és védelmébe is vette az egymillió aktivista megszervezésére tett elképzelést. Ez egy tucat május elsejei tömegdemonstrációval felért számára. Legfeljebb a megvalósítás egy „kicsivel több időt vesz majd igénybe”, mint ahogy Apró Antal gondolja. Talán két esztendő is.

Tehát a kádári pragmatizmus is a kézi vezérlés fenntartása és erősítése felé vitt, ami jól megfért a Politikai Bizottság többségében megmutatkozó dogmatizmus-sal. A „kompromisszum” megköthető, az egység megőrizhető maradt.

Az ülésből már csak a szomorú utójáték maradt hátra. Apró Antal a felmentését kérte a Hazafias Népfrent elnöki tisztéből, de ezt a PB „nem vette komolyan”. A személyi kérdéseket különben is elnapolták, egyetlen sürgősnek minősített döntés kivételével: Dávid Ferencet felmentették az apparátus irányítása alól.²⁴ A vezetői lista október 16-án vált véglegessé. Ortutay Gyula vállalta a főtitkári megbízást. Az országos tanács és az elnökség igen reprezentatívra sikeredett, de Kovács Béla és a hozzá közel álló politikusok természetesen nem szerepeltek benne.

A politikai intézményrendszer tovább merevedett, a paraszti érdekvédelem ügye 1956. december vége után²⁵ újra megbukott. Annyi mindenetre bizonyos, hogy a szövetkezetesítés során kiépültek a Hazafias Népfrent szövetkezeti bizottságai, amelyek kétségtelenül lehetőséget jelenthettek volna a szövetkezetbe tömörült agrártársadalom érdekeinek megjelenítésére. Nem véletlen, hogy a Politikai Bizottság 1959. augusztus 11-i határozata²⁶ feleslegesnek ítélte a HNF

---

²⁴ Kádár János az MSZMP KB 1957. november 1-jei ülésén Dávid Ferenc képviselői lemondását külön is indokolta: „Külön kell említenem Dávid Ferenc volt KV tagot, akit nagyon sokan ismernek, aki az ellenforradalom időszakában nagyon rosszul viselkedett és november 4-e után is tovább folytatta azt a tevékenységét, aminek nincs más neve, mint a párt és a kormány elleni harc. Heteken keresztül összekeveredett mindenféle huligán elemekkel, forradalmi bizottsági tag, diákbizottsági tag stb. volt, és ezekkel harcolt a párt vonala ellen. Később abbahagyta ezt a harcot, még később helyenként pozitív megnyilatkozásokat tett a kormány mellett.” *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 52.

²⁵ L. erre Fehér Lajos kezdeményezését a *Magyar Parasztság Demokratikus Szövetsége* létrehozására az MSZMP IKB 1956. december 28-i ülésén, illetve ennek elutasítását. *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. I. kötet. 1956. november 11.–1957. január 14.* Szerkesztette, jegyzetelte NÉMETHÉNE VÁGYI Karola és SÍPOS Levente, Intera Rt., Bp., 1993. 291–298.

²⁶ MOL M–KS 288. f. 5. cs. 144. ő. e.

falusi „túlszervezettségét”, és a tsz-bizottságokat egy tollvonással megszüntette. 1957-ben azért a népfront további „erősítése” névleg napirenden maradt. Megkapta a *Szabad Földet* is, 1958-ban azonban lényegében nem folyt munka, leszámítva a választásokon a segédcsoport szerepét a részvétel biztosításában. Tervezett kongresszusára is csak 1960-ban került sor.

*

Magyarország külpolitikai mozgásterét a forradalom leverését követően meglehetősen szűkös volt, kapcsolatrendszere gyakorlatilag a szocialista tábor országaira korlátozódott. A nemzetközi elszigeteltségből való kitérés érdekében a magyar külpolitika legfőbb feladata az ún. magyar kérdés levételének elérése volt az ENSZ Közgyűlés napirendjéről.

Az *Egyesült Nemzetek* 1956. november 12-én megnyílt XI. Közgyűlése több határozatot hozott, amely elítélte a Magyarország elleni szovjet agressziót. 1957. január 10-én különbizottságot hoztak létre a magyarországi helyzet kivizsgálására, majd az 1957 februárjában hozott döntés értelmében felfüggesztették a magyar delegáció mandátumát. A magyar delegáció kormányutasításra már ezt megelőzően, 1956. december 12-én kivonult a Közgyűlésről.

A forradalom napjaiban szétzilálódott külügyi apparátus a kezdeti időszakban még nem volt képes ellenakciókra sem diplomáciai téren, sem a propaganda területén.²⁷ A hatékony fellépést az is akadályozta, hogy 1957 februárjában–márciusában zajlottak a Külügyminisztériumban azok a politikai tisztogatások, amelyek során eltávolították a minisztériumból a forradalom napjaiban „ingadozó” diplomatakat.²⁸ A külpolitikai propaganda munka, illetve a külpolitikai irányvonal kidolgozása egy időre háttérbe szorult a belső „rendteremtés” feladataival szemben.

A minisztérium kollégiuma 1957. május 3-án tárgyalta meg a Külügyminisztérium és a külképviseletek 1957. II. félévi munkáját meghatározó irányelveket. A dokumentum Magyarország diplomáciai kapcsolatainak visszaesését regisztrálta nem csupán a kapitalista országok viszonylatában, de néhány szomszédos *baráti* országgal is. Az utóbbiak esetében mindez az utazási

---

²⁷ Ezt a hiányosságot a Külügyminisztérium munkájáról hozott 1958. január 15-i PB-határozat is felröptette a külügyi vezetésnek. A határozat szerint „A Külügyminisztérium vezetői nem mérték fel helyesen és idejében az ellenünk irányuló imperialista propagandakampány méreteit és jelentőségét, nem fejtették ki kellő mértékű aktivitást és kezdeményezést, ennek következtében az ellenünk irányuló óriási méretű ellenséges propagandát nem hártottuk el úgy, ahogy kellett volna, és propagandánk általában defenzív volt.” (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 62. ó. e.)

²⁸ 1957. március 31-ig a Külügyminisztérium több mint 150 munkatársától vált meg; egy részük politikai okokból került el a minisztériumból. A külképviseletek személyi állománya jelentősen kicserélődött, aminek következtében a követségek káderalományának összetétele politikailag javult, de a minisztérium olyan gárdával dolgozott, akik nem ismerték eléggé a fogadó országot, egyesek teljesen újjak voltak a követségi munkában. (MOL M–KS 288. f. 32. cs. 1958/7. ó. e.)

könnyítések felfüggesztésében, a kulturális cserekapcsolatok szüneteltetésében, illetve az előkészületben lévő egyezmények megkötésének elhalasztásában mutatkozott meg. Az irányelvek a magyar diplomácia feladatául e negatív jelenségek felszámolása mellett annak vizsgálatát tűzte ki célul, hogy „milyen tanulságokat és tapasztalatokat szűrtek le a baráti országokban a magyarországi ellenforradalom eseményeiből”.²⁹ Külön hangsúlyt kapott a feladatok között a baráti kapcsolatok ápolása és javítása Jugoszláviával, de nem oly módon, hogy a „valóban meglévő nézeteltéréseket, ellentéteket elhallgassuk vagy elkendőzzük. Annak, hogy azokat kiküszöböljük, első alapfeltétele az eltérő nézetek tisztázása és őszinte feltárása.”

Kapitalista relációban arról szó sem lehetett, hogy a forradalom előtti hónapokban megkezdődött normalizálási folyamatot ott folytassák, ahol abbahagyták. A magyar diplomácia ugyanakkor fokozott erőfeszítéseket kívánt tenni a nyugati államokkal fennálló, „normálisnak legkevésbé sem mondható” kapcsolatok megjavítására. E téren kiemelt figyelmet kívántak szentelni a függetlenségük kivívásáért, illetve megszilárdításáért küzdő ázsiai és afrikai országokkal történő kapcsolatépítésnek, illetve a jószomszédi viszony helyreállításának Ausztriával.

Az irányelvek nem foglalkoztak külön az ún. magyar kérdéssel, pedig a külpolitikai tevékenység homlokterébe 1957. második félévében az ENSZ közgyűlésre való felkészülés került. A magyar kérdés vizsgálatára alakított ún. ötös bizottság³⁰ az ENSZ Közgyűlés 1957. szeptemberi ülészakára beterjesztendő jelentését száztizenegy magyar emigráns meghallgatása után 1957. júniusára összeállította, s még az ENSZ Közgyűlésének összeülése előtt megkezdték az anyag terjesztését is.

A Politikai Bizottság 1957. július 30-i ülésén tárgyalta az ENSZ-ben a magyar kérdéssel kapcsolatban elmondandó beszéd vázlatát. Ekkor született döntés az ENSZ-jelentés elleni tiltakozó kampány megszervezéséről is. A testület ugyanakkor azt is szükségesnek tartotta, hogy még az ENSZ közgyűlése előtt a Külügyminisztérium nyilvánosan, tiltakozó nyilatkozatban utasítsa vissza az ENSZ ötös bizottság jelentésében foglalt rágalmakat. (5. sz. dokumentum) A magyar kormány ugyan törvénytelennek és a belügyekbe való durva beavatkozásnak tekintette a bizottság kiküldését, de – a Külügyminisztérium nyilatkozata szerint – az ENSZ iránti „tiszteletből”, valamint „mert úgy véli, hogy népének és a béke védelmének tesz szolgálatot, ha az ENSZ Közgyűlés nyilvánossága előtt leplezi le azt a provokációt és kivülről szervezett puccskísérletet, amelynek végső célja az volt, hogy megdöntse hazánkban a munkásosztály hatalmát és visszaültesse népünk nyakára a már egyszer

---

²⁹ MOL XIX–J–1–o 5. d. 00100/10/1957.

³⁰ A bizottság tagjai a következők voltak: Alsing Andersen, elnök (Dánia); K. C. O. Shann, a jelentés készítője (Ausztrália); R. S. S. Gunewardene, ENSZ-nagykövet (Ceylon); M. Mongi Slim, ENSZ-nagykövet (Tunézia); Enrique E. Fabregat, ENSZ-nagykövet (Uruguay).

megsemmisített burzsoá rend gyűlölt urait”, szükségesnek tartotta a reagálást a különbizottság jelentésére.³¹

A magyar vezetés a „magyar kérdés” napirenden tartása és az ötös bizottság jelentése elleni fellépések során a védekezés helyett a támadás stratégiáját választotta – erre ösztönözte őket a szovjet diplomácia is.³² Megkérdőjelezte az ENSZ jelentés hitelességét, de nem az abban foglaltak valóságartalmának cáfolatával, hanem a jelentés összeállítói és a meghallgatott magyar emigránsok elleni lejárató kampány révén. Az ENSZ ötös bizottsága terjedelmes jelentésének 1957. szeptemberi közgyűlési vitájának időpontjára időzítették azt a tiltakozó kampányt, amelynek forgatókönyve több alkalommal is szerepelt az MSZMP vezető testületei előtt 1957. második félévében. Az akcióhoz a magyarországi egyházak, tudományos intézetek, egyetemek, közeleti személyiségek és aláírásával kétszáznál több magyar író is csatlakozott. A sajtó miközben szinte naponta közölte a különböző intézmények, üzemek által a kormánynak küldött táviratokat – amelyben felháborodva tiltakoztak az ENSZ jelentése ellen –, az országos méretű tiltakozó akció résztvevői közül senki nem ismerte a tiltakozás tárgyát képező jelentést. Erre a tényre maga Kádár is felhívta a figyelmet az MSZMP KB Titkárságának 1957. augusztus 9-i ülésén: „ahogy itt elnézem, akkor mindenki, aki él ebben az országban, annak részt kell vennie valamilyen gyűlésen, ugyanakkor senki sem tudja, hogy mi is van abban a jelentésben”.³³

Az 1957. szeptember eleji látványos tiltakozó akció után a „magyar kérdés” közgyűlési vitája idején fényképalbumok, propagandakiadványok kiküldésével és terjesztésével, filmbemutatókkal (elsősorban az *Így történt* és a nevezetes 1957. május 1-jei nagygyűlésről készült *Új tavaszi seregszemle* című dokumentumfilmmel) igyekezett az ENSZ-ben, illetve az egyes országokban a forradalom értékelését megváltoztatni, s ezáltal a magyar ügy ENSZ-beli tárgyalását is befolyásolni.

Ugyanezt a célt kívánta szolgálni annak a delegációnak a körútja is, amely Szarka Károly külügyminiszter-helyettes vezetésével (Péter János és Rácz Pál részvételével) a PB 1957. augusztus 6-i döntése értelmében augusztus 13-án

---

³¹ A Külügyminisztérium nyilatkozata az ENSZ különbizottságának jelentéséről. Törvénytelennek és belügyeinkbe való durva beavatkozásnak tekintjük a bizottság jelentését. *Népszabadság*, 1957. augusztus 8.

³² *Jevgenyij Gromov* nagykövet *Sík Endre* külügyminiszter-helyetttel folytatott 1957. április 10-i beszélgetése alkalmával – *Andrej Gromiko* szovjet külügyminiszterre hivatkozva – annak a véleménynek adott kifejezést, hogy az újabb ülészak összehívása esetén a magyaroknak célszerű lenne aktívan, támadó módon részt venni a Közgyűlés munkájában. (MOL XIX–J–1–u 66. d.) A szovjet diplomácia folyamatosan figyelemmel kísérte a magyar előkészületeket, és a továbbiakban is a jó felkészülés és az aktív, támadó fellépés szükségességét hangsúlyozta. A magyar külügyi vezetés a budapesti szovjet nagykövetség diplomatáin keresztül rendszeres tájékoztatást adott a magyar felkészülésről, és néhány konkrét kérdésben kikérte a szovjet kormány véleményét.

³³ *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 102.

a Távol-Keletre indult. Az Indiát, Ceylont, Indonéziát, Burmát, Egyiptomot, Szudánt, Szíriát és Tuniszt felkereső küldöttségnek legfontosabb feladata a magyar kormánynak az ENSZ ötös bizottsága által készített jelentéssel kapcsolatos memorandumának átadása és a magyar álláspont ismertetése volt abból a célból, hogy kedvező befolyást gyakoroljanak ezen országok ENSZ-beli magatartására.

A távol-keleti út tapasztalatait a Külügyminisztérium Kollégiuma 1957. szeptember 20-án tárgyalta meg. Az utat jelentős diplomáciai lépésként értékelték, bár általános volt a vélemény, hogy jobb előkészítéssel nagyobb sikert lehetett volna elérni. Az út közvetlen célját, az egyes országoknak az ún. magyar ügygel kapcsolatos álláspontja megváltoztatását nem sikerült elérni,³⁴ a jelentés azonban azt is eredményként könyvelte el, hogy Sirimavo Bandaranaike ceyloni miniszterelnök-asszony néhány nappal később az ötös bizottság jelentését bíráló – a világsajtóban is közölt – kijelentéseket tett, és Ceylon visszahívta képviselőjét – aki tagja volt az ötös bizottságnak – az ENSZ-ből. Annak ellenére, hogy az út a vártnál kisebb sikereket hozott az el nem kötelezettek mozgalmának nagy tekintélyű vezetőivel való találkozás – a magyar küldöttséget fogadta Jawaharlal Nehru indiai miniszterelnök és Gamal Abdel Nasszer egyiptomi elnök is – bizonyos legitimitást kölcsönzött a magyar külpolitikának.³⁵

A külügyi vezetés a tanulságokat levonva arra a következtetésre jutott, hogy az ENSZ Közgyűléssel párhuzamosan az ebbe a zónába tartozó országokkal kapcsolatban a diplomáciai aktivitást a korábbinál magasabb színvonalon, az egyes országok súlyához és jelentőségéhez mérten folytatni kell. Egyidejűleg háromtagú bizottságot küldtek ki a delegáció tapasztalatainak értékelésére és a további feladatok meghatározására.³⁶

Az ENSZ-jelentés elleni ellenpropaganda és támadás megindítására jó alkalmat szolgáltatott a volt kisgazdapárti titkár, az 1955-ben Nyugatra távozott magyar hírszerző *Szabó Miklós* 1957. október 3-i sajtókonferenciája, aki a MÚOSZ székházában jelen lévő nagyszámú külföldi (köztük 12 nyugati) tudósító előtt azt próbálta bizonyítani, hogy a forradalmat nyugatról szervezték. A Külügyminisztériumban ezzel összefüggésben valódi „jegyzék-offenzíva” megindítását határozták el az ötös bizottság jelentésében foglaltak megcáfolása érdekében,³⁷ és ilyen értelmű javaslat került október 22-én a Politikai Bizottság elé is. A testület azonban a nyilatkozat ilyen módon történő felhasználását elvetette,

---

³⁴ Magyar részről nagyon számítottak arra, hogy Szíria és Egyiptom a szocialista országokkal együtt szavaz, Burma pedig tartózkodik a szavazás alkalmával. (MOL XIX-J-1-u Sebes István iratai 63. d.)

³⁵ GAZDAG Ferenc: A kommunista típusú konszolidáció szovjet modellje és a magyar 1956; nemzetközi aspektusok. HUSZÁR Tibor–SZABÓ János (Szerk.): *Restauráció vagy kiigazítás. A kádári represszió intézményesülése 1956–1962*. Zrínyi Kiadó, Bp., 1999. 32.

³⁶ MOL XIX-J-1-u Sebes István iratai 63. d.

³⁷ L. a Külügyminisztérium Kollégiuma 1957. október 4-i ülésének jegyzőkönyvét. MOL XIX-J-1-o 5. d. 00100/1957. X. 4.

egyrészt, mert a Belügyminisztérium szervei a Szabó Miklós által elmondottakat nem tudták adatokkal megfelelő módon alátámasztani, másrészt nem akarták ezzel a javulásnak indult magyar–osztrák viszonyt élezni. (15. sz. dokumentum)

Az ENSZ XII. Közgyűlését megelőzően a Politikai Bizottságban vita bontakozott ki a kiutazó delegáció összetételéről. Horváth Imre külügyminiszter kitaróan ellenezte Sík Endre külügyminiszter-helyettes kiutazását, arra hivatkozva, hogy a magyar ENSZ-delegátus minden szükséges információt megkaphat a szovjet diplomatóktól. Ez megerősíti azt a feltételezést, hogy a magyar és a szovjet diplomácia között a legszorosabb együttműködés alakult ki az ún. „magyar ügy” kapcsán az ENSZ-ben.

A magyar delegáció taktikai elgondolása az volt, hogy széles körű diplomáciai tevékenységgel meg kell nyerni a semleges államok támogatását a magyar kérdés napirendről történő levételéhez, illetve meg kell akadályozni, hogy az „imperialista tábor” saját befolyása alá vonja őket. Amennyiben a kérdés napirendre tűzését nem sikerült volna megakadályozni – az előző évi állásponttal ellentétben – Magyarország részt vett volna a vitában, és állandó ENSZ képviselőjének a rendkívüli közgyűlésen, a teljes magyar delegációnak pedig a rendes közgyűlésen kellett leleplezni az „imperialista hatalmak tevékenységét”.³⁸

A magyar diplomácia sikerként könyvelte el, hogy habár 57 igen szavazattal tíz nem szavazat és hat tartózkodás mellett a magyar kérdést a XII. Közgyűlés napirendjére tűzték, tárgyalására végül nem került sor. Az ENSZ rendkívüli közgyűlése arról határozott, hogy a Magyarországon kialakult helyzetet az ENSZ-főtítkár által kinevezett bizottság vizsgálja meg. Az ENSZ Wan Waitthayakon thaiföldi herceget nevezte ki az ENSZ magyarországi megfigyelőjének, akinek beutazási kérelmét a magyar kormány október 12-én visszautasította. A magyar küldöttség arra számított, hogy Wan herceg a Közgyűlésen jelentést tesz arról, hogy nem engedik be Magyarországra, s ezzel ürügyet szolgáltat a kérdés újbóli napirendre tűzésére, amire ugyancsak nem került sor. Horváth Imre külügyminiszter, aki a magyar delegációnak az ülészakon végzett munkájáról a PB előtt november 12-én számolt be, a magyar kérdés megvitatásának elmaradását úgy értékelte, hogy „a szovjet és magyar delegáció Wan herceg kérdésében csatát nyert” és „az amerikai imperializmusnak most már közel sincs olyan ereje és olyan hatása az ENSZ küldöttségek többségére, hogy bármikor kedvére a magyar kérdést előráncigálhatja”. (17. sz. dokumentum)

A Közgyűlés ülészakának utolsó napján Maléter Pál és Kopácsi Sándor állítólagos elítélése ürügyén Cabot Logde amerikai főmegbízott részéről mégis történt kísérlet a magyar kérdés megvitatására. A Külügyminisztérium ENSZ Politikai Osztályának értékelése szerint ez a kísérlet több delegációban visszatetszést keltett, különösen azért, mert a kérdés „előráncigálására” a békés egymás mellett élés megvalósítására vonatkozó szovjet indítványról

---

³⁸ MOL XIX-J-1-0 5. d. 00100/14/1957. X. 15.

hozott határozathozatal után került sor.³⁹ Lodge fellépése mindenesetre arra indította az ENSZ főtitkárát, hogy december 16-án táviratot intézzen a magyar külügyminiszterhez. *Dag Hammarskjöld* aggodalmának adott hangot Maléter és társai küszöbön álló pere miatt és jelezte, egyiptomi hivatalos útjáról visszatérőben szívesen megállna Magyarországon. Az utazásra végül – annak ellenére, hogy a Politikai Bizottság 1957. december 21-i ülésén a látogatást illetően pozitív állásfoglalás született – mégsem került sor.

1957 második felében vált esedékessé azoknak a nemzetközi „baráti” látogatásoknak a viszonzása, amelyekre még 1956 novemberében és 1957 elején került sor. A Politikai Bizottság 1957. augusztus 13-i ülésén foglalkozott a külföldi utazások tervével. Akkor még olyan határozat született, hogy október folyamán magyar párt- és kormányküldöttség utazik az NDK-ba és Romániába, viszont elhalasztják a csehszlovákiai látogatást, illetve későbbi időpontban utaznak Kínába. A tervezett utazásokra 1957 folyamán nem került sor,⁴⁰ de Kádár János elfogadta *Csou En-laj* miniszterelnök 1957. július 31-i meghívását, és szeptember végén Marosán Györggyel elutazott Pekingbe.⁴¹ Magyar részről viszonzni akarták az 1956 őszén nyújtott kínai támogatást, *Csou En-laj* januári látogatását. Másfelől a nemzetközi kommunista mozgalomban és az ázsiai országok körében egyre nagyobb tekintélyű Kína támogatását külpolitikai téren is kamatoztatni lehetett. *Száll József*, a pekingi követség ideiglenes ügyvivője 1957. augusztus 9-i Kádárnak címzett feljegyzésében még egy barátsági és együttműködési egyezmény megkötését is javasolta Kínával, mert szerinte „Egy ilyen szerződés megkötése elősegíti a két ország szoros kapcsolatainak, együttműködésének továbbfejlesztését, segíti helyreállítani nemzetközi tekintélyünket, növelni fogja súlyunkat az ázsiai országok körében, és formálisan is lehetővé teszi számunkra a Kínai Népköztársaság segítségét és támogatását az ázsiai országokban.”⁴²

1957 őszére a Kádár-kormány pozíciója a szocialista táboron belül is megerősödött. Míg 1956 végén Kádáréknak nem csupán a szovjetek, de a tábor országai előtt is bizonyítani kellett, hogy képesek a rendet fenntartani, és a hatalmat megszilárdítani, a szocialista országok kommunista pártjai novemberi moszkvai tanácskozásáról kiadott nyilatkozatból már kimaradt a magyar kormány támogatására vonatkozó kitétel. Kádár kijelentette, hogy a Magyar Népköztársasággal való *szolidarizálás*ra már nem tartanak igényt és a kínaiak véleménye is az volt, hogy „Magyarországon a szocializmus ügye

---

³⁹ MOL XIX–J–1–u Sík Endre iratai 68. d.

⁴⁰ Kádár János és a román pártvezetők között sor került egy nem hivatalos találkozóra, amelynek témája nagy valószínűséggel a Romániában tartózkodó Nagy Imre-csoport sorsa volt. Sem a találkozó időpontjáról, sem a megbeszélések tartalmáról nem rendelkezünk információkkal.

⁴¹ A kínai út értékelését l. *Magyar–kínai kapcsolatok 1956–1959. Dokumentumok*. Összeállította Szobolevszki Sándor. MTA Jelenkor-kutató Bizottság, Bp., 2001. 17–19.

⁴² *Magyar–kínai kapcsolatok 1956–1959*. I. m. 214.

erősen áll, és ne kiabáljunk mi itt most támogatásról, mert még azt gondolnák az emberek, hogy ott valami baj van”.⁴³

A magyar diplomáciát a szovjet külügyi vezetés már 1957 tavaszától–nyarától aktívabb és határozottabb külpolitikai tevékenységre ösztönözte. A kommunista és munkáspártok 1957. november 14–19. között lezajlott moszkvai találkozásán a világháború elkerülhetősége, a békés versengés jelszavával megerősített külpolitikai stratégia ezt a követelményt még hangsúlyosabbá tette. A szovjetek 1957 decemberében diplomáciai úton is a szocialista tábor országai kormányainak tudomására hozták, hogy a készülő világpolitikai kampány során a Szovjetunió nem csupán elvárja szövetségesei feltétel nélküli támogatását, hanem olyan aktív külpolitikát óhajt a kapitalista országok irányában, amely céljai megvalósítását elősegíti.

A magyar vezetők a diplomáciai elszigeteltség oldásának megvalósulását a szovjet békeoffenzíva sikerétől, illetve az enyhülési folyamattól remélték. Ez az óvatos remény tükröződött a Külügyminisztérium vezetői által 1957 decemberében a PB elé terjesztett anyagban is. A Külügyminisztérium munkájáról végül 1958. január 15-én hozott határozatban a magyar külpolitika prioritásait tekintve ennek megfelelően első helyre a szovjet békeoffenzíva támogatása, a magyar külpolitikai tevékenységnek a szocialista országok diplomáciájával való rendszeres összehangolása, a függetlenségükért küzdő ázsiai és afrikai népek nemzeti függetlenségi harcának segítése került. A külpolitikai feladatok között csak ezután következett a magyar kérdésnek az ENSZ napirendjéről való levételét elősegítő átfogó taktikai terv kidolgozása és ennek érdekében olyan támadó jellegű diplomáciai akciók és propaganda módszerek alkalmazása, amelyek eleve megghiúsítják a „magyar kérdés” felvetését. A kapcsolatok elmélyítése a szocialista országokkal a harmadik helyre csúszott vissza. A konkrét feladatok között (ugyancsak a munkáspártok találkozásának hatására) ott szerepelt a kapcsolatok normalizálása, illetve javítása kapitalista és a harmadik világbeli országokkal.

*

1957 második felében a Politikai Bizottság napirendjén több alkalommal és különböző összefüggésekben – mindenekelőtt a hároméves terv kidolgozásával kapcsolatban – szerepelt a szovjet gazdasági segítségnyújtás kérdése és az ezzel összefüggő magyar–szovjet gazdasági tárgyalások. A tárgyalások során felvetődött vitás kérdések nem voltak újkeletűek, a hitelkérelem nagyságáról, a szovjetektől igényelt segítség mértékéről gyakorlatilag 1956 vége óta folyt a vita.⁴⁴

Az 1957-es magyar gazdaságot a fokozódó eladósodás, a korszerűtlenség, a

---

⁴³ L. Kádár János felszólalását az MSZMP KB 1957. november 29-i ülésén. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 135.

⁴⁴ A tavaszi tárgyalásokra I. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületei jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 8–9., a gazdaságpolitikai vitákra uo. 14–17.

pazarlás, a gazdaságtalan termelés jellemezte. Anépgazdaság 1957. évi egyensúlyát csak 1,3 milliárd rubel „baráti” kölcsön felvételével lehetett megteremteni, és a gazdasági szakemberek számításai szerint a kölcsönök felvételét a következő években sem lehetett kiküszöbölni.

1957 közepén a hároméves terv kidolgozásakor olyan koncepció körvonalazódott, amely meg kívánta őrizni az életszínvonal emelésében elért eredményeket, illetve azok szerény növekedésével számolt, meg akarta teremteni az 1960 után esedékes adósságfizetési kötelezettségek teljesítésének feltételeit, előrelépést kívánt biztosítani a mezőgazdaság szövetkezetesítésében és meg kívánta alapozni az 1961–1965 közötti évek gyorsabb ütemű fejlődését. E célok elérése érdekében szigorú tervfegyelmet, takarékossgot, hatékonyságnövelést írt elő, miközben hozzá akartak látni az iparstruktúra átalakításához – mindenekelőtt az energiarendszer és az alapanyag-termelés számottevő fejlesztésével.

A terv készítői tisztában voltak azzal, hogy e két (egymással nehezen összeegyeztethető) stratégiai feladatot kizárólag belső erőforrásokra támaszkodva nem lehet megvalósítani, ezért a hároméves tervjavaslat jelentős szovjet segítséggel számolt. Az 1956. decemberi–1957. januári magyar–szovjet gazdasági tárgyalásokon magyar részről többször felvetett beruházási hitel ügyében a magyar párt- és kormányküldöttség márciusi moszkvai tárgyalásai alkalmával nem született döntés. Az 1957. március 28-án Moszkvában a kormányfők által aláírt jegyzőkönyv 8. cikkelyében azonban a Szovjetunió kormánya hozzájárult ahhoz, hogy „jóindulatúlag megvizsgálja” a magyar kormány gazdasági és műszaki segítségnyújtásra vonatkozó kérését egyes ipari üzemek építéséhez és rekonstrukciójához, valamint a közlekedés fejlesztéséhez. Erre hivatkozva Apró Antalnak a magyar kormány nevében 1957. augusztus 18-án *Anasztasz Mikojan*hoz intézett levele mintegy 6,7 milliárd forint, azaz 1,5 milliárd rubel beruházási és áruhitel-igényt tartalmazott, ami a három évre tervezett állami beruházások több mint 21 százalékát tette ki.⁴⁵

A magyar kérés nagyságrendje a szovjet szakértőket nem kis meglepetéssel töltötte el, hiszen ők már az év eleji tárgyalások alkalmával hangot adtak annak a véleményüknek, hogy a magyarok hosszúlejáratú beruházási kölcsönigénye túlzott. A Szovjetunió tervhivatalának szakértői 1957. augusztus 12. és szeptember 9. között Budapesten konzultációt folytattak az *Országos Tervhivatal* munkatársaival a hároméves terv alapvető kérdéseiről. Az OT által összeállított terv akkor 1,18 milliárd rubel deviza- és áruhitellel és 1,6 milliárd rubel beruházási hitellel számolt. A szovjet delegáció tagjai azt javasolták magyar kollégáiknak, hogy készítsék el a hároméves tervnek és a következő ötéves tervnek olyan variánsát is, amelyben nem számolnak beruházási hitellel.⁴⁶

Az OT-ban ezt követően végeztek is olyan számításokat, amelynél szovjet

---

⁴⁵ MOL XIX-A-2-gg 39. d.

⁴⁶ MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ő. e.

beruházási hitelt nem vettek figyelembe a hároméves tervjavaslat összeállításakor. Ez a tervvariáns az elemzők szerint a népgazdaság fő arányait illetően a hároméves terv folyamán csak kis mértékű eltérést mutatott a korábbi számításokhoz képest (csökkent a könnyűipar előirányzott termelési színvonala, megváltozott a gépipari termelés összetétele, aminek következtében megnehezült a gépipari termékek külföldi értékesítése, és növelni kellett a gépbehozatalt), viszont megnövelte a magyar népgazdaság áru- és devizahitel igényét, és negatív hatást gyakorolt volna a népgazdaság 1960 utáni fejlődésére.

A beruházási hitellel kapcsolatban elhangzott szovjet észrevételek ellenére az OT nem mondott le a nagy volumenű szovjet hitelről, de a tervezés során a továbbiakban az eredetnél kisebb és a szovjet szállítások szempontjából realisabb hitelkérelemmel kívánt számolni. Erre adott utasítást a Tervhivatalnak a hároméves terv előzetes számainak tárgyalásakor előbb a *Gazdasági Bizottság*, majd a Politikai Bizottság is.

A magyar és a szovjet kormány által 1957. március 28-án aláírt egyezmény 5. cikkelye alapján az 1958–1960. évekre szóló hosszúlejáratú áruszállítási egyezmény megkötésére irányuló tárgyalások a magyar fél hibájából csak 1957. november 25-én kezdődtek, habár azok mielőbbi megkezdését Kádár János már szeptemberben szorgalmazta. Kádár János 1957. szeptember 25-én, kínai látogatása alkalmával találkozott a szovjet vezetőkkel, s bár a megbeszélések nem hivatalos jellegűek voltak, Kádár szóba hozott néhány gazdasági jellegű kérdést is. Kérése arra irányult, hogy az Apró Antal augusztusi levelében foglaltaknak megfelelően a magyar és szovjet szakemberek között a hosszúlejáratú árucserforgalom és hitel kérdéseit érintő tárgyalásokra legkésőbb október végén kerüljön sor. Azt is kívánatosnak tartotta, hogy ugyanebben az időpontban vitassák meg a magyar és a szovjet ipar hosszú távú együttműködésének kérdéseit az erős- és gyengeáramú villamos berendezések, a készülékek egyes típusai és a dízelmotorok gyártásának területén.⁴⁷

A november végén kezdődött tárgyalások napirendjén két fő kérdés szerepelt: a Magyarországnak nyújtandó beruházási hitelek, illetve az áru- és devizahitel kérdése. A beruházási hitelre vonatkozó tárgyalásokat szovjet részről *Maletyin*, a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő *Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Bizottságának* elnökhelyettese, magyar részről *Kiss Árpád*, az Országos Tervhivatal elnöke vezette. A tárgyalások alapját magyar részről az 1957. október 25-én a Gazdasági Bizottság elé terjesztett előterjesztésben foglaltak képezték, amelynek alapján a magyarok 1,3 milliárd rubel beruházási hitelt szerettek volna kapni az 1958-tól 1965-ig terjedő nyolc évre.

A két kormánybizottság előbb tételenként általános vitát folytatott a magyar kérelemben szereplő beruházásokról, majd szakbizottságot küldött ki a felvetődött problémák megvizsgálására.

⁴⁷ Arhiv Vnyesnyej Polityiki Rosszizszkoj Federacii (a továbbiakban AVP RF) f. 077 op. 38. papka 193. gy. 16.

A tárgyalásokkal megbízott kormánydelegáció által készített jelentés szerint a szovjet segítségnyújtásnál abból indultak ki, hogy a magyar népgazdaságban elkövetett hibákat közösen kell kijavítani, mivel azonban a gazdasági erőforrások korlátozottak, a rendelkezésükre álló összegeket a legelőnyösebben kell kihasználni. A tárgyalások során szovjet részről éppen ezért erősen hangsúlyozták, hogy a hitelt szinte kizárólag csak meghatározott objektumokra, új gyárak létesítésére vagy néhány meglévő üzem rekonstrukciójának megvalósításához kívánják nyújtani.

A magyar beruházási hitelkérelemre vonatkozó szovjet szakértői véleményt Maletyin december 3-án közölte Kiss Árpáddal, amely szerint a Szovjetunió 300 millió rubel hitelt tud biztosítani. Ennek következtében számos tervezett beruházást (többek között a Tisza-vidéki Vegyi Kombinát építését) törölni kellett a hároméves tervből.⁴⁸

Mindenknek nem kellett volna meglepetést okoznia a magyar fél számára, hiszen – mint említettük – az 1957. augusztus 12. és szeptember 9. között Budapesten lefolytatott tervkonzultáció alkalmával is azt javasolták a szovjet szakértők, hogy a magyarok dolgozzanak ki egy olyan, az 1958–1960. évre vonatkozó hároméves tervjavaslatot, amelyben semmilyen hitel nem szerepel, és a gazdaság egyensúlya saját erőforrásból áll helyre a belső erőforrások maximális mozgósításának segítségével. A szovjet szakértők már akkor utaltak arra, hogy bár a hitel megadása a szovjet kormány elhatározásán múlik, a Szovjetunió népgazdasági tervében nem irányoztak elő fedezetet Magyarország részére nyújtandó beruházási hitelekre.⁴⁹

A tárgyalások során a középpontban – mint legközvetlenebb feladat – az 1958-as terv kérdéseinek megoldása állt. A magyar tárgyaló küldöttség az 1958-as tervben mutatkozó 900 millió Dft hiány fedezésére 150 millió rubel áruhitelt és 150 millió rubel devizahitelt kért a Szovjetuniótól. Az már a tárgyalások elején kiderült, hogy a szovjet vezetés a magyar gazdaság számára elsődrendű fontosságúnak tekintett alapanyagokból csak olyan mennyiség szállítását vállalja, amely egyensúlyban áll a magyar importtal, vagyis nem állt szándékában áruhitelt nyújtani Magyarországnak. Hasonló szellemben folytak az 1958–1960. évre szóló hosszúlejáratú és az 1958. évi áruszállításra vonatkozó tárgyalások is – a szovjet vezetéset az a cél vezette, hogy az export és import oldal lényegében egyensúlyban legyen.

A tárgyalásokon elért eredmények messze alatta maradtak a magyar igényeknek: a Szovjetunió mindössze 300 millió rubel beruházási, 15 millió rubel áruszállítási és 40 millió rubel szabaddeviza-hitelt nyújtására kötelezte el magát.⁵⁰ Ebben az is szerepet játszhatott, hogy a gazdasági segítségnyújtás mértékét egyes

⁴⁸ MOL XIX-A-2-gg 66. d. 10/II-1958.

⁴⁹ MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ő. e.

⁵⁰ MOL XIX-J-1-j SzU Tük. 5. d. IV-100/1957. L. még a Minisztertanács 1958. január 16-i ülését. MOL XIX-A-83-a 173.. d.

szovjet gazdaságpolitikusok, a szovjet külügyminisztérium munkatársai és maga a budapesti szovjet nagykövetség is túlzottnak tartotta. Az 1958. januári nagykövetségi elemzés szerint a Szovjetunió a gazdasági segítségnyújtásban tovább ment, mint azt Magyarország népgazdasága fejlődésének általános feltételei diktálták volna. A szovjet külügyi elemzésekben már 1957. óta visszatérő elem volt a magyarok részéről állítólag megnyilvánuló „elősködő tendencia”.⁵¹ (Mindazonáltal devizahitelt a magyarokon kívül senki nem kapott a Szovjetuniótól, és a magyar kérés teljesítése érdekében a Szovjetunióknak is kilenc tonna aranyat kellett eladni a világpiacon.)

A megállapodás néhány alapvető nyersanyag tekintetében (hengerelt áru, kohókoksiz, nikkell, bányafa, fenyő-fűrészáru, cellulóz, rotációs papír és nyersolaj) nem biztosította a terv által előirányzott mennyiségben a magyar szükségleteket, ezeknek kapitalista piacon történő megvásárlására a szovjet kormány 40 millió rubel devizát biztosított. A fennmaradó hiány így is olyan jelentős volt, hogy a magyar tárgyaló küldöttség az egyezmény aláírását nem vállalta.

A szovjet kormány elutasító álláspontra helyezkedett a 150 millió rubeles devizahitelt illetően is, így a küldöttség tagjai – a Moszkvában maradó *Incze Jenő* külkereskedelmi miniszter kivételével – 1957 decemberében további utasításokért visszatértek Magyarországra.

Az Országos Tervhivatal ezt követően újból megvizsgálta hogyan lehetne csökkenteni a hiányt, elsősorban a beruházások csökkentésével, a belkereskedelmi készletek csökkentésével, széleskörű takarékosággal és a nyugati import mérséklésével. Mindazonáltal a legfontosabb nyersanyagok importjának bizonytalan volta miatt nem tartották lehetségesnek a három éves terv lezárását.

Az Országos Tervhivatal ezért december 24-én olyan javaslatot terjesztett a Politikai Bizottság elé, hogy a kormánydelegáció január első napjaiban utazzon vissza a tárgyalások folytatására, vázolja a szovjet válasznak az 1958. évi tervre gyakorolt hatását és ismertesse, hogy a kapott válaszok alapján milyen intézkedéseket tervez a magyar kormány. Azon a véleményen voltak, hogy újabb hitelkérelemmel nem kell fellépni, de az 1958. évi terv legdöntőbb nyersanyagproblémáinak megoldása érdekében kérik a szovjet vezetést mintegy 30 millió rubel értékű további nyersanyagimport biztosítására.

Kádár János a PB 1957. december 24-i ülésén azon a véleményen volt, hogy miután lényeges változással szovjet részről nem lehet számolni, fejezzék be a tárgyalást és kezdjenek dolgozni. A gazdasági vezetőkkel azonban hallgatólagosan megállapodott, hogy ahol csak lehet, további támogatás kicsikarására törekszik. A testület döntése alapján Kádár János a szovjet kormányhoz intézett levelében azt kérte, hogy 30 millió rubellel emeljék meg az áruszállításokat export és import oldalon. Ebből a kérésből 15 milliót sikerült realizálni.

---

⁵¹ L. a budapesti szovjet nagykövetség által 1957 tavaszán és novemberében készített elemzést. AVP RF f. 077. op. 38. papka 195. gy. 35.

Apró Antal a Minisztertanács 1958. január 16-i ülésén számolt be a november 25-től január 13-ig, az egyezmény aláírásáig folyó tárgyalásokról. A testület ülésére készített feljegyzésében hangsúlyozta, hogy a vártnál lényegesen kisebb hitel ellenére az egyezmény nagy jelentőségű, ráadásul a tervek évenkénti felülvizsgálata lehetőséget ad majd bizonyos korrekciókra.⁵²

A magyar „korrekciós” igény bejelentésére már 1958. április 3-án, a Nyikita Szergejevics Hruscsov vezette szovjet párt- és kormányküldöttség magyarországi látogatásakor sor is került. Hruscsov megígérte a támogatást, és állta is szavát: az 1958. május 20–24-i KGST csúcstalálkozóról Kádár János a Tiszai Vegyikombinát építéséhez 110 millió rubeles, a kőolaj- és földgázkutatáshoz 30 millió rubeles hitellel tért vissza Moszkvából.⁵³

A szovjet–magyar gazdasági tárgyalások tapasztalatai nem maradtak következmények nélkül a hazai gazdaságirányításra. A Politikai Bizottság 1957 december 24-én tárgyalta az Országos Tervhivatal munkájával kapcsolatos előterjesztést. A tárgyalás során újra előkerültek a gazdaságirányítás reformjának kérdései, most már kizárólag a lazaság, a megengedhetetlen liberalizmus, a gyengekezőség és a revizionizmus szinonimáiként. Biszku Béla tisztogatást javasolt az apparátusokban és a műszaki értelmiség között megbúvó ellenséges elemek eltávolítására. S bár Kádár János erről hallani sem akart, az ágazati lobbik érdekérvényesítő tevékenységének féken tartására a központi irányítás és ezen belül az országos szintű tervezés, a tervhivatal hatalmának erősítése mellett foglalt állást.

*

A belpolitikai helyzetet 1957 októberében sajátos ambivalencia jellemezte. Néhány nappal október 23-a első évfordulója előtt a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának Titkársága szüksézájú határozatot hozott. Kállai Gyulát és Münnich Ferencet egy-egy vezércikk megírására kötelezte, döntött továbbá arról, hogy 30-án a Köztársaság téri párház elé nagygyűlést szervez.⁵⁴ Kádár János nem tartotta szükségesnek a Politikai Bizottság vagy más irányító szerv összehívását, pártállásfoglalás vagy valamilyen országos pártintézkedési terv kidolgozását. Szerény, de biztos győzelemre számított anonim ellenfeivel szemben. A szűkebb politikai vezetés magabiztosnak tűnt. Volt is oka rá. A gazdaság talpra állt, a munkásság reálbére 14 százalékkal volt magasabb az előző évinél, a parasztság zaklatása alábbhagyott. A politikai ellenállás lehetősége végleg megszűnt. Akik ezt irányíthatták volna, azok vagy elmenekültek, vagy bebörtönözték őket. A megtorló gépezet egyre hatékonyabban működött. 1957

⁵² MOL XIX-A-2-gg 66. d. 10/II-1958.

⁵³ MOL M-KS 288. f. 4. cs. 17. ő. e. L. erre: Két összefoglaló a magyar–szovjet kormánytárgyalásokról 1958. április. Közli BARÁTH Magdolna–FEITL István. *Múltunk*, 1993. sz. 163–188.

⁵⁴ *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m., 211.

októberére a politikai cselekményekért elítéltek száma megközelítette a tízezret, további háromezer-öttszáz személy ügyében folyamatban volt a büntetőeljárás. A 180 halálos ítéletből 110-et végrehajtottak. A statárium egyéves évfordulója felé közeledett.

Ezzel azonban még nem merült ki a „konszolidációt” előmozdító eszköztár teljes készlete. Igen „hasznosnak” bizonyult a közbiztonsági őrizet intézménye, amelynek révén szinte minden további nélkül le lehetett tartóztatni és hónapokig fogva lehetett tartani embereket. Az év folyamán ily módon őrizetbe vett 7016 főből még november 18-án is 2396 fő volt internálva. További eszköz volt a lakóhelyről való kitiltás – amivel 334 alkalommal éltek –, valamint a rendőri felügyelet alá helyezés. (Ez 4063 főt érintett.) S ha ezek után még maradt valaki, akitől tartani kellett – mint ahogy maradt –, azt az „ünnepi események” közeledtével két napra úgynevezett preventív „megelőző” őrizet alá lehetett helyezni.

A politikai vezetők joggal bíztak az október végi, november eleji napok sikerében. A 880 ezer embert érintő, időközi tanácstagi választás részvételi százaléka már elérte a 94%-ot, a leszavazók 99,3%-a a Hazafias Népfront jelöltjeire adta voksát. A párttagok száma az MSZMP Országos Értekezlete óta közel 40 000 fővel nőtt. A KISZ-esek létszáma elérte a 170 ezret. De a legnagyobb siker az írók tiltakozása volt az ENSZ úgynevezett ötös bizottsági jelentésének közgyűlési tárgyalása ellen. E dokumentum alatt kétszáz aláírás díszelgett, a megszüntetett írószövetség tagjainak döntő többsége.

Kádár és a politikai apparátus mégis félt. Lappangó, de apró jelekből jól érezhető ellenállás hangulata járta be a városokat. Primitív röplapok terjedtek, falakon és járdákon firkálmányok tűntek fel, suttogva, szájról szájra adott hírek kerengtek arról, hogy készülnek az emberek október 23-a egyéves évfordulójának megünneplésére. Fenyegető hangok is felröppentek, de legtöbben a passzív ellenállás valamilyen formájával, vagy egy gesztussal kívánták kinyilvánítani érzéseiket, meggyőződésüket. Itt is, ott is szervezkedtek mindenféle irányítás, utasítás nélkül. Fekete karszalagok készültek, előkerültek a Kossuth-címerek, gyászlobogók, kokárdák, és írták – kézzel – a Nagy Imrét éltető, a kommunistákat és a szovjet megszállókat ostorozó „röpcsiket”. Az apparátus elégedetlensége is érzékelhető volt a vezetőkkel szemben: miért olyan engedékenyek az ellenséggel, miért engedtek ki annyi embert az internálótáborokból, amikor ott lenne a helyük?

A vezetők tudatára ébredtek saját kockázataiknak. Ha nem tudnak sikert produkálni október 23-án, ha nem tudják bizonyítani, hogy szilárd a belbiztonság, hogy ezt az országot kézben tudják tartani, akkor megrendül irántuk a bizalom saját táborukban ugyanúgy, mint külső szövetségeseik között. Közben befutottak hírek nyílt ellenállási kísérletekről diákok, de munkások köréből is.

A hatalom tehát felkészült. Először is védeni kell a közhatalmi intézményeket. Jó példa erre Budapest, a fővárosi és a kerületi tanácsok. Október 21-étől munkaidőn túl senki nem tartózkodhatott az épületekben, az írógépeket, sokszorosítókat úgy

kellett védeni, mintha fegyverek lettek volna. Még a papírkidást is szigorított ellenőrzéshez kötötték⁵⁵. Másodszer ott volt a munkásőrség. Hadtestnyi erő, bár harcértéke gyenge. Mindenesetre fokozott készenlétbe helyezték. A harmadik jól bevált módszer volt a preventív őrizetbe vétel. Ennek meg kellett növelni a hatékonyságát, ami annyit jelentett, hogy nem két, hanem húsz napra vitték be az embereket. (Egyedül Győr-Sopron megyében 476 főt érintett ez az intézkedés.)

A legfontosabb eszköz azonban az alaposan átrostált, megbízható vezetői állománnyal rendelkező fegyveres erő volt. Münnich Ferenc és társai elsősorban ezekbe az intézményekbe vetették reményeiket. A belügyminiszter külön napiparancsban szabályozta a tennivalókat. Az operatív állományt fokozott felderítő munkára utasította, az objektumok őrzését megerősítette, tartalékokat képeztetett. A cél az volt, hogy a lakosság lássa: a hatalom kezében az erő. Még egy WC-falfelirathoz is két civil ruhás rendőr „szállt ki” helyszíni vizsgálatra.

Talán ennél is fontosabb volt a hadsereg és a határőrség. A döntő feladat baj esetén rájuk hárult. Az intézkedések így mindenre kiterjedtek. A városi telefonközpontokban szolgálatot szerveztek, amely előre elkészített terv szerint mind előfizetőket, mind területeket kikapcsolhatott a hálózathoz. A helyőrségparancsnokok utasítást kaptak arra, hogy a helyőrségben első előjárójuknak a megyei pártbizottságokat tekintsék. A nyugati és a déli határterületen lévő katonai helyőrségek parancsnokai feladatuk kapták a határőrség támogatását, a határnak, ha szükséges, hermetikus lezárását. A határőrséget honvédségi páncélos és gyalogos tartalékosokkal látták el az esetleges provokációk visszaverésére, illetve felszámolására, felderítő tisztekkel erősítették meg a forgalmi ellenőrző pontokat, csökkentették a külföldi országok gépjárműveinek bejövetelét, szabályozták a turistaforgalmat, és erre az időre megszüntették az osztrák vasutasok átjárását.

A budapesti helyőrségben lévő magyar katonai alakulatok részére október 22-től november 8-ig 25–50 százalékos összetartást rendeltek el. Az összetartás idején a honvédelmi miniszter első helyettese és a vezérkari főnök egymást váltva folyamatos ügyeletet tartott. A Honvédelmi Minisztériumban az épületet biztosító erőkön túl az ott dolgozó tisztekből 500 fős tiszti karhatalmi zászlóaljot szerveztek, amelynek elsődleges feladata az egyetemeken és főiskolákon az esetleges rendzavarók szétverése lett volna. Külön terv alapján megerősítették a fegyver- és lőszerraktárak őrzését. A műszaki parancsnok azt a feladatot kapta, hogy Budapest belső és külső főútvonalait adott esetben műszaki zárral zárja le. Aknavető egységeket helyeztek készenlétbe esetleges rögtönzött barikádok, vagy „ellenforradalmi fészkek” szétrombolására. Végül a honvédelmi miniszter a magasabb egységek parancsnokaival személyesen közölte, hogy ha bárminemű ellenséges cselekményt tapasztalnak vagy ilyenről hírt szereznek, kötelességük azonnal, felsőbb parancs nélkül kíméletlenül fellépni ellene. Aki pedig ezt nem

⁵⁵ Pongrácz Kálmán 9/009/1957. október 8-i utasítása a Fővárosi Tanács és a kerületi Tanácsok számára. (BFL XXIII. 102. c. 13. cs. 1957/9/009.)

hajlandó végrehajtani, vagy a parancs végrehajtását akadályozza, azt a szabályzat szerint a helyszínen agyon kell löni.

A kormány tehát polgárháborúra is felkészült. Az ország lakossága erről persze mit sem tudott, azzal azonban sokan tisztában voltak, hogy bármit tesznek a fennálló hatalommal szemben, nem számíthatnak irgalomra. A csend, a magabiztosság, a látszólagos nyugalom mögött pattanásig feszültek az idegek.

Eljött 1957. október 23-a, és nem történt semmi jóvátehető. Ahogy a nyugati demokráciák kormányai, úgy a magyar szellemi élet kiválóságai is tudták, hogy amit elérhetnek, az most sem nem több, sem nem kevesebb, mint a terror enyhítése, a törvénysértések, a kivégzések sorozatának legalábbis lassítása. Inkább érezzék magukat győztesnek, legyen övék ez az október, de adjanak amnesztiát az ártatlanoknak. Inkább aláírták sokan az ENSZ-ellenes memorandumot, csak ne öljék meg *Déry Tibort, Háy Gyulát, Zelk Zoltánt, Tardos Tibort.*

Az angol rádió nyugalomra intő szavai természetesen nem juthattak el mindenhová, nem győzhettek meg mindenkit. Nem győzte meg a Madách Gimnázium, a Klapka György Gimnázium, a Dob utcai általános iskola és még számos iskola diákjait, nem győzte meg azokat az ismeretleneket, akik ha titokban is, de rászánták magukat egy felirat, néhány röplap elkészítésére. Voltak azonban olyanok, akik nyíltan vállalták tetteiket. Álljon itt két név úgy, ahogy a katonai jelentés megőrizte őket. „Letartóztatták Pancsek Mihályné VII. ker., Lencse u. 3/B. alatti lakost, mert ablakába fehér virágot tett és körülkötötte nemzetiszínű szalaggal.” – „A kőbányai Fonógyár bölcsődéjében dolgozó Simon Imréné a gyerekek ruháira kokárdát tűzött. Amikor felelősségre vonták, azt mondta: »Hadd ünnepeljenek a kicsik is.« Letartóztatták.”

Október 23-a (szerda) félelemteli, de nyugodt nap volt, ahogy mondani szokás, az élet normálisan folyt. Aki tehetett, betegen is bement dolgozni, elment az iskolába, mert nem volt tanácsos otthon maradni. A vállalati pártszervezetek sok helyen még a teljesítmények növekedéséről is be tudtak számolni feletteseiknek. Másnapra valamelyest oldódott a feszültség. *Illyés Gyula* – aki kiválóan érezte a pillanat alkalmát – Kádár János előtt a nemzetközi elszigetelődés oldódásának mézesmadzagját elhúзва újra szóba hozta az amnesztia ügyét. Az első titkár azonban elutasító volt. Még fel sem ocsúdott első csodálkozásából afelett, hogy 23-a ilyen némán múlhatott el. „Hát csak ennyit tudtak kitalálni ellenfeleink? Ennyi futotta erejükből?” – vetette oda a Központi Bizottságnak a választ is magában foglaló kérdéseket. Most látta csak igazán igazolva önmagát és politikáját.

Fellelegzett az apparátus is. Eltelt egy hét, és október 30-án százezer ember ment el a Köztársaság térre, hogy meghallgassa Marosán György dühödt, indulatokat korbácsoló beszédét. Ettől a naptól kezdve a hatalom egy fokkal kevésbé félt a tömegektől, 1956. október 23-a megisméklődésétől. Magabiztosan látott hozzá a megtorlás újabb szakaszának lebonyolításához. A november 1-jei KB-ülésem

Kádár kereken elutasította az amnesztia bármilyen lehetőségét,⁵⁶ és november 13-án a *Legfelsőbb Bíróság Népbírószági Tanácsa* súlyos börtönbüntetésre ítélte Déry Tibort és társait. A megtorlással fenyegetettek köre azonban megváltozott. Az állambiztonsági nyilvántartásba vehető személyek számát a Politikai Bizottság az ötvenes évek első felére jellemző 1,2 millió helyett 200-300 000-ben maximalta. A mindenkire kiterjedő, tömeges intézkedések lehetőségét már nem tartották szükségesnek a hatalom birtokosai. 1957. november 3-án az Elnöki Tanács a 62/1957. számú törvényerejű rendelettel megszüntette a rögtönbíráskodás intézményét. Az egyéves évforduló kényszerű és fájdalmas hallgatása mégsem volt teljesen hiábavaló.

*

Az MSZMP Politikai Bizottságának 1957. december 17-i ülése napirendjén szerepelt az államvédelem értékelése. Ezt megelőzően már korábban is, gyakorlatilag 1956 novemberétől kezdve az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának Adminisztratív Osztálya és a Belügyminisztérium több elemzést készített, amelyekben az államvédelem 1956. októberi tevékenységét értékelve két elem váltogatta egymást: az államvédelem nem tudott a készülő eseményekről, mert a párt megtiltotta az operatív elhárító munkát, illetve tudott az előkészületekről, de nem tehetett semmit, mert jelzéseiket a pártvezetés nem vette figyelembe. Ami az értékelésekben közös, hogy a felelőséget végső fokon mindkét esetben a pártvezetésre igyekeztek hárítani.

Kádár nem vállalhatta azt a népszerűtlen feladatot, hogy nyilvánosan is elismerje az államvédelem november 4. utáni szolgálatait, ráadásul valószínűleg személyes ellenszenvet is érzett az ÁVH iránt. Ugyanakkor 1956 novembere óta egyre nagyobb nyomás nehezedett rá, hogy a pártvezetés valamilyen módon foglaljon állást a volt ávéhásokkal kapcsolatban. Az államvédelmi szervek működéséről készült későbbi elemzések megállapításai szerint bár a párt megvédte a volt államvédelmistákat, s az anyagi segítség sem maradt el, viszont a sajtóban november folyamán megjelent nyilatkozatok és a volt ÁVH-t ért támadások demoralizálták az állományt, és körükben olyan vélemények kaptak lábra, hogy a „párt koncnak dobott oda bennünket”.⁵⁷

Ennek ellenére a Kádár-vezetés még 1957 tavaszán–nyarán sem ismerte el nyilvánosan az ávéhások „érdemeit”, az elé azonban nem gördítettek akadályt, hogy újra „csatasorba álljanak”, hiszen az 1956 decemberében alakult felülvizsgáló

---

⁵⁶ *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 43–44., valamint 52–53.

⁵⁷ Néhány szempont a volt államvédelmi apparátus helyzetéről és politikai állásfoglalásáról készített jelentés vázlatához. 1957. december 5. (MOL M–KS 288. f. 30. cs. 1957/1. ö. e.)

bizottságok csaknem a teljes korábbi ÁVH-s állományt igazolták⁵⁸. Az ÁVH szerepét átvevő Politikai Nyomozó Főosztály vezető posztjaira is zömében régiiek kerültek, csupán a kémelhárítás és a belső reakció elleni harc osztálya élén állt a párt által beküldött új ember (*Hazai Jenő*, illetve *Hollós Ervin*). A volt ÁVH-sok személyi kérdésekben is sikeresen érvényesítették elképzeléseiket.

A felülvizsgálat célja – mint az MSZMP Politikai Bizottságának 1957. december 17-i ülésére készített előterjesztés is elismerte – nem a volt államvédelmi állomány politikai és erkölcsi diszkreditálása, hanem az államvédelem legalizálása volt, és ezt sikeresen meg is valósították. Ennek ellenére az egykori államvédelmi beosztottak továbbra is azzal az igénnyel léptek fel, hogy a párt vezetése foglaljon végre egyértelműen állást az ÁVH-t illetően: „Szűnjön meg a velünk kapcsolatos kettősség, amely szerint kívülről támadnak, belülről pedig dicsérem.”⁵⁹

Amikor az MSZMP Politikai Bizottsága 1957 végén napirendre tűzte az állambiztonsági munka értékelésének kérdését, a határozat bevezetőjének indoklása szerint azért tette, mert „e szerv múltbeli tevékenységének értékelése sem a párt közvéleményében, sem a Belügyminisztérium dolgozói körében még nem egységes.”⁶⁰ A határozat meghozatalának és a kérdés párton belüli lezárásának szükségességével valamennyi hozzászóló egyetértett, annál is inkább, mert – mint mondták – a párton belül is voltak még, akik mindent az ÁVH nyakába akartak varrni, másrészt az államvédelmi állomány egy része sem heverte még ki az 1956 októberében és az azóta történt eseményeket. Marosán György annak a véleményének adott hangot, hogy olyan határozat meghozatalára van szükség, „amelyben határozott fellépéssel ki kell állni”. Véleménye szerint a szerv egy éves munkája és az előterjesztett értékelés jogossá teszi, hogy „erkölcsi-politikai súllyal” lépjenek fel. Kádár János viszont szükségesnek tartotta: foglalják határozatba, hogy a belügyi állomány körében helytelen nézetek is jelentkeznek, az állományban még mindig vannak olyanok, akikben nosztalgia él a régi ÁVH iránt, elégedetlenek a Politikai Nyomozó Főosztály minisztériumon belüli helyzetével és az államvédelmi munka múltbeli tevékenységét illetően véleményük eltér a párt hivatalos álláspontjától, bizonytalanok jövőjüket illetően.

---

⁵⁸ Az Országos Rendőrfőkapitányság vezetőjének 1957. január 16-i tájékoztató jelentése szerint 1957. január 8-ig 4986 volt ÁVH-s ügyét vizsgálták felül, akik közül 3048 fő operatív állományú volt, 1923 fő egyéb munkaterületen dolgozott. A felülvizsgált személyek közül 4971 kapott olyan igazolást, hogy nem volt részese a megszüntetett államvédelmi szervek által elkövetett törvénysértéseknek, s ily módon bármely állami és társadalmi szervnél és vállalatnál alkalmazható. Mindössze 15 főt (Budapest 11, vidéken 4) nem igazoltak. *MOL XIX-B-1-ai 1. d. 1957. 8.* A jelentést közreadja PINTÉR Tamás: „Szívvel, lélekkel és ésszel”. Volt államvédelmi beosztottak levele Kádár Jánoshoz 1956 decemberében. www.archivnet.hu 2002/1. szám)

⁵⁹ Dátum és aláírás nélküli levél Kádár Jánosnak. BM KI Belügyminiszteri közvetlen iratok 1957/267/a (MOL XIX-B-1-ai 4. d. 1957. 267/a. BM-Min. titk.) A dokumentumot közli PINTÉR Tamás i. m.

⁶⁰ MOL M-KS 288. f. 5. cs. 56. ó. e.

A párt határozata mellett, hogy igyekezett megnyugtatni őket, egyben e helytelen nézetek ellen is felvette a harcot.

Az elfogadott határozat az 1948-ig terjedő időszak állambiztonsági munkáját még sikertörténetként mutatta be: „Az államvédelem segítséget nyújtott a munkásosztálynak az 1945–48-as években a hatalomért folyó harcban, az ellenség leleplezésében, üldözésében és részbeni megsemmisítésében.[...] Csapásai az osztályellenség ellen irányultak, munkáját a dolgozó tömegek és különösen a munkásosztály támogatta.” A bajok, mint minden területen, itt is a fordulat éve után, a személyi kultusz térnyerése következtében jöttek, s a hibák kijavítása is a KV 1953. júniusi határozata után kezdődött meg: „Az államvédelem vezetése ebben az időben fellépett a szektás hibák, a káros politikai szemlélet, a helytelen módszerek ellen, a törvényesség védelmében.” Az előterjesztés szerint az államvédelem sem volt mentes a Nagy Imre és hívei által terjesztett „ellenséges revizionista ideológiától”, s ez okozta, hogy az államvédelmet is felkészületlenül érték az 1956. októberi események. A forradalom gyors leverését pedig nemcsak az nehezítette, hogy „a Politikai Bizottságban és a kormányban nem volt meg az egységes eltökéltség és akarat az államvédelem harcbevételét illetően”, de hiba volt az ÁVH feloszlata is, mert az „a népköztársaságot töretlen erővel védelmező fegyveres erő likvidálása volt.”⁶¹ Az MSZMP vezetése is önkritikát gyakorolt, amiért az igazolási eljárással lassította az állambiztonsági apparátus újjászervezését, s ezzel gátolta a politikai nyomozó szervek harcát az „ellenség” ellen. A határozat végül elismerte a Belügyminisztérium Politikai Nyomozó Főosztálya egyéves munkáját és eredményeit mind az „ellenség” elleni harcban, mind a párt politikai vonalának elfogadtatásáért folyó küzdelemben.

Mindez azonban már azt követően történt, hogy a Politikai Bizottság 1957. október 22-i és 29-i döntését az operatív nyilvántartásba vett személyekről végrehajtották. Ez ugyanis garanciát tartalmazott a párt- és állami vezetésben dolgozók védettségéről. A Belügyminisztérium nem kaphatta meg a párt hatáskörébe tartozó funkcionáriusok névsorát (sőt azt a pártapparátus ellenőrizte), meghatározott és a PB által definiált kategóriákon kívül esők nem kerülhettek a nyilvántartásba, még azok sem, akik bár tagjai voltak forradalmi szervezeteknek, de oda pártutasításra léptek be. Továbbá megindult a rehabilitáltak anyagainak megsemmisítése és az ilyen anyagok felülvizsgálata. Ez azt jelentette, hogy Kádár János megfelelő biztosítókat épített ki annak érdekében, hogy a politikai rendőrség ne kerüljön senki kezében a pártirányítás, a párt politikai vezető testületei, apparátusa fölé.

*

A Politikai Bizottság tevékenysége 1957 második felében a politikai élet minden fontosabb részletére kiterjedt. A napirendekből kiderül, hogy a fent említett témákon kívül még számos kérdés került terítékre, így például a sportirányítás kérdése, a nyugdíjrendszer, a fegyveres testületek, a honvédség, a munkásörsg,

⁶¹ MOL M–KS 288. f. 5. cs. 56. ö. e.

az 1958. évi gazdasági terv, a felvásárlási rendszer, az energetikai ipar, a kisipar és kiskereskedelem, a helyi közigazgatás ügye stb. Ezekre részletesen nem térhettünk ki, mert meghaladta volna a bevezető terjedelmi kereteit. Csupán néhány, de szerintünk meghatározó tendencia bemutatására törekedtünk az 1957-es esztendő második feléről. A kép azonban korántsem teljes, ahhoz feltétlen el kell mélyednie a tisztelt olvasónak a dokumentumok tanulmányozásában. Befejezésül a szerkesztői munka néhány kérdésére kívánunk kitérni.

A szándék, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt vezető testületei üléseinek jegyzőkönyveit tudományos igénnyel közzé tegyék, már 1991-ben megfogalmazódott. Ekkor a *Politikatörténeti Intézet* és a *Politikatörténeti Alapítvány* égisze alatt történészekből és levéltárosokból álló munkacsoport nagyszabású tudományos vállalkozásba kezdett. A cél az volt, hogy először az 1956. november 4-e és 1957. június 27–29-i országos értekezlet között működött központi vezető testületek – az úgynevezett Ideiglenes Központi Bizottság, az Ideiglenes Intéző Bizottság, a Szervező Bizottság és a Titkárság – határozati és szó szerinti jegyzőkönyveit, illetve a napvilágot még nem látott határozataikat jelentessék meg. Második lépésben pedig az 1957 második felében keletkezett jegyzőkönyveket és határozatokat kívánták publikálni. Az MSZMP Országos Értekezlete után ezek a testületek véglegessé, tehát az akkori szervezeti szabályzat szerint szabályosan megválasztottá váltak. Elnevezésük ennek megfelelően változott: az MSZMP Központi Bizottsága, az MSZMP Politikai Bizottsága, az MSZMP KB Titkársága. A vállalkozás ezen kívül nem tért ki más testületek üléseinek jegyzőkönyveire, például a Központi Ellenőrző Bizottság, a Központi Revíziós Bizottság, vagy alsóbb, megyei szintű pártbizottságok üléseire. Nem kívántuk megjelentetni a fent említett 1957. június 27–29-e között ülésezett Országos Értekezlet jegyzőkönyvét, mert annak korabeli kiadására sor került,⁶² illetve a meg nem jelent részekről egy publikációban hírt adtunk.⁶³

A dokumentumkötet sorozat tárgyilagos és hiteles tájékoztatást kívánt nyújtani a Magyarország sorsát több évtizedre meghatározó politikai döntések megszületésének körülményeiről. Másrészt segíteni kívánta a korszak hiteles történelmi feldolgozásának folyamatát, ezért a kiadványok a klasszikus forráskiadás szabályai szerint elemző és értékelő bevezető tanulmányt is tartalmaztak az adott kötet által átfogott időszak politikai folyamatairól.

A vállalkozás keretében először az MSZMP 1956. november 4-e és 1957. január 21-e között működő ideiglenes vezető testületi jegyzőkönyveit tették közzé 1993-ban.⁶⁴ A sorozatszerkesztő *Balogh Sándor* volt, az első kötet szerkesztője Némethné Vágyi Karola és Sipos Levente. Ezt követte további három kötet,

---

⁶² *A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos Értekezletének jegyzőkönyve*, i. m.

⁶³ Szilárdan a párt élén – Moszkvában, Budapesten. (Az MSZMP KB 1957. július 3-i ülésének jegyzőkönyve.) Közli: FEITL István és NÉMETHNÉ VÁGYI Karola. *Múltunk*, 1994. 4. sz. 171–188.

⁶⁴ *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei I. kötet*, i. m.

a második és harmadik még ugyanebben az évben, a negyedik 1994-ben.⁶⁵ A szerkesztők a kutatócsoport további tagjai voltak: Baráth Magdolna, Feitl István, Urbán Károly, Némethné Vágyi Karola és Ripp Zoltán. Az első négy kötet igen gazdag és alapos jegyzetapparátussal és annotált névmutatóval, illetve további mellékletekkel állt az olvasók rendelkezésére.⁶⁶ A kötetek következetes és egységes szerkesztési elvek szerint születtek. A jegyzőkönyveket teljes terjedelmükben közzé tették az ülések időrendi sorrendjében. Az előterjesztések közlése meghaladta a terjedelmi lehetőségeket, ezek ismertetésére a jegyzetekben került sor. A korábban napvilágot látott határozatokra a szerkesztők a lelőhely feltüntetésével utaltak, illetve a határozati jegyzőkönyv teljes terjedelmű közzétételével, és külön közléssel tették elérhetővé azokat. Az iratokat eredeti formájukhoz igazodva közölték. A szerkesztői kiegészítések szögletes zárójelbe kerültek. Az értelemzavaró módon megfogalmazott, érthetetlen, illetőleg félreérthető szövegrészekhez sic! jelzést tettek, esetenként magyarázó vagy szövegkritikai jegyzettel látták el azt. Nem betűhív, hanem szöveghű közlésre törekedtek, tehát helyesírási korrekciókat hajtottak végre és kijavították a gépelési hibákat. A jegyzetek igen sok kiegészítő információt tartalmaztak, és elkészítésükkor igen gyakran levéltári forrásokat használtak, illetve a korabeli sajtóra, továbbá kiadványokra, folyóiratokra támaszkodtak. A dokumentumok szerkesztett címmel rendelkeztek, amelyek megjelölték az ülés időpontját, valamint azt, hogy melyik vezető testület üléséről készült a jegyzőkönyv. A dokumentum végén záradékban található az irat minősítése, valamint a létrejöttére vonatkozó egyéb adat, illetve a megjelent határozatok lelőhelye. Az első kötetekben a jelzetek még a Politikatörténeti Intézet Levéltárát jelölték őrzőhelyül, majd amikor az MSZMP központi szerveinek anyaga átkerült a Magyar Országos Levéltárba, ez az ötödik kötettől MOL-ra, majd még később MOL–KS-re változott.

Az első négy kötetet követően 1998-ban került az olvasó elé az ötödik kötet, amely 1956 novembere és 1957 júniusa között a Szervező Bizottság, majd az ennek 1957. márciusától helyébe lépő Titkárság üléseinek jegyzőkönyveit és határozatait tartalmazta.⁶⁷ Ezzel a kötettel teljessé vált az ún. ideiglenesség időszaka forrás-együttesének kiadása. Az ötödik kötetet Balogh Sándor irányítása alatt Baráth Magdolna, Feitl István, Némethné Vágyi Karola és Ripp Zoltán rendezte sajtó alá. Ez a kötet olyan kiegészítő anyagokat is tartalmazott, amely valóban teljessé tette az öt kötetes vállalkozást. Egyrészt további néhány

---

⁶⁵ *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. II. kötet. 1957. január 25.–1957. április 2.* Szerkesztette, jegyzetelte NÉMETHNÉ VÁGYI Karola és URBÁN Károly, Intera Rt., Bp., 1994.; *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m.; *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*.

⁶⁶ Ezek: Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának tagjai, az Ideiglenes Intéző Bizottság tagjai, a Titkárság tagjai, a Központi Ellenőrző Bizottság tagjai, rövidítések jegyzéke.

⁶⁷ *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. V. kötet*, i. m.

még nem publikált IIB határozatot közölt,⁶⁸ másrészt megjelentette az MSZMP vezető testületei röpszavazásait.⁶⁹ Az ötödik kötet különleges melléklet-együttest is tartalmazott. Tekintettel arra, hogy a pártállami működés során a párt vezető testületeinek döntései és a legfelsőbb állami testületi döntések szoros összefüggésben álltak egymással, a döntéshozatal mechanizmusának és folyamatának könnyebb nyomon követése érdekében a szerkesztők bő válogatást adtak a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány, a Gazdasági Bizottság és az Elnöki Tanács titkosított határozataiból. Közreadták továbbá a kormány, az Elnöki Tanács és a Gazdasági Bizottság üléseinek napirendi jegyzékét, utalással a hozott döntésekre, határozatokra, azok hozzáférhetőségére és jegyzetekben – szükség szerint – tartalmára is.

A Politikatörténeti Intézetben ezt követően megindult az 1957-es esztendő második felét bemutató dokumentum-együttes kiadásának előkészítése. Ezzel párhuzamosan időben korábbra tekintve a sorozaton kívül Ripp Zoltán és Horváth Julianna gondozásában napvilágot látott az MDP 1956. október 23-a utáni napokból fennmaradt vezető testületi üléseiről készült jegyzőkönyvek rekonstrukciója.⁷⁰ 2000-ben a munka eredményeként kerülhetett a könyvespolcokra a Titkárság összes 1957 második felében született jegyzőkönyve. A kötet szerkesztését Balogh Sándortól Feitl István vette át. A munkában fiatal történészek vállaltak szerepet, a jegyzeteket Horváth Sándor, Majtényi György és Tóth Eszter Zsófia készítette.⁷¹ A kötet a korábbi sorozat utolsó darabjának metódusát követte és a Titkárság jegyzőkönyvei, illetve ezek határozatain kívül tartalmazta az MSZMP vezető testületei röpszavazásait, a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány és a Gazdasági Bizottság üléseinek és határozatainak jegyzetekkel informatívvá tett jegyzékét.

2001-ben folytatódott a munka és a Politikatörténeti Intézetben megindult a többi vezető testület 1957. második felében lezajlott ülései jegyzőkönyveinek sajtó alá rendezése a jelen kötet szerzőgárdájával. Eredetileg ez az öt kötetes sorozat folytatásaként az MSZMP Központi Bizottsága és Politikai Bizottsága

---

⁶⁸ Az IIB határozata a pedagógusok közötti politikai helyzetről, az Országos Pártértekezlet résztvevőinek számáról, a színészek 1956. októberi magatartásáról, a VIT előkészületeiről, a kiutazásról és költségeiről, Pöcze Tibor és Házi Sándor ügyéről, a katonai elő- és utóképzésről, a honvédelmi és technikai sportok megszervezéséről, irányításáról, a Magyar Vöröskezesről, és az Országos Pártértekezlettel kapcsolatos egyes politikai és szervezeti kérdésekről.

⁶⁹ Az Ideiglenes Intéző Bizottság, a Szervező Bizottság és a Titkárság röpszavazásai olyan döntések voltak, amelyek az üléseken kívül, a testületi tagok szavazatainak egyenkénti begyűjtésével történtek.

⁷⁰ *Ötvenhat októbere és a hatalom. A Magyar Dolgozók Pártja vezető testületeinek dokumentumai. 1956. október 24.–október 28.* Szerkesztette és a jegyzeteket készítette HORVÁTH Julianna és RIPP Zoltán. Napvilág Kiadó, Bp., 1997.

⁷¹ *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. A testület elnevezése a Titkárság 1957. július 19-i ülésén hozott határozat szerint az MSZMP Titkárságára változott. A kötet ezért a harmadik dokumentumtól ezt az elnevezést használja.

anyagát tartalmazta volna. Időközben azonban a Magyar Országos Levéltár is megkezdte az MSZMP vezető testületi jegyzőkönyvek feldolgozását. A koncepció eltért a Politikatörténeti Intézetben indult vállalkozástól, amennyiben külön sorozat adta volna közre a Központi Bizottság, majd ezt követően a Politikai Bizottság anyagait. Ennek az elképzelésnek a keretében láttak napvilágot 1994-ben a MOL Kiadványai II. Forráskiadványok sorozatban az 1989-es év jegyzőkönyvei,⁷² majd 1997-ben, ugyanebben a sorozatban az 1957–1958-s évek központi bizottsági üléseinek anyaga.⁷³ Utóbbi a Politikatörténeti Intézet 1957 júniusáig megjelentetett jegyzőkönyveit folytatva, az országos pártértekezletet követő első, 1957. június 29-i KB üléstől az 1958. december 5–7. közötti KB ülésig tartalmazta a szó szerinti jegyzőkönyveket, összesen 12 ülést. Ez a sorozat abból a szempontból tért el a Politikatörténeti Intézet kiadványától, de a Magyar Országos Levéltár minisztertanácsi jegyzőkönyveket megjelentető sorozatától is, hogy nem rendelkezett elemző bevezető tanulmánnyal. Viszont az egész sorozathoz szóló részletes és szakszerű szervezettörténeti áttekintést nyújtott az olvasónak. A másik eltérés, hogy a szó szerinti jegyzőkönyvek után függelékben közölte a napirendi pontok írásos előterjesztéseit, a határozatokat és az ülésre meghívottak névsorát. (Viszont a függelékekhez nem adott jegyzeteket.) A sorozat következő darabja azonban ezt az igényt már terjedelmi okokból nem tudta teljesíteni, az 1959–1960-as jegyzőkönyveket tartalmazó harmadik kötet az előterjesztéseknek csak a levéltári lelőhelyét adta meg.⁷⁴

A Politikatörténeti Intézetben megindult, de anyagi okokból lefékeződött munkát 2005-ben a Magyar Országos Levéltár vette át, és vállalkozott annak befejezésére és kiadására. A két kötetes megoldás helyett – tekintettel a KB ülések korábbi közzétételére – egyetlen kötetben adjuk most közre a PB jegyzőkönyveit.

A jelen kiadvány a Politikatörténeti Intézet gyakorlatát követi abban az értelemben, hogy elemző bevezető tanulmánnyal kezdődik, terjedelmi okokból nem vállalkozik az előterjesztések közlésére, ez ugyanis sokszorosa a központi bizottsági anyagnak és legalább megkétszerezné a kiadandó iratmennyiséget. Ugyanakkor a meg nem jelent, illetve a határozati jegyzőkönyvben nem szereplő határozatokat függelékben közli. Ez alól kivételek az üléstervek, amelyek jelentőségét nem ítéltük külön kiadásra érdemesnek, különös tekintettel arra, hogy a tényleges ülések a kötetben nyomon követhetők, illetve az 1958-as évet illetően a

---

⁷² *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1989. évi jegyzőkönyvei.* Szerkesztette és jegyzetekkel ellátta NÉMETHNÉ VÁGYI Karola–SOÓS László–T. VARGA György–ÚJVÁRY Gábor. Magyar Országos Levéltár, Bp., 1994.

⁷³ *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei,* i. m. Ezt követően 1999-ben jelent meg az 1959–1960. évi jegyzőkönyveket tartalmazó kötet.

⁷⁴ *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1959–1960. évi jegyzőkönyvei.* Jegyzetekkel ellátta S. KOSZTRIC Anna–NÉMETHNÉ VÁGYI Karola–SIMON István–SOÓS László. Magyar Országos Levéltár, Bp., 1999.

MOL által nyomtatásban és CD-n egyaránt kiadott segédletben megtalálhatók.⁷⁵ A jegyzetelés ugyancsak a Politikatörténeti Intézet kiadványának felfogását követi, a kötet végi mellékleteket illetően viszont a MOL megoldásához illeszkedtünk és így annotált névmutató készítésétől eltekintettünk. A szöveg gondozás mindkét sorozatban azonosnak tekinthető.

Jelen kötet az országos pártértekezleten megválasztott Politikai Bizottság üléseinek határozati és szó szerinti jegyzőkönyveit tartalmazza, az 1957. július 2-i üléstől az ebben az évben utolsó 1957. december 28-i ülésig időrendi sorrendben. Ez összesen 27 dokumentum, valamennyit szerkesztett címmel láttuk el, és a korábbi köteteknek megfelelően az eredeti formai megjelenést követve adjuk közre. Nem minden ülésről és főként nem minden napirendről találtunk szó szerint jegyzőkönyvet⁷⁶, de valamennyi fellelhető közé tesszük. Az előterjesztések tartalmának rövid összefoglalását, a határozatok pontos értelmezését jegyzetben adjuk meg. Idézzük az előterjesztést az azokra való utalásnál, ha azt a felszólaló nem idézi szó szerint. A dokumentumokat követő mellékletek a határozati jegyzőkönyvekben nem szereplő – nagyobb terjedelmű határozatokat tartalmazzák, leszámítva a már nyomtatásban megjelenteket.⁷⁷ Ezek lelőhelyét a legendákban adjuk meg. Ugyancsak itt szerepel az eredeti irategyüttes levéltári jelzete. Valamennyi külön őrzési egységben található a Magyar Országos Levéltárban.

---

⁷⁵ Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei. I. kötet. 1956–1962, i. m.; Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei 1956–1989. Magyar Országos Levéltár kiadása, 2003. (CD)

⁷⁶ Nincs szó szerinti jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. november 23-i, december 16-i és december 21-i üléséről.

⁷⁷ Ilyenek például *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. 1956–1962*, i. m.

1. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 2-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pld-ban. FM.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 2-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kállai Gyula, Kiss Károly, Marosán György, Münnich Ferenc, Nemes Dezső, Rónai Sándor, Somogyi Miklós, Friss István¹ elvtársak

Napirend:

1. Jelentés a belső reakció elleni harc feladatairól

Előadó: Biszku Béla elvtárs

Meghívottak: Tömpe István, Horváth Gyula, Garamvölgyi Vilmos, Nezvál Ferenc, Szénási Géza, Keresztes Mihály, Czinege Lajos és Tóth Miklós elvtársak

2. Javaslat a szakszervezeti törvénytervezet alapelveire

Előadó: Hári Béla elvtárs

Meghívottak: Horn Dezső (Postás Szakszervezet), Ligeti László (Kereskedelmi és Pénzügyi Dolgozók Szakszervezete), Borka Attila, Sándor József és Bárányos József elvtársak

3. Jelentés az egyetemi és főiskolai marxista-leninista oktatás problémáiról

Előadó: Szigeti József elvtárs

Meghívottak: Gergely István, Fogarasi Béla, Orbán László és Barla-Szabó Ödön elvtársak

4. Javaslat a Táncsics Kör további tevékenységével kapcsolatban

Előadó: Orbán László elvtárs

Meghívottak: Hevesi Gyula, Mózes Viktor és Sándor József elvtársak

5. Előterjesztés az 1957. évi papírkeretre

Előadó: Szirmai István elvtárs

Meghívott: Orbán László elvtárs

---

¹ Friss István állandó meghívottként vett részt az ülésen. A tanácskozási jogú meghívást az MSZMP IIB 1957. március 5-ei ülésének döntése biztosította számára. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet, i. m. 242.)

6. Vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentései

Előadó: Bárd András elvtárs

Meghívott: Asztalos Géza elvtárs

7. Személyi javaslatok

8. Különfélék

Napirend előtt

A Politikai Bizottság zárt ülése.

Határozat külön melléklet szerint.²

1. Jelentés a belső reakció elleni harc feladatairól

Előadó: Biszku Béla elvtárs

Hozzászóltak: Fehér Lajos, Marosán György, Somogyi Miklós, Nezvál Ferenc, [Münnich Ferenc, Apró Antal], Tömpe István, Szénási Géza, Czinege Lajos elvtárs

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy belügyi szerveink, bíróságaink és ügyészségeink bizonyos kezdeti nehézségek után jelentős munkát végeztek és jó eredményeket értek el a belső reakció és ellenforradalmi erők leleplezésére és felszámolására irányuló harcban.

Felhívja a belügy és igazságügy területén dolgozó vezető kommunista funkcionáriusokat, hogy mélyreható politikai munkát végezzenek az ellenforradalmi és ellenséges elemek elleni szigorú és egységes fellépés biztosítása érdekében.

Az előterjesztett javaslatokat az alábbi kiegészítésekkel fogadja el:

A belügyi, ügyészi és igazságügyi apparátus szerveit meg kell tisztítani az oda nem való, ellenséges és ingadozó elemektől. Ennek végrehajtásáról 1957. augusztusban tegyenek jelentést a Titkárságnak.³

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy az internálás jelenlegi rendszerének módosítására szükség van. A Belügyminisztérium az ügyészséggel és bírósággal egyetértésben tegyen erre javaslatot a Minisztertanácshoz olyan értelemben, hogy a hat hónapos

---

² L. a jegyzőkönyv befejező részét.

³ Tömpe István, a belügyminiszter első helyettese 1957. július 30-án készített tájékoztatót a BM személyi állományának felülvizsgálatáról, amely 1956 novemberében kezdődött. 1957. július 10-ig 5074 főt bocsátottak el, és ekkorra megtörtént az állomány véglegesítése és felesketése is. (MOL M–KS 288. f. 11. cs. 127. ő. e.) Az igazságügyi vezető káderek felülvizsgálatáról l. a 10. sz. dokumentumot.

internálást szükség szerint további kétszer hat hónapra lehessen meghosszabbítani.⁴

Az ellenforradalmi események következtében széthordott fegyvereket gyorsabb ütemben kell felkutatni és összeszedni. Leltározásuk után számoljanak be a begyűjtött és még kint lévő fegyverek mennyiségéről. A jelentésben tüntessék fel a Honvédelmi Minisztérium és a szovjet egységek által összeszedett fegyverek mennyiségét is.⁵

Állami rendeletet kell hozni arra vonatkozóan, hogy a politikai priusszal rendelkező, vagy az ellenforradalomban részt vett gépkocsivezetőktől az igazolványokat vonják be.⁶

Szervezett harcot kell folytatni a gazdasági élet különböző területén mutatkozó csalások, lopások, szabotázsok ellen, mert ma az ellenség a gazdasági élet területén indít koncentrált támadást. A gyárakban, üzemekben társadalmi mozgalommá kell tenni az ilyen visszaélések elleni harcot. Szükséges emellett, hogy adminisztratív módszerekkel is harcoljunk az ilyen jelenségek ellen. A Belügyminisztériumban 100-150 főből álló csoport foglalkozzék ezek leleplezésével és a nagyobb visszaélések elkövetőit példás módon kell megbüntetni, személyekre való tekintet nélkül.⁷ Ebben a munkában a gazdasági minisztériumok működjenek együtt belügyi és igazságügyi hatóságainkkal.

---

⁴ A jegyzőkönyvhöz csatolva a következő nyomtatott szövegű „Módosítás” található: „A Központi Bizottság Intéző Bizottságának »A belső reakció elleni harc néhány kérdéséről« szóló határozata alapján a Népköztársaság Elnöki Tanácsa az alábbi törvényerejű rendeletet adta ki: Az 1956. évi 31-es sz. tvr. 4 §-a helyébe a következő rendelkezés lép: »A közbiztonsági őrizetet nyomban meg kell szüntetni, ha az okok, amelyek elrendelésének alapjául szolgáltak, megszűntek. A közbiztonsági őrizet időtartama 6 hónap, melyet a Belügyminisztérium a Legfőbb Ügyészség jóváhagyásával meghosszabbíthat.« A Központi Bizottság Intéző Bizottsága határozatának III. 3/b pontja tehát a fentiek értelmében módosul.” (1957. 41. sz. tvr. Törvénytár, 1957. 199.) Az internálás tehát nem további kétszer hat hónapra, hanem meghatározatlan ideig lett meghosszabbítható. A Politikai Bizottság saját határozatát 1957. július 16-i ülésén módosította ebben az értelemben. (L. a 3. sz. dokumentumot.)

⁵ Az előterjesztés szerint a fegyveres szervek addig 14 221 db géppisztolyt, 21 630 db puskát, 175 db géppuskát, 3927 db pisztolyt, nagy mennyiségű egyéb löszert és robbanóanyagot gyűjtöttek össze. „(1956. október 23-a után a Belügyminisztérium és szerveinek fegyvervesztése 10 087 db pisztoly, 3294 db géppisztoly, 7951 db puska és karabély és 594 db géppuska.)” – olvasható a testület számára készült jelentésben. További fegyvergyűjtésről szóló dokumentumot nem találtunk.

⁶ Gáspár Sándor javaslatára a kormány 1957. április 11-én utasította a Belügyminisztériumot és a Közlekedési és Postaügyi Minisztériumot, hogy vizsgálják meg a teherautósofőrök politikai megbízhatóságát. Ezt követően a hivatásos gépjárművezetők politikai szempontú felülvizsgálatáról a Minisztertanács 1957. július 25-én hozott határozatot. (3318/1957. sz. MT. h. MOL XIX-A-83-a 168. d.) A belügyminiszter utasítása alapján a felülvizsgálat még 1957-ben megtörtént.

⁷ A Legfelsőbb Bíróság Népbírószáki Tanácsa első ízben 1958 februárjában tárgyalt társadalmi tulajdon ellen elkövetett különösen nagy kárt okozó bűncselekményt. A vádlottat, vitéz Molnár Lászlót, kötél általi halálra ítélték. Az ítéletet végrehajtották. L. *Népszabadság*, 1958. február 21.

A gazdasági szabotázs elhárítására irányuló munka érdekében segítséget kell nyújtani, hogy a belügyi hatóságok állományát megfelelő szakemberekkel erősítsék meg.

A bíróság munkájának meggyorsítására vizsgálja meg a Minisztertanács és az Igazságügy-minisztérium a bírói létszám esetleges felemelésének kérdését.

A belső reakció elleni harc terén végzett munkáról és a fő stratégiai feladatokról hat hónap múlva tegyenek jelentést a Politikai Bizottságnak.⁸

2. Jelentés a szakszervezeti törvénytervezet alapelveiről

A Politikai Bizottság az előterjesztést egyelőre levette napirendről.⁹

3. Jelentés az egyetemi és főiskolai marxista–leninista oktatás problémáiról¹⁰

Előadó: Szigeti József elvtárs

Hozzászóltak: Nemes Dezső, [Friss István], Somogyi Miklós, Kállai Gyula, Biszku Béla, Orbán László, Marosán György, Szigeti József elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést az alábbi kiegészítésekkel fogadja el:

Nem foglal állást a marxizmus–leninizmus oktatás óraszámát illetően – ezt a minisztérium saját hatáskörében döntse el.¹¹

Helyesli a Politikai Bizottság, hogy a marxizmus–leninizmus oktatása keretében rendszeresen foglalkozzanak aktuális politikai kérdések elvi megvilágításával, melyeket esetleg szemináriumi foglalkozás keretében is megvitatnak.

Az egyetemi előadások és tanszéki viták magasabb színvonalra emelése

---

⁸ Erre 1957. december 10-én került sor. L. a 22. sz. dokumentumot és Az MSZMP PB határozata a büntetőpolitika egyes kérdéseiről, tájékoztató a határozatról, illetve részlet a PB ülés jegyzőkönyvéből. *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez. 1. kötet.* Szerkesztette DR. HORVÁTH Ibolya, DR. SOLT Pál, DR. SZABÓ Győző, DR. ZANATHY János, DR. ZINNER Tibor. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1992. 609–618.

⁹ A törvénytervezetről l. *A magyarországi szakszervezeti mozgalom dokumentumai 1953–1958.* Szerkesztette: BERÁNNÉ NEMES Éva és KAJÁRI Erzsébet. Népszava Könyvkiadó, Bp., 1989. 380–386., továbbá a 9. sz. dokumentumot.

¹⁰ Az előzményekre lásd az MSZMP IIB 1957. április 16-i ülésén az ideológiai élet egyes kérdéseiről hozott határozatot. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet,* i. m. 80.

¹¹ Az előterjesztés az egyetemi 440, a főiskolai 360 órát 310, illetve 270 órára kívánta csökkenteni.

érdekében a Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy egyes tanszékek munkájába magas marxista képzettségű, vezető beosztású elvtársakat vonjanak be, akik vegyenek részt a tematika központi kidolgozásában és előadások tartásában is. Az erre vonatkozó személyi javaslatot a Művelődésügyi Minisztérium a KB Agit. Prop. Osztályával egyetértésben terjessze a Titkárság elé.¹²

Figyelembe véve a marxista oktatók elméleti felkészültségét, helyesli a Politikai Bizottság azt az irányvonalat, hogy a kötelező óraszámot csökkentsék az előadók felkészülési ideje javára. Az óraszámot – az oktatás szükségleteinek megfelelően – a minisztérium szabja meg.¹³

Gondoskodni kell arról, hogy az egyes egyetemeken működő marxista oktatók az egyetem szaktárgyainak megfelelő továbbképzésben részesüljenek.

Javaslatot kell készíteni a Titkárság elé az egyetemi tanárok marxista-leninista oktatására vonatkozóan.¹⁴

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a párthoz való hűség elmélyítése érdekében régi, munkásmozgalmi tapasztalattal rendelkező elvtársak szervezett formában beszélgetéseket folytassanak az egyetemi és főiskolai fiatalokkal.

4. Javaslat a Táncsics Kör további tevékenységével kapcsolatban

A Politikai Bizottság az előterjesztést egyelőre levette napirendről, következő ülésén fogja megvitatni.¹⁵

---

¹² A tervezet, amely Kádár János, Horváth Imre, Fock Jenő, Kállai Gyula fellépését javasolta az egyetemeken, 1957. szeptember 7-én került a Titkárság elé. A javaslat azonban lekerült a napirendről, miután a testület nem tartotta megoldhatónak, hogy a Politikai Bizottság tagjai erre időt tudjanak szakítani. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 139.

¹³ Kimaradt a határozatból: „A továbbképzés eredményessége egyik biztosítékként a marxista oktatók megterhelését csökkenteni kell, az eddigi heti 8,5 óra helyett 5,5 órára csökkenjen.” Ehelyett a következő mondat került a határozatba: „A kötelező óraszámot – az oktatás szükségletei szerint – a minisztérium szabja meg.”

¹⁴ A Titkárság 1957. november 8-án hozott határozatot az egyetemi és főiskolai oktatók közötti világnézeti oktatásra és politikai előadásokra vonatkozóan. A határozat a kötött oktatási témákat főleg a fiatal oktatók részére, míg a kötetlenebb előadásokat és vitákat a tanári kar egészének ideológiai-politikai befolyásolására kívánta felhasználni. Az irányítás, a tananyag kiválasztásában az egyetemek és főiskolák a korábbihoz képest lényegesen nagyobb önállósághoz jutottak. A határozatot közli: *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 255–259.

¹⁵ L. a 2. sz. dokumentumot.

5. Előterjesztés az 1957. évi papírkeretre

A Politikai Bizottság a javaslatot leveszi napirendről azzal, hogy a Titkárság elé kell terjeszteni.¹⁶

6. Vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentései

a.) *Jelentés a volt belügyminiszter-helyettesek októberi magatartásáról*

Előadó: Bárd András elvtárs

Hozzászóltak: Marosán György, Apró Antal elvtársak

A Politikai Bizottság Gábris Mihály, Fekete Károly, Hárs István és Bartos Antal elvtársakra vonatkozó javaslatot tudomásul veszi és az elvtársakat jelenlegi funkciójukban megerősíti.¹⁷

A határozatot közölni kell a BM PB tagjaival és az alapszervi titkárokkal.

A vizsgálat eredményeképpen szükségessé vált Piros László október 23-i tevékenységének megvizsgálása is.¹⁸

b.) *Jelentés Barcs Sándor, az MTI elnöke ügyében*

A Politikai Bizottság egyetért a javaslattal és Barcs Sándor elvtársat jelenlegi funkciójában megerősíti.¹⁹

---

¹⁶ A Titkárság 1957. július 5-én tárgyalta meg a sajtó 1957. évi papír helyzetéről szóló előterjesztést. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 24–25. és 35–37.) Az előzményekről l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeink jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 82–83. és 101–105.

¹⁷ A volt belügyminiszter-helyettesek októberi magatartásáról a felülvizsgáló bizottság azt állapította meg, hogy 1956. október 23-án, bár hiányzott belőlük „az a forradalmi elszántság, hogy abban a helyzetben a Politikai Bizottság helyett vállalják a felelősséget a löparancs kiadásáért”, de nem a gyávaság vezette őket. Ezt bizonyítja, „hogy október 23-án délután a Műszaki Egyetemen felszólaltak, rendre és nyugalomra intették a fiatalokat, az ellenforradalom alatt mindvégig a helyükön maradtak.” Felelőség az akkori Politikai Bizottságot és személy szerint Piros Lászlót terheli, amiért a tüntetést betiltó határozattal egyidejűleg nem határozták meg a fegyveres erők bevetésének módját.

¹⁸ Erre nem került sor. Piros Lászlót csak 1962-ben vonták felelősségre, a személyi kultusz időszakában elkövetett cselekedeteiért. Szigorú megrovás pártbüntetésben részesítették, de így is bekerült Szeged Város Tanácsa vezető testületébe.

¹⁹ A Magyar Távirati Iroda elnöke, Barcs Sándor ellen különböző bejelentések érkeztek, amelyek szerint az októberi események alatt nem foglalt állást politikai és szakmai kérdésekben, káderpolitikája helytelen: „egy sor megbízhatatlan elem dolgozik az MTI-nél, míg rendes, párthű kommunistákat eltávolított a helyéről.” A bizottság a vizsgálat alapján arra a következtetésre jutott, hogy Barcs Sándor „magatartása az októberi események alatt nem ad okot arra, hogy vele szemben valamiféle felelősségre vonás történjék”.

c.) *Jelentés Takács László, volt VII. kerületi MDP titkár bejelentésével kapcsolatban*

A Politikai Bizottság Takács László elvtársra vonatkozó javaslatot tudomásul veszi.²⁰

d.) *Jelentés Kálmán István Szolnok megyei első titkár ügyében*

A Politikai Bizottság a javaslatot azzal a módosítással fogadja el, hogy Kálmán István elvtársat ne Szolnok, hanem valamely más megyében állítsák be kisebb beosztásba.²¹

e.) *Jelentés Kónya Albert, Jóboru Magda és Kiss Gyula elvtársak ügyében*

A Politikai Bizottság a javaslatot leveszi napirendről. Megbízta a vezető kádereket felülvizsgáló 2. sz. bizottságot, hogy ügyüket újból vizsgálják meg, és ennek alapján tegyenek javaslatot a Politikai Bizottságnak.²²

f.) *Jelentés Szabó Gergely volt vegyipari miniszter ügyében*

A Politikai Bizottság módosítja a felülvizsgáló bizottság javaslatát és Szabó Gergelyt az ellenforradalmi események alatt tanúsított gyáva, kommunistához nem méltó magatartása miatt kizárja a pártból. Megállapítja, hogy Szabó Gergely vezető állásra nem alkalmas, szaktudásának megfelelően üzemmérnökként dolgozzék.²³

7. Személyi javaslatok

Ipari és Közl[ekedési] Oszt[ály] javaslata

[Hozzászólta: Marosán György, Apró Antal, Fock Jenő, Rónai Sándor]

---

²⁰ Takács László 1956. november 4-e után úgy látta, hogy „mint kompromittált pártfunkcionárius helyesebb, ha nem áll élére a pártépítésnek”, és eltávozott a pártbizottságról. A kerületi IB leváltotta a tanács vb tagságáról, továbbá megrovásban részesítette, mert nem szavazta meg a kerületi tanácselnök leváltását. A felülvizsgáló bizottság szerint a fegyelmi helytelen volt, a kerületi Intéző Bizottságnak felül kell vizsgálni döntését, Takács Lászlót pedig vezető gazdasági posztra kell helyezni.

²¹ Az indoklás Kálmán István 1956. október 23-a és november 4-e utáni „elvtelen és ingadozó” magatartására utalt, Földvári Rudolf tevékenységével hozta párhuzamba a volt Szolnok megyei párttitkár tevékenységét. „Az események élére akart állni, azok irányítása céljából – olvasható a határozatról kiadott tájékoztatóban. – Ez nem sikerült neki. Ellenkezőleg, az események sodrába került, ténykedésével akaratlanul is az ellenforradalmat szolgálta.” A Titkárság 1957. július 19-i ülésén Kiss Károly jelezte, hogy Kálmán Istvánt családi okok miatt nem lehet a megyéből áthelyezni, így végül mégis ott kapott járási titkári beosztást. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 56.)

²² L. a 3. sz. dokumentumot.

²³ Szabó Gergely 1956. október 23-a után csak egy alkalommal, 30-án ment be a vezetése alatt álló Vegyipari Minisztériumba. Az előterjesztés elsősorban azért marasztalta el, mert csak november végén ment vissza munkahelyére. A fegyelmi döntés után Szabó Gergely a Petrolkémia Beruházási Vállalat főmérnöke lett.

A Politikai Bizottság elfogadja:

Kincses István elvtársat a Kohó- és Gépipari Minisztérium Híradástechnikai Igazgatósága vezetőjének attól függően, hogy tisztázni kell, tudott-e Kincses elvtárs a rá vonatkozó új javaslatról és azzal egyetért-e.

Hidas István elvtársat a Kohó- és Gépipari Minisztérium Kereskedelmi Főosztálya vezetőjének.

(Marosán elvtárs fenntartja javaslatát, hogy Hidas István elvtársat gyárba, igazgatónak kell elhelyezni.)²⁴

Államgazd[asági] Oszt[ály] javaslata

A Politikai Bizottság elfogadja:

Kardos Géza elvtársnak az Országos Tervhivatal Pénzügyi Főosztálya vezetése alóli felmentését, mert pénzügyminiszter helyettesé akarják kinevezni.²⁵

Gadó Ottó elvtársat az Országos Tervhivatal Pénzügyi Főosztálya vezetőjének.

A Politikai Bizottság leveszi napirendről:

Mátrai Miklós és Kardi Ferenc elvtársakra vonatkozó javaslatot, mert abban nincs utalás nevezett elvtársak október–novemberi magatartására. A javaslatokat a KB Káderosztálya egészítse ki, Fock Jenő és Kiss Károly elvtársaknak mutassa be jóváhagyás végett.²⁶

Felhívja a KB osztályainak figyelmét, hogy vezető pártszervek elé terjesztendő káderjavaslatoknál minden esetben rögzítsék, hogy a javasolt elvtárs az ellenforradalmi események alatt és azt követően milyen magatartást tanúsított.

---

²⁴ Kincses Istvánt a Titkárság 1957. május 3-i döntése alapján a Kohó- és Gépipari Minisztérium Kereskedelmi Főosztálya vezetőjének nevezték ki. (MOL M–KS 288. f. 7. cs. 7. ő. e.) Marosán György különvéleménye ellenére e tisztséget Hidas Istvánnak átadta és a Híradástechnikai Igazgatóság vezetőjeként dolgozott tovább.

²⁵ Kardos Géza kinevezését a Minisztertanács 1957. július 4-i ülésén több miniszter kifogása miatt levették a napirendről. A következő ülésen, 1957. július 11-én azonban elfogadták. (MOL XIX–A–83–a 168. d., illetve *Magyar Közlöny*, 1957. 77. sz.)

²⁶ Mátrai Miklóst a Külkereskedelmi Minisztérium Titkársága vezetőjének, Kardi Ferencet az isztambuli Külkereskedelmi Kirendeltség vezetőjének javasolták.

Párt- és Tömegszerv[ezetek] Oszt[álya] javaslata

A Politikai Bizottság leveszi napirendről:

Gódor Ferenc elvtársra vonatkozó javaslatot.

Megbízta a KB Párt- és Tömegszervezetek, valamint Káderosztályát, vizsgálják meg, nem volna-e célszerű Gódor elvtársat inkább Baranya vagy Győr megyébe helyezni, ahol Gódor elvtárs ismeri a helyi viszonyokat és a megye is megerősítésre szorul.

Gódor elvtársra vonatkozó javaslatot egy hét múlva Politikai Bizottság elé kell terjeszteni.²⁷

Szabó István elvtársra vonatkozó jelentést a vezető kádereket felülvizsgáló 1. sz. bizottság terjessze a Politikai Bizottság elé.²⁸

Kállai elvtárs szóbeli javaslata:

[Hozzászóltak: Marosán György, Fock Jenő, Kiss Károly]

A Politikai Bizottság elfogadja:

Szirmai István elvtársat a KB Agitációs és Propaganda Osztály vezetőjének. Megbízta Kállai és Marosán elvtársakat, beszéljenek Szirmai elvtárral és a KB Agit. Prop. Osztály munkatársaival.²⁹

Orbán László elvtársat a KB Tudományos és Kulturális Osztály vezetőjének.

8. Különfélék

a.) *Javaslat a Pártértekezlet anyagának levitelével kapcsolatban*³⁰

A Pártértekezlet rövidített jegyzőkönyvét 100000 pld-ban kell elkészíteni. Kádár elvtárs zárszavának rövidített szövege is ebben az egységes jegyzőkönyvben jelenjék meg.³¹ Nem szükséges Kádár elvtárs zárszavát külön kiadni.

²⁷ L. a kötet 2. sz. dokumentumát.

²⁸ L. a kötet 2. sz. dokumentumát.

²⁹ A PB 1957. július 9-i határozati jegyzőkönyve rögzíti, hogy Kállai Gyula tájékoztatta a PB-t Szirmai István megbízásával kapcsolatban az Agit. Prop. Osztályon folytatott beszélgetésről, a tájékoztató szövege azonban nincs a jegyzőkönyvben.

³⁰ Az előterjesztés a két referátumot és a határozati javaslatot tartalmazó brosúrát 200 000 példányban kívánta megjelentetni. (*Erősítsük pártunk egységét, a munkáshatalom, szocialista építőmunkánk alapjait. Az MSZMP Országos Értekezletén elhangzott beszámoló és a határozat.* Kossuth Könyvkiadó, 1957. 143.)

³¹ „A rövidített jegyzőkönyvben teljes terjedelemben jelenjenek meg a referátumok, a határozati javaslat és a szervezeti szabályzat. A Politikai Bizottság tagjainak felszólalásai kb. felére rövidítve jelenjenek meg és ezek szövegét előzetesen be kell mutatni a PB tagoknak. Minden felszólaló beszédéből fél-másfél oldalnyi anyag szerkesztve jelenjen meg a jegyzőkönyvben” – olvasható az előterjesztés 3. pontjában.

A pártértekezlet jegyzőkönyve nyílt árusítási forgalomba nem kerül, azt a pártszervezetek szervezett formában juttassák el a párttagokhoz.³²

b.) Javaslat a DIVSZ támogatására

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja.³³

c.) Javaslat Lesták Pál elvtárs kitüntetésére

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Lesták Pál elvtársat a Nemzetközi Szövetkezeti Nap alkalmából „Munkaérdemrend” kitüntetésben részesítsék.

d.) BM „Tájékoztató”-val kapcsolatos javaslat

Biszk elvtárs szóbeli javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a Belügyminisztérium a jövőben kétfajta „Tájékoztató”-t adjon ki: a szélesebb, napi eseményeket tartalmazó „Tájékoztató”-t a Politikai Bizottság tagjain kívül a honvédelmi miniszter és igazságügy-miniszter, valamint Dobi István elvtársak, a szűkebb, állambiztonsággal kapcsolatos kérdéseket tartalmazó „Tájékoztató”-t csak a Politikai Bizottság tagjai kapják.

e.) PB tagok személyi és lakásbiztosításával, valamint ellátásával kapcsolatos javaslat

Biszk Béla elvtárs szóbeli javaslata

A Politikai Bizottság a javaslatot leveszi napirendről. A PB tagok személyi-, valamint lakásbiztosításával kapcsolatban az eddigi rendelkezések maradjanak egyelőre érvényben. A javaslat tárgyalására Kádár elvtárs szabadságának lejárta után, az ő jelenlétében visszatér.³⁴

f.) Javaslat gyermekparalízisről szóló sajtócikk megjelenésére vonatkozóan

Münnich elvtárs szóbeli javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a gyermekparalízissel

---

³² Kihúzza: „A megyei titkárok és vezető funkcionáriusok egységes tájékoztatása érdekében helyes a megyei titkári értekezlet megszervezése.”

³³ Az előterjesztés szerint a Titkárság eredetileg 1 000 000 Ft-ot hagyott jóvá 1957-re a DIVSZ támogatására. A javaslat arra vonatkozott, hogy a DIVSZ kérésére további 500 000 Ft támogatást adjon. A Titkárság üléseiről készült jegyzőkönyvek a DIVSZ támogatásáról szóló döntést nem rögzítették.

³⁴ L. a 7. sz. dokumentumot.

kapcsolatban a rendelkezésre álló statisztikai adatok felhasználásával a Népszabadság hozzon megnyugtató cikket. Biztosítani kell, hogy a lapban neves egészségügyi szakemberek is nyilatkozzanak erről a kérdésről.³⁵

g.) *Javaslat az agrárpolitikai kérdések megtárgyalására*
Fehér elvtárs szóbeli javaslata

A Politikai Bizottság megbízta Fock Jenő és Fehér Lajos elvtársakat, hogy a KB tagoktól beérkezett észrevételek alapján átdolgozott agrárpolitikai téziseket készítsék el közlésre.³⁶

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

Kiss Károly

---

³⁵ Hazugságjárvány. *Népszabadság*, 1957. július 4.; A Minisztertanács intézkedései a gyermekparalízis megelőzésére és a betegellátás biztosítására. *Népszabadság*, 1957. július 5.; 1957. július végén kezdték el a védőoltásokat import oltóanyaggal. (MOL XIX-A-83-a 168.. d.)

³⁶ Megjelent: *Párthatározatok a mezőgazdaság fejlesztésére*. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1958. 5-64. és *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai*, i. m. 114-138.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 2-i üléséről

1. Jelentés a belső reakció elleni harc feladatairól

BISZKU BÉLA elvtárs:

A jelentésben feltüntetett adatok már elavultak, az őrizetbe vettek száma az ott feltüntetett számnál magasabb: kb. 40 ezer összesen. Most van folyamatban a közbiztonsági őrizetbe vettek átvizsgálása. Eddig több mint 2 ezer embert néztünk meg és kiderült, hogy az őrizetbe vettek jelentős részét bíróság elé kell állítani és kb. 100 embert lehet szabadlábra helyezni. Jellemző volt a felülvizsgálatnál, hogy azokról, akik munkásként szerepeltek nyilvántartásunk szerint, kiderült, hogy többsége nem munkás. Ezzel kapcsolatban a bírósági, ügyészségi szervekkel van közös problémánk: a kormányrendelet az internálás idejére vonatkozóan úgy rendelkezik, hogy azt 6 hónapban szabja meg. Szeretnénk ezt a kormányrendeletet úgy módosítani, hogy az internálás idejét háromszor hat hónapra lehessen meghosszabbítani.

Szükséges az előterjesztést kiegészíteni azzal is, hogy közben nagyjából befejeztük a megyei ellenforradalmi szervezkedés vezetőinek átvizsgálását, ami azt jelenti, hogy megyei szinten a szervezkedés vezetőinek felelősségre vonása elő van készítve. Ezt a munkát együtt csináltuk az igazságügyi és ügyészi szervekkel. Eddig kb. 300 forradalmi bizottságot vizsgáltunk meg, aminek alapján megállapítható, hogy az ebben résztvevők jelentős száma dokumentációk alapján bizonyíthatóan bűnös.

A jelenlegi helyzettel kapcsolatban. Az utóbbi időben lehet tapasztalni bizonyos élénkülést az ellenforradalmi szervezkedésben részt vettek között. Jöttek már jelzések, hogy megtámadnak embereket, rálőnek emberekre, röpiratot is többet terjesztenek mostanában. Ez részben a rendszabályok fokozódása miatt van, részben nyugatról is kapnak ilyen instrukciót. Ennek a helyzetnek kapcsán olyan álláspontra jutottunk, hogy készültségi állapotot kellene szervezni közösen a rendőrség, karhatalom és a HM alakulataiból. Amennyiben ez a tevékenység fokozódna, megfelelő rendszabályokat fogunk alkalmazni. Akikkel szemben konkrét tények állnak rendelkezésre, azonnal el fogunk járni.

Nem beszéltünk az előterjesztésben arról, ami most tulajdonképpen a helyzetet jellemzi, hogy az ellenség tevékenysége sok helyen gazdasági területre tolódott

át. (Sikkasztások, lopások, közvagyon rongálása, stb.) Erre vonatkozóan is kidolgozás alatt vannak különböző rendszabályok.³⁷

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A jelentésben arról van szó, hogy kb. 40 000 fegyvert gyűjtöttek be. Mennyi fegyver hiányzik még a hadsereg raktárából?

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az előterjesztés 2. oldalán szó van arról, hogy rögtönbíráskodás során eddig 314 személyt ítéltek el, közülük 55 vádlottat halálra és 35 vádlotton az ítéletet végrehajtották. Ez a szám az ellenforradalmi cselekményekben való részvételért hozott összes halálos ítéletek száma?

Másik kérdésem, hogy mi van a fegyverekkel, mennyi lehet még kint. Erre feltétlen pontos választ kellene adni a Politikai Bizottságnak, mert ez is szabályozná bizonyos mértékig azt a magatartást, ahogyan az államnak fel kell lépni ebben a kérdésben. Ugyancsak megkérdezem, mi történik azzal a fegyverrejtegetővel, akinél most találják meg a fegyvert? A hozott ítéletnél milyen különbség van azzal szemben, akit fegyverrejtegetésért pl. januárban ítéltek el? Ugyancsak nem derül ki az előterjesztésből, hogy mi az az erő, ami ide nyugatról bekerült.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Nem értem, mit takar a 9. pontban az a megállapítás, hogy javítani kell az Ügyészség és az Igazságügy anyagi érdekeltségét.³⁸

BISZKU BÉLA elvtárs:

A fegyverek begyűjtésével kapcsolatban: négy héttel ezelőtt beszéltem Révész elvtárral. Akkor ő azt mondta, hogy nem pontos adatok szerint a HM raktárából 30000 fegyver hiányzott. Pontos leltárt még nem tudtak csinálni, fegyvereket még most is szednek össze. Sok disszidált kivitte magával a fegyverét is. Miután a fegyverek összegyűjtése és pontos leltározása megtörtént, jelentést fogunk adni erről a Politikai Bizottságnak.

A halálra ítélték száma magasabb, mint az előterjesztésben fel van tüntetve, mert azok a május 1-jei adatokat tartalmazzák. A helyzet az, hogy most a törzskar ellen folyik az eljárás.

Fegyverrejtegetőkkel kapcsolatban: különösen a kezdeti időszakban súlyosabban bírálták el a bírósági szervek azokat az eseteket, ahol fegyvert találtak, mint azokat az embereket, akik felbujtóként szerepeltek és politikai fellépésük következtében

³⁷ Az MSZMP KB Titkársága 1958. április 11-én fogadott el átfogó intézkedési tervet a „társadalmi tulajdon védelmének további feladatairól”. Megállapította, hogy a rendőrség 1957 közepétől eredményeket ért el a gazdasági bűnüldözésben, az állami és társadalmi szervezetek azonban csak kampányfeladatoknak tekintik a társadalmi tulajdon védelmét. Az előterjesztés szerint a földműves-szövetkezetek és a magánkisipar az ilyen bűncselekmények melegágya. A határozat tartósított egyfajta osztályharcos szemléletet a gazdaság területén. A testület 1958. december 16-án tárgyalta a határozat végrehajtásáról és további intézkedéseket szabott meg. (MOL M–KS 288. f. 7. cs. 25. és 7. cs. 40. ó. e.)

³⁸ Az előterjesztésnek ez a mondata pontosan így hangzik: „A feladatok eredményesebb végrehajtása érdekében javítani kell a Belügyminisztérium technikai ellátottságát, az ügyészség és az igazságügy anyagi érdekeltségét, valamint mindhárom szerv erkölcsi megbecsülését.”

megettévedt embereket felkelésre vittek. Most már a felbujtók leleplezése és megbüntetése folyik, megfelelő határozatok, ítéletek születnek.

A nyugati határ műszaki zárral le van zárva,³⁹ észrevettük azonban, hogy felhasználják többen a Dunát, vagy hajón mennek ki. Ebbe az irányba is megfelelő intézkedéseket tettünk. Azonban nemcsak nyugat felől kísérik meg a szökést, hanem délre is mennek. Ebbe az irányba is intézkedni fogunk.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

A statáriális bíróságok 59 halálos ítéletet hoztak, ebből 17 kegyelmet kapott, a többin végrehajtották az ítéletet. A polgári bíróság eddig 33 halálos ítéletet hozott, ebben még nincs benne a miskolci 14, magyaróvári 6, Tóth Ilona és még további 3 olyan ítélet, melyet a Legfelsőbb Bíróság hozott az utolsó egy hónap alatt. A halálos ítéletek száma eszerint 58-59.

Somogyi elvtárs által kifogásolt 9. pont nem anyagi érdekeltséget, hanem anyagi ellátottságot jelent, mert arról volt szó, hogy az igazságügyi apparátus berendezését, gazdasági feltételeit javítani kell. A fizetéseket a Gazdasági Bizottság most javította,⁴⁰ de nagyon el vagyunk maradva bizonyos technikai, gazdasági ellátottság tekintetében.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Biszkú elvtárs azt mondja előterjesztésében, hogy a belügyi szervek, a szovjet csapatokkal együtt elfojtották a fegyveres felkelést. Ugyanakkor tudjuk, hogy a belügy, mint önálló intézmény csak márciustól létezik.⁴¹ Ez a történeti igazsághoz hozzátartozik.

A jelentésből kiderül, hogy felülvizsgálták a közbiztonsági őrizeteket. Jó volna, ha ezeket adagolni tudná a belügy, és nem egyszerre zúdítaná az igazságügyi hatóságok nyakára. Fontos ebből a szempontból, hogy lehetővé váljék az internálás meghosszabbítása.

Fontos, hogy a szociális származást megfelelően nézzük. A határőrség jelentése mindig csak munkást és parasztot tüntet fel. Meg kell nézni alaposabban, milyen munkások és parasztok ezek?

Nagyon kategorikus az a megállapítás, hogy a belügy képes lesz a feladatok

---

³⁹ A nyugati határon a műszaki zárat 1956. szeptember 20-ra teljesen felszámolták. Kádár János 1957. január 24-i ülésén napirend előtt arról tájékoztatta a Minisztertanácsot, hogy a nyugati és déli határszakaszon az illegális határátlépések és az „ellenséges ügynökök beszivárgásának” megakadályozására műszaki zárat létesítenek. (MOL XIX-A-83-a 163. d.) A kérdésről részletesebben l. *Iratok Magyarország és Ausztria kapcsolatainak történetéhez 1956-1964.* Szerkesztette GECSENYI Lajos. Magyar Országos Levéltár, Bp., 2000. 13-14.

⁴⁰ A Gazdasági Bizottság 10154 sz. határozatában 1957. február 25-i ülésén kilátásba helyezte a bírák és ügyészek 1957. október 1-jei béremelését. (MOL XIX-A-39-b/1. 14. d.) A testület 1957. március 13-i ülésén módosította döntését és a 22%-os béremelést 1957. június 1-től rendelte el. (MOL XIX-A-39-b/1. 17. d.)

⁴¹ Münnich Ferenc itt az 1957. február végéig vezetése alatt álló ún. Fegyveres Erők Minisztériuma tevékenységének méltánylását hiányolja.

végrehajtására. Ezt másképpen kell megfogalmazni, talán úgy, hogy mindjobban alkalmas lesz végrehajtani a rá váró feladatokat.⁴²

A diverzánsok behatolására rendkívül jó alkalom a deklasszált gépkocsivezetőkkel való kapcsolat. Feltétlen fontosnak tartom, hogy a gépkocsivezetőket vizsgálják felül, és aki ellenforradalmi eseményben vett részt, attól vonják be az engedélyt. Az előterjesztés 4. oldalán szó van arról, hogy az ügyészi és igazságügyi szervek feladata, hogy a Belügyminisztérium által felfedett és dokumentált ellenséges cselekmények elbírálásában, úgy a vádirat, mint az ítélet tükrözze a proletárdiktatúra diktatúra oldalát. Ennek érdekében jelentősen javítaniuk kell munkájuk politikai és szakmai színvonalát. Ez helyes megállapítás, de ez vonatkozik a belügyre is. A nyomozó szerveknek is javítani kell munkájukat, olyan dokumentációt kell igazságügyi szerveink részére rendelkezésre bocsátani, amelynek birtokában könnyebben tudnak tájékozódni.⁴³

Van a jelentésben egy pont a szocialista törvényességről. Ez összefügg a helyes előkészítéssel is. Vigyázzunk azonban, ne lőjünk túl a célon. Obersovszky és Gáli ügyét megfelelően felül kell bírálni, és enyhíteni kell a döntést.⁴⁴ Ez a külföldi testvérpártok helyzetét is megnehezíti.

Ami a felbujtókat illeti: természetes, hogy a mi kezünkbe elsősorban azok jutottak, akik fegyverrel léptek fel ellenünk. A felbujtókra később kerülhetett sor, előbb meg kellett nekünk is erősödnünk, hogy fel tudjuk kutatni ezeket.

Az ellenség tevékenységében van most egy új jelenség: gazdasági kérdések állnak előtérben, nagyon sok a gazdasági bűncselekmény, a spekuláció, amely veszedelmes dolog és azt hiszem, nem elég a rendőrségi hatóságok figyelmét felhívni erre, hanem időszerűnek tartom, hogy a rendőrség állományában egy gazdasági csoportot alakítsanak, amely kifejezetten a spekuláció ellen harcol.⁴⁵

---

⁴² A kifogásolt szövegrész: „E harc közben a Belügyminisztérium komoly feladatokat végzett el, szervei megszilárdultak és képesek a párt által kitzűzött feladatok megvalósítására.” A határozatban: „E harc közben a BM és szervei megszilárdultak és munkájukban alkalmassá lesznek a párt által kitzűzött feladatok végrehajtására.”

⁴³ A határozat ezt a javaslatot nem tartalmazza, az eredeti szöveget véglegesítették.

⁴⁴ Gáli Józsefet a Tóth Ilona-per VI. rendű vádlottjaként 1957. április 8-án előbb elsőfokon, majd június 20-án másodfokon is halálra ítélték. A nemzetközi tiltakozás hatására az Elnöki Tanács az ítéletet 15 év börtönre változtatta; 1961. április 4-én amnesztiával szabadult. Obersovszky Gyulát 1957 júniusában államrend elleni szervezkedés vádjával első fokon szintén halálra ítélték. Az ítéletet felüggesztették, és új eljárásban életfogytiglani börtönbüntetésre változtatták; 1963-ban közkegyelemmel szabadult.

⁴⁵ A belügyminiszter 1957. július 15-én kelt 30. sz. parancsa a társadalmi tulajdon védelmét célzó egyéb intézkedések mellett rendelkezett arról is, hogy az ORFK Társadalmi Tulajdonvédelmi Osztályán három alosztályt, a Budapesti Főkapitányság Tulajdonvédelmi Osztályán négy alosztályt, a megyei, illetve városi, kerületi kapitányságokon pedig társadalmi tulajdonvédelmi alosztályokat kell felállítani. (Belügyminisztérium Központi Irattár Parancsgyűjtemény 23. d.)

APRÓ ANTAL elvtárs:

A jelentés eléggé reális, és mutatja, hogy belügyi szerveink, bíróságaink, ügyészségünk jelentős eredményt ért el az ellenforradalmi elemek elleni harcban, és ezt a Politikai Bizottság, mikor a jelentést elfogadja, javasolom, rögzítse is írásban. Ugyanakkor kritika tárgyává kell tenni, hogy 8 hónappal az ellenforradalom után nem tudjuk, hogy kb. mennyi fegyver volt és mennyi van most. Erről pontos nyilvántartásnak kell lenni. A belügyi tájékoztatóból látom, hogy gyéren szedik össze a fegyvereket, 3-4-et országosan. Kétségbe vonom, hogy ennyi van csak kint. Véleményem szerint sokan dugták el a fegyvereket nem is csak egyénileg, hanem csoportosan is. Előfordul, hogy gyárakban, munkások között szervezeten dugják el a gépházakban a fegyvereket. Ez azt jelenti, messze vagyunk még attól, hogy azt mondhassuk: a fegyverek döntő többsége össze van szedve. Nem ülhetünk itt és másutt azzal a tudattal, hogy jelentős mennyiségű fegyver van kint. Az összeszedést szervezeten kellene csinálni. Ahogy a politikai konszolidáció fejlődik, úgy lehetne szélesíteni a fegyverek összeszedését, bevonva ide a párttagokat, a munkásörség tagjait, a párthoz, népi demokráciához hű elemeket. Egyes vidéke[ke]n szervezeten csinálják ezt a munkát. Jelentős egységgel kimennek meghatározott helyekre, alaposan megnézik, hol lehet fegyver. Ilyen helyeken azután a reakció reszket. Jó lenne, ha szervezeten, a város bizonyos pontjain, elsősorban ott, ahol jelentős ellenforradalmi erők tevékenykedtek, szervezett fegyverfelkutatást kellene eszközölni. Bizonyos idő múlva pedig kötelezni kell a HM és BM-ben dolgozó elvtársakat, hogy adjanak jelentést a Politikai Bizottságnak a hiányzó fegyverekkel kapcsolatban.

Ami a gazdasági kérdéseket illeti: amellet lennénk, hogy a spekulánsokat a gazdasági élet különböző területeiről össze kellene szedni, és igenis szervezett harcra van szükség a szabotőrök, csalók, tolvajok ellen. Feltűnt, hogy kisiparunk milyen jól el van látva nyersanyaggal. Honnan van ez? Egyrészt az ellenforradalom során ellopott textíliákból, bőrből. Ezek felkutatása terén értünk el már bizonyos eredményeket. De ne mondjunk le arról, hogy az elveszett áruk jelentős részét felkutassuk. Gyárakban is folyik különböző formákban a lopás. De kaptunk mi sokfajta árusegélyt a Szovjetuniótól és népi demokratikus országoktól is. Nekem hónapok óta rögeszmém, hova lett a segély azon része, amit nem osztottunk ki, nem adtunk el a boltokban. Biztos, hogy ezek jó részét a raktárakból ellopták. Én is amellet vagyok, hogy belügyi állományunkat ki kell egészíteni 100-150 főből álló csoporttal, amely a gazdasági életben tapasztalható visszaélésekkel foglalkozik. Nem szükséges, hogy az lefelé nagy létszámú szervezet legyen. Ez a csoport figyelné a gazdasági élet egy-egy szektorát, beleértve a piacokat is, különösen a gabona felvásárlásnál.

Még egy dolog: igen sok iparigazolványt adtak ki a kormánybiztosságok az ellenforradalom utáni időkben, hogy élelmet szállítsanak kiskereskedők a városokba. Ezeknek megvannak papírjaik és 3-4 teherautó-számra hozzák az

élelmet a fővárosba és garázdálkodnak az országban. Erre külön fel akarom hívni a Belügyminisztérium figyelmét.⁴⁶

A gépkocsivezetőkre vonatkozó javaslattal egyetértek.

Bírósági tárgyalásokkal kapcsolatban: mindannyian egy véleményen vagyunk, de a sajtót nem tudjuk kézben tartani. Tegnap este is a lapban nagy disznóságot láttam.⁴⁷ Itt van a Tóth Ilona ügy, ami többet árt nekünk, mint használ.

Az anyagi érdekeltség dolgát kedvezően módosította Nezvál elvtárs. Semmilyen érdekeltséget ne fogadjunk el, azt határozzuk meg, hogy kulturáltabbakká kell tenni bíróságainkat. Régebben a rabüzemek látták el ezeket az intézményeket.

Nekünk a politikai harcot kell fokozni, büntető és igazságügyi szerveinkben, hogy ezek a szervek ütőképesek legyenek. A Belügyben is vannak még különböző csoportosulások, különböző vélemények. Azt hiszem, ha a Politikai Bizottság elfogadja a jelentést, fel kell hívni a figyelmet, hogy a politikai szilárdság, elvhűség, egység kérdésében nincs engedmény, ilyen szempontból nem következhet be liberálisabb korszak. Nem tartunk még ott, hogy nagylelkűségről beszéljünk, és olyan hangulat alakuljon ki, elég volt a megtorlásokból.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Tudni kell pontosan a halálraítéltek számát, hogy felléphessünk az imperialisták hazugságával szemben. Ők ugyanis azt mondják, hogy ezeket gyilkolnak Magyarországon. Ha a Tóth Ilona ügye külföldön nagy jelentőségűvé vált, akkor ez nemcsak emberbaráti célt szolgál, hanem azért van, mert ebben a perben túlnyomórészt intellektuális fiatalok vannak. Megölhetjük a prolikat, nem csinálnak cirkuszt. Ugyanakkor óvakodni kell a túllépésektől, ostobaságoktól. Még október előtt is olvastam a belügyi jelentéseket, láttam hány ember jött be az országba, és hány került ezekből a hatóság kezébe.

---

⁴⁶ A Minisztertanács 1957. július 11-én tárgyalta a kisipar helyzetéről. (MOL XIX-A-83-a 168. d.) Az ennek nyomán hatályba lépő 1957. évi 49. tvr. felhatalmazást adott a belkereskedelmi miniszternek az iparigazolvány megvonására, a vásári árusítási lehetőségek és a magánkereskedők által vásárolható készletek korlátozására. (*Törvénytár*, 1957. 207.) 1957. július 18-án a Minisztertanács megvitatta a magánkereskedelem helyzetét. Úgy látta, hogy szigorító jogszabályok kiadására nincs szükség, az iparigazolványok felülvizsgálata, a zöltség-gyümölcs kereskedelmi spekuláció letörése az illetékes főhatóságok pénzügyi, államigazgatási intézkedéseivel megoldhatók. (MOL XIX-A-83-a 168. d.) A Politikai Bizottság 1957. december 3-án, 10-én és 17-én foglalkozott a kisipar, szövetkezeti ipar ún. spekulációs tevékenységével és ennek okán határozott intézkedéseket helyezett kilátásba a szektor ellen (21., 22. és 24. dokumentum). Az 1958. évi 8. sz. tvr. a kisiparosok ipargyakorlásáról így sok szempontból visszatérés volt az 1955-ös szabályozáshoz. (*Törvénytár*, 1958. 45-49.)

⁴⁷ A Külügyminisztérium nemzetközi sajtótájékoztatójáról az 1957. június 30-i lapok számoltak be. Ezen szóba került az Obersovszky Gyula és Gáli József ellen hozott halálos ítélet. A minisztérium szóvivője tájékoztatta az újságírókat arról, hogy a Tóth Ilona és társai ügyében szereplő két elítéltevel kapcsolatban a legfőbb ügyész törvényességi óvást jelentett be.

Most is olvasom a jelentéseket, és látom, hogy néha túlzások vannak benne. Ez pedig veszélyes, mert dezorientálhatja a Politikai Bizottságot. Úgy néz ki, hogy a mostani jelentésekben is vannak túlzások, és lehetnek dolgok, ahol később rehabilitálásra lesz szükség. Ilyen pl. az ózdi eset, amit Somogyi elvtárs felemlített. Vigyázzunk tehát a túlzásokra.

Fel kell vetni a lopásokkal szemben kialakítandó társadalmi mozgalom szükségességét. A lopások ellen kétféle módon lehet harcolni. Bekapcsolni a szakszervezetet és a pártot a társadalmi felvilágosító munkába, ugyanakkor nem szabad visszarettenni rendszabályok alkalmazásától sem. Ha valaki többször lop, és állandóan visszaesik ebbe, vele szemben példás ítéletet kell statuálni. Ez jó hatással lesz, és visszarettenti a csibészeket.

Belügyi és igazságügyi szerveinket megfelelően kell ellátni – meg kéne nézni a hadsereg ruházatát is – nem szabad zsugorinak lenni ezen a téren. Javasolom, hogy bizonyos idő múlva a belső reakció elleni harc állásáról újból tegyenek jelentést a Politikai Bizottságnak.

Nyugtalanító volt, mikor Kádár elvtárs a pártkonferencián arról beszélt: vannak a belügyben olyan emberek, akik szerint Kádár ügye még nincs kivizsgálva.⁴⁸ Még mindig előfordul, hogy felbontják a vezető elvtársak levelét, lehallgatják telefonbeszélgetéseiket.⁴⁹

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Én nagyon félek a spekulációtól, és arra kérem az igazságügyi szerveket, hogy egy-két jelentős dologban a legszigorúbb ítéleteket hozzák. A lopások dolgában arra gondolok, hogy az orgazdák ellen is megfelelő ítéleteket kell hozni. Előfordul, hogy a proli, aki lop, 5 évre elítélik, ugyanakkor orgazdája 5 hónapot kap. Egy-két szigorú ítélet után meggondolnák, mit csinálnak. Nem lehet megengedni,

⁴⁸ „Mondok a Révai elvtársnak még valamit. Ha az ÁVH-t emelni akarja, vigyázni kell, hogy ne emeljük [magunk fölét]. Három héttel ezelőtt behívtak egy csirkefogó újságíró kihalgatni. Ez az Igazság című lapnál valamit csinált, nem szép dolgokat. A kihallgató mondja neki, hogy hát hallja maga ezt meg azt, hát miért csinálta. Erre azt mondja ez a pimasz csirkefogó, »mit hogy ők, hát miket beszélt a Kádár abban az időben«. No rendben van, hát azért csirkefogó, hogy így védekezzen. De mit válaszolt neki a nyomozó? Azt mondta, »Maga ne foglalkozzon a Kádárral, a Kádár dolgának a kivizsgálása sem fejeződött még be.« (Nevetés.) Ez tény. Ezt megvárom magam is. Hát elvtársak, én magam nem tartom valami nem tudom én minek, én azt hiszem, hogy érdemes volt vergődni is meg élni is, meg becsukva lenni is, meg kigyűnni, kint lenni azért, amit az elmúlt időben valamit is tudtam segíteni a magam személyében. (Taps.) De hogy áll ez a proletárhatalom [!]? Annak a hatalomnak az az ellenséggel szemben érvényesülő ökle, ha ott egy – bocsánat a kifejezésért – hogy egy nyomozónak [...] a jelzőt elhagyom. Egy bandita gyanúsítottnak, akit egy félóra [után] persze kiengedett, így mer beszélni a köztársaság elnökéről és a Minisztertanács elnökéről. És ez a bandita megy haza a maga méhkasába és egy félórán belül az összes budapesti újságíró tudta, hogy az ÁVH-nál ilyenfajta nézetek vannak Kádárról.” Részlet Kádár János zárszavából. (Az MSZMP Országos Értekezletének jegyzőkönyve. MOL M–KS 288. f. 3. cs. 3. ő. e.)

⁴⁹ A Titkárság 1957. szeptember 7-én Asztalos Géza, Bárd András és Péteri István vezetésével bizottságot állított fel, amely azt a feladatot kapta, hogy távolítsa el a Belügyminisztérium operatív nyilvántartásából a legfelsőbb párt- és állami vezetők anyagait azzal a céllal, hogy a belső elhárító tevékenység további lehetőségének elejét vegyék. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 138.

hogy havonta 30-50 milliós lopások történjenek. Helyeslem, hogy az utóbbi 1 évben kiadott iparendeléyleket felülvizsgálják.

Még szóvá tenném, sok helyről jönnek olyan panaszok, hogy azokat az embereket, akik annak idején megmondták a véleményüket a párttitkárnak, fejükre olvasták a hibáját, többet azonban nem csináltak, ilyen embereket most felelősségre akarnak vonni. Munkástanács tagokat is sok esetben lemondatnak, és utána leváltják, vagy kivágják az üzemből, pedig sokat mi küldtünk be oda. Nekünk nem szabad koncepciók pereket csinálni, és vasszigorral meg kell akadályozni az ilyen törekvéseket. Ilyen törekvés van bizonyos régi nyomozók részéről. Előfordul, hogy összevernek munkásokat. Ezeket meg kell torolni, hogy a munkások között ne váltson ki rossz hangulatot. Máris sok helyen félnek megmondani véleményüket. Ez elsősorban nem rendőri ügy, de az is hozzájárul. Könnyen átadják a szakszervezeti szervek, vagy a pártszervek a rendőrségnek azokat, akik véleményüket megmondják, és sokszor rájuk fogják, hogy jobboldali szocdemek, stb. Ha alaposabban megnézzük, azonban kiderül, hogy csupán az a bűnük, hogy ők is mondtak néhány szót októberben.

Kérem a belügyi szerveket, hogy a prolik ügyét alaposan vizsgálják ki, és valahogy másként bánjanak velük, mint a volt Horthy tisztekkel.

TÖMPE ISTVÁN elvtárs:

Ez az anyag 2 hónapos, azóta tehát sok új kérdés vetődött fel. A tegnapi kollégium gazdasági kérdésekről tárgyalt és hozott határozatokat.⁵⁰ A helyzet ezen a téren nagyon komplikált. Abból kell kiindulni, hogy a gazdasági bűnözés a társadalom helyzetét tükrözi vissza, és a Politikai Bizottság tagjai biztos saját tapasztalataik alapján is tudják, hogy az elmúlt években rendkívül nagy volt a lopás, és az ezzel szemben alkalmazott módszerek nem vezettek kellő eredményre. Az a külön részleg, amely a gazdasági jellegű bűnözés leleplezésével foglalkozik, megvan. Hozzánk nagyon sok adat fut be és ezzel a kérdéssel a Minisztertanács elé kell menni.⁵¹ Ha a kis tolvajokat üldözni fogjuk, nem fogunk semmire menni. Beszéltem Antos [István] elvtárral is. Most van-nak a leltározások. A bejelentett hiányok egy részéről kiderült, hogy éppen azok lopták el, akik a bejelentést tették. 1957. januárig történt összes visszaélések közül csak azokkal

⁵⁰ 1957-ből BM kollégiumi ülésekről készült jegyzőkönyvek nem állnak rendelkezésre. A hozzászólo valószínűleg a Belügyminisztérium 1957. július 1-jei miniszterhelyettesi értekezletére utalt, amelyen tárgyalták a társadalmi tulajdon védelmének helyzetéről szóló jelentést. (MOL XIX-B-1-y 2. d.)

⁵¹ A gazdasági visszaélések elleni intézkedések a Minisztertanácsnál alacsonyabb szinten születtek. Kivételt a pénzbírság összegeinek megemelése képzett. (L. az 1957. 44. tvr. *Törvénytar*, 1958. 204.) A Gazdasági Bizottság 1957 júliusában és szeptemberében foglalkozott az ún. burkolt áremelésekkel és azok megakadályozására és büntetésére intézkedési csomagot dolgozott ki. (MOL XIX-A-39-b/1. 21. d.) Az ügyben ezek után Friss István 1957. október 24-én készített feljegyzést Kádár Jánosnak. Ebből kiderül, hogy a helyzet nem változott, a spekuláció és a korrupció, a gazdasági visszaélések széles körben elterjedtek a magyar nemzetgazdaságban. Friss agitációs kampányt, határozottabb adminisztratív fellépést sürgetett. Reményeket fűzött a közben létrejött Központi Népi Ellenőrzési Bizottság tevékenységéhez is. (MOL M-KS 288. f. 11. cs. 171. ő. e.)

szabad foglalkozni, amit nekünk a Pénzügyminisztérium átad: ahol megvannak a bűnösök, vagy politikai szempontból fontos a dolog-gal foglalkozni. A többivel nem foglalkozhatunk annak ellenére, hogy 5-8 milliárd az ellenforradalom alatt és után elkövetett bűnük Ft-ban kifejezett értéke. Ezt a feladatot a belügy egyedül, sőt a szakszervezettel együtt sem tudja megoldani. Itt feltétlenül a gazdasági tárcák maximális segítségére van szükség. A most folyó munkáknál elsősorban felfelé hártjuk a felelősséget, tehát nem a kis sikkasztók, hanem a minisztérium felé kell a felelősséget megállapítani. Baranyában szombat du. egy óra alatt a bányászoktól 17000 Ft értékű üveget, drótot stb. szedtünk össze. Nagy szükség van most az ellenforradalom ilyen irányú tevékenységének leleplezésére, hiszen céljuk éppen az, hogy ipari szabotázsokat stb. csináljanak. Az utóbbi időben több terror-cselekmény történt, hadiintézetekben, Rákóczi iskolán.⁵² Kergettek motorkerékpárral embereket, röpiratokat terjesztenek, stb. A tetteseket 4-5 nap alatt megtaláljuk. Úgy néz ki tehát, hogy a Belügyminisztérium munkája eredményesebb, viszonylag rövid idő alatt a legfontosabb kérdésekben eredményt tud felmutatni. Minden remény megvan tehát arra, hogy gazdasági területeken is eredményeket fogunk elérni.

A belügyi jelentésekben valóban vannak túlzások, de magában a belügyi munkában is. Engedjék meg, hogy arra hivatkozzam, hogy sem Biszku elvtárs, sem én nem vagyunk híve a túlzásoknak. Mégis előfordulnak ilyenek. A március 15-e előtti túlzásokból már sokat sikerült lefaragni. Igyekezünk fellépni a túlzásokkal szemben és igyekezünk az apparátust is úgy vinni, hogy a fő csapások valóban az ellenség ellen irányuljanak. Szeretném kérni az elvtársakat, hogy ha valahol túlzásokat látnak, szóljanak nekünk erről. Mi a vezető helyről aztán tudunk intézkedni.

Koncepció nincs, ezt nagyon felelősen állíthatom. Túlzások vannak az őrizetbe vételeknél, ami viszont mindig magában rejtje koncepció veszélyét. Az igazságügyi szerveknek átadott ügyekben azonban ismétlem, nincs koncepció. Szénási elvtárs állandóan dokumentumokat kér.

Amit Kádár elvtárs a pártkonferencián elmondott, az valóban így van. Jelenleg a vádlott azt mond, amit akar, nem tukmálnak rá különböző eszközökkel dolgokat. Éppen ezért tart hosszú ideig, amíg bíróság elé tudjuk vinni az ügyeket. Mégis inkább ezen az úton akarunk menni, minthogy hibákat kövessünk el.

A fegyverekkel kapcsolatban: nem sikerült többet megtudni, mint amit Biszku elvtárs elmondott. Ha a Politikai Bizottság kötelez bennünket, záros határidőn belül fogunk behozni erről jelentést. Véleményem szerint kevés fegyver van kint. Vannak eredményes nyomozások, kisebb fegyverraktárakat is lelepleztek. Az eddigi terrorcselekmények nem politikai jellegűek, hanem banditizmus. A politikai helyzet sem alkalmas most fegyveres felkelésre.

Legfontosabb kérdés megvalósítani a belügyben is a párt politikájának

---

⁵² A II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola megszervezésére a honvédelmi miniszter 1953. május 2-án adott parancsot.

érvényesülését. Amit Kádár elvtárs felsorolt, mi jelentettük. Marosán elvtárs kérdezi, hogy az illető nyomozótiszt őrizetbe van-e véve. Most vizsgáljuk az ügyét. Egy újságíró kihallgattak, aki az Obersovszky ügyben közreműködött. Ez a kihallgatás után elmondta, hogy mit mondott a nyomozó. Ez a nyomozó pedig semmi konkrét dolgot nem tudhat, nemrég van a belügy alkalmazásában. Szembesíteni fogjuk őket és ez meg fogja határozni, hogy milyen büntetést hozunk.

SZÉNÁSI GÉZA elvtárs:

A belüggyel és az igazságüggyel a gyakorlatban jó az együttműködés. Azonban azok az élénk viták, melyeket Tömpe elvtárs említett – bár egészségesek – utalnak a köztünk lévő kapcsolat olyan kérdéseire, amit eddig elmulasztottunk tisztázni, és amit az előterjesztés sem tisztáz. A párt és a kormány utasításai két kategóriát neveznek meg az ellenforradalom bűncselekményei terén: a bűnös és a megtévesztett emberek fogalma. Mi tudjuk, hogy ezt pontosan elhatárolni nem lehet. Beszélgetés formájában a Politikai Bizottság egy vagy több tagjával mégis tisztázni kellene, mert pl. Biszku elvtárs és én köztem is vannak ellentétek, nézeteltérések. Mi kulturáltan vitatkozunk, de lent ez úgy jelentkezik, hogy a rendőrség könnyen lefasisztázza az ügyészt, ha nem ért egyet. Így aztán felmerül a klasszikus kérdés: ki a nyomozás gazdája, a rendőrség vagy az ügyészség. Törvényileg az ügyész, bár gyakorlatilag a rendőrség kezdeményez. Ennek a tisztázatlanságnak a következményei elsősorban módszerekben nyilvánul meg. Az a megítélés, hogy ki a bűnös és ki a megtévedt, nagyon fontos kérdés és nem kevesebbet jelent, mint hogy 1-2 év múlva két-háromezerral több, vagy kevesebb rab lesz a börtönökben. Felhívom a Politikai Bizottság figyelmét, hogy a magyarországi börtönök befogadóképessége 24 000 fő, jelenleg 15-16 000-nél tartunk. Ez a szám havonta 1-1200 fővel emelkedik. Ez a szám még inkább emelkedni fog a társadalmi tulajdon elleni bűncselekményekért letartóztatottak következményeként. S míg tavaly 3-6 hónapos büntetések voltak és nagy volt a fluktuáció, a jelenlegi ítéletek hosszabbak, előreláthatólag januárig a börtönök telve lesznek. A genfi konvenció,⁵³ melyhez a Szovjetunió is csatlakozott, nem teszi lehetővé a külső rabmunkahelyeket. Ha viszont nem állítjuk vissza ezeket a külső munkahelyeket, a börtönök belső telítettsége növekszik és elkövetkezhet olyan időpont, amikor revízió alá kell venni az összes elítélteket, és majd ismét felmerül a bűnös és megtévesztett ember fogalma. Ennek a fogalomnak bizonyos tisztázatlansága miatt történhet meg, hogy megyénként ugyanazt a bűncselekményt másként ítélik meg és egyik helyen 2, másik helyen 15 évet szabnak ki azonos bűncselekményekért. Ha elkövetkezik a normális telítettség mellett bizonyos idő

⁵³ A Genfben kötött egyezmények közül a háború áldozatainak védelmével foglalkozókat nevezik „genfi egyezményeknek”. 1949-ben a korábbi szerződéseket összefoglaló és kibővítő, új szerkezetbe foglalt megállapodás született, amely a katonákkal és a hadifoglyokkal való bánásmód mellett a polgári lakosság védelméről is rendelkezett háború idején. Az előírások az országokon belül zajló konfliktusokra is érvényesek. A Magyar Népköztársaságban az 1954. évi 32. sz. tvr. emelte az egyezményt törvényerőre.

múlva a revízió szükségessége, és ezt úgy fogják elrendelni, hogy az 5 éven felüli büntetéseket megfelezzik, akkor kizárólag lutri dolga, hogy ki fog szabadulni.

A jelentés 5. pontja⁵⁴ teljesen konkrét, azzal egyetértek, mégis szeretném aláhúzni, hogy találkozunk ügyészeinknél, elsősorban bírói és középbírói szerveinknél azzal a jóindulaton alapuló, de végső kihatásában nem jó eredményre vezető nézettel, hogy minden bajnak az oka az, hogy túlságosan nagy volt a törvényesség 1956 nyarán. Ha ezt a pontot a belügy végrehajtja, külön figyelemmel kell lenni arra, hogy az 1956 októbere előtt kiadott és a törvényességet jól szolgáló belügyi parancsoknak és utasításoknak ne a törvényességi oldalán változtassanak, tehát az ellenség elleni harc fokozása ne veszítsen a törvényesség jellegéből.⁵⁵

Megvan a lehetőség, hogy spekuláció esetén súlyos, vagy halálos ítéletet hozzunk. Már is utasítottam a megyei ügyészeket, hogy 100 000 Ft-ot meghaladó sikkasztásnál emeljék meg a vádat úgy, hogy az halálos minősítéssel járjon. A külkereskedelem vonalán különösen tapasztalhatók az ilyen visszaélések. A kivándoroltak révén milliós összegeket visznek ki a vámörtség összjátékával. Ezekben az ügyekben már 31 vámör tiszt van lefogva. A szálak felfelé vezetnek, és el vannak nyesve. A külkereskedelmi vállalatoknál az utóbbi hónapokban tömegesen mutatkoznak olyan jelenségek, hogy talán a tervteljesítés érdekében árukészletüket idehaza értékesítették, mégpedig a külkereskedelemben szokásos áron. Pl. egy kardigánt 48 Ft-ért. Elhatározott szándékunk, hogy a jövőben akkor is lefolytatjuk a vizsgálatot, ha a szálak felfelé vezetnek. De az a tapasztalat, hogy ilyenkor 50-en is ugranak, hogy hagyják abba a nyomozást. Nem fogjuk abbahagyni, és személyekre való tekintet nélkül vizsgáljuk ki a dolgokat, és könyörtelenül végrehajtjuk az ítéletet.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Két dologra szeretném felhívni a figyelmet. 35 bírósági ítéletet vizsgáltunk felül Budapesten, ennyit tárgyaltak le 1957. január óta, bár biztos, hogy ezerszer ennyi van. Megállapítottuk, hogy egy egyént, aki 20 feketén vágott sertést hozott be a fővárosba összesen 8 hónapra ítélték, pedig nyilvánvaló, hogy ez abba a kategóriába tartozik, ahol súlyosabb büntetést kellene megállapítani.

A bírósági feladatok megoldásához feltétlen szükséges lenne nagyobb lét-számra.

⁵⁴ Az előterjesztés 5. pontjának szövege a következő: „Meg kell szilárdítani a szocialista törvényességet, de úgy, hogy éle a népi demokratikus rend ellenségei ellen irányuljon. Figyelembe véve, hogy az ellenforradalmi felkelés alatt felszínre kerültek az ellenséges elemek újabb kategóriái, felül kell vizsgálni a Belügyminisztériumban 1956. októbere előtt kiadott parancsokat és összhangba kell hozni azokat az országon belüli mostani politikai helyzettel.”

⁵⁵ Ács Ferenc, a Belügyminisztérium II/11. (Operatív nyilvántartó) Osztály vezetője 1957. június 17-i keltezésű feljegyzésében javasolta az 1956. október 23. előtt megjelent miniszteri, miniszterhelyettesi parancsok, utasítások felülvizsgálatát és módosítását. A forradalom előtt kiadott parancsok és utasítások közül csak azokat javasolta felülvizsgálni és szükség esetén módosítani, amelyek az egyes szervek munkájára vonatkozó alapvető kérdéseket, munkamódszereket szabályoztak. A munkát körültekintően, az egyes miniszterhelyettesek bevonásával kívánták elvégezni, a legfontosabb parancsok és utasítások módosításakor pedig a párt és a Minisztertanács véleményét is ki akarták kérni. (ÁBTL I. 11. 10. 10. d.)

A mostani munkát az 5-10 éven keresztül leaszott létszám nem tud-ja ellátni. 1951-től 1/3-val aszották a bíróságot, ugyanakkor a cselekmé-nyek száma is 1/3-val növekedett. Jelenleg 69 000-res a restancia. Javaslatot kellene készíteni a Gazdasági Bizottsághoz bizonyos létszámemelésre.⁵⁶

CZINEGE LAJOS elvtárs:

Véleményem szerint a külföldi emigrációs központokba be kéne épülni. Úgy látom, nem fordítunk kellő gondot arra, hogy közel 200 000-res emigrációnk van. Ha a belső reakcióról beszélünk, ezt a szempontot is figyelembe kell venni, hiszen ezeket szoros szálak fűzik itthoni hozzátartozóikhoz, levelezéseiken keresztül is tudnak bomlasztó propagandát végezni.

A Politikai Bizottságnak tavaly volt egy határozata a börtönhelyzettel kapcsolatban.⁵⁷ Ez a politikai bizottsági határozat ma is helytálló, talán ki kellene egészíteni bizonyos dolgokkal és miután a pártbizottságoknál ezek nincsenek meg, ki kéne újból adni. Esetleg új, kiegészített javaslatot hoznánk a Politikai Bizottság elé.

Az 5. oldalon arról van szó, hogy a belügyi szervek más munkájuk mellett a csapásokat az ellenforradalom előkészítésébe[n] és szervezésében részt-vevőkre, stb... mérjék.⁵⁸ Nem lehet mellérendeltségi meghatározást alkalmazni ilyen dolognál. Ez a belügyi, igazságügyi, ügyészségi szerveink fő feladatát jelenti hosszú időn keresztül.

2.⁵⁹ Jelentés az egyetemi és főiskolai marxista–leninista oktatás problémáiról

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Fel van vetve a kérdés, hogy csökkentjük az óraszámot és ezen belül a szemináriumi időt is. Az óraszám csökkentését el lehet fogadni. Inkább kevesebbet tanítsunk, de jobban. Viszont az, hogy csökkentjük az óraszámot és ezen belül még a

---

⁵⁶ A bíróságok létszámának emeléséről szóló 10 259/1957. sz. GB határozat nyomán 1957. augusztus 15-i hatállyal a bíróságok létszáma 350 fővel növekedett. Az indoklás leszögezi, hogy a határozat mindenekelőtt a politikai bűncselekmények hatékonyabb üldözésének és időben való el-bírálásának célját szolgálja. (MOL XIX–A–39–b/1. 20. d.)

⁵⁷ Az MDP Politikai Bizottsága 1956. április 5-én foglalkozott a büntetőpolitika kérdéseivel (MOL M–KS 276. f. 53. cs. 279. ö. e.), előtte 1955. szeptember 15-én a letartóztatottak foglalkoztatásának kiterjesztésével. (MOL M–KS 276. f. 53. cs. 247. ö. e.)

⁵⁸ Az előterjesztés 5. oldalán a hivatkozott mondat szövege a következő: „A Belügyminisztérium, az Ügyészség és az Igazságügy[minisztérium] előtt álló közvetlen feladat, hogy más munkájuk mellett a csapásokat az ellenforradalom előkészítésében és szervezésében résztvevőkre, valamint az ellenforradalom alatt létrejött ellenforradalmi szervek vezetőire, e szervezetek osztályidegen tagjaira és a fegyveres alakulatok tagjaira mérjék.”

⁵⁹ Helyesen: 3. napirendi pont.

szeminárium óraszámát is, azt jelenti, hogy jobban magukra hagyjuk a tanulókat, és én ezt kockázatosnak tartom.⁶⁰

Tartalmi részt illetően: én nem csökkenteném az osztályfoglalkozásokat, mert most nem olyan időszakban élünk, amikor magukra hagyhatjuk a fiatalokat. Itt a kérdés az, rendelkezünk-e megfelelő előadói gárdával.

Tematikai részt illetően: az előterjesztés nem mutat rá arra a különbségre, aminek a műszaki egyetemeken és a humán szakon meg kéne lenni. Én ezt megkülönböztetném.

A tartalmi részhez még a következőt: a jelentésben az van, hogy 3 tantárgyat tanítunk: filozófiát, közgazdaságtant és tudományos szocializmust. Mit értenek ez alatt az elvtársak? Értik a nemzetközi munkásmozgalom fejlődését és a leninizmus néhány alapkérdését? Ez alatt a fogalom alatt két dolog összekeverődik. Nemzetközi munkásmozgalom kérdése kapcsán akarjuk elsajátíttatni a hallgatókkal a leninizmus bizonyos alapkérdéseit. Ez a gyakorlat a Szovjetunió Kommunista Pártja rövid tanfolyamának megjelenése óta vált általánossá.⁶¹ Azelőtt nem ez volt a helyzet, hanem az, hogy külön tantárgy volt a nyugat-európai munkásmozgalom, vagy az SZKP története és külön önálló tantárgy a marxizmus–leninizmus alapkérdése, amely tartalmazza a párt kérdését, stb.⁶²

Javasolom, hogy ha néhány alapvető kérdésben el akarnak a hallgatók igazodni, akkor ezeket bizonyos mértékben önálló jelleggel kell oktatni. Ha mi annak idején nem kergettük volna szét a pártfőiskolát, ott ezt már végrehajtottuk volna. Az az érzésem tehát, jobban megkönnyítené az oktatás munkáját, ha ezt nem kevernék össze.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

A Politikai Bizottságnak állást kellene foglalni többek között az egyes tárgyak tanításának bizonyos módosítása mellett. Feltételezem, hogy az elvtársak jót akarnak, pl. a politikai gazdaságtan tanításának megváltoztatásánál, de ezen az alapon, ami itt van, az ember nem tudja megítélni, hogy mit akarnak, mert az van benne, hogy az elméleti résszel behatóbban kell foglalkozni. Ez magába[n] véve jó, mert az összórászám arra volna szánva, hogy a politikai gazdaságtan tankönyv anyagát átvegyék. Eddig úgy is az volt, hogy a különböző tananyagokat általában felületesen tanították. Félő, hogy most is ez fog előfordulni. De talán nem

---

⁶⁰ Az előterjesztésben a következő javaslat van: a marxizmus–leninizmus oktatásának óraszámát az ötéves egyetemen 440-ről 310-re, a három éves főiskolán 360-ról 270 órára csökkentsék, a szemináriumok aránya 45-50% helyett 25-30% legyen. A határozat végrehajtásáról szóló jelentésben (1958. július 24.) a tapasztalatok alapján a szemináriumi órák arányának 30-35%-ra emelését vetik fel. (MOL M–KS 288. f. 11. cs. 337. ő. e.)

⁶¹ *A Szovjetunió Kommunista (bolszevik) Pártjának története.* (Rövid tanfolyam). Szikra, Bp., 1954.

⁶² A határozat nem módosult a javaslat szerint.

szükséges, hogy a Politikai Bizottság ilyen részkérdésekben is állást foglaljon.⁶³ Az előterjesztés 5. oldalán a 7. pontban van egy javaslat: „a Központi Bizottság Intéző Bizottságának Titkársága adjon utasítást vezető ideológusoknak a párt, valamint állami funkcionáriusoknak, hogy időről-időre előadások és konzultációk tartásával segítsék az egyetemi politikai–nevelő munkát.” Ez veszélyes dolog. Előfordult már, hogy én is kaptam ilyen felszólítást, melyben közölték, hogy a Politikai Bizottság, vagy a Titkárság hozott ilyen határozatot. Amikor utánanéztem, kiderült, hogy a Politikai Bizottság személyekre határozatot nem hozott, de az Agit. Prop. Osztály tett javaslatot, azt a Politikai Bizottság elvben elfogadta. Ezt a határozatot azután az Agit. Prop. Osztály „konkrétizálta”.⁶⁴

Oktatókkal kapcsolatban: nem vagyunk bőviben, és maga az anyag is felveti, hogy nem indokolt ez az 50 százalékos csökkentés. Ha ezt a csökkentést elhatározza a Politikai Bizottság, akkor az óraszám 55 százalékos csökkentése nem valósítható meg a meglévő oktató gárdával. Ezért inkább olyan határozatot kellene hozni, hogy tegyünk lehetővé bizonyos csökkentést az oktatóknál, anélkül, hogy leszögeznénk, hogy 8 és fél órától 5 órára csökkentjük az előadások idejét.⁶⁵

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Mint laikus szólok hozzá az előterjesztéshez. Eszembe jut most, hogy az idén a Szakszervezeti Tanácsban összehívtunk egy értekezletet, ahol az egyetemi hallgatók vezetőivel beszélgettünk. Ezek között volt egy csomó tényleges ellenforradalmár is. Beszélgettem velük, elmondtam, hogy az egyetemi ifjúság túlnyomó többsége most munkás és paraszt fiatalokból tevődik össze, beszéltem arról, hogyan látjuk mi fiataljaink kérdését. Volt egy-két cinikus közbeszólás az igaz, de a beszélgetés végén egy kunsági parasztgyerek felállt és azt mondta: ne haragudjon, hogy bácsinak szólítom, de megkérdezem a bácsit, miért nem jöttek el előbb is hozzánk és miért nem beszéltek ezekről a kérdésekről. Eszembe jutott az is, hogy a Horthy-fasizmus alatt is rendeztünk az egyetemi ifjúsággal találkozókat, és a diákok közül számosat magunk mellé tudtunk így állítani. Éppen ezért felvetődik bennem, nem lehetséges-e beiktatni az egyetemi oktatásba munkás–paraszt előadókat, akik nem fognak ugyan idézni marxista ideológusokat, de saját életükből tudnak elmondani példákat. Több figyelmet kellene fordítani ilyen természetű dolgokra is.

Nagyon félek a magyar munkásmozgalom története oktatásától. Nem tudom, mit akarnak itt tanítani, de ha tanítják, az tényleg a magyar munkásmozgalom története legyen.

---

⁶³ Az előterjesztés szövege nem is változott: „A politikai gazdaságtan oktatásában – az előző gyakorlattal szemben – ki kell szélesíteni a politikai gazdaságtan elmélettörténeti megalapozását, a közgazdaságtani gondolkodás fejlődését, s nagyobb helyet kell biztosítani különösen a modern polgári közgazdaságtani elméletek marxista bírálatának.”

⁶⁴ A végleges szöveg: „Az erre vonatkozó személyi javaslatot a Művelődésügyi Minisztérium a KB Agit. Prop. Osztályával egyetértésben terjessze a Titkárság elé.”

⁶⁵ A konkrét számok nem kerültek a határozatba.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Nemes elvtárs beszélt az összetételről, felkészültségről. Figyelembe kell venni nemzetiségi szempontokat is az oktatók összetételénél. Másik megjegyzésem, hogy az előadások kidolgozása ne legyen rábízva egyes emberekre. Legyen központilag kidolgozott program, mert másként nem lehet elkerülni, hogy a napi politikai kérdésekben ne helytelenül foglaljanak állást, és ne vonjanak le helytelen következtetéseket.

Amit Somogyi elvtárs javasol, más vonalon kell megoldani, mert ez így a tanszék munkájába nem illik bele. KISZ vonalon lehet ilyen találkozókát szervezni.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Egy-két olyan kérdést szeretnék a Politikai Bizottság előtt [megemlíteni], amit én a javaslat előzetes vitájánál a minisztériumban is felvettem. Helyes volna, ha egyes ilyen kérdésekben a Politikai Bizottság is állást foglalna.

Egyik ilyen dolog, hogy feltétlenül rendezzünk előadásokat és vitákat az aktuális politikai, gazdasági kérdésekről is. Ha csak a marxizmus-leninizmus, illetve Marx, Engels, Lenin tanításait oktatjuk, ez visszafelé húzza az embereket, nem feltétlenül irányítja a jelenlegi problémák alkalmazására a figyelmet. Azon kívül – mint látjuk – nemzetközi méretekben a marxizmus-leninizmus fejlődésében erős, frontális ideológiai fellendülés van, amiről az egyetemi hallgatók értékelést⁶⁶ szereznek. Ez azután felkeltene bennük az érdeklődést a marxizmus-leninizmus tanulmányozása iránt. Ha úgy vetjük fel a kérdéseket, mint pl. a XX. kongresszuson is felvetették, akkor az egyetemi hallgatók sokkal inkább érdeklődni fognak, hogy ez a kérdés hogyan vetődött fel Marxnál, Engelsnél. Javasolom, fogadjuk el Szigeti elvtársnak azt a javaslatát, hogy aktuális kérdésekről is tartsunk előadásokat, esetleg szemináriumi vitákat is.

Friss elvtárs aggályait fejezte ki a javaslat egyik pontjával kapcsolatban. Szeretném, ha ezt a Politikai Bizottság véglegesen nem vetné el, hanem a Titkárság elé hoznánk erre külön javaslatot.

A7. oldal 8. pontjában van olyan megállapítás, hogy a tanszékvezetők személyükben legyenek felelősek tanáraik továbbképzéséért, fejlődéséért is. Ebben azonban nincs konkrét javaslat, főleg az hiányzik, hogy tartalmi szempontból hogyan kívánnak gondoskodni továbbképzésükről. Tapasztalatom az – mások tapasztalata is megerősített ebben –, hogy a marxista-leninista oktatók elsősorban azért nem állták meg a helyüket az egyetemeken, mert csak a marxizmus-leninizmushoz értettek, de azt nem tudták az egyetemeken oktatott szaktárgyak valamelyikére alkalmazni. Tehát ezt a kérdést úgy kellene felvetni, hogy az oktatókat az egyetem jellegének megfelelő szakmai ismeretek elsajátítására is kötelezni kellene, legyen valami köze a szaktárgyakhoz is.⁶⁷

---

⁶⁶ Helyesen: értesülést.

⁶⁷ Ennek megfelelően bővült a szöveg: „Gondoskodni kell arról is, hogy az egyes egyetemeken működő marxista oktatók az egyetem szaktárgyainak megfelelő továbbképzésben is vegyenek részt, hogy ezáltal is szorosabb kapcsolatot lehessen teremteni az ideológiai oktatásban a szakmai oktatással.”

Egy másik kérdés a tanárok marxista-leninista képzése. Ez látszólag mintha nem is idetartozó kérdés lenne. A marxizmus–leninizmus oktatásának legtökéletesebb módja az volna, ha minden szaktanár a maga szaktárgyát marxista szempontból adná le. Jó lenne, ha a minisztérium az egyetemi tanárok marxista-leninista képzésére vonatkozóan külön terjesztene javaslatot a Titkárság elé.⁶⁸

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

A szemináriumok csökkentése nézetem szerint is egyelőre feltétlen indokolt. Örülünk, ha olyan oktatógárdát össze tudunk állítani, akik az előadásokat megtartják, és kis számú szemináriumot megfelelő módon levezetnek. Igen furcsa helyzet alakul ki az egyetemeken. A szaktárgyakat tanítják tapasztalt, Kossuth-díjas tudósok, akik komoly előadásokat jegyzet nélkül nagy érdeklődés közepette megtartanak. A marxizmus–leninizmust ezzel szemben fiatal elvtársak tanítják, akiknek kellő tapasztalatuk, gyakorlatuk nincs. Mindig ez a tárgy volt a leggyengébb az egyetemeken és valósággal meggyűlölik a hallgatók.

A tudományos szocializmussal kapcsolatban javasolom, a Politikai Bizottság hozzon olyan határozatot, hogy ennek tematikáját – alapos kidolgozás után – magas színvonalú, vezető ideológusokból álló elvtársakkal kell megvitatni. Jó lenne, ha Nemes, Fogarasi, Kassai elvtársak segítenének ebben.

Kérem a Politikai Bizottságot, hozzon határozatot, hogy az egyetemekre a párt vezető elvtársai időnként menjenek ki, tartsanak ott előadásokat, vagy konzultációkat.

Oktatók normájával kapcsolatban: meg kell adni ezt a csökkentést még akkor is, ha egy csomó szabadidejük lesz. De szabadidejük nem is lesz sok, mert leköti őket a tananyagra való felkészülés. A Szovjetunióban is sokkal alacsonyabb a marxista oktatók normája, mint a szaktárgyak oktatóié.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az elmúlt 12 év alatt vezető elvtársak nem jártak az egyetemekre. Fél kézzel kezelték ezt a kérdést és tudjuk, ha valaki más beosztásra nem felelt meg, elküldték az egyetemre. A német elvtársak másként kezelik az egyetemi kérdést. Ha ott „hőbörgés” van, kimegy a Politikai Bizottság egy tagja, és ha szükséges, fél éjszakát is beszélget az egyetemistákkal. Ezért helyteleníteném, hogy az egyetemi ifjúság, valamint a régi munkásmozgalmi elvtársak, vagy pártvezetők közti találkozás megszervezését a KISZ-re bizzuk, neki adjuk ki albérletbe.

Kállai elvtárs javaslatával egyetérték. Ha nem kezdjük el az oktatókat is oktatni, abból bajok lehetnek.

Szeretném, ha a minisztérium vonalán megpróbálnák megerősíteni a pártszervezeteket. Így tudnánk megakadályozni, hogy a külföldről jövő nézetek megfelelő talajra találjanak. Ne feledjük el, hogy még a Szovjetunióban, a moszkvai egyetemeken is kellett bizonyos rendszabályokat alkalmazni, mennyire kell akkor nálunk?⁶⁹

⁶⁸ Ez bekerült a határozat szövegébe.

⁶⁹ A szovjet egyetemi ifjúság reakciójáról az SZKP XX. kongresszusára, illetve az 1956. októberi lengyelországi és magyarországi eseményekre I. AKSZJUTYIN, Jurij: *Hruscsovszkaja „ottyepel” i obsesztvennija nasztrojenyija v SZSZSZR v 1953–1964*. gg. Moszkva, Rosszpen, 2004. 186–198.

SZIGETI JÓZSEF elvtárs:

Azt hiszem, hogy a szemináriumra nézve Orbán elvtárs álláspontja a helyes. Háromhetenként lennének szemináriumok, ez alatt az idő alatt tehát magas színvonalú szemináriumokat tudnának rendezni. A szemináriumra most alaposabban fel kell készülni. A műszaki egyetemen és a humán szakok között kell bizonyos különbséget tenni.

A tudományos szocializmus kérdésével kapcsolatban: van ennek egy tágabb és egy szűkebb értelmezése. Tényleges kérdés, amit Nemes elvtárs felvet, hogy a marxizmus-leninizmus alapjait ne oldják fel a munkásmozgalom történetében. Ilyen értelemben módosítani fogjuk eredeti elgondolásunkat.

3.⁷⁰ A vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentése

a.) A belügyminiszter-helyettesek ügyének felülvizsgálása

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Tudomásul veszem a javaslatot. Azonban nagyon vigyázni kell ennél a kérdésnél a történelmi pontosságra. Benne van az előterjesztésben, hogy Piros László nem pontosan közvetítette a miniszterhelyettesek álláspontját. A felvonulási tilalom visszavonását nem egységesen határozta el a Politikai Bizottság. Többen a Minisztertanácsnál voltunk, míg a visszavonás meg-született. A Minisztertanácsból visszajövet Hegedüs és Gerő azzal fogadott, hogy a tilalmat visszavonták, mert a belügyminiszter-helyettesek nem tudják azt végrehajtani. Mondtam is mindjárt, hogy ezzel elindítottak olyan dolgot, amit nem lehet majd megállítani. Ebben az előterjesztésben tulajdonképpen Piros ellen készítenek dokumentumot az elvtársak. Ezt a kérdést el kell dönteni, mert ez vagy Piros megrágalmazása, vagy felelősségre vonását teszi szükségessé. Nem tisztességes dolog, hogy Piros távollétében⁷¹ ilyent írunk le róla. Azzal egyetértünk, hogy a 4 elvtársra vonatkozó javaslatot elfogadjuk, de vizsgáljuk meg Piros elvtárs ügyét. Amikor az események kitörték, Piros és Bata kijelentette, hogy a fegyverek a párt mögött vannak. Még egyszer javasolom, Piros elvtárs véleménye meghallgatása nélkül az ő ügyében ne döntsünk.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Marosán elvtársnak igaza van: vegyük tudomásul a 4 elvtársra vonatkozó javaslatot és alkalomadtán Piros elvtárral tisztázzuk ezt a kérdést. Én is ezt tartom igazságosnak.

---

⁷⁰ Helyesen: 6. napirendi pont.

⁷¹ Piros László 1956. október végén a Szovjetunióba menekült, ahonnan a Politikai Bizottság döntése alapján 1958 augusztusában tért vissza Magyarországra.

4.⁷² Személyi javaslatok

Kincses István és Hidas István elvtársakkal kapcsolatban:

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Nem értek egyet Hidas elvtársra vonatkozó javaslattal. Őt inkább egy gyárba kellene tenni igazgatónak. Itt van pl. a Duclos gépgyár⁷³. Ennek a Kucserának⁷⁴ vissza kell menni üzembe dolgozni még akkor is, ha ott igazgató lesz. Azt sem tartom elfogadhatónak, hogy Kincsest, aki Koreában van, távollétében váltsuk le beosztásából csak azért, mert Hidasnak kell a hely. Nem tisztességes lépés ez, nem fogadom el.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ezt a megoldást Hidassal kapcsolatban Csergő [János] elvtárs javasolta. Behívtam Hidast, beszéltem vele. Ő miniszterhelyettesi beosztást kért külkereskedelmi vonalon. Megmondtam, hogy ilyent nem tudunk adni. Most már megegyeztünk ebbe[n], a Politikai Bizottság bízott meg engem és Kádár elvtársat ennek a dolognak a lezárásával, maradjon most már így. Meg is beszéltük már vele. Adjunk lehetőséget megfelelő munkára, és fél év múlva kérjünk jelentést munkájáról.

FOCK JENŐ elvtárs:

Amennyiben ez a javaslat Kincses elvtárssal nincs megbeszélve, javasolom, hogy Csergő elvtársat vonjuk felelősségre.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Nem tartom helyesnek, hogy Kádár és Apró elvtársak megállapodása ellenére most a Politikai Bizottság más jellegű határozatot hozzon Hidas Istvánnal kapcsolatban. Nekik megbízatásuk volt, megoldották ezt a kérdést, módunk és lehetőségünk lesz később, ha szükséges, visszatérni rá.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Fenntartom álláspontomat, hogy Hidas Istvánt gyárba kell elhelyezni igazgatónak.

5. Különfélék⁷⁵

KÁLLAI GYULA elvtárs:

A múltkor a Politikai Bizottság megbízta Apró és Fock elvtársakat, hogy Szirmai István elvtárs ügyét vizsgálják felül és készítsenek egy javaslatot.⁷⁶ A javaslatot

⁷² Helyesen: 7. napirendi pont.

⁷³ Utóbb budapesti Bányagépgyár, 1964-től két másik gyár egyesítésével Országos Bányagépgyártó Vállalat.

⁷⁴ Itt a parvenü, bürokrata pártfunkcionárius szinonimájaként használt fogalom. (Halv Gyula: Miért nem szeretem? *Irodalmi Újság*, 1956. október 6.)

⁷⁵ Téves bejegyzés. A határozati jegyzőkönyvben 8. napirendként jelölt „Különfélék”-ről nem készült szó szerinti jegyzőkönyv.

⁷⁶ Az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága először 1957. május 28-án foglalkozott Szirmai István kinevezésével. A jegyzőkönyvhöz csatolták Kiss Károly, Komócsin Zoltán és Földes László írásos feljegyzéseit Szirmai István származásával, magatartásával kapcsolatos kifogásokkal. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 27. ő. e.) A testület Apró Antalt és Fock Jenőt bízta meg az ügygel kapcsolatban érke-

Apró elvtárs távollétében Marosán elvtárs írta alá. A jelentést szétküldték a Politikai Bizottság tagjainak. A jelentés megállapítja, hogy Szirmai elvtárs régebbi helytelen magatartásával kapcsolatban egyesekben még élénken élnek kedvezőtlen vélemények. Azt javasolják, semmi akadálya sincs, hogy Szirmai elvtárs a Központi Bizottság tagja legyen, de nem javasolják, hogy a központi apparátusban osztályvezetői posztot töltsön be.

Beszéltem erről a kérdéssel Kádár elvtárral és ennek alapján is javasolom Szirmai elvtársat az Agit. Prop. Osztály vezetőjének. Ebben az esetben Orbán elvtárs lenne a Tudományos és Kulturális Osztály vezetője, és Nemes Dezső elvtárs maradna a Népszabadságnál. Amennyiben most itt az ülésen Szirmai elvtárral kapcsolatban komoly ellenvélemény alakulna ki, abban az esetben Szirmai elvtárs a Népszabadsághoz menne, Nemes elvtárs lenne a Tudományos Osztály vezetője, és Orbán elvtárs maradna az Agit. Prop. Osztályon. Jelenleg az Agit. Prop. Osztály vezetése nincs megoldva. Ismételten javasolom ide Szirmai elvtársat.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Én a levelet aláírtam, de most én is azt javasolom, hogy Nemes elvtárs maradjon a Népszabadságnál, és Szirmai elvtárs legyen az Agit. Prop. Osztály vezetője. Az apparátus nincs megelégedve? Mit tett az apparátus, hogy a hosszú ideje húzódoó probléma megoldódjon? Essünk túl ezen a kérdésen és bízzuk meg Szirmai elvtársat az osztály vezetésével. Lehetetlen dolog, ami az apparátusban ebben a kérdésben van. Már Kádár elvtárral szemben is felmerül a bizalmatlanság, mert ő kategorikusan kiáll Szirmai elvtárs mellett. Szirmai elvtárs jól dolgozik, jó munkát fog majd az osztályon is végezni.

FOCK JENŐ elvtárs:

Helytelen, hogy amikor megbízatásunknak eleget téve elkészítettük a javaslatot, elküldtük a PB tagjainak, mind a 11 elvtárs visszaküldte egy szó megjegyzés nélkül, és most mondják csak el a véleményüket. Mi a hallgatást egyetértésnek vettük és az anyagot már le is raktuk a KB Irodán. Az utóbbi időben többször előfordult, hogy tudomásulvétel végett küldött anyagokat a rá írt megjegyzések miatt át kellett dolgozni.

Kállai elvtárs felveti, hogy ha jó KB tagnak, hogy lehet az, hogy osztályvezetőnek nem tartjuk alkalmasnak? A végkövetkeztetést nagyon egyszerű levonni: a Központi Bizottságnak 63 tagja van, közülük legalább 30 nem alkalmas arra, hogy a KB egy osztályát vezesse, de KB tagnak igen megfelelő.

Szirmai elvtárral kapcsolatban nem lehet az apparátus viselkedését egyszerűen arra leegyszerűsíteni, hogy sokaknak nem tetszik. Sok elvtárral beszéltem, akik hosszú időn keresztül ellenségei, vagy barátai voltak Szirmainak. Mind egyöntetűen azt mondják – barátai is –, hogy nem alkalmas arra, hogy ide kerüljön.

---

zett bejelentések kivizsgálásával. Az 1957. június 20-i dátummal, Marosán György és Fock Jenő által készített javaslat támogatta Szirmai KB tagságát, de ellenezte osztályvezetői kinevezését, mindekelőt az apparátusban személyével kapcsolatos erős ellenérzések miatt. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet, i. m. 61. és 87.*

Szirmaival is beszéltem másfél órán keresztül. Megkérdeztem, mit gondol, miért van az, hogy egységes vélemény szerint nem akarnak magával dolgozni? Ma behoználunk, vállalni kellene hosszú időn keresztül tartandó veszekedést. Mindenki azt mondja, hogy nagyon alkalmazkodó a mindenkori vezetéshez, kifejezetten biciklista típus.

Miért nem lehetne Orbán a vezető? Az osztály azért nem tett javaslatot osztályvezetőre, mert mindenki érzi, hogy Kádár elvtárs nyomja Szirmai elvtársat.

KISS KÁROLY elvtárs:

Én előbb ellene voltam Szirmai elvtárs behozásának, ezt írásban is megadtam a Politikai Bizottságnak.⁷⁷ Most azonban látom, hogy a Káderosztály elfogadható javaslatot nem tud tenni, Gódor elvtársat hozta javaslatba. Véleményem szerint elfogadhatjuk Szirmai elvtársat, egy dolog szól ellene: felekezeti meggondolás.⁷⁸

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit
Ságvári Ágnes

---

⁷⁷ Kiss Károly levele Kádár Jánoshoz. 1957. május 25. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 27. ő. e.) Kiss elsősorban behízelt magatartása miatt tartotta az osztályvezetői posztra alkalmatlannak Szirmait, ami szerinte az MDP Szervező Bizottsága titkáráként különösen Farkas Mihály irányában nyilvánult meg.

⁷⁸ Kiss Károly itt Szirmai István zsidó származására utal.

Feljegyzés
a Politikai Bizottság július 2-i ülésének első napirendi pontjáról,
melyet a PB zárt ülésen tárgyalt meg

Kádár elvtárs ismertette az SZKP KB határozatát. A határozat csütörtökön, július 4-én fog megjelenni a Pravdában és ennek nyomán pénteken a mi napilapjainkban.⁷⁹

A PB tudomásul vette az információt. Megelégedéssel látja, hogy az SZKP KB egységesen és határozottan kiáll a XX. kongresszus határozatainak végrehajtása és szellemének érvényesítése érdekében.

Helyesli a PB azokat az észrevételeket, melyeket Kádár elvtárs az illetékes szovjet vezető elvtársakkal közölt.⁸⁰

Megállapítja a PB, hogy az SZKP KB határozatának helyes ismertetése elősegíti a június 27–29-én tartott országos pártkonferencia határozatainak végrehajtását. A PB a „határozat” ismertetésével kapcsolatban *az alábbi intézkedéseket tartja szükségesnek:*

- a.) Július 3-án, szerdán du. 2-kor kibővített KB ülést kell tartani, kb. 180 fővel. *Előadó: Kádár János elvtárs.*
- b.) Július 4-én, csütörtökön a megyékben, nagyvárosokban, budapesti kerületekben kibővített pártbizottsági üléseket kell tartani.⁸¹
- c.) Elő kell készíteni egy rövid szerkesztőségi cikket, melyet a Népszabadság a „határozattal” egy időben jelentet meg.⁸² *Felelős: Nemes Dezső elvtárs.*
- d.) Csütörtökön este a rádió ismertesse a „határozatot” a Pravda alapján. *Felelős: Kállai Gyula elvtárs.*

Tennivalók a legközelebbi hetekben a folyó ügyek mellett:

- 1.) Semmilyen alulról jövő nyomásnak ne engedjen az itthon maradó vezetőség.
- 2.) A KB–KEB–Revíziós Bizottság minden tagja menjen az emberek közé és beszélgessenek.
- 3.) A Népfront Elnökségét (70–80 fő) össze kell hívni a határozat nyilvánossága

---

⁷⁹ L. a *Népszabadság* 1957. július 4-i számát és a Központi Bizottság 1957. július 3-i ülésének jegyzőkönyvét. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 29–37.

⁸⁰ *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 32.

⁸¹ A pártbizottsági ülések lefolyásáról és az SZKP határozatának visszhangjáról az MSZMP KB Agit. Prop. Osztálya által készített összefoglalót l. MOL M–KS 288. f. 22. cs. 1957/2. ö. e.

⁸² A XX. kongresszus útján. *Népszabadság*, 1957. július 4.

után a konferencia és az SZKP határozata megbeszélésére, 2-3 elvtárs menjen el.⁸³

- 4.) ENSZ összehívása, 5-ös bizottság jelentése. Össze kell állítani (külügy, belügy, agit. prop.) a magunk álláspontját 8-10 napon belül. *Felelős: Kállai Gyula elvtárs.*⁸⁴
- 5.) *Münnich és Kiss elvtársak* állítsák össze az ez évi nemzetközi utazási (fogadási) programunkat. Ez legyen reális, végrehajtható.⁸⁵
- 6.) Gyermekparalízissel kapcsolatban oda kell hatni, hogy ne terjedjen a ragály, de a hisztéria sem.
- 7.) A sajtóban jelenjen meg, hogy a Minisztertanács hozzájárulásával évi szabadságukat Kádár, Rónai, Apró elvtársak megkezdték. Münnich elvtárs jelentse ezt be az MT-nek.⁸⁶

8.) *Helyettesítések a szabadság alatt:*

A Központi Bizottságban Kiss elvtárs helyettesíti Kádár elvtársat.

A Párt- és Tömegszervezetek Osztályát Marosán elvtárs vegye át.

Kiss, Marosán, Fock elvtársak beszéljék meg a pártban a fontosabb kérdéseket, ha nincs titkársági, vagy PB ülés, illetve a kérdés eldöntése nem tűr halasztást.

A kormányban Münnich elvtárs helyettesíti Kádár elvtársat. (Biszku–Antos elvtársakkal megbeszélve a fontosabb kérdéseket.)

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 33. ő. e. Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kiss Károly és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesítve.

A belső reakció elleni harc feladatairól szóló határozat megjelent: Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez, i. m. 1992. 587–592. Ez, továbbá az egyetemi és főiskolai marxista–leninista oktatásról, Kálmán István, Szabó Gergely fegyelmijéről szóló határozat megjelent a párt belső Tájékoztatójának 8. számában.

Az ülésről nem jelent meg közlemény.

---

⁸³ L. a 3. sz. dokumentumot.

⁸⁴ L. az 5. sz. dokumentumot.

⁸⁵ L. a 8. sz. dokumentumot.

⁸⁶ A hírt az 1957. július 5-i lapok közölték. A Népszabadság és a Népakarát Dobi István szabadságáról is hírt adott.

Mellékletek

1.

Szigorúan bizalmas

Határozat

a belső reakció elleni harc néhány kérdéséről⁸⁷

I.

1956. november 4-e után a szovjet csapatok segítségével a Fegyveres Erők Minisztériuma is – a karhatalommal együtt – jelentős csapásokat mért az ellenforradalom erőire. Feloszlatta a nagybudapesti, illetve kerületi munkástanácsokat. Az Író- és Újságíró Szövetség működési jogának felfüggesztésével, majd betiltásával nagyrészt szétverték az ellenforradalom belső nyílt ideológiai irányító központjait is. Az ellenforradalom vezető erői múlt év december közepétől kezdve erejüket egy márciusi újabb fegyveres provokáció előkészítésére koncentrálták. A Belügyminisztérium szerveinek preventív intézkedései a karhatalomra, a honvédségre, a munkásőrségre támaszkodva keresztülhúzták az ellenséges terveket, zavart és pánikot keltettek még a legelszántabb ellenforradalmárok soraiban is, a közbiztonság az egész országban helyreállt.

E harc közben a BM komoly feladatokat végzett el, s így a külső és belső ellenforradalmi erők több veszedelmes tervét megghiúsította. E harc közben a BM és szervei megszilárdultak és mindjobban alkalmassá lesznek a párt által kitűzött feladatok végrehajtására.

II.

Az ellenség legfőbb és legtudatosabb bázisát továbbra is a volt uralkodó osztály tagjai képezik, akik 1956 novembere után is jelentős számban maradtak az ország területén. A kifejezetten osztályidegen elemeken kívül támaszkodik a horthysta államapparátus vezetőire, a volt horthysta erőszakszervezetek tagjaira, volt katonatisztekre, csendőrökre, a volt fasiszta pártok kádereire, a volt koalíciós pártok jobbszámjára, a huligánokra és lumpenproletárookra, az értelmiség egy részére, az értelmiségi ifjúság egyes rétegeire, de támaszkodik megtévesztett munkásokra és parasztokra is.

A fentiekén kívül az imperialista aknamunka számára nagy lehetőségeket rejt magában a megnövekedett emigráció. A BM adatai szerint mintegy 150 000-en hagyták el az ország területét. (Osztrák és jugoszláv hírforrások 194 000 emberről beszélnek.) Az emigráción belül is az amerikaiak jellemzően elsősorban a burzsoá földbirtokos gentry vagy kulákelemekre építenek. Az angolok és franciák ezek

---

⁸⁷ Kézírással utólag ráírva: „Érvénytelenítve: PB IV. 14/64.”

mellett előnybe helyezik a „nemzeti kommunistákat”, az értelmiségieket és általában azokat, akik nem kompromittálták magukat a múlt rendszer, a fasiszmus mellett.

A volt uralkodó osztályok hazai maradványai többségükben mint „munkások” (segédmunkások, gépkocsivezetők, bányászok stb.) helyezkedtek el, és ma is mint a munkásosztály képviselői lépnek fel. Közülük sokan az ellenforradalmat közvetlenül megelőző, valamint az ellenforradalom alatti és az azt követő időszakban vezető pozíciókba kerültek.

Az ellenséget március 15-re sikerült illegálisba szorítani, azonban fontos irányító központjaiba a belügyi szerveknek nem sikerült behatolni.

A volt burzsoá, fasiszta és az úgynevezett koalíciós pártok illegálisan dolgoznak. Pl. „koalíciós illegáció” néven egy jelentős ellenforradalmi szervezet működik, melyben tömörülnek a jobboldali szociáldemokraták, a Független Kisgazdapárt és a Petőfi Párt jobboldali elemei, a Demokrata Párt és az Értelmiségi Forradalmi Tanács, valamint más, az ellenforradalom idején létrejött pártok, szervezetek és nem utolsósorban a „nemzeti kommunisták” képviselői. A „koalíciós illegáció” a strasbourgi „Forradalmi Tanács”-ot általában elismeri irányítójának és kapcsolatban áll azzal.

Jelenleg az ellenséges elemek tevékenysége kiterjed a burkolt, megtévesztő kormány- és pártellenes agitációtól az illegális szervezkedésen keresztül a szabotázs- és terrorcselekményekig. Az imperialista hatalmak fokozzák a Magyar Népköztársaság elleni tevékenységüket, egyrészt igyekeznek egyesíteni az emigrációt és minden módon támogatják azt, másrészt fokozzák tevékenységüket Magyarországon a beküldött kémek és futárok útján valamint az ide akkreditált külképviseletei útján is. (Az elfogott kémek száma pl. kétszerese a tavalyi, hasonló időszakban elfogottaknak.) Az utóbbi időben tapasztalható bizonyos élénkülés az ellenforradalmi szervezkedésben részt vettek között, növekedett a terrorakciók száma és az ellenforradalmi röpcédulák terjesztése, a gazdasági szabotázs, csalás és lopások száma.

III.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy a Belügyminisztérium, ügyészség és bírósági szerveink bizonyos kezdeti nehézségek után jelentős munkát végeztek és jó eredményeket értek el a belső reakció és az ellenforradalmi erők leleplezése és felszámolására irányuló harcban.

A munka további javítása és eredményesebbé tétele végett a Politikai Bizottság az alábbi határozatot hozta:

1. A Politikai Bizottság felhívja a BM, Ügyészség és az igazságügy területén dolgozó vezető kommunista funkcionáriusokat, hogy mélyreható politikai munkát végezzenek az ellenforradalmi és ellenséges elemek elleni szigorú és egységes fellépés biztosítása érdekében.

a) A Belügyminisztérium szerveinek jelenlegi feladata, hogy fokozza a harcot az ellenforradalom vezetői és szervezői ellen. Ennek érdekében szélesítse ki, javítsa és szilárdítsa az operatív munkát, hogy behatolhasson az országban lévő legális és illegális ellenséges központokba, góccokba, valamint az emigrációs központokba és az ellenséges hírszerző szervezetekbe.

b) Az ügyészségi és igazságügyi szervek feladata, hogy a Belügyminisztérium által felfedezett és dokumentált ellenséges cselekmények elbírálásában mind a vádirat, mind az ítélet tükrözze a proletárdiktatúra elnyomó funkcióit. Ennek érdekében jelentősen javítaniok kell munkájuk politikai és szakmai színvonalát.

2. A Belügyminisztérium, az Ügyészség és az igazságügy előtt álló közvetlen fő feladat, hogy csapásait az ellenforradalom előkészítésében és szervezésében résztvevőkre, valamint az ellenforradalom alatt létrejött ellenforradalmi szervek vezetőire, a szervezetek osztályidegen tagjaira és a fegyveres alakulataik tagjaira mérjék. Ilyenek pl.:

a) A győri és miskolci „ellenkormány” tagjai, az ellenforradalom országos, budapesti, megyei és legfontosabb területi bizottságainak és bizottmányainak, munkástanácsainak elsősorban osztályidegen, ellenforradalmi vezetői és tagjai.

b) Arisztokraták, volt földbirtokosok, nagytőkések, gyárosok, bankárok stb., akik a hatalom visszaszerzésében tevékenykedtek.

c) A fasiszta és burzsoá pártok, a Horthy-rezsim vezető politikai és katonai személyei, valamint olyan volt fegyveres szervezetek vezetői és tagjai, mint a csendőrség, Vkf 2,⁸⁸ horthysta katonatisztek.

d) A fegyveres ellenforradalmi akciókban részt vett huligán és deklasszált elemek.

Ennek érdekében a Belügyminisztérium az elkövetkezendő 4 hónap alatt vizsgálja felül a fentiekben megjelölt szervezetet és személyeket, dokumentálják bűnösségüket, és adja át az Ügyészségnek őket. Az Ügyészség és az Igazságügy-minisztérium gondoskodik arról, hogy a bűnös ellenforradalmárok méltó büntetésben részesüljenek.

3. A jelenleg őrizetben és internálásban lévők ügyének felülvizsgálatát meg kell gyorsítani és elsősorban az osztályidegen elemeket kell a bíróság elé állítani.

a) Vizsgálat alá kell venni azokat a rabokat, akiket az ellenforradalom alatt szabadítottak ki és részt vettek az ellenforradalom alatti cselekményekben.

b) A BM Ügyészség a bírósággal egyetértésben tegyen javaslatot a Minisztertanácsnak az internálás jelenlegi rendszerének módosítására oly módon, hogy a hathónapos internálást szükség szerint további kétszer hat hónapra lehessen meghosszabbítani.

---

⁸⁸ A Vkf 2 a horthysta vezérkar hírszerző és elhárító szerve volt, amely az alábbi alegységekből állt: KOFFA – Központi Offenzív Alcsoport (hírszerzés), Defenzív Alcsoport (elhárítás), Kommunista Szabotázs Elhárító Alcsoport, Honvéd Hadtestparancsnokságok Kémelhárító Osztályai, Hadüzemi Parancsnokságok, hadseregeknél az I/b. osztályok (hírszerzés-elhárítás).

- c) Állami rendeletet kell hozni arra vonatkozóan, hogy a politikai priusszal terhelt személyek, illetve az ellenforradalomban részt vett gépkocsivezetők jogosítványát bevonják.
4. Belügyi szervek gyorsítsák meg a még szabadlábban lévő elítéltek összeszedését, erősítsék a harcot a megbújt, de változatlanul rendkívül veszélyes, szétszórt osztályellenség – különösen a Horthy-rendszer vezető személyei – aknamunkája ellen. Fokozzák a felderítést a különböző alvilági, prostituált és huligán elemek ellen is, mely ugyancsak a politikai bűnözést táplálja.
- a) Az ellenforradalmi események következtében széthordott fegyvereket gyorsabb ütemben kell felkutatni és összeszedni. Pontos leltár elkészítése után tájékoztató jelentést kell tenni a begyűjtött és még kint lévő fegyverek számáról.
5. Az eddiginél sokkal inkább előtérbe kell állítani a népgazdaság védelmét, a szabotázselhárító munkát. Szervezett harcot kell folytatnunk a gazdasági élet különböző területén mutatkozó csalások, lopások, szabotázsok ellen, mert ma az ellenség a gazdasági élet területén indít koncentrált támadást. A gyárakban, üzemekben társadalmi mozgalommá kell tenni az ilyen visszaélések elleni harcot. Szükséges emellett, hogy adminisztratív módszerekkel is harcoljanak az ilyen jelenségek ellen. Véget kell vetni annak a káros szemléletnek és gyakorlatnak, amely a bűnüldöző szerveknél megnyilvánul a tekintetben, hogy népgazdaságunkat ért kb. 20 milliárdos kár okozóival szemben nem kellő szigorral lépnek fel. E mulasztás annál veszélyesebb, mert az ellenség különös súllyal támad a proletárdiktatúra gazdasági alapja, a társadalmi tulajdon ellen. Nagyobb visszaélések elkövetőit példás módon kell megbüntetni, személyekre való tekintet nélkül.
- a) A Belügyminisztériumban egy 100–150 főből álló csoport foglalkozzék fentiek leleplezésével.
- b) A gazdasági szabotázs-elhárításra irányuló munka érdekében segítséget kell nyújtani, hogy a belügyi hatóságok állományát megfelelő szakemberekkel erősítsék meg.
6. Meg kell szilárdítani a szocialista törvényességet, de úgy, hogy éle a népi demokratikus rend ellenségei ellen irányuljon. Figyelembe véve, hogy az ellenforradalmi felkelés alatt felszínre kerültek az ellenséges elemek újabb kategóriái felül kell vizsgálni a Belügyminisztériumban 1956 októbere előtt kiadott parancsokat, és összhangba kell hozni azokat az országban lévő mostani politikai helyzettel.
7. Az utóbbi időben a bíróságok munkája javult. Az igazságügyi szervek fontos feladata azonban, hogy munkájukban számolják fel az opportunizmust, harcoljanak következetesen az ellenséggel szemben és ez az ítéletekben jusson kifejezésre. Ennek érdekében javítsák meg elsősorban a bírók kiválasztásának és nevelésének munkáját.
- a) A bíróságok munkájának meggyorsítására vizsgálja meg a Minisztertanács

és az Igazságügyminisztérium a bírói létszám esetleges felemelésének kérdését.

8. A felsorolt feladatok végrehajtása szükségessé teszi, hogy a belügyi, ügyészségi és igazságügyi apparátus szerveit következetesen megtisztítsák az oda nem való ellenséges és ingadozó elemektől. Ennek végrehajtására 1957. augusztusban tegyenek jelentést a Központi Bizottság Titkárságának.
9. A sajtó és rádió mind ez ideig nem nyújtott megfelelő segítséget a bűnüldöző szervek munkájához, s nem is tájékoztatott megfelelően. Ezért a bűnüldöző szervek feladatává kell tenni a területükkel foglalkozó sajtó- és rádiótudósítók irányítását és ellenőrzését.
10. A feladatok eredményesebb végrehajtása érdekében javítani kell a BM technikai ellátottságát. Biztosítani kell az ügyészség és az Igazságügy-minisztérium helyiségeinek kulturáltabb berendezését. Javítani kell mindhárom szerv erkölcsi megbecsülését.
11. A belső reakció elleni harc terén végzett munkáról és a fő stratégiai feladatokról a belügyminiszter, a legfőbb ügyész, igazságügy-miniszter hat hónap múlva tegyenek jelentést a Politikai Bizottságnak.

2. Szigorúan bizalmas!
8. sz. Tájékoztatóhoz

Módosítás

A Központi Bizottság Intéző Bizottságának „A belső reakció elleni harc néhány kérdéséről” szóló határozata alapján a Népköztársaság Elnöki Tanácsa az alábbi törvényerejű rendeletet adta ki:

„Az 1956. évi 31-es számú tvr. 4. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:”

„A közbiztonsági őrizetet nyomban meg kell szüntetni, ha az okok, amelyek elrendelésének alapjául szolgáltak, megszűntek. A közbiztonsági őrizet időtartama 6 hónap, melyet a Belügyminisztérium a Legfőbb Ügyészség jóváhagyásával meghosszabbíthat.”

A Központi Bizottság Intéző Bizottsága határozatának III. 3/b. pontja tehát a fentiek értelmében módosul.

3. Határozat az egyetemi és főiskolai marxista–leninista oktatásról

I.

Egyetemeinken és főiskoláinkon az 1949–50. tanévtől oktatják kötelező tárgyként a marxizmus–leninizmus elméletét. Az eltelt 7 év alatt a marxizmus–leninizmus oktatását sikerült az egész felsőoktatásban bevezetni; így az egyetemi, főiskolai hallgatók egésze megismerkedett a marxizmus–leninizmus alapvető tételeivel. Nagy feladatot jelentett a felsőoktatás szükségleteinek megfelelő marxista oktatógárda gyors kinevelése és munkába állítása – számbeli, színvonalbeli szempontból egyaránt. Az oktatógárdán belül ez idő alatt kialakult egy szilárd, politikailag megbízható réteg: Tanszékvezetői színvonalra csak igen kis számban emelkedtek fel megfelelő káderek. Az egyetemi, főiskolai marxista–leninista oktatás gyors fejlesztése az oktatógárda színvonalának rovására történt. Az egyetemekről kikerült, élet- és párttapasztalattal nem rendelkező fiatalok, valamint más területről különböző okok miatt leváltott elvtársak is jelentős számban kerültek a marxizmus–leninizmus oktatók közé.

A párt politikájában, valamint a párt elméleti és propagandamunkájában az utóbbi években meglévő ismert fogyatékoságok a marxizmus–leninizmus egyetemi oktatásában is éreztették hatásukat.

Az elmúlt évben a párt elleni támadás keretén belül, kihasználva a meglévő hibákat, frontális támadás indult az egyetemeken a marxizmus–leninizmus oktatása ellen.

E helyen nincs mód annak elemzésére, hogy az ellenséges, revizionista nézetek miért találtak az egyetemi ifjúság számottevő részében jó talajra, azonban kétségtelen az, hogy ehhez hozzájárult(ak) a marxizmus–leninizmus oktatásában meglévő dogmatikus, szektáriánus hibák is. A marxizmus–leninizmus kötelező oktatása közel sem jelentette azt, hogy a marxizmus–leninizmus az egyetemi ifjúság világnézetévé vált – bár a hallgatók nagy százaléka munkás és paraszt származású.

II.

Az ellenforradalmi események után az egyetemi marxizmus–leninizmus oktatás újjászervezése során jelentős problémák merültek fel.

a) Az egyik alapvető kérdés a marxizmus–leninizmus oktatás színvonalának emelése, az ideológiai tárgyak fontosságának megértetése a hallgatókkal; a marxizmus–leninizmus iránti érdeklődés felkeltése. Álláspontunk az, hogy az oktatás társadalmi színvonalának emelése érdekében az óraszámokat jelentősen csökkenteni kell. Ezt indokolja az, hogy általában csökkentik az egyetemi kötött

órák számát, egyes helyeken a szaktárgyakkal szemben aránytalanul magas volt a marxizmus óraszám, továbbá a csökkentett tananyagot alaposabb felkészüléssel magasabb színvonalon taníthatják oktatóink.

b) Az oktatói gárda létszámát is jelentős számmal kell csökkentenünk. Az elmúlt évben és főleg az októberi események alatt kialakult helyzetben az oktatóknak kb. 15-20 százaléka ellenséges, revizionista; más részük elméletileg és politikailag zavaros nézeteket vallott. Ez is szükségszerűvé tette bizonyos számú oktató elbocsátását. A létszámcsökkentés után a politikai szilárdság és a marxista képzettség tekintetében egyaránt lényegesen erősebb az oktatógárda: 75 százaléka munkás-paraszt származású; 180 elvtársnak van egyetemi és 56-nak pártiskolai végzettsége. Azonban köztük igen kevés az idősebb, mozgalmi tapasztalattal rendelkező oktató.

c) Az oktatás színvonalának emelése szükségessé teszi a szemináriumok eddigi rendszerének felülvizsgálását. Az októberi események után felmerült teljes megszüntetésük vagy fakultatívvá tételük gondolata. Ez helytelen elképzelés volt. A kötelező szemináriumok megtartása továbbra is szükséges, de kevesebb óraszámban, mint október előtt. A csökkentés helyes, mert így az elmúlt évekkal szemben az oktatóknak több idejük marad a felkészülésre, ez teszi lehetővé színvonalasabb szemináriumok kialakítását.

d) A színvonal emelése érdekében az egyes tantárgyakon belül változtatásokat kell végrehajtani. Az elmúlt években a filozófia tanításában a dialektikus és történelmi materializmus oktatásának egészére torzító hatással volt többek között a filozófiatörténeti megalapozás hiánya. E miatt kevés lehetőség volt a marx-lenini filozófia és a Marx előtti filozófia közötti történelmi egység és gyökeres különbség helyes megvilágítására. A filozófiatörténet oktatásának szükségességét támasztja alá az is, hogy csak így tudjuk hallgatóinkat történelmi gondolkodásra nevelni, s biztosítani a történelmi és logikai kifejtés egységét.

A politikai gazdaságtan oktatásában – az előző gyakorlattal szemben – ki kell szélesíteni a politikai gazdaságtan elméleti történelmi megalapozását, a közgazdaságtani gondolkodás fejlődését, s nagyobb helyet kell biztosítani különösen a modern polgári közgazdasági elméletek marxista bírálatának.

A „tudományos szocializmus” tantárgya, amelyet kétéves előkészítő munka után az 1959-es tanévben vezetünk be, új tárgy lesz az oktatásban. A „Marxizmus-leninizmus alapjai” tanítás helyett e kurzus előkészítésére már az elmúlt évben az MDP Központi Vezetősége határozatot hozott. Alapvető elképzelés az, hogy a tanfolyamon belül megismertessük a nemzetközi munkásmozgalom fejlődését, ezen belül súllyal az SZKP történetét, a kommunista pártok politikáját, stratégiáját és taktikáját a különböző történelmi szakaszokban. Jelentős helyet kívánunk biztosítani e tárgyon belül – a nemzetközi munkásmozgalommal szoros összefüggésben – a magyar munkásmozgalom történetének kialakulására, fejlődésére, az egyes szakaszok elemzésére.

A marxista-leninista oktatással elsősorban világnézetet kell adnunk a

hallgatóknak, hogy szocialista szakemberekké váljanak. Mind a személyi, mind egyéb problémák megoldásával meg kell teremteni az előfeltételeit annak, hogy a múlt fogyatékoságai, az elkövetett hibák ne térhessenek vissza és az előző évnél is magasabb színvonalon, revizionizmustól és dogmatizmustól mentesen oktassák a marxizmus–leninizmus elméletét. Elő kell segíteni, hogy – magasabb színvonalon – folytatódjék a marxizmus–leninizmus behatolása a szaktudományokba. El kell érni, hogy a marxizmus–leninizmust a szaktárgyakkal egyenrangú tantárgyként kezeljék a hallgatók. Mindehhez arra van szükség, hogy az egyetemi pártszervezetek, a budapesti kerületi és a megyei pártbizottságok rendszeres segítséget adjanak a marxista–leninista tanszékeknek, a minisztérium és a KB apparátusa fokozza ellenőrző, irányító munkáját.

III.

Az új tanévben a következő elvek szerint kell megszervezni egyetemeinken a marxizmus–leninizmus oktatását:

1. A marxizmus–leninizmus oktatás óraszámát – az előző évi átlagos 440, illetve 360 órával szemben jelentősen kell csökkenteni. A csökkentés mértékét a Művelődésügyi Minisztérium saját hatáskörében döntse el. (Átlag 310, illetve 270 óra körül.)

2. Biztosítani kell, hogy a filozófia oktatásban az előző éveknél szélesebb keretet kapjon a filozófiatörténet. Azokon az egyetemeken, ahol történeti jellegű oktatás folyik, a filozófia óraszámának 40 százalékát, más jellegű egyetemeken 20-25 százalékát kell a filozófiatörténet oktatására fordítani. A politikai gazdaságtan tanításánál is nagyobb súllyal kell foglalkozni az elmélettörténeti résszel, különösen a modern burzsoá közgazdaságtan bírálatával.

3. Szakítani kell a szemináriumok iskolás, visszakerdező módszerével, s magas színvonalú alkotó szemináriumokat kell kialakítani. A szemináriumi foglalkozásokon elsősorban a klasszikusok egy-egy önálló művét, kiemelkedő jelentőségű témák egy-két elvi tételét kell megvitatni. Egyes nehezebb témáknál (politikai gazdaságtan) gyakorló jellegű, fakultatív foglalkozásokat lehet hirdetni. Csökkenteni kell a szemináriumok óraszámának arányát. A múltban szokásos 45-50 százalékos arányt kb. a tantárgyra fordított összidő 25-30 százalékára csökkentjük.

Az 1-2-3-as pontokban végrehajtandó változtatásokat az 1957/58-as tanévre szóló kísérleti jellegű intézkedéseknek kell tekinteni. A tanév végeztével alapos értékelés alapján kell véglegesíteni, illetve módosítani az intézkedéseket. Az 1 éves tapasztalatokról szóló jelentést 1958. júniusban a Központi Bizottság Politikai Bizottsága elé kell terjeszteni.

4. A politikai gazdaságtan és filozófia mellett – az elmúlt évig oktatott „Marxizmus–leninizmus alapjai” helyett – a „Tudományos szocializmus” témakör oktatását kell előkészíteni 1959 őszére. E témakör oktatása a politikai gazdaságtan és filozófia

után következzenek. A tudományos szocializmus témakört a végleges kidolgozás után a Központi Bizottság Politikai Bizottsága elé kell terjeszteni jóváhagyás végett. E tantárgy színvonalasabb oktatása érdekében a jelenlegi oktatógárdát 25-30 hosszabb mozgalmi és oktatási tapasztalattal rendelkező, pártfőiskolát, egyetemet végzett vagy végző elvtárssal kell kiegészíteni.

5. A marxista tanszékek feladatává kell tenni a jövőben, hogy a magyar és a nemzetközi munkásmozgalomban felmerülő időszerű elméleti kérdésekkel rendszeresen foglalkozzanak, ezekről előadásokat és ankétokat tartsanak a hallgatónak. E célra órakeretük kb. 5 százalékát tartalékolják.

Az új tanév kezdetén a Művelődésügyi Minisztérium által készített terv szerint – a marxizmus–leninizmus oktatása keretében – előadás és szeminárium formájában foglalkozni kell az ellenforradalmi események által felvetett elméleti-politikai kérdésekkel, a pártkonferencia anyagával, valamint a nemzetközi munkásmozgalom időszerű kérdéseivel.

6. Az egyetemi oktatás színvonalának emelése érdekében a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus–leninizmus Oktatási Osztálya mellett 3 szakbizottságot kell létrehozni (filozófia, politikai gazdaságtan, tudományos szocializmus) a legképzettebb vezető elvtársak bevonásával. Ezen túlmenően szoros kapcsolatot kell teremteni a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus–leninizmus Oktatási Osztálya és a Pártközpont Agit.-Prop. Osztálya között. Biztosítani kell, hogy az Agit.-Prop. Osztály adjon rendszeres elvi, módszertani segítséget, s az oktatási munka ideológiai és módszertani megbeszéléseire hívja meg a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus–leninizmus Oktatási Osztályának egy-egy munkatársát. A Magyar Tudományos Akadémia megfelelő intézetei, valamint a Párttörténeti Intézet adjanak segítséget a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus–leninizmus Oktatási Osztályának konzultációk, előadások, dokumentációk biztosításával, továbbá az oktatók tudományos munkába való bevonásával.

7. Az egyetemi előadások és tanszéki viták magasabb színvonalra emelése érdekében nagyobb számban kell bevonni vezető elvtársakat az egyes tanszékek munkájába, a tematika központi kidolgozásában előadások megtartására. Biztosítani kell, hogy magas marxista képzettségű, vezető beosztású elvtársak – akik jelenleg más munkaterületen dolgoznak – egész vagy fél státusszal egyetemi tanszékekre kerüljenek. Az erre vonatkozó személyi javaslatot a Művelődésügyi Minisztérium a KB Agit. Prop. Osztályával egyetértésben terjessze a Titkárság elé.

A Központi Bizottság Titkársága kérje fel a vezető ideológusokat, párt-, valamint állami funkcionáriusokat, hogy időről-időre előadások és konzultációk tartásával segítsék az egyetemi politikai nevelőmunkát. A párthoz való hűség elmélyítése érdekében régi, munkásmozgalmi tapasztalattal rendelkező elvtársak szervezett formában folytassanak beszélgetéseket az egyetemi és főiskolai fiatalokkal.

8. A Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus–leninizmus Oktatási Osztálya egyik legfőbb feladatává kell tenni a marxista oktatók tudományos

továbbképzésének megszervezését és ellenőrzését. A továbbképzést magas minőségi követelmények, egyéni valamint kisebb kollektívák szoros munkaterve alapján, szervezett munkára kell építeni, megfelelő segítség és ellenőrzés mellett. A tanszékvezetők személyükben legyenek felelősek tanáraik továbbképzéséért, fejlődéséért is. A továbbképzés eredményessége egyik biztosítékeként a marxista oktatók megterhelését csökkenteni kell. A kötelező óraszámot – az oktatás szükségletei szerint – a minisztérium szabja meg. Ennek megfelelően felül kell vizsgálni: nem túlzott-e az oktatói gárda 55 százalékos csökkentése. Gondoskodni kell arról is, hogy az egyes egyetemeken működő marxista oktatók az egyetem szaktárgyainak megfelelő továbbképzésben is vegyenek részt, hogy ezáltal is szorosabb kapcsolatot lehessen teremteni az ideológiai oktatásban a szakmai oktatással.

9. A Művelődésügyi Minisztérium készítsen javaslatot a Titkárság elé az egyetemi és főiskolai tanárok marxista–leninista oktatására vonatkozóan.

10. A hallgatónak a következő tananyagokat kell felhasználni: a marxizmus–leninizmus klasszikusainak munkáit, elsősorban az alapvető műveket. A kapitalizmus politikai gazdaságtanánál, a szocializmus politikai gazdaságtanának egyes témáinál a szovjet tankönyvet; a szocializmus politikai gazdaságtana más témáinál és a tudományos szocializmus témakörnél a munkacsoportok által készített jegyzetet. A filozófia oktatásában a klasszikusok művei, jegyzetek és segédanyagként a nem marxista filozófusok műveiből összeállított szemelvények, s az elhangzott előadások alapján tanuljanak a hallgatók.

11. A Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus–leninizmus Oktatási Osztálya szüntesse meg a szocializmust építő országok hasonló munkaterületétől való elszigeteltségét, és a legrövidebb idő alatt építse ki kapcsolatait velük (tananyagok cseréje, kölcsönös tudományos tapasztalatcsere stb.). Biztosítani kell, hogy az oktatók és különösen a tanszékvezetők – személyes látogatásokat, tanulmányutakat tehessenek a baráti országokba – kölcsönösség alapján.

12. A Központi Bizottság Politikai Bizottsága küldje meg a határozatot az egyetemek és főiskolák MSZMP és KISZ intéző bizottságainak. A kommunista aktíva tárgyalja meg a határozatot. Az egyetemek és főiskolák kommunistái tekintsék elsőrendű politikai munkának a marxizmus–leninizmus oktatásával szembenálló nézetek elleni harcot.

4.

Szigorúan bizalmas!
8/5. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 8/5.

Tájékoztató Kálmán István Szolnok megyei első titkár ügyében

Október 23-tól november 4-ig Kálmán István magatartására az volt jellemző, hogy Földvári [Rudolf] példájára az események élére akart állni, azok irányítása céljából. Ez nem sikerült neki. Ellenkezőleg, az események sodrába került, ténykedéseivel akaratlanul is az ellenforradalmat szolgálta.

Kálmán elvtárs, aki 3 évet töltött a pártfőiskolán, figyelmen kívül hagyva a marxista-leninista párt legalapvetőbb tanításait, az egész idő alatt meg sem kísérelte a legtapasztaltabb, elvhű, szilárd kommunistákat, illetve a pártbizottság tagjait összehívni, hanem csupán szervezetlenül, a megyebizottságokon tartózkodó egyes elvtársakkal közölte esetenként elgondolásait.

A csillagok, címerek leverése, a szovjet emlékmű ledöntése semmiféle komolyabb intézkedés megtételére nem készítette. 25-én az értelmiség egy része által megszervezett nagygyűlésen elnökölt és felolvasott egy 16 pontból álló követelést, amely többek között a szovjet csapatok kivonulását is tartalmazta. Hozzájárult a tömeg követelésére ahhoz, hogy egyes megyei párt- és állami funkcionáriusokat eltávolítsanak a helyükről. Ennek következményeként a járásokban és a városokban hasonlóképp jártak el a vezetőkkel szemben. (8 járási és városi párttitkárt váltottak le.)

Kálmán István elvtárs ezzel a ténykedésével a kommunisták magatartását bizonytalanná tette, és meggyorsította az MDP szervezetek szétesését. Betetőzte ezt az október 29-i megyei lapban megjelent, Szolnok megyei „Kommunista Párt” nevében kiadott nyilatkozat, amely a szovjet csapatok kivonásán kívül a sztrájkjogot is deklarálta.

Ami a november 4-e után kialakult helyzetet illeti, Szolnok megye a legkedvezőbb helyzetben volt a teendőkkel illetően.

Kálmán elvtársnak már 3-án éjjel alkalma volt Kádár elvtárssal beszélni, aki neki komoly tanácsokat adott. Itt működött először a Kádár-kormány rádiója és sajtója, ennek ellenére a vezetésben továbbra is engedmények sorát tették. 31. november végén az októberben eltávolított kommunistákat a pártsajtóban kipellengérezték, míg a forradalmi bizottság volt elnökét és másokat hozzájárulásával továbbra is funkcióban hagyták.

Kálmán elvtárs a tanult elméletet nem volt képes a gyakorlatban alkalmazni, az ellenforradalom uszályába került, ezért irányító munkája határozatlan és ingadozó volt. Hibáit nehezen ismerte el, csak akkor, amikor azokat kézzelfoghatóan bizonyítottuk.

Kálmán elvtárs, aki jó eszű, értelmes elvtárs, képességeit meghaladó feladattal bízták meg, amikor a megyei pártbizottság első titkárává nevezték ki.
A Politikai Bizottság Kálmán elvtársat leváltotta a Szolnok megyei első titkári funkciójából és úgy határozott, hogy kisebb beosztásba kerüljön.

5.

Szigorúan bizalmas!
8. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 8/6.

Tájékoztató Szabó Gergely, volt vegyipari miniszter ügyében

Szabó Gergely, volt vegyipari miniszter az októberi események alatt gyáva, kommunistához nem méltó magatartást tanúsított.

A minisztérium október 25-én belövést kapott. Szabót könnyebb légnyomás érte. Ennek hatása alatt napokig otthon tartózkodott. 30-án a Parlamentbe ment, ahol biztonságba helyezte magát, majd november 3-án eltávozott és november végéig egy barátjánál tartózkodott.

Az események olyan hatást gyakoroltak Szabó Gergelyre, hogy teljesen tehetetlenné vált. Elfelejtette, hogy a minisztérium vezetője, és a legkritikusabb időszak alatt cserbenhagyta a párt által rábízott posztot. November végéig nem tett semmit annak érdekében, hogy a nehéz helyzetben a minisztériumban a munkát felvegyék, hogy a termelés megindítása érdekében harcoljanak.

A Politikai Bizottság Szabó Gergelyt az ellenforradalmi események alatt tanúsított gyáva, kommunistához nem méltó magatartása miatt kizárja a pártból. Megállapítja, hogy Szabó Gergely vezető állásra nem alkalmas. Szaktudásának megfelelően üzemmérnökként dolgozzék.

2.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 9-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 példányban. FM

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 9-i üléséről

Jelen vannak: Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kállai Gyula, Kiss Károly, Komócsin Zoltán, Marosán György, Münnich Ferenc, Nemes Dezső, Friss István és Somogyi Miklós elvtársak

Napirend:

1. *Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos kongresszusának megszervezéséről*

Előadó: Varga András elvtárs

Meghívottak: Gábri Mihály és Kristóf István elvtársak

1/a. Jelentés a tanácsok káderhelyzetéről

Előadó: Gábri Mihály elvtárs

Meghívottak: Varga András és Nagy Ernő elvtársak

1/b. Jelentés a tanácsok pártirányításáról

Előadó: Gábri Mihály elvtárs

Meghívottak: Varga András és Nagy Ernő elvtársak

2. *Javaslat a Táncsics kör átszervezésére*

Előadó: Barla-Szabó Ödön elvtárs

Meghívottak: Gábri Mihály, Hevesi Gyula, Mózes Viktor, Matejka [János]né, Bauer [László] és Szerényi Imre¹ elvtársak

3. *Előterjesztés önálló Partizánszövetség szervezésére*

Előadó: Czinege Lajos elvtárs

Meghívottak: Görgényi Dániel, Bánffy János, Földes Pál, Gyáros László, Wágner Anna, Földes László elvtársak

4. *Jelentés a Győr megyei vezető káderek felülvizsgálatáról*

Előadó: Bárányos József elvtárs

Meghívottak: Gábri Mihály, Becz Imre, Lombos Ferenc és Földes László elvtársak

---

¹ Helyesen: Szerényi Sándor

5. Javaslat a pártkáderek állami oktatásban való részvételére

Előadó: Földes László elvtárs

Meghívottak: Jánki Kálmánné, Barla-Szabó Ödön és Meisel János elvtársak

6. Vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentései

Előadó: Földes László elvtárs

7. Személyi javaslatok

8. Különfélék

1. Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos kongresszusának megszervezéséről

Előadó: Varga András elvtárs

Hozzászólta: Fock Jenő, Biszku Béla, Kiss Károly elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést leveszi napirendről. Szeptember hónapban fogja megtárgyalni.²

1/a. Jelentés a tanácsok káderhelyzetéről

Előadó: Gábri Mihály elvtárs

Hozzászólta: Fehér Lajos, Nemes Dezső, Friss István, Marosán György, Varga András, Fock Jenő, [Biszku Béla, Kristóf István], Münnich Ferenc, [Kiss Károly] elvtársak

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az előterjesztés nem ad reális képet a tanácsok 1956. október–novemberi tevékenységéről, megszépiíti a tényeket. Ezért a Politikai Bizottság az értékelő részt nem fogadja el. A határozati javaslatot a következő kiegészítésekkel veszi tudomásul:

A határozati javaslat bevezető részét, mely a tanácsapparátus ellenforradalom alatti tevékenységét értékeli, el kell hagyni.

Felhívja a tanácsszervekkel dolgozó állami vezetők figyelmét, hogy a tanács munkájának értékelésénél az eddiginél fokozottabban vegyék figyelembe a Belügyminisztérium ez irányú jelzéseit.³

A Politikai Bizottság a határozati javaslat 1–4. pontjában feltüntetett intézkedésekkel egyetért. A javaslat 1. pontja végrehajtásánál felhívja a figyelmet, hogy a tanácsvezetők magatartásának felülvizsgálatánál

---

² L. a 10. sz. dokumentumot.

³ L. Biszku Béla felszólalását a napirend vitájában.

különös gonddal különböztessék meg az ellenforradalom alatt megtévedt, vagy tudatosan az ellenforradalom mellé állt elvtársakat.⁴

A tanácsapparátusban meg kell szüntetni a fluktuációt. Biztosítani kell, hogy a tanácsbírók a népi demokráciához hű, lehetőleg helyi elvtársakból kerüljenek ki.

Az utóbbi években vidékre helyezett elvtársak közül az ellenforradalom alatt többet eltávolítottak beosztásából. Meg kell vizsgálni mi történt ezekkel az elvtársakkal, és biztosítani kell, hogy képzettségüknek megfelelő munkakört kapjanak. A tanácsapparátust elsősorban ezekkel az elvtársakkal kell megerősíteni.

1/b. Jelentés a tanácsok pártirányításának néhány kérdéséről

Előadó: Gábris Mihály elvtárs

Hozzászólók: Marosán György, Fock Jenő, Biszku Béla, Münnich Ferenc, Varga András és Kiss Károly elvtársak⁵

Az előterjesztett javaslatokat a Politikai Bizottság az alábbi módosításokkal fogadja el:

A határozati javaslat 1/a. pontjának első bekezdését ki kell hagyni.⁶ A Politikai Bizottság elvként leszögezi, hogy a tanácsok a párt politikája helyi megvalósításának eszközei, minden fokon a párt irányítása alatt állnak. A pártbizottságok, párt-végrehajtóbizottságok, pártvezetőségek a választott tanácsszervekre kötelező érvényű határozatot nem hozhatnak, a párthatározatok végrehajtása a tanácsban dolgozó kommunistákra hárul. Ezért erősíteni kell ezekben a tanácsszervekben működő kommunista csoportok tevékenységét. Az ott dolgozó kommunistákon és pártonkívüli vezetőkön keresztül biztosítani kell, hogy a legfontosabb kérdésekben teendő intézkedéseiket előzetesen a pártbizottsággal vitassák meg.

---

⁴ A határozati javaslat 1. pontja leszögezi, hogy az általános személyi felülvizsgálat részeként el kell távolítani mindazokat, akik ellenforradalmi magatartást tanúsítottak, de azokat, akik jóvátehető hibákat követtek el (és azt elismerik), ügyüket lezárva, funkciójukban meg kell erősíteni. A becsületes, egyébként alkalmas pártonkívüli tanácsi vezetőket nem szabad leváltani, az üres VB elnöki, elnökhelyettesi és titkári állásokat tekintélyes helyi emberekkel sürgősen be kell tölteni. Az újonnan bekerült tanácsi vezetőket politikailag és szakmailag segíteni kell. A 2. pontban a szakmai és politikai képzés, továbbképzés feladatait határozták meg. A 3. pont az apparátus megerősítésének feltételeit biztosító rendszabályok kidolgozását sürgette.

⁵ A hozzászólók sorrendje a szó szerinti jegyzőkönyvben nem Kiss Károllyal, hanem Nemes Dezsővel zárul.

⁶ E bekezdés tartalma: a pártszervek a választott tanácsszervekre kötelező érvényű határozatot csak kivételesen hozzanak, az általános irányvonalat határozzák meg, és segítsék annak a helyi viszonyokra alkalmazott végrehajtását.

A tanácsfunkciók betöltésénél a gyakorlatban is érvényesíteni kell azt az elvi határozatot, hogy e funkciók ellátása nincs párttagsághoz kötve.⁷

A tanácsok hatáskörére vonatkozó előterjesztést 2 héten belül Politikai Bizottság elé kell terjeszteni.⁸

Fenti módosítások figyelembevételével a Politikai Bizottság a határozati javaslat 1–7. pontjait elfogadja.⁹

2. Javaslat a Tánicsics Mihály kör átszervezésére

Előadó: Barla-Szabó Ödön elvtárs

Hozzászóltak: Kiss Károly, Bauer [László], Marosán György, Biszku Béla, Somogyi Miklós, Kállai Gyula és Hevesi Gyula elvtársak

A Politikai Bizottság a Tánicsics Mihály kör átszervezésére vonatkozó javaslatot egyelőre leveszi napirendről. A kör későbbi perspektíváját 1957. október 10-ig meg fogja tárgyalni.¹⁰ Ezalatt az idő alatt a vezetőség igyekezzék a kört a párt napi politikai tevékenységének egyik hatásos eszközévé tenni.

A „Magyarország” című lap színvonalát emelni kell és biztosítsák, hogy a párt belső kérdéseit a lapban ne tárgyalják.¹¹

A Politikai Bizottság megbízásából a KB Agit. Prop., valamint Tudományos és Kulturális Osztálya nyújtson megfelelő segítséget a Tánicsics kör politikai és szervezeti kérdéseiben.

---

⁷ A tanácselnökök, elnökhelyettesek és titkárok 90 vagy annál magasabb százalékban voltak párttagok. Ez alól egyedül a községi szint volt kivétel, ahol az elnökök 86,8%-a, az elnökhelyettesek 73,2%-a és a titkárok 51,5%-a volt tagja az MSZMP-nek.

⁸ L. a 10. sz. dokumentumot.

⁹ A határozati javaslat 7. a 9. sz. Tájékoztatóban megjelent nyomtatott határozat viszont nyolc pontban rögzítette a tanácsok pártirányításának mikéntjét.

¹⁰ Erre csak 1957. november 21-én került sor, amikor a PB határozatot hozott 1957. december 31-ig a kör önálló tevékenységének beszüntetéséről és arról, hogy a Tánicsics kör a továbbiakban a Partizánszövetségben belül, mint a régi illegális kommunisták klubja működjön. (L. a 18. sz. dokumentumot.)

¹¹ Az előterjesztéshez a Magyarországról mellékelt – Sándor József által aláírt – értékelés a lap megszüntetését javasolta. A fő kifogás így hangzott: „A párt politikai vonalától való elcsúszkálás hol balra, hol jobbra végigvonul az eddig megjelent számokon.” A lap sorsával kapcsolatban l. még a 26. sz. dokumentumot.

3. Előterjesztés önálló Partizánszövetség szervezésére¹²

Előadó: Czinege Lajos elvtárs

Hozzászóltak: Görgényi Dániel, Földes László, Nemes Dezső, Somogyi Miklós, Fehér Lajos, [Münnich Ferenc], Földes Pál, [Marosán György] és Kiss Károly elvtársak

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy önálló Partizánszövetség alakuljon. A partizán tagozat vezetőit a tagság demokratikusan választotta, ezért új vezetőségre nincs szükség. Jogfolytonossági alapon a MÖHOSZ volt partizán tagozatának vezetői szervezzék meg és vezessék az új szövetséget.

A Politikai Bizottság megbízza a vezetőséget, dolgozzák ki az új Partizánszövetség feladataira vonatkozó javaslatukat. Javaslatuknál hagyják el a Táncsics körrel kapcsolatos elképzeléseiket,¹³ tekintettel arra, hogy a Táncsics kör további munkájáról a Politikai Bizottság későbbi időpontban dönt.

A Partizánszövetség vezetősége saját hatáskörén belül szigorú egyéni elbírálás alapján döntse el, hogy az október 23-tól november 15-ig fegyveres harcban résztvevők közül kiket vesznek fel a Partizánszövetség tagjai sorába.

A Politikai Bizottság Nógrádi elvtárs bejelentését és a vezetőség egyes tagjainak október–novemberi politikai tevékenységét nem tárgyalja. Megbízza a vezető kádereket felülvizsgáló 2. számú bizottságot, hogy a bejelentés és a meglévő adatok alapján ezt 2 héten belül vizsgálja meg. A vizsgálat eredményéről tájékoztassa a Politikai Bizottságot.¹⁴

---

¹² Az előterjesztés ezt a következőkkel indokolja: A partizánok 1945–1948-ig önálló partizánszövetségben tömörültek, ekkor a partizánbarátok szövetségével összevonva született meg a Magyar Szabadságharcos Szövetség, amelyben önálló partizántagozat működött. 1949. májustól 1955-ig e szövetség fő feladatául a katonai elő- és utóképzést tűzték ki, ez alatt a partizán tagozat elsorvadt. 1955-ben egyesítették a Repülőszövetséggel (ezt nevezték Magyar Önkéntes Honvédelmi Szövetségnek), amelynek keretében a partizántagozat újra működni kezdett – választott, országos vezetőség irányítása alatt. 1956. október 30-án a MÖHOSZ-t (a partizántagozatot is) feloszlatták, újra Magyar Szabadságharcos Szövetséget alakítottak kormánybiztos irányításával. A javaslat az 1945–1948 közötti önálló és önkormányzattal rendelkező formához való visszatérést szorgalmazta.

¹³ A javaslat a Partizánszövetség tömegbázisát kívánta szélesíteni a *Partizánszövetség Táncsics Körében* tömörült illegális kommunistákkal és a tagságra érdemes fiatalokkal.

¹⁴ L. a 6. sz. dokumentumot.

4. Jelentés a Győr megyei vezető káderek felülvizsgálatáról

Előadó: Bárányos József elvtárs

Hozzászóltak: Kállai Gyula, [Lombos Ferenc], Marosán György, Becz Imre, Fock Jenő, Biszku Béla elvtársak

A Politikai Bizottság a Győr megyei vezető káderek felülvizsgálatáról szóló jelentést elfogadja.

A Politikai Bizottság és a Titkárság hatáskörébe tartozó elvtársak jelenlegi beosztásában való megerősítésével, funkciójukból történő leváltásával, illetve alacsonyabb munkakörbe való helyezésével egyetért.¹⁵ Megbízta a Győr megyében vizsgálatot folytató brigádot, hogy a káderekre vonatkozó javaslataikat a megfelelő állami szerveknek juttassák el.

Felhívja a Párt- és Tömegszervezetek Osztályának figyelmét, hogy a Győr megyei elvtársak munkáját kísérjék figyelemmel, és amennyiben szükséges menetközben erősítsék meg a helyi szervezeteket tapasztalt, politikailag képzett elvtársakkal.

A belügyi vonalon dolgozó vezető káderek ügyében a Politikai Bizottság nem dönt. Erre vonatkozóan a Belügyminisztérium és a Győr megyei bizottság együttesen hozzon határozatot.

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Sárosi [János], Kócza [András] és Dóczi [Róbert] elvtársak ügye a Központi Ellenőrző Bizottság elé kerüljön.¹⁶ Zalai Emil, Petrovics Károly, Bognár Kálmán és Haraszi János elvtársak ügyét a KB Párt- és Tömegszervezetek Osztálya, valamint a Győr megyei Pártbizottság 4 héten belül vizsgálja meg.¹⁷

---

¹⁵ A felülvizsgálatra kirendelt bizottság 62 személy ügyével foglalkozott, ebből 25 fő 1956. október 23-a előtt is funkciójában volt. A pártapparátusban dolgozók közül 17 fő, a szakszervezeti funkcionáriusok közül öt fő tisztségében való megerősítését javasolták. Kilenc „pártmunkást” már korábban leváltottak, négy fő 1956. októberben elmenekült és nem tért vissza tisztségébe. Három fő ellen további vizsgálat folyt. Leváltásra javasolták a megyei, a győri és a mosonmagyaróvári rendőrkapitányokat, a Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Gépgyár igazgatóját, a Pedagógus Szakszervezet helyi elnökét, valamint a Győri Vagon- és Gépgyár főmérnökét és főkönyvelőjét.

¹⁶ A KEB 1957. július 31-i ülésén döntésével Kócza Andrászt megrovás, Sárosi Jánost és Dóczi Róbertet szigorú megrovás pártbüntetésben részesítette azzal, hogy Sársi Jánost alacsonyabb munkakörbe kell helyezni. A Győr megyei Párt Végrehajtó Bizottság 1957. augusztus 14-én kelt levélben tájékoztatta a PTO vezetőjét, Sándor Józsefet, hogy Sárosi Jánost felmentette másodtitkári funkciójából és a győri járási pártbizottság titkárává nevezte ki. (MOL M-KS 288. f. 21. cs. 1957/5. ö. e.)

¹⁷ Nevezettek ügyének további vizsgálatáról nem találtunk dokumentumot.

A Politikai Bizottság elvileg nem tartja helyesnek, hogy azoknál az elvtársaknál, akiket funkciójukban megerősítünk, 1 év múlva kötelezően új vizsgálatot folytassanak (Kőhidi Ferenc, Zalka Ferenc, Maróti Lajos). Amennyiben munkájuk közben politikai kifogás merül fel, azt kell vizsgálat tárgyává tenni.

5. Javaslat a pártkáderek állami oktatásban való részvételére¹⁸

Előadó: Földes László elvtárs

Hozzászóltak: Marosán György, Fehér Lajos, Nemes Dezső, Friss István, Kállai Gyula és Münnich Ferenc elvtársak

A Politikai Bizottság a javaslatot az alábbi módosításokkal fogadja el:

A pártösztöndíj határát 1500-3000 Ft-ban állapítja meg.¹⁹ A hallgatók ösztöndíját jelenlegi fizetése és szociális helyzete figyelembevételével kell meghatározni. Az ösztöndíj nem lehet magasabb, mint a hallgató legutolsó fizetése.

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy a marxizmus–leninizmusból Pártfőiskolán államvizsgát tett elvtársakat nem kell felmenteni az egyetemi marxizmus–leninizmus hallgatása, vizsgái és államvizsgái alól.

Felhívja a pártkáderek állami oktatásával foglalkozó bizottság figyelmét, hogy dolgozzák ki a jövőre vonatkozóan az egyetemet végzett pártkáderek aspiráns munkában való részvétele lehetőségét is.

A végrehajtás részkérdéseit a bizottság dolgozza ki és az elfogadott elvi határozatok alapján saját hatáskörében valósítsa meg.

6.²⁰ Vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentései

Előadó: Földes László elvtárs

a.) Mód Aladár elvtárs ügyének kivizsgálása²¹

[*Hozzászóltak:* Biszku Béla, Friss István, Fehér Lajos, Marosán György, Somogyi Miklós, Nemes Dezső, Földes László, Münnich Ferenc, Kállai Gyula, Fock Jenő]

A Politikai Bizottság a javaslatot leveszi napirendről.²² Megbízta Földes

¹⁸ Az előterjesztés az 1957–1958-as tanévtől 60-100 „párt és állami vonalon dolgozó, politikailag szilárd, vezető posztion levő, vagy arra alkalmas” személy nappali tagozatú felsőoktatásban való képzését irányozta elő.

¹⁹ Az előterjesztés ösztöndíjhatára 1500-2400 Ft.

²⁰ Elszámolás, valójában a 6. napirendi pontként kellett volna jelölni ezt a témát.

²¹ Mód Aladárt mint a revizionista nézetek 1956. október 23-a előtti és november 4-e utáni képviselőjét kívánták felelősségre vonni. Terhére rótták, hogy a TTIT-t és a Kossuth Klubot nem tisztította meg az oda behúzódtott kompromittálódott személyektől.

²² A bizottság eredeti javaslata a két évre párttisztviselésétől való eltiltás mellett a következő volt: a PB kötelezze, hogy téves nézeteit megfelelő nyilvánosság előtt elítélje, hogy állandó és szíves harcot folytasson a revizionista nézetek ellen.

László elvtársat, hogy Mód Aladár elvtárstól kérjen saját helytelen nézeteinek és cselekedeteinek bírálatát tartalmazó nyilatkozatot a Politikai Bizottság részére. Ebben indokolja meg azt is, miért ért most egyet a párt politikájával.²³ A Politikai Bizottság kívánatosnak tartja, hogy ezt követően Mód elvtárs írjon a Társadalmi Szemlébe hasonló tartalmú cikket.²⁴

b.) *Horváth Mihály v[ezér]őr[na]gy ügyének kivizsgálása*

[Hozzászóltak: Kiss Károly, Marosán György, Révész Géza, Földes László, Fehér Lajos]

A Politikai Bizottság Horváth Mihály elvtárs ügyére vonatkozó javaslatot leveszi napirendről. Megbízta a vezető kádereket felülvizsgáló 1. sz. bizottságot, vizsgálják meg Horváth elvtárs november [október] 23-i magatartását is és annak figyelembevételével 5 héten belül terjesszenek új javaslatot a Politikai Bizottság elé.²⁵

c.) *Kovács Imre v[ezér]őr[na]gy ügyének kivizsgálása*

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja: Kovács Imre elvtársat megrovásban részesíti.²⁶

d.) *Sághy Vilmos elvtárs ügyének kivizsgálása*²⁷

[Hozzászóltak: Marosán György, Fehér Lajos, Földes László]

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja: Sághy Vilmost az ellenforradalom alatt tanúsított kommunista vezetőhöz méltatlan

---

²³ L. a 9. sz. dokumentumot.

²⁴ Mód Aladár *Felelősség a szocializmusért* címmel 1957 szeptemberében juttatta el a szóban forgó tanulmányt a Társadalmi Szemle szerkesztőségébe. Az írás első része önkritikus, a második azonban fenntartja azt a tételt, amely szerint a népi demokrácia nem proletárdiktatúra, hanem hatalommegosztás a munkásság és a parasztság között. A tanulmányt a szerkesztőbizottság közlésre alkalmatlannak tartotta. Módot több órás vitával sem lehetett meggyőzni álláspontja visszavonásáról. Az írás így nem jelent meg a folyóiratban.

²⁵ A vezérőrnagy ellen két vádpont szerepelt a fegyelmi anyagban: 1. felelősség terheli azért, hogy 1956. október 24-e után a munkások nem kaptak fegyvert; 2. a Forradalmi Katonai Tanács ülésén Király Béla mellett állt ki.

²⁶ Bár a bizottság megállapítása szerint Kovács Imre 1956. október–novemberi magatartására vonatkozó bejelentések alaptalanok, de mert Király Béla utasítására aláírta az 1200 harcokosi elhárító akna kiadásáról szóló parancsot, ezért megrovásban részesítették.

²⁷ Sághy Vilmost mindenekelőtt a Begyűjtési Minisztérium felszámolása során a forradalmi bizottsággal való együttműködése miatt vonták felelősségre. Ügyének kivizsgálásával az MSZMP KB Titkársága 1957. április 26-án Földes Lászlót bízta meg. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 216.

tevékenységéért szigorú megrovásban részesíti és javasolja a Minisztertanácsnak alacsonyabb munkakörbe való helyezését.²⁸ Marosán György elvtárs fenntartja véleményét, hogy Sághy Vilmos elvtársat zárják ki a pártból.

A Politikai Bizottság kívánatosnak tartja, hogy a Minisztertanács Kovács Imre elvtársat a most esedékes nagy mezőgazdasági munkák irányítása érdekében hívja vissza szabadságáról.

7. Személyi javaslatok

Párt- és Tömegszervezetek Osztályának javaslata

A Politikai Bizottság elfogadja:

Ábrahám Ferenc elvtársnak a veszprémi járási pártbizottság titkári beosztása alóli felmentését és egyben a Veszprém megyei pártbizottság Ipari Osztályára munkatársként való beállítását.

Czinege Lajos elvtársnak a KB Adminisztratív Osztálya vezetése alóli felmentését és egyben Szolnok megyei pártbizottság első titkáráként való megbízását.

Gódor Ferenc elvtársat a Hajdú megyei pártbizottság első titkárának.

Államgazdasági Osztály javaslata

[Hozzászóltak: Marosán György, Friss István, Földes László, Fock Jenő]

A Politikai Bizottság megerősíti 1957. július 2-i ülésén hozott határozatát, mellyel Kardos Géza elvtársat a Pénzügyminisztériumba miniszterhelyettesnek elfogadta. Marosán elvtárs fenntartja véleményét: helytelen Kardos elvtársat miniszterhelyettesnek kinevezni.

8. Különfélék

a.) Káderosztály jelentése Szabó István elvtárs ügyének kivizsgálásáról

A Politikai Bizottság a jelentést tudomásul veszi.²⁹

---

²⁸ A Politikai Bizottság e határozatát 1958. április 15-ei ülésén Fehér Lajos, Szurdi István javaslatára, Kovács Imre miniszter egyetértésével, Apró Antal támogatásával módosította és Sághy Vilmost megerősítette miniszterhelyettesi munkakörében. Ugyanakkor leszögezte, hogy az MSZMP KB Ipari és Közlekedési Osztályát és Mezőgazdasági Osztályát felelősség terheli, mert nem hajtotta végre a Politikai Bizottság határozatát. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 75. ó. e.)

²⁹ Az IIB 1957. május 28-i ülésén megbízta a Káderosztályt, vizsgálja meg, hogy Szabó Istvánnak Farkas Mihály ügyében az 1956 júniusában kiküldött vizsgálóbizottság előtt tett vallomása megegyezik-e a mostani bírósági tárgyaláson tett vallomásával. A vizsgálat során megállapították: „hogy ha egyben-másban el is tér a régebben tett vallomása [...] abban semmi tendencia nem található, mert miközben egyik-másik kifejezése enyhített, másik néhány állítása viszont súlyosbító hatású volt.” A javaslat arra vonatkozott, hogy a PB térjen napirendre az ügy fölött, és Szabó István további munkájára vonatkozóan később döntsön. Erre július 23-án került sor: a PB elfogadta Szabó Istvánt az MHS országos elnökének.

b.) Káderosztály javaslata a vezető párttagokat felülvizsgáló bizottság megszűntetésére

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a vezető párttagokat felülvizsgáló bizottság egy ideig még dolgozzék. További működésére vonatkozóan 2 hónap múlva tegyenek javaslatot.³⁰

c.) Somogyi elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Gáspár Sándor elvtárs 1957. július végén részt vegyen a Szakszervezeti Világszövetség Végrehajtó Bizottságának ülésén.³¹

d.) Kállai elvtárs tájékoztatója Szirmai István elvtárs megbízatásával kapcsolatban az Agit. Prop. Osztály munkatársaival folytatott beszélgetésről

A Politikai Bizottság a tájékoztatót tudomásul veszi.³²

e.) Kállai elvtárs beszámolója Lukács György elvtárrsal folytatott beszélgetésről³³

A Politikai Bizottság Kállai elvtárs beszámolóját tudomásul veszi, és ennek alapján úgy határoz, hogy miután Lukács György a pártnak az októberi eseményekről adott értékelésével és a párt politikai irányvonalával nem ért egyet, elutasítja MSZMP-be való átigazolását.

f.) Kiss Károly információja Gromov elvtárrsal folytatott beszélgetéséről

Az információt a Politikai Bizottság tudomásul veszi.³⁴

K. m. f.

Kiss Károly

---

³⁰ Földes László javaslatából kitűnik, hogy az I. sz. bizottság 20 fő, a II. sz. bizottság hét fő ügyét vizsgálta felül. Közülük legmagasabb beosztásban Kovács Imre élelmezésügyi miniszter és Kiss Árpád, az Országos Tervhivatal elnöke volt. A bizottság működéséről a PB 1957. december 3-i ülésén tárgyalt. L. a 21. sz. dokumentumot.

³¹ A SZV SZ VB ülésére 1957. július 24–27-e között került sor Moszkvában. Napirenden az SZV SZ IV. világtkongresszusának előkészítése volt.

³² Az előzményeket l. az 1. sz. dokumentumban.

³³ Az ügy előzményéhez tartozik, hogy Lukács György Romániából történt hazatérése után kérte felvételét a pártba. A kérdéssel a Titkárság 1957. május 3-i ülésén foglalkozott először, ahol olyan határozatot hoztak, hogy töltsön ki egy belépési nyilatkozatot, és azt juttassa el jóváhagyás végett az IIB-nek. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet, i. m. 223.) Az IIB 1957. május 21-i ülésén viszont olyan döntés született, hogy a kérdést leveszik napirendről és a tagfelvétel ügyére akkor térnek vissza, ha Kádár János és Kállai Gyula beszéltek Lukácssal. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet, i. m. 29.)

³⁴ L. a jegyzőkönyvben Kiss Károly szóbeli tájékoztatóját.

Szigorúan bizalmas!
Készült 3 pld-ban. FM.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 9-i üléséről

Napirend előtt:

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Javasolom, hogy a Táncsics kör átszervezésére és az önálló Partizánszövetség felállítására vonatkozó anyagot együtt tárgyalja a Politikai Bizottság.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Javasolom, hogy most a Táncsics körhöz mi ne nyúljunk hozzá. Az SZKP határozat után ezt a bal felé ütés kezdetének, jeladásnak látnák, amit én veszélyesnek tartok. Okosabb, ha most levesszük napirendről a Táncsics körre vonatkozó javaslatot és 2 hónap múlva hozzuk újra ide.

FOCK JENŐ elvtárs:

Ne nyissunk most vitát a Táncsics körre vonatkozó anyagnál. Egyébként is az anyagban sok ellentmondás van, mondjuk meg az elvtársaknak, vitatkozzanak még egy-két hónapig és próbáljanak közös megállapodással később ide jönni.

Napirenden van három anyag a tanácsokkal kapcsolatban. Ha külön témának néznek is ki, mindegyikben vannak azonos olyan megállapítások, amikkel nem értek egyet. A tanácsokkal kapcsolatban nem az a lényeges, hogy kihangsúlyozzuk, kijelentsük: beváltották a hozzájuk fűzött reményeket. Egyébként még ezt is külön meg kell vizsgálni. Fontos lenne megállapítani, hogy azért voltak népszerűtlenek, mert végre kellett nekik hajtani több népszerűtlen feladatot: begyűjtés, stb. Arra kellene javaslat, hogyan lehet most a tanácsokat népszerűsíteni.

Teljesen helytelen dolognak tartom, hogy most döntsünk a tanácsok küldöttei országos kongresszusának megszervezéséről. Vegyük ezt le napirendről, mert a párt most nincs abban a helyzetben, hogy ilyen kérdésekben döntsön. Most nekünk arra kell törekedni, hogy az aratás, cséplés, a felvásárlás jól menjen, erről a figyelmet elvonni azzal, hogy készüljenek az országos tanácskozásra, teljesen helytelen, eltereli a figyelmet az égető kérdésekről. Az országos kongresszus megszervezésével ráérünk szeptemberben foglalkozni. A magam részéről szeptemberben is ellene leszek ennek, mert ezen kívül sok más, fontosabb feladatunk van a párt és állami élet területén. Az országos kongresszus megszervezése igen nagy energiát vesz el és sokkal kevesebbet ad vissza.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Addig ilyen tanácskozást nem lehet összehívni, amíg pontosan nincs kidolgozva az államhatalommal foglalkozó kérdés. Inkább utasítást kellene adni olyan kérdések kidolgozásának meggyorsítására, mint a tanácsok szerepe a proletárdiktatúra kérdésében.

KISS KÁROLY elvtárs:

Szeptemberben is ráérünk határozatot hozni arra, hogy decemberben országos kongresszust kell összehívni. Most helytelen ilyen tanácskozás, elhamarkodott intézkedés, elvonja a figyelmet fontos feladatokról. A tanácsok országos kongresszusa megszervezését azonban ne vessük el, térjünk vissza rá szeptemberben.

1. Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos kongresszusának megszervezéséről

KISS KÁROLY elvtárs:

A Politikai Bizottságnak az előterjesztéssel kapcsolatban az a véleménye, hogy nem tartja helyesnek meghirdetni most az országos értekezletet. Ezért nem foglal állást az országos értekezlet megtartásának kérdésében. Egy későbbi időpontra, szeptemberre halasztja ennek a kérdésnek megtárgyalását és az ebben való állásfoglalást, mert a Politikai Bizottság véleménye szerint szeptembertől decembe-
rig nem lesz kevés idő a konferencia előkészítésére. Ha most foglalkoznánk az országos kongresszus előkészítésével ez elvonná a nyár közepén a figyelmet a fontos mezőgazdasági munkákról: aratás, cséplés, felvásárlás stb.

1/a. Jelentés a tanácsok káderhelyzetéről

GÁBRI MIHÁLY elvtárs:

A jelentés előadója Apró elvtárs, aki látta az anyagot, egyetért vele. Mi is tárgyalunk, hogy egyetértünk a javaslattal.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A járási tanácsok mezőgazdasági apparátusának korrekciója megtörtént már?

A községi tanácsoknál 1600 gazdasági szakfelügyelő van, ki irányítja őket?

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A mellékletben van kimutatás arról, hogy a községi tanácsoknál az elnökhelyettesek 73,2%-a, a tanácsbírák 51,5%-a MSZMP tag. Vajon célszerű-e ez így, vagy inkább fordítva kellene lenni?

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Az előterjesztés 3. oldalán szerepel, hogy a kormány által előírt 12 000 fős irányszám helyett, csak 5225 fővel csökken a tanácsapparátus létszáma. Hány fő dolgozik most összesen a tanácsapparátusban?

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Kik dolgozták ki a káderekre vonatkozó előterjesztést?

FOCK JENŐ elvtárs:

A kormány tudomásul vette-e a tanácsapparátus ilyen mérvű csökkentését, vagy további leépítések lesznek?

VARGA ANDRÁS elvtárs:

Az első kérdéssel kapcsolatban: a gazdasági felügyelők a szakirányítást a járási mezőgazdasági osztálytól, illetve a főagronómustól kapják. Lényegében a járás irányítja őket. Ezek a helyek is be vannak töltve, most a minőségi változás is

megtörtént. Azt a 150 főt, akit a Gazdasági Bizottság engedélyezett,³⁵ beállították. Ez a megyékre is vonatkozik. Itt azonban még nem fejeződött be. Most folyik ezekre a helyekre a káderek beállítása.

Felvetődött a tanácsbírák politikai hovatartozásának kérdése. Az ellenforradalom előtt a bírák majdnem 100%-a párttag volt, kb. 5%-a volt pártönkíüli. Most így alakult a helyzet. Jobb lenne, ha a bírák most is párttagok lennének, de különösebb adminisztratív intézkedésekre itt nem gondolunk. Ezek egy része tisztviselő és meg kell mondani, többségük megingott októberben. Az elnökök, elnökhelyettesek munkás-paraszt káderek, akiknek jelentős része helyén maradt. Kisebb részük tisztviselő. Ezek nem is léptek most a pártba. Valószínű később jelentkezni fognak. Ez a járásokra is jellemző, bár kisebb %-ban, mert itt már a bírák jelentős része is munkás-paraszt származású.

A 2. anyaggal kapcsolatban: ezek egyszerre készültek, közösen dolgozta ki egy bizottság, mely a PTO mellett létesült. Megtárgyaltuk az anyagot, egyetértés van, tehát a PTO-val közösen dolgoztuk ki. A tanácsok káderhelyzeténél már felvetődött a tanácsok pártirányításának kérdése is, így alakult ki az a vélemény, hogy a két jelentés külön anyagként kerüljön a Politikai Bizottság elé. Az első anyag inkább tájékoztató jellegű.

Felvetődött a létszám kérdése. A kormány tulajdonképpen 12 000 főt fogadott el.³⁶ Ezzel a Minisztertanácsban a miniszterek egyetértettek, de mikor kivitelezésre került a sor, az 5225-öt is csak nagy erőfeszítések árán lehetett elérni. Sajnos egyesek nem is tárgyilagosan vitatkoznak, mikor saját apparátusuk létszámának csökkentéséről van szó.

A jelenlegi létszámra vonatkozóan nem tudok pontos választ adni, kb. 23 000 fő lehet közvetlenül a tanácsapparátusban dolgozók létszáma.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Jártam egy csomó megyében és tapasztalatom szerint nem az a helyzet, ami az anyagban le van fektetve. Az az érzésem, hogy újból kezdenek a jelentésekben szépíteni. Nem igaz, hogy a tanácsapparátus és a tanácsszerv ennyire együtt maradt októberben. Legfeljebb arról van szó, hogy lent most bizonyos idő eltelte után a dolgok értékelése másként van, és a mérce nem olyan szigorú. Vajon a tanácsok hogyan állták meg a helyüket? Nem állták meg, mert ha a helyükön maradtak volna, kevesebb szövetkezet esett volna szét.

Az anyagban rendkívül általános megállapítások vannak. Így pl. a 3. oldalon azt mondják, hogy: „... egyes megyékben ellentétek vannak, és kölcsönös bizalmatlanság nyilvánul meg, úgy a tanácsok végrehajtó bizottsága, mint a párt végrehajtó bizottsága, illetőleg ezek tagjai részéről.” Ez az általános megállapítás vo-

---

³⁵ L. erre a tanácsi mezőgazdasági szakigazgatási szervek egyes szervezeti és ügyviteli kérdéseinek rendezéséről szóló 10.225/1957. (VI. 26.) sz. GB határozatot.

³⁶ A Minisztertanács 10.056/1956/XII. sz. határozatában 1956. december 6-i ülésén a 46 632 fős tanácsapparátus 12 292 fős, azaz 26,3%-os csökkentését irányozta elő. (MOL XIX-A-83-a 162. d.)

natkozik mind a 19 megyére? Vagy azt mondjuk, hogy ez általános vonás végig, vagy mondjuk meg, hogy itt és itt ez és ez a helyzet.

A következő megállapítás is figyelemre méltó: „A párt végrehajtó bizottságok egy részénél régi, már korábban elítélt módszerekkel dolgoznak...” Itt is meg kell mondani hol és kik dolgoznak így. Ilyen előterjesztésnél konkrétan kell megmondani, hogy pl. Borsodban így néz ki, másutt emígy áll a helyzet.

Én is tudom, hogy hadakozás mindenütt van. Pl. Baranyában a tanácselnök, miután nem hívták meg egy rendezvényre, megsértődött és elment vadászni. Amikor ezt a tanácselnököt más területre átvitték, nem mondták meg, mi volt a kifogás vele szemben.

Egy csomó helyen megint kezdik háttérbe szorítani a tanácselnököt és titkárt. Ez a második megjegyzésem.

Harmadik megjegyzésem: nem tetszik, hogy a tanácsbírák nagy része párttag, és nem hiszem, hogy itt politikai meggyőződésről van szó. Ezek veszélyes dolgok, és helyenként másként jelentkeznek. Pl. Budapesten véletlenül tudom meg, hogy a II. kerületben a PB kiadott egy utasítást, minden iskolaigazgató, vagy helyettes párttag legyen.³⁷ Ha ezt engedjük, újból ott vagyunk, ahol voltunk. Tanácsi, szakszervezeti, de más vonalon is nagyon veszélyes ilyet megkövetelni. Szívesebben vennénk, ha a tanácselnökök 1/3-a a bírák 20%-a lenne párttag, a többi munkás-paraszt, vagy értelmiségi, akik hívei a néphatalomnak.

Befejezésül: a tanácsapparátus létszámával kapcsolatban a Minisztertanácsban dolgozó elvtársak adtak bizonyos végrehajtási utasítást, tehát felelőségük sokkal nagyobb ezen a téren, mint a pártbizottságé. A jelentésben nincs szó erről, amit Varga elvtárs itt szóban elmondott, hogy milyen ellenállás van a létszámcsökkenéssel kapcsolatban. A miniszterek sem respektálják eléggé ezt a kérdést.

Ha a jelentés csak információnak van szánva, fogadjuk el ennek az elhangzott kritikai megjegyzések figyelembevételével.

Tárgyalunk most a tanácsokkal kapcsolatos jelentős javaslatokat, de ezekben nem szerepel, hogy milyen hatáskört akarunk adni a tanácsoknak. A mi budapesti tanácsunknak pl. nincs budapesti községpolitikája. Előírják neki mit kell csinálni, semmi önállósága, önkezdeményezése nincs. Félek, hogy ezen a téren nem megyünk kellően előre.

FOCK JENŐ elvtárs:

Helyes lett volna elhatározni, hogy a két jelentést együtt tárgyaljuk, mert ugyanazokról a kérdésekről szó van a 2. jelentésben is. Azzal egyetérték, hogy kicsit túl szép képet fest a bevezető. Az anyag többi részét, [a] II. ponttól kezdődő részt jónak tartom, a káderjavaslatokat is, a káderekkel való foglalkozásra vonatkozó javaslatot is a III. fejezetben. Ha ezeket betartjuk, előre visznek bennünket.

A 3. oldalon mindkét anyagban osztóigazság van: a pártnál még nem érvényesül, hogy ne avatkozzanak be a régi módon mindenbe, a végrehajtó bizottságok vi-

³⁷ Az MSZMP II. kerületének 1957. június 2-i küldöttértekezletén elfogadott határozat egyik pontja szerint „váltunk le a nem odaváló iskolaigazgatókat és pedagógusokat. Kommunista igazgatók legyenek.” (BFL XXXV. 7. f. 1957/3. ő. e.)

szont lebecsülik a pártapparátust. Nincs leírva azonban, hogy ezek közül melyik a veszélyesebb jelenség. Ezt világossá kell tenni.³⁸

A 4. oldalon elég részletesen van szó a bérezés kérdéséről. Elvileg helytelen úgy a kérdést beállítani, hogy bármilyen igazolást hozzunk fel a korrupcióra. A korrupció a tanácsoknál és a velük összeköttetésben lévő más szerveknél nagy méretet öltött, de ezt nem szabad összefüggésbe hozni azzal, hogy 1500 Ft-os fizetés mellett lopni kényszerülnek.³⁹ Utána arról szól az anyag, hogy a közalkalmazottak fizetését rendezték, de mégis marad bizonyos különbség. Nem hagyhatunk itt sem nyitva egy gondolatot, hogy további bér[rend]ezésre van szükség. Ha úgy látja a kormány, hogy túlzás a 12 000-es létszám célkitűzése, akkor ezt esetleg lehet szűkíteni, vagy meg lehetne próbálkozni, hogy a létszámleépítés beralapjának egy részét felhasználják a tanácsapparátus fizetésének megjavítására. Sokszor előfordul, hogy gépirónő, vagy alacsony beosztású tisztviselő kitanulja a gépirást a tanácsnál, ezért kap 600 Ft-os fizetést és mikor már jó szakember, elmegy máshová 1000 Ft-ért dolgozni. Arról nem beszél a jelentés, hogy a tanácsapparátus felső vezetőinek fizetését úgy rendezték, hogy jóval magasabb a pártbizottsági dolgozókénál. Most van előkészítve a gépjármű ügye a tanácsoknál. Ezt a kérdést itt kellett volna megtárgyalni. Máris nyomnak a megyebizottságok, hogy nekik nincs 600 km-es keretük, a tanácsnak pedig van.

Az előterjesztésből az is hiányzik, hogyan néz ki a kollektív vezetés a tanácsszerveknél. Van tapasztalatunk, hogy rosszabb ez, mint október előtt. Győrben pl. május 1-ig egy alkalommal sem volt tanácsülés. Állítólag más megyékben is ilyen rossz a helyzet. Ide tartozik a tanácsok tömegszervezeti jellege is, ami sokkal kevésbé mutatkozik meg, mint október előtt.

Javasolom, hogy a bevezető szöveg nélkül fogadjuk el a javaslatokat.⁴⁰

BISZKU BÉLA elvtárs:

Mi a Belügyminisztérium részéről feldolgozzuk az októberi események alatt alakult különböző bizottságokban dolgozott személyek ügyét. Javasolom, hogy ezt az elvtársak jobban használják fel.

³⁸ A tanácsok káderhelyzetéről szóló és a tanácsok pártirányításáról szóló jelentés azonos problémát vet fel: „A párt végrehajtó bizottságok egy részénél a régi, már korábban elítélt módszerekkel dolgoznak, a kollektív szervek részéről történő elvi irányítás és ellenőrzés helyett parancsolgatás tapasztalható, sokszor beosztottak részéről, a pártapparátus átvesz állami feladatokat és így mentesíti az állami szerveket a felelősségtől stb. Tapasztalható ezzel szemben az is, hogy egyes tanács VB vezetők igyekeznek magukat függetleníteni a párt végrehajtó bizottságtól, politikailag és szakmailag erősebbnek érezvén magukat, lebecsülik a párt végrehajtó bizottságban dolgozó elvtársakat.” (A tanácsok pártirányításáról szóló jelentés említi, hogy „A párt végrehajtó bizottságok összetétele nem mindenütt alakult megfelelően. Egyes megyékben, járásokban, városokban, községekben erősebb a tanács vezetése mint a pártvezetés.”)

³⁹ Az idézett rész a 4. oldalon így hangzik: „nehezíti a tanácsapparátus megerősítését politikailag megbízható, megfelelő színvonalú káderekkel az, hogy igen alacsony a tanácsai dolgozók fizetése (pl. egy mérnök, jogász, orvos vagy pedagógus általában 800-1500 Ft-tal kap kevesebb fizetést, mint egy hasonló beosztású dolgozó vállalatnál, kórháznál vagy általános iskolai igazgató munkakörben). Ez is hozzájárult ahhoz, hogy számos tanácsnál korrupció ütötte fel a fejét!”

⁴⁰ A bevezető – mindkét jelentésnél – pozitívan értékeli a tanácsok szerepét, valamint a pártszervek irányító tevékenységét.

Egyetértek Marosán elvtárrsal, a jelentés megszépíti a dolgokat, sokkal súlyosabb volt a helyzet a megyei tanácsoknál. Mi tudjuk, hogy pl. a Pest megyei tanács elnöke hogyan viselkedett.⁴¹ Tudjuk, hogy Bács megyében a tanácsapparátuson belül hónapokkal októbert megelőzően dolgoztak jugoszláv kapcsolatokon, befolyásoltak embereket eszmeileg.⁴²

Megfelel a tényeknek, hogy november 4-e után elsősorban a tanácsapparátusban kereskedelmi szervekkel foglalkozó osztályok álltak talpra. Ez a lakosság ellátásának szükségletéből is adódott. A kerületekben is általában az a 2 ember dolgozott bent, akik ellátással foglalkoztak.

A káder-megerősítésnél is konkrétan kellene megmutatni, milyen területen van erre elsősorban szükség. Itt szó van az elnökökről. Azt hiszem, hogy a budapesti tanácsnál történt meg először, hogy felülvizsgálták a választott embereket.⁴³ Megnéztük kik voltak közülük a kormány mellett és kik ellene. Tudomásom szerint azokat, akik a kormány ellen voltak, kihagyták a tanács választott szerveiből.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A tanácsoknál igen nagy a fluktuáció. Nincs olyan tanács, ahol a hatodiknál kevesebb tanácselnök van. Biztosítani kellene, hogy a tanács titkárok lehetőleg mindenütt helyi emberek legyenek. Az új emberek nem ismerik a helyi viszonyokat és nincs elég tekintélyük.

Az előterjesztés szerint jelenleg a tanácsapparátusnál betöltetlen állások száma 511. Javasolom, nézzenek az elvtársak körül, mi van azokkal a káderekkel, akiket pár év óta vidékre küldtünk le. Ezek közül lehetne bevinni elvtársakat a tanácsapparátusba.

KRISTÓF ISTVÁN elvtárs:

Véleményem szerint a tanácsok tömegszervezeti jellegét illetően a helyzet nem kedvezőbb, mint október előtt volt. A tanácsüléseken való részvétel is utal erre. Bár itt javuló tendencia van, mégsem mondható, hogy a tanács, mint tömegszervezet, mint felelős államhatalmi szervezet, helyileg képes megoldani a reá háruló feladatokat. Ezt a kérdést nem volna szabad kihagyni a számításból, mikor

---

⁴¹ „Fekete Mihály, a Pest Megyei Tanács VB elnöke az ellenforradalmi felkelés fegyveres erőinek szétzúzását követő napokban, múlt év novemberében írásban benyújtotta lemondását, amelyben kijelentette, hogy nem hajlandó a Magyar Forradalmi Munkás–Paraszt Kormányt támogatni, mert nem ismeri el törvényes kormányának. A Pest Megyei Tanács apparátusában működő »Forradalmi Tanácsnak« átadta a hatalmat, szolgálati helyét elhagyta, aminek következtében Pest megyében a tanácsok apparátusában a legnagyobb zavar keletkezett” – olvasható a FMPK Titkárság egy 1957. szeptember 30-i keltezésű jelentésében. (MOL M–KS 288. f. 21. cs. 1957/14. ö. e.)

⁴² Jugoszlávia magyarlakta területei és a déli magyar megyék közötti kapcsolat a jugoszláv–magyar viszony normalizálódásával párhuzamosan épült ki. Ezt 1956. november 4-e után – az ellátási gondok enyhítése, a kereskedelmi kapcsolatok normalizálása érdekében – az FMPK is támogatta. A déli szomszéd politikai propagandaanyagainak Magyarországra való áthozására azonban a belügyi elhárítás már 1956 október elején felfigyelt. Kardelj és Tito beszédeinek a megyei vezetők általi importja 1957 júliusára azonban végképp kompromittálódva vált. (MOL M–KS 288. f. 21. cs. 1957/5. ö. e.)

⁴³ A Budapesti IIB erre 1957. május 13-án hozott határozatot. (BFL XXXV. 7. f. 1957/3. ö. e.)

a tanácsról, mint apparátusról van szó, vagy mikor a tanács pártirányításának kérdéséről beszélünk. Most, amikor a pártnak hallatlanul fontos feladata, hogy falun elsősorban olyan erővel rendelkezzen, amely a tömegmozgósítást elő tudja segíteni, a feladatok végrehajtásához nélkülözhetetlen a tanácsok mozgósítása. Falun a szakszervezet rendkívül gyenge. Az ifjúság nem rendelkezik még azzal az erővel, amely a pártnak nagyon hathatós segítséget adhat, de a tanácsstagok állandó bizottsági tagok mozgósításával komoly tartalékot tudnánk a párt mellé állítani. Nagyon fontos kérdésnek tartom, hogy a tanácsok felé, mint helyi államhatalom szervei felé olyan intézkedéseket tegyünk, amelyek a mozgósítás irányába visznek bennünket. Kezd kialakulni az a tendencia, hogy kevesebben mennek el a tanácsülésre. Ehhez természetesen a nyári nagy munkák is hozzájárulnak. Ma már ott tartunk, hogy a tanácsülések határozatképessége nincs meg a megjelentek kevés száma miatt. A tanács ülésén meg kellene tárgyalni mit jelent az apparátus. Ne a végrehajtó bizottság legyen a tanács fölött, hanem fordítva. Ezek rendkívül fontos elvi kérdések és ebből a szempontból fontos lenne, hogy így foglalkozzunk vele. Most az Országgyűlésben egy bizottságot hoztunk létre, amely ezzel foglalkozik.⁴⁴ Eddig ugyanis, bár az Alkotmányban le van fektetve, hogy a tanácsok ellenőrzése az Elnöki Tanácshoz tartozik, egyetlen anyag sem szerepelt az Elnöki Tanács előtt.

VARGA ANDRÁS elvtárs:

Kristóf elvtárssal nem értek egyet. Azt mondja, hogy a tanácsok nem tudják megoldani a párt által rájuk bízott feladatokat. Meg tudják oldani a párt irányításával. Itt volt a földrendezéssel kapcsolatos feladat, mindjárt az ellenforradalom után. Nagyjából helytálltak és megoldották a feladatokat. Tovább építhet a párt rájuk. Természetesen általában javítani kell a munkát.

Másik dolog: nem akartuk szépíteni a jelentést. A történelmi hűség kedvéért annyit azonban meg kell mondani, hogy november 25-én már kimentek a kormányösszekötők a megyébe, és ha nagyjából nézzük a megyei végrehajtó bizottságokat, azok többsége becsületesen helytállt. A tanácsapparátus dolgozói az ellenforradalom részéről a pártfunkcionáriusok után komoly veszélynek voltak kitéve. Le akartak tartóztatni embereket. A kormányösszekötők aktív tevékenységet kezdtek és a végrehajtó bizottságokból, de az apparátusból is többen ebben az időben már komolyan kezdtek dolgozni. Nem mérlegeltük eléggé a dolgokat, ezért van sok helyen általános fogalmazás.

Baranya megyével kapcsolatban: Marosán elvtárs felszólalására csak annyit, hogy ha minden tanácselnök olyan karakán lett volna, mint Katona elvtárs, akkor jó lett volna. Meg kell őt védenem, mert bár igaz, hogy egy délután elment vádászni, de akkor már teljesen ki volt borulva. Egyébként Baranyából azért vitték

---

⁴⁴ Az Országgyűlés Pongrácz Kálmán javaslata alapján 1957. június 6-án hozta létre új, államigazgatási bizottságát. (*Az 1953. évi július hó 3-ára összehívott Országgyűlés Naplója II. kötet. Bp., 1957. 2070–2071.*)

el, mert a Győr megyei elvtársak kérték vissza – Katona elvtárs Győr megyei – és biztosak vagyunk benne, hogy ott is meg fogja állni a helyét.⁴⁵

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Csatlakozom azokhoz, akik megállapítják, hogy a jelentés erősen szépít. Csak vegyük a 2. oldalon feltüntetett számokat. Eszerint az elmúlt hónapokban 7 megyei VB elnököt mentettek fel ellenforradalom alatti helytelen magatartása, 4-et pedig alkalmatlansága miatt. Ez összesen 11. További 4 megyei VB elnök magatartását most vizsgálják, ez már 15, és van összesen 19 megye. Tehát az derül ki, hogy a tanácselnökök többségét le kellett váltani.

KISS KÁROLY elvtárs:

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy a jelentés nem ad a tanácsokra vonatkozóan október–novembert illetően reális képet, megszépíti a tanácsok munkáját. Fogadjuk el az I–IV. pontokat. Az első pont végrehajtásánál azonban ügyeljenek, hogy a megtévesztetteket ne bűnösként kezeljék, mert a két kategória nem azonos és esetleg bizonytalanságot váltunk ki. Még fel akarom hívni a figyelmet, hogy sok tanácselnököt, akiket az utóbbi években küldtünk vidékre, az októberi ellenforradalom alatt elküldtek beosztásából. Meg kell védeni ezeket az elvtársakat, és gondoskodni kell, hogy képzettségüknek megfelelő beosztást kapjanak.

1/b. Jelentés a tanácsok pártirányításának néhány kérdéséről

GÁBRI MIHÁLY elvtárs:

A határozati javaslat 1/a. pontjában szó van arról, hogy pártbizottságok, párt végrehajtó bizottságok, pártvezetőségek a választott tanácsszervekre kötelező érvényű határozatokat csak indokolt esetben kivételesen hozhatnak. Ebben a kérdésben vita volt és végleges állásfoglalást a Politikai Bizottságnak kell hozni. A vélemények ebben a kérdésben megoszlottak. Voltak olyan nézetek, hogy hagyjuk érvényben a korábbi gyakorlatot, amikor gyakran és nem is fontos kérdésekben a pártszervek kötelező érvényű határozatot hoztak a tanácsra vonatkozóan. Van aztán olyan javaslat is, hogy kötelező párthatározatot csak a tanácsban lévő kommunista csoportra hozzanak. A párt a tömegszervezetekre vonatkozóan ezt az álláspontot foglalta el. Itt azonban nem tömegszervezetekről, hanem államhatalmi szervekről van szó, melyeknek vannak tömegszervezeti vonásai is, ilyen irányú tevékenységet is kifejt, ugyanakkor mindenekelőtt államhatalmi funkciót lát el. Mi azon a véleményen vagyunk, lehetőséget kell adni, hogy indokolt esetekben a pártszervezeteknek legyen joguk az állami szervekre kötelező érvényű határozatot is hozni. Jelenleg ez van érvényben központi viszonylatban is. Ezért fogalmaztuk úgy meg a javaslatot, ahogyan az az előterjesztésben szerepel.

A következő kérdés, hogy miért ezt a címet adtuk az anyagnak. Véleményünk szerint most néhány égető kérdésben kell állást foglalni, ami nem tűr halasztást, mert az ilyen kérdésben hozott határozatok jelentős mértékben megjavítják a

⁴⁵ Katona Lajos 1954 végétől 1957 nyaráig volt a Baranya megyei Tanács VB elnöke. Azt megelőzően 1950-tól a Győr-Sopron megyei Tanács VB Ipari Osztályának vezetője volt. 1957 nyaratól a Győr-Sopron megyei Tanács VB elnöke.

pártszervezetek munkáját a tanácsok irányában, hisz jelenleg az ellenforradalmi események következtében a megyei titkárok kicserélődtek. Nincs döntés, hogy a megyei titkárok tagjai legyenek a tanácsok végrehajtó bizottságának. Nincs arra se határozat, hogy a kommunista tanácselnök tagja legyen a párt végrehajtó bizottságnak.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A határozati javaslat július 4-ével van dátumozva, tehát mikor ezt megszövegezték figyelembe vették az országos konferencia egyik-másik megállapítását is. A konferencia általános irányelveket szabott sok területre, így a tanácsokra vonatkozóan is. Szívesebben venném, ha 2 hónap múlva döntenénk ilyen kérdésekben, de akkor ne néhány, hanem a tanácsokra vonatkozóan minden kérdésre hoznánk döntést.

Lényegesnek tartom, hogy a Politikai Bizottság a pártszervezetek felé hozzon olyan döntést, hogy nem lehet forszírozni a párttagok létszámát a tanácsokban, nem lehet célul kitűzni, hogy a vezető posztok kizárólag párttagokkal legyenek betöltve. Ha ezt csinálnánk, elzárnánk a tanácsokat a tömegektől. Tegyük fel, hogy egy pártönkivüli tanácselnök, vagy tanácstitkár valamilyen címen alkalmazatlan a poszt betöltésére, akkor azt nem párttaggal kell betölteni, hanem becsületes, tisztességes emberrel. Attól félek, hogy amit a gyárigazgatókkal, vagy a szakszervezet területén dolgozókkal csináltak, itt még veszedelmes[ebb]en jelentkezik, mert a tanács közelebb van a falun, a községekben a lakossághoz. Mozgósítást elképzelni másképpen nem lehet. A pártönkivüli tanácsfunkcionáriusok ügyéhez még annyit, hogy pl. Zala megyében van hely, ahol nincs pártszervezet és biztos, hogy hosszú időn keresztül még nem is lesz. Nem lehet irányt venni arra, hogy valakit beszervezzünk a pártba csak azért, hogy bevigyük a tanácsba. Meg kell keresni az ilyen helyeken a megfelelő helyi tisztességes embereket. Szegénységi bizonyítvány lenne azt mondani, hogy ebben az országban nincs tisztességes, megfelelő pártönkivüli ember. Ezt a határozatot a pártbizottságok is kapják meg. A határozati javaslat 1/a. pontját nagyon veszélyesnek tartom. Miről van itt szó? A párt Politikai Bizottsága az ország minden szervére hozhat határozatot. Ő disztinívál, hogy mely kérdést hogyan old meg. Erről a jogáról a Politikai Bizottság nem mondhat le, és ezt a kisebb szerveknél sem lehet megszüntetni. Elvben ezt feltétlen ki kell mondani. Lent is el kell érni, hogy a megyei titkár töltsse be ugyanezt a funkciót. Helyes utasításként kiadni, hogy a párttitkár lehetőleg legyen tagja a tanács végrehajtó bizottságának, ugyanakkor a tanácselnök vegyen részt a párt VB-ben. Ahol a tanácselnök nem párttag, ott olyan viszonyt kell vele kialakítani, mint amilyen Dobi és köztünk van. Ezt az elvet egészségesebbnek tartom. Hogy hogyan él ezzel a jogával, az más kérdés.

Baranya megye kérdésével kapcsolatban: engem nem informáltak rosszul a tanácselnök személyét illetően. Veszélyes jelenség, hogy így védjük a dolgokat. Most az a feladat, hogy a törvényes rend helyreállításával olyan helyzetet teremtsünk, hogy a pártot mindenki respektálja. Milyen kommunista funkcionárius az,

aki a párt egy komoly rendezvényénél sértődöttségből nem vesz részt, ehelyett elmegy vadászni.

A tanácsok pártirányítása igen lényeges dolog. A felsorolt javaslatokat én nem tartom rossznak, de nem tudom nyugodt lelkiismerettel elfogadni, hogy nem veszik eléggé figyelembe az országos konferencia irányelveit. Épp ezért javaslom, hogy a határozati javaslat jobban vegye tekintetbe az országos konferencia döntéseit. Én már mindenütt a konferencia határozata szellemében lépek fel, bár az anyag nagy része még nem került nyilvánosságra. De ha most nem lépnek fel így, már nem lenne ilyen hatásos. Lépünk fel mi is, a tanácsok felé ilyen igénnyel.

FOCK JENŐ elvtárs:

Nem értek egyet Marosán elvtárral. Mi az MSZMP-ben rátértünk egy helyes útra, és a határozati javaslat 1/a. pontja a lenini elvek teljes megsértését jelenti. A pártszervek, de még a Politikai Bizottság sem, semmilyen körülmények között választott szervre határozatot nem hozhat. Ha ez nem így lenne, akkor minek csinálunk választott szervbe[n] kommunista csoportokat. Mi a kommunistákra hozunk megfelelő határozatot, állami szerveink pedig dolgozzanak mint állami szervek. Az előbbi határozatban, a tanácsok káderhelyzetével kapcsolatos anyagnál sem azt mondtuk, hogy ezt kötelesek végrehajtani, hanem azt, hogy megkapják az összes megyei szerveink, hogy a megyei munkában hasznosítsák az ott dolgozó pártcsoportokon keresztül. A tanácsokra vonatkozóan március óta⁴⁶ nem hozott sem a Politikai Bizottság, sem a Titkárság kötelező határozatot és nagyon helytelen lenne, ha bármikor is hoznánk. Ebben ne legyen vita. Ebben nekünk helyes gyakorlatunk van, és ha ezt tovább folytatjuk, tudunk eredményt elérni. De ha ettől eltérünk, nagy hibát követünk el, az egész tanácsai választott szerv tekintélyét lejárátjuk, semmi önállósága nem lesz.

Az előterjesztés első mondatában az van: „a tanácsok eddigi működése bizonyítja, hogy megállták helyüket és szocialista államrendszerünk alapjaivá váltak.” Ahhoz, hogy ezt elmondhassuk, alaposan meg kell vizsgálni a tanácsok minden funkcióját, és azt is, hogy az új helyzet mennyiben változtassa meg a tanácsok munkáját. Legfeljebb azt lehet elmondani, hogy lépéseket tettek a hibák kijavítására.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A vitatott kérdés elvi jelentőségű, összefügg a párt és állam viszonyával. Javaslom, mondjuk ki a határozatban, hogy az állami szerveket minden vonalon a párt vezesse. Ez nincs ellentmondásban azzal, hogy kötelező érvényű határozatot választott tanácsszervekre nem hozhat. Ezt a szervet is azonban a pártnak kell vezetni. Hogyan jelentkeznek ezek a kérdések a gyakorlatban. A kerületi PB-nek meg kell tárgyalni a kerületi, a megyei PB-nek a megyei tanácsban követendő

⁴⁶ Az MSZMP IKB 1957. február 26-i határozata után – amely előírta, hogy a tanácsok valamennyi szinten tartsanak üléseket – a párt vezető szervei tanácsirányítási kérdéseket nem tűztek napirendjükre. A február 26-i határozat sem jelentett közvetlen beavatkozást a helyi államhatalmi szervek életébe. Ezt ugyanis az Elnöki Tanács 1957. évi 1-1. sz. – a tanácsok munkájáról szóló – határozata öntötte jogi formába. (*Törvénytár*, 1957. 241.)

munka irányát. Pl. 6 hónapos munkatervet dolgozzanak ki a tanács munkájára vonatkozóan. Az irányítást az állami szervezetekben dolgozó kommunistákon keresztül kell megvalósítani, de mindenképpen meg kell valósítani, mert e nélkül nem lehet az állami szervezetet vezetni. Hogyan dolgoznánk akkor? Gyakran alakul ki a tanácsban dolgozó párttagok között is nézeteltérés. Ezek felé is helyes lesz leszögezni, hogy az államhatalmi szervezetet a párt irányítja közvetve és közvetlenül. Meg kellene néhány gondolattal mutatni, hogy bár a párt kötelező érvényű határozatot nem hoz, mégis az állami szervek kötelesek a nagyobb jelentőségű kérdéseket a párttal megtárgyalni, mielőtt azt az illetékes szervek elé viszik. Hát hogyan lenne másképpen?

A határozati javaslat 1/c. pontja követeli a tanácsok önállóságának növelését. Ezek lózungok, aminek semmi értelme sincs. Állami vonalon ki van dolgozva ennek az előfeltétele. Mit csinálnak a pártszervezetek az önállóság érdekében? Napi kérdéseket ne vigyenek a pártbizottság elé, de helyesen értelmezzék az önállóságot.

Törekedni kell arra, hogy a pártnak olyan helyen is, mint Zala megye, legyen szervezett ereje. E nélkül nem lehet megvalósítani a párt vezetését.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Mindenekelőtt világosan kell látni, hogy a tanácsapparátus a párt politikájának megvalósítója állami vonalon. Ez nem áll ellentétben a lenini demokráciával. Ha pontosan tudják feladatukat, hatáskörüket, akkor ezen belül a legteljesebb önállóságot kell nekik adni, mert figyelembe kell venni, hogy a legtökéletesebb határozat megvalósítása azoktól az emberektől függ elsősorban, akik azt végrehajtják. Az emberek azonban nem egyforma megértést tudnak tanúsítani a kérdések megoldása iránt. Még nincs meghatározva a tanácsok hatáskörének megállapítása.

Ami a tanács és párt viszonyát illeti, helyes, hogy kölcsönösen legyenek képviselve.

Ami a pártonkívülieket illeti, egyetértek a javaslattal, vigyázni kell, nehogy csak kommunisták legyenek a tanácsapparátusba[n]. Nincs akadálya annak, hogy ha nem szigorú belső pártügyről van szó, legyünk annyi bizalommal a pártonkívüli tanácselnök iránt is, hogy meghívjuk a párt-végrehajtóbizottság ülésére.

VARGA ANDRÁS elvtárs:

A vitatott kérdésről egy példát: 1945-ben voltak a képviselőtestületek, melyek újjá lettek szervezve. Ebben az időben sem hozott a párt kötelező határozatot, csak az ott dolgozó kommunista csoportokra. Most más a helyzet, de a falusi tanácsoknak 20%-a most is párttag. Javasolom, ne hozzon a párt kötelező érvényű határozatot a tanácsokra, mert akkor az a furcsa helyzet adódik, amivel eddig is találkoztunk, hogy a párttitkár elmondta, mi a határozat és már semmit sem tehetett a tanács, nem volt értelme utólag vitatkozni. A pártonkívüliek között fejtsenek ki az ott dolgozó kommunisták olyan tevékenységet, hogy a párt politikája a gyakorlatban realizálódjék.

Ami a tanácsok hatáskörét illeti, két hét múlva minisztertanács ülés elé kerül a már elkészített dokumentum.⁴⁷

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Amikor arról beszélünk, hogy a tanácsfunkció nincs párttagsághoz kötve, helyes arra is törekedni, hogy több pártonkívüli elnökhelyettes legyen.

2. Javaslat a Tánacsics Mihály kör átszervezésére vonatkozóan

KISS KÁROLY elvtárs:

A Politikai Bizottságnak a következő elképzelése van: hogy a Tánacsics kör a továbbiakban fennmaradjon, vagy ne, milyen formában maradjon fenn, tegyük ennek megtárgyalását későbbi időpontra, kb. 2 hónap múlva. Addig eldolgozhatja a Tánacsics kör úgy, mint eddig. Lehet, hogy 2 hónap múlva az anyag megtárgyalása alapján olyan döntés születik, hogy a továbbiakban nincs szükség erre a körre, mely nagyon rendes, hasznos munkát végzett, az ellenforradalom utáni napokban segített a pártnak. Azután kezdtek mutatkozni olyan vonások, amire fel kell figyelnie a pártnak. Vegyük le most napirendről, és majd 2 hónap múlva megvitátjuk hogyan tovább.

BAUER [LÁSZLÓ] elvtárs:

Nekünk ez a megoldás lenne a legkellemesebb, legjobb, de félek, hogy a 2 hónap kicsit kevés. Az elkövetkezendő 2 hónap nálunk az úgynevezett uborkaszézon. Ha szeptemberbe[n] tárgyalná a Politikai Bizottság addig meg tudnánk mutatni, mire vagyunk képesek.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Valóban nem helyes az anyagot most napirenden tartani. Az SZKP határozata után azt fogják mondani, hogy mi bal felé akarunk ütni. Ha mi most a Magyarország c. lapot beszüntetnénk, sokat ártanánk politikailag. Meg kell javítani a lap munkáját. Most sokkal fontosabb politikai kérdések vannak, nem tartom célszerűnek, hogy a Tánacsics körre most hozzunk határozatot.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A lappal kapcsolatban: majdnem minden héten van a lapban valami, ami jobbról jön. Nem adhatunk fórumot a lapban jobb, vagy baloldali nézeteknek. Itt volt pl. a rendőrség egyenruhájával kapcsolatos cikk.⁴⁸ Ez igen rossz körülmények között jelent meg, demagóg cikk volt. Itt volt a másik cikk az ifjúságról.⁴⁹ Nézzük meg jobban hova ütünk. Az elvtársak tudják, hogy nálunk jelentős létszámcsökkenés volt, aminek kapcsán elküldtünk az állományból olyan elvtársakat, akik nem voltak megfelelőek. A lap elkezdti védeni őket, ez nem helyes.⁵⁰

⁴⁷ A tanácsok hatáskörének átfogó szabályozására 1957-ben és a rá következő években nem került sor. (L. még a 10. sz. dokumentumot.)

⁴⁸ RIDEG Sándor: Elmélkedés a gumibotról, a Kossuth-cimerről és egyebekről. (*Magyarország*, 1957. április 24.)

⁴⁹ Az ifjúsági mozgalomról szóló vitát 1.: A DISZ és a KISZ 1953–1957, i. m. 203–207.

⁵⁰ PINTÉR István: Mumus vagy jóbarát? (*Magyarország*, 1957. július 3.) A szerző többek között kiáll a rendőrség „ellenforradalom” alatti helytállása mellett.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Azt tudni kell, hogy a Magyarország nem a párt hivatalos lapja, nem mondhat ítéletet pártszervek felett. A legutóbbi számban a XII. kerületi PB munkájával foglalkozik olyan formán, ahogyan csak a párt hivatalos lapja bírálhatná a munkát.⁵¹

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Javasolom, hogy a 3 hónapot – amit a Táncsics kör vezetői kapnak a végleges döntésig – használják fel arra, hogy próbáljanak ennek a körnek munkájában helyesebb, pártszerűbb tevékenységet kialakítani. Az elvtársak már voltak itt az Intéző Bizottság előtt ezzel a kérdéssel, és azt hiszem ismerik észrevételeinket.⁵² Ezeket nem akarom megismételni, de szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy legalábbis véleményem szerint teljesen helytelen Magyarországon olyan klubot fenntartani, amelynek 16-18 különböző szekciója van. Ha ezt fenntartjuk, akaratlanul olyan tevékenységet fejt ki, amely a pártnak és állami szervek munkájának keresztezése és szükségképpen harmadik államhatalmi szervvé próbálja magát kinőni. Hogy a Táncsics körnek közgazdasági, filozófiai, fizikai stb. szakkörei legyenek ez túlzás, ezt a formát nem lehet fenntartani. Másként kellene megkeresni a hasznos tevékenység formáját.

Bármennyire is nem szándéka ez az elvtársaknak – erről mélységesen meg vagyok győződve – de a Táncsics kör ma is több pártproblémát már kivisz az utcára. Pl. közlik, hogy a Képzőművészeti Szakosztálynak volt egy vitája és olyan kérdéseket vetnek fel, amiről én is tudom, hogy nem így van. Egy olyan klub, amelyet régi elvtársak vezetnek, olyan megállapításokat nem engedhet meg magának e téren, hogy Kállai november 4-e óta nem fogadta Poór Bertalant, de fogadta Istokovics képzőművészt, aki az ellenforradalomban részt vett. Állítom, hogy egyiket sem láttam november 4-e óta. Az elvtársak erről mégis feljegyzéseket készítettek, elküldték több példányban a legkülönbözőbb helyekre. Nekem kb. öt p[é]l[dány] jutott vissza különböző helyekről. Ezek kikerülnek az utcára. Az elvtársak ezzel olyan hangulatot teremtenek, hogy a legtöbb helyen, ahol döntenek kérdésekben – még a pártközpontban is – mindig arra gondolnak az elvtársak, hogy vajon mit szólnak ehhez a döntésünkhöz a Táncsics körbe[n] dolgozó elvtársak. Tehát a Táncsics kör politikai nyomást gyakorol és nem mindig helyes irányban.

Véleményem szerint az elvtársaknak ezt a most adott időt fel kellene jól használni. Az Intéző Bizottság korábbi határozata alapján a Táncsics kör munkájában segítsen a KB Agitációs és Propaganda és a Tudományos és Kulturális Osztály.

---

⁵¹ Régi szektás hibák maradványa. (*Magyarország*, 1957. július 3.) A cikk fellép a XII. kerületi PB azon döntése ellen, amelyben hatálytalanította egyik körzeti pártszervezet döntését Háy Gyula leányának tagfelvételéről.

⁵² Az Ideiglenes Intéző Bizottság 1957. április 23-án foglalkozott a Táncsics kör tevékenységével és úgy határozott, hogy az Agit. Prop. Osztály és a Párt- és Tömegszervezetek Osztálya három héten belül tegyen javaslatot az IIB számára a kör további tevékenységére, perspektívájára vonatkozóan. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 128.)

HEVESI GYULA elvtárs:

Megszívlelendőnek tartom a kifogásokat és útmutatásokat, amelyek itt elhangzottak. Nem felel meg a kör felfogásának, hogy egyes szekciók önállóan, a kör nevében fellépjenek és beavatkozzanak illetéktelenül a dolgokba. Ilyen jelenségek azonban előfordulnak, szükséges, hogy ezen a téren rendet teremtsünk.

A Magyarországon is előfordult olyan cikk, ami politikailag kifogásolható, pl. az ifjúsággal foglalkozó cikk.⁵³ A lap következő számában azonban a szerkesztőség megállapította, hogy a cikk helytelen volt, helyre is igazítottuk a helytelen cikkek egy részét.

Hozzá szeretném még fűzni, hogy nézetem szerint a kör csak úgy tud hasznos munkát végezni, ha a párt magáénak tekinti azt. Szeretnők, ha ez gyakorlati segítségben is megnyilvánulna a kör számára. Jó lenne, ha a kör munkáját teljes egyetértésben tudnánk végezni a Kulturális és Propaganda Osztállyal. Szükséges lenne, hogy kijelölnénk olyan elvtársakat, akik velünk együtt dolgoznának, mert így tudnánk a kör munkaprogramját valóban olyanná tenni, amilyenre a pártnak szüksége van.

A közgyűlést halogattuk, mert szeretjük volna tudni előbb a párt álláspontját, és olyan vezetőséget akarunk létrehozni, amely teljes egészében megfelel a párt bizalmának. Úgy érezzük politikailag, hogy bírjuk a vezető elvtársak bizalmát, de ez nem elég. Szükséges, hogy a kialakult bonyolult feladatok megoldásához megfelelő vezetést kapjunk. Jelenleg távolról sem olyan a vezetés, mint amilyenre szükség van.

3. Javaslat önálló Partizánszövetség szervezéséről

Napirend előtt:

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Görgényi levele sejteti, hogy nem ellene, hanem mások ellen megy a dolog.⁵⁴ Javasolom, hogy a Politikai Bizottság ezt az anyagot ne tárgyalja, csupán az önálló Partizánszövetség megalakítása ügyében foglaljon állást.

-.-.-.-.-.⁵⁵

⁵³ L. erre *A DISZ és a KISZ 1953–1957.* 203–208.

⁵⁴ 1957. május 6-án Nógrádi Sándor levelet írt az MSZMP KB Adminisztratív Osztályának, amelyben közölte, hogy tudomására jutott: 1956. október 30-án a MÖHOSZ partizántagozatának vezetői Maléter Pállal közös nyilatkozatot adtak ki, és kérte az osztályt, hogy ezt vizsgálják ki, és az eredményt jelentsék a párt vezető szerveinek. Az Adminisztratív Osztály ezután összehívta a tagozat vezetőit, majd három fős bizottságot jelölt ki az ügy kivizsgálására. A bizottság 1957. május 28-i jelentése javasolta a MÖHOSZ és a partizántagozat feloszlására vonatkozó döntés elítélését, a partizántagozat önálló szövetséggé szervezését és Görgényi Dániel kormánybiztos felmentését. Görgényi e jelentéssel szemben írta meg véleményét (amelynek eredeti példánya nem, csak az erről szóló jelentés áll rendelkezésünkre). Ebben arról írt, hogy a vádaskodás célpontja két nagykövet, Cséby Lajos és Rostás István, akik 1956 októberében részt vettek a partizántagozat vezetésében. (MOL M-KS 288. f. 30. cs. 1957/12. ő. e.)

⁵⁵ A pontozott vonal a jegyzőkönyvben a napirend tárgyalásának megkezdését jelzi, amelyen a meghívottak is jelen voltak.

GÖRGÉNYI DÁNIEL elvtárs:

Az előterjesztés két részből áll: erre már egy véleményt beterjesztettünk. Az előterjesztés első része a Partizánszövetség szervezéséről szól. A Partizánszövetség jelenleg szorosan össze van nőve a MÖHOSZ-szal, ezen kívül a Tánacsics körrel is. Felmerült az a kívánság, hogy önálló Partizánszövetséget kell alakítani. Javasolunk egy szervező bizottság létrehozását, amely különböző kérdéseket a Partizánszövetség önálló szövetséggé alakulásával kapcsolatban megtárgyal.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Amennyiben az előző jelentést a párt Politikai Bizottsága nem tárgyalja, akkor a javaslatnak azt a pontját, amely kimondja, hogy a régi vezetőség kezdje meg a munkát, kérem úgy módosítani, hogy a régi vezetőség kezdje meg a munkát, de nélkülem. Én addig nem veszek részt a Partizánszövetség munkájában, amíg ezt az ügyet a párt valamilyen formában nem tisztázza.

CZINEGE LAJOS elvtárs:

Mi azt javasoljuk, hogy ha meglesz a szövetség, a régi vezetőség dolgozzon egyelőre tovább. A szövetségnek van egy vezetősége, melyet tapasztalatunk szerint demokratikusan választottak. Ez a vezetőség vinné egyelőre tovább a munkát.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

Úgy gondolom, hogy az előterjesztést el lehet fogadni, de vigyázni kell, hogy a szövetség ne szigetelődjék el. Szerves kapcsolatot kell a szövetségnek fenntartania a Szabadságharcos Szövetség utódjával, mert ha onnan elszigetelődik, akkor az azon belüli munka vallja kárát: a párt pozíciói abban a szövetségben gyengülni fognak. Az önálló Partizánszövetség feladatává kell tenni, hogy erőteljes segítséget nyújtson a KISZ munkájához.⁵⁶

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Volt idő, amikor én is harcoltam a Partizánszövetség különválásáért. Akkor megvolt az alapos okom erre: teljesen mostohagyerekként kezelték ezt a tagozatot, sok hiba volt ott. Most azonban félek attól, hogy mi a partizán tagozatból második Tánacsics kört csinálunk. Befelé fordulás lesz és a Tánacsics körhöz hasonló bajok fordulnak elő. A haderőn kívüli elő- és utóképzéssel feltétlenül a MÖHOSZ-nak, vagy a Szabadságharcos Szövetségnek foglalkozni kell. Ezen belül megmaradhatna a partizán tagozat és akkor lesz olyan, ami igen megfelel az ott dolgozó elvtársaknak. Így lehetne arról is szó, hogy a KISZ-szel szorosabban működjék együtt. A honvédelmi sport gyakorlására kell pénzt adni a másik szövetségnek. A jövőben is lesz erre szükség. A MÖHOSZ-nál olyan emberek kezében volt az irányítás, akiknek jó része, vidéken és Budapesten is az ellenforradalom mellé állt, bár nagy részük katonatiszt volt. Az a javaslatom, adjuk vissza ezt az anyagot, és dolgozzák át a javaslatot olyan értelemben, hogy a haderőn kívüli elő- és utóképzést, mint fő feladatot tűzzük a partizán tagozat elé, és ezen belül dolgozzák ki, hogyan lehetnek tagjai a partizán tagozatnak az októberben helytállt emberek.

⁵⁶ Az együttműködés a Honvédelmi Sportszövetséggel igen, a segítségnyújtás a KISZ-nek nem került a határozatba.

Nem helyes, hogy most önálló Partizánszövetséget csinálunk különösebb feladat nélkül.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A Partizánszövetség tagjainak 99%-a amellett van, hogy legyen önálló szövetség. Már ebben tavaly ősszel állást foglaltak. Kívánságukat akceptálni kell. Már egyszer kipróbáltuk, hogy egy nagyobb szövetség keretén belül működjék. Azonban akik ezt a munkát el tudták volna végezni, nagyon el voltak foglalva. Mint önálló szövetségnek nagyobb súlya lesz. Külföldön a népi demokráciákban már önállóan működik ez a szövetség, csak nálunk nem.

Hogy befelé fordul-e a Partizánszövetség az a vezetésén fog múlni. Ha nem fordul befelé el tud járni a KISZ-be és máshová is. Az a javaslatom, fogadjuk el az előterjesztést így, ahogy van, a Táncsics kör nélkül. Fogadjuk el azt is, hogy a régi Partizánszövetség vezetősége vigye tovább a munkát.

A személyi ügyeket 2 héten belül vizsgálják meg. Nem tudok egyetérteni Földes elvtárs álláspontjával, 2 héten belül meglesz a vizsgálat, addig dolgozhat ő is a vezetésben.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Legyen önálló Partizánszövetség és ennek a honvédelmi elő- és utóképzés irányításában döntő szerepet kell biztosítani. Csak így tudjuk biztosítani a párt politikai befolyását ebben a munkában. Nem elfogadható az az elképzelés, hogy az ifjúságot csak az ifjúság nevelje. Kell, hogy idős, tapasztalt elvtársak is foglalkozzanak velük, mert különben oda jutunk, ahova a MÖHOSZ-szal. Nem szabad az ifjúságot magára hagyni, politikai irányítást kell adni részükre.

FÖLDES PÁL elvtárs:

Az előterjesztés úgy született, hogy Révész [Géza] elvtárs, aki a régi vezetőségnek szintén tagja volt, átolvasta az anyagot és az ő fogalmazásában került bele az a rész, amely a katonai sportszövetségre vonatkozik. Tehát Révész elvtárs, aki hivatalból felelős lesz a sportszövetségért, kívánja és akarja ezt a két szövetséget, a Partizánszövetséget leválasztani, önálló szövetséget létrehozni, mint egy erkölcsi elismerést. Az biztos, hogy a Partizánszövetség 99,5%-a egyetért azzal, hogy önálló szövetség legyen. Somogyi elvtársnak is megmutattam a jelentést, és azt hiszem Czinege elvtárs is megmutatta, akkor Somogyi elvtárs egyetértett a javaslattal. Nem értek vele egyet abban, hogy szubjektív okok lesznek, melyek a Partizánszövetséget rossz útra viszik. De azért is szét kell választani a Partizánszövetséget, mert a katonai sportszövetségnek kifejezetten katonai, technikai feladatai vannak: ki kell képezni három és félezer sofört és hasonló feladatok egymás után jönnek a honvédelmi feladatok előkészítésekként, éppen ezért feladatkörét nem lehet azonosítani a Partizánszövetség feladatával.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Azok az aggodalmak, melyeket Somogyi elvtárs elmondott, fennállnak. Fennáll a veszély, hogy ez a szövetség – mint október előtt – érdekvédelmi szervezetté válik, ami olyan formában nyilvánult meg, hogy a partizánok kedvezményes vasúti

jegyeket kapjanak stb. Olyan elementáris nyomást gyakorolt a tagság a vezetőségre, hogy mindent kaptunk, csak azt nem, hogy tisztességes emberek vagyunk. Még most is sok jele van annak, hogy tagjaink jelentős része nem érti meg, hogy a helyzet megváltozott. Csütörtökön kint voltam az egyik kerületi partizán taggyűlésen. Ott olyan éles és elégedetlen hang nyilvánult meg, mintha nem történt volna semmi. Ennek ellenére azt mondom, legyen önálló Partizánszövetség, mert nem törvényszerű, hogy ez így maradjon. Sok függ a vezetőség felvilágosító munkáján. Helyesnek tartom, hogy az előterjesztésből most kimaradtak az érdekvédelmi feladatok, bár ezeket is érvényesíteni kell. De ha biztosítani tudjuk, hogy elsősorban politikai feladatokat végez e szövetség, abból haszna lesz a pártnak és az országnak.

Kifogásoltam, hogy az október 23-a és november 15-e között hősiessen harcoló elvtársakat fel akarják venni a szövetségbe. Utólag tudtam meg, hogy a párt ebben a kérdésben döntést hozott. Milyen veszéllyel járhat ez? Megbecsülünk 150 elvtársat és megsértünk 6000-et. Nehéz elválasztani és megállapítani, hogy ki harcolt hősiessen és ki nem. Rengeteg sérelmet fogunk okozni. Ezeket az elvtársakat inkább tüntessük ki a proletárhatalom védelméért adományozható emlékéremmel.

Ha a személyi ügyeket 2 hét alatt kivizsgálják, ezt a 2 hetet ki lehet bírni. E mögött azonban nem kisebb dolog van, mint az, hogy a párt feloszlatta önmagát, minden rosszat is csinált, de mi partizánok nem inogtunk meg. A veszélyt én abban látom, hogy a pártot csak kritikailag szemlélik, és a párt fölé helyezik magukat. Ilyen törekvés van. Meg is mondják, hogy 8000 hivatásos forradalmár – és itt a függetlenített pártmunkásokra gondolok – gyáván megfutott, de mi nem. Még nem tudatosult sajnos közöttük, hogy ők is előbb kommunisták és csak azután partizánok. Ez van tehát e mögött a vita mögött.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az előterjesztést ismerem, régi politikai bizottsági határozattal függ össze, hogy a szervezet önálló szövetséggé váljon.⁵⁷ Ezt helyesnek is tartom, másutt is önálló szervezet. A pártnak kell annyi ereje legyen, hogy megváltoztassa az ottani dolgokat és elérje, hogy a szervezet ne helyezze fölé magát a pártnak.

Szerintem is veszélyes az a jelenség, amire Földes elvtárs felhívta a figyelmet. Én is inkább azt tudom elképzelni, hogy a harcokban részt vetettek kitüntetésben részesítsük. Ellenkező esetben felbolygatnánk a szenvedélyeket, és találgatásra adnánk okot: én miért nem vagyok megbízható.

A személyi dolgokat most kapcsoljuk ki, ezt két héten belül le kell zárni. Mi is tudjuk, mi van e mögött.

KISS KÁROLY elvtárs:

Javasolom, hogy az önálló Partizánszövetség szervezésére vonatkozó előterjesz-

⁵⁷ Önálló Partizánszövetség 1945–1948 között működött. 1955-ben a Szabadságharcos Szövetséget és a Repülőszövetséget egységes szervezetbe, a Magyar Önkéntes Honvédelmi Szövetségbe egyesítették, amelynek keretében a partizántalálkozó után az elsorvadt partizántagozat újra működni kezdett választott vezetőség irányítása alatt.

tést fogadja el a Politikai Bizottság és bízza meg a régi vezetőséget a további feladatok kidolgozásával. Ki kell gyomlálni az előterjesztésből minden olyan részt, ami a Táncsics körrel van kapcsolatban. Mi a Táncsics kört 3 hónap múlva tárgyaljuk és nem valószínű, hogy összeházasítás lesz szükséges. Az sem biztos, hogy a Táncsics kör megmarad.

Javasolom, bizzuk meg a Partizánszövetséget, önállóan, saját hatáskörében döntse el szigorú egyéni elbírálás alapján, hogy az október 23-tól november 15-ig fegyveresen helytállt elvtársak közül kiket vesz fel a szövetségbe.

4.⁵⁸ Javaslát a pártkáderek állami oktatásba[n] való részvételére

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az anyag 2. oldalán van egy javaslat, amely szerint azokat az elvtársakat, akik marxizmus–leninizmusból a Pártfőiskolán államvizsgáztak, mentsük fel az egyetemi marxista–leninista oktatás hallgatása, vizsgája és államvizsgája alól. Miért mentsük fel? Azért, mert 2-3 évig tanult[?] Októberben bebizonyították, hogy nem jól tanultak.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Azokat az elvtársakat, akik az oktatás ilyen formájába bekapcsolódnak, felmentjük a rendes munka alól, vagy este lesz a foglalkozás?

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Helyes és jó a javaslat abból a szempontból is, hogy érett elvtársak nevelését előre vigye és vigyen életet a fiatalság körébe is.

Az ösztöndíj kérdéséhez: az előterjesztés azt mondja, hogy 1500-tól 2400 Ft-ig terjedjen a pártösztöndíj és az ösztöndíj összegének megállapítása nem a szociális helyzettől, hanem az illető elvtárs régi fizetésétől függ. Az a tapasztalatom, hogy ez a rendszer csak akkor alkalmazható baj nélkül, ha a tanulás tartama nem hosszabb időre szól, mint 1 év. Ha több évről van szó, akkor ez a rendszer bajokat idéz elő. Többek között bajokat idézett elő ez a Pártfőiskolán is. Lehetetlen dolog, hogy 3-4 évig együtt tanuljon olyan, akinek nincs gyereke és 2400 Ft ösztöndíjat kap és olyan, akinek esetleg 3 gyereke van, az iskolán jobb előmenetelt tanúsít az előzőnél, de csak 1500 Ft ösztöndíjat kap. Ezt a feszültséget sokáig fenntartani nem lehet, ezért javaslom, hogy a pártösztöndíj mértékét a hallgató szociális helyzetétől is tegyük függővé.

Marosán elvtárs által felvetetteket úgy kell fogalmazni, hogy akik a pártfőiskolát és a B[uda]pesti PB esti egyetemét elvégezték, fel lehet menteni a marxizmus–leninizmus hallgatása és vizsgája alól.

Az előterjesztés érinti a korhatár kérdését. Én ezt túl magasnak tartom. Ez a korhatár a levelező hallgatóknál nem veszélyes, de a nappali tagozaton túl magas és biztos, hogy a 40 évnél öregebb elvtársak a nappali tagozat bővített anyagát nem lesznek képesek megfelelően feldolgozni és lemaradnak a fiatalabbak mögött. A

---

⁵⁸ A határozati jegyzőkönyvhöz képest a szó szerinti jegyzőkönyvben a 4. és 5. napirend fel van cserélve.

Szovjetunióból is van tapasztalatom, amikor ilyen iskolára felvettek 40 évnél öregebb elvtársakat, azok nagy része lemorzsolódott az első félév után. Javasolom: 40 évben állapítsuk meg a korhatárt és ennél idősebbeket csak kivételes esetben lehessen felvenni.⁵⁹

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Az ösztöndíjkérdésben Nemes elvtársnak igaza van. Arról van itt szó, hogy 5 évig tanulnak együtt emberek és 3 év után teljesen érthetlenné válik és igazságtalannak tűnik olyan megkülönböztetés a fizetésekben, ami a korábbi fizetésekhez igazodik. Úgy látom, hogy a pártösztöndíj 2400 Ft-os felső határa túl alacsonyan van megállapítva. Ha igazán eredményt akarunk elérni, akkor igen jó elvtársakat kell ide küldeni, olyanokat, akiknek többsége vezető helyen van. Mivel vezető helyen vannak, fizetésük most a pártösztöndíj felső határánál is lényegesen több. A fizetésük néhány évre csökkenne és itt idősebb emberekről van szó, akiknek több gyermekük is van. A 3500 vagy ennél magasabb fizetésű ember nehezen vállalja ezt az iskolát, különösen ha családja van. Magányos 30 éves kapjon, mondjuk 1800 Ft-ot. Ne az legyen a döntő az ösztöndíj megállapításánál, hogy milyen fizetésük van, hanem, hogy milyen körülmények között élnek.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

A javaslatok helyesek. Igen nagy jelentősége van a javaslatban annak, hogy tapasztalatom szerint is üzemekben, állami hivatalokban, a legkülönbözőbb helyeken igen nagy számban vannak olyan nagy gyakorlati tapasztalatokkal és most már elméleti ismeretekkel is rendelkező munkáskáderek, akik szeretnék elvégezni az egyetemet, de ez a jelenlegi körülmények között igen nehéz számukra. Ismerek olyan elvtársat, aki állami hivatalban dolgozik, és most jár a Műegyetemre. Kiváló képességű, kisujjában van a szakma, és most kell neki nagyon nehéz körülmények között elvégezni az egyetemet. Nagy mulasztást hozunk helyre, amikor ilyen ember számára lehetővé kívánjuk tenni, hogy sokkal könnyebb körülmények között végezzék el az egyetemet.

Az ilyen elvtársaknak az egyetem életében való részvétele a fiatal hallgatókra is nagy hatást gyakorol. Ha jó lesz a kiválasztás és politikai szempontból szilárd, megbízható embereket küldünk az egyetemre, ezek komoly nevelőmunkát végezhetnek. Ebből következnek az én javaslataim. Az ösztöndíj felső határának megállapításánál vegyük figyelembe az illető családi körülményeit és jelenlegi kereseti viszonyait is. A felső határt magasabb összegben lehet megszabni. Félmegoldásokkal nem sokat érünk. Másik javaslatom, hogy a felvételi korhatárt hagyjuk meg a 45 évnél. Nem túl nagy a létszám, amit a javaslat előír. Ha a kiválasztás helyes lesz, az a szempont, amit Nemes elvtárs felvet, nem fordul elő. Meg vagyok győződve, hogy 40 éves korban vannak olyan emberek, akik jól megállják a helyüket az egyetemen és a gyakorlati életben is szereztek sok tapasztalatot, így nem fognak a fiatalok mögött elmaradni.

Fel van vetve, hogy érettségivel rendelkezőket lehet felvenni, ettől csak kivéte-

⁵⁹ A felső korhatár 45 év maradt.

les esetben lehet eltekinteni. Javasolom, hogy a javaslatnak ezt a részét nagyon komolyan tartsuk szem előtt. Természetesen, ha a vizsgafelvételeknek érettségi nélkül megfelel, biztosítani kell számára, hogy tanulhasson.

Marosán elvtárs felvetette a marxizmus–leninizmus kötelező hallgatása, illetve vizsgája alóli felmentésének kérdését. Én amellet vagyok, hogy ne mentjük fel ezeket a marxizmus–leninizmus tanulása és vizsgája alól. Nem utolsósorban mi azért küldjük oda ezeket az elvtársakat, hogy alulról is segítsenek az egyetemi hallgatók közötti politikai munkában, éppen ezért nem helyes, hogy a világnézeti nevelés kérdésében felmentsük őket az egyetemi oktatás rendje alól.

Felvetném – bár nem tartozik közvetlenül ide – a függetlenített állami aspirantúra kérdését is. Nem javasolom, hogy most döntsük el ezt a kérdést, de meg kellene vizsgálni, milyen lehetőség van erre.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

A marxizmus–leninizmus oktatása alóli felmentéssel kapcsolatban: ezek az elvtársak magas színvonalon, egyszer már államvizsgát tettek, mi hoztunk egy határozatot, hogy fel kell ilyen esetben menteni őket a marxizmus–leninizmus hallgatása és vizsgája alól. Ha most más határozatot hozunk, saját korábbi határozatunkkal kerülünk ellentétbe.⁶⁰

Az ösztöndíjat fel lehet 3000 Ft-ra emelni, de igazságos megoldást nehéz lesz találni. Előfordulhat, ha a szociális helyzetet vesszük, hogy az illető azért mert tanul, magasabb fizetést fog kapni, mint a munkája után.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Én is amellet vagyok, hogy az egyetemi marxista–leninista oktatás alól senkit sem lehet felmenteni. Én igen sok fiatalt konzultáltam, köztük 3 éves iskolát végzett hallgatókat is, és volt köztük olyan, aki meg akart győzni, hogy a szocializmust mi már felépítettük. De más zavaros nézettel is találkoztam olyan elvtársak részéről, akik a Pártfőiskolán kitűnően vizsgáztak.

5. Jelentés a Győr megyei vezető káderek felülvizsgálatáról

BÁRÁNYOS JÓZSEF elvtárs:

Jelentésünk beszámol arról, mit tettünk az Intéző Bizottság határozata⁶¹ végrehajtása érdekében, illetve a vizsgálat mit eredményezett. Javaslatunk, hogy a Politikai Bizottság és a Központi Bizottság hatáskörébe tartozó kádereket erősítsük meg, akik viszont nem a Központi Bizottság, Politikai Bizottság, vagy Titkárság

⁶⁰ Földes László az IIB 1957. június 5-i ülésén az 1957–1958-as pártoktatási év feladatait tárgyaló napirendi pont tárgyalásakor elfogadott határozatra utal. Az MSZMP KB Titkársága 1957. október 18-i ülésén a „Javaslat a marxizmus–leninizmus esti egyetemekkel kapcsolatos kérdéseknek a Kormány elé terjesztéséről” című, a „Különlélek” között tárgyaló napirendi pont kapcsán tért vissza a kérdésre. Olyan határozat született, hogy a központi és budapesti marxizmus–leninizmus esti egyetemek hallgatóinak „az egyetemek, főiskolák, illetve akadémiák esti és levelező tagozatain folytatott tanulmányok esetén marxizmus–leninizmusból vizsgázniuk nem kell”. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 209.

⁶¹ Az Ideiglenes Intéző Bizottság 1957. április 23-i határozatáról van szó. L. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 128.

hatáskörébe tartoznak, azokat az illetékes szervek a vizsgálat eredményétől függő javaslat alapján erősítsék meg, vagy mentsek fel beosztásuk alól.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

A 2. oldal 2. pontja azt mondja, hogy az ellenforradalmi események során számos becsületes kommunistát távolítottak el vezető helyekről, akiknek ügye még mindig nincs megfelelően megoldva. Mi ennek az oka? 7 hónap telt el az ellenforradalom óta és az Intéző Bizottság előtt egyszer már beszéltünk erről a kérdéstről. A 3. pontban felvetik, hogy azok ügyét sem vizsgálták felül, akik önkényesen hagyták el helyüket. Miért nem történt meg ezek felülvizsgálata?

Felvetik az elvtársak, hogy gondoskodni kell megfelelő vitafórumról. Mire gondolnak itt, hiszen napjainkban a pártszervezetek, aktívák ha összeülnek megfelelő vitafórumok vannak. Ezek is a legegészségesebb helyei a vitáknak.

BÁRÁNYOS JÓZSEF elvtárs:

Helytelen, amit vitafórumként írtunk. Az eltávolítottakkal kapcsolatban pontosabban Lombos elvtárs fog választ adni.

LOMBOS FERENC elvtárs:

Két esetben megnéztük, hogy az apparátusból kikerültek megfelelő helyen dolgoznak, vagy nem. Határozottan állítom, hogy döntő többségük meg van elégedve munkahelyével. Az apparátusba nem tudjuk visszahozni mindet, mert ott megfelelő elvtársak vannak, létszámot duzzasztani viszont nem akarunk. Nincs olyan probléma ma már, hogy nem helyeztük el ezeket az elvtársakat. Részünkről ez a kérdés le van zárva. Minden elvtárs a neki legmegfelelőbb beosztásban dolgozik. A helyüket önkényesen elhagyókkal kapcsolatban: mindenekelőtt szükségünk volt Hortobágyival kapcsolatban az Intéző Bizottság által elfoglalt álláspontra. Ez megtörtént,⁶² és most már a megyei Intéző Bizottság feladata, hogy a hatáskörileg hozzánk tartozó elvtársakat ennek alapján megfelelő felelősségre vonják.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Veszélyesnek tartok néhány megállapítást. Lényegében a pártapparátusban X egy ember van, aki október 23-án a helyén volt. Nem vagyok híve annak, hogy azokat az elvtársakat, akik októberben elkezdtek a párt újjászervezésének munkáját, most egyszerűen dobjuk félre, és hozzuk el, mert műveltségileg nem állnak ezen a színvonalon. Veszélyes olyan nézet megtűrése, hogy 1 évet kérnek ennek megváltoztatására. Különösen veszélyes ez Győr megyében, olyan szemléletre utal, amely kétségbe vonhatja, hogy helyi jellegűen oldottak meg egy politikai kérdést. Jártam egyszer ott és tudom, hogy nehéz helyen dolgoztak az elvtársak, nehéz körülmények között és az is igaz, hogy ez a megye a leggyengébb volt vezetés tekintetében. Nem mondanám, hogy térjünk vissza 1 év múlva a káderekérdésekre, inkább arra van szükség, hogy menetközben váltsuk le a gyenge kádereket és cseréljük fel megfelelő elvtársakkal. Ha helyileg ezt nem tudják megoldani, központilag kell megcsinálni. Ezen a helyen nagyon erős pártvezetésre van szükség.

⁶² Az IIB 1957. május 28-án úgy foglalt állást, hogy Hortobágyi János maradjon továbbra is Tatabánya város pártbizottsága munkatársa. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet, i. m. 60. és 86.)

Felvetném, miért van ilyen óriási eltérés a belügy és a helyi nézetek között. A helyi pártbizottság a belügyi szervek intézkedésével nem ért egyet, több vezető poszt betöltésével kapcsolatban. Előfordul: kiválasztanak egy embert, akit be akarnak állítani, de a belügy nem ért azzal egyet. Ez veszélyes nézet. Akkor lenne egészséges, ha a helyi pártszerv a belüggyel közösen tudna megállapodni. Javasolom, ne döntsünk ebben a kérdésben addig, amíg Biszku elvtárs nem nézi meg ezt a vonalat. Már eddig is meg kellett volna nézni.

A jelentés azt mondja, hogy a gazdasági vonalon dolgozók közül Kőhidi, Zalka, Maróti elvtársak ügyére 1 éven belül vissza kell térni. Miért? Miért nem kell visszatérni mind a 24-re? Ezt a pontot olyannak tartom a jelentésben, amit még tisztázni kell.

Szeretném javasolni, bízzuk meg a PTO-t, hogy kísérje figyelemmel a Győr megyei elvtársakkal együtt dolgozva a helyzetet. Nem látom a tanáccsal kapcsolatos jelentést. Ezt nem vizsgálták felül?

BECZ IMRE elvtárs:

Úgy állapodtunk meg, hogy a tanács és államigazgatás területén dolgozók ügyét később vizsgáljuk meg. Tekintettel arra, hogy új tanácselnök került oda, vele közösen fogjuk ezt megvizsgálni.

FOCK JENŐ elvtárs:

Javasolom, hogy az előterjesztést azzal a kiegészítéssel, amit az elvtársak elmondtak, fogadjuk el. Töröljük az 1 év múlva való visszatérést. Nekem az a meggyőződés, hogy nem azért kell ebben így dönteni, mert most nincs erősebb garnitúra, hanem azért, mert ez a garnitúra 8 hónapon keresztül megfelelt, komoly eredményeket ért el, és ha 4 hónappal ezelőtt azt kellett mondani, hogy majdnem olyan gyengék, mint a budapesti pártszervezetek, akkor most azt mondhatjuk, hogy Budapest is és Győr is fellendült. Én a régi vezetőséget jól ismertem. Ők szüklátóköri, begyepesedett agyú emberek voltak. Itt van pl. a győri városi titkár, Petrovics. Félek, hogy Tatabányán mint ÁVH-s⁶³ nem csinál-e bajt.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Az volt a benyomásom mikor lent voltam, hogy Petrovics nem elég erőskezű ember azon a területen, ahol dolgozik.

Hét ember további kivizsgálás[á]ra tesz javaslatot az előterjesztés. Egyik közülük Zalai Emil. Teljesen tisztá, hogy mi történt vele. Ő is elment Hortobágyival, de november első napja óta dolgozik.

6. Vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentései

a.) Mód Aladár elvtárs ügyének felülvizsgálása

BISZKU BÉLA elvtárs:

Nem vizsgálta a bizottság, hogy a Zsigmond [László]–Nagy Tamás-féle csoportosulás hogyan nézett ki.⁶⁴

---

⁶³ Értsd: mint a rendőrség politikai osztályának tisztje.

⁶⁴ Ilyen csoportról nem tudunk. A belügyminiszter feltételezésünk szerint a Magyar Értelmiség Forradalmi Bizottságára gondol.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Tegnap volt a Társadalmi Szemle szerkesztőbizottságának ülése. Ott szerepelt egy Gedő nevű elvtárs cikke,⁶⁵ amelyben a nemzetközi kommunizmus és a nemzeti kommunizmus kérdésével foglalkozik. Ebben volt néhány szó Mód Aladáról, és ahhoz képest, ami ott idézve volt, a jelentés valahogy gyenge, enyhe, lekicsinyíti és elkeni a dolgokat. Mi volt ott idézve? Mód Aladárnak novemberben kiadott tézisei.⁶⁶ És ebben kb. az volt idézve, hogy október lényegében a sztálinizmus bűnei által kiváltott nemzeti forradalom és nemzeti szabadságharc. Szerepelt az április 8-i nyilatkozat⁶⁷ is, amely úgy van említve, hogy zavaros nézeteitől április 8-án határolta el magát, de itt is volt egy idézet, amely szerint kb. azt mondta: bizonyos egyoldalúság csúszott a tézisekbe és „nem mindenben helyesek azok.”

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az április 8-i elhatároló felszólalásában az is benne van, hogy ellenforradalom volt októberben. Ez lényegében revíziója a korábbi hibás nézeteinek. Mód Aladárrel megbeszéltük, hogy a Társadalmi Szemlében meg fogja írni ezt a dolgot.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Ha Mód nyilatkozik, nemcsak arról kell beszélnie, hogy forradalom vagy ellenforradalom, hanem arról is kellett volna nyilatkoznia, hogy mi volt az ő tevékenysége.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Ismerem, hogyan készült a két tézis. Egyiknek az volt a címe, hogy ellenforradalom, vagy nemzeti demokratikus forradalom. Ezt többen csinálták, közösen Nagy Tamással, Zsigmonddal, Széll Jenővel.⁶⁸ A dolog úgy kezdődött, hogy jelentkeztek: hogyan tudnának segíteni a pártnak a politikai kibontakozásban. Nem tartom jónak az elintézésnek ezt a módját. Ő ezt a platformot kidolgozta, terjesztette. A TTIT-ben, a Kossuth Klubban maga köré gyűjtötte a hasonló nézeteket vallókat, és a kormány ellen fellépett. Éles harc volt ezekkel a nézetekkel, nemcsak novemberben, hanem később is. Pontosabban kellene látni a Politikai Bizottságnak Mód álláspontját.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Mi a pártkonferencia előtt Gyenest [Antal] és Köbölt [József] szigorúbb szem-

---

⁶⁵ GEDŐ András: A tudományos kommunizmus nemzetközisége és a „nemzeti kommunizmus”. *Társadalmi Szemle*, 1957. július. 34–53.

⁶⁶ GEDŐ András: i. m. 49.; MÓD Aladár: Események és esélyek. *Világosság*, 1989. 4. szám

⁶⁷ MÓD Aladár 1957. április 8-i felszólalásáról van szó a TTIT Elnökségének ülésén. (A TTIT elnökségének kibővített ülése. *Népszabadság*, 1957. április 11.)

⁶⁸ MÓD Aladár fentebb idézett, az *Irodalmi Újság* számára 1956. november 22-i keltezésű cikkének pontos címe: „Forradalom vagy ellenforradalom, újabb huzavona vagy demokratikus és szocialista megújulás Magyarországon”. A cikket MÓD Aladár egyedül írta, Nagy Tamás és Széll Jenő csak a Népművészeti Intézetben tartott vitájában vett részt Háy Gyulával, Gyenes Antallal, Szigethy Attilával és Kéri Józseffel együtt 1956. november 23-án. (MOL XX–5–h 27. kötet 65. d.)

pontok szerint ítéltük meg⁶⁹. Nézzük meg Mód Aladár és Gyenes dolgát. Véleményem szerint Mód Aladár ügye komolyabb, súlyosabb, mint Gyenesé. Az az igazság, hogy sok embert tanított – jól is tanított – de nem tudok abba belenyugodni, hogy ezt a javaslatot fogadjuk el minden pártbüntetés nélkül. Ebbe még akkor sem tudok belenyugodni, ha a tézisekkel ellentétben most a párt határozata szerint foglal állást. Kapjon tehát pártbüntetést. Mód Aladárnak hosszú idő állt rendelkezésére álláspontja revideálására. December 10-én megérthette volna már a helyzetet, de ő akkor nem igyekezett még hibás álláspontját nyíltan megváltoztatni. Azzal egyetérték, hogy a Társadalmi Szemlébe írjon cikket, melyben összes hibás nézeteit bírálja.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Egészséges-e, hogy egy cikkel elintézzünk egy ilyen komoly ügyet? Nyílt állásfoglalásra van szükség.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Helyeslem, hogy igényeljük Módtól saját állásfoglalásának revideálását. A cikk keretében neki tehát önkritikát kell kifejteni. Én mellette vagyok, hogy kellő önkritikát követelünk tőle, de ha még ezt meg is teszi, akkor is a javaslat túl enyhe. Javasolom, hogy a cikk megírásáig hagyjuk függőben a pártbüntetés mértékének megszabását.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Azt hiszem, hogy elvi hibákért a kommunista pártokban nem szoktak büntetést alkalmazni. Elvi, téves nézeteket valló elvtársaknál bizonyos óvintézkedéseket tesz a párt: ne legyen választott tisztségben, ne kapjon olyan szerepet, hogy téves nézeteinek pódiumot adjunk. Azt mondják az elvtársak, kötelezzük önkritikára. Mi erre nem kötelezhetjük őt. Azt kell megnézni, nézetei összeegyeztethetők-e a párttagsággal. Ha abszolút mértékkel mérjük a dolgot, azt lehetne mondani, hogy talán nem. Alig vallott kevésbé téves nézeteket Molnár Erik elvtárs. Ő nyílt gyűléseken arról beszélt, hogy itt a rendszer hibáiról van szó. Még most is téves nézetekkel van tele. Véleményem szerint tehát a párt akkor dönt helyesen Mód Aladár ügyében, ha megvizsgálja, hogy jelenlegi nézetei összeegyeztethetők-e a párttagsággal, mi a szándéka, ki akar-e gyógyulni. Mi úgy látjuk, hogy igen. Ha ez így van, kell alkalmat adni részére, hogy a párton belül javítsa ki ezeket a hibákat. Ezért javasoljuk, hogy nyilvánosan határolja el magát téves nézeteitől. Egy esetben vetődhet fel a pártbüntetés, ha frakciózott. Ezt azonban nem tudtuk megállapítani. A TTIT-ben sok zavaros nézetet hirdettek, de ha nem Mód van ott, ki lenne? Talán jobbat tudnánk oda tenni? Nekünk kommunista elméleti emberünk, aki Módnál becsületesebb szándékúbb, hasonlóan képzett, nem nagyon van Mód helyett. Ilyen ideológusok nehezebben gyógyulnak ki a „hőbörgésből” mint az egyszerű munkásember. Sok minden visszahúzza őket. Módot is sok minden visszahúzza: az öccse, a felesége, de szándéka, hogy a párt szolgálatában dol-

---

⁶⁹ L. ezzel kapcsolatban az MSZMP IIB 1957. június 17-i határozatát. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 137.

gozzék, megvan és jóindulatú a párt ügye iránt. Idejött a pártba és ott tette szóvá, hogy véleménye szerint mit kell csinálni. Azt is figyelembe kell venni – és erről Kádár elvtárs is beszélt az Egyesült Izzóban –, hogy most van egy olyan szellem: mindenki úgy érzi kötelessége, hogy ahol dolgozik, ott üssön. Réti is írt Módról a Népszabadságban egy teljesen helytelen cikket.⁷⁰

Felvetette Somogyi elvtárs, hogy szigorúbb mértékkel mértünk Gyenesnél és Kőbölnél. Az elvtársak KB tagok voltak, onnan leváltották, Kőbölt pártbüntetésben részesítették, mert a pártmegbízását nem teljesítette, de nem hoztunk olyan határozatot, hogy pártfunkciót nem viselhetnek.

Friss elvtárs felszólalására: Mód november 4-e után számos kérdésben zavaros, antimarxista nézeteket vallott, egy ideig még az ellenforradalmat népi felkelésnek minősítette, a Nagy Imre-csoporttal való megegyezésben látta a kibontakozás útját stb.

Az április 8-i beszéddel kapcsolatban: mi ezt nagyon alaposan megnéztük, és úgy látjuk, nagy előrehaladást jelent előző nézeteivel szemben, számos kérdésben megszabadult téves nézeteitől. Ugyanakkor azt is elmondta Mód Aladár, hogy próbált különböző helyeken cikkeket elhelyezni, de nem fogadták.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Nincs arról szó, hogy méltánytalan szigorú elbírálást alkalmazunk Móddal szemben. De az ő további munkája szempontjából sem helyes, ha elnézzük neki, hogy a párt határozatával, fontos megállapításaival szemben áll. Ez az ügy elintézése szempontjából sem neki, sem a pártnak nem segít. Ő a decemberi határozat után fellépett Újpesten. Milyen nézeteket vallott a Szovjetunió kérdésében? Azt mondta novemberben, hogy Magyarországnak számolni kell azzal a földrajzi helyzettel, amiben van, és ezért nem lehet a Szovjetunióval szembenálló politikát folytatni. Épp ezért én úgy látom, a javaslat nem helyes, nem áll arányba[n] az elkövetett hibákkal.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Úgy látom, mi igyekszünk enyhítő körülményeket keresni, és nem azt nézzük, hogy az illető mit csinált, hanem hogy ki az illető, szükség van-e rá a további munkában, vagy nincs. Nem azt nézzük, hogy a megtérés őszinte vagy nem. Ha valaki az ellenforradalom idején ideológus volt, sokkal szigorúbb mértékkel kell mérni, mint az egyszerű embereket, aki nem látta a dolgot, és belezavarodott az eseményekbe. Ennek az embernek 5-6 hónapra volt szüksége, hogy az első nyilatkozatot megtegye. Ideológusaink revideálják nézeteiket, tesznek nyilatkozatot és mi mindjárt elhiszük, hogy ez őszinte. Összehasonlítást tenni Mód Aladár és Gyenes-Kőből között nem helyes. Mód nem vezetőségi tag, hanem ideológus, aki ezeket tanított és ma is nagy befolyása van volt tanítványaira. Nem hiszem, hogy pálfordulása őszinte lenne.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Írjon Mód Aladár egy cikket a Társadalmi Szemlébe, és azt nézze meg a Politikai Bizottság.

⁷⁰ RÉTI László: Vívódók és revizionisták. *Népszabadság*, 1957. március 30.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Földes elvtárs megállapításával, hogy ideológiai hibákért nem lehet pártbüntetést alkalmazni, általában egyetértek. Ebben az esetben azonban nem értek egyet. Ideológusoknál ilyen körülmények között az elvi állásfoglalás cselekvést jelent. Mód helyzetét én is ismerem nagyjából. Ő régi elvtárs. Azt vallom, hogy nála nem ilyen szempontok játszanak szerepet, hogy egyszerűen megalkuszik a bekövetkező helyzetben. Ezt az is mutatja, hogy nála sokkal lassúbb az elméleti magához térés, mint ahogy a viszonyok változnak és most is pár héttel ezelőtt egy kulturális kérdésekben lezajlott vita során több olyan nézetet hangoztatott, ami azt mutatja, hogy most sem jött rendbe. Ő a legdöntőbb kérdésekben nem ért egyet, és ennek hangot is adott.

Nem kellene cikket íratni, hanem az kellene, hogy a politikai nézeteiről, októberrel kapcsolatos főbb kérdésekről adjon a Káderosztálynak egy nyilatkozatot, amit a Politikai Bizottság megnéz. Kellene egy tájékoztatás a Politikai Bizottságnak jelenlegi nézeteiről is, és ennek alapján szabnánk meg a pártbüntetést.

FOCK JENŐ elvtárs:

Helyesebb, amit Fehér elvtárs mond. Ne adjon ő ide nyilatkozatot, hanem írjon cikket nézeteiről a Szemlében. Ha Mód ír és a legdöntőbb kérdésekben megcáfolja önmagát, ha egy-két dologban zavaros nézete is marad, akkor is sokat használ nekünk.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Kállai elvtárs javaslata helyesebb abból a célból, hogy világos legyen a Politikai Bizottság előtt: nézetei ma összeegyeztethetők-e a párttagsággal. Ő jelenleg párttag. Javasolom, hogy Mód Aladár így megírt nyilatkozatát Nemes elvtárs is nézze át.

b.) Horváth Mihály v[ezér]őr[na]gy ügyének kivizsgálása

KISS KÁROLY elvtárs:

Van a javaslatban egy ellentmondás. Horváth Mihály 1951-ben szigorú megrovást kapott utolsó figyelmeztetéssel. Most tehát nem kaphat megrovást anélkül, hogy az előző büntetést törölnénk.⁷¹

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Nem értek egyet a javaslattal. Horváth Mihállyal november 3-án találkoztam. Mikor kimentünk az épületből, minden katona csendes volt Horváth kivételével. Neki megvolt a maga politikai nézete a régi vezetésről. Megmondtam: neked van itt a legkevesebb jogod a régi vezetésről beszélni. Nem fogadom el a javaslatot, mert ami itt fel van tüntetve nem áll egyensúlyban a tényekkel. Horváth kétségbeesetten panaszkodott november 2-án, hogy nem akarják bevenni a buliba, nem alkalmas az ellenforradalmi tisztok számára.

Ha visszamegyünk arra, ami megállapításként itt van, az sem véletlen: „Horváth

⁷¹ Az előterjesztésben: „Figyelembe vette a Bizottság azt is, hogy 1951-ben kommunistához méltatlan erkölcsi életet élt, ezért a HM Pártbizottsága szigorú megrovás, végső figyelmeztetésben részesítette.”

Mihály vörgey. elvtárs az ellenforradalmi fegyveres harcok idején munkásmozgalmi tapasztalata – illegális párttagságától várható – és beosztásával járó kötelességét a népi hatalom védelmében nem megfelelően teljesítette.” „... ez a magatartása nem újkeletű, már a felszabadulás előtt is hiányzott belőle a párt feltétel nélküli szolgálata, nehéz feladatok végrehajtása alól kivonta magát.” Nem vagyok híve annak a szalámi-politikának, hogy apránként váltsuk le beosztásából.⁷² Az ő furkálós, szurkálós természete ezt nem bírja el, és biztosan gyalázni fogja majd azokat a tiszteket, akikre kevésbé illik a jelző, ami rá vonatkozik. Testvére felszólalt az országos pártkonferencián.⁷³ Nem szeretném, ha ilyenek védénék meg a pártot.

Véleményem szerint régi illegális munkást is ki lehet zárni a pártból. A tisztikar egyik-másik tagjánál előfordult, hogy hajlandók voltak Horthy-tisztekkel kapcsolatba kerülni, és kiszolgálni ilyen hitvány kormányt. Ide tartozik Horváth is. Mondjuk meg róla, méltatlan arra, hogy tábornok legyen, hogy a párt tagja legyen. Helyezzük el megfelelő munkába.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:⁷⁴

1954 óta ismerem Horváth elvtársat. Nem tudom milyen revizionista nézeteket hirdetett 1956-ba[n] a vezérkarnál. November 1-jén mentem be a HM-be. Próbáltam felderíteni, kikre lehet ott építeni. Nekem már november 1-jén mondták, hogy Horváth hóbörgött, de akkor már látta miről van szó. November 2-án néhányan ők összebeszéltek, hogy átmennek Szolnokra, családjukkal együtt elmennek Budapestről. Az elvtársak elmondása alapján Horváth munkája november 4-étől abszolút pozitív volt. Én őt mint cinikus, demagóg embert ismertem. Nagyon csúnya nőügyei voltak, mióta megnősült nincs ilyen panasz. Mikor a hadseregbe került a HM-be[n] dolgozott ezredesi rangba[n], és egyben a PB titkára lett. Egy év múlva vezérőrnaggyá léptették elő. A területet nagyon jól ismeri. Nem sokat tanult, a nevét alig tudja leírni, de a területet, a hadiipart, a szervezési kérdéseket kitűnően ismeri. Alacsonyabb beosztásba ne tegyük, ha úgy határoz a Politikai Bizottság, hogy a hadsereg kötelékébe[n] marad. Csapatnál nem tudna mit csinálni. Ha olyan lesz a döntés, hogy alacsonyabb beosztásba kell helyezni, inkább menjen el a hadseregtől. Menjen vissza a termelésbe, és vezekelje le elkövetett hibáit.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Érdeklődtünk, hogyan kapott szigorú megrovást végső figyelmeztetéssel. Ő akkor nőtlen ember volt, nőügyei voltak, elég züllött életet élt, ez kétségtelen. Ahogy

⁷² Az előterjesztésben: „Horváth elvtárs magatartásából azt a következtetést vontuk le, hogy jellembeli hibái miatt aggályosnak tartjuk, hogy jelenlegi beosztásában maradjon, ezért javasoljuk különböző megbízásaiból fokozatosan felmenteni és kevésbé fontos beosztásba helyezni, amíg politikai állásfoglalásán és magatartásán gyökeresen nem változtat.”

⁷³ Horváth Andrásról van szó, aki a Pest megyei pártbizottság titkáraként 1957. június 29-én szólott hozzá a pártértekezlet vitájához. (*A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos Értekezletének jegyzőkönyve*, i. m. 180–181.)

⁷⁴ Révész Géza meghívását az ülésre a vezető kádereket vizsgáló bizottság javasolta.

Konok elvtárs elmondta, abban az időben eléggé elterjedt éberségi okok is vezették őket a büntetés mértékének megállapításánál.⁷⁵ 1951-ben történt ez a dolog és Jugoszláviával kapcsolatos dekonspirációt tételeztek fel róla. Most úgy ítéljük meg, hogy a jelenlegi büntetés más körülmények között születik.

Másik kérdés: úgy tudom Horváth elvtárs titkára a Honvédelmi Tanácsnak, képviselője a magyar hadseregnek, a különféle állandó hadiipari bizottság magyar tagja. Ezekből vissza kell hívni. Az anyag-tervezési csoport főnökségéből való leváltását azért nem javasoljuk, hogy érezze: alkalmat adunk hibái kijavítására, ugyanakkor érezze azt is, hogy a jegenyék nem nőnek az égig. Nem hozta oda Király Bélát a forradalmi bizottság ülésére, hanem Uszta [Gyula] elvtárral együtt a budapesti főkapitányságon volt, amikor a küldöttség jött Király Bélaért és ő is felállt megszavazta, hogy Király Béla legyen tagja a forradalmi bizottságnak. A légvédelmi csoport kiadott egy parancsot, hogy fegyvereket hozzanak be a HM-be, de a parancsot nem a csoportfőnök adta ki. Bata [István] sem mondta, hogy milyen célból kell a fegyver.

Kiss elvtárs felvetette, hogy szigorú megrovás végső figyelmeztetés után nem adhatunk enyhébb büntetést. Ilyen a párt gyakorlatában van, pl. Kossa elvtárs esete.⁷⁶

KISS KÁROLY elvtárs:

Fosszuk meg Horváth Mihályt katonai rangjától és hozzuk el a hadseregtől, menjen el a civil életbe, de legyen a párt tagja.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A hadseregben nincs rá szükség. Az a 3-4 napos tempóveszteség, amit a fegyverek kiosztásánál elvesztettek nagyban hozzájárult az októberi események ilyenre fajulásához.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Az osztályhűsége vitathatatlan. Megkergült, sőt elég cinikus ember, mégse törjük derékba. Helyezzük tartalékállományba, menjen a termelésbe dolgozni és hagyjuk meg párttagnak.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Mi az, hogy Horváth november 2-án magához tért? Csak azért változott meg, mert nem fogadták be maguk közé az ellenforradalmárokat. Ha bevették volna, ott ülne Maléterrel és Kopácsival. Le kell fokozni, és ki kell zárni a pártból. Így tudjuk megmutatni, hogy tábornokot is felelősségre tudunk vonni, ha nem viselkedett októberben bátran és gerincesen.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

A hadseregben vannak magas rangú tábornokok, akik kisebb-nagyobb mértékben szintén hibásak. Itt van pl. Ilku elvtárs, vagy Uszta elvtárs, akik ellen szintén van kifogás.

---

⁷⁵ Konok Ferenc, mint az MDP KEB tagja részt vett 1951-ben Horváth Mihály ügyének vizsgálatában.

⁷⁶ Kossa István 1950-ben kapott szigorú megrovást végső figyelmeztetéssel. Későbbi pártfegyelmi vizsgálatról nem tudunk.

RÉVÉSZ elvtárs:

Uszta [Gyula] elvtárs a Szovjetunióból jött haza. Szép útravalót kaptak ők is. Azt mondták, hogy amit Nagy Imre csinál, az nagyon jó.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Ugrai [Ferenc] elvtárs volt a hadsereg fegyverzeti parancsnoka október előtt, és az ő kezelésébe tartoztak a fegyverek. Nem kapott ugyan parancsot, de el lehetett volna vární, hogy felajánlja a fegyvereket.

Javasolom, adjuk meg Horváth elvtársnak a lehetőséget, hogy hibáit kijavítsa. Igaz, hogy ő az illegális mozgalomban csak annyira vett részt, amiért nem járt börtön. A szakszervezetnél nem vitt nagyon pozitív szerepet. A hadseregben azonban eredményt ért el, gyors felfogású ember. Alkalmat kell adni neki hibái kijavítására. Ilyen szempontból javasolom megítélni az ügyet. Amit Marosán elvtárs mond, mi bizonyítani nem tudjuk. Figyelembe kell azonban venni, amit Révész elvtárs mond, hogy át akart állni a szovjet hadsereghez. Általában tudjuk, milyen zavaros idők voltak ezek. Itt bent a pártnál is nagy zavarok voltak. Én magam is megszavaztam október 28-án azt a határozatot, hogy október nemzeti forradalom. Én miért lehetek akkor itt? Mennyiben kisebb ez a hiba, mint amit Horváth elvtárs elkövetett?

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Továbbra is fenntartom véleményemet, hogy Horváth Mihályt le kell fokozni, és ki kell zárni a pártból. Vegyük le az anyagot napirendről, vizsgálja meg a bizottság Horváth november 2-i magatartását, és annak alapján hozzon újabb jelentést.

c.)⁷⁷ Sággy Vilmos ügyének kivizsgálása

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Bekértem Sággyra vonatkozóan a régi adatokat. Egyetértek azzal, hogy menjen el onnan.⁷⁸ Annak idején keresztülrészakolták, hogy oda menjen, mert mint mondták, nélkülözhetetlen szakember. Most le kell váltani. Ezért indultak meg a minisztériumok nehezen, mert ellenforradalmi gócok voltak. Tudomásul veszem, hogy Sággyt leváltsák, de azt nem, hogy a párt tagja maradjon.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Sággy alacsonyabb munkakörbe helyezésével felvetődik a kérdés, hogy miután most nagy kampány lesz a mezőgazdasági termények felvásárlásánál, ki fogja ezt a munkát végezni. Kovács Imre elvtársat vissza kellene hívni szabadságáról.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Szigorúnak tartom a kizárási javaslatot és általában, ahogyan ezekben a kérdésekben döntenek. Ezt a Központi Bizottság ülésén fel is fogom vetni.⁷⁹ Sággy

⁷⁷ Helyesen: d.) pont.

⁷⁸ Sággy Vilmos a Begyűjtési Minisztériumban miniszterhelyettes volt, ő irányította annak felszámolását is.

⁷⁹ A legközelebbi Központi Bizottság-i ülés 1957. november 1-jén volt. Bár négy hónap telt el azóta, Földes László mégis visszatért e kérdésekre. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 80–82.

hazajött november 1-jén, segített a kommunisták eltávolításában, ezért szigorú megrovást javasoljunk. Én már beszéltem az előbb az én szégyenemről, de hiszen vannak a párt vezetői között olyanok, akik kiléptek a Szakszervezeti Világszövetségből, illetve megszavazták a kilépést. Sághy fiatal ember, nem szabad mindjárt a nyakát szegni valakinek. Kérem ezt jegyzőkönyvbe venni.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Én is kérem jegyzőkönyvbe venni, hogy Sághyt ki kell zárni a pártból. Mi harcoltunk a Politikai Bizottságban és a kormányban, hogy ne csinálják meg Sághy kinevezését, de keresztülerőszakolták.

7. Különfélék⁸⁰

a.) Kardos Géza pénzügyminiszter-helyettesé való kinevezése

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A Minisztertanácsban ketten is felállnak, és egyszerre tiltakoznak Kardos Géza kinevezése ellen.⁸¹

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Megindokolom a javaslatot. Mindazok tudtával, akik ismerik Kardos Gézát, lett ő a Tervhivatal Intéző Bizottságának és az V. kerületi pártbizottságnak tagja. Beszéltem Kovács Imrével. Elmondta, hogy ők kint álltak az Akadémia utcában az erkélyen, amikor ott vonult el a Tervhivatal menete, élén Kardos Gézával és Márton Jánossal. Abban, hogy elvonultak, nincs semmi rossz, én is ismerem az előzményeket. Nekünk betelefonáltak a munkatársak a Bem térről, hogy baj van, felvonulnak az emberek nemzetiszín zászlókkal, úgy néz ki, hogy a felvonulásnak erősen nacionalista jellege van. Javasolták, hogy ellensúlyozásképpen vonuljunk fel nemzetiszín és vörös zászlókkal. Elfogadtuk a javaslatot, de megállapodtunk, hogy mozgósítjuk a Tervhivatalt is, mert mi kevesen vagyunk. Ők egyetértettek javaslatunkkal, és ki is vonultak. Kovács Imre azt is elmondta, hogy nemcsak vonultak a tervhivataliak, hanem Márton János fel is kiabált nekik, hogy vonják be a piros zászlókat és jöjjenek velük. Azt állítják, hogy a Tervhivatal olyan nemzetiszínű zászlókkal vonult, amelyikből a köztársasági címer ki volt vágva. Megbeszéltem ezt az egész dolgot Ajtai [Miklós] elvtárral, kértem, vizsgálják ki az ügyet. A következő levelet kaptam: „Kardos Géza elvtárs magatartásával kapcsolatban a következő kifogások merültek fel:

- 1.) Kardos elvtárs karrierista és ingadozó,
- 2.) Kompromittáló kijelentéseket tett az ellenforradalom ideje alatt,
- 3.) Az október 23-i parlamenti felvonulásnál nacionalista kijelentéseket tett.

---

⁸⁰ Téves napirend-megjelölés. Kardos Géza ügye a „személyi javaslatok” közé tartozik.

⁸¹ A Minisztertanács 1957. július 4-ei ülésén Révész Géza honvédelmi és Kovács Imre élelmezésügyi miniszter emelt kifogást Kardos Géza személye ellen. A július 11-i ülésen a testület kinevezte Kardost miniszterhelyettesnek. (MOL XIX-A-83-a 168. d.)

Fenti megállapításokkal kapcsolatban az IB véleménye a következő:

- 1.)-hez: Az IB véleménye szerint Kardos elvtárs magatartására nem jellemző a karrierizmus. Álláspontjában azonban előfordult és előfordul ingadozás, nem csupán politikai, hanem gazdasági kérdésekben is. Különösképpen ez tapasztalható volt az ellenforradalom és a közvetlen azt követő időkből, amikor arra való hivatkozással, hogy őt, mint a volt VB tagját azzal vádolták, hogy kompromittált sztálinista, jobbnak tartotta véleményét nem nyilvánítani és a kezdeti politikai munkában (pártszervezet szervezése) nem részt venni. Ezt követőleg a Tervhivatal pártszervezetében ugyan különösebb aktivitással nem vett részt, de a kerületi IB munkájába kapcsolódott be, mint az Értelmiségi Bizottság tagja.
- 2.)-höz: Az IB tudomása szerint kompromittáló kijelentéseket az említett időszak alatt Kardos elvtárs nem tett.
- 3.)-hoz: Az IB több tagja az október 23-án szervezett tüntetésen részt vett, arról, hogy Kardos elvtárs nacionalista kijelentéseket tett, az IB-nek nincs tudomása.

Tóth István s.k.”

Az összes vélemények szerint a korábbi párt-végrehajtóbizottságnak legsúlyosabb cselekedete az volt, hogy október 23-án tartott egy ülést és felszólították Berei [Andor] elvtársat, hogy mondjon le. Ebben azonban legnagyobb szerepe Kossa Istvánnak volt.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Ellenzem azt, hogy aki a tüntetésben részt vett, miniszterhelyettesnek nevezzük ki.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Mikor a Politikai Bizottság elhatározta a tüntetés betiltását, sok pártszervezet kérte annak visszavonását azzal, hogy elvtársak, mi is megyünk együtt a tüntetőkhöz és biztosítjuk, hogy a felvonulás békés jellegű legyen. És emlékezhetünk rá, hogy délután volt olyan törekvés, hogy ha nem tudjuk megakadályozni a tüntetést, menjenek a kommunisták is. Ezzel a dologgal a belügyminiszter helyettesek ügyének felülvizsgálatánál is találkoztunk⁸², akiket felhívtak a kommunisták és jelezték, hogy vigyázzanak, kommunisták is mennek.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Továbbra sem tartom helyesnek, hogy aki a tüntetésben szervezeten részt vett, ilyen felelős beosztásba kerüljön. Meglátják az elvtársak, még visszakerül ide ez az ügy, de későn jövünk rá, hogy rosszul határoztunk.

FOCK JENŐ elvtárs:

Egyetértek Friss elvtárs javaslatával. Inkább találkozunk ismét ennek az embernek az ügyével, mint hogy az október 23-án du. vörös zászlókkal vonuló tömeget – amit az ellenforradalomról készült filmjeink is ábrázolnak – tagadjuk meg.

---

⁸² L. az 1. sz. dokumentumot.

b.) Kállai elvtárs beszámolója Lukács Györggyel folytatott beszélgetéséről

A Politikai Bizottság megbízott Kádár elvtársat és engem⁸³, hogy beszéljünk Lukács Györggyel. Beszéltem vele a héten. Nem ismeri el a mi értékelésünket az októberi ellenforradalomról. Azt mondja, népi forradalom volt, melybe az ellenforradalom is bekapcsolódott, de alapjellege a hibák kiküszöbölésére irányuló megmozdulás volt. Továbbra is egyetért az MDP feloszlásával. November 3-án úgy látta már konszolidálódott a helyzet, meg lehetett volna menteni a helyzetet a szovjet csapatok nélkül is. Most is az a nézete, mint Bukarestben volt. Ugyanakkor jön olyan formulákkal, hogy november 4-én a Szovjetunió csak a szocializmus megmentésének feltételét biztosította, de hogy a párt hogyan fog dolgozni, az óriási kérdőjel és erről nem hajlandó nyilatkozni. Önkritikát nem gyakorol. Azt elismeri, hogy a varsói egyezményből való kilépés helytelen volt. Úgy veti fel a kérdést, döntünk párttagságáról, de fenntartja, hogy ezekben a kérdésekben neki volt igaza. Azt mondta, lehet, hogy most nem veszik fel a pártba, de legfeljebb 2 év múlva igen, de rá fognak jönni, hogy nem nekik volt igazuk.

c.) Információ Gromov elvtárral folytatott beszélgetésről

KISS KÁROLY elvtárs:

Ma délelőtt Gromov elvtárs kérte, hogy bejöhessen hozzám a pártba. Az SZKP megbízásából a következőkben informált a Szovjetunió és Jugoszlávia közötti levélváltásról:

„*Előzmények:*

Bizonyos idő óta néhány népi demokratikus ország pártja vezetőinél felmerült az a vélemény, hogy szükséges lenne egy nemzetközi találkozó, melyen a Jugoszláv KP vezetői részt vennének. Aktuális politikai kérdésekről ily módon eszmecsere folytatni helyesnek látszott.

A jugoszlávoknál e téren kínai elvtársak puhatolództak. Csou En-laj elvtárs informálta a Szovjetunió vezetőit, hogy ilyen találkozóval szemben Tito elvtárs pozitív véleménnyel van. De Tito elvtárs ezzel kapcsolatban azt javasolta, hogy egy ilyen nemzetközi találkozón – ami szerinte is szükséges – *ne legyen előre megállapított napirend*. És ne legyen előzetes megállapodás kötelező határozathozatalra. Ne legyen semmivel megkötve a kezük a találkozóra érkező megbízottaknak.

A kínaiak ezen információja után az SZKP KB Elnöksége úgy határozott, hogy a maga részéről beleegyezik ilyen módon is a találkozóba. Ezek után a kínai elvtársak azt kérték, hogy a találkozó további előkészítését az SZKP vegye kezébe.

1957. június hónapban – mivel több népi demokrácia kommunista pártja továbbra is szükségesnek látott ilyen találkozást – az SZKP elküldte belgrádi nagykövetét Titóhoz a következő tartalmú feljegyzéssel: „Csou En-laj informált minket arról,

---

⁸³ Kádár János és Kállai Gyula az Ideiglenes Intéző Bizottság 1957. május 21-i ülésén kapott megbízást a beszélgetésre Lukács Györggyel. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet, i. m. 29.)

hogy Ön pozitívan értékeli azt a javaslatot, hogy a népi demokratikus országok pártjai egy találkozását szervezzük meg. Ez év januárban úgy gondoltuk, hogy erre a találkozásra, illetve a találkozás idejének megállapítására később kerülhet sor. Több ország kommunista pártjának az a véleménye, hogy helyes lenne ilyen találkozás, ezért az SZKP Elnöksége szeretné tudni a Jugoszláv Kommunisták Szövetsége vezetőinek véleményét, hogy szerintük megérett-e a helyzet egy ilyen találkozásra. Ha Önök szerint is helyes ilyen találkozás, úgy annak megtartása jó volna a Fekete-tenger partján a Szovjetunióban, Romániában, vagy Bulgáriában. Ha Önök beleegyeznek a Szovjetunióba, akkor mi a Krímet javasoljuk e célra alkalmas helynek s javasoljuk, hogy a találkozás diszkrét legyen.

Ha a jugoszláv elvtársak ehhez hozzájárulnak, úgy kérdezzük, mikor legyen a találkozás. A mi véleményünk is az, hogy nem kell előre megállapodni napirendben, csak ott a találkozáson. Hogy milyen módon, milyen kérdésekről beszéljünk, azt hagyjuk szabadon, s ne legyen semmiféle előzetes megállapodás. Minden delegációnak szabadon kell hagyni, hogy miről beszéljen.

Július 4-én Firjubin elvtárs, a Szovjetunió nagykövete tárgyalt Titóval. Tito elmondta, hogy a maga részéről szilárdan meg van győződve, hogy kapcsolatuk az SZKP-val és a Szovjetunióval erősödni fog. Az SZKP-nak Tito azt üzenté, hogy a JUGO KP a maga részéről mindent megtesz a kapcsolatok fejlesztése és erősítése céljából. A találkozást illetően Tito azt üzenté, hogy a JUGO Kommunisták Szövetsége a találkozást helyesli. De ő maga Tito személyesen azt gondolja, hogy e széleskörű találkozás előtt jobb lenne, ha a szovjet párt vezetői és a jugo párt vezetői találkoznának valahol. Tito javasolja legfelső szinten való találkozást a két párt vezetői között Románia területén.

Ha ezt a javaslatot az SZKP elfogadja, úgy ő, Tito el tud menni a Dunán, mint kirándulásra Romániába. Ugyanoda jöhetnének az SZKP vezetői a megjelölt helyre. Tito javasolja, hogy eszmecsere az SZKP és a jugo párt között elengedhetetlen fontos a szóban forgó nagy találkozó előtt. Firjubin [elvtárs] erről értesítette az SZKP-t.

SZKP üzenete Tito javaslatára:

Helyeslik a két párt közti találkozást július hónapban. De hogy melyik napon és hol ezt később fogják közölni Titóval. Az SZKP azt is helyesnek tartja, hogy erre a találkozóra előzetes napirend nélkül jöjjenek össze. Az SZKP helyesli, hogy a találkozó alkalmával az összes kérdésekről beszéljenek, amit a két párt vezetői helyeselnek, vagy szükségesnek tartanak felvetni.

Olyan jelek vannak, hogy Jugoszlávia jó irányba akarja a fejlődést terelni.”

A mai MTI-ben már van hír ezzel kapcsolatban, felolvasom: „ÁP Moszkva. Szovjet küldöttség utazik Jugoszláviába. Vasárnap este hírek terjedtek el arról, hogy legmagasabb szintű szovjet küldöttség utazik Belgrádba hivatalos látogatásra, hogy megerősítsék az orosz–jugoszláv barátságot. E híreket eddig nem erősí-

tették meg. Mićunović jugoszláv nagykövet a jelentések szerint visszatért Belgrádba, hogy jelentést tegyen a legutóbbi moszkvai eseményekről. A jugoszláv nagykövet pénteken látogatást tett Hruscsovnál és hosszú beszélgetést folytatott vele.”

„MTI London. A Scotsmann belgrádi jelentése szerint Belgrádban azt hiszik, már folyik az üzenetváltás a Kreml és Tito között az új szovjet–jugoszláv megbeszélések előkészítéséről, a moszkvai sztalinista vezérek bukása után. Belgrádi források szerint a megbeszélések jövő hét végére várhatók, Hruscsovnak Prágából történő visszatérése után. Jugoszláv források szerint Hruscsov tavaly szeptemberben Titóval folytatott megbeszélései idején a sztalinisták ellenállása miatt nem követhte Tito tanácsát a Kelet-Európának adandó függetlenség mértékét illetően. Azt hiszik most fokozatosan új irányzathoz fog közeledni ebben a tekintetben.”

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit

Látta: Ságvári Ágnes

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 34. ő. e. Géppel irt tisztázat

A határozati jegyzőkönyv Kiss Károly, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesítve. Az ülésről nem jelent meg közlemény. A tanácsok pártirányításáról szól határozatot l. A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai, i. m. 101–104.

Melléklet

Szigorúan bizalmas!
8. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 8/8.

Az MSZMP Politikai Bizottságának 1957. július 9-i határozata önálló Partizán Szövetség szervezésére

A partizánok 1945-től 1948-ig önálló partizánszövetségben tömörültek, amely köré a partizánbarátok szövetsége alakult, majd 1948-ban e két szervezetből életre hívták a Magyar Szabadságharcos Szövetséget, amelyben a partizánok, mint önálló partizántagozat maradtak. 1949 májusában a Szabadságharcos Szövetség feladatául a katonai elő- és utóképzést tűzték ki, és így működött 1955-ig, mialatt a partizántagozat teljesen elsorvadt és semmi szervezeti életet nem élt. 1955-ben a Szabadságharcos Szövetséget és a Repülőszövetséget egységes szervezetben, az ún. „Magyar Önkéntes Honvédelmi Szövetség”-ben (MÖHOSZ) egyesítették, amelynek keretében a partizántalálkozó után a partizántagozat újra működni kezdett választott országos vezetőség irányítása alatt.

Az októberi ellenforradalmi események idején a tagozat tagjai túlnyomó többségükben megállták helyüket a népi hatalom fegyveres védelmében, majd jelentős részben az új karhatalomban és munkásörsegekben helyezkedtek el. 1956. október 30-án az ellenforradalmi események hatása alatt a MÖHOSZ-t – és ezzel együtt a partizántagozatot is – feloszlatták és megalakították a Magyar Szabadságharcos Szövetséget. Ezzel az intézkedéssel lényegében megszűnt a partizántagozat vezetésének munkája is, amelyet – decemberben – a Szabadságharcos Szövetség területére kinevezett kormánybiztos vett át. A MÖHOSZ vezetőségének hibái mellett ez is hozzájárult ahhoz, hogy a partizánok majdnem egyhangúlag önálló Partizán Szövetség alakítását kívánják.

I.

A szervezet neve, szervezeti felépítése, tagsága

1. A szervezet neve: Partizán Szövetség legyen.
2. A szövetség tagjai sorába felvehetők a nemzetközi és hazai partizánharcosok, az illegális múlttal rendelkező elvtársak, továbbá a Partizán Szövetség vezetősége saját hatáskörén belül szigorú egyéni elbírálás alapján döntse el, hogy az október 23-tól november 15-ig fegyveres harcban résztvevők közül kiket vesznek fel a Partizán Szövetség tagjai sorába.
A szövetség tömegbázisát képezze „A Munkás–Paraszt Hatalomért” emlékéremmel kitüntetettek. Részükre meg kell szervezni a „Munkás–Paraszt Hatalomért Bajtársi Kör”-t, mint a Partizán Szövetség tagozatát.

- A Partizán Szövetség irányítása alatt működnek a „Magyar Deportáltak Antifasiszta Bizottsága”, amely a német kártalanítási törvényeknek megfelelően képviseli a deportáltak érdekeit a Német Szövetségi Köztársaság felé.
3. A szövetség országos központból, megyei és kerületi szervezetekből álljon. Az országos vezetőségnek 40-45 tagja legyen, s tagjai közül elnökséget, elnököt és főtitkárt válasszon.
  4. Partizán felvételi és igazolási kérdésekben az országos központ döntsön, a „Munkás–Paraszt Hatalomért Bajtársi Kör”-be való felvétel tekintetében a megyei és kerületi szervek intézkedjenek.

II.

A Partizán Szövetség feladata

1. Egyesítse és szervezetileg fogja össze a magyar dolgozó társadalom azon tagjait, akik a nemzetközi munkásmozgalom forradalmi szabadságharcaiban; a fasizmus és az ellenforradalom elleni harcban aktívan részt vettek, vagy fegyverrel a kézben vagy az illegális forradalmi munkásmozgalom tagjaiként küzdöttek.
2. A „Nemzetközi Antifasiszta Ellenállási Szövetség” (FIR) kebelén belül – mint a nemzetközi szövetség egyik tagozata, részt vesz a nemzetközi antifasiszta mozgalom ideológiai és gyakorlat-politikai irányelveinek kidolgozásában és a közös akciókban.
3. Aktívan vegyen részt a szabadságharcos és forradalmi munkásmozgalom hagyományai ápolásában, főleg a fiatalok között végzendő kommunista szellemű nevelőmunkában.
4. A párt ideológiájának és politikájának megfelelően állandóan nevelje tagjait a szocialista építőmunka különböző területén a példamutató, aktív helytállásra.
5. Segítse elő tagjainak a fegyveres feladatok elvégzésében való jártasságát és annak mindenkor szükséges színvonalra való fejlesztését a haderőn kívül folyó elő- és utóképzésben való tevékeny részvétellel. Szorosan működjön együtt a néphatalom védelmét szolgáló társadalmi fegyveres alakulattal, a munkásőrséggel és küldöttein keresztül vegyen részt a Honvédelmi Sportszövetség országos, budapesti és megyei vezetőségének munkájában.
6. A szövetség elvi és politikai irányítását közvetlenül a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, illetve annak megfelelő szervei végzik.

II[1].

Egyéb intézkedések

1. 1957. október 1. és november 30. között országos küldöttgyűlést kell összehívni, amely kimondja az önálló szövetség megalakulását és megválasztja az országos vezetőséget. A volt partizántagozat vezetősége az önálló szövetség tényleges

megalakulásáig teljes felelősséggel irányítsa a folyamatos munkát, illetve az országos küldöttgyűlés előkészítését.

2. Ki kell dolgozni a Partizán Szövetség új alapszabályát és a Partizán Szövetség feladataira vonatkozó részletes javaslatot, s azt a kerületi és megyei szervezetekben vitára kell bocsátani. A vita után a tervezetet jóváhagyás végett szeptember 15-ig be kell mutatni a Politikai Bizottságnak; végleges megerősítésre az országos küldöttgyűlés elé kell terjeszteni.
3. A szövetség működésének anyagi alapját a tagsági díjakból, rendezvényekből és a volt MÖHOSZ részére az 1957. évi költségvetésben megállapított állami támogatás e célra kiszakított részéből kell fedezni. Az erre vonatkozó konkrét költségelőirányzatot, valamint az 1948-as egyesüléskor a Partizán Szövetség tulajdonából átkerült objektumok és ingóságok (pl. a tihanyi üdülő stb.) hovatartozását a két szövetség vezetősége közösen dolgozza ki.

3.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 16-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pl-ban. FM.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 16-i üléséről

Jelen vannak: Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kállai Gyula, Kiss Károly, Marosán György, Münnich Ferenc, Somogyi Miklós, Komócsin Zoltán, Nemes Dezső és Friss István elvtársak

Napirend:

1. Előterjesztés a népi ellenőrzési szerv megszervezésére

Előadó: Friss István elvtárs

Meghívottak: Olt Károly, Antos István, Szalai József, Hevesi Gyula, Kovács Béla, Varró Tibor és Kovács Sándor elvtársak

2. Előterjesztés az egyetemek és főiskolák új vezetőinek kinevezésére

Előadó: Barla-Szabó Ödön elvtárs

Meghívott: Meisel János elvtárs

3. Javaslat a munkásörsg felfegyverzésével kapcsolatban

Előadó: Czinege Lajos elvtárs

Meghívottak: Révész Géza és Halas Lajos elvtársak

4. Javaslat a Politikai Bizottság és Titkárság munkatervére

Előadó: Kiss Károly elvtárs

5. Vezető kádereket felülvizsgáló II. sz. bizottság javaslata

Előadó: Bárd András elvtárs

6. Javaslat a Rádió vezetőire vonatkozóan

Előadó: Cservenka Ferencné elvtársnő

Meghívott: Bárd András elvtárs

7. Külömfélék

1. Előterjesztés a népi ellenőrzési szerv megszervezésére

Előadó: Friss István elvtárs

Hozzászóltak: Hevesi Gyula, Olt Károly, Biszku Béla, Kovács Béla, Marosán György, [Münnich Ferenc], Fock Jenő, Nemes Dezső, Somogyi Miklós [és Kiss Károly] elvtársak

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja új típusú népi ellenőrzési szerv létrehozását. Az előterjesztett javaslatokat az alábbi kiegészítésekkel fogadja el:

A most létrehozandó népi ellenőrzési szerv közvetlenül a Minisztertanács alá tartozzék és így biztosítsák más állami szervektől való függetlenségét.¹ Az ellenőrzés országos szerve a Központi Népi Ellenőrző Bizottság legyen, melynek elnökét és titkárát függetleníteni kell. Az új ellenőrzési szervnek csak a megyei és járási székhelyeken legyenek alsóbb szervei. A későbbiek során kell megállapítani, hogy függetlenítsék-e a megbízottakat.²

A népi ellenőrzési szerv aktíváit, illetve e szervhez bejelentést tevő dolgozókat határozottan meg kell védeni a hibák felfedése miatti esetleges üldöztetéssel szemben.³

A megszervezendő népi ellenőrzési szerv léte nem csökkenti az állami szervek felelősségét saját területükön történt hiányosságokért.

A Politikai Bizottság a javaslat 5. pontját azzal a módosítással fogadja el, hogy az aktivisták és az általuk bevont dolgozók az ellenőrzést csak kivételes esetekben, szükség szerint végezhetik munkaidő alatt.⁴

---

¹ „A népi ellenőrzés felső szerve a kormány felügyelete alá rendelt, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa által kinevezett mintegy 15 tagú Központi Népi Ellenőrző Bizottság legyen.” A kiemelt rész került újonnan a határozatba. A törvény előkészítése során hosszas vita alakult ki a KNEB hovatarozásáról. A törvényhozás végül a kettős alárendeltség mellett döntött. A KNEB tagjait az Elnöki Tanács nevezte ki és hívta vissza, munkájában a Minisztertanács irányítása alatt állt, és mindkét testület felé beszámolási kötelezettsége volt. (1957. évi VII. törvény a népi ellenőrzésről. *Törvénytár*, 1957. 49.)

² Az előterjesztés Budapest kerületei és a jelentősebb városi és községi szinten kíván megbízotti rendszert kiépíteni. A megbízottak köré aktivistákat kell szervezni, akik „...népi ellenőrzési bizottságot alkotnak, vezetőt választanak és együtt megbeszélik munkájuk tapasztalatait és feladatait. Nem kell őket – illetve közülük legfeljebb egyet lehet – függetleníteni, de biztosítani kell számukra egy helyiséget, ahol dolgozhatnak...” Ez a megfogalmazás a nyomtatott végleges határozatban benne maradt. A törvény ugyanakkor már pontosan előírta a központi, fővárosi, megyei, járási, városi, kerületi bizottságok létszámát. Egy 1958. január 29-i Titkárság számára készült jelentés 125 függetlenített elnökről, illetve elnökhelyettesről, 1568 választott társadalmi munkásról és 6500 népi ellenőrről ad számot. (MOL M-KS 288. f. 8. cs. 88. ő. e.)

³ A határozatba ennek megfelelő új szöveg került.

⁴ Az előterjesztésben: „5. Az aktivistáknak is, az általuk bevont dolgozóknak is igyekezniük kell munkájukat, vagy legalább annak egy részét, munkaidőn túl ellátni. Amennyiben azonban részben rendes munkaidejüket kell rááldozniuk, munkahelyükről meg kell kapniuk az erre az időre járó fizetést. (Ki kell dolgozni, hogy ezt a munkaidő-igénybevételt milyen határok közé kell szorítani.)”

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a Központi Népi Ellenőrző Bizottság egy tagja rendszeresen vegyen részt a Központi Ellenőrző Bizottság munkájában.

A népi ellenőrzési szerv munkájáról negyedévenként jelentést kell tenni a Politikai Bizottságnak.⁵

2. Előterjesztés az egyetemek és főiskolák új vezetőinek kinevezésére

Előadó: Barla-Szabó Ödön elvtárs

Hozzászóltak: Meisel János, Fock Jenő, Nemes Dezső, Kállai Gyula, [Kiss Károly], Somogyi Miklós elvtársak

A Politikai Bizottság az egyetemek új rektoraira vonatkozó javaslatot – Bognár József kivételével – elfogadja.⁶

Megbízta Kállai Gyula elvtársat, beszéljen Háy László elvtárral és amennyiben Háy elvtárs egyetért, őt kell a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem rektorává kinevezni.⁷

A Politikai Bizottság a rektorhelyettesekre, dékánokra és főiskolai igazgatókra vonatkozó javaslattal nem foglalkozik, azt a Titkárságnak kell jóváhagyás végett beküldeni.⁸

A Politikai Bizottság felhívja az illetékes szakminisztériumokat, hogy az egyetemekről és [a] főiskolai oktatómunkából politikai okok miatt eltávolított kiváló szakembereknek nyújtsanak segítséget, hogy képzettségüknek megfelelően a népgazdaság számára leghasznosabb területen dolgozhassanak.

3. Javaslat a munkásörség felfegyverzésével kapcsolatban

Előadó: Czinege Lajos elvtárs

A Politikai Bizottság – Czinege Lajos elvtárs szóbeli kiegészítése alapján – úgy határozott, hogy a munkásörség tagjai vásárolhatnak 6,35

---

⁵ A Politikai Bizottság számára 1958. május 12-én készült először jelentés a KNEB tevékenységéről, napirendre azonban nem került. (MOL M-KS 288. f. 11. cs. 272. ő. e.)

⁶ Bognár Józsefet a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem rektorának javasolta a Művelődésügyi Minisztérium. A Minisztertanács a kérdéstről 1957. július 25-én tárgyalta. (L. *Magyar Közlöny*, 1957. 83. sz.)

⁷ Háy László kinevezéséről a Minisztertanács 1957. szeptember 13-i ülése döntött. (MOL XIX-A-83-a 170. d., illetve *Magyar Közlöny*, 1957. 103. sz.)

⁸ A Titkárság ezzel a kérdéssel nem foglalkozott.

mm-es pisztolyt és erre fegyverviselési engedélyt kapnak.⁹ A kintlévő TT fegyvereket vissza kell a hadseregnek szolgáltatni.

4. Javaslat a Politikai Bizottság és Titkárság munkatervére

[Hozzászóltak: Marosán György, Fehér Lajos, Nemes Dezső, Somogyi Miklós, Kállai Gyula]

A Politikai Bizottság megbízza Ságvári Ágnes elvtársnőt, hogy a vitában elhangzottak alapján a Politikai Bizottság és a Titkárság munkatervét dolgozza át.¹⁰

5. Vezető kádereket felülvizsgáló II. sz. bizottság javaslata

Előadó: Bárd András elvtárs

Hozzászóltak: Kállai Gyula és Biszku Béla elvtársak¹¹

A Politikai Bizottság a vezető kádereket felülvizsgáló II. sz. bizottság javaslata alapján Kónya Albert volt oktatásügyi miniszter és Kiss Gyula, volt oktatásügyi miniszterhelyettesek ügyét lezártnak tekinti.

Jóboru Magda elvtársnőt a hitoktatásra vonatkozó rendelet kiadásáért pártbüntetésként megrovásban részesíti. Amennyiben bizonyos idő múlva munkáján nem javít, alacsonyabb beosztásba kell helyezni.¹²

6. Javaslat a Rádió vezetésére vonatkozóan

Előadó: Cservenka Ferencné elvtársnő

A Politikai Bizottság elfogadja:
Benke Valéria elvtársnőt a Rádió elnökének,

---

⁹ Ez a döntés a Titkárság 1957. április 19-i határozatának felülvizsgálatát jelentette, amely csak a parancsnokok számára tette lehetővé marokfegyver használatát. A javaslattal Révész Géza honvédelmi miniszter nem értett egyet.

¹⁰ Az előterjesztés a Politikai Bizottság számára kilenc, a Titkárság számára hat ülést tartalmazott szeptember végéig. A határozat október 15-ig kisebb időpont módosításokkal ezt a Politikai Bizottság esetén hárommal megtoldotta. A Titkárság üléseinek száma nem változott, de a július 19-i helyett október 11-ére iktattak be egy alkalmat. A napirendi pontokban történt változásokat l. a szó szerinti vitánál.

¹¹ A vitát a szó szerinti jegyzőkönyv nem rögzíti.

¹² A volt Oktatásügyi Minisztérium három vezetőjét a fakultatív hitoktatással kapcsolatos rendelet kiadásáért vonták felelősségre. Ennek lényege az volt, hogy a szülőknek nem kellett írásban kérni a gyermek részvételét, és az oktatást tanórák közötti üres időben is engedélyezte. A minisztérium vezetői a Minisztertanács utasítására a rendeletet visszavonták, Kónya Albert minisztert és Kiss Gyula miniszterhelyettest ez azonban nem mentette meg a leváltástól. Jóboru Magdát első miniszterhelyettesből miniszterhelyettesé minősítették vissza. Később sem váltották le. (L. még az I. sz. dokumentumot.)

Gács László elvtársat a Rádió alelnökének,
Horváth Zoltán elvtársat felmenti a Rádió alelnöki tisztsége alól, és elfogadja a Rádió dramaturgiai osztálya vezetőjének,
Simó Gyula elvtársra vonatkozóan: megbízza a Káderosztályt, tegyen konkrét javaslatot munkabeosztására. Addig Simó elvtárs végezze jelenlegi munkáját.¹³

7. Különfélék

a.) *Kotlán Sándor elvtárs kitüntetése*

Tud[ományos] és Kult[urális] Oszt[ály] javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Kotlán Sándor akadémikus 70. születésnapja alkalmából „Munka Vörös Zászló Érdemrend” kitüntetésben részesüljön.

b.) *1957. évi nemzetközi utazások*¹⁴

Kiss [Károly] elvtárs javaslata

A Politikai Bizottság az alábbi nemzetközi utazásokra vonatkozó javaslattal egyetért:

Hozzánk érkező párt- és kormány vendégek:

Augusztus elején, valószínűleg 2-án, 3-án, Ho Si Minh elvtárs,¹⁵

Augusztus második felében, 20–30. között lengyel kormány- és pártdelegáció,¹⁶

Nem bizonyos, de valószínű, Mao Ce-tung elvtárs október hóban ide érkezik.¹⁷

Magyar párt- és kormányküldöttség utazik:

Szeptember 15–30. között a Román Népköztársaságba,¹⁸

November 10. után Mongólia, Kína, Korea, Vietnám,¹⁹

Jövő év elején Csehszlovákia és Német Demokratikus Köztársaság.²⁰

¹³ Simó Gyula rendkívüli követté és meghatalmazott miniszterré történő kinevezését a Politikai Bizottság 1958. február 4-én hagyta jóvá. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 64. ő. e.)

¹⁴ A témára l. még a 7. és 8. sz. dokumentumot.

¹⁵ A Ho Si Minh vezette vietnami párt- és kormányküldöttség 1957. augusztus 1–5. között tartózkodott Budapesten.

¹⁶ Lengyel párt- és kormánydelegáció csak 1958 májusában járt Magyarországon.

¹⁷ Erre nem került sor.

¹⁸ Erre csak 1958. február 20–28. között került sor.

¹⁹ A magyar párt- és kormányküldöttség 1957. szeptember 27 – október 5. között tartózkodott Kínában. (L. a 8. sz. dokumentumot.) Mongóliába és Koreába csak 1959 szeptemberében utazott magyar delegáció.

²⁰ Csehszlovákiába Münnich Ferenc és Marosán György vezetésével 1958. december 9-én, az NDK-ba ugyancsak Münnich Ferenc vezetésével 1958. március 20–25. között utazott magyar párt- és kormányküldöttség.

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy meghívjuk Magyarországra a Szovjetunió párt- és kormánydelegációját.²¹

c.) *Az ENSZ XII. Közgyűlésére kiutazó delegációra javaslat*
Külügyminisztérium előterjesztése

A Politikai bizottság a javaslatot elfogadja azzal, hogy Vajda Imre egyetemi tanár helyett Szita János, a genfi ENSZ-képviselő vezetője vegyen részt az ENSZ XII. közgyűlésére utazó delegációban.²²

d.) *Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése alapján*

a Politikai Bizottság megbízza Nemes Dezső elvtársat, hogy az Októberi Forradalom 40. évfordulója alkalmából kiadandó „Az Októberi Forradalom Oroszországban és a világ haladó mozgalma” című kötetben 1-2 ívre terjedő cikket írjon. A cikk megírása céljából Nemes elvtárs részére egy hét szabadságot kell biztosítani.²³

e.) *Javaslat a Népfront elnökségével való megbeszélésre*
Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése

A Politikai Bizottság megbízza Kállai Gyula elvtársat, hogy július 22–27. közötti héten hívja össze a Népfront elnökségét és tartson információt a pártértekezletről, hatásáról, valamint általában a politikai helyzetről. A megbeszélésen Münnich Ferenc elvtárs is vegyen részt.²⁴

f.) *Javaslat a l'Humanité ünnepségen való részvételre*
Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése

A Politikai Bizottság nem tartja szükségesnek, hogy a l'Humanité szeptember 1-jei ünnepségére magyar küldött kiutazzék, illetve magyar sajtótermékeket küldjünk ki.

²¹ Erről a Politikai Bizottság 1957. december 28-i ülésén született döntés. (L. a 27. sz. dokumentumot.)

²² A delegáció tagjai: Horváth Imre külügyminiszter, Sík Endre a külügyminiszter első helyettese, Péter János a Kultúrkapcsolatok Intézetének elnöke, Mód Péter a New York-i ENSZ képviselő vezetője és Szita János a genfi ENSZ képviselő vezetője lett. (L. még az 5. és 9. sz. dokumentumot.)

²³ 1917–1919 magyar munkásmozgalmának új értékelését megelőlegező tanulmányt l. NEMES Dezső: A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a magyar forradalmi erők fejlődése 1917–1919-ben. *Századok*, 1957. 8–45.

²⁴ Az ülésre 1957. július 27-én került sor. (A párt és a kormány élni akar a Hazafias Népfrontnak az egész népet egyesítő erejével. *Népakarat*, 1957. július 28.; DR. MÜNNICH Ferenc: A párt, a kormány élni akar az egész népet egyesítő nagy tömegmozgalom erejével. Ülést tartott a Hazafias Népfront országos elnöksége. *Népszabadság*, 1957. július 28.)

g.) Baranya, Bács és Békés megye kérelme a sárgabarack szállításával kapcsolatban

Marosán György szóbeli bejelentése

A Politikai Bizottság megbízza Fehér Lajos elvtársat, hogy a zöldségbizottságban tárgyalják meg a barack és gyümölcsszállítás problémáit és tegyék meg a szükséges intézkedéseket.²⁵

h.) Szocialista tábor ifjúsági szövetségei vezetőivel való időközönkénti megbeszélésre javaslat

Komócsin elvtárs szóbeli bejelentése

A Politikai Bizottság helyesnek tartja, hogy a Kommunista Ifjúsági Szövetség vezetői a VIT alkalmával kezdeményezzék, hogy a szocialista tábor ifjúsági szövetségei időközönként konzultatív megbeszéléseket tartsanak. Megbízza Komócsin Zoltán elvtársat, hogy a megbeszélések alapján levélben forduljon a Komszomolhoz.²⁶

i.) Magyar VIT delegáció kiegészítésére javaslat

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a magyar VIT delegációval 5 olyan fiatal is kiutazzék, akik disszidálásból jöttek haza. A kiválogatást a KISZ a Belügyminisztériummal közösen végezze.

j.) Komócsin Zoltán elvtárs szóbeli előterjesztése alapján

A Politikai Bizottság hozzájárul, hogy a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség Kijevben megtartandó kongresszusán politikai szükség

---

²⁵ Az ún. zöldségbizottság a Gazdasági Bizottság 1957. április 29-i ülésén, a zöldség- és gyümölcsforgalom megjavításáról szóló 10 202/1957. sz. határozat nyomán jött létre. Olyan operatív testület volt, amely a lakossági, a konzervipari és exportszükségelemek összehangolásának feladatát végezte el az illetékes tárcák bevonásával. (MOL XIX-A-39-b/1. 16. d.) A belkereskedelmi, az élelmiszerügyi miniszter, valamint a SZÖVOSZ elnöke 1958. március 21-én terjesztett átfogó jelentést a zöldség- és gyümölcsfelvásárlás rendszeréről a Minisztertanács elé. Határozatot azonban nem a kormány, hanem a Gazdasági Bizottság hozott az ügyben 1957. április 15-én. A 10 161/1958. sz. határozat a szerződéses felvásárlási formák szélesítése mellett a magánkereskedelem korlátozása mellett döntött. Bár a jelentés leszögezte: „Nincs kielégítő számban zöldségszállításra alkalmas vasúti kocsik illetve hűtővagon, kevés a raktártér, és a meglévő raktárak is korszerűtlenek, részben hiányzik a csomagolóanyag és a modern válogatógép” – a határozat ezzel kapcsolatban csak annyit rögzített, hogy „Biztosítani kell, hogy a termeltető szervek a szerződéssel lekötött és minőségileg megfelelő teljes tehermennyiséget minden körülmények között átvegyék. A szerződésen kívül termelt termékek átvételénél az állami gazdaságokat és termelőszövetkezeteket előnyben kell részesíteni.” (MOL XIX-A-39-b/1. 46. d.)

²⁶ Ilyen tartalmú levél nem maradt fenn az ifjúsági szervezet levéltári iratai között.

szerint legfeljebb 10 fő nyugati ifjúsági vezetőt maximálisan egy heti időtartamra Magyarországra meghívjanak.²⁷

k.) Internálás meghosszabbításával kapcsolatos határozat módosítására javaslat

Biszkú Béla elvtárs szóbeli bejelentése alapján

A Politikai Bizottság módosítja 1957. július 2-i ülésén hozott határozatát és egyetért azzal, hogy az internálást meghatározatlan időre lehessen meghosszabbítani.²⁸

l.) Információ a bolgár KV üléséről

Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése alapján

Az információt a Politikai Bizottság tudomásul veszi.²⁹

K. m. f.

Kiss K[ároly]

Jegyzőkönyvvezető:
Ságvári Ágnes

---

²⁷ A Demokratikus Ifjúsági Világszövetség IV. kongresszusát 1957. augusztus 16–23. között tartották Kijevben. A magyar delegációt Komócsin Zoltán vezette. Nyugat-európai ifjúsági vezetők meghívását a DIVSZ vezetői javasolták 1957 májusában. Ilyen vendéglátásra már a VIT után is sor került, majd 1957 második felétől rendszeressé vált. PIL 289. f. 5. cs. 21. ő. e.)

²⁸ Az előzményekre l. a l. sz. dokumentumot.

²⁹ L. a szó szerinti jegyzőkönyvet.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 16-i üléséről

1. Előterjesztés a népi ellenőrzési szerv megszervezésére

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Hosszas tárgyalások előzték meg az előterjesztést³⁰ és még mindig sok mindent nem tudunk tisztázni. Az eddigiekből adódó általános következtetéseket igyekeztem a Politikai Bizottság számára összefoglalni. Ezek között is van, ami vitatható, mert egészen újfajta dologról van szó, ami nálunk egyáltalán nincs kipróbálva. Rokon dolog a Szovjetunióban már létezett: a munkás–paraszt inspekció,³¹ de az is már 20 éve nem működik.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Fel akarják újítani.

HEVESI GYULA elvtárs:

Ez a javaslat alapján véve nézetem szerint többé-kevésbé megfelelő. Azonban sokkal jobban kellene hangsúlyozni néhány dolgot, mégpedig nézetem szerint feltétlenül hivatkozni kellene arra – és talán a határozatban is kimondani –, hogy a Szovjetunióban működött szerv módszerét és szervezeti felépítését kell alapul venni. Kb. 15 évig dolgoztam ennek a rendszerén, jól ismerem.³² Ez a rendszer a Szovjetunió nagy köztársaságaiban éppúgy, mint a kisebb területeken igen jól bevált. Ellentétben néhány elvtárs véleményével, ennek a rendszernek egy vertikálisan összefüggő rendszernek kell lenni. Legyen egy országos bizott-

---

³⁰ Az új ellenőrzési rendszer létrehozására irányuló munka már az Állami Ellenőrzési Minisztérium megszüntetése előtt megkezdődött, a kormány 10 056/1956.(II. 6.) sz. határozata nyomán. (MOL XIX–A–83–b 191. d.) Az ÁEM 1956. december 31-i megszűnése után a tervek kidolgozása egyfelől a minisztérium apparátusának visszatartott részlegében folyt. A munkát mindvégig az MSZMP KB Államgazdasági Osztálya irányította. 1957 tavaszán a tervek kidolgozásába bevonták a kormány gazdasági programján dolgozó szakbizottságokat, valamint más szakembereket. Az Államgazdasági Osztály tájékozódott a minisztériumi vezetők és közigazdászok körében. 1957 májusában az előkészítő munkálatokba a Minisztertanács Titkársága is bekapcsolódott. Júniustól az Államgazdasági Osztály által készített előterjesztések vitái zajlottak az igazságügy miniszter, a legfőbb ügyész, a minisztertanácsi titkárságvezető, egyes tárcák irányítói és mások, így Hevesi Gyula és Kovács Béla részvételével. (MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1957/20. ö. e.)

³¹ A Munkás–Paraszt Felügyelet Népbiztosságát 1920 februárjában hozták létre. Feladatai közé tartozott az államapparátus fölötti felügyelet, a bürokratizmus és a visszaélések meggátlása. A Bolsevik Párt XII. kongresszusán 1923 áprilisában Lenin javaslatára egységes ellenőrző szervvé vonták össze a pártszerveként működő Központi Ellenőrző Bizottságot és a Munkás–Paraszt Felügyelet Népbiztosságát. (Lenin álláspontjára I. KRAUSZ Tamás: Állam és demokrácia. *Világosság*, 1981. 8–9. sz. 492–498.)

³² Hevesi Gyula szovjetunióbeli tapasztalatait „Az ellenőrzés országos érdek” című cikkében összegezte. (*Magyarország*, 1957. május 29.)

sága, legyenek nagybudapesti és területi bizottságai a megyei városokban. Ezek ne bürokratikus legyenek egymásnak alárendelve, hanem elvi irányításra van szükség. Az alsóbb szerveknek is kell olyan vizsgálatot folytatni, amely országos jellegű munkára is vonatkozik. Igen sok esetben végeztünk országos jellegű intézményeknél vizsgálatot. Aztán volt újabb vizsgálat felsőbb szintről, de az országos szerv a vizsgálatot jóváhagyta. Igen nagy önállósággal dolgoztak a területi és megyei pártbizottságok mellett. Igen szoros együttműködésben kell dolgozni a pártszervezetekkel és a Központi Bizottsággal. A Szovjetunióban a párt Ellenőrző Bizottságával is szoros kapcsolata volt e szervnek. Minden párttag számára kötelező részt venni az ellenőrző bizottság munkájában. Erre a párttagságot az illetékes pártbizottságon keresztül kell felkérni. A bizottságban való részvételt elsőrendű pártmunkának kell tekinteni. Ha valaki ezt végezte, ez volt fő pártmunkája, egyebet nem is bíztak rá. Ennek az ellenőrző rendszernek legyen joga bizonyos fokig közvetlen is felelősségre vonni azokat, akiket indokolt felelősségre vonni: megrovást, stb. adni. Legfeljebb járási szinten működjék, mert lejjebb már rokonai és más személyi kapcsolatok érvényesülnek.

OLT KÁROLY elvtárs:

Engem ez az előterjesztés, amit Friss elvtárs hozott ide, nem elégíti ki. Nem felel meg tartalmában azoknak az előzetes megbeszéléseknek és elképzeléseknek, amelyek sokkal többet adtak, és jobban érvényesítették a népi ellenőrzés tartalmát, értelmét. Azt hiszem, hogy ilyen célkitűzéssel kialakítani ezt a népi ellenőrzést nem helyes. Mindenekelőtt azok az ellenőrzések, amelyeket szakvonalon a Pénzügyminisztérium, a Nemzeti Bank és más szervek végeznek, továbbra is érintetlenül, éppen a szakfeladatokra koncentrálva kell, hogy működjenek. Ennek az ellenőrzésnek éppen a szakellenőrzés tapasztalatait segítő, vagy igénybevevő olyan ellenőrzésnek kell lennie, amely párosul a párt politikai ellenőrzésével és támaszkodik a dolgozó tömegek észrevételeire, bejelentéseire. Széleskörű ellenőrzés folyik ma is az országban a dolgozó tömegek részéről, de a panaszok legtöbb esetben orvoslást nem találnak. Panaszokkal, bejelentésekkel a Népszabadságban, vagy más lapokban is találkozunk, de orvoslást évek óta nem kaptak – és most sem kapnak a dolgozók. Ennélfogva bizonyos szkepszissel nézik a panaszok bejelentését. Ez a népi ellenőrzés lenne hivatva, hogy ezeket a jogos panaszokat összefogva lássák a dolgozó tömegek, hogy meghallgatják őket, és intézkedések is történnek. Ezáltal találná meg az ellenőrzés azt a kapcsolatot – ami itt nem jut kifejezésre –, hogy a párt és a kormány ezen keresztül a tömegek közötti kapcsolatot szilárdítja meg. Ilyen alapon felfogva a dolgot, ennek a szervnek tartalmában és célkitűzéseiben is másnak kell lennie. Nem elegendő azt mondani, hogy miután nálunk számos területen fellazult a fegyelem, gazdasági téren sok a lopás, sikkasztás – mert az egész államigazgatás működéséről van szó, arról, hogy ez a szerv hogyan érintkezik a tömegekkel, hogyan funkcionál. Ennélfogva ennek a népi ellenőrzésnek nemcsak anyagi, hanem igazgatási vonatkozásban is vannak igen fontos tennivalói, és igen fontos segítséget tud adni a vezetés részére.

Az előterjesztésben olyan kérdés, ami ma aktuális és hosszú időn keresztül aktuális lesz: az államapparátus megszilárdítása, megtisztítása, egyáltalán nem szerepel. Nem szerepel benne olyan kérdés sem, hogy az ellenőrzésben való részvétel közepette hogyan nevelkednek az új káderek. Lenin abban az időben erre különösen nagy súlyt helyezett.

Nincs megemlítve az előterjesztésben a bürokrácia elleni harc, amely pedig állandóan napirenden tartandó kérdés. Az ilyen kinövéseket a központi ellenőrző bizottság kitűnően meg tudja találni, és ott a helyszínen lenyesni. Emellett természetesen segítséget tudnak nyújtani a pazarlás, lopás, takarékoság irányában teendő lépéseknél is. A maga munkájával elő tudja segíteni a termelékenység emelését, és a vezetés [a] munkát lent és fent egyaránt tudja ellenőrizni. Éppen ezért tartalmilag látom kicsit elszürkítettnek az anyagot, amelynek kétségkívül megvan a helyes célkitűzése is.

Azt hiszem helytelen azt mondani – ami itt az egyik pontban szerepel –, hogy a népi ellenőrzés koordinálja a különböző ellenőrző szervek munkáját.³³ Persze van ilyen feladata is, de ennek évek óta szakálla van. Még az ÁEM és ÁEK idejében volt szokásos, hogy a pénzügyi ellenőrök összetalálkoztak velük és egymással versenyeztek, hogy ki tudja a másik tapasztalatait kisajátítani. A népi ellenőrzésnek az a feladata, hogy ezeknek a szervezeteknek tapasztalatait, mint szakemberek tapasztalatait meghallgassa és hasznosítsa. A 10. pont végén van erről is szó. A 11. pontban szó van arról, hogy a Káderosztály válogassa ki azt a 15 tagú testületet, amely felső szinten alkalmas lesz arra, hogy ilyen munkát irányítson.³⁴ Erre a bizottságra vár az a feladat, hogy részben kialakítsa a munkaterületet – fokozatosan – és ne úgy, mint javasolta van, hogy aktívahálózat, sőt annak egy-egy tagját függetleníteni kell. Ez azt jelenti, hogy van központi apparátus 25-30, esetleg 100 fővel, emellett van a Központi Bizottság, és még ezen kívül egy aktívahálózatot megyékbe[n] és járásokba[n] létrehozni szétszórva azt jelenti, hogy lényegében decentralizáltuk az ÁEK előbbi szerveit. Éppen ezért nem tartom helyesnek, hogy alsó területen függetlenítsük az aktívákat. Ott is bizottságok legyenek, melyek maguk köré kiépítenek aktívákat, pl. a Nemzeti Bank revizorát, vagy főkönyvelőjét. A bizottságok területileg ne legyenek fölrendelve egymásnak, hanem egymásnak mellérendelve legyenek. Ha olyan feladattal állanak szemben, amit közvetlenül megoldani egyedül nem tudnak, forduljanak a Központi Bizottsághoz.

³³ „A népi ellenőrzés központi szervének legyen egy tanácskozó szerve (tanácsa). Ebben legyenek képviselve az ellenőrzéssel foglalkozó legfontosabb központi szervek – Pénzügyminisztérium, Nemzeti Bank, szakszervezetek, tanácsok stb. – megbízottai, hogy e különböző szervek tapasztalatainak egybevetése alapján a népi ellenőrzés megbízhatóan tájékoztathassa a párt Központi Bizottságát, továbbá, hogy a tanácson keresztül bizonyos fokig össze lehessen hangolni a különböző szervek által folytatott munkát.” A szöveg a határozatban maradt.

³⁴ „A Központi Bizottság Káderosztálya két héten belül tegyen javaslatot a Politikai Bizottságnak a népi ellenőrzés központi apparátusának vezetőjére nézve. Ez a vezető legyen politikailag feltétlenül megbízható, erkölcsileg feddhetetlen, és rendelkezék lehetőleg széleskörű gazdasági és kulturális tájékozottsággal.” A testület tagjairól a Titkárság 1958. január 29-én döntött. (MOL M–KS 288. f. 8. cs. 88. ő. e.)

A Központi Bizottság ebből fogja látni azt is, hogy területenként, vagy nagyobb területi egységenként milyen intézkedésekre lenne szükség.

A Központi Népi Ellenőrzési Bizottság tagjai közül az elnökhelyettest és titkárt valószínűleg függetleníteni kell. A többi tagját a bizottságnak nem szükséges. A titkár vezesse ezt a központi apparátust.

Az előterjesztés 7. és 10. pontja között bizonyos ellentmondást látok. Nem világos, hogy milyen kapcsolat van a Központi Bizottság és a népi ellenőrzés központi szervei, tanácsadó szervei között. Két tanácsot alakítunk felső szinten, ami ellentmondásra utal. Látom ugyan, hogy a tanácsadó szerv szakemberek testülete, de akkor mit csinál a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság?

BISZKU BÉLA elvtárs:

Hogyan fog működni az ellenőrző szerv, milyen hatásköre lesz? Mi a biztosíték, hogy nem lesz sóhivatal?

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Biztosítani akarjuk, hogy a dolgozók panaszai, sérelmei, kívánságai eljussanak ehhez a szervhez. Ez biztosítva is lesz. Azt akarjuk, hogy e szerv helyi szinten lehetőleg úgy intézze el a dolgot, hogy ne kelljen tovább vinni [a bejelentéseket] felsőbb szervekhez. Ha jó az együttműködés, ha megfelelő emberek ülnek bent, akkor feltehető, hogy ez sikerülni fog. Erre bizonyos fokig garanciát, vagy segítséget jelent az, hogy ha valamely dolgot felsőbb helyre visznek tovább, ottani szervekben állami területen jelentős posztokban lévő elvtársak is vannak. A központi szervében e bizottságnak neves emberek ülnek.

Maximális együttműködésre van szükség a párttal, és ha a párt megadja a szükséges segítséget ügyészségnél, tanácsokban, minisztériumokban stb. – akkor nem lesz sóhivatal.

E szerv szerintem nem büntethet. Ezt azonban még külön meg kell vizsgálni. Persze arra, hogy hatásosan működjenek e szerv az is garancia lehetne, ha 10 havi, vagy 6 havi elzárásra ítélné.

KOVÁCS BÉLA elvtárs:

Megpróbálom felszólalásomban a volt ÁEM szakemberek véleményét is tolmácsolni. A mi véleményünk több kérdésben eltér egyes elvtársak véleményétől. Egyetértünk abban, hogy kell egy olyan központi ellenőrző szerv, amelynek népi jellege sokkal jobban ki van domborodva, mint a múltban ez az Állami Ellenőrzés Minisztériumánál volt. Ugyanakkor ennek az ellenőrző szervnek a hatékonysága is nagyobb lesz, mint az ÁEM ellenőrzésének hatékonysága.

A népi jelleget mi elsősorban abban látjuk, hogy ennek az ellenőrző szervnek a célkitűzése, munkája tartalma legyen népi, személyi összetételében is domborodjék ki a népi jelleg, de a népi jelleg domborodjék ki a módszerek tekintetében is. Ezekben a kérdésekben értünk egyet az elvtársakkal.

A megalakítandó új szervnél véleményünk szerint először azt kellene tisztázni, hogy mi annak a feladata. Ha létrehozunk egy új szervet, azt kellene tisztázni, hogy milyen feladatokat kell ellátnia, és ennek tisztázása után lehet a további

kérdésekről tárgyalni: hogyan végezze munkáját, kikkel, milyen szervezeti formában. Ez az előterjesztés a feladatokat konkrétan nem határozza meg. A mi javaslatunk szerint – amit Friss elvtársnak is elküldtünk³⁵ – a központi ellenőrzés feladata szorosan összhangban kell legyen a legfelső párt- és gazdaságvezetés feladatával, mert hiszen az ellenőrzés a vezetés elválaszthatatlan része. Jelenleg a népgazdaságban hiányzik a központi ellenőrzés szerve. A gazdasági élet irányításának egyéb szintjein az ellenőrző szervek megvannak. Más kérdés, hogy ezeket is meg kell erősíteni. Nincs meg a központi ellenőrzés szerve. Ennek a feladata lényegében nagy népgazdasági jellegű kérdésekkel való foglalkozás kell legyen, és emellett az államapparátus tökéletesítése is. Ugyanakkor ennek az ellenőrző szervnek támaszkodnia kellene és be kellene vonni munkájába külső szakembereket, aktívákat is. Véleményünk szerint azonban nem lehet a központi ellenőrzést teljesen külső szakemberekre építeni, ezek csak segíthetik az ellenőrzést, de nem helyettesíthetik azt. Egyetlen szocialista országban sincs olyan szervezeti forma, ahol csak a külső aktívákra építették volna az ellenőrző szervet, hanem mindenütt az a gyakorlat, hogy egy akcióképes ellenőrző szerv köré építették ki az aktívahálózatot.

Az aktívák kiépítésével kapcsolatban sok probléma vetődött fel nálunk is. Ezek még egyáltalán nincsenek a gyakorlatban kipróbálva, és már csak elméleti viták alapján is olyan sok probléma vetődik fel, hogy ennek megszervezésénél nagy óvatossággal kell eljárni. Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy vannak meglévő szervezeteink, amelyeknek szintén feladata az ellenőrzések megszervezése és folytatása. Azon kívül vannak már nekünk jelenleg is működő társadalmi ellenőrző szerveink, amelyek bár nem látják még el tökéletesen feladatukat, de ez nem indok, hogy újat építsünk ki, hanem inkább azt követelné, hogy a meglévőket erősítsük. Itt vannak pl. a tanácsok különböző állandó bizottságai; a szakszervezeteknek is feladatuk a munkásellenőrzés kiépítése, létrehozása; az egyes állami szervek is építettek már ki társadalmi aktívahálózatot pl. kulturális, kommunális téren; ezenkívül a kereskedelem területén jelentős aktívahálózat működik jelenleg is. Éppen a napokban tájékoztam, hogy a kereskedelem területén kb. 5000 aktívával rendelkező társadalmi ellenőri apparátus van megyénként decentralizálva, melyek kb. 120 függetlenített ellenőr irányítása mellett működnek. Ez azonban csak egy népgazdasági ágazatban: a kereskedelemben van. Érdekes, hogy a kereskedelem felügyeletének vezetői jelenleg ezt a létszámot nem tartják elegendőnek arra, hogy az ötezres aktívahálózatot megfelelően összefogja, illetve az ezek által felvetett hiányosságokat kivizsgálja.

Az új ellenőrző szervnek egyik fontos feladata lenne véleményünk szerint, hogy az irányító szervek munkáját is ellenőrizzék. Jelenleg ez nincs egyáltalán megold-

---

³⁵ A javaslatot Kovács Béla 1957. június 21-én küldte át Friss Istvánnak. (MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1957/20. ő. e.) Az elgondolás szembehelyezkedve a társadalmi ellenőri rendszerrel, egy bizottság által vezetett 100-120 fő körüli ellenőrző központ és főhatósági revizori csoportok, tehát egy Minisztertanács alá rendelt professzionális állami ellenőrző apparátus kiépítésével kívánta megoldani az ellenőrzés problémáját.

va. Az irányító szerveknél is sok lazaság, hiányosság történik, amelyeknek kihatása sokszor jóval nagyobb, mint esetleg az egyes üzemekben történt kisebb lopásoké. Azon kívül a központi ellenőrzés szükségességét véleményünk szerint nem lehet azzal indokolni, hogy az üzemekben elszaporodtak a lopások, visszaélések, korrupciók. A központi ellenőrzésnek nem lehet feladata – és a munkás-paraszt felügyeletnek sem volt az a feladata –, hogy a lopásokat, visszaéléseket üldözze – ez a bírósági, rendőri, ügyészi szervek feladata – a központi ellenőrzés nem lehet rendőri szerv. Általában az Állami Ellenőrzés Minisztériumával szemben az ellenszenv akkor kezdődött nagyon fokozódni, amikor a minisztérium a felső, irányító szervek munkáját is kezdte ellenőrizni. Ezt tapasztalatból mondom el az elvtársaknak, hogy addig a legnagyobb jóindulat volt a minisztérium irányába[n], amíg az állami ellenőrzés csak egy-egy vállalati dolgozó hibáját tárta fel, de mikor felvetettük, hogy a minisztérium egyik osztályvezetője, vagy főosztályvezetője hibás a feltárt hiányosságokban, akkor szinte összefogtak e megállapítás ellen, és különböző módon kezdték az ellenőrzést bírálni. Végeredményben arról van szó, hogy jóindulatú embereket is kell és szükséges ellenőrizni. Ezt az elvet a jövőben is meg kell követelni. Tehát nemcsak bűnösöket kell keresni, hanem az állami ellenőrzésnek lényegében sajátjának kell tekinteni a vizsgált szervezeteket és ott nem elsősorban bűnözőket kell keresni, hanem az illető szervezet munkájának tökéletesebbé tételét kell szem előtt tartani.

Az ellenőrzés népi jellegével kapcsolatban még rá szeretnék mutatni arra, hogy nem lehet ezt a népi jeleget az állami ellenőrzésnek csak legfelsőbb szervezetére kisajátítani, hanem ennek az állami ellenőrzés minden szintjén érvényesülni kell. Az egyes minisztérium[ok]ban meglévő ellenőrző szervnek éppúgy feladata kell legyen a dolgozókra való támaszkodás. Nem lehet, hogy ezek a szervek csak szakmai jellegű ellenőrzést végezzenek, mert általában a gazdasági kérdések nem választhatók el politikai ellenőrzéstől.

Még egy dologra szeretnék rámutatni szintén gyakorlati tapasztalat alapján, ez pedig a külső szakértők bevonásával és általában aktívák bevonásával kapcsolatos. Az Állami Ellenőrzés Minisztériuma az elmúlt években többször tett kísérletet, hogy munkájába bevonjon dolgozókat, szakembereket. Több vizsgálatnál ez eredménnyel is járt. De vannak negatív tapasztalatok is, amelyeket a jövőben szem előtt kell tartani. Általában az volt a tapasztalat, hogy a külső munkaerők vonakodtak főleg írásban olyan megállapítást tenni, amely az illető iparágra és azok dolgozóira, vezetőire nézve hátrányos lett volna. Itt lényegében az ellenőrzés függetlenségére akarok kilyukadni. Döntő kérdés, hogy a vizsgáló személyek az ellenőrzött szervektől feltétlenül függetlenek legyenek. Ez tapasztalati kérdés. Míg szóban kellett elmondani az észrevételeket, elmondták, de mikor le kellett írni, vonakodtak. Ez a tapasztalat bizonyos óvatosságra kell intsen a külső munkatársak túlzott mértékű bevonásával kapcsolatban.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Meglepett az elvtársak vitája, azt hittem, előzetesen alaposabban megvitatták egy-

más között a kérdéseket. Nem helyes, hogy ilyen nagy ellentétek vannak nézetek kérdésében. Ha az ember parodizálni akar, azt mondhatja: ha visszatekintünk az elmúlt évekre, megállapíthatjuk, hogy hiába állítottuk fel az Állami Ellenőrzés Minisztériumát, milliárdos károk keletkeztek mégis lopással, kártevással, vagy más cselekedetekkel. Tehát a felépített szerv alkalmatlan volt a feladatok megoldására. Én is hozzájárultam, hogy ezt a szervet likvidálják,³⁶ bár tudtam, hogy még valamilyen formában a társadalmi ellenőrzés szervét vissza kell állítani. Most keressük, kutatjuk a módszert, mi lenne a legjobb.

A javaslat szerintem helyes, csak a kivitelezés nem jó. Mi, akik annak idején nem voltunk függetlenített szakszervezeti funkcionáriusok, a Vasasnál volt 10-12 függetlenített ember és 3-4 vasas proli negyedévenként felülvizsgálta a szakszervezet könyvelését anélkül, hogy egyetemet végzett volna. Rovancsolást csináltak és megnézték, betartják-e a meglévő rendeleteket. Másképp hat ez az ellenőrzés, amikor felszabadulnak az összes erők. A gondolatot kell tehát megmenteni és a kivitelezést megfelelő formába önteni.

Meg van említve bizonyos szerv. Én nem vitázok, hogy ez 100, 200 vagy 500 tagú legyen, de ezek mellett az élet minden területére társadalmi aktívahálózat legyen kiépítve, akik bejelentését ez a 200 vagy 500 ember dolgoz[za] fel.

Saját elképzeléseimről. Tegnap már mondtam a Budapesti Végrehajtó Bizottságnál,³⁷ hogy sokat beszélünk arról, hogy pártellenőrzés, stb. Ha én párttitkár vagyok, tudom mit kell csinálni. Olyan kapcsolatot építenék ki, hogy az összes problémákat együtt oldanám meg a szakszervezettel, munkástanáccsal, stb. Nekünk számolni kell azzal, hogy 2 millió szervezett munkásunk van. Ha közülök 150-200 ezret be tudunk állítani társadalmi ellenőrző munkába, nagy eredményt érhetünk el. Ennyit pedig feltétlen be tudunk állítani. Első és legfontosabb politikai feladat, a pártnak és szakszervezetnek tudatosítani, hogy ilyen társadalmi munkára köteles minden becsületes ember, főképpen a szervezett munkások. És ha csinálunk szakszervezeti emberekből, párttagokból álló ellenőrző szervet, ezek mindjárt felhozzák a hibákat, azt is, hogy ki honnan lopott. Ne nagyon markoljunk egyszerre sokat, ne akarjuk most egyszerre az egész állami ellenőrzést megoldani. Kezdjük el kicsiben és nézzük meg, hogyan néz ez majd ki a gyakorlatban. Ha nyilvánosságra hozzuk, hogy ilyen ellenőrzési szervet létrehoztunk, rengeteg kérelem és panasz érkezik majd ide. Vigyázni kell azonban, ne szorítsuk abba az irányba az ellenőrzést, mintha az önmagáért lenne, ne legyen nekünk olyan állami ellenőrzésünk, mint egyik-másik ÁVO. Olyan legyen, amelyhez bizalommal fordulnak, tanácsot kérnek tőle, jelzik a hibákat. Nem bürokratikus apparátusra van szükség, hanem a szakszervezet és a párt vezetésével társadalmi munkások csinálják e szervezet munkáját. A hibákat először az igazgatónak jelezzék, és csak akkor kell feljebb vinni, ha úgy látják, hogy az igazgató nem csinál semmit.

³⁶ Az Állami Ellenőrzés Minisztériumának megszüntetéséről a Minisztertanács 1956. december 6-i ülésén döntött. Az ülésről csak határozati jegyzőkönyv maradt fenn. (MOL XIX-A-83-a 162. d.)

³⁷ Az 1957. július 15-i budapesti VB ülésre utal Marosán György. (BFL XXXV. 1. a. 4/1.)

Ne büntessen ez a szerv, ehhez csak az ügyészségnek, a bíróságnak van joga. El tudom képzelni, hogy morálisan büntethet, de nem csukathatja le az embereket. 1948–49-ben abból indultunk ki, hogy legyen egy szerv, amely kivizsgál dolgokat és utána az ügyészségnek, bíróságnak adja át. Nem ez lett belőle, hanem egy hatalmas állami szerv.

Nemcsak a gyárakban van szükség társadalmi ellenőrökre. Harcot kell folytatni a piaci árak ellenőrzése terén is. Szervezetté kell tenni a társadalmi ellenőrzést. Ezért javaslom, hogy az előterjesztést fogadjuk el és induljon el a munka. Legyen olyan bizottság, amely összegyűjti menetközben a szerzett tapasztalatokat és arról negyedévenként jelentést ad a Politikai Bizottságnak.

Elképzelhetőnek tartom, hogy legyen bizonyos fokú függetlenített apparátus. A pártnak és szakszervezetnek biztosítani kell azonban, hogy körülötte és mellette széles hálózat alakuljon ki. A szakszervezet az egyetlen olyan szerv, amelynek 2 millió tagja van. Ha ezek, vagy nagy részük dolgozni fog, csökkenni fognak a lopások, növekszik az éberség, a vezetők és munkások állandóan árgus szemek előtt vannak. Miért legyen a vezérigazgató és a miniszter mentes a területükön lévő hibákért való felelősségtől? Ha leváltanak egy minisztert, mert területén történt valami visszaélés, amiért ő a felelős, mindjárt nyugtalanokdni fog a többi miniszter is és felelősségteljesebben végzi munkáját. Ezért hiányolom, hogy az egyik pontban úgy van felvetve, hogy a Népfront, a szakszervezet, a Pénzügyminisztérium, a Nemzeti Bank. Nem kellene ezt megfordítani?³⁸ Elképzelhetetlen ugyanis, hogy a Pénzügyminisztérium, Nemzeti Bank ne lenne ott. Ő az úgynevezett szakszerűség és bürokrácia, amely felülvizsgálja a tényeket. De a társadalmi ellenőrzés nem a Pénzügyminisztériumra, Nemzeti Bankra épül fel – ezeket a szervezeteket igénybe veszi a társadalmi ellenőrzés.

El tudom fogadni a javaslatot, mert egy lépést jelent előre. Hogy a tizedik lépés milyen lesz, még nem tudom.

Befejezésül: tavaly szeptemberben vetődött fel, hogy csődöt mondott az olaj.³⁹ Kiderült, hogy hiába jelentették már előbb ezt alulról felfelé, azokat tartóztatták le, akik a jelentést küldték. Október 23-a előtt még viszolyogva adta ki a Minisztertanács az utasítást, hogy felelősségre kell vonni azokat, akik a bejelentés kivizsgálását akadályozzák. Még egy példa, Komló. Ha a várost nem a jelenlegi helyén, hanem 5 km-rel arrébb építik fel, most nem állana fent a veszély, hogy az egész várost le kell bontani, vagy abba kell hagyni a szén kutatását. Ugyanis a

³⁸ Mind az előterjesztésben, mind a határozatban a KNEB tanácsadó szervében képviselt testületek felsorolásának sorrendje a Pénzügyminisztériummal és a Nemzeti Bankkal kezdődik.

³⁹ Az 1952 óta termelő nagylengyeli kőolajmező 1955 végén megindult elviesedése következtében az idehaza felszínre hozott kőolaj mennyisége az 1955. évi 1600 ezer tonnáról 1956-ban 1200 ezer tonnára, 1957-ben 674 ezer tonnára csökkent. A talajvíz által okozott kár abból adódott, hogy a termelés nem a geológiai adottságoknak megfelelően folyt. A további vizesedés meggátolására átmenetileg szüneteltetni, majd mérsékelni kellett a felhozatalt. 1957-ben az előző év 1/3–1/4-ére, az év őszére napi 158 tonnáról 38 tonnára csökkent a termelés volumene. Ennek következtében 1957-ben – az 1955-ös 222 ezer tonna és az 1956-os 326 ezer tonna behozatalt – 990 ezer tonnára kellett emelni.

szén erei a lakóházak alatt 10 méterrel húzódnak és további feltárásnál ledőlnek a házak.⁴⁰ Azt akarjuk tehát, hogy ilyen kérdések többé ne forduljanak elő. A változtatásokat tanácskozzák meg azokkal, akiket az ellenőrzés előkészítésébe bevonunk.

Ki legyen a létrehozandó szerv gazdája? Pénzügyminisztérium, Nemzeti Bank, vagy a Minisztertanács? Olyan helyre kell ezt a szervet tenni, amely legfelső fokon irányít. Véleményem szerint a Minisztertanácshoz kell tenni, ahol határozatot hoznak. Legyen alárendelve a Minisztertanácsnak.

Ne csináljuk meg a legfelsőbb állami ellenőrzést anélkül, hogy ide be ne vonnánk a Belügyet. Adjon ide a Belügy szakembert. Olyan szakemberre van szükség, hogy ha az megszagol egy papírt, mindjárt látja, hogy bűdös, vagy nem bűdös.

Legyen benne a határozatban, hogy a párt vesse fel a szervezett munkásságnak a politikai és gazdasági morál megváltoztatását. Tűrhetetlen most a közömbösség ezen a téren. Vissza kell szerezni a szervezett munkások becsületességét. Vegyen részt e szervezet munkájában a KISZ is.⁴¹

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Sürgősen csinálják meg ezt a régen húzódó ügyet. Nem tartom tökéletesnek a javaslatot, pl. hogy a szervezet állami szerv legyen. Meg kell mondani, hogy mindenkítől független állami szerv legyen, amelynek tekintélye van, mert az ellenőrzésnek nem az a feladata csak, hogy a megtörtént disznóságokat leleplezze, hanem az is, hogy tekintélyével megakadályozza, hogy büntetteket hajtsanak végre.

Nem tudom, hogy a Minisztertanácshoz tartozzék-e, vagy ide és a párthoz is. Alapelv, hogy tekintélye legyen és olyan hatásköre, hogy a minisztertől a portáig mindenkít megvizsgálhat. Nem szeretném, ha bürokratikus apparátust építenénk fel, de valami apparátusra szükség van, az aktívákat irányítani kell, és pontos nyilvántartás vezetése is szükséges.

Azt is biztosítani kell, hogy megvédjük azokat az embereket, akik az ellenőrzésben részt vettek, a hibákat feltárták az esetleges üldöztetéssel szemben. Biztosítani kell, hogy ilyen embereket csak a felsőbb szerv jóváhagyásával lehessen elbocsátani.

E szervnek nem lehet csak az a feladata, hogy bejelentések alapján dolgozzék.

FOCK JENŐ elvtárs:

Hibát követünk el, ha csak abból indulunk ki, hogy lopások vannak és korrupció. Ha ez nem lenne olyan mérvű, mint most, akkor is szüksége lenne a kormánynak egy ellenőrző szervre, amely ellenőrzi a kormányhatározatok végrehajtását. Én tehát ennek a központi apparátusnak a lényegét abban látom, hogy a kormány

⁴⁰ „A város telepítésénél a lakótelep alatt elhúzódó vagy feltételezhetően elhúzódó széntelepek geológiai feltárását elmulasztották. Bár az aláfejtés veszélye jelenleg nem áll fenn, feltétlenül biztosítani kell, hogy a további lakóépületek felépítésénél előzetes geológiai vizsgálatokat folytassanak, egyrészt a szénvagon pontos elhelyezkedése, másrészt a csúszásveszélyes talajok miatt.” (DEÁK Ferenc–SZILÁGYI László: A komlói beruházásokról. *Statistikai Szemle*, 1957. 3. sz. 263.)

⁴¹ E javaslatok nem kerültek a határozatba.

legfontosabb, az egész népgazdaságot átfogó határozatai végrehajtását ellenőrizze, ennek ellenőrzése közben tapasztalatokat szerez, amit a kormány megfelelő szerveivel közöl.

Másik fontos gondolat, hogy a társadalmi ellenőrzést létre kell hozni, szervezett formát kell neki adni. Társadalmi ellenőrzés minden területen létezik csak nagyon elhanyagolt formában. A szakszervezeteknek pl. a kereskedelem területén október előtt 3-4 ezer fős aktívája volt, de ez elsorvadt. A tanácsnak is fontos feladata lenne a társadalmi ellenőrzés megvalósítása, de ott is elsikkad ez a munka. A társadalmi ellenőrzés szervezetté tételénél elsősorban abból kell kiindulni, hogy ezeken a területeken a választott tanácsstagokat aktivizáljuk és a szakszervezeteket elsősorban a kereskedelem területén és más területen is szervezetté kell tenni. Helyes, ha a Politikai Bizottság kimondja, hogy a megszervezendő ellenőrző szerv nem csökkentheti más szervek felelősségét a saját területükön történt hiányosságokért. Ha ezt kimondjuk, akkor azt is helyes kimondani, hogy a társadalmi ellenőrző szervek nem intézkedhetnek más szervek területén. Az intézkedést annak a szervnek vezetői kötelesek megtenni, ahova illetékesség szerint tartozik. Kirívó esetekben a kormány intézkedjék.⁴²

Azzal egyetértek, hogy csak járásokig legyen megszervezve, sőt nem is biztos, hogy minden járásban kell függetlenített ember. Legfeljebb járásonként 1-1 függetlenített emberre van szükség, de ne mondjuk ki előre, hogy kell.

Szó van arról, hogy a most létrehozandó szerv előre meghatározott munkaterv szerint dolgozzék. Ezt ne mondjuk ki, mert ha jól dolgozik, nagyon sok lesz a bejelentés, és azokat kell elsősorban kivizsgálni. Viszont ha munkaterv van, akkor igyekeznek azt végrehajtani és a bejelentések kivizsgálása háttérbe szorulhat.⁴³

Javaslat van arra, hogy a társadalmi aktívák igénybe vehetők munkaidő alatt. Ne mondjuk ezt ki, mert erre fognak majd rámenni. Sok aktívát lehet találni, akik hajlandók munkaidő után végezni ezt a feladatot. Pl. itt vannak a nyugdíjasok. Kerüljük, hogy a munkából vegyünk el embereket, ne mondjuk ki, hogy ebből szabályt lehet csinálni.

Három hónaponként adjon jelentést e szerv, és ha szükséges jelentést tehet máskor is.

A koordinálás kérdésében félreértés van Olt elvtársnál. Ez nem azt jelenti, hogy e szerv koordinál más szerveket.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Helyes volna kimondani, hogy ennek a népi ellenőrző szervnek nem a koordiná-

⁴² A határozatba került: „12. A megszervezendő népi ellenőrzési szerv léte nem csökkenti az állami szervek felelősségét a saját területükön történt hibákért, a hiányosságok felfedezéséért és kijavításukért.”

⁴³ „A népi ellenőrzés központi szerve a kormány által jóváhagyott munkaterv és a kormány megbízásai alapján végez vizsgálatot” – olvasható az előterjesztésben, tehát munkatervi kötelezettség a helyi szervekre vonatkozóan nem volt a szövegben. Az előterjesztés e mondata változtatás nélkül került át a határozatba.

lás a feladata. Az egyes intézmények a maguk vonalán kötelesek bizonyos ellenőrzésről gondoskodni és ez alól ezután sem mentesülnek.

Nekem az a véleményem, hogy munkatervre azért szükség van – ez szerény legyen – és ne csak a bejelentések alapján dolgozzanak, hanem saját kezdeményezésre is. Ha munkaterv szerinti munkát is végeznek, növelni kell az aktívák számát. Egyetértek azzal, hogy be kell vonni a tanácstagokat, szakszervezeteket ebbe a munkába, de ne mondjuk ki, hogy munkaidő alatt végezzék a társadalmi ellenőrzést.

Felépítést illetően: azt hiszem, hogy országos társadalmi ellenőrzés nem létezhet, ha csak egy központi apparátus van. A központi szerv megteremtése után Budapesten és a megyei székhelyeken létre kellene hozni ezeket a bizottságokat. A budapesti és megyei társadalmi ellenőrző bizottság elnökei függetlenítettek legyenek. Az a tapasztalatunk, hogy ha az ilyen ellenőrző szerv elnöke nem függetlenített, akkor az egész szerv összeomlik.

Hatáskörrel kapcsolatban: ha a hatáskör nagyobb, ha büntető joga is van ennek a szervnek, akkor a felelősség is nagyobb. Nem javaslom a büntető hatáskör megadását most az indulásnál, de erre vissza kell térni bizonyos idő múlva és helyénvaló lesz pénzbírságolási hatáskörrel felruházni olyan esetben, amikor megállapítja, hogy törvényeket, rendeleteket szegnek meg, amelyek megszegéséért pénzbírság jár.⁴⁴ Arról lehet szó, hogy ezeket a büntetéseket csak az ügyészi szervek tárgyalása után lehet foganatosítani. Azzal egyetértek, hogy hozzá kell fogni a szerv megalakításához.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A társadalmi tulajdon megkárosítása havi kb. 30-40 milliós kárt okoz. Ennek egy részét sikerül a rendőri, bírói szerveknek megtorolni, de mégsem ez a terület, ahol a legnagyobb mértékben károsítják meg az államot. Ezért olyan kérdésekben, mint a gazdasági feladatok megoldása, nagy hatáskört kell biztosítani ennek a szervnek. Ha visszanezünk, az elmúlt években láthatjuk, hogy a tervezéseknél, objektumok építésénél, kijelölésénél milliárdokban kifejezhető összegekkel csaptak be bennünket. Ezekből is le lehet szűrni a gazdasági visszaélések, bűncselekmények irányát és jellegét. Szerintem tehát ennek a szervnek a figyelmet erre a területre és a külkereskedelemre kell irányítani. Ebben nagyon széles hatáskört

⁴⁴ A népi ellenőrzésről szóló 1957. VII. törvény valóban nem adott a népi ellenőrzés szervezetének büntető hatáskört. Joga arra volt, hogy a rendőrséget, ügyészséget, vagy a vizsgált szervezet felettes szervét értesítse a tapasztalt rendellenességről, a bűncselekmény gyanújáról vagy tényéről. A rendőrség és az ügyészség ugyanakkor nyolc napon belül köteles volt eljárni az ügyben, és annak eredményéről értesíteni a népi ellenőrzési bizottságot. Az 1964. évi 12. sz. törvényerejű rendelet a KNEB-nek jogot adott a vizsgált szerv vezetőjének felfüggesztésére, ellene fegyelmi vizsgálat megindítására, a vizsgált szerv vagyonának zárolására. (*Törvénytár*, 1964. 100–101.) Az 1960. évi 9. sz. és az 1964. évi 12. sz. tvr. a KNEB hatáskörét kiegészítette a SZOT-ra, illetve a szakszervezetekre a részükre juttatott állami eszközök felhasználása tekintetében, továbbá a kormány által meghatározott esetekben a fegyveres erőkre. A népi ellenőrzésről szóló 1968. évi V. sz. új törvény e jogokat kiterjesztette (a KNEB szanálási eljárás megindítását és gazdasági bírság kiszabását is kezdeményezhette), de büntető hatáskörrel nem rendelkezett. (*Törvénytár*, 1968. 64–68.)

kell biztosítani.⁴⁵ A bejelentések nagy figyelmet igényelnek, mert kis jelentések-ből nagy ügyeket lehet felgöngyöltetni. Széles hatáskört viszont nem lehet úgy biztosítani, hogy ne legyen bizonyos büntető szankció meghatározva. Meg kell még vizsgálni, milyenekről lehet szó.

Járásoknál ügyelni kell arra, hogy a megyei tanácsok és járások mellett dolgozó szerveknél veszélyes elcsúszás van, mert nincs hatáskörük, csak felügyeleti joguk a gazdasági szervek fölött. Ha tehát létrehozunk ilyen szervet, nagyon fontos, hogy hatáskörét is megállapítsuk.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Nem ott van a legnagyobb kár, hogy lopások vannak az üzemekben. Sokkal nagyobb károk is vannak. Pl. az Ikaruszban az elvtársak elmondták, hogy mi azt mondjuk, hogy nincs anyag, ugyanakkor rengeteg anyag megy tönkre azért, hogy új gyártmányok előállítására térnek rá és a régiből leszabott és megmaradt anyagot nem tudják felhasználni. Nekem megmutattak három vagon vasat, túlnyomó többségében hengerelt acélt, amiből igen sok hulladékba megy. Nagy szabotázsok folynak főleg a tervező, kivitelező intézeteknél, különböző kivitelező építő vállalatoknál és más területen is, ami jóval nagyobb kárt jelent, mint amit ellopnak. Persze ez ellen is védekezni kell.

Biztosítani kell, hogy azoknak az embereknek a nyakát, akik ebben a szervben társadalmi munkásként részt vesznek, ne lehessen könnyen kitörni. Ne legyen az, ami régen volt, hogy nem a főosztályvezetőt váltották le és megtörtént, hogy az újság 2 hónapon keresztül cikkezett egy nagy visszaélés miatt és az illetékes miniszter, aki szintén felelős volt ezért, a helyén volt, a bejelentőt pedig kivágták a helyéről. Azokat is ki kell vágni, akik mentik a csavargókat, mert csak így tudunk ezen a téren rendet csinálni. Ott volt a legnagyobb baj, hogy sok csavargót felülről mentettek, nem tudom ki által. A bejelentéseket kiadták kivizsgálásra annak, aki ellen a bejelentés szólt. Drákói intézkedésekre van szükség azok ellen, akik a népi ellenőrzés hatékonyságát bármilyen formában akadályozzák.

Hatáskör és védelem kell a népi ellenőrzés résztvevőinek és a bejelentőknek is. Lehet úgy megszövegezni az erről szóló törvényt, hogy a rosszindulatú rágalma-zókat is büntetni kell. Most az ellenség egyik módszere a rágalmazás, amivel el akarja vonni a figyelmet bizonyos fontos dolgokról.⁴⁶

Azt hiszem, az volna a helyes, ha mi magát a szervnek létrehozását kimondanánk, de közben utasítanánk az igazságügyet, ügyészséget és az állami ellenőrző

---

⁴⁵ A törvény nem preferált területeket. A külkereskedelem kérdését, bár 1957. október 29-én napi-rendre került, a Politikai Bizottság nem tárgyalta meg. (L. a 16. sz. dokumentumot.)

⁴⁶ A népi ellenőrzési bizottságok elnökeit, elnökhelyetteseit és tagjait a közhivatalnokokat megillető büntetőjogi védelem, a nem függetlenített ellenőröket munkajogi védelem illette meg. A 23. paragrafus előírta: „Azokra a személyekre, akik a népi ellenőrzési bizottságnál, vagy a népi ellenőrnél közérdekű bejelentéseket vagy javaslatokat tesznek, az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény 68. §-ában előírt védelmet kell biztosítani.” (*Törvénytar*, 1957. 51.) A népi ellenőrzés tevékenységének akadályozása büntettnek minősült. A „rágalmazó”, félrevezető bejelentések nem kerültek e rendelkezés hatálya alá.

központ meglévő apparátusából tapasztalattal rendelkező elvtársakat, valamint a belügyet és szakszervezetet, dolgozzanak ki olyan törvénytervezetet, amely egyrészt biztosítja a megfelelő hatáskört, másrészt eredményessé teszi és minden gátló erőt elrettent attól, hogy megmentsen embereket.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Inkább azokra a dolgokra szeretnék kitérni, ahol nem tudok egyetérteni a felszólalásokkal.

Két felszólaló kb. teljes mértékben a javaslat ellen fordult: Olt és Kovács elvtárs. Amit Olt elvtárs a bevezetőben elmondott, azzal túlnyomórészt egyetértek és a korábbi tervezetek nagyrészt ebből a bevezetőből álltak. Ezt azért hagytam el, mert nem tartalmaztak konkrét javaslatot, hogyan is menjünk tovább és Olt elvtárs sem mondta meg, hogy a bevezető után mit kellene tenni. Ilyen dolgokkal, hogy a nép széles tömegeire kell támaszkodni, hogy többről van szó, mint a lopások megtorlásáról, az egész államigazgatás ellenőrzése és megszilárdítása szükséges, stb. nem tudok mihez fogni. Elhagytam ezeket a javaslatokból és elhagytam a különböző káderjellemzéseket, hogy milyenek legyenek a vezetők, az egyes aktivisták, a megyei, vagy járási vezetők, a párt, vagy szakszervezet milyen szempontok alapján válogassa ki az embereket. Ehelyett igyekeztem a vázra szorítkozni, amely többé-kevésbé megfogható konkrét javaslatokat tartalmaz.

Kovács elvtárs – mint azt Marosán elvtárs helyesen mondta – tulajdonképpen a régi szervezet visszaállítását javasolná. Kovács elvtársék alapján úgy látják, hogy a régi ÁEM-ben csak a vezetés volt rossz, de a szerv egyébként nagyjában bevált, ezért kisebb-nagyobb változtatásokkal lényegében e szerv felállítását javasolják.

Mi a párt állásfoglalásából kiindulva megpróbáltunk újat javasolni, és ezért nehéz most még konkretizálni a tennivalókat.

Mint már Fock elvtárs is megjegyezte, Olt elvtársnál tévedés van abban, hogy a népi ellenőrzésnek kell az ellenőrzést általában koordinálni. Itt arról van szó, hogy a népi ellenőrzéshez befut sok jelentés, de ugyanakkor más szervekhez: szakszervezetekhez, Minisztertanácshoz, minisztériumokhoz is érkeznek panaszok, bejelentések. Összejönnének azok az emberek, akik látják, hogy a különböző szervekhez milyen jellegű panaszok érkeznek be, és ebből megállapítják, hogy országos, megyei, vagy kisebb terület jelenségeiről van szó és az ellenőrzés mértékét is így állapíthatják meg, és tudják, mire kell felhívni a Minisztertanács, vagy a párt figyelmét.

Ennek az előterjesztésnek kétségkívül sok a hibája és hiányosság az is, hogy az előterjesztésből az vehető ki, hogy ennek a szervnek létrehozását a különböző gazdasági bajok indokolják. Nemcsak a lopásról, rablásról van szó, hanem igen nyugtalanító jelenség, hogy a dolgozók sérelmei olyan százalékban maradnak megtorlatlanul, ami rossz hangulatot kelt a dolgozók körében. Egyre szélesebb körben terjed az a felfogás, hogy nincs értelme panaszt tenni, úgysem lesz belőle semmi. Sajnos ez nem egyszerűen a csüggedt emberek hangulata, hanem ténye-

ken alapuló meggyőződés. Rengeteg olyan panasz van, aminél nem számíthatnak arra, hogy orvoslásra találjanak. Ezen a téren ma rosszabb a helyzet, mint október 23-a előtt volt. Akkor is tömegével fordult elő, hogy a pártközpontba érkező bejelentések ahhoz a szervhez kerültek, aki ellen a bejelentés szólt.

Azzal, amit Marosán elvtárs mondott, egyetértek, de nagyobbbrészt itt olyan dolgokról van szó, amit későbbi időpontban lehet megvalósítani. Münnich elvtárrsal egyetértek. Fock elvtárs felvetette, hogy ne legyen munkatervük, mert ez még munkát ad nekik a bejelentések kivizsgálásán túl. Kell valami munkaterv, mert pl. rajtaütésszerű munkát munkaterv szerint kell csinálni. Nekik is legyenek kezdeményezéseik.

Végül itt van egy sokat vitatott kérdés: tegyük-e lehetővé, hogy az aktívák munkaidő alatt is dolgozzanak. Azt hiszem, hogy ezt kizárni nem lehet. Egyetértek azzal, hogy ez ne legyen rendszer és igyekezzünk a munkaidő után folytatni a vizsgálatot, de elengedhetetlen, hogy munkaidő alatt is vegyünk igénybe aktívákat ellenőrzés folytatására.

KISS KÁROLY elvtárs:

A munkaidő alatt végzendő ellenőrzéssel kapcsolatban új fogalmazás szükséges az előterjesztésnél. Az állami ellenőrzés régi formájára nem lehet azt mondani, hogy semmi hasznos dolgot nem csinált. Gyengeségének különböző okai voltak, egyrészt az államapparátusban magában és általában az állami ellenőrzésben is kialakult bürokratikus módszer és az, hogy jelzéseit, javaslatait a legfelsőbb állami szervek ritkán vették figyelembe. A minisztériumban a vezetés nem volt kielégítő és az ellenőrzés során nem megfelelően támaszkodtak a dolgozók véleményére. Majd a gyakorlat fogja megmutatni, hogy az új típusú ellenőrzés hogyan fog működni, és milyen eredményeket tud elérni.

2. Előterjesztés az egyetemek és főiskolák új vezetőinek kinevezésére vonatkozóan

MEISEL JÁNOS elvtárs:

Az anyag mellékletéhez három kiegészítésem lenne: a második oldal közepén [a] Budapesti Műszaki Egyetemenél utolsónak feltüntetett rektorhelyettes, Kozmann György nem pártonkívüli, hanem párttag. Közvetlen alatta Reuss Endre helyett Rácz Elemér egyetemi tanár, pártonkívüli. A harmadik oldalon az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem rektorhelyettesei után hiányzik a Közlekedési Üzemmérnöki Kar. Ott dékán: Turányi István, javasolt dékán: Kádas Kálmán.

FOCK JENŐ elvtárs:

Az első észrevételem, hogy a rektorokon kívül a többiek nem tartoznak a Politikai Bizottsághoz, tehát azokban a kérdésekben ne hozzunk határozatot.

Másik általános megjegyzésem, hogy a múltkor itt szerepelt, milyen változások következnek be az egyetemek vezetésében.⁴⁷ Akkor határoztunk arról is, hogy

⁴⁷ Az Ideiglenes Intéző Bizottság 1957. június 14-i határozata az egyetemeken és főiskolákon indított fegyelmi ügyekről. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet, i. m..112.)

akik az egyetemekről kikerülnek, mert nem alkalmasak arra, hogy fiatalságunkat neveljék, azokat nem kell félredobni, mint szakembereket. Ennek a határozatnak nem szereztünk érvényt. Kiesik az illető a minisztérium keretéből, ha elkerül az egyetemről és nem gondoskodik róla sem a minisztérium, sem a Tudományos és Kulturális Osztály. Hozzám már jöttek olyan jelzéssel, hogy az egyetemről kikerült, vagy még ki sem került embereket furkálják a kutatóintézetekben. Meg kell védeni ezeket az embereket, és gondoskodni kell, hogy megfelelő védelmet kapjanak. Ne haljanak meg, mint szakemberek számunkra.

Bognárral kapcsolatban van észrevételem. Első észrevételem, hogy egyáltalán nem szakember a közgazdaságtudományok terén, tanult mestersége tanító,⁴⁸ kereskedelemhez ért,⁴⁹ ezt a tanszéket jól vezeti, de ez nem teszi alkalmassá arra, hogy rektor legyen a Közgazdaságtudományi Egyetemen. És ha hozzáteszem, hogy ez Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem, még inkább nem tartom Bognárt alkalmasnak. Ne kerüljünk olyan helyzetbe, mint a kormányalakításnál.⁵⁰ Ne vigyük előre, hagyjuk dolgozni jelenlegi helyén. Helyette akár ott maradhat László Imre, vagy akiket a továbbiakban előre akarunk léptetni: pl. Haász Árpád. Vagy lehetne helyette Forgács, vagy a pártfőiskola volt helyettes igazgatója, Vörös Gyula elvtárs.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Az egyik tájékoztató mellékletnél nem tudom nyugodt lélekkel elfogadni, hogy Péter György helyére Szamuely Tibort akarják az elvtársak kinevezni.⁵¹ Ő kissé hajlamos arra, hogy nagybátyja nevével visszaéljen, fontoskodó, zavarokat csinál, és csinált. Emlékszem, mikor Szigeti elvtársnál tárgyaltuk a történelmi kar helyzetét, közölték, hogy baloldali demagógiával Szamuely akadályozta meg, hogy Székely Györgyöt felvegyék a pártba, holott jóval magasabban áll, mint Szamuely. Nem hiszem, hogy az ő kinevezése a párt tekintélyének és az oktatás színvonalának emelését fogja eredményezni.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Bognár József kérdéséhez. Azzal nem nagyon lehet vitatkozni, hogy a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre valószínűleg jó marxista kell. Erről a rektor kérdésről beszéltem Haász elvtárral is és ő is Bognárt javasolja, bár neki is vannak vele szemben észrevételei. Javasolja azért, mert Bognár az eddigi tapasztalatok szerint lelkiismeretesen látja el a munkát, sok időt szentel az egyete-

⁴⁸ Bognár József 1940-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen középiskolai tanári oklevelet szerzett.

⁴⁹ 1949–1956 között bel- és külkereskedelmi miniszter volt. 1954-től a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen a Belkereskedelmi Tanszéken tanított.

⁵⁰ Az 1957. május 9-i kormányalakításnál Bognár József kereskedelmi miniszternek volt jelölve. Először vállalta a megbízatást, de az utolsó pillanatban – családi okokra hivatkozva, de valójában politikai okokból is – visszalépett.

⁵¹ Székely György történészről van szó, aki az ELTE oktatási rektorhelyettese volt. Szamuely Tibor egy évre vette át tőle a tisztséget, 1958–1962 között ismét Székely György volt az oktatási rektorhelyettes. (*Az Eötvös Loránd Tudományegyetem története 1945–1970*. ELTE kiadás, d. n. 715.)

mi munkának, előadásaira lelkiismeretesen felkészül és általában az ő előadása ellen különösebb kifogás nem merült fel. Nem tudom, hogy Friss elvtársnak mi erről a véleménye. Ha itt egyedül Bognár személyével kapcsolatban merülnek fel kifogások, akkor Haász elvtársat kellene megpróbálni. De vele sem tudnánk elegendet tenni annak a követelménynek, hogy jó marxista közgazdász legyen a rektor. Nála más szempontok vannak és ő – úgy tudom – nem foglalkozik intenzíven az egyetem kérdésével. Még inkább háttérbe akarja ezt az egyetemi munkát szorítani más társadalmi munkával szemben. A rektori megbízatások általában egy évre szólnak.

Amit Nemes elvtárs Szamuelyvel kapcsolatban felvet, igaz. De most a Politikai Bizottságnak úgy sem kell a dékánok kérdésében határozatot hozni, ezt az ügyet majd külön meg kell nézni.

KISS KÁROLY elvtárs:

Én ismerem Bognárt jól, és az utóbbi időben a kormány alakítása előtt volt velem két beszélgetésünk a párthoz való viszonyát illetően is. Ő nem akarja teljesen lekötöni magát a kormány és a párt mellé, mert úgy gondolja: lehet, hogy változás lesz. Feleségére hivatkozik, aki ideges, ha többet csinál, mint, amit feltétlen muszáj. Miután megmondtuk, hogy olyan kikötéssel nem lehet jönni, hogy azt szedjen oda a minisztériumba, akit akar, nem vállalta a részvételt a kormányban. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre jó lenne egy párttag rektor. Én a lehetőséget nem ismerem, és nem tudok javaslatot tenni. Lakos meg volt szédülve októberben és a részünkre készített feljegyzése a népi demokrácia sírfeliratának felelt meg inkább, mint reális helyzetképek.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Csak Bognár rektori kinevezése ellen akarok felszólalni. Semmi körülmények között sem tartom helyesnek, hogy oda menjen.

BARLA-SZABÓ ÖDÖN elvtárs:

Én egyetértek, amit Fock elvtárs mondott a fegyelmileg elbocsátott rektorok, professzorok ügyével kapcsolatban. Pl. Mosonyi [Emil]t sehol sem akarják elvállalni, és fennáll annak a veszélye, hogy sehol sem tudnak elhelyezkedni. Határozatot kellene hozni, hogy vállalják őket, ha áthelyezik.

Bognárral kapcsolatban: az egyetem pártszervezete is Bognár mellett van. Többet én nem tudok róla, elég tekintélyes szakmai szempontból, bár nagy irodalmi munkássága neki nincs. Felmerült Lakos, én sokat dolgoztam vele együtt. Ő beteg, naponta 1-2 órát dolgozhat csak. Inkább biztosítani kellene, hogy megírja disszertációját. Vörös Gyula már felmerült tanszékvezetőnek, ő azonban nem vállalta. Háty László elvtársat jónak tartanám.

4. Javaslat a Politikai Bizottság és a Titkárság munkatervére

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Mi a gyengéje az előterjesztésnek? Látszik rajta, úgy van összeállítva, ahogyan alulról szorították, nem arról van benne szó, hogy milyen kérdések előtt állunk,

mit kell megoldani. Nem szerepel benne olyan fontos kérdés, mint az egész magyar értelmiség problémája, velük szemben a párt politikai magatartása. A munkaterv szerint beszámoltatjuk a Vasas Szakszervezetet, de nem számoltatjuk be a SZOT-ot. Nem nézzük meg, hogy milyen feladatokat kell a szakszervezeti munka területén általában megcsinálni. A Vasas Szakszervezet munkája megvizsgálásánál nem tudom általában a szakszervezetek problémáit felmérni.⁵²

Nem szerepelne a KISZ sem itt, ha a VIT-re nem mennének. Pedig a KISZ-t be kell számoltatni a hozott határozat alapján.⁵³ Tegnap tárgyaltuk a budapesti pártbizottság féléves munkatervét,⁵⁴ amit háromnegyed évre hosszabbítottunk meg, úgy osztottuk el a feladatokat.

Szeretném, ha a munkaterv alapján azt is meglátnánk, hogyan érvényesülnek a régi határozatok. Pl. a múltkor hoztunk határozatot, hogy a Politikai Bizottság tagjai menjenek ki az egyetemekre.⁵⁵ Látni kellene, hogyan néz ki Budapest, hogyan néz ki az egész ország. Mi történt, mit kellene csinálni? Mit fejlődünk a konferencia óta eltelt időpontban. A mostani túl sok részletezésben elsikkad a lényeg. Hol van a káderkérdés? Nincsenek tisztázott káderpolitikai elvek. Hogyan akarjuk az egész káderkérdést megszervezni? Budapesten szeptember 11-re elkészítjük az anyagot, aminek alapján káderpolitikánkat végezzük.⁵⁶

Hiányolom, hogy a munkaterv nem félévre készült, nekünk nagyobb távlatokban kell előre tervezni. Foglalkozni kellene benne azzal: hányszor akarjuk a vezetőket összehívni, az aktivistákkal beszélni, hogy a kialakult egészséges szellemet hogyan akarjuk továbbvinni. A Politikai Bizottságnak tehát konkrétan kellene előre meghatározni munkáját, hogy ne lökészerűen dolgozzunk.

Javasolom, hogy legalább 3-4 új pont legyen a munkatervben. Ez pedig ebből nem jön ki. Mindannyian szorítva vagyunk az operatív munkára. Azzal egyetértünk, hogy mikor gazdasági kérdésekről tárgyalunk, utána a mezőgazdaság kérdésével akarunk foglalkozni. A budapesti jelentés ne szeptember 11-én, hanem a hónap végén kerüljön Politikai Bizottság elé, és akkor általános jelentést adnánk Budapestről.⁵⁷ Javasolom még, hogy a nőszervezet programját ne Titkárság, hanem Politikai Bizottság elé hozzuk.⁵⁸

⁵² A Vasas Szakszervezet helyére a SZOT irányító tevékenységéről szóló beszámoló került 1957. szeptember 18-ára. A Politikai Bizottság azonban nem tárgyalt a témáról.

⁵³ Ez tévedés, a KISZ beszámoltatását az 1957. szeptember 25-i ülésre tervezték. Ez szeptember 24-i dátummal a határozatban is benne maradt. A Politikai Bizottság október 9-i ülésén tárgyalta a KISZ Országos Értekezletének kérdéseit. (L. a 13. sz. dokumentumot.)

⁵⁴ L. BFL XXXV. I. a. 3/6.

⁵⁵ L. az 1. sz. dokumentumot.

⁵⁶ A káderpolitikánk irányelvei és szervezeti kérdései napirend az 1957. szeptember 17-i ülésen kapott helyet. A PB ekkor tárgyalta is az „ellenséges elemek állami posztokról való kiszorításáról” szóló napirendet. (L. a 12. sz. dokumentumot.)

⁵⁷ Ez a napirend a szeptember 10-ére módosított ülésnél maradt a határozatban, megtárgyalására azonban nem került sor.

⁵⁸ L. a 4. és 9. sz. dokumentumot.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A termelőszövetkezetek megerősítésével kapcsolatos anyagban benne van a termelés és továbbfejlesztés is, ezért ez egy pont legyen. Július 30-a után javasolom a földműves szövetkezetek kérdését ide hozni, funkciójuk kiszélesítésére vonatkozó javaslatot egy héttel később, mert szeretnénk még egyszer megvitatni. Javasolom, hogy augusztus 6-án tárgyaljuk a gépállomások felülvizsgálásával kapcsolatos anyagot.⁵⁹

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Marosán elvtárs által felvetett kérdések igen komolyak. Most három fő kérdés áll a párt előtt: gazdasági, kulturális és tömegszervezetek munkájának kérdése.

Fehér elvtárs javasolt három kérdést, de azt hiszem, a javaslata nem megfelelő. Most ennyire nem kellene szétaprózni a kérdéseket, összpontosítani kellene egy ülésre. Egy másik ülésen általában kulturális kérdésekkel kellene foglalkozni. Ez megkönnyítené az anyagok tárgyalását.

A Titkárság munkatervében vannak olyan dolgok, melyeket inkább a Politikai Bizottságnak kellene megvitatni. Ilyenek: a községi tanácsok hatáskörére és szervezetére vonatkozó javaslat, a KISZ munkájával és a tagkönyvcserével kapcsolatos előterjesztések.⁶⁰

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Szeptember 18-ra van a Vázas Szakszervezet munkájáról szóló beszámoló. Nem volna-e helyesebb, ha a SZOT számolna be a szakszervezet üzemi munkájáról. Ebben az esetben én lennék a felelős.⁶¹

KÁLLAI GYULA elvtárs:

A kulturális problémákkal kapcsolatban: egyszerre nem tudjuk ezeket a dolgokat idehozni, de egyes részkérdésekkel már foglalkozunk, és ezeket szeretnénk szeptemberbe[n] idehozni. Dolgozunk az egyetemi oktatással kapcsolatos problémákon is, amit októberben szeretnénk idehozni. Készíteni akarunk a színház, film, irodalmi élet kérdéseiről is jelentést, amit elfogadás után kulturális aktívákon is megvitatnánk.⁶²

⁵⁹ A határozatnak megfelelően a PB 1957. július 23-án tárgyalta meg a termelőszövetkezetek gazdasági megerősítéséről szóló előterjesztést. (L. a 4. sz. dokumentumot.) Augusztus 27-én került napirendre a földműves szövetkezetek helyzete. (L. a 9. sz. dokumentumot.) Elmaradt az ugyancsak augusztus 27-re tervezett „A mezőgazdasági termelés tervszerű befolyásolásának módszerei” téma megvitatása. Erre a sorsra jutott az október 8-ára előírt „Jelentés a mezőgazdasági áruk felvásárlásáról” napirend is.

⁶⁰ Augusztus 27-re került a „Javaslat a tanácsok hatáskörére és szervezetére vonatkozó MT határozatra” címet viselő napirend, amit a PB szeptember 3-án tárgyalta. (L. a 10. sz. dokumentumot.) A tagkönyvcseré kérdését szeptember 10-re tervezték, de a PB már augusztus 6-án határozatot hozott e kérdésben. (L. a 6. sz. dokumentumot.)

⁶¹ A javaslatnak megfelelően módosult – de meg nem tárgyalta – napirend felelőseként Gáspár Sándort jelölték meg a határozatban.

⁶² A határozat szeptember 3-ára a színházi és irodalmi élet kérdéseit, szeptember 24-ére a párt egyetempolitikáját, október 1-jére a filmgyártást, és október 15-ére az MSZMP kulturális programját, értelmiségi politikáját tűzte napirendre. Ebből augusztus 6-án az irodalom helyzete (L. a 6. sz. dokumentumot) került ténylegesen a PB elé.

7. Különfélék

a.) Beszámoló a Bolgár KP üléséről

KISS KÁROLY elvtárs:

Sztojcsev nagykövet – nálam tett látogatásakor⁶³ – közölte, hogy a július 5–6-án tartott politikai bizottsági ülésen foglalkoztak a párt egységének kérdésével.

A Központi Bizottság két napig tartó július 11–12-i ülésén tovább folytatták a vitát, melyben élesen bírálták Georgij Csankov politikai bizottsági tag, a minisztertanács első elnökhelyettese, valamint Janko Panov és Dobri Terpesev központi bizottsági tagok pártellenes tevékenységét.

Csankovról kiderült, hogy a Központi Bizottság áprilisi határozatait⁶⁴ csak szóban fogadta el, a valóságban ellene tevékenykedett és pártellenes frakciót igyekezett létrehozni abból a célból, hogy változást idézzon elő a párt legfelsőbb vezetésében; magát legfőbb vezetőnek képzelte és – mint ilyen – a Politikai Bizottság tudta és beleegyezése nélkül tájékoztató és rágalmozó leveleket írt a Szovjetunió Kommunista Pártja Politikai Bizottságának. A Központi Bizottság ülésén kísérletet tett a párt egységének megbontására.⁶⁵

Dobri Terpesev – telve ambícióval – azt képzelte magáról, hogy ő van hivatva az ország első emberének lenni.⁶⁶ A Politikai Bizottság javasolta a Központi Bizottságnak Csankov kizárását a Politikai Bizottságból. A Központi Bizottság 209 szavazattal egyhangúlag kizárta Csankovot a Politikai Bizottságból, valamint Panovot, Terpesevet és Csankovot a Központi Bizottságból.

---

⁶³ A látogatás pontos dátuma nem ismeretes előttünk.

⁶⁴ A BKP KB 1956. április 2–6-i üléséről van szó, amely az SZKP XX. kongresszusával foglalkozott, fellépett a személyi kultusz és a nehézipar abszolút prioritása ellen, kilátásba helyezte az életszínvonal emelését és a mezőgazdaság fokozottabb támogatását. Az ülésen személyi változásokra is sor került a bolgár párt- és állami vezetésben.

⁶⁵ 1957. július 16-án a szocialista országok nagykövetei tájékoztatást kaptak a bolgár külügyminisztertől a személyi döntések okairól. A magyar nagykövet 1957. augusztus 8-i jelentése Csankov menesztésével kapcsolatban a következőket rögzítette: „A Tervhivatal elnöke tisztében akadályozta a párt politikájának megvalósulását, amelyek a tömegek életszínvonala javulását célozták. Nem tisztelte a párt vezető szerveinek határozatát és például a gyermekek után járó családi pótlék fel-emelésével kapcsolatban a határozat elfogadása után kijelentette, hogy azzal nem ért egyet, mert ez a határozat »ugrás az ismeretlenbe«. A Központi Vezetőség megállapította, hogy az általa vezetett hivatalban nem volt egészséges munkaszellem, mert mindig a párt határozatait fékező javaslatokat terjesztettek elő. Az ő hibájával róják fel a bolgár külkereskedelemben jelentkező negatív vonásokat, hogy nagyon olcsón adnak el, és rossz a kapitalista országok felé folytatott külkereskedelmi mérlegük. Csankov munkamódszerei nem javították ezt a helyzetet, de a rossz kereskedelem felé, a nem kifizetődő kereskedelem felé lökték a bolgár népgazdaságot.” (MOL M-KS 288. f. 32. cs. 1957/6. ó. c.)

⁶⁶ Terpesev „büne” valójában az volt, hogy kapcsolatot tartott a Parasztszövetség félreállított vezetőivel, egyiket meg is látogatta a börtönben, ami zavart keltett a parasztszervezet vezetőiben. Terpesev már 1944-ben egy angol–francia–amerikai orientáció híveként lépett fel a szovjet orientáció képviselő politikuskokkal szemben.

Gyemjanov külkereskedelmi miniszter helyére Borisz Taszkovot nevezték ki.⁶⁷

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte:

Fehér Margit

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 35. ő. e. Géppel írt tisztázat

A határozati jegyzőkönyv Kiss Károly és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit saját kezű aláírásával hitelesített. Az ülésről nem jelent meg közlemény. A népi ellenőrzés létrehozásáról szóló határozat megjelent A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai, i. m. 105–107. oldalán.

---

⁶⁷ A BKP KB 1957. július 11–12-i ülésének határozatáról – a KB egyes tagjai pártellenes tevékenységéről – a PB tagjai írásos tájékoztatót is kaptak. (MOL M–KS 288. f. 11. cs. 132. ő. e.)

4.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 23-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pld-ban Mné.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 23-i üléséről

Jelen vannak: Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kiss Károly, Marosán György, Münnich Ferenc, Nemes Dezső, Somogyi Miklós és Friss István elvtársak.

Napirend:

1. Határozati javaslat a mezőgazdasági termelészövetkezetek gazdasági megerősítéséről és fejlesztéséről

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Meghívottak: Dögei Imre, Keresztes Mihály, Márczis Antal, Magyar András, Tisza József, Szőke Mátyás, Antos István, Kovács Imre, Nádas Gáspár és Bencze Károly elvtársak.

2. Előterjesztés a színházak és hasonló jellegű intézmények állami támogatásának csökkentésére, valamint a mozik helyárainak emelésére

Előadó: Friss István elvtárs

Meghívottak: Antos István, Aczél György, Fajt[h] Tibor és Barla-Szabó Ödön elvtársak

3. Az MSZMP KB és a SZOT határozata a párt és a szakszervezeti szervek feladatairól, az üzemi termelési tanácskozások[ka] és a szocialista munkaversennyel kapcsolatban

Előadó: Somogyi Miklós elvtárs

Meghívottak: Beckl Sándor (SZOT), Török István (Vasas Szakszervezet), Brutyó János (Építőipari Szakszervezet), Bárányos József és Nemeslaki Tivadar (PTO), Szurdi István és Borbély Sándor elvtársak

4. Javaslat a Magyar Nőmozgalom programtervezetére

Előadó: Ortutay Zsuzsa elvtársnő

Meghívottak: Gábri Mihály, Vass Istvánné, Fehér Lajosné, Bodonyi Pálné elvtársak

5. Javaslat a Magyar Honvédelmi Sportszövetség Országos Elnökségére

Előadó: Tarcsai Tibor elvtárs

6. Személyi javaslatok

1. Határozati javaslat a mezőgazdasági termelőszövetkezetek gazdasági megerősítéséről és fejlesztéséről

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Hozzászóltak: Kiss Károly, Dögei Imre, Keresztes Mihály, Antos István, Magyarai András, Kovács Imre, Tisza József, Márczis Antal, Nádas Gáspár, Szőke Mátyás, Fock Jenő, Marosán György, Friss István, Somogyi Miklós, Nemes Dezső, Münnich Ferenc, Biszku Béla elvtársak

A mezőgazdasági termelőszövetkezetek gazdasági megerősítéséről és fejlesztéséről szóló előterjesztést az elhangzott vita alapján átdolgozva ismét Politikai Bizottság elé kell terjeszteni.² Az anyagi kihatásokat csak fő vonásaiban kell feltüntetni, a részletes gazdasági intézkedésekre a Minisztertanács hozzon határozatot.³

Az átdolgozásnál az alábbi szempontokat kell szem előtt tartani:

A termelőszövetkezetek megerősítésére vonatkozó rendszabályokat úgy terjesszék a Politikai Bizottság elé, hogy annak valószínű anyagi kihatásait és a termelésnél várható eredményeit tüntessék fel.

A Politikai Bizottság a jelenlegi helyzetben nem tartja célszerűnek, hogy megyéknként géptársulásokat szervezzenek, ezt a gépek csekély száma miatt nem lehet most megvalósítani.⁴

A külföldről behozott Zetor traktorokat elsősorban a gépállomások részére kell biztosítani. Azok szükségleteinek kielégítése után lehetővé kell tenni, hogy azok a termelőszövetkezetek, amelyek jól gazdálkodnak, ahol a szakvezetés és a nagyüzemi gépkihasználás feltételei biztosítva vannak, az állam iránti kötelezettségeiket teljesítik, saját erőből vásárolhassanak Zetort, munkagépekkel együtt.⁵ Lehetővé kell tenni a termelőszövetkezeteknek, hogy Zetornál kisebb traktorokat

---

¹ A témát először az 1957. június 17-i IIB ülésén vitatták meg. Határozat ekkor nem született. (L. Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet, i. m. 136–137.)

² L. a 7. sz. dokumentumot.

³ L. a 3004/1958(I. 4.) sz. MT határozatot a termelőszövetkezetek gazdasági megerősítését és fejlesztését szolgáló intézkedésekről. (MOL XIX–A–83–b 225. d.)

⁴ Az előterjesztésben: „Tapasztalatszerzés céljából megyéknként egy-egy géphasználati társulás részére lehetővé kell tenni, hogy saját erőből Zetort, kerti univerzális traktort vásárolhassanak, összes munkagépeivel együtt.” A testület ugyanakkor nem kifogásolta a mezőgazdasági társulási forma fejlesztését, amelyben a tagok meghatározott időre vagy meghatározott gazdasági cél megvalósítása érdekében egy-egy termelési ágban valamely munkafolyamat közös elvégzésére társulnak. Sőt elvileg azt is szorgalmazta az előterjesztés, hogy tevékenységi körüket terjesszék ki a termelési eszközök közös beszerzésére is.

⁵ Az előterjesztésben: „azok a termelőszövetkezetek, amelyek jól gazdálkodnak, a szakvezetés biztosítva van, a nagyüzemi gépkihasználás feltételei megvannak, kötelezettségeiket teljesítik, saját erőből Zetort vásárolhassanak, munkagépekkel együtt. 1958-ban a tsz-ek által vásárolható keret 600 db.”

és egyéb gépeket a belső üzemi munkák, elsősorban az állattenyésztés, a szőlő-, gyümölcsstermelés és a kertészet gépesítésére állami beruházási hitelből vásárolhassanak.⁶ Ennek gyakorlati megvalósítását az Országos Tervhivatal, az FM és a pénzügyi szervek rendezték.

A Politikai Bizottság nem ért egyet azzal, hogy a termelőszövetkezetek tejkamra-felszerelést, vaj- és sajtgyártási berendezést vásároljanak.⁷ Ugyanakkor bizonyos határig lehetővé kell tenni a termelőszövetkezetek számára a tej elsődleges feldolgozását.

Az ország nehéz gazdasági helyzetére való tekintettel ebben az évben hitelelengedés nem lehetséges.⁸ Az 1958-as évre vonatkozóan a termelőszövetkezeti hitelek elengedésének ütemét, mértékét és feltételeit két hónapon belül a Földművelésügyi Minisztérium, a Pénzügyminisztérium és a KB Mezőgazdasági Osztálya közösen dolgozza ki és terjessze a Minisztertanács elé.⁹

A termelőszövetkezeteknek nyújtandó beruházási hitelekéről a 3 éves terv tárgyalása alkalmával dönt a Politikai Bizottság.¹⁰ A termelő-

---

⁶ „1958-ban a termelőszövetkezetek részére 600 db különböző nagyságú kisebb kerti traktor vásárlását (munkagéppel együtt) kell megtervezni. A 600 db kerti traktor megvásárlásához 18 millió forint közleplejárati hitel szükséges.” Az előterjesztés a továbbiakban számszerűen felsorolja, milyen berendezések megvásárlására kell lehetőséget adni az állattenyésztés fejlesztésére. Ezek között szerepelnek a tejüzemi és vaj-, sajtgyártási eszközök is. A termelőszövetkezetek 1957-ben 186 millió forint beruházási hitelhez jutottak. (Ebből 70 millió Ft-ot fordítottak építési tevékenységre.) 1958-ban csak az első félévben 269 millió forint volt ez a hitelösszeg, amelyből építésre 98 millió Ft-ot költöttek. E számadatok is érzékeltetik, hogy 1957-hez képest 1958-ban a hitelek ugrásszerűen nőttek és a hosszú- és középtávú hitelek összege megközelítette az 540 millió Ft-ot. (MOL M–KS 288. f. 28. cs. 1958/14. ö. e. és 28. cs. 1959/8. ö. e.)

⁷ 500 db tejhűtőről, 200 db tejpasztörizálóról, 50 tejkamra-felszerelésről, 100 vaj- és sajtgyártási berendezésről volt szó a javaslatban.

⁸ Az előterjesztés a beruházási hitelállomány olyan rendezését javasolta, amely egyfelől a vagyonihiány mértékéig (kb. 100 millió forintig) a fedezetlen hitelek törlését tartalmazta, másfelől a gyenge tsz-ek hitelállományát 15 évre felfüggesztette, a közepes és jó minőségű tsz-ek hiteleinek pedig további 30%-át törölte volna. A hitelelengedést megtiltó határozat ellenére 1957-ben 12,7 millió Ft hitelt ütemeztek át. A termelőszövetkezetek 25 millió Ft közép- és hosszulejárati hitelt fizettek vissza. (MOL M–KS 288. f. 28. cs. 1958/15. ö. e.)

⁹ L. erre az 1006/1958(II. 9.) sz. kormányhatározatot a mezőgazdasági tsz-ek pénz- és hitelgazdálkodásáról (*Törvénytár*, 1958. 288.), valamint az 1/1958(II. 9.) sz. P. M.-F. M. rendeletet. (*Törvénytár*, 1958. 322–331.)

¹⁰ Az előterjesztés három évre négy milliárd forint beruházási szükségletet állapított meg, aminek 20%-át a tsz-ek saját erőből fedezték, tehát 3,2 milliárd Ft-os hitelkeretre tett javaslatot. A hároméves tervre I. a 6. sz. dokumentumot. A Minisztertanács 3004/1958. (I. 4.) sz. határozatában a tsz-beruházásokról a következő döntést hozta: „Az 1958. évi népgazdasági tervben – a termelőszövetkezetek mintegy 110 millió forint saját erőből történő beruházásainak kiegészítésére – 378 millió forint hosszulejárati hitelt (forgalmi adóval együtt), továbbá a termelőszövetkezetek 1958. évi anyagellátása következtében 35 millió db téglát, 14 500 tonna cementet, 40 000 tonna meszet, 200 000 m² palát, 3,1 millió db cserepet, 9000 m³ egyéb faárut, 3500 db tehergépkocsi gumiabroncsot kell biztosítani.” (MOL XIX–A–83–b 211. d.)

szövetkezetek megerősödésének kulcskérdése: árutermelésük fokozása. Ennek érdekében egy sor gazdasági ösztönzést adó intézkedést kell alkalmazni. A hitelek folyósítását is az árutermelés növelésének bizonyos feltételeihez kell kötni.

A Politikai Bizottság a termelőszövetkezetek megerősítése, vonzóvá tétele és a közös gazdálkodásban való érdekelttség növelése érdekében elvileg helyesnek tartja, hogy a termelőszövetkezetek tagjainak a tsz-ek saját erejükből havonta rendszeresen előleget adjanak. Ezért olyan gazdasági intézkedéseket kell tenni, amelyek ösztönzik a tsz-eket termékeik közös értékesítésére. Ez hozzájárul az ipari munkásság és a termelőszövetkezeti tagság életkörülményeinek közelebb hozásához.

A Politikai Bizottság elvileg egyetért azzal, hogy a termelőszövetkezeti tagok is részesüljenek nyugdíjban, mert ez komoly vonzóerőt jelent az egyénileg dolgozó parasztok szövetkezetbe való belépésére. Ezért a SZOT, az SZTK az illetékes minisztériumokkal készítsen olyan előterjesztést, amely a termelőszövetkezeti tagok és termelőszövetkezetek saját erejéből oldja meg a nyugdíjat és a nyugdíj-juttatást meghatározott idejű tsz-tagsághoz köti.¹¹ Baleset- és betegbiztosításra egyelőre nem kerülhet sor.¹²

A Politikai Bizottság megbízza a Mezőgazdasági Osztályt és az illetékes minisztériumokat, vizsgálják meg a kihasználatlan mezőgazdasági létesítményeket (baromfitelepek, hizlaldák, stb.) és intézkedjenek azok megfelelő felhasználásáról.¹³

A Politikai Bizottság elvileg egyetért azzal, hogy a termelőszövetkezeti csoportok, szakcsoportok és társulások az állam részére eladott nagy mennyiségű és egyöntetű minőségű termékeik után, a termelőszövetkezetekkel azonos mértékű felárban részesülhessenek. A termelőszövetkezeti csoportok, szakcsoportok és társulások részére fizetendő felár elengedhetetlen feltételeként meg kell szabni, hogy az

---

¹¹ Az előterjesztés a társadalombiztosítási rendszer anyagi fedezetét egyharmad részben a tsz-tagság befizetésétől, kétharmad részét a tsz-jövedelemadó emeléséből, állami hozzájárulásként biztosította volna. (Ez a 120 milliós összköltségből 80–90 millió forint kiadást jelentett.) A nyugdíjbiztosítást a kormány előterjesztésére az Elnöki Tanács 1957. évi 65. sz. törvényerejű rendeletével létrehozta. (*Törvénytár*, 1957. 235–238.) A jogszabály szerint 1960. december 31-éig a jogosultság tíz nyugdíjévhöz volt kötve. A nyugdíjrendszer bevezetéséhez 1958-ban az állami költségvetés támogatást nyújtott.

¹² Az előterjesztés a társadalombiztosítás valamennyi ágára (betegség, baleset, öregség, rokkantság, özvegyesség, árvaság) kiterjedő rendszer kidolgozását és bevezetését irányozta elő.

¹³ Az előterjesztés a kihasználatlan és a közös gazdaságoktól elvett épületek visszaadását javasolta.

adott termék közös termelői tevékenységből származzék.¹⁴ A felárra vonatkozó konkrét javaslatot az élelmezésügyi miniszter terjessze a Minisztertanács elé.¹⁵

2. Előterjesztés a színházak és hasonló jellegű intézmények állami támogatásának csökkentésére, valamint a mozik helyárainak emelésére¹⁶

Előadó: Friss István elvtárs

Hozzászóltak: Aczél György, Marosán György, Somogyi Miklós, Kiss Károly, Barla-Szabó Ödön, [Biszkú Béla, Münnich Ferenc] elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztett javaslatokat az alábbi kiegészítésekkel fogadja el:

A mozik helyárainak emelésénél figyelemmel kell lenni, hogy a munkáslakta területeken az emelést kisebb mértékben kell alkalmazni. Az emelés azonban ezen a területen is legalább 10 százalékos legyen.¹⁷

A Politikai Bizottság megbízza a Művelődésügyi Minisztériumot, vizsgálja meg, hány olyan mozi van, amelyet jelenleg nem rendeltetésének megfelelően használnak, és a helyreállítás várható költségeinek feltüntetésével üzembe helyezésekre tegyen a Titkárságnak javaslatot.¹⁸

---

¹⁴ „A közös termelői tevékenységből származó egy tételben átadott azonos minőségű, meghatározott mennyiségű áruért a termelőcsoport, szakcsoport és társulás ugyanazt a mennyiségű felárat kapja meg, mint a termelőszövetkezetek. (Ezzel a javaslattal egyetértett az MSZMP KB Mezőgazdasági Osztálya, továbbá Magyar András, Kovács Imre elvtárs, viszont nem ért egyet Dögei Imre, Keresztes Mihály, Márczis Antal elvtárs, akik szerint a tszcs, szakcsoport, társulás alacsonyabb felárat kapjon, mint a termelőszövetkezet.)”

¹⁵ A Minisztertanács 3316/1957. (VII. 26.) sz. határozata az Országos Felvásárlási Bizottság javaslatának megfelelően termelőszövetkezeti csoportok számára is lehetővé tette nagyobb tételben átadott egyöntetű gabonáért felár fizetését. (MOL XIX-A-83-a 168. d.)

¹⁶ A javaslat 1957 tavaszán vetődött fel az 1957. évi terv körüli vitákban (L. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 218–219. és 231.) A Gazdasági Bizottság 1957. július 15-én fogadta el a Pénzügyminisztérium és a Művelődésügyi Minisztérium által kidolgozott javaslatokat, amelyek szerint szeptember 1-től a színházak átlaghelyárát 20%-kal, a vidéki színházak átlaghelyárát 30%-kal fel kellett volna emelni. (10.257/1957. (VII. 15.) GB-határozat. MOL XIX-A-39-b/1 19. d.) A PB elé került előterjesztés az Operaház és az Országos Filharmónia helyárainak olyan mértékű emelését indítványozta, hogy az emelés éves szinten 2,6 millió Ft bevételt eredményezzen. Az előterjesztők ezen kívül javasolták még a színházakban, az Operaházban személyenként átlag egy Ft-os ruhatári díj bevezetését, valamint a művészek fellépési díjának 20%-os csökkentését. A GB úgy határozott, hogy az 1957–1958-as színházi évadban szervezeti intézkedésekkel éves szinten három millió Ft megtakarítást kell elérni.

¹⁷ Az előterjesztésben: „A mozik helyárait ugyancsak szeptember 1-től 25-45%-kal fel kell emelni.” Az 1957. szeptember 12-től életbe lépő áremelések meghaladták a 10%-ot.

¹⁸ Ilyen javaslat nem került a Titkárság elé, de a Művelődésügyi Minisztérium és a KB Tudományos és Kulturális Osztálya 1957. szeptember 26-án átfogó tájékoztatót készített a „filmterület helyzetéről és legfontosabb feladatairól”. (MOL M-KS 288. f. 11. cs. 153. ö. e.)

Ugyancsak megbízza a Művelődésügyi Minisztériumot, nézze meg, milyen rétegek vásároltak operabérletet. Amennyiben ezeket zömmel nem munkások vásárolták, a bérletek árát arányosan emeljék fel, melyet a bérlők a következő havi esedékes részletnél már fizessenek.¹⁹

Kívánatosnak tartja a Politikai Bizottság, hogy a moziárak emelésével kapcsolatban a Népszabadságban előkészítő cikkek jelenjenek meg.²⁰

3. Az MSZMP KB és a SZOT határozata a párt és a szakszervezeti szervek feladatairól, az üzemi termelési tanácskozások[kal] és a szocialista munkaversennyel kapcsolatban²¹

Előadó: Somogyi Miklós elvtárs

A Politikai Bizottság az előterjesztést egyelőre leveszi a napirendről.²²

4. Javaslat a Magyar Nőmozgalom programtervezetére

Előadó: Ortutay Zsuzsa elvtársnő

Hozzászólók: Kiss Károly, Fehér Lajos, Marosán György, Nemes Dezső elvtársak

A Politikai Bizottság a Magyar Nőmozgalom programtervezetét alapul elfogadja. Megbízza a nőmozgalom vezetőségét, hogy a programot a vitában elhangzott észrevételek alapján egészítse ki. A program végleges elkészítéséhez a Központi Bizottság Agitációs és Propaganda, valamint a Párt- és Tömegszervezetek Osztálya nyújtson segítséget. Az átdolgozott programot augusztus végén Politikai Bizottság elé kell terjeszteni.²³

A sajtó jelentőségéhez mérten foglalkozzék a nők politikai szerepével és a nőmozgalom feladataival.

---

¹⁹ „Az Operaház és az Országos Filharmónia helyárait olyan mértékben kell emelni, hogy az emelés éves szinten 2,6 millió forint bevételi többletet eredményezzen. Tekintettel arra, hogy az Operaház bérleteit már árusítják, ez évben az emelés csak a bérleten kívül váltott jegyeket érintse.”

²⁰ Felemelték a színházak és a mozik helyárait. Major Tamás és Révész Miklós nyilatkozik. *Népszabadság*, 1957. szeptember 12.

²¹ Az előterjesztés már az IIB 1957. június 14-i ülésének napirendjén is szerepelt; akkor azzal vetették le napirendről, hogy az anyagot az országos pártértekezlet után fogják megvitatni. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 112. o).

²² A munkaversenyre l. az 5. sz. dokumentumot, az üzemi demokrácia fejlesztésére, az üzemi tanácsok felállítására pedig a 9. sz. dokumentumot.

²³ L. a 10. sz. dokumentumot.

A Politikai Bizottság leveszi napirendről a Magyar Nők Országos Tanácsa Végrehajtó Bizottságára vonatkozó személyi javaslatokat azzal, hogy az új javaslatot a Titkárság elé kell terjeszteni.²⁴

5. Javaslat a Magyar Honvédelmi Sportszövetség Országos Elnökségére

Előadó: Tarcsai Tibor elvtárs

A Politikai Bizottság elfogadja:

Szabó István elvtársat a MHS országos elnökének²⁵,
Várkonyi László elvtársat a MHS Országos Elnöksége általános elnökhelyettesének,
Réti Antal elvtársat az MHS Országos Elnöksége repülési elnökhelyettesének.

Az Országos Elnökség tagjainak elfogadja:

Kaszás Ferenc,
Gyurkó Lajos,
Koós Béla,
Gábor István,
Fekete Sándor,
Kovács János,
Hiss Imre,
Andricsák János,
Gubis Ádám,
Birtalan Mihály,
Farkas Endre elvtársakat.

Az Elnökség tagja lesz még az Országos Elnökség kiképzési osztályának vezetője is, mely beosztás jelenleg nincs betöltve.²⁶

---

²⁴ A Nőtanács elnökére, alelnökeire vonatkozó döntésre l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 178. Az MNOSZ Tanácsa végrehajtó bizottsága tagjaira vonatkozó javaslatot a Titkárság 1957. augusztus 9-én hagyta jóvá. *Az MSZP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 82. és 113.

²⁵ A Szabó István beosztásával kapcsolatos korábbi elképzelésekre l. az IIB 1957. május 21-i ülésének jegyzőkönyvét. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 27.)

²⁶ 1957-ben nem töltötték be ezt a funkciót. A PB 1958. február 25-én tárgyalta az MHS politikai és szervezeti helyzetét, kiképzési osztály ekkor nem szerepel az MHS szervezeti felépítésében. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 68. ő. e.)

6. Személyi javaslatok

Adminisztratív Osztály javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja:
Sarkadi István elvtársat római katonai attachénak.

Külügyi Osztály javaslata:

A Politikai Bizottság leveszi napirendről Garasin Rudolf elvtársra vonatkozó javaslatot.²⁷

A Politikai Bizottság felhívja a KB Káderosztályának figyelmét arra a PB határozatra, amely szerint a Belügyminisztérium területén dolgozó elvtársak új beosztására csak abban az esetben tehet javaslatot, ha azt előzetesen a Belügyminisztériummal megbeszélte.

Káderosztály feljegyzése:

A Politikai Bizottság tudomásul veszi, hogy Hegedüs Andrásné elvtársnő főkönyvelői beosztásban dolgozik egy nagyvállalatnál.²⁸

7. Különfélék

a.) *Jelentés az FM Állami Gazdaságok Főigazgatósága vezetőségének káderhelyzetéről*²⁹

A Politikai Bizottság a jelentést elfogadja:
Matolcsi János elvtársat állami gazdaságba kell helyezni igazgatónak,

---

²⁷ Garasin Rudolfot ulan-batori nagykövetnek javasolták. A kormány 3361/1957. (VIII. 15.) sz. határozatával ki is nevezték ulan-batori nagykövetnek. A személyéről született döntésre l. még a 7. sz. dokumentumot.

²⁸ Az előzményekre l. a Titkárság 1957. május 3-i ülését. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 222.)

²⁹ Az előzményekre l. az Intéző Bizottság 1957. június 24-i ülésének jegyzőkönyvét. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 300–301.) A testület akkor bízta meg Fock Jenőt, Fehér Lajost és Sándor Józsefet, hogy vizsgálják meg a FM-ben folyó munkát és ezzel kapcsolatban a vezető káderek helyzetét és tevékenységét. (A vizsgálatban Sándor József távollétében Dögei Imre vett részt.) A kiküldött bizottság a következő megállapításra jutott: „Egybehangzó vélemények szerint az ÁGF vezetésében elvtelen, intrikus harc állandósult, amely nem egyéb pozícióharcnál. Emiatt a dolgozók között hosszabb idő óta frakciók vannak és ez gátolja a munka eredményes vitelét. A vezetőségben eluralkodott intrikus pozícióharc következtében a Főigazgatóság nem tudja betölteni szerepét az állami gazdaságok irányításában, emiatt ma már nincs is megfelelő tekintélye előttük, s elmarad a fejlődésben az állami gazdaságok mögött. A bizottság egyöntetű véleményem, hogy az ÁGF egész vezetőségét le kell cserélni és alulról felfrissíteni. Így el kell helyezni a Főigazgatóságtól Matolcsi miniszterhelyettest, a Főig. vezetőjét és valamennyi helyettesét: Pogácsás György, Varga János, Ribianszky Miklós elvtársakat.” Az ügyre l. még a 6. sz. dokumentumot.

Pogácsás György elvtársat az Agráregyetemre tanárnak,
Varga Jánost a Baranya megyei állami gazdaság igazgatójának,
Ribiánszki Miklós elvtársat valamelyik megyébe állami gazdasági
igazgatónak.

A Politikai Bizottság elfogadja:

Petőházi Gábor elvtársat az Állami Gazdaságok Főigazgatósága
vezetőjének és egyben földművelésügyi miniszterhelyettesnek.³⁰

*b.) Marosán elvtárs beszámolója az Osztrák KP vezetőivel folytatott meg-
beszélésről*

A Politikai Bizottság a beszámolót tudomásul veszi. Egyetért azzal,
hogy az osztrák párt hivatalos küldöttsége október hónapban látogasson
Magyarországra.³¹

A Politikai Bizottság megbízza a Belügyminisztérium és a Honvédelmi
Minisztérium illetékes szerveit, vizsgálják meg, milyen intézkedéseket
tudunk foganatosítani az osztrák elvtársak által felvetett határzár
kérdésével kapcsolatban.³²

Szükségesnek tartja, hogy az októberi események következtében
Ausztriába disszidált 14 éven aluli magyar gyerekek hazahozatala
érdekében nagy levelezési kampány induljon meg. A leveleket a szülők
közvetlenül küldjék el a gyerekeknek, az SZDP hivatalos lapjának, az
Arbeiter Zeitungnak és a Volkstimmének. Osztrák testvérpártunk a
leveleket nyilvánosságra fogja hozni, hogy ezzel is hozzájáruljon a

---

³⁰ Matolcsi János miniszterhelyettes felmentéséről és Petőházi Gábor miniszterhelyettesi kinevezéséről a Minisztertanács 1957. augusztus 1-jei ülésén döntött. L. még a *Magyar Közlöny* 1957. 86. számát.

³¹ Ausztria Kommunista Pártja küldöttségének magyarországi látogatására 1957. október 18–25. között került sor. (Ausztria Kommunista Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt közös nyilatkozata. *Népszabadság*, 1957. október 26.) A tárgyalásokról szóló tájékoztatót l. MOL M–KS 288. f. 32. cs. 1957/2. ó. e.

³² Az 1956 decemberétől kiépülő határzár több helyen osztrák területre tévedt, túlságosan a határvonalra épült még lakott területeken is. A műszaki zár hátratelepítése tehát megkerülhetetlen volt. Egy ideig a magyar diplomácia e munkák megkezdését igyekezett – mindenekelőtt a fiatalok hazatelepítése ügyében – engedményekhez kötni. A Politikai Bizottság ülése után a legkirívóbb helyeken a határzár hátratelepítése megtörtént. (Az ezzel kapcsolatos diplomáciai jegyzékváltásokat l. MOL XIX–J–1–j Osztrák TÜK 5. doboz 4/af.)

gyermek hazatelepítésének sikeréhez és az osztrák jobboldali vezetők leleplezéséhez.³³

Biztosítani kell osztrák testvérpártunk részére a magyarországi eseményekkel kapcsolatos folyamatos anyagellátást.

c.) *Biszku Béla elvtárs beszámolója a legutóbbi időben foganatosított belügyi intézkedések hatásáról*

[*Hozzászóltak: Fock Jenő, Nemes Dezső*]

A Politikai Bizottság a beszámolót tudomásul veszi. Nem tartja szükségesnek, hogy az intézkedésről közlemény jelenjék meg a sajtóban.

Helyesnek tartja, hogy a Népszabadság közöljön cikket az éberségről.³⁴

Ennek keretén belül használják fel a BM által rendelkezésre bocsátott dokumentált anyagot néhány horthysta ellenforradalmár tevékenységével kapcsolatban.

Münnich Ferenc elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság utólag tudomásul veszi, hogy Aranyossi Pál elvtársat 70. születésnapja alkalmából társadalmi és politikai munkássága elismeréséül Münnich elvtárs javaslatára az Elnöki Tanács Munka Vörös Zászló Érdemrenddel tüntette ki.

Javaslat a Fehér Könyv IV. kötete kiadásával kapcsolatban

A Politikai Bizottság megbízza Szirmai István elvtársat, hogy a belügyminiszter által megadott anyagok felhasználásával készítsék elő a

---

³³ A gyermekek hazatelepítését a MNOT és a Magyar Vöröskereszt akciói ellenére sem sikerült megoldani 1957 őszén. (A bécsi kormány jogsértést követ el az Ausztriába szakadt magyar gyerekek visszatartásával. *Népszabadság*, 1957. szeptember 6.) A PB 1957. december 10-i ülésén foglalkozott a kérdéssel, de nem fogadta el a Magyar Vöröskereszt által beterjesztett javaslatot. (L. a 22. sz. dokumentumot).

³⁴ A BM politikai elhárításának újabb offenzívájáról a legszélesebb közvélemény Biszku Béla 1957. július 24-i angyalföldi beszédének sajtóismertetéseiből szerezhetett tudomást. (*Népszabadság*, 1957. július 25.) Már ebben nyomatékot kapott az „ellenforradalmárok beépülési taktikája” és az ezzel kapcsolatos éberség fontossága. Még aznap napvilágot látott a hír gróf Khuen-Héderváry Károly, dr. Bornemissza Géza, dr. Knob Sándor és más Horthy-korabeli vezető személyiség őrízete vételéről. Másnap Csepelen Marosán György beszélt a nagyarányú letartóztatásokról keringő hírek hamisságáról. (*Népszabadság*, 1957. július 26.) A befurakodott *horthysták* jelenlétének veszélyeiről szöveg „A »vezetőállású« férfiak” című cikk is. (*Népszabadság*, 1957. július 27.)

Fehér könyv IV. kötetének kiadását, amely egyben felelet lesz az ENSZ ötös bizottsága által készített rágalmozó jelentésre. Szirmai elvtárs e munkába vonja be Betlen Oszkár elvtársat és más, általa szükségesnek tartott elvtársakat is.³⁵

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Kiss Károly

---

³⁵ *Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben IV.* MNK Tájékoztatási Hivatala, [1957] A kötet a következő témákat dolgozza fel: nyugati hatalmak szerepe az októberi események kirobantásában, az októberi–novemberi felkelés jellege, Nagy Imre szerepe, a munkástanácsok, „kiszőkött magyarok tanúskodása”, a konszolidáció.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 23-i üléséről

1. Határozati javaslat a mezőgazdasági termelőszövetkezetek gazdasági megerősítéséről és fejlesztéséről

KISS KÁROLY elvtárs:

A Falusi Osztály és a Földművelésügyi Minisztérium nem tudtak egyetérteni két fontos kérdésben: a felár és a termelőszövetkezeteknek juttatandó megyei géptársulások létrehozása kérdésében. Ezekben a kérdésekben a Földművelésügyi Minisztérium vezetői külön véleményt terjesztettek be, ami az anyaghoz van csatolva. Erre külön felhívom a Politikai Bizottság figyelmét.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Dögei elvtárs által benyújtott külön feljegyzéssel kapcsolatban³⁶: a történeti hűség kedvéért arról kellene pár szót szólni, hogy ki mivel és kivel ért egyet, mert a valóságban nem úgy van, mint az az előterjesztésben fel van tüntetve. Az anyag elkészítése során csak egy kérdésben: a felár kérdésében volt nézeteltérés. Nem volt ellentét a géphasználati társulások, gépvásárlás ügyében. Most mégis ebben a kérdésben az FM összes vezető munkatársai nem értenek egyet. Az anyag 16. oldalán az áll, hogy a „közös termelői tevékenységből származó, egy tételben átadott azonos minőségű, meghatározott mennyiségű áruért a termelőcsoport, szakcsoport és társulás ugyanazt a mennyiségű felárat kapja meg, mint a termelőszövetkezetek”. Dögei elvtárs most nem ért egyet ezzel, azzal az indoklással, hogy ennek elfogadása az egyéni gazdaságok stabilizálását jelentené. Azzal egészíti ki ezt a megállapítást, hogy ehhez a munkásosztály

---

³⁶ Dögei Imre 1957. július 17-i keltezéssel a következő szövegű feljegyzést juttatta el a PB-hez: „Tekintettel arra, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezetek gazdasági megerősítéséről és fejlesztéséről készült előterjesztés elkészítése során Fehér Lajos elvtárssal két kérdésben nem tudtunk egységes álláspontot elfoglalni, szükségesnek tartom ezt a Politikai Bizottsággal közölni, s egyben a mellékelt feljegyzésben saját véleményemet és egyben Keresztes Mihály, Magyarai András, Szöke Mátyás és Márczis Antal elvtársak véleményét kifejezni.

Egyik kérdés, amelyben nem tudtunk egységes álláspontot elfoglalni, a „felár”, a másik a mezőgazdasági termelőszövetkezetek gépvásárlása.

Fehér elvtárs azt javasolja, hogy a termelőcsoportok, szakcsoportok és társulások az általuk közösen művelt területen termelt termékek után ugyanolyan felárat kapjanak a közös értékesítés esetén, mint amelyet a mezőgazdasági termelőszövetkezetek kapnak.

A termelőszövetkezetek gépvásárlásával kapcsolatban Fehér Lajos elvtárs azt javasolja, hogy ne csak a mezőgazdasági termelőszövetkezetek, hanem megyénként egy-egy géphasználati társulás is vásárolhasson zetor traktort, összes munkagépekkel együtt.

Ezekben a kérdésekben Fehér elvtárssal nem tudtunk egyetérteni, s ezt szükségesnek tartjuk a Politikai Bizottsággal közölni.”

nem adhat segítséget.³⁷ A felár nem a nemzeti jövedelemből van, a felvásárlások során megtakarított összegből ered, abból a megtakarításból, hogy nem külön-külön a tszcs-taggal áll az állam kapcsolatban, ezért ezeket a felárakat az állam visszaadja, hogy ezáltal is támogassa a közös termelésre való törekvést. Eddig erre nem voltak megfelelő anyagi ösztönzők. A gépállomási kedvezmény sem hozta meg a termelőszövetkezeti csoportoknál a kívánt eredményt, mert a termelőszövetkezetnek csak egy része veszi igénybe a gépeket, másik része lóval szántja földjét. Nem tudok egyetérteni Dögei elvtárs azzal az állításával, hogy a termelőszövetkezetek anyagi támogatásának fő formája a gépállomási munka.³⁸ Szerintünk ennél hathatósabb gazdasági támogatásra van szükség. Dögei elvtárs szerint ez a mostani javaslat az egyéni gazdálkodás stabilizálását jelenti. Szerintünk éppen az viszi előre a kollektivizálás ügyét, ha támogatjuk a termelőszövetkezetek, szakcsoportok közös gazdálkodását. Szerintem ebben a kérdésben Dögei elvtársnak és az FM vezetőinek nagyon merev az álláspontja. Dögei elvtársék azon állítása sem felel meg a valóságnak, hogy az azonos felár elmosná a különbséget az egyéni gazdálkodók és a termelőszövetkezetek között. A termelőszövetkezetek támogatásának sokféle formája van. Pl. segítséget jelent a felár mellett az állami hitel, a szakemberek segítségnyújtása, adókedvezmény stb. Ha ez a támogatás egy ponton érintkezik a termelőszövetkezetek és egyénieknek juttatott segítséggel, ez nem jelenti a termelőszövetkezetek háttérbe szorítását. Dögei elvtárs kifogásolta javaslatunknál, hogy megyéenként géptársulásokat hozzanak létre. Mi javasoljuk, hogy megyéenként legyenek ilyen géphasználati társulások. Mi a lényeg a felár és a géphasználati társulásokkal kapcsolatban? Dögei elvtárs anyagából az derül ki, hogy szavakban elismeri a fokozatosság elvét, de ha véleménye azonos a Földművelésügyi Minisztérium többi vezetőinek véleményével, ez azt jelenti, hogy az elvtársak folytatni akarják a régi módszert a termelőszövetkezetek támogatásánál és fejlesztésénél. Megjegyzem, hogy a kollektivizálás eredményes továbbvitelének nagyon fontos kérdéséről van itt szó. Arról van szó, hogy a lenini szövetkezeti elv értelmében a legalacsonyabb és legmagasabb termelési társulások egységes egészet jelentenek. Nekünk tanulni

---

³⁷ Dögei Imre a felárral, illetve a gépvásárlással kapcsolatos ellenvéleményét külön feljegyzésben részletesen is kifejtette. Az idézett résszel kapcsolatban Dögei véleménye a következő volt: „A felár anyagi támogatást jelent. Ezt az anyagi támogatást a munkásosztály adja a mezőgazdasági termelőszövetkezetekbe tömörített parasztnak. A munkásosztály nem adhat anyagi támogatást bárkinek bármilyen céllal. A munkásosztály a dolgozó parasztságnak anyagi támogatást csak azzal a céllal adhat, hogy az általa adott anyagi támogatás a szocializmus építésének ügyét szolgálja. [...] A munkásosztály nem nyújthat anyagi támogatást a kulákoknak, kizsákmányoló elemeknek, spekulánsoknak, de nem nyújthat támogatást általában az egyéni gazdaságok stabilizálásához sem.” (MOL M-KS 288. f. 5. cs.36. ö. e.)

³⁸ Dögei feljegyzésében ez így szól: „Az alacsonyabb típusú termelőszövetkezetek anyagi támogatását elsősorban és mindenekelőtt a gépállomások munkájával kell biztosítani. Az állami gépállomások összefüggő területen olcsóbban végezzenek munkát a termelőszövetkezeteknek, mint az egyéni parasztnak. Ez arra ösztönzi a termelőszövetkezeti csoportok tagjait, hogy minél nagyobb területen végezzenek közös munkát.”

kell abból, hogy kétszer volt már robbanás a falun és most az egyoldalú fejlesztés miatt nem szabad új robbanást előidézni. Nekünk minden erővel támogatni kell a legmagasabb típusú termelőszövetkezetek fejlődését, de emellett a pártnak, kormánynak, FM-nek, az eddiginél jobban kell betartani a fokozatosság elvét. Dögei elvtárs véleményével tehát nem értek egyet és kérem a Politikai Bizottságot, hogy ilyen szempontból vizsgálja a kérdést.

A télen született egy gazdasági bizottsági határozat a Zetor vásárlásával kapcsolatban.³⁹ E határozat meghozatalánál ott volt Dögei elvtárs is és most derül ki, hogy ezzel nem értenek egyet. Szerintem ez a határozat helyes, mert a termelőszövetkezeteknél lehetővé teszi a szállítás, betakarítás időben való elvégzését. Emellett természetesen továbbra is a gépállomás végzi az összes mezőgazdasági munkát. Ez az érvényben levő határozat a termelőszövetkezetek Zetor vásárlására vonatkozóan a termelőszövetkezetek gazdasági megerősödését eredményezi, a szocializmus ügyét szolgálja, és nem jelenti a gépállomás háttérbe szorítását az alapvető gépmunkák kérdésében. Szerintem tehát a Gazdasági Bizottság határozata helyes volt, ezért javaslom, a Politikai Bizottság utasítsa el Dögei elvtárs álláspontját.⁴⁰

KISS KÁROLY elvtárs:

Rendkívül nagy horderejű kérdésről van szó, ezért a következőkre hívom fel a Politikai Bizottság figyelmét. A Politikai Bizottság az előterjesztés számszerű összegét ne tekintse pontos összegeknek. Ezen csak elvileg kell vitatkozni, és ezeket még meg kell nézni. Ilyen pl. az előterjesztésben lévő hitel kérdése, aminél nagyarányú elengedés van javasolva. Erősen meggondolandó, hogy most vitatkozzunk-e erről. Az előterjesztésben szerepel az egyszer már Politikai Bizottság elé terjesztett, de napirendről levett javaslata a Falusi Osztálynak a termelőszövetkezeti tagok betegsegélyezése és nyugdíjazása kérdésében. Ez kb. 120 millió forintba kerülne. Ez az összeg sem biztos, valószínű sokkal többre fog kerülni. Ezt a részt későbbi időpontban külön kell kidolgozni és behozni Politikai Bizottság elé.

Szeretném előrebocsátani, hogy véleményem szerint mezőgazdasági politikánkban most a fő veszély a lazaság elburjánzása a termelőszövetkezetekben. Rengeteg helytelen nézet van, amelyeket tárgyalnak, és ami a lazaság felé nyom most is. Ezért nekünk az anyag tárgyalásánál és a határozathozatalnál arra kell figyelni, hogy a lazaságot megszüntessük és a mezőgazdasági szövetkezeteket a tervszerűség, szigorú gazdaságosság, szolidaritás felé nyomjuk. Arra kell irányítani a figyelmet,

---

³⁹ Ez a döntés a Gazdasági Bizottság 1957. április 8-i ülésén született. L. a Gazdasági Bizottság 10178/1957. sz. határozatát a mezőgazdasági termelőszövetkezetek traktorellátásának szabályozásáról. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 387.)

⁴⁰ A gépállomások szerepével kapcsolatos egész éven át húzódozó vita végül Fehér Lajos álláspontjának elfogadásával végződött. A pontot az i-re az SZKP Központi Bizottságának 1958. február 25–26-i ülésén hozott határozat tette ki, amely úgy döntött, hogy a gépállomásokat a Szovjetunióban műszaki-karbantartó üzemekké kell visszafejleszteni. (*Magyar Nemzet*, 1958. március 1., illetve Miért adják el a traktorokat a kolhozoknak a Szovjetunióban? *Figyelő*, 1958. 5. sz. 7.)

hogy fő forma a III. típusú szövetkezet, ezt kell erősíteni és vonzóvá tenni a parasztság számára. Emellett tág teret kell engedni az egyén[i] társulásoknál, de az a kérdés, hogy milyen áron, hány száz millióval. Gondolni kell arra, hogy az állami támogatást nem akármilyen szövetkezeteknek kell juttatni, hanem a legjobbaknak és a lazábbakat olyan mértékben kell támogatni, hogy azért szintén többet jelentsen, mint az egyéni gazdálkodás. Ennek azonban közelről sem szabad olyan támogatást adni, mint a III. típusú szövetkezetnek.

DÖGEI IMRE elvtárs:

A Politikai Bizottsághoz eljuttatott feljegyzéshez szeretnék még néhány fontos gondolatot felvetni, hogy mód legyen együtt látni az egész dolgot és ezekben a kérdésekben is állást foglalni.

Az első kérdés, ami az alacsonyabb típusú termelőszövetkezetek szerepét, jellegének, jelentőségének megítélését illeti: szerintem mindenekelőtt az adott helyzetből kell kiindulni, és azt kell alapul venni. Itt mindjárt reflektálnék Fehér elvtárs megjegyzésére, amit úgy fogalmazott meg, hogy én és az FM-ben néhányan ellene vagyunk a lenini fokozatosságnak. A magam részéről kijelenthetem, nem vagyok ellene, csak igyekszem ezt a való helyzetre konkretizálni. Az adott helyzetet szerintem nem szabad figyelmen kívül hagyni. Mi jelenti az adott helyzetet nálunk. Jelenleg a mezőgazdasági termelőszövetkezetek vannak nálunk túlsúlyban, ezek képezik a leghaladottabb szövetkezeti formát. Ezt a tényt nekünk pozitívan és nem negatívan kell értékelni. Ez nem véletlenül alakult ki szerintem, nem a szektás funkcionáriusok műve, hanem mert a parasztság ezt tartja leghelyesebbnek. Tovább folytatva az előbbi gondolatmenetet, szerintem nekünk semmit nem szabad tenni, ami lassítja a mezőgazdasági termelőszövetkezetek fejlődését, nehogy lazítsuk a mezőgazdasági termelőszövetkezetek alapját, mert azt nem lazítani, hanem szilárdítani kell. Én is úgy ítélem meg a dolgot, mint Kiss elvtárs mondta, hogy ma a mezőgazdasági termelőszövetkezetekben a lazaság igen jellemző. Ez ellen küzdeni kell, mert a legkülönbözőbb sajátosságokról beszélnek mindenütt, ami kihatásában a lazaság felé és nem a szilárdítás felé érvényesül. Jelenlegi helyzetre az a jellemző, hogy a termelőszövetkezetekben nagy a lazaság, amely ellen nem folyik következetes harc. Nem nyújt ehhez megfelelő segítséget a sajtó és a rádió sem. A termelőszövetkezetek fejlesztésében, a munka megszervezésében, a jövedelem elosztásában a legkülönbözőbb, lazaság irányába ható nézetek vannak. Ellenük nem lépnek fel a párt és állami funkcionáriusok sem, sőt egyesek maguk is terjesztenek ilyen nézeteket. Így pl. Losonczy elvtárs, központi bizottsági tag, Kossuth-díjas tsz-elnök maga is órabért vezetett be termelőszövetkezetében munkaegység helyett. Most próbál erről átállni.

Másik gondolat, amit szeretnék felvetni, hogy milyen szövetkezetekre van szükség. Nem akármilyen szövetkezetekre van szükség, nekünk szocialista jellegű szövetkezetekre van szükségünk. Számunkra a szövetkezet nem öncél, hanem eszköz a termelés fokozására, a termelési költségek csökkentésére és nem utolsósorban a parasztság szocialista szellemben való nevelésére. Nekünk tehát

csak olyan szövetkezetre van szükségünk, amely ezen célkitűzések megvalósítását szolgálja.

Az anyagi támogatással kapcsolatban: meggyőződésem, hogy azt az erőt és anyagi eszközt, ami amúgy is szűkösen áll rendelkezésre, amit a munkásosztály ad azoknak a parasztnak, akik a mezőgazdaság szocialista átszervezésében elől járnak, nem szabad szétforgácsolni. Ezeket az erőket koncentrálni kell, mégpedig a legfejlettebb szövetkezeti formákra, a mezőgazdasági termelőség szövetkezetekre. Ezeket kell szerintem vonzóvá tenni az egyéni parasztnak számára. Én igenis veszélyesnek tartom, hogy elmozzuk a határt, mert ez nem viszi előre a mezőgazdaság szocialista átszervezésének ügyét, hanem – mint az elmúlt évek tapasztalatai mutatják – stabilizálja az egyéni gazdaságokat. Hogy milyen legyen általában gazdaságpolitikánk a mezőgazdaság szocialista átszervezése terén, hogyan, miként támogassuk az egyéni parasztnak, termelőség szövetkezeteket, szeretnék felolvasni egy Lenin-idézetet, mert ez alapul kell szolgáljon a mi további gazdaságpolitikánkra. Lenin a következőt írja ezzel kapcsolatban: „Jól tudjuk, hogy az olyan roppant átalakulás az emberek tízmillióinak életében, amely életük eddigi alapjainak mélyéig hat, mint az áttérés a kis- és egyéni parasztnak gazdaságról a föld társas megművelésére, csak módszeres munka árán jöhet létre és csak akkor valósítható meg, amikor a szükségszerűség kényszeríti az embereket életük átalakítására.”(?)⁴¹ Véleményem szerint Leninnek ezt a tanítását nem vettük kellően figyelembe a termelőség szövetkezetek fejlesztésénél az előző évek során. Mert ha figyelembe vettük volna, már előbb volnánk a mezőgazdaság szocialista átszervezése terén. Mi éveken keresztül helyes irányt vittünk volna, ha erre a tanításra jobban ügyelünk. A dolgozó parasztnak életszínvonala emelkedett évenként anélkül, hogy termelését fokozta volna, termelését emelte volna. Ilyen körülmények között önkéntesen nem lép a szövetkezés útjára a parasztnak. Ezért helyes az a politikai bizottsági határozat, hogy a jövőben az egyéni parasztnak életszínvonala csak úgy emelkedhet, amilyen mértékben fejleszti termelését és növeli termelékenységét.

A gép kérdéséhez: a Gazdasági Bizottság határozatát mi végrehajtjuk. De azt hiszem, nem vagyok pártserültlen, ha megmondom: nem helyes, hogy az elmúlt évben nagy mennyiségű Zetort kaptak a termelőség szövetkezetek és a gépállomások egyet sem. Erre az évre újra 600 Zetort és 600 kisebb traktort irányoztak elő. Igaz, hogy saját pénzükből, de miféle saját pénz az, amikor más dolgokra meg hitelt kérnek. A gépállomásoknál jobb helyen van a technika. Az egész világon a technika koncentrációja megy végbe, és mi most akarjuk szétforgácsolni, amikor a beszolgáltatást eltöröltük. A beszolgáltatás pedig eszköz volt ahhoz, hogy szabályozzuk a termelőség szövetkezetek és az egyéni parasztnak termelését. Ez most

---

⁴¹ A kérdőjel a jegyzőkönyvvezető bejegyzése. – Beszéd a mezőgazdasági osztályok, a szegényparasztnak bizottságok és a kommunák I. Összoroszországi Kongresszusán. 1918. december 11. (LENIN, V. I.: *A szövetkezetekről*. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1959. 75.) A beszéd tehát a NEP előtti politika gondolatosságát tükrözi.

elesik. Másik fontos eszköz a technika, ha az állami kézben van. Ha ezt is kiadjuk a kezünkől, akkor tovább gyengítjük az államot, a munkásosztályt.

KERESZTES MIHÁLY elvtárs:

Világosan mondta Fehér elvtárs bevezetőjében, hogy én a felárral nem értek egyet, de a gépesítés kérdésében egyetértettem. Leszögezem, hogy a felárral kapcsolatban a miniszter elvtárs feljegyzésében foglaltakkal teljes egészében egyetérték. Emlékeztetem Fehér elvtársat, hogy vitattam a gépkérdést és éppen erre született meg az a megállapodás, hogy bevesszük az anyagba, hogy a jövőre behozandó 3000 traktorból kapnak majd a termelősövetkezetek. Az előterjesztésbe csak a 600 került be, és a gépállomás is kimaradt. Másik kérdés volt, ami a géptársulásokra, általában arra a megfogalmazásra vonatkozik, hogy gépeket a különböző társulások is kapjanak. Az ezzel kapcsolatos elvtársi észrevételt Fehér elvtárs is türelmetlenül kezelte és lezárta a kérdést, jelentésében pedig úgy tünteti fel, mintha felerészben egyetértettem volna, felerészben pedig nem. A gépesítést nem helyeslem, mert nincs szarvasmarha és mégis inkább Zetort akarnak venni. Ez lényegében direktívavétel arra, hogy a vásárlásokat később majd szélesítjük. A gépállomás el tudja végezni a munkát. Ha széjjelszórjuk a gépeket, az állam technikai erejét, akkor nem tudunk befolyást gyakorolni a mezőgazdasági termelés emelésére. A mostani Zetor vásárlásnál számos eset van, hogy a fennálló rendelkezések ellenére a szarvasmarhából adnak el kiselejtezés címén, hogy meg tudják venni a Zetort. Ez nem helyes.

ANTOS ISTVÁN elvtárs:

Az anyag részletesen foglalkozik az állami támogatás különböző formáival. Kiss elvtárs már említette bevezetőjében, hogy az itt felsorolt összegek csak irányszámok. Én ennél tovább megyek: ne foglalkozzon a Politikai Bizottság az összegekkel annál inkább, mert a Nemzeti Banknál nem lett megtárgyalva és nincs egyeztetve a pénzügyi szervekkel sem. Nem volna helyes, ha a Minisztertanács előtt módosítani kellene a PB határozatot.

Az előterjesztés az állami támogatás szerepét túlértékeli. Fel szeretném hívni a Politikai Bizottság figyelmét, hogy a legjobban azoknál a szövetkezeteknél mennek a dolgok, amelyek keveset kértek. A tsz-ekre az a jellemző, hogyan dolgoznak és nem az, hogy mennyi állami támogatást kapnak.

A 4. oldal b.) pontjában arról van szó, hogy „A termelősövetkezetek a közös tulajdonba adott igás- és haszonállatok, takarmány és gazdasági felszerelés ellenértéke kifizetésének módját és időpontját a közgyűlés állapítja meg. Amennyiben a közgyűlés úgy határozott, hogy az ily módon beadott vagyontárgyak ellenértékét egy összegben kifizeti, de erre saját erejéből nem képes, középlejáratú hitelt kérhet.” Ez a megfogalmazás tehenekre és anyakocákra lehetővé teszi az azonnali fizetést, az egyéb állatokra és felszerelésekre nem. Ezen nem is kell változtatni, mert nem vagyunk különösen érdekeltek, hogy a lovakat azonnal átadják, és kifizessék és a közös gazdálkodás számára egyébként nem használható felszerelést is megvegye a termelősövetkezet. Ez azt jelentené, hogy a belépő

tagok járnának jól, és a termelőszövetkezet eladósodna. Nem vitatom, hogy ki lehet a mostani dolgokat terjeszteni egy-két egyéb felszerelésre és állatfajára is. Az előterjesztésben helyes, hogy a közös állatállomány erősítésére tesz intézkedéseket. Megemlítem azonban, hogy a c.) pont alatt felsorolt hitelfajták jelenleg is megvannak, és ezeket nem veszik igénybe a termelőszövetkezetek. Nincs tehát szükség semmiféle külön hitelkeret meghatározására, mert erre a jelenlegi rendelkezések megadják a lehetőséget.⁴²

A 6. oldalon szerepel az a javaslat, hogy 150 millió forint dotációt kell a gépállomások részére biztosítani. Azzal egyetértünk, hogy a termelőszövetkezeteknek jelenlegi kedvezményes gépállomási díjtételét fenn kell tartani, de helytelennek tartanánk, ha erre külön összeget kellene megállapítani, mert a gépállomásoknál az önköltség a tervezettnél alacsonyabb lesz, ennek következtében a dotáció felemelése nélkül is megvan a lehetőség arra, hogy a termelőszövetkezetek a kedvezményes gépállomási díjtételt továbbra is élvezzék.

A 8. c.) pont kimondja, hogy a gyümölcs- és szőlőtermelés fejlesztése érdekében szükséges költségeket meg kell hitelezni, és amikor ezek termőre fordulnak 70 százalékat a hiteleknek el kell engedni. Ez szabályozva van már a kiadott rendeletben.⁴³ Nem volna helyes, hogy egy hónappal később további 30 százalékra terjesztenénk ezt ki, mert ez azt mutatja, hogy e tekintetben intézkedéseinket nem gondoltuk meg eléggé.

A d.) pont kimondja, hogy a termelőszövetkezetek adókulcsait a kiosztásra kerülő termékek után 14, a pénzüvedelem után pedig 6 százalékban kell megállapítani. Egyetértünk azzal, hogy a Politikai Bizottság kimondja azt az elvet, hogy a termelőszövetkezetek adóztatásánál magasabb kulccsal kell a természetben kiosztott termékek után adózni, mint a pénz után, de a 6 és 14 százalékos kulcsot senki nem nézte meg. Ez annál inkább fontos kérdés, mert itt az adó van megjelölve döntő fedezeti forrásként. Tehát itt szerepeljenek számok.

A 9. pont tartalmazza a termelőszövetkezetek ez évben végrehajtandó beruházási hitelrendezését, gyakorlatilag a hitelállomány jelentős részének törlését. Itt sem az összeget, sem az elveket nem lehet elfogadni. Lényegében milyen elv érvényesül itt? Az, hogy minél többet herdáltál el az államtól kapott segítyből, hitelből, annál többet fogunk törölni. A termelőszövetkezetek többsége közepesen dolgozó termelőszövetkezet, ezeknél hiteltörlesztés ebben az évben nem lesz. Helytelen kategorizálás lenne, ha a gyengén dolgozóknál 50-70-100 forint legyen a holdankénti összeg, azon felülit törölnénk. Ez rossz hatást váltana ki és erősítené azt a meglévő hangulatot, hogy nagyon törni magunkat nem érdemes,

⁴² „A felvásárláshoz szükséges rövidlejáratú hitel 17 millió forint, amit a Magyar Nemzeti Bank biztosítson” – olvasható a határozati javaslatban.

⁴³ „A mezőgazdasági termelőszövetkezetek beruházásaik keretében új építkezésekre, szőlő- és gyümölcsös telepítésére [...] hosszúlejáratú hitelt igényelhetnek.” (2/1957.(V. 20.) P. M. – F. M. sz. együttes rendelet a termelőszövetkezetek hitel- és pénzgazdálkodásának rendszeréről. *Törvénytár*, 1957. 470.) A hitel visszafizetési feltételeinek egyedi megállapítását a rendelet a Magyar Nemzeti Bank hatáskörébe utalta a kamat kivételével, amelyet 1%-ban állapított meg.

mert úgyis kapunk állami hitelt, és ha sok a hitel, majd lesznek elengedések. Azt is meg kell gondolni, hogy ebben az évben csináljunk-e hiteltörleszt. Itt arra kellene határozatot hozni, hogy a hitelrendezést 3 hónap alatt fel kell mérni.

A továbbiakban a 10. oldal első bekezdésében, a c.) pontban a hároméves tervre szóló beruházási igény 4 milliárd forintban van feltüntetve. Úgy gondolom, helytelen a beruházás egyes ágazatait külön tárgyalni. A hároméves terv összefüggő egész és azt hiszem, ilyen jellegű határozattal a Politikai Bizottság csak olyan helyzetbe hozná magát, hogy később az összeget meg kellene változtatni.

Egyetértek azzal, hogy fontos kérdés a betegség és nyugdíjazás kérdése. Ezen a téren valamit tényleg lépni kell, de az itt szereplő elképzelések nem reálisak. Szerintem pl. nem fontos, hogy az ipari munkásokéhoz hasonló biztosítás szükséges, pl. táppénz. Ez igen nagy horderejű kérdés, amit a SZOT-tal, SZTK-val együtt kell kidolgozni és azt is, hogyan alakulnak ezek a számok 5-10 év múlva. Azt hiszem, erre vonatkozóan is áll, hogy konkrét határozatot csak arra hozunk, hogy a nyugdíj és társadalombiztosítást létre kell hozni, és az erre vonatkozó részletes szabályzatot úgy kell kidolgozni, hogy az ezzel kapcsolatos terhek egy részét a termelészövetkezeti tagok, másik részét az állam az adóbevételek terhére viselje.

MAGYARI ANDRÁS:

Először a két legvitatottabb kérdéshez, a gépvásárláshoz és a felár kérdéséhez szeretnék hozzászólni.

Kezdetől fogva egyetértek Dögei elvtárs által kifejtett kérdésekkel. Kiegészítésül még két adatot szeretnék elmondani, ami amellel szól, hogy ne tegyük lehetővé a társulások és a termelészövetkezetek részére sem a Zetor vásárlást. Nekünk most erősíteni kell a gépállomást, mert alakulni fognak a rákövetkező időben új termelészövetkezetek, és mivel tudja az állam leginkább segíteni ezeket az új termelészövetkezeteket, hogy fölényt tudnak majd mutatni a kisparaszti gazdaságokkal szemben? Gépekkel. De ha szétforgácsoljuk a technikát és nem a gépállomást erősítjük, véleményem szerint nagy hibát követünk el, és visszatartjuk a termelészövetkezeti mozgalmat, de a termelést is. Az élet, a tapasztalat mutatja, hogy még az olyan szövetkezetek is, mint a kápolnásnyéki Vörös Csillag, amely 1949-ben alakult, 1030 kat. hold földje van, belterjesen gazdálkodik, kitűnő vezetője van, úgy értékeli, hogy abban az időben beugrott a traktorvásárlásba és nem tudja jól használni. Ha kitesszük magunkat annak, hogy nem nyújtunk megfelelő segítséget az egyes termelészövetkezeteknek gépekkel és a meglévő gépeket nem használják ki a gépállomásnál, az helytelen lenne. Igenis a gépállomásokat kellene mindenekelőtt segíteni gépekkel, technikával és ide kellene az erőforrásokat vinni.

A felár kérdésével kapcsolatban kezdetől fogva egyetértés volt abban, hogy a termelészövetkezeteket nagyobb mértékben kell támogatni, mint a termelészövetkezeti csoportokat. Az anyag tárgyalásánál én valóban képviseltem korábban azt az álláspontot, hogy a termelészövetkezeti csoportok is abban az

esetben, ha egy-egy termelési ágban közös termelést valósítanak meg: közösen szántanak, vetnek, betakarítanak, értékesítenek, ugyanazt a kedvezményt kapják a felárat illetően, mint a termelőszövetkezetek. Kisebb támogatásban részesülnek ebben az esetben is, mint a termelőszövetkezetek, mert ők csak egy-két dologban folytatnak közös termelést, tehát csak ezen a területen kapják a felárat, nem 8-10-15 cikk után, mint a szövetkezetek. Ez ösztönözné a termelőszövetkezeti csoportokat arra, hogy ha ma jónak találták az egy termékre való társulást, jövőre már fokozatosan társuljanak több termék közös termelésére. Később azonban felmerült az a vélemény, hogy az lenne a helyes, hogy abban az esetben is, ha a termelőszövetkezeti csoportok közös termelést folytatnak egy-egy területen, kisebb felárban részesüljenek. Meg kell találni a módját, hogy vonzóbbá tegyük a termelőszövetkezetet a különböző társulásokhoz és egyéni gazdaságokhoz képest. Most kevés szövetkezetünk van, köztük is sok a gyenge. A szövetkezeti parasztok között is sokan vannak, akik egyik szemükkel az egyéni, másikkal a közös gazdálkodás felé néznek. Az egyéni gazdálkodás felé nézést mutatja, hogy igyekeznek a háztáji gazdaságot minél nagyobb mértékben fejleszteni, kis egyéni gazdálkodást kialakítani háztáji földjükön. Azzal nem fogunk segíteni, hogy az adósságokat mindig elengedjük és újabb-újabb, nem mindig megalapozott hitelekkel tömjük a szövetkezeteket. Meg kell találni a módját, hogy a termelőszövetkezeti tagok maximális erőfeszítést fejtsenek ki a szövetkezetek megerősítésében.

A termelőszövetkezeti tagokat foglalkoztatja, mi lesz velük öregségükre, tönkremegy a szövetkezet, és nem marad esetleg semmijük. Ez is ösztönzi őket arra, hogy a háztáji gazdálkodást igyekezzenek növelni. Véleményem szerint első helyre kellene tenni az öregségi biztosítást, mégpedig úgy, hogy a szövetkezeti tagok vállalják elsősorban az áldozatot, és bizonyos mértékben az állam támogatására is szükség van.

KOVÁCS IMRE elvtárs:

Egy-két általános megállapítást szeretnék tenni az anyaghoz, utána néhány szót a részletekhez.

A termelőszövetkezeti mozgalom támogatására előirányzott anyagi összeget előreláthatóan a legközelebbi években nem tudjuk biztosítani. Mintegy 4 milliárd forintról beszél az előterjesztés. Ennyi pénzt csak erre a célra biztosítani nem tudunk. Ilyen összegű támogatást adni egyrészt nem tudunk, másrészt véleményem szerint az anyag nem számol azokkal az egyébként már meglévő lehetőségekkel, amelyek messzemenően nincsenek kihasználva. Az előző években felépítettünk egyenként legalább 1 millióba kerülő baromfitelepet 20-at, amelyek évek óta üresen állanak. Itt van pl. Pomáz, ahol szintén egy millió forintos költségvetéssel építettük fel a telepet, de baromfi még nem volt benne. Most sincs. Vagy nézzük a termelőszövetkezetek állatállományát. A Központi Statisztikai Hivatal kimutatása szerint a szarvasmarha istállók 41 százalékban vannak kihasználva. Az Élelmiszeripari Minisztérium 78 sertéstelepet állított le.

Vagy ott vannak a feloszlott termelőszövetkezetek szerintem több milliót kitevő vagyontárgyai. Véleményem szerint ezeknek a berendezéseknek és egységeknek a hasznosítása a mezőgazdaság területén az egyik legfontosabb feladatunk és szervesen összefügg azzal, hogy a gazdasági lehetőségeink messzemenően nem tesznek lehetővé olyan mértékű anyagi támogatást, amit az anyag feltételez. Kicsit az az érzése az embernek, mikor nézi az anyagot, hogy az a hiteleknek, különböző támogatásoknak olyan bonyolult rendszerét eredményezné, amely az egész hitel pénzügyi rendszerét áttekinthetatlenné teszi.

Többet kellene foglalkozni az egyszerűbb társulásokkal. Itt nem elsősorban állami támogatásra gondolok, hanem olyasmire, amely különösen az elmaradott kultúrák terén az egyszerűbb társulásokat helyezi előtérbe. Pl. a szőlő területén komolyabb mértékű III-as típusú társulásra nem lehet számítani. Ezen a téren az egyszerű társulások elsősorban támogatása kerüljön előtérbe. Vagy itt van a nagyüzemi baromfitartás. Szerintem itt is elsősorban az egyszerű társulásokat kellene előtérbe helyezni azért, hogy ezen keresztül hasznosítsuk ezeket a telepeket és egyben a nagyüzemi baromfitartás alapjait teremtsük meg.

Itt kívánok kitérni a felárat illető vitára. Szerintem ez elsősorban praktikus szempontból vizsgálandó. A mi álláspontunk a következő: termelési érdekből, bizonyos kultúrák előtérbe helyezése szempontjából, különösen ott, ahol az egyszerű társulás kerül előtérbe, a kultúra jellege miatt helyes és szükséges a felár alkalmazása. Sőt azoknál a kultúráknál, ahol az egyszerű társulás fokozott mértékben kerül előtérbe, hasznosabb, célszerűbb, jobban elfogadható a parasztság számára – feltétlenül az azonos felár biztosítását tartjuk helyesnek és célravezetőnek. Meg kell mondani, hogy mindössze három területen merül fel a felár biztosításának kérdése: 1.) terményeknél, elsősorban a búzánál, 2.) szőlőnél, 3.) a Dunántúlon most nagyobb mértékben alakuló úgynevezett tejszövetkezeteknél. A többi cikknél nem merül fel. Szerintem különösen a szőlőnél és tejnél, a szarvasmarha tartásnál teljes mértékben indokolt ezen területek elhanyagoltságát figyelembe véve és mert érdekünk ezen cikkek előtérbe helyezése, azonos felárat adni. Itt vitába kell szállni Fehér elvtárssal, mert ez igenis támogatás. A megállapított felár értéke ugyanis olyan, hogy több mint az összes költségek, tehát itt jelentkezik a támogatás kérdése. De akkor adjuk ezt a nagyüzemi baromfitartás, szőlőkultúra megjavítása és az állattartás megjavítása kérdésében is. Szerintem ilyen támogatást adhatunk azonos mértékben egyéninél és termelőszövetkezetnél, mert a termelőszövetkezetek ezen túlmenően sokkal nagyobb mértékű támogatásban is részesülnek.

A 4. oldalon szó van arról, hogy jó minőségű vágómarhával lehessen teljesíteni a tenyészállatot. [sic!] Abban igaza van Antos elvtársnak, hogy ilyen konstrukció van, de nem ötéves.⁴⁴ Öt éven keresztül ezt nyilvántartani és törleszteni nem lehet. Ez a formája a hitelnek olyan bonyolult lenne, amit felvásárlási vonalon 5 éven keresztül nyilvántartani nem lehet.

---

⁴⁴ Az előterjesztés rövidlejáratú hitelben gondolkodott.

Bérhizlalásnál semmiféle külön hitel a termelőszövetkezetnél nem jelentkezik, mert ott adok takarmányt és állatot, tehát ott a hitel csak a vállalatok részéről jelentkezik. Tekintettel arra, hogy a kormány a szarvasmarha árakat igen erősen rendezte,⁴⁵ szerintem a bérhizlalás a termelőszövetkezeteknél nem lesz túl népszerű forma. Szó van itt továbbá 7 ezer kocasüldő biztosításáról. Szerintem az állam állatállományából, a mi minisztériumunkhoz tartozó tenyészállat-állományból ennek a 7 ezer kocasüldőnek tiszta fehér hússertésben való biztosítását végre tudjuk hajtani.

A 7. oldalon van egy javaslat, amivel nem tudok egyetérteni. A b.) pontban az szerepel, hogy: „200 önitató berendezés...50 tejkamra felszerelés, 100 vajgyártási berendezés, 30 sajtgyártási berendezés...” stb. Úgy néz ki, mintha teljesen iparosítani akarnánk mezőgazdasági szövetkezeteinket. Megmondom, ezzel semmiféle formában nem tudok egyetérteni azért, mert ezt én 5 év óta nem tudom megcsinálni az állami iparban, másrészt mindinkább az a veszély van, és az utóbbi hetekben ez már erősen érvényesült, hogy mindenki fölöz, vajat, sajtot gyárt, ugyanakkor nekünk Budapesten tejet a Vöröskeresztől átvett tejporból kell biztosítani. Szerintem a termelőszövetkezeteknek elsősorban a mezőgazdasági termelést kell biztosítani és részükre csak kisegítő üzemágakat, a mezőgazdasággal közvetlen kapcsolódó feldolgozási ágakat lehet engedélyezni. Mi a tendencia? Nem a mezőgazdasági termelés felé viszik a törekvést, hanem mindenki kereskedni akar, iparosítani, ugyanakkor a mezőgazdasági termelés nem megy. Lényegében az a törekvés, hogy ugyanabból a kevésből hogyan lehet több forintot kihozni. Nem ez a cél! A mezőgazdasági termelés növelése a cél. Szerintem bizonyos határig, bizonyos területen lehetőnek látom megelőző feldolgozási tevékenység engedélyezését, de vajat, sajtot nem szabad nekik gyártani. Ilyen tevékenységet sehol a világon nem engednek meg semmiféle mezőgazdasági társulásnak. Nem is gondolják az elvtársak, hogyan, milyen körülmények között gyártják itt a sajtot, vajat. Megengedhetetlen ez egészségügyi szempontból, a termelőszövetkezetek tevékenységének tendenciája szempontjából és állami érdekből egyaránt. Mindennek következménye, hogy ha nem kapunk 30 vagon tejpport a Vöröskeresztől, most nyáron nem tudjuk ellátni a fővárost folyadék tejjel. Én tehát ellene vagyok minden ilyen tendenciának, és kérem a Politikai Bizottságot, vegye figyelembe az általam elmondottakat.

TISZA JÓZSEF elvtárs:

Egyik vitatott kérdésnél, a gépesítésnél szeretném a Politikai Bizottság figyelmét felhívni arra, hogy mi az, ami lényegében a gépállomások elleni rohamot megindította. Két-három évvel ezelőtt már lehetett hallani hangokat a saját géppel kapcsolatban, előzőleg azonban ilyen hangot nem lehetett hallani. És a Politikai Bizottságnak ebből kell kiindulni, amikor dönt a kérdésben. A termelőszövetkezeteknél a saját gép utáni sóvárgást lényegében az váltotta

---

⁴⁵ Értsd: emelte. L. a 4/1957(VI. 29.) F. M. – Á. H. sz. rendeletet a tenyész szarvasmarha árak megállapításáról. (Törvénytár, 1957. 542.)

ki, hogy gépállomásaink nem látták el időben és megfelelően a rájuk háruló feladatokat. Ez az alapvető kérdés, amit tisztán kell látni, mert ez az egész gépvásárlási problémák kulcskérdése. Mi volt a gyakorlat az ellenforradalom alatt is? A gépállomáson meghúzódó ellenséges elemek sok termelőszövetkezetet szétverték és bár van már javulás a gépállomásoknál is, azonban a helyzet korántsem megnyugtató. Erre el tudják az elvtársak mondani a tegnapi értekezlet⁴⁶ vitáját, ahol a termelőszövetkezeti csoportok vezetői elmondták, hogy probléma van a gépállomások és termelőszövetkezetek közötti viszonyban. Ebben a kérdésben kellene a Politikai Bizottságnak állást foglalni. Hangsúlyozom, nem volt döntő kérdés a saját gép a termelőszövetkezeteknél. Ezt az váltotta ki, hogy gépállomásaink telítve lettek deklasszált elemekkel és ezek nyilvánvalóan a termelőszövetkezeti parasztok életét keserítették, keserítik ma is. Nem akkor kaptak egy sor esetben gépet, amikor azt a termelés érdeke megkívánta. Azt hiszem, abban a kérdésben kellene a Politikai Bizottságnak állást foglalni, hogy záros határidőn belül a gépállomásokat meg kell tisztítani az oda nem való ellenséges elemektől. Ahol a gépállomásokon megfelelő emberek vannak, ott jó a viszony a gépállomás és a termelőszövetkezetek között és ott a szövetkezetek nem is nagyon sóvárognak saját gép után.

Persze van a dolognak egy másik oldala is, hogy bizonyos bejelentések, ígéretések voltak a termelőszövetkezetek felé a párt, kormány részéről, hogy vásárolhatnak Zetort. Most úgy is felvetődik a kérdés, helyes-e, ha visszalépünk ebben a kérdésben. Azt hiszem, nem. Megfelelő keretek közé kell ezt szorítani: adjunk szigorúbb kötöttséget, írjuk elő, milyen szövetkezetek vásárolhatnak. Erre megvan a lehetőség, hiszen a gépek az állam kezében vannak. A gépek iránti túlhajtás részint ellenséges elemek biztatásából, másrészt politikai tisztán nem látásból ered és jóindulatú emberek is mentek a gépállomás ellen. Ezt vissza kell szorítani minden körülmények között. Ez az egyik dolog, amire a Politikai Bizottság figyelmét fel akartam hívni.

Másik vitatott kérdés az anyagi segítség. Egyetértek Fehér és Kovács elvtárral, hogy az esetben, ha az alacsonyabb típusok közös tevékenységet folytatnak, kapják meg ebben a 2-3 cikkben azt a felárat, amit a mezőgazdasági termelőszövetkezetek. Eddigi politikánk az alacsonyabb formákkal szemben lényegében véve nemzeti ajándék volt: az adókedvezményt nem kötöttük árutermeléshez, másrészt nem is törődtünk velük. Tudjuk, hogy az alacsonyabb típus nálunk kiesett a látókörből. Márpedig a termelés érdeke és a szövetkezeti mozgalom fejlesztése is megkívánja, hogy ezekkel többet törődjünk. Itt senki nem gondol arra, hogy a meglévő anyagi segítséget egyenlően osszuk el a különböző szövetkezeti formák között. Azzal egyet kell érteni, amit Kiss elvtárs felvetett, hogy legnagyobb támogatást a legfejlettebb formáknak, de ha az alacsonyabbnak nem adunk semmit, akkor ezek nem is jönnek létre. Egyébként erről a kérdésről, a gabona felár kérdéséről Dobi

⁴⁶ Szövetkezeti mozgalmunkban feltétlen érvényesítjük az önkéntesség elvét. Tudósítás a szövetkezetpolitikai csoportvezetők Földművelésügyi Minisztériumban tartott július 23-i értekezletéről. *Népszabadság*, 1957. július 24.

elvtárral is beszéltünk mielőtt elment szabadságra, és ő is úgy ítéli meg, hogy ha közös tevékenység folyik, kapják meg azt a felárat, amit a mezőgazdasági termelősövetkezetek.

A lazaságot illetően: erről az előterjesztésben kevés szó van, nem mutatja meg, hogyan akarjuk ezt visszaszorítani. De azt hiszem, ha az elvtársak kint jártak, látták, hogy a lazaság az előző 2 hónaphoz viszonyítva – nem beszélve fél évre visszamenően – erősen szűnőben van a termelősövetkezeteknél. De van lazaság, ezzel a helyzettel nem szabad megelégednünk, teljes mértékben vissza kell ezt szorítani. Körülbelül egy hónappal ezelőtt foglalkozott az Intéző Bizottság e kérdés elvi részével.⁴⁷ Bár ebben is vannak rendszabályok, amelyek a normálisabb szövetkezeti élet felé visznek és a kidolgozás alatt álló rendelkezések tervezeteiben is vannak ilyenek.

Mi arra gondoltunk a társadalombiztosítás kérdésénél, hogy ott, ahol az alapszabályban előírt háztáji terület, vagy állatállomány meghaladja a megfelelő mennyiséget, kiesik a társadalombiztosításból. Szeretnék a társadalombiztosítás kérdésével foglalkozni, amit Antos elvtárs felvetett. Ezen dolgozik egy bizottság, amely elég széleskörű, bevonták ide a SZTK, Munkaügyi Minisztérium, Földművelésügyi Minisztérium megbízottait, tehát az érintett szervek valamennyien dolgoznak az anyagon. Az helyes, amit Antos elvtárs felvetett, hogy ennek forint kihatásában a Politikai Bizottság ne döntsön, csak abban, hogy erre feltétlenül szükség van és hozzák be a tervezet alapelveit a Politikai Bizottság elé, tüntessék fel persze összegszerű pontos kihatását, és akkor döntsön a PB ebben a kérdésben, amikor látja, meddig mehetünk.

Még egy kérdést a régi épületekkel kapcsolatban. Szeretném a Politikai Bizottság figyelmét felhívni, hogy Kovács elvtárs által elmondottak valóban így vannak, de nem tehetjük meg, hogy ott szervezzünk termelősövetkezetet, ahol ilyen épületek vannak. Az kétségtelen, hogy az istállók férőhelyei csupán 41 százalékban vannak kihasználva, de itt figyelembe kell venni, hogy ezek főleg azok az épületek, ahol a szövetkezetek feloszlottak. Nem szeretném, ha Kovács elvtárs felszólalásából a Politikai Bizottság olyan következtetést vonna le, hogy a termelősövetkezeti mozgalom nem kívánja, hogy férőhelyek biztosítására külön beruházásokat eszközöljünk. Erre feltétlenül szükség lesz. Igyekezni kell, hogy egy sor helyen ezt a termelősövetkezetek saját erőből valósítsák meg, ahol azonban ez nem megy, kell állami támogatás is.

MÁRCZIS ANTAL elvtárs:

Első kérdés, amivel foglalkozni szeretnék, az átmeneti szövetkezeti formák: termelői szakcsoportok és társulások kérdése. Meg kell mondani őszintén, hogy ezzel a kérdéssel mi behatóan nem foglalkoztunk. Először az volt az elgondolásunk, hogy ezt a kérdést majd később, a termelőcsoportok, termelői szakcsoportok és társulások helyzetének szinte egyenkénti feldolgozása után

---

⁴⁷ Az IIB 1957. június 17-i üléséről van szó, ahol a testület megvitatta, majd levette napirendről a termelősövetkezeti mozgalom fejlesztésének ügyét. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet, i. m. 136–137.)

hozzuk a párt elé. Azonban amikor a mezőgazdasági termelőszövetkezetekre vonatkozó javaslat készült, a párt Falusi Osztálya felvetette, hogy a legfontosabb kérdéseket mindet vessük fel a Politikai Bizottság előtt. Ezért szerepel itt az anyag – még egyszer hangsúlyozom, arra készültünk, hogy szeptemberben ezeknek a helyzetét alaposabban megvizsgáljuk, és ezt követően teszünk javaslatokat.

Ami a felárat illeti. Amikor ezt a kérdést először nekem felvetették az elvtársak és azt a felvilágosítást kaptam, hogy a felár lényegében nem állami támogatás, én is azt mondtam, hogy akkor ezt a minden tekintetben közös termelői tevékenységet folytató termelőcsoportok kapják meg. De kiderült, hogy itt nem erről van szó, és a felár nem csupán az a különbözet, ami a kereskedelmi haszonból származik. Ennél tehát több, de nemcsak azért, mert ennél több, hanem mert azelőtt ezt nem adtuk vissza, végeredményben itt állami támogatásról van szó. Az eddigi tapasztalatok szerint úgy látszik, hogy ezzel az állami támogatásnak igen fontos módszeréről van szó. Ha viszont erről van szó, ebben az esetben nem lenne helyes azonos szintet kialakítani a legfejlettebb típusú mezőgazdasági termelőszövetkezetek és tsz[cs]-k között. Azzal egyetértünk, hogy ebben valóban van húzóerő, ha felárat kapnak a termelőszövetkezeti csoportok, de ne ilyen nagy mértékben. Az előterjesztés egyik helyén az van, hogy elsősorban a mezőgazdasági termelőszövetkezeteket támogatjuk, másutt viszont azonos szintet teremtünk a mezőgazdasági termelőszövetkezetek és a termelőcsoportok között. Nem volna tehát tanácsos, hogy a felárat így alakítsuk ki. Amikor ezt elmélyültebben megvitattuk, akkor láttuk, miről van szó.

Ezen kívül, ami a termelőcsoportok kérdéséről van szó: jelenleg több mint 90[0] termelőcsoport van. Igaz, hogy ezek döntő többsége (700 egynéhány) a legminimálisabb közös tevékenységet, a szántást végzi, ennél többet nem. Pl. legutóbb megvizsgáltuk az abonyi termelőcsoportok helyzetét és kiderült, hogy ezek 4 év alatt kb. 2 100 000 forintos támogatást kaptak különböző formában az államtól, ugyanakkor ebben a községben ezek a termelőcsoportok semmiféle közös beruházást nem eszközöltek. Ennélfogva ezeknél a termelőcsoportoknál, termelői szakcsoportoknál és társulásoknál nem az volna helyes, ha még lazább kereteket alakítanánk ki, hanem inkább a közös beruházások vonalán a követelményeket kell szigorúbban megállapítani és ennek arányában helyes nekik támogatást adni. Tekintve, hogy itt végeredményben új kérdésről van szó, akkor lehet ezt alaposabban megvitatni és eldönteni, ha ezek helyzetét alaposan felülvizsgáltuk.

Másik kérdés a gépesítés kérdése. Itt az a baj, hogy a gépesítés színvonala, a technika színvonala nem megfelelő, azért nem tudják a munkát elvégezni. Kovács elvtárs úgy beszél, mint aki nem tudja, hogy 1000 mezőgazdasági termelőszövetkezet oszlott fel. Jelenleg az ország szántóterületének 11,5 százalékán folyik közös gazdálkodás. Ha nincs a két nagy megrázkódtatás, akkor ma már az ország 40 százaléka termelőszövetkezet lenne.

Részletkérdésekkel kapcsolatban. A 4. oldal b. pontjával kapcsolatban nem arról

van szó, hogy mi azt javasoljuk: a termelőszövetkezetbe belépő parasztnak minden esetben adjunk hitelt a bevitt vagyontárgyak értékének megfelelően. A termelőszövetkezetbe belépő paraszt, mivel nem fizették ki neki a bevitt vagyontárgyak ellenértékét, igyekezett azt másutt eladni. Ez az intézkedés tehát hasznos lenne és ennek költségkihatása új kihatást nem jelent, mert a rendszeres éves állatvásárlási keretbe belefér.⁴⁸

Másik ilyen kérdés a gazdaságok dotációjával kapcsolatos. Itt Antos elvtárs azt mondta, hogy a 150 millió forint dotációt összegében a Politikai Bizottság ne fogadja el. Ezzel én is egyetértek. Ezt a dolgot mi úgy értelmezzük, hogy bár a termelőszövetkezeteknek a gépállomások olcsóbban dolgoznak, a közép- és mélyszántást 95 forintért – 30-40 százalékos kedvezménnyel – végzik a tsz-eknek, de a gépi munkák árának csökkentését azért is célszerű lenne biztosítani, hogy még jobban megkönnyítsék a munkát.

Teljesen egyetértek Kovács elvtárral abban, hogy vaj-, sajtgyártás ne legyen.

Beruházásokkal kapcsolatban: Kovács elvtárs felszólalása után olyan hangulat alakult ki, hogy itt már nincs mit tenni. Az állóeszköz-állománnyal nem állunk jól. Az állami gazdaságok [1 kat. holdra eső] állóeszköz-állománya 4800 forint. Egy nagyüzemnek a minimálisan szükséges állóeszköz állománya nagyon megszorítva három és fél, négyezer forint. Most ahhoz, hogy a meglévő szövetkezeteknél a hároméves terv keretében ezt a minimális követelményt elérjük, és ezenkívül ha arra számítunk, hogy a hároméves terv időszakában az október előtti állapot visszaáll, akkor lenne szükség arra a kb. 4 milliárd forintra, amiből számításunk szerint a termelőszövetkezetek 800 milliót ruháznának be. A saját erő maximális fejlesztésével teljes mértékben egyetértek, és több kérdésben már hasonló irányú javaslatokat fogunk tenni.

NÁDAS GÁSPÁR elvtárs:

Én is szeretnék néhány dolgot felvetni. Antos elvtárs beszélt a termelőszövetkezetek évi esedékes hitelének megállapításával kapcsolatban. Az az érzésem, Antos elvtárs ezt úgy érti, hogy most a rosszul dolgozó termelőszövetkezeteket akarjuk segíteni. Az ellenforradalom következtében van kb. 666 olyan szövetkezetünk, amely saját hibáján kívül rossz gazdasági körülmények között van. Ha azt tűzzük ki célul, hogy ezeket megerősítsük, nem adhatunk részükre az erősebb termelőszövetkezeteknek juttatandó segítséggel azonos mennyiséget.

Másik dolog, ez a sokat vitatott felár kérdése. Lehet ezt állami támogatásnak nevezni, de ne felejtsük el, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezetek egy része sem kapja, mert a kisebb termelőszövetkezetek pl. a 150 mázsa gabonát képtelenek átadni, ezek is elesnek tehát a felártól. Ha viszont az egyszerűbb társulások a szántást, betakarítást és értékesítést közösen végzik, megérdemlik, hogy megkapják a felárat. Eddig is kaptak ezek támogatást, pedig sokszor csak annyi történt, hogy a kapura kitették a táblát: I. típusú termelőcsoport és

---

⁴⁸ A javaslat arról szólt, hogy ahol a tsz a vagyontárgy ellenértékét egy összegben nem képes kifizetni, ott közlépjáratú hitelt kérhet.

a kapun belül egyéni gazdálkodás folyt. Most kötelezővé válik, hogy a közös tevékenységből származó jövedelem bizonyos részét közös beruházásokra fordítsák. Az a helyzet, hogy termelőszövetkezeteink jelenlegi tagjainak nagy része földnélküli, agrárproletár volt. A középparaszt könnyebben megteszi a szövetkezet felé való első lépéseket, ha az nem jár az egyéni gazdaság azonnali feladásával. Ha tehát közös termelést valósítanak meg, akkor a felárat minden további nélkül megérdemlik.

Dögei elvtárs azt írja feljegyzésében, hogy a felárral becsapnak bennünket. Ha elhanyagoljuk az ellenőrzést, minden valószínűség szerint ez is előfordul. De egyszerű az ellenőrzés, meg kell valósítani, hogy ne fordulhasson elő, hogy a rokonság is összehordja a gabonát, hogy azt, mint közös terményt adja le. Előfordulhat persze ilyen eset is, de már eleve azzal számolni, hogy itt gazemberek vannak, akik mindenképpen ki akarják játszani a rendelkezéseket, nem helyes. Lesz egy sor becsületes ember, aki az alapelveknek megfelelően fog dolgozni.

A termelőszövetkezetek gépvásárlásával kapcsolatban: Miért nőtt meg a termelőszövetkezetek igénye a Zetor vásárlással kapcsolatban? Azért, mert megjelent a Zetor, látták ezt a mezőgazdaságban dolgozni, a gépállomásoknak kevés volt. Nem azt javasoljuk, hogy ennek vásárlására a termelőszövetkezetek hitelt kapjanak. Számtalan helyen a termelőszövetkezeti tagok a saját zsebükből szedik össze a pénzt, hogy Zetort vásárolhassanak. Ez is felszív egy csomó pénzt a termelőszövetkezetektől. Mi történik most? Megalakul egy termelőszövetkezet, és mivel a ló nagyon drága, ennek vásárlására a termelőszövetkezet kap hitelt, a Zetorra, amely 15-20 ló helyett is dolgozik, tehát lényegesen olcsóbb is, nem kap hitelt. Ennek ellenére azt mondom, ne kapjanak Zetor vásárlásra a termelőszövetkezetek hitelt, de tegyük részükre lehetővé, hogy saját költségükből megvehessék ezt a gépet. A gépállomások csak akkor tudnák kielégíteni az univerzális traktor igényt, ha úgy állnának a gépállomáson a Zetorok, mint városokban a taxik. Véleményem szerint tehát meg kellene engedni, hogy termelőszövetkezetek saját költségükön Zetort vásárolhassanak.

SZŐKE MÁTYÁS elvtárs:

Az előterjesztés 6–7. pontjával kapcsolatban: Sem a pártnak, sem a kormánynak semmiféle olyan elkötelezettsége, amely lehetővé teszi a termelőszövetkezetek részére a gépvásárlást, nincs. Szeptemberben volt egy olyan határozat, amely azt mondta, hogy a termelőszövetkezetek részére saját erővel lehetővé kell tenni, hogy bizonyos számú univerzális traktort és pótkocsit vásárolhassanak a szállítások meggyorsítása érdekében.⁴⁹ Erre más határozat nincs. Mégis az történt, hogy a felkavarodott helyzetben, különösen a múlt év elejétől kezdve nagy nyomásnak

---

⁴⁹ „A földművelésügyi miniszter tegye lehetővé, hogy a termelőszövetkezetek – a növényvédő állomások, illetőleg a gépállomások gépparkjából – még a folyó évben univerzális traktorokat (Zetor) és pótkocsikat vásárolhassanak.” A határozat így folytatódik: „1957-től kezdődően az éves népgazdasági tervben kell biztosítani a mezőgazdasági termelőszövetkezetek részére az univerzális traktorokat és a hozzávaló pótkocsikat.” (A 1091/1956(IX.11.) sz. MT határozat, *Törvénytár*, 1956. 181.)

tették ki egyesek minden oldalról a gépállomást, vitatták annak jogosultságát a magyar népgazdaságban, úgy állították be, mint a sztálinizmus bűneit, mely tönkreteszi a magyar mezőgazdaságot. Amikor laza volt az egész államvezetés, és amikor az ipari üzemekben, ahol a gépeket előállították, de külkereskedelmi vonalon sem volt megfelelően rendezett a helyzet, olyan körülmények alakultak ki, hogy míg azt megelőzően nem volt traktor a termelőszövetkezetekben, ma több mint 1000 van, döntő részben állami eszközökből. Véleményem szerint teljesen hibás elgondolás, hogy a gépállomások rendszere mellett újabb géptársulásokat hozunk létre állami eszközökből csak azért, hogy ott álljanak a gépek, mint a taxik: ha tetszik veszem, ha nem tetszik, nem veszem. Most is kihasználatlanul állanak a gépek a gépállomásokon. Nem helyes elgondolás, hogy azokat a gépeket, amelyeknek használata hasznos, adjuk át a termelőszövetkezeteknek, amelyek jelenlegi kapacitásának csupán 40 százalékát kötik le a termelőszövetkezetek. Nem osztom Fehér elvtárs véleményét, hogy megrögzött sztálinisták, csak régi módszerekkel dolgozni akarók a Földművelésügyi Minisztérium vezetői, de nem lehet azt csinálni, hogy két párhuzamos vonalat húzzunk fel. Nem helyes, hogy néhány száz holdas termelőszövetkezet összevásárol magának traktort, amikor a gépállomásoktól ezeket kedvezményesen veheti igénybe. Az előterjesztés 6–7. pontja tehát átdolgozásra szorul.

Azzal sem lehet egyetérteni, hogy a gépállomás lássa el üzemanyaggal, alkatrészekkel a termelőszövetkezetet.⁵⁰ Ezzel kapcsolatban az az alapvető kérdés merül fel, hogy változtassunk-e a gépállomások feladatán és szerepén. Az előterjesztés lényegében szűnővé teszi a gépállomások szerepét és helyzetét.

Az előterjesztés 6. oldalának alján az van, hogy a termelőszövetkezetek aratógép kivételével minden más gépet vásárolhatnak. Ezt miért nem, ha már minden más egyebet megvásárolhatnak. Én jártam a Szovjetunióban, Csehszlovákiában, a Német Demokratikus Köztársaságban, mindenütt azt láttam, hogy fejlesztik, gépekkel szerelik fel a gépállomásokat, hogy ki tudja szolgálni a termelőszövetkezeteket, illetve kolhozokat. Nálunk is az a helyes út, ha ezeket fejlesztjük, ha a technikai bázist fejlesztjük, megjavítjuk munkájukat. Így növekszik a munka volumene és az erőt nem szabad szétforgácsolni.

Az nem felel meg a valóságnak, hogy ide összpontosulnak az ellenséges elemek. A pártszervezetek végzik a gépállomások megtisztítását – egyes helyeken már el is végezték. Most ment ki egy utasítás, hogy augusztus végéig a pártszervezetek mindenütt vizsgálják meg ezt a kérdést.

A felár kérdésével kapcsolatban: nem helyes, hogy hasonló felárat – amely részben anyagi támogatást jelent – biztosítsunk az alacsonyabb típusú társulások részére is. A mezőgazdasági termelőszövetkezetek részére azért is helyes magasabb felárat biztosítani, mert itt ténylegesen közös termelési tevékenység folyik. Amennyiben

---

⁵⁰ „A termelőszövetkezetek alkatrészekkel és üzemanyaggal való ellátását, továbbá traktoraik és munkagépek – térítés ellenében – való javítását fokozatosan a gépállomások feladatává kell tenni” – olvasható a határozati javaslatban.

egy alacsonyabb típusú szövetkezet ilyen céllal közös beruházásokat valósít meg, ennek fokozott anyagi támogatása helyes.

FOCK JENŐ elvtárs:

A vita megkezdésénél elkövettük azt a nagy hibát, hogy nem kérdeztük meg: egyetértenek-e az elvtársak az anyaggal. Ha azt a választ kaptuk volna, hogy nem tárgyalták meg, akkor tájékoztatásként vettük volna tudomásul, és maradt volna ez a két jelentős politikai kérdés, amiben most vita van.

Szeretnék kicsit végigmenni az anyagon. Az 1., 2., 3., 4. oldalhoz megjegyzésem nincs. Az 5. oldal d. és e. pontjait, ahol számszerű adatok vannak, hagyjuk el, csak egy mondat maradjon: a sertésenyésztést fejleszteni kell.⁵¹

Az f. ponthoz egy megjegyzésem van: a tenyészkocákkal kapcsolatban ne csak azt mondjuk ki, hogyan igényelhet, hanem azt is mondjuk, hogy ezt nem adhatja el a szövetkezet.⁵²

A 6. oldalon vitatott kérdés a dotáció kérdése. Itt Márczis elvtársnak kell igazat adni, hogy az eddig érvényben lévő rendszert tartsuk fenn.

7/a. pont, a Zetor kérdésével kapcsolatban: ne ijedjünk meg attól, hogy termelőszövetkezetnek lehet gépe. Ha úgy fogalmazzuk meg ezt, hogy Zetorja lehet a termelőszövetkezetnek, nem lehet kötelezni, hogy csak ló helyett használja a szövetkezetben belül, de azt ki lehet mondani, hogy ezzel bérfurikázás nem lehet. A szövetkezetek tehát kifejezetten olyan munkagépeket vásárolhatnak, ami nekik kell. Ezt a pontot ezzel be is fejezném. Utána azt kellene kimondani, hogy a gépvásárlás semmi körülmények között nem mehet az állattenyésztés rovására. A 7. pont további részét javaslom elhagyni azzal, hogy azt a minisztérium tárgyalja meg az illetékes szervekkel.

A 8. ponthoz nincs megjegyzésem.⁵³

A 9. pontot el kell hagyni és az ezzel kapcsolatos véleményt egy mondatban rögzíteni.⁵⁴

A 10. ponthoz, a nyugdíj kérdéséhez. Eddig a nyugdíjról beszéltünk és most az egész társadalombiztosítás bele van keverve. Véleményem szerint a nyugdíj fontos kérdés, de meg kell mondani, hogy ehhez semmiféle állami hozzájárulás nincs.

A többi kérdéssel nem kell nekünk érdemben foglalkozni, azt az állami szervek eldönthetik.

Felár kérdéséhez: nem az a lényeg, hogy ez mennyiben támogatás és mennyiben nem. Egyik végletnek sincs igaza ebben a kérdésben. Azon a véleményen

---

⁵¹ Ez a sertésenyésztésre javasolt 11,5 millió Ft közleplejárátú hitel megjelölésére vonatkozó megjegyzés volt.

⁵² Az előterjesztésben: „Tenyésztőrzset azok a termelőszövetkezetek vásárolhatnak, amelyek erre vonatkozó igényüket jegyzőkönyvben rögzített közgyűlési határozattal kérik és a kérelmet kellően megindokolják. A lebonyolítás részletes szabályait a Földművelésügyi Minisztérium a Pénzügyminisztériummal együtt állapítja meg.”

⁵³ Ez a pont az áruterelés fokozására vonatkozó javaslatokat tartalmazza.

⁵⁴ A 9. pont az új hitelrendszer és hitelintézkedések összefoglalója.

vagyok, hogy népgazdasági szempontból mindenesetre helyes, ha az alacsonyabb termelőcsoportoknál is alkalmazzuk a felár kérdését. Sok biztosíték van arra, hogy a gabonát nem fogják az egész faluban összehordani értékesítésre. Bizni kell a parasztoiban. Egyébként is az a véleményem, hogy gazdaságpolitikánknak az volt az egyik alapvető baja, hogy nem bízunk az emberekben, azt gondoltuk, mindenütt csibészek, rossz emberek vannak.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Két és fél órája vitatkozunk itt 2-3 igen fontos kérdéstről, mert előzőleg az elvtársak nem tudtak egységes véleményt kialakítani. Így nem tudunk egy kérdést megtárgyalni. Mi az, ami ebben a kérdésben aggaszt engem? A nyugdíj kérdése, a felár kérdése, a gépvásárlás kérdése. Ezekre a kérdésekre világos választ kell adni. Helyes, hogy felvetjük a nyugdíj kérdését, de ha ehhez hozzányúlunk, meg kell nézni, milyen kihatása van. A múltkor súlyosan megbüntettünk és leváltottunk funkcionáriusokat, mert helytelenül vetettek fel hasonló dolgokat. Nem lehet idehozni ilyen javaslatot, ha a Pénzügyminisztériummal nincs megbeszélve, anyagi kihatásait nem vizsgálták meg. Amennyiben az elvtársak ezt megszavazzák, külön jegyzőkönyvbe vetetem, hogy én ebbe nem mentem bele. Nem vagyok hajlandó erről tárgyalni, amíg nem látjuk, mire képes az ország.

A felár kérdéséhez: azok közé tartozom, akik nem félnek belevágni kérdésekbe, ha az ország kenyérérol van szó. A múltkor a Minisztertanács is foglalkozott ezzel a kérdéssel.⁵⁵ Akkor elmondtam, hogy nem tudjuk másként elhozni a gabonát, ebben az évben fizetni fogunk felárat. Az idei felvásárlást úgy fogjuk megoldani, ahogy tudjuk. Lehet, hogy keresni fogunk, lehet, hogy ráfizetünk. Nem hiszem, hogy az alacsonyabb és fejlettebb típusú termelőszövetkezetek vonzóereje állami támogatással egy csapásra megoldható. Ha tehát a párt és a kormány úgy látja, hogy a gabona és más élelmiszercikkek biztosítása csak felárral biztosítható, akkor meg kell adni. Ha elmondják az elvtársak nyíltan a Politikai Bizottság előtt, hogy a felvásárlásnál új rendszert vezetünk be, nem tudjuk még milyen lesz, megpróbálunk kísérletképpen bizonyos újításokat alkalmazni, mi megbízunk az elvtársakban, azt mondjuk: csinálják.

Gépállomásokkal kapcsolatban: vagy igaz az a tétel, hogy a gépállomás elvileg és politikailag falun a proletárdiktatúra bázisa, vagy nem igaz. Ha ez igaz – és úgy néz ki, hogy mindenütt, ahol szocializmust építenek, még szomszédunknál, a jugoszlávoknál is igaz – akkor ezt alaposan meg kell nézni, hogy erősítsük, vagy gyengítsük a gépállomásokat. Én úgy érzem, hogy itt a gyengítésről van szó, amit nem engedhetünk meg. Állítom, hogy a gépállomás valamennyi országban falun a legfontosabb bázis. Lehet, hogy most rossz, mert nem kapta meg a megfelelő gépeket, vagy mert ellenséges elemek húzódtak ide, de nem lehet ezt sem általánosítani. Hogy a mostani bajból kijussunk, annak nem az a módja,

⁵⁵ Erről az 1957. június 13-i és 20-i minisztertanácsi ülésen egyaránt szó volt. (MOL XIX-A-83-a 167. d.) A felvásárlási árakat és felárat az Élelmézésügyi Minisztérium és az Országos Árhivatal 1/1957/VI. 29.) sz. együttes rendelete tartalmazza. (Törvénytar, 1957. 597–598.) A búza, rozs, takarmányárpa, zab esetén a felár 10%, más termékekénél 5% körül mozgott.

hogy másik bajba bukjunk bele. Gépeket adni a szövetkezetnek, de nem adni a gépállomásoknak nem elfogadható tétel. Szlovákiában, ellentétben a cseh-morva területtel, a termelőszövetkezetek túlnyomó többségben magyarlakta területen a legszilárdabbak, legegységesebbek. Mi a titka ennek? Elsősorban az, hogy jó földje van, az úgynevezett magyar alföld, de az is, hogy van megfelelő gép és megfelelő mezőgazdasági kultúra. Nem csoda, hogy ezek után 24 mázsa az átlag. Ehhez nem kellene szavak, a munkaegység maga helyett beszél itt.

Én tehát az előterjesztést nem fogadom el, nincs hozzá bizalmam 3 ilyen fontos kérdésben, a többiről nem is beszélek. Az, hogy milyen lesz a mezőgazdaságpolitika, nemcsak a Politikai Bizottság, hanem a pártvezetés⁵⁶ ügye is. Ennek következményei hamar jelentkeznek és elővehet bennünket a pártvezetés. Ismerik-e a Politikai Bizottság mezőgazdasággal foglalkozó tagjai alaposan ezt a kérdést? Csonka most a Politikai Bizottság és ilyen Politikai Bizottságban nem lehet ilyen nagy horderejű határozatot hozni. Mondják meg a Politikai Bizottság tagjai, helyes-e, hogy ezt mi elfogadjuk anélkül, hogy a fő kérdésekben tisztán látnánk? Mi az, hogy 200 tyúkól van üresen? Mi az, hogy itt mindenki maszek alapon akar sajtót és vaját gyártani? Ez más fejlettebb mezőgazdasági országokban sincs.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

A Politikai Bizottságnak ebben a kérdésben elsősorban elvi határozatot kell hozni. Igyekezem én is az elvi kérdésnél maradni. Itt elsősorban a legfontosabb kérdés a termelőszövetkezetek támogatása. Ebben mindenki egyetért, hogy ezeket támogatni kell. Sőt nemcsak ebben. Nekünk meglehetősen rossz gyakorlatunk van a termelőszövetkezetek támogatásában. Mi sokat áldoztunk a termelőszövetkezetek fejlesztésére, igen kevés eredménnyel. Ennek persze sok oka volt, és nem kísérelhetem meg az összes okoknak akár csak megközelítően teljes felsorolását. De egy elvet egyértelműen leszögezhetünk. Van a támogatásnak olyan módja, hogy elsősorban bizonyos élősdi szellemet támogatunk a szövetkezetekben. Ezt el kell kerülni, és olyan támogatásra van szükség, amely a termelőszövetkezetek fejlődésére és szocialista irányban való fejlődésére ösztönöz. A gyakorlati megvalósítás tekintetében azonban nehezen találjuk meg, hogyan lehet ezt csinálni. Ami itt javasolva van, ez nagyrészt olyan támogatás, ahol nem világos a kapcsolat a termelőszövetkezetek szocialista irányú fejlődése és a támogatás között. Márpedig ha ez nem világos, akkor nem állíthatjuk, hogy ez célravezető támogatás, mely a termelőszövetkezetek megerősítését, nagyüzemi fejlődését szolgálja. Persze azt sem könnyű dolog megállapítani, mi az, ami élősdi irányba és mi az, ami szocialista, nagyüzemi irányba viszi a termelőszövetkezeteket. Nem helyes az a fajtája a támogatásnak, amely a termelőszövetkezeti tagot azért támogatja, mert ő termelőszövetkezeti tag. Ez nem helyes, ebben nincs garancia arra, hogy ez a támogatás jó irányba fog hatni. Itt pedig részben erről van szó. Milyen támogatás lenne, amit nyújtani kellene? Pl. kimondani: azokat a termelőszövetkezeteket fogjuk támogatni, amely[ek] egy éven felül pl. tehozamát ennyivel és ennyivel

⁵⁶ Értsd: Központi Bizottság.

növeli, vagy közös állatállományát ilyen, vagy olyan mértékben emeli – és ilyen feladatokat tucatjával lehetne kitűzni. Tehát olyan célokat kellene kitűzni, amely arra ösztönöz, hogy mint szocialista nagyüzemek fejlődjenek és ezeknek a céloknak elérését messzemenően támogatni. Sőt már az első lépéseket, és nemcsak magát az eredményt kell támogatni. Ha kimutatják, hogy most olyan célra kell a pénz, amellyel ezt és ezt el tudják érni, ahhoz is adhatunk segítséget azzal, hogy a fő támogatás mégis az eredménytől függjön. Ez kell, hogy a legfőbb ösztönzési forma legyen. Itt a támogatások jó része mechanikus dolog, amely kizárólag azért ad kedvezményt, mert az illető termelőszövetkezeti tag.

Ha a felár kérdést ebből a szempontból nézzük, láthatjuk, hogy ez is alapjában szintén azért támogatás, vagy részben azért, mert az illető termelőszövetkezeti tag. Ezt most azzal igyekeztünk elfogadhatóvá tenni, hogy másfél vagon, minőségben azonos terményt kell beadni a felárhoz. De akkor nehéz megindokolni, hogy ha ezt nem termelőszövetkezeti tag, hanem más teszi, neki miért nem adjuk meg ezt a kedvezményt. Ez a szellem, ez az irány kihatásában nem jó a termelőszövetkezeti parasztra sem, de még inkább a kívülállókra. Ezért azt hiszem, hogy ilyen feltételek mellett, amit nem könnyű produkálni (150 mázsa egy tételben való átadása) adjuk meg a felárat másnak is. Az ellenőrzést még olyan irányba is ki lehet terjeszteni, hogy a kapott összeget egyszámlára utalják át, ami különösen lehetetlenné teszi, hogy mások is betársuljanak az eladásba.

Pár szót a géptársuláshoz. Ez kicsit úgy került szóba, mintha a Gazdasági Bizottság határozata alapján került volna most 600 Zetor úgy a termelőszövetkezetekbe, hogy semmi sem került a gépállomásokra. A Gazdasági Bizottságnak az volt a határozata, hogy sokkal nagyobb mennyiségű Zetor parkból 300 darabot adunk a termelőszövetkezeteknek kísérletképpen, olyan termelőszövetkezeteknek, amelyek minden, az állammal szemben fennálló kötelezettségüknek eleget tettek, nem kértek törlesztésre hitelt.⁵⁷

Néhány szót a gépállomások és szövetkezetek viszonyáról: Ezt az elvtársak nem egészen helyesen mutatták meg. Nálunk a Közgazdaságtudományi Intézetben több mint egy évig tartó vizsgálat volt erről a kérdésről.⁵⁸ Lehet, hogy Tisza elvtársnak van abban igaza, hogy sok a gépállomáson az osztályidegen, vagy ellenséges elem, de nem ez általában a döntő. Bizonyos fokig ellentét van a gépállomások és az általuk kiszolgált szövetkezetek között. Nem úgy áll a helyzet, mint Keresztes elvtárs mondja, hogy van sok gép és nincsenek kihasználva. Éppen az a helyzet, hogy kevés gép van és a gépállomás sokszor olyan helyzetbe kerül, hogy a tsz-ek

---

⁵⁷ L. a 39. jegyzetet.

⁵⁸ 1957. április 1-jével a gépállomások gazdálkodását megváltoztatták: „költségvetési szervekből” önálló elszámolású vállalatokká alakultak át. Ezután a vállalatközi viszonyok domináltak az egyéni gazdaságok, a tsz-ek mint megrendelők és a gépállomások, mint munkavállalók kapcsolataiban. E döntések részben a Közgazdaságtudományi Intézet kutatási eredményeire épültek. A reformszemléletet tükrözi SZIKSZAI Pál: Önálló elszámolás a gépállomásokon című cikke. (*Közgazdasági Szemle*, 1957. július.)

igényeit nem tudja megfelelően kielégíteni. Elmondják a termelőszövetkezetekben, hogy szerződést kötöttek a gépállomással, hogy július 10-ig learatják a gabonát és még most is 25 százalék nincs learatva. A szövetkezeteknél versengés indul meg, és a gépállomás nem tudja, hogy az adott pillanatban hova küldje a gépeket. Mi volt az elképzelés a termelőszövetkezeteknek adott Zetorokkal kapcsolatban? Vannak jó, nagy szövetkezetek, ahol a Zetorokat jól ki tudják használni. Vagy kötnek szerződést a gépállomással, hogy egy Zetort teljes mértékben az ő rendelkezésükre áll, vagy megpróbál vásárolni, és azt teljes mértékben ki tudja használni. Magában véve lehet az jó dolog, hogy a termelőszövetkezeteknél legyen Zetor, néhány darabbal ki lehet ezt próbálni. Ha viszont most az a helyzet, hogy keveset tudunk behozni, mert nincs rá pénz, akkor természetesen nem tudunk a termelőszövetkezeteknek, még inkább a termelőcsoportoknak adni. Biztosítás kérdésével kapcsolatban. Itt kezdetben csak a nyugdíj kérdése szerepelt, meglepetés most a betegbiztosítás. Azt hiszem, nem tudjuk megvalósítani. Inkább arra kell törekedni, hogy az öregségi biztosítást a tsz-ek lehetőleg saját erejükből oldják meg.

Utolsónak akarok megemlíteni egy kérdést, amit egyszer már a Falusi Osztálynak is felvettem. Ez pedig a termelőszövetkezeti tagoknak fizetendő előleg kérdése. Egyébként ez összefügg az értékesítés kérdésével is. Különösen az értékesítés így rendkívül nagy bizonytalanságot takar, mert ez lefolyhat úgy is, hogy a munkaegységre kiadunk a tagoknak kb. 10 kg búzát és a többit lehet értékesíteni, vagy azt mondjuk, kiadunk annyit, amennyi a háztartási szükségletre elég, pl. 3 kg búzát és a többit a szövetkezet értékesíti. De hiszen így mindkét esetben az értékesítés együtt van, csak a mennyiségben van differencia. Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy nekünk az az érdekünk, hogy minél többet értékesítsen a szövetkezet. Külön jelentősége van annak, hogy ez a külön értékesítés olyan, amiből a szövetkezet jut nagyobb jövedelemhez. A szakértők ismerik ennek a kérdésnek hallatlan jelentőségét. Ha többek között az egyik ok, hogy a termelőszövetkezeti tagság a háztáji felé törekszik, hiszen a háztájiból naponta pénzeltet. Ez az, ami többek között abba az irányba viszi őket, hogy lehetőleg maguk értékesítsék termékeiket. Erre nem kerülne sor, ha a szövetkezeti tagság rendszeresen kapna előleget. Ez olyan dolog, ami a mezőgazdasági munkát és a termelőszövetkezeti munkát nagy lépéssel közelebb hozza az ipari munkássághoz. Ezt a kérdést, mint elvi kérdést kell eldönteni, aminek igen nagy jelentősége van a termelőszövetkezetek szervezésénél is, és ez is a szövetkezeteket szocialista irányba viszi amellet, hogy a termelőszövetkezeti tagokat közelebb viszi az ipari munkásokhoz.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Én is azzal értek egyet, hogy célhiteleket kell adni. Ez azt jelenti, hogy meghatározott célra adunk. Ne adjunk úgy hiteleket, mint eddig adtunk. Azzal csak egyébként becsületes embereket züllesztünk le, hogy állandóan hitelekkel tömjük a rosszul működő szövetkezeteket is. A célhiteleket olyan termelőszövetkezeteknek kellene

adni, akik valami meghatározott célt már elértek, vagy bizonyos befektetést a maguk erejéből már tettek.

A gépállomásokkal és gépekkel kapcsolatban: a leghatározottabban ellene vagyok annak, hogy itt szabjuk meg, milyen gépeket kell adni. Bízunk a minisztériumra, döntse el ő, milyen gépei lehetnek a termelőszövetkezeteknek. Egyelőre sehol sem cáfolták meg, hogy a szocializmus építésének alapja falun a gépállomás. Hogy ott most vannak csavargók? Hát másutt is vannak. A gépállomások dolgozóinak nem jó a fizetése, ezért az ott dolgozók 50-70 százaléka évente kicserélődik. Az idén is már 40 százaléku kicserélődött. Persze a gépállomásokat meg kell tisztítani az ellenséges elemektől, de ilyen kérdéseket is meg kell oldani.

A társadalombiztosítással kapcsolatban: nyugdíj-tervünk 2800 millió forint. Ha a mostani nyugdíjtörvény marad érvényben, 1963-ban több mint 400 millió forintnál leszünk. Egyetlen népi demokratikus országban sem adnak olyan nyugdíjat, mint mi adunk. Svédországban pl. 67 év a nyugdíjkorhatár. Ez a társadalombiztosítási rész nagyon veszélyes és ezzel nem szabad foglalkozni addig, amíg egészen pontos számokkal nem rendelkezünk.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Az anyagnak két fő gyengéje van: 1.) [a] támogatás iránya nem világos, ellenkezőleg, olyan támogatás jellege van, ami bizonyos élösködő tendenciákat támogat; 2.) a termelőszövetkezetek fejlesztésének kérdésénél teljesen ki van kapcsolva a gépállomások megerősítésének kérdése, mintha ez nem a termelőszövetkezetek erősítésének igen fontos része lenne. Az átdolgozás kapcsán az elhangzott észrevételeket figyelembe kell tehát venni.

Javaslom kimondani, ne ígérjünk több adósságsökkentést, különösen lényeges adósságsökkentést. Abban a kérdésben elég egyértelmű az álláspont, hogy gépekkel, zetorokkal elsősorban a gépállomásokat kell erősíteni és csak a megmaradottakból kaphatnak a megállapított feltételek mellett a termelőszövetkezetek.

A nyugdíj kérdésére vonatkozó javaslatot, amely csak az öregségi nyugdíjra vonatkozik, ki kell dolgozni úgy, hogy az a termelőszövetkezeti parasztgazdaságot terhelje. A nyugdíj megoldása megnöveli a paraszti biztonságérzetét. Ettől annál kevésbé félnek, mert úgy is ki kell mondani, milyen feltételek lesznek itt. Ennek pénzügyi kihatása csak évek múlva jelentkezik, közben a dolgozó parasztság saját hozzájárulásból megteremti az ehhez szükséges anyagi alapot.

Felvetődött itt, hogy 200 baromfitelep és más telepek üresen állnak. Javasolom, kötelezze a Politikai Bizottság a Falusi Osztályt, hogy az illetékes minisztériummal együtt adjanak rövid időn belül jelentést, mi a helyzet ezzel. Véletlenül tudunk meg ilyen dolgokat.

Felárral kapcsolatban: megkülönböztetve kellene ezt nézni és nem általában, elvileg kimondani a dolgot, mert így olyanra is kimondjuk, amire nincs szükség. Mi a szövetkezeti mozgalmon belül nem vethetjük el az értékesítési szövetkezetek kérdését. Fennáll a veszély, hogy a termelési társulás értékesítési szövetkezetté

nőheti ki magát, de akkor sem szabad ezt elvetni. Nekünk szembe kell nézni bizonyos magán spekuláns törekvésekkel. Ebből a szempontból különösen előnyös a termelőszövetkezetek ilyen irányú jogkörének növelése, kiszélesítése. Javasolom, hogy ezt tehát több oldalról nézzék meg, és ennek alapján tegyenek javaslatot.

Az előterjesztésben szerepel a termények és készpénz utáni 14, illetve 6 százalékos adóztatás. Azzal egyetértek, hogy legyen különbség a termény- és pénzádóztatás között, de ne ilyen túlságosan nagy. Javasolom, hogy ha a gyakorlati feladatok kidolgozására kerül sor, ne tegyenek ilyen különbséget.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Elvi szempontból nem szabad olyan lépést tenni, amely a gépállomások jelentőségét a falu szocialista átalakításában csökkentheti. Ennek az elvi szempontnak mindenképpen érvényesülni kell.

Még egy praktikus kérdésről, a felár kérdéséről akarok beszélni röviden. Nekünk nincsenek tapasztalataink ebben a kérdésben. A lakosságot el kell látni kenyérrel. Nem nagy kockázat, ha a felárba belemegyünk, de legyen abba[n] bizonyos fokozati különbség. Ennek az intézkedésnek is ösztönzőnek kell lenni. A támogatásnál meg kell szüntetni, hogy rossz munkát támogassunk.

Az öregségi nyugdíjat is ösztönzőnek tartom, de úgy kell kidolgozni, hogy az ne az államot, hanem a szövetkezeti parasztságot terhelje.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Kapjanak az elvtársak olyan megbízatást, hogy készítsenek a Politikai Bizottságnak olyan jelentést, amelyből meglátszik, hogy a termelőszövetkezetek gazdasági megsegítése milyen következménnyel jár az árutermelés növelésében elsősorban és általában a termelőszövetkezetek fejlesztését illetően. Ennek van az egész termelőszövetkezeti mozgalom alárendelve.

A termelőszövetkezeti nyugdíjnak az egyik rendeltetése, hogy mivel a termelés magasabb szintje nem teremtett elég vonzást a termelőszövetkezetek felé a parasztság részéről, a nyugdíjjal újabb ösztönzést akarunk teremteni. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy az a cél, hogy elsősorban a termelés eredményei vonzzák a parasztságot a szövetkezetbe és ne a nyugdíj.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az anyagot sok szervvel megtárgyaltuk, még sincs megfelelően egyeztetve. Elismerem az e téren ért bírálatot.

Javasolom, fogadjuk el Fock és Antos elvtársak javaslatát, hogy ebben az évben hitelengedmény ne legyen. Két-három hónapon belül dolgozzuk ki, hogy a jövő évtől ezen a téren mit akarunk tenni, és hozzuk Politikai Bizottság elé.

Javasolom, hogy a termelőszövetkezeti beruházásokra vonatkozó összegszerűségeket a hároméves terv tárgyalásánál fogadja el a Politikai Bizottság.

Az egész javaslat kulcskérdése, hol tartunk a tsz-ek átlagtermelésében. Most eléggé elősdi szellem alakult ki, az ösztönzőket tehát úgy kell csatasorba állítani, hogy az az ártermelést fokozza.

A nyugdíjnál egyelőre csak öregségi nyugdíj legyen, a többit hagyjuk el.

A Falusi Osztály munkatársai közül senki nem vitatja a gépállomások jelentőségét az osztályon. A gépállomásra vonatkozóan azért nincs itt részletesebb anyag, mert a megyebizottságok augusztus 10-ig nézik meg a gépállomásokat, és ezzel kapcsolatban szeptember 1-ig hozunk jelentést a Politikai Bizottság elé külön.⁵⁹

DÖGEI IMRE elvtárs:

A felárral kapcsolatban javasolom, úgy foglaljon állást a Politikai Bizottság, külön nézzük meg, hogy ez milyen cikkekre vonatkozzon és szögezze le a PB azt is, hogy felárat csak ott lehet fizetni, ahol hitelt érdemlően meg lehet fogni, hogy az átadott terményeket közösen termelték.

Határozzon a Politikai Bizottság, hogy Zetorokat elsősorban gépállomásoknak kell adni, termelőszövetkezeteknek csak abban az esetben, ha a legszükségesebb beruházást (állatállomány, stb.) már elvégezték.

KISS KÁROLY elvtárs:

Az elhangzott vita nem volt értéktelen, hasznos volt, mert vannak nagy horderejű javaslatok, amelyeket nem lehetett készen ide hozni. Most az elhangzott vita figyelembevételével az anyagot teljesen készre lehet csinálni. A mezőgazdaság fő vonala nálunk meg van adva, le van szögezve. A most elhangzott vitából figyelembe kell venni, hogy a mi jelenlegi helyzetünkben nem hasznos megynként géptársulásokat szervezni. Ezt a gépek kevés száma miatt nem tudjuk megcsinálni. A Zetoroknak és más gépeknek nagy mennyiségűt a gépállomásoknak kell juttatni. A termelőszövetkezeteknek csak akkor lehet ezekből juttatni, ha a gépállomások már el vannak látva.

Tej- és vajfeldolgozást nem lehet a szövetkezeteknek engedélyezni. Egészségügyi szempontból sem engedhetünk meg ilyen kontárkodást.

Felár kérdésében fogadjuk el Dögei elvtárs utólag mondott javaslatát. Kísérletképpen ezt ebben az évben meg kell próbálni. Biztosítani kell, hogy a 150 mázsát ne lehessen összeszedni ismeretségi és rokonsági alapon. Ezt az anyagot Minisztertanács elé kell vinni, mert nagyon sürgős.⁶⁰

Nyugdíj kérdésével kapcsolatban fogadjuk el Fock elvtárs javaslatát.

A hitelekkel kapcsolatban összecszerúségeket nem fogad el a Politikai Bizottság, mert nem tartja helyesnek, hogy pl. szőlő- és gyümölcsstelepitéseknél a hiteleket ilyen hirtelen elengedjük. Egyébként is ezt még anyagi kihatásaiban a Pénzügyminisztériumnak meg kell vitatni.

---

⁵⁹ A Politikai Bizottság 1957-ben külön napirendben nem foglalkozott a gépállomásokkal.

⁶⁰ Az erre vonatkozó 3316/1957. sz. kormányhatározatot Münnich Ferenc saját hatáskörében július 26-án aláírta. A határozat felhatalmazta az Országos Felvásárlási Bizottságot, hogy a gabonafélésegeken túl más termények esetében is engedélyezze a feláron való vásárlást termelőszövetkezeti csoportoktól.

Az elhangzott vita alapján tehát az elvtársak dolgozzák át az anyagot, hagyják el az összecszerűséget, és elvi részeit hozzák újra Politikai Bizottság elé.

2. Előterjesztés a színházak és hasonló jellegű intézmények állami támogatásának csökkentésére, valamint a mozik helyárainak emelésére

ACZÉL GYÖRGY elvtárs:

Először Kállai elvtárs álláspontját mondom el, tekintve, hogy ő betegsége miatt nem tud részt venni az ülésen. Neki aggályai vannak, tekintettel arra, hogy már nyilvánosan kijelentette a kormány, hogy az áremelés megszűnt.⁶¹ Az a javaslata, emeljük a színházak és falusi mozik árait, de főképpen olyan helyeken ne emeljünk, ahol ez munkásokat érint.

A színházak, és főképpen a falusi moziknál feltétlenül szükséges az áremelés, mert a jelenlegi abnormálisan alacsony. Falun most akarnak bezárni a tanácsok 100 mozit, mert olyan deficitesek.

BARLA-SZABÓ ÖDÖN elvtárs:

Budapesten több mint 20 olyan helyiség van, amely korábban filmszínház volt és kisebb költséggel helyre lehetne állítani. Ilyen pl. a volt Capital, vagy a Vigadó, melynek helyreállítása 400 000 forintba kerülne, évi tiszta bevétele félmillió lenne. Javasolom, hogy a helyárok felemeléséből befolyó összegekből részben ezeket a helyiségeket hozzák rendbe. Így a közönséggel is jobban meg lehetne érte[t]ni mi tette szükségessé a helyárok felemelését.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az elvtársak javasolják, hogy az Operaház bérleteinél ne emeljük fel a jegyek árát. Kik vesznek bérletet? Munkások? Mindenesetre a jól keresők, munkások és kispolgárok. Hogyan gondoljuk ezt? Ezeket tehermentesítsük az árak emelésétől, ugyanakkor más területen vastagon húzzuk meg a ceruzát?

ACZÉL GYÖRGY elvtárs:

Bizzon meg bennünket a Politikai Bizottság, hogy amennyiben az operabérleteket nem elsősorban munkások vásárolták, emeljük meg árait arányosan. A bérletet ugyanis több havonként fizetik, a következő hónapban esedékes részletfizetésnél hozzá lehet csapni a felemelést.

---

⁶¹ Az 1957. május 10-i áremelésekről van szó. L. az Országos Árhivatal elnökének 50/1957. sz. utasítását egyes fogyasztási cikkek árának rendezéséről. (*Árszabályozás*, 1957. 17. sz. 243.) A következő termékcsoportok ára emelkedett: erdei fagyártmányok, fűrész- és lemezipari termékek, erdőgazdasági termékek, épületipari és épület-asztalosipari termékek, palackozott sörök és borok, egyes vas és műszaki cikkek, egyes fényképezőgépek, fénymérők és nagyítógépek. (Előzményeket l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 124–125.)

„Figyelembe véve ezeket az árkorrekciókat, a terv maradéktalan teljesítésével az árualap-vásárlóerő mérlegben is szilárd egyensúly áll elő, ami lehetővé teszi, hogy a népgazdaságban változatlan állami árak és reális mezőgazdasági felvásárlási árak érvényesüljenek és az inflációs veszély ne zavarja a továbbiakban gazdasági előrehaladásunkat” – jelentette ki a frissen megválasztott pénzügyminiszter, Antos István az Országgyűlésben 1957. május 10-én. (*Az Országgyűlés Naplója*, 1957–1958. 1725.)

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Nem tudom, hogy a számítások mennyire helytállóak. Hiába próbáljuk vitatni, a köztudatban az van, hogy Kádár elvtárs a parlamentben tett olyan kijelentést, hogy további áremelés nem lesz.⁶² MÉRJÜK fel ennek politikai hatását. Mozikat igen nagy százalékban látogatnak munkások és ma már színházakat is. Vajon megéri-e az áremelés, amit ez eredményezhet? Már egyszer felemeltük a mozik árait, és vissza kellett csinálni, mert a látogatottság az egész vonalon nagyarányban megszűnt. Én annakidején amellet voltam, hogy a többi áremeléssel együtt csináljuk ezt is, így külön veszélyesebbnek tartom.⁶³

KISS KÁROLY elvtárs:

Lehetetlenség, hogy egy népi demokráciában villamostól, autóbustól, mozitól kezdve mindenre ráfizessen az állam. 100 mozit akarnak bezárni vidéken, mert a tanács nem hajlandó ráfizetni. Muszáj hozzájárulni ehhez a kérdéshez.

Javasolom, az előterjesztést olyan értelemben fogadjuk el, hogy vegyük figyelembe Kállai elvtárs javaslatát, hogy egyes területeken ne legyen helyáremelés ilyen arányú, de ott is legalább 10 százalékos legyen. A mostani felemelések szeptember 1-től legyenek érvényesek.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Megmondtuk, hogy nem lesz áremelés. Nekünk többet jelent politikailag, ha az emberek bizalma megvan. Ez gazdasági termelőmunkájukban is realizálódni fog.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Miután az áremelés csak szeptember 1-től érvényes, jó lenne ezt a sajtó útján megfelelően előkészíteni. Írjanak cikket arról, hogy ráfizetünk a mozikra, színházakra és ez olyannal is jár, hogy vidéken 100 mozit be akarnak zárni. Mondjuk meg azt is, hogy nálunk szinte a legelmaradottabb technikailag a filmgyártás és a felemelt összegből a technikát is korszerűsítjük.

4. Javaslat a Magyar Nőmozgalom programtervezetére

ORTUTAY ZSUZSA elvtársnő:

Kérésünk, hogy az anyag utolsó részét, a személyi javaslatokat ne tárgyalja a Politikai Bizottság, mert ott módosítások lesznek.

KISS KÁROLY elvtárs:

Ha ezt a programot olyannak szánják az elvtársak, ami az 1–11. oldalig a sajtóban lejön, akkor alaposan át kell dolgozni, mert ebben a formájában, ahol szervezeti

---

⁶² „Meg kell azt is mondani, hogy az áremelés nekünk nem gazdaságpolitikai irányunk, de most rendet kellett csinálni, s itt ugyanolyan rendszabályokról van szó a gazdasági életben, mint amilyen a politikai életben voltunk kénytelenek bevezetni. S a gazdasági élet is rendbe fog jönni.” (Részlet Kádár János válaszbeszédéből a parlament 1957. május 11-i üléséről. *Az Országgyűlés Naplója, 1957–1958.* 1794–1795.)

⁶³ Somogyi Miklós az áremelésekkel kapcsolatos 1957. május 7-i vitában mindössze azt hangsúlyozta, hogy „a terv sikeres végrehajtása érdekében inkább most tegyünk nagyobb erőfeszítéseket, mint jövőre.” (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet, i. m. 219.*)

részek is vannak, nem való a sajtóba. Ezeket ki kell belőle hagyni. Az egész munka egyébként olyan, amit véleményem szerint a Politikai Bizottság elfogadhat.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A programot nagyjából jónak tartom, de fő hiányossága, hogy nem elég konkrét a munkásasszonyok és parasztasszonyok irányába[n]. Itt kellene javítani rajta. Mutassák meg, hogyan nézzen ki a varrótanfolyamok, fiatal anyák tanfolyama és egyéb tanfolyamok ügye. Legyen benne a népi ellenőrzésben való részvétel is. Javasolja a nőmozgalom, hogy az iskolákban legyen erkölcsstan tanítás.

A 7. oldalról hagyják el a pedagógusokkal kapcsolatos részt, bízzák azt a Művelődésügyi Minisztériumra, majd az megszervezi.⁶⁴

Lehetőleg minden faluban alakítsanak Nőtanácsot.

A programnak azt a részét, hogy a nőmozgalom nem lesz tagsági könyvvel rendelkező szervezet, helyesnek tartom.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A program hangja tetszik nekem, de csak a hangja. Tartalmilag nem lehet vele kimenni a nyilvánosság elé. Mi az, amit én hiányolok. Az, hogy ez egy vezércikk, az utolsó részt teljesen el kell hagyni. A programnak rögzíteni kell a hozzánk nem tartozó rétegek közötti munkát is, és azt, hogy a magyar nőmozgalomnak mi a feladata. A magyar nőmozgalom tradícióit is meg kell mutatni. A nőmozgalmat nem lehet 1945-től nézni. Szervezett nőmozgalom volt a felszabadulás előtt is, pl. a szocdem. nőmozgalom. Világosan meg kell mondani, hogy a nőmozgalom csak haladó mozgalom lehet. Csinálni kell egy nőkonferenciát, és ott meg kell tárgyalni a nők közötti problémát. Nem lehet a nőmozgalom dekoratív mozgalom, mint a múltban volt. Az utolsó évben hiba volt, hogy sokszor bedugtunk a parlamentbe 5-10 nőt mutatóba, de nem állt mögöttük nőtábor.

Hiányzik még ebből az anyagból az elmúlt 12 esztendő pozitívuma, az, hogy lényegében ebben az országban a felszabadulás után váltak a nők szabaddá. Mégis az októberi eseményeknél szembetaláltuk velük magunkat, vagy legjobb esetben passzívak voltak. Ezek olyan fontos és kényes kérdések, amelyeket így elkapkodva nem lehet kihozni. A demokratikus nőszövetségnek 12 évi munkájára meg kell kapni a megfelelő bírálatot. Ez is hiányzik a programból.

A Politikai Bizottság adjon olyan instrukciót az Agit. Prop. és a Párt- és Tömegszervezetek Osztályának, hogy segítsenek a program összeállításában, és egy hónapon belül az átdolgozott programot hozzák újra Politikai Bizottság elé. A múlt héten kimentem egy alapszervi vezetőséghez. Elmondták, hogy náluk túlnyomórészt asszonyok dolgoznak, mégis az értekezleten túlnyomórészt férfiak vettek részt. Megkérdeztem, hol vannak az asszonyok, mi az oka, hogy nem jöttek el. Nagyon érdekes dolgokat mondtak el. Ezek az asszonyok éltek és dolgoztak a kapitalizmusban is, sokkal nehezebben, mint most, mégis azt képzelik, hogy akkor

⁶⁴ „Csatlakozunk ahhoz a mozgalomhoz, amely a pedagógiai műveltség felemelését tűzte ki célul. Pedagógiai előadásokat, ankétokat szervezünk a pedagógia legalapvetőbb fogalmairól, amelyek mintegy a nevelés a-b-c-jét adva hozzájárulnak ahhoz, hogy a szocialista nevelés alapelvei kikristályosodjanak és elterjedjenek.”

jobban éltek. Most sokan szemben állnak velünk. Beszélgettem elvtársnőkkel, akik vezető posztokon vannak, kérdeztem, mit kellene csinálni, hogy a nőmozgalom felé fordítsuk a figyelmet. Olyasmit vetettek fel, hogy bölcsőde, fürdőszoba, mosógép, könnyen készíthető ételek.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Azzal egyetértek, hogy a hang nem jó. Le kellene szögezni ennek a nőmozgalomnak célkitűzéseit, társadalmi és politikai, gazdasági és kulturális célkitűzéseit, továbbá feladatait az ifjúság és gyermeknevelés terén. Le kell szögezni, hogy milyen feladatokat vállal magára. Azt viszont ki kell hangsúlyozni, hogy a nőmozgalom elfogadja a párt vezetését.

Különfélék

a.)⁶⁵ *Marosán elvtárs beszámolója az osztrák elvtársakkal folytatott megbeszélésről*

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Július 20-án Pozsonyban találkoztam az osztrák elvtársakkal. Ez fél-konspiratív megbeszélés volt. Osztrák részről jelen volt: Hohner,⁶⁶ Fürnberg,⁶⁷ Schärf⁶⁸ és Hirsch⁶⁹ elvtárs, magyar részről magam vettem csak részt ezen.

A megbeszélés első részében nagyon őszintén tájékoztattam őket az októberi ellenforradalmi eseményekről. Két kérdés volt, amit szintén megválasztam. Egyik, hogy nem kerül-e a párt abba a veszélybe, hogy megismétli a régi hibákat. Ezt nem látják világosan. Elmondtam, hogyan áll a helyzet, milyen pártvezetőség van, mi volt a pártkonferencián. Másik kérdés az SZKP határozattal volt kapcsolatos.

Örültek az elvtársak, hogy a Politikai Bizottság lehetővé tette ezt a találkozót, mert nekik nehéz lett volna idejönni.

Ők is tájékoztattak bennünket nagyrészt a kongresszus anyagáról.⁷⁰ A beszélgetések alapján megállapítottuk, hogy a két fél teljes nézetazonosságba került.

Az elvtársak javasolják a Politikai Bizottságnak, hogy az Osztrák Kommunista Párt hivatalos küldöttsége október folyamán látogathasson el Magyarországra. Lehetségesnek találják, hogy ide jöjjenek. A hivatalos nyilatkozat vázlatát 8 nappal az osztrák delegáció megérkezése előtt a magyar elvtársaknak átadják.

---

⁶⁵ Helyesen: b.)

⁶⁶ Feltehetőleg azonos Franz Honner (1893–1964) parlamenti képviselővel.

⁶⁷ Fürnberg, Friedel (1902–1978) Ausztria Kommunista Pártja Politikai Bizottságának tagja 1947 és 1977 között.

⁶⁸ Adolf Schärf (1890–1965) Ausztria Szocialista Pártjának egyik alapítója és 1945–1957 között elnöke. 1945-től 1957-ig alkancellár, majd 1965-ig Ausztria köztársasági elnöke.

⁶⁹ Adatait nem sikerült kideríteni.

⁷⁰ Ausztria Kommunista Pártja XVII. kongresszusára 1957. március 28–31. között került sor Bécsben. A magyar küldöttség részvételére I. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 327.

Döntő politikai kérdésekben a vélemények megegyeznek. A nyilatkozat feladata elsősorban, hogy a két ország közötti viszonyt megjavítsa és vázolja ezen a téren a további feladatokat, valamint rögzíti az elért eredményeket. Ha ezen a téren még eredmények nincsenek, úgy a jó viszonyt elősegítő tényezőket és ennek útját kell meghatározni.

A Volkstimme nagyon fontos politikai eszköz számunkra, amelyen keresztül az ország határain túl, nyugat felé tudunk hatni. Ezt a lehetőséget az eddiginél jobban ki kell használni. A Volkstimme és a Népszabadság közötti kapcsolatot meg kell javítani a hírközlés, vagyis a kölcsönös híryanag jobb, gyorsabb kicserélése érdekében.

Az osztrák elvtársak a következőket javasolják, amit Biszku elvtársnak már mondtam is. A határzár kérdésénél próbáljunk hátrább jönni úgy, hogy az ne bántsa, és ne sértse az ország tekintélyét és súlyát. Ez az egyetlen olyan kérdés, amit ők kint nagyon élesen vetnek fel. Vizsgálja meg a kormány, mit tud csinálni ezen a téren.

Az osztrák elvtársak véleménye szerint körülbelül ez év őszén egy osztrák kormányküldöttség utazik Moszkvába, ahol bizonyos kedvezményeket igyekeznek elérni.⁷¹ Az osztrák kormánynak érdeke, hogy erre az időre az osztrák–magyar viszonyban javulást tudjon felmutatni. Az osztrák elvtársak azt javasolják, hogy semmiféle gesztust ne tegyünk az osztrák kormány felé. Nekik kell jelentkezniük. Ők nem mehetnek el addig Moszkvába, amíg a viszony közöttünk nem enyhült. Nem lenne jó, ha mi nyújtánánk a kezünket. Itt nem szabad kockáztatni.⁷²

Felvettem még az osztrák elvtársaknak, hogy az ilyen irányú határozatokat ne velem tárgyalják meg, a kapcsolatot ne velem tartsák fenn. Helytelen, hogy annak idején engem hívtak Bécsbe. Ők azt kérik, hogy a párt ne változtasson ezen a személyi megjelölésen, mert nekik jót tesz, ha a hóbörgő szocdemeknek azt mondhatják, hogy hívjuk Marosánt Bécsbe gyűlést tartani. Maradjunk egyelőre így, ebből ők profitálni tudnak.⁷³

---

⁷¹ Erre csak 1958-ban került sor.

⁷² Fűrberg ezt a javaslatot 1957 júniusában a bécsi magyar követség munkatársainak is felvetette. (MOL M–KS 288. f. 32. cs. 1957/2. ö. e.) Véleménye szerint a magyar tartózkodással egyenes arányban nő az osztrákok kezdeményező készsége. Ugyanakkor a szovjet diplomácia Anasztasz Mikojan bécsi látogatása után nem egyszerűen sürgette a két ország közötti feszültség enyhítése érdekében teendő lépéseket, de J. I. Gromov nagykövet június 12-én felajánlotta a Szovjetunió közvetítő szerepét Horváth Imrének. (MOL XIX–J–1–j SzU TÜK 9. d. IV–138/2. tétel.) A magyar diplomácia legjelentősebb lépésére 1957. szeptember 12-én került sor, amikor az ENSZ közgyűlésre utazó Horváth Imre külügyminiszter útját megszakítva egy napra megállt Bécsben és megtekintette a nemzetközi vásárt, amelyen magyar kiállítók is megjelentek. Valódi célját azonban nem sikerült elérnie. Ausztria az ENSZ ötös bizottság jelentése alapján a rendkívüli ülészakon megszavazta a Magyarországot elítélő határozatot. A két ország közötti kapcsolatokat ezt követően újra hűvösebbé váltak, annak ellenére, hogy Horváth Imre az ENSZ közgyűlésről hazajövet 1957. november 6-án udvariassági látogatást tett Bécsben az osztrák külügyminiszternél.

⁷³ Az 1957. októberi találkozó magyar pártdelegációját is Marosán György vezette.

Felhívták még a figyelmünket arra, hogy a 14 éven aluli gyermekek hazatelepítése ügyében nagy kampányt kellene elindítani. Helyes lenne, ha a szülők a leveleket közvetlenül küldenék el a gyerekeknek, a pártnak, a Volkstimme szerkesztőségének. Ők ezt a levelet nyilvánosságra hoznák, ezzel is segítenék a hazatelepítés eredményességét és vezető jobboldali politikusaik leleplezését.

Beszélgetés közben kiderült, hogy az osztrák elvtársakat nagyon érdekelte a Rajk-ügy és a temetés⁷⁴. Megkérdezték, miért temettünk? Elmondtam, milyen helyzetben voltunk. Elmondta az elvtárs, hogy 1951 elején Pesten járt és beszélt Rákossal. Rákosi neki akkor elmondta, hogy 30-40 osztrák vezető érdekelve van ebben az ügyben. A névsort ők meg is kapták. De nem tettek semmit, ezek az elvtársak most is a helyükön dolgoznak.

A mostani vezetést korrektnek tekintik. Nagyon érdeklődtek Révai után.

A beszélgetés szombat reggel⁷⁵ kezdődött és késő éjszakáig tartott.

b.)⁷⁶ Biszku elvtárs tájékoztatója az utóbbi napokban foganatosított belügyi intézkedésekről

BISZKU BÉLA elvtárs:

Tájékoztatni akarom a Politikai Bizottságot az elmúlt heti akcióról, amit a korábbi határozat⁷⁷ alapján foganatosítottunk. Tervbe lett véve az ellenforradalmi cselekményekben részt vett, de különböző hatalmi posztokat kézben tartó emberek [ügyének] feldolgozása. Ez már három hónapja folyik, de az anyag teljes dokumentálása nem történt meg. Ezek között a kategóriák között is 3-4-5 héttel ezelőtt megélénkülés volt tapasztalható és két hete elhatároztuk, hogy lecsapunk rájuk. Aktivizálódásuk az SZKP határozata után még fokozódott, röpcédulák, társadalmi tulajdon megrongálása, stb. Elhatároztuk, hogy tartóztatunk le közülük embereket, betesszük internálótáborba és majd utána bíróság elé állítjuk őket. Ez az a része a munkának, amelyre a Politikai Bizottságnak olyan határozata van, hogy 4 hónap alatt be kell fejezni.

Most elfogtunk egy csoportot, amelynek túlnyomó többsége horthysta katonatiszt, kisebb része huligán. Ez a múlt héten két nap alatt történt meg. Kb. 2300-2500 ember van, akiknek ügye nagyrészt fel van dolgozva, másik részüké kivizsgálás alatt van.

---

⁷⁴ A koncepció szerint 1949-ben kivégzett Rajk László és társainak újratemetésére 1956. október 6-án került sor többszázezer fő részvétele mellett.

⁷⁵ 1957. július 21.

⁷⁶ Helyesen: c.) pont.

⁷⁷ L. az 1. sz. dokumentumot.

Most jelentkeznek, hogy az akció foganatosításával kapcsolatban különböző helyeken hibákat észlelnek.⁷⁸ Mi kiadtuk az utasítást, hogy az ilyen ügyeket gyorsan vizsgálják meg, de fontosnak tartjuk, hogy a Politikai Bizottság nagyon szilárdan álljon ezek mellett az intézkedések mellett.

Felmerült, jelenjen-e meg közlemény az akcióról? Nem javasoljuk, hogy közlemény jelenjék meg. A pártértekezleten úgyis beszéltünk arról, milyen kategóriák ellen indítjuk most meg a harcot. Most odacsaptunk és kész.

FOCK JENŐ elvtárs:

Abban teljes az egység közöttünk, hogy az intézkedés jól időzített és politikailag helyes volt. Már olvashattunk róla, hogy felélénkültek az októberben megszületett pártok. A mostani intézkedés azért is jó hatású lesz, mert különösen azokkal szemben érvényesült, akik december, január óta is tettek valamit. A letartóztatások kis része nem ez a kategória. Ezek miatt sok a morgás, a telefon, stb. Hozzám is legalább 20-an fordultak, 15-20 esettel kapcsolatban. Megnyugtató, hogy az ilyen ügyeknek gyorsan fognak utánanézni az elvtársak. Miért kell ennek utánanézni? Volt egy határozat, hogy minden terület vezetőjével beszélgetni fognak a belügyi elvtársak az akció foganatosítása előtt. Néhány esetben ezt nem tették meg – ebből lett a baj. De az is hiba, hogy a mi vezetőink sokszor a régi cipőben járnak, egy belügyi hadnagynak nem merik azt mondani, hogy ennek, vagy annak a letartóztatásával nem értek egyet. Itt van pl. Dégen helyettese.⁷⁹ Tény, hogy a dolog Dégennel meg volt beszélve. Megmondták, ha az intézkedéssel nem ért egyet, megbeszélheti az illetékes titkárral, hogy miért nem ért egyet. Ugyanakkor, ha valaki Dégentől érdeklődik, miért tartóztatták le a munkatársát, húzza a vállát és nem mond semmit. Fel kell hívni a miniszterek figyelmét, hogy mondják meg a véleményüket a belügynek is.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Fontos ez a rendszabály és különösen jó, hogy horthysták kerültek horogra. Miután az akció rövid idő alatt, nagy svunggal lett végrehajtva, elindult bizonyos hangulat és különböző kérdésekkel ostromolták a szerkesztőséget is, az elvtársakat is. Ezért felmerül olyan gondolat, hogy valamilyen formában, elsősorban a párttagságon belül kellene információ. Ez természetesen belső információ lenne. Felvetődik, mert különösen horthysta elemekről van szó, hogy célszerű lenne néhányról nem általános közleményt adni, de⁸⁰ néhány klasszikus figurát

---

⁷⁸ Kádár János beszámolójában az ún. deklasszált elemekkel szembeni fellépésről beszélt. Biszku Béla konkrétan fogalmazott: „Kikből rekrutálódnak itthon az ellenforradalmi szervezkedés erői és kikre támaszkodnak? Elsősorban »régii horthysta« kategóriákból, különösen akkor, ha ezek már elhelyezkedtek népgazdaságunk valamilyen posztján. Támaszkodhatnak a rendszer ellen aknamunkát folytató disszidensekre és azok hazai kapcsolataira, kispolgári, nacionalista, pártellenes erőkre. Felhasználják – mint már korábban is – az egyház legális lehetőségeit is.” (*A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos Értekezletének jegyzőkönyve*, i. m. 42. és 177.)

⁷⁹ Serf Egyedről van szó.

⁸⁰ Értsd: vagy.

megismertetni a sajtón keresztül. Nem kellene általános közlemény, de írhatnánk cikket az éberségről és ennek keretén belül ismertetnénk meg néhány klasszikus figurát.⁸¹

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit

Látta: Ságvári Ágnes

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 36. ő. e. Géppel írt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kiss Károly, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített. Az ülésről nem jelent meg közlemény.

---

⁸¹ LŐRINCZ János: A „vezetőállású” férfiak. *Népszabadság*, 1957. július 27., Nagy papi ellenforradalmi szervezkedést lepleztek le. *Népszabadság*, 1957. augusztus 1., Fasiszta ellenforradalmárokat és társaikat: gyilkos huligánokat, prostituáltakat tartóztattak le. *Népszabadság*, 1957. augusztus 3., PINTÉR István: De ki legyen a király? *Népszabadság*, 1957. augusztus 11., Húszszoros bűnöző, gyilkos ellenforradalmár, Mindszenty kortese a bíróság előtt. *Népszabadság*, 1957. augusztus 16.

5.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 30-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!

Készült 7 pld-ban. F. M.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 30-i üléséről

Jelen vannak: Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kiss Károly, Marosán György, Nemes Dezső, Münnich Ferenc, Somogyi Miklós és Friss István elvtársak

Napirend:

- 1. Az ENSZ Közgyűlésen a magyar kérdéssel foglalkozó ENSZ Bizottság jelentésével kapcsolatosan elmondandó beszéd gondolatmenete és javaslat az ezzel kapcsolatos mozgalom megindítására**
Előadó: Sík Endre elvtárs
Meghívottak: Kolozs Márta, Szilágyi Dezső és Szirmai István elvtársak
- 2. A pártszervezetek feladatai a gazdasági szervező munkában**
Előadó: Szurdi István elvtárs
Meghívottak: Bárányos József és Csikesz Józsefné elvtársak
- 3. Az MSZMP Politikai Bizottsága határozata a szocialista munkaversenyről**
Előadó: Somogyi Miklós elvtárs
Meghívottak: Varga Sándor (SZOT), Szőnyi István (Vasas Szakszervezet), Brutyó János (Építőipari Szakszervezet), Bárányos József, Szurdi István és Borbély Sándor elvtársak
- 4. Javaslat a KISZ első országos értekezletének megtartására**
Előadó: Borbély Sándor elvtárs
Meghívott: Eperjesi László elvtárs
- 5. Személyi javaslatok**
- 6. Különfélék**

1. Az ENSZ közgyűlésen a magyar kérdéssel foglalkozó ENSZ Bizottság jelentésével kapcsolatosan elmondandó beszéd gondolatmenete és javaslat az ezzel kapcsolatos mozgalom megindítására

Előadó: Sik Endre elvtárs

Hozzászóltak: Szilágyi Dezső, Szirmai István, Marosán György, Münnich Ferenc, Biszku Béla, Fock Jenő, Nemes Dezső, Somogyi Miklós, Kolozs Márta és Kiss Károly elvtársak

Az ENSZ Közgyűlésen a magyar kérdéssel foglalkozó ENSZ bizottság jelentésére elmondandó beszéd téziseit¹ a Politikai Bizottság alapul elfogadja. A téziseket a vitában elhangzott javaslatokkal ki kell egészíteni. A válasz végleges formában való elkészítésénél az elvtársak az alábbiakat vegyék figyelembe:

Az ellenforradalom belső okainál szükségtelen beszélni a túlzott iparosításról, s általában a hibákat csak a szükséghez képest s mértéktartóan említsük. Inkább arra mutassunk rá a megjelent párthatározatok értelmében, hogy a párt és a kormány 1956 nyarán rátért a hibák kijavításának útjára, az ellenforradalom kirobbanása azonban megakadályozta ennek következetes keresztülvitelét.

Az ellenforradalom tényének bizonyításánál rá kell mutatni: hogyan éledt fel ebben az időben Magyarországon az antiszemitizmus, milyen atrocitások voltak, pogromok készültek, melyeknek következtében több ezer zsidó hagyta el az országot. Hivatkozni lehet a zsidók nemzetközi szervezetének nemrég lezajlott konferenciáján elhangzott adatokra.

A Politikai Bizottság felhívja a Külügyminisztérium figyelmét, hogy az ENSZ Közgyűlésen elmondandó beszédekben a jelentésben foglalt rágalmakat konkrét, ellenőrzött tények alapján cáfolják. Ezért szükségesnek tartja, hogy a Belügyminisztérium a jelentés összeállítá-

---

¹ A dokumentum a Politikai Bizottság jegyzőkönyve mellett nem volt megtalálható. Az 1957. július 23-i keltezésű előterjesztés – amelyet Sik Endre július 24-én terjesztett a PB elé – Szarka Károly külügyminiszter-helyettes iratai között maradt fenn. A téziseknek egy korábbi, július 15-i keltezésű – a fentebb említettől némileg eltérő – változata Münnich Ferenc iratai között lelhető fel. (MOL XIX-A-2-q 4. d.)

A tézisek hét témát érintettek: 1. tiltakozás a bizottság létrehozása és működése ellen, a jelentés általános bírálata; 2. az „ellenforradalom” belső és külső okainak ismertetése; 3. az „ellenforradalom” célja és jellege; 4. a Kádár-kormány megalakulása, a szovjet csapatok segítségül hívása, a november 4. utáni helyzet; 5. gazdasági, politikai konszolidáció, a kulturális téren végbemenő konszolidáció jelei; 6. mi tette lehetővé a gyors konszolidációt és 7. „konklúzió”. Ez utóbbi lényege, hogy az ún. magyar kérdést vegyék le napirendről, oszlassák fel a bizottságot és ítéljék el azokat az államokat, amelyeknek része volt az „ellenforradalom” előkészítésében.

sához nélkülözhetetlen nyomozati adatokat és dokumentumokat bocsássa a Külügyminisztérium rendelkezésére.²

A Közgyűlésen elmondandó beszédet fel kell használni arra is, hogy a világ nyilvánossága előtt visszaverjük a magyar kérdés kapcsán Szovjetunióra szórt rágalmakat és konkrét példákon, tényeken keresztül mutassuk meg azt az anyagi és erkölcsi segítséget, amelyben a Szovjetunió a magyar népet 12 éven keresztül részesítette.

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy még az ENSZ Közgyűlése előtt a Külügyminisztérium nyilvánosságra hozandó tiltakozó nyilatkozatban utasítsa vissza az ENSZ Ötös Bizottság jelentésében foglalt rágalmakat.³

A Politikai Bizottság megfontolandónak tartja, hogy az ENSZ közgyűlése előtt vezető magyar politikusok kisszámú küldöttsége egyes országokba utazzék és ez országok vezető köreit informálja a hivatalos magyar álláspontról. Erre vonatkozóan a Külügyminisztérium külön javaslatot terjesszen a Politikai Bizottság elé.⁴

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Magyarországon az ENSZ Közgyűlése előtt széleskörű tiltakozó mozgalmat szervezzünk. A mozgalom megszervezésére vonatkozó javaslatot a KB Agit. Prop. Osztálya terjessze a Titkárság elé.⁵

A Politikai Bizottság úgy határozott, hogy az ENSZ Közgyűlésére kiutazó delegációnak Horváth Imre elvtárs, külügyminiszter is legyen tagja.

Szükségesnek tartja, hogy a magyar delegáció Mód Péter elvtársat mindenképpen megvédje az ENSZ közgyűlésen esetleg felmerülő támadásokkal szemben.

---

² Az Igazságügy-minisztérium 1956. augusztus 21-i dátummal juttatott el különböző bírósági statisztikai adatokat „az ellenforradalommal kapcsolatos bűncselekmények vádlottairól” a Külügyminisztériumba, Kolozs Márta részére. (MOL XIX-J-1-j KÜM Vegyes Tük 81. d. 4/j-004195/57)

³ A Külügyminisztérium nyilatkozata az ENSZ különbizottságának jelentéséről. Törvénytelennek és belügyeinkbe való durva beavatkozásnak tekintjük a bizottság jelentését. *Népszabadság*, 1957. augusztus 8.

⁴ L. a 6. sz. dokumentumot.

⁵ A kérdést a Titkárság 1957. augusztus 9-i ülésén tárgyalta. L. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 83. Az elfogadott határozatot l. uo. 108–111.

2. A pártszervezetek feladatai a gazdasági szervező munkában

Előadó: Szurdi István elvtárs

Hozzászóltak: Biszku Béla, Marosán György, Friss István, Nemes Dezső, Somogyi Miklós és Csikesz Józsefné elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztett javaslatot alapul elfogadja azzal, hogy a KB Ipari és Közlekedési Osztálya a Párt- és Tömegszervezetek Osztályával és a Budapesti Pártbizottsággal közösen a javaslatot az elhangzott észrevételek alapján dolgozza át.

Az átdolgozott anyagot kiküldés előtt Fock Jenő elvtársnak kell jóváhagyás céljából bemutatni.

Az átdolgozás során különös gondot kell fordítani az alábbiak érvényesítésére:

Az előterjesztés 8. pontjának utolsó bekezdését ki kell egészíteni azzal, hogy az üzemi pártszervezetek által az üzemi szakszervezeti szervezetekben dolgozó kommunistáknak adott utasítások összhangban legyenek az egyes szakszervezeti központok határozataival.⁶

A határozatban foglalkozni kell a termelés ellenőrzése érdekében a pártszervezeteknek a Nőszövetséggel kialakítandó kapcsolatával is.⁷

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a határozatban említsük meg a munkástanácsok szerepét és feladatait is.⁸

Megbízta a Budapesti Pártbizottságot, vizsgálja meg, hogy a kerületi pártbizottságok titkárai igénylik-e a kerületre vonatkozó összesített termelési adatokat. Amennyiben igen, a Központi Statisztikai Hivatal bocsássa ezeket a kerületi pártbizottságok rendelkezésére.

---

⁶ Az említett rész az előterjesztésben így hangzott: „Az üzemi szakszervezeti szervek támogatása, ellenőrzése során azonban a pártszervezetek vegyék figyelembe azt is, hogy a szakszervezeteket felettes szerveik, központjaik irányítják.” Ezt az elfogadott határozatban a következőképpen fogalmazták meg: „Az üzemi pártszervezet az üzemi szakszervezetben dolgozó kommunistákon keresztül szereveny határozatainak. Segítse a felsőbb szakszervezeti szerv határozatainak az üzem sajátos helyzetének megfelelő konkretizálását és végrehajtását.”

⁷ A határozatba ez így került bele: „Segítsék üzemi pártszervezeteink a szakszervezeteket abban, hogy az üzemekben dolgozó nők sajátos problémáival a Magyar Nők Országos Tanácsa elvi szempontjainak megfelelően, eredményesebben foglalkozzanak.”

⁸ A munkástanácsokról a következő mondat került a végleges határozatba: „Azokban az üzemekben, ahol a szakszervezetek mellett munkástanácsok is működnek, vegyék igénybe az ő segítségüket is.”

3. Az MSZMP Politikai Bizottságának határozata a szocialista munkaversenyről

Előadó: Somogyi Miklós elvtárs

Hozzászóltak: Fehér Lajos, Friss István, Szőnyi István, Szurdi István elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést elfogadja.⁹

Az előterjesztők módosító javaslata alapján egyetért azzal, hogy a kitüntetéssel járó pénzjutalmakat az üzemek nyereségrészesedéséből kell fizetni.

4. Javaslát a KISZ első országos értekezletének megtartására

Előadó: Borbély Sándor elvtárs

A Politikai Bizottság az előterjesztést azzal a módosítással fogadja el, hogy a KISZ első országos értekezletét 1957. október második felében kell megtartani.¹⁰

A KB Iroda állítsa össze az 1957. évre szóló események naptárát és tájékoztatás céljából terjessze a Titkárság elé.¹¹

5. Személyi javaslatok

Külügyminisztérium javaslata

A Politikai Bizottság egyetért

Földes Pál elvtárs rk. követté és megh. miniszterré történő kinevezésével és a Magyar Népköztársaság londoni követsége vezetésével való megbízásával.¹²

---

⁹ Az itt elfogadott határozat képezte az alapját a kormány 1068/1957. (VIII. 4.) sz. határozatának. (MK 86. sz.)

¹⁰ Az előterjesztés a KISZ országos értekezlet időpontjául 1957. november 22–24-ét, helyszínéül az Országház kongresszusi termét javasolta. A 350 szavazati joggal rendelkező küldöttet október 10. és november 15. között aktívaértekezleteken kellett volna megválasztani. A javaslatban szerepelt még Komócsin Zoltán vezetésével előkészítő bizottság létrehozása is.

¹¹ A témát a testület nem tárgyalta.

¹² A Külügyminisztérium javaslatával szemben Bárd András a Káderosztály nevében ellenvéleményt fejtett ki. A javaslattal feljegyzése szerint azért nem értettek egyet, mert „Földes Pált rapszódikus és temperamentumos egyénisége nem teszi alkalmassá arra, hogy a londoni légkörben hasznos munkát tudjon végezni. Egyetértünk azzal, hogy máshol, gyarmati vagy félgyarmati, kevésbé fontos területen vegye át a követség vezetését.” A kormány 3346/1957. (VIII. 8.) sz. határozatával döntött Földes Pál követségi kinevezéséről. A követ 1957. december 17-én adta át megbízólevelét Londonban.

Belügyminisztérium javaslata

A Politikai Bizottság egyetért Gyurkó Lajos elvtársnak a HM Kiképzési Csoportfőnöke tiszte alóli felmentésével és a BM Határőrség országos parancsnokává történő kinevezésével.

6. Különfélék

a.) *Interparlamentáris Unió konferenciájára kiutazás*

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy az Interparlamentáris Unió londoni konferenciáján¹³ Rónai Sándor, Molnár Erik és Péter János elvtársak vegyenek részt. Amennyiben az elvtársak közül valaki elfoglaltsága miatt nem tudna részt venni a konferencián, helyettük sorrend szerint Mihályfi Ernő, illetve Sebes István elvtársakat kell kiküldeni.¹⁴

A KB Kádero[osztálya] és Rónai Sándor e[ltárs] vizsgálja meg, nem lehetne-e gazdasági kérdésekben jártas elvtársat kiküldeni Molnár Erik helyett, tekintettel arra, hogy az utóbbi időben több külföldi delegációnak volt tagja.

Erre vonatkozó javaslatot az IB elé terjesszék.

b.) *Javaslat a Nemzetközi Vöröskereszt konferenciájára való kiutazásra*

A Politikai Bizottság elegendőnek tartja, ha a Nemzetközi Vöröskereszt október 28-tól november 7-ig tartandó konferenciájára Kárpáti József és dr. Rostás Oszkár elvtársak utaznak ki Új-Delhibe.¹⁵

c.) *Kiss Károly elvtárs információja a szovjet nagykövetségtől kapott értesítésről*

A Politikai Bizottság tudomásul veszi az ausztráliai Labour Party Ewatt és Málík¹⁶ elvtárs közötti – magyar vonatkozású – levélváltásáról szóló információt.

---

¹³ Az IPU 46. konferenciáját szeptember 11–19-re hívták össze Londonba. Napirendjén az alábbi kérdések szerepeltek: 1. Unió főtitkárának a világ gazdasági és politikai helyzetéről szóló beszámolója; 2. a menekültek kérdése; 3. a parlamentek befolyása és ellenőrző szerepe kormányaik felé; 4. az alapanyagok árának stabilizálása; 5. Unió elnökének 3 évre való megválasztása és két végrehajtó bizottsági tag megválasztása.

¹⁴ Alternatív javaslatként Nonn György neve is szerepelt az előterjesztésben.

¹⁵ A Vöröskereszt konferenciájára eredetileg Kárpáti József, Rostás Oszkár, dr. Réczei László és Koltai Ferencné utazását javasolták.

¹⁶ Vélhetően elírás. Feltehetőleg Mányik Pálról, a Külügyminisztérium munkatársáról van szó.

d.) *Marosán elvtárs szabadsága*
(Szóbeli)

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Marosán György elvtárs egészségi állapotára való tekintettel augusztus 6-tól szeptember 15-ig menjen szabadságra.¹⁷

e.) *Nemes Dezső elvtárs szóbeli bejelentése alapján*

A Politikai Bizottság hozzájárul, hogy Lukács György: „Az ész trónfosztása” c. könyvét a Szovjetunióban kiadják. Szükségesnek tartja azonban, hogy a könyvet kiadói előszóval lássák el, amelyben értékeli Lukács György politikai tevékenységét.¹⁸

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Pápista Lászlóné

Kiss K[ároly]

---

¹⁷ Dr Balassa Sándor már 1957 március 16-án felhívta Kádár János figyelmét, hogy Marosán György hetek óta krónikus májgyulladásban szenved és gyógykezelésre külföldre kellene utaznia. (MOL XIX-A-2-s/11. d.)

¹⁸ Lukács Györgynek „Az ész trónfosztása” c. könyve a Szovjetunióban sem ekkor, sem később nem jelent meg, habár kiadását már 1956 elején kezdeményezte a Szovjet Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének igazgatója, P. Ny. Fedoszejev, és azt felvették a szovjet kiadói tervekbe is. (SZTIKALIN, A. Sz.: *Djord Lukacs – műszlityel i politik.* Izdatyel Sztjepanyenko, Moszkva, 2001. 147. és 155.) A könyv kiadása, csakúgy mint Lukács György 1956-os szovjetunióbeli meghívása Lukácsnak a forradalomban játszott szerepe miatt az ellene indult támadásokkal egyidejűleg lekevert napirendről.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. július 30-i üléséről

1. Az ENSZ Közgyűlésen a magyar kérdéssel foglalkozó ENSZ bizottság jelentésével kapcsolatosan elmondandó beszéd gondolatmenete és javaslat az ezzel kapcsolatos mozgalom megindítására

SÍK ENDRE elvtárs:

Kérem a Politikai Bizottságot, hogy térjen vissza e hó 16-án hozott határozatára az ENSZ delegációt illetően.¹⁹ Itt két dolgot kell tisztázni: 1.) A névsort én nem láttam, csak utólag. Ennek egy komoly hiányossága van, Horváth elvtárs hiányzik a 11. közgyűlés befejező ülésére kiküldendő delegációból. Ez teljesen abszurdum, hogy ne menjen ki, mert minden külügyminiszternek ott kell lenni. Számos külügyminiszter már be is jelentette, hogy ott lesz és lehetetlenség, hogy a magyar kérdéssel foglalkozó ülésen éppen a magyar külügyminiszter ne legyen ott. Javasolom, hogy Horváth elvtárs is legyen benne a delegációban. 2.) A Politikai Bizottság úgy határozott, hogy Vajda Imre elvtárs helyett Szita János elvtárs vegyen részt a delegáció munkájában. Az előterjesztés nem volt pontosan megfogalmazva, nem alternatív javaslatot kellett volna előterjeszteni, mert Szita elvtárs akkor is menne az ülésre, ha Vajda elvtársat is elfogadják. Amennyiben persze a Politikai Bizottságnak Vajdával szemben személyi észrevétele van, elfogadjuk a határozatot.

Az előterjesztéssel kapcsolatban: bár ez úgy van beadva, hogy egy beszéd tézisei, a valóságban valószínűleg két beszéd lesz. Napirend előtt is fel fogunk szólalni és az első részben foglaltakat mondjuk el. Ha ezt elvetik, akkor jön a tárgyalásban a nagy beszéd.

Az öttagú bizottság jelentésében ki van szerkesztve Mód Péter elvtárs. Elmondták, hogy ő volt a kormánybizottság elnöke. Minden valószínűség szerint erre ki fognak térni, tekintve, hogy Mód Péter ott lesz közöttünk. Beszélgettünk már arról, hogyan, milyen vonalat vigyünk. Két lehetséges elképzelés van: egyik, hogy ne vigyük el Mód Pétert. Szerintünk azonban az általános vonalnak az felel meg, ha nem védekezünk, hanem támadunk. Másik és szerintünk inkább követendő vonal, hogy Mód Pétert meg kell védeni.

Felmerült még az a gondolat, hogy a görögök és egyiptomiak gyakorlatához hasonlóan, akik körutazásokat tettek azokban az országokban, amelyeknek támogatását kérték, mi is tegyünk Egyiptomban, Indiában, Indonéziában és hasonló országokban körutazásokat és informáljuk őket a magyar kormány és párt

¹⁹ L. a 3. sz. dokumentumot.

hivatalos álláspontjáról. Az utazásban vagy a párt, vagy a Külügyminisztérium vezető funkcionáriusai vegyenek részt.

Felmerült még, hogy Lukács elvtárssal nyilatkozatot kellene tételni az ötös bizottság jelentésével kapcsolatban.

KISS KÁROLY elvtárs:

A körutazáson gondolkozzék még a külügy, talán hasznos lenne. Lukács megszólaltatásától el kell tekinteni, ő nem mindenben ért velünk egyet. Horváth elvtárs természetesen vegyen részt a delegációban.

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

Ez a javaslat velünk össze van egyeztetve, egyetérték vele. Csak azzal nem értek egyet, hogy az elvtársak állandóan arról beszélnek, mit kell csinálni magán az ENSZ ülésen, de arról nem, hogy előtte mit kell csinálni. Az ötös bizottság jelentését párszáz millió példányban megjelentették az egész világon, és ezekben a kérdésekben meglehetősen nagy tömegszervezeteknek van pro és kontra állásfoglalása. Azok az elvtársak, akik szintén a támadás centrumában lesznek, bizonyos csodálkozással figyelmeztettek bennünket arra, hogy mi semmit sem teszünk az ötös bizottság jelentésében foglalt rágalmak visszaverésére, részben teljesen sebezhető módon összeállított anyagára. Vissza kellene löni és már az ENSZ Közgyűlése előtt olyan anyagot kiadni, amely megkönnyíti delegációnk működését és kontra-támadását az ENSZ Közgyűlésén. Ez valóban lényeges könnyítés lenne azoknak az elvtársaknak, akik az országot ilyen pergőtűzben fogják védeni. Javasolom, állítsunk össze egy 2-3 tagú bizottságot ilyen anyag kidolgozására.

KISS KÁROLY elvtárs:

A bizottság összeállítása már megtörtént.²⁰

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Én is felvetném, hogy az előkészítés során nem használunk ki minden lehetőséget, amely rendelkezésünkre áll. Emlékeztetem az elvtársakat, hogy a kormánynak kb. 6 hete volt egy határozata, hogy a Külügyminisztérium fogjon össze egy bizottságot és a konkrét, feldolgozandó dokumentumok alapján állandóan tájékoztassa a magyar és a baráti sajtót, és ezáltal teremtsen meg azt a lehetőséget, hogy ezeket a dolgokat a Szovjetunió és az összes népi demokráciák, de a kapitalista országokban működő testvérpártok is agitációs eszközként használhassák fel az ötös bizottság rágalmainak visszaverésére. Megvan a lehetőség arra, hogy a Budapesten működő külföldi baráti sajtó-tudósítók keresztül megfelelő pillanatban tüzet nyissunk. Javasolom, hogy a Külügyminisztérium a kormányhatározatnak megfelelően csinálja ezt a munkát. Ebben segítségére lesz az Agit. Prop. Osztály is.

SÍK ENDRE elvtárs:

Ilyen kormányhatározatról nem tudunk. Kiadványok készülnek. Anyagok, dokumentumok gyűjtése megtörtént, ez a mi számunkra, a baráti országok számára, de az ENSZ számára is készen van. Ma már a baráti követeknek elkezdtük a kiosztást is.

---

²⁰ L. az előző dokumentumot.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Feltételezem, hogy azok a határozatok, amelyek a kormánynál és a Politikai Bizottságnál születnek, menetközben nem sikkadnak el. Ezért nem beszélek arról, hogy a sajtótájékoztató és a különböző mozgósítás hogyan történjék. Mégis úgy érzem, nagyon szűk meghatárolás volna, ha a mozgósítást csak a Népfontra bízánk. Ha politikailag szükséges, a gyűlések százait meg tudjuk szervezni. Ha augusztusban ez célszerűnek mutatkozik, akkor bízzuk meg az illetékes osztályokat, hogy a politikai szükségleteknek megfelelően idehaza úgy fokozzák fel az ellenagitációt, hogy annak megfelelő visszhangja legyen mielőtt az ENSZ Közgyűlés összeül. Nem tudjuk, milyen lesz addig a politikai hangulat. Ezt a mozgalmat tehát annyira méretezzük, ahogyan azt a politikai szükséglet megkívánja. Nem lehet, hogy csak a Népfront mozduljon meg, hiszen 2 millió szervezett munkás van, 350 ezer párttag és százezer paraszt.

A beszédvázlattal egyetértek, de hiányzik belőle valami. Hiányzik, hogy a magyar ellenforradalomnak két vezérével volt: egyik a nacionalizmus, másik a szociális demagógia. Ez utóbbi most nem játszik szerepet. Mi táplálja a nacionalizmust? A két Trianon. Erről egy szó sincs benne. Mi hatott az emberekre az országban? Mi azt mondtuk, hogy Amerikának, Angliának, Franciaországnak és Olaszországnak volt a legnagyobb hangja az októberi eseményeknél. Ugyanezek az országok részesek az első Trianonban. Sokkal szűkebbek lettek ekkor az ország határai, mint eredetileg tervezték. Megvetették az alapját ezzel a második világháborúnak. A második világháború után az ország megkapta a második Trianont is. Kik csinálták ezt? Ugyanazok! És most az egész világot telepofázták és uszítottak egy harmadik Trianonra. Kényes ennek a kérdésnek a felvetése a szomszédos államokra vonatkozóan? Miért kényes, ha ezt megmondjuk és ez a történelmi igazságnak megfelel. Ezt meg kell mondani az ENSZ Közgyűlésén is. Ha erről hallgatunk, akkor hallgatunk a meglévő nacionalizmusról is, amely ebből táplálkozik. Erről a kérdésről az ellenforradalom okainál nem lehet hallgatni. A küldöttség elmondhatja, hogy október 23-án tömegek vonultak fel „Nem, nem, soha!” jelszóval.²¹ Ki volt az, aki ezt a jelszót felvetette? Hallgatni erről nem szabad. Meg kell mondani, hogy a magyar néppel két háborút játszottak és most is akarták játszani a harmadikat, fel akarták használni, hogy Szarajevó és Danzing [sic!] után most egy Budapest legyen. Ezzel is le tudjuk leplezni ezeket az államokat.

Emlékeztetni szeretném a Politikai Bizottságot arra, hogy amikor Horváth elvtárs előadását megvitattuk, megegyeztünk abban, hogy erről a kérdésről beszélni kell.²² Lényegesnek tartom, hogy ezt vitassuk meg annál is inkább,

²¹ A történelmi szakirodalom e jelszó 23-i megjelenéséről nem tud.

²² HORVÁTH Imre: *A szocialista tábor egysége – függetlenségünk biztosítója* c. előadása 1957. június 3-án hangzott el a Néphadsereg Központi Tiszti Házában. Az előadás téziseit az IIB 1957. május 28-i ülésén vitatták meg. A vitában Révai József képviselte azt a véleményt: lehetetlen, hogy a területi kérdésekről ne beszéljenek az előadásban. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 64–68.

mert az én megítélésem szerint Magyarországon ez az elv él, és élni fog, amíg mi a nacionalizmus frontján nem tudunk tiszta képet teremteni. Most a magyar emigrációban is azok ülnek együtt, akik mindkét háborúért felelősek és harmadikat is hajlandók csinálni. Ha kényes a kérdés, akkor is beszélni kell erről. Lehetetlen, hogy a Szovjetunió, a románok, vagy a csehek sértve érezzék emiatt magukat. Ennek a kérdésnek egy érzékeny pontja van: a Szovjetunió, de ő sem tőlünk kapta Kárpát-Ukrajnát, hanem a csehektől.²³

Befejezésül: lehetetlen az angolokat, amerikaiakat, franciákat az utolsó 40-50 évért felelőssé tenni. Ebben benne vagyunk mi is. Ha most nem beszélünk róla, később beszélni kell, sőt majd a kormánynyilatkozatban is beszélni kell később erről. Ha erről hallgatunk, akkor hallgatólagosan tudomásul vesszük a nacionalizmust is.

Antiszemitizmus kérdésével kapcsolatban: van adat, hogy volt akció ellenük. Leintették felülről azzal, hogy ha pogromok vannak, nincs nyugati segítség, ha Magyarországon zsidóüldözés lesz, nyugat nem támogatja az országot. Miért hallgat a zsidó hitközség? Miért nem nyilatkozik? Hogy Magyarországon volt-e ellenforradalom, volt-e fasiszta veszély, kérdezzék meg erről azt a 25 ezer zsidót, aki kimenekült innen²⁴? Ezek pontosan tudják, mi következik. Miért hallgatunk erről? Itt is vannak dokumentumok és van nemzetközi dokumentum is. A világ zsidó szövetségének volt egy konferenciája, ahol Nyíregyházáról és máshonnan küldött levelekből megállapíthatták, hogy mi történt itt. Jó lenne, ha a Politikai Bizottság felhívna erre a Külügyminisztérium figyelmét, és általában propagandában is foglalkozzunk ezzel.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Valóban a legjobb védekezés a támadás, de az a fontos, hogy jó fegyverekkel támadjunk. Szerintem Trianon nem a kívánt fegyver. Mi 10 évig magyarítottuk a pártban és az egész országban, hogy a szomszédos szocialista államokban élő magyarok egyenjogú állampolgárok. Más volt a helyzet az első világháború után, amikor a Szovjetunió nem ismerte el a trianoni szerződést. Jött a második világháború, és az ügyek rendezése de facto azt jelentette, hogy Magyarország

---

²³ Kárpátalja a második világháború előtt Csehszlovákiához tartozott. 1938 novemberétől autonóm terület Kárpát-Ukrajna néven. Az első bécsi döntés által leválasztott magyarlakta területek visszakérültek korábbi vármegyéikhez. 1939. március 20-tól e területek neve Kárpátaljai Kormányzóság volt. Kárpátaljának a Szovjetunióhoz történő csatolásáról Csehszlovákia és a Szovjetunió 1945. június 29-én írta alá az egyezményt. A kérdés legteljesebb feldolgozása: MARJINA, Valentyina: *Zakarpatszkaja Ukraina (Podkarpatszkaja Rusz) v polityike Benesa i Sztalina*. Novij Hronograf, Moszkva, 2003. Magyarul: ZSELICZKI Béla: *Kárpátalja a cseh és szovjet politika érdekerében 1920–1945*. Politikátörténeti Füzetek X. Napvilág Kiadó, Bp., 1998.

²⁴ Marosán György valószínűleg túloz. A KSH különböző forrásokra hivatkozva 1957 tavaszán összeállított egy kimutatást az ország területét 1956. október 23. és 1957. február 8. között illegálisan elhagyókról, amelyben a JOINT egy jelentésére hivatkozva az országot 1956. november 4. óta elhagyó, Ausztriába menekült zsidók számát 16 567 főben adta meg (ez a JOINT szerint a Magyarországon élő zsidók 14%-a). A jelentés szerint közülük 12 000 fő 1957. február 8-án még Ausztriában volt. (MOL XIX-A-2–gg 57. d.)

marad úgy, mint volt. Ezt a kérdést nem hiszem, hogy helyes felvetni és nem is hiszem, hogy Dej elvtárs ezt helyeselte volna. Marosán elvtárs felvetette, hogy a Szovjetunióra vonatkozóan kellemetlen lenne Trianon felvetése. De nem is üjtük ezzel agyon a sovinizmust, éppen ellenkezőleg: lángra lobbantjuk, mert azt mondják majd, hogy íme, a kommunisták, és kifogásolják, hogy magyarok élnek Jugoszláviában, Romániában és a Szovjetunióban. Ebben a kérdésben tehát Trianon nem fegyver. Az fegyver, ha konkrétan cáfoljuk az ellenség rágalmait. Elmondják, hogy kivégeztünk 24 000 embert. Szerintem helyesebb lenne megmondani annak a 30-32 embernek a nevét, akiket kivégeztünk, így visszaverjük a tömegmészárlás vádját. De ha Trianon kérdésével jövünk ki, szembehelyezkedünk 10 éves politikai gyakorlatunkkal. Román testvéreinket nemcsak azért nyugtalanította elsősorban a magyarországi októberi esemény, mert ilyenre sor került, hanem előfordulhatott volna, hogy az ő magyarlakta területüket is előnti a sovinizmus.²⁵ Ha most mi, kommunisták lépünk fel Trianonnal szemben és azt igazságtalannak minősítjük, ez csak táplálni fogja a hazai sovinizmust.

Rendkívül fontosnak tartom a tömegmozgalom kibontakozását az ötös bizottság jelentésében foglalt rágalmak ellen. Ha a közgyűlésen meg tudjuk mutatni, hogy nálunk mennyien tiltakoznak az okmányban foglaltak ellen, ennek meglesz a kellő hatása.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Szilágyi elvtárs által javasolt dolog igen fontos. A rágalom elleni tiltakozást széleskörűvé kell tenni és úgy időzíteni, hogy az ENSZ Közgyűlés idejére az országon belül, de nemzetközi síkon is érje el tetőfokát a tiltakozás.

Az elvtársak azt mondják, hogy legjobb védekezés a támadás. Ez igaz, de a beszédvázlat második része mégis védekezés. Ezen tehát változtatni kell. Konkrét tények alapján vissza kell verni a rágalmakat. Adatok vannak arra, hogy kik játszották a főszerepet. Nagy gondot kell ezekre fordítani és főleg a külső okokat kell jól dokumentálni. Gondosan össze kell állítani azokat a dokumentumokat, amelyek igazolják az ellenforradalom ideológiai előkészítését. Kezünkben van már Mr. Beöhr /?/, a Szabad Európa alelnökének²⁶ nyilatkozata, amelyben arról van szó, hogyan kell a népi demokratikus országokban uszítani. Vannak olyan adatok, hogy a régi emigráció (horthysták) 1956 nyarán megélénkítették tevékenységüket. Többek között Kállay [Miklós] volt miniszterelnök a lengyel emigránsokkal

²⁵ A nacionalizmus magyarországi újjáéledésétől való félelem román részről már az 1956. októberi forradalom előtt is érzékelhető volt, és ennek az aggodalomnak Pándi Pálnak a *Szabad Nép* 1956. szeptember 9-i számában megjelent „Közös dolgainkról” c. cikkével kapcsolatban hangot is adtak. Egy, a forradalom előtt készült, a magyar–román viszonyról foglalkozó szovjet külügyi elemzés is azon a véleményen volt, hogy „a cikk közlése nem volt véletlen, és arról tanúskodik, hogy Erdély vonatkozásában a magyar lakosság egyes rétegei és különösen az értelmiség körében komoly nacionalista tendenciák vannak”. (AVP RF f. 077. op. 37. papka 191. gy. 38.)

²⁶ Feltehetőleg Adolf A. Berle-ről, a Szabad Európa Egyetem elnökéről, a Szabad Európa Bizottság elnökségi tagjáról van szó. A Szabad Európa Bizottság strasbourgi nyári egyetemén 1956 augusztusában ő beszélt erről. L. VADAI György: *A Szabad Európai Rádió szerepe a magyarországi ellenforradalomban. Ellenforradalom Magyarországon 1956*. Kossuth Könyvkiadó. Bp., 1958. 189.

együtt tett nyilatkozatot, hogy mikor üdvözlik egymást Magyarországon. Be kell mutatni a külső okok között, hogy az amerikaiak hogyan támogatták ezeket az embereket. Ugyanakkor be kell mutatni Nagy Ferencék tevékenységét is. Ki kell mutatni, hogy az imperialistáknak nem az volt a taktikájuk, hogy rögtön a klasszikusan ellenforradalmi vezetőket tolták előtérbe, hanem felhasználták az itthoni csoportot. Itt van pl. az írók fellépésére vonatkozó anyag. Azokon a csoportokon keresztül készítették tehát elő októbert, akik possibilisek voltak számukra, és saját erőiket hosszú időn keresztül tartalékban tartották. Megvan az az ember is, akit a Vatikán küldött üzenettel Magyarországra.²⁷ Mindszentyhez jött az üzenet, amelyben felhívták: ne hogy addig beszéljen, amíg a taktikai vonalat nem beszéljük meg.

Másik dolog, ami a beavatkozás bizonyítása mellett szól, az új emigráció felkarolása. Miután fegyveresen vereséget szenvedtek, ezt tudomásul vették, de politikailag teljesen ki akarták aknázni a helyzetet. Ez volt november 4-e után a Walter Lippmann²⁸ cikk vonala is. Van adatunk arról is, hogy Király Béla megbízatást kapott, hogy egységes irányítás alatt hogyan hangolja össze a kinti emigráció tevékenységét az ENSZ Közgyűlés előtt. Beszélni lehet az USA követségről Mindszentyvel kapcsolatban. Ezt nagyon ki kell használni. Most már nyolcadik hónapja ül Mindszenty az amerikai követségen. Nincs joguk ahhoz, hogy ezt csinálják. Mindszenty ott embereket fogad, üzeneteket kap a Vatikántól, stb. A követségen volt rádió adóállomás is.

Helyeslem Mőd Péterre vonatkozó javaslatot. Itt nem szabad visszalépni, meg kell őt védeni.

Adatokat tudunk szolgáltatni arról, kiket vontunk felelősségre. El lehet mondani, hogy 13 ezer ember szökött ki a börtönökből. Ezeknek az elfogása megtörtént.²⁹ Kik voltak ezek? Arra is lehet hivatkozni, hogy a kiszököttek közül az osztrákok ismét a nyakunkba akarnak sózni kb. 3 ezer embert.

Ismételtem: a tendencia az legyen, hogy ne védekezzünk, ne magyarázkodjunk, iparosításról és hasonló kérdésekről lehetőleg ne beszéljünk, ehelyett beszéljünk az ellenforradalom ideológiai előkészítéséről, ideológiai fellépéséről, a külső emigráció támogatásáról, az imperialisták előkészítő szerepéről és az események alatti tevékenységéről. Nagyon fontos azon kívül a mozgalom megszervezése és a helyes időzítés biztosítása.

FOCK JENŐ elvtárs:

Nem értek egyet Trianon felvetésével. Megzavarhatná a barátainkat, elterelné a figyelmet a fő kérdéstről, amellet itthon ismét felújulna a szovjetellenesség. Éppen az a baj, hogy kevés gondot fordítunk arra, hogy a bennünket támogató országok

²⁷ Feltehetőleg Monseigneur Rodhain-re utal a hozzászóló. L. erre HOLLÓS ERVIN–LAJTAI VERA: *Drámai Napok*. Kossuth Könyvkiadó. Bp., 1986. 381.

²⁸ Lippman, Walter (1889–1974) amerikai újságíró. 1931-től a New York Herald Tribune, 1962-től Washington Post munkatársa.

²⁹ A Legfőbb Ügyészség adatai szerint 1956. október 3-tól november 4-ig az országos és megyei börtönökből 17 227 fő szabadult ki. Ebből augusztusig 13 525 főt fogtak el.

részére elég anyagot adjunk az ENSZ közgyűlése előtt. A héten két baráti ország nagykövetével beszéltem. Mindkettő elmondta, hogy kevés információt kap, és úgy látják, nem vagyunk felkészülve arra, hogy megmutassuk, milyen embereket hallgattak ki, és kiknek az információja alapján állították össze a jelentést.³⁰ Javaslom, kövessen el mindent a Külügyminisztérium, hogy a nagyköveteiken keresztül a delegátusok helyesen legyenek tájékoztatva és talán azt is meg kellene beszélni, hogy a felszólalásokban az egyes kérdésekkel mely delegátusoknak kellene foglalkozni.

Konkrét tényekkel kell cáfolni. Nem szabad, hogy valótlan állítással, olcsó fogással akarjunk eredményt elérni. Számolni kell a kimenő delegációnak azzal, hogy sok ország van, akik a jelentést tanulmányozva annak hatása alá kerültek és a mi agitációnk, propagandánk ez ellen gyenge. Éppen ezért ezek a propaganda hatására most ellenünk vannak hangolva. De ha kézzelfogható, konkrét cáfolatokat tudunk csinálni, ezeknek jó része mellénk állhat. Használjuk ki pl. azt, hogy az ingadozó országoknál nem jelentettünk be fizetéseképtelenséget, mert abból indultunk ki, hogy velük – itt gyarmati, félgyarmati országokról van szó – nehogy megromoljon a viszony azáltal, hogy fizetéseképtelenség bejelentése esetén azt gondolnák, hogy az ellenforradalom okozta károkat velük akarjuk megfizettetni. Ki kell azt is hangsúlyozni, hogy a békés egymás mellett élés elvén állunk, ezért nemcsak egyszerűen visszautasítjuk a jelentésben foglaltakat, hanem igen nagy munkát fordítunk arra is, hogy megcáfoljuk a jelentés tételeit. Óvni kell az ENSZ-t, hogy ilyen útra térjen, amit mi nagyon helytelennek és veszélyesnek tartunk, de jelentsük ki, hogy reméljük, az ENSZ tagállamok többsége egyetért ebben a kérdésben.

Gazdasági kérdésekről nem kell beszélni. Egyáltalán meg sem említeni azonban nem lehet, vigyázzunk tehát, hogy részleteibe ne menjünk bele. Ha semmit nem mondunk róla, ebbe bekapaszkodhatnának.

A gazdasági eredményekről beszélve óvakodjunk attól, hogy ilyeneket mondjunk: az inflációt sikerült megakadályozni, ami a szocialista tábor fölényét bizonyítja. Ez az érv senkit nem hat meg. Nem esnek ott hasra attól, hogy a szocialista állam a kapitalista állammal szemben fölényben van. Inkább arról beszéljünk, hogy a Szabad Európa arról beszélt állandóan, hogy a gazdasági élet nem állhat nálunk talpra, mert a kormány mögött nem állnak tömegek, szabotázsok lesznek, stb. Az eredmények azt mutatják, hogy a tömegek mellénk álltak, túlnyomó többségüket megnyerte a kormányzat, és pl. a paraszti tömegek évek óta elhanyagolt gyümölcsösüket is megművelték, stb.

Megnyugtató, amit Biszku elvtárs mondott, hogy vannak megfelelő jelentések a

³⁰ Az ENSZ ötös bizottságának jelentése és a magyar felkészülés szóba került V. V. Asztafjev, a szovjet nagykövetség tanácsosa és Sebes István külügyminiszter-helyettes 1957. június 24-i beszélgetése alkalmával is. Asztafjev annak a véleményének adott hangot, hogy az ENSZ őszi közgyűlésén a magyar kérdéssel kapcsolatban erős támadás várható, és erre alaposan fel kell készülni annak érdekében, hogy „egyesült erővel elhárítsuk és visszaverjük ezt a támadást.” (MOL XIX-J-1-u 64. d.)

kihallgatott tanúkról. Eddig nem mutattuk meg, hogy tulajdonképpen kik is ezek az emberek.

Az I/b. pont³¹ foglalkozik a bizottság tagjainak leleplezésével. Itt nagyon vigyázzunk, miket állítunk, nehogy melléfogjunk. Pl. a ceyloni megbízottról eddig sok jó dolgot hallottunk, úgy tudom, jó barátságban voltunk, és most a jelentésből egyszerre úgy néz ki, hogy ő a legrosszabb. De logikailag sem jó helyen van ez a pont. Tegyük a d. pontba³² ezt, azután, hogy bebizonyítjuk, helytelen, hogy az ENSZ így dolgozik, így foglalkozik az üggyel, majd arról beszélünk, hogy amerikai irányításra ment ez.

A 3. oldalon van szó Nagy Imréről.³³ Azt hiszem, hogy itt zavarok vannak, lehet, hogy csak a tézisek fogalmazása okozza ezt. Nagy Imre első célkitűzése a hatalom megragadása volt – mondja a megállapítás. Nem ilyen egyszerű ez a kérdés. Első az volt, hogy mi felszólítottuk: legyen szíves segíteni, hogy ne legyen baj. Erre az a párt és a kormány szólította fel, amely most is hatalmon van. Másik ilyen megállapítás Nagy Imrével kapcsolatban, hogy az ellenforradalom vezéralakja.³⁴ Ez attól függ, hogy kiket nevezünk ellenforradalmároknak, most már a személyeket nézve. Ő nem volt a fasiszták vezéralakja, nem volt Dudásék vezéralakja, nem volt Szabó bácsiék vezéralakja, nem volt a börtönből kiszabadultak vezéralakja. Vezéralakja volt az egyetemi ifjúságnak, íróknak, művészeknek és azoknak, akik abból, hogy Nagy Imre a hibákról beszélt, azt a következtetést vonták le, hogy a hibák tisztességes kijavításának útjára akar lépni. Két-három nap múlva már támadták azok, akiknek kifejezett ellenforradalom volt a céljuk. Felelőségéből semmit nem von le, hogy nem a vezéralakjuk, hanem balekjuk volt. Neki – az amerikaiak szerint – első lépésben nem lett volna szabad azt csinálni, amit csinált. Azt Mindszentynek kellett volna csinálni, aki nem kötelezte el magát a hibák kijavításáért hevülő ifjúságnak és a becsületes dolgozóknak.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

Miután a beszédek kapcsán meg kell cáfolni az ENSZ-jelentés különböző hazugságait, ez magával hozza, hogy magyarázó jellege is legyen a beszédeknek. Ezt a magyarázó jelleget egybe kell kapcsolni a támadó jelleggel, ami különösen a második részből hiányzik.

Az előkészületeket illetően: ha vannak felhasználható jó anyagok, amikről

---

³¹ Az említett pont így szólt: „A bizottság összetételének bírálata: Andersen dán elnök joggal gyanúsítható elfogultsággal: a második világháborúban a náciknak szolgáltatta ki hazáját. Gunewardene ceyloni megbízott s a többi bizottsági tag pellengérré állítása nyugati források megjelenésével.”

³² A d. pont tartalmazta a jelentés általános bírálatát, elsősorban azért, mert az névtelen tanúk nyilvánosságra nem hozott vallomásain alapult.

³³ Nagy Imrével a 3/ac pontban foglalkoznak.

³⁴ A megállapítás a következő összefüggésben szerepel a 3/ac pontban: „Nagy Imre szerepe és taktikája: első célkitűzése a hatalom megragadása volt. Kezdetben tehát igyekezett megtartani a kommunista és haladó tömegek bizalmát. Ugyanakkor, mint az ellenforradalom vezéralakja, elejétől fogva leplezte az ellenforradalmat, és kiszorgálta annak képviselőit. Végül teljesen behódolt nekik és elárulta a népet.”

Biszkü elvtárs beszélt és azt úgyis felhasználják az ENSZ nyilvánossága előtt, talán helyes lenne ezeket a sajtóban is közölni, hogy az itthoni közvéleményt is még nagyobb mértékben mellénk állítsuk. De lehetne ezekből anyagokat adni a baráti és a kapitalista országok testvérlapjai részére is.

Az egyik ülésen szó volt arról, hogy az ENSZ jelentéssel kapcsolatban külügyminiszteri nyilatkozat is lesz. Ez még nem történt meg. Hiba, hogy még nincs nyilatkozat. Nem volna helyes ezzel a nyilatkozattal várni. Erre nemcsak a magyar nép szempontjából, hanem a baráti népek és a nemzetközi munkásmozgalom szempontjából szükség van. Az itt felvetett kérdések egy részéből már lehetne nyilatkozatot készíteni. A megjelent újságcikkek nem pótolhatják a nagyon is időszerű külügyi nyilatkozatot.

Trianon kérdésében Münnich elvtársnak van igaza. Marosán elvtárs által mondottakban is van persze olyan, ami helyes módon megfogható: a béke kérdése a Duna medencében, ami veszélyben volt. Ezt azonban nem Trianonon keresztül kell megmutatni. Ha mi azt kívánjuk a német elvtársaktól, hogy álljanak szilárdan sarkukra az Odera–Neisen³⁵ kérdésében, nekünk is vigyázni kell Trianonnal.

Az antiszemizmus kérdésével kapcsolatban helyes utalni az októberi tényekre. Attól azonban tartózkodjunk, hogy kijelentsük: ezt felülről intették le, mert ezt ellenünk fordíthatják. Az igaz, hogy a zsidók tömegével menekültek ki, mert látták, hogy Magyarországon fasiszta ellenforradalom bontakozik ki. De ki kellene használni ezt a kimenetelt arra is, hogy megmutassuk, tízezzrel csábították ki nyugatra az embereket, paradicsomi állapotokat ígérve. Ugyanakkor meg lehet mutatni éppen a nyugati sajtócikkek alapján, hogy kik ezek jórésztben. Beszélni lehet arról is, hogyan akadályozzák a visszatérést, közöttük a fiatalkorúak, gyerekek visszatérését is. A javaslatot ki kell egészíteni olyan ponttal, amely elítéli a becsületes fiatalok és gyerekek visszatartását.

Az 5. oldalon szó van arról, mi tette lehetővé a gyors konszolidációt. Erről beszélni kell, de a sorrend nem jó.³⁶ [A] b. ponttal kellene kezdeni, majd a c. és utána jönne csak az a. pont.

A téziseknek általában egy nagy gyengéje van: nem eléggé állunk ki támadólag a szovjetellenes rágalom visszaverésére. Ez pedig nekünk kötelességünk a Szovjetunióval és a nemzetközi kommunista mozgalommal szemben is.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Nem azt mondtam, hogy vessük fel Trianon kérdését. Mondtam, hogy ez kényes

---

³⁵ Helyesen: Neisse.

³⁶ Az eredeti sorrend a következő volt: „a) A szocialista tábor erkölcsi és anyagi támogatása. b) A nép ragaszkodott a szocialista vívmányokhoz, részben szemben állt az ellenforradalommal (munkások, parasztok), részben passzívan viselkedett. Fokozatosan mind szélesebb tömegek ismerték fel a felkelés ellenforradalmi jellegét és szembefordultak vele. c) Nem sikerült az államapparátust szétzúzni. d) A kormány intézkedései: bérrendezés, lakásépítés fokozása, szakszervezeti jogok kiterjesztése, szólásszabadság biztosítása, fenyegető munkanélküliség elhárítása, kötelező terménybeszolgáltatás megszüntetése, a termelészövetkezeti mozgalom önkéntességének biztosítása. e) Sikerült az inflációt elkerülni, ami a szocialista rendszer fölényét bizonyítja.”

kérdés. Én történelmi tényekből indulok ki. Miért vetem fel? Tavaly márciustól kezdve ellenforradalmi levegő volt az országban. A nacionalizmus egy vezérelv volt, ez pedig valamiből táplálkozik, ezt valaki valamiért fűti. Lényegesnek tartom tehát ezt a dolgot, gondolkozzanak az elvtársak rajta. Miért tettem szóvá? Azért, mert szinte félnek az emberek erről beszélni, nem kerülnek-e kényes helyzetbe a szovjet, vagy más baráti országokkal szemben. Egyetértek azzal, hogy a szomszédos baráti országok vezetői beszédéből az is kiderül, hogy náluk is féltek a bajtól. De hallgatni erről szerintem mégis érthetetlen, mert ez van. Érzem, hogy visszaüthet ez a bumeráng. Egy célt akartam elérni, megmutatni, hogy az angolok, amerikaiak, franciák úgy lépnek fel, mint a magyar nép barátai. Milyen barátok ezek, akik kétszer már háborúba rántottak és harmadszor is ezt akarják csinálni. Én a régi pártvezetés egyik alapvető hibájának tartom, hogy a két világháború ilyen szörnyű katasztrófáját nem magyaráztuk meg a népnek és azt sem mutattuk meg, hogy a trianoni békeszerződés lezárt és nem lehet hozzányúlni. Ha úgy ítélik meg az elvtársak, hogy ezzel nem lehet foglalkozni, akkor ne csináljuk, de ez a kérdés van, és erről előbb-utóbb beszélni kell. Sőt az is előfordulhat, hogy ezt a kérdést esetleg mások fogják felvetni.

Nem a trianoni békeszerződés helyességét, vagy helytelenségét vetem fel. Felvetem magát a kérdést azért, mert ez az ellenforradalmi eseményekben döntő szerepet játszott és ez a kérdés a magyar népben él. Ennek tényei, sőt döntő tényei vannak. Lehetetlenség lett volna a szociális demagógián kívül mással megnyergelni ezt a széles réteget.

Az antiszemitizmus kérdéséhez nagyon ragaszkodom. Nem értek egyet azzal, hogy ne süssük rá a fasiszta bélyeget erre a társaságra. Mi 8 hónap alatt keveset tettünk ilyen szempontból. Itt el kell mondani mindent, ami számunkra felhasználható. Beszélni kell arról, hogy Magyarországon 75 ezer zsidó van és nem 200 000, mint a felszabadulás után volt.

Visszatérve Trianonra: évekig tudok hallgatni egy kérdésről, ha az politikailag szükséges, de erről a kérdésről sokáig nem beszélni lehetetlenség.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Én is egyetértek azzal, hogy a trianoni kérdést semmiképpen ne vessük fel, mert azt ellenünk vissza tudják fordítani. Többet ártanánk ezzel, mint használnánk. Az kétségkívül igaz, hogy ez a kérdés él és van olyan dolog is, amire nem figyeltünk fel. Mégpedig az, hogy 1919–20-ban repatriált kb. 100 ezer család, akik és gyermekeik is nacionalista szellemben nőttek fel, és azokból ezt kiölni nem lehet. Ezek túlnyomó nagy része abban a reményben él, hogy egyszer még úr lehet Erdélyben.

Magunk között ki lehet vitatni, elemezni, de ne odakint.

Az anyaghoz: nem értek egyet én sem, hogy mi sokat mentegetőzzünk a belső okok miatt. Minél kevesebb olyan tényt említsünk meg, ami elkerülhetetlen a dolgok helyes megmagyarázásához, de ne adjunk mi fegyvert, lehetőséget arra, hogy ezt szélesíthessék. Vigyáznunk kell, az anyag rosszhiszemű, de ki lehet kezdeni sok helyen.

November végén, decemberben szerzett értesüléseim szerint – nem tudom jó-e – Kisbarnakiék³⁷ Münchenben nagy értekezletet tartottak. Az értekezletről megfelelő utasításokkal emberek százai és ezrei jöttek át, akik készítettek elő az értekezleten megbeszéltek módszerek szerint az ellenforradalmi megmozdulást. Keveset foglalkoztunk azzal, hogy felderítsük, mi történt ezzel kapcsolatban. Ott igenis voltak komoly értekezletek. Keveset foglalkozunk azzal, hogy az Észak-Amerikai Egyesült Államok a népi demokráciák ellen küldendő diverziós csoportok részére 100 millió dollárokat szavaztak meg. Ezeket a dolgokat jobban ki kellene élelni az Egyesült Államok felé, hiszen a támadást ők vezetik, irányítják. Ezen a téren kellene most a rendelkezésre álló anyagot áttanulmányozni belügyi és külügyi vonalon, hogy lássuk, mi történt májustól októberig. Végül kellene foglalkozni azzal is, hogy mit keresett november 3-án este 10 órakor itt Löwenstein³⁸ herceg, aki a rádió elé állt és megköszönte a magyar fiatalok hősiességét az „igazi szabadságért”. Beszélni kellene arról a manőverről, amit az írók kezdtek: állandó nyugtalanság keltés, minden eredmény lebecsülése. Ugyanakkor élesen kellene kivetíteni, hogy a Horthy-rezsim ágensei milyen mértékben vettek részt az ellenforradalmi megmozdulásokban. Hogy ezek nagy része idejében kerekedett, ez a dolog természetéből adódik.

Sík ENDRE elvtárs:

Trianonnal kapcsolatban: Marosán elvtárs felszólalásának két oldala van. Véleményem szerint helytelen és káros lenne úgy beszélni erről a kérdéstről, hogy szemére vetnénk Amerikának, Angliának és Franciaországnak, hogy ők csinálták Trianont, mert azt mondják, hogy: mi vissza akarjuk ezt csinálni. De egy szemszögből talán lehetne ezzel a kérdéssel foglalkozni: most az októberi ellenforradalom idején a „Nem, nem, soha”-s fasiszták mellé álltak ki.

Fock elvtárs beszélt arról, hogy a delegátusok meghatározott témához szóljanak hozzá. Ennek szervezése már folyik, volt egy megbeszélés Prágában,³⁹ és lesz is még megbeszélés, ahol a szerepek ki lesznek osztva. Az anyagnak a baráti országok részére való átadásáról már beszéltem. A konkrét anyagokat illetően meg kell mondani, hogy ezen a téren nagyon szegények vagyunk. Minden reményünk Biszku elvtársban van, aki megígérte, hogy konkrét anyagokat bocsát az anyag elkészítése céljából rendelkezésünkre.

Külügyi nyilatkozat már volt, de ha a Politikai Bizottság úgy határoz, hogy újabb komoly nyilatkozatra van szükség, megcsináljuk.

A menekültek kérdése külön napirenden lesz a közgyűlésen. A gyermekek visszaadásával kapcsolatban felszólalást tervezünk.

---

³⁷ Kisbarnaki Farkas Ferencről és a Magyar Harcosok Bajtársi Köréről van szó.

³⁸ Hubertus von Löwenstein herceg, a nyugatnémet Szabaddemokrata Párt tagja 1956. november első napjaiban a nyugatnémet Vöröskereszt képviselőjeként járt Magyarországon.

³⁹ Az előkészítő értekezletre június 25-én került sor; lefolyásáról nem áll rendelkezésünkre dokumentum.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Makacsul ragaszkodom ahhoz, hogy Trianont semmiképpen se vessék fel. Igaz, hogy az angolok, amerikaiak és franciák csinálták. Jelenleg azonban Magyarország területe a második világháború rendezésének következménye. Ebben benne van a Szovjetunió is. Nem szabad most erről a kérdéstről beszélni!

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Még egyszer szeretném aláhúzni, hogy a magyar delegációnak most ebben a helyzetben döntő kötelessége kiállni a Szovjetunió mellett. A rágalom elsősorban nem is Magyarország, hanem a Szovjetunió ellen folyik. A jelentés arról beszél, hogy ez a szocialista nagyhatalom gyarmati sorba taszította Magyarországot, véresen beavatkozott, minimális szabadságjogokat sem tűr, [a] Kádár-kormány a Szovjetunió bábkormánya. Világos, hogy a rágalom zöme lényegében nem is Magyarország, hanem a Szovjetunió ellen szól. Döntő kötelességünk, hogy ezeket a rágalmakat – alapos felkészülés után – delegációnk visszaverje. Ez az az alkalom, amikor ilyen magas nemzetközi síkon a népi demokráciák egy országa megmutathatja, milyen egy szocialista nagyhatalom és egy kis ország közötti viszony, ami éppen a szocialista jellegből adódik. Ebből az alkalomból becsületbeli kötelességünk kiállni és megmondani, hogy az elmúlt 12 év alatt a Szovjetunió a magyar nép érdekében milyen hallatlan véráldozatot és anyagi segítséget adott. Meg kell mutatni, hogy nem vagyunk gyarmat, hanem nagy áldozatok árán iparosított kis ország lettünk, ami elsősorban ennek az úgynevezett nagyhatalom és kis ország közötti szocialista viszonynak a következménye.

KOLOZS MÁRTA elvtársnő:

Helyes, hogy csak konkrét adatokkal, konkrét tényekkel támadhatunk. Ezt azonban csak akkor tudjuk megtenni, ha a Belügyminisztériumtól megfelelő anyagot kapunk. Most halljuk, hogy részanyagok vannak a tanúkra vonatkozóan. Mi heteket töltöttünk el azzal, hogy megállapítsuk, kik szerepeltek még az ENSZ-nél rágalmazó tanúvallomásokkal. Az ellenforradalom tényének és jellegének bizonyítása azon múlik, mennyi konkrét anyag áll rendelkezésünkre.

Az antiszemitizmus kérdését fel akarjuk vetni, de erre is kell megfelelő számú konkrét anyag. A Fehér Könyv adatai a terrorakciónál és ellenforradalmi cselekményeknél csak a belügyi hatóságok ellen elkövetett vérengzéseket tartalmazzák. Ha nem kapunk megfelelő segítséget, gyenge lesz az anyag.

A baráti országoknak most indult meg az adatszolgáltatás. Ezenkívül javaslatokat tettünk, hogy mely delegátusok milyen kérdésekkel foglalkozzanak részletesebben. Választ erre még nem kaptunk.

KISS KÁROLY elvtárs:

Javasolom, hogy a Politikai Bizottság az előterjesztést alapul fogadja el. Az elvtársak még dolgozzanak rajta, egészítsék ki az elhangzott javaslatokkal. Én is javasolom, hogy az okoknál ne beszéljünk a túlzott iparosításról, hanem a megjelent párthatározatok értelmében mutassuk meg, hogy a párt 1956 nyarán rálépett a hibák kiküszöbölésének útjára és éppen az ellenforradalom akadályozta meg annak következetes keresztülvitelét.

Az anyagban ki kell állni a Szovjetunió mellett, rámutatva, milyen segítségben részesítette a magyar népet az elmúlt 12 évben és milyen támogatást nyújtott októberben és azt követően az országnak.

A zsidóüldözéssel feltétlenül foglalkozni kell, konkrét adatok alapján. Általában a rágalmatok konkrét adatokkal kell visszaverni. Ehhez a Belügyminisztérium bocsásson megfelelő adatokat a Külügyminisztérium rendelkezésére.

A magam részéről is úgy gondolom, Trianon felvetése csak ártana. Ezt ellenünk lehet fordítani, és felvetése megdöbbentené a baráti országokat, zavart keltene közöttük.

Az ENSZ Ötös Bizottság jelentését különböző nyelvekre lefordították és terjesztik.⁴⁰ Július 1-jén a Lordok Háza vitatta meg, majd július 10-én az angol alsóház. Az volt a törekvés, hogy szélesíteni a kampányt a Szovjetunió és Magyarország ellen. Erre a törekvésre – a kapott információ szerint – a tőkés sajtó nem nagyon harapott rá, illetve csak fanyalogva harapott rá, hiába noszogatták, mert jelenleg ott kint a magyarok nem érdekesek. Ugyanis a menekültekkel kapcsolatos tapasztalatok részükre lehangelőek. Nem haraptak rá a tömegszervezetek sem. Ebben a kérdésben az angol munkáspárt informálta Malik elvtársat. Nem kívánnak foglalkozni ezzel a kérdéssel a tőkés országokban és a kampány szélesítése sem tetszik mindenkinek.

A Politikai Bizottság már foglalkozott azzal, hogy bizottságot hoz létre, akik a belügynél és másutt meglévő adatok alapján anyagot állítanak össze, mely az ötös bizottság jelentésére adandó válasznál felhasználható.

A Magyarországon indítandó kampányra vonatkozóan részletes javaslatot terjesszen a KB Agit. Prop. Osztály [a] Titkárság elé.⁴¹

Az helyes, hogy a Külügyminisztérium ne adjon ki újabb tiltakozó jegyzéket.

2. A pártszervezetek feladatai a gazdasági szervező munkában

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

A határozatot nagy várakozással nézik a pártszervezetek. A pártmunka homlokterébe kerülnek a gazdasági szervező munka kérdései. Másrészt azért, mert a pártszervezetek maguk is megállapítják, hogy a múltban alkalmazott módszerek közül jó néhány nem vált be, helytelen volt. Ugyanakkor várják, világosítsa meg a párt a pártszervezetek számára, hogy mit jelent a termelés pártirányítása politikai, társadalmi oldaláról. Nekünk az a véleményünk, hogy a fő elvi kérdésekre adott válasz módszerbeli segítséget is ad ehhez a munkához. Lehet, hogy olyan várakozásokat nem elégít ki az előterjesztés, amely részletkérdésekben mutatná meg az utat.

⁴⁰ Az előkészült jelentést az *American Journal* és a *New York Times* is ismertette június elején, amit június 14-i találkozásuk alkalmával Mód Péter szóvá is tett Hammarskjöldnek. Az ENSZ főtitkára elrendelt vizsgálat szerint a jelentést a Titkárság „lakat alatt” őrizte, az indiszkréción nem az ő részéről történt. (MOL XIX–J–1–j KúM Vegyes Tük 209. d.)

⁴¹ A tiltakozó kampány tervezetével a Titkárság 1957. augusztus 9-i ülésén foglalkozott. L. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 83. és 101–104.

Az az elképzelésünk, hogy egyes pártszervezetek a Politikai Bizottság által elfogadott dokumentumokat, javaslatokat megtárgyalják, és ha szükséges, határozat formájában is kiegészítenék főleg olyan kérdésekkel, amelyek már a helyi pártszervezet feladatait tartalmazzák.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Az előterjesztést helyeslem. Az előterjesztésnek az a címe, hogy „A pártszervezetek feladatai a gazdasági szervező munkában”, pedig meg kell mondani, hogy a pártszervezetek gazdasági tevékenysége nemcsak a termelés, és a határozatban úgy kell foglalkozni a kérdéssel, hogy a gazdasági tevékenység minden területére megszabja a pártszervezetek feladatait. Ez nagy gyengéje volt eddigi pártmunkánknak is, hogy a pártszervezetek tevékenységét csak üzemekben szabtuk meg és elhanyagoltuk olyan kérdéseknél, ahol nagy befolyása lehet a pártnak: tervezés, beruházás, főleg a bel- és külkereskedelem. Javasolom, hogy a határozatban ezzel egészítsük ki az anyagot. Ki kellene mondani, hogy nálunk nemcsak a gazdaságpolitika különböző hibái ártottak a népnek, hanem a nagyarányú, tudatos kártevés is. Beruházások történtek olyan területen, ahol 100 milliókat fizettünk rá. A múltkor szó volt a komlói építkezésről, de lehetne mást is felsorolni. Ki kellene mondani valamilyen formában, milyen sokat ártott az, hogy a felderített és általunk látott területeken a hibák kijavításával szemben, azok részéről, akik ezzel foglalkoztak, milyen mérhetetlen közömbösség nyilvánult meg. Ott van a külkereskedelem. Majd a Központi Bizottság elé kerül ez a kérdés és nagyon sok minden derül ki.⁴²

Nincs felvetve a javaslatban – és javasolom, egészítsük ki ezzel –, hogy a központi szerveknél igenis van bürokratizmus, ami akadályozza az alsóbb üzemekben dolgozó pártszervezetek tevékenységének kibontakozását, és a bürokratizmus mögött meghúzódnak a tudatos kártevők. Pl. a Budapesti Szerszámgyépgyárban a Ludmann/?/-féle konstrukció⁴³ elszúrt, elrontott dolog, ami már rengeteg pénzben van, és még mindig népszerűsítik. A központi szervek bürokratizmusa és a mögöttük meghúzódo kártevőkkel szemben fel kell lépni.

Azzal számolni kell a pártszervezeteknek, hogy bizonyos ellentmondások jönnek létre az irányításban résztvevő vezetők és a termelésben közvetlenül résztvevők között. A Központi Bizottság illetékes osztályainak olyan irányban kell a gazdasági tevékenységet ellenőrizni, hogy gondoskodják arról, hogy a minisztériumban dolgozók nagyon ismerjék a termelésben közvetlenül résztvevők nézeteit, és felvilágosító munkával érjék el, hogy csökkenjen az alsóbb szervek részéről megnyilvánuló szembenállás a központi irányítással szemben.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az anyag tárgyalását helyeslem, várják, kell! Nem értek azonban egyet azzal,

⁴² A külkereskedelem munkáját és káderhelyzetét a PB 1957. október 29-i ülésén tervezték megvitatni, de a testület levette napirendről és csak az 1958. január 15-i ülésen vitatta meg. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 62. ö. e.)

⁴³ Ludmann László (1921–) konstruktőr gyártmányfejlesztő találmányáról, az E-400-as esztergáról lehet szó. Az esztergagépet az 1958-as Brüsszeli Világkiállításon Nagydíjjal tüntették ki.

hogy az elvtársak a címet megváltoztatták, ez veszedelmes. A kérdés nem úgy vetődik fel, hogy a párt szervező feladata a gazdasági életben. Ez a cím veszélyt rejt magában. A cím miatt az egész pártmunkát holnap kötelezhetik, hogy csak szervezési feladatokkal foglalkozzék. Ez rejt maga mögött bizonyos gondolatokat. Politikai szempontból sem lehet belemenni a pártszervezet és a párt tevékenységének korlátozásába. Ezt a dokumentumot gazdasági vezető is fogja majd magyarázni, és nekünk világosan kell megmondani, hogy ha igaz az, hogy a párt vezeti az országot, akkor látni kell, hogyan akarja feladatát az üzemben betölteni. Eredetileg sem ez volt az anyag címe és szeretném, ha visszamennénk az eredeti címre. Ez a cím pusztán a gazdasági szervező munkára utal. Csak erősödni fog az előterjesztés, ha a címet megváltoztatjuk.

Ha az előterjesztést a Politikai Bizottság elfogadja, javasolom, hogy még az előkészítés periódusában kerüljön megyei és budapesti titkárok elé, de küldjük el a Népszabadságnak, Népakaratnak is, hogy már ennek megfelelően tudjanak előkészítő cikkeket írni. Helyes lenne, ha a Politikai Bizottság utasítaná a Párt- és Tömegszervezetek Osztályát, az Ipari Osztályt, hogy a végrehajtásnál ne rohanjon hirtelen, hanem fokozatosan szélesítse azt ki, a szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján.

Biszku elvtárs felvetette, hogy a külkereskedelem vonalán megint komoly bajok vannak. Aggasztó, hogy erről keveset tudunk. Ezt a minisztériumot azért hagytuk meg, mert ennek a magyar gazdasági életben több mint kulcspozíciója van. Jó lenne, ha a Politikai Bizottság kapna valami hozzávetőleges felvilágosítást a külkereskedelem területéről. Nekem is rosszak a külkereskedelemtől a tapasztalataim.

Az előterjesztés csak az üzemekre vonatkozik, nem szólhat minisztériumi pártszervezetekre is. Ott más és más a feladat. Megfontolás tárgyává kell tenni, hogy ott hogyan dolgozzék a pártszervezet. Most én sem tudom megmondani, milyen határozatokra van ott szükség. Helytelen lenne, hogy ezt a határozatot most vonatkoztassuk a minisztériumi pártszervezetekre is.

Befejezésül: nagyon várják már ezt a határozatot, amely megszabja a pártszervezet tevékenységét az üzemekben. Most sok dudás van egy csárdában, sok gazdája van az üzemeknek. Ne akarjon a párttitkár gyárigazgató lenni, ne akarjon a pártszervezet végrehajtó bizottsága az egész gazdasági élet vezetője lenni. A pártszervezeteknek mi legyen a feladata? Időben mozgósítani elsősorban a kommunistákat és általában a dolgozókat a feladatok végrehajtására. A személyi vezetést nem szabad bántani, fenn kell tartani, sőt szélesíteni kell.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Mielőtt az anyaghoz hozzászólnék, néhány szót a külkereskedelemtől. A Politikai Bizottság 1957. október 8-i ülésének napirendjén szerepel az Államgazdasági Osztály előterjesztése a Külkereskedelmi Minisztérium és általában a külkereskedelem néhány kérdéséről, a káderkérdésekről is.⁴⁴ Ez az előterjesztés,

⁴⁴ A téma nem a testület október 9-i, hanem a PB 1957. október 29-i ülésének napirendjén szerepelt először. L. a 16. sz. dokumentumot.

amely jelenleg még csak nagyon körvonalaiában van meg, nem tárgyalhat minden problémát.

Az anyag elvi vonalával egyetértek. Igaz, hogy várják ezt az anyagot és ennek nagy szerepe, feladata lehet a pártszervezetek orientálásában, éppen ezért gondosabban meg kell rágni néhány fogalmazást, mert amit mondunk, annak világosnak és egyértelműnek kell lenni.

Egyik alapproblémája a pártszervezeteknek a termeléssel kapcsolatos munkájukban viszonyuk a gazdasági irányító szervekhez. Itt nagyon egyértelműen és világosan kell fogalmazni, hogy ne legyenek konfliktusok. Az anyag ennél a kérdésnél nem elég világos, nem elég egyértelmű.⁴⁵

A III. 7. pontja foglalkozik a termelés operatív irányításával, és helyesen mondja ki, hogy ez a gazdasági, műszaki vezetők feladata. Tőlük ezt a feladatot a pártszervezet nem veheti át. Ez helyes, de nem elég és nem eléggé kapcsolódik az előzőleg elmondottakhoz. Hiszen az 1. pontban azt mondja az előterjesztés, hogy „A pártszervezetek a párt gazdaságpolitikájának értelmében a maguk területének megfelelő gazdasági célkitűzéseket határoznak meg, mozgósítják ezek megvalósítására a dolgozókat.” Azt hiszem, hogy ez így nem jó és a 7. pontban foglaltakkal nem is egyezik, mert a pártszervezetek önállóan nem szabhatnak meg a maguk területének megfelelő célkitűzéseket. Szerintem itt azt kellene mondani, hogy a pártszervezetek a párt gazdaságpolitikájának értelmében az illető területek gazdasági vezetőivel összhangban megszabják a kommunistákra vonatkozó gazdasági feladatokat.⁴⁶ Ez adott esetben azt is jelentheti, hogy a termelési értekezleten beszámoltathatják az igazgatót, mondja el, milyen problémák állanak a műhely, a vállalat előtt, mire kell mozgósítani a dolgozókat és a pártszervezet megvitatja, hogy a maga részéről hogyan tud a feladatok megoldásában segítséget nyújtani.

2. pont úgy szól, hogy „A területi és üzemi pártszervezetek lényeges kötelessége a vezetők kiválasztása, elosztása – a kádermunka.” Sem ebből, sem a következőkből nem egészen világos, mi itt a pártszervezetek feladata. Azt mondja az előterjesztés: „Az állami területeken a vezetőket az országos érdekek figyelembevételével az illetékes állami felsőbb szervek nevezik ki. Bizonyos beosztású vezetők kinevezéséhez (nomenklatura alapján) a párt különböző szerveinek egyetértése szükséges.” Az elv itt is helyes, csak éppen nem fogják megérteni a pártszervezetek, mi is itt a feladatuk. A pártszervezetek túlnyomó

---

⁴⁵ Ezt a kérdést az előterjesztés 7. pontjában a következőképpen fogalmazták meg: „A termelés operatív irányítása a gazdasági, műszaki vezetők feladata. Ezt a pártszervezet nem veheti át tőlük. A pártszervezetek nem adhatnak közvetlen utasítást a gazdasági vezetőknek, de az üzemeik életét érintő alapvető kérdésekben alakítsák ki véleményüket, szabják meg állásfoglalásuk megvalósításának módját – az üzem sajátos helyzetének megfelelően – akár határozatok formájában is.”

⁴⁶ A végleges határozat ennek megfelelően így módosult: „A pártszervezetek biztosítják, hogy a gazdasági vezetők a párt gazdaságpolitikájának értelmében a maguk területén megfelelő gazdasági célkitűzéseket határoznak meg. A pártszervezetek ezek megvalósítására mozgósítják a dolgozókat.”

többsége olyan területen dolgozik, ahol semmiféle nomenklatura nem érvényesül. A pártszervezetek túlnyomó többsége nem érti meg, van-e ezen a téren feladata, és ha van, akkor micsoda. Szerintem van feladata, de akkor ezt úgy kellene megmondani, hogy igen fontos, hogy megfelelő segítséget nyújtsunk részben a felső pártszerveknek, részben felelős állami szerveknek a megfelelő, vezetésre alkalmas káderek kiválasztásában, előléptetésében, nevelésében stb. Ezután mondhatnánk meg, hogy pártonkívüliek is betölthetnek mindenféle funkciót.⁴⁷

A 3. pont arról szól, hogy „A termelési feladataink sikeres megoldásában fontos szerepük van a műszaki értelmiségieknek. Nem nélkülözhetjük munkájukat, részvételüket a szocializmus építésében. A pártszervezetek velük szemben meggondolt, szubjektivitástól mentes politikát folytassanak.” Ez a feladatnak viszonylag kis része és java része az, hogy a pártszervezetek hogyan befolyásolják az üzem kommunistáit és a műszaki értelmiséget magatartásukban. Egyébként a szempont, az érvelés jó.

Az 5. pont úgy szól, hogy „A pártszervezetek küzdjenek a gazdasági vezetésben mutatkozó bürokratikus és anarchisztikus törekvésekkel szemben.” Ez ellentétben van a 4. ponttal, amely azt mondja, hogy a kommunistákat vonják be személyes példamutatás alapján a termelést gátló körülmények feltárásába, leküzdésébe és mozgósítsa a dolgozók széles rétegeit is, hogy minél kimagaslóbb eredményeket érjenek el. A pártszervezetek a legjobb akarattal sem tudnak ennek a felhívásnak eleget tenni. Igaz, hogy bevonják őket, ha megfelelő alkalom van, de nyilván a gazdasági vezetésnek is hozzá kell járulni, hogy ilyen megfelelő alkalom legyen. Tehát, hogy a pártszervezet a dolgozókat arra mozgósítsa, hogy minél eredményesebben vegyenek részt az üzem tervének megvalósításában, biztosítani kell, hogy az igazgató a termelési értekezleten megismertesse ezt a tervet és a pártszervezetnek hozzá kell segíteni, hogy a dolgozók nagy része vegyen részt a tervek megvitatásában. Itt tehát én nem a cél ellen vagyok, hanem szükségesnek tartom a világos és pontos megfogalmazást.⁴⁸

Az 5. pont végén az van, hogy „A pártszervezetek őrkdjenek azon, hogy az egyéni, vállalati érdekek ne sértsék a népgazdasági érdekeket, érvék el ezeknek összehangolását.” Nem azon kell őrkdni, hogy az egyéni érdekek ne sértsék a népgazdasági érdekeket, mert ez javarészt nem rájuk van bízva. Ez széleskörű feladatot foglal magában. Pl. ha a Chinoin vállalat érdekei, sőt a dolgozók nyereségrészesedésével kapcsolatos igényei azt követelik, hogy a gyár ne

---

⁴⁷ A végleges szöveg az előterjesztéshez képest nem változott; a kádermunkára vonatkozó rész így hangzott: „A vezetők kinevezéséhez (beosztásuktól függően) a párt különböző szerveinek egyetértése szükséges. Ennek során a pártszervezetek érvék el, hogy a gazdasági, a termelő munka vezetői szakmájukban kiemelkedő képességű szervező és valóban vezetőképes emberek legyenek, akik amennyiben pártonkívüliek, ezentúl értsenek egyet a szocializmus építésével, pártunk legalapvetőbb célkitűzéseivel. Érvényesíteni kell az 1957. június 27-i pártértekezlet határozatának értelmében, hogy országunkban párttiszságtól eltekintve, minden szintű vezető beosztásban dolgozhatnak pártonkívüliek.”

⁴⁸ A megfogalmazás az elfogadott határozatban ugyanaz maradt.

csináljon egy nagy rendelőt, mert az nem ad megfelelő nyereséget, akkor éppen a kommunistáknak kell odahatni, hogy a vezetők a népgazdasági érdekre és a józan észre hallgatva teljesítsék a megrendelőt. Ugyanakkor tartozzék ide az is, hogy a megrendelő teljesítése lehetőleg ne ütközzék a dolgozók érdekével, hanem számukra is előnyös legyen. Mindez azonban nem egyszerűen az ő törekvésüket jelenti, hanem azt, hogy törekedjenek, küzdjenek, új módszereket dolgozzanak ki, amelyek a legoptimálisabban egyeztetik az egyéni, vállalati és népgazdasági érdekeket.

A 7. pont helyes, de nincs eléggé összhangban az előzőekkel.

A 8. pont a szakszervezetekről szól és nagyjából azt hiszem, helyes, de itt sem pontos és egyértelmű a szakszervezet és a párt viszonyának meghatározása. Úgy kezdődik ez a pont, hogy „A termeléssel kapcsolatos célkitűzéseit a párt a tömegszervezetek, elsősorban a munkásosztály legnagyobb szervezete, a szakszervezetek útján valósítja meg.” Úgy lenne helyes, hogy a párt elsősorban, vagy nagymértékben, vagy túlnyomórészt a tömegszervezetek és a szakszervezetek útján valósítja meg a célkitűzéseket.⁴⁹

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Egyetértek Friss elvtárral abban is, hogy az előterjesztés irányvonala jó, helyes, de abban is, hogy javítani kell, konkrétabbá kell tenni, több pontjában világosabbá és pontosabbá kell tenni a megállapítást.

A 7–8. pontra vonatkozóan akarom kiegészíteni [a] Friss elvtárs által mondottakat.

A 7. pontban van olyan megfogalmazás, hogy „A pártszervezetek nem adhatnak közvetlen utasítást a gazdasági vezetőknek, de az üzemeik életét érintő alapvető kérdésekben alakítsák ki véleményüket, szabják meg állásfoglalásuk megvalósításának módját – az üzem sajátos helyzetének megfelelően – akár határozatok formájában is.” A mondat első fele világos, de a második fele elolvasása után nem értem, miről van szó.

8. ponttal kapcsolatban: maga az egész előterjesztés állást foglalt a munkástanácsok nemléte mellett. Ez a pártértekezlet határozatának nem egészen felel meg. A munkástanács nincs is megemlítve. Miután mi még nem mondtuk ki a munkástanács megszüntetését, vigyázni kell, nehogy ezt felhasználják ellenünk.

A 8. ponttal kapcsolatban még javasolom, tartózkodjunk az ilyen megfogalmazásoktól, hogy „A termeléssel kapcsolatos célkitűzéseit a párt a tömegszervezetek, elsősorban a munkásosztály legnagyobb tömegszervezete, a szakszervezetek útján valósítja meg.” Tekintettel arra, hogy a termelő üzemek állami tulajdonban vannak és nem a szakszervezetek tulajdonában, ilyen megállapítást nem javaslok. Ennek a pontnak a végén van, hogy a pártszervezetek a szakszervezet irányításánál vegyék figyelembe, hogy a szakszervezeteket felettes szerveik, központjaik irányítják. Nem elég kimondani csak azt, hogy vegyék figyelembe. Abban is kell a pártszervezeteknek segíteni, hogy az üzemi szakszervezeti szervek végrehajtsák felettes szakszervezeti szerveik határozatait. Ebben nem foglalunk egyértelműen állást.

⁴⁹ A végleges határozatban a megfogalmazás nem változott.

Javasolom kimondani, hogy a termelési mozgósítás és a politikai felvilágosító munka nem választható el egymástól. Ebből következik, hogy a termelési agitáció kifejlesztése is szükséges, és ennek érdekében is rendszeres agitációs munkát kell végezni. Ugyanakkor óvni kell attól a múltban gyakori hibától, hogy mindenféle agitációt erőszakolt módon közvetlen termelési kérdésekkel hoztak összefüggésbe. Hangsúlyozni kell, hogy szükséges különösen az ország előtt álló gazdasági feladatok megoldásáról a dolgozókkal rendszeresen tanácskozni.

Nagyon helyes az anyagban, hogy biztosítani kell a pártszervezetek részére a rendszeres gazdasági információt.⁵⁰ Itt konkrétan javasolom kimondani, hogy a pártszervezeteknek élni kell azzal a jogával, hogy beszámoltassa a vállalatvezetőt, főmérnököt, üzemvezetőt, stb. Ha ezt nem mondjuk ki, nem öntünk tiszta vizet a pohárba.⁵¹

Hatáskör személyi ügyekben. Az anyag nem eléggé világosan van felépítve arra, hogy üzemi pártszervezeteknek szóljon. Szerintem célszerűbb leegyszerűsíteni ezt az anyagot, üzemi pártszervezetekre kidolgozni, de akkor kikapcsolni a közbeeső pártbizottságokat. Ugyanakkor nagyon fontosnak tartom, hogy a közbeeső pártbizottságok hatásköre is ki legyen dolgozva, a megyebizottság, városi bizottság hatásköre e feladatok végrehajtásában. Nem tartok helyesnek olyan véleményt, hogy a Politikai Bizottság nem adhat ki egy információt az alapszervi munkára vonatkozóan, mert a közbeeső pártbizottságok kötelesek ellenőrizni a végrehajtást.

Az anyagban szó van arról, hogy állandó harc szükséges a munkafegyelemért. Itt meg kell említeni, hogy ebben a harcban fel kell használni a társadalmi bíraskodás eszközét is a tolvajlások, bércsalások, stb. ellen.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Nem lehet kiadni üzemi pártszervezetekre határozatot, hogy ne foglalkozzunk konkrétan azokkal a kérdésekkel, amiben érintkezés van az üzem, a kerület, a minisztérium között. Pl. tervek megváltoztatásánál milyen álláspontot foglaljon el. A kerületi pártbizottság is összeütközésbe kerül a minisztériummal, mi legyen az álláspont. Előfordul, hogy a központi szervekkel ellentétbe kerülnek gyakorlati kérdések megoldásánál. Nézzük meg tehát ilyen szempontból is ezt a kérdést.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Az előterjesztést nagyon várják. Itt van ez az anyag, amelyben vannak kisebb-nagyobb fogyatékoságok, de általában jó. Kétségkívül a megszővegezésnél javítani kell. Véleményem szerint a javaslatot az itt elhangzott módosításokkal kiegészítve minél gyorsabban ki kell adni. Ez az anyag nem zárja ki, hogy akár a kerületi, a budapesti, vagy megyei pártbizottságok ennek az anyagnak birtokában a végrehajtást ellenőrizzék, ennek nincs is akadálya.

⁵⁰ Ez a következő összefüggésben szerepel az előterjesztésben: „Nyilvánvaló az is, hogy ugyanakkor a jelentősebb, szélesebb dolgozó rétegeket érintő gazdasági intézkedések sikeres megvalósítása, az esetleges zavarok megelőzése megfelelő politikai felvilágosító munka nélkül elképzelhetetlen. Ennek természetes előfeltétele a pártszervezetek előzetes tájékozottsága a tervezett gazdasági intézkedéseket illetően.”

⁵¹ Ez a végleges határozatba nem került bele.

A 8. pontnál az üzemi szakszervezeti szervekkel kapcsolatban javasoljuk kiegészíteni a szöveget az alábbiakkal: „Az üzemi pártszervezet a szakszervezetben dolgozó kommunistákon keresztül szerezzen érvényt határozatainak. Segítse a felsőbb szakszervezeti szerv határozatainak az üzem sajátos helyzetének megfelelő konkretizálását és végrehajtását. Érje el, hogy a pártszervezet valamennyi tagja aktív munkát végezzen a szakszervezetben.” Most az üzemi szakszervezetekben is számos helyen lehet találkozni azzal, hogy a párt ne avatkozzon a szakszervezet dolgába. A pártszervezetben dolgozó elvtársak más területen a régi értelemben akarnak a szakszervezetben dolgozó kommunistáknak parancsolni, ezért szükséges, hogy ez a megfogalmazás, mint a Politikai Bizottság által jóváhagyott határozat jelenjék meg az üzemekben.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A következőképpen kezdődik az előterjesztés, és ebből kell kiindulni: „Felszabadulásunkat követő 12 év alatt az ipari termelésben is számottevő a fejlődés. Az eredmények elérésében a területi és üzemi pártszervezetekben dolgozó kommunistáknak jelentős a szerepük. A párt gazdaságpolitikájában és vezetési módszereiben elkövetett hibák azonban sokszor csökkentették, meddővé tették az alsóbb pártszervezetek erőfeszítéseit, a gazdasági szervező munkában eltorzulásokat okoztak.” Miért helyes a bevezető? Mert ezt akarjuk elkerülni. Akármilyen gyenge volt a pártszervezet október után, azokon az eredményeken, melyek most jelentkeznek, rajta van a keze. A hibákat nem akarjuk ismét elkövetni, ki akarjuk küszöbölni azokat, ennek érdekében hozzuk e javaslatokat. Nemes elvtárs által mondottak bonyolultnak tűnnek, nem tudom, hogy lehet realizálni. Teljesen idegen számunkra, hogy új politikai bizottsági határozat szülessen, amely az alapszervezeteknek ad határozatot és a kerületi pártszervezet, a budapesti és megyei pártszervezet ebből ki van kapcsolva. Most inkább ott a baj, hogy a centralizmust kell helyreállítani. Ha adunk ki határozatot, akkor együtt adjuk ki. A mostani határozat meg akarja oldani mind a két kérdést. Nem is tudom elválasztani ezeket. Amikor az előterjesztést a pártbizottság tárgyalta Budapesten, még csak fel sem vetődött ez a kérdés. Természetesnek tartották így ezt, 12 év óta jó tapasztalat van erről. Nem is javasolom, hogy a Politikai Bizottság elfogadja Nemes elvtárs javaslatát. Veszélyes precedensre adna okot a párt irányító tevékenységét illetően. Most egyszerűbbé, nem pedig bonyolultabbá akarjuk tenni a kérdést.

Friss és Nemes elvtárs javaslata a fogalmazásokat illetően feltétlen helyes és ezt hasznosítani is kell.

CSIKESZ JÓZSEFNÉ elvtársnő:

Úgy érzem, az elvtársak nem veszik figyelembe, hogy ez az anyag azért készült, mert mi a budapesti pártbizottságtól a kerületekig és leig⁵² egységes elvet akarunk kialakítani. Jelenleg a gazdasági tevékenység pártellenőrzésének módját akarjuk

---

⁵² Értsd: az alapszervezetekig.

tisztázni. Magának a pártapparátusnak felépítése is ezt az egységes rendszert biztosítja. Szerintem a Politikai Bizottság határozata céljának is az kell legyen, hogy egységes elvekre fektesse a gazdasági tevékenység pártellenőrzését. Azért nem lehet kiragadni ezt csak üzemi szintre, mert bármely pontja az elveknek vonatkozik budapesti szinten a Budapesti Pártbizottságra, kerületi szinten a kerületi pártbizottságra. Abban Biszku elvtársnak igaza van, hogy meg kellene állapítani, hogy a kerületi pártbizottságnak milyen joga van, ha minisztériumi szinten tárgyal. Azzal is egyetértek, amit szintén Biszku elvtárs mondott, hogy a határozat ne csak üzemi gazdasági tevékenységre terjedjek ki. Helyes lenne megmutatni, hogy a pártbizottságok hogyan foglalkozzanak pénzügyi, tervezési stb. kérdésekkel. Eddig a Budapesti Pártbizottságon és a kerületi pártbizottságoknál is működött egy csoport, amely csak a tervezést vizsgálta, vagy a bankon keresztül a pénzügyi ellenőrzéssel foglalkozott. Helyes volna tehát kidolgozni a gazdasági tevékenység átfogó pártellenőrzésének egységes rendszerét.

Minisztérium ellenőrzésére véleményem szerint egyedül a Központi Bizottság illetékes osztálya illetékes.

Helyesnek tartanám, ha bevennénk az anyagba, hogy negyedévenként a kerületi pártbizottságok közvetlenül a Statisztikai Hivataltól kapjanak kerületükre vonatkozó összesített adatokat a termelésről.⁵³

Friss elvtárs megjegyzésével kapcsolatban: az 5. pontja a javaslatnak kimondja, hogy „Vonják be a dolgozókat széleskörűen a közügyek és saját üzemeik, vállalataik gazdasági ügyeinek közvetlenebb irányításába, intézésébe és ériék el, hogy a dolgozók valóban az üzem gazdáinak érezzék magukat.” Friss elvtárs ezt a pontot úgy javasolja módosítani, hogy „közvetett módon”. De éppen az a feladat, hogy a pártszervezeteknek bizonyos területeken domborodjék ki vezető szerepük. Van lehetősége és módja, hogy odahasson, hogy az üzemi dolgozók [a] termelés gazdaságiirányításában részt kapjanak. Itt van pl. az 5. pont utolsó része a 6. oldalon, amely szerint: „A pártszervezetek örködjének azon, hogy az egyéni, vállalati érdekek ne sértsék a népgazdasági érdekeket, ériék el ezeknek összehangolását.” Szerintem igenis van itt feladata a pártszervezeteknek, mégpedig közvetlen feladata. Itt a politikai munkára gondolok. Pl. a természetbeni juttatásoknál a pártszervezet felvetheti az üzemi és népgazdasági érdekek összhangját. A vita alapján kicsit az az ember érzése, hogy az elvtársak sok tilalomfát állítanak fel. Most nem az a veszély, hogy a pártszervezetek sok mindenbe beleütik az orrukát, hanem éppen az, hogy még abba sem avatkoznak bele, amibe kellene. A határozat is azért szükséges, hogy bátorítsuk, segítsük a pártszervezeteket.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Szükségesnek tartom, hogy az elvi kérdések mellett olyan kérdésekben is határozzunk, ami a pártszervezeteknek az elmúlt 12 év alatt és november 4-től is megszabja, hogyan dolgozzanak. Állást kell foglalni olyan kérdésekben, hogy a Statisztikai Hivataltól a kerületi pártbizottságok negyedévenként kapják meg a

⁵³ Ez a határozatba nem került bele.

termelési adatokat, emellett az igazgató köteles beszámolni a pártszervezetnek a termelés állásáról. Meg kellene határozni, hogy bérkérdésekben a pártszervezeteknek mi a feladata. A Magyar Acélban pl. éveken keresztül nem tudtuk elintézni, hogy a kovácsok bérét komolyan nézzék meg, mert ezek 900 forintot kerestek. Mit csináljanak a pártszervezetek ilyen esetekben? A szociális probléma? Ez is összefügg a termeléssel. Éppen ezért elkerülhetetlennek tartom, hogy meghatározzuk, hogy azoknál az érintkezési pontoknál, ahol a kerületek összeköttetésben vannak más szervekkel, vitás kérdésekben mi legyen az álláspont. Vagy pl. a külkereskedelem területén mi a pártszervezet joga, milyen vonalat vigyen.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

A Szovjetunióban régi bevált szokás, hogy a határozatok végén odaírják a pártszervezet, vagy más illetékes szerv felelősségét. Most is oda kellene írni, hogy a határozat végrehajtásáért felelősek a pártszervezetek.

3. Az MSZMP Politikai Bizottságának határozata a szocialista munkaversenyéről

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

A Gazdasági Bizottság a kiváló dolgozóknak járó külön kerettel nem ért egyet.⁵⁴ Mi változatlanul a 60 milliós keretet tartjuk helyesnek. Leültünk ezt megbeszélni a Pénzügyminisztériummal. A következőképpen állapodtunk meg: tekintettel arra, hogy az eddigi adatok szerint az üzemek kb. 80 százaléka fog elérni nyereségrészesedést, és a jövő év első negyedében tekintélyes mennyiségű pénz kerül ki, a magunk részéről indokoltnak tartjuk, hogy a Gazdasági Bizottság javaslata szerint a 60 millió forintot, illetve ebből az arányos részt a nyereségrészesedésből fizessék ki a vállalatok. Az indokok itt olyanok, hogy ezt kénytelenek voltunk tudomásul venni. A tavalyi számok, amelyeket a vállalatok kaptak, nem voltak kellően megalapozottak, ezeket figyelembe kell venni. Ezért tartjuk a korábbi álláspontunkkal szemben indokoltnak, hogy a kiváló jelvényrel és kitüntetéssel járó pénzjutalmat a vállalatok a nyereségrészesedésből fizessék ki. Azoknál a vállalatoknál, ahol nyereség nincs, a Pénzügyminisztérium gondoskodik arról, hogy a dolgozók 3%-át kiváló dolgozó oklevéllel és jelvényrel járó jutalomban lehessen részesíteni.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Mikor ezt az anyagot tárgyaltuk, közbeeső fokokon, belevittünk olyan passzust, hogy a vállalati igazgatóknak a kiváló dolgozó jelvény és jutalom mellett legyen joga és pénzügyi kerete a jobban megoldott feladatok jutalmazására céljutalmat adni. Miért maradt ez ki?

⁵⁴ A Gazdasági Bizottság 1957. július 8-án hozott határozatot a termelési tanácskozásról és a szocialista munkaversenyben élenjáró dolgozók és vállalatok jutalmazásáról. A munkaversenyben élenjárók jutalmazására a kormány évi 85 millió forintos keretet engedélyezett, amiből 60 millió forintot javasoltak a Kiváló Dolgozó kitüntetéssel járó jutalmakra. (MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/9. ó. e.)

KISS KÁROLY elvtárs:

Az itt érintett 60 millió forint abból az összegből lesz kihatva, ami kifizetésre kerülne nyereségrészesedésként?

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Ez azt jelenti, hogy a nyereségrészesedésből, de nem abból, amit kiosztának. A prémium egy részét kiosztanak a nyereségrészesedésből.

SZŐNYI ISTVÁN elvtárs:

Minek alapján fogja ezek után a vállalat kitűzni a dolgozók elé a feladatot? Eddig azt mondtuk, hogy ha a vállalat a meghatározott célt teljesíti, megkapja egy havi fizetését. Most mit mondok, mikor nem tudom, milyen lesz a nyereségrészesedés?

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Bizonyos dolgokkal szembe kell nézni a határozat végrehajtása során. A dolgozóknak meg kell magyarázni – esetleg nem most –, hogy a nyereségrészesedés egy részét központi intézkedésekkel más formában is felhasználják.

A Pénzügyminisztérium álláspontja szerinti számból indulok ki. Nekünk ebből az üzemek egész sorában bonyodalmak fognak keletkezni. Igaz, hogy az üzemek 70 százaléka nyereséges lesz, itt a munkások 6 százaléka részesíthető jutalomban. De lesz olyan üzem, ahol a nyereségrészesedés mértéke kicsi lesz, ott nem kell 6 százalékot részesíteni jutalomban. Ezeken a helyeken komoly feszültség fog keletkezni.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Fel kell számolni azt a múltban fennállott helyzetet, hogy egy vállalat jelentős jutalmakat osztott ki, különböző címeket szerzett, és az év végén kiderült, hogy ugyanez a vállalat x millió dotációt kér a Pénzügyminisztériumtól. Ez nagyon helytelen. Az a felfogás a helyes, hogy a vállalati eredmények biztosítsák, hogy jutalmazás lehessen. Ha egy vállalatnál nagyon sok jó munkás van, akkor az az eredményekben is meg fog mutatkozni. E mostani határozat lehetőséget ad arra, hogy ezeket, illetve közülük is a legjobbakat jutalmazzák. Természetesen kisebb igazságtalanságok mindenképpen előfordulhatnak.

6. Különfélék

KISS KÁROLY elvtárs:

Bajkov elvtárs informált arról, hogy a londoni nagykövetség jelentette haza a következőt. A labour párt ausztriai vezetője [!] írt egy levelet a londoni szovjet nagykövetnek, amiben azt írja, hogy beszélt Bécsben Kéthly Annával, aki tájékoztatta a magyar dolgozókról. Ezzel kapcsolatban kéri a Szovjetuniót, segítsen úgy is a magyar helyzet konszolidációjában, hogy fogadja Moszkvában Kéthly Annát, tárgyalják meg vele a magyar szociáldemokraták és [a] magyar szakszervezetek helyzetét és problémáit.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Bizonyos diplomáciai irányból erre hatnak. A múltkor itt volt az indiai

szociáldemokrata párt főtitkára, ő is átadta az üzeneteket. Úgy látszik, a Szocinform ebben az irányban dolgozik. Ez a gyengeség jelét is mutatja.

K. m. f.

*Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit
Pápista Lászlóné*

MOL M–KS 288.f. 5. cs. 37. ő. e. Géppel írt tisztázat

A határozati jegyzőkönyv Kiss Károly és Pápista Lászlóné, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit és Pápista Lászlóné saját kezű aláírásával hitelesített.

Az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Bizottságának határozata a pártszervezetek feladatairól a gazdasági szervező munkában megjelent: A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai, i. m. 108–114. A PB határozata a KISZ I. országos értekezletének megtartásáról a párt belső Tájékoztatójának 9. számában látott napvilágot.

Az 1. napirendi pontról folytatott vita jegyzőkönyve megjelent: Zárt, bizalmas, számozott. Tájékoztatópolitika és cenzúra 1956–1963. (Dokumentumok) Szerkesztette CSEH Gergő Bendegúz, KALMÁR Melinda, PÓR Edit. Osiris Kiadó, Bp., 1999. 374–384.

Mellékletek

1.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának határozata a szocialista munkaversenyről

A munkáshatalom erősítésének alapvető feltétele a gazdasági építőmunkánk fellendítése a dolgozók alkotó közreműködésével. A Munkás-Paraszt Forradalmi Kormány a SZOT és a MT-nak a munkaversenyéről szóló régebbi határozatait hatályon kívül helyezte, melynek következtében jelenleg a munkaverseny szervezését és jutalmazását semmiféle határozat nem szabályozza, ami bizonytalanságot okoz az üzemekben és gátolja a munkaverseny kibontakozását. A Politikai Bizottság ezért – figyelembe véve a dolgozók kezdeményezéseit és abból kiindulva, hogy a munkaverseny a szocializmus építésének egyik alapvető módszere – szükségesnek tartja, hogy meghatározzák a verseny szervezésének és jutalmazásának irányelveit.

A Politikai Bizottság a munkaverseny szervezésének és jutalmazásának elveit a következőkben határozza meg:

1. Az egyének, brigádok, műhelyek stb. munkaversenyének feltételeit, célkitűzéseit a jövőben ne a felső szervek, hanem az üzemekben a dolgozókkal egyetértésben a pártszervezet, üzemi bizottság, igazgató közösen dolgozzák ki.
2. Az üzemekben (stb.) rendszeresen meg kell tartani a termelési tanácskozásokat. Itt kell ismertetni és megvitatni a termelési célkitűzéseket és a dolgozókkal együtt itt kell dönteni a munkaverseny minden lényeges kérdésében: a célkitűzések meghatározásában, verseny értékelésében és a jutalmak odaitélésében.
3. A munkaverseny célkitűzések elérésében kiemelkedő eredményeket elérő dolgozókat, brigádokat stb. félév után „Kiváló Dolgozó” oklevéllel, egy év után pedig „Kiváló Dolgozó” jelvénnel lehet kitüntetni. A kitüntetések egy-egy nagyobb eredménynél, soron kívül is adományozni lehet. Biztosítani kell, hogy a huzamosabb időn át szorgalmas, becsületes munkát végző, átlagos képességű dolgozók is – a lehetőségekhez képest – kellő anyagi és erkölcsi megbecsülésben részesüljenek.
4. Fel kell újítani a gyárak stb. egymás közötti versenyét az „Élüzem” címért, valamint a Minisztertanács és SZOT Vörös Vándorzászlajáért. Az „Élüzem” kitüntetés általában félévenként, a MT-SZOT Vörös Vándorzászlót évenként egyszer kell adományozni a legjobb eredményt elért üzemeknek.
5. A fenti kitüntetésekkel pénzjutalmat is adományozni kell. Erre a célra külön keretet kell biztosítani a következő felosztásban:

a „Kiváló Dolgozó” kitüntetésekkel járó pénzjutalmakra évi	60 millió Ft
az „Élüzem” címre járó jutalomra	- ” - 15 - ” -
a MT-SZOT Vörös Vándorzászlóra	- ” - 5 - ” -
tartalékra	- ” - 5 - ” -

Ez évben a keret arányos részét lehet felhasználni.

Megjegyzés:

A Gazdasági Bizottság évi 60 millió helyett 30 millió Ft-ot javasol, és nem ért egyet a külön kerettel, a nyereségrészesedéssel javasolja összekapcsolni.

A 30 milliós keretet elfogadhatatlannak tarjuk. Ez évben még a külön keretet szükségesnek tartjuk a nyereség-visszatérítési rendszer kialakulatlansága miatt.

6. A Minisztertanács és a SZOT a fentiek alapján közös határozatban szabályozza a munkaversennyel kapcsolatos feladatokat. A szakszervezetek és a minisztériumok a MT-SZOT határozatához készítsenek sajátos körülményeiknek megfelelő végrehajtási utasításokat.

Mellékeljük – tájékoztatásként – a MT-SZOT határozat-tervezetet.

Budapest, 1957. július 25.

2.

9. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 9/3.

A Politikai Bizottság 1957. július 30-i határozata a KISZ I. országos értekezletének megtartására

A KISZ I. országos értekezletét 1957. október 25–27-én tartsa meg. Az értekezleten 350 szavazati jogú küldött és 150 meghívott vegyen részt. Minden 600 KISZ tag után egy szavazati joggal rendelkező küldöttet kell választani.

Az értekezlet napirendje:

1. Beszámoló a KISZ eddigi munkájáról
2. A KISZ Szervezeti Szabályzata
3. Vezető szervek megválasztása

Az értekezlet küldötteit szeptember 20. és október 12. között aktív értekezleteken válasszák meg. Az aktív értekezletekre Budapesten 250–300, megyékben és budapesti kerületekben 120–250 fiatalat hívnak meg. Az aktív értekezletek résztvevőit az illetékes KISZ-bizottságok jelölik ki, illetve hívják össze. A megyékben, Budapesten, budapesti kerületekben válasszanak KISZ-bizottságokat.

A pártbizottságok segítsék a megfelelő KISZ-bizottságokat az aktív értekezletek előkészítésében. Vegyenek részt a beszámoló elkészítésében a párt végrehajtó bizottságok, tárgyalják meg a beszámoló és a határozati javaslat téziseit. Nyújtsanak konkrét segítséget az aktív értekezletek résztvevőinek, valamint az országos értekezletre a küldöttek kiválogatásához. Az aktív értekezleten megválasztásra kerülő KISZ-bizottság és végrehajtó bizottság személyi javaslatait a párt végrehajtó bizottság tárgyalja meg.

A pártbizottságok ellenőrizték és segítsék a pártszervezeteknél és a KISZ-szervezeteknél, hogy a KISZ I. Országos Értekezletére való felkészülés a Központi Bizottság 1957. márciusi – az ifjúság neveléséről szóló – és az Intéző Bizottság 1957. májusi – a KISZ tevékenységéről és feladatairól hozott – határozatainak megfelelően történjen.

6.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. augusztus 6-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pld-ban F. M.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. aug[usztus] 6-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Nemes Dezső, Rónai Sándor elvtársak

Napirend:

1. Előterjesztés a hároméves tervjavaslat főbb problémáiról

Előadó: Fock Jenő elvtárs

Meghívottak: Kiss Árpád, Ajtai Miklós, Hetényi András, Baczoni Jenő, Kardos Géza, Huszár István és Keserü Jánosné elvtársak

2. Előterjesztés a varsói egyezmény alapján hazánkban tartózkodó szovjet tisztii családok elhelyezésére vonatkozóan

Előadó: Fock Jenő elvtárs

Meghívottak: Uszta Gyula, Kiss Árpád, Papp Lajos és Trautmann Rezső elvtársak

3. Előterjesztés irodalmunk helyzetéről

Előadó: Aczél György elvtárs

Meghívottak: Orbán László, Szirmai István és Tömpe István elvtársak

4. Javaslat a Magyar Nemzet megjelenésére és szerkesztőbizottságára

Előadó: Szirmai István elvtárs

5. Határozati javaslat a párttagsági könyvek és tagjelölt igazolványok cseréjének előkészítésére és lebonyolítására vonatkozóan

Előadó: Sándor József elvtárs

Meghívottak: Bárányos József és Borka Attila elvtársak

6. Jelentés a Partizánszövetség vezetőinek az ellenforradalom időszakai alatti tevékenységéről

Előadó: Bárd András elvtárs

7. Személyi javaslat

8. Külömfélék

1. Előterjesztés a hároméves tervjavaslat főbb problémáiról

Előadó: Fock Jenő elvtárs

Hozzászóltak: Biszku Béla, Kádár János, Fehér Lajos, Kiss Árpád, Nemes Dezső, Kiss Károly elvtársak

A Politikai Bizottság megbízta a Tervhivatal vezetőit, hogy a hároméves tervjavaslat főbb problémáira vonatkozó előterjesztést az elhangzott vita alapján dolgozzák át és azt, mint a Tervhivatal előterjesztését szeptember 3-án hozzák ismét Politikai Bizottság elé.¹

A Tervhivatal előterjesztéséhez a KB Államgazdasági Osztálya szükség esetén tegye meg észrevételeit.

2. Előterjesztés a varsói egyezmény alapján hazánkban tartózkodó szovjet tiszti családok elhelyezésére vonatkozóan

Előadó: Fock Jenő elvtárs

Hozzászóltak: Kállai Gyula, Trautmann Rezső, Apró Antal, Biszku Béla, Papp Lajos elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztett határozati javaslatokat azzal a kiegészítéssel fogadja el, hogy a hazánkban tartózkodó szovjet tiszti családok végleges elhelyezéséhez szükséges építkezéseket már az 1958-as évi tervben elő kell irányozni, s az ahhoz szükséges keretet biztosítani kell.²

Megbízta az Építésügyi Minisztériumot, hogy a szovjet tiszti családok

---

¹ A hároméves terv kérdése 1957-ben nem került újból a testület elé.

² A szovjet részről bejelentett igények alapján a magyar kormánynak Kiskunhalason, Győrött, Pécsen, Kaposváron, Debrecenben, Nyíregyházán, Miskolcon, Pápán, Szekszárdon, Szegeden, Sárbogárdon, Dombóváron, Polgárdin, Dorogon, Aszódon és Budapesten kellett a szovjet tiszti családokat elhelyezni. Korábban a családok az egyes településeken szétszórtan voltak elhelyezve, de szovjet részről az elhelyezést lehetőség szerint egy területen, a laktanyákhoz közel kérték megoldani. Az igények kielégítésére létrehozott tárcaközi bizottság a szovjet kívánásokat nem találta túl nagyoknak, de a hirtelen jelentkezett lakásigény kielégítése a forradalom alatt jogtalanul lefoglalt lakások, az indokolt kivándorlási engedélyek megadásának elhúzódása és a lakásüzérkedés miatt a szovjet tiszti családokat nem lehetett üres lakásokban elhelyezni.

A probléma megoldására az előterjesztők javasolták a jogtalan lakásfoglalásokat felülvizsgáló rendelkezések és az ennek alapján kiadott lakás-kiutalási véghatározatok felülvizsgálatát, az indokolt kivándorlások előmozdítását, nagyobb összeg fordítását a közületi lakásvásárlás céljára, valamint 20 millió forint biztosítását a tiszti családok elhelyezéséhez szükséges átalakítási és helyreállítási munkákra. Ezen kívül azt indítványozták, hogy a kormány a szovjet tiszti családok végleges elhelyezése érdekében szükséges tárgyalásokat még 1957-ben folytassa le, tisztázza a következő évek igényeit, hogy azok az éves tervekbe beépülhessenek.

ideiglenes elhelyezésére vonatkozó javaslatokat aug[usztus] 8-án terjesszék Minisztertanács elé jóváhagyás céljából.³

A politikai előkészítés érdekében szükséges, hogy a szovjet tisztí családok elhelyezésével kapcsolatos intézkedésekről az illetékes területi párt-végrehajtóbizottságok időben tájékoztatást kapjanak.

3. *Előterjesztés irodalmunk helyzetéről*

Előadó: Aczél György elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Biszku Béla, Kállai Gyula, Nemes Dezső, Orbán László és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság megbízta Orbán László elvtársat, hogy az elhangzott vita alapján dolgozza át a határozatot. A határozat címe: „Intézkedések irodalmi kérdésekben” legyen.

A javaslat 1. pontját el kell hagyni.⁴

A javaslat 2. pontját a Politikai Bizottság elfogadja: egyetért azzal, hogy a kommunista írók aktívájával dolgozzunk, nem tartja célszerűnek közös írói pártszervezet létrehozását.⁵

³ A 3345/1957/(VIII. 8.) sz. Mt. határozat minden lakásépítés elé helyezte a tisztí családok elhelyezésének megoldását. A lakások kialakítására vonatkozó munkát az építésügyi miniszternek haladéktalanul el kellett rendelnie. A beruházási feladatokat a minisztériumnak közvetlenül kellett irányítania. A miniszter a teendők azonnali elvégzésére rendkívüli felhatalmazást kapott. Kádár János a kormány ülésén „közölte, hogy a szovjet tisztí családok elhelyezésére azonnali megoldást kell találni, ezért javasolta, hogy az előterjesztést a Kormány fogadja el. Annak érdekében, hogy a lebonyolítás zavartalan legyen, az érdekelt megyei tanácselnököket fel kell hívni, és közölni kell velük az intézkedéseket. A Kormány nem tűrheti, hogy hónapok óta olyan helyzetben legyenek a szovjet tisztí családok, mint amilyenekben az elmúlt hónapok során kényszerültek, és ezért nem enged meg semmiféle huzavonát a lakások rendelkezésre bocsátásánál. Amennyiben mégis valamelyik helyiség igénybevétele az érdekelt miniszter megállapítása szerint nehezen áthidalható termelési problémákat okoz, úgy a miniszternek joga van e helyett más helyiséget felajánlani. A szovjet tisztí családok mielőbbi megfelelő elhelyezése az egész magyar nép becsületbeli ügye.” (MOL XIX-A-83-a 168. d. 40. jkv.)

⁴ Az első pont a következőképpen hangzott: „A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az irodalomban a régi, negatív előjelű egység egyre inkább felbomlik, és a még meglévő csoportok is differenciálódnak. Szükségesnek tartja, hogy egyes írók helytelen politikai nézeteit (soviniszta, nacionalista maradványok, národnyik, revizionista nézetek stb.) elvi vitákban (sajtóban, rádióban, személyes beszélgetésekben) tisztázzák, és a helytelen csoportosulásokat megszüntessék. Az elvi vitával egyidőben elő kell segíteni, hogy az írói munkában a realista írói törekvések kibontakozhassanak és a szocialista realizmus irányába fejlődjenek. A politikai csoportok megszüntetésének és az irodalmi élet egészséges kibontakozásának alapvető feltétele, hogy a párt politikájában, elvi és személyi kérdésekben egyaránt felszámoljuk azokat az ingadozásokat, amelyek az október előtti időszakban jelentkeztek.”

⁵ A 2. pontban azt javasolták, hogy a párt politikailag elsősorban a kommunista írókra támaszkodjék, s ennek érdekében biztosítani kell a kommunista írók teljes elvi egységét. Nem tartották helyesnek közös írói pártszervezet létrehozását, de támogatták a kommunista írók aktívájának rendszeres működését.

Szükségesnek tartja, hogy az egyes írók politikai és irodalmi tevékenységét külön-külön értékeljük. A különböző szinten dolgozó vezető elvtársak, akiknek kapcsolatuk van egyes írókkal, egyénileg foglalkozzanak velük.

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy az írók politikai állásfoglalásukat munkájuk jellegének megfelelően különböző módon fejtsék ki.⁶

Megbízta a Belügy- és Igazságügy-minisztériumot, hogy a rendelkezésre álló nyomozati anyagok alapján vizsgálják meg, mely írók ügyét lehet még az ENSZ közgyűlése előtt lezárni.

A megfelelő belügyi szervek szükség esetén az ügyészséggel egyetértésben engedélyt adhatnak a bebörtönzött íróknak, hogy egyes írásokat, leveleket családjukhoz eljuttathassanak. Ezt belső határozatként kell kezelni.

Szükségesnek tartja, hogy munkaközösséget hozzunk létre, amely kidolgozza a párt álláspontját néhány fő irodalompolitikai kérdésben. A munkaközösség tagjai hozzáértő pártfunkcionáriusok és 4-5 párttag író legyenek. A munkaközösség összetételére vonatkozóan a KB Tudományos- és Kulturális Osztálya tegyen javaslatot a Titkársághoz.⁷

A Politikai Bizottság egyetért a „Kortárs” c. irodalmi folyóirat megindításával. Felhívja a létrehozandó szerkesztőbizottság figyelmét, hogy a közlendő műveknél szigorú mértéket alkalmazzanak.

Tudomásul veszi az „Élet és Irodalom”, valamint a „Kortárs” és a „Nagyvilág” összetételére vonatkozó javaslatot.⁸ A „Kortárs” szerkesztőségbe Benjámin László bevonását nem tartja szükségesnek.

---

⁶ A következő szöveg kihúzva: „Nem elégséges kizárólag politikai nyilatkozat, hanem szükséges műveikben állást foglalni pártunk politikájának fő kérdései mellett, ezen túlmenően pedig a különböző politikai tömegmozgalmakban való részvételükkel kell demonstrálniuk állásfoglalásukat.”

⁷ A Titkárság 1957. szeptember 7-i ülésén az alábbi összetételű bizottságot hozta létre: Aczél György, Csabai Tibor, Kiss Kálmán, Pándi Pál, Orbán László, Simó Jenő, Sötér István, Tolnai Gábor, Török Endre.

⁸ Az „Élet és Irodalom” főszerkesztőjének Bölöni Györgyöt, a felelős szerkesztőnek Mesterházi Lajost javasolták, a szerkesztőbizottság tagja lett volna Fodor József, Goda Gábor, Földeák János, Jankovich Ferenc, Kárpáti Aurél, Sándor Kálmán és Rideg Sándor. A „Kortárs” című lap felelős szerkesztőjeként az előterjesztésben Tolnai Gábor szerepelt, a szerkesztőség tagjaiként Darvas József, Simon István, Oravecz Paula, Lengyel József, Benjámin László, Németh László és Illés Béla nevét tüntették fel. A „Nagyvilág” esetében a korábbihoz képest egyetlen változtatást javasoltak: a szerkesztőség tagjai közül Goda Gábort Simó Jenővel kívánták felváltani.

A Politikai Bizottság nem tartja időszerűnek, hogy vidéken irodalmi társaságokat alakítsanak.

4. Javaslat a „Magyar Nemzet” megjelenésére és szerkesztőbizottságára

Előadó: Szirmai István elvtárs

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a Magyar Nemzet, mint a Hazafias Népfront lapja 1957. szeptember 1-től megjelenjék.⁹ A lap hétköznap 75 000, vasárnap 90 000 példányszámban jelenjék meg.¹⁰

A társadalmi szerkesztőbizottság tagjaira tett javaslatot a Politikai Bizottság elfogadja azzal, hogy a társadalmi szerkesztőbizottság munkájába Parragi Györgyöt is vonják be.¹¹

A Magyar Nemzet főszerkesztőjének elfogadja Mihályfi Ernő elvtársat azzal, hogy a Művelődésügyi Minisztérium gondoskodjék jelenlegi munkája alóli felmentéséről.

A Magyar Nemzet felelős szerkesztőjének elfogadja Révész Jenő elvtársat.

A szerkesztőbizottság tagjainak elfogadja: Pál Ferenc és Rajcsányi Károly elvtársakat. Dobozy Imre elvtárs helyett mást kell javasolni, tekintettel arra, hogy Dobozy elvtársat a Népszabadságnál jelenleg nem tudják nélkülözni.

5. Határozati javaslat a párttagsági könyvek és a tagjelölt igazolványok cseréjének előkészítésére és lebonyolítására

Előadó: Sándor József elvtárs

Hozzászóltak: Borka Attila, Bárányos József és Nemes Dezső elvtársak

---

⁹ A Magyar Nemzet kiadásáról az Ideiglenes Intéző Bizottság 1957. április 16-án hozott elvi döntést. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet. i. m. 83.*) A lap 1957. szeptember 8-án jelent meg először.

¹⁰ Az előterjesztésben az szerepelt, hogy a Népkarattal azonos oldalterjedelemben, hétköznap 80 000, vasárnap 100 000 példányszámban jelenjen meg.

¹¹ Magyar Nemzet társadalmi szerkesztő bizottság tagjául a következő személyeket javasolták: Bernáth Aurél, Dinnyés Lajos, Fogarasi Béla, dr. Horváth Richárd, Kárpáti Aurél, Major Máté, Molnár Erik, Németh László, Péter János, Szabolcsi Bence, Szabó Pál, Vadász Elemér, Z. Nagy Ferenc.

A Politikai Bizottság a javaslatokat elfogadja.¹²

A párttagsági könyvek és tagjelölt igazolványok cseréjére vonatkozó végrehajtási utasításban fel kell hívni a pártszervezetek figyelmét, hogy az ideiglenes párttagsági könyvben lévő esetleges hibás adatokat a végleges tagsági könyv kiadásánál gondos vizsgálat alapján korrigálják.

6. Jelentés a Partizán Szövetség vezetőinek az ellenforradalom időszaka alatti tevékenységéről

Előadó: Bárd András elvtárs

A Politikai Bizottság a Partizán Szövetség vezetőinek ellenforradalom időszaka alatti magatartásáról készített jelentést tudomásul veszi.¹³

Egyetért a bizottság javaslatával és ennek alapján szükségesnek tartja, hogy a Partizán Szövetség vezetői a közeljövőben megtartandó partizán összejövetelen tisztázzák a nyilatkozat megjelenésének körülményeit és számoljanak be akkori tevékenységükről.

7. Személyi javaslat

Külügyminisztérium javaslata

A Politikai Bizottság egyetért:

Garasin Rudolf elvtárs rk. és megh. nagykövetté történő kinevezésével

---

¹² Az előterjesztés 1957. december 15. és 1958. január 15. között javasolta a párttagsági könyvek és tagjelölt igazolványok cseréjének végrehajtását. A javaslatot egyrészt az ideiglenes jelleg megszüntetésének szükségességével, valamint azzal indokolták, hogy a tagkönyvek 1957. december 31-én egyébként is lejárnak. Az intézkedés végrehajtása előtt november 15-től december 5-ig kellett elvégezni a párttagok és tagjelöltek összeírását, december 8-tól 22-ig a tagkönyvek kiállítását. A dokumentum készítői felhívták a figyelmet arra, hogy a tagkönyvcseré nem azonos a párttagság felülvizsgálatával, vagyis kihagyást, törlést egyetlen érvényes tagsági könyvvel és tagjelölt igazolvánnyal rendelkező személynél sem lehet alkalmazni.

¹³ A vezető párttagokat felülvizsgáló 2. sz. bizottság feladata abban állt, hogy megvizsgálja, a Partizán Szövetség akkori vezetői milyen körülmények között adták ki azt a nyilatkozatot, amelynek aláírói között Maléter Pál neve is szerepelt, illetve később miért nem határolták el magukat ettől a nyilatkozattól. A dokumentumot jegyző Bárd András és Olt Károly szerint a szövetség vezetőit az október 30-i koalíciós kormánynyilatkozat után az a politikai szándék vezette, hogy a partizánok épüljenek be az ún. forradalmi szervekbe, amely által egyben megkímélték volna őket az üldöztetéstől. A kiküldött bizottság szerint a szövetség vezetői kétségtelenül hibát követtek el abban, hogy november 4. után nem határolták el magukat a nyilvánosság előtt az október 30-án elkészült nyilatkozattól, de „Tény azonban, hogy Rostás, Cséby és Görgényi elvtársak, akik november 4-e után ismét átvették a Szövetség tényleges vezetését, tevékenységükkel bebizonyították, hogy messzemenően elhatárolták magukat az említett nyilatkozattól.”

A bizottság nem tartotta indokoltnak fegyelmi eljárás lefolytatását a Partizán Szövetség akkori vezetőivel szemben, helyette azt javasolták, hogy a tervezett országos partizán összejövetelen pótolják a mulasztást, és tisztázzák a nyilatkozat létrejöttének körülményeit, illetve számoljanak be akkori tevékenységükről, a PB pedig tekintse lezártnak az ügyet.

és a Magyar Népköztársaság ulan-batori nagykövetségének vezetésével való megbízásával.¹⁴

8. Különfélék

a.) *Javaslat augusztus 20. előtti munkaszüneti nap meghatározására*
Munkaügyi Minisztérium javaslata

A heti pihenőnapok áthelyezéséről szóló 1028/1956/IV.18./ sz. minisztertanácsi határozatot továbbra is hatályban kell tartani. Ennek megfelelően ez évben augusztus 17. (szombat) teljes munkaidejű, 18. (vasárnap) szombati munkaidő beosztású munkanap, 19. (hétfő) vasárnapi jellegű pihenőnap, 20. (kedd) munkaszüneti nap legyen.

b.) *ENSZ közgyűlés előtt különmegbízott küldése néhány arab és ázsiai országba*¹⁵
Külügyminisztérium javaslata

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja¹⁶ és egyetért azzal, hogy az ENSZ Közgyűlése és az Interparlamentáris Unió londoni ülése előtt Szarka Károly elvtárs, külügyminiszter-helyettes és egy országgyűlési képviselő elvtárs különmegbízottként Egyiptomba, Szudánba, Szíriába, Indiába, Burmába, Indonéziába, Tuniszba és Ceylonba utazzék, és ez országok kormányait és parlamentjeinek vezetőit tájékoztassa a magyar kormány hivatalos állásfoglalásáról az ENSZ ötös bizottság jelentésével kapcsolatban és támogatásukat megnyerjék.¹⁷

c.) *Fehér Lajos elvtárs szóbeli előterjesztése alapján*

a Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a termelészövetkezetek fejlesztésére vonatkozó átdolgozott anyagot a Politikai Bizottság 1957. augusztus 13-i ülésén megtárgyalja.¹⁸
Felelős: Fehér Lajos elvtárs

¹⁴ Az előzményekre l. a 4. sz. dokumentumot.

¹⁵ Az előzményre l. az 5. sz. dokumentumot.

¹⁶ A magyar kérdés várható ENSZ-beli tárgyalása előtt a Külügyminisztérium szükségesnek tartotta különmegbízott küldését néhány arab és ázsiai országba. A különmegbízott feladata a magyar kormány álláspontjának kifejtése lett volna az ENSZ öttagú bizottságának jelentését illetően, valamint támogatás kérése az érdekelt országoktól a magyar ENSZ küldöttség számára.

¹⁷ Az utazás tapasztalatainak értékelésére a Külügyminisztérium Kollégiumának 1957. szeptember 20-i ülésén került sor. Az utat a látogatás előkészítésének technikai hiányosságai ellenére alapvetően hasznosnak ítélték és általános volt az a vélemény, hogy a diplomáciai aktivitást folytatni kell, de magasabb színvonalon és nagyobb gondot kell fordítani a tájékoztatásra. (MOL XIX-J-1-u 63. d.)

¹⁸ L. a 7. sz. dokumentumot.

d.) Fock Jenő elvtárs beszámolója a PB 1957. július 23-i, az Állami Gazdaságok Főigazgatósága vezetőségének káderhelyzetéről hozott határozat¹⁹ végrehajtásáról

A beszámolót a Politikai Bizottság tudomásul veszi.²⁰

e.) Kádár [János] elvtárs szóbeli előterjesztése alapján

A Politikai Bizottság megbízza Szilágyi Dezső és Sík Endre elvtársakat,²¹ hogy az eddig érkezett külföldi meghívások²² alapján tegyenek²³ javaslatokat a párt és kormánydelegációk sorrendjére,²⁴ résztvevőire, valamint a kinttartózkodásuk idejére vonatkozóan. A javaslatot 2 héten belül Titkárság elé kell terjeszteni.²⁵

f.) Fock Jenő elvtárs szabadsága

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Fock Jenő elvtárs augusztus 15-től egy hónapra szabadságra utazzék a Szovjetunióba.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

Kádár János²⁶

---

¹⁹ L. a 4. sz. dokumentumot.

²⁰ Fock Jenő beszámolóját a jegyzőkönyv nem rögzítette.

²¹ A következő szöveg kihúzva: „állítsanak össze”.

²² Kihúzva: „-ről kimutatást és”.

²³ Kihúzva: „személyi”.

²⁴ A szót utólag, kézirással szúrták be.

²⁵ Az utazásokkal kapcsolatos döntésre l. a 7. sz. dokumentumot.

²⁶ Kihúzva: „elnök”.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. augusztus 6-i üléséről

1. Előterjesztés a hároméves tervjavaslat főbb problémáiról

FOCK JENŐ elvtárs:

A tervhivatali elvtársakkal ma délelőtt beszélgettünk erről a tervről és előterjesztésről. Ennek alapján kérem, hogy kb. 15-20 perc alatt elmondhassam véleményemet, mert ezzel a vitát talán le tudjuk rövidíteni.

A terv még cseppfolyós állapotban van, sok dolog tisztázatlan. Mégis be kellett hozni, bár az a véleményünk, nem alkalmas arra, hogy a Politikai Bizottság a feltüntetett számokat is jóváhagyja. Be kellett hozni azért, hogy a terv mostani állapotában már a Politikai Bizottság informálva legyen hogyan állunk, másrészt azért, hogy néhány fontos kérdésben a Tervhivatal felé határozott iránymutatást tudjon adni a Politikai Bizottság a terv további kidolgozása érdekében.

Javasolom, hozunk arra határozatot, hogy mielőtt a tervet a Minisztertanács tárgyalná, újra hozzuk vissza átdolgozva Politikai Bizottság elé és még a Minisztertanács jóváhagyása előtt a Központi Bizottság is tárgyalja le a tervet,²⁷ nehogy úgy járjunk, mint az ez évi tervvel.

A terv ebben az állapotban eléggé pesszimista képet ad, különösen azzá teszi Friss elvtárs által kidolgozott előterjesztés, mely rögtön a hitellel kezdődik, és olyan érzést kelt, hogy itt nagy bajok vannak. A gazdasági helyzet persze nem rózsás és a további években sem lesz az, de ez az előterjesztés sokkal pesszimistább képet ad, mint a Tervhivatal eredeti összeállítása. Javasolom, mondja ki határozottan a Politikai Bizottság, hogy a tervet úgy kell átdolgozni, hogy az elkövetkezendő három év alatt elérjük, hogy magasabb fellendülés alapjait tudjuk lerakni. Azt nem fogadhatja el a Politikai Bizottság, hogy a hároméves terv jó teljesítése esetén is csak az a perspektíva álljon előttünk, hogy a további 5 éves tervben emelhetjük csak az életszínvonalat, és külföldi hitelekre van szükség. A terv összeállításánál messzemenően figyelembe kell venni az 1957-es terv várható teljesítését. A terv várható teljesítése magasabb, mint terveztük. A termelést előreláthatóan 4-5 százalékkal túlteljesítjük. A mezőgazdaság várható hozama kb. ugyanennyivel túlteljesíthető, a kereskedelem árukészlete most is kb. 3 milliárddal magasabban van, és év végéig kb. ezt a szintet tartjuk. A termelékenység ütemét úgy terveztük, hogy kb. 10 százalékkal alacsonyabb lesz, mint az elmúlt évben volt – ezt már elértük az első félév végén, és ha a termelékenység a második félévben nem is növekedne, a második félévben akkor is kb. 5 százalékkal lennénk alacsonyabbak,

---

²⁷ Bár ilyen határozat nem született, a három éves terv irányelveit elfogadásuk előtt 1958. június 6-án Kiss Árpád előterjesztésében megvitatta az MSZMP Központi Bizottsága, majd ezt követően az Országgyűlés azt az 1958. évi II. tv-ben törvényerőre emelte.

mint az előző évben. A túlteljesítést természetesen nem lehet rátervezni a jövő évi nemzeti jövedelemre. Ennek egy részét az igénybeveendő hitel terhére, másik részét a terv terhére kell figyelembe venni azt a szempontot tartva szem előtt, hogy nem a mindenáron való termelési terv növelése, hanem a gazdaságos termelés, a gazdaságosság a cél. Ennek megfelelően az ez évi tervhez képest legalább 13 százalékkal és nem 11 százalékkal növelhető a terv, mint a Tervhivatal előterjesztése szól.

Fel kell hívni a Tervhivatal figyelmét, hogy a terv készítése során már a legnagyobb mértékű takarékoságot vegyék figyelembe. Felül kell vizsgálni a közületi fogyasztást, mert máris vannak olyan jelek, hogy pl. a honvédségnél és más szerveknél is úgy gondolják, olyan jól állunk, hogy a következő évben már meg lehet emelni a kiadásokat.

Meg kell vizsgálni az üzemi, vállalati vezetés gazdasági módszereit és el kell érni, hogy a hároméves terv során, de már 1957-ben is a vállalati és központi apparátust több tízezer fővel csökkenteni kell.

A termelékenység emelése a tervben nem kielégítő. A belkereskedelem árualapjánál látni kell, hogy ebben az évben terven felül 3 milliárd komoly emelkedés volt, a mostani tervezésnél nem szabad ilyen lazaságot hagyni. Rá kell szorítani az üzemeket, hogy minél nagyobb mértékben exportra termeljünk, mert sokkal olcsóbb rögtön exportra vinni az árut, mint a Belkereskedelmi Minisztérium számára legyártani ugyanezt az árut és a belkereskedelem viszi ki exportra, csereberét folytat vele.

Ami a beruházásokkal kapcsolatban az anyagban van, azzal egyetértek,²⁸ de fel kell hívni az elvtársak figyelmét, hogy a Gazdasági Bizottságban kidolgozott helyes elv végrehajtása, miszerint nem az irányszámok, hanem a gazdaságos beruházás a lényeg, a beruházás gyors megtérülése és a minisztériumok beruházásánál is el kell térni az eredeti tervtől, ha más minisztérium bizonyíthatóan gazdaságosabb beruházásra igényel keretet.

Lakásokkal kapcsolatban: a tervben a lakásépítés csökkenő tendenciával van figyelembe véve. A Gazdasági Bizottság úgy foglalt állást, hogy ezt nem lehet elfogadni.²⁹ Javasolom, hogy a Gazdasági Bizottságnak ezt a határozatát a Politikai Bizottság erősítse meg.

Külföldi kölcsönökkel kapcsolatban néhány napon belül megérkeznek azok a

---

²⁸ Az Államgazdasági Osztály által készített anyag azt javasolta, hogy a beruházások közül gazdaságossági megfontolásoktól függetlenül ki kell választani a mindenképpen megvalósítandó beruházásokat (bányászat, villamos-energia, állóeszközök fenntartása stb.) és azokra a tervezett beruházási kereteket biztosítani kell. A beruházási keret többi részét Friss István szerint nem kellett volna felosztani a minisztérium között, hanem a minisztériumok által indokoltnak tartott javaslatokat a gazdaságosság szempontjából rangsorolni kellett volna.

²⁹ A Gazdasági Bizottság 1957. július 1-jén foglalkozott a témával, és a terv kiinduló adatairól határozott. A 10.238/1957. (VII. 15.) sz. GB határozat 4/e pontja kimondja: „A lakásépítkezések, valamint az iskolai célt szolgáló beruházások volumenét csökkenő mértékben nem szabad előíranyozni.” (MOL XIX-A-39-b/1. 19. d.)

szovjet vezető elvtársak, akik három hétig segítenek a terv kidolgozásánál.³⁰ A kölcsönökkel kapcsolatban a levél elment.³¹ Ezzel kapcsolatban Friss elvtársnak van egy megjegyzése, hogy 1960 után csak a fejlődés meggyorsítása érdekében vehessünk igénybe külföldi hitelt, illetve kölcsönt. Javasolom, tegyük ezt úgy egyértelművé, hogy csak beruházásokra vehető igénybe hosszúlejáratú kölcsön, egyébként a visszafizetések megkezdésének ideje 1961 legyen.

A kölcsönökkel kapcsolatban még egy kérdést kell tisztázni: mikor, milyen körülmények között, milyen hitelt lehet kapitalista országoktól igénybe venni. Ehhez a kérdéshez minden terv: tervhivatal, külkereskedelem, pénzügyminisztérium félve nyúl hozzá. Javasolom kimondani, hogy kapitalista országoktól külföldi kölcsönt úgy nem vehetünk igénybe, hogy koncessziót adunk kapitalista országoknak, ezen kívül bármilyen formában külföldi kölcsönt kapitalista országoktól igénybe kell venni, ha ez az ország számára hasznos és kedvező. Most 3-4 hónapig folynak a tárgyalások kapitalista országokkal, nem mernek „igen”-t mondani, más ország viszont azonnal elfogadja. Természetes, hogy a kapitalista mással fog azután tárgyalni.

A reálbér kérdésével kapcsolatos két jelentős kérdést: a Tervhivatal tervében 5-6 százalékos reálbér emelkedés van tervezve három év alatt a bérből és fizetésből élőknel. Amellett, hogy ez nagyon alacsony, nem memém javasolni, hogy magasabbra tervezzük, de javasolom, hogy legalább ez megvalósuljon. Ha 5-6 százalékos reálbér emelkedéssel számolunk és nem vesszük figyelembe, hogy évenként 1-2 milliárddal az árak emelkednek, akkor mellé fogunk és nem 5-6 százalékos reálbér emelkedés, hanem ilyen mérvű csökkenés következik be. Úgy kell tehát tervezni, hogy ha áremelkedés is következik be, az 5-6 százalékos reálbér emelkedésnek akkor is meg kell lennie.

Friss elvtárs anyagában van egy hosszú eszme-futtatás, hogy a paraszt-ság reáljövedelme jobban emelkedik, mint a munkásoké, de ez nem

---

³⁰ Arról a szovjet tervhivatali delegációról van szó, amely a Szovjetunió Tervhivatala elnökhelyettesének, Pautyinnak vezetésével 1957. augusztus 12. és szeptember 9. között folytatott konzultációt Magyarországon a hároméves terv főbb kérdéseiről. A delegáció vezetője, Pautyin szeptember 7-én találkozott Apró Antallal és mondta el előzetes összegző véleményét a magyar gazdaság helyzetéről és a hitelkérelemről. A szovjet delegátus a tárgyalás során a három éves terv pénzügyi és beruházási részét problematikusnak, a magyar hitelkérelmet elfogadhatatlannak minősítette. (MOL XIX-A-2-gg 35. d.) Az OT-nak a konzultációról a Gazdasági Bizottság részére készített tájékoztató jelentését l. MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ő. e. A konzultációról Apró Antal számára készített, részletesebb feljegyzést l. MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/17. ő. e.

³¹ A levelet 1957. augusztus 1-jén Apró Antal aláírásával küldték el. A Szovjetunió Minisztertanácsa Elnökének címzett levél tervezetét l. MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/16. ő. e.

baj.³² Ezzel nem értek egyet. Először is nem igaz, hogy a parasztság reáljövedelme nem emelkedett az elmúlt évben. Emelkedett és a mostani évben is emelkedni fog olyan mértékben, amilyen a terméshozam minősége. Másik dolog, hogy a parasztság is úgy érzi, hogy a mostani helyzetben a helyzetük a reáljövedelemhez képest kielégítő. Ennek az arálynak romlani nem szabad, tehát 18 százalékkal javuljon abszolút viszonylatban a parasztság reáljövedelme. Erre kell felszólítani a tervhivatali elvtársakat is. A terv megvitatásával kapcsolatban: az elmúlt évben csináltunk tervvitát az egész országban.³³ Ennek nem volt jó hatása, nem is lehetett. Lényegében jóváhagyott tervet úgy vitattunk meg az egész országban, mintha ettől a vitától tennénk függővé a terv összeállítását. A tervvitához való hozzászólások 99 százaléka olyan volt, amely nem tartalmazott felső szervek illetékességébe vágó javaslatokat, hanem ezek szinte kivétel nélkül helyileg, vagy üzemenként megvalósítható javaslatok voltak. Éppen ezért most az a javaslatunk, hogy most a terv minisztériumi megtárgyalásánál és a tervhivatali összeállításnál vitassák meg azt hozzáértő szakemberek aránylag széles körével. A más jellegű vitát a terv üzemekben való megtárgyalásánál kell alkalmazni olyan módszerrel, hogy itt beszéljenek a tartalékok feltárásának lehetőségéről és tegyenek arra javaslatot, hogy a terv, melyet népgazdasági szinten elképzelünk, az ő üzemükre vonatkozóan hogyan valósuljon meg.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Fock elvtárs említette, hogy a mezőgazdaságról szóló fejezettel kapcsolatos értékelés nem helyes. Az a kérdésem Kiss Árpád elvtárshoz, hogy ezek a számok mire vannak építve.

Másik kérdésem: nem tudom, a Tervhivatal vezetőinek van-e számítása arról, hogyan alakul külkereskedelmi helyzetünk, illetve adósságunk 3 év alatt azokat a számokat figyelembe véve, amilyen mértékű áruhitelt, devizahitelt akarunk igénybe venni, vagyis mit mutat a terv befejezésének gazdasági mérlege.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Termelési számokra vonatkozóan várható-e nagy eltolódás? A külkereskedelemre

---

³² Az említett rész az előterjesztésben a következőképpen hangzott: „A parasztság reáljövedelmének a munkásokénál és alkalmazottakénál lényegesen gyorsabb emelkedése a két alapvető osztály életszínvonalában nagyobb aránytalanságot nem eredményez. 1955-ben – a KSH számításai szerint – a parasztság reáljövedelme 16%-kal volt alacsonyabb a munkások és alkalmazottak reáljövedelménél. Ez évben a terv szerint a munkások és alkalmazottak egy főre jutó reáljövedelme 1955-höz képest mintegy 18%-kal lesz magasabb, a parasztságé pedig lényegében változatlan. Így a parasztság reáljövedelme ez évben már 28%-kal alacsonyabb a munkásokénál és alkalmazottakénál. Amennyiben 1960-ban az OT számításai szerint a parasztsók reáljövedelme mintegy 2%-kal, a bérből és fizetésből élők pedig 5-6%-kal emelkedik, még mindig 18%-kal lesz a parasztság reáljövedelme alacsonyabb a bérből és fizetésből élőkénél. Önmagában azonban az a tény, hogy három évig a munkások és különösen az alkalmazottak reáljövedelme lényegében nem növekszik, a parasztságé viszont évről évre érezhetően emelkedik, komoly politikai feszültséget okozhat a két osztály viszonyában.”

³³ A második ötéves terv társadalmi vitára bocsátásáról van szó.

vonatközóan mi a helyzet? Fock elvtárs beszélt bevezetőjében a produktív és improduktív létszám megváltoztatásáról. Van-e erre komoly elképzelés? Már volt egy létszámcsökkenés, ami kb. 27 ezer embert érintett.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van olyan megállapítás a 3. oldal 1. pontja alatt, hogy „A bérrendszerből fakadó átlagkereset ingadozások miatt ez egyeseknél az átlagnál magasabb növekedést, másoknál reálbér csökkenést eredményez.” Ezt hogyan értjük?

KISS ÁRPÁD elvtárs:

A paraszti reáljövedelem alakulásának száma a mi számításunkból lett átvéve Friss elvtárs anyagába. Azt meg kell jegyezni, hogy az előterjesztésben említett 7-8 százalékos felvásárlási árcsökkenés eredményeként a 25 százalékos reáljövedelem-emelkedés kb. 16-17 százalékra fog csökkenni. További reáljövedelem csökkenést is szükségesnek tartunk a felvásárlási árak csökkentése révén. Még nem dolgoztuk ki azonban ennek mértékét. Az egész tervezés fő kérdését az jelenti, hogy csak annyira szabad menni a csökkentéssel, hogy ez a termelési érdekeltséget a parasztságnál ne veszélyeztesse. Tehát nem azért nem tudunk pontos számítást végezni, mert nem foglalkoztunk vele, hanem azért, mert nagyon fontos kérdésnek tekintjük, hogy a paraszti termelési érdekeltséget ne veszélyeztessük. Úgy látjuk, hogy a felvásárlási ár szintjét az előterjesztésben említett 7-8 százaléknál még tovább is lehet csökkenteni olyan mértékben, hogy a paraszti reáljövedelem emelkedése 12-13 százalék legyen – ennek következményeképpen 17-18 százalékos árszintcsökkenés lenne végrehajtható. Ezt azonban még külön meg kell vizsgálni. Nem javasoljuk, hogy most határozzuk meg, milyen mértékű mezőgazdasági árszintcsökkentés következzen be. Csupán mondjuk ki a további árszintcsökkentés szükségességét. Az igaz, hogy most a paraszti életszínvonal nem éri el a bérből és fizetésből élők jövedelmét, de a dolgozók mégis úgy érzik, hogy a paraszti reáljövedelem jobban emelkedett, mint az övék.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az előterjesztésben is szó van arról, hogy 1955-ben – a Központi Statisztikai Hivatal számításai szerint – a parasztság reáljövedelme 16 százalékkal volt alacsonyabb a munkások és alkalmazottak reáljövedelménél.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Ez a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján készült.

Felvetették az elvtársak, hogyan alakul a hitel. Az 1957. évi kapitalista hitelállomány változatlanul van a következő évekre tervezve, itt tehát emelkedéssel nem számolunk. A mostani hitelállományhoz hozzájön az egy milliárd rubel. A baráti országok által nyújtott hiteleket 1958–59-ben kezdenénk visszafizetni. Ez azonban csak jelentéktelen csökkenést eredményez. Ehhez képest bizonyos jelentéktelen csökkenés bekövetkezik, miután a baráti hitelek egy része 1958-ban visszafizetésre kerül, de ez nem lesz több 150-160 millió rubelnél.

A termelés szerkezetével kapcsolatban: jelentésünk szerint a termelés szerkeze-

tében jelentékeny változást 1960 előtt nem nagyon várhatunk, ez idő alatt a termelés szerkezetét jelentékenyen nem tudjuk megváltoztatni. Bizonyos minőségi változást a gyártmányok összetételével tudunk létrehozni. Most már abból a szempontból is vizsgáljuk a gyártmányokat – különösen külkereskedelmi szempontokat szem előtt tartva –, hogy kevesebb ráfizetéssel járó gyártmányt állítsunk elő, olyanokat, amelyeknek gyártása kedvezően változtatja meg külkereskedelmi mérlegünket. Ez rendkívül jó hatású növekedést idézhet elő népgazdasági szinten. Vannak ugyanis olyan termékeink, különösen ahol technikailag lemaradtunk a gyártással, hogy a termékbe befektetett nyersanyag devizaértékét sem hozza vissza a késztermék gyártmány. Le fogjuk tiltani az ilyen gyártmányok exportját, ilyen gyártmányokat csak különleges külkereskedelmi indokok alapján engedünk exportra. Az 1958-as gépipari tervet már ilyen vizsgálat alapján állítottuk össze. A létszámcökkentéssel kapcsolatban: a terv mostani időszakában az improduktív létszám csökkentésével nem tudunk foglalkozni. Az erre vonatkozó számok nem pontos számítások eredményeként jöttek létre. Alapelvként azonban ki kell mondani, hogy a tervidőszak alatt további csökkentést kell végrehajtani. Ahhoz azonban, hogy az improduktív létszámot csökkenteni tudjuk, magát az ügyvitelt kell egyszerűsíteni. Magyarországon rendkívül magas az improduktív munkaerők létszáma. Az történt, hogy egy sokkal magasabb kultúrájú ipari termeléshez szükséges improduktív létszámot hoztunk létre. Talán úgy lehetne ezt meghatározni, hogy a Ford technikához szükséges improduktív létszámot értünk el Ford technika nélkül.

Nem értek egyet az anyagban azzal a résszel sem, amely homályosan azt mondja ki, hogy egyes területeken a reáljövedelem csökkenni fog. Ez a mi anyagunkban nem volt benne. Mi éppen azt mutattuk ki, hogy az 5 százalékos reáljövedelem emelkedésére lehetőség van. Ez azt jelenti, hogy ha nem tudjuk megfogni a burkolt áremelést és a kiskereskedelmi áruk ára évenként 1 milliárddal növekedni fog, akkor is megvan a lehetőség az 5 százalékra, mert ezt még ezen felül is biztosítani tudjuk. Itt arról van szó valószínűleg, ami előfordulhat és vigyázni kell rá, hogy t. i. a burkolt áremelés évente ha egy-másfél milliárdot tesz ki, hogy az 5 százalékos emelkedést biztosítsuk, többletbért adunk ki és létrejöhet reáljövedelem eltolódás. Ezt a fogalmazást mindenképpen át kell dolgozni, mert mindenki mást ért alatta.

FOCK JENŐ elvtárs:

Biszku elvtárs kérdésére vonatkozóan: ebben az évben jó tapasztalatunk van, hogy ha nem üldözzük a termelési számok növelését, akkor a gazdaságos termelés irányába megyünk el. Milliárdok potyognak a belkereskedelem területén a kezünkbe.

A szerkezetváltozáshoz 10-15 év is kell. De a meglévő kapacitások mellett, a gyártmányösszetétel megváltoztatásával komoly eredményeket tudunk elérni. Ezt azért kell világosan látni, hogy a következő évben sem szabad letérni erről a gyakorlatról. A minisztériumokat rá kell szorítani a kapacitások kihasználására

és arra, törjék a fejüket, hogy milyen gyártmányokat tudnak gazdaságosan előállítani. A KGM gépiparnál kitárgyaltuk a múltkor ezt a kérdést és úgy néz ki, hogy 3-4 százalékos gyártmányösszetétel javítást tudnak elérni.

Kádár elvtárs kérdésére. Ez igen fontos kérdés. Friss elvtárs arra gondolt, hogy a bérből és fizetésből élő dolgozóknak legfeljebb 1/3-a dolgozik teljesítménybérben. Mi a három évre bérintézkedéseket nem tervezünk, tehát a béremelkedés azáltal, hogy a termelés növekszik, csak a teljesítménybérben dolgozóknál jelentkezik. Ha a burkolt áremelés bekövetkezik, akkor ebben az esetben, akik teljesítménybérben dolgoznak, 8-12 százalékos emelkedést érhetnek el, a burkolt áremelkedés elvesz tőlük 5-6 százalékot, mégis marad nálunk emelkedés, de a bérből és fizetésből élőknel ez a burkolt áremelkedés 3-4 százalékos csökkentést eredményezhet. Arra kell tehát törekedni, hogy a burkolt áremelkedést kellő intézkedésekkel minimumra szorítsuk és a felvásárlási árak csökkentését kövesse nyomon a piaci árak csökkentése.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Előljáróban az volna a javaslatom a gyakorlat számára a jövőre vonatkozóan, hogy az OT elnöke hozza ide a párt elé a tervre vonatkozó javaslatot, és ehhez mondja meg az Államgazdasági Osztály és mi is a véleményünket.

Ez az előterjesztés valamivel jobban van kifinomítva, mint ezelőtt egy hónappal, amikor az előzetes tervet tárgyaltuk. Úgy gondolom, hogy a Politikai Bizottságnak [a] Fock elvtárs által javasolt elvi irányvonalat kell jóváhagyni, a számokat, számításokat egyáltalán nem, mert ezek még a különböző baráti országokkal való tárgyalások, többek között a Szovjetunióval való tárgyalás következtében módosulnak a hitel és más kérdések tekintetében. Azon kívül ez az anyag úgy tudom, a minisztériumokkal nincs megtárgyalva, tehát a szakmai vonatkozású tárgyalásoknál ezek a termelési számok bármely tekintetben módosulhatnak. A fő kérdés tehát, hogy a nemzeti jövedelmet kell növelni minden területen, ahol erre mód van és a gazdaságos termelést kell lehetővé tenni. Bővíteni kell a termelést a szűkös beruházások dacára természetesen olyan területen, ahol ez népgazdaságilag a leghasznosabb. Ezért a beruházások kérdése, mivel szűkös lehetőségeink vannak, a jövőben nem történhet azzal a módszerrel, mint eddig volt a gyakorlatban, hogy a minisztériumok kaptak x milliárdot és azt szétszórták x vállalat között. Úgy gondolom, hogy a beruházások legalább 75 százalékára a Tervhivatalnak kell megmondani szigorú előírás alapján, hogy ezt a művet, ezt a gyárat kell megépíteni. Meg kell szüntetni azt a rendszert, hogy a minisztérium szétozza a pénzt és azt sok esetben olyan beruházásokra használják fel, amelyek nem gazdaságosak, vagy a nemzeti jövedelem növeléséhez, életszínvonal, külkereskedelem megjavításához nem járulnak hozzá.

A nemzeti jövedelem növelésénél másik ilyen forrás lenne, hogy a Szovjetunióval való szorosabb együttműködést sikerül kiépíteni. Ilyen irányú hajlandóság van is az elvtársakban. Kérlek, jelöljék meg, ahol szorosabb együttműködést lehet kiépíteni, tüntessük fel, mely termékeknél szeretnénk elérni, hogy hosszabb ideig

azt a Szovjetunió vegye meg, olyan termékekről van persze szó, ami nekik és nekünk egyaránt gazdaságos.

Életszínvonalal kapcsolatban: a nemzeti jövedelem emelése, mint mondtam, egyik alapvető dolog. Az életszínvonalat tovább nem tudjuk emelni. Ezt a minimális emelkedést terveztük meg, és ha a termelés, az összgazdálkodás lehetővé teszi, akkor tovább emelhetjük esetleg. Legfontosabb a mostani szintet szilárdan megalapozni és utána évről-évre bizonyos emelkedést tervezni.

A tervezet mezőgazdaságra vonatkozó részénél nincsenek felvetve a következő dolgok. Nekem az az érzésem, hogy a mi mezőgazdasági termelésünk hallatlanul elmaradott, alacsonyak a termésátlagok. Nemrég olvastam Hollandiáról egy tanulmányt, amit a Külkereskedelmi Minisztérium készített. Nemrég módom volt olvasni a bolgár mezőgazdaság eredményéről is és láttam, hogy a mezőgazdasági cikkek egész soránál magasabb termésátlagok vannak tőlünk nyugatra végig. Ne nyugodjunk mi bele ebbe. Most 500 ezer tonna műtrágyát javasolnak. Feltétlenül elő kell ezt teremteni, mert egyedüli kiút a mezőgazdasági termelés növekedése. Számos esetben megnéztem a mezőgazdasági exportról szóló adatokat. Nagyon drágán termelünk, a költségek magasak. Itt van a belterjesség kérdése, mindenki ragaszkodik hozzá, de ha tényleg ebbe az irányba visszük a termelést, kinek fogjuk tudni eladni a drágán termelt termékeket. Úgy gondolom, helyes lenne Csehszlovákiával, Németországgal, Szovjetunióval és más országokkal kezdeményezni 10-15 éves megállapodást bizonyos mezőgazdasági termékek szállítására. Természetesen a mezőgazdaságba is úgy kell eszközölni a beruházásokat, hogy minél gazdaságosabb termelést, magasabb exportot érhessünk el.

Az anyagban van néhány rész, amit érdemes közelebbről megnézni. Itt vannak a fogyasztói árak, amiről az előterjesztésben Friss elvtárs beszél. Ezeket lehet csökkenteni, lehet az állami árakat csökkenteni, de én azt hiszem, hogy az életszínvonal emelésének nem egyedüli útja a csökkentés. Az idén már másik utat jártunk, a bérek emelésével emeltük az életszínvonalat.

Piaci árakkal kapcsolatban: még nem néztem meg, de úgy tudom, igen magasak a piaci árak az előző évekhez képest. Ezt a kérdést meg kell nézni, valószínűleg itt is tapasztalható bürokratizmus, többkéz-rendszer. Az idén jó a termés, az időjárás, mégis a lakosságnak az a panasza, hogy a mezőgazdasági termékek ára felszökött az előző évekhez képest.

Felvetik egy helyen az elvtársak a nyugdíj kérdését. Azt hiszem, itt a Szaktanács állásfoglalását kell kimunkálni. Bizonyos területeken adni kell. Elő kell venni a Szaktanács javaslatát.

Az üzemgazdálkodással kapcsolatban: Fehér elvtárs elmondta, hogy 450 000 ember van foglalkoztatva az üzemi, hivatali adminisztrációban. Azt hiszem, hogy közigazgatási apparátusunkat eléggé megnyirbáltuk az utóbbi években. Nem nagy most a magyar közigazgatási apparátus. De nagyon nagy a 450 000-es szám. Nemrégén nyugatnémet, amerikai és más gyárak számait néztük meg. Nálunk

a bürokrácia több mint kétszerese az ottaninak. Figyelembe kell venni azonban azt is, hogy technika is kellene, gépek is kellenének, melyek az adminisztratív munkaerőket helyettesítik: számológépek, könyvelőgépek, stb. Másképpen akármilyen okos javaslatok születnek, nem tudjuk megoldani a létszámcsökkentést úgy, hogy azért legyenek elegenden, akik a bért kiszámolják stb. Bizonyos elbocsátás lehetséges, de akkor is számolni kell az emberek elhelyezésével, átképzésével stb.

A katonai kiadások kérdését külön javaslom még megtárgyalni. A régi fejlesztés mértékét természetesen nem tudjuk tartani, de minimális emelésre feltétlenül szükség lesz.

KISS KÁROLY elvtárs:

Áttanulmányozva az előterjesztést, a mi helyzetünket tekintve is, eléggé lehangoló érzés hatalmasodik el az emberen. Rágódtam a 4. oldal 3. tételén, ahol az előterjesztők szerint a baráti országok felé az eladósodás tovább tart és kétséges, hogy lehetővé válik a megfelelő törlesztés.³⁴ Fock elvtárs említette, hogy ez még további alapos számítást és munkát kíván.

Felhívom az elvtársak figyelmét, hogy nekünk valahogyan már a hároméves terv megkezdése előtt alaposabban kell foglalkozni azzal, hogyan úszik el a nép vagyona, hogyan lopják, fosztogatják a gyárakat. A sajtó kicsit már foglalkozik ezzel, két cikkben is megmutatta egy-egy üzem helyzetét ilyen szempontból.³⁵ Egyébként meg lehet ezt mutatni más helyeken is, hol folynak el a százmilliók, ami kis gondosság, fegyelemtartás mellett megmaradna. Felhívom az elvtársak figyelmét, hogy minden kiadás megítélésénél tartsák szem előtt mostani szegényes helyzetünket. Mi indokolja pl. azt, hogy az államköltségen való kiutazás ilyen hallatlan mértékben megnövekedett? 1956-ban az egész országból államköltségen 16 000 személy utazott. 1957-ben, illetve annak első 5 hónapjában 13 ezer, júniusban 4316, júliusban 2875 személy volt kint hivatalos állami kiküldetésben. Voltak olyan évek, amikor a külföldi kiutazás rendkívül meg volt fogva, így 1951–52–53-ban. 1952-ben az egész évben 4500 utazott ki külföldre. Ez persze egészségtelenül volt akkor megfogva, de most túrhetetlenül el van engedve. Dolgozom egy bizottságban, amely dönt a kritikus, vitás kiutazások ügyében. Már megpróbáltam eléjük tární ezeket a számokat, és mondtam, hogy ne engedjük mértéktelenül a kiutazásokat. Itt volt pl. a múlt Politikai Bizottsági ülésen a külügyminisztériumnak egy javaslata, hogy a Vöröskereszt Indiában tartandó konferenciájára 4 személy utazzon ki. Egy személy kiutazása 5 ezer

---

³⁴ Az említett rész az előterjesztés 5. oldalán szerepel, és a következőképpen szól: „A népgazdaság eladósodása a baráti országok felé a következő három évben is tovább tart és az évek óta tartó alacsony beruházási színvonalak következtében kétséges, hogy 1960 után a nemzeti jövedelem növekedése lehetővé teszi-e a további külföldi kölcsönök felvételének kiküszöbölését, illetve az 1961-től kezdődő visszafizetési kötelezettségek teljesítését.”

³⁵ A *Népszabadság* 1957. augusztus 4-én kezdődött riportsorozatára utal a hozzászóló, amely „Lopják a gyárat!” címmel indult és második része a PB ülés napján megjelenő számban látott napvilágot.

dollárba kerül. Ezek a kiutazások nem rekompenzálódnak. Itt is sokat meg lehetne fogni. Vannak ezen kívül különböző indokolatlan jutalmazások, nem is beszélve a bércsalásokról, üzemi lopásokról, amin 100 milliókat lehetne megfogni. Nekünk egész mozgalmat kell beindítani a fegyelem visszaállítására.

Amit Fock és Apró elvtársak mondtak arról, hogy az anyagon még dolgozni kell, azt irányadónak tekintem, az előterjesztést így nagyjából elfogadhatónak tartom. De feltétlen kell rajta dolgozni, mert hitelekből nem lehet a népgazdaságot egyik évről a másikra vezetni.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Nézetem szerint a Tervhivatal számára olyan utasítást kell adni, hogy a terv összeállításánál fontos politikai célkitűzést valósítsanak meg és terjesszenek a párt elé, tudniillik azt, hogy megmutassuk a munkásosztálynak, hogy a gazdaságpolitikának ezek a bajai honnan vannak. Ha ezt nem tudja a terv megmutatni, akkor ez a tervre is rányomja bélyegét. Nem szabad természetesen elszakadni a valóságtól, de helytelen és lehetetlen dolog elfogadni ezt a mostani előterjesztést, ha lehetőségeinket alaposan megnézzük. Ha az embereknek ezt mutatjuk meg, nem látnak kiutat és ez nagyon elkeserítő. Tehát a politikai vonal az legyen, hogy megmutassa, hogyan lehet olyan kérdéseket megoldani, hogy az adósságokat pl. ekkor és ekkor fogjuk kifizetni stb. Követelményeket kell ugyanakkor a tervnek támasztania a tömegek felé.

Milyen kérdéseket kellene jobban megvizsgálni? Először is számolni kell a politikai változás következményeivel. Jelentős politikai változás történt, és ennek jelentkezni kell a gazdaságpolitikában is. Nem új dolgokról fogok beszélni. A termelő álló alapok növelését kell úgy biztosítani, hogy elkerüljük az évek óta tartó bajokat. Ha kijárunk az üzemekbe, találkozunk hasznos javaslatokkal, maguk a munkások sok mindent javasolnak, aminek gyártása kifizető[dő]. Kell a termékek összetételén változtatni úgy, hogy az haszonnal járjon. Ez jelentkezhet belkereskedelmi és külkereskedelmi vonalon egyaránt. Beszéltem a múlt héten az indiai kirendeltség vezetőjével, Kallós [Ödön] elvtárssal. Elmondja, hogy azok az árak, amelyeket a Külkereskedelmi Minisztérium megszab, olyan alacsonyak, hogy azokat ők kint felemelik. Ez nagyon ritka jelenség. Kallós elvtárs évek óta járja ezeket az országokat, egyik legjobb kirendeltség-vezetők, megszívlelendő, amit elmond.

Összefügg mindezekkel a kérdésekkel gépgyártásunk helyzetének komoly megvizsgálása. Itt is kell valamit csinálni, mert nem jó az ország számára, ha kis szériában gyártunk drága gépeket, holott azokat meg lehetne a testvér országoktól vásárolni és helyette más, jövedelmezőbb, kifizetőbb termékeket gyárthatnánk.

Szerepel az előterjesztésben a vegyipar kérdése. Ismerek olyan elvtársakat, akik ezzel foglalkoznak. Elmondják, hogy nem nagy beruházással olyan lehetőségek vannak, hogy nagyobb mennyiségű gyógyszert tudnánk exportálni. Ezt is figyelembe kellene venni a külkereskedelem áruösszetételénél.

Még egy igen komoly problémát vetnék fel: nem lehet állandósítani azt a

helyzetet, hogy 14 éves gyermekek az utcán legyenek. Felül kell vizsgálni az ipari tanulóképzés rendszerét, és bizonyos területre oda kell irányítani ipari munkásoknak. Hogy a fiatalok között ilyen volt a helyzet, abban szerepet játszott az is, hogy a fiatal munkásgyermekek nagy részét odaadtuk fiatal, tapasztalatlan emberekhez nevelés céljából. Biztosítani kellene, hogy ezeket a fiatalembereket tapasztalt, képzett szakmunkások nevelésére bizzuk.

A parasztság reáljövedelmére vonatkozó javaslatot politikai szempontból nem lehet megcsinálni. Most is az a helyzet, hogy a munkások látják, ebben az évben 18 százalékkal magasabbak az árak, mint tavaly.

Olyan aprónak látszó kérdéseket, mint a takarékoság kérdése is feltétlen meg kell nézni. Politikailag rendkívül fontos, hogy megvalósítsuk a nagy vagyron felett rendelkező szerveknél a szükséges takarékoságot. El lehet mondani, hogy a munkásosztály életszínvonalát elszívja a spekuláció és a kisipar olyan területe, ahol nagy a spekuláció lehetősége. Beszéltem bőrösökkel. Elmondják, hogy 25-30 forintos órabérrel dolgoznak. Biztos, hogy ilyen bérek mellett a megtermelt érték nem jövedelmezhet. Elmondják azt is – ezt nem ellenőriztem –, hogy a könnyűiparban a szövetkezeti és kisipari termelés értéke nagyobb, mint a gyárakban előállított termékek értéke. Szükséges lenne talán ezeknek a szövetkezeteknek összevonásával a termelést az állam kezébe venni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Ebben az előterjesztésben az óvatosság olyan nagyfokú, hogy veszélyes, mert arra alkalmas, hogy bebizonyítsa, miért fontos újabb kölcsönöket felvenni. Ezeket az óvatossági számokat az élet eddig is mindig megváltotta, de az ilyen rendkívül óvatos tervezés gazdaságunk fejlődésének akadályozójává válhat. Itt van pl. az a megállapítás, hogy az adott körülmények között külföldi kölcsönök nélkül nem tudunk 8-10 százalékos nemzeti jövedelem-emelkedést tervezni. Ezt el tudom fogadni. De azt már nem értem, hogy az ipari termelés évi növekedése se érhesse el a 10 százalékot olyan körülmények között, amikor honvédelmi célokra viszonylag kevesebbet fordítunk, mégis 3 év alatt csak 26 százalékos ipari termelés-növekedést irányoztunk elő, tehát nem érjük el az évi 10 százalékos átlagot sem. Ezt nem lehet megengedni. Javasolom, állítsuk feladatul elérni az ipari termelés terén az évi 10 százalékos emelkedést, ami 3 év alatt 30-32 százalékos növekedést eredményezhet.

Vegyipar kérdésénél Biszku elvtárs már említette, hogy ennek fejlesztése lehetőséget ad viszonylag nehéz beruházások nélkül arra, hogy a gyógyszeripar terén előrehaladjunk. De a vegyipar fejlesztése igen fontos eszköze a mezőgazdasági termelés fejlesztésének, műtrágya stb. gyártás emelésének. De ettől függ a népgazdaságunk számára szerintem rendkívül fontos műanyag, műszál termelés kifejlesztése is. Textiliparunkat nem tudjuk most ellátni megfelelő nyersanyaggal, de ha az ipar műanyag bázisát megteremtjük, ezt is el tudjuk látni. Tudom, hogy ez súlyos pénzkérdést is jelent, mégis meg kell csinálni, mert e nélkül nem lábalunk ki a jelenlegi helyzetből. Az előterjesztésben az egész vegyipar nagyon szerényen szerepel.

Gépgyártás kérdésével kapcsolatban szeretném aláhúzni, amit Biszku elvtárs mondott, hogy nem lát az előterjesztésben meghatározott irányvonalat afelé, hogy bizonyos gyártmányoknál a gazdaságos termelést tartjuk szem előtt. Ha megnézzük a Statisztikai Hivatal jelentését, látjuk, hogy 250-300 autót termelünk, ennyi traktort, ennyi kombájnt. Nyilvánvaló, nincs nekünk arra erőnk, hogy az ilyen nagygépek szériagyártására rátérjünk. De talán meg lehetne csinálni, hogy a gépipar egy-két területére összpontosítsanak szerény erőnket, és itt megteremténék a szériagyártást. Ilyen dolgokat kell csinálni, ha nem akarjuk bajainkat konszolidálni. Nem lehet csak ezen a téren maradni, utat kell törni, és nem tudunk másként utat törni, csak nem nagyszámú termékfajták nagy szériában való gyártásának biztosításával. Elmondják szakemberek, hogy nálunk kedvező az Ikarusz autóbusz gyártása. Meg kellene nézni, mekkora piacot tudunk ennek biztosítani, és ennek megfelelően kezelni ezt a kérdést.

Az építőiparral kapcsolatban amellet kell állást foglalni, hogy a 3 éves terv folyamán nem kevesebbet kell építkezni, hanem kevesebből. Vannak nekünk olyan tartalékaink, amelyekkel szemben érthetetlen közömbösség mutatkozik meg az építési szakemberek részéről. Ez a tufa, amelynek felhasználása olcsóbb, mint a téglával való építkezés. Rendelkezünk megfelelő mennyiségű tufával. Kb. a téglaszükséglet 1/3-át tudnánk pótolni és azzal a költséggel, amellyel most felépítünk 30 tantermet, kb. 30 százalékkal többet tudnánk felépíteni. Olcsóbbá tudnánk tenni az állami építkezést, és több téglát tudnánk adni magánépítkezés számára is. Már máskor is említettem az elvtársaknak, hogy a Szovjetunióban, Jerevánban, ahol legolcsóbb az építkezés az egyik legfontosabb építőanyag a tufa. Nekünk az ország különböző helyein jó tufánk van, és nem használjuk fel. A hároméves tervben olyan kérdéseket is fel kell vetni, hogy mi legyen a Dunai Vasművel.

FOCK JENŐ elvtárs:

Az első részét befejezzük.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Még szeretném megkérdezni, mennyiben tudunk hozzáfogni a hároméves terv sajtó propagandájához. Nagy az érdeklődés.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Általában egyetérték az észrevételekkel. Azzal is, hogy nem elég jól tárgyaljuk. Aláírja Friss István elvtárs és magát a jelentésben foglaltakat nem vállalja senki.

HUSZÁR [ISTVÁN] és KESERŰ [JÁNOS]NÉ elvtársak:

Dehogynem! Mi vállaljuk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Legközelebb a jelentés a Tervhivatal véleménye legyen, még akkor is, ha itt politikailag tárgyaljuk.

Fontos a tények realitása. A paraszti életszínvonalban én nem tudok hinni sem a három évvel ezelőtti helyzetben, sem a jelenlegi megállapításban. Nem létezik, hogy a parasztság reáljövédelme annyival alacsonyabb lett volna, mint a munkásoké és a bérből és fizetésből élőké.

Ami az októberi eseményekből nálunk a közgazdaságban jelentkezik az az én számomra egyszerűen nem érthető. Mi úgy beszélünk erről, hogy 20-22 milliárd effektív kár. Ez nagy összeg. Másik a béremelkedés, amiről beszélünk, ez a 15-16 százalék. Ez a két terület együttesen sem magyarázza meg, miért fekszik le ettől a magyar népgazdaság. A tervekből az jön ki, hogy ezek 10-12 évre lefektették az országot. A szerkezet az, ami még nyom. A 16%-ot sem értem azért, mert a termékek összértékén belül ez a 16 százalék nem olyan dolog, amitől nálunk a termelésnek ilyen generálisan meg kellett volna drágulni. Most tehát itt sokat szerepelnek azok az egyéb tényezők, amiről mi keveset beszélünk, és ahol jelenleg az orvosság forrása van. Teljesen világos, hogy a 22 milliárd kár is megvan és a 16 százalékos béremelkedés is. Máshol kell tehát keresni, hogy itt mit kell csinálni. Erről kevés szó esik.

Felvetődik ilyen kérdés is, hogy a felvásárlási ár alacsonyabb és az eladási ár mégis magasabb. Ebben persze benne van az egész gazdasági élet fellazulása.

Szó volt itt a különböző belső tartalékokról. Azzal egyetérték, amit Biszku elvtárs említett. Nem mondom, hogy ideálisan változott meg a helyzet az elmúlt évben. Itt van pozitívum és negatívum is. Én a következőkre gondolok. Az a személyes meggyőződés, hogy valahol a mi gazdasági tevékenységünkben jelentkezni fog olyan pont, amikor mi nagyot tudunk előrelépni, amikor hatni fognak azok a tényezők, amelyek most is megvannak. Pl. sok éven át gyakorlat volt, hogy a szakemberek nem tudtak beleszólni a kérdések eldöntésébe. Ott voltak akkor is, de nem merték megmondani, hogy a megoldás rossz. Most itt a helyzet megváltozott, ami majd jelentkezni fog. Rendkívül fontos kérdés, hogy pl. a kukorica termesztéssel kapcsolatban meghallgatjuk most Kolbajt is.

Másik fontos tényező, ami nem működik, pedig működhetne, a tömegek szava. Most nem működnek, mert a munkástanáccsal cifra a helyzet. Léteznek is, nem is és de facto a dolgozók jelenleg nem szólnak bele a termelésbe. Nekünk ezt a kérdést rövid időn belül meg kell oldani és meg is fogjuk oldani. Olyan munkástanácsok lesznek, melyek kedvezően fognak hatni. Ha a szakemberek és a dolgozó tömegek is beleszólhatnak a termelési kérdésekbe, ez kihatás kedvezően a termelésre. Nekünk tehát apellálni kell a tömegekre és építeni is lehet, mert a múlt hónapok tapasztalatai mutatják, hogy ha építünk a pozitív tömegekre és helyesen dolgozunk, ez jó hatású.

Itt van a termelékenység növekedésének kérdése. Ha ezt közgazdaságilag nézzük, azt mondhatjuk, hogy a termelékenységet jelentősen növelni jelentős beruházás nélkül nem lehet. De állítom, hogy most lehetséges, mert a termelékenység visszaesett anélkül, hogy a nagyobb beruházásokat elvontuk volna. Ha tehát a munkafegyelem megjavul és a dolgozóknak is van akarat, hogy emeljék a termelékenységet, megfelelően apellálunk a dolgozókra, akkor igenis lehetséges. Most ebben a helyzetben ez lehetséges és el kell térni a tisztára beruházási szemlélettől. Természetesen bizonyos fokon beruházás nélkül a dolog nem megy.

A takarékoság kérdése is igen komoly dolog, sok olyan terület van, ahol ezzel

eredményt lehet elérni. Itt vannak az állandó üzletátépítések, vagy külföldi utazások. Itt is segíteni lehet. Itt volt Ho Si Minh elvtárs, aki nem mert otthagyni egy fél csésze feketekávét, mert az már prédába megy. Ha nálunk ilyen takarékoságnak csak az árnyéka meglenne, az már közgazdasági tényezővé válhatna.

Az improduktív létszámmal kapcsolatban helyeslem, hogy a helyzeten változtatni kell, de azt is meg kell mondani, hogy a változtatás a hatáskörnél kezdődjék. Pár hónappal ezelőtt született egy határozat, hogy ki kell dolgozni a hatásköröket, komolyabb hatásköri leadást kell tervezni és most ezeket az intézkedéseket a központi szervek ellenzik.³⁶ Olyan módszerrel sokszor nem élhetünk, hogy 20 ezer embert kirakjunk az utcára. 1948-ban már rájöttünk, hogy az évi normális létszámváltozás az apparátuson belül 8 százalék. Van olyan módja is a létszámcsökkentésnek, hogy a szaporítás elé gátat emeljünk.

Biszku elvtárs megemlítette a fiatalok kérdését. Ez nagyon fontos kérdés. Rájöttünk arra, hogy a Szovjetunióban 16 éves korban kezdenek dolgozni a gyerekek, erre nálunk is hoztak egy határozatot, hogy 16 éves kor után mehetnek dolgozni. Ezzel intézményesítettük, hogy minden évben dezorganizáljuk az új nemzedéket. Akármilyen intézkedést csinálna itt az állam, még ha volna is hozzá pénze, az is demoralizálna. Ez olyan kérdés, amivel szembe kell nézni. Nem lehet embereket demoralizálni állami intézkedéssel. Vagy csináljuk meg a kötelező 10 osztályt, vagy vissza kell térni ahhoz a gyakorlathoz, hogy 14 éves korban dolgozhasanak a fiatalok.

A dialektika igen okos tudomány és többféleképpen is lehet alkalmazni. Ezekről a kérdésekről amikor beszélünk, az a véleményem, hogy nem tudunk olyan generális rendszert kidolgozni, ami az egész népgazdaságot meg fogja gyógyítani rögtön. De ha a különböző népgazdasági ágazatok közül kikeresnénk azt az egykettőt, ahova minden erőt koncentrálni tudnánk, eredményt érhetnénk el. El tudom képzelni, hogy valamely üzemből mintaüzemet csináljunk, az ott dolgozók 8 százaléka ne legyen deklasszált elem. Ki kellene tehát keresni egy-egy fontos területet az ágazaton belül, vagy egy-két kereskedelmi cikket és megmutatni itt, hogy másként is lehet dolgozni, mint általában szokás. Saját szemükkel fogják majd ezt látni és ennek jó hatása lesz. Ott volt pl. a XIII. kerület. Biszku elvtárs emlékszik, mit csináltunk ott. Volt 88 gyár és éveken át nem tudtunk velük boldogulni. Kikerestünk 5 gyárat, amelyen múltott, hogy ez a kerület teljesítse a tervet. Mi lett az eredmény? Tudjuk. Nekünk is kézbe kellene venni néhány legfontosabb gyárat, ide koncentrálni az összes erőket, ezt segíteni és ennek teljesítménye húzza maga után a többi is.

Mezőgazdasággal kapcsolatban: tekintettel arra, hogy én a kiindulási pontot is tévesnek tartom a reáljövedelmet illetően, ezért külön ellene vagyok az itt jelzett tervnek. Itt szóba került, hogy menjünk el addig a határig, amelyen belül még

³⁶ L. erre Varga András jelentését a kormánynak a minisztériumok és tanácsai szervek viszonyáról. 1957. július 18. (MOL XIX-A-2-s 12. d.) A minisztériumok létszámcsökkentés-ellenes akcióiról már 1957. február 13-án jelentés készült a kormány számára. (MOL XIX-A-2-s 10. d.)

öszönöz. Körülbelül ezt kell csinálni. Miért? Ez a felvásárlási és piaci ár közötti különbség sem egyszerű kérdés, mert a parasztság egy része terményeinek egy részét a hosszabb úton viszi piacra, de a termékek nagy részét rövidebb úton. Mennyire kell ösztönözni? Annyira, hogy ez az ösztönzés a termelést és ne a kapitalizmust erősítse Magyarországon. A Friss elvtárs által aláírtakkal szemben jelenleg a parasztság között az a hangulat, hogy kaphassanak írást arról, hogy nem vesszük vissza, amit a legutóbbi időben kapott. Ezt két kézzel fogadná a parasztság.

Nemzetközi együttműködés kérdéséhez: ez is nagy tartalékerőt jelent. Eddig komoly formában a szovjet és a bolgár elvtársakkal beszélünk és mindkét helyen az elvtársak egyetértettek velünk abban, hogy ami eddig a termelés területén való koordinálást jelentette, inkább jelszavakban, mint a valóságban jelentkezett. Nekünk is ez a véleményünk. Azzal is egyetértettek az elvtársak, hogy ezen változtatni, javítani kell. Tehát még a szóban forgó 3 éven belül hozzá kell fogni, hogy megváltoztassuk, vagy elkezdjük megváltoztatni a helyzetet. Felmerül sokszor, miféle rejtély van a mögött, hogy bizonyos gazdasági kérdésekben alulmaradunk a kapitalistákkal szemben. Többek között ez a magyarázata, hogy a kapitalisták szépen megcsinálták a világmonopóliumot, koncentrálták a termelést és ugyanakkor a szocialista államok elkezdtek autarchikus útra lépni. Ez súlyos gazdasági tényező és ezen változtatni kell. Ki kell keresni azokat a dolgokat, amelyeket illetően mi javaslattal léphetünk fel és azt is, hogy minek a termeléséről akarunk leállni. Ez nem várhat további 3 évig. Ha elkezdjük már most megcsinálni, komoly kihatása lesz pozitív irányba.

Nekünk tehát jobban érvényesíteni kell bizonyos pozitív dolgokat, amelyek most fejlődnek ki: szakemberekre, tömegekre való fokozott támaszkodás és a változóra való építés. Ne az 1957-es tervből induljunk ki, tudjuk, az hogyan született. Mindenki tudta, hogy túl lesz teljesítve. Most ezt a tervet venni alapul és nem nézni, hogy közben mi történt, nagy hiba volna. A terv összeállításakor arról is beszélünk, hogy megnézzük az első félévet, amikor már bizonyos tényezők megváltoznak és akkor módosítást kérhetünk.

Én is egyetértek azzal, hogy a tömegek felé ilyen konzekvenciával odaállni nem lehet. Nekünk meg kell mutatni, mi történik, ha jól dolgozunk. Most a munkások se annyira a növekedést követelik, mint azt akarják, hogy ne legyen áremelés. Ezen kívül perspektívát is kell adni a hároméves terv összeállításánál.

Javasolom, dolgozzák át az elhangzott észrevételek alapján a tervet és 4 hét múlva hozzák ismét Politikai Bizottság elé.

Helyes, amit Fock elvtárs mondott, hogy a hároméves terv teljesítése kell ahhoz, hogy konszolidáljuk a helyzetet, hogy aztán elmondhassuk, hogy a magyar népgazdaság egyenesben van. A következő évek már a normális gazdálkodás évei lesznek. A hároméves terv összeállításánál az 1957-es évi terv várható eredményét vegyük alapul. A beruházásnál azt az elvet kell érvényesíteni, hogy az a gazdaságosság irányába hasson. Kevés a beruházás, olyan helyre kell adni, ahol megtérül ez.

Hogy 1960 után kölcsön csak beruházásokra lehessen, nem is venném bele. Most ne határozzunk erről, ehelyett mondjuk meg, hogy egyenesbe kell segíteni a magyar népgazdaságot, legalább is a normális tevékenység útjára kell vinni. Ezt egyébként is ünnepélyesen megfogadtuk ország-világ előtt.

Kapitalista kölcsönrel kapcsolatban: hát nem nagyon rohamoznak ezért bennünket, de vannak bizonyos tőkés csoportok, akiknél mutatkozik érdeklődés. Helyes ezeket a kölcsönöket igénybe venni, ha politikai kikötés nélkül, koncesszió nélkül adják.

A terv megvitatásával szerintem várni kell addig, amíg a Politikai Bizottság azt újból meg nem tárgyalta.

2. Előterjesztés a varsói egyezmény alapján hazánkban tartózkodó szovjet tisztii családok elhelyezésével kapcsolatban

FOCK JENŐ elvtárs:

Trautmann elvtárs vezetésével lett ez a bizottság létrehozva. Legutóbb a kormány elé akarták vinni javaslatukat, ahol már konkrét elképzelések voltak a problémák megoldására. A kormányban levették napirendről, hogy a Politikai Bizottság elé hozzák be előbb.³⁷ A javaslatok az előterjesztésben fel vannak tüntetve, ehhez nincs hozzátennivaló. Javasolom, hogy a Politikai Bizottság az előterjesztést hagyja jóvá és a kormányban lévő elvtársak kapjanak határozott utasítást a hozandó minisztertanácsi határozat végrehajtására. Nem várhatunk hosszabb ideig, a szovjet elvtársak lakás nélkül vannak. Előfordult, hogy október 23-a után, mikor a tanácselnököt és a párttitkárt börtönbe vitték, családjá szétszaladt, november 4-i kiszabadulásuk után 24 órán belül visszaszerezték lakásukat, de a szovjet harcos, akik között többen a „Szovjetunió hősei” nem tudják elhelyezni családjukat.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Az előterjesztésben foglalt javaslatokkal a Minisztertanács is egyetértett, nem emiatt történt olyan határozat, hogy hozzuk Politikai Bizottság elé. De az ottani javaslatban több olyan elgondolás is szerepelt, ami a mostani előterjesztésben helyesen már nincs benne. A Minisztertanács előtt olyan javaslatok is szerepeltek, hogy Debrecenben a most befejezés előtt álló lakóházakat, ahova már a kiutalások megtörténtek ne a lakóknak, hanem a szovjet tisztii családoknak adják oda. Vagy pl. hogy Szegeden 400 fős kollégiumot, ahol eddig is probléma volt a gyerekek elhelyezése, ürítsenek ki és adják oda a szovjet tisztii családoknak.³⁸

³⁷ A kormány 1957. augusztus 1-jei üléséről van szó. A jegyzőkönyv szerint dr. Münnich Ferenc az alábbi indoklással vetette le napirendről a szovjet tisztii családok lakásigényeit: „bejelentette, hogy az előterjesztésben foglalt nagy jelentőségű politikai kérdésekre tekintettel a Kormány az előterjesztést ne tárgyalja, hanem terjessze illetékes pártfórum elé.” (MOL XIX-A-83-a 168. d.)

³⁸ Debrecenben a városi tanács beruházásában a Kishegyi és Temető úton készült 206 „Cs” típusú lakásokból kívántak 80-at átengedni a tisztii családoknak, Szegeden a Tolbuchin sugárút 41–43. sz. alatti kollégium épületének átalakításával kívántak 70 lakást létesíteni. Mindkét megoldás benne maradt a kormányhatározatban.

TRAUTMANN REZSŐ elvtárs:

A Minisztertanács elé városonként, az épületek megjelölésével tettünk javaslatot. Ezeket a helyszínen fellelhető helyiségek közül válogattuk ki. Legtöbb esetben kényszermegoldást kellett választani: Szegeden és Debrecenben és még egy másik helyen igenis kollégiumot, vagy MTH iskolát kellett igénybe venni,³⁹ más helyeken a szovjet erők részéről használatban lévő laktanya helyiségek bizonyos átalakításával az elvtársak elhelyezését meg lehet oldani. Nincs olyan hely, ahol az elhelyezés probléma nélküli lenne. Minden városban súlyos nehézség van, és bizony nem népszerű megoldásokat kellett keresni. Igen sokoldalú vizsgálat alapján jutottunk el a javaslat összeállításáig.

Arra kell kérnünk a Politikai Bizottságot, hogy javaslatunkat fogadja el, más megoldást nem tudunk találni. Erről értesítse a Minisztertanácsot is. A mostani megoldást nem lehet véglegesnek tekinteni. Különösen nem lehet véglegesnek tekinteni az olyan megoldást, amelyek kollégiumok, MTH iskolák igénybevételére támaszkodtak. Ezeket átmeneti megoldásnak javasoljuk. A szovjet kívánságok alapos felmérése után olyan megoldást kell találni, amelyekkel évekre szóló elhelyezést tudunk biztosítani.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Körülbelül 1800 lakásról van szó. Ezt a problémát kötelességünk megoldani. Ez simán nem megy, és látni kell, hogy egyes városokban számíthatunk bizonyos hangulatkeltéssel is. Egyes helyeken hatalmi szóval kell beavatkozni. Én pl. Győrben elég erélyesen nyúltam ehhez a kérdéshez, 1 hétig volt morgás, aztán tudomásul vették.⁴⁰ Az igénybevételről minden esetben időben kell a pártszervezeteket értesíteni. Az 1958-as tervben elő kell irányozni valamilyen tömb építését az elvtársak részére. Ők maguk is jobban szeretik, ha együtt vannak a családok. Kiss Árpád elvtárs tehát gondoskodik arról, hogy 1958-ban megkezdjék a szovjet elvtársak elhelyezésére szolgáló építkezést, és erre biztosítsanak keretet.

KISS KÁROLY elvtárs:

Feltétlen maximális segítséget kell nyújtani. Két dologra szeretném felhívni a Politikai Bizottság figyelmét. A jogosulatlan lakásfoglalásokat rendkívül nagy liberalizmussal bírálták el. Bejött a X. kerületi pártbizottság és elpanaszolta, hogy a kerületben október végén egész házakat foglaltak el olyanok, akik a termelésben nem vesznek részt. Ennél nagyobb erélyre van szükség. Másik

---

³⁹ Az Aszódi Fiúnevelő Intézet Tangazdasága és az aszódi MTH Tanulóintézet által használt közös területen lévő épületek közül két épülettömböt és az iskolát adták át.

⁴⁰ Győrben a kormányhatározat 106 lakás azonnali átadását írta elő, ezen belül 98 darab 1957 júniusában elkészült új lakását. Ez egyben már kiutalt lakások igénybe vételét jelentette.

dolog, hogy rendkívül vontatottan intézik a kivándorlási kérelmeket, pedig így is jelentős lakáshoz jutnánk.⁴¹

BISZKU BÉLA elvtárs:

Jelenleg 1500 kivándorlási kérelem van a Belügyminisztériumban.

3. Előterjesztés irodalmunk helyzetéről⁴²

ACZÉL GYÖRGY elvtárs:

Kiegészítésképpen 3 megjegyzésem van:

1.) Az anyagban jeleztük, hogy megindult egy differenciálódás ezeknél a csoportoknál. Ez ma már elég jelentős. A volt kommunista íróknál széles skála van egészen olyan írókig, akik közel igyekeznek kerülni hozzánk, de olyanokig is, akik még ma is ellenséges magatartást tanúsítanak. Népi íróknál ugyanez a folyamat van.

2.) Az anyag nem tükrözi eléggé, hogy milyen nehéz helyzetben vagyunk a kommunista írókkal kapcsolatban. A kommunista íróaktíva és a folytatott beszélgetések tapasztalata azt mutatja, hogy ez még távolról sem megoldott kérdés. Ezek most egymással való gyűlölködéssel és intrikával vannak elfoglalva. Nem is foglalkoznak mással. Igazolva érzi magát mind a két csoport, a szektások büszkék, hogy nekik volt igazuk, a másik csoport viszont azt érzi, hogy az idő őket igazolja.

3.) Nehezíti a differenciálás kérdését a párt politikájában meglévő bizonytalanság. Pl. mi már beszéltünk Tamási Áronnal, aki rendkívül hajlékony volt arra, hogy a „Gond és Hitvallás”-sal kapcsolatban nyilatkozzék. Ez kb. 10 nappal ezelőtt volt. Akkor egyszerre az újságban váratlanul megjelent, hogy Tamási Áront és Féja Gézát beválasztották anélkül, hogy bárki is tudott volna róla, anélkül, hogy Kállai elvtárs is tudott volna, a Hazafias Népfront Elnökségébe.⁴³ Ez negatívan hatott Tamásira, de a többiekre is. Úgy látják, ezek után nincs szükség arra, hogy munkájuk előtt önkritikát gyakoroljanak. A többiek is másként fognak gondolkozni, ha azt látják, hogy elvi engedménnyel is lehet közeledni és visszahúzódnak az önkritikától.

---

⁴¹ Az 1957. augusztus 8-i 3345/1958. sz. Mt. határozat kéthetes határidővel kötelezte a Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottságát a lakásfogalók ügyének rendezésére. A belügyminisztert utasította az indokolt kivándorlási kérelmek teljesítésének meggyorsítására. Elrendelte azonban az érintett családok lakásának zárolását már az útlevél kiadása előtt. Az Országos Terhivatalnak 20 millió forint beruházási költséget kellett átutalni terven felül az Építésügyi Minisztériumnak, amelynek haladéktalanul el kellett végezni a kijelölt objektumokban a felújítási munkálatokat. A Minisztertanács kötelezte a Pénzügyminisztériumot, hogy fordítson nagyobb összeget közületi lakásvásárlásra és vizsgálja meg, hogyan növelhető a lakáseladási kedv és hogyan csökkenthető a lakásspekuláció.

⁴² A vitát értékeli STANDEISKY ÉVA: *Az írók és a hatalom 1956–1963.* c. könyve 260–264. oldalán. (1956-os Intézet, Bp., 1996.)

⁴³ A Népszabadság és a Népakarat 1957. július 28-i tudósítása mindössze arról számolt be, hogy a HNF Országos Elnökségének ülésén jelen volt Féja Géza és Tamási Áron.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az előterjesztésben többször szerepel a nemzeti egység.

ACZÉL [GYÖRGY] elvtárs:

Idézőjelben van írva az ún. nemzeti egység.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Szeretném felhívni a figyelmet, hogy az írók között nem volt soha nemzeti egység. A nemzeti egység az irodalomban tulajdonképpen úgy kezdődött, hogy a párt részéről kb. 4 évvel ezelőtt felvetette Horváth Márton, hogy a nemzeti egységet ki kell alakítani. Nekem az az érzésem, hogy mi itt ezt a kérdést a szükségesnél kicsit jobban előtérbe toljuk. Én nem becsülöm le az írókat. De még olyan emberek részéről, mint Veres Péter és mások, sem írásban, sem nyilvános beszédben azt, hogy önkritika, a hibák beismerése, nem hallottam. Márpedig ha mi ezeket a vezető írókat, akik magukat népiesnek mondják, nem tudjuk nyílt színvallásra bírni hibáikért, az ellenforradalom eszmei előkészítéséért és a Nagy Imrével szembeni⁴⁴ állásfoglalásukért, az nagyon elvtelen dolog, olyan, mint amikor a kommunista írókkal szemben mindig közülök jutalmaztunk valakit Kossuth-díjjal stb. Már volt határozat, hogy Kónya a Népakarásban írhasson verseket? Kónya disznóul viselkedett, le kellett mondatni képviselői mandátumáról.⁴⁵ Én még várnék, lassabb léptekkel haladnék az írókkal szemben. Kicsit főjenek még a saját levükben. Mi megleszünk nélkük és a magyar társadalom nem fog hiányt szenvedni. Úgy látom, most hamarabb adunk elvi engedményeket, mint ahogy ők beismerik hibáikat.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Én olvastam a volt párttag írók nyilatkozatát,⁴⁶ azonkívül olvastam a benti írók darabjait. Déry, Háy, Tardos írnak.⁴⁷ Ezeknek az írásoknak a vonala, hogy: hova jutottunk? Jót akartunk és mit csináltunk? Október 23-ról Háy darabjában benne van, hogy micsoda gyönyörű délután volt és mivé lett?⁴⁸ A volt párttag írók kb. azon a vonalon állanak, hogy ők voltak az elsők, akik a pártban nyilvánosan a hibák ellen felléptek. Abból az illúzióból, hogy a nemzet érdekében nagy cselekedetet vittek véghez, egyszer ki kell ábrándítani őket. De nem is felel meg ez a tényeknek, hiszen 1953-ban a párt hozta nyilvánosságra a hibákat és utána

⁴⁴ Értsd: melletti.

⁴⁵ Erről a Titkárság május 3-i ülésén döntött. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet, i. m. 222.) A parlament ezt május 9-én hagyta jóvá.

⁴⁶ A volt párttag írók csoportja Kállai Gyula szerint egyéni elbírálást követel. Közös jellemzőjük a Nagy-Losonczy-csoport támogatása. Ide tartozik: Benjámín László, Erdei Sándor, Képes Géza, Kónya Lajos, Kuczka Péter, Sarkadi Imre, Sipos Gyula, Örkény István, Tamási Lajos. Az említett nyilatkozat a Kortárs első számában, 1957 szeptemberében jelent meg, tulajdonképpen a szerkesztőséghez írt közös levélként, Benjámín László, Erdei Sándor, Kónya Lajos, Örkény István, Sipos Gyula és Tamási Lajos írta alá.

⁴⁷ Dérynek a börtönben töltött időszak alatt írt munkáiról l. STANDEISKY ÉVA: *Az írók és a hatalom*. i. m. 401–408.

⁴⁸ Háy Gyulának az Októberi tragédia c. drámájáról van szó.

sem ők léptek fel a hibákkal szemben. Ők mégis ezen az alapon állnak, ettől képtelenek szabadulni, mert nem mernek szembenézni saját cselekedetükkel, elmentek egészen az ellenség oldalára és nem ismerték be, mit csináltak. A nyilatkozatukban az benne van, hogy elhatárolják magukat a disszidens íróktól és ezeket meg is vetik.

Szerintem is helytelen, hogy az írókat szervezetbe tömörítsük. Inkább írjanak novellát, majd megnézzük, milyen a vonala, mennyiben felel meg a nép érdekének. Nem szabad csoportot csinálni. Az írókat a munkásosztály erősödésének hatása differenciálta. Ezt a differenciáltságot ilyen alapon, mint mi leírtuk, nem szabad csökkenteni. Véleményem szerint egyénileg írhatnak. Benjámin nem szabad engedni írni. Állítólag Németh László pozitívabb. Ha ezeket szerepeltetjük, a differenciáltságot megszüntetjük.

Az előterjesztésben szó van az irodalmi alap kiépítéséről és a rendelkezésre álló anyagi eszközökről.⁴⁹ Ezt nagyon meg kell gondolni és csak a végzett munkáért szabad fizetni.

A bentiek írásánál is végbement bizonyos differenciálódás. De nem szabad engedni, hogy akik főbenjáró bűnököt követtek el, ne kapjanak büntetést. Akik viszont őszintén belátták, mit csináltak, csökkentett büntetést kaphatnak.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Apró elvtárs felszólalására vonatkozóan: ő azt mondja, korai ennek a kérdésnek elővétele, a másik dolog pedig, hogy nem becsüljük-e túl az írók jelentőségét. Azt hiszem, hogy az irodalmi kérdéseknek napirendre tűzése valóban nagyon égető kérdés ma már. Merem ezt a szót használni. Az egész kulturális életben az íróknak a helyzete nagyrészt múltbeli szerepüknél fogva erősen központi kérdés. Mi a színházi területen, a film területén és más területen is küzdünk olyan problémákkal, amelyek az írók helyzetével összefüggésben vannak. Meggyőződésem szerint sem a filmgyártásban, sem a színházi fronton addig lényeges változást elérni nem tudunk, amíg az irodalom terén nem teszünk előre egy-két lépést. De azt is merem állítani, hogy irodalmi helyzetünk kérdése nagyon erősen összefügg más értelmiségi kategóriák politikai állásfoglalásával, pl. a pedagógusok további munkájával is. Az írók október előtt központi szerepet játszottak a magyar értelmiségiak között, azon kívül az irodalomnak centrális, központi szerepe van más művészeti ágakban is, hiszen a film és a színház alapanyagát az irodalom szolgáltatja. Éppen ezért azt gondolom, hogy az irodalom helyzetét nem becsülhetjük túl, ezt nekünk napirendre kell tűzni és meg kell nézni, jelenleg mit tudunk tenni ezen a területen.

Az irodalom jelenlegi helyzete valóban szükségessé is teszi, hogy ezt a kérdést megvizsgáljuk. Valóban van bizonyos differenciálódás az írók között, és ha mi ezt nem vennénk figyelembe, és nem próbálnánk ezt a differenciálást tudatos

---

⁴⁹ Ezzel kapcsolatban az előterjesztésben mindössze annyi szerepel, hogy az Irodalmi Alap új vezetőségét ki kell nevezni, illetve „Gondoskodni kell arról, hogy az Alap a rendelkezésére álló eszközöket az irodalmi élet egészséges kibontakoztatására, új értékes alkotások létrehozására használja fel.”

és tervszerű intézkedésekkel továbbfejleszteni, akkor hibát követnénk el. Habár az események maguk bizonyos differenciálódást idéztek elő az írói csoportokon belül, a népieseknél és másutt is jelentkezik olyan irányzat, hogy egyesek a reakciós szárnytól le akarnak válni. Ezzel tudatosan számolni kell, és ezt a differenciálódást tovább kell folytatni és elősegíteni.

Münnich elvtárral beszélgettem a múltkor, aki a letartóztatott írók problémáját vetette fel. Szóba került a letartóztatott írók nemzetközi jelentősége a mi viszonyaink között. Münnich elvtárs azt mondta, hogy az ENSZ Közgyűlésére való tekintettel fontos lenne, ha lépés történe még a letartóztatottak ügyében is, mert ennek komoly hatása lenne nemzetközileg is. Én Münnich elvtársnak is azt mondtam, hogy ez így is van, mert kétségkívül az írók helyzetében bekövetkező változásnak nemzetközi jelentősége is van, de nekünk a mi belső helyzetünkből kell kiindulni. Itt nem lehet bizonyos fejlődési szakaszokat átugorni csak a nemzetközi helyzetre való tekintettel, illetve a nemzetközi hatás érdekében. Nekünk elsősorban saját belső helyzetünk szempontjából kell nézni a dolgokat és csak olyan lépéseket szabad megtenni, amelyet a belső fejlődés számunkra lehetővé tesz.

Konkrétan én a következő kérdéseket szeretném felvetni:

Az irodalmi egység kérdésével kapcsolatban a javaslat készítése során ez a kérdés nemcsak úgy vetődött fel, mint irodalmi egység, hanem mint megvalósítandó célkitűzés, hogy külön irodalmi népfrontot kell csinálni. Én ez ellen voltam, elvileg is helytelennek tartom. Nekünk jelenleg ilyen célt kitűzni nem lehet, főleg akkor, amikor a politikai népfront politikai, elvi célkitűzéseit, módszereit sem tisztáztuk még magunk között sem. Ha most az irodalomban kiadnánk az irodalmi népfront jelszavát, megint vezető szerepet tulajdonítanánk az irodalomnak és megteremténék a lehetőséget, hogy megint ellenzéki csoportosulások alakuljanak. E zászló alatt velünk szemben folytatnák tevékenységüket. Az írók egy részében él ilyen célkitűzés, ez számukra kedvező lenne.

Aczél elvtárs felvetette a volt kommunista írókkal való foglalkozás kérdését és említette, közöttük is sok az intrika, az egyenetlenkedés és elvi, politikai egység a kommunista írók között sincs. Ez így is van és meggyőződésem, hogy mindaddig komolyabban előremenni nem tudunk, amíg a kommunista írókkal nem tisztázzuk problémáinkat. Bármiféle további előrehaladásnak feltétele a kommunista írók közötti politikai, eszmei egység megteremtése.

Az elvtársak arról beszéltek, hogy csak szilárd, elvi alapon lehet a megzavarodott, súlyos hibákat, bűnöket elkövetett írókkal a viszonyunkat rendezni, és újból biztosítani számukra a megszólalás lehetőségét. Ezzel teljes mértékben egyetérték. Szeretném megmondani, hogy semmiféle olyan javaslatot nem teszünk a Politikai Bizottságnak – és ha ilyent lehetne az előterjesztésből kiolvasni, mondják meg az elvtársak –, ami nem elvi alapon nyugszik és nem a párt politikájának, a szocializmus építésének fontos feladatából indul ki. Mindenesetre szeretném megjegyezni, hogy ha önkritikára szólítjuk fel ezeket az embereket és a megszólalás

– ha úgy tetszik – feltételeként azt szabjuk meg, hogy gyakoroljanak nyilvánosan is önkritikát, azzal tisztában kell lenni, hogy ezek az írók minden kérdést nem fognak tudni magukban tisztázni. Úgy felállítani a kérdést, hogy mindenben teljes tisztánlátást követelünk meg tőlük és ettől tenni függővé megszólaltatásukat, azt jelenti, hogy nem fognak megszólalni. Azt hiszem, hogy a leglényegesebb kérdésekben kellene: a maguk szerepének megítélésében, a proletárdiktatúrához, a szocializmushoz való viszonyban, a Szovjetunióhoz való viszony kérdésében, tehát néhány alapvető kérdésben velük feltétlen egyetértésre jutni és más, nem alapvető kérdésekben a munka során jutnánk bizonyos megegyezésre. Szerintem a javasoltak egy része olyan, hogy ezt a differenciálódást tovább is elősegíti az írók között.

Ugyanakkor véleményem szerint nekünk most is fel kell lépni adminisztratív eszközökkel, vagy kimondottan rendőri eszközökkel is olyan írókkal szemben, akik most az íróknak pozitív irányban való munkálkodását, tevékenységét, vagy hozzánk való közeledését akadályozzák. Találkozunk ilyen jelenséggel is. Október után 8-9 hónappal nemcsak az októberi vétkekről van szó, hanem olyanokról is, hogy egyes írók tovább uszítanak a kormány, a konszolidáció ellen. Ezekkel szemben fel kell lépni. Itt van pl. Kuczka, Örkény esete. Ezeknek sok volt a rovásukon október előtt is, október alatt is, és ha ebből nem tanultak, hanem tovább folytatják bomlasztó tevékenységüket, velük szemben is fel kell lépni.⁵⁰ Ezek az írók, akik közelednek hozzánk, állandóan felvetik a letartóztatott írók kérdését, és ezt a párthoz való közeledés, további munkájuk egyik feltételeként szabják meg. Legutóbbi nyilatkozatukban ezt már nem vetik fel, de ez a probléma ott van bennük. Azt hiszem, hogy itt nem egyszerűen írói szolidaritásról van szó, hanem arról is, hogy ezek az írók – Benjámin, Kuczka, Kónya, Képes Géza – maguk is bűnösnek érzik magukat az októberi eseményekben. Mikor Déryéket védik, elsősorban önmagukat védik és ez abból is adódik, mint korábban egyesek fel is vetették, hogy ha Déry ott van, akkor én is ott lehetnék. Természetes, hogy ezt a kérdést sokan felvetik közülük.⁵¹

Ami a letartóztatott írók kérdését illeti: az általuk írt dolgokat én is megnéztem. Azt látom, hogy a letartóztatott írók önkritikája komolyabb, mint a le nem tartóztatottaké. Fel is vetném a letartóztatottakkal kapcsolatban, hogy amennyiben ezek kihallgatása nagyjából befejeződött, az anyag együtt van, megfelelő előkészítés után rövid időn belül tüzzék ki a tárgyalást. Elismerem, hogy ennek megvan az összefüggése más kérdésekkel is, de talán nem függ annyira össze, hogy meg kellene várni azt az időpontot. Nyilvános tárgyalást kellene csinálni, aminek majd meg lesz a kinti írókra is a hatása.

⁵⁰ Örkény István 1958–1963 között az Egyesült Gyógyszergyárban a gyógyszerek kísérőszövegét fordította. Kuczka Péter 1964-ig nem publikálhatott.

⁵¹ Ez a kérdés szóba került többek között Veres Péter és a szovjet írószövetség képviselőjében Magyarországon tartózkodó Jevgenyij Dolmatovszkij 1957 tavaszi beszélgetései során is. Veres Péter kijelentette, hogy Zelk is és Háy Gyula is az ő esküdt ellenségei, de az írók között létezik a „betyárbecsület”, s mivel börtönben ülnek, „köteles megvédeni őket”, „harcolni szabadságukért”. (Rossziszskij Goszudarsztvennij Arhiv Novejszej Isztorii f. 5. op. 36. gy. 40.)

Felvetnék a Politikai Bizottság előtt egy merész javaslatot, mégpedig azt, hogy ezeket az írásokat, vagy ezeknek egy részét valamilyen formában nem lehetne nyilvánosságra hozni. Zelknek vannak olyan versei, amelyek meglepően jók. Véleményem szerint az ilyen vers megjelenése nagy zavart idézhetne elő ezeknek soraiban, és komoly hatást gyakorolna azokra is, akik Déryre és Zelkre hivatkoznak állandóan. Lehetne sajtótájékoztató formájában is tenni valamit. Déry mondott olyant is, hogy vétkesnek érzem magam a párttal szemben. Akkor hagytam cserben a pártot, amikor leginkább szüksége lett volna rám, stb. Komolyan kellene foglalkozni azzal, hogyan lehetne ezeket felhasználni.

Irodalmi életünkben a rend és eszmei tisztázódás elősegítéséhez véleményem szerint elengedhetetlenül hozzátartozik Lukács György nézeteinek nyilvános kritikája. Lukáccsal szemben 1949-ben volt egy kritika,⁵² ami nagyjában megállta a helyét, legalábbis a fő kérdésekben igaz volt. Azzal nem értek egyet Révaival, amit most is hangoztat, hogy irodalmi bajaink forrása Lukács György.⁵³ De hogy az ő ideológiai nézetei, esztétikája nagyban hozzájárultak a párt és állami irányítás szerepének lebecsüléséhez, ez feltétlenül biztos. Ismétlem, mindezeket a kérdéseket fel kellene vetni, és Lukács nézeteivel vitázni kellene. Itt a probléma csak az, hogy Lukácsot szilenciumra ítéltük, holott ha vitát rendezünk, meg kellene adni a lehetőséget, hogy ő megszólalhasson szintén. Lukáccsal szemben vannak bajok, változatlanul tartja októberi nézeteit.⁵⁴

Az itt lévő javaslatokhoz: Ezek a javaslatok elég szerények. Két dolgot céloznék, hogy szélesítsük azok körét, akik a sajtóban ma már írhatnak, természetesen olyan írókkal, akik beismerik hibáikat, tévedéseiket és pozitív írásokkal jelentkeznek a lapoknál. Ezeknek meg kell adni a lehetőséget, hogy írásaikat megjelentessék. Másik dolog, hogy ugyanakkor a lapok szerkesztőit és kiadóhivatalok szerkesztőseit is erősíteni kell olyan elvtársakkal, akik tudják biztosítani, hogy káros írások ne jelenjenek meg.

---

⁵² Az 1949–1950-es irodalmi, vagy közismertebb nevén Lukács-vita szinte teljes anyaga megjelent: *Irodalom és demokrácia. A Filozófiai Figyelő Évkönyve 1982. (Szöveggyűjtemény) I–II. kötet.* MTA Lukács Archívum, Bp., 1982. L. még SZERDAHELYI István: *A magyar esztétika története 1945–1975.* Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1976. 112–120.

⁵³ A hozzászóló Révai Józsefnek az 1957. júniusi pártértekezleten elhangzott hozzászólására utal, amelyben Révai a következőket mondta: „Fel akarom vetni Lukács György elvtárs kérdését. Lukács elvtárs nem akar ki. Az ő felelőssége az értelmiség és az értelmiségi ifjúság útvesztésében október előtt történtekért igen nagy. A »sztálinizmus« elleni harc jelszavát ő, az ő tudományos tekintélye fémjelezte. Nyilvánvaló, hogy a »sztálinizmus« elleni harc nálunk sem volt más, mint fűgefalevél a revizionista nézetek álcázására. Lukács elvtárs nagy tudós, különösen a filozófia és az irodalomtudomány területén alkotott maradandót és én személyesen több mint két évtizede barátja és mondhatom, hogy bizonyos értelemben és bizonyos fokig tanítványa vagyok. De az igazságnak még inkább vagyok a tanítványa és barátja, mint Lukácsnak.” *A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos Értekezletének jegyzőkönyve*, i. m. 151–152.

⁵⁴ Lukács György bírálatát SZIGETI József nyitotta meg „Még egyszer a Lukács-kérdésről” című írásával. (*Társadalmi Szemle*, 1957. 7–8. sz.) A több évig elhúzódó bírálat sorozatban Lukács György nem fejthette ki álláspontját.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Feltétlen igaz, hogy folyik differenciálódás az írók körében. Ha azt akarjuk, hogy egészséges irányba haladjunk tovább, nem szabad engedni, hogy ne folytassunk eszmei harcot és csak azokkal vállaljunk együttműködést, akik nyilvánosan állást foglalnak mellettünk. Ebből nem szabad engedni. Ma még én sem tartanám helyesnek, hogy Benjámint és Németh Lászlót bevonjuk addig, amíg nyilvánosan nem foglalnak állást.

Déry írásaival kapcsolatban: ha hasznos ez valamilyen formában számunkra, akkor helyes lenne felhasználni. El lehet képzelni olyan formát is erre, hogy írói aktíván felolvasnak néhányat verseik vagy novelláik közül.

Eszmei harc kérdésével kapcsolatban kaptunk egy cikket a népi írók kérdéséről. Ez jó cikk, hasznos cikk lenne. Írója Andics Erzsébet. Felvetődött a kérdés, közölje-e a lap ezt a cikket, esetleg nem Andics aláírásával, hanem szerkesztőségi cikként, vagy esetleg más aláírásával.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Az anyag nem ad teljesen átfogó és elemző képet az egész kérdéstről. Annak értékeléséhez több hónap kellene, de vannak égetően praktikus kérdések, amihez szükséges a Politikai Bizottság állásfoglalása. Ugyanakkor jó volna, ha néhány, az irodalom kérdését illető alapvető problémát a Társadalmi Szemlében, vagy a Kortárs c. folyóiratban próbálnánk tisztázni. Ilyenek lehetnek: a népiesek útja, a Lukács-kérdés, Németh régi nézeteinek bírálata. Neki helyt kell adni az irodalmi életben, de nem anélkül, hogy meg ne mutassuk hibáit. Révai elvtársnak az az álláspontja, hogy minden hiba forrása Lukács nézete, és ebben a régi vitában teljes mértékben Révainak és Rudas elvtársnak volt igaza, tulajdonképpen irodalmi fronton kivetítése annak az álláspontnak, hogy a pártvezetésben nem voltak hibák. Lukácsnak voltak komoly hibái és jelentékeny mértékben felelős azért, ami itt történt, de ami történt, abban a pártvezetésnek is van felelőssége, és hallgatni erről, a dolog eltorzítása és a régi, szektás hibák mentése volna.

Alá szeretném húzni: eljött az ideje, hogy próbáljunk bizonyos bázist találni, mert a mai helyzet nemcsak kultúrpolitikánk, hanem országos politikánk szempontjából sem jó és nem egészséges. Lényegében nincs irodalmi életünk. Ez persze nem jó dolog, ebből nem vonhatjuk le azt a következtetést sem persze, hogy minden áron irodalmi életet kell teremteni. Irodalmi életet csak abban az esetben lehet teremteni, ha biztosítani tudjuk, hogy az segítse a párt politikáját, és ne akadályozza. Kényszerűségből jobb most, ha nincs irodalmi élet, mintha rossz irodalmi élet lenne. Elvi alapon kell keresni a megegyezést úgy, hogy a fő kérdésekben tegyenek állásfoglalást. Ennek az előfeltételei megértek. A nyilatkozat nem kielégítő, de egy lépés előre, és ha mi határozottságot tanúsítunk, és ők is látják, bennünk is megvan a hajlam, hogy lehetőséget nyújtsunk a munkára, azt hiszem, sikerül elfogadtatni olyan álláspontot, aminek alapján bizonyos fő, alapvető kérdésekben elismerik a párt igazát és elhatárolják magukat saját hibáiktól, valamint a nyugati disszidált íróktól. Amíg a mi íróink hallgatnak, addig a nyugati disszidensek

úgy tudnak fellépni, mint a magyar írók képviselői, akik elmondják azt, „amit a szabadság hiányában az itthoniak nem tudnak elmondani.” Ha mi elő tudjuk segíteni a mi platformunk alapján, hogy megszólaljanak az írók, akkor szétverjük a nyugati disszidens írók ilyen próbálkozását. Ha sikerül az ENSZ Közgyűlése előtt megszólaltatni a mi platformunknak megfelelően vagy ahhoz közelítően az írókat, akkor vége a mesének, hogy a disszidens írók a magyar irodalom képviselői. A mostani nyilatkozatnál azonban több kellene. Ne mi mondjuk, hogy Méray, vagy Zilahy csirkefogó, hanem mondják a magyar írók.

A csoportokat illetően: szerintünk is hiba volna írói csoportokat teremteni, a népieseknek, vagy a volt párttag íróknak lapot adni.

Ami a letartóztatott írók ügyét illeti, engedélyt kellene adni, hogy leveleket tudjanak küldeni, amelyben írnak állásfoglalásukról, esetleg családjuknak küldenék el verseiket, novelláikat. Ez óhatatlanul elterjedne a városban, és mindjárt nem lenne a dolognak olyan éle, hogy ezeket az írásokat kikényszerítették belőlük. Egyébként is az írások minőségén fel lehet ismerni, hogy kényszerből, vagy szívből írták azokat.

Felvetnék én is egy merész ötletet. Nem volna-e meg annak a lehetősége, hogy ezek közül a legkevésbé bűnösöket, vagy azokat, akik legbátrabban és legmesszebbmenően gyakoroltak önkritikát, szabadon engednénk azzal, hogy eljárás folyik ellenük, de szabadlábban vannak. Akkor ő is publikálhatná valamilyen módon nézeteit. És ekkor az egész dolog hitele nagyot nőne. Ilyesmi elő is szokott fordulni.

Andics Erzsébet cikkét olvastam. Nem rossz, bár bizonyos egyoldalúság van benne. Úgy gondolom, nem volna szerencsés ötlet ezt kiadni, mert elkerülhetetlenül kitudódna, hogy ezt Andics írta és nem lehet ezt csinálni anélkül, hogy megnéznénk, Andics elvtársnő most egyetért-e a párt politikájával. Először meg kell tudni, milyen nézetei vannak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az előterjesztésnek az a baja, hogy tulajdonképpen az szülte, hogy néhány konkrét kérdésben intézkedni kell, azután adtunk neki nagy keretet és hangzatos címet: irodalmunk helyzetéről. Ezt mi nem tudjuk megtárgyalni és jóváhagyni. Október óta ez az első határozat, hogy a párt valamilyen szerve irodalmi kérdésekben állást foglal, ez az előterjesztés pedig ezt az igényt nem elégíti ki.

Ehelyett sokkal okosabb volna néhány függő kérdésben állást foglalni. Hogy az irodalomnak milyen jelentősége van, azt az elmúlt évben láttuk. Az íróknak én egyszer meg is mondtam, hogy hozzájuk is a munkás és paraszt tömegeken keresztül vezet az út. Ha itt a pártnak van tekintélye, akkor az írók is kezdik a pártot valamire becsülni. Ha közelednek, azért közelednek, mert változott a politikai helyzet, a párt helyzete stb. Azt hiszem, nekünk a továbbiakban is ezt az utat kell járni. Kell olyan intézkedéseket tenni, hogy ez a folyamat tovább menjen, folytatódjék a differenciálódás stb.

Véleményem szerint helyes, ha a kommunista aktívával kezdünk dolgozni, persze nem úgy, hogy hetenként összehívjuk őket, hanem időközönként. Ennek egyik része, hogy a párttag írókat feltétlen meggyőzéssel és a Szervezeti Szabállyal rá kell szorítani, hogy állást foglaljanak és hagyjanak fel az elvtelen politikával. Az írókkal való foglalkozást illetően nem jó módszer az, hogy állandóan a lapban arról írunk: hallgatnak a magyar írók, vagy nem hallgatnak, írnak a magyar írók, vagy nem írnak. De az sem helyes – ami eddig csak egyszer fordult ugyan elő a Népszabadságnál –, hogy kirángatják a töltőtollat, és azt mondják, hallgatnak a magyar írók, pedig Karinthy is ennyi és ennyi összeget vett fel. Ilyen dolgot újságban kihozni nem szabad, mert ezeknek az íróknak hosszú időre elvesszük a kedvét. A velük való foglalkozás titka, hogy egyénileg kell értékelni és kezelni őket. Hasznos volna, ha azok az elvtársak, akiknek kontaktusa van írókkal, egyénilig is foglalkoznának velük.

Az írók állásfoglalásának szerintem a legkülönbözőbb módja lehetséges. Pl. politikai állásfoglalást jelent a békemozgalomban való részvétel, vagy ha elítéli az imperialistákat, vagy az atomháborúra uszítókat. Igen jó hatású lenne, pl. ha 5 magyar író fellépne egyszerre az atomfegyver betiltása érdekében.

K. m. f.

Fehér Margit⁵⁵

MOL M-KS 288. f. 5. cs. 38. ő. e. Géppel írt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyvön Kádár János és Ságvári Ágnes saját kezű aláírása szerepel. A szó szerinti jegyzőkönyvet Fehér Margit írta alá.

Az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Bizottságának határozata az irodalommal kapcsolatos egyes intézkedésekről megjelent A Magyar Szocialista Munkáspárt határozati és dokumentumai, i. m. 159–161.

Az „Előterjesztés irodalmunk helyzetéről”, az előterjesztés vitájának jegyzőkönyve és a határozat megjelent: Zárt, bizalmas, számozott. Tájékoztatáspolitikai és cenzúra 1956–1963. i. m. 1999. 54–66.

---

⁵⁵ A jegyzőkönyvvezető tévedésből egy oldallal előbb, Orbán László felszólalása végén, a lap alján írta alá a jegyzőkönyvet.

MELLÉKLET

MSZMP Központi Bizottság
Szigorúan bizalmas!

A Központi Bizottság végrehajtási utasítása a párttagság összeírásával és a tagsági könyvcseré végrehajtásával kapcsolatos teendőről

(A megyei, budapesti pártbizottságok, a budapesti-kerületi, a megyei jogú városok, a járások, a járási jogú városok pártbizottságai részére)

Az MSZMP Politikai Bizottságának 1957. augusztus 6-i határozata alapján a párttagsági könyv és tagjelölt igazolványok cseréjét 1957. december 15. és 1958. január 15. között kell végrehajtani. A tagkönyvek, tagjelölt igazolványok cseréje azért szükséges, mert a tagkönyvek és tagjelölt igazolványok ideiglenesek, és a jelenleg érvényben lévő tagkönyvek 1957. december 31-én lejárnak.

I. Előkészítő feladatok

1. A budapesti, megyei, budapesti-kerületi, a megyei jogú városok, a járások, a járási jogú városok pártbizottságai tekintsék a tagkönyvcseré végrehajtását az egész pártbizottság fontos politikai és szervezeti feladatának. Figyelmesen tanulmányozzák át a Központi Bizottság útmutatóját és ennek pontos, időben való végrehajtása érdekében fokozottan ellenőrizték az alsóbb pártszervek, illetve az alapszervezetek ezzel kapcsolatos munkáját. Minden tagkönyv-kiállítás jogú pártbizottságon a Párt- és Tömegszervezetek Osztály vezetője felelős a tagkönyvcseré lebonyolításáért, aki segítséget ad, ellenőriz, és rendszeresen tájékoztatja a pártbizottságot a határozat végrehajtásáról.

2. A Népszabadság, a Pártélet, a helyi és üzemi sajtó, faliújságok, népnevelő füzetek stb. októberben rendszeresen foglalkozzanak a tagkönyvcserével, a párttagok és a tagjelöltek összeírásával, a pártbizalmiak feladataival, a tagdíjfizetéssel, a párttagság, a párttagsági könyv jelentőségével, a belső pártélet javításával, a párttagok aktivizálásával és a pártmunkába való fokozott bevonásával.

Az októberi taggyűléseken az alapszervezetek vitassák meg a tagkönyvcserével kapcsolatos tennivalókat és az átjelentkezés fontosságát.

A megyei, a budapesti pártbizottságok ellenőrizték és segítik a pártbizottságok és az alapszervezetek tagkönyvcseré munkáját, különösen az átigazolásokat pontos, gyors végrehajtását.

3. A budapesti-kerületi, a megyei jogú városok, járások, a járási jogú városok pártbizottságaihoz a tagkönyvcseré idejére minden 1000 párttag után 1957.

december 8–22-ig megbízható párttagokból kisegítő adminisztrátort kell felvenni. Ezek számára december első hetében egynapos kioktatást és írás tanfolyamot kell tartani nyomtatott írás gyakorlására, hogy a tagsági könyvek szabályos, olvasható írással legyenek kiállítva. Az adminisztrátorok kiválogatásánál ügyelni kell arra, hogy azok már eredetileg is jó kézírással rendelkezzenek.

4. A tagsági könyvek kiállításához a biztonság szempontjából megfelelő helyiségről kell gondoskodni. A munka zavartalansága érdekében olyan helyiséget kell biztosítani, ahová illetéktelenek nem juthatnak be és egyetlen tagsági könyv sem veszhet el.

II. A párttagság összeírásával kapcsolatos feladatok

1. A párttagok és tagjelöltek összeírását 1957. november 15-től december 8-ig kell végrehajtani. Ezt megelőzően pontosan meg kell állapítani, hogy alapszervezeteinknél hány tag és tagjelölt van, ennek megfelelően kell legkésőbb november 10-ig eljuttatni a budapesti-kerületi, megyei jogú városi, járási, járási jogú városi, üzemi pártbizottságok részére a tag, illetve tagjelölt összeíró lapokat és egyéb nyomtatványokat.

2. Az összeíró füzetekből 3 fajtát kell leküldeni: az alapszervezetek taglétszámának megfelelően 20, 50 és 100 tag és tagjelölt beírására alkalmas összeíró füzeteket.

3. A budapesti, megyei pártbizottságok, a budapesti-kerületi, megyei jogú városi, járási, járási jogú városi pártbizottságok készítsenek konkrét tervet az alsóbb pártszervezetek ellenőrzésére. Legfontosabb feladat a végrehajtási utasítás betartását ellenőrizni, hogy egyetlen párttag se maradjon ki az összeírásból, és akadályozzák meg, hogy olyan párttagsági könyvhöz jusson, aki nem párttag.

Az előkészítés és végrehajtás során fokozottan kell tudatosítani a párttagok megbecsülését és fel kell lépni a párttagok ügye iránt esetleg megmutatkozó közömbösség, bürokrácia, lélektelenség ellen. A legnagyobb gonddal kell eljárni minden párttag és tagjelölt ügyében.

Állandóan és rendszeresen ellenőrizni kell a párttagság összeírásának menetét, azt megelőzően a pártszervezetekhez tartozó tagság pontos létszámát és az alapszervezeti nyilvántartás rendezését. Különösen az adatok pontos kitöltésére kell nagyon ügyelni.

4. A budapesti-kerületi, megyei jogú városok, járások, járási jogú városok, üzemi pártbizottságok az alapszervezetek által – legkésőbb december 8-ig – beküldött összeíró lapok alapján egyeztessék saját nyilvántartásukat. Pótolják a hiányzó adatokat, vezessék rá a meglévő kartonokra az összeíró lapok új adatait. Azonnal tisztázzák az esetleges eltéréseket és a valóságnak megfelelően helyesbítsék azokat. A decemberi változásjelentést kivételesen az alapszervezetek december 8-ig, a tagkönyv kiállítási joggal rendelkező pártbizottságok december 15-ig küldjék a budapesti és a megyei pártbizottságoknak. A budapesti és a megyei pártbizottságok a decemberi változásjelentést a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályának december 20-ig küldjék meg.

III. A tagsági könyvek kiállítása

1. A nyilvántartás és az összeíró lapok egyeztetése után az összeíró lapok alapján 1957. december 8-tól december 22-ig ki kell állítani az új tagsági könyveket, illetve tagjelölt igazolványokat. *A tagsági könyvek, tagjelölt igazolványok kiállításánál a következőkre kell nagyon ügyelni:*

- a) csak a Központi Bizottság által leküldött vegytintával szabad a tagsági könyveket, tagjelölt igazolványokat kiállítani;
- b) az adatokat nyomtatott betűvel, tisztán, jól olvasható írással kell kitölteni; ügyelni kell, hogy egyetlen betűt vagy számjegyet se írjanak el, mert az a tagsági könyv elrontását jelenti;
- c) semmiféle javítást, radírozást, kaparást, áthúzást a tagsági könyvben végezni nem lehet;
- d) foglalkozásnál az *eredeti foglalkozást* kell beírni;
- e) be kell írni a munkahelyet és pontos lakcímet (város, község, utca, házszámot);
- f) a párttagsági könyvbe a fénykép beragasztása kötelező. Erre a célra szokásos igazolványképet kell felhasználni. A fénykép beragasztását a pártszervezetek végzik.

2. A tagsági könyveket, tagjelölt igazolványokat – a Központi Bizottság által leküldött vegytintával – tagkönyv kiállítási joggal rendelkező pártbizottságok titkárai személyesen, kézzel írják alá.

3. A tagsági könyvek, tagjelölt igazolványok kiállítása után rá kell vezetni az új tagsági könyv számát az összeíró lapra, a nyilvántartásban (fonetikai) meglévő nyilvántartási kartonokra.

4. A tagkönyv, tagjelölt igazolvány kiállításával egyidőben ki kell állítani a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályára felküldendő indexet, amelynek a tagkönyvvel, tagjelölt igazolvánnyal azonos sorszáma van.

5. A tagkönyvek, tagjelölt igazolványok kiállítását, az adatok átvezetését, az összes munkafolyamatokat gondosan, minden kis részletre kiterjedő figyelemmel kell megszervezni, hogy a könyvek kiállítása és az összes munkafolyamatok zavartalanul folyjanak.

6. A kiállítás során elrontott könyveket azonnal érvényteleníteni kell oly módon, hogy az első oldalt tintával, két keresztvonással áthúzzák, és a sorszámkönyvbe bevezetik, hogy „Rontott”. A rontott könyveket indexszel együtt a tagsági könyvek kiállításának befejezésekor sorszám szerint, listával kell felküldeni a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályára. (A rontott könyvek listáját 3 példányban kell elkészíteni. Minden egyes tagkönyvvel és indexszel – az elrontottal is – pontosan el kell számolni.

IV. Tagsági könyvek továbbítása a pártbizottságokhoz és az alapszervezetekhez

1. A tagsági könyvek kicserélést minden budapesti-kerületi, megyei jogú városi, járási, járási jogú városi pártbizottság területén 1957. december 15-én meg kell kezdeni és január 15-ig be kell fejezni.
2. A budapesti-kerületi, a megyei jogú városi, a járási, a járási jogú városi pártbizottságok a kiállított tagsági könyveket, tagjelölt igazolványokat alapszervezetenként csomagolva az összeíró füzet alapján adják át az alapszervezeti titkárnak. A tagkönyvek, tagjelölt igazolványok átvételét az alapszervezet titkára az összeíró füzetben aláírásával igazolja. A pártbizottság részéről a könyveket átadó elvtárs is az összeíró füzetben az átadást aláírásával igazolja.
3. A tagsági könyveket csak a párt autóján (Budapest kivételével) szabad szállítani, lehetőleg azon a napon, amikor a tagsági könyveket, tagjelölt igazolványokat a *taggyűlésen kiosztják*.
4. A budapesti kerületek, a megyei jogú városi, járási, járási jogú városi pártbizottságok a hozzájuk beküldött régi tagsági könyveket, az összeíró lapokat, az indexet, valamint az új párttagsági könyvért, tagjelölt igazolványért járó pénzről az elszámolást a budapesti, megyei pártbizottságokhoz 1958. február 15-ig továbbítják. Azokat az új párttagsági könyveket, amelyeket valamilyen oknál fogva nem osztottak ki a párttagoknak, 1958. február 15-ig kell eljuttatni a jegyzőkönyvekkel együtt a budapesti, megyei pártbizottságoknak.
5. A budapesti, megyei pártbizottságok a régi tagsági könyveket, az összeíró lapot, a kiadott tagsági könyvek, tagjelölt igazolványok indexeit és a visszamaradt új könyveket 1958. március 15-ig juttassák el a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályára. Az új tagsági könyvekért, tagjelölt igazolványokért járó összeget a Központi Bizottság Gazdasági Osztályára kell továbbítani.

V. Tagsági könyvek kiállítása és továbbítása változások esetén

1. A pártbizottságok törekedjenek arra, hogy a párttagság mozgását a legkisebb mértékre csökkentsék és decentralizálást vagy hasonló átszervezést a tagsági könyvcseré ideje alatt lehetőleg ne engedélyezzenek.
2. Ha az összeírás után a párttag eltávozik az alapszervezetből, a tagsági könyvét ne a régi alapszervezethez küldjék, hanem a budapesti és a megyei pártbizottság juttassa el személyesen a párttagnak.
3. Ha a párttag más megyébe, Budapestre, Budapestről vidékre távozik, akkor a megyei, illetve a budapesti-kerületi pártbizottság az átjelentő alapján levélben kérje a tagsági könyv átküldését attól a megyei, budapesti-kerületi pártbizottságtól, ahonnan a tag érkezett. A tagsági könyvet kiállító pártbizottság köteles a tagsági könyvet a kérő pártbizottsághoz eljuttatni. A tagsági könyvek küldése csak az állami futárszolgálaton keresztül történhet és csak a megyei, illetve budapesti pártbizottság címére.

4. Ha a tag és tagjelölt összeírás után, november–december hónapban tagjelöltet tagnak vettek fel, akkor ki kell állítani a részére egy régi (1957. évre szóló) tagsági könyvet, amibe be kell jegyezni az összeírás megtörténtét, helyét és keltét. Egyidejűleg a budapesti-kerületi pártbizottságon, a megyei jogú városi, járási, járási jogú városi pártbizottságnak kell kitölteni róla egy „párttag összeíró lap”-ot, hozzá kell kapcsolni a „tagjelölt összeíró lap”-ját és ki kell állítani részére egy új tagsági könyvet. Ezeknek az új tagoknak a nevét pótlólag be kell vezetni az összeíró füzetbe azzal a megjegyzéssel, hogy „új tag”.

A januárban felvett párttagok, tagjelöltek már új tag-, tagjelölt könyvet kapjanak.

5. A megyei, illetve kerületi pártbizottságok külön felelőst jelöljenek a pártiskolákhoz, akik ellenőrzik az iskolán levő párttagok összeírását, az összeíró lapok helyes és pontos kiállítását és továbbítását. Ezeknek az összeíró lapoknak továbbítása más megyékbe vagy Budapestre, szintén csak az állami futárszolgálaton keresztül történhet, a megyei, illetve a kerületi pártbizottságok címére.

6. Az új tagsági könyveket csak az MSZMP tagsági könyvek visszaadása ellenében lehet kiadni. Ha az összeírás megtörténte után valaki elvesztette tagsági könyvét, csak az alapszervezet döntése és a felsőbb pártbizottságok jóváhagyása alapján kaphatja meg az új tagsági könyvét.

7. Az összeírás megtörténte után kizárt, meghalt párttagokat jelenteni kell a rendes havi változásjelentésen, az összeíró lapjukra rá kell vezetni, hogy meghalt vagy kizárt. A tagsági könyvcseréje ideje alatt a havi változásjelentést, december kivételével, rendszeresen a szokott módon kell felküldeni a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályára.

Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága

7.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. augusztus 13-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 példában. Szné.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. augusztus 13-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Nemes Dezső, Rónai Sándor elvtársak

Napirend:

1. Szóbeli beszámoló az ellenforradalmi szervezkedés vizsgálatának eredményéről

Előadó: Biszku Béla elvtárs

2. Határozat a földműves szövetkezetek¹ politikai, gazdasági és szervezeti megszilárdítására

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

3. Javaslat a külföldi kiutazásokkal kapcsolatban

Előadó: Szilágyi Dezső elvtárs

Meghívott: Sík Endre elvtárs

4. Javaslat a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére

Előadó: Szirmai István elvtárs

Meghívott: Barinkai Oszkárné elvtársnő

5. Tájékoztató jelentés a katolikus egyházban kialakult jelenlegi helyzetről

Előadó: Horváth János elvtárs

6. F/4 jelű a pártapparátus védett munkahelyével kapcsolatos jelentés

Előadó: Laczkó Pálné elvtársnő

Meghívottak: Ligeti Jenő, Oczel János, Lesták István elvtársak

7. BM javaslata a vezető elvtársak biztosításával kapcsolatban

(Biszku elvtárs szóbeli előterjesztése)

8. Személyi javaslatok

9. Különfélék

---

¹ Helyesen: termelőszövetkezetek.

1. Szóbeli beszámoló az ellenforradalmi szervezkedés vizsgálatának eredményéről

Előadó: Biszku Béla elvtárs

A Politikai Bizottság a beszámolót zárt ülésen tárgyalta meg.²

2. Határozat a termelőszövetkezetek politikai, gazdasági és szervezeti megszüldésére

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Rónai Sándor, Nemes Dezső, Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság a határozatot elfogadja. A következőkre hívja fel a figyelmet:

A határozatban lévő szövegezésbeli ellentmondásokat ki kell küszöbölni. További komoly stiláris javítások szükségesek.

Meg kell mondani a határozatban, hogy a tsz-ben működő agronómusok fizetéséhez az állam átmeneti időszakra, 1 évig nyújt segítséget.

A közös állatállományról szóló résznél egyértelműen kell meghatározni, hogy ahol a feltételek megvannak, ott november 1-ig kötelesek a termelőszövetkezetek a közös állatállományt létrehozni. Ahol nincsenek meg a feltételek, ott 1 év alatt kell ezt megteremteni.³

Az 500 kat. holdon felüli termelőszövetkezetek elnökeinél ne a leváltás tényét jelentsék a megyei pártbizottságnak és a megyei tanácsnak, hanem tegyenek javaslatot az elnök leváltására. Végző soron az elnök személyéről a tsz tagsága dönt.

A határozatban ne rögzítsük, hogy meddig legyen az elnök funkcióban.⁴

A jövedelemből kifizetendő földjáraadék arányát a közgyűlés döntse el.⁵

A műtrágya hitelt a tsz-ek készpénzben, vagy terményben egyenlítsék ki.⁶

---

² A beszámolóval kapcsolatban nem állnak rendelkezésre dokumentumok.

³ A november 1-jei határidő a határozatba nem került bele. (*A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai*, m. 142.)

⁴ Az előterjesztésben 3-5 év szerepel, továbbá az, hogy „Ennek leteltéig a termelőszövetkezet elnökét leváltani általában nem lehet. Kivételek, ha az elnök korrupciót vagy más bűncselekményt követ el.” A határozatban e mondatok nem szerepelnek, az elnökválasztást pedig több évben állapítja meg.

⁵ Az előterjesztés a jövedelemnek csak „kisebb részét” engedte földjáraadékként kifizetni. A határozat ezt megtartva egészült ki a közgyűlési jogra vonatkozó megállapítással.

⁶ Az előterjesztés csak a készpénzfizetés lehetőségét tartalmazta.

A Politikai Bizottság a mellékletben feltüntetett összezszerúségről nem határoz. Azt a Földművelésügyi Minisztérium előterjesztése alapján a Minisztertanács döntse el.⁷

A határozatot ismertetni kell augusztus 17-én, szombaton tartandó megyei titkári értekezleten, valamint egy későbbi időpontban összehívandó megyei tanácselnöki megbeszélésen.⁸

A határozat jelenjen meg a Pártéletben.⁹

A Politikai Bizottság helyteleníti Dögei elvtárs módszerét, amely abban nyilvánult meg, hogy a határozati javaslattal kapcsolatban aláírásával egyetértését fejezte ki, ugyanakkor egy levéllel fordult Fock elvtárhoz, amely szerint nem ért vele egyet.¹⁰

Megbízza Apró Antal és Fehér Lajos elvtársakat, beszéljék meg az FM vezetőivel, hogy a határozatot milyen módon fogják végrehajtani.

3. Javaslat a külföldi kiutazásokkal kapcsolatban

Előadó: Szilágyi Dezső elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János, Apró Antal, Kiss Károly, Fock Jenő elvtársak

A javaslat az előterjesztett formában nem valósítható meg, túlzásfolt.¹¹

A Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya a Külügyminisztériummal közösen beszéljen a kínai és cseh elvtársakkal. Mondják meg őszintén, hogy a mi jelenlegi helyzetünkben (az ENSZ Közgyűlésének közelgő ülés-

⁷ Az előterjesztés a termelőszövetkezetek megerősítéséhez az 1957-es évre 36 millió Ft többlet-költséget irányzott elő tenyészállatok felvásárlásához szükséges dotációra, tsz-vezető képzésre és szakemberek alkalmazása esetén állami fizetés-hozzájárulásra. A Minisztertanács a mezőgazdasági termelőszövetkezetek megerősítésével kapcsolatos csomagtervről két fordulóban, az 1957. december 5-i vita után december 23-án döntött. Az ekkor hozott 3004/1958. (I. 4.) sz. MT határozat az 1957-es esztendőre már nem tartalmazott előírásokat. (MOL XIX-A-83-a 172. d.)

⁸ Az 1957. augusztus 17-i megyetitkári értekezlet jegyzőkönyvét l. MOL M-KS 288. f. 21. cs. 1957/1. ő. e. A tanácsok végrehajtó-bizottságai elnökeinek értekezletére 1957. szeptember 4-én került sor. A jegyzőkönyvet l. MOL XIX-A-2-gg 49. d.

⁹ A határozat a Pártélet 1957. 2. számában jelent meg, de tévesen titkársági határozatként 1957. augusztus 13-i dátummal.

¹⁰ Az előterjesztésen Dögei Imre sajátkezű aláírása is szerepel. A miniszter „Milyen irányba fejlesszük a mezőgazdaságunkat?” címmel Fock Jenőhöz eljuttatott elaborátumát l. MOL M-KS 288. f. 17. cs. 2. ő. e.

¹¹ Az előzményekre l. a 6. sz. dokumentumot. Az előterjesztés a vietnami, mongóliai és NDK-beli látogatások elhalasztását javasolta. Ehhez kapcsolódott a határozat kínai és csehszlovák útra vonatkozó része.

szaka, valamint az itthoni munka miatt) nem tudjuk megoldani, hogy a párt és a kormány vezetői ilyen huzamos időig külföldön tartózkodjanak.¹²

A javaslatot a Politikai Bizottság az alábbiak szerint módosítja:

1.) Szeptember 8–12. között mongol párt- és kormánydelegáció látogatása Budapesten.¹³

A delegáció tagjai: Kádár János elvtárs a delegáció vezetője, Münnich Ferenc, Kiss Károly, Sebes István¹⁴ és Garasin Rudolf elvtársak.

2.) Szeptember második felében (20–30[-a] között) magyar párt- és kormánydelegáció látogatása Romániába[n].¹⁵

A magyar delegáció tagjai: Kádár János elvtárs a delegáció vezetője, Marosán György, Incze Jenő, Csergő János,¹⁶ Sebes István és Keleti Ferenc elvtársak.

3.) Október hónapban osztrák–magyar pártközi tárgyalások Budapesten.

A magyar delegáció tagjai: Marosán György elvtárs, a delegáció vezetője, Kiss Károly, Münnich Ferenc, Fock Jenő és Szilágyi Dezső elvtársak.¹⁷

4.) Október második felében (az időpontot a német elvtársakkal egyeztetni kell) magyar párt- és kormánydelegáció látogatása a Német De

---

¹² A kínai utat tíz napra, a csehszlovákokot hét napra tervezték. A párt és a kormány külföldi útjainak tervével a Minisztertanács is foglalkozott 1957. augusztus 15-én. Kiss Árpád és Kállai Gyula felszólalása után a testület úgy döntött, hogy mielőtt a kínai út elhalasztását kérné, diplomáciai úton tájékoztodik ennek fogadtatásáról. Amennyiben a kínaiak a halasztási kérelem miatt neheztelnének, úgy attól el kell állni. (MOL XIX–A–83–a 169. d.) A következő, augusztus 22-i minisztertanácsi ülésen a kínai meghívás elfogadásáról és a romániai elhalasztásáról határoztak. (Uo.) A kínai úttal kapcsolatos döntésről l. még a 8., 10. és 12. sz. dokumentumot. A Kínába menő delegációval a Minisztertanács 1957. szeptember 13-án foglalkozott (3403/1957. sz. k. h. MOL XIX–A–83–a 170. d.), majd szeptember 19-én döntött. Az útról szóló beszámolót l. a 13. sz. dokumentumban.

¹³ Ez az előterjesztésben is így szerepel. A mongol küldöttséget J. Cedenbal vezette. (*Népszabadság*, 1957. szeptember 8–12).

¹⁴ Az előterjesztésben Horváth Imre szerepel. A magyar kormánydelegáció összetételéről a Minisztertanács 1957. augusztus 29-i ülésén döntöttek. (3378/1957. sz. MT határozat. MOL XIX–A–83–a 169. d.) Az eseménnyel kapcsolatban l. még a 11. sz. dokumentumot.

¹⁵ A delegáció kiutazásának elhalasztásáról l. a 8. sz. dokumentumot. Magyar párt- és kormánydelegáció Kádár János vezetésével 1958. február 20. és 28. között járt Romániában.

¹⁶ Az előterjesztésben: Czottner Sándor.

¹⁷ Az előzményekről l. a 4. sz. dokumentumot. Az osztrák kommunista párt küldöttsége 1957. október 18. és 25. között tartózkodott Magyarországon. Az MSZMP és az AKP tárgyalásairól kiadott közös nyilatkozat az 1957. október 26-i napilapokban jelent meg.

mokratikus Köztársaságba[n]. A delegáció személyi összetételére később kell javaslatot tenni.¹⁸

5.) November első felében magyar párt- és kormánydelegáció utazása a Szovjetunióba a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmából.¹⁹

Amennyiben a kínai elvtársaknak megfelel, januárban sor kerülhetne a megbeszélésekre. Ha a kínai elvtársak a Kínai Népköztársaság megalakulásának 8. évfordulójára nemzetközi demonstrációra készülnek, akkor mi sem zárkozhatunk el ez elől.²⁰

A cseh elvtársakkal a tárgyalásokra vonatkozóan későbbi időpontban kell megállapodni.²¹

A Politikai Bizottság a baráti országokkal való tárgyalásoknál felhívja a figyelmet arra, hogy a további deklarációk helyett inkább rövid közlemény, tájékoztatás jelenjen meg a megbeszélésekről. Az utazások jellege ennek megfelelően baráti látogatás legyen.

4. *Javaslat a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére*

Előadó: Szirmai István elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Nemes Dezső, Kállai Gyula, Kádár János, Barinkai Gyuláné²² elvtársak

A Politikai Bizottság a javaslatot az alábbi módosításokkal fogadja el:

1.) A felhívást a magyar dolgozó néphez a Nagy Októberi Szocialista Forradalom

---

¹⁸ Az utazásra a határozatban szereplő időpontban nem került sor. Az 1958 márciusában München Ferenc vezetésével az NDK-ban tartózkodó magyar delegáció személyi összetételével a Politikai Bizottság nem foglalkozott. A Minisztertanács 1958. március 6-án hozott erről döntést. (3084/1957. (III. 6.) sz. MT határozat MOL XIX-A-83-a 175. d.)

¹⁹ Ez a kiutazás az előterjesztésben nincs benne. A Minisztertanács 1957. október 24-én hozott határozatot a magyar kormánydelegáció összetételéről. Vezetője: Kádár János, tagjai: Dobi István, Münnich Ferenc, Rónai Sándor, Fock Jenő. (3469/1957. sz. MT határozat. MOL XIX-A-83-a 170. d.) L. még a 15. sz. dokumentumot. (Dobi István betegsége miatt nem utazott Moszkvába.)

²⁰ A kínai útról l. a 8. sz. dokumentumot.

²¹ A Politikai Bizottság 1957. december 28-án foglalkozott az 1958. évi nemzetközi látogatási tervvel. Ebben a magyar párt- és kormánydelegáció csehszlovákiai útját 1958 májusára tervezték (L. a 27. sz. dokumentumot). A látogatásra végül 1959 februárjában került sor.

²² Helyesen: Barinkai Oszkárné.

40. évfordulója méltó megünneplésére a párt és a kormány, valamint a kiküldött társadalmi bizottság tegye meg.²³

2.) A tézisekkel kapcsolatban újabb bizottság kiküldése nem szükséges. A PB által kiküldött társadalmi bizottság végezze ezt a munkát.

3.) Nem helyes, hogy a kormány és a SZOT Elnökségének felhívása jelenjen meg munkaversenyre. Biztosítani kell azonban az alulról jövő kezdeményezéseknek a legmesszebbmenőkig való támogatását és a sajtóban, valamint a rádióban való publikálását.

4.) Jelenjen meg miniszteri rendelet, mely az iskolákban november 7-én, erre az évre – a 40. évforduló tiszteletére – iskolai szünnapot rendel el.²⁴

November 7. munkaszüneti nap ne legyen.

Az iskolákban a megemlékezést az utolsó tanítási napon kell megtartani.

Falun ne csak az iskolákban legyenek ünnepségek, hanem a termelőszövetkezetekben, a gépállomásokon, stb. az összes társadalmi szervek összefogásával.

Egy központi ünnepség legyen az Operaházban. A munkahelyeken – gyárakban, tsz-ekben, gépállomásokon stb. – szintén egységes ünnepségek legyenek.

5.) A Tudományos Akadémia ünnepi közgyűlését tartsa meg, de a tudományos intézetek ünnepi üléseit erőltetni nem szabad.

A PB felhívja a figyelmet arra, hogy az évforduló megünneplésére szervezett megmozdulásokat a párt vezetésével a Hazafias Népfrent szervezze, és ezt a munkát segítsék a különböző tömegszervezetek és társadalmi szervezetek. Ne tartsanak a különböző szervek külön ünnepeket.

---

²³ 1957. szeptember 20-i dátummal jelentek meg az MSZMP KB és a kormány által kiküldött előkészítő bizottság irányelvei a NOSZF 40. évfordulója megünneplésére Magyarországon a Népszabadság 1957. szeptember 22-i száma mellékleteként. A magyarországi program ismertetője a szeptember 25-i lapban látott napvilágot. Kádár János témához kapcsolódó cikke a Pravdában október 9-én, a Népszabadságban október 10-én jelent meg A munkás nemzetköziség és a Szovjetunió címmel. Az SZKP jelszavait pedig október 18-án tette közzé a Népszabadság. Az előkészítő bizottság felhívását a magyar társadalomhoz a Népszabadság és a Magyar Nemzet november 3-án címlapon közölte.

²⁴ A Művelődésügyi Minisztérium 1957. október 4-én kiadott utasítása értelmében november 7-e az összes alsó, közép és felsőoktatási intézményben oktatási szünnap. Ugyanakkor érvényben maradt a kormány 16/1956. sz. rendelete november 7-e munkanappá nyilvánításáról. L. *Népszabadság*, 1957. november 6.

A kulturális rendezvények időbeosztását úgy kell megtervezni, hogy ezek ne az évforduló hetére koncentrálódjanak, hanem a politikai előkészítés érdekében folyamatosan.

Felül kell vizsgálni és csökkenteni kell a sportrendezvényekre vonatkozó részt.²⁵

7.) Fel kell venni a kapcsolatot a szovjet elvtársakkal a szovjet tisztok kitüntetésére vonatkozóan.

8.) A Fővárosi Tanács november 7. előtt ünnepélyes határozatot hozzon nyilvánosságra arról, hol kívánja felállítani a Lenin-szobrot.²⁶

9.) Revízió alá kell venni az évforduló alkalmából megjelenő magyar műveket és csökkenteni kell a szovjet művek kiadását is.²⁷

Felelős: Kállai Gyula és Szirmai István elvtárs

10.) A Politikai Bizottság elutasítja a jelvény kiadására vonatkozó javaslatot. Figyelmezteti a Kossuth Könyvkiadó vezetőjét, hogy a jövőben kizárólag csak párthatározat alapján fogjanak országos jellegű munkához.²⁸

5. Tájékoztató jelentés a katolikus egyházban kialakult helyzetről²⁹

Előadó: Horváth János elvtárs

Hozzászólt: Kádár János elvtárs

A Politikai Bizottság a jelentést és a javaslatokat tudomásul veszi és főbb vonalaiban helyesli.

²⁵ Az előterjesztés szerint országos, megyei és helyi Sportrendező Bizottságoknak kell alakulni, amely lehetőség szerint még községi szinten is stafétákat, háztömb körüli kerékpár és motoros versenyeket, kosárlabda, röplabda, asztalitenisz és sakkturnákat szervez. E mellett tervbe vették egy nemzetközi labdarúgóturna, a magyar-szovjet határig tartó staféta és nemzetközi sporttalálkozó rendezését. A határozat a bizottságok létrehozását fenntartotta, versenyek helyett azonban díszturnák, sportünnepélyek rendezését irányozta elő.

²⁶ A Lenin-emlékmű felállítását 1957 áprilisában szovjet diplomaták is felvetették. (MOL XIX-J-1-j 9. d. IV-138/2. t.) A szobor Dózsa György úti helyéről, valamint arról, hogy a Fővárosi Tanács e döntését 1957. november 4-i ünnepi ülésén hozza, a Titkárság 1957. szeptember 7-i ülése hozott határozatot. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 135.) A fővárosi tanács végrehajtó bizottságának határozata a Lenin-szobor és a Magyar Tanácsköztársaság emlékművének felállításáról. *Népszabadság*, 1957. november 2.

²⁷ Az előterjesztés összesen 27 könyv kiadását tervezte, amelynek közel fele szovjet szerző műve lett volna.

²⁸ Az előterjesztésben: „A Kossuth Könyvkiadó hozzon forgalomba a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmából jelvényeket.”

²⁹ Az előterjesztésül szolgáló tájékoztató jelentést l. a dokumentum mellékletében.

Támogatni kell, hogy Grósz és a püspöki kar megírja és eljuttassa a pápának tiltakozását.

Badalik Bertalan veszprémi püspök működését meg kell vonni, arra való hivatkozással, hogy demokráciaellenes tevékenységéért több ízben figyelmeztetésben részesült.

Biztosítani kell a mellettünk álló békepapokat az állam támogatásáról.

6. F/4 jelű a pártapparátus védett munkahelyével kapcsolatos jelentés³⁰

Előadó: Laczkó Pálné elvtársnő

Hozzászóltak: Lesták István és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság a jelentést tudomásul veszi és a következő határozatot hozza:

Egyetért a Szabadság téri lejáró befejezésével.³¹

Utasítja az OT elnökét, hogy az ehhez szükséges 1,5 millió Ft-ot részben az 1957-es évben (800 000 Ft), részben 1958-ban biztosítsa, ne csak pénzben, hanem anyaggal is.³²

Az állagmegóvás érdekében évenként 250 000 Ft-ot bocsásson a BM Légoltalmi Parancsnokság rendelkezésére.

7. BM javaslata a vezető elvtársak biztosításával kapcsolatban

(Biszkú [Béla] elvtárs szóbeli előterjesztése)

A Politikai Bizottság az előterjesztést a következő ülésén tárgyalja meg.³³

8. Személyi javaslatok

Párt- és Tömegszervezetek Osztály javaslatai:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Kökény István elvtársnak, a Szolnok megyei tanács VB elnökének visszahívását;

Oláh György elvtársat a Szolnok megyei tanács VB elnökének.

---

³⁰ Az Akadémia utcai volt párház-együttes alatti hosszabb tartózkodásra alkalmas 220 férőhelyes, politikai irányító munka folytatását is lehetővé tevő, 1952-től épülő atombiztos óvóhelyről van szó.

³¹ Kihúzza: „és ezzel a műtárgy befejezésével”.

³² A műtárgy befejezéséhez a hároméves tervidőszakban 20 millió Ft-ra lett volna szükség.

³³ L. a 9. sz. dokumentumot.

Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya javaslatai:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Ráth Károly elvtársat, a Magyar Népköztársaság athéni követsége vezetőjének.

Elutasítja Szücs Ferenc elvtársra vonatkozó javaslatot.³⁴ A Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya a Külügyminisztériummal közösen tegyen megfelelő javaslatot a kairói magyar nagykövetség vezetőjére.³⁵

9. Különfélék

a.) *Esti Hírlapra vonatkozó javaslat*³⁶

A Politikai Bizottság a javaslatot leveszi napirendről.

Nem ért egyet Gács László elvtársra vonatkozó javaslattal, mivel két héttel ezelőtt erősítette meg, hogy a Rádiónál maradjon.³⁷

A Rádió vezetésére vonatkozó javaslatot összefüggéseivel hozzák a Politikai Bizottság elé, ahol az azzal foglalkozó elvtársak vegyenek részt.³⁸

b.) *Molnár Erik elvtárs kiküldése az Interparlamentáris Unió londoni konferenciájára*

A Politikai Bizottság a jelentést tudomásul veszi.³⁹

---

³⁴ Szücs Ferenc kairói követi kinevezésének ügye először 1957. május 21-én került az Ideiglenes Intéző Bizottság elé. A javaslatot a testület nem fogadta el és megbízta a KB Káderosztályát, hogy Szücs Ferenc 1956. október–novemberi magatartásával kapcsolatos bejelentés alapján indítson vizsgálatot ellene. A vezető kádereket felülvizsgáló bizottság jelentése 1958. február 4-én került a Politikai Bizottság elé. Szücs megrovásban és a külügyi munkától való eltiltásban részesült. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 64. ő. e.)

³⁵ Sziójártó Lajos kinevezéséről l. a 3383/1957. (VIII. 29.) sz. MT határozatot (MOL XIX–A–83–a . 169. d.) és a 116/1957. (IX. 27.) sz. NET határozatot. MOL XVIII–2–a–116/1957. (25. d.) Sziójártó Lajos 1957. október 28-án adta át megbízólevelét az Egyesült Arab Köztársaság elnökének.

³⁶ „Javasoljuk, hogy az Esti Hírlap augusztus 1-től a Budapesti Pártbizottság lapja legyen. Ennek megfelelően a lap fejlécéről távolítsuk el a »független« megjelölést és szervezzük át a lap szerkesztőbizottságát.” Az előterjesztés a személyi javaslatok között Baló László helyett Gács László javasolta főszerkesztőnek, amivel szemben Bárd András írásos ellenvéleményt fejtett ki.

³⁷ L. a 3. sz. dokumentumot.

³⁸ A Magyar Rádió pártbizottsága tudomást szerezve Gács László áthelyezési tervéről 1957. augusztus 2-i keltezéssel levelet írt a Politikai Bizottságnak. Ebben a Rádió vezetésében bekövetkező zavarokra és Gács László egészségi állapotára való hivatkozással az áthelyezés ellen léptek fel.

³⁹ A Politikai Bizottság 1957. július 30-án elutasította Molnár Erik kiküldését (l. az 5. sz. dokumentumot). Molnár Erik azonban tagja volt és így szavazati joggal rendelkezett az Unió Tanácsában. Az ülésen ráadásul részleges tisztújítás is napirendre került. Kiküldése tehát elengedhetetlenné vált.

c.) *Szeptember 1-i bányász napok megünnepléséről*
(Fock Jenő elvtárs szóbeli javaslata)

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy
Sajószentpéteren Apró elvtárs,
Salgótarjánban Biszku elvtárs,
Tatabányán Kádár elvtárs,
Zala megyében Kiss elvtárs,
Komlón Czottner elvtárs
vegyen részt és szólaljon fel. A szónokok ne a PB tagjai, hanem a szén-
bányászati területén dolgozó elvtársak legyenek.

A sajtó rövid kommunikét közöljön a bányásznapiokról.⁴⁰

d.) *Bizottság kiküldése a sport jelenlegi helyzetének megvizsgálására*
(Kádár [János] elvtárs szóbeli előterjesztése)

A Politikai Bizottság megbízza Földes László, Gáspár Sándor és Herczeg Ferenc elvtársakat, hogy a kialakult súlyos helyzetre való tekintettel vizsgálják meg a magyar sport helyzetét és vezetését.

Ezen belül foglalkozzanak Sebes Gusztáv elvtárs személyével, valamint a football helyzetével.

Legkésőbb 1 hónapon belül tegyenek jelentést és javaslatokat a sport szervezetére és vezetésére a Politikai Bizottságnak. (IX. 10-i PB ülésre)⁴¹

Felelős: Gáspár Sándor elvtárs

e.) *Augusztus 20-i gyűlésekkel kapcsolatban*
(Kállai [Gyula] elvtárs szóbeli előterjesztése)

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy az augusztus 20-i gyűléseken felszólaló vezető elvtársak beszédvázlatát Kádár, Kállai és Apró elvtársak egyeztetik.

Az augusztus 20-i gyűlések előadóit Apró elvtárs instruálja.

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

⁴⁰ A bányászokat ünnepelte az ország. *Népakarat*, 1957. szeptember 3.

⁴¹ L. a 13. sz. dokumentumot.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. augusztus 13-i üléséről

2.) Határozat a termelőszövetkezetek politikai, gazdasági és szervezeti megszilárdítására

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A Politikai Bizottság múltkori határozata alapján⁴² átdolgoztuk az anyagot, a vitás kérdéseket az érdekelt felekkel megbeszéltük, azok – az FM, Pénzügyminisztérium – egyetértének, aláírták.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Hogyan gondolják az elvtársak hasznosítani ezt az anyagot?

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Szombaton a megyetitkárok értekezletén ismertetjük a határozatot és lehozzuk a Pártéletben.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A határozati javaslat utolsó oldalán anyagi vonatkozású melléklet van. Javasolom, hogy ezeket a pénzügyi tételeket ne szavazzuk meg, tájékoztatásul fogadjuk el a számokat. Fel szeretném hívni a figyelmet arra, hogy akkor, amikor mi tenyészállatokkal segítjük a termelőszövetkezeteket – és segíteni is kell a tsz-eket – az előző esztendő gyakorlatára az volt, hogy ezeken az állatokon túladtak, kúpeckedtek velük. A tézisekbe persze nem lehet ezt belevenni, de a tájékoztató előadásokon beszélni kell arról, hogy a segítség nem ezt jelenti.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Tavaszi óta tízezerre szaporodott a termelőszövetkezetek állatállománya.

FOCK JENŐ elvtárs:

Két megjegyzésem lenne. Stílusosan át kell nézni az anyagot, magyartalan és nemcsak, hogy magyartalan, hanem zavaros is a rossz fogalmazás következtében. A múltkori jegyzőkönyvben utána lehet nézni, Friss elvtárs tett egy sereg észrevételt, ami az anyagot ilyen szempontból egyszerűbbé tette volna – ezek azonban nincsenek keresztülveztve. Javasolom, hogy az elvtársak nézzék ezt meg, és ennek megfelelően javítsanak az anyagon.

A 8. oldalon a 6/b. pontban az van – már a múltkor is szóvá tettük –, hogy 3-5 évre válasszák meg a termelőszövetkezetek elnökeit, nem helyes így kimondani. Mondjuk azt, hogy több évre választják. Ugyancsak nem helyes az elnök leváltását leszűkíteni csak a bűncselekményekre. Hátha erkölcstelen, pártszerűtlen vagy karrierista?

A másik megjegyzésem ennél komolyabb. Nem vagyok nyugodt, hogy a mi ag-

---

⁴² L. a 4. sz. dokumentumot.

rápolitikai téziseink és ez az anyag tényleg egységes végrehajtásra kerül, mert a Földművelésügyi Minisztériumban a minisztertől kezdve teljesen ellenkező nézetek érvényesülnek. A múltkor egy 3-4 órás elég csúnya vita volt, ahol megjegyzések hangzottak el, melyre az elvtársak régi módon úgy válaszoltak, hogy őket ne nevezzék sztalinistáknak. Arra gondoltunk, hogy a vita alapján tanultak belőle. Ennek ellenére Dögei elvtárs például, aki a mostani anyagot aláírta – szerettem volna, ha Dögei elvtárs is eljött volna ide – nekem elküldött az aláírás után egy 14 oldalas feljegyzést, amiben teljes mértékben ragaszkodik a régi nézeteihez. Olyan módszereket használnak, hogy pl. Leninre hivatkoznak, szerencsére megjelölték, hogy melyik kötet hányadik oldala. Elővettem azt a kötetet, amelyben benne van a Szegényparaszt Bizottságok Első Országos Tanácskozásán elmondott beszéd,⁴³ s ebből kiragadták egy mondatnak a fél mondatát és arra hivatkozva támadják az egész vonalat, amit eddig kialakítottunk. Azon az egyetlen oldalon Lenin háromszor hivatkozik az önkéntesség fontosságára, kifejtve, hogy 1918–19-ben a szükségszerűség rákényszerítette őket arra, hogy új módon dolgozzanak. Ebből ők kiragadva azt a következtetést vonják le, hogy mi nem vettük figyelembe, hogy a paraszt csak akkor megy be a termelőszövetkezetbe, ha a szükségszerűség kényszeríti erre. Elítélendőnek, felháborítótnak tartom, amit Dögei elvtárs csinál. Fehér elvtársnak kellett volna megmondani, hogy nem ért egyet az anyaggal.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Két kérdést szeretnék felvetni. Az egyik: a 2. oldalon az anyag beszél a földjáradékról. Úgy szövegezi meg, hogy a jövedelem kisebb részét a földjáradék kifizetésére használják fel. Helyesebb lenne, ha inkább meghatároznánk konkrét formában, hogy hány százalékát. Ha azt mondjuk, hogy kisebb, különböző viták alakulhatnak ki, belső ellentétek az egyes termelőszövetkezetekben. Helyesebb, hogy ha szabályozzuk, hogy a jövedelem hány százalékát használhatják fel földjáradék kifizetésére.⁴⁴

A másik kérdés, hogy a műtrágyát készpénzben kell fizetni. Előreláthatóan a műtrágyát importálni fogjuk. Egészségesebb megoldásnak tartom, hogy ha a műtrágyát nem készpénzben fizetik, hanem olyan mezőgazdasági termékekkel, melyeket exportálni tudunk. Ilyen megoldás helyesebb lenne. Olyan árukhoz juthatnánk hozzá műtrágya ellenében, melyeket exportálni tudnánk. Egyébként az anyaggal egyetértek.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Két észrevételem van. Az egyik ahhoz, amit Fock elvtárs felvetett. Meglepetés-szerűen hat ez a dolog, de nagyon veszélyes a Dögei elvtárs részéről. A lényege az, hogy az egyéni gazdaság bizonyos fokú támogatására irányuló politikánkat keresztezi. Miután mi szövetkezetet akarunk, és ha a parasztot csak a szükség viszi a szövetkezetbe, akkor nekünk nem kell figyelemmel lenni az egyéni gaz-

⁴³ Az idézetet Dögei Imre a Politikai Bizottság 1957. július 23-i ülésén is felhasználta. (L. a 4. sz. dokumentum 196 oldalát.)

⁴⁴ Nem került a határozatba.

daságra, hanem fokozni kell a szükségét, amely a parasztot a szövetkezetbe viszi. Ez veszélyes. Az FM vezető elvtársaival meg kell ezt alaposan beszélni. A földjáradék kérdésében hajlanék a Rónai elvtárs javaslatához, hogy valamilyen fajta határmegjelölés kell. A termelőszövetkezetek nem mindig egyértelmű jellegűek, hogy csak szegényparaszt, csak középparaszt; a termelőszövetkezeteken belül bizonyos ellentmondás van, ennek a bizonyos belső ellentmondásnak a lehetőségét tompítaná, csökkentené, ha megszabnánk reálisan, hogy mennyi legyen.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Értesültem erről a vitáról és azt a feljegyzést, amit Fock elvtárs említett, elkértem, de még nem olvastam el, de amiben vita van, nagyjából megértem. Javasolom, hogy Fehér elvtárs beszéljen Dögei elvtárral. Egy fontos kérdéstről van itt szó, a bizonyos gazdasági ösztönzésről. Ez most úgy néz ki az ő fejükben, hogy csökkentsék különböző megszorító intézkedésekkel. A Minisztertanács legutóbbi ülésén⁴⁵ Kádár elvtárs ezzel a kérdéssel kapcsolatban válaszolt, hogy az államnak alkalmazni kell bizonyos módszereket ahhoz, hogy a paraszt elvtárs a fejlődés irányába menjen.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Arról beszéltünk, hogy a termelési ösztönzéssel az egyéni parasztnál addig a határig szabad menni, ami még ösztönzés, de nem olyan mértékű, amely erősíti az egyéni gazdaságot.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ez egy nagyon fontos kérdés. Ezt meg kell értetni az elvtársakkal és akkor a munkában tudnak változtatni. Azt hiszem ezt ők is megértik.

Ősszel, nem tudom Fehér elvtársék gondoltak-e rá, egy gazdasági esztendő után, november vége felé, december elején jó lenne összehívni a termelőszövetkezetek elnökeit, vezetőit egy tanácskozássra.⁴⁶

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A múltkori vitát nem ismerem.⁴⁷ Az anyag azt hiszem általában megfelel. Egy pár észrevételem van a szöveghez, mert az az érzésem, hogy kis ellentmondások is vannak benne. Például ilyesmi: általában az egyéni parasztságról van szó, s utána a szövetkezetek anyagi támogatásáról. A 4. oldal tetején így hangzik: „Ezt egészítse ki az állam eddigénél hatékonyabb segítése.” Ez attól függ, milyen időszakra gondolunk, ha arról beszélünk, hogy eddigi. Ha ez annál nagyobb legyen, mint amit november 4. óta nyújtottunk – akkor helyes, de ha általában beszélünk – akkor nem helyes. Volt korábban egy olyan hiba, beteges támogatás, amely semmit nem kívánt magától a termelőszövetkezettől. Ezt meg kellene valahogy oldani, itt félreértés ne legyen. Az állam támogatja a szövetkezetet olyan módon, hogy az segítse a szövetkezet saját tevékenységét és eredményes gazdasági munkáját.

⁴⁵ A minisztertanács 1957. augusztus 8-i üléséről van szó. (MOL XIX–A–83–a 168. d.)

⁴⁶ A Földművelésügyi Minisztérium 1958. április 8–9-én szervezett mezőgazdasági országos értekezletet. (MOL M–KS 288. f. 28. cs. 1958/13. ó. e.)

⁴⁷ Kádár János az 1957. július 23-i politikai bizottsági ülésen nem vett részt. Szabadságát töltötte a Szovjetunióban.

Itt van ugyanebben a bekezdésben „a szakemberek alkalmazásához kiegészítő támogatás”. Ez itt általában van, én javaslom, hogy átmeneti időszakra nyújtson ebben az állam segítséget – nem tudjuk ezt örökre vállalni.

Az 5. oldalon a 4-es pont arról szól, hogy a termelőszövetkezeteknek megengedhető, hogy egy ideig közös állatállomány nélkül működjenek. Ismert kérdés, erről volt szó. Ez így rendben is volna. De ugyanakkor a határozatnak egy másik pontja kimondja, hogy ha igényt tartanak arra, hogy termelőszövetkezetnek nevezzük, akkor november 1-ig kötelesek a közös állatállományt létrehozni. Itt ellentmondás van. Ha én azt mondom elvként átmenetileg, akkor ugyanebben a határozatban nem lehet mondani, hogy november 1-ig köteles létrehozni. Vagy egyiket, vagy másikat mondjuk. Ki kell mondani, ahol a feltétele megvan – közös istálló stb. – ott köteles a termelőszövetkezet november 1-ig létrehozni, ahol ez a feltétel most nincs meg, ott meg lehet engedni átmenetileg, 1 évig, hogy az első esztendőben közös állatállomány nélkül dolgozzanak.

Nem egészen világos a gépeknek a kérdése ebben az anyagban. Az egyik helyen a gépállomások fejlesztéséről van szó, valamint, hogy a gépállomás gépeit ki kell helyezni a termelőszövetkezetekbe, s ezek felett a termelőszövetkezet diszponál, a másik helyen meg arról van szó, hogy a szövetkezet vásárolhat Zetort, pl. Ez azonos gépekre szól, vagy más típusú gépekre?

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Univerzális gépekre szól; sokéves gyakorlat azt mutatja, hogy így ez jó.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Annál a résznél, ahol az elnök leváltásáról van szó a nagy termelőszövetkezeteknél, meg kell mondani, hogy az 500 kat. holdon felüli termelőszövetkezeteknél ne az elnök leváltását jelentsék be, hanem a szándékot – mert ez így félreérthető. Erre szükség van azért, hogy kellő időben értesülni lehessen róla és esetleg megelőzni, hogy ne váltsák le.

A szakemberek kérdésénél először 3 havi fizetésről és 400 forról volt szó, majd óriási viták után 800 ember 6 hónapi fizetésében állapodtunk meg és itt most már 1 évről van szó.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az erős termelőszövetkezeteknél 1 évről, a gyengébbeknél 2, a még gyengébbeknél 3 évről van szó. Egy évre mindig csak 800 fő. Szükség van erre, nincs agronómus a termelőszövetkezetekben.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mondjuk ki azt, hogy az anyagilag nehéz helyzetben lévő termelőszövetkezeteknél legyen támogatás, de ahol megvannak a feltételek, ott a tsz saját maga alkalmazzon szakembert.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A jövőben a hitelek odaítélésénél döntő figyelemmel kell erre lenni. Ez az anyagban benne van, ezt értjük alatta.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mondjuk meg, hogy valami időleges dologról van szó. Nem helyes így. Mondjuk ki, hogy 1 évig segít ebben az állam, ha még 1 év után is szükséges, azok úgyis fognak jönni. Az év alatt rájöhet, hogy neki kifizető[dó], ha van agronómusa.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Ez is benne van.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

1 esztendeig segít az állam. A gyakorlatban meg lehet azután csinálni azt, hogy ha nyomós ok van rá, akkor még egy esztendeig nyújt segítséget.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

Azért is így volna jó, mert ha az agronómusok jól dolgoznak, megbecsülik őket és átveszik a termelőszövetkezetek.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

1 év alatt csodát nem lehet csinálni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem a csodáról van szó, de ez még politikailag sem jó. Amíg az a tsz nem maga fizeti a saját embereit, addig nem is tekinti a saját emberének, úgy tekinti, mint valami idegen embert. Mondjuk ki tehát, hogy 1 évig.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

1–2 évig.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

Ajánljuk a termelőszövetkezeteknek, hogy saját költségre állandósítsák az agronómusokat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mondjuk ki, hogy az állam 1 esztendeig segít, azután a gyakorlatban előfordulhat, hogy jön panaszkodni. Gondolod, hogy nem fognak jönni, hogy még 1 évig segítsük őket? Ez így nem jó. Ez előtt 3 hónappal még erre sem számítottunk. Nem tartom helyesnek, hogy a szakcsoportoknak, termelési társulásoknak ugyanazt a segítséget nyújtsuk, mint a termelőszövetkezeteknek. Akármilyen kicsit, de differenciát kell tenni, még akkor is, ha csak névleges a különbség.

Ha ennek az lenne a címe, hogy „Határozat a termelőszövetkezetek megszilárdítására a legközelebbi esztendőkből”, akkor mindent nyugodtan megszavaznék, de itt nincs semmiféle határidő.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

Mondjuk, hogy a jelen gazdasági évben.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ami az egyéb kérdéseket illeti: először az FM vezetőjével beszélni kell, meg kell értetni a helyzetet. Be kellene még egy elvtársnak Fehér elvtárson kívül ebbe kapcsolódni. Ők ketten már régi vitatársak, megmondták a véleményüket egymásnak. Talán Fock elvtárs bekapcsolódna? Még egy dolog, amiért be kell kapcsolódni. Van ilyen szektás féle dolog, és van az ellenkezője. Ismerek néhány kérdést. Itt van pl. a géppállomásokkal kapcsolatban az önelszámolás kérdése.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az önmagában helyes.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Miről van szó? Amikor a gondolat felmerült az volt a javaslat, hogy legyen a járása a gépállomás. Ilyesmi még volt. Az önelszámolásnál az volt a baj és utólag kiderült, hogy nem volt meg a feltétele, hogy a tsz-eknek segítsenek, az egyéni-eknek dolgoztak és a tsz-eknek nem dolgoztak.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ez csak a kezdetén volt.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Jó, csak úgy mondom. Ezzel csak azt akarom érzékeltetni, hogy volt ilyesmi és volt olyasmi is!

KISS KÁROLY elvtárs:

Javasolnám, hogy Apró és Fehér elvtársak beszéljenek Dögei elvtárrsal.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Jó, akkor Fehér és Apró elvtársak beszéljenek Dögei elvtárrsal. A határozatot a pártmunkába le kell vinni. A megyei titkárokkal és a tanácselnökökkel beszélni kell. A tanácselnököket külön ne hívjuk fel, most augusztus 20-ra készülnek, de egy későbbi tanácselnöki értekezleten adjunk számukra tájékoztatót.

Javasolom, vegyük be a határozatba, hogy Dögei elvtárs módszerét nem helyes-
seljük, hogy egyidejűleg a PB-n találkozzunk egyetértő aláírásával és polemizáló levelével.

Előfordult már ez egy másik dologban is. A Minisztertanács ülésére Dögei elvtársék készítettek egy előterjesztést a vadászati törvénnyel kapcsolatban, amit az ülés reggelén mutattak meg Balassának, akinek egy kis köze van ehhez. Balassa elvtárs nem értett vele egyet és megállapodtak abban, hogy Dögei elvtárs szóbeli kiegészítést tesz az ülésen és másfél órával később nem tette meg ezt a kiegészítő javaslatot.⁴⁸ Legalábbis egy olyan határozatot kell hoznunk, nem értjük, hogy a javaslatnál itt van az egyetértést kifejező aláírása és ugyanakkor a Fock elvtársnál pedig egy külön véleményét kifejtő levele. Kérjük, világosítson fel bennünket.

FOCK JENŐ elvtárs:

A levélben nem hivatkozik a javaslatra, de ugyanazt megismétli, mint amit a múltkor elmondott.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Egyébként megmondom az FM-nél a gyors leváltással nincs elintézve a dolog. Huszárvágással, dir-dúrral lett elintézve.⁴⁹ Sokkal okosabb lett volna megnézni, hogy ki elvtelen, ki nem elvtelen abból a négy emberből. *(Közbeszólás: A Rib-*

⁴⁸ Ez a Minisztertanács 1957. június 20-i ülésén történt. (MOL XIX-A-83-a 167. d.)

⁴⁹ Az Állami Gazdaságok Főigazgatósága vezetőinek leváltásáról a PB 1957. július 23-i ülése döntött, amelyen Kádár János nem volt jelen. (L. a 4. sz. dokumentumot.) Az 1957. augusztus 6-i ülésen a végrehajtásról Fock Jenő beszámolóját ugyanakkor a testület – Kádár János jelenlétében – jóváhagyóan tudomásul vette. (L. a 6. sz. dokumentumot.)

ánszky kevésbé, a többi igen.) A Ribianszkyt ott kellett volna hagyni. A határozat tehát el van fogadva a megfelelő módosításokkal.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Egy pár kérdést szeretnék felvetni, illetve válaszolni.

A külön elvek kérdése: amikor a múltkor a dolog idekerült, előzőleg egyetértés volt. A vitában felvetődött az FM által javasolt kiegészítés, mellyel egy pár alapvető dolgot megtámadtak. Most ismét egyetértettek, ugyanakkor írták a levelet, aminek a lényege az, hogy a parasztok sose fognak önkéntesen menni a termelőszövetkezetbe. A párt politikájának alapkérdésével nem értenek tehát egyet, színleg egyetértenek ugyan, de a valóságban nem. A Békés megyei tanfolyamon azt mondták nekem, rendben van, egyetértenek, de megkérdezték, hogy az FM vezetői egyetértenek-e ezzel? Meg kell tehát kérdezni, hogy mivel értenek egyet és mivel nem. Ha ez így megy, az agrártézisek megvalósítása zsákutcába kerül.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mondják meg, hogy ezt a határozatot tudják-e vinni?

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Vitatkoztunk egy csomó dologban, de aláírták.

A felvásárlás kérdésében azt védelmezem, ami ebben az anyagban van.

A földjáraadék kérdésénél nem javasolom, hogy százalékosan megszabjuk ezt a szövetkezet számára. A közgyűlés maga köteles eldönteni erejéhez mérten, hogy hány százalékot fizessenek. Eddig 25% volt a maximum.

A következő kérdés: a műtrágyát készpénzben, vagy termékben fizessék? Azt javasoljuk, hogy a közgyűlés döntsön, hogy készpénzben, vagy termékben kívánnak fizetni.

A közös állatállományánál benne van az anyagban is, hogy ahol a közös állatállomány feltételei megvannak, záros határidőn belül, de legkésőbb november 1-ig vigyék be. Ez benne van. Ahol nincs meg a közös istálló, ott 1 éven belül kezdjék meg annak lerakását, hogy a következő évben már meglegyenek a feltételek.

3. Javaslat a külföldi kiutazásokkal kapcsolatban

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

Egy pár szóval szeretném az elvtársak figyelmét a következőkre felhívni. Ebbe a kalendáriumba mi szándékosan nem vettük bele az Októberi Szocialista Forradalom 40 éves évfordulójára kiutazó elvtársakat, mert erre vonatkozóan az elvtársaknak vannak külön megfontolásaik.⁵⁰ Ugyancsak nincs benne a tervezetben az a meghívás, amely valószínű, hogy erre

---

⁵⁰ A hivatalos meghívást J. I. Gromov 1957. augusztus 21-én személyesen adta át Kádár Jánosnak. (MOL XIX-J-1-j SzU Tük. 7. d. IV-130. t.)

a periódusra esik, a jugoszláv pártnak a kongresszusa novemberben. Valószínű, hogy meghívunk bennünket.⁵¹

Azonkívül a legutóbbi diplomáciai közlések szerint szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a mongolok meglehetősen nagyszámú delegációval jönnek. Az első jelzések szerint udvariassági látogatásról volt szó, minden komolyabb gazdasági, kulturális tárgyalások nélkül. A Külügyminisztériumtól tegnap kapott értesítés szerint 15 tagból álló delegáció jön a kormányfő vezetésével. Ennek figyelembevételével célszerű lenne a magyar delegációt megerősíteni gazdasági szakemberekkel.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Most voltunk kinn 3 hete.⁵²

SZILÁGYI DEZSŐ:

Ezt csak tájékoztatásul mondjuk. A külügyi elvtársakkal együtt az a véleményünk, hogy célszerű lenne a delegációt egy szakemberrel, Marosán, vagy Apró elvtársakkal kiegészíteni.

Ami a Kínába menő delegációt illeti, személy szerint Kádár elvtársnak szóló meghívás, elengedhetetlen, hogy vezesse a delegációt és véleményem szerint elengedhetetlen az is, hogy ez a Kínába és utána Koreába menő delegáció október 15-re visszatérjen Magyarországra.

Azt az előzetes elképzelést, hogy az elvtársak Moszkva után Ulan-Batorba, majd Phenjanba [menjenek], azt jelentené, hogy legalább 2 hónapra távol lennének, ezt nem lehet megcsinálni. Ezek a szempontok vezettek bennünket a személyi összeállításnál, ami természetesen nem zárja ki, hogy itt bizonyos korrekciók legyenek.

Ami a romániai tárgyalásokat illeti a külügynek a véleménye az, hogy itt feltétlenül tegyük be a delegációba Apró elvtársat, miután a románokkal komoly gazdasági megbeszélés lesz.

Kiegészítésül ezeket szerettem volna elmondani.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A hiba itt egy kicsit az, hogy nincs pontosan felsorolva, miféle igény van jelenleg ezzel kapcsolatban, még akkor is, ha nem tudjuk még pontosan. Például ilyesmi: A mongol elvtársak jönnek, ez világos. A román elvtársakkal van többé-kevésbé konkrét megállapodás szeptember második felére. Megérkezett a német nagykövet elvtárs. Kértem, hogy rögtön jelentsék a Sík elvtársnak, hogy azzal jött, Ulb-

---

⁵¹ A Jugoszláv Kommunista Szövetségének VII. kongresszusát 1958 áprilisára halasztották. Az 1958. április 22–26. között lezajlott rendezvényre az MSZMP vezetői először elfogadták a meghívást, majd a téziszvezetek nyilvánosságra kerülése a szovjet és kínai pártok visszalépése nyomán az 1958. április 15-i politikai bizottsági ülésen a távolmaradás mellett döntöttek. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 75. ö. e.) A kongresszuson megfigyelőként Cséby Lajos vett részt. A kongresszus magyar sajtóvisszhangjára I. Befejeződött a JKSZ VII. Kongresszusa. *Népszabadság*, 1958. április 27., illetve A Jugoszláv Kommunista Szövetség VII. Kongresszusa és a nemzetközi kommunista mozgalom. *Népszabadság*, 1958. május 21.

⁵² Nem sikerült kideríteni, hogy Apró Antal mire utalt.

richt elvtárs úgy tudja, hogy mi október második felében megyünk Németországba. Hogy ez honnan ered, fogalmam sincs róla. Mindenesetre a német nagykövet elvtárs hivatalosan közölte ezt velem. Azon kívül utalásképpen bele kellett volna venni a november 7-ét. A kínai elvtársak meghívását pontosan nem ismerem.

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

A kínai elvtársak ezt a látogatást semmiféle tárgyalásokkal nem kötik össze.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azon kívül ami itt van, ez így kivihetetlen. Nem tudjuk ezt így megcsinálni a munka miatt. A német dologról nálunk volt egy előzetes elképzelés. Azt mondtuk a német elvtársaknak, hogy a mi delegációnk tervbe vett egy prágai és utána egy berlini látogatást. Erre mi a következő választ kaptuk: nem tudják megerősíteni a látogatásunkat, de kérik, hogy a magyar delegáció ne kösse össze a látogatását egy prágai látogatással.

KISS KÁROLY elvtárs:

Azt mondták, hogy nekik október lenne jó.

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

Október vége nekünk sehogy se jó.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A javaslat így kivihetetlen. Itt lesznek a mongolok legalább 4 napig, alighogy ez megvan kell menni Romániába, utána Kínába, onnan kell a Szovjetunióba – ez így nem mehet. Ez azt jelenti, hogy 3 hónapig nem dolgozunk. Nem tudjuk ezt csinálni, meg kell mondani.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Nehézkesek vagyunk elvtársak valahogy ezekben a dolgokban. 3 hónapja készül ez a terv.⁵³

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

A lengyelek levették napirendről a kérdést. Az történt, hogy a terv össze volt velük egyeztetve és akkor a külügyminiszterük kijelentette, hogy nekik augusztus vége megfelel. Mi elő is készítettünk erre a tárgyalásra megfelelő anyagot. Ezután jött egy jelentés Varsóból, hogy az elvtársak szabadságon vannak, s utána egy semmitmondó levél, hogy ők nem akarnak egy ENSZ ülés előtt Magyarországra jönni és lekötni magukat, és úgy nézett ki, hogy szeptemberben lesz a jugoszláv párt kongresszusa. Minket nem tudom meghívni-e, de a lengyeleket biztos. Nem akartak Budapesten ilyen tárgyalásokba belemenni. Ez a helyzet a lengyelekkel.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

De ez is egy létező kérdés, mint kérdés létezik.

---

⁵³ Apró Antal levele Horváth Imrének 1957. április 3. (MOL XIX-A-2-gg 38. d.) Apró Antal az április-májusban esedékes Kínával, Bulgáriával, Csehszlovákiával, Lengyelországgal, az NDK-val és Romániával kezdődő gazdasági tárgyalások küszöbén utasította a külügyminisztert, hogy a szocialista országok kormányai delegációinak 1956. végi, 1957. eleji látogatásai viszonzására készítsen ütemtervet.

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

Nekem az a véleményem, hogy nekünk nem kell ezt forszírozni. Mi megtettük a javaslatot, most ők következnek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A lengyel kérdésnél nem a forszírozásról, a viszonyról van szó. Nem a kormánytalálkozó érdekében, hanem a zavaros viszony miatt kell lépést tenni a párt részéről. Szóvá kell tenni kritikailag egy pár dolgot. Arra gondoltam, hogy a mi Politikai Bizottságunknak kell írnia Gomulka elvtársnak néhány kérdésről, ami nincsen rendben. Megmondhatjuk, hogy mi az államközi tárgyalást nem kívánjuk szorgalmazni, de ami ekörül van, az egészségesnek nem nevezhető.⁵⁴

APRÓ ANTAL elvtárs:

Szóvá teszem, hogy hónapok óta nem oldottunk meg a szóban forgó kérdések közül egyet sem, amit lehetett volna azt sem. Egy kissé nehézkesek vagyunk. Most hallom, diplomáciai úton közölték, hogy kínai elvtársak részéről olyan vélemények hangzottak el, hogy gazdasági vonatkozású megegyezéseket ők nem akarnak. Nem tudom, ez kitől származik?

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

A kínai kormánytól.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Amikor mi a kínai elvtársakkal beszélünk, nem kis mértékben gazdasági kérdések szerepeltek napirenden. Nem értem a dolgot annál is inkább, mert a múlt évről van egy abbamaradt tárgyalásunk, amikor mi vezető gazdasági szakembereket küldtünk Kínába, bár nem kormány, hanem pártdelegációként. Ezt folytatni akarjuk. Lehet, hogy talán ezért nem akarják a kormánytárgyalásokba a gazdasági problémákat belevenni, mert ezt az abbamaradt gazdasági tárgyalást akarják ők is folytatni.

A német tárgyalást nagyon fontosnak tartom. Gazdaságilag igen fontos kérdéseket lehetne felvetni és a német elvtársakban nagy hajlandóság van segíteni. *(Közbeszólás: Másoknál is van.)* Másoknál is, de a németek azok nem egyszer megmutatták ezt.

---

⁵⁴ Pártok közötti levelezésről nem tudunk. Katona Jánost, Magyarország varsói nagykövetét 1957. augusztus 16-án fogadta W. Gomulka. A LEMP vezetője szemrehányást tett a tervezett lengyel látogatás magyarországi kiszivárogtatásáért, majd közölte, hogy idő hiányában a találkozóra 1957-ben már nem kerülhet sor. A követi jelentés ezután a következőképp folytatódik. „Ők – mondotta [Gomulka] – helyeslik a hasonló találkozásokat, hiszen egy táborban vagyunk, és a felmerülő problémákat meg kell beszélni. Meg kell azonban mondani őszintén – folytatta –, hogy vannak olyan jelenségek Magyarországon, amelyek gondolkodóba ejtenek és nyugtalanítanak. Ezek a külföldre úton Lengyelországba eljutó híresztelések és információk. Pl. a Nagy Imre-ügy, a tömeges letartóztatások egyes magyar vezetők kijelentései (Révai). Nekik – mondotta – az a véleményük, hogy az ilyenfajta hírek nem segítenek a magyar helyzet konszolidálásában, de nehézségeket okoznak az egész nemzetközi munkásmozgalomnak is. S ezek számukra is nagy nehézségeket okoznak, figyelembe véve a jelenlegi helyzet sajátosságait.” (MOL M–KS 288. f. 32. cs. 1957/3. ő. e.)

Javasolom, halasszuk későbbi időre a mongóliai, vietnami és kínai utat. Ha ezeket elhalasztanánk a jövő évre, akkor az egész program enyhülne. Nem tudom Mao Ce-tung elvtárs utazásával mi van? Megakadt?

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

Ez a kínai meghívás demonstratív jellegű, ahol az 5 kontinensről minden kommunista és munkáspárt képviselteti magát a kínaiak felszabadulásának 8. évfordulóján. Erre mi 10 napot vettünk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A kínaiaknál meg kell nézni pontosan, hogy miről van szó. Nem hiszem, hogy ők az egész világot meghívnák ilyen formában. Ezt én nem hiszem. Arról van szó, hogy meghívják a magyar párt- és kormánydelegációt és szeretnék, hogy ha ez a delegáció az ünnep ideje alatt ott lenne. Múlt esztendőben volt ilyen, amikor a pártkongresszusukon az egész világ képviselői ott voltak. Minden évben nem lehet ezt csinálni, de ezt meg kell még tudni, mert ha tényleg arról van szó, hogy ilyen jellegű demonstrációról van szó, akkor nem mondhatjuk, hogy mi nem tudunk elmenni. Tisztázni kell ezt a dolgot.

A mongol delegáció nem nagy probléma. Szeptember elején jönnek.

Szeptember végén – 20–30 között[-a] – az időt össze kell egyeztetni, párt- és kormánydelegáció utazna Romániába.

1 hónap múlva, mondjuk október 20–30[-a] között Németországba mennénk.

Utána jön a november 7-i ünnepekre kiutazó delegáció.

A kínai elvtársakkal esetleg azt meg lehet beszélni, hogy a delegáció december végén, vagy január elején menne Kínába. Valami ilyesmit lehetne csinálni, ez még valamelyest reális.

A csehekkel kapcsolatos tárgyalás nem fér bele a programba. Általában az elvtársak ezeket a körutazásokat nem szeretik, azt mondják, azért mennek oda, mert útba esik. Van is benne valami. Egészen más az, ha Ho Si Minh elvtárs tesz ilyen utat és más az, ha mi. A távol-keleti dolgot esetleg lehet majd összekötni, de nem lehet ezt csinálni, amikor a szomszédos országról van szó. A program tehát így nézne ki: szeptember elején mongol delegáció jön, szeptember második felében mi mennénk Romániába, október utolsó felében Németországba, november 7-re a Szovjetunióba és decemberben vagy januárban meg lehetne talán csinálni a kínai utat.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Januárra van egy csomó adósságunk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nálunk a normálisnál több delegáció járt az utolsó háromnegyed év alatt. Mindenki megérti, hogy mi ezt viszonzni még 2 esztendő alatt sem tudjuk, nem háromnegyed év alatt.

A baráti országokkal folytatott párt- és kormánytárgyalásokról kiadott deklarációk betűről-betűre ugyanazt tartalmazzák. Ajánlani kell az elvtársaknak, hogy a további deklarációk helyett inkább rövid közlemény, tájékoztatás jelenjen meg a

megbeszélésekről. Valami olyasmi, mint amit a Ho Si Minh elvtárs itt-tartózkodásakor kiadtunk.⁵⁵ Nem beszélve arról, hogy egy sor pártnál egyszerűen nem is lehet csinálni.

KISS KÁROLY elvtárs:

Nem látok más lehetőséget, mint ahogy Kádár elvtárs javasolta, a két fix pontot: a romániai, németországi utazást, valamint a november 7-i ünnepekre kiutazó delegáció.

Egy dolgot szeretnék még felvetni. Hozzánk ígéreknek az osztrákok, fogadjuk ha jönnek. Itt lesznek egy pár napig. Az egész utazás baráti alapon történik. Különösebb tájékoztatót nem szükséges kiadni. Informáljuk egymást.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A román elvtársakkal még egyeztetni kell az időpontot. Szeptember 15. semmiképpen nem megy. Akkor van éppen az ENSZ,⁵⁶ mi akkor nem utazhatunk.

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

A kínai dolog nehezen megy. A keletiek igen sértődékenyek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A románokkal többé-kevésbé fix megállapodásunk van. Nekik nem üzenhetjük, hogy meg vagyunk hívva Kínába.

A kínai elvtársak meghívása 2 hete érkezett. Nekünk nagy dolog a kínai meghívás, de mit csináljunk? Meg kell mondani az igazat.

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

Két személyi természetű kérdés is van még.

FOCK JENŐ elvtárs:

A mongolokkal tárgyaló delegációba Horváth Imre elvtárs helyett más kell.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A mongol tárgyaláson vegyen részt Sebes István elvtárs, a román tárgyaláson Csergő János elvtárs. Csergő elvtárs is tudja bonyolítani a gazdasági részt és akkor nem szükséges, hogy Apró elvtárs is részt vegyen, maradjon inkább Marosán elvtárs.

A csehekkel kapcsolatos tárgyalást le kell venni egyelőre napirendről.

4. Javaslat a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

A javaslat gyakorlati része annak a tervnek, amivel a Politikai Bizottság már foglalkozott. Hozzátennivaló a következő:

Jó volna – amennyiben az elvtársak egyetértenek – ha a Központi Bizottság ebből

---

⁵⁵ Ho Si Minh európai- és ázsiai körútja részeként 1957. augusztus 1-jén érkezett Magyarországra. Itteni programjáról a sajtó folyamatosan tudósított. Ma érkezik Ho Si Minh elvtárs. *Népszabadság*, 1957. augusztus 1.; Budapest lakossága forró szeretettel fogadta Ho Si Minh elvtársat. *Népszabadság*, 1957. augusztus 2.; Ho Si Minh elvtárs és a vietnami küldöttség elutazott Magyarországról. *Népszabadság*, 1957. augusztus 6.

⁵⁶ Az ENSZ Közgyűlésének XII. ülészsaka 1957. szeptember 16-án kezdődött.

az alkalomból kiadná a párt politikai téziseit. Amennyiben elfogadják, a Politikai Bizottságnak ki kellene jelölnie egy 3 tagú bizottságot, amely ezeket javaslat formájában megszövegezné.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ki tudjuk jelölni, ha van valami javaslat. Kérdés van? Nincs. Nekem lenne egy kérdésem: ennek a javaslatnak van egy pontja, amely ellentmond egy másik döntéssel a munkaverseny kérdésében. A pártnak ez a határozata kimondja, hogy nem fogjuk szorgalmazni a dátumokra szóló munkaversenyt.⁵⁷

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Azt gondolom – erről Apró elvtárs informált –, hogy helyi kezdeményezések fognak születni, függetlenül attól, hogy központilag meghatározzuk-e, vagy nem. Lesznek ilyen kezdeményezések.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem értek egyet, hogy a kormány és a SZOT felhívása megjelenjen. Javasolom helyette vegyük be azt, hogy alulról jelentkező munkafelajánlások kapjanak nagy támogatást és publikálást.

FOCK JENŐ elvtárs:

Az 5. oldalon az 1. pontban az áll, hogy november 7-ét nyilvánítsuk újra a hivatalok, iskolák számára munkaszüneti napnak. Ilyen ünnepnap nem volt, vagy teljes munkaszüneti nap mindenki számára, vagy semmi. Ilyen felemás ünnepet ne csináljunk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Elképzelhető az, hogy legyen egy kormányrendelet, amely ebben az évben, tekintettel a 40. évfordulóra, munkaszüneti napot rendel el. De itt nemcsak erről van szó.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Nem javasolom, hogy iskolai, hivatali szünnap legyen, mert ezzel szembeállítanánk a munkásokat a hivatalokban dolgozókkal.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Az anyag nagyjában véve jó, de azt hiszem egy kicsit túl sok. Talán kicsit csökkenteni lehetne.

Szó van a javaslatban delegációk meghívásáról. Nem volna elég egy ilyen?

Az ünnepnap kérdéséhez: ne legyen hivatali, vagy teljes munkaszüneti nap, tanítási szünnap legyen.

Ami a téziseket illeti, van egy párt és kormánybizottság erre kiküldve. (KÁDÁR elvtárs: társadalmi bizottság.)⁵⁸ Ez a társadalmi bizottság kiküldött egy szerkesztői bizottságot a tézisek összeállítására. (KÁLLAI elvtárs: De nem dolgoznak.) Nem

⁵⁷ L. a munkaversenyről szóló napirendi pontot az 5. sz. dokumentumban.

⁵⁸ A Titkárság 1957. április 26-án nevezett ki egy ún. társadalmi bizottságot az ünnep előkészítésére, amelyben állami és társadalmi szervek, a tudomány és a művészetek képviselői foglaltak helyet. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet, i. m. 213.) A Révai József által irányított testület által készített irányelveket a PB 1957. szeptember 12-én vitatta meg. (L. 11. sz. dokumentumot.)

dolgoznak, mert a bizottság vezetője a Révai elvtárs, tagjai Nemes, Orbán. Szerintem még egy bizottság nem kell.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

A társadalmi bizottságot azért küldték ki, hogy egyeztesse a különböző területeket. Külön pártbizottságot ne küldjünk ki a tézisek kidolgozására, hanem ez a bizottság fejezze be a munkát. Azt kellene megcsinálni, hogy ezeket a téziseket ne csak a kiküldött társadalmi bizottság vitassa meg, hanem kerüljön a Politikai Bizottság elé is.⁵⁹

A 3. oldalon szerepel a II/1. pontban, hogy „... a 40. évforduló megünneplését Előkészítő Bizottság november elején levélben hívja fel a magyar dolgozó népet november 7. méltó megünneplésére.” Ne a kiküldött bizottság csinálja ezt, hanem a párt és a kormány.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Lehet, hogy ezt az a bizottság csinálja, ahol van vagy 50 vezető ember.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Az igaz, hogy két dolog az, hogy felhívni a magyar dolgozó népet november 7. megünneplésére és egyeztetni a különböző területeken folyó munkát. Ezt a társadalmi bizottságot végeredményben a párt és a kormány küldte ki és ilyen fontos elvi dologban nem a bizottságnak, hanem a kiküldő félnek, a párt és kormánynak kell eljárni. Ne erre a bizottságra bízunk ezt.

A 4. oldalon a 3. pontban az szerepel, hogy „a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmából a Kultúrkapcsolatok Intézete hívjon meg a Szovjetunióból lehetőség szerint a magyar nép előtt ismert és közkedvelt személyekből álló reprezentatív küldöttséget.” Nem tudom ezt kikre értik?

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Írókra, előadóművészekre, akik már többször voltak Magyarországon, akiket szeretnek és ismernek már.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Szerintem nemcsak ezekből kellene, hogy álljon a küldöttség. Ha a 40. évforduló megünneplésére hívunk meg egy delegációt, nem lehet, hogy csak ezekből, csak értelmiségiekből álljon. A munkásokat és az értelmiségieket egyaránt magába foglaló küldöttséget kell meghívni. Ez azonban ne a Kultúrkapcsolatok Intézetén keresztül történjen, hanem a párt és a kormány hívja meg a delegációt.

Az a véleményem, hogy november 7[-ét] ne nyilvánítsuk újra munkaszüneti nappá, hanem kivételesen, a 40. évforduló alkalmából ebben az évben iskolai szünnappá.

A javaslat tartalmaz egy táblázatot a kiadványokról, a megjelenő könyvekről. Kellene egy olyan határozatot hozni, hogy azokat a kiadványokat, amelyek magyar szerzőknek a művei, valami bizottság vizsgálja felül. Sajnos magyar szerzőknek alig-alig szerepelnek itt a művei. Van Lenin, Clara Zetkin, visszaemlékezések. A 12. pontban szerepel Fedor Jánostól A forradalom útja Oroszországon,

---

⁵⁹ L. a 11. sz. dokumentumot.

azután később Földes Péter–Hetés Tibor: Százezer.⁶⁰ – mind ismeretlen név. De ha ilyen kevés munka jelenik meg, akkor szükséges, hogy azok többé-kevésbé megfelelőek legyenek. Ezért szükséges ezeket felülvizsgálni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Nagyon zsúfolt a program. Nem vették figyelembe, hogy rengeteg pénzbe kerül, bár áldozni kell. Nagyszabású találkozók címe alatt olyan gazdasági kihatású dolgok vannak, hogy azok a mi mostani viszonyaink között nem megengedhetőek. Nem helyes, hogy a Szovjetunióból két vonalon – KISZ vonalon is – hívjunk meg delegációt. Moszkvában lesz most a nemzetközi ünnep. Nekünk megfelelő formában, nem túl nagy programmal, de tartalmában annál nívósabban kell megrendezni ezeket az ünnepeket.

Szerepel az anyagban, hogy nagyszabású határmenti találkozásokat szervezünk, a határmenti község, város vezetősége átjön és utána mi is megyünk. De ha ezt így mondjuk ki, akkor nincs határ, nincs megszabva milyen keretek között és rengetegbe kerül.

Itt van a szovjet tisztiek kitüntetésére vonatkozó javaslat. Helyesnek tartom, azonban nekünk időben meg kell gondolni, hogy mit akarunk csinálni. Megvan ennek a megfelelő formája.

A 4. oldalon a 4–5. pontban szerepel, hogy a KISZ, a SZOT, a Hazafias Népfront, a Béketanács, az MSZBT készítsen külön tervet az évforduló méltó megünneplésére. Ne csináljuk ezt elvtársak. Ez a régi agit. prop. osztály módszere, amikor összehívták a társadalmi szervek vezetőit, hogy készítsék el saját terveiket. A tömegeket így többszörösen beszerveztük. Nem így kell csinálni, szerényebben. Hirdessünk pályázatot a Szovjetunióban szerzett élmények megírására – szerepel a javaslatok között. Szerintem kései dolog, nem szükséges.⁶¹

KISS KÁROLY elvtárs:

Javasolom, hogy ezt hagyjuk benne. Jó dolog ez. Itt nem írókról van szó, hanem olyan emberekről, akár pártfunkcionáriusokról, akik kint voltak a Szovjetunióban.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

A program azért tűnik zsúfoltnak, mert mindenki akar valamit csinálni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Szerepel a javaslatban az, hogy: „Az Előkészítő Bizottság mellett hozzanak létre országos, megyei és helyi Sportrendező Bizottságokat.” Nem tudom, hogy kell-e ez? Szerényebbnek kell lenni.

A könyvekre vonatkozóan elfogadom Kállai elvtárs javaslatát. Ne olyan könyveket adjunk ki lehetőleg, ami egyébként is raktáron van.

---

⁶⁰ FÖLDES Péter: *Százezer*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp., 1957.; FEDOR János: *A forradalom útja Oroszországban*. Gondolat Könyvkiadó, Bp., 1957.

⁶¹ „Az MSZBT hirdessen pályázatot a Szovjetunióban szerzett élmények megírására.” A javaslat a határozatban is szerepel.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

1.) A felhívást ne ez a bizottság adja ki egyedül. Talán úgy kellene, hogy a párt Központi Bizottsága, a kormány és a társadalmi bizottság fordul felhívással a magyar néphez.

2.) Munkaversenyt a kormány és a SZOT ne hirdessen. Ugyanakkor biztosítani kell az alulról jövő kezdeményezéseknek a legmesszebbmenő támogatását és publikálását.

3.) November 7. tanítási szünnap legyen, de csak erre az évre, a 40. évforduló alkalmából.

4.) A rendezvényekkel kapcsolatban: legyen egy központi ünnepség az Operában. A gyárakban, intézményekben, termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban, városokban helyi ünnepségeket kell rendezni. Ugyanígy az iskolákban is az utolsó tanítási napon. Az ünnepségeket az összes társadalmi szervek bevonásával kell megszervezni.

5.) A tudományos intézetek ünnepi üléseit nem kell nagyon erőltetni. A Tudományos Akadémia tartson ünnepi közgyűlést, de erre az összes többi ilyen intézetet kötelezni nem szabad.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Nekünk az a javaslatunk, hogy faluhelyen ezek a megemlékezések az iskolai ünnepel legyenek egybekötve. Oda hívják meg a szülőket is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Falun a Népfront szervezze az ünnepségeket. Iskolában külön legyen megemlékezés, ahová természetesen meg lehet hívni a szülőket is, de ezen kívül feltétlen kell megemlékezést tartani a termelőszövetkezetekben, gépállomásokon stb.

6.) Emlékbélyeg az maradhat. Fellobogózás, filmhét – ez mind rendben van. Ezt nem szabad mind az utolsó hétre szervezni. Úgy kell ezeket megrendezni, hogy segítse a közvélemény alakítását. (SZIRMAI elvtárs közbeszólása: Benne van a javaslatban, hogy külön időrendi tervet készítünk.)

7.) A Lenin-szobor tervét dátumra ne készítsük el. Ha a Fővárosi Tanács tud egy ünnepi ülést tartani, ahol elhatározzák, hogy itt és itt felállítjuk a Lenin-szobrot, az helyes.

(SZIRMAI elvtárs közbeszólása: Javasolom, hogy ha meg lehet csinálni, ki lehetne jelölni a helyet, ahová a szobrot felállítanánk majd.)

A következőkről lenne szó: a Fővárosi Tanács november 7. előtt tartson egy ünnepélyes ülést, ahol elhatározzák, hogy fel fogjuk állítani a Lenin-szobrot.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Novemberben jelenjen meg nyilvános kormányhatározat a Lenin-szobor felállításáról.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Már van egy ilyen határozat.⁶² A helyet kell most meghatározni. Nyilvános pályázatot kell hirdetni.

⁶² Az MSZMP KB Titkárság 1957. október 18-án hozott döntést Lenin szobrának Felvonulás téri felállításáról. A döntési folyamatról l. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei* i. m. 81., 120., 131., 135., 161., 205. és 242.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

8.) A szovjet könyvkiállítás mehet. Jelvényt ne adjunk ki.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Eltársak ez már készül.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Milyen ez a jelvény? Ki hagyta jóvá?

BARINKAI OSZKÁRNÉ elvtársnő:

Nem hagyta jóvá senki, önszorgalomból csinálja a Kossuth Könyvkiadó.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A Politikai Bizottság nem járul hozzá és nem tartja helyesnek, hogy határozat nélkül, a saját kezdeményezésükre a 40. évforduló alkalmából jelvényt adjanak ki.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

A Szovjetunióban csinálnak ilyent. Ebből kopírozva határozta el a Kossuth Könyvkiadó, hogy ehhez hasonlót csinál.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nincs rá határozat.

9.) A plakát rendben van. Élménypályázat – maradhat.

10.) A Sportrendező Bizottsággal kapcsolatban: megmondom a barátság ápolásának a footballmérkőzés a legrosszabb módszere. Nem javasolom, hogy ilyet felvegyünk a tervbe. Staféta nem szükséges. Helyeseljük, hogy valamilyen közös rendezvényeket szervezzenek a határmenti községekben, városokban.

11.) A kiadványokkal kapcsolatban: őszintén szólva a szovjet műveket is cenzorálni kell. Soknak tűnik. Szerepel pl. Sz. Giltől: Hat esztendő Lenin mellett, vagy Családtagok Leninről. Sok ez egyszerre. Kevesebbet, de ki kell választani a legjobbakat. Tudomásom szerint nemzetközi kollektív mű készül, s erre a Magyar Munkásmozgalmi Intézet is megbízást kapott. (NEMES elvtárs: Ez azonban csak 1958-ban kerül forgalomba.)

5. Tájékoztató jelentés a katolikus egyházban kialakult jelenlegi helyzetről

HORVÁTH JÁNOS elvtárs:

A megbeszélések arra az eredményre vezettek, hogy végeredményben, ha az Egyházügyi Hivatal nem engedélyezi a Vatikántól érkezett levél felolvasását, ők sem fogják kihirdetni. De minden körülmények között a Vatikánból újabb intézkedések fognak jönni, ami gyakorlatilag azt fogja jelenteni, hogy egymás után fogják kiközösíteni a békepapokat. E pillanatban úgy áll a helyzet a megbeszélés értelmében, hogy valamennyi püspök, egyedül a budapesti Endrei püspök kivételével, a békepapokat állásba helyezték, címeiket adományozták nekik, bár nem olyan magasat, ami a határozatunkban állt. Egyedül a budapesti püspök vonakodik. Úgy néz ki, hogy csak részben akarja végrehajtani azt, amiben megállapodtunk. Mi nem akarunk engedni, s ezért ő lemondással fenyegetőzik, járuljunk hozzá azzal, hogy egyúttal minden státuszáról lemond; tehát nem bérálhat stb. Ezzel szeretném tulajdonképpen kiegészíteni az előterjesztést.

Minden körülmények között egészen biztosra vehető, hogy a Vatikán úgy határoz, hogy Horváth, Beresztóczy és Máté amennyiben nem mondanak le képviselői mandátumukról július, legkésőbb augusztus hónapban, akkor automatikusan ki lesznek közösítve az egyházból. A Grósz arra vállalkozik, hogy e hónap végén, de legkésőbb szeptemberben küld egy levelet a Vatikánba, amelyben vázolja majd az egyház és az állam viszonyát, hogy a kormány nem ellenezte a vallásszabadságot, sőt a hitoktatást is rendezte és megállapítja – amit az egész püspöki kar aláír –, hogy a Vatikán rendelkezései zavarják ezt a viszonyt. Ebben megállapodtunk Grósszel, azonban úgy néz ki, ha újabb vatikáni intézkedés fog bekövetkezni, elállnak ennek a felterjesztésnek az elkészítésétől.

Úgy ítélem meg a helyzetet, hogy ha a püspöki kar meg fogja látni, hogy a kormány erőteljesen lép fel, akkor ők is határozottan tudnak fellépni a különböző kérdésekben, de ha mi várunk, akkor ez nem jó hatással lesz. Úgy gondoljuk, hogy olyan mértékben hajtanánk végre a megfelelő intézkedéseket, amilyen mértékben megkívánja a helyzet.

Feltétlenül indokoltnak tartjuk Badalik Bertalan veszprémi püspök jogkörének megvonását. Évek óta nehezíti a helyzetet Badalik, és bár konkrét adatok nincsenek ezzel kapcsolatban, de úgy néz ki, hogy ő küldött ki a Vatikánnak olyan információkat, hogy mi van itt és hogy ezeket az intézkedéseket tegyék.⁶³ Ez kitűnik a különböző kérdések fogalmazásából, amit csak abban az esetben lehet így megírni, ha ismerik pontosan az itteni belső dolgokat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A három békepap mire van elszánva?

HORVÁTH JÁNOS elvtárs:

Vállalják a kiközösítést. Mi nekik adjuk a templomokat, továbbra is misézhetnek és megadjuk a megfelelő védelmet.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A dolog az úgy áll, hogy itt kapkodás van. A püspököket magukat is felbőszíti. Tavasszal a pápa beleegyezett. Ha ki lehetne szorítani a Grósz-féle feljegyzést, az nagyon nagy dolog volna. Ha ehhez erőszakoskodás kell, meg kell csinálni.

HORVÁTH JÁNOS elvtárs:

Ha látják, hogy mi határozottan fellépünk, ez erősíti őket.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Fogadjuk el elvileg a dolgot és vigyük ki a szükség szerint, de egyelőre publikálás nélkül. Ha sikerül elérni, hogy a felterjesztést megcsinálják, akkor már kedvezőbb a helyzet. Ha utána a pápa újra jön, akkor kezünkben van a Grószék felterjesztése.

---

⁶³ A PB ülés után Horváth János 1957. augusztus 14-én felmentési javaslatot terjesztett Dobi István elé, aki 15-én írta alá Badalik Bertalan püspöki megbízatása alóli felmentését. (92/1957. sz. NET határozat. MOL XVIII-2-a-92/1957. (25. d.)

A Badalik dolgára a püspöki kar hogyan fog reagálni?

HORVÁTH JÁNOS elvtárs:

Kötelességszerűen tiltakozni fognak, de ezt nem kell komolyan venni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Akkor csináljuk meg.

6. F/4 jelű a pártapparátus védett munkahelyével kapcsolatos jelentés

LESTÁK ISTVÁN elvtárs:

Először azt kell tisztázni, hogy a műtárgy milyen célt szolgáljon és hogy befejezzük-e. Így, ahogy van, évente komoly károsodás éri.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

De mit csináljunk? Tovább építsük, vagy fogadjuk el a részleges befejezést? Mi a maguk véleménye erről?

LESTÁK ISTVÁN elvtárs:

Fejezzük be az építkezést.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nagyon sok pénzbe kerül.

LESTÁK ISTVÁN elvtárs:

A vár alatti objektum, a P/50 annak idején erre a célra épült. A korábbi vezetés azonban elhatározta ennek az építését. Ebben már benne van 34 millió Ft. Nem közömbös, hogy a 34 millió Ft kárba vész-e vagy nem. Van-e erőnk a továbbépítésre, illetve a teljes befejezésre. Ezt mi nem tudjuk eldönteni, azért hoztuk ide a javaslatot.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A legszimpatikusabb a Szabadság téri lejárati befejezése és utána a karbantartásra a megfelelő összeg megadása. Ezt fogadjuk el.

8. Személyi javaslatok

Szücs Ferencre vonatkozó javaslat

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Honnan merült fel a javaslat?

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

Eredetileg a külügytől, figyelembe véve, hogy már régen esedékes az ottani követet leváltani, valamint ez kifejezett kérése Nasszernek is, mivel a szomszédságában ott van Izrael. Felvetődött, hogy lehetőleg egy katonaember legyen, aki tud angolul, diplomáciai tapasztalatai vannak és így állapotunk meg a Szücs javaslatában a Külügyminisztériummal. Az előző ülésen felmerült, hogy kiküldése azért sem helyes, mert egy ilyen embert el lehet lopni. Ez azonban nem komoly dolog. Ez volt az ülésen és a Földes elvtárs ezeket a megfontolásokat kifejtette, és ennek ellenére levették a javaslatot. Véleményem szerint Szücs elvtárs mindazokkal rendelkezik, amelyek alkalmassá teszik a munkakör betöltésére.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Változatlanul a javaslat azok miatt a dolgok miatt, amit a múltkor kifejtettem, nem helyes.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Más javaslat fel sem merült?

BISZKU BÉLA elvtárs:

Politikai kérdések is felmerültek. Meg kell nézni az eredeti vizsgálati anyagot, szembeállítani azzal, ami felmerült és utána a párthoz idehozni. Ami miatt a múltkor elvetettük, hogy akinek ilyen adatok vannak a birtokában azt nincs értelme kiküldeni.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Ahol most dolgozik, jól dolgozik?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem az izgat, hogy kifogásolni fogják az ő személyét.

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

Mielőtt ezt a kérdést idehoztam, beszéltem nagyon részletesen azokkal, akik a vizsgálatot végezték. Ezek, úgy Münnich elvtárs, mint Révész elvtárs, azt mondták, hogy Szücsért garanciát vállalnak úgy, mint saját magukért. Nem tudom, mit lehet ehhez még hozzáfűzni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Le kell venni napirendről, másik javaslatot kell hozni. Most ebben ne döntsünk. Meg kell nézni esetleg Szijártó elvtársat.

9. Külömfélék

Esti Hírlapra vonatkozó javaslat

KISS KÁROLY elvtárs:

Az előterjesztéssel nem tudok egyetérteni. 2 héttel ezelőtt a Gács elvtársat elfogadtuk a Rádió elnökhelyettesének. Ezen kívül az egyik szemc rossz, de le van itt minden írva. Maradjon a Gács elvtárs a Rádiónál.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Én is szeretnék hozzászólni. Van itt egynéhány olyan körülmény, amit nem ismer a Politikai Bizottság. Az egyik, hogy a PB határozata nem került nyilvánosságra. De nem is ez a legdöntőbb. A Budapesti Pártvégrehajtó Bizottság ezt a kérdést megtárgyalta és elfogadta Gács elvtárs személyét az Esti Hírlaphoz.⁶⁴ Beszéltek Gács elvtárssal is, aki egyetértett ezzel.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Milyen alapon?

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Mindjárt megmondom. A Gács elvtárs egyetért a javaslattal, hogy az Esti Hírlaphoz kerüljön. És még valami, ami még fontosabb. A Benke elvtársnővel megbeszéltek a kérdést, s neki az a véleménye, hogy a Rádió vezetése éppen ebben a formában

⁶⁴ Az MSZMP Budapesti Bizottsága VB üléseinek jegyzőkönyveiben e döntés nem szerepel.

nincs megoldva. Meg szeretném még mondani, hogy a Politikai Bizottság elé úgy hozták ide a javaslatot, hogy semmit sem tudtam, annak ellenére, hogy valami felelősségem ebben volt. Nem tartom jó gyakorlatnak azt, hogy novemberben, meg decemberben, amikor égett a ház a Rádiónál és tüzet kellett oltani, akkor odatettük Horváth Zoltánt és Simó Gyulát. Ezek becsületesen teljesítették a feladatukat. 1956 novemberében, amikor Horváth Zoltán elvtársnak mondtuk, hogy menjen a Rádióhoz, azt mondja jó, de ha majd rend lesz, akkor őt ki fogják dobni. Most úgy néz ki, hogy igaza lesz.

KISS KÁROLY elvtárs:

Ott van a Rádiónál!

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Igen, van egy olyan határozat is, hogy vegye át egy kis csoport vezetését. De ha Horváth Zoltán elvtárs ügyét sikerül is rendezni a Rádiónál, vagy más helyen, akkor is meg szeretném mondani, hogy ez a gyakorlat nem jó. Embereknek, akiket a tűzbe dobtunk, most azt mondjuk, hogy nincs már rátok szükség. A Rádiónál az a helyzet, hogy jó agitációs szakemberek vannak, a Benke elvtársnő is az, ott van a Simó elvtárs is, de nincs, aki az úgynevezett kultúrpolitikai részt vezesse. Olyan elnökhelyettes kellene, aki ezzel a területtel foglalkozik. Erre a Benke elvtársnőéknek van javaslatuk. Ezen az elvi alapon volt az a megállapodásunk, melyet a Budapesti PB elfogadott Gács elvtársra vonatkozóan.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt így nem lehet csinálni, nem szavazhatjuk meg. A következőkről van szó. Persze a Gács is ott volt november óta. Novemberben amellet voltam, hogy sürgősen el kell onnan hozni, mert nem csinál semmit, de később valahogy helyrerázódott. Ha van ott egy helyzet, meg lehet-e változtatni ezt azzal, ha Gácsot elvisszük? Mivel itt véleményeltérések vannak, mi ezt nem szavazhatjuk meg. Ez nem válasz a Rádiónál lévő helyzetre. Attól, ha Gács elmegy, semmiféle kultúrpolitikai vezetés még nem lesz jó. Az egész kérdést újra ide kell hozni.

KISS KÁROLY elvtárs:

Két héttel ezelőtt idejött az Agit. Prop. Osztály, hogy a Rádió helyzetének az a megoldása, ha Gácsot megerősítjük, mint elnökhelyettest. Ez mindenkivel meg volt tárgyalva, mindenki egyetértett és a Politikai Bizottság ezt elfogadta. Most, két hét után, ezt újra fel kell forgatni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Vegyük le napirendről. Célszerű volna a dolgot újra megtárgyalni. Az Agit. Prop. Osztályon belül két tábor van. A Politikai Bizottság nem lehet a végrehajtó szerve két elvtelenül vitakozó csoportnak. Döntésre újra ide kell hozni az ügyet, (KÁLLAI elvtárs közbeszólása: Szirmai kontra Cservenkáné.) és meghívni az illetékeseket. Ha az előzőt a Szirmai megkerülésével csinálták, mi nem tehetjük most a fordítottját. Ide kell hozni azokat a politikai nézeteltéréseket is, melyek az

Agit. Prop. Osztályon belül vannak.⁶⁵

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Teljes volt az egyetértés, nem érthető ezért a dolog.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A múltkor azt mondtad, hogy nem értesz egyet. Ha ezt így elfogadjuk, a jövő héten 3 beadványt kapunk, melyben megírják, hogy őket a PB nem hallgatta meg, és újra ide kell az egész dolgot hozni.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Szakali Józsefné

Látta: Ságvári Ágnes

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 39. ő. e. Géppel írt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Szakali Józsefné és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített. Az ülésről közlemény nem jelent meg.

A termelőszövetkezetek politikai, gazdasági és szervezeti megszilárdításáról szóló határozat megjelent: A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai, i. m. 139–150.⁶⁶ A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére hozott határozat a párt belső 10. sz. Tájékoztatójában látott napvilágot.

---

⁶⁵ A Titkárság 1957. szeptember 7-én tárgyalta az osztály feladatkörének és státusz helyzetének kérdéseiről. A határozat leszögezte, hogy a részleget megfelelően képzett szakemberekkel meg kell erősíteni és a mintegy 30 fős apparátus köré széles aktívahálózatot kell kiépíteni. A munkamódszer és a két vezető közötti nézeteltérések nem kerültek napirendre. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 136–137.) 1957. december 3-án a Politikai Bizottság minden indoklás nélkül áthelyezte Cserevka Ferencné a Budapesti Pártbizottság titkárának. (L. a 21. sz. dokumentumot.)

⁶⁶ A határozatot itt tévesen a Titkárságnak tulajdonították.

Mellékletek

1.

Előterjesztés a katolikus egyházban kialakult helyzetről szóló 5. számú napirendhez

Szigorúan titkos!

Tájékoztató jelentés a katolikus egyházban kialakult jelenlegi helyzetről

Az ellenforradalom után kialakult ellenséges helyzetet a katolikus püspöki karral általánosságban és a konkrét kérdéseket illetően is – egy kivételével – rendeztük. Egy kérdés, azaz két békepap visszahelyezése volt folyamatban, ezt a püspöki kar felterjesztette a Vatikánba rendezés végett. A Vatikán július elején elutasította. Ennek következtében mi is kitettünk állásából kb. 20 reakciós papot és egy püspöki helynöknek – nevezetesen Rojkovics görög katolikus helynöknek megvontuk a működési engedélyét.

Július 16-i kelettel a Vatikánból 3 újabb dekrétum és rendelkezés érkezett, ami igen durva beavatkozás és türehetetlen állapotot jelent.

A három rendelkezés lényege:

- 1.) A három parlamenti katolikus pap képviselő azonnal mondjon le képviselői mandátumáról. (Beresztóczy Miklós, Horváth Richárd, Máté János)
- 2.) Horváth Richárd Budapesten nem lehet plébános, azonnal el kell távolítani.
- 3.) Magyarországon katolikus pap és püspök semmilyen politikai és társadalmi tevékenységet nem fejthet ki. Az „Opus Pacis”-ban sem és a békemozgalomban sem vehetnek részt. A Vatikán azonnal jelentést kér és magyarázatot az eddigi tevékenységről.

Mind a három rendelkezés azzal fejeződik be, hogy amennyiben ezeket nem hajtják végre, úgy „ipso facto”, azaz automatikusan a „különleges kiközösítés” alá esnek. Mind a három rendelkezés a pápa rendelete.

Ennek a vatikáni akciónak a külpolitikai háttere minden bizonnyal része a nemzetközi reakció, az imperializmus támadásának a szocialista tábor és benne hazánk ellen. A szeptemberi ENSZ közgyűlésen az ún. ötös bizottság jelentését Magyarországról napirendre akarják tűzni. A Vatikán ezt úgy kívánja segíteni, hogy addig kiéleződjék az állam és a katolikus egyház között a helyzet, hogy harc legyen. Ez alkalmas lesz nekik arra, hogy rámutassanak: „Íme Magyarországon üldözik az egyházat, a vallást.” Ugyancsak ősszel lesz Nyugat-Németországban a választás. (Ismeretes, hogy [Konrad] Adenauer a katolikus párt vezére és erős katolikus tömb van.) Itt is fel akarják használni a választási agitációban, hogy a kommunisták üldözik az egyházat, a vallást.

Május második fele óta a Vatikán részéről hasonló nyomás van Lengyelországra, az NDK-ra és Csehszlovákiára.

A belpolitikai háttere minden bizonnyal az, hogy a Vatikán megsokallta az állam és az egyház között kialakult jó viszonyt és azt, hogy a püspöki kar és a katolikus egyház néhány kérdésben támogatta a kormányt és elítélte az ellenforradalmat.

Ez a pápa intézkedéseinek kül- és belpolitikai háttere. Mindezek ellenére azt javasoljuk, hogy ebben a helyzetben igen keményen és határozottan kell visszaütni, mert a jelenlegi helyzetben igen jó erkölcsi alapról és pozícióból tudunk fellépni. Abban az esetben, ha tétovázunk, a Vatikán újabb intézkedéseket fog tenni, és később már nehezebb helyzetből és rosszabb pozícióból tudunk csak fellépni. *Ezeket figyelembe véve, a mi fellépésünk jellege védekezés legyen az imperialisták és ügynökeik, a nemzetközi és hazai reakció támadásával szemben. Az intézkedéseket azért tesszük, mert rákényszerített a reakció.*

Az Egyháziügyi Hivatal a következő konkrét intézkedéseket kívánja tenni.

1.) Az egész katolikus püspöki kart felhívni az Egyháziügyi Hivatalba július 31-re. (Ekkor még nem ismerik a pápai rendeleteket.) Igen határozottan közölni, hogy a hét⁶⁷ békepap visszahelyezéséhez ragaszkodunk, és nem tűrjük a vatikáni beavatkozást. Főleg a legreakciósabb püspököket nyomni. Megosztani a püspöki kart.

2.) Amikor a püspöki kar közli (kb. augusztus 3–5. között) az újabb három vatikáni rendeletet, akkor kikötni, hogy nem hozhatják nyilvánosságra, és nem hajthatják végre. Erélyesen tiltakozni az ilyen durva és brutális beavatkozás ellen. (A püspökök minden bizonnyal alávetik magukat a pápának, azaz ragaszkodnak a végrehajtáshoz.)

3.) Sajtóban, rádióban leleplezni a Vatikán beavatkozását és kimutatni, hogy politikai nyomást akar gyakorolni. Ehhez jó erkölcsi és politikai alapunk van. A cikkeket az Egyháziügyi Hivatal lássa megjelenés előtt.

4.) A miniszteri biztosok minden püspökségen egész nap az épületben tartózkodjanak. Ellenőrizzék részletesen az egyházmegye kormányzását.

5.) Püspökkari konferenciát csak az Egyháziügyi Hivatal engedélyével lehet tartani az előre bemutatott és jóváhagyott napirenddel.

6.) A Minisztertanács hozzon olyan határozatot, hogy a további intézkedésig minden katolikus egyházi állás betöltéséhez és elmozdításhoz az Egyháziügyi Hivatal hozzájárulása szükséges.

7.) Badalik Bertalan veszprémi püspök jogkörét és működési engedélyét az Elnöki Tanács vonja meg. Badalik püspök költözzék el Veszprémből. (Az egyházmegye vezetését Klempa Sándor irodaigazgató végezze, mint káptalani helynök.)

8.) Kb. 40–50 papot, akik a legreakciósabbak és a püspökök legjobb támaszai, barátai, a Belügyminisztérium vegyen közbiztonsági őrizetbe.

9.) A legmegbízhatóbb és határozottan mellettünk álló békepapokat, kb. 10-15-öt,

---

⁶⁷ Helyesen: két.

augusztus 3-án tájékoztassuk a kialakuló helyzetről és biztosítsuk őket az állami védelemről.

10.) Azokat a békepapokat, akiket a Vatikán ebben a harcban kiközösít, támogassuk. Azokat a templomokat adjuk nekik, ahol most vannak és anyagilag az államsegélyek terhére támogassuk őket. Működjenek tovább, mint papok. Ez felidézi az egyházszakadás veszélyét.

Ezeket az intézkedéseket úgy kell végrehajtani, hogy azok a püspökök, akik velünk egyetértenek, de nem léphetnek fel a pápával szemben, érezzék, hogy nem őket sújtjuk és nyomjuk, hogy reájuk számítunk és irántuk bizalommal vagyunk.

Budapest, 1957. augusztus 3-án

Horváth János s. k.
az Egyházügyi Hivatal vezetője

Szigorúan bizalmas!
10. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 10/2.

Határozat **a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójának** **megünneplésére**

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulóját megünnepeljük az egész országban. Az előkészítés során a párt és a tömegszervezetek törekedjenek arra, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója ne csak a kommunisták, ne csak a munkásosztály, hanem az egész dolgozó magyar nép ünnepévé váljon. Az ünnepségek ne hivatalos protokoll megnyilvánulások, hanem meleg, bensőséges találkozások, közvetlen beszélgetések legyenek a párt, a kormány vezetői, a kommunisták és a nép között. Az ünnepségek járuljanak hozzá a párt és a tömegek kapcsolatának további erősítéséhez, a párt politikájának megértéséhez.

A pártszervezetek működjenek szorosan együtt az előkészítés során valamennyi tömegszervezettel, a Hazafias Népfronttal, s együttes munkával biztosítsák, hogy a különböző ünnepségeken, baráti találkozókön széles pártonkívüli rétegek vegyenek részt. A párt és tömegszervezetek törekedjenek arra, hogy az ünnepségek színesek legyenek, érvényesüljenek a helyi kezdeményezések.

Az előkészítés és az ünnepségek során a párt és tömegszervezetek, a sajtó és rádió felvilágosító és nevelőmunkával segítsék elő, hogy erősödjön a magyar népben a Szovjetunió iránti szeretet és megbecsülés. Magyarazzuk az ünnepségek alkalmából az Októberi Szocialista Forradalom és a Szovjetunió Magyarországnak nyújtott felbecsülhetetlen többszörös és sokoldalú segítségét népünk haladó forradalmi törekvéseinek valóra váltásában, népünk fejlődésében és felemelkedésében.

A párt és a tömegszervezetek óvakodjanak a túlzásoktól, az agyonszervezett, erőltetett programoktól, rendezvényektől. Az ünnepségek megrendezésénél érvényesüljön a szerénység, fokozatosság és tervszerűség.

A különböző területek részletes, időrendi tervét az Operatív Bizottság vitassa meg.

I.

1. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére a megyei, kerületi és járási pártbizottságok hozzanak létre a társadalom minden dolgozó rétegét átfogó reprezentatív Előkészítő Bizottságot.

2. Az MSZMP Központi Bizottsága és a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány adja ki szeptember első felében a Nagy Októberi Szocialista Forradalom jelentőségét értékelő téziseket, irányelveket.

3. A pártszervezetek az egész országban október hónapban szervezzenek elméleti pártnapokat, előadásokat, ahol magyarázzák a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójának magyarországi és nemzetközi jelentőségét.

4. Az ünnep előestéjén, november 6-án az Operaházban az MSZMP Központi Bizottsága, a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány, a Hazafias Népfront, valamint a tömegszervezetek rendezésében díszünnepséget tartunk. Az ünnepi beszédet művészi műsor kövesse.

5. November 2. és 6. közötti időben a megyei, kerületi, üzemi, járási és községi pártszervezetek a Hazafias Népfronttal s valamennyi tömeg- és társadalmi szervezettel közösen rendezzenek bensőséges, művészi műsorokkal egybekötött ünnepségeket. Falvakban, gépállomásokon és termelőszövetkezetekben a társadalmi szervek közösen rendezzék az ünnepségeket. A különböző szervek külön ünnepséget ne tartsanak. Az ünnepségeken – különösen fontosabb helyeken – jelenjenek meg a párt, a kormány, a szakszervezetek és a minisztériumok vezetői, valamint a helyi vezetők is.

A fenti szervezetek együttesen rendezzenek októberben magyar-szovjet baráti találkozót üzemekben, városokban, falvakban, egyetemeken, iskolákban.

Mind az ünnepségekre, mind a találkozókra hívják meg a Szovjetunióból érkező delegáció tagjait, szovjet katonákat, tiszteket. A kiemelt munkáskáderek, katonatisztek keressék fel régi üzemeiket és ünnepeljenek együtt régi dolgozó társaikkal. Az ünnepségeken és találkozókön jelentős számban vegyenek részt a párt régi harcosai, veteránjai – azok, akik részt vettek a Vörös Hadsereg harcaiban. A Szovjetunióban járt küldöttségek tagjai mondják el a Szovjetunióban szerzett élményeiket.

6. A Szabolcs megyei párt-, tanács- és tömegszervezetek a VOKSZ-szal közösen rendezzenek nagyszabású határ menti találkozót.

7. Az MSZMP Központi Bizottsága és a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány november 6-án tüntesse ki azok az elvtársakat, akik a Nagy Októberi Szocialista Forradalom harcaiban részt vettek. Ugyancsak tüntessen ki a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány – a szovjet kormánnyal való megegyezés alapján – olyan szovjet tiszteket és katonákat, akik a magyar nép felszabadításában, illetve az ellenforradalom leverésében részt vettek.

8. A párt, a kormány, a hadsereg és a tömegszervezetek vezetői helyezzenek el koszorúkat a szovjet hősi emlékműveken. Koszorúzzák meg az ellenforradalom leverése közben elhalt szovjet hősök sírjait. Budapesten a Szabadság téri és a Gellért-hegyi szovjet hősi emlékműveken helyezzenek el koszorúkat.

II.

1. Az MSZMP Központi Bizottsága, a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány és az Előkészítő Bizottság november elején levélben hívja fel a magyar dolgozó népet november 7. méltó megünneplésére.

2. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójának tiszteletére kibontakozó alulról jövő verseny-kezdeményezéseket, a jobb és gazdaságosabb munkára való törekvéseket a minisztériumoknak, szakszervezeteknek és pártszervezeteknek a legmesszebbmenőkig támogatniuk, segíteniük kell.

Az alulról meginduló kezdeményezések a sajtóban és a rádióban kapjanak megfelelő visszhangot. Ezzel is segítsük elő a kimagasló munkasikerek, a helyes, észszerű kezdeményezések országos mozgalommá való fejlesztését.

3. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójának alkalmából a párt és a kormány hívjon meg a Szovjetunióból a társadalom minden rétegét átfogó kormánydelegációt. A kormánydelegációban lehetőség szerint legyenek képviselve olyan személyek, akik a magyar nép előtt ismertek és közkedveltek.

4. A KISZ szeptember közepéig rendezzen Magyar–Szovjet Ifjúsági Baráti Hetet. Ennek során tartsák meg az egész országban a moszkvai VIT-ről, a szovjet ifjúsági életről szóló élménybeszámolókat.

III.

1. A Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány a 40. évforduló tiszteletére november 7-én iskolai szünnapot rendeljen el.

2. A Művelődésügyi Minisztérium gondoskodjon arról, hogy az ország valamennyi iskolájában, egyetemén az utolsó tanítási napon emlékezzenek meg a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójáról.

A párt és a kormány vezetői vegyenek részt egyetemi ünnepeken is.

3. A Magyar Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány adjon ki színes, képes, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom jelentőségét méltató plakátot.

4. A Közlekedés és Postaügyi Minisztérium hozzon forgalomba a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmából emlékbélyeg-sorozatot.

5. Az ünnep alkalmából a tanácsszervek adjanak ki felhívást a középületek és a lakóházak fellobogozására.

IV.

1. A Tudományos Akadémia ünnepi ülészagon emlékezzen meg a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójáról és magyarországi hatásáról.

2. A színházak tűzzenek műsorra különböző országok haladó szellemű színházi alkotásait, amelyek tükrözik a szocializmus eszméit. Néhány színház mutasson be orosz klasszikus művet és szovjet darabot.

3. A Filmfőigazgatóság október végén, november elején nyissa meg a Szovjet Film ünnepét, abban az esetben, ha megfelelő számban és minőségben tudnak új szovjet filmeket bemutatni.

A filmmúzeumban a Nagy Októberi Szocialista Forradalommal kapcsolatos régi szovjet filmeket mutassanak be.

4. Magyarország is vegyen részt a forradalom nemzetközi hatását tükröző, a baráti országokkal közösen készítendő nagy dokumentumfilm készítésében.

5. A Művelődésügyi Minisztérium a szovjet–magyar kulturális egyezmény értelmében rendezze meg a kölcsönös magyar–szovjet zenei hetet. Az Országos Filharmónia rendezzen ünnepi hangversenyeket.

6. A Magyar Nemzeti Galéria a Múcsarnokban rendezze meg a „Magyar Képzőművészet a szabadságért és a szocializmusért” című ünnepi kiállítást.

7. A Fővárosi Tanács november 7. előtt hozzon nyilvánosságra határozatot arról, hogy hol kívánja felállítani a Lenin-szobrot.

8. A Művelődésügyi Minisztérium a Magyar–Szovjet Baráti Társasággal együtt Budapesten és vidéken rendezzen kiállítást a szovjet könyvkiadás fejlődéséről, jelenlegi helyzetéről, a Magyarországon kiadott szovjet és a Szovjetunióban kiadott magyar könyvekről.

9. A Magyar–Szovjet Baráti Társaság hirdessen pályázatot a Szovjetunióban szerzett élmények megírására.

10. Az Előkészítő Bizottság mellett hozzanak létre országos, megyei és helyi Sportrendező Bizottságokat. A bizottságok működjenek szorosan együtt a Kommunista Ifjúsági Szövetséggel. A sportrendező bizottság és a KISZ az ünnepség alkalmából szervezzen széles körben megyékben, kerületekben, járásokban – lehetőség szerint – községekben is díszturnát, sportünnepélyeket.

Nagyobb határszéli városokban szervezzenek nemzetközi sporttalálkozókat a szomszédos Szovjetunió, Csehszlovákia és a Román Népköztársaság sportolóival.

8.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. augusztus 21-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pld. R. É.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. augusztus 21-én megtartott
rendkívüli üléséről

Jelen voltak: Apró Antal, Fehér Lajos, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Nemes Dezső és Rónai Sándor, [Biszkú Béla] elvtársak

Napirend:

1. Az ENSZ rendkívüli ülészakával kapcsolatos feladatok

Előadó: Horváth Imre elvtárs

Meghívott: Szilágyi Dezső elvtárs

2. Magyar párt- és kormánydelegációk utazása Kínába és Romániába

Előadó: Szilágyi Dezső elvtárs

3. Információ az SZKP és a JUKSZ közötti tárgyalásokról

Előadó: Kiss Károly elvtárs

4. Különféle

1. Az ENSZ rendkívüli ülészakával kapcsolatos feladatok

Előadó: Horváth Imre elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János, Kiss Károly, Rónai Sándor, Kállai Gyula, Biszkú Béla, Fehér Lajos és Nemes Dezső elvtársak

Az ENSZ XI. Közgyűlésének rendkívüli ülészakán – amelyet a magyar kérdésben kiküldött ötös bizottság jelentésének megvitatására hívtak össze – csak az ENSZ hivatalos magyar képviselője, Mód Péter vegyen részt.¹

A Politikai Bizottság és a kormány álláspontjának és taktikai irányvonalának végleges kidolgozása után Sík Endre elvtárs utazzék

---

¹ A Minisztertanács 1957. augusztus 8-i ülésén foglalkozott az ENSZ XI. és XII. ülészakán való részvétel kérdésével. Akkor olyan határozat született, hogy a delegációt Horváth Imre vezeti, s annak tagja lesz Sík Endre, Mód Péter, Péter János, Szita János. A 3349/1957. (VIII. 8.) sz. Korm. hat. meghatározta a helyettes delegátusokat is. (MOL XIX-A-83-a 168. d.)

New Yorkba, tájékoztassa Mód elvtársat a döntésekről, és az ülészak ideje alatt nyújtson politikai segítséget számára. Sík elvtárs az ENSZ XI. rendkívüli ülésén ne vegyen részt, kiutazása hivatalosan úgy szerepeljen, hogy az ENSZ XII. rendes ülészakára utazott ki.

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a Külügyminisztérium előzetes hivatalos rövid nyilatkozatot adjon az ENSZ XI. rendkívüli ülészakával kapcsolatban. Ezt a nyilatkozatot a Külügyminisztérium szóvivője 1957. augusztus 22-én, vagy 23-án ismertesse a sajtó hivatalos képviselői előtt. Utána a szóvivő adjon politikai tájékoztatást.² E nyilatkozat-tervezetet a Politikai Bizottság nem fogadta el.³

A nyilatkozathoz fel kell használni a javaslat I. 2–3 pontját.⁴ A Külügyminisztérium nyilatkozatában fejtjük ki, hogy a magyar kormány kellő időben és helyen kifejti véleményét és azt megfelelő bizonyítékokkal alá is támasztja.

Az ENSZ ötös bizottsága jelentésére vonatkozóan: a jelentésben névtelen, ellenséges beállítottságú emberek ismeretlen adatai szerepelnek. A magyar kormány nem tud reflektálni ezekre, mivel azokat hivatalosan nem közölték.

A nyilatkozat terjedelme 1 gépelt oldal legyen. A nyilatkozat elkészítéséért felelős: Horváth Imre elvtárs.

A Külügyminisztérium előzetes nyilatkozatán kívül hivatalos kormánynyilatkozatot kell készíteni, melyet az ENSZ hivatalos magyar képviselője az ENSZ XI. ülészakán napirend előtt felolvas. Horváth Imre és Szilágyi Dezső elvtársak a Politikai Bizottság keddi ülésére készítsék el a kormánynyilatkozat tervezetét.⁵

Horváth Imre, Szilágyi Dezső és Szirmai István elvtársak a Politikai Bizottság keddi ülésére készítsenek tervezetet a kormány hivatalos

---

² Követeljük, hogy az úgynevezett „magyar kérdést” vegyék le a napirendről. A Külügyminisztérium szóvivőjének nyilatkozata az ENSZ ötös bizottságának jelentéséről. *Népszabadság*, 1957. augusztus 23.

³ Az ENSZ Közgyűlés XI. ülészakának összehívásával kapcsolatban a Külügyminisztérium javasolta egy kormánynyilatkozat kiadását, amelynek tervezete megtalálható a jegyzőkönyv mellett.

⁴ A 2. pontban hivatkozás történik az ENSZ Alapokmánya II. Cikk 7. pontjára, amely arról szól, hogy az Alapokmány egyetlen rendelkezése sem biztosít jogot az ENSZ-nek az egyes országok belügyeibe történő beleszólásra. A 3. pont azt tartalmazza, hogy a magyar kormány az Alapokmány szerint nem tekintette és továbbra sem tekinti törvényesnek az ENSZ különbizottsága létrejöttét és működését, ezért nem járult és járul hozzá, hogy az magyar területen bármilyen vizsgálatot folytasson.

⁵ L. a következő dokumentumot.

propaganda akcióira.⁶ E tervzetben szerepeljen néhány társadalmi propagandára vonatkozó javaslat is. Az októberi eseményekről megjelenő albumot 300 példányban kell kinyomtatni. El kell juttatni az összes ENSZ képviselőknek, a különböző baráti és nem baráti nemzetközi szervezeteknek – Szakszervezeti Világszövetség, Nők Világszövetsége, DIVSZ, Nemzetközi Jogászsövetség, Interparlamentáris Unió, Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége, stb. – egyes kiemelkedő, nemzetközi tekintéllyel rendelkező egyéneknek és államférfiaknak is.⁷

Horváth Imre elvtárs a kormány holnapi ülése elé terjessze jóváhagyásra a Politikai Bizottság ülésének szellemében az ENSZ XI. rendkívüli ülészakával kapcsolatos kérdéseket, valamint tegyen javaslatot az erre vonatkozó kormánydöntések módosítására.⁸

2. Magyar párt- és kormánydelegációk utazása Kínába és Romániába⁹

Előadó: Szilágyi Dezső elvtárs

Hozzászólta: Horváth Imre, Kádár János és Apró Antal elvtársak

A Politikai Bizottság elfogadja a Kínai Kommunista Párt meghívását, s hivatalos párt- és kormánydelegációt küld Kínába. Megbízta Szilágyi Dezső elvtársat, készítsen tervezetet, melyben megköszönjük és elfogadjuk a Kínai Kommunista Párt meghívását. A levélben az utazás időpontját nem kell feltüntetni, ezt néhány nap múlva közöljük.¹⁰

A Politikai Bizottság előző határozatát a szeptemberi romániai utazással kapcsolatban módosítja,¹¹ s úgy határoz, hogy a Romániába utazó párt és kormánydelegáció látogatását el kell halasztani későbbi időpontra, s össze kell kötni gazdasági természetű tárgyalásokkal. A Politikai Bizottság álláspontját Szilágyi Dezső elvtárs közölje a román elvtársakkal.

Az említett két utazás időpontját Horváth Imre elvtárs terjessze a kormány ülése elé.¹²

⁶ L. a 9. sz. dokumentumot.

⁷ Az előterjesztés száz példánnyal számolt és csak az ENSZ tagállamainak kívánta eljuttatni az albumot, amely 25 tabló fényképpel reprezentatívan mutatta be az 1956. októbertől 1957. május elsejéig tartó időszakot.

⁸ A kormány augusztus 22-i ülésén 3373/1957(VIII.23.) sz. határozatában a Politikai Bizottsággal azonos döntést hozott. (MOL XIX-A-83-a 169. d.)

⁹ Az előzményekre l. a 7. sz. dokumentumot.

¹⁰ Betoldás: „Ez így nem szerepelt. [kihúzza:] A levél a sajtóban is jelenjék meg.”

¹¹ L. a 7. sz. dokumentumot.

¹² A két módosító javaslatot a Minisztertanács 1957. augusztus 22-i ülésén napirenden kívül Kádár János terjesztette a kormány elé. (MOL XIX-A-83-a 169. d.)

3. Információ az SZKP és a JUKSZ közötti tárgyalásokról¹³

Előadó: Kiss Károly elvtárs

A Politikai Bizottság a beszámolót tudomásul vette.

4. Különféle

a.) *Ceylon moszkvai nagykövetének javaslata*¹⁴

A Politikai Bizottság az előterjesztést nem fogadta el.

Biszkú Béla és Nezvál Ferenc elvtárs a Politikai Bizottság keddi ülésén az eddigi halálra- és börtönbüntetésre ítélték számáról szóban tájékoztassa a PB tagjait.¹⁵ Szükség esetén ezt egy későbbi időpontban Mód Péter rendelkezésére is kell bocsátani.

Kádár János

Jegyzőkönyvvezető: Ságvári Ágnes

---

¹³ A szovjet–jugoszláv csúcstalálkozóra 1957. augusztus 1–2-án került sor Snagovban. A közös közleményt l. *Népszabadság*, 1957. augusztus 4. A találkozó tartalmáról: Mićunović, Veljko: *Tito követe voltam*. INTERART Bp., 1990. 286–288. Keleti Ferenc romániai magyar nagykövetet szovjet kollégája bizalmasan tájékoztatta az eseményről. A követi jelentés szerint „A jugoszlávok semmiféle közös nyilatkozatot nem akartak kiadni, kérték, hogy a tárgyalás, a találkozás maradjon titokban. Nyilván amerikai kapcsolataik miatt kérték ezt. A szovjet küldöttség azonban ragaszkodott ahhoz, hogy tájékoztatást kell adni, így aztán meg is született az a nyilatkozat, amelyet a sajtó annak idején közölt.” (MOL M–KS 288. f. 32. cs. 1957/6. ö. e.)

¹⁴ „Ceylon moszkvai nagykövete a moszkvai csehszlovák nagykövet útján felhívta figyelmünket arra, hogy hasznos volna, ha a magyar kormány közzétenne egy statisztikai kimutatást azon személyek számáról, akiket ellenforradalmi bűncselekmények miatt a magyar hatóságok letartóztattak, illetve a magyar bíróságok börtön- vagy halálbüntetésre ítélték, minthogy nyugaton ezen személyek számát erősen túlozva több tízezerre teszik, és a valóságos adatok közzététele az ellenünk irányuló ilyen jellegű támadásoknak elejét venné.

Fentieket figyelembe véve kérem a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságát, járuljon hozzá ahhoz, hogy az Igazságügy-miniszter sajtófogadás útján fenti adatokat ismertesse és a sajtó ezeket nyilvánosságra hozza.” (Horváth Imre előterjesztése a Politikai Bizottsághoz. 1957. augusztus 21. MOL M–KS 288. f. 5. cs. 40. ö. e.)

¹⁵ L. a 9. sz. dokumentumot.

Szó szerinti jegyzőkönyv
a Politikai Bizottság 1957. augusztus 21-én megtartott
rendkívüli üléséről

Napirend:

1. Az ENSZ rendkívüli ülészakával kapcsolatos feladatok

Előadó: Horváth Imre elvtárs

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azért hívtuk össze a Politikai Bizottságot, mert van néhány kérdés, amit meg kell beszélnünk. Az egyik: az ENSZ közgyűlésével kapcsolatos határozatainkat, úgy néz ki, módosítani kell. A másik: információ a szovjet–jugoszláv találkozóról.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Az egyik kérdés: az ENSZ ülésére a delegáció kiutazása az Egyesült Államokba. A szovjet elvtársakkal való beszélgetés során kiderült, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártja Elnökségének van egy döntése, hogy a Szovjetunió erre az ENSZ ülésre delegációt nem küld ki, csak az ENSZ szeptember 17-én kezdődő rendes ülésére. A szovjet elvtársak ezt azzal indokolják, hogy ezzel is megmutatják milyen jelentőséget tulajdonítanak e kérdés tárgyalásának, s így csak az ENSZ állandó képviselőjét, Szoboljoev elvtársat bízzák meg a XI. ülészak záróülésén való részvétellel. Az ENSZ IX. 17-i ülésére küldenek delegációt. Felmerül tehát a kérdés, helyes lenne, ha mi se küldenénk kormánydelegációt erre a rendkívüli ülésre, csak szeptember 17-re.¹⁶ A magyar kérdésben a magyar kormány nyilatkozatának felolvasását bízzuk az ENSZ állandó megbízottjára, Mód Péterre, aki állandóan New Yorkban tartózkodik.

A beterjesztett nyilatkozatot arra használjuk, hogy holnap, vagy holnapután a Külügyminisztérium szóvivője hívja össze az újságírókat, s olvassa fel nekik a Külügyminisztérium hivatalos nyilatkozatát, s utána a lapok hozzák le. Ezt követően a kormánynyilatkozatot hasonló módon.

KISS KÁROLY elvtárs:

A román kormány sem küldi el az ENSZ delegációját erre az ülészakra. A szovjet elvtársak álláspontja Kuznyecov elvtárssal való személyes megbeszélésen derült ki. Ma délután megkertem a szovjet nagykövet elvtársat, ellenőrizze le még egyszer, tényleg nem küldenek-e delegációt erre az ülészakra és még arra kértem,

---

¹⁶ A Politikai Bizottság 1957. július 16-i ülésén foglalkozott a magyar delegáció összetételével. Ekkor még nem merült fel a rendkívüli ülésre küldendő delegáció problémája. (L. a 3. sz. dokumentumot.) Az 1957. július 30-i ülésen pedig kifejezetten olyan döntés született, hogy Horváth Imre külügyminiszter utazzon ki az ENSZ XI. Közgyűlés rendkívüli ülészakára. (L. az 5. sz. dokumentumot.) A Minisztertanács ennek megfelelően döntött augusztus 8-i ülésén a magyar küldöttség összetételéről. (3349/1957. (VIII. 8.) sz. MT. h. MOL XIX-A-83-a 168. d.)

mondja meg mi a véleményük arról, hogy mi se küldjünk erre az ülésre delegációt. Az elvtársak a szovjet nagyköveten keresztül kifejezték véleményüket, helyeselték álláspontunkat, hogy mi sem küldünk ki ENSZ delegációt erre az ülőszakra.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Helyeslem azt a taktikát követni, s ha a szovjet delegáció csak így vesz részt, mi se vegyünk másképp, ezzel is kisebbitjük az ENSZ tárgyalás súlyát.

Véleményem szerint a nyilatkozat szövegén még kell dolgozni. Nem tartom helyesnek azt a módszert, hogy a Külügyminisztérium a nyilatkozat lényegét ismertesse, s utána megjelenik a kormány nyilatkozata.

Brossurát, illetve albumot ki kell adni.

KISS KÁROLY elvtárs:

A Politikai Bizottság fogadja el az album készítését, de ne mi döntsünk abban a kérdésben, hány példány legyen stb. Ezt az illetékes állami szervek csinálják meg.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Mi az albumokat a delegátusok tagjainak akarjuk szétosztani.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ehhez megfelelő szöveg kell. Ha a román elvtársaknak is hasonló a véleményük, mint a szovjeteknek, s valószínűleg az összes népi demokráciáknak hasonló, helyeslem, hogy ne küldjünk delegációt.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Egyetértek azzal, hogy ne menjen ki erre az ülésre magyar delegáció. Helyes, ha holnap sajtótájékoztatón keresztül nyilvánosságra hozzuk a Külügyminisztérium nyilatkozatát.

Néhány megjegyzésem lenne az anyaghoz. A 3. oldal b.) pontjában szó van arról, hogy a kihallgatott tanúk között nyilván egyetlen egy sincs, aki ne volna vétkes ellenforradalmi cselekmények elkövetésében.¹⁷ Ezt valahogy másképpen kellene megfogalmazni. Mi általában e kérdés napirendre tűzése ellen vagyunk. Ha azt mondjuk, hozzák nyilvánosságra a vallomásokat, ebben burkoltan benne van – ha nyilvánosságra hozzák – vitakozás lehetősége. Javaslom a 3. oldal b.) pontját a c.) pont utolsó mondatával¹⁸ vonjuk egybe. Hagyjuk ki azt, hogy a vallomásokat nyilvánosságra kell hozni.¹⁹

¹⁷ Az említett pontot az előterjesztők a következőképpen fogalmazták meg: „b) a bizottságnak ez a két tagja [K. C. O. Shann és Alsing Andersen] a kihallgatott tanúkat egyoldalúan válogatta ki a külföldre szökött ellenforradalmi elemek közül, e cselekmények szervezésében résztvevő Király Béla, Kéthly Anna és Kóvágyó József javaslatai alapján, továbbá az Amerikai Egyesült Államok és más imperialista hatalmak ügynökeinek javaslata alapján, akik közül többen előkészítői és szervezői voltak az ellenforradalmi eseményeknek. A kihallgatott tanúk között nyilván egyetlen egy sincs, aki ne lett volna vétkes ellenforradalmi cselekmények elkövetésében.”

¹⁸ A c) pont így szólt: „a bizottság a kihallgatott 111 tanú közül csak hármat nevez meg, ezek kivételével a többi tanút nem is nyilvánosan, hanem zárt ajtók mögött hallgatta ki”.

¹⁹ Az előterjesztés d) pontja tartalmazta a magyar kormánynak azt a követelését, hogy a tanúk neveit és vallomásaik teljes szövegét hozzák nyilvánosságra a bizottság jelentésének napirendre tűzése előtt.

A másik megjegyzésem az albummal kapcsolatos. Helyeslem az album kiadását. Javaslom, hogy 20-25 példánnyal többet készítsünk, mert ugyanilyen problémák lesznek az Interparlamentáris Unió konferenciáján, s helyes lenne, ha legalább néhány ország képviselőjének adnánk ilyen albumot. Javaslom tehát többet készítsünk.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Kérdésem volna Horváth elvtárshoz. A XII. ülés, amelyre küldenénk ki ENSZ delegációt, milyen napirenddel lesz megtartva?

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Az ENSZ-nek ezen az ülészakán 70-80 kérdés szerepel. Nem lehet pontosan tudni, de úgy néz ki, hogy a magyar kérdés állandóan napirenden van két naponként, hetenként kétszer, vagy váratlanul, meglepetésszerűen előhozhatják. A szeptember eleji ülésen csak a magyar kérdés szerepel. Ezen nem vennénk részt, csak beolvassánk a magyar kormánynyilatkozatot, s ezt kiegészítené Mód Péter 2-3, vagy 4-5 órás felszólalással.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Az az indoklás, hogy a Szovjetunió kormánya nem küld delegációt erre az ülészakra, s az amit Apró elvtárs indoknak hozott fel, nem elégséges, nem látom pontosan az indokokat. Az világos, hogy ha az ülésen nem veszünk részt ENSZ delegációval, akkor nyilatkozatot kell adnunk.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

A nyugati országok a legnagyobb ágyukat küldik erre az ülésre. A Szovjetunió és úgy néz ki, hogy a többi népi demokráciák is, mivel nem küldenek ENSZ delegációt, alacsonyabb szinten vesznek részt az ülésen.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Meg kellene vizsgálni, ne vegyük-e fel a harcot az ülésen. Most már sok minden van a kezünkben. Most már a nemzetközi helyzet más viszonyai között léphetünk fel, mint novemberben vagy decemberben. Azóta egy csomó tény van a kezünkben, dokumentálni tudjuk a Munkás–Paraszt Kormány fejlődését. Felvetném ezt a kérdést, hogy ilyen anyagok birtokában ne vegyük-e fel a harcot, a népi demokráciákkal, a Szovjetunióval közösen. Nem tudom, hogy ebből a szempontból megnéztétek-e a helyzetet az ENSZ-en belül, az erőviszonyokat, azok alakulását. Két különböző dolog, hogy a szavazásnak milyen lesz az eredménye – valószínű leszavaznak bennünket –, és hogy milyen a delegáció fellépése, milyen adatokat tudnak a közvélemény számára nyilvánosságra hozni. Ha ez jól sikerül, akkor is győzelemként kell elkönyvelni, ha leszavaznak, de ugyanakkor egy csomó fontos adatot, tény, együttes fellépéssel a világ közvéleménye elé lehet tárni. Ki lehet vinni filmeket, albumokat stb. Nem fogják-e meghátrálásnak tekinteni, hogy nem küldünk ENSZ delegációt erre az ülészakra.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem eléggé világos a dolog. Nekünk van egy határozatunk, hogy delegációt küldünk az ENSZ-nek erre az ülészakára. Ebben a párt és a kormány már

határozott. Ezután vetődött fel a Szovjetunió és a románok részéről, hogy erre a külön ülésre nem küldenek delegációt, mert nem akarják az ülés joghatását növelni. Más formában vesznek részt úgy, hogy az ENSZ állandó képviselők útján képviseltetik magukat. Ezt mérlegelve Horváth elvtársék javasolják, hogy változtassuk meg döntésünket, és ne kormánydelegációval képviseltessük magunkat, hanem az ENSZ állandó képviselőnkön keresztül.

A javaslatához tartozik még, hogy a Külügyminisztérium szóvivője adjon előzetes nyilatkozatot a Külügyminisztérium nevében erről a kérdéstről.

Ezután elő kell készíteni, a Politikai Bizottság és a kormány elé hozni a magyar kormány nyilatkozatának tervezetét, amelyet az állandó ENSZ képviselőnk ott a napirend előtt ismertetne. Itt nyilatkoznánk az ülés összehívásával kapcsolatban és más kérdésekről is.

Megegyeztünk abban is, hogy készítünk a hivatalos kormány propagandára egy előterjesztést, amely a legkülönbözőbb dolgokat tartalmazza. Ez nem azonos az összpropagandával. Itt különböző elgondolások merültek fel. Egyes ENSZ-beli csoportoknak – USA, Anglia, Egyiptom, India kormányának küldünk anyagot kormányunk nevében, adatokat, tényeket, filmeket stb., hogy mi történt május 1-ig. Űsse meg a guta őket, küldjük el még az ENSZ főtítkárának is, hozzuk nyilvánosságra. Arról is beszéltünk, ha nem ismerik, összegyűjtjük a Fehér Könyveinket, és elküldjük minden ENSZ küldöttnek. Lehetne készíteni valamiféle másolatot a kiállítás hasznosítható anyagáról és azt is elküldeni. Esetleg a Statisztikai Hivatal hivatalos jelentéseit is elküldhetnénk. Ezeket az anyagokat a kormány küldené. Ebben a kérdésben kell döntetünk. Ezt részletesen meg kell csinálni és arra gondoltunk, hogy ezekről a kérdésekről a részletes tervet a keddi ülésre be kell hozni.

Az ENSZ delegáció ügyében a kormánynak is dönteni kell. A kormánynyilatkozat tervezetét hozzák be a keddi ülésre és a kormányhoz a jövő héten.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Helyeslem, hogy a fellépés egyöntetű legyen és vegyen részt a delegáció. Ha teljes kormánydelegáció venne részt az ENSZ ülészakán, helytelen lenne. Amit Kállai elvtárs gondolt, azt Mód Péter fellépésével is el lehet érni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

El lehet képzelni, hogy egy hivatalos képviselő, Mód, anélkül, hogy az ENSZ-ben részt vennénk mint delegáció, ellátja a feladatot. Sík elvtársat ki lehetne küldeni, hogy segítsen Módnak.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Mód mellett még hat ember van kint a Külügyminisztérium részéről. Ha Sík odamegy, akkor nagyobb jelentőséget adunk a rendkívüli közgyűlésnek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Jogilag és formailag csak az állandó ügyvivő lép fel, de Síkkel Mód naponta tanácskozhat.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A dokumentációval kapcsolatban már van döntésünk és ez a munka már 3 hete folyik.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nekünk itt megkülönböztetést kell tenni, s megállapítani olyan propaganda lépéseket, amelyeket a kormány hivatalosan tesz, és amelyeket a párt és a többi szervek tesznek.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Nincs értelme, hogy Sík kimenjen és a hivatalos munkába nem kapcsolódik be. Azért sem célszerű, mert Mód megkapja tőlünk az anyagokat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mód január óta van kint. Azóta nem volt itthon. Mi vele nem is tudunk tanácskozni. Ez nem lenne helyes.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Kint az a szokás, hogy szoros együttműködésben vannak a szocialista országok állandó képviselőivel, elsősorban a Szovjetunió állandó képviselőjével. Ha Síket kiküldjük, nem lehet, hogy hivatalosan ne szerepeljen. Furcsa lenne, hogy egy magasabb ember van ott, és mégis más szólal fel az ülésen. Ez nem szokás. Akkor máris nagyobb jelentőséget adunk a rendkívüli közgyűlésnek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Miért ne lehetne megcsinálni? Senki se parancsolja meg, hogy kit küldjünk az ülésre. Sík utazzon ki, Móddal megbeszéli a dolgokat, és utána jöjjön haza.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Helyes lenne, ha a követségen lenne egy stábunk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem látom, hogy Síken kívül ki tudna Módnak támogatást adni.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Kint van a Külügyminisztérium Jogi Nemzetközi Osztályának vezetője²⁰ és szeptember első napjaiban újabb anyagokkal jól felkészülve mennek ki. Nem látom értelmét, hogy Sík kimenjen. Mód közel egy éve van kint, de együttműködésben van a Szovjetunió képviselőjével.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mód egy éve nincs itthon. Ez negatívum. Sík a jövő pénteken utazzon ki, és 9-én jöjjön haza. Megbeszéli Móddal a kérdéseket, s egy nappal a megnyitás előtt hazautazik.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Mód a jogi osztály vezetőjétől is megkaphatja az instrukciókat. Vagy megkaphatja talán jobban a szovjet elvtársaktól.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A szovjet elvtársak fognak segíteni, de nem ismerik, amit mi is beszélünk, és Módnak ezt is kell ismerni.

---

²⁰ A Külügyminisztérium Nemzetközi Jogi Osztályát Ustor Endre vezette.

Mikor nem voltál itthon Horváth elvtárs, a szovjet elvtársaknak az volt a benyomásuk, hogy ti olyan pozícióba helyezkedtek: úgy is ott vannak a szovjet elvtársak, majd azok. Ez nem helyes. Mi is nyomjuk meg a gombot, mert az anyag a mi kezünkben van, nem az ő kezükbe[n]. Amit mi tudunk adni, azt senki se tudja adni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

S ezt tőlünk el is várják.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ustor Endre szeptember első napjaiban kint lesz.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Az előbbi problémához. Biszku elvtárs, a probléma nem az, küldjünk-e delegációt, vagy nem. Lényege a javaslatnak: hogyan tudunk ott fellépni delegációval, vagy anélkül úgy, hogy ne ők csinálják a magyar kérdésben a széleskörű nemzetközi politikát. Azt hiszem, rendelkezünk elegendő adattal, olyan dokumentumokkal, amelyeknek birtokában hatásosan tudunk fellépni. Persze ennek formáját meg kell találni. Véleményem szerint ez így nem megnyugtató, hogy Mód egyedül végezze ezt a munkát. El lehet fogadni, hogy ne küldjünk delegációt, ez helyes. De ott meg kell teremteni a biztosítékát annak, hogy felléphessünk és komolyan a nemzetközi közvélemény alakulásába beleszólhassunk, s befolyásoljuk az ENSZ közgyűlését. Tudjuk, hogy ilyen ENSZ közgyűlés nemcsak a teremben, hanem a folyosókon, azon kívül is zajlik. Ott kapcsolatot kell teremteni a küldöttekkel, szét kell osztani a propagandaanyagot, album kiadása, filmek stb., amelyek mind rendkívül fontos kérdések, nagy hatással lehetnek a közgyűlésre. Ezt Mód egyedül nem tudná elvégezni. Valamit látok abban, amit Horváth elvtárs Sík elvtárs kiküldésével kapcsolatban mond. Ez mindenféle magyarázkodásra ad lehetőséget, hogy a Külügyminisztérium első helyettese kint van. Javaslom, menjenek ki emberek, különböző cím alatt tartózkodjanak ott valamennyi ideig és segítsenek a munkába[n].

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Napszámos munkára van ember. Mód tapasztalt ember. Arról van szó, hogy politikai segítséget kellene neki adni.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Nincs Sík helyett más ember?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Olyan ember kell, aki Módnak tud segíteni, akinek van tapasztalata ebben a munkában. Nem feltétlenül szükséges Sík. Ki megy el szeptember 17-én a rendes közgyűlésre?

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Sík, Péter János, Szita János.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Akkor Sík menjen ki előbb, mintha a rendes ülésre ment volna. Ez is egy taktikai, politikai lépés lesz, hogy kimegy, de nem megy el az ülésre.

Fogadjuk el, hogy nem küldöttség képviseli a magyar kormányt, hanem az ENSZ állandó képviselője. Miután az egész taktikánk ki van dolgozva, az illetékes párt és kormányzerveknél jóvá van hagyva, a jövő hét második felében Sík utazzon ki, instruálja Módot. Sík a rendkívüli ülésen nem vesz részt, csak a rendes ülésen.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Az ENSZ csatában a döntő ütközet szerintem nem a XI. ülészak záróülésén lesz, hanem a XII. ülészak folyamán.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az előütközet ezen az ülészakon lesz, ami befolyásolja a XII. ülészakot. Egy hétig folyik majd ott a csata, ami befolyásolja a későbbi ülések menetét is. Módnak Sík az ülés közben sokat tud segíteni.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Mód mellett lesz két jogász. Vannak ott politikai munkatársak, s néhány tanácsadó szeptember első napjaiban már ott lesz.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Módnak kell tanácsot kéri. Ki fogja Módnak elmondani a taktikai elgondolásainkat? Adjál másik javaslatot, ha Sík nem megy, kit küldjünk?

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Olyan elvtárs kell, aki a szovjet elvtársakkal is tud tárgyalni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha Mód itthon lenne nem szólnék semmit. De kell, hogy legyen valaki, akivel meg tudja beszélni véleményét.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Nem látom, hogy Mód ügyefogyott lenne.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem erről van szó, hanem arról, hogy legjobb lenne, ha Horváth elvtárs tudna ott lenni.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Ha te egy hónapig távol vagy, hazajössz, megkérdezed mi volt, és mégsem teljesen tiszta képed van, mi történt.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mód több mint 1/2 éve van kint. Miután saját álláspontunk, taktikai vonalunk ki van dolgozva, ennek birtokában Sík kellő időben utazzon ki. Az ülésen csak az állandó képviselő lépjen fel. Sík utazásának neve, hogy a rendes ülésre érkezik.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Többet és aktívabban kellene beszélni a nyilatkozatban a szovjetellenes rágalmak visszautasításáról. A kampány a Szovjetunió ellen irányul. Nagyobb nyomatékkal kell igazolni a törvényes jogunkat, amelyet egy országgyűlés szentesített. Egyszóval, többet kellene tenni a Szovjetunió becsületének megvédéséért.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A következőkre gondoltam. Valahogy a politikai harchoz hozzátartozik, hogy ne pufogtassuk el érveinket. Az a kérésünk, hogy az összes politikai kérdéseket

a kormány hivatalos nyilatkozatára tartsuk fenn. A Külügyminisztérium rövid nyilatkozatot tegyen. Kb. így: tudomásunkra jutott, hogy az ENSZ ülészakot összehívják a magyar kérdés megtárgyalására. Mi ezt az ENSZ alapokmányával ellentétes eljárásnak tekintjük, stb. S néhány leglényegesebb momentumot elmondani. Befejeződhetne azzal, hogy a magyar kormány ki fogja fejteni nézeteit kellő időben. A javasolt szövegben össze-vissza kapkodunk, nem helyes ez a vagdalódzás. A magyar közvéleménynek is tudomásul kell venni, hogy a magyar kormány állást fog foglalni az említett kérdésekben. A nyilatkozatba[n] az I. 2–3. pontját fel lehet használni. Én egy rövid, egy oldalas nyilatkozatra gondolok. Ami a II. pont alatt van én abba nem mennék bele.²¹ Majd esetleg a szélesebb kormánynyilatkozatba[n]. Vannak helytelen dolgok is az anyagban. Pl. [a] magyar kormány ragaszkodik, hogy publikálják a 111 tanú vallomását. Ez örülség, ezt akkor rájuk licitáljuk. Még az ellen is tiltakozni kell, hogy nyilvánosságra hozzák. Majd esetleg publikálnak egy 8000 oldalas rémregényt. Még az is legyen a nyilatkozatban, hogy a sajtóban megjelent közleményeket nem vesszük tudomásul, mert arról hivatalosan minket nem értesítettek.

Az ötös bizottság jelentésével kapcsolatban: meg kívánjuk jegyezni – ezt meg kell írni a Külügyminisztérium nyilatkozatában –, hogy a világ még nem látott ilyet, hogy ismeretlen tanúvallomásokhoz kívánják, hogy mi állást foglaljunk, holott ezt a magyar kormánnyal még hivatalosan nem is közölték. Jellemző ez is a rágalom jellegére. Kb. ezekből állna a nyilatkozat.²²

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Mikor olvasnák fel a hivatalos kormánynyilatkozatot?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Napirend előtt Mód olvasná fel a magyar kormány nyilatkozatát. Utána közölnénk mi a saját sajtónkba[n].²³ Itt be kell bizonyítani az eljárásunk nemzetközi jogi oldalát. Be kell bizonyítani a Varsói Szerződés felmondásának törvénytelenységét, utána az imperialista hatalmak aktív beavatkozását a magyar belügyekbe az eseményekkel kapcsolatban.

---

²¹ Az előterjesztés II. pontja részletesen rögzíti a kormány álláspontját az ENSZ ötös bizottság jelentéséről. Az első pont a bizottság összetételének pártatlanságát kifogásolja. A második pont a bizottság munkamódszerét minden jogszókéssal ellentétesnek, a jogszolgáltatás alapelveit sértőnek minősíti. A harmadik pont szerint a bizottság előre meghatározott vád igazolása érdekében válogatta össze a meghallgatott tanúkat. A negyedik kiemeli, hogy a jelentés részben olyan államok kémjelentései alapján készült, amelyek „részlet vettek az ellenforradalom előkészítésében és irányításában, budapesti követségeik egyes beosztottjai pedig beavatkoztak az események alakulásába.”

²² A Külügyminisztérium 1957. augusztus 23-án nyilvánosságra hozott nyilatkozata a jelentésre nem tért ki. Mondandóját a magyar kérdés napirendre tűzése elleni tiltakozásra összpontosította. *Népszabadság*, 1957. augusztus 23.

²³ A Magyar Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány nyilatkozata az ENSZ különbizottságának jelentéséről. *Népakarat*, 1957. szeptember 11. Az ENSZ 1957. szeptember 10-én megnyílt rendkívüli ülészakán a kormánynyilatkozatot Mód Péter rendes felszólalás keretében ismertette. A kormánynyilatkozat szerkezetére, tartalmára l. a 9. sz. dokumentumot.

A mellékelt javaslat 4. pontja nem szükséges a külügyminiszteri nyilatkozatba.²⁴ Ez nagyon pongyolán, felszínesen van megfogalmazva.

A Külügyminisztérium nyilatkozata ne legyen több egy gépelt oldalnál, 4-5 ponttal. Lényeges tartalma a javaslat I. 2-3 pontja legyen és még az, amelyről korábban beszéltünk. Még azt is bele kell venni, amiről már volt szó, az ENSZ ötös bizottság jelentésével kapcsolatban, hogy ez névtelen, ellenséges beállítottságú emberek anyagai, s senki által nem ismert, tehát mi erre reflektálni nem tudunk, mivel azokat hivatalosan nem is ismerjük.

A nyilatkozatot Gyáros [László] olvassa fel a Külügyminisztérium sajtótájékoztatóján. Utána a kérdésekre válaszol.²⁵

Horváth Imre és Szilágyi Dezső elvtársak felelősek azért, hogy a Politikai Bizottság keddi ülésére hozzák be a tervezetet a magyar kormánynyilatkozatra. Meg fogjuk tárgyalni. Ugyancsak ezek az elvtársak hozzanak a keddi ülésre javaslatot a kormány hivatalos propaganda akcióira az ülésszakkal kapcsolatban. Végül hatalmazzuk fel Horváth elvtársat, hogy ennek megfelelően tegyen előterjesztést a holnapi kormányülésre arról is, hogy a kormánynyilatkozatot kellő időben a kormány elé hozzuk jóváhagyásra.

Elfogadjuk, hogy ne 100 példányt nyomjanak az albumból, hanem 300 db-ot úgy, hogy mindjárt legyen az Interparlamentáris Uniónak, a Szakszervezeti Világszövetségnek, nők és fiatalok világszövetségének, a sárga szakszervezeteknek is. Érdemes még elküldeni a Nemzetközi Jogászszövetségnek is, a Béke Világtanács főtítkárnak stb. Szirmai elvtársat is vonják be ebbe a munkába.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Tapasztaltuk a külföldi propagandánk során, hogy ez nagyon elégtelen. A Fehér Könyvből 10-15 000 példányt adtunk ki különböző nyelveken, s ezért nagy a hiány belőlük külföldön. Javasoljuk, hogy adjunk ki egy összevont példányszámot az eddigi Fehér Könyvekből nagyobb példányszámban különböző nyelveken. Ugyancsak a skót bányász küldöttség anyagát is ki kellene adni.²⁶

²⁴ Az említett pont így hangzott: „A bizottság jelentése a fent említett módon kiválasztott és meg nem nevezett tanúk tanúvallomásain kívül az Amerikai Egyesült Államok kormánya budapesti követsége, valamint más imperialista államok budapesti követségei által szolgáltatott kémjelentések alapján készült. Ezek az államok különböző hivatalos és félhivatalos szerveiken, valamint ügynökeiken keresztül részt vettek az ellenforradalom előkészítésében és irányításában, budapesti követéségeik egyes beosztottai pedig beavatkoztak az események alakulásába.”

²⁵ 1957. szeptember 10-én a Külügyminisztérium sajtótájékoztatóján a kormánynyilatkozat nem került szóba. Szarka Károly külügyminiszter-helyettes tájékoztatta az újságírókat néhány ázsiai és afrikai országban tett látogatásáról. (*Népszabadság*, 1957. szeptember 11.)

²⁶ Az erősen baloldali skót bányász szakszervezet delegációja 1957. május 1-je alkalmával tartózkodott Magyarországon az MSZSZOSZ meghívására. A londoni magyar követség 1957. augusztus 27-i jelentése számolt be arról, hogy az Angol Kommunista Párt vezetőinek közbenjárása ellenére a szakszervezet vezetői nemcsak a jelentés közzététele, de sajtóban való ismertetése előtt is elzárkóztak. „Ezt azért tették – olvasható a diplomáciai iratban – mert a skót bányász szakszervezet tagsága között igen sok a katolikus elem, s nem akartak olyat tenni, ami e bányász szakszervezetben meggyengítené a párt befolyását vagy elősegítené a párttagoknak a vezetőségből való eltávolítását.” (MOL M-KS 288. f. 32. cs. 1957/6. ő. e.)

A skót bányász küldöttség jelentéséből a *Népszabadság* 1957. augusztus 10-14-i számai részleteket közöltek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Kedden itt lesz a hivatalos kormánypropagandára a terv, ezzel összefüggésben kellene ezeket a kérdéseket is felvetni, s ebben legyen benne a társadalmi propagandára vonatkozóan is néhány javaslat. Ezt kedden együtt megtárgyaljuk. Tudomásunk van arról, hogy a kiadványok iránt nagy az érdeklődés. Az egyik élelmes nyugati író könyvet írt, elég pozitívan a magyar kérdéstről. Kiadták a könyvet, s 4 nap alatt elfogyott az összes példány.

Az albumot, amit ki fogunk nyomtatni, még el kell küldeni neves, híres közéleti személyiségeknek, még Eisenhowernek is elküldhetnénk.

2. Magyar párt- és kormánydelegációk utazása Kínába és Romániába

Előadó: Szilágyi Dezső elvtárs

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

A kínai utazással kapcsolatban: nekünk ezzel kapcsolatban helytelen volt az elképzelésünk. Végimentünk a dátumokon mikor jött a levél a meghívásra, hogy küldjünk párt és kormánydelegációt Kádár elvtárs vezetésével. Ekkor mondta a pekingi követünk, hogy velük közölték, hogy a kínai elvtársak meghívtak ugyanerre az időre, szeptemberre még több népi demokráciát. Jöttek sorba ezzel kapcsolatban a követek jelentései. Aztán ismét jött Kínából a sürgetés, hogy kéri a kínai elvtársak a választ az időponttal kapcsolatban is. Jöttek értesítések, hogy szeptember 22-én Pekingbe érkezik kormánydelegáció Bulgáriából, ezen kívül cseh kormánydelegáció, ezen kívül Vukanovszkij,²⁷ aki a távol-keleti országokból utazik a jugoszláv kormány megbízásából, s azt mondták, úgy néz ki ez nem véletlen. Ezzel kapcsolatban közölte a kínai követ, hogy minden ilyen feltevés nélkülöz minden alapot. Vukmanovics nem is képviseli a jugoszláv pártot.

Közölték, hogy semmiféle cseh kormánydelegáció nem érkezik Kínába, hanem egy parlamenti delegáció és ugyancsak egy nem párt, hanem kormánydelegáció érkezik Bulgáriából. Ami a dátumot illeti, abból indulnak ki a kínai elvtársak, hogy valószínűleg minden ország meghívott küldötteinek lesznek óhajai a nemzeti ünnep előtt, ami október lesz, és addig ezeket realizálni akarják. Ők teljes pontossággal nem helyeznek súlyt arra, hogy mikor menjen a delegáció. A szeptember 20–25-ét az elvtársak minden szempontból kívánatosnak tartanák, ők biztosítják, hogy a legkevesebb időt töltsenek ott. De még ha csak 5 napot is, de menjünk ki. Részt vennének a szeptember 28-i és október 1-jei ünnepeken. A 8 éves évfordulónak nem tulajdonítanak különösebb jelentőséget, mert ezzel nem akarják a 40 éves forradalom jelentőségét tompítani. Tehát ezek a kérdések eslesek.

Korábban a Politikai Bizottságnak volt egy határozata, hogy ne menjen ilyen delegáció Kínába, válaszoljuk meg, hogy a mi körülményeink között most nem tudjuk, de szívesen vennénk más időpontban, 1958 első felében.²⁸ Kínai

²⁷ Helyesen: Vukmanovics.

²⁸ L. erre a 7. sz. dokumentumot.

elvtársak mondták: értik a mi specifikus viszonyainkat, de mégis 5-6 napos látogatásra menjen ki egy párt- és kormánydelegáció Kádár elvtárs vezetésével. Ők kizártnak tartják, hogy akár hivatalos, akár félhivatalos formában a pártok közötti kapcsolatról legyen szó.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A románokkal a találkozás nincs lefixálva. Meggondolandó, hogy ne inkább a románt napoljuk el és Kínába menjünk.

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Gromov elvtárral beszéltem az ENSZ ülésével kapcsolatban, és felvettem a kínai meghívást is. Gromov elvtárs felhívta Kuznyecov külügyminiszter helyett, ők közölték, hogy nem tudnak semmit a kínai találkozásról és az a véleményük, hogy holnap, vagy holnapután közölni fogják, mit tudnak erről és mi a véleményük a meghívás elfogadását illetően. Gromov elvtárs azt mondta, úgy látják célszerű lenne, ha a PB a meghívás elfogadásáról még nem hozna döntést.

SZILÁGYI DEZSŐ elvtárs:

A mi követségünk jelentése zavart okozott.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Válaszoljuk meg a kínai elvtársaknak, hogy kézhez vettük a meghívást, elfogadjuk. 3-4 nap múlva közöljük az időpontot. Ne húzzuk már tovább a válaszadást. A dátumot és a delegáció összetételét későbbi időpontban közöljük. Ezt át kell adni a kínai nagykövetnek. Néhány napon belül ezt el kell juttatni.²⁹

APRÓ ANTAL elvtárs:

Sebes Istvánon keresztül 2 nappal ezelőtt üzenetet kaptunk, amelyben az volt, hogy a román kormány ott-tartózkodásunkat fel akarja használni gazdasági természetű tárgyalásokra is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Amennyiben gazdasági kérdéseket is akarnak tárgyalni, később menjünk. Tehát elmegyünk politikai látogatásra Kínába. A román utazást halasszuk későbbi időpontra.³⁰ Ezt meg kell válaszolni a román elvtársaknak. Ezekről a kérdésekről a mi kormányunkat is tájékoztatni kell, ezt Horváth elvtárs mondja el a holnapi ülésen.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Megjegyzésem lenne Horváth elvtárshoz. A követeknek pontosaknak kell lenniök.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A német dologban jelentést kell adnia a minisztériumnak. Össze kell hívni 15 embert, felelős vezetőket, felsorolni az eseteket és tájékoztatni őket, hogy tartózkodjanak az anarchikus lépésektől.

²⁹ Kádár János levele Csou En-lajnak, 1957. augusztus 28. (MOL M–KS 288. f. 32. cs. 1957/2. ö. e.)

³⁰ Magyar párt- és kormányküldöttség végül 1958. február 20–28. között tartózkodott Romániában Kádár János vezetésével.

A román elvtársaknak meg kell írni, hogy mivel össze akarják kötni gazdasági tárgyalásokkal, alkalmasabb időpontot kell keresni.

3. Információ az SZKP – JUKSZ közötti tárgyalásokról

Előadó: Kiss Károly elvtárs

Az információt a Politikai Bizottság tudomásul vette.

4. Különféle

Ceyloni nagykövet javaslata

KISS KÁROLY elvtárs:

Úgy tudom 164 halálos ítélet volt.

BISZKU BÉLA elvtárs:

50-et hajtottak végre.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nezvál és Biszku elvtárs kedden a PB ülésen adjon tájékoztatást a PB tagjainak szóban. Hány ember van a börtönökben, az internálótáborokban. Hatásosabb volna ha 60%-kal kevesebb volna, mint jelenleg.

Mielőtt az adatokat a fegyvertárba odaadjuk, látnunk kell miről van szó. Jó volna egy statisztika, mennyit gyilkoltak le az ellenforradalmárok és hogy november 4-én hajnalban hány ember volt a börtönökben. Ilyesmivel is szükség esetén el lehet látni Módot.

Egyébként a javaslatot ne fogadjuk el.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Ehrlich Éva

Látta: Ságvári Ágnes

MOL M-KS 288. f. 5. cs. 40. ő. e. Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített.

9.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. augusztus 27-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 példányban

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. augusztus 27-én megtartott üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Fehér Lajos, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Komócsin Zoltán, Nemes Dezső és Rónai Sándor elvtársak

Napirend:

1. Az ENSZ elé terjesztendő kormánynyilatkozat tervezete és az ezzel kapcsolatos propagandaakciók terve

Előadó: Horváth Imre elvtárs

Meghívottak: Szilágyi Dezső, Szirmai István elvtársak

2. Javaslat az üzemi demokrácia fejlesztésére és az üzemi tanácsok felállítására

Előadó: Gáspár Sándor elvtárs

Meghívottak: Varga György, Martin Ferenc, Török István, Brutyó János, Borka Attila és Nemeslaki Tivadar elvtársak

3. Előterjesztés a földműves-szövetkezeti mozgalom továbbfejlesztéséről

Előadó: Nyers Rezső elvtárs

Meghívottak: Dobi István, Kovács Imre, Dögei Imre, Panák László és Tausz János elvtársak

4. Előterjesztés az agrár-felsőoktatási intézmények egyes tanszékvezetőinek ellenforradalmi tevékenységük alapján történő felelősségre vonása tárgyában

Előadó: Dögei Imre elvtárs

Meghívottak: Földes László, Magyarai András és Orbán László elvtársak

5. Mód Aladár levele a Politikai Bizottsághoz

Előadó: Földes László elvtárs

Meghívott: Orbán László elvtárs

6. Javaslat Szeged város hovatartozása ügyében

Előadó: Sándor József elvtárs

Meghívottak: Németh Károly és Kiss Károly elvtársak

7. Beszámoló néhány belügyi adatról (szóban)¹

Előadó: Nezvál Ferenc elvtárs

¹ Kézzel beírva: „(stat[isztikai] kimutatás van)”

8. Javaslatok az írókkal kapcsolatos intézkedésekre

Előadó: Kállai Gyula elvtárs

9. A Politikai Bizottság tagjainak biztosítása

10. Személyi javaslatok

11. Különfélék

1. Az ENSZ elé terjesztendő kormánynyilatkozat tervezete és az ezzel kapcsolatos propagandaakció terve

Előadó: Horváth Imre elvtárs

Hozzászóltak: Rónai Sándor, Nemes Dezső, Komócsin Zoltán, Kállai Gyula, Kádár János, Apró Antal, Szirmai István és Szilágyi Dezső elvtársak

A Politikai Bizottság megtárgyalta a kormánynyilatkozat tervezetét. Fő politikai vonalául a következő alapelveket határozta meg:

– a nyilatkozat támadó jellegű legyen, ne az ötös bizottság által készített jelentést vegye alapul, hanem a mi politikai célkitűzéseinknek megfelelő felépítést és érvelést alkalmazza.

– a nyilatkozat politikai mondanivalójának középpontjába kell helyezni, hogy a magyar kérdés valójában nem létezik, hogy Magyarországon az össz-európai béke ügye volt veszélyeztetve.

– szabatos, jogi érvelést kell alkalmazni, az egyszerű emberek számára is érthető nyelven, mert a nyilatkozat a nemzetközi haladó közvélemény és a magyar dolgozó tömegek számára is felvilágosító-agitációs anyagnak kell, hogy szolgáljon.

– a kormánynyilatkozatnak nem feladata polemizálni az ötös bizottsággal, mert ezzel közvetett módon elismernék annak autoritását. A bizottság létrehozásával csak, mint az imperialista beavatkozás egyik jellemző eszközével kell foglalkozni.

– be kell bizonyítanunk, hogy az ENSZ eredeti hivatásának megcsúfolása e bizottság kiküldése és az a mód, hogy az állítólag az ENSZ részére készült jelentést még annak megtárgyalása előtt szerte a világon milliós példányszámokba[n] hivatalosan terjesztették.²

A nyilatkozat szerkezeti felépítésénél az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

1. Az első részben ki kell fejteni igazságos álláspontunk jogi alapjait. (alkotmányos úton jött létre az Országgyűlés, az Országgyűlés által

---

² Az ENSZ 11. közgyűlése 1957. szeptember 10-én kezdődött. Az ENSZ tagállamoknak a különbizottság jelentését 1957. június 12-én küldték el, június 18-án pedig átadták a sajtónak is. A jelentést magyarul I. *Az ENSZ Ötös-bizottságának beszámolója a magyar kérdéstről.* 1957. június 12. A MTI Bizalmas Tájékoztató Különkiadványa. 1957. június 26. I-II. kötet

megválasztott törvényes kormány intézkedett ratifikált nemzetközi szerződéseink alapján.)

A törvényes magyar kormány nem „behívta” a szovjet csapatokat, hanem a szerződések értelmében itt állomásozó szovjet csapatok segítségét kérte.

A Magyar Népköztársaság Kormányának a szövetségesekkel kötött, ma is érvényben lévő békeszerződése értelmében kötelessége a fasiszmus és náciizmus minden újjáéledési kísérlete ellen harcolni.

2. Foglalkozni kell a Munkás-Paraszt Kormány jogi helyzetével. A jogfolytonosságot a Munkás-Paraszt Kormány azon tagjai képviselik, akik az alkotmány követelményeinek megfelelően, esküjükhöz híven jártak el és tagjai a Munkás-Paraszt Forradalmi Kormányznak, szemben a Nagy Imre-kormány azon tagjaival, akik esküjüket megszegték.

Az arra hivatott legfőbb államhatalmi szervek, az Elnöki Tanács és az Országgyűlés iktatták be a kormányt és hagyták jóvá tevékenységét. Ezen érvelések különösen meggyőzőek lehetnek a nyugati közvélemény számára.

3. Az októberi események jellegének meghatározásánál nem az ötös bizottság kérdésfeltevéseire kell válaszolni, hanem direkt módon tényekkel, adatokkal kell bizonyítani, hogy ellenforradalmi felkelés zajlott le.

4. Mindezek kifejtése után be kell bizonyítani, hogy nem szovjet intervenció, hanem tervszerűen előkészített imperialista beavatkozás történt Magyarországon.

(Anyagi és fegyveres támogatás, szétvert fasiszta haderők maradványainak kiképzése, nyugati propaganda-szervek közvetlen beavatkozása, valamint a Magyarországon tartózkodó hivatalos nyugati megbízottak tevékenysége, stb.)

Ilyen körülmények között az ENSZ-nek nincs joga a „magyar kérdést” tárgyalni. A kérdés napirendre tűzésének valódi célja a nemzetközi feszültség és a háborús pszichózis fokozása, annak a sokéves imperialista tervnek szerves folytatása, amely Magyarország belső társadalmi rendjének megdöntésére tör. Az ilyen propaganda egyúttal alkalmas arra, hogy elterelje a világ közvéleményének figyelmét az imperialisták sorozatos agressziójáról.

5. Le kell leplezni az ENSZ ötös bizottságát, személy szerint is.

A határozati javaslat két fő részből álljon:

1. A nyilatkozat indokainak alapján javasoljuk az ENSZ alapokmányával össze nem egyeztethető, előző határozat módosítását, az ötös bizottság felosztatását. Ennek alapján az ENSZ térjen napirendre a magyar kérdés felett.

2. Javaslat reaktív fegyverek gyártásának beszüntetésére, a nemzetközi leszerelésre és egyéb, a békét szolgáló intézkedésekre.³

Az átdolgozott kormánynyilatkozat tervezetét a Minisztertanács 1957. augusztus 31-én (szombaton délelőtt 11 órakor) tartandó ülése elé kell terjeszteni.⁴

A nyilatkozat szövegét 1957. szeptember 10-én – a beolvasással egy napon – kell a sajtónak és rádiónak ismertetnie.⁵

A nemzetközi propagandakampányba minden erre alkalmas szervezet be kell kapcsolni.

A Politikai Bizottság a propaganda tervezetet az alábbi módosításokkal fogadta el:

- a.) nem szükséges tájékoztató az igazságügyi intézkedéseinkről.
- b.) a Belügyminisztérium által összeállított dokumentációs anyag tartalmazza a nyugati imperialista körök beavatkozásának és az ellenforradalmi bűncselekményeknek bizonyítékait.
- c.) ne készüljön külön anyag a gazdasági konszolidációról, hanem „A Magyar Népköztársaság alkotmányos rendjének és normális életének helyreállítása” című témakörön belül kell foglalkozni a politikai, gazdasági, kulturális stb. adatokkal is.
- d.) a skót bányászküldöttség jelentését a Szakszervezeti Tanács lengyel és olasz nyelven is adja ki.⁶
- e.) a különböző magyarországi helyzetet ismertető külföldi anyagokat abban az esetben adjuk ki, ha azok propaganda-hadjáratunkban felhasználhatók.

---

³ Kézzelel beírva: „így a nyugat-német újrafelfegyverzés elleni rendszabályokra és az európai kollektív biztonsági szerződésre.”

⁴ A kormány augusztus 31-i rendkívüli üléséről I. MOL XIX-A-83-a 169. d.

⁵ A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt kormány nyilatkozata az ENSZ különbizottságának jelentéséről. (*Népszabadság*, 1957. szeptember 11.)

⁶ Az előterjesztésben csak az angol és francia nyelven történő terjesztés szerepelt.

A mellékleteket a hazai terjesztésre is fel kell használni.⁷

A kormánynyilatkozat, a mellékletek megszerkesztéséért felelősek: Horváth Imre és Szilágyi Dezső elvtárs.

A propaganda terv végrehajtásáért felelős Szirmai István elvtárs.

A tiltakozó nagygyűlést 1957. IX. 4-én kell megtartani a Szabadság téren.⁸

2. Javaslat az üzemi demokrácia fejlesztésére és az üzemi munkástanácsok felállítására

Előadó: Gáspár Sándor elvtárs

Hozzászóltak: Nemes Dezső, Kiss Károly, Apró Antal, Borka Attila, Martin Ferenc, Kádár János, [Fehér Lajos, Kállai Gyula] elvtársak

A Politikai Bizottság alapjaiban elfogadta a KB által kiküldött bizottság¹⁰ javaslatát az üzemi tanácsok felállítására és a munkástanácsok megszüntetésére vonatkozóan.

Az üzemi tanácsok létrehozásánál a következőkre kell figyelemmel lenni:

1. a munkások között ténylegesen meglévő igény van az üzemi demokrácia fejlesztése iránt;
2. olyan összüzemi szervezetet kell létrehozni, melyben a szervezett és szervezetlen munkásoknak egyaránt joguk van az üzem vezetésébe bekapcsolódni;

---

⁷ Feltehetőleg azokról a propagandatervben szereplő anyagokról van szó, amelyeket az ENSZ Közgyűlésen hivatalos anyagként kívántak köröztetni. Ezek az előterjesztés szerint a következők voltak: 1. A magyar kormány álláspontjának alkotmányos-jogi kifejtése; 2. Tájékoztató igazságügyi rendelkezésekről; 3. Belügyi dokumentációs anyag; 4. Tájékoztató a gazdasági konszolidációról; 5. Repatriálással kapcsolatos dokumentumok (szülők, gyermekek levelei, közjegyzőileg hitelesített vallomások a hazatérés akadályozásáról). Az is lehetséges, hogy a mellékletek alatt az ENSZ-delegátusoknak szánt *Fehér Könyv IV. kötetét*, a fotóalbumot, illetve a Közgyűlésen bemutatásra javasolt filmeket (Így történt, Új tavaszi seregszemle, illetve a budapesti tiltakozó nagygyűlésről és táviratokról készülő dokumentumfilmet) értette az előterjesztés. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 41. ó. e.)

⁸ Az MSZMP KB Titkársága 1957. augusztus 23-án még úgy határozott, hogy a nagygyűlést szeptember 2-án rendezzék meg. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 123.) A rendezvény elhalasztását az előterjesztők azzal az indoklással kérték, hogy a nagygyűlés megrendezése egybeesett volna az iskolai év ünnepélyes megnyitásával. Budapest lakosságának tiltakozó nagygyűlése a Sportszarnokban. Népünk becsületéért, nyugodt jövőjéért és a világbékéért küzdünk, amikor szembefordulunk az ENSZ ötös bizottságának jelentésével. (*Népszabadság*, 1957. szeptember 5.)

⁹ Helyesen: tanácsok.

¹⁰ A bizottság kiküldését Kádár János javasolta az Ideiglenes Központi Bizottság 1957. május 17-i ülésén. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 357.)

3. Az üzemi tanácsok létrehozása elősegítené, hogy a dolgozók közvetlenül tulajdonuknak érezzék a gyárat és ennek megfelelően növekedjék felelősségérzetük is.

Az üzemi tanácsok működésére vonatkozóan:

– körültekintően ki kell dolgozni az üzemi tanácsok fenntartása mellett, az üzemben működő mozgalmi szervek tevékenységének figyelembevételével.

– Az üzemi tanács a munkásellenőrzés üzemi szerve legyen, ne rendelkezék munkaadói joggal.

– Hatáskörébe tartozzék az állami szervek által elfogadott terv-kereteken belül a munkavédelem, szociális beruházások és a nyereségrészesedés elosztására vonatkozó döntés.

– Az üzemi tanács hatáskörének megfelelően negyedévenként ülésezék s gyakorolja jogait. Az üzemi tanács tagjainak számát az üzem létszámának, valamint jellegének megfelelően kell meghatározni.

– Az üzemi tanácsnak hivatalból legyen tagja: az üzem igazgatója, főmérnöke (mezőgazdaságban a főagronómus), főkönyvelője, a párttitkár, a KISZ titkár, a Nőtanács képviselője.

Az üzemi tanács többi tagját az üzem munkásai közül kell választani tekintet nélkül arra, hogy szervezett, vagy szervezetlen munkásokról van szó.

Az üzemi tanács vezetője a munka érdekében és a szakszervezettel való szervezett kapcsolat biztosítására az üzemi bizottság elnöke legyen.

Ilyen módon az üzemben a munkásellenőrzés három lépcsőben érvényesül:

1. az üzemi bizottság naponta működő szervként;
2. az üzemi tanács meghatározott kérdésekben döntési joggal;
3. az összdolgozók gyűlése, mely egyes körülhatárolt jogokat gyakorol.

A vitában elhangzottak alapján a Szakszervezeti Tanács vezetői, Apró elvtárs bevonásával dolgozzanak ki törvényjavaslatot és terjesszék a kormány elé.¹¹ A munkástanácsok megszüntetéséről és az üzemi tanácsok létrehozásáról még október elején jelenjen meg Elnöki Tanács-i rendelet.¹² Ezt készítse elő a SZOT, a kormány által márciusban létrehozott bizottsággal együtt.

¹¹ Az üzemi tanácsokról szóló határozatot a kormány 1957. október 17-i ülésén tárgyalta meg. A 1086/1957 (XI. 17.) sz. kormányhatározat a *Magyar Közlöny* 125. számában látott napvilágot.

¹² 1957. évi 63. sz. törvényerejű rendelet a munkástanácsokról. A kihirdetés napja: 1957. november 17. *Törvénytár* 1957. 235.

Az Elnöki Tanács rendelete tartalmazza azt is, hogy későbbi időpontban, amikor kellő gyakorlati tapasztalatok állnak rendelkezésünkre, a törvényjavaslatot az Országgyűlés elé terjesztjük.¹³

Az üzemi tanácsok létrehozására és a munkásellenőrzés rendszerére vonatkozó javaslatot a szakszervezeti törvény részeként kell kidolgozni, mint az üzemi demokrácia fejlesztésének tervét. Ez a törvényjavaslat az Országgyűlés téli időszakán kerülne megvitatásra.¹⁴ A végleges törvénytervezet elkészítése előtt a Szakszervezeti Tanács a megfelelő szervek bevonásával tegyen jelentést a Politikai Bizottságnak az eddigi tapasztalatokról.

3. Előterjesztés a földműves-szövetkezeti mozgalom továbbfejlesztéséről

Előadó: Nyers Rezső elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Fehér Lajos, Kádár János, Sági György,¹⁵ Tausz János és Kállai Gyula,¹⁶ [Kiss Károly] elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést egészében – néhány részkérdésre vonatkozó módosítással – elfogadta.¹⁷

A Politikai Bizottság a következőkre hívja fel a figyelmet:

1. A földműves-szövetkezeti felvásárlás és értékesítés kiszélesítése, mely a kapitalista kiskereskedelem fokozatos kiszorításával együtt jár, ne okozzon zavart a lakosság nyugodt áruellátásában, valamint az exportterv teljesítésében.

2. Pontosán meg kell határozni, hogy a földműves-szövetkezetek a termelőktől milyen mezőgazdasági árukat kötelesek átvenni (az alacsony haszonkulccsal értékesíthetőket is), mert az állam nem mondhat le a parasztsággal való kapcsolatunkban a piac szabályozó szerepéről. Nem

---

¹³ Az 1957. évi 63. sz. tvr. csupán a munkástanácsokról szóló 1956. évi 25. tvr-t hatálytalanította, a törvényjavaslat Országgyűlés elé terjesztéséről nem esett szó benne.

¹⁴ Szakszervezeti törvény nem született. A szakszervezetekre vonatkozóan a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. tv. tartalmazott szabályozásokat annak II. címe, VI. fejezete 5–6. pontjában, amely a társadalmi szervezetről és az egyesületről szóló rendelkezéseket tartalmazta. Az egyesületekről 1970-ben született önálló törvényerejű rendelet. (1970. évi 35. tvr.) Az Országgyűlés 1957. december 20-i ülésén kezdte meg a népi ellenőrzésről szóló törvénytervezet vitáját, amelyet ugyanazon a napon el is fogadtak. 1957. évi VII. törvény a népi ellenőrzésről. *Törvénytár*, 1957. 49–56.

¹⁵ Helyesen: Sággy Vilmos.

¹⁶ Kállai Gyula nem szólalt fel a napirend vitájában.

¹⁷ A határozat végrehajtásáról l. a SZÖVOSZ Igazgatóságának 1959. január 30-i keltezésű jelentését az MSZMP KB Titkárságához. (MOL M–KS 288. f. 11. cs. 441. ő. e.)

helyes kötelezni a felvásárló szervezetet a mezőgazdasági termékek kötelező átvételére.

3. A mezőgazdasági termékek állami felvásárlását fokozatosan vegyék át a földműves-szövetkezetek. Ennek érdekében nem fogadja el azt a javaslatot, hogy 1960-ig minden felvásárlás a földműves-szövetkezetek kezébe kerüljön.¹⁸

4. A SZÖVOSZ nagykereskedelmi tevékenysége az eddigi kereteken túl ne terjedjen.¹⁹

5. A földműves-szövetkezetek mellett létrehozott termelési bizottság működését a tanács mellett működő hasonló bizottsággal össze kell hangolni.²⁰

A Politikai Bizottság a határozat végleges megszövegezésével Apró Antal, Fehér Lajos és Nyers Rezső elvtársakat bizza meg.
Határidő: 1 hónap.

A fenti határozatok ismertetése és megvalósítása érdekében pártvonalon:

a.) Októberben az MSZMP megyei mezőgazdasági, a tanács mezőgazdasági oszt[ály]vezetők[kel] és a megyei MESZÖV vezetőkkel a határozatot ismertetni kell.

---

¹⁸ Az előterjesztők azt javasolták, hogy a földműves-szövetkezetek szerepét teherbírásuk figyelembevételével fokozatosan a mezőgazdasági termékek értékesítésében alapvetővé kell tenni. Felvásárló-értékesítő tevékenységüket 1960-ig olyan mértékben akarták szélesíteni, hogy a parasztság áruit – néhány speciális ipari kultúra (dohány, cukorrépa), valamint tenyészállatok kivételével – falun a földműves szövetkezetek vegyék át.

¹⁹ A javaslat lényege az volt, hogy a termelési szerződések kötésének módszerét úgy kell megváltoztatni, hogy a nagyszámú állami vállalat ne közvetlenül minden paraszttal külön-külön kössön szerződést, hanem a földműves-szövetkezet kössön termelési szerződést tagjaival az illetékes állami vállalatok részére és megbízásából. Az előterjesztők a falusi szerződéskötések átvételét az 1957–1958-as gazdasági évtől tervezték és 1960-ig a termelési szerződéseket teljes egészében átvették volna.

²⁰ Az előterjesztés szerint a földműves-szövetkezeti termelési üzemágak vezetésére beállított szakképzett mezőgazdászok köré a földműves-szövetkezeti tagokból választott termelési bizottságokat hoznának létre, időnként gazdaggyűléseket tartanának a termeléssel kapcsolatos kérdések megvitatására. Tevékenységükről rendszeresen beszámolnának a községi tanácsoknak.

A határozat végleges szövegében ezt a következőképpen fogalmazták meg. „Célszerűnek látszik, hogy kísérletképpen – azokon a helyeken, ahol ennek minden feltétele megvan – a falun közös szövetkezeti bizottságokat alakítsanak a földműves-szövetkezetek, a termelőszövetkezetek és kisipari szövetkezetek részvételével. A szövetkezeti bizottságok a helyi tanácsok és a szövetkezeti vezető szervek felé javaslattevő szervként is működjenek.”

Az értekezleten vegyen részt Fehér Lajos, Dobi István és Nyers Rezső elvtárs.²¹

b.) A határozatot le kell küldeni a járási pártbizottságokig és a megfelelő pártszervek ismertessék meg a szövetkezeti vonalon dolgozó párttagokkal.

Tömegszervezeti vonalon:

Biztosítsák a földműves-szövetkezeti mozgalom kommunista vezetői, hogy a SZÖVOSZ a határozat alapján néhány évre dolgozza ki tevékenységének irányát. Ezt hozza nyilvánosságra.²²

4. Előterjesztés az agrár-felsőoktatási intézmények egyes tanszékvezetőinek ellenforradalmi tevékenységük alapján történő felelősségre vonása tárgyában

Előadó: Magyar András elvtárs

Hozzászóltak: Fehér Lajos, Orbán László, Kállai Gyula és Kádár János, [Apró Antal] elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést²³ a következő módosításokkal fogadta el:

a.) dr. Okályi István²⁴ egyetemi tanárt nyugdíjazni kell.²⁵

---

²¹ A tanácskozásra 1957. október 28-án került sor. Az MSZMP megyei pártbizottsági mezőgazdasági osztályvezetőinek értekezletéről készült jegyzőkönyvet l. MOL M–KS 288. f. 28. cs. 1957/1. ő. e.

²² A dokumentum elkészítésére a SZÖVOSZ IV. kongresszusára készülve 1958. március 31-i határidőt szabtak meg.

A SZÖVOSZ 1957. december 17–19. között tartotta IV. kongresszusát. Ezen megválasztották a szervezet vezető testületét és elfogadták programját. A kongresszus határozataként megfogalmazott program az MSZMP agrártéziseinek megfelelően részletesen kitért az alábbi kérdéskörökre: a mezőgazdasági termelés közvetlen segítése, a mezőgazdasági termékek felvásárlása és értékesítése, az áruellátás javítása, a szövetkezeti vagyon növelése és védelme, és a szövetkezeti demokrácia és a földműves-szövetkezetek társadalmi tevékenységének fejlesztése. A mintegy ötven pontos program a szövetkezeti mozgalom előtt álló feladatok valamennyi területét át kívánta fogni. (*A Szövetkezetek Országos Szövetsége IV. kongresszusának rövidített jegyzőkönyve*. SZÖVOSZ kiadás, Bp., 1958.)

²³ Az előterjesztésben öt személy tevékenységével foglalkoztak: Okályi Iván, Horn Artúr, Manninger G. Adolf, Urbányi László, Máthé Imre. Az utóbbi kettő esetében a javasolt büntetés az azonnali elbocsátás volt.

²⁴ Helyesen: Iván.

²⁵ Okályi Iván a Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Gyümölcsstermesztési Tanszékének vezetője volt. A főiskolán vállalta a Forradalmi Bizottság elnöki tisztét, és határozatilag kitiltott a főiskoláról 16 oktatót. Az eredeti javaslatban büntetésként azonnali hatállyal történő elbocsátása szerepelt. Okályit végül állásából felfüggesztették és Balatonakaliban levő Kiliántelep Kutatóintézetbe helyezték, ahol nyugdíjazásáig beosztott kutatóként dolgozott. (JFJ. BECK Tibor: Mozaikok a forradalom és a megtorlás történetéhez: 1956 a budapesti Kertészeti és Szőlészeti Főiskolán. *Évkönyv* 1998. 1956-os Intézet, 241.)

b.) dr. Horn Arthur és dr. Manninger G. Adolfot 2 évre mindennemű oktatási tevékenységtől el kell tiltani és beosztott kutatóként elhelyezni.²⁶

2 év múlva tevékenységükről és magatartásuktól függően kell dönteni az oktató munkába való újbóli bevonásukról.²⁷

5. Mód Aladár levele a Politikai Bizottsághoz

Előadó: Földes László elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Kádár János és Nemes Dezső, [Komócsin Zoltán] elvtársak

A Politikai Bizottság Mód Aladár levelét tudomásul vette.²⁸

A vezető párttagokat felülvizsgáló I-es számú bizottság jelentését alapul elfogadva úgy dönt, hogy 2 évig Mód elvtárs pártfunkciót nem viselhet.

Politikai nyilatkozatának figyelmeztetés ellenére való terjesztését elítéli, és ezért megrovásban részesíti.

---

²⁶ Az eredeti javaslat mindkettőjük esetében az azonnali elbocsátás volt. Horn Artúr tanszékvezető egyetemi tanár az Agrártudományi Egyetemen tagja volt az október 23. után megalakult és azután az egyetemet irányító négytagú csoportnak, az előterjesztés szerint az egyetemi autonómia ügyének legfőbb képviselője volt.

Manninger G. Adolf Kossuth-díjas tanszékvezető egyetemi tanár az előterjesztés szerint tagja volt az Agrártudományi Egyetemen az ún. forradalmi bizottság elnökségének, egyik kezdeményezője és támogatója volt a kommunista oktatók kitiltásának; az ifjúság körében a szovjet csapatok kivonását és a Varsói Szerződés felmondását követelő röplapot terjesztett.

A határozatban nem szereplő Máthé Imre rektor kezdeményezte a gödöllői egyetemen a forradalmi bizottság létrehozását, Urbányi László tanszékvezető egyetemi tanár ellen az volt a vád, hogy az Állatorvos-tudományi Főiskolán az „ellenforradalmi cselekmények aktív szervezője és irányítója volt”, a főiskola egyik helyiségében összegyűjtött fegyvereket kiadta a hallgatóknak, megbízásából a hallgatók több ízben jártak autóval Bécsben. Az előterjesztés szerint a főiskolán megjelent máltai lovagrend tagjaival Andrassy grófnő tolmácsolásával tárgyalásokat folytatott. A Politikai Bizottság mindkettőjük esetében jóváhagyta az elbocsátásukra vonatkozó javaslatot.

²⁷ Manninger Gusztáv Adolf 1957-ben a Növényvédelmi Kutató Intézetbe került, majd 1969-től 1976-ig a keszthelyi Agrártudományi Főiskola tanára volt. Horn Artúr 1963-tól 1980-ig volt az Állatorvos-tudományi Egyetem Állattenyésztési Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

²⁸ Az MSZMP KB Titkárságának 1957. április 8-i ülésén a KB Párt- és Tömegszervezetek Osztálya feladatáról és hatásköréről folytatott vita során hangzott el Sándor József részéről az a kijelentés, hogy a Mód Aladár vezetése alatt álló TTIT-ben ellenforradalmi szervezkedés folyik. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 142.) Ezt követően az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. július 9-én döntött Mód Aladár ügyének kivizsgálásáról és saját nézeteit elítélő nyilatkozatot kért Módtól. (L. a 2. sz. dokumentumot.) Ennek alapján íródott a levél, amelyben Mód négy pontban foglalta össze nézeteit.

A Politikai Bizottság Mód elvtárs beosztásáról most nem dönt. Megbízta a Tudományos- és Kulturális, valamint a Káderosztályt, vizsgálja meg, maradhat-e jelenlegi munkahelyén.²⁹

A Politikai Bizottság határozatának és Mód elvtárs levelével kapcsolatos álláspontjának megszövegezésével Nemes Dezső elvtársat bízta meg.

A Politikai Bizottság határozatának közléséért felelős: Földes László és Orbán László elvtárs.

6. Javaslat Szeged város hovatartozása ügyében

Előadó: Sándor József elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János, Németh Károly és Apró Antal, [Kiss Károly] elvtárs

A Politikai Bizottság a határozati javaslatot elfogadta.³⁰

7. Beszámoló néhány belügyi adatról

Előadó: Nezvál Ferenc elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János, Kállai Gyula, Nemes Dezső és Fehér Lajos, [Rónai Sándor, Kiss Károly, Komócsin Zoltán] elvtárs

A Politikai Bizottság a beszámolót tudomásul vette.³¹

---

²⁹ A Titkárság 1958. február 28-i ülésén megerősítette Mód Aladárt a TIT főtitkári tisztségében. (MOL M–KS 288. f. 7. cs. ő. e.)

³⁰ A javaslat szerint Szegedet kiemelt megyei jogú városként kell kezelni, s ennek megfelelően gazdasági, szociális és egyéb ellátását közvetlenül és nem a megye részére juttatott összegből kell biztosítani, de állami és pártirányítása nem térhet el más megyei jogú városok helyzetétől. Az előterjesztés azt is tartalmazta, hogy meg kell vizsgálni és mielőbb meg kell oldani a megyeszékhely Szegedre történő áthelyezését. A Gazdasági Bizottság 1957. december 30-i ülésén elfogadta Csongrád megye székhelyének Hódmezővásárhelyről Szegedre való áthelyezését azzal, hogy a szükséges beruházásokat 1958-ban nem tartja megvalósíthatónak. (A GB 10102/1958. sz. határozata. MOL XIX–A–39–b/1. 24. d.) Szeged végül 1961-től lett megyeszékhely.

³¹ Az ülésre készített kimutatás szerint 1956. november 4. és 1957. július 31. között az összes bíróság (polgári és katonai) ún. közvádas ügyben első fokon 28526 személyt ítélt el, amelyből 6321 volt politikai (Népköztársaság elleni) büntetett miatt elítélt. Ebből halálbüntetést 70 főre szabtak ki, egy éven felüli börtönbüntetésre 2332, egy éven aluli börtönre 3581 személyt ítélték. 100 főre róttak ki pénzbüntetést, 20 személy esetében a büntetés javító-nevelő munka volt, és 218 esetben történt egyéb intézkedés (bírói megrovás, gyógypedagógiai nevelés stb.) A 22 205 nem politikai okokból elítéltek esetében ugyanezen büntetésnemekben a számok a következők: halál – 61 fő, egy éven felüli börtön 3591, egy éven aluli börtön 11 886, pénzbüntetés 4841, javító-nevelő munka 696, egyéb intézkedés 781, fegyelmező zászlóaljba sorolás 350. A fentebb felsoroltak közül 920 főnek (nem politikai okokból elítéltek esetében 5861 főnek) börtönbüntetését felfüggesztették.

A gyorsított és népbírósági tanács előtti elsőfokú eljárás során 1957. július 31-ig összesen 355 személyt ítélték el, amelyből 286 volt politikai ügy. A katonai bíróságok ugyanezen időszak alatt 1791 ügyben hoztak első fokon ítéletet, ebből 568 volt politikai. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 41. ő. e.)

Megbízta Biszku Béla, Szénási Géza és Nezvál Ferenc elvtársakat, hogy 3 héten belül tegyenek javaslatot a jelenleg őrizetben lévők ügyének további rendezésére, különös tekintettel az osztályszempontokra.³²

Felhívja a figyelmet arra, hogy a PB korábbi, erre vonatkozó határozatainak érvényt kell szerezni.³³

A főbűnösöket és az osztályellenséget szigorúbb ítéletben részesítsék, a dolgozó kategóriához tartozókkal szemben a törvényes rendelkezéseink értelmében más elbírálást kell alkalmazni. Ezért szükséges annak pontos meghatározása, hogy milyen kategóriák legyenek rendőrhatalósági őrizetben.

Az országos bírói értekezletet a Politikai Bizottság álláspontjának kialakulása után kell összehívni.³⁴

8. Javaslat az írókkal kapcsolatos intézkedésekre

Előadó: Kállai Gyula elvtárs

Hozzászóló: Kádár János elvtárs

A Politikai Bizottság a beszámolót tudomásul vette.

A letartóztatott írók³⁵ ügyének bírósági tárgyalását az ENSZ rendkívüli ülészsaka előtt – lehetőleg szeptember első hetében – tartsák meg.³⁶

---

³² A kérdésre a Politikai Bizottság 1957. december 10-i ülésén a büntetéspolitika egyes kérdéseiről szóló napirend kapcsán tértek vissza. Az eléltettek számának alakulásáról az ülésre beterveztett statisztikát közli HUSZÁR Tibor: A hatalmi gépezet újjáépítése, a represszió túlsúlya, a kiigazítás esélye 1956–1960. HUSZÁR Tibor – SZABÓ János: *Restauráció vagy kiigazítás. i. m.* 105–106.

³³ A PB 1957. július 2-i ülésén a „belső reakció ellen harc feladatairól” szóló napirendi pontban hozott határozatra utal. (L. az 1. sz. dokumentumot.)

³⁴ Az országos bírói értekezlet pontos időpontját nem ismerjük. A bírósági elnökök részére tartott értekezlet 1958. január 10-i keltezésű írásos tájékoztatóját közli: *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez. 4. kötet* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1995. 804–821.

³⁵ Az írókat különböző időpontokban tartóztatták le. Molnár Zoltánt már 1956. december 5-ről 6-ra virradó éjszaka, Fekete Gyulát december 12-én éjszaka, Háy Gyulát, Zelk Zoltánt, Tardos Tibort és Varga Domokost 1957. január 19-én éjszaka vették őrizetbe. Déry Tibor letartóztatására csak az április 20-ára virradó éjszaka, Tóbiás Áronéra május 23-án került sor. Az írókkal kapcsolatos intézkedésekről részletesebben l. STANDEISKY Éva: *Az írók és a hatalom 1956–1963*, i. m.

³⁶ Az előzményekre l. a 6. sz. dokumentumot. A Varga Domokos és társai-per 1957. szeptember 24-én kezdődött, a Déry és társa-ügy első tárgyalási napja 1957. október 25. volt.

Az első csoporton belül a bűncselekmények súlyosságának megfelelően differenciálni kell.

A bírósági tárgyalásról csak az első csoport ügyében jelenjen meg rövid sajtóközlemény.³⁷

9. A Politikai Bizottság tagjainak biztosítása

Hozzászóló: Kádár János elvtárs

A határozati javaslatot a Politikai Bizottság elfogadta a 4. pont kivételével.³⁸

A Politikai Bizottság, valamint a Titkárság tagjainak háztartási alkalmazottai ne tartozzanak a BM állományába. Szükség szerint a BM illetékes szervei végezzenek környezettanulmányt munkába állításuk előtt. A háztartással kapcsolatos költségeket a PB és a Titkárság tagjai vállalják.

10. Személyi javaslatok

Ipari Osztály javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Földvári László elvtársat a Közlekedés és Postaügyi Minisztériumba miniszterhelyettesnek.³⁹

PTO javaslatai:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Papp Károly elvtársat a Borsod megyei PB titkárának;

Kassai Géza elvtársat az 1 éves pártiskola igazgatójának.

Államgazdasági Osztály javaslatai:

A Politikai Bizottság leveszi napirendről a Valkó Márton elvtársra vonatkozó javaslatot⁴⁰ azzal, hogy egy későbbi időpontban, amikor a népi ellenőrzési szerv realizálódott, vissza kell térni rá.⁴¹

---

³⁷ Az első csoportba tartozott Déry Tibor, Zelk Zoltán, Háy Gyula és Tardos Tibor. A közlemény „Ítélet Déry Tibor és társai ügyében” címmel a *Népszabadság* 1957. november 14-i számában jelent meg.

³⁸ A napirendi ponthoz készült előterjesztés az ülés anyagánál nem található meg.

³⁹ Földvári László 1950-től volt miniszterhelyettes; beosztásában történő megerősítésről van szó.

⁴⁰ Valkó Márton a Népi Ellenőrzési Központ apparátusa vezetőjének javasolták.

⁴¹ L. a 15. sz. dokumentumot.

A Politikai Bizottság a Belkereskedelmi Minisztérium kollégiumi tagjaiként az alább felsorolt elvtársakat fogadja el:
Sebes Sándor, Halász János, Borsos László, Sente Imre, Fenyő Imre,
Sipos István, Bihari Ferenc, Molnár Károly, dr. Pesta László.⁴²

Külügyminisztérium javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Szijártó Lajos elvtársat kairói nagykövetnek.⁴³

11. Különfélék

a.) *A Nemzetközi Vöröskereszt Új-Delhiben tartandó XIX. konferenciájára kiutazó delegáció*⁴⁴

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy a Nemzetközi Vöröskereszt Új-Delhiben tartandó XIX. konferenciájára Kárpáti József és dr. Rostás Oszkár elvtársak utazzanak ki.⁴⁵

b.) *Katona János elvtárs kitüntetése*

A Politikai Bizottság elfogadja, hogy Katona János elvtárs 50. születésnapja alkalmából a „Munka Vörös Zászló Érdemrend” kitüntetést kapja.

c.) *Szakszervezeti Világkongresszus választott szerveibe javaslat*

A Politikai Bizottság a javaslatot az alábbiak szerint fogadta el:

A Főtanácsba sorrendi jelöltségben Gáspár Sándor és Vas-Witteg Miklós elvtársat;⁴⁶

A Végrehajtó Bizottságba Gáspár Sándor elvtársat;

a Számvizsgáló Bizottságba Harustyák József elvtársat;

a Főtanácsba póttagnak Blaha Béla és Brutyó János elvtársat kell javasolni.

---

⁴² A Minisztertanács a Belkereskedelmi Minisztérium Kollégiuma tagjairól 1957. szeptember 13-i ülésén hozott döntést. (*Magyar Közlöny*, 1957. 103. sz.)

⁴³ Az előzményekre l. a 7. dokumentumot.

⁴⁴ Az előzményekre l. az 5. sz. dokumentumot.

⁴⁵ Sík Endre, a külügyminiszter első helyettese a PB elé került augusztus 2-i előterjesztésében eredetileg azt kérte, hogy a konferenciára a testület Rostás Oszkár helyett dr. Réczei Lászlót, a Közgazdaságtudományi Egyetem jogi tanszékének vezetőjét küldjék ki.

⁴⁶ Vas-Witteg Miklós mellett alternatív javaslatként Martin Ferenc neve is szóba került.

d.) Az SZKP-tól ajándékba kapott Volga személygépkocsik tulajdonviszonyának rendezése⁴⁷

Előadó: Laczkó Pálné elvtársnő

Hozzászólt: Kádár János elvtárs

A Politikai Bizottság a következőket határozta el:

1.) A PB tagjaival meg kell beszélni, milyen módon óhajtják felhasználni a Volga kocsikat. Azok az elvtársak, akik járandósági kocsiként kívánják igénybe venni, annak költségeit a szolgálati kocsiknak megfelelően a Pártgazdasági Osztály fedezze.

2.) Azoknak a kocsiknak a költsége, amelyek az elvtársak személyi tulajdonában és használatában maradnak, teljes egészében az egyes elvtársakat terheli.

e.) Kállai Gyula elvtárs szabadsága

A Politikai Bizottság hozzájárul, [hogy] Kállai Gyula elvtárs szeptember 7–14. között egy hét szabadságra menjen.

f.) Nemes Dezső elvtárs szabadsága

A Politikai Bizottság hozzájárul, hogy Nemes Dezső elvtárs – tekintettel az ENSZ rendkívüli közgyűlésére – szabadságát szeptember 18-tól vegye ki.

---

⁴⁷ 1957 márciusában a Szovjetunióban járt párt- és kormánydelegáció tagjai az SZKP-tól 13 db Volga személygépkocsit kaptak, amelyeket a Belügyminisztérium a következő személyeknek adott át: Apró, Biszku, Dobi, Fehér, Horváth Imre, Kádár János, Kállai, Kiss Károly, Marosán, Münnich, Révész Géza, Rónai Sándor, Somogyi Miklós. A személygépkocsik a külkereskedelem kikapcsolásával közvetlenül a szovjet katonai parancsnokságon keresztül kerültek Magyarországra, és Gromov szovjet nagykövet július 1-jén adta át a PB, illetve a kormánydelegáció tagjainak. A Pártgazdasági és Ügykezelési Osztály előterjesztése azt sérelmezte, hogy az autók üzembe helyezése az osztály kikapcsolásával történt, a gépkocsivezetők minden ellenőrzés nélkül közlekednek a kocsikkal, de az üzemanyagot egyesek a párt garázsából vételezik. Ezért a Volgák tulajdonviszonyának rendezését a következő módon javasolták:

1. Az ajándékba kapott kocsikat vegyék párt-tulajdonba és írják át. Ebben az esetben a kocsik üzemeltetéséről a párt központi garázsa gondoskodott volna.

2. Dobi Istvánnak, aki nem a párt tagja – amennyiben nem ajánlja fel a kocsit – a Volga maradjon továbbra is személyi tulajdonában, és az üzemeltetés költségeit is ő fedezze.

3. Horváth Imre, miután a személyi tulajdonát képező Humber gépkocsit leadta, a Volga személyi tulajdonát képezze.

4. Volgák helyett mindenki a jelenleg üzemeltetett gépkocsik közül egyet adjon le a párt garázsának.

g.) Kiss Károly elvtárs szóbeli beszámolója az Albán Kommunista Párt levelével⁴⁸ kapcsolatban

A Politikai Bizottság a tájékoztatást tudomásul veszi.

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

---

⁴⁸ Az Albán Kommunista Párt levelét nem sikerült fellelnünk.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. augusztus 27-én megtartott üléséről

Jelen vannak: Kádár János, Kiss Károly, Kállai Gyula, Apró Antal, Fehér Lajos, Rónai Sándor, Nemes Dezső és Komócsin Zoltán elvtársak

Napirend:

1. Az ENSZ elé terjesztendő kormánynyilatkozat tervezete és az ezzel kapcsolatos propagandaakciók terve

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Kiegészítésképpen néhány stiláris, szerkesztési dolog lenne. Az ENSZ kampány feladatait nap mint nap ki tudjuk egészíteni. Eddig kiegészítettük az országgyűlés külügyi- és jogügyi bizottságainak egyesített üléseire vonatkozó javaslattal. Ez még nincs kellőképpen egyeztetve, de úgy gondoljuk, hogy az egyesített ülés elfogadhat egy határozati javaslatot, illetve egy levelet Hammarskjöld főtitkárhoz, amelyben az egyesített ülés kifejezi véleményét a „magyar kérdés” tárgyalásával kapcsolatban.⁴⁹

A másik dolog, amivel ki akarjuk egészíteni az, hogy a csepeli dolgozók most aláírásgyűjtési kampányt folytatnak. E hét második felében küldöttség jön a Külügyminisztériumba, s a sajtó, rádió és filmezés közepette átadnák a csepeli dolgozók nyilatkozatát azzal, hogy juttassuk el az ENSZ főtitkárához.⁵⁰

Felvetődik az a gondolat is – bár még nincsen kidolgozva –, hogy célszerű lenne esetleg parasztküldöttség akciója is, valamelyik másik szervnél, esetleg az Elnöki Tanácsnál vagy máshol.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

A stiláris módosításokról: a kormánynyilatkozat tervezete nem domborítja ki eléggé azt a tényt, hogy nem a magyar nép kelt fel a népköztársaság ellen. Különösen fontosnak tartanám kifejezésre juttatni a parasztság magatartását. Ezt alaposan ki kellene hangsúlyozni.

Több helyen beszélünk arról, hogy az ellenforradalmárok milyen károkat okoztak. Erősebb kifejezéseket kellene használni, és nemcsak a rombolásokat kellene kihangsúlyozni, hanem a rablásokat is és azt, hogy milyen károkat okoztak. Beszélni kellene még a fosztogatásokról is és arról, hogy ezeket milyen elemek követték el.

---

⁴⁹ Határozatban tiltakozott az Országgyűlés külügyi, jogi és igazságügyi bizottsága az ENSZ ötös bizottságának jelentése és az úgynevezett magyar ügy napirendre tűzése ellen. *Népszabadság*, 1957. szeptember 3.

⁵⁰ 22 000 csepeli dolgozó tiltakozása az ENSZ ötös bizottságának jelentése ellen. *Népakarat*, 1957. augusztus 30.; A csepeliek szót kérnek. *Népakarat*, 1957. augusztus 31.; 22 000 tiltakozó aláírást adtak át a külügyminiszternek Csepel küldöttei. *Népszabadság*, 1957. augusztus 31.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

A határozati javaslatot, amely 3 pontból áll, javaslom, egészítsük ki egy negyedik ponttal is.⁵¹ Itt meg kellene állapítani, hogy mi a jelentés tulajdonképpeni célja. Itt gondolok arra, hogy el akarják terelni a közvélemény figyelmét az USA és más erők tevékenységéről az ellenforradalom ideje alatt. Nekik az volt a céljuk, hogy ösztönözzék az ellenforradalmi erőket a további nyugtalanításra. Meg kellene mondani, hogy a bizottság jelentésének szerepe az is, hogy rontsa a nemzetközi légkört. Tehát a mi javaslatunk, illetve nyilatkozatunk jellemezze a bizottság jelentését ilyen szempontból.

A 8. oldalon megállapítják az első bekezdésben, hogy a Nagy Imre-kormány legsúlyosabb alkotmány- és államellenes ténykedése a Varsói Szerződés felbontása volt. Ez így nem helyes. A legsúlyosabb törvényellenes ténykedése a Nagy Imre-kormánynak a magyar alkotmány megsértése volt. A Varsói Szerződés felbontása csak részkérdése ennek. Ők félretolták az Elnöki Tanácsot, az Országgyűlést. Erre a kérdésre nem szabad leszűkíteni a dolgot.⁵²

A 10. oldal 2. bekezdésében a nyilatkozat tervezete arról beszél, hogy a nyugati sajtó szabadságharcos vértanúk gyanánt ünnepelte Sipos Zsigmondot és Erdész Józsefet. Véleményem szerint két ilyen személy megnevezése vérszegény. Vagy többet mondjunk, vagy semmit. Vagy fel kell említeni egy tucat ilyen nevet és megmondani, hogy még néhány ezer van ilyen, vagy semmit sem kell mondani.⁵³ Ugyanez oldal utolsó bekezdésében a gazdasági élet talpra állításáról van szó. Erre helyes kitérni, de rövidebben. Főleg a magyarázó szöveget kellene rövidebben megfogalmazni.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Véleményem szerint jobban ki kellene élelni, hogy november 4-én az európai béke volt veszélyeztetve, hogy a magyar kérdés már úgy jelentkezett, hogy európai háború vagy európai béke.

---

⁵¹ A határozati javaslatként említett három pont tulajdonképpen a kormánynyilatkozat-tervezet befejező része volt, amelyben a magyar kormány követeléseit fogalmazták meg az ENSZ Közgyűlése felé. Az említett három pont a következő követeléseket tartalmazta: 1. a Közgyűlés minősítse elfogadhatatlannak a magyar kérdés kivizsgálására kiküldött külön bizottság jelentését; 2. oszlassa fel a magyar kérdés kivizsgálására Alapokmány-ellenesen létesített bizottságot; 3. vegye le napirendjéről a „magyar kérdést” és ehelyett „az emberiség békéjének és jólétének biztosítása érdekében szentelje figyelmét a leszerelés létfontosságú kérdésének; törekedjék a valóban égető nemzetközi problémák, mint [az] algíri, a ciprusi és az ománi kérdés megoldására. Ezekon a területeken az érdekelt imperialista hatalmak valóban lábbal tiporják a népek önrendelkezési jogát, ezért az ENSZ közbelépése itt teljes mértékben indokolt.”

⁵² A Népszabadságban megjelent kormánynyilatkozatban a Nagy Imre-kormány alkotmányellenes intézkedéseinek felsorolásakor első helyen szerepel az Országgyűlés semmibe vétele, és csak negyedik pontként említik a Varsói Szerződés felbontását.

⁵³ Ez a rész nem maradt benne a nyilatkozatban.

A második dolog, amit szeretnék mondani: azt hiszem, helyes volna felhasználni Mindszenty jelenlétét és különösen november 3-i beszédét.⁵⁴ Meg kellene mondani, hogy ez a legnagyobb leleplezés, amit jó időben tett.

A harmadik megjegyzésem: a Béke Világtanács ülésein nagyon nagy hatással volt a küldöttekre, mikor a Szabad Európa Rádió ténykedését lelepleztük. Ezzel kapcsolatban rengeteg ténybeli adatunk van. Elemezni kellene a Szabad Európa Rádió október 23-a és november 4-e közötti tevékenységét, hogy hogyan alakult át főhadiszállássá. Ugyancsak érdemes volna dokumentálni a nyugati disszidáltak leveleit, amelyek igazolják a mi igazságunkat. Ezek megmutatják, hogy semmiféle nemzeti, demokratikus felkelésről szó nem volt, hanem ellenforradalomról.

A propaganda-tervezethez egy dolgot vetnék fel. Ami benne van a tervezetben, azzal egyetértek. Helyeslem, hogy a hivatalos szervekhez fordulunk. Véleményem szerint azonban jobban kellene fordulni a nyugati és keleti közvéleményhez is, a demokratikus és haladó sajtóhoz, mert ezen a téren nagy a tájékozatlanság. Még elemi kérdésekben sem látnak tisztán egyesek, még a vezetők között sem. Ez megmutatkozik a DIVSZ-nél is. Ilyen értelemben ki lehetne egészíteni a tervezetet, és ehhez fel lehetne használni a Kultúrkapcsolatok Intézetét is, amely ebben segítene. Fel lehetne használni még az Interparlamentáris Uniót is és erre a tervezetben jobban kellene apellálni.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Én az anyagot jogi, tartalmi szempontból két részre osztanám. Az anyag egyik része volna, ami a nemzetközi joggal, az ENSZ alapokmányával homlokegyenest ellentétes és véleményem szerint a kormánynyilatkozatnak néhány pontban ezt a kérdést kellene kifejteni. A tervezet elején van erre utalás, de nincs következetesen, pontokba foglalva kifejtve. Meg kellene mondani, miért jogtalan ez és mennyiben ellentétes az ENSZ Alapokmányával. A nyilatkozat másik részét, vagyis azt, amit mi ezzel a jelentéssel kapcsolatban elgondolunk, ettől az első résztől – hogy úgy mondjam – kicsit minőségileg kellene elválasztani. Az anyag többi részét úgy kellene kezelni, mint amit e jogtalan eljárásból folyóan jellemzőnek találunk.

A tervezet első oldalán szó van arról, hogy semmiféle nemzetközi szervezet vagy bizottság nem formálhat jogot a magyar kérdésbe való beavatkozásra. Ez helyes. De éppen ezért nem helyes a 2. oldalon a kérdést úgy felvetni, hogy a kiküldött bizottságot abból a szempontból nézegessük, hogy nem megfelelő az összetétele stb.⁵⁵ Persze a bizottság összetétele tényleg nem megfelelő, de ha megfelelő lenne

⁵⁴ Mindszenty József hercegprímás 1956. november 3-i beszédéről nincs szó a nyilatkozatban. A bitoros neve az „imperialista beavatkozási kísérletekkel” összefüggésben, a következőképpen szerepel: „Ilyen összeesküvést szervezett az amerikai követség közvetlen közreműködésével, az általuk – a nemzetközi jog megsértésével – most is bűjtatott Mindszenty József is.”

⁵⁵ Az előterjesztésben: „Ez a különbizottság, amelyet az ENSZ Alapokmányának durva megsértésével küldtek ki egyoldalú, mert összetételében semmiképpen sem felel meg azoknak a követelményeknek, amelyeket a Közgyűlésnek az ENSZ minden bizottságával szemben támasztania kell. Ismeretes, hogy valamennyi tagja ellensége a Szovjetunióknak és a népi demokráciáknak. Egyik tagja ellen pld. az a vád is felmerült, hogy a II. világháború idején összejátszott a hazája előzőnlésére készülő náci hordákkal.” Ez a rész a publikált nyilatkozatból kimaradt.

is, akkor is jogtalan volna a magyar ügyekbe való beavatkozás. Itt minőségileg más dologról van szó.

Az összes többi kérdést úgy kell kezelni, mint egy jogtalan eljárásra jellemző dolgot. Persze itt fel lehet hozni, hogy miféle bizottságot küldtek ki, de nem azt kell reklamálni, hogy milyen az összetétele, és ez ezen kívül még defenzívába is kényszerít bennünket. Ebből adódik, hogy a jelentés végig tele van ilyen dolgokkal: hogy reklamáljuk, hogy mit csináltak ezek. Pl. reklamáljuk, hogy a bizottság a tanúk kihallgatása során, mikor kérdéseket intéztek hozzájuk – ezt nem nyilvánosan tette. Nem azt kell szóvá tenni, mit nem csinált a bizottság, hanem azt kell megmondani, hogy miért így jártak el és ezt kell bizonyítani. Meg kell mondani, mi az oka annak, hogy félték a nyilvános eljárástól. A jelentésből az ilyen dolgokat ki kell irtani. A nyilatkozat többi részének sem szabad védekező jellegűnek lennie, hanem támadónak és leleplezőnek. Mivel nemzetközileg törvénytelen eljárással állunk szemben, állandóan le kell őket leplezni.

A bizottság összetételénél ne azt mondjuk el, milyen volt az összetétele, hanem leplezzük le a bizottságot. Andersenről, a bizottság elnökéről, nincs megemlítve, hogy ki volt.⁵⁶ Szerintem az egész nyilatkozatban támadóan kell fellépni.

A 4. oldalon beszélnek arról, hogy a névtelen tanúk kihallgatásairól kétezer oldalas jegyzőkönyvet készítettek és ezt nem hozták nyilvánosságra. Ez sem támadó jellegű. Nem lehetne nekünk diplomáciai vagy más úton néhány nagyon kompromittált figurát leleplezni a kormánynyilatkozatban? Királyon, Kéthlyn és Kővágón kívül meg kellene mondani, hogy még milyen típusú embereket hallgattak ki, akiknek tanúvallomásaira támaszkodtak. Ők nyilvánvalóan nemcsak ezekkel dolgoztak. Jó volna, ha meg tudnánk nevezni néhány olyan embert, akik itthon is ismertek, mint a magyar nép ellenségei. Meg kellene mondani, hogy azért nem nevezték meg őket, mert félték tőle, de mi tudjuk, hogy ezt meg ezt még kihallgatták, s mondjuk meg, hogy ezek kik és nevezzük meg őket.⁵⁷

Kiegészíteném azt, amit Nemes elvtárs felvetett, hogy a Nagy Imre-kormány sorozatosan megsértette a magyar alkotmányt. Itt fel kellene sorolni, hogy miben, s ezt kellene magyarázni. Ne mindjárt a Varsói Szerződéssel kezdjük. Kezdjük azzal, hogy Nagy Imre az esküjét megszegte, és a magyar alkotmányt ilyen és ilyen pontokban sértette meg. Ebbe beletartozik a Varsói Szerződés felbontása is. Ezt kellene részletesen kifejteni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A nyilatkozattal kapcsolatban az a véleményem, hogy a téma kb. helyes, amivel foglalkozik. A kerete is, a terjedelme is helyes – de azon belül még sokat kell

⁵⁶ Alsing Andersen, a bizottság elnöke korábban a náci Németországgal való együttműködés politikai elkötelezettje volt, s ez a tény alkalmas volt a személye elleni támadásokra.

⁵⁷ A megjelent nyilatkozatban a meghallgatásokra vonatkozóan a következő szerepel: „Jellemző a bizottság tevékenységére az is, hogy jelentésében névtelen tanúkra és olyan személyekre támaszkodik, mint pl. Király Béla, akit nálunk mint kémet lepleztek le és ítélték el. A különbizottság jelentésében nagy jelentőséget tulajdonít Kéthly Anna nyilatkozatainak, akit állandóan a Nagy Imre-kormány minisztereként emleget.”

javítani. Az a legfőbb kifogásom, hogy a múltkori, nem helyes kiindulópont részben megmaradt.⁵⁸ A következőt szeretném felvetni: ki kellene fejteni a mi igazságos álláspontunk jogi alapjait, egész egyszerűen 1.) leszögezni, hogy a mi jogi alapunk min alapszik. 1949-ben törvénybe iktattuk az alkotmányunkat, ennek előírásai alapján jöttek létre a törvényes szervek és a magyar kormány felvette a harcot a törvényes állami intézmények, és az ország alkotmányos szervei ellen fegyverrel támadó akcióval szemben.

2.) A másik dolog, hogy a Magyar Népköztársaság alkotmányos intézkedéseit mindvégig védelmező magyar katonai és rendfenntartó alakulatok megsegítésére a magyar Országgyűlés által törvénybe iktatott nemzetközi szerződés alapján itt-tartózkodó szovjet csapatokat a magyar kormány igénybe vette. Ennek értelmében a kormány kötelességét teljesítette és kötelességszerűen kérte a szovjet csapatok segítségét. Ez történt Magyarországon, ennél fogva itt semmiféle intervenció nem történt. Ez legyen a kiindulási alap, amit pontosan le kell szögezni. Ezt jogi szempontból, de az egyszerű emberek számára is érthetően kell megmondani. Az 1949-ben az Országgyűlés által törvénybe iktatott alkotmány előírásainak betartásával a törvényes magyar kormány vette fel a harcot október 23-a utolsó óráiban azok ellen, akik a törvényes magyar szerveket támadták, és ehhez hívta segítségül a szovjet csapatokat, amelyek Magyarországon tartózkodtak. Sehol nem használnám azt a kifejezést, hogy „behívtuk a szovjet csapatokat”. Jogilag a szovjet hadsereg egységei Magyarországon tartózkodtak, tehát nem behívtuk, hanem felkértük őket a segítségre. Hogy a szovjet alakulatok jöttek és mentek, ez katonai dolog, amihez senkinek semmi köze. Be kellene venni, hogy a segítségül hívott szovjet csapatok olyan irányban és olyan célok érdekében, olyan időben fejtettek ki katonai segítséget, amelyekre nekik a magyar kormány utasítást adott. Elvileg így áll a dolog. Itt lehet deklarálni, hogy egyetlen, még 3 tagú szovjet egység sem tevékenykedett olyan cél érdekében, amely nem a magyar kormány engedélye alapján történt. Ezt le kell szögezni. Az ország szuverenitása egyetlen ponton egyetlen percig sem szenvedett sérelmet.

Meg kellene mondani, hogy egyébként a magyar kormány nemcsak saját alkotmánya értelmében és kötelességszerűen járt el, hanem úgy is eljár, amire őt a nemzetközi szerződések – a szovjetekkel, amerikaiakkal, angolokkal stb. kötött szerződés (békeszerződés) kötelezi. Meg kell mondani, hogy ilyen és ilyen évben kötött, a békeszerződés ilyen és ilyen paragrafusa kötelezi erre a magyar kormányt.⁵⁹ A magyar kormány köteles mindenkor biztosítani, hogy Magyarországon a fasizmus, a nácizmus semmiféle formában fel ne éledhessen. Ezt kell deklarálni. Meg kell mondani, hogy ez az intézkedésük az ENSZ Alapokmányába ütközik, tényleges kérdés, amit az ENSZ-nek vizsgálnia kellene, nincsen. Ezért tiltakozunk, hogy az ENSZ tárgyalja ezt a kérdést és az ellen, hogy

⁵⁸ Kádár János valószínűleg az MSZMP KB Titkársága 1957. augusztus 9-i ülésére beterjesztett javaslatra utal. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 83. és 101–104.)

⁵⁹ A magyar békeszerződés 4. cikkelyére és az ENSZ alapokmányára történő hivatkozás bekerült a nyilatkozatba.

a „magyar kérdés” tárgyalására összehívták a rendkívüli ülészakot. Úgy, ahogy Kállai elvtárs elmondta. A fentiek alátámasztására fel kell sorolni egy csomó dolgot.

Mielőtt a határozati javaslatra rátérnénk, meg kell mondani, hogy bár szovjet részről nem volt beavatkozás, s a magyar kormány jogosan járt el, de történt a magyar belügyekbe beavatkozás olyan imperialista körök részéről, amelyek nem illetékesek, s amivel szemben kötelesek voltunk fellépni, mert fenyegette nemzeti függetlenségünket, a békét.

Mire gondolok a továbbiakban? Meg kell mondani, hogy 1956. október 23-án⁶⁰ a hajnali órákban a magyar kormány hivatalos kérelemmel fordult a szovjet kormányhoz, s segítséget kért. A segítségkérés mind a mai napig érvényben van. Az általános segítségkérést senki sem vonta vissza. Közben Nagy Imre fellépett a szovjet csapatok visszavonásáért Budapest területéről s elrendelte a tüzszünetet. Ez volt az első aktus. Meg kell mondani ugyancsak, hogy a magyar kormány kérte, hogy Budapest területéről vonuljanak vissza és akkor vissza is vonultak. Ennek a Nagy Imre-kormányának egy része – az a része, amelyik betartotta az esküt, szemben azokkal, akik megszegték az esküt – ennek a segítségnyújtásnak a folytatását kérte a szovjet kormánytól, hogy újra segítsenek Budapestnek. Azt szeretném, ha az elvtársak ezt a gondolatmenetet világosan látnák. Valahol ezt ki kell fejteni, ha nem is ebben az okmányban, de meg kell mondani. Legalább saját felfogásunk legyen világos.

Az általános segítségkérést nem vontuk vissza, amíg a kormány egységes volt.

Miután ezt megmondtuk, meg kell mondani, hogy nincs valódi oka az ENSZ-nek, hogy ezt a kérdést vizsgálja, hogy a Szovjetunió törvénytelenül járt el – meg kell mondanunk 3.) Mi a célja ennek az egész dolognak. Két célt jelölnék meg. Az egyik: a nemzetközi feszültség és a háborús pszichózis növelése. Meg kell nevezni, melyek azok az ismert erők, amelyek már többször a nemzetközi helyzet enyhülési időszakában új provokációt csináltak. Ezek hozták ide ezt is.

A másik célja, hogy folytassák sokéves tervüket, hogy Magyarország belső társadalmi rendjét minden lehetséges eszközzel aláaknázzák, hogy a magyar népet ne hagyják békében élni.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Harmadik célja is van: hogy a világ közvéleményének figyelmét elterelje agresszív cselekedeteikről, pl. Szíriában.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A fő célja: a nemzetközi feszültség, a háborús pszichózis megteremtése és a másik: Magyarország belső rendjét ne hagyja megállapodni – és e kettő mellett,

---

⁶⁰ Nyilván az 1956. október 24-i hajnalra gondolt Kádár János.

mint járulékos haszon, saját disznóságairól elterelni a figyelmet. Ezt nagyon tömören, világosan és egyszerűen kell megírni.⁶¹

4.) Itt van szó a felkelés jellegéről. Ne vitatkozzunk, hogy ellenforradalom vagy nem az. Be kell bizonyítanunk, hogy ellenforradalom,⁶² direkt módon. Meg kell mondanunk, mi volt a jellemzője. Fegyveres támadás a magyar állam intézményei ellen. Nem nevezném meg a pártházak ostromát, hanem az állami intézmények elleni harcot kell megmondani: a rádió, a nemzetközi telefonközpont és itt megneveznék, mondjuk 8 ilyen objektumot. Megmondanám, hogy ezeket fegyveresen megtámadták, egy időben mindegyiket: gépkocsi telepeket, pályaudvarokat s ez mind este 10 órakor történt, annak érdekében, hogy birtokba vegyék.⁶³ Akkor még a szovjetekről nem volt szó. A másik dolog: céljuk volt, hogy az ország alkotmányos intézményeit eltávolítsák a maga helyéről. Gondolok itt az Elnöki Tanácsra, az Országgyűlésre, ezek tagjaira, funkcionáriusokra. Ezeket az intézményeket erőszakkal el akarták foglalni és helyette saját törvénytelen hatalmi szerveiket akarták állítani. Utána megmondanám milyen gyilkosságok történtek, dúlt a fehérterror. Továbbiakban kifejténém, hogy gyűjtogatások, fosztogatások, rablások történtek a népi tulajdonnal és a magántulajdonnal szemben is. Itt megmondanám, hogy hány áruházat fosztottak ki: Corvin áruház, Royal szállót felgyújtották stb. Pontosan meg kell nevezni néhány ilyen helyet.⁶⁴

Végül a nyilatkozat nemzetközi részéhez: ki kell fejteni, ami a békét illeti. Meg kell mondani, hogy a magyar államrend megdöntésén kívül céljuk volt, hogy támadást indítsanak és provokáljanak a Szovjetunióval szemben, uszítsanak

---

⁶¹ Ezt a nyilatkozatban a következőképpen fogalmazták meg: „Egyes nyugati országok imperialista körei nem nyugszanak bele a kudarcba. Tovább folytatják uszító propagandájukat. Ilyen célú irat az ENSZ különbizottságának jelentése is, amelynek nem az volt a célja, hogy a tényleges helyzetet feltárja, hanem ellenséges agitációs hírverés a Magyar Népköztársaság ellen. Nyilvánvalóvá teszi ezt az is, hogy kinyomtatták, nagy példányszámban több nyelven terjesztették, mielőtt az ENSZ Közgyűlése a jelentés kérdésében állást foglalt volna.” A nemzetközi feszültségkeltésre és a figyelemelterelésre vonatkozó szándékról a nyilatkozat végleges szövege nem tett említést.

⁶² Kihúzva: „de nem”.

⁶³ Ez a következő módon szerepel a nyilatkozatban: „Azzal a szándékosan valótlan állítással szemben, hogy az elmúlt év őszén Magyarországon spontán népi felkelés tört ki, cáfolhatatlanul bizonyítható, hogy október 23-án éjjel a fővárosban 27 kilométeres sugarú körzetben több ponton egy időben egységes katonai terv szerint összehangolt fegyveres támadást intéztek fontos állami és katonai intézmények ellen. Ostrom alá vették a Rádiót, a nemzetközi vonalak telefonközpontját, a pályaudvarokat és más közlekedési csomópontokat. Előre felkészített szervezett rohamcsoportok megtámadták a VIII., IX., XII., XIII. kerületi laktanyákat, a IX. kerületi fegyverraktárakat és a II., VIII., XI. és XIII. kerületi katonai objektumokat, a II., VIII., XIII. kerületi gépkocsi-telepeket.”

⁶⁴ A nyilatkozat a Pápan és Miskolcon történt gyilkosságokról tett említést. A fosztogatások és rablások kapcsán a Corvin Áruházat, a Magyar Divatcsarnokot, a Minőségi Állami Áruházat és a Napsugár áruházat, a gyűjtogatásnál a Nemzeti Múzeumot és a Royal Szállodát említette a dokumentum.

Romániával, Csehszlovákiával szemben, irredenta propagandát folytassanak, és ezen kívül a szovjet katonák elleni támadással szítsák a háborús provokációt.⁶⁵

5.) Ami a kormányt illeti, csak annyiban foglalkoznék ezzel, hogy megszegte a hivatali esküjét Nagy Imre és a többiek, a kormány egy része. A magyar kormány előírásait félrelökve tevékenykedtek. Ezt meg kell mondani. A kormányt az Elnöki Tanács választotta meg, de az Országgyűlés hagyta jóvá, ez nagyon fontos dolog, de még egy dolgot vennék ide. Azt mondanám, hogy a jogfolytonosságot azok az emberek képviselték és őrizték meg, akik az alkotmányhoz és esküjükhöz hűek maradtak.⁶⁶ A jog azoknak az oldalán volt, akik hűek maradtak az alkotmányhoz.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Dobi elvtársat, Rónai elvtársat és a többieket név szerint meg kellene nevezni.⁶⁷

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Meg kell mondani, hogy a kormánytagok egy részét jogtalanul félreállították. Ezeket név szerint meg lehet említeni.⁶⁸ Utána meg kell mondani, hogy az alkotmánynak megfelelően történt a Munkás–Paraszt Kormány kinevezése és később ezt az Elnöki Tanács jóváhagyta, s meg kell mondani, hogy Dobi, Kristóf elvtársak és a többiek az alkotmányos jog szerint jártak el. Nekünk meg kell mondani, hogy ezek az emberek, akiket korábban félreállítottak, a kormányzati jogfolytonosság alapján a törvény szerint jártak el s ezek azok az emberek, akiket Nagy Imre félretett. Meg kell mondani, hogy a kormány kinevezése 11-én történt meg az Elnöki Tanács részéről, amely deklarálta ezt, és egyben a Nagy Imre-kormányt jogaitól megfosztotta ezzel a kinevezéssel.⁶⁹ Az Országgyűlés 1957. május 9-én törvényesen ennyi és ennyi tagjával, az ülészak ennyi és ennyi résztvevővel, ennyi és ennyi szavazattal hagyta jóvá a kormányt és annak valamennyi intézkedését. Sok konkrétumot kell mondani, mert azzal nem tudnak mit csinálni. Ez többet ér, mint 30 mérges jelző az ellenség ellen. Mondjuk meg, hogy az Országgyűlést, a képviselőket, ekkor és ekkor, ennyi és ennyi szavazó titkos szavazással választotta meg.⁷⁰ Ez nyugaton sok embernek nagyon

---

⁶⁵ Ezzel kapcsolatban csak a következő került a szövegbe: „A nyugati beavatkozás következtében veszélybe került az ország függetlensége, a béke ügye, és az a közvetlen veszély fenyegette a magyar népet, hogy a fasizmus uralomra kerül.”

⁶⁶ A nyilatkozatban ezzel kapcsolatban a következő szerepel: „Ebben a helyzetben a kormány 16 minisztere, esküjéhez híven, az ország alkotmányos rendjének helyreállítása és a háború elkerülése érdekében szembefordult az áruló Nagy Imre-csoporttal. A Nagy Imre-csoporttal szembeforduló miniszterek november 3-án újjászervezték Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány néven a Magyar Népköztársaság kormányát. A Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány tagjait a Népköztársaság Elnöki Tanácsa nevezte ki és azok letették a hivatali esküt.”

⁶⁷ Sem Dobi Istvánt, sem Rónai Sándort nem említik név szerint a nyilatkozatban.

⁶⁸ Ez nem történt meg.

⁶⁹ Ezzel kapcsolatban I. FEITL István: Zavarok Nagy Imre és Kádár János kormányainak archontológiája körül. *Múltunk*, 1993. 1. sz.

⁷⁰ Ezek az adatok bekerültek a nyilatkozatba.

sokat mond. Utána beszélni kell a kormány 10 éves működéséről, persze nem ezekkel a szavakkal. Minden intézkedés az alkotmányos rend alapján történt, s a kormány a rendet ennek szellemében állította helyre. Ez is egyik módja a bizonyításnak. Éppen ezeknek az intézkedéseknek hatásától, eredményétől, ezeknek összehatásaként helyreállítottuk az alkotmányos rendet.

6.) Az imperialista beavatkozással kapcsolatban: ezt be kell bizonyítani. Bizonyítani kell azt, hogy a magyar kormány, a Szovjetunió részéről nem történt imperialista beavatkozás, a valóság, hogy egyes külföldi körök beavatkoztak a Magyar Népköztársaság belügyeibe, s ezek tevékenységének eredményeképpen is robbant ki a felkelés. Még ha újat nem is tudunk mondani, de a pusztas felsorolása a tényeknek is bizonyít. Meg kell mondani, hogy a magyar horthysta, fasiszta hadsereget – amellyel szemben a szövetséges hatalmak háborút viseltek, USA, Anglia stb. – nem verték szét és ezek oltalmat találtak bizonyos köröknél.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Vannak, akik a külföldben azt mondták, hogy ezt nem tudjuk bizonyítani.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van erre anyag. Bizonyítható, hogy itt vannak és évek óta vártak az alkalomra. A kelet-német sajtóból rengeteg anyag van erre vonatkozóan. Nekünk meg kell mutatni, hogy meg vannak a maradványai annak a hadseregnek, amelynek szétverése nem történt meg teljesen, egy részét átmentették és Nyugat-Németországban különböző helyeken és táborokban képezik ki őket.⁷¹ A német sajtóban tucatjával meg vannak ezek a helyek nevezve. Az egyszerű amerikai embereknek fogalmuk sincs arról, hogy e hadsereg maradványait, melyek ellen ők hadat viseltek, átmentették, s Nyugat-Németországban képezik ki őket. Ez nagyon fontos kérdés. Itt van pl. a szenátusi alap.⁷² Itt meg kell nevezni az összeget, ne szégyelljük ezt megmondani. Írjuk meg, hogy ekkor és ekkor az USA szenátusa megszavazta ennek az alapnak a létrehozását, és idézni kell a jelentéseket, ahol erről beszélnek. Meg kell mondani, hogy létrehoztak bizottságokat, társadalmi egyesületeket e felforgató cél érdekében, működik a Szabad Európa Rádió, ott katonai vezetési szervet hoztak létre.⁷³ Ha ezt megmondjuk, ez nekik nagyon kellemetlen. Azt is meg kell mondanunk, hogy nem passzióból csinálták az ellenforradalom után a tisztogatást ezeken a helyeken, eltüntettek egy pár embert. Be kell bizonyítani,

⁷¹ Ez a rész a táborok megnevezésével együtt bekerült a nyilatkozatba.

⁷² A nyilatkozatba bekerült az 1951-es ún. Kölcsönös Biztosítási Törvényre történő hivatkozás, ami a nyilatkozat állítása szerint évi 100 millió, 1956-tól 125 millió dollárt biztosít „a népi demokratikus országok aláaknázásának céljaira”. Ugyancsak utalnak a nyilatkozatban a „kommunistaellenes légiók” toborzását elősegítő ún. Lodge-törvényre és a népi demokratikus országok rendje megdöntésének stratégiai tervére.

⁷³ Erről a nyilatkozatban a következő szöveg szerepel: „Stratégiai terveik megvalósítása, aknamunkájuk hatékonyabbá tétele érdekében Münchenben agitációs és propaganda központot is létesítettek, amely szorosan együttműködik a kém- és diverzánsszervezetek központjával. Két rádióadót (Szabad Európa, Amerika Hangja) tartanak üzemben, amelyek a Magyar Népköztársaság rendszerét és kormányát gyalázó műsört sugároznak, biztatják az ellenforradalmi elemeket, felszólítják őket a rendszer megdöntésére.”

hogy pl. a Szabad Európa rádió milyen pénzforrásból működik. Itt idézni lehet a rádió nyilatkozatait, s meg kell mondani, idézni azoknak a nyilatkozatait, akiket összehívtunk a rádióba, s akik elmondták, hogy kik képezték ki őket, milyen fegyverekkel dolgoztak, stb. Ezeket az adatokat fel kell használni.⁷⁴

Eltársak! Ez egy nagyon nagy harc, amihez hozzá kell gyürkőzni.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Engem úgy informált Sík elvtárs, hogy a nyilatkozat maximálisan 10 percig tarthat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi az, hogy 10 perc?! Mi határozzuk meg, hogy mennyi legyen! Egyébként, amit elmondtunk, még a 10 percnél sem mond ellent. Ki kell hagyni a semmitmondó dolgokat, tömören, konkrétan kell megfogalmazni. Nem kell könyvet írni. Meg kell mondani, hogy imperialista beavatkozás történt, fel kell sorolni a bizonyítékokat, mondjuk 17 pontban, minden pont egy mondat legyen, s nem kell sokat magyarázgatni. Meg kell nevezni azokat a nyugati fegyvereket, amelyeket itt összeszedtek a rendfenntartó alakulatok. Legalább 14 ilyen fegyvert tudunk felsorolni, ami bizonyítja többek között az imperialista beavatkozást. Mindegy, hogy mennyi van belőlük, de hogy kerültek ide? Mindössze ennyit kell erről a kérdésről mondani. Felsorolni, milyen gyártmányúak és típusúak.⁷⁵

Helyes, hogy a két rádió meg van említve, de kicsit betyárosabban kell megfogalmazni. Meg kell mondani, hogy a magyar műszaki szervek leleplezték ezeket a titkos leadókat. Olyan tényeket sem szabad kihagyni, hogy az angol katonai attaché tárgyalt Maléterrel, hogy katonai adatokat és jelentést kért a csapatmozdulatokról.⁷⁶ A Népszabadságban erről meg vannak az összes adatok, csak nincsenek összeszedve.

Ez a nyilatkozat a mi harcunk fő okmánya. Nem tudom mi lesz a mellékletekben. A mellékleteket eldobhatják, de a főokmányt elsüllyeszteni nem lehet. Nem helyes, hogy az anyagból kihagyták az angol katonai attachét, azt, hogy ő vezette a katonai műveleteket.

A bizottsággal kapcsolatban összesen annyi dolgunk van – mint ahogy Kállai elvtárs elmondta –, hogy megmondjuk, milyenek a bizottság tagjai, hogy a bizottság elnöke a szó szoros értelmében háborús bűnös,⁷⁷ hogy Hollandiában [sic!] honvédelmi miniszter volt a németek ideje alatt, háborús bűnös. Meg

⁷⁴ A Szabad Európa Rádióról a végleges szövegben ez szerepelt: „A Szabad Európa Rádió Bell ezredes nevű munkatársa, akiről tudjuk, hogy amerikai kémszervezet alkalmazottja, szabta meg a taktikát és diktálta a követeléseket. Amikor pl. a magyar kormány a vérengzések megszüntetése céljából tüzszünetet hirdetett és ezt a törvényes fegyveres alakulatok be is tartották, Bell ezredes arra utasította a lázadókat, hogy ne tartsák be a tüzszünetet, ne adják ki kezükből a fegyvert, hanem folytassák a harcot a törvényes rend teljes széjjelzúzásáig.”

⁷⁵ A nyilatkozat négy, a második világháború idején még nem rendszeresített fegyvertípust nevezett meg.

⁷⁶ A Cowley és Maléter Pál közötti tárgyalás bekerült a nyilatkozatba.

⁷⁷ A bizottság elnöke, Alsing Andersen a második világháború alatt Dánia hadügyminisztere volt.

kell mondani azt is, hogy a bizottság másik tagjától saját kormánya megvonta megbízatását.⁷⁸

A tanúvallomásokra meg kell mondani, hogy tényleg abszurdum, hogy nem ismert tanúk ismeretlen vallomásaiból vádolnak egy országot, egy népet és ezzel el is lehet intézni a dolgot. Ne a bizottsággal polemizáljunk – ezt az egészet egy bővített mondattal el lehet intézni.

A nyilatkozatból likvidáljuk az idegen kifejezéseket. Olyan legyen a nyilatkozat, hogy az egyszerű emberek is meg tudják érteni. Nekünk szükségünk van arra, hogy legalább kétmillió magyar paraszt támogasson bennünket. A nyilatkozatban közhasználatú szavak legyenek.

Mi ne védjük a Szovjetuniót. Mi úgy védjük a Szovjetuniót, hogy megmutatjuk, hogy törvényesen léptek fel a mi kérésünkre. Nem kell olyan kifejezéseket használni, hogy a „mi népi demokratikus rendszerünk” és „a Szovjetunió esküdt ellenségei” stb. Ezt egy helyütt megemlíthetjük, hogy a béketábor vezetője a Szovjetunió. Mi magunkat védjük, s úgy védjük a Szovjetuniót, hogy mi vagyunk a dolgokban a ludasak. Ne legyenek a nyilatkozatban olyan kitételek, mint pl. „az Egyesült Államok vezetőinek deklarációi nem maradtak papíron”, ilyen sok van az anyagban.

Nem kell a nyilatkozatban az sem, hogy infláció réme fenyegetett – nem kellenek ilyen költői megfogalmazások. Azt kell megmondani, mennyi kárt okozott az ellenforradalom. A konszolidációt kell megmutatni, rendkívül tömören. Itt a tényeket kell felsorolni.

Ahol a tüntetésekről beszélünk, pontos tényeket kell elmondani. Nem kell olyan kifejezéseket használni, hogy hatalmas stb. Szigorú tárgyilagossággal meg kell mondani, hogy az első, december 9-i budapesti munkástüntetésen hányan vettek részt, az április 4-i tömegdemonstráción mennyien vettek részt, utána a május 1-jei budapesti tömegtüntetésre, stb. kell hivatkozni.⁷⁹

A javaslatokhoz: szerkesszünk két fő részt.

I. 1.) Első határozati pontunkat úgy fogalmaznám meg: a lelegejéről az alapindoklást megismételném, az ENSZ közgyűlése hatálytalanítja a döntést, melyet az alapokmánnyal összeütközésben hozott meg. Az ENSZ felülvizsgálta előző döntését és megállapította, hogy az Alapokmánnyal ellentétes volt és megváltoztatta.

2.) Ennek megfelelően ezt az ötös bizottságot feloszlatja, a jelentését pedig elítéli. Meg kell mondani, hogy miért: mint a népek békés együttélését veszélyeztető háborús propagandát.

3.) Elhatározza, hogy napirendre tér e fölött és kijelenti, hogy a „magyar kérdés”, mint ilyen, tárgyalásra nem kerül.

Végül megállapítja és elítéli, hogy akik sok éven keresztül aknamunkát folytattak a Magyar Népköztársaság intézményei ellen, a nyugati hatalmak a magyar

⁷⁸ Kádár a ceyloni és a tunéziai képviselőre utal.

⁷⁹ A tömegtüntetések résztvevőinek számára vonatkozó adatok nem kerültek be a szövegbe.

szuverén állam belügyeibe beavatkoztak, és ezzel komolyan veszélyeztették a békét.

II. Javasoljuk a Közgyűlésnek, tűzze napirendre a reaktív fegyverek gyártásának beszüntetését, törvényen kívül helyezését, a nemzetközi leszerelést és különösképpen az európai kollektív szerződés megkötését, Nyugat-Németország fegyverkezésének azonnali leállítását stb.

Azt ajánlanám, hogy ilyen értelemben foglalkozzunk ezzel a kérdéssel.

Azt javaslom, hogy a 3 elvtárs vonuljon el a nyilatkozat elkészítésének idejére, mintha szabadságra mennének. Ezzel napokig kell foglalkozni. A többi munkát a miniszterhelyettesekre kell rábízni. A nyilatkozattervezetet átdolgozva kell a kormányhoz terjeszteni.⁸⁰

APRÓ ANTAL elvtárs:

Javasolnám ennek az egy kérdésnek külön megtárgyalását a kormányban. Érdemes volna Minisztertanácsot összehívni szombat délelőttre. Ez olyan kérdés, hogy ez fegyvert jelent a kezünkben és az összes többi, velünk rokonszenvező emberek számára.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Nálam nehézséget okoz, hogy nincs helyettesem. Az anyag propaganda részével nagyon sok a dolgom. Én két napig nem tudok teljesen a munkából kikapcsolódni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Össze kell szedni valakinek a nyugat-németországi táborok neveit, ahol magyarországi csendőröket képeznek ki. A baráti német sajtó naponta közöl ilyen anyagot.

A nyilatkozatot tömöríteni kell, mert ezt mi mindenkinek elküldjük. A mellékletek sorsa bizonytalan. Lehet, hogy azt mondják, tárgyaljuk a kérdést, lehet, hogy azt mondják, hogy nem. A 12 oldal terjedelem megfelelő.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Ezt az ENSZ-kampányt ki kell használni arra, hogy széles, komoly nemzeti egységet tudjunk létrehozni ebben a kérdésben.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Szó volt erről a budapesti pártbizottság legutóbbi ülésén. Beszéltünk arról, hogy a velünk szolidáris tömeg felsorakozik mellettünk, az ellenséges elemek

---

⁸⁰ A nyilatkozat-tervezet megtárgyalására a kormány 1957. augusztus 31-i rendkívüli ülésén került sor. Az ENSZ rendkívüli ülészakával kapcsolatos kérdésekkel napirenden kívül már az augusztus 22-i ülésen foglalkozott a Minisztertanács, augusztus 29-én pedig döntött a Külügyminisztérium által összeállítandó album kiadásáról is.

aktivizálódni fognak, de mi erősebben fogunk kikerülni ebből a harcból.⁸¹ Most úgy kell dolgoznunk, mint a napszámosoknak.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

E kérdés belpolitikai része legalább olyan fontos, mint a külpolitikai. A Népszabadságban, vagy valahol meg kellene mondani olyasmit, hogy nem lehet ebből nekünk semmi bajunk. Már vannak olyan megnyilatkozások, hogy mi lesz ebből – nem küldenek-e ENSZ-hadsereget ide stb. Meg kell mondanunk, hogy nekünk ebből semmi bajunk nem lehet.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Erre a Népszabadság nem alkalmas. A szóbeli agitációban meg kell mondani, hogy nem tudnak semmit csinálni. Ezt meg kell magyarázni az embereknek.

A propaganda tervvel kapcsolatban: a terv 2. pontja nem szükséges.⁸² A 3. pontban ki kell fejteni, hogy az ellenforradalom ideje alatt hány embert gyilkoltak le, mennyit fosztogattak stb. Meg kell mondani, mennyi kémet küldtek Magyarországra, milyen külföldi fegyvereket találtunk.⁸³ Ennél a pontnál két anyagot kell csinálni. Az egyik: a nyugati imperialista körök beavatkozásai a magyar ügyekbe; a másik: ellenforradalmi bűncselekmények Magyarországon. A 4. pontot bővíteni kell, de más cím alatt.⁸⁴ A címe lehet a következő: a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendjének és normális életének helyreállítása. Ezen belül lehet csinálni kulturális stb. részt. Az 5. ponton belül beszélni lehet a disszidáltak ügyéről, arról, hogy csábították őket külföldre, hogy kis részét elhelyezték,⁸⁵ kémszervezetekbe vitték kiképzésre, a másik részét pedig rabszolgamódon táborokba vitték, és nem engedik őket haza.

A tervezetben szó van arról, hogy a Külügyminisztérium által kiadott vitairatot az öttagú bizottság jelentésével kapcsolatban megjelentetik angol nyelven, s kiadják a küldötteknek a Közgyűlésen. Erre nincsen szükség.

A filmek bemutatását helyesnek tartjuk.

A kiadványokkal kapcsolatban: a javaslat első két pontját helyesnek tartjuk

---

⁸¹ Kádár János az MSZMP Budapesti Pártbizottságának 1957. augusztus 23-i ülésén vett részt és szólalt fel. A jegyzőkönyv hozzászólása vonatkozó részét így rögzítette: „Mit jelent ez a mi politikai életünkben: az ellenséges elemeket aktivizálja és bátorítja, lehet ezt már érezni és később még aktívabbak, bátrabbak lesznek, az ingadozók arra fognak ingadozni, nem olyan mértékben, mint 10 hónappal ezelőtt, de akik április, május és június hónapokban felénk ingadoztak, most arrafelé fognak ingadozni. Saját tömegeink: (nemcsak a párttagokat értem, hanem a pártonkívüli demokratikus közvéleményt, mely hű a népi demokráciához) szintén aktivizálódnak pozitív irányban. Parasztság gyűlésein is lehet látni, hogy aki nem is párttag, felháborodik és szemben áll ezzel az imperialista törekvéssel. Egy kicsit erősödni fog a harc és bonyolultabb lesz a politikai helyzet. Az ellenséges erők és saját erőink is aktivizálódnak fognak, ezzel szembe kell nézni.” (BFL XXXV. I. a. 3/4.)

⁸² A 2. pont „Tájékoztató igazságügyi rendelkezéseinkről” címet viselte.

⁸³ A javasoltakból csak a külföldi fegyverek megnevezése került bele a nyilatkozatba.

⁸⁴ A 4. pont eredeti címe „Tájékoztató a gazdasági konszolidációról” volt.

⁸⁵ Kihúzva: „de a legnagyobb részét a disszidáltaknak”.

azzal a kiegészítéssel, hogy a skót anyagot lengyel és olasz nyelven is adjuk ki.⁸⁶ A Saksena indiai képviselő és író könyvét, valamint a szovjet újságírók riportkönyvét abban az esetben adjuk ki, ha azok hasznosak.⁸⁷

A kiállítással és filmekkel egyetértünk.⁸⁸

A magyar kormány nyilatkozatát a sajtó 10-én közölje, a rádió néhány órával később. Azért nem szükséges előbb, hogy ne induljon meg előzetes kampány ellene.

Vegyük bele az anyagba, hogy az ENSZ ötös bizottsága jelentését propaganda célokra használta fel. Itt meg kell mondani, hogy az angol külügyminiszter előszót írt hozzá. Meg kell mondani, hogy az ENSZ küldöttekből bohócot csinálnak, mikor az angol kormány terjeszti a jelentést anélkül, hogy azt az ENSZ küldötteknek módjuk lett volna megnézni, és véleményüket megmondani.

Jegyzőkönyvezte: Radványi Éva

2. Javaslat az üzemi demokrácia fejlesztésére és az üzemi tanácsok felállítására

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Kiegészítés nincs?

NEMES DEZSÓ elvtárs:

Nekem lenne egy kérdésem. Hogyan gondolják az elvtársak: ennek a végrehajtása egybeesnék a meglévő munkástanácsok megszüntetésével, vagy azok megmaradása mellett próbálunk új üzemi munkástanácsokat teremteni néhány helyen?

---

⁸⁶ A vezető politikusoknak és a legjelentősebb nemzetközi szervezetek vezetőinek szeptember 15-ig a Fehér Könyv IV. kötetét és egy fotóalbumot akartak eljuttatni; a skót anyag a skót bányászkiel-
döttség beszámolója volt.

⁸⁷ Saksena könyvének kiadásáról nincs tudomásunk. V. Asztafjev, a budapesti szovjet nagykövetség tanácsosa 1957. augusztus 30-i találkozásukkor tájékoztatta Sebes István külügyminiszter-helyettes, hogy a szovjet újságírók Magyarországról szóló riportkönyve megjelent, s azt külképviseleteik terjesztésre megkapták. (MOL XIX-J-1-j SZU Tük. 9. d. IV-138/2-1957.) Az „Igazság Magyarországról” című dokumentumgyűjtemény szerkesztésében részt vevő egyik szovjet újságíró, Tolsztykov 1957. szeptember 27-én felkereste a magyar Külügyminisztérium I. sz. Politikai Osztályának vezetőjét és személyesen is megköszönte a Külügyminisztérium segítségét. Mint elmondta, a kiadvány az ENSZ ötös bizottsága jelentésének cáfolata és számos dokumentumot tartalmaz a magyarországi „ellenforradalom” és az azt követő konszolidálódás tényeiről, személyes beszélgetések és összegyűjtött anyagok alapján. A kiadványt a szovjet tájékoztatási szervek addig 40 országban terjesztették. (MOL XIX-J-1-j 9. d. IV-138/2-1957)

⁸⁸ Az előterjesztés szerint az ENSZ közgyűlés alatt az „Így történt” és az „Új tavaszi seregszemle”, című filmeket, valamint a budapesti tiltakozó tömeggyűlésekről és táviratokról készülő dokumentum filmeket mutatták volna be. A tervezett kiállítás az ország fejlődését és az „ellenforradalmat” bemutató dokumentum kiállítás volt, amelyet a Külügyminisztérium már megküldött Moszkvába. Úgy tervezték, hogy a kiállítást bemutatják még Prágában, Berlinben, Pekingben, Bukarestben, Franciaországban a l'Humanité ünnepségen. Szeptemberben kiállítási anyagot küldtek volna Var-sóba, Kairóba, Delhibe, Djakartába, Hanoiba, Phenjanba, Szófiába.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Igen, ez nem világos. A kormány elrendeli, hogy megszűntek a munkástanácsok, vagy hogyan fog menni?

APRÓ ANTAL elvtárs:

Javasolom, hogy a két dolgot, az üzemi demokrácia fejlesztéséről és a szakszervezeti törvényről külön vitassuk meg.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azt el tudom képzelni, hogy lesz egy elnöki tanácsi rendelet, amely kimondja, hogy a munkástanácsokat hatályon kívül helyezi – ezzel egyetértek, ezt kell csinálni. Itt az előterjesztésben javasolva van 20 kísérleti üzem – meg lehet csinálni, hogy valami rendelettel kimondjuk, hogy ebben a 20 üzemben kísérletképpen ilyen üzemi tanácsokat hozunk létre.

KISS KÁROLY elvtárs:

Azzal kezdem, hogy ez egy kísérlet lesz, meg kell próbálni a javasolt helyeken megcsinálni. Politikailag helyesebb volna, hogy ha valamilyen munkástanáccsal lehetne menni tovább. Az elvtársak szerint úgy néz ki, hogy ez teljesen befejezett, nem jön ki belőle semmi. Rövid idő, még egy éve sincsen, hogy megvannak, és most újra megváltoztatjuk – ez a gyengéje az egésznek. Nincs egy esztendeje, nem adtunk neki egy esztendőt sem, hogy meg lehessen látni, mi jön ki belőle. Ez alatt az esztendő alatt is többször átment ilyen tisztogatáson, végeredményben az lett, hogy névleg megvan, de nem működik. Mondom, az egésznek az a gyengéje, hogy még egy esztendőt sem adunk ezeknek a munkástanácsoknak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mit csináljunk, várjunk még? Mire gondolsz, várjunk?

KISS KÁROLY elvtárs:

Abból már nem jön ki más, ha várunk, akkor sem. Próbáljuk meg az előterjesztés alapján végrehajtani.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Először, hogy csináljuk, vagy ne és, hogy hogyan? [sic!] Az én véleményem az, hogy ha ilyen gyanakvással fogunk hozzá ehhez a kérdéshez, akkor inkább ne csináljuk. A javaslat, hogy kísérletképpen, mintha nem lennének biztosak a dolgunkban, vagy olyan lenne a politikai szituáció, hogy kicsúszik a kezünkből. Véleményem szerint nem kísérletképpen kell megcsinálni, hanem a szakszervezeti törvénnyel együtt, a meglévő törvény módosításával. Ha ilyen politikai aggodalmunk van, akkor ne csináljuk. Szerintem azonban nincs semmi ok ilyen politikai aggodalomra. Ehhez a dologhoz bátran hozzá kell fogni, és olyan törvényt készíteni, amelyben biztosítékok vannak arra, hogy ezekben az üzemi tanácsokban az történik, amit mi akarunk. Szerintem erre van biztosíték a törvényben magában is. Az országban lévő politikai helyzet, a párt megerősítése szempontjából szerintem szükséges, hasznos az igazgató körül egy kollektívát kialakítani, amely az üzemek irányításában, az előttük álló feladatok megoldásában segít. Másrészt úgy, hogy az üzemi tanács gondolom egyharmadát, vagy 40%-át a

vezetésből alakítják ki és 60%, vagy kétharmada az üzemekből kerül ki bizonyos kulcsszám alapján.

Nem javasolok olyan széles létszámú – 200, vagy ennél több tagú – üzemi tanácsokat létrehozni. Az üzem létszámának arányában kell ezt megcsinálni, de a legnagyobb üzemnél sem szabad 125 embernél többnek lenni, mert különben nem lesz munkaképes, nehezebb lesz kézben tartani. Hasznosnak tartok ilyen üzemi tanácsokat létrehozni, nem felemás módon, hanem megmondva, hogy az előzőnek mik voltak a hibái. Törvényt kell készíteni, amit az Országgyűlés elé lehet vinni együtt a szakszervezeti törvénnyel. Ez egyúttal az üzemi demokrácia további kiszélesítését jelentené.

A javaslatban megmondjuk, hogy a munkástanácsok nem voltak képesek az üzemi demokrácia fejlesztésével foglalkozni. A Politikai Bizottságnak nem kell azt vitatni, hogy miért nem voltak képesek. Egyszerűen azért, mert politikai összetételükben más beállítottságúak voltak, nem a népi hatalom, a proletárdiktatúra védelmében tevékenykedtek, hanem zavaros nézetekkel voltak tele, sok helyen az ellenforradalom érdekében dolgoztak, a közvagyonot prédálták stb., ezért nem voltak képesek.

Az a véleményem, hogy sokat tudna segíteni az üzemi tanács az igazgatónak. Az üzemben lenne egy kis parlamenti testület, az üzemi tanács, a pártszervezet, a gyárvezetőség, amely segítene megoldani a feladatokat. Ne bátortalanul csináljuk, vigyük októberben, vagy novemberben a szakszervezeti törvénnyel együtt a parlament elé.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Hogy érted, hogy együtt? Egy időben, egy törvényben?

APRÓ ANTAL elvtárs:

Egy törvényben.

A javaslat 2. oldalán a 3. pontban az van, hogy: „Az üzemi tanácsok lényegében a termelési tanácskozások szerepét töltenék be vállalati szinten.” Ez tévedés. Az üzemi termelési tanácskozások azok a dolgozók gyülekezetei – nem határozathozó testület, az üzemi tanácsok határozathozó testületek olyan kérdésekben, mint pl. a nyereségrészesedés stb. Ezt így kell módosítani, nehogy félreértés legyen.

Milyen kérdésekben legyen döntési joguk az üzemi tanácsoknak? Ezt kell jól kidolgozni. Mi fenn akarjuk tartani a proletárdiktatúra mechanizmusában azt a rendet, hogy a vezető az dönt, irányít, de bizonyos, a széles dolgozó rétegeket érintő eddigi igazgatói döntések egy részét át kell adni ennek az üzemi tanácsnak és a törvényből, amit elkapkodva hoztunk decemberben, januárban, visszaadni azokat, amelyek az igazgatói jogkörbe tartoznak.

Nem beszél az előterjesztés arról, hogy ki legyen az üzemi tanács elnöke. Ez elég csiklandós dolog. Ugyanis milyen helyzet áll elő? Az igazgató felel az üzemért az összes felsőbb szerveinek. Az üzemi tanács dönt bizonyos dolgokban a fennálló törvényes rendelkezések keretén belül. Arra gondoltam, hogy az üzemi tanácsnak kinevezett elnöke nem kellene, hogy legyen. Az ülésen felváltva elnökölnének,

egyszer az üzemi bizottság elnöke, egyszer az igazgató. Nagyon fontos dolognak tartom, mert ha mereven elválasztanánk és egy harmadik személyt hoznánk létre az üzemi bizottság elnöke és az igazgató mellett, akkor ez már a vezetést zavarná, valamint azt a tendenciát is, hogy a szakszervezet irányítsa, vezesse és szervezze meg ennek az üzemi tanácsnak a tevékenységét. Érdemes ezen gondolkodni. Arra gondoltam, hogy nem kellene ezt kimondani, ilyen rendszer a mi mechanizmusunkban van.

Ami az üzemi tanácsok munkáját illeti: ki tudjuk alakítani. A törvényeket megnézzük, hogy miben legyen intézkedési, miben döntési joguk állami rendszerünknek meglévő mechanizmusa mellett és az üzemi vezetést ugyanakkor demokratikusabbá tennénk. Támogatom ennek a javaslatnak az elvi részét.

Ha az üzemi tanácsnál az üzemvezetés, gazdaságvezetés részéről kétharmad-egyharmad arányban állapodnánk meg, akkor ebben garanciát látok. Az üzemi tanácsnak legyen tagja a párttitkár, a vállalatvezető, a főmérnök, vagy fontos üzemrészek vezetői, ugyanakkor megfelelő arányban a munkásság választott képviselői is. Azt hiszem, a választásnak azt a fajta rendjét, amit a munkástanács törvényben hoztunk, kicsit módosítani kell. Nem tudom, kell-e ragaszkodni ahhoz, hogy mindenütt titkosan szavazzanak. Az üzemi gyűlés, a munkásgyűlés választja meg és küldi az üzemi tanácsba a munkások képviselőit, akik között lehet jó pártbizalmi, jó szakszervezeti funkcionárius, jó műhelyfőnök és egyszerű munkás egyaránt.

Az a javaslatom, hogy ne bátortalanul csináljuk, hanem ha csinálunk valamit, úgy csináljuk, ahogy jónak látjuk. Kiss elvtárs azt mondja, hogy nincs egy éve sem, hogy létrehoztuk ezeket a munkástanácsokat, és most megint újat csinálunk. Én nem látok itt aggodalomra okot. A munkástanácsok elhalása egy időben történt a mi politikai konszolidációkkal. Én azt gondolom, hogy ezeknek ez kellett, hogy legyen a sorsuk. Ez az én javaslatom.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az a javaslatom, hogy ha kísérletezünk, kísérletezzünk bátran és bőven. A javasolt 15-20 üzemi tanács számát még 20-szal fel lehetne emelni. Tudniillik, a mi pártszervezeteink sehogy sem álltak rá, hogy a munkástanácsokkal érdemben foglalkozzanak. Az a javaslatom, hogy ezen a 20 helyen válasszuk újra a munkástanácsokat és megfelelő összetételű új munkástanácsokat válasszanak azonos határozattal és szerezzünk tapasztalatokat. Addig ne legyen törvény, amíg nekünk kellő tapasztalataink nincsenek. Persze nem is a törvény a garancia, hanem az erős üzemi pártszervezet. Ahol az üzemi pártszervezet erős, ott nyugodtan rámehetünk, és ez nemcsak 20 helyen lehetséges. Összefoglalva, nézzük meg a szélesítést is.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Nem tartom helyesnek, hogy állandósítsuk az üzemi bizottság és a munkástanács testületének párhuzamos voltát. Ha mi üzemi tanácsot akarunk teremteni, ennek a vezetősége, elnöke, de facto vegye át az üzemi bizottság hatáskörét teljes

mértékben és bővítsük ki azzal, amivel az üzemi tanácsok hatáskörét bővíteni akarjuk. Egységes szervezet legyen. Nem javasolom, hogy emellett még egy másik kísérletet csináljunk, attól félek, zavart idéz elő. Nekünk a munkástanácsok és a szakszervezet kettőségéből kialakult helyzetet kell felszámolni.

Szó lesz a szakszervezeti törvény kérdéséről, amely ezzel érintkezik. Ott egyéb problémák lesznek. Várjunk-e az üzemi tanácsoknak a megteremtésével – ilyen módon ez a munkástanácsok átalakítását jelentené szakszervezeti testületi szervekké – a szakszervezeti törvényig, vagy előzze meg ezt korlátoltabb jellegű törvényes rendelkezés az üzemi tanácsokkal kapcsolatban – a SZOT-nak és a kormánynak közös rendelkezése. Hajlanék erre az utóbbira, mert célszerűbb lenne a végleges szakszervezeti törvény megalkotása előtt azért bizonyos gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezni az üzemi tanácsok működését illetően. Azt hiszem ez célszerűbb lenne.

BORKA ATTILA elvtárs:

Ha ennek a kezdeményezésnek olyan oka van, hogy az üzemi demokratizmust bizonyos irányban fejlesszük, akkor egyet lehet érteni azzal, hogy legyen ilyen üzemi tanács. Osztom azonban Apró elvtárs aggályait, amit ezzel kapcsolatban felvetett, annál is inkább, mivel 8 éves gazdaságvezetői tapasztalatom van, hogy nagyon nehéz 3-5 testület között összeegyeztetni a dolgokat.

Azt hiszem a szakszervezet jogkörében [sic!] a szélesítésével meg lehetne ezt a problémát oldani. Az üzemi bizottságok létszámát emelni kellene és alátámasztani a szakszervezet munkáját. Az igazgatót arra kötelezni, hogy az üzem kérdéseit, amelyben a szakszervezetnek döntési joga van, és a többi kérdést is, amelyben nincs csak hozzájárulási joga, minden esetben vigyék a munkásság kollektívájára elé, a munkásokkal közösen tárgyalják meg. Ezeknek a feladatoknak a végrehajtását ellenőrizze a szakszervezet. Ezzel az üzemi demokrácia kérdése elég széles alapokra helyeződne.

Azt javasolnám, hogy a szakszervezeti törvényben a szakszervezetnek az a bizonyos hozzájárulási joga a javasoltak mellett még egy ponttal legyen kiegészítve. Mégpedig: a felújítás megteremtéséhez ne csak hozzájárulási joga legyen a szakszervezetnek. Ugyanakkor a kontroll a gazdaságvezetés és a szakszervezet együttes munkája felett a Szaktanács, illetve az iparági szakszervezetek részéről olyan értelemben történjék, hogy azok felett a tervszámok felett, amelyekhez az üzemi szakszervezet hozzájárulása szükséges, az illető szakszervezet gyakoroljon ellenőrzést. Amennyiben ezek nem biztosítják, vétő joga van a Tervhivatalnál vagy a Minisztertanácsnál. Azt hiszem, a szakszervezet jogainak kibővítésével az üzemi demokrácia kiszélesítését meg lehet oldani, természetesen kimondva, hogy bizonyos kérdésekben nem dönthet.

Ha az üzemi bizottságok létszámát kibővítenénk és szélesebb jogkört biztosítanánk a szakszervezetek számára, akkor a széles munkástömegek felé fel lehetne vetni a kérdést, hogy nincsen szükség munkástanács jellegű intézményre. Felvetődött, hogy a felső és alsó irányítás között nem volt meg a megfelelő

koordináció. Az igazgató, a munkástanács, a szakszervezet között állandó villongások vannak, ami miatt egy csomó dolgot nem tudnak megvalósítani, amit elhatároztak. Az a helyzet, hogy a gyár keretszámokat kap. Alulról mindig nagyobb az igény a szociális beruházások, a felújítások kérdésében az üzemekben, mint a lehetőség. Ebből azután az jön ki, hogy az igazgató és a szakszervezet lejárhatja magát. Viszont, ha a szakszervezet felső szerveinek nem biztosítunk ilyen kontrollt, akkor az nem tudja megmagyarázni – nem tud kiállni –, hogy mit lehet tenni és mit tettek eddig, az igazgató megtette-e azt, amit kellett. Eddig szabad menni. Ezek lennének a javaslataim.

MARTIN FERENC elvtárs:

Borka elvtárral értek egyet. A külföldi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy két választott üzemi szerv nem megoldás. Véleményem szerint azon az úton kellene haladni, amit egyrészt Nemes elvtárs, másrészt Borka elvtárs javasolt. Azért kínlódunk azzal a kérdéssel, hogy valamiféle más szervezetet hozzunk létre a munkástanácsok helyett, mert azt gondoljuk, valamiféle politikai megfontolásból, hogy helyes, egy ideig még erre szükség van és azután majd ez is elsorvad. Ezt kell tisztázni. A hazai tapasztalatok szerint ilyen szervezetre nincs szükség. A szakszervezeti demokrácia kiszélesítésével, a szakszervezeti törvénnyel meg tudjuk oldani ezt a kérdést.

Az üzemi bizottságok mellett vannak az úgynevezett termelési bizottságok, amelyek társadalmi bizottságok. Ezeket a termelési bizottságokat szélesebb alapokra kellene helyezni, amely a szakszervezet keretében, irányításával, határozatainak megfelelően dolgozna. Az a javaslatom, hogy mondjuk ki, nincs szükség a munkástanácsokra, hanem arra van szükség, hogy az üzemi demokráciát kiszélesítsük a szakszervezeteken keresztül.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A következőre gondolok: azt hiszem, hogy figyelembe kell venni a munkások között jelentkező és létező olyan igényt, hogy valahogy egy kicsit az üzemi demokráciát tovább kell fejleszteni az egy évvel korábbi helyzethez képest. Most nem beszélnek róla, de tavaly beszéltek róla, utána jöttek ezek a rosszul sikerült munkástanácsok.

A másik dolog, amire gondolok, az a következő: a kommunista munkásoknak van szervezete, ez a párt, a szervezett munkásoknak ugyancsak van szervezete, ez az üzemi bizottság, mondjuk mint állandó képviselője, de nincs képviselője a nem szervezett munkásoknak. Ez azért szakmánként a munkások különböző tömegét jelenti. Ahol gyenge a szakszervezet, ott a dolgozók szélesebb rétegét érinti, s ezeknek nincs törvényes lehetőségük arra, hogy beleszóljanak a közügyekbe – nem beszélve a termelési értekezletekről, mert ezek tisztán tanácskozási jellegűek voltak. Az igazi probléma itt van, a nem szervezett munkások között, valamiféle befolyást biztosítani részükre az üzemvezetésben. Ha erre nem kell tekintettel lenni, az egész kérdés nem létezik.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Szervezkedjenek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Persze szervezkedjenek, de egyelőre az a kérdés, amivel szemben állunk.

Felvetődött, hogy kívánatos, hogy az összes dolgozó valamiféle jogokkal rendelkezzen. Azt hiszem az kívánatos, hogy körülhatárolt joggal, de valamilyen joggal rendelkezzenek, mert remélni lehet, hogy akkor növekedni fog a felelősségük és az üzemet nemcsak eszmeileg, hanem konkrétan is sajátjuknak tekintik.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Lenne egy megjegyzésem. Nemcsak ez a probléma. Van ilyen probléma is. De a már szervezett munkásoknál – helyes, vagy helytelen – a fő probléma eddig az volt, hogy ők nem találták meg a formát, hogy hogyan szóljanak bele a közügyek intézésébe.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha a szervezetlen munkásokkal nem lenne probléma, akkor a szakszervezeti jogokat kellene csak tovább fejleszteni és nem lenne szükség arra, hogy az üzemi tanáccsal foglalkozunk. Akkor azt mondanánk, hogy itt van az üzemi bizottság, a szakszervezet, ennek kell nagyobb beleszólási jogot biztosítani, a szakszervezeti demokráciát fejleszteni. Azt hiszem azonban, hogy az előbb elmondott létező problémával mégis kellene foglalkozni. Amikor gondolkoztam ezen, a következőre jutottam – nem tudom, hogy helyes, vagy nem helyes. Felvetem a következő gondolatot, hogy valahogy az üzem összdolgozóinak beleszólási jogát bizonyos világosan körülhatárolt kérdésekben, amely összhangban van az állami centralikus⁸⁹ vezetéssel, nem lehetne-e három lépcsős rendszerben biztosítani:

- 1.) Lehetne valamiféle üzemi tanács, a neve üzemi munkástanács is lehet. Ez az üzemi tanács héthavonként egyszer összeülne, nem napról-napra működő szerv lenne.
- 2.) Állandó szerv lenne az üzemi bizottság, amely napról-napra működik.
- 3.) Lenne valamilyen összdolgozói értekezlet, mindegy, hogy minek hívjuk, amely félévenként összeülne.

Ennél az üzemi tanácsnál a konstrukciót hogyan képzelem: Apró elvtárs elemezte, hogy ez tulajdonképpen a rendelet értelmében három részből állna, és az állandó működő részét az üzemi bizottság jelentené. A jelenlegi munkástanács elnöki jogkörben maga az üzemi bizottság járna el. A másik rész az, akiket hivatalból delegálnak az üzemi tanácsba. Ezek a következő emberek: az igazgató, a főmérnök, bizonyos gazdasági vezetői kör, a mezőgazdaságban a főagronómus az előbbieket mellett, a főkönyvelő. Ezt meg kell vizsgálni, meg kell nézni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ennél több lesz: a párttitkár, a KISZ titkár, a nőtanács elnöke és még nem tudom ki – ezt kell tüzetesen megnézni.

---

⁸⁹ Helyesen: centrális.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A harmadik rész, akiket választanak az összmunkások – valamilyen részt kell, hogy válasszanak. A választás titkos, vagy nem titkos? Esetleg lehet titkosan is. El lehet képzelni, hogy ez a választási hercehurca össze lenne kapcsolva időben a szakszervezeti választással. Ez azt jelentené, hogy a szervezett munkásoknak tulajdonképpen kétszeres választási joga van, mert a szakszervezeti funkcionáriust csak szakszervezeti tag választhatja, de a harmadik részt a munkástanácsba a szervezett és nem szervezett dolgozók együttesen választják.

Miért gondolok ilyesmire? Részben a nem szervezett dolgozókra való tekintettel. A következőből indulok ki: abból, hogy a szervezett és nem szervezett dolgozók egy kicsit hatékonyabban szólhassanak bele az ügyekbe, bizonyos kérdésekben döntési joguk, más kérdésekben olyan joguk legyen, hogy javaslatot tegyenek, véleményezzenek.

Hogyan lehet ezt az egész dolgot politikailag képviselni? Úgy hogy a dolgozók általában ezt elfogadják. Az egész rendelettel valahogy úgy kellene megindulni, hogy a javaslatot a Szakszervezeti Tanácsnak és annak a bizonyos tanulmányozó bizottságnak együttesen kellene tenni. A munkástanácsokkal kapcsolatos javaslatokra létrehozott bizottságról van szó. Ez teszi a javaslatot a kormányhoz valamikor márciusban és kimondja, hogy az üzemi demokrácia továbbfejlesztése a célunk és tanulmányozva a szakszervezeti tapasztalatokat és az üzemi bizottságok körül szerzett tapasztalatokat, a következőket javasoljuk. Semmi több, elvi bevezetés nem kell. Utána jön egy olyan rendelet, hogy minden gyárban üzemi tanácsot kell létrehozni. (FEHÉR LAJOS elvtárs közbeszólása: Ahol akarják.) Nem lehet. Törvény szerint úgy van, hogy minden üzemben van munkástanács, akkor is, ha nem létezik. Utána jön a mechanizmus, hogyan működik, mi a konstrukciója, mik a jogaik. Tessék csinálni.

Itt jön az a dolog, az a bizonyos kísérleti, vagy nem kísérleti időszak. Tulajdonképpen politikailag jobbnak tartanám, ha ez egy szakszervezeti általános intézkedésben volna benne és ez is kifejezné, hogy a szakszervezeti kérdéseknek része. Magának a dolognak a rendezése – mint tudom – szakszervezeti törvény részeként történt. Végző fokon nagyon szorosan össze van kapcsolva azzal.

Nem értek egyet Kiss elvtárssal, aki azt mondta, hogy még egy éve sincs, hogy létrehoztuk a munkástanácsokat és most megint valami újat csinálunk. Már nagyon régen kellett volna valamit tenni. Ebben az értelemben el vagyunk késve. Ez az év nem olyan, mint más normális év. Mindenki tudja, hogy a munkástanácsok nem közelhatározás útján jöttek létre. Normális körülmények alapján rendezni való kérdés ez. Emiatt jó volna a szakszervezeti törvénnyel egy időben, annak keretében rendezni ezt a kérdést is. Van itt egy ellentmondás. Ha egyszer a törvénybe bele vesszük és mint szakszervezeti törvény az Országgyűlés elé kerül, megszavazzuk, akkor nem lehet azt csinálni, hogy népköztársasági rendeletet kiadunk. Ebből a szempontból van ellentmondás. A munkástanácsok kérdésében

van három Elnöki Tanács-i rendelet és vagy hat minisztériumi rendelet.⁹⁰ Minden héten volt valami igazítani való. A törvénnyel nem lehet ezt csinálni. Ennek nem egy évre kell szólania. Az volna a célszerű, hogy előbb kormányrendelettel elkezdjük rendbe rázni és bizonyos tapasztalati időszak után mint törvény, Országgyűlés elé kerül egy félév múlva. A szakszervezeti törvényben ennek benne kell lenni. Akarjuk, vagy nem akarjuk, a szakszervezeti törvény a munkásosztályon belül vitát vált ki, elvtársi körökben, a lakosság körében, a Központi Bizottság és a helyi szervek között. Nem sok idővesztéssel, akár október 1-jén kormányrendelet, Elnöki Tanács-i rendelet jelenjen meg, amiben utalni kell arra, hogy ezeknek a létrehozása egy bizonyos tapasztalati időszak után törvény keretében kell, hogy rendeződjék. Valami ilyesmit kellene csinálni. Ezt azért vetem fel – kell rajta gondolkozni még, de én valahogy így képzelem el –, hogy a napi munkát ne bénítsa és akadályozza ilyen második szerv.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A munkástanácsok elnökeinek szerepét az üzemi bizottság látja el.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Meg lehet egész pontosan mondani, hogy az üzemi tanács feladatkörében a mindennapi életben az üzemi bizottság jár el. Nagyon sommásan meg lehet mondani. Itt nem látszik ütközés. Az üzemi bizottság szerves része az üzemi tanács és az üzemi bizottság nem két szembenálló dolog, hanem egymást kiegészítő szerv. Biztosítani kell, hogy a párt, a KISZ, a gazdaságvezetés az üzemi tanácsban beleszólási jogot kapjon.

Meg lehetne mondani azt is, hogy ne legyen ilyen. De akkor az összdolgozók elesnek valamitől, amire van igény és amiből lehet haszon is, mert ha beleszólási joga van, akkor inkább érzi magát a gyár gazdájának most már nemcsak elvileg, hanem konkrétan is.

GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs:

Értem mit mondasz, a következőket mondod. A cél az – és a pártértekezleten azzal lettünk megbízva –, hogy a dolgozókat valamilyen formában belevonjuk az üzemek vezetésébe.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ebben benne van a szakszervezet stb. megnövekedett hatáskörének biztosítása is.

GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs:

Ez az előterjesztés lényegében 3 lépcsős: a szakszervezet, a termelési tanácskozás és még valamilyen szerv, amit nem fogalmaztunk meg olyan egyértelműen. Egybeesik a gondolat.

A következőket kell figyelembe venni: akármit csinálunk, ez a testület formálissá válik előbb-utóbb. Miért? Mert a szakszervezet mostani jogköre alkalmas arra, hogy a dolgozókat érintő minden kérdésben intézkedjen – az üdüléstől kezdve mindennel foglalkoznak intézményesen, állami eszközöket felhasználva.

⁹⁰ 1956. évi 25. tvr. a munkástanácsokról; 2/1956 (XI. 16.) Korm. sz. rendelet a munkástanácsokról. A munkástanácsok jogaival foglalkozott a 4/1956 (XI. 24.) Korm. sz. rendelet egyes nagyüzemek kormány megbízottak kinevezéséről 4. paragrafusa is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez így van teoretikusan, de lehet fejleszteni. Például, ami az üdülőkbe való beutalást illeti, nem akarok rágalmazni, de egy jó néhány üzemi bizottságnál egyáltalán nem ártana, hanem használna a beutalásoknak az, hogy ha nem maga az üzemi bizottság döntene, hanem egy szélesebb plénum.

GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs:

A szakszervezet ezt intézményesen kell, hogy csinálja. Milyen problémák vannak még, amelyek megítélésébe az üzemi dolgozókat be kell vonni. A termeléssel kapcsolatos konkrét kérdések: ezeknek nagyon fontos fóruma a termelési tanácskozás – a második lépcső –, ahol a dolgozók beleszólását biztosítani kell. Ez jelenleg is van. A probléma az, hogy legyen konzekvenciája ennek. A dolgozók éveken keresztül elmondták véleményüket, javaslataikat, de az volt a baj, hogy a gazdasági vezetők ezt elengedték a fülük mellett. Azt kellene felülvizsgálni, hogy az igazgatók miért nem törődnek ezzel és elővenni őket, hogy csinálják. Véleményem szerint az üzemi tanács előbb-utóbb formálissá és feleslegessé válik.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Attól függ, milyen jogokat adsz neki!

GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs:

Ha jogokat adunk, bizonyos vonatkozásban akkor a szakszervezet jogkörét kell szűkíteni, mert most az üzem minden vonatkozására a szakszervezet jogköre kiterjed.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ez is szakszervezeti jog lesz! Nem egy különálló szerv, hanem a szakszervezet égisze alatt fog dolgozni. A termelési bizottság jogköre fog kiszélesedni nagyobb hatáskörre, most csak a javaslattevésig van joga.

GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs:

Nem kell nagyon elidealizálni, hogy a nem szervezett munkásoknak is legyen érdekképviselőjük. A bérből és fizetésből élő dolgozók általában 20%-a nem szervezett munkás. Ha a 80%-ot tudjuk aktivizálni, akkor a csatát megnyertük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha bizonyos dolog felett ez a szerv rendelkezhet, meghatározott jogkörrel és termelési dolgokba is beleszólhat, akkor általában növekedni fog az érdeklődés. Nem egy csapásra, de mégis lát maga előtt valamit. A demokrácia továbbfejlesztése azt jelenti, hogy rendes szervezett munkások aktivitása is növekedjék.

GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs:

A nemzetközi tapasztalat is azt mutatja, hogy a szakszervezeteken keresztül kell szélesíteni a munkás demokráciát. A Szovjetunióban is, Németországban is emellett foglaltak állást. A Szakszervezeti Világszövetség legutóbbi ülésén úgy foglalkoztak a gondolattal, hogy a párt ott van minden üzemben, a kormány képviselői szintén. Milyen szerv hiányzik? A munkások képviselői szerve mi legyen? A szakszervezet foglalkozzon vele, vagy helyettesítsük valami mással,

a szakszervezet mellett hozunk létre valami mást? Az volt az álláspont, hogy a szakszervezeten keresztül kell biztosítani, hogy a dolgozók az eddiginél jobban be legyenek vonva. A német elvtársak is körülbelül erre a következtetésre jutottak, azért gondolom, hogy tényleg helyes, hogy a szakszervezeteken keresztül és körülbelül ilyen módon, ahogyan már elmondottam.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Nekem az a véleményem, hogy ne hagyjunk a tömegekben egy olyan érzést, hogy most valamit megszüntettek, megint egy fordulat. Nem szeretik az éles fordulatot, egy forradalom a munkásemberek életében elegendő, amikor hatalomra jutnak, de azután már az ilyen töréseket nem szeretik az emberek. Ne legyen hiányérzetük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem szabad csinálni azt, hogy valamilyen joguk megvolt és most megszűnt, különösen akkor nem, amikor a munkások egy tömege előtt elég szimpatikus volt.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Felhívnom a Gáspár elvtárs figyelmét arra – és azt hiszem ebben egyetértünk –, hogy a szakszervezet társadalmi jellege megmaradjon. Ne legyen a munkástanács, illetve üzemi tanács tevékenységéből kifolyóan a vállalatnak ilyen végrehajtó, instruktor szerve. Ilyen munkát is kell végezni, de azért ügyelni kell, hogy a szakszervezet mégis társadalmi szervezet. Megnéztem hogyan állunk. Összeszámoltam, 19 bizottság működik például a MÁVAG-ban, s ezek mind szakszervezeti szervek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A munkástanácsok jelenlegi formáját újból kipróbálni nem kell, az már ki van próbálva.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az elnök kérdése nem olyan egyértelmű dolog, mert állami vagyonnal kell dolgozni, közpénzt kell felhasználni. Az igazgatót, aki tagja ennek a testületnek megbízzák, hogy hajtson végre valamilyen javaslatot, akkor azt mondja, hogy ez a javaslat ellenkezik a fennálló törvényekkel, ezt végre nem hajtom. Helyes, hogy az üzemi bizottság elnöke vezesse, mert van itt egy bizonyos munkaadói tevékenység is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Semmi munkaadói tevékenység nincs, ez a munkásellenőrzés szerve az állami vezetés mellett, az egyszemélyi vezetés elvének fenntartása mellett.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A határt kell megszabni, hogy ne legyen ilyen.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A jugoszlávoknál van önigazgatás. Ez nem önigazgatás, munkásellenőrzési szerv az állam vezetése mellett, annak az erősítésére és kontrollálására.

GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs:

A munkásellenőrzés hatékonyabbá tétele, az üzemi demokrácia továbbfejlesztése.

BORKA ATTILA elvtárs:

Bizonyos kérdésekben ajánlási joga lesz. Például a nyereségrészesedés felosztása, ami a javaslatban benne van. Ha az igazgató előterjesztéséhez nem járul hozzá, valami mást javasol, az igazgató nem hajthatja végre a saját javaslatát.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Itt ugyanaz van, mint a szakszervezeti törvénnyel kapcsolatban. A következőkről van szó. A szakszervezetnek ne csak olyan joga legyen, hogy megkérdezik a véleményét, hanem, az egyetértése is szükséges. Miben? Van ilyen dolog például a nemzeti jövedelem hova fordításában. Ezt a jogot nem lehet megadni. (GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs közbeszólása: Nincs ilyen!) Van ilyen nézet. (FOCK JENŐ elvtárs közbeszólása: Megvan az írásbeli javaslata!) Az egy másik kérdés, hogy ha a nemzeti jövedelem hova fordítását a kormányban, a Parlamentben eldöntötték, igenis elképzelhető, hogy a nemzeti jövedelem bizonyos része felett meghatározott célokra a szakszervezeteknek egyetértését kell biztosítani. Ugyanez jelentkezik kicsiben az üzemben is. Olyan jogot nem adnánk, hogy a beruházások előirányzatait az üzem maga döntse el, de hogy az általános fő tervtényezőkön belül az egyes hova fordítások, pl. szociális beruházások, munkavédelem, nyereségrészesedés – ott döntési jogot adnánk.

BORKA ATTILA elvtárs:

A felosztásban, hogyan osztják fel.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Borka elvtárs értse meg, hogy az igazgatónak kell megadni azt a jogot, hogy kimunkálja, hogy a többtermelésnek milyen része fordítható beruházásra, illetve továbbfejlesztésre, a termelőeszközök gyarapítására és milyen része felhasználásra, de ami el van döntve, hogy ez jutna felhasználásra, ott azon belül feltétlenül kell adni a szakszervezetnek döntési jogot. Kisebb természetű dologban maga az üzemi bizottság, nagyobb kérdésekben ez a szélesebb testület. Be kell tartani a mechanizmust, de ugyanolyan fontos, hogy a jogkört kiszélesítsék ilyen kérdésekben.

BORKA ATTILA elvtárs:

Zavar lesz, ha nem lesz pontosan tisztázva.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Hogyan menjünk tovább?

GÁSPÁR SÁNDOR elvtárs:

A Minisztertanács elé rövid előterjesztést kell vinni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Nemcsak előterjesztés kell, hanem tájékoztatás arról, hogy készül ilyen törvény az Országgyűlés elé. Ezzel a kedélyeket megnyugtadjuk, de ha elkezdjük az új szervezetet létrehozni és azután 2 hónap múlva visszük az Országgyűlés elé a törvényt, akkor már kell elnöki tanácsi rendelet.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A Szakszervezeti Tanács egy kicsit dolgozzon ezen, az Apró elvtárs segítsen

ebben és hozzák be a kormány elé, azzal az elgondolással, hogy a kormány most elnöki tanácsi rendeletre tesz előterjesztést. Ez kb. október elején legyen. Október első felében jelenjen meg a rendelet, amely az évforduló előtt tiszta helyzetet teremt a munkástanácsok kérdésében. Ez kell is. A szakszervezeti törvényre és ennek a kérdésnek is a törvényes rendezésére 3-4 hónap múlva kerülhet sor, az Országgyűlés téli időszaka alatt, valamikor januárban vagy februárban.⁹¹ Nem lehet most törvénybe iktatni, ameddig egy kicsit nem látjuk hogyan működik. Magát a szakszervezeti törvényt – más miatt – kívánatos, hogy ne most vigyük az Országgyűlés elé, hanem egy kicsit később.

3. Előterjesztés a földműves-szövetkezeti mozgalom továbbfejlesztéséről

NYERS REZSŐ elvtárs:

Néhány észrevételem, kiegészítem lenne, részben szövegezési hibáról van szó. Az első: a 3. oldalon, ahol arról írunk, hogy „a párt legjobban a földműves-szövetkezeteken keresztül tudja politikáját érvényesíteni” – ezalatt gazdaságpolitikát értünk.

A második: a 8. oldalon az e. pontban az áll: „Lehetővé kell tenni, hogy a társulások a gépállomásoktól éves bérletre erő és munkagépeket vegyenek igénybe...” Ezt célszerűbb úgy fogalmazni, hogy helyezték ki ezeket a gépeket a gépállomások, úgy mint a termelőszövetkezetekben.

A harmadik kiegészítés a zöldség-gyümölcs kereskedelemre vonatkozik. Budapesten jelenleg az ellátását kb. 45%-ban bonyolítja a szocialista kereskedelem és 50-55%-ban a magánkereskedelem. Nekünk a piacbefolyásolási szerepünk nem elég erős. Nem érdemes azon vitatkozni, hogy helyes, vagy nem, így alakult ki sok körülmény folytán. Azt hiszem, hogy néhány éven belül célszerű lenne 65-70%-ra növelni – elsősorban gazdasági intézkedésekkel – a szocialista kereskedelem szerepét. De bizonyos adminisztratív intézkedésekkel is, pl. hogy ne engedjük tovább szaporodni a magán kiskereskedelmet. (APRÓ ANTAL elvtárs közbeszólása: De úgy, hogy az ellátás rovására se menjen.) A másik feltétele, hogy jobban összehangoljuk az exportot és a piacpolitikát. Ugyanis a szövetkezeti kereskedelem jelenleg a felvásárolt árunak majdnem felét exportra adja és az iparnak, és ezzel a legjobb minőségű árut vonjuk el a piactól. Anélkül, hogy az exportigényeket csökkentenénk, jobban figyelembe kell venni bizonyos időszakokban a lakosság igényeinek a szempontjait is.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A SZÖVOSZ tevékenysége az utóbbi időben kétségtelenül kiszélesedett és javult is. Nyers elvtársnak és a munkatársainak igen nehéz feladatot kell megoldani, és most november után és az ellenforradalom után nagyon kell vigyázni, hogy a kapitalista tendencia, ami igen erős, ne erősödjön tovább, de ugyanakkor arra is kell ügyelni, hogy a piac nyugodt legyen. Adminisztratív intézkedést minél kevesebbet kell tenni. Nem úgy kell megoldani a dolgokat, mint ezelőtt, hogy a

---

⁹¹ Szakszervezeti törvény elfogadására nem került sor.

Bognár hozott egy jelentést, hogy likvidálta a kiskereskedelmet. Ez azt jelentené, hogy az áruellátásban baj van. Óvatosan, gazdasági intézkedésekkel és a saját szervezetünk fejlesztésével együtt kell likvidálni.

A belkereskedelem és a SZÖVOSZ között évek óta tartó, nem éppen ideális viszonyt nagyon fontosnak tartom, hogy a két miniszter elvtárs rendezze. Az apparátusok is szemben állnak egymással – én magam nem egyszer vidéken tapasztaltam ezt, hogy így van. Felhívnám a Nyers elvtárs figyelmét arra, hogy vegyék elejét annak, hogy a SZÖVOSZ mindenáron második állami kereskedelem legyen és a városokban a profiljától eltérő tevékenységet folytasson. Áruházakat létesítsen és olyan dolgokkal foglalkozzon, ami nem a profiljába tartozik. Elmondok egy példát: Siófokon a tanácsház 2 esztendőn át alá volt támogatva gerendával. Nem tudták újjáépíteni állami eszközökkel, mert nem volt pénzük. Erre a helyi vezetők összeszűrték a levét a SZÖVOSZ-szal és egy gyönyörű kávéházat, földműves-szövetkezeti kávéházat építettek. Ne ilyen jellegű legyen a fő tevékenység, ne erre menjen el a pénz, az állami pénz. Tényleg a fő tevékenység az legyen, ami ebben le van fektetve, ne egy másik állami kereskedelem. Felhívom erre a figyelmet, mert itt vagytok. Van javulás, de azért nagyon sok a gazdasági visszaélés. Keményebb kézzel kell rendet csinálni.

A javaslatokat jónak tartom. Azt nem látom tisztán, hogyan jelenjen meg, párthatározatként, vagy milyen alapon. Megint egy társadalmi szervezetről van szó, van vezetősége, pártonkívüli emberek jelentős számban vannak benne.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A problémát a Gazdasági Bizottságban nagyon alaposan megvitattuk⁹² és utána párhuzamosan az összes megyei tanfolyamon megvitattuk ennek az alapelvét részletesen. Több mint 1 ezer ember szólt a kérdéshez és a felszólalók 99%-a az alapelvet helyeselte. Ennyit a kérdés előkészítéséhez.

Ami ennek a javaslatnak a lényege: januárban vittünk a Központi Bizottság elé olyan javaslatot, hogy ha nem is akkor, de később nagy szükség lenne egy demokratikus parasztszervezetre, amely évek óta hiányzik. Akkor a Központi Bizottság olyan álláspontot foglalt el, hogy az akkori szituációban ez nem időszerű.⁹³ Ennek az alapkoncepcióját azóta módosítottuk és abban maradtunk, hogy ez a megreformált földműves-szövetkezeti mozgalom legyen az a bizonyos parasztszövetség. Ez legyen igazi demokratikus parasztmozgalom, amelyben benne lesz: 1.) a felvásárlás, beszerzés, 2.) a szerződés-kötés, 3.) az egyszerű társulások szervezése.

---

⁹² A Gazdasági Bizottság 1957. július 29-i ülésének napirendjén szerepelt a mezőgazdasági cikkek felvásárlásának összefogása és szervezettségének biztosítása. (A mezőgazdasági cikkek felvásárlásának szakfelügyeletéről [1070/1957. (VIII. 11.) Korm. hat.], valamint A mezőgazdasági cikkek felvásárlásának szakfelügyeletéről szóló határozat kiegészítéséről [3344/1957. (VIII. 12.) Korm. hat.])

⁹³ Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága 1956. december 28-i ülésének napirendjén szerepelt az új paraszti tömegszervezet létrehozásának kérdése. Az erről szóló vitát l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei I. kötet*, i. m. 290–298.

Ha rámegeyünk teljes erővel, felkáderezük a földműves-szövetkezeti mozgalmat, a pártszervezetek kellő súllyal foglalkoznak vele, szerintem sikerül ezt megvalósítani és meg van végre az erős demokratikus szövetkezeti tömegmozgalom. Nagyon nagy segítséget ad a falu és a város közötti kapcsolat megjavítása terén, a termelés fejlesztésének befolyásolásában és a harmadik nagy előrehajtó erő a kollektivizálás terén. Ez a javaslat lényege. Ha a pártszervezetek rámennek és megértik a javaslat lényegét, akkor menni fog. További gondolatok:

Bizonyos érdekvédelmet biztosítani kell. Feltétlenül legyen ilyen vonatkozás is. A SZÖVOSZ-nak eddig van 150 felvásárlási tagbizottsága. A parasztnak választott képviselői ott vannak az áru átadásánál. Ne legyenek ott? Legyenek ott, ebben jelentkezik az érdekvédelmi funkció. Eddig az érdekképviselő, de ne tovább.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ez egy kicsit nyugtalanító, ami itt van.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Nincs ebben semmi nyugtalanító, ez felvásárlási tagbizottság. A földműves-szövetkezeti tagok, akik pl. a kukorica felvásárlásánál vigyáznak annak helyességére.

KISS KÁROLY elvtárs:

Megfordítva se legyen.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Ha ilyen funkció nem volna, óhatatlanul ismét állami felvásárló szervekké szükítené le a SZÖVOSZ felvásárlást. Lényeges volna ez.

A következő a termelési bizottságokra vonatkozó javaslat. A SZÖVOSZ javaslata szerint a földműves-szövetkezetek keretén belül valósítjuk meg azzal, hogy a régi típusú termelési bizottságok szűnjenek meg.⁹⁴

A szerződés-kötéseknek fokozottan komoly szerepe van a földműves-szövetkezetekben. Jelenleg elég sok földműves-szövetkezetben visszaélés van a felvásárlásnál. A forint terv következtében a SZÖVOSZ csak azokat az árukat veszi át, ahol keresni lehet, amin nem kereshetnek, ott hagyják a parasztnak. Erélyesen kell fellépni, hogy ne forduljon elő, hogy a SZÖVOSZ jó minőségű megtervezett terméket vegye át a termelőktől. Ugyanakkor ez ne jelentse azt, hogy a rossz minőségű árut is átvegyék a termelőktől. A parasztnak a begyűjtés idején megszokta, hogy a rossz minőségű árut rádobta az államra. Szoktassuk rá, hogy a rossz minőséget nem vesszük át, szokja meg, hogy minőségi árut adjon az államnak.

A belügyi jelentésből látom, de máshonnan is, hogy elég sok helyen el van hatalmasodva a korrupció. Teljes gőzzel rá kell menni, hogy a korrupciót megszüntessük, másképpen ez szétveri az egész mozgalmat. Az a javaslatom, hogy lépjenek kapcsolatba a belüggyel és szüntessék meg ezeket a visszaéléseket.

---

⁹⁴ A javaslat úgy szól, hogy valamennyi községben meg kell alakítani a földműves-szövetkezeteken belül az önálló termelési üzemet, melynek feladata a termelési szerződéseken, termelői ankétokon keresztül az egyéni termelők termelésének befolyásolása, a termelési szaktanácsadás, a termelésnek anyagokkal, eszközökkel való segítése, s a szervezett terményértékesítés előmozdítása.

A végleges szövegben javaslok egy módosítást: a felvásárlási és értékesítési fejezet előre kerüljön.

Végezetül, amit Apró elvtárs felvetett: hogyan menjünk tovább? Az volna a javaslatom, hogy hívjuk össze a megyei pártbizottságok mezőgazdasági osztályvezetőit, a megyei tanácsok mezőgazdasági osztályvezetőit, a MESZÖV igazgatókat és Nyers elvtárs tartson információt erről részükre.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A határozat levitelével mi legyen?

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A járási pártszervekig bezárólag vigyük le. Nyers elvtársék ősz végén, tél elején hívják össze a Földműves-szövetkezeti Tanácsot, ott vigyék a nagy nyilvánosság elé, de addig is még dolgozni kell rajta.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Azt hiszem, a metodikánk nem jó. Ha ebből párthatározat lesz, akkor javasolom, legyen belső párthatározat, de ennek alapján a SZÖVOSZ továbbfejlesztésére a maga testületében jöjjenek össze tanácskozássra, és ott a kommunisták ennek alapján szólaljanak fel. Fogadjanak el egy irányelvet és az kinyomtatva kerüljön ki, hogy mely irányban akarnak dolgozni. Mert ha a kommunistáknak beszélünk róla az is helyes, de itt vannak a pártönkívüli parasztok, ők is járuljanak hozzá véleményükkel ehhez az irányelvhez.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azt hiszem az előterjesztés helyes, az irány is jó, a legtöbb kérdésben helyesen van megfogalmazva. Egy néhány észrevételem van ezzel kapcsolatban. A szövegezésben a határozati részről beszélék:

1.) „a munkás–paraszt szövetségen belül az árkérdésben megnyilvánuló ellentmondások.” Ehelyett azt mondjuk, hogy a parasztság érdeke, valamint a munkásosztály és a népgazdaság érdekei között, ha ezt a helyes összeegyeztetési formát használjuk, akkor mondhatjuk úgy, hogy kiegyenlíthető ellentmondások vannak. Ez nagyon fontos.

2.) A 6. oldalon az első bekezdés végén van egy mondat, amely úgy szól, hogy: „A mezőgazdaság fejlesztését és a szocialista átszervezést szolgáló beruházások egy részét a [föld]m[űves]sz[övetkezet]-ek részére meg kell téríteni (mintegy évi 20-30 millió Ft)”. Ez mit jelent? Miért kell ezt megtéríteni? Nem tudom milyen jellegű beruházásokról van szó!

3.) A 7. oldalon fel van vetve a takarékszövetkezeteknek a kérdése. Ezt nem tudom mi, takarékbank-rendszer, ha igen, felvetődik, hogy célszerű-e ezt szélesíteni? Némi különbség van az állami takarékbank és a szövetkezet között. Tudniillik az előbbi az állam kezében lévő forgalmi összeg, a szövetkezeti takarékbankban lévő pénz nem egészen az. (NYERS REZSŐ elvtárs közbeszólása: Az OTP pénztárába folyik be.) Akkor rendben van. Az a javaslatom, ha a faluban nincs OTP, menjen le a faluba az OTP inkább. (NYERS REZSŐ elvtárs közbeszólása: Ez az OTP-vel egyetértésben történik, az ő ügynökök végzi a munkát.) Akkor jó, rendben van.

4.) A 9. oldalon, amit Fehér elvtárs felvetett, hogy a szövetkezetek törekednek a paraszt termelésének közvetlen befolyásolására és ennek alapján a paraszt által felkínált árukat, amennyiben a minőségi követelményeknek megfelelnek, vegyék át. Ez egy nehéz kérdés. Ilyesmire nem lehet kötelezni senkit a világon. A dolog úgy áll, hogy a munkásosztály és a parasztság viszonyát részben kereskedelmi alapokra helyezte. Igaz, a begyűjtés megszűnt. Ennek érvényesülnie kell. Mi kötelesek vagyunk mindent megvenni, ő nem köteles mindent eladni. Meg kell mondani, hogy ennek az új viszonynak van előnye és van hátránya. Senki nem kötelezi, hogy adja el – ez hátrány. Meg kell mondani őszintén, ha nincs rendelet arra, hogy a paraszt mit köteles termelni, a felvásárlás az egyetlen szabályozója, befolyásolója annak, hogy a jövőben mit termeljen. Más szabályozás nincs. Ráfekszenek valamire, terv nélkül termelik, jövőre csak akkor fognak kevesebbet termelni, ha kevesebbet vásárolunk fel. Bizonyos kiegészítéssel azt mondanám: a földműves-szövetkezetek nem kizárólag a haszonból kiindulva, a haszonkulcs nagyságából kiindulva kötelesek minden terményt felvásárolni, amelyet megtermelnek, hanem azt, amellyel szemben még fennáll fogyasztási, vagy exportigény. Az alacsonyabb haszonkulcsú cikkeket is kötelesek felvásárolni, ha az előírt minőséget eléri, amennyiben azzal szemben még kielégíthetetlen fogyasztási, vagy exportigény fennáll. Elképzelhető és a valóságban így is van, hogy a paraszttól egyrészt nem vásárolják fel ezeket az árukat, másrészt ugyanakkor abból a lakosságot ellátásában hiány van. Az alacsony haszonkulcs nem nagyon ambicionálja őket. Így egy öngyilkos dolog ez. Semmi nem szabályozza a termelést, szocialista tervgazdálkodás nincs és a piacérdek abszolút közömbös. Ilyen nincs, hogy egy rendszerben se szocializmus, se kapitalizmus, se piactörvény – olyan nincs.

Ugyanezen az oldalon van ez a számomra futurista dolog. A 9. oldalon. Mind a hármat szövetkezetnek hívják. Van egy földműves-szövetkezet, tsz és a kisipari szövetkezet. Azon kívül, hogy mit tudnak ezek együtt kisütni, az rejtélyes dolog számomra. (APRÓ ANTAL közbeszólása: Helyi anyagot dolgoznak fel.) (NYERS REZSŐ elvtárs közbeszólása: A kisipari szövetkezetek termelvényeit felszállítják.) Lehet, de nehogy valami csodát szüljenek, mert kicsit különböző jellegű szövetkezetekről van szó. Meg lehetne mondani, hogy milyen kérdések előmozdítására.

A 10. oldalon van egy szép célkitűzés: „Ezen belül fő feladatnak kell tekinteni a dolgozó parasztság és a mezőgazdaság szocialista szektorának termelőeszköz ellátását a földműves-szövetkezeti kis- és nagykereskedelem útján.” Ez ellen politikai kifogás van két okból: először ne nevezzük „dolgozó parasztságnak” ami nem szövetkezet, mert a szövetkezetben is dolgozó parasztok vannak. Mondjuk meg, hogy egyénileg dolgozó parasztok és szövetkezetek. A másik, ha már így áll a dolog, akkor mindjárt fordítsuk meg és mondjuk, hogy a termelőszövetkezetek és az egyénileg dolgozó parasztok termelőeszközeiről kötelesek gondoskodni. (DÖGEI [IMRE] elvtárs közbeszólása: Nagy gép kizárva. Helyes idetenni, hogy

nagy gép kivételével.) Azt nekünk másutt kell elhatározni. Azt kell mondani, hogy egyik elsőrendű feladat: mozdítsa elő a termelőszövetkezetek és az egyénileg dolgozó parasztok termelőeszközzel való ellátását. Nem nagy gépekre gondoltak az elvtársak. Egyébként helyesnek és jónak tartom a javaslatot.

Ami a végrehajtást illeti: kis igazításokkal a határozatot meg is szerkesztettük. A határozat átszövegezésével bízzuk meg Nyers, Apró és Fehér elvtársakat. A pártban vinni kell. A szövetkezeti mozgalom tevékenységéről a párttagoknak behatóan ismertetni kell és ennek alapján nemcsak nem is az egész koncepcióra kitérően, de a belátható 1-2 esztendőre teendőkre a Termelőszövetkezeti Tanács hozzon megfelelő határozatot és azt publikálja. Nem kell 10 éves perspektíváról beszélni, hanem, hogy a Termelőszövetkezeti Tanács elhatározta a földművelőszövetkezetek további megerősítése érdekében. Ezt azután szövetkezeti vonalon kell vinni.

Az a szép perspektíva, az egész nagy átszervezése a kereskedelemnek, az egész állami felvásárlást, a vállalatok zömét érinti a dolog. A perspektíva, hogy belátható időn belül. Ott azután vigyázni kell, hogy ne általános mérsárlás közepette, hanem értelemszerűen menjen végbe. A nem egészen jó elemeket el kell küldeni, de a használható rendes embereket a szövetkezetben kell foglalkoztatni, akiknek tapasztalatuk van. Nem úgy, hogy elhajigáljuk az embereket.

Azt is megszervezzük, hogy össze kell hívni a mezőgazdasági osztályvezetőket, megyei, párt és tanács, MESZÖV igazgatókat, közös értekezletre, ahol Fehér elvtárs és Nyers elvtárs és talán Dobi elvtárs is vegyen részt.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A 6. oldalon van, hogy a SZÖVOSZ tagjaiból létre kell hozni termelési bizottságot. Ezt szeretném még egyszer felülvizsgálni, mert leszűkíti az elgondolásainkat. Ugyanis másfélmillió tagja van a SZÖVOSZ-nak, ebből 300 000 olyan tag, akit nem tudom, megtalálunk-e. Marad 1 millió paraszt, holott az országban 4 millió van. Ne a SZÖVOSZ hozza létre a termelési bizottságot, hanem a termelési bizottság vagy a Népfrontban, vagy a tanácsnál legyen.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Egyelőre ott van, ez nem zárja ki, hogy legyen a szövetkezetben is. Nagyon jól elképzelhető, hogy a szövetkezetben is legyenek.

NYERS REZSŐ elvtárs:

Ennek semmi politikai veszélye nincs, bizzanak meg bennünket, igyekezni fogunk valamit kihozni belőle.

SÁGHY VILMOS elvtárs:

Néhány kérdést szeretnék elmondani.

NYERS REZSŐ elvtárs:

Majd írásban.

SÁGHY VILMOS elvtárs:

Mi természetesen egyetértünk, hogy a szövetkezetek szerepét növeljük a felvásárlásban, a szerződéskötésben, messzemenően a javasoltak mellett

vagyunk, nem tudunk azonban egyetérteni azzal, hogy 1960-ig lényegében minden szerződéskötést és felvásárlást adjunk át. Ebben az évben jelentősen előreléptünk. Vannak ennek bizonyos negatív vonásai is. Közismert dolog a bor- és tojásfelvásárlásnál meglévő helyzet, aminek következtében nincs elegendő készlet. Az a véleményem, előbb szilárdítsuk meg azt, ami van és utána szépen, fokozatosan menjünk előre.

Az a javaslatom, hogy ne vegyünk 1960 vagy ehhez hasonló időpontot, hanem azt mondja ki a Politikai Bizottság, hogy a szövetkezetek szerepét szélesíteni kell és egyezzenek meg ebben a SZÖVOSZ és az Élelmezésügyi Minisztérium. Van bennünk hajlandóság erre. Ebben az évben már átadtunk egy egész sor feladatot. Úgy gondolom, hogy ezt a kérdést jól meg kell nézni.

Egy-két egyéb probléma. A legfontosabb termékekből központi készletek vannak. A falusi feladatokat viszont nem azért adjuk át, hogy emellett külön nagykereskedelmet építsenek ki. (NYERS [REZSŐ] elvtárs közbeszólása: Ez indirekt benne van.) (KÁDÁR elvtárs közbeszólása: Ez a nagykereskedelem indirekt benne van.)

Az a kérésem, hogy konkrét megegyezés legyen az élelmezésügyi miniszter és a SZÖVOSZ elnöke között, de az 1960 évet ne mondjuk ki, hanem azt, hogy fokozatosan szélesíteni kell míg végül is az egész felvásárlás a SZÖVOSZ kezébe kerül. Szerintem 1960-ig ezt nem is lehet átadni, alapvetően megrázkódtatná az egész felvásárlási rendszert.

TAUSZ JÁNOS elvtárs:

Nekünk három olyan észrevételünk van, amit röviden el kell mondani a Politikai Bizottság előtt.

1.) Ugyanazt a témakört érinti, amit Sággy elvtárs felvetett. Én is veszélyt is látok abban – nemcsak előnyök származhatnak abból –, hogy a felvásárlásnál fix időn belül ilyen mértékű monopóliumot kapnak a földműves-szövetkezetek – nemcsak alapvető cikkeknel. Az aggály onnan ered, hogy a szövetkezet egyszemélyben mint a paraszt érdekképviseleti szerve szerepel, ugyanakkor szerepel úgy is, mint a felvásárlási árak megállapítója. Ez a két érdek nem mindig ugyanaz. Jelenleg is megvan a zöldség-gyümölcs ellátásban az, hogy nagyon sok helyen drágítanak, vagy pedig ha megfelelő árat nem tudnak elérni, akkor azt a területet nem látják el. (FEHÉR [LAJOS] elvtárs közbeszólása: A KÖZÉRT ellátásnál is érvényesül ez.) Tegnap Ózdon voltam, az ottani közellátást megtárgyaltuk a munkásokkal. A legnagyobb hiba a zöldség-gyümölcs ellátásban van, nem gazdaságos, tehát nem szállítanak. Az állami kiskereskedelmi vállalatnak nincs megengedve, hogy árusítson. Azt kéri a munkások, vagy engedjük meg, hogy az állami kiskereskedelmi vállalat Heves megyéből szállítson – a monopolhelyzet azonban ezt megakadályozza – vagy a SZÖVOSZ javítsa meg itt az ellátást. Az a véleményem, hogy nem alapvető cikkekben, hanem azokban a cikkekben, amelyekben a szövetkezetek nem látják el megfelelően a lakosságot, nem a magánosoknak, hanem az állami kiskereskedelemnek legyen joga a felvásárlásra.

2.) A másik észrevétel a 6. pontban foglalt kereskedelempolitikára vonatkozik. Apró elvtársnak teljesen igaza van. Ma is az a helyzet, hogy a földműves-szövetkezetek és az irányító szervek, az állami kereskedelem, a minisztérium között nem jó a viszony. Ennek az oka nem személyi dolgokból ered. Pl. a SZÖVOSZ vezetőségével kifogástalan a viszonyunk. Arról van szó, amit Apró elvtárs érintett, talán kiegészíteném azzal, hogy a földműves-szövetkezetek a múltban, de még elég nagy mértékben a jelenben is olyan irányban viszik, fejlesztik a tevékenységüket, ami nem feltétlenül kívánatos. Így pl. a SZÖVOSZ ma sem adta fel azt – és mindennapi vita tárgya –, hogy külön szövetkezeti nagykereskedelemre törekszik. Kérem, a párt szögezze le álláspontját, hogy nem tartja szükségesnek, hogy ilyen kis országban a mi anyagi lehetőségeink mellett két nagykereskedelem legyen. Jelenleg van szövetkezeti tulajdonban nagykereskedelmi vállalat, pl. Szolnokon alakult egy, amit nem akarnak felszámolni. Újból és újból felmerül ez a párhuzamos nagykereskedelemre való törekvés különféle formában. Ne legyen külön önálló nagykereskedelem, ami az ipartól közvetlenül vesz fel. Nekünk nincs annyi árunk, hogy két nagykereskedelmet ellássunk.

3.) A 10. oldalon szerepel az árubázis kérdése. Ezek a bázisok egy korábban – véleményem szerint nem elvi alapon álló határozat alapján – születtek és a lényegük az, hogy járási, nagyüzemi lerakatunkat átadtuk a termelőszövetkezetnek.⁹⁵ Véleményem szerint ezt felül kell vizsgálni, mert elvileg több szempontból helytelen és nem jó. 10 megyében és sok járásban megvizsgáltuk és a tapasztalat az, hogy a szövetkezeti bázis látja el áruval a közületeket, állami kereskedelmi vállalatokat, vendéglátóipart stb. Ezt nem tartjuk elvileg helyesnek, hogy a szövetkezeti bázis az állami vállalatokat, állami nagykereskedelmet lássa el. Eddig a SZÖVOSZ-nak az volt a törekvése, hogy az ilyen nagykereskedelmi járási lerakatokat átvegye az egész ország területén, és nem látom világosan, hogy feladták ezt a törekvést. Ez az, ami a viszonyt rontja. Nekem az a véleményem, hogy szakmai vonalon a 10 bázist is felül kell vizsgálni.

A szakfelügyelet kérdése. A 8. pontban az áll: „A SZÖVOSZ felett a felügyeletet közvetlenül a Munkás-Paraszt Forradalmi Kormány gyakorolja, míg a földműves-szövetkezeti mozgalom állami felügyeletét a korábbi gyakorlatnak megfelelően a kormány a SZÖVOSZ Igazgatóságán keresztül látja el.” Ez így nem világos. Az a javaslatom – helyes, hogy a SZÖVOSZ irányítását a kormány látja el – de a szakmai felügyeletet a kormány a szakminisztériumokon keresztül gyakorolja. Ezt világosan, félreérthetetlenül ki kell mondani, mert ha nem, akkor az alsóbb szervek összekavarodnak, mindenki úgy értelmezi, ahogyan akarja. Ez kereskedelmi

---

⁹⁵ A javaslatban ezzel kapcsolatban a következő szerepelt: „Az új földműves-szövetkezeti feladatok eredményes elvégzése mellett továbbra is igen nagy jelentőséget kell tulajdonítani a földműves-szövetkezeti kiskereskedelem továbbfejlesztésével a falusi lakosság magas színvonalú áruellátásának. Ezen belül főfeladatnak kell tekinteni a dolgozó parasztság és a m[ező]g[azdaság] szoc[ialista] szektorának termelőeszköz ellátását a f[öld]m[űves]sz[övetkezet]i kis- és nagykereskedelem útján. A jelenleg 10 megye területén lévő járási szövetkezeti árubázisokat tovább kell erősíteni, és tevékenységükben fokozni kell a szövetkezeti jelleget.”

vonalon nélkülözhetetlen ahhoz, hogy mi a kormány gazdaságpolitikájából a reánk háruló részt egységesen végrehajtsuk. A kereskedelemben 70%-a állami és 30%-a szövetkezeti kereskedelem. (NYERS [REZSŐ] elvtárs közbeszólása: Mi magunk javasoltuk.) Nekem az a véleményem, hogy államigazgatási vonalon az állam, a kormány a szakminisztériumokon keresztül gyakorolja a szakfelügyeletet. Ezt félreérthetetlenül ki kell mondani.

NYERS REZSŐ elvtárs:

Én is a fontolva haladás mellett vagyok, de nem annyira fontolva, hogy végül is ne csináljunk semmit. Ne a régi módszerekkel dolgozzunk.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Talán az 1960-as számot azért nem kellene bevenni, mert megzavarja az apparátust. A számot kezeljük bizalmasan.

SÁGHY VILMOS elvtárs:

Ne legyen egyáltalán szám benne.

NYERS REZSŐ elvtárs:

A felvásárlás kérdésével kapcsolatban tartott megbeszélésen, ahol Sággy elvtárs is jelen volt, egyetértett azzal, ami a javaslatban van. Végeredményben azt hiszem, hogy kicsit fel van nagyítva Sággy elvtárs részéről a probléma. Az nincs bent a javaslatban pontosan, hogy mit vegyenek át.⁹⁶

Tausz elvtárs hozzászólását illetően: aki kifejtette, hogy van bizonyos ellentmondás a földművesszövetkezetek szerepében, egyrészt a paraszti érdek figyelembevétele, másrészt az állami szempontok között. Ez az ellentmondás minden szövetkezetben benne van. Tudomásom szerint Lenin mondotta, ha az állami kereskedelem, a termelőeszközök a munkásosztály, a munkásosztály államának tulajdonában vannak, akkor ezt az ellentmondást meg lehet változtatni.

Az állami kiskereskedelmi vállalatok felvásároljanak ott, ahol nincs más megoldás, vetette fel Tausz elvtárs. Csak a területen közvetlenül vásárolhasson fel, nem azt, amit a KÖZÉRT csinál, hogy a lakosság szükségletének kielégítésére szolgáló árut átadja az export vállalatnak és az ország egész területén felvásárol. A szövetkezeti nagykereskedelem kérdése. Mi nem törekszünk erre, de azt se akarjuk, hogy a járási bázisunkat, az állam által odaadott dolgot adjuk vissza. Milyen javaslatok születnek a Belkereskedelmi Minisztériumban? Összeülnek az elvtársak és azt mondják, hogy ez a földműves-szövetkezeti mozgalom nem is igazi szövetkezeti mozgalom, nincs létalapja, vegye át az egészet az állam. Ez mérgezi a légkört. Nem akarunk mi nagykereskedelmet, de a 10 megyében lévő bázist ne vegyük el a szövetkezettől. Az állami irányítás a Belkereskedelmi Minisztérium kezében biztosítva van. A forgalmi volumen körül vannak hibák, de ilyen típusú szerv a tapasztalat szerint minden szocialista országban van.

⁹⁶ A felvásárló-értékesítő tevékenység fejlesztésével kapcsolatban az előterjesztésben a következők szerepeltek: „A fmsz-ek szerepét teherbírásuk figyelembevételével fokozatosan a mezőgazdasági termékek értékesítésében alapvetővé kell tenni. Felvásárló-értékesítő tevékenységüket 1960-ig oly mértékben kell szélesíteni, hogy a parasztság áruit – néhány speciális ipari kultúra (dohány, cukorrépa), valamint a tenyészállatok kivételével – falun a fmsz-ek vásárolják fel.”

A budapesti helyi iparra pl. az állami nagykereskedelem nem tud megfelelő figyelmet fordítani.

A hatósági felügyelet kérdésében egyetértek, hogy minden miniszter gyakorolja.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Azt javaslom, hogy vegyük ki az 1960-at.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez nem az ő gazdasági ügyük, nem így megy ez, egészen másképpen.

Kezdik az ilyen irányú tevékenységet és egy bizonyos időszak után a kormánynak jelentést tesznek, hogy mi a helyzet, a közellátás javult-e. A két gazdasági terület vezetői egymással beszélni fognak.

Annak, hogy az évet be vesszük, semmi jelentősége nincs. Nagyon gondosan meg kell vizsgálni, hogy mi most a helyzet.

NYERS REZSŐ elvtárs:

Egyetértek vele, hogy az évszámnak nincs jelentősége.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Erre vigyázni kell, most dolgoznak az emberek, s egy bizonyos körben lejut, hogy két és fél év múlva megszűnnek. Úgy látom nincs valami óriási ellentét. Az évszámot ki lehet hagyni. A SZÖVOSZ egy esztendő múlva adjon jelentést.

Amit a Tausz elvtárs felvetett, hogy nem alapvető cikkekben mi legyen a helyzet – ezt nem kell kimondani, mert ha a közérdek megkívánja, akkor alapvető cikkekben is vissza fogjuk állítani.

A nagykereskedelem dolog világos, az eddigi kereteken túl ne fejlesszük. A szakfelügyelet kérdését bele kell venni.

A dolog a következő: van ilyen testületi vita. Évek óta van ez és nagyon egészségtelen, amikor ilyen magas fokon jelentkezik. Mindegyiküknek az állam érdekeit kell nézni.

A határozat végleges szövegét Apró Antal, Nyers Rezső és Fehér Lajos elvtársak szövegezzék meg.

4. Előterjesztés az agrár-felsőoktatási intézmények egyes tanszékvezetőinek ellenforradalmi tevékenységük alapján történő felelősségre vonása tárgyában

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Miért van az, hogy minden személynél kivétel nélkül elég lényeges eltérés van a megítélésben a párt osztálya részéről és az FM részéről? Kivétel nélkül minden személyre az FM nagyon radikális megoldást javasol, és a Mezőgazdasági Osztály ahhoz képest mindig enyhébben akarja megítélni a dolgokat. Miért van ez?

MAGYARI ANDRÁS elvtárs:

Elég régóta vitatjuk ezeknek a professzoroknak az ügyét. A Földművelésügyi Minisztériumban kialakult az a vélemény a pártbizottságok meghallgatása után, hogy ezek az emberek nem maradhatnak az egyetemen – ami ide le is van írva. Egy időben a Mezőgazdasági Osztály velünk egyetértő állásponton volt. Az

egyetemi pártbizottságok is azon az állásponton voltak, amit mi képviselünk. Elég nehéz lenne megmagyarázni, hogy miért változtatjuk a korábban kialakult álláspontot akkor, amikor ezek a személyek elég súlyos dolgokat követtek el, de ezen túlmenően is az esik nagyon döntően a latba, hogy az ellenforradalmi események előtt éveken keresztül ezeknek az embereknek a magatartása nem volt kielégítő. Udvaroltunk, hogy megnyerjük őket, de közülük például Horn Artúr, vagy Okályi Iván, vagy Máthé Imre nem mondhatók nagy tudósoknak. Közülük egyetlen egy sem hozott a mezőgazdaságnak olyan felfedezést, ami miatt azt mondanánk, hogy ezekhez az emberekhez ragaszkodni kell. Egyrészt ők maguk sem tettek szert valami nagy tekintélyre, másrészt mi is ilyen udvarlásba csaptunk, kormánykitüntetés, kiküldetés stb. – de ez eredményben nem realizálódott. A legkomolyabb tudósok az ellenforradalom idején a mezőgazdaság területén Sedlmayer kivételével, aki disszidált, általában rosszat nem követtek el.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az első anyag két hónappal ezelőtt készült el, és akkor első felolvasásra egyetértettünk. Utána az egy-egy magyarázatba foglalt állításokat elővettük. Hogy ne tévedjünk, felhívtuk az Orbán elvtárs alosztályát is, mert úgy nézett ki, hogy túlzások vannak. Meghallgattunk egy csomó elvtársat, én magam is beszéltem igen sok elvtárssal, legutóbb Somos András akadémikussal, és úgy néz ki az összkép, hogy egészében szubjektivizmus, egyoldalúság van. A 19 egyetemi tanár közül 12 ellen fegyelmi eljárás, s a többi 7 is nagyrészt elbocsátásra van javasolva – ez kicsit magas szám, akkor amikor az Agrártudományi Egyetemen viszonylag nem volt olyan nagy a hőzöngés.

Három személyhez van észrevételünk, a negyediknél mi javasolunk súlyosabb büntetést. Öt személy került ide a 19-ből.

Hol nem értünk egyet? Itt van az Okályi. Somos akadémikus elvtárssal beszélünk. A következő a kép: ez az ember baloldali parasztpárti ember volt. A gyümölcsstermesztést jól ismeri, és ennek érdekében sokat tudna tenni. Ő volt a Forradalmi Bizottság elnöke – ez tény. De egyetlen ember volt, aki felhívta a kommunistákat és megkérdezte, van-e valamire szükségük. A fegyelmi határozat szövegében az van, hogy feltételezhetően ő diktálta annak a 16 elvtársnak a kitiltását. Nem lehet ezt így belevenni. Ebbe[n] benne van. Már három variációt láttam és soha sem passzol, mindig van eltérés. Itt van a csendőr kérdése. Azt mondja Somos elvtárs, hogy azt nem Okályi javasolta, hanem az alsóbb szerv képviselői jelölték, és a választott gyűlés elfogadta. Azt mondja Somos elvtárs, hogy mint pártonkívüli szakembert ő sem javasolja, hogy maradjon, hanem idő előtt nyugdíjazzuk.

Itt van a Manninger és a Horn: nem igaz, hogy ez a két ember tudományos eredményekben nem ért el megfelelő színvonalat. Igaz, hogy mind a kettő polgári múltú ember, a rosszabb értelemben. Manninger kiváló szakembere a rovartanak. A mi javaslatunk: tanszékvezetői teendői alól mentsük fel, és 1 évig mindennemű tevékenység alól tiltsuk el, ami használni fog neki.

Horn Artúr az egyik legképzettebb állattenyésztő szakember. Könyveit most fordítják le Németországban. Beszéltem Tömpe elvtárral, nézesse meg a Belügyminisztériumban, mert azt állítják, hogy Horn kezdeményezte Kormos átadását. Kormos előadásából viszont nem derül ki, hogy Horn kezdeményezte az átadását, hanem inkább az, hogy gyáva volt.⁹⁷ Nem azonos a kettő – az az igazság, hogy gyáva volt. Az persze döntő jellegű tény, azért ismertettük ezt az okmányt, hogy ennek alapján ítélje meg a Politikai Bizottság, hogy nem kezdeményezte, de nem is védte meg. Hornnál ugyanaz a javaslat: függesszük fel 1 évre, és szigorú miniszteri megrovást kapjon. A többi személy fegyelmi ügyével egyetértünk.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Ezeket az eseteket nem ismerem, mi ezzel nem foglalkoztunk. Barla[-Szabó Ödön] elvtárs ugyan foglalkozott vele valamennyire, de ő sem ismeri a dolgokat, igyekezett a Fehér elvtárs útmutatásai alapján valamit kideríteni. Méreteiben a többi egyetemhez képest túlzottnak látszik. Nem hiszem, hogy az Agrártudományi Egyetem sokkal nagyobb, mint a többi egyetem. Ebből az anyagból nem derül ki, hogy 19 ellen van fegyelmi határozat. (MAGYARI [ANDRÁS] elvtárs közbeszólása: A 7 van csak az agráregyetemről, a 19 az összes mezőgazdasági akadémiáról van.)

Mi úgy látjuk, hogy az osztály által felvetett javaslatok inkább megfelelnek annak az elvnek, amiről korábban a Politikai Bizottság ülésén szó volt. Hozzáteve még egyszer, hogy konkrétan az eseteket nem ismerem, a többihez képest a méreteket túlzottnak tartom és inkább az osztály javaslatait tartom reálisnak.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Az első kérdésem az volna, hogy miért ilyen későn hozzák a javaslatot? Az FM, meg ahogy Magyar elvtárs mondja, ezeket az embereket régen is ismerték, olyan dolgokat írnak, amelyek tudott dolgok voltak a minisztérium vezetői előtt. Nem helyes, hogy 8-9 hónappal az ellenforradalmi események után hoznak csak ilyen javaslatot. Megmondom elég sok nyugtalanságra, zavarra ad ez okot. Ez az egyik megjegyzésem.

A másik, hogy miért nem vonják be a párt Mezőgazdasági Osztályát ilyen fegyelmi bizottságba? (FÖLDES [LÁSZLÓ] elvtárs közbeszólása: Nem helyes!) De valahogy a munka során biztosítani kellene a párt Mezőgazdasági Osztályának befolyását, ha ilyen vizsgálat van. Nem egyszerűen arról van szó Fehér elvtárs, hogy ti a javaslatokkal nem értetek egyet, hanem azokkal az értékelésekkel sem értetek egyet, amelyek itt vannak. Ez így nem felel meg a valóságnak, teljesen hamis képet kapunk a dologról. Az oka az, hogy a személyek megítélésében alapvetően eltérőek a vélemények tudományos megítélésük tekintetében is. Magyar elvtárs azt állítja, hogy nem valami nagy tudományos értékek, Fehér elvtárs pedig azt mondja, hogy egyikük-másikuk nagyon jelentős tudományos értéket képvisel.

⁹⁷ Kormos József államvédelmi tiszt – aki az Agrártudományi Egyetem levelező hallgatója volt – 1957. augusztus 13-án írt, a PB elé terjesztett anyaghoz csatolt feljegyzésében maga is azt írta, nincs tudomása arról, hogy Horn Artúr adott volna utasítást letartóztatására, de őrizetbe vételéről tudott.

Ez közrejátszott a cselekmények megítélésében is. Jó lenne, mielőtt idehoznák, előtte tisztáznák ezeket a nézeteltéréseket.

A következő megjegyzésem: véleményem szerint Magyar elvtársék nagyon egykaptafára kidolgozott javaslatokat hoztak ide. Amellett vagyok, hogy ellenforradalmi cselekményeket elkövetett embereket büntessük meg, összes pozíciójából azonnali hatállyal távolítsuk el. Egymagában ez azonban nem elegendő. Ha nem követtek el olyan bűncselekményt, amiért le kellene tartóztatni őket, akkor valami mást kell csinálni. Egyiket-másikat nemzetközi tekintetben is rendezni kell. Valamiféle javaslatot kellene ezzel kapcsolatban kidolgozni. Az olyan embereket, akik az ifjúságra káros hatással vannak, feltétlenül helyes eltávolítani. De, hogy az utcát járja, és tovább bomlasszon, annál még mindig jobb, ha bevonjuk munkára, és ezzel annak is elejét vesszük, hogy jöjjön–menjen, ellenünk beszéljen és még valami hasznunk is lehet belőle. Jó lett volna 11 oldal helyett 3 oldalban leírni a dolgokat, ez így túl hosszú, terjengős.

MAGYARI ANDRÁS elvtárs:

Nálunk soha egy pillanatra sem merült fel, hogy ezek ne szakmájukban dolgozzanak tovább, itt nincs javaslat arra vonatkozóan, hogy hol dolgozzanak. Az volt a javaslatunk először, hogy tudományos területen kutatómunkát végezzenek, folytassák tovább megkezdett kísérletüket. A döntés az volt a miniszterhelyettesi értekezleten, hogy a termelőmunkába kerüljenek – tehát ne az utcára – hanem nagy állami gazdaságokba, ahol joguk van megmutatni, hogy milyen a szaktudásuk. És ezekben a gazdaságokban a lehetőségekhez képest alkalmuk nyílik a kísérletek továbbfolytatására.

Miért ilyen későn hoztuk ide? Valahogy furcsán adódott a helyzet, mert mi kerültünk legkésőbb ide, pedig mi készítettük el legkorábban a javaslatokat, mi bonyolítottuk le legkorábban a fegyelmi eljárásokat. Ahogy a Politikai Bizottság először tárgyalta az Oktatásügyi Minisztérium előterjesztése kapcsán,⁹⁸ rá egy hétre elkészítettük a javaslatot és beküldtük a Titkársághoz, azonban a Titkárság akkor nem tárgyalta meg az anyagot. Később, tekintve, merültek fel észrevételek egyik-másik megállapítással kapcsolatban, megindultak különböző akciók tudományos vonalról, újból az egész anyagot felülvizsgáltuk és ennek alapján lényegében ugyanazok a megállapítások születtek, mint ami itt van. Megfelelő jogi szakértők bevonásával történt a fegyelmi határozatok meghozatala.

Mi azt az álláspontot foglaltuk el a minisztériumban, hogy ezek ne az egyetemen dolgozzanak, és itt a nézeteltérés nagyjából abban van, hogy két személynél 1-2 évre legyen eltolva. Nálunk felmerült, hogy vajon 1-2 év múlva ezeknek a visszahelyezése mennyire lesz eredményes. Nem célszerűbb-e megmondani véglegesen, hogy az egyetemről elkerült, leváltott emberek kutató, illetve szakmai munkájukban tevékenykedjenek.

---

⁹⁸ Az Ideiglenes Intéző Bizottság először 1957. június 14-i ülésén foglalkozott az egyetemeken és főiskolákon indított fegyelmi ügyekkel. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 112., 120–125.)

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az osztálynak joga van ellenőrizni. 1 hónappal ezelőtt, a Dögei elvtárssal való egyetértés után fordult meg a véleményük.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Azt hiszem, Fehér elvtársék javaslatát kellene elfogadni ebben a három esetben.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Okályit nyugdíjazni kell.

Az eltiltásokkal kapcsolatban a helyzet a következő: mi most nem határozzuk el, hogy 2 év múlva fog tanítani, hanem azt, hogy 2 évig nem taníthat, majd utána akkor kell megvizsgálni, hogy mi a helyzet. Én így értelmezem, hogy 2 év múlva taníthat-e, az függ az ő magatartásától.

Nem valami nagy állásba kell tenni őket, hanem egyszerűbb munkára. Valami nagy állami gazdaságba nem szabad megtenni őket vezetőkné. Meg kell nekik mondani, hogy 2 évig nem taníthatnak, de addig is igyekezzenek bebizonyítani, hogy nem ellenségei ennek a rendszernek.

Dr. Horn Artúrt és dr. Manninger G. Adolfot 2 évre el kell tiltani oktatói tevékenységüktől.

5. Mód Aladár levele a Politikai Bizottsághoz

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

A bizottság egy ízben betervezte a jelentést a Politikai Bizottság elé és a PB akkor azt a határozatot hozta, hogy Mód Aladár elvtárs írja le a párt számára a jelenlegi álláspontját. Ezt megtette, elküldte, sokszorosítottuk. Miután a Politikai Bizottság az ügyet nem adta vissza a bizottságnak, hanem ő maga kérte a levelet, így a bizottság azóta Mód Aladár ügyével nem foglalkozott és itt az eredeti, július 4-én betervezett javaslat van.⁹⁹

APRÓ ANTAL elvtárs:

A javaslatot elfogadhatónak tartom. Bízok abban, hogy Mód Aladár fog dolgozni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Két észrevételem van, a javaslat elfogadása mellett a levéllel kapcsolatban. Az egyik az, hogy Mód Aladár még mindig nem szabadult meg attól az elképzeléstől, hogy nacionalista, ellenforradalmi agitáció által felszított fegyveres jellegű megmozdulást spontán tömegmozgalomnak fogja fel.¹⁰⁰

⁹⁹ Az előzményekre I. a 2. dokumentumot. A vezető párttagokat felülvizsgáló I. sz. bizottság 1957. július 4-i jelentésében Mód Aladár ügyével kapcsolatban azt javasolta, hogy Mód két évig választott párttiszséget ne tölthessen be, téves nézeteit megfelelő nyilvánosság előtt ítélje el, valamint akkori beosztásában meghagyva tegye jóvá az értelmiségi körökben általa okozott károkat.

¹⁰⁰ Mód levelében erről a következőképpen ír: „A Bem téren már megdöbbenéssel láttam, hogy a tüntetés irányítását tőlünk idegen, felforgatásra törvő erők vették a kezükbe. Ennek ellenére annak tudatában, hogy a fegyveres harcba belesodródott az ifjúság, s a megmozdulásba bekapcsolódó tömegek nagy része nem a kapitalizmust, hanem a szocializmus jobb és eredményesebb építését kívánják, arra a nézetre jutottam, hogy a mozgalmat az abban fellépő ellenforradalmi elemek ellenére lényegében a sztálini hibák s az ellentmondások megoldatlansága nyomán bekövetkezett spontán megmozdulásnak kell értékelnünk.”

A másik fő hibája pedig az, hogy ő azt a bizonyos hibák kijavításáért induló mozgalomnak az összefonódását kapitalista restaurációs elemekkel rendkívül enyhíti, úgy beszél, mintha polgári demokratikus elemekkel került volna kapcsolatba és nem nacionalista, ellenforradalmi elemekkel.¹⁰¹

Nem eléggé komoly az önkritikája, elsősorban a november 4-e utáni tevékenységével kapcsolatban. Ha el is fogadjuk ezt a határozatot, le kell szögezni a levélnek ezeket a gyengéit. Egyébként megmondom, hogy a Mód megzavarodott, de becsületes ember.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Még mindig ellenzékben van. A XX. kongresszust védi, de nem tudom mivel szemben.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Mindezek figyelembe vételével el lehet a javaslatot fogadni, nem kell kizárni a pártból. Elsősorban a régi mozgalmi múltjára való tekintettel, nem azonos Nagy Tamáséval, abban azonban nem vagyok biztos, hogy helyes volt-e ebben a posztban meghagyni. Jelenleg vezetője egy olyan értelmiségi szervezetnek, amiből sok mindent lehetne kihozni, de a Mód vezetésével nincs biztosíték arra, hogy ezt elérjük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A következő a helyzet. Elolvastam a levelet és ebben a levélben minden a helyén van persze. Itt olyan, amit elvileg meg lehetne támadni, kifogásolni, nincs. A hibája az, hogy a Mód azzal kezdi, hogy leírja az akkori helyzetet, mindig a jelenlegi nézetét írja le, és azt visszavetíti. Ez szinte természetes is.

Ez a polgári demokratikus vonással való összefonódás persze nem ilyen optikai csalódás az ő részéről, hanem arról beszél, hogy az egész értelmiség spontán Nagy Imrével ment egészen a pusztulásig. Ezt magyarázza és védi.

A javaslatot helyesnek tartom, egy kiegészítéssel. Nagyon súlyos dolgot látok abban, hogy ő készített egy értékelést, azt megmutatta egy arra illetékes pártfunkcionáriusnak, a Budapesti Pártbizottság titkárának, aki megmondta, hogy ez az értékelés szemben áll a párt értékelésével, ennek ellenére ő ezt terjesztette. Ő maga azt mondja, hogy nem terjesztési, hanem információként, de tény, hogy ő maga terjesztette. Azt javasolnám, hogy ezért a cselekedetért kapjon pártbüntetést, szigorú megrovást. A határozatot szövegezzük meg jól és részletezzük azt az elvi dolgot – összefonódást – amiről beszél. Az egyik, hogy védi az egész revizionista vonalat, holott azoknak egy része eljutott egészen a fasizmusig. Világos, hogy erre kell gondolni, amikor arról beszél, hogy egyeseknél összefonódás volt, és nem határolták el magukat. Ugyanebben a körben volt még egy további ilyen differenciálódás, akik eljutottak egészen a fasizmusig. Ezért a cselekedetért, hogy a bemutatott, megbírált értékelését terjesztette, megrovást, vagy szigorú megrovást kell kapnia. A beosztására most ne határozzunk, de

¹⁰¹ Erről Mód így ír: „nem vettem észre a Nagy Imre égisze alá kerülő mozgalom burzsoá demokratikus áramlattal való összefonódásának, s a megalapozott, a munkásosztályra s élcsapatára támaszkodó vezetés hiányának lehetséges súlyos következményeit.”

meg kell vizsgálni, hogy helyes-e ott maradnia azon a helyen, ahol most van. A Tudományos és Kulturális Osztály Földes elvtárral közösen vizsgálja ezt meg.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Azt kellene megfontolni, hogy a határozatban vitatkozzunk-e, tudniillik arról, amit ebben a levélben nem lehet elfogadni arról.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azt kell mondani: a levelet megkaptuk, megismertük. Részletekbe menni nem tudunk, általános vonala is vitatható, nem elég önkritikus, és van benne egy súlyos megállapítás és védelme azoknak a revizionista köröknek, amelyeknek egy része a fasizmusig eljutott. A határozat szövegezésével Nemes Dezső elvtársat bízunk meg.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Javasolom, hogy ilyen kérdésekben lehetőleg az érdekelteket hívjuk meg.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Felmerült ez, de nincs értelme. A határozatot Orbán László és Földes László elvtársak közölik Mőd Aladárral. A Politikai Bizottság Mőd Aladárt megrovásban részesíti.

6. Javaslat Szeged város hovatartozása ügyében

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A probléma a következő beadvánnyal kapcsolatban, hogy összeütközésben van a Szervezeti Szabályzattal.¹⁰² Nem tudjuk elfogadni.

KISS KÁROLY elvtárs: (Szeged városi PB)

Kádár elvtárs, mi ezt megbeszéltük, a Politikai Bizottság döntését meghallgatjuk, és végre fogjuk hajtani.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem lehet reálisan megcsinálni, ellentétben van a párt felépítésével. Átmenetileg szükséges volt, helyes volt.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A hódmezővásárhelyiek nem szimpatizálnak ezzel. A megyében olyan rendszer volt, hogy megyeszékhely volt egyszer Szentes, azután Makó, még Csongrád is. Ne csináljuk most ezt.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Meg kell vizsgálni és lehetőleg időben megoldani.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Volt a Politikai Bizottság előtt már javaslat Szeged megyeszékhelyre, s akkor levettük napirendről egyéb okok miatt.¹⁰³

¹⁰² 1956. november 4. után a szegedi pártbizottság kérésére hozzájárultak, hogy Szeged közvetlenül a KB irányítása alá tartozzék, és ennek megfelelően mint a megyétől teljesen különálló városi pártbizottság.

¹⁰³ 1956. december 19-én a Szervező Bizottság foglalkozott Szeged kérdésével. Akkor döntöttek arról, hogy a Szeged Városi Pártbizottság kiemelt pártbizottságként a KB közvetlen irányítása alatt működjék. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet, i. m. 41.)

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezzel foglalkozni kell, mind a két gondolatot helyeslem.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az érvek helyesek, kulturális szempontból Budapest után az ország második városa.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Szeged napirenden van, amióta ez az egyesítés megtörtént. Korábban Jugoszláviával való közelsége miatt elutasítottuk ezt, bár akkor is megoldható lett volna. Jugoszláviával a dolog rendbe jött, a jelenlegi szituációban ez már nem sokat számít és általában katonai szempontból, amikor interkontinentális rakéta van, a 30 km nem igen számít.

NÉMETH KÁROLY elvtárs:

Lehetne olyan megoldást találni pl. a mezőgazdasággal összefüggő tanintézetet áthelyezni és egy cserét csinálni.

Azt javasolnám elvtársak, a Politikai Bizottság határozzon, mert bizonytalanság van, még akkor is, ha a közeljövőben erre még nem kerül sor. Elvi határozatot fogadjon el.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A Politikai Bizottság mind a két pontot elfogadja.¹⁰⁴

7. Beszámoló néhány belügyi adatról

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Szeretném a Politikai Bizottság előtt a következő számokat ismertetni – az elítéltekről van szó.

Az első fokú ítéletek adatai, az összes polgári és katonai ítéletek – ebben a politikai és egyéb bűncselekmények is benne vannak – 1956. november 4-től 1957. július 31-ig a következők:

Elítéltek: 28 526 főt; ebből politikai 6321, egyéb 22 205, ebben benne van az is, akit a statáriális bíróságok elítéltek, akiket politikai, tehát népi demokrácia elleni bűntettek miatt ítélték el.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az mit jelent, hogy ítélet?

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Ez mind elzárás; 28 526 fő.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Hova lehetett ennyit bezárni?

NEZVÁL FERENC elvtárs:

18 000 van összesen bezárva.

---

¹⁰⁴ A határozati javaslat két pontja a következő: „1. Szegedet kiemelt megyei jogú városként kell kezelni, gazdasági, szociális és egyéb ellátását ennek megfelelően kell közvetlenül és nem a megye részére juttatott összegből biztosítani. 2. Meg kell vizsgálni és lehetőleg mielőbb megoldani a megyei székhely Szegedre való helyezését.”

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem mindegyik kezdi meg a büntetés kitöltését?

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Nem mindegyik egyszerre. Politikai bűncselekmény miatt 70 halálbüntetés van és egyéb 61, összesen 131. Egyéb alatt az van, amit a katonai és polgári bíróságok ítéltek meg, mert meggyilkolta a feleségét, vagy rablást követett el és közben gyilkolt.

Másodfokon ez a szám úgy alakul, hogy 70 politikai bűncselekmény miatt és 32 egyéb, összesen 102 halálos ítélet. Ebből 82 főt felakasztottunk, 20 főt nincs végrehajtva még az ítélet.

1 éven felüli büntetést kapott a politikaiak közül 2332 fő, egyéb bűncselekmény miatt 3591 fő, 1 év vagy azon aluli büntetést a politikaiak közül 3581 fő, egyéb 11 881 fő kapott büntetést. Pénzbüntetésre kb. 5000, javító-nevelő munkára 700, egyéb büntetést 700, fegyelmező zászlóaljba a katonai bíróságok ítélete alapján 350 fő került. Ez a fő összesítése a mi általunk eddig elítélt személyeknek.

Jogerőre emelkedett büntetéseknek a száma eddig összesen a 6000-ból 3281, a 22 205-ből 15 375, a többi fellebbezés alatt van, a Legfelsőbb Bíróságnál körülbelül 3000, a többi a járási és megyei bíróságoknál.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azt persze nem lehet tudni, hogy mennyi azoknak a száma, akik ellen vizsgálat most folyik.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Legsúlyosabb cselekményekért, akik ellen most folyik a második fordulóban vizsgálat 1300 fő és 1800 fő az, amelyek az első internálásból kifolyólag bűncselekmény megállapítása alapján bíróság elé kerülnek. Most 1500 van folyamatban, akik főképpen az internálótáborból lettek áttéve előzetes letartóztatásba. Ez még az eddig elmondott számokban nincsen benne. Azok vannak bent csak, akiket elítéltek első fokon, 28 000, ebben benne vannak a politikaiak és a köztörvényesek. A nem politikaiak közül 4600 felfüggesztést kapott, pl. akik tsz izgatásért, kisebb lopásért lettek elítélve.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A múlt esztendőben mennyi volt a köztörvényes elítélteknek a száma?

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Akkor több volt, havonta körülbelül 6-7000 között, most 5000 körül van. Hónapokon keresztül a bíróságokon új köztörvényes nem volt, csak 3-4 hónapja van, addig semmiféle ilyen felderítés nem volt.

Az a helyzet, hogy a júliusi fejlődés szerint 15 907 volt az 1 hónapi összbírósági – járási és megyei – tárgyalás és ebből 10 576 volt a politikai. Ebben a nagy számban benne vannak az összes politikai okból elítéltek, a legsúlyosabbak, akiket a népbíróságok tárgyaltak, valamint a társadalmi tulajdon elleni legsúlyosabb bűncselekmények is. Az utóbbi 2 hónap alatt 3000-rel emelkedett a politikai és súlyos bűncselekmények miatt elítéltek száma és több mint 7000-rel a köztörvényeseké. Ez viszont több, mint tavaly.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

Hogyan történt ez?

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Úgy, hogy március elejéig semmiféle köztörvényest nem tárgyaltak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem az év minden hónapjában volt, most torlódott, mert most érkeznek be az összes adatok.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Ezért kellett létszámot is biztosítani, mert amikor átvettük a bíróságokat, akkor 58 000 restancia volt az egész országban és most elérte a 78 000-et. Most kaptunk létszámot és lehetőleg 1 esztendő alatt ezt a restanciát meg fogjuk szüntetni. A bírósági létszám 1943–[19]44-ben 2100 fő volt, most leszállították 960 főre, majdnem a felére, ugyanakkor az ügyérkezelés [!] az 1944 évit majdnem 38%-kal felülmúlta és a mostani cselekmények súlyosságukban messze felülhaladják azokat.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

A 102 halálos ítélet közül 82-öt hajtottak végre. Ezek mind az ellenforradalmárok által elkövetett gyilkosságok, fegyverrejtegetések? Mennyi ezek közül azoknak a száma, akik elvtársakat gyilkoltak, vagy másokat? Arra akarok kilukadni, hogy sokkal több az ellenforradalom által legyilkoltaknak a száma, mint amennyit elítéltünk.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

360 körül van. Ezeknek a gyilkosait nem tudtuk elfogni, sokan közülük disszidáltak és ilyen oknál fogva nem tudtuk bíróság elé állítani.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az elítélteket foglalkoztatjuk fizikai munkán?

KISS KÁROLY elvtárs:

50% körül van, akit tudunk foglalkoztatni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Külső munka nincs.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

A Szovjetunióban és az összes népi demokráciában van.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Van-e arra adat, hogy ez a 28 000 milyen szociális rétegekből tevődik össze?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Munkások, dolgozók.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Azokat az eseteket, ahol bejelentés érkezett a gyilkosságra vonatkozólag a felderítés alapján, amit a rendőrség feldolgozott, majdnem kivétel nélkül bíróság elé állították. A legtöbb azonban nincs meg, a másik részénél olyan esetek álltak elő, amikor kiderült, hogy heten voltak és nem lehetett halálos ítéletet hozni, nem lehetett bizonyítani a gyilkosságot. A helyzet az, hogy a katonaiak hoztak legtöbbet, 57 halálos ítéletet. Ezek között voltak a legtöbben azok, akiket a

bányák, gyárak, üzemek és egyéb intézményeknél népi demokrácia ellenes cselekményekért ítélték el és olyan területen dolgoztak, akiket nyakon lehetett csípni. Az egyéb politikai bűncselekményt elkövetők egy része nincs is meg. Megnéztük a katonai bíróságoknál, ahol 38-nál volt feltüntetve, hogy munkás-paraszt származású. Kiderült, hogy ebből 12 volt katonatiszt, de a rendőrségi nyilvántartásban az utolsó munkahelye és foglalkozása volt megjelölve, és ez ment végig. Az utóbbiakat, ezen okulva már úgy vesszük fel, hogy korábban mi volt a foglalkozása. 328 esetből, amit most tárgyalt a katonai bíróság, 149 volt munkás, 125 paraszt, értelmiségi 9 és 45 ellenséges beállítottságú és származású elem. A legsúlyosabb kategóriákba a 20-30 év közöttiek vannak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nezvál elvtárs beszámolóját tudomásul vesszük. Amit elhatároztunk a tavasszal, azt nem hajtottuk végre. Elő kell ásni azokat a volt horthysta elemeket, akik az ellenforradalom idején hatalmat ragadtak a kezükbe és a legsúlyosabbakat felelősségre kell vonni.

Azt javasolnám, hogy elég rövid időn belül napirendre kell tűzni az egész kérdést. 28 000 elítélt rendőrhatalósági őrizetben van. Ennek az egésznek a tendenciája nincs rendben. Óriási tömegű ítéleteket hoznak, rengeteg ember van a börtönökben. Ezt így folytatni nem lehet. Valószínűen azt kell csinálni, hogy belátható időn belül, mondjuk április 4-én, vagy valamikor ezeknek az embereknek egy részét ki kell engedni. Mind a két elvet érvényesíteni kell: a főbűnös kategóriákat elő kell venni és megadni nekik, ami jár, a kisebb bűnösök bizonyos részét el kell dönteni. Ez olyasmi, ami behatol a dolgozó kategóriákba megint. Úgy néz ki, hogy minden második ember ellen folyik eljárás. Biszku elvtárs Szénásival és Nezvál elvtárral beszéljen erről a kérdéstről, és szeptemberben hozzák ide, hogyan menjünk tovább. A begyűjtés márciusig jó volt, de állandó rendszert nem tudunk ebből csinálni. Gondosan meg kell vizsgálni és a kisebb bűnösöket leválasztani.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

A párt határozata alapján dolgozunk. Akik nem követtek el súlyosabb bűncselekményt...

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Éppen fordítva. A szigorú büntetéseknek kell érvényt szerezni ott, ahol szükséges.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Azt javaslom, hogy ezt a kérdést nézzük meg rövid időn belül. A tendenciája a mi ilyen jellegű politikánknak tényleg nem érélyes. Maga az, hogy mi csak ilyen kevés ellenforradalmár elemmel számoltunk le, ez szinte hihetetlen és kissé felháborító, hogy 82 embert vontak ténylegesen felelősségre úgy, hogy életével fizetett. Mondtam már az elvtársaknak, hogy amikor kint voltam a német pártnak a kongresszusán, megkérdezték az elvtársak: no mennyit végeztetek ki, 20 000-et? Legalább ennyivel biztosan leszámoltatok. Náluk 1 kulák a magyarországi ellenforradalom idején ellenséges kijelentést tett, és a helyszínen lötték agyon. Ez az oka annak, hogy mindig ilyen aktívak, röplapoznak, legtöbbször nem veszi komolyan az egészet.

A másik része a dolognak, hogy a tömeges őrizetbe vételeket felül kell vizsgálni, mert nemcsak arról van szó, hogy 30 000 embert bezártunk, hanem ennek kihatása sok százezer embert jelent. Itt van az októberi ügyeknek a lezárása. Hozzám például pedagógus értelmiségiek ügyében most is jönnek olyan emberek, akiket háromszor behívtak, kiengedtek, s azután végül mégis benntartják őket. Aki októberben nem lépett fel, nem kezdeményezett aktív ellenforradalmi cselekményt, azokat most vesszük őrizetbe. Ez így nem helyes. Ezt nekünk nem lehet csinálni. Ez az, ami állandó bizonytalanságot kelt. Nagyon komolyan meg kell ezt nézni. A mi politikánkban, ami az őrizetbe vételeket illeti, nem lehet tényleg olyan útra térni, amivel a népnek, az elvtársaknak az igazságérzete sem tud egyetérteni. Tudnék mondani egy pár esetet, olyan emberekkel kapcsolatban, akik évtizedeken keresztül együtt dolgoztak velünk. Itt van egy debreceni tanár, Juhász Géza, aki velünk együtt dolgozott. Amikor lent voltam Debrecenben, Ménes elvtárs a városi tanácselnök nem értett velem egyet, hogy letartóztassák. Hogy lehet nekünk olyan politikát folytatni, hogy akik 20 éve együtt dolgoznak velünk, azok ne értsenek egyet. Ezt így nem lehet csinálni. Itt valami baj van.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

1 hónapon belül Biszku, Szénási, Nezvál elvtársak készítsenek javaslatot az őrizetben lévők ügyének rendezésére. Már ezt máskor is elhatároztuk, megbeszéltük, de a végrehajtás nem megy. Feltétlenül meg kell csinálni, nem hosszú idő múlva, reklám nélkül.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Szeptember utolsó hetében szeretnék országos bírói értekezletet összehívni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A bírói értekezletet csak a Politikai Bizottság álláspontjának kialakítása után lehet összehívni.

8. Javaslat az írókkal kapcsolatos intézkedésekre

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Két héttel ezelőtti politikai bizottsági ülésen volt javaslat az irodalmi élet egyes problémáiról és akkor kaptuk Biszku elvtárral azt a megbízatást, hogy a letartóztatott írók további sorsáról hozzunk ide javaslatot.¹⁰⁵ A Belüggyel megbeszélve a következőket mondhatom erről a kérdésről.

A vádirattervezetet elkészítették és a periratnak összeállítását szeptember 1-ig befejezik. A Belüggyel való megbeszélés alapján a letartóztatott írókat 3 héten belül bíróság elé lehetne állítani. Két csoportban: az első csoportban – ez a Belügy javaslata – Déry Tibor, Zelk Zoltán, Hágy Gyula, Tardos Tibor; a második csoportba[n] Varga Domokos, Tóbiás [Áron], Fekete Gyula és Molnár Zoltán.

A vizsgálat megállapította, hogy Dérynek és Háynak a cselekményei a legsúlyosabbak, Zelk Zoltáné és Tardosé enyhébb. Mindkettőjüknek a helyzetét úgy ítélik meg, hogy velük szemben lehetne valamiféle enyhébb elbírálást

¹⁰⁵ L. a 6. sz. dokumentumot.

alkalmazni. Zelket és Tardost a tárgyalás után, persze büntetést szabva ki rájuk, a büntetést fel lehetne függeszteni és szabadlábra helyezni.

Megemlítem, hogy a letartóztatott írók közül egyedül Zelk Zoltán írásait juttattuk el a feleségének, amelyben ő nemcsak magát ítéli el októberi magatartása miatt, hanem a többi író társait is, többek között személy szerint Benjámin Lászlót, és őket is ilyesmire szólítja fel. A munkásosztály mellett, a szocializmus mellett tett hitet levelében. Ezeket odaadtuk a feleségének, aki ezt többeknek már megküldte.

Körülbelül az volna a helyzet, hogy meg lehetne tartani pár héten belül az íróknak az ügyében a tárgyalást az említett két csoportban, és mondjuk Zelket és Tardost ítéletének kiszabása után, figyelembe véve cselekményeinek enyhébb voltát, beismerő vallomásait, önkritikáját, szabadlábra lehetne helyezni.

Tegnap kaptam a Belügyminisztériumból egy levelet, ez még nem volt a kezünkben akkor, amikor ezt a javaslatot megtettük. Ez Déry Tibor levele. A levelet a belügyminiszterhez címezte, másfél oldalas és ebben azt kéri, hogy a párt gyakoroljon az ügyében kegyelmet. Nagyon vázlatosan ismertetem, hogy miket ír ebben. Ilyenek vannak benne: – elejétől a végéig önkritikai írás – „alapvetően rossz volt a viszonyom a párthoz”, „a Rajk-per volt, ami nagyon megrendítette a hitem”. Levelében megint visszatér arra, hogy az egyes hibákat ő eltúlozta, nem forradalmi mértékkel mérte. Visszatér az egyes cselekedeteire, a Petőfi Kör-i beszédéről szól: „amellyel súlyosan vétkeztem a párt, a népi demokrácia ellen” – és így tovább. Az október 23-a utáni eseményekkel és az alatti magatartásával is foglalkozik. A dolog lényege az, hogy kegyelmezzünk meg neki, ha hazamegy irodalmi munkásságának él csak.¹⁰⁶

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Tartsák meg amilyen gyorsan csak lehet az említett két csoportban. Meg kellene próbálni még lehetőleg az ENSZ rendkívüli ülése előtt. A sajtóban meg kell jelennie egy rövid közlemény formájában az első csoport ügyében. A második csoportot nem kell publikálni. Az első csoporton belül differenciálni kell. Dérynek meg kell mondani, hogy a hatóság kezében van az ügye és nem a pártnál van. A bírósághoz kell fordulnia.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte:

Szakali Józsefné

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 41. ő. e. Géppel írt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyvön Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyvön Szakali Józsefné saját kezű aláírása szerepel.

A földműves-szövetkezeti mozgalom továbbfejlesztéséről szóló határozat megjelent A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai, i. m. 151–158.

---

¹⁰⁶ Déry Tibor 1957. augusztus 18-án írt a belügyminiszternek. A levelet ismerteti és abból részleteket közöl STANDEISKY Éva: *Az írók és a hatalom 1956–1963.* i. m. 313–314.

10.
**Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. szeptember 3-i
ülésének jegyzőkönyve**

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pld.

Jegyzőkönyv
a Politikai Bizottság 1957. szeptember 3-i üléséről

Jelen voltak: Apró Antal, Biszku Béla, Friss István, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Komócsin Zoltán, Rónai Sándor és Nemes Dezső elvtársak

Napirend:

1. Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos értekezlete megszerzéséről

Előadó: Apró Antal elvtárs

Meghívottak: Nagy Ernő, Varga András, Pozsonyi István és Sándor József elvtársak

2. Előterjesztés a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének rendezésére

Előadó: Apró Antal elvtárs

Meghívottak: Sándor József, Nagy Ernő, Varga András, Kiss Árpád, Babos Zoltán, Pongrácz Kálmán, Tatár Kiss Lajos és Cseterki Lajos elvtársak

3. Javaslat a BM és szerveinek pártellenőrzésére

Előadó: Kaszás Ferenc elvtárs

Meghívottak: Sándor József és Bíró György elvtársak

4. [A] Magyar Nők Országos Tanácsának programja

Előadó: Ortutay Gyuláné elvtársnő

Meghívottak: Orbán [József]né, Bugár Jánosné, Szabó Kálmánné, Sebestyén Nándorné, Sándor József és Szirmai István elvtársak

5. Javaslat a Politikai Bizottság hatáskörébe tartozó káderek megerősítésére

Előadó: Sándor József elvtárs

6. Jelentés az igazságügyi vezető káderek felülvizsgálatáról

Előadó: Nezvál Ferenc elvtárs

Meghívott: Katona Zoltán elvtárs

7. Jelentés egyes állampolgárokat ért munkajogi és vagyoni hátrányok kérdéseiről

Előadó: Nezvál Ferenc elvtárs

8. Személyi javaslatok

9. Különfélék

1. Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos értekezlete megszervezéséről

Előadó: Apró Antal elvtárs

Hozzászóltak: Kiss Károly, Biszku Béla, Rónai Sándor, Kádár János, Sándor József és Varga András [Pozsonyi István] elvtársak

A Politikai Bizottság a javaslatot az alábbi módosításokkal fogadta el:

1.) A Politikai Bizottság a tanácsok küldöttei országos értekezletének megtartását és a javasolt napirendet helyesnek tartja.¹ Az értekezlet időpontja: 1957. december 6–7. Az értekezlet tanácskozási jellegű legyen, az Elnöki Tanács és a kormány együttesen hívja össze.²

2.) Meg kell határozni milyen lélekszámú községek után vegyen részt a tanácselnök, vagy titkár az értekezleten. Az értekezlet résztvevőit ne válasszák, hanem azok a helyi tanácsszervek vezetői legyenek. A résztvevők létszáma nem haladhatja meg a 2000 főt. Vizsgálják meg, hogy a kétnapos tanácskozás idejére a Városi Színház igénybe vehető-e.

3.) Az értekezlet résztvevőit a tanácskozás időpontjáról, napirendjéről és a legfontosabb elgondolásokról előzetesen tájékoztatni kell, hogy idejük legyen a felkészülésre.

4.) Az értekezlet előkészítéséről előzetes tájékoztatást nem kell adni. Előtte 3 nappal közölni kell a sajtóban: az értekezlet összehívásának időpontját és napirendjét. A sajtó a tanácskozás megtartása után foglalkozzék annak menetével és az elhangzott vita ismertetésével.

---

¹ A javasolt napirend a következő volt: december 6-án: A tanácsok feladata az államhatalmi és államigazgatási munkában, valamint tömegkapcsolataik fejlesztése, a tanácsok községpolitikai tevékenységének új lehetőségei; december 7-én: A tanácsok helye és szerepe gazdasági életünkben, a tanácsok gazdasági igazgatási hatáskörének kiszélesítéséből adódó feladatok.

² A fővárosi, megyei, megyei jogú városi tanácsok VB elnökei részére megtartandó értekezletről a 3366/1957. (VIII. 23.) sz. Korm. hat. rendelkezett. A határozatot Apró Antal saját hatáskörében adta ki. A tanácskozás megtartására a párt és a kormány vezetőinek egyéb irányú elfoglaltságai és az Országgyűlés ülészaka miatt a kitűzött időpontban nem került sor. A Politikai Bizottság 1958. február 4-i ülésén az értekezlet megtartásának időpontjául 1958. március 7–8-át, helyszínül az Erkel, akkori nevén Városi Színházat fogadták el. Az 1200 tanácsi VB-elnök, elnökhelyettes, illetve titkár részvételével megtartandó tanácskozás előadójául Apró Antalt jelölték, akinek a tanácsok előtt álló feladatokról kellett beszélni. A PB ahhoz is hozzájárult, hogy az értekezleten Kádár János is felszólaljon. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 64. ö. e.) L. még Megkezdődött a tanácsfunkcionáriusok országos értekezlete. *Népszabadság*, 1958. március 8. és Tanácsaink erősítsék a kapcsolatot a dolgozó tömegekkel. *Népszabadság*, 1958. március 9.

5.) A Politikai Bizottság elvileg helyesnek tartja, hogy a jövőre megtartandó országgyűlési és tanácsi választásokat együtt bonyolítsák le. Az erre vonatkozó részletes javaslatot majd terjesszék a Politikai Bizottság elé.³

6.) A helyi választások adatairól Varga András elvtárs 1957. szeptember 4-én estig írásban tájékoztassa Horváth Imre elvtársat. Ezt a sajtóval még ne közöljék. A megadott adatokat az ENSZ XI. rendkívüli ülészakán szükség szerint kell felhasználni. A nyilvánosságra hozatal után a sajtó és rádió foglalkozzék a választások eredményeivel és azok politikai jelentőségével.⁴

2. Előterjesztés a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének rendezésére

Előadó: Apró Antal elvtárs

Hozzászólók: Nemes Dezső, Biszku Béla, Kádár János, Varga András, Babos Zoltán, Kiss Árpád, Friss István, Tatár Kiss Lajos, Cseterki Lajos és Sándor József, [Kiss Károly] elvtársak

A Politikai Bizottság megvitatta 1957. szeptember 3-án a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének jelenlegi helyzetét és megállapította, hogy a tanácsi munka megjavítása, az állami élet demokratizmusának fejlesztése, a tanácsok és a tömegek kapcsolatának megszilárdítása érdekében, a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörét tovább kell növelni.

A Politikai Bizottság javasolja a Kormánynak, hogy a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének növeléséhez szükséges intézkedéseket tegye meg.

---

³ A Politikai Bizottság 1958. február 11-én tárgyalta meg a közös országgyűlési és tanácsi választásokra vonatkozó javaslatot. A testület egyetértett azzal, hogy a választásokat együttesen, 1958 őszén kell megtartani. A határozat szerint az országgyűlési választásoknál fenn kell tartani a lajstromos választási rendszert, míg a tanácsválasztásokat körzeti jelölés alapján kell lebonyolítani. A PB ugyanezen az ülésen a választások politikai, alkotmányjogi és szervezeti előkészítésére Kállai Gyula, Kiss Károly, Rónai Sándor és Sándor József részvételével bizottságot hozott létre. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 66. ő. e.) Ezt követően a Politikai Bizottság 1958. július 8-án hozott határozatot a közös országgyűlési és tanácsi választások politikai, szervezeti előkészítéséről és lebonyolításáról. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 86. ő. e.)

⁴ 450 000 szavazó az időszaki tanácsválasztásokon. Kristóf Istvánnak, az Elnöki Tanács titkáranak nyilatkozata. *Népszabadság*, 1957. szeptember 20.

A Politikai Bizottság megbízza Apró Antal elvtársat, hogy az illetékes párt- és állami szervekkel együtt az elhangzott vita alapján a javaslatot dolgozzák át és terjesszék a Minisztertanács elé.⁵

A rendelettervezet kidolgozásánál az alábbi néhány alapvető politikai szempontot kell figyelembe venni:

– A rendezés célja, hogy további lépéseket tegyünk a tanácsi szervek önállóságának és felelősségének további növelése érdekében oly módon, hogy ugyanakkor a központi állami vezetés, irányítás, ellenőrzés erősödjék, a bürokrácia csökkenjék. Ezt úgy kell végrehajtani, hogy az állam számára jövedelmező, gazdaságos legyen.

– A rendezés eredményeként az állami igazgatási apparátus költségeinek és létszámának csökkennie kell. A tanácsi hatáskörbe kerülő vállalatok műszaki és adminisztratív személyzetét vegyék át a stabilitás, a termelés és vezetés színvonalának biztosítása érdekében. El kell érni, hogy a lakosság ellátásában visszaesés ne következzen be.

– A hatáskör rendezése következtében csökkennek a központi állami bevételek és ennél nagyobb mértékben csökken a helyi szervek állami támogatása, ezzel párhuzamosan emelkednek a tanácsok bevételei. A tanácsok a megnövekedett anyagi eszközökből többet juttassanak a járások és községek fejlesztésére. A központi állami bevételek csökkenésének mértékéről pontos kimutatást kell készíteni.

Gondoskodni kell ezzel kapcsolatban, hogy a pénzgazdálkodás bizonyos fokú decentralizálása kísérje a termelést irányító hatáskörök leadását.

– A tanácsi apparátus dolgozói figyelmét fel kell hívni, milyen feladatokat jelent részükre az átszervezés. A tanácsi apparátus egyes osztályait (ipari, kereskedelmi, stb.) meg kell erősíteni szakmailag képzett, megbízható elvtársakkal.

– A rendezést két lépcsőben kell végrehajtani.

– Pontosan ki kell dolgozni, hogy a helyi tanácsok milyen hatósági jogkörrel rendelkezzenek a központi állami intézmények helyi vállalatai felett.

---

⁵ A tanácsok gazdasági érdekeltiségének javítását célozta a 1069/1957. (VIII. 11.) sz. kormány határozat a tanácsoknak az 1957. évi vállalati gazdálkodásban való érdekeltté tételéről, amely szerint a vállalati nyereségből a fővárosi tanácsot 8%, a többi tanácsot 10% illeti meg. A Minisztertanács 1958. január 10-én foglalkozott azzal a jogszabály-együttessel, amely a tanácsok községfejlesztési munkája új szabályozását eredményezte, és amely megteremtette a községfejlesztési alap rendszerét és forrásait. L. erre az 1958. évi 7. tvr. A tanácsok községfejlesztési munkájának egységes szabályozásáról, valamint az ennek végrehajtásáról szóló 14/1958. (II. 18.) sz. kormányrendeletet. (MOL XIX-A-83-a 173. d.)

3. Javaslat a BM és szerveinek pártellenőrzésére

Előadó: Kaszás Ferenc elvtárs

Hozzászólt: Kiss Károly elvtárs

A Politikai Bizottság a javaslatot levette napirendről azzal, hogy az előterjesztést a Belügyminisztériummal együtt dolgozzák át és terjesszék ismét a Politikai Bizottság elé.⁶

Nagyobb súlyt helyezzenek arra, hogy milyen feladatok megoldásában van szükség a pártszervezetek segítségére.

4. [A] Magyar Nők Országos Tanácsának programja

Előadó: Ortutay Gyuláné elvtársnő

Hozzászóltak: Kiss Károly, Apró Antal, Kállai Gyula, Nemes Dezső és Komócsin Zoltán elvtársak

A Politikai Bizottság a javaslat politikai vonalát helyesnek tartja. Az alábbi módosításokat tartja szükségesnek:

Az anyag címe: „A Magyar Nők Országos Tanácsának irányelvei” legyen.

A nyilatkozat végleges szövegénél figyelembe kell venni a Politikai Bizottság vitája során elhangzott észrevételeket.

Szélesen meg kell vitatni a nőmozgalom aktíváival az anyagot, mielőtt az nyilvánosságra kerülne.⁷

Világosan meg kell mondani, hogy a mozgalom jellege demokratikus nőmozgalom.

Szervezeti kérdésekben pontosan meg kell fogalmazni, hogy a különböző szervezetekben folyó nőmozgalom tartalmát tekintve kettős irányítás alatt áll; egyrészt az adott tömegszervezet politikai jellegének megfelelően, másrészt a nőmozgalom speciális kérdései alapján. Nem lehet kizárólag a Nőtanács irányítása alá helyezni a különböző szervek keretén belül folytatandó nőmunkát.

---

⁶ A Belügyminisztérium és szerveinek pártellenőrzése szerepelt az MSZMP KB Titkárság 1957. augusztus 9-i ülésének napirendjén. Akkor a testület az előterjesztést átdolgozásra visszaadta a Belügyminisztériumnak és az MSZMP KB Adminisztratív Osztályának. (Az *MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 80.) Az átdolgozott előterjesztés megvitatását a Politikai Bizottság 1957. november 12-én tűzte ismét napirendre és fogadta el. L. a 17. sz. dokumentumot.

⁷ A Magyar Nők Országos Tanácsának programja. *Népszabadság*, 1957. szeptember 5.

A jelenlegi gazdasági helyzetet figyelembe véve nem lehetséges a családi pótlék felemelése, ezért ezt az igényt a Nőtanács ne támogassa.⁸

5. Javaslat a Politikai Bizottság hatáskörébe tartozó káderek megerősítésére

Előadó: Sándor József elvtárs

Hozzászólt: Kiss Károly elvtárs

A PB a javaslatot elfogadta.⁹

6. Jelentés az igazságügyi vezető káderek felülvizsgálatáról¹⁰

Előadó: Nezvál Ferenc elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János, Apró Antal, Kállai Gyula és Nemes Dezső elvtársak

A Politikai Bizottság a jelentést tudomásul vette. Elvileg hozzájárul Kovács Kálmán leváltási javaslatához. Szükségesnek tartja, hogy a leváltás ne jelentse politikai elmarasztalását.¹¹

Megbízza Kállai Gyula elvtársat, beszéljen Kovács elvtárrsal, milyen munkakörben szeretne dolgozni. A beszélgetés alapján a konkrét javaslatot terjesszék a Politikai Bizottság elé.¹²

---

⁸ Ez a javaslat az előterjesztésben a következő összefüggésben szerepelt: „A nőmozgalom hangsúlyozza a családi élet jelentőségét a nevelésben. Segíti a dolgozó anyát, hogy a gyermekkel töltött időt a nevelés érdekében a legcélszerűbben használja fel, és támogatja a sokgyermekes anyákat abban, hogy otthon maradhassanak gyermekeik mellett. Ezért javasolja a családi pótlék megfelelő emelését, amint ezt a népgazdaság helyzete megengedi.”

⁹ Az előterjesztés 32 személy funkciójában történő megerősítésére vonatkozó javaslatot tartalmazott. A határozat meghozatalára azért volt szükség, mert a MSZMP PB hatáskörébe tartozó akkori funkcionáriusok egy részét még az MDP vezető szervei hagyták jóvá, és az MSZMP PB még nem erősítette meg őket beosztásukban. Az országos pártértekezlet határozata alapján a pártot e tekintetben is stabilizálni kellett.

¹⁰ A felülvizsgálatra az MSZMP KB Ideiglenes Intéző Bizottsága 1957. május 14-i döntése alapján került sor. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet, i. m. 253.*) Az előterjesztés a 220 fős minisztériumi apparátusból 30 különböző vezető állású munkatárs elbocsátásáról és 5 fő alacsonyabb beosztásba kerüléséről tesz említést. Mindezekre a változásokra a jelentés szerint politikai okokból volt szükség. Az elbocsátottak helyére ennek megfelelően politikailag megbízható káderek kerültek. Az anyag ezek megerősítése mellett javaslatot tesz Kovács Kálmán, a miniszter első helyettese elbocsátására. Ennek legfontosabb oka politikai bizonytalansága, ingadozásai. A javaslat három osztályvezető felmentésének, esetleg más munkakörbe helyezésének indítványával zárul.

¹¹ Kihúzva: „ezért erre csak akkor kerüljön sor, miután munkahelyét biztosítottuk.” Kovács Kálmán felmentéséről a Minisztertanács 1957. október 24-én döntött. (*Határozatok Tára 1957. 2. sz.*)

¹² L. a 13. sz. dokumentumot.

7. Jelentés egyes állampolgárokat ért munkajogi és vagyoni hátrányok kérdéseiről

Előadó: Nezvál Ferenc elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János és Nemes Dezső elvtársak

A Politikai Bizottság a javaslatához elvileg hozzájárul.¹³

A jogszabályokra vonatkozó intézkedésekről javaslatot kell terjeszteni a Minisztertanács elé, a javaslatban foglalt I. és III. pontok alapján.¹⁴

A javaslat elvi bevezető része tartalmazza, hogy a rehabilitáció során felmerült igények egy részét kielégítették, másrészt objektív okok miatt nem tudták rendezni. Van olyan kategória, melyben a rehabilitáció során visszaélések történtek.

8. Személyi javaslatok

A Politikai Bizottság elfogadta:

Stefán Major, a Csehszlovák Köztársaság volt magyarországi rk. és megh. nagykövetének, valamint Jurij Vlagyimirovics Andropovnak, a Szovjetunió magyarországi nagykövetének a „Magyar Népköztársaság Zászlórendje” I. fokozattal történő kitüntetését.¹⁵

---

¹³ Az előterjesztés szerint 1956 tavaszától több ezren támasztottak kártalanítási igényt azon az alapon, hogy munkaviszonyukat 1949–1955 között törvénysértő módon szüntették meg. A munkaügyi jogszabályok a munkaviszony jogtalan megszüntetése esetére a munkáltató teljes kártérítési kötelezettségét állapították meg; ezen az alapon állami szervek és vállalatok már jelentős összegeket fizettek ki. Sok panasz érkezett – főleg kisiparosoktól – az 5410/1945. M. E. sz. rendelet alapján igénybe vett üzemi berendezési és felszerelési tárgyak térítési díja, illetve visszaszolgáltatása iránt. Mivel a kártérítési igények teljesítése veszélyeztette volna az államháztartás egyensúlyát, a perek tárgyalását a kérdés rendezéséig függőben tartották. Az előterjesztés készítői a kérdés szabályozására tett javaslatukat három fő pontban és több alpontban foglalták össze.

¹⁴ Az I. pont szerint a munkaviszony 1949. január 1. és 1955. december 31. közötti időszakban történt jogtalan megszüntetése miatt kártérítési igény nem érvényesíthető, méltányosságból legfeljebb hat havi átlagkereset segélyként adható. A III. pont az üzemi berendezési (felszerelési) tárgyak igénybevétele miatt előterjesztett panaszok vonatkozásában szabta meg a rendezés alapelveit. Ezek szerint „1. Az igénybevételből eredő igények általában nem érvényesíthetők. 2. Az illetékes miniszter rendkívüli méltánylást érdemlő, kivételes esetben kártalanítás helyett legfeljebb 5000 Ft erejéig pénzbeli segélyt állapíthat meg. 3. Az igénybevétel jogi lehetőségét biztosító jogszabályokat – amelyek kártalanítást helyeznek kilátásba – hatályon kívül kell helyezni. 4. Megfontolást érdemel, hogy ha az igénybe vett vagyontárgy nincs használatban, az illetékes miniszter mentesíthesse az igénybevétel alól, ha ezzel az eredeti rendeltetésére lehet fordítani.”

¹⁵ Stefan Majort a magyar–csehszlovák kapcsolatok elmélyítése terén, valamint a budapesti diplomáciai testület doyenje tisztségében kifejtett eredményes tevékenységéért tüntették ki. Jurij Andropovot 1957. szeptember 28-án tüntették ki. Boldoczki János, Magyarország moszkvai nagykövete 1957. december 4-én a szovjet külügyminisztérium V. Európai Osztályának vezetőjével folytatott beszélgetése alkalmával kérte a szovjet külügyminisztérium segítségét a szovjet kormány engedélyének megszerzéséhez. A kitüntetés átadását az engedély megkapása esetén december 9-én vagy 10-én szándékoztak átadni. (AVP RF f. 077. op. 38. papka 192. gy. 3.)

A Politikai Bizottság elvben szükségesnek tartja, hogy azokat az elvtársakat, akik november után talpra állásunkban nagy segítséget nyújtottak állami és társadalmi vonalon, kitüntetésben részesítsük. A Káderosztály és a Külügyi Osztály az illetékes szervekkel való megbeszélés alapján készítsen javaslatot.

9. Különfélék

a.) *Javaslat a Kínába utazó kormánydelegáció összetételére*
(Külügyi Oszt[ály] javaslata)

A Politikai Bizottság a delegáció tagjainak elfogadta: Kádár János, Marosán György és Nógrádi Sándor elvtársakat.¹⁶

b.) *Kállai Gyula elvtárs szóbeli bejelentése alapján*

A Politikai Bizottság elfogadta a „Gerolsteini kaland” és a „Csodacsatár” c. filmek nyilvános bemutatására vonatkozó javaslatot. Úgy határozott, hogy a „Nagyrozsdási eset” c. filmet a Politikai Bizottság 1957. szeptember 7-én megtekinti, és ezután dönt bemutatásáról.¹⁷

A Politikai Bizottság úgy határozott, hogy Heltai Jenő temetéséről a Művelődésügyi Minisztérium és az Irodalmi Tanács gondoskodik.¹⁸

A Politikai Bizottság megbízza a Külügyminisztériumot, hogy Karasik Dániellel, az amerikai Columbia Rádiós és Televíziós Társaság munkatársával közölje, hogy beutazására a már korábban közölt

---

¹⁶ A Minisztertanács a magyar kormányküldöttség kínai látogatásáról 1957. szeptember 13-i ülésén hozott határozatot. (3403/1957. (IX. 13.) sz. Korm. hat.) A látogatásra 1957. szeptember 27. és október 4. között került sor.

¹⁷ A filmet a Kelen Bélából, Lakatos Évából, Mihályfi Ernőből, Orbán Lászlóból, Szigeti Józsefből és Révész Miklósból álló átvételi bizottság Orbán László kivételével bemutathatónak tartotta. Kállai Gyula véleménye szerint a film egy kisváros vezetőit bírálja, de nem megy el a Nemzeti Színházban bemutatott „Üborkafa” c. darab élességéig. Ságvári Ágnes nem értett egyet Kállaival, és úgy vélte a bíráló bizottság véleménye nem fogadható el. Szerinte ugyanis a film nem szatíra, mert a hibákat a rendszerrel szembeni ellenséges nézőpontból támadja. A pártközpont dolgozói, akiknek a filmet bemutatták, felháborodtak a film tervezett bemutatása ellen. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 42. ó. e.) A filmet végül betiltották, és csak 1984-ben került közönség elé. A történetekre részletesebben l. VARGA Balázs: Filmpolitika, film és politika a forradalom után. *Évkönyv 1995*. 1956-os Intézet, Bp., 1995. 155–156.

¹⁸ Heltai Jenő temetése 1957. szeptember 6-án volt. Eltemették Heltai Jenőt. *Népszabadság*, 1957. szeptember 7.

feltételek ismertetése után kerülhet sor. Közölje: mi a programja, ez mennyi időt vesz igénybe, s milyen kérdésekre akar választ kapni.¹⁹

c.) *Javaslat a politikai bizottsági tagok pihenőnapjával kapcsolatban*
(Apró [Antal] elvtárs javaslata)

Meg kell valósítani, hogy a Politikai Bizottság tagjai heti pihenőnapjukat – amennyiben vasárnap elfoglaltságuk van – más napon megtartsák. Amennyiben lehetséges, még egy fél nap szabadidőt biztosítsanak maguknak.

d.) *Kádár [János] elvtárs szóbeli bejelentése alapján*

létre kell hozni egy Központi Előadói Irodát, melynek feladata a gyűlések és előadások központi koordinálása. Vezetője Szirmai István elvtárs legyen. Tagjai: Sándor József elvtárs és a korábban is ezzel a kérdéssel foglalkozó elvtárs.

Az Iroda feladata:

- nyilvántartja a rendezvényeket,
- koordinálja a KB és PB tagok rendezvényeken való részvételét,
- előadásokat és gyűléseket csak az Irodán keresztül vállaljanak a KB és PB tagjai, s a különböző szervek az Irodán keresztül kérik ki az elvtársakat.
- a PB felhívja az ezzel foglalkozó elvtársak figyelmét arra, hogy az eddigénél sokkal szervezettebben osszák be a gyűlésekre a KB tagjait. A sajtó ezekkel a fellépésekkel jelentőségükhöz mérten foglalkozzanak.
- Az Iroda gondoskodik arról, hogy a PB tagokat havonta csak egyszer osszák be vasárnapi gyűlések vagy előadások tartására.
- Az Iroda működésénél vegyék figyelembe a KB és PB tagok kívánságait.²⁰

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

¹⁹ Az előzményekre l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 302.

²⁰ Az iroda létrehozásával kapcsolatban az alábbi nyomtatott tájékoztató szöveg készült az apparátusnak: „A Központi Előadói Iroda feladata a gyűlések, előadások, központi rendezvények nyilvántartása, koordinálása. Koordinálja a KB- és a PB-tagok rendezvényeken való részvételét. Gyűlésekre, rendezvényekre, előadások tartására a különböző szervek csak a Központi Előadói Irodán keresztül kérhetik fel a KB és a PB tagjait.

Az Előadói Iroda feladata biztosítani, hogy a sajtó a KB és PB tagjainak gyűléseken, előadásokon való fellépésével megfelelően foglalkozzon.

A Központi Előadói Iroda vezetője: Szirmai István elvtárs. Tagjai: Sándor József elvtárs és a korábban is ezzel a kérdéssel foglalkozó elvtárs.”

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. szeptember 3-i üléséről

1. Előterjesztés a tanácsok küldöttei országos értekezlete megszervezéséről

APRÓ ANTAL elvtárs:

Szükségesnek tartjuk az ilyen munkaértekezletet az alsóbb szintű tanácsfunkcionáriusokkal, különösen a községi, falusi munka megjavítása végett.

A napirenddel kapcsolatban: időközben a javasolt napirendekből minisztertanácsi törvény [sic!] is lesz. Meghallgatjuk a különböző embereket, mi a tapasztalatuk. Elmondják, hogy dolgoznak azon, miben kérnek segítséget.

Tájékoztatásul annyit, hogy az utóbbi hetekben elég jelentős számban folynak a tanácstagválasztások, azokon a területeken, ahol az ellenforradalomban résztvevők leváltása megtörtént. Elégge érdekes számokat kaptunk. Vasárnap Borsodban voltam és a választások 395 körzetben folytak, 99 százalékos volt a részvétel a választásban. Ilyen jelentések vannak az ország többi megyéiből is. Ahol új tanácstagot választanak, a szavazásra jogosultak 98-99 százaléka részt vesz. A népfront jelöltjeit 98-99 százalékban fogadják el a szavazók.

KISS KÁROLY elvtárs:

Véleményem szerint a tanácskozás hasznos lesz és meg kell tartani a javasolt időben, a mezőgazdasági munkák után. Lehet szakítani annyi időt a megyei és járási apparátusok munkájából, hogy ezt a két napot nélkülözni tudják.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Helyeslem egy ilyen tanácskozás megtartását, ha a káderkérdéseket is megvitatjuk.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Az előterjesztésben arról van szó, hogy ennek az értekezletnek semmiféle állami funkciója nincsen.²¹ Én ezzel egyetértek. Felvetődik azonban a kérdés, hogy az értekezleten lehetnek olyan javaslatok, amelyek megszívlelendők, amelyeket rendelet útján meg lehet valósítani. Javaslom, hogy úgy fogadjuk el ezt a kérdést, hogy erre biztosítsunk lehetőséget.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A következőket szeretném felvetni, részben kérdés, részben vélemény formájában. Van egy pár kérdés, ami nincs megválaszolva. Pl. hány ember jön össze. Ha már a tanácsoktól jönnek össze, akkor a budapesti tanácstól is legyenek ott. Ki hívja össze?

---

²¹ Az előterjesztésben: „A javasolt országos tanácskozás munkaértekezlet lesz, sem államhatalmi funkciója, sem érdemi határozathozatali joga nincs.”

APRÓ ANTAL elvtárs:

A Minisztertanács.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Elképzelhető, hogy az Elnöki Tanács hívja össze, sőt talán ez volna a helyesebb. Miért választottak a küldöttek?²² Ez számomra nem logikus. Maguk a tanácsok választott szervek. Képzeljétek el a választást helyileg! Hívjuk az elnököket, akiknek tekintélyük van. Ha nem azt küldik a választás során, jobb, ha másnap lemond. Az Elnöki Tanács összehívna széleskörű megbeszélésre a tanácsok vezetőit. Akkor ez egy országos értekezlet lenne, amelyről mindenki tudja, hogy nincs törvényhozó joga, hanem tanácskozási jellegű. Olyan határozatokat hozzanak, amelyekben deklarálnak valamit, vagy követelik, vagy helyeslik, vagy javasolnak. Egy egész sor konkrét javaslatot elhatározhatnak, s javasolhatják az Elnöki Tanácsnak, vagy a kormánynak.

Azt javasolnám, hogy valamilyen megfelelő teremben, ahol lehet tanácskozni ott tartsuk meg az értekezletet. Ki kellene számolni, hogy mennyien jönnének össze. Elnökök = 4000 ember? De hol lehet ennyi embert összehívni 2 napos tanácskozásra? Végig kell gondolni, mit akarunk. Ha a kérdések inkább igazgatási jellegűek, akkor a titkárokat célszerű összehívni. El kell döntenie melyiket és hogyan. El kell döntenie azt is, hogy minden önálló falusi tanácstól jönnek-e vagy az összes községekből, megyétől hányan és Budapestről hányan. Én inkább ilyen meghívásos értekezlet mellett volnék [!], nem választott küldöttekkel. Nem helyes külön választásokat csinálni. Ennek nincs logikája, belső egyenlenséget okoznánk ezzel. El lehet képzelni, hogy mint helyi államhatalmi szerveket az Országgyűlés, Elnöki Tanács, vagy a kormány együttesen összehív. Rendes vezető embereket küldjenek, akiknek van helyettesük, ha ő nem tud eljönni. Ennek akkor lenne értelme, ha minden tanácstól küldhetnének 10 embert és lehetne válogatni, de így ennek nincs semmi értelme. 6000 embert persze már ne hívjunk, mert az már egy népgyűlés. Jól előkészített anyaggal, persze erre minden napirendhez 1-1 bizottság kellene, elő lehetne készíteni a tanácskozást.

Ne kezdjünk el írni már szeptember 4-én arról, hogy össze fogunk hívni egy ilyen tanácskozást, hanem írjunk 3 nappal előtte róla, hogy ilyen lesz és milyen napirenddel. Csináljuk már egyszer fordítva. Előre mindig óriási beharangozást csinálunk, hogy mi lesz, végül nem is sikerül jól. Most csináljuk fordítva. Előre nem csinálunk nagy propagandát, de jó lesz a tanácskozás, utána sokat írunk róla.

Van 2 kérdés, ami ugyan nem szorosan ehhez tartozik, de fel szeretném vetni.

1.) Választások Borsod megyében és a többi helyen. Kiderült, hogy százsámra

---

²² Az előterjesztésben: „Az országos tanácskozás előkészítése során végzendő politikai mozgósítás jelentős gazdasági eredménnyel járna. *A küldöttválasztó tanácsülésekkel és megyei küldöttértekezletekkel egyidejűleg* [kiemelés – a szerk.] felélénkítené a község (város)fejlesztési munkát. A küldöttértekezlet tiszteletére a tanácsok között tapasztalatcserét, kulturális és egyéb versenyt, a tanácsok munkáját kifejező helyi kiállításokat, ankétokat és községpolitikai jellegű társadalmi munkaakciókat lehet szervezni.”

vannak választások, és senki sem tud róla. Minket piszkál az ENSZ, hogy miért nem tartunk választást, miért nem erősítjük meg a kormány helyzetét – mondják mások – egy választással. Közben folynak ezek. November 4-e óta 2000 választás volt, tessék ezt összeadni, hogy milyen szám jön ki ebből, hányan vettek részt a választásokon. Ahogy itt közbeszólnak az elvtársak 250 000 ember szavazott. Ez egy olyan választás, amit mi most odadörgölhetnénk az ENSZ orra alá. Én már ezt májusban kértem Kristóféktől. Kristóf később mondta, hogy tucattal voltak május óta. Erre szükség van 48 órán belül. Össze kell írni, hány ilyen választás volt.

POZSONYI ISTVÁN elvtárs:

Megvan róla a pontos kimutatás.²³

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez nagyon fontos politikai fegyverünk, és ez elsikkad, mert élehetetlenek vagyunk. Tárgyalunk hetek óta a kormánynyilatkozatról és ennek ott lenne a helye. Igazán furcsa dolog, hogy sem a párt, sem a Népfront nem foglalkozott vele, s a választások tömegével folynak. A központ sem foglalkozik vele.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Foglalkozunk vele.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A párt, a kormány, az Elnöki Tanács, a parlament nem foglalkozott vele. Nem indítottunk országos kampányt. Nincs olyan újság, amelyben leírtuk volna, hogy tanácsválasztások vannak Magyarországon. Központi, általános propaganda nincs erről, hogy végbementek a helyi választások, és milyen nagyszerű eredményeket hoztak. Ez elsikkadt. Az ENSZ vitában az egyik fontos érvünk lehet. Meg kell csinálni az erről szóló anyagot, adatokat, s azt is, hogy a Népfront jelöltjeire hányan szavaztak, hányan buktattak ki, ebből látják a demokratizmust. Ezt bele kell venni a kormány fő érvei közé.

2.) A másik dolog, nem tudom lehetséges-e a törvény szerint, vagy nem. Az országgyűlés és a tanácsok mandátumai jövőre lejárnak. Nem volna-e lehetséges egy választás keretében lebonyolítani. Ez energiában, szervezésben, anyagi kihatásában nagy megtakarítást jelentene, s nem kellene két munkát végezni külön-külön. Ha ez a törvény szerint lehetséges, mi tart ettől minket vissza? Jövő októberben tarthatnánk meg együtt a választást.²⁴

²³ A tanácstagválasztásról 1957. szeptember 6-án készült jelentés szerint 1956. október után 8058 tanácstag helye üresedett meg: 4793 lemondott, 1705 tanácstagot visszahívtak, 1069-nél összeférhetetlenséget állapítottak meg. A megüresedett helyekből 6526 községi, 681 járási, 640 városi és 221 megyei, illetve megyei jogú városi. 1957. szeptemberig hat megyében tartottak választásokat, 1831 tanácstagot választottak meg. A megválasztottak 20%-a párttag. (MOL M–KS 288. f. 21. cs. 1957/14. ő. e.)

²⁴ Az országgyűlési és a tanácsai választásokra egy napon, 1958. november 16-án került sor. Az 1958. évi III. tv. a két választást közös szabályozás alá vonta, ettől kezdve ugyanazon a napon tartották az országgyűlési és tanácsági választásokat. Az említett törvény felhatalmazást adott az Elnöki Tanácsnak, hogy a hatályos törvényi rendelkezéseket állítsa össze. (Az Elnöki Tanács 1958. évi 1–19. határozata az országgyűlési választásokra vonatkozó hatályos törvényi rendelkezések hivatalos összeállításáról.) Új szabályozásra 1966-ban került sor.

POZSONYI ISTVÁN elvtárs:

Lehetséges.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A helyi jellegű választások a mi határozataink alapján rendszeresen folynak. Ez nem egyidőre beállított választás, hanem helyi. A fluktuáció az ellenforradalom után sokkal nagyobb mértékű, ez érthető, hiszen politikai tisztogatás folyik, vagy a nem megfelelő magatartás miatt váltanak le tanácstagokat. Ennyiből nagyobb mértékű most a választás, de helyi jellegű. Ezt politikailag ki kellene használni. Mikor foglalkoztam ezzel a kérdéssel, a számokat mindjárt összeszedtük, s láttuk, hogy jó eredményeket hozott. Ezt összesíteni kell és átadni a sajtónak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ne írjon most erről a sajtó. Legyen ez egy meglepetés. Most ne pufogtassuk el.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Eddig 215 800 ember szavazott le, 214 200 elfogadta a Népfront jelöltjeit. Ez jelentős szám. Én helyeslem, hogy ezt politikailag is jobban ki kell használni. A helyi lapok foglalkoztak is ezzel. A megyei pártbizottságok behatóan foglalkoztak vele, szervezték, csinálták, különösen a járási pártbizottságok. Prieszol elvtárssal beszéltem, ők is örömmel vették, hogy a bányász községek kivételével, ahol a bányásznap miatt nem lehetett megtartani a választásokat, ilyen szép politikai eredmények vannak. Megfelelő formában talán még a nyilatkozatba is be lehetne dolgozni.

Ez a javaslat eredetileg nem így nézett ki. Márciusban, mikor arra gondoltunk, hogy összehívunk egy ilyen értekezletet, mi kongresszusra gondoltunk. Az eredeti anyagban erről is volt szó.²⁵ Ezért van az anyagban néhány mondatban, hogy határozathozatali joga van. Most mi egy munkaértekezletre gondolunk, ahol a kívánságaikat elmondják. Elgondolásunk szerint a létszám nem közelíti meg az 1000 főt, s csak a jelentősebb községekből jönnének. Azon érdemes volna gondolkodni, hogy ha találunk egy megfelelő termet Budapesten, ne legyen-e 2-300 fővel több résztvevő, s akkor a községek jelentős része itt lenne.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha időben lekötitek, jó lenne a Városi Színház, oda 2400 ember befér.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Döntő többségében VB elnökök, titkárok jönnének össze és akkor helyesebb lenne úgy, hogy az Elnöki Tanács és a kormány hívja össze. Akkor a számarány is magasabb lehetne. Erről teszünk majd konkrét javaslatot. A napirend címét majd kicsit lerövidítjük, mert hosszú.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Helyes a dátum és az, hogy az Elnöki Tanács és a kormány meghívásos alapon hívja össze a tanácskozást, olyan formában, hogy bizonyos lélekszámnál nagyobb községek önálló tanácsainak vezetőit hívjuk meg. Ez azt jelentené, hogy az

²⁵ Először az 1957. július 9-i ülésre terjesztették be a javaslatot a „tanácsok küldöttei országos kongresszusának megszervezésére”, ám a kérdést akkor levették napirendről. L. a 2. sz. dokumentumot.

egész kis községek kivételével mindenki ott lenne. Ez azért is jó lenne, mert ezeknek a kis községeknek meg kell indokolni ők miért nincsenek ott, és akkor meg tudjuk mondani, hogy azért nincsenek, mert ennyi és ennyi lélekszám után vehetnek részt a tanácskozáson. Mindkét napirendet elő kell készíteni, legalább 3-3 foglalkozzék egy-egy napirenddel. A két napirendet 1-1 előkészítő bizottság készítse elő. Kívánatos volna, hogy a résztvevők valamiféle eligazítást kapjanak, hogy miről lesz szó, hogy gondolkodni tudjanak mondanivalójukról. Előzetes jelzés kellene, hogy milyen kérdésekre készüljenek fel. Meg kell nevezni a problémákat és meg kell mondani, hogy javasoljanak újabb kérdéseket. Előzetes sajtóagitációt nem csinálnánk. Egyszerűen néhány nappal előbb közölnénk az értekezlet időpontját és az értekezlet után hasznosítanánk az anyagot a sajtóban. Vagy esetleg a tanácskozás közben is lehetséges.

Varga elvtársat meg kellene bízni azzal, hogy egyesítse az összes választásra vonatkozó adatokat és holnap estig adja át Horváth Imre elvtársnak. Meg kell nevezni, hogy a megyékben, járásokban hány helyen tartottak jelölőgyűlést, hány tanácstagot választottak újjá, mennyi választó vett részt a szavazáson, mennyi szavazott a Népfront jelöltjeire, mennyit nem fogadtak el stb., de most mi ezt a sajtóban ne használjuk fel. Az ENSZ-nél most az imperialisták azt akarják, hogy valamiféle határozatot hozzanak arra, hogy kötelezzék a magyar kormányt választások tartására, demokratikus úton. Erre mi előzetesen fogunk nekik válaszolni, előjövünk ezekkel a számokkal, mint a stabilizáció fontos tényével, s megmondjuk, hogy a konszolidáció normális következménye, hogy az állampolgárok általános, titkos választásokon gyakorolják jogaikat. Miután ezt közöltük az ENSZ ülészakán, utána a sajtó foglalkozzék vele, fel kell használni propagandánkban.

A tanácsügyekkel foglalkozó elvtársak tanulmányozzák annak a kérdésnek jogi oldalát, hogy nem volna-e lehetséges az együttes választásokat megtartani. Ezt a kérdést meg kell vizsgálni. Ellenkező esetben már novemberben kellene országos mozgósítás a tanácsválasztásokkal kapcsolatban, s utána tavasszal meg kellene tartani a képviselői választásokat. Két éves keretet mondtunk a választásokra, s ha a kettőt együtt lehetne megoldani, még a kereten belül megvalósíthatnánk.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Hasznos lenne, ha a pártbizottságok tapasztalatai alapján a Titkárságnak adnánk egy összefoglaló jelentést a választások politikai tapasztalatairól. Pl. az egyik kisközségben reggel 9 óráig mindenki leszavazott. Ilyen példákat a sajtóban is ki lehetne hozni.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

A PTO és az Agit. Prop. Osztály, valamint Varga elvtárs készíthetne tájékoztató jelentést erről a kérdéstről.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt nagyon jól fel lehetne használni. Az nagy baj, hogy miközben vitatkozunk mindenféle emberekkel, agitáljuk őket, hogy miért nem tudunk választásokat

tartani, közben folynak a választások. Utólag szedjük össze, és használjuk fel ezeket az adatokat. Az nem baj, hogy mi központilag nem foglalkoztunk ezzel a kérdéssel. A helyi szervek mégis szépen levezették ezeket. Úgy szokott lenni azelőtt, hogy a PB, a Titkárság, s mindenki foglalkozik és tárgyalja az ilyen jellegű kérdést. A kormány sem csinált most ilyen jellegű dolgot, és mégis végbement a választás. Persze ha az együttes választásokat csináljuk, másként lesz a helyzet.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az SZKP-nál ha egy-egy körzetben tartanak választást, azt mindig nyilvánosságra hozzák.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi most nem fejthetünk ki különösebb agitációt, s mégis a választások azt mutatták, hogy a néptömegek újra a lábukon állnak. Az anyagban, amit Varga elvtárs küld Horváth elvtársnak, azt is meg kell mondani, hányat buktattak ki a jelöltek közül. Ez növeli az anyag hitelét.

VARGA ANDRÁS elvtárs:

Háromszáz jelölt volt és volt olyan jelölőgyűlés, ahol 3 óra hosszat tartott, míg elfogadták, vagy kibuktatták a jelöltet.

2. Előterjesztés a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének rendezésére

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az anyag hosszú, sok elvi kérdés van benne. A javaslat bevezető része nagyon kritikusán veti fel a tanácsok önállóságának kérdését²⁶ és azt hiszem, ez a hang a vezető szervek felé nem igazságos. Van, akiket jogos így bírálni, de van, akiket nem jogos. A tanácsok vezetése, irányítása alatt lévő ipar az utóbbi években elég sokat fejlődött. Ma már mintegy 32 milliárd forint értékben termelnek, s ez nem kis dolog.²⁷ Több mint 210 000 munkást, alkalmazottat foglalkoztatnak. Ez is nagyon jelentős. Egyedül a kereskedelemben mintegy 70-75 000 ember dolgozik és ez is igen jelentős eredmény. Azonban még távolról sem érték el azt, hogy a tanácsok gazdasági önállóságát megfelelően kifejllesszük, működésükhöz megfelelő anyagi alapot biztosítsunk és a területükön működő üzemek, vállalatok, intézmények gazdálkodását felelősen irányíthassák. A Politikai Bizottság elé terjesztett javaslat célja, hogy tovább menjünk egy lépéssel ezen a téren. Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják – s ezzel részben a jelentés is foglalkozik –, hogy a tanácsoknak átadott vállalatok döntő többsége jól működik, de vannak

²⁶ Az előterjesztés a tanácsi hatáskörök növelésének elmaradását az országos hatáskörű szervek „értetlensége és ellenállása” számlájára írja. Az anyag utal a Minisztertanács 1956. szeptember 21-i határozatára, amelyet azonban a javaslat nem igazít helyre, mi több kijelenti, hogy a minisztériumi munkatársak szemben állnak a hatáskörleadással.

²⁷ 1953-ban a termelési érték 25 747 millió Ft volt. Ez 1954-ben 29 911-re, 1955-ben 32 417-re, 1956-ban 32 236 m Ft-ra emelkedett. A nyereség alakulása: 1953: 1111 m Ft, 1954: 983 m Ft, 1955: 1265 m Ft, 1956: 1125 m Ft. A veszteség alakulása: 1953-ban 103 m Ft, 1954: 342 m Ft, 1955: 179 m Ft, 1956-ban nem volt veszteség.

deficités üzemek, vállalatok, melyeket már deficittel kaptak a minisztériumoktól. A minisztériumok sok esetben a veszteséges, technikailag lemaradott vállalatokat, intézményeket adták át a tanácsoknak, hogy boldoguljanak velük.

A javaslat felveti, hogy vannak helytelen nézetek. A mi népgazdaságunk erősen centralizált volt. Most megyünk abba az irányba, hogy decentralizáljunk, és itt éles fordulatot nem szabad tenni, mert ebből a népgazdaságnak komoly kárai származnának. Én a fokozatosság mellett vagyok. Egyetértek azzal, hogy le kell adni újabb üzemeket, vállalatokat. Megvannak, melyek azok a minisztériumok, amelyek a javaslatokkal egyetértenek és melyek azok, akiknek helytelen nézeteik vannak, de vannak olyanok, amelyeknek igazuk van. Téves nézetek azonban nemcsak a minisztériumoknál vannak, hanem a tanácsoknál is. Szerintem helytelen felfogás azt hinni, hogy a tanácsok tekintélye akkor nő, ha minél több ipari, kereskedelmi, stb. vállalat felett rendelkeznek. Ettől még a tanács közigazgatási munkáját, egész tevékenységét végezheti jól, vagy rosszul, a tömegekkel együtt, vagy a tömegektől elszakadva. Akkor van eredmény a tanácsoknál, ha harcol a tömegek igényeinek kielégítéséért. A javaslatot úgy kell végrehajtani, hogy érvényesüljön a gazdaságosság, hogy ne kerüljön többre az átadott vállalat költsége a tanácsoknál, mint a minisztériumoknál. Vigyázni kell arra, nehogy létrehozzanak a minisztériumok helyett új bürokráciát, új irányító szervet. Ennek semmi értelme nincs. Ha a tanácsok ipari osztályai és a többi osztályok erősödnek – rendeztük most már a béreket, a műszaki erőket jobban be tudjuk vonni a tanácsokba –, adjuk át a tanácsoknak a vállalatok egy részét. Most, amikor a beruházásokat erősen kézben tartjuk, hasonlóan az anyagelosztáshoz, minden pazarlás népgazdasági károkat okoz, mindenfajta koncentráltság a központi irányítás mellett erősödni fog.

A legnagyobb eredményt eddig a tanácsok a kereskedelemben érték el. A kereskedelem döntő része – a reprezentációs üzletek kivételével – a tanácsok kezelésében van. Az áruk döntő részét tehát a tanácsokon keresztül juttatjuk el a lakossághoz az egész ország területén. Persze itt a kiskereskedelemről van szó.

Az előterjesztés foglalkozik a tanácsok igazgatási problémáival. Az a felfogás a tanácsi apparátusban, hogy ha minél több vállalat tartozik a tanácsokhoz, akkor dolgozik jól a tanács, s anyagi bevétele is akkor lesz, nem minden esetben állja meg a helyét. Ennek a javaslatnak a kidolgozásánál nem tudtuk figyelembe venni, hogy pénzügyi vonalon tovább akarjuk növelni a tanácsok saját jövedelmeit, az adóbevételekből való részesedésüket, növelni nyereségrészesedésüket. A pénzügyi gazdálkodás terén is tovább akarunk menni egy lépéssel és a kormány elé megfelelő javaslatokat fogunk vinni ezzel kapcsolatban. A tanácsoknak is nagyon jó lesz, ha segíteni tudunk nekik abban és meg tudjuk nekik mondani, hogy a befizetett adókból mennyi az, ami nekik marad és ebből maga gazdálkodhat, és ebből maga állapíthatja meg a helyi bevételeket.

A javaslat szövege kicsit pongyolán van megfogalmazva: pl. az igazgatással foglalkozó rész nem elég pontos.

Kérem a Politikai Bizottságot, fogadja el az alábbi határozat szövegét: „A Politikai Bizottság 1957. szeptember 3-án megvitatta a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének jelenlegi helyzetét, és megállapította, hogy a tanácsi munka megjavítása, az állami élet demokratizmusának fejlesztése, a tanácsok és a tömegek kapcsolatának megszilárdítása érdekében a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörét tovább kell növelni. A Politikai Bizottság ezért javasolja a kormánynak, hogy a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének növeléséhez szükséges intézkedéseket tegye meg.”²⁸

A végleges javaslatok kidolgozása után meglátjuk, elegendő-e az Elnöki Tanács határozata, vagy ez a kérdés olyan jellegű, hogy az Országgyűlésnek egy külön napirendi pont keretében foglalkozni kell vele.²⁹ Lehet, hogy módosítanunk kell a tanácstörvény egyes ide vonatkozó pontjait, ahol az alsóbb tanácsok önállóságáról van szó.

Van a tanácsoknál egy olyan jelenség, hogy valahogy a régi jelszóra támaszkodnak, hogy „Minden hatalmat a tanácsoknak”. Mi ezt a tervgazdálkodás szempontjából be akarjuk tartani.

Az ismertetett határozat szövegét, javaslom, hozzuk nyilvánosságra.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az eredetihez képest mennyi a növekedés?

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Kb. 70 százalék.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Abból kell kiindulni, hogy nagyon fontos az ország számára, hogy az államhatalomnak ezek a szervei jól szervezettek legyenek. A javaslatban nemcsak a gazdasági funkciók növeléséről van szó, hanem igazgatási dolgokról is. Nincs áttekintés arról, hogy a tanácsok hogyan vannak felkészülve ezeknek a feladatoknak az átvételére. Nekem két budapesti kerületből van tapasztalatom az ipari osztályokról. Ez azonban azt mutatja, hogy az ipari osztályok vezetői nincsenek erre a feladatra megfelelően felkészítve. A káderkérdést és a vállalatok átadásának feladatait egyszerre kell megcsinálni. A XIII. kerületi tanács nem tudja megoldani majd ezeket a feladatokat, mert nem megfelelő színvonalú az ipari osztály vezetője. A X. kerületi tanácsnál más a helyzet, oda a pártközpontból került le egy elvtárs, aki meg fogja tudni oldani a feladatokat. Azt hiszem első lépésként kisebb feladatokat kellene adni a tanácsoknak. Van olyan tapasztalat, hogy pl. a vendéglátóipari vállalatok sok helyen a tanácsok felügyelete alatt tevékenykednek, s gyengén dolgoznak. Nincsen szó a javaslatban arról, hogy a hatáskörök leadása milyen más intézkedésekkel jár. Hasonlóan a pénzgazdálkodással kapcsolatban. Meg kell állapítani, hogy a tanácsok mennyi pénz

²⁸ L. erre a mellékletben található határozatot.

²⁹ Az Országgyűlés nem foglalkozott a kérdéssel, a tanácstörvényt nem módosították. Az 1958. évi 7. tvr. a tanácsok köztségfejlesztési munkájának egységes szabályozásáról köztségfejlesztési alap létrehozásáról intézkedik, az 1958. évi 14. tvr. lehetőséget biztosít a tanácsoknak az OTP-től bankhitel igénylésére. Más magas szintű jogszabály 1957-ben és 1958-ban nem született.

felett rendelkeznek, mert ha pénzük egy részét leadják, s ugyanakkor az anyagi eszközöket nem biztosítjuk, nem érjük el a célunkat. Ez a javaslatban nincsen kidolgozva. Erre a Minisztertanácsnak ki kellene dolgozni egy javaslatot, hogy az egész pénzgazdálkodás hogyan nézzen ki, hogy milyen feladatok vannak a tanácsok hatáskörének növekedésével.

Ami az igazgatási feladatok leadását illeti. A javaslatban az iparhatósági feladatok leadásáról van szó. A javaslat 3. oldalán a b. pontban arról van szó, hogy a fővárosi, a megyei és a megyei jogú városi tanácsok hatáskörét növelni kell a helyi ipari és élelmiszeripari ágazat fejlesztési arányainak kialakításában.³⁰ A c. pontban viszont arról van szó, hogy az iparfelügyeleti jog fogalmának szabatos meghatározásával az iparfelügyeleti jogkört ténylegesen ki kell terjeszteni (bírságolási jogot is beleértve) a nem tanácsai vállalatokra, különös tekintettel az üzembiztonsági, munkavédelmi, egészségügyi, szociális és kulturális feladatokra.³¹ Ez nagyon homályosan van megfogalmazva. Az egész javaslatra jellemző, hogy sok kérdés nincs világosan kidolgozva. A b. pontban és a c. pontban leírtakról nem lehet megtudni, mit akarnak ezzel mondani. Nem lehet tudni, mit ért az alatt, hogy „fejlesztési arányainak kialakítása”. Ilyen kérdések körül sok vita van.

VARGA ANDRÁS elvtárs:

Ennek kialakítása az egész iparág fejlesztését jelenti.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Most sem értem, hogy mi lesz ebből.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezek szerint olyan is előfordulhat, hogy a tanács megbünteti az államot, mert mondjuk nem tartotta be a tűzrendészeti eljárásokat.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Javasolom, hogy az egész előterjesztést gondosabban dolgozzák ki, fogalmazzák meg, hogy mit akarunk, a hatáskörök leadásával kapcsolatban és javasolom, hogy először kisebb lépéseket tegyünk, ezzel párhuzamosan a káderkérdésekben is hozzunk döntéseket.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Néhány kérdést szeretnék felvetni. Azt hiszem, a javaslat általános célja helyes, politikailag számtalanszor napirendre került, a helyi szervek önállóságának növelése úgy, hogy közben a központi irányítást is erősítsük. E két feladatot együtt kell megcsinálni.

A szöveget így nem tudjuk megszavazni, mert itt inkább bizonyos elvek vannak leszögezve, mint pontosan meghatározva. Az anyag néhány kérdésre nem ad választ. Ezekből egy párat fel szeretnék vetni. Ami a gazdasági átadást illeti, a 70 százalékos növekedés soknak látszik.

³⁰ Az előterjesztésben: „a fővárosi, a megyei és a megyei jogú városi tanácsok hatáskörét növelni kell a helyi ipari és élelmiszeri ágazat fejlesztési arányainak kialakításában”.

³¹ „Az iparfelügyeleti jog fogalmának szabatos meghatározásával az iparfelügyeleti jogkört ténylegesen ki kell terjeszteni (bírságolási jogot is beleértve) a nem tanácsai vállalatokra, különös tekintettel az üzembiztonsági, munkavédelmi, egészségügyi, szociális és kulturális feladatokra.”

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Az előbb rosszul mondtam, mert a jelenlegihez képest csak kb. 15 százalékos a növekedés.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez nem sok.

Az anyag bevezetőjében arról kell írni, hogy mi a rendezés célja. Célja, hogy lépést tegyünk előre a helyi szervek önállóságának és felelősségének növelése útján oly módon, hogy ugyanakkor a központi állami vezetés, irányítás, ellenőrzés is erősödjék. Ezt elvileg is le kell szögezni, s ez nincs ellentmondásban a korábban kifejtettekkel. Meg kell határozni azt a redukált kört, amire az állami vezetés a jövőben kiterjed. Meg kell valósítanunk, hogy pontos áttekintésünk legyen az egész dologról. Ha csökkentjük a minisztériumok hatáskörét és átadjuk a vállalatok egy részét a tanácsoknak, feltétlenül az ellenőrzésnek még hatékonyabbnak kell lennie.

Felmerült, hogy az állami igazgatási apparátusnak és a gazdasági vezetés apparátusának a rendezés eredményeképpen csökkennie kell. Ezt a javaslatba bele kell venni. Miért? Logikus, hogy ha eddig Budapestről vezettek pl. egy szekszárdi vállalatot, amit holnap a tanács fog vezetni, s még ha teljesen azonos számú tisztviselő is kell, az időszaki ellenőrző apparátus, aki eddig Budapestről leutazott ellenőrzés céljából, feltétlenül szükségtelenné válik. Persze ez nem óriási létszámcsoökkentés, de ez is valami. Tehát annyival kell csökkennie az apparátusnak, amennyit eddig az állami ellenőrzési apparátus kitett. Bár nincs az anyagban benne, de bele kell venni, hogy az egész rendezés célja még a bürokrácia csökkentése úgy az igazgatási munkáknál, mint a gazdasági vezetésnél. Bizonyos arányban mindkét apparátus számának a leadás eredményeképpen csökkennie kell.

Benne kell lenni az anyagba[n], mintegy határozati pontnak, amit végre kell hajtani, hogy az adminisztratív személyzetet és a specialistákat át kell venniük a tanácsoknak. Nem lehet azt csinálni, hogy az átadás során egy csomó embert elbocsássanak. Nem helyes, hogy az utcára kidobjuk ezeket a tisztviselőket és ugyanakkor más embereket állítsunk oda. Erre van lehetőség a protekcionizmus miatt, különösen a helyi szerveknél.

Olyasvalamit is bele kell venni az anyagba, hogy a leadás során az ellenőrzés eddigi nivóját biztosítani kell, s ha ezt nem tudjuk biztosítani a vezetésnél is, nem lehet megcsinálni az egészet. A nívó részben jelenti, hogy hozzáértő embereket vigyünk át. Azt is biztosítani kell, hogy a lakosság ellátásában ne legyenek zavarok az átadás során.

Meg kell valósítani, hogy a gazdaságosság legalább eddigi színvonalát biztosítsuk az ipar, a mezőgazdaság, a kereskedelem területén is. Ha ezt nem tudjuk biztosítani, nem lehet megvalósítani. A gazdaságosságnak van egy olyan oldala, ami az anyagból kimaradt. A rendezés egyik logikus következménye, hogy a központi állami bevételek csökkennek és a helyi bevételek nőnek. Tudnunk kell, mennyivel

csökken az állami bevétel és mennyivel növekednek a helyi bevételek. Van egy másik kérdés is: a helyi szervek állami támogatása. Ez összegében feltétlenül csökken és arányában nagyobb mértékben, mint ahogy a központi állami bevételek nőnek. Ezt ki kell mondani, ez is teljesen logikus. Ha az állami bevétel mondjuk 5 milliárd forinttal csökken, akkor az állami támogatásnak mondjuk 8 milliárd forinttal kell csökkennie. Az állami beruházásnak, támogatásnak legalább 5 1/2 milliárd forinttal kell csökkennie, különben a nép számára nincs semmi értelme. Ha a népgazdaság általános helyzete ennek eredményeképpen nem javul, az egészet nem szabad megcsinálni. Ez is logikus, hogy az egész gazdaságnak feltétlenül javulnia kell. Ezt fel kell mérni pontosan. Bizonyos mutatóknak feltétlenül javulnia kell. Az állam központi kiadásainak egy árnyalattal nagyobb mértékben kell csökkennie, különben nincs értelme az egésznek.

A tanácsoknál dolgozó elvtársaknak okvetlenül meg kell mondani, hogy mivel kell szembenéznük. Meg kell mondani: nő a hatáskörök, rendelkezési jogotok, felelősségetek, de csökken az állami támogatás. Bizonyos mutatóval nagyobb mértékben csökken, mint ami korábban volt. Ne úgy csináljuk ezt, mint sok esetben, hogy hangzatos frázisokkal magyaráztuk, hanem úgy, hogy mondjuk meg a valóságot. A decemberi tanácsi értekezleten is meg kell ezt a kérdést magyarázni. Még azt is meg kell mondani, hogy ebből milyen haszna van a tanácsoknak és az egész országnak is. Meg kell mondani a határozatban az anyagi össz mennyiség növekedési arányát. Legyen mondjuk 15 százalékos. Felvetődik olyan kérdés is, amiről Biszku elvtárs beszélt, hogy meg kell nézni a dolog jogi oldalát is, nehogy olyan dolgok jöjjenek ki, hogy a helyi állami szerv büntesse az államot, mert akkor az állami vezetés alá tartozó intézmények fölé a tanácsok hatáskörét tesszük. Ilyen még nem volt! Meg kell nézni, nehogy ilyen előadójék.

Ki kell dolgozni az anyagot és esetleg egy háromnapos minisztertanácsi ülést kell szervezni ennek a kérdésnek a megvitatására. Ez önálló, nagy kérdés, erre időt kell szánni. Felvetődik, hogy a végrehajtásnál nem kellene-e lépcsőt csinálni, mondjuk két általános lépcsőt. Bizonyos helyeken előbb kellene bevezetni, kísérletképpen, mondjuk egy megyében. Ez esetleg jó tapasztalatot ad a többi megyéknek. Ez egy kicsit olyan kérdés, mint a tanácsok szabadságjogainak deklarálása. Ha megszavazzuk, nem visszük előre vele a dolgokat, mert a végrehajtásnál elképzelhető, hogy bizonyos dolgokat másképp kell megvalósítani, a törvény útján kell rendezni. Úgy, hogy csak bizonyos idő múlva kerüljön a Minisztertanács elé, mikor már vannak tapasztalataink.

Elvileg ellene vagyok, hogy a Politikai Bizottság azzal foglalkozzon, hogy az ecetgyárak hova tartozzanak.³²

---

³² Az előterjesztés melléklete felsorolja, hogy az egyes minisztériumok (Könnyűipari, Élelmezési, Építésügyi, Közlekedés- és Postaügyi, Földművelésügyi, Művelődésügyi, Egészségügyi) közvetlen felügyelete alól milyen vállalatokat és üzemeket kell a tanácsok irányítása alá helyezni. Ebben szerepel az „ecetipari vállalatok” kitétel. A javaslatokkal maradéktalanul csak két minisztérium, a KPM és a Művelődésügyi Minisztérium értett egyet.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ez csak tájékoztatás.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt a kérdést nem lehet eldönteni a jelenlegi állami vezetők nélkül, mert nekik is vannak jelentős elgondolásaik. Ne ezt a szöveget szavazzuk meg.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A tanácsok gazdálkodásával kapcsolatban már a múltból is van gyakorlatunk. A legtöbb helyen a tanácsok a vállalatokat nyereségessé tették, minden vonalon. Az elmúlt 2-3 esztendő ezen a téren jelentős tapasztalatokat hozott. Elfogadom Biszku elvtárs észrevételét, hogy lehetőleg óvatosan menjünk előre. Ezért szeretném aláhúzni a miniszter elvtársakkal folytatandó vitában, hogy kezd kialakulni olyan hangulat, hogy a tanácsok többségükben jól gazdálkodnak, s most már nyugodtabban át lehet adni a vállalatokat. Van néhány iparág, így az élelmezési ipar, amit sok helyen mindenáron kézbe akarnak tartani. Sok vállalatot át lehet adni, még olyat is, amely exportra dolgozik, még a minőségen is fognak javítani. Már ebben az évben a költségvetésnél számítani lehet arra, hogy a minőségen sokat fognak javítani és ezen sokat lehet megtakarítani.

A bevezetőben említettem a gazdaságosságot és a lakosság érdekeit. Nagyon bízom abban, hogy a helyi szervek gazdaságilag erősödnek, s az a közömbösség – a népvagyonnal szemben –, hogy mindent felülről irányítanak, fel fog oldódni. Olyan erőket szabadítunk fel, amelyek jobban elintéznék dolgokat, mint eddig.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

Figyelemmel kell lenni a következőkre. Vannak üzemek, amelyeknek munkája döntő mértékben a központi anyagellátástól függ. Vannak olyanok, amelyeknek anyagellátása döntő mértékben a helyi anyagellátástól függ. Ezeket a körülményeket figyelembe kell venni. Ez főleg a Könnyűipari Minisztérium vállalatainál fog felszínre kerülni.

Nem egészen értem, hogy a Földművelésügyi Minisztérium területén, ahol a legkevesbé áll elő ilyen aggály, miért nem vagyunk bátrabbak. Miért ne legyenek bizonyos állami gazdaságok és nemcsak gépállomások a megyei, vagy járási tanácsok kezelésében. Ha a minisztérium nem tudja kihasználni, miért nem adjuk oda a megyei tanácsnak. Én azt hiszem, hogy a Földművelésügyi Minisztérium vonalán messzebb lehetne menni, bátrabbnak kellene lenni és főleg a Könnyűipari Minisztérium vonalán fel kell figyelni a központi anyagellátásra, mert különben harmadrangú helyzetben lesznek a központi anyagellátásnál.

VARGA ANDRÁS elvtárs:

A káderkérdésekkel kapcsolatban: kiegészíteném Apró elvtárs észrevételeit. A közgazdászoknak is ki lett küldve ez az anyag és mindenki egyetértett vele. A megyei párt és tanácsszervek javaslatai is szerepelnek az anyagban. A káderkérdést volt szerencsém megnézni egy pár helyen, más népi demokráciában is. Mi messze előbbre vagyunk káderkérdésekben tanácsai vonalon. Igaz, hogy a műszaki vezetés hiányos a megyéknél, de a végrehajtással együtt biztosítani

kell, hogy a műszakiakkal megerősítsük a tanácsokat. Ez létszámcsökkenéssel, de egyben minőségi változással is járna a megyéknél.

Ami az eszközöket illeti, ezt a kérdést úgy vetném fel, hogy falun a községpolitikai munka kialakítása szempontjából ne ilyen öncélúan képzeljük el a részesedést, mert ott a helyi erőket, anyagot, pénzt meg tudják teremteni, ami szükséges ahhoz, hogy jó községpolitikai munkát tudjanak kifejtetni. Üresek a jelenlegi községfejlesztési terveink. A vállalatok nyereségei, amit a tanácsok felhasználhatnak, a központi alapon, illetve pénzen kívül, serkentőleg hatnak majd a helyi szervek aktivizálására.

A Gazdasági Bizottság el is fogadta a költségvetési [sic!] többletet azzal, hogy a bevételek 10 százalékát felhasználhatják. Az, hogy a tanácsok a terven felüli anyagot fel tudják használni, jó, de ez a központi anyagalapot nem érinti.

A törvénnyel kapcsolatban, legyen-e vagy sem. Ha a hatásköröket törvényileg rendezzük, az élet felveti újabban a törvény módosítását, s akkor állandóan az Elnöki Tanács elé kell vinni. Ezért azt javaslom, hogy a hatásköröket törvényileg ne rendezzük. Felvetődik a kérdés, hogy a kormány elé, mint tájékoztató jelentés ne kerüljön-e és esetleg az Országgyűlés elé is.

BABOS ZOLTÁN elvtárs:

Mi, az Élelmezésügyi Minisztérium, észrevételeket tettünk az anyaghoz.³³ Mi nem tartjuk döntésre érettnak az anyagot. Ez nem abból folyik, hogy a minisztérium vezetői szemben állnak ezekkel a célkitűzésekkel. Korábban voltak és vannak ma is helytelen nézetek, amit helyre kell hozni, de döntően az alapvető kérdések tisztázatlansága az oka, hogy szélesebb körben nem tudjuk elfogadni a tanácsok felé való leadását a vállalatoknak. Ez milyen körben történjék meg? Az anyagban meg van határozva, hogy 15 százalék. Évek óta nem tudjuk tisztázni, hogy pl. az élelmezési ipar területén meddig megyünk a leadással. Ez nagyon fontos a további munka szempontjából. Nem szervezünk országos jellegű vállalatokat, mikor elhatározták, hogy bizonyos területeket le kell adni a tanácsoknak. Ebből következik a jelenlegi tarthatatlan helyzet. Az Élelmiszeripari Minisztériumnak semmi áttekintése nincs a tanácsi ipar felett. Nem kapjuk meg az adatokat. Az egyik oldalon decentralizáció van, a másik oldalon centralizáció. Hol a Pénzügyminisztériumnál, hol a Tervhivatalnál gyűlnek össze az adatok, hogy mi történik a tanácsi iparban. Az Élelmiszeripari Minisztérium közellátási feladatokat is megold, s ugyanakkor nem tudja, hogy mi van a tanácsi élelmezési iparban. Hogy meddig terjed a minisztérium felelőssége a tanácsi ipar felett nem tudjuk, s ha a felelősség a tanácsi törvény szerint fennáll, hogyan teremtik meg a minisztérium utasításainak, rendelkezéseinek megvalósítását. Az anyag sok kérdést nem tisztáz, vannak benne homályos megfogalmazások: ha akarom így

³³ Az Élelmezésügyi Minisztériumnál a malomipari, növényolaj ipari, szeszipari vállalatok leg-többje, az ecetipari, gyógyvíz vállalatok, valamint a nem nagyipari jelleggel működő országos háztartási és piperecikkgyártó vállalatok és üzemek kerültek volna tanácsi hatáskörbe. A minisztérium az ecetipari és gyógyvízvállalatok átadásával egyetértett, a szeszipariakkal csak részben, a többivel egyáltalán nem.

értem, ha akarom úgy értem. Mi fontosnak tartjuk a kérdés rendezését és miután megvizsgáltuk, leadjuk a vállalatokat. Mi nem a mindenáron való központi kézbentartás mellett vagyunk, nem ez hajtja a minisztérium vezetőit, hanem a felelősség, hogy nem akarunk találmásra belemenni bizonyos területek leadásába, amíg az alapvető kérdések nincsenek tisztázva.

Nincsen tisztázva, hogy milyen hatáskörbe adjuk le a vállalatokat. A korábban összeállított listák olyan területek leadását javasolják, amit tárgyalási alapul sem lehet elfogadni. Pl. állami terményvállalatoktól konzervgyárakig minden benne volt. Ami a mostani anyag mellékletében szerepel, az már realisabb. Itt van pl. a növényipari vállalatok kérdése. A következő években a vetésterület lecsökken, a rendelkezésre álló nyersanyag a nagy vállalatok termelését is csak 4 hónapra biztosítja. Ezért le kellett állítani 10-12 növényipari vállalatot. Nem látjuk értelmét most ezek átadásának. Ha átadjuk, s ezeket a tanácsok működtetni akarják, nem lesz nyersanyag hozzá. Az egész iparágban a következő években nincs meg az anyagbázisa.

A szeszipari vállalatok kérdéséhez: 564 szeszfőzde van a földműves-szövetkezeteknél, megyénél 184, községnél 285, tsz-eknél 90 és az állami gazdaságoknál 51. 24 gyümölcs-szeszipari főzde van. A 24-ből 6-ot, a kicsiket leadjuk. A nagyobb főzdek szükségesek ahhoz, hogy az ország területén jelentkező gyümölcsöt odairányítsák, feldolgozzák, s a likörgyárakat és a budapesti nagyüzemeket alapanyaggal ellássák. Az egész kapacitás 7,2%-a van a minisztérium irányítása alatt. A többit le lehet adni, de az üzemeltetése nem lesz semmivel sem gazdaságosabb.

Az ecetipari és a gyógyvíz vállalatok: nevelésesen hangzik, hogy 2-3 fővel dolgozó vállalat országos vállalathoz, illetve minisztériumhoz tartozzék. Minden megyében azonban nincs ecetgyár. A jelenlegi helyzetben sem tudjuk ellátni az országot ecettel. Egyes megyékben túltermelés van, és ezekből a megyékből oda kell irányítani az ecetet, ahol nincs. Le lehet adni, le is kell adni, de nem lesz gazdaságosabb, több létszám kell hozzá, s az irányítása sem lesz egységesebb. Ugyanez a helyzet a gyógyvíz vállalatoknál. A jelenlegi helyzetben nem lesz gazdaságosabb. Sőt az irányítás még több létszámot követel meg, mint a mostani.

Aminisztériumok ellenállásának megítélésében nem szeretném, ha olyan határozat születne, hogy itt a párt és a kormány célkitűzéseivel szembenálló vezetők nem akarnak leadni egyébként helyesnek megítélt vállalatokat a tanácsoknak. Mi akarjuk, de meghatározott körben és a gazdaságosságának megfelelően.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Véleményem szerint általában a mellékletben javasolt vállalatokat 1-2 kivétellel át lehet adni a tanácsoknak. Az olajipari vállalatok kivételek.³⁴

Az anyag III/4-es pontja arról beszél, hogy a mezőgazdasági osztályok feladata³⁵ a

³⁴ Itt természetesen a növényolaj ipari vállalatokról van szó.

³⁵ Kihúzza: „megjelölni”.

tsz-ek és az egész megyei mezőgazdasági termelési színvonal, az árutermelés³⁶, az üzemszervezés gyakorlati feladatainak kidolgozása.³⁷ Ennek nincs sehol gazdája. Nincs aki anyagi ellátásukat biztosítsa. Ezért a beruházást illetően általános elvi határozatra volna szükség.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

A javaslat irányvonala helyes. A helyes irányvonallal szemben a minisztériumok részéről elég komoly ellenállás mutatkozott az elmúlt években. Ellenállás mutatkozott a Földművelésügyi Minisztérium, Élelmiszeripari Minisztérium stb. minisztériumok részéről.

Egy szempontból azonban mégis igazat kell adnunk Babos elvtársnak, hogy az anyag nincs komolyan előkészítve. Az előterjesztés felsorol egynéhány tény, miért helyes a leadás. Ezek magukban véve helytállóak. De nem sorol fel bizonyos adatokat, amelyek az ellenkezőjét bizonyítják, s amelyeket a minisztériumok adatai szolgáltatják, mint ellenérveket. Jogos az az igény, hogy akkor bizonyos állami gazdaságokat is át lehetne adni a tanácsoknak. Az bizonyos, hogy az egész kérdés nagyon komolyan nincs feldolgozva. Javasolom, hogy a Politikai Bizottság olyan határozatot hozzon, hogy küldjön ki egy olyan összetételű bizottságot, amely biztosítja az elfogulatlanságot, s a bizottság 2-3 hónap alatt dolgozza fel az eddigi fejlődés eredményeit. Amit eddig a gazdasági kérdésekben és a pénzügyi osztályoknál csináltunk nem tudni helyes-e vagy sem. Ezek a kérdések lépten-nyomon felmerülnek. Komoly felkészülésre van szükség ahhoz, hogy a Minisztertanács tényleg helyes döntést tudjon hozni. Azon a kérdésen is vitatkozni lehet, mennyire helyes, hogy a községek orvosait és tanítóikat maguk válasszák ki. Ezzel kapcsolatban is meg kell hallgatni az ellenvéleményeket is. Helyesen vetették fel az elvtársak az előkészítés fontosságát, pl. a káderkérdésekben. Ebből következik, hogy a bizottságnak fel kellene mérni milyen a jelenlegi káderhelyzet és milyen lehetőség van az alapok megteremtéséhez. Jelenleg nagy nehézségek vannak, mert a mostani fizetések mellett a tanácsoknak nagyon nehéz behozni műszaki embereket az apparátusba, mert a vállalatoknál sokkal többet keresnek, mint a tanácsapparátusban. Ez nagyon komoly probléma, amit figyelembe kell venni. Szerintem nem az előterjesztést kell elfogadni, hanem elvileg állást foglalni és ezután a megfelelő bizottság segítségével kidolgozni a részleteket.

TATÁR KISS LAJOS elvtárs:

Az előterjesztésben benne van a mi javaslatunk is. Én elismerem, hogy a minisztériumoknak is van okuk arra, hogy miért aggályoskodnak. De itt

---

³⁶ Kihúzza: „beható”.

³⁷ Az előterjesztés a megyei mezőgazdasági osztályokhoz telepítette volna a tsz-ek és a termelést befolyásoló tényező tudományos elemzését és az üzemszervezés gyakorlati feladatainak kidolgozását, illetve az állami gazdaságok termelése és munkaszervezése ellenőrzését. Erről a szintről a járásközhöz került volna az operatív és végrehajtási feladatkör, beleértve a gépállomások ellenőrzését és segítését. Az egyénileg dolgozó parasztok problémáit községi szintre telepítette volna a javaslattevő.

alapvetően arról van szó, hogy a minisztériumok szemlélete nem megfelelő. Ha mi a minisztériumokkal együtt arra törekedtünk volna, hogy a helyi tanácsok rendszerét, önállóságát erősítsük, tovább tartanánk. Ez egyáltalán nem érinti a minisztériumok szakirányítását. A kettős irányításhoz hozzátartozik ez. A horizontális irányítás nem rontja le a vezetést. Az, hogy a tanácsoknak helyben több hatáskört adunk, nem jelenti azt, hogy a minisztériumok páholyból nézik a dolgokat és azt hiszik, hogy ezzel nekik kevesebb dolguk van. Meg lehet oldani egyúttal azt is, hogy nő a területi szervek önállósága és a szakirányítás is. Vannak azonban olyan kérdések, amit nem tudnak megoldani a helyi szervek, vannak olyan kérdések, amit a területen lehet megoldani. Ami a területen jelentkezik, azt a területen kell megoldani, de ami országos szinten jelentkezik, azt a minisztériumoknak kell megoldani. Úgy gondolom, ha mindannyian ebből az elvből indulunk ki, akkor egész biztos olyan viszonyt tudunk kialakítani a tanácsok és a minisztériumok között, ami feltétlen pozitív eredményekkel fog jární.

Kádár elvtárs által javasolt lépcsőt helyesnek tartom. Azt gondolom, ha a megyei tanácselnököket megkérdeznénk, hogy a javaslatukért vállalják-e a felelősséget, azt mondanák: igen. Én amellett vagyok, hogy ami vállalatot mi lekérünk, azt jól tudjuk irányítani. Az a kérdés, elhiszik-e ezt nekünk, vagy sem. Amit megkaptunk, vállalatot, jól működnek. Adjunk a tanácsoknak lehetőséget az önálló munkára, mert ha nem, akkor örökösen bizalmatlanok lesznek velük szemben és túlságosan óvatosak. Mikor nagyon nehéz helyzetben a tanácsok kézbe vették a vállalatok irányítását, nem volt különösebb baj. Ha megbízunk a megyei végrehajtó bizottságokban, ők képesek erre a munkára, akkor már csak szemlélet dolga, hogy kevesebb vagy több lesz azoknak a vállalatoknak a száma, amelyeket leadnak.

Az arányok miatt jegyzem csak meg, hogy a vállalatok részére a köztségfejlesztési tervben juttatott összeg 800-850 000 forint és ugyanakkor 15 millió forint bevétele van a vállalatoknak. Le kell szögezni, hogy a helyi tanácsoknak minden módon elő kell segíteni, hogy a vállalatok bevételeiket jól tudják hasznosítani. A köztségfejlesztési hozzájárulást a parasztok pótdónak minősítik. Ha egységes adórendszer lenne, más lenne a pénzügyi helyzet. Ehhez hozzátartozik, hogy hitelt kellene a tanácsoknak biztosítani, pl. a köztségfejlesztési hozzájárulás tervéből. Pl. előfordul, hogy 5 év alatt jön be egy kultúrház felépítésének összege. Azelőtt a községházat mikor építették, a helyi bevételeket használták fel. Ma nem ez van és emiatt sok az anyagpazarlás, stb.

Szó volt a tervezésről. Szögezzük le, hogy érvényt kell szerezni a területi tervezésnek. Sokszor a pénzeszközök szétesnek. Hajdúszoboszlón pl. a vállalat penziót épített és a szaktárcák kb. 20 millió forintot költöttek a derítésre. Ebből az összegből az egész város tatarozását meg lehetett volna oldani. Az egyik helyen a disznóólak közepébe[n] van a kultúrház, s olyan bűdös van, hogy nem lehet használni. Ez Polgár községben van. Ilyen példa rengeteg van. Berettyóújfalun

a kultúrház a falu szélére van építve. A tervezésben nincs meg a kellő összhang. Mikor a bevételek elosztásáról van szó, helyes, ha ezzel egyidőben javaslatot teszünk a központi bevételekre is. Polgár község kapott 500 m villanyfejlesztési hálózatot. A községi tanács megbeszélte és ma már 1000 m villanyhálózat bővítésre van pénzük. A község adta a villanyoszlopot, stb. Ez is mutatja, mit jelent, ha a helyi tanács tudja, mennyiből gazdálkodhat.

Ugyanabból a központi ellátmányból helyileg jobban lehet gazdálkodni. Ezt nagyon sok példával alá tudom támasztani. Mi vállaljuk, hogy ha átadják nekünk a vállalatokat nem lesz semmi baj velük. Érezzük a párt és a kormány felé a felelősséget.

Az igazgatási kérdésekkel kapcsolatban: azzal érvelnek, hogy ugyanazok az emberek döntenek másodfokon, mint első fokon. Persze a testületi döntésnél egy csomó más kérdés is jelentkezik, amiben ha a községi VB elnök dönt, baj van. Szerintem helyes volna, ha a községi tanács döntene, ez növelné a tanácsok önállóságát, s egy csomó apró dolgot végleg elintéznének. Az elvtársak a tanácsulésen nagyon élesen megmondják, ha valamivel nem értenek egyet. Meg kellene határozni azoknak az ügyeknek a körét, amelyekben másodfokon a községi tanács dönthet.

A vállalatok leadásával kapcsolatban: amit mi kértünk meg is tudjuk csinálni. Meg kellene határozni mit értünk a nagy és a legnagyobb reprezentatív vállalat fogalmán. Az előterjesztés nem helyesen van megfogalmazva sok helyen.

Még egy kérdést szeretnék felvetni: a megyei jogú városoknál törekvés van a nagyobb önállóságra. Meg kellene határozni azoknak a jogoknak a körét, hogy mi tartozik a megyei jogú városi tanácshoz és mi tartozik a megyei tanácshoz. E téren sok probléma van.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Arra kérném a Politikai Bizottságot, hogy az elvi–politikai kérdésekben foglaljon állást, mert ez szerintem nemcsak gazdasági, hanem politikai kérdés is. Amikor ma arról van szó, hogy a párt tömegkapcsolatait növelni kell, ebben a politikai helyzetben a tanácsoknak igen jelentős szerepük, feladatuk van. Az anyag előkészítésével sokat foglalkoztunk, ezzel kapcsolatban széles megbeszélések voltak a megyei pártbizottságokkal, s az volt a véleményük, hogy ilyen jellegű döntésre szükség van. Azt, hogy a múltban a centralizáltság ilyen területen is kialakult, úgy értékelték, nem volt helyes. Ezt mutatták a tapasztalatok. A helyi tanácsokat elvonta a kezdeményezéstől s ez rendkívül rosszul hatott a munkára.

Még egy kérdéssel kapcsolatban: a tsz tervezés kérdése. Ez mindig felülről, utasításszerűen volt megoldva, most saját elhatározásból és most a tervek is helyesek, reálisak. Mi most ezt a kérdést ismét tanulmányozzuk. A tanácsokkal kapcsolatos kérdés 4 éve vitatott, erről beszélt Friss elvtárs is.

Javaslom a Politikai Bizottság fogadja el elvileg és a mellékletekben foglalt kérdésekről a Minisztertanács döntsön. Én az ütemet is helyesnek tartom.³⁸ A

³⁸ Az előterjesztés a teljes hatáskör decentralizációt 1958. január 1-jével kívánta végrehajtani.

javasolt üzemek átadása 5,3 milliárdot jelent, ami az össztermelési volumenhez képest néhány %.

Az olajütőkkel kapcsolatban: ismerem jól ezt a problémát. Helyes, hogy az extrahálózáttal rendelkező nagyüzemek gazdasági szempontból a központi szervekhez tartozzanak.

Ma egy kerületi tanácsnak semmi önállósága nincs semmilyen kérdésben. Pl. a saját kerületében lévő temetők felett sem a kerületi tanács rendelkezik. A kerületi tanács nem tudja azt sem elintézni, hogy egy sírhelyet kapjon.

CSETERKI LAJOS elvtárs:

Az előterjesztés alapgondolatával egyetértek. Ezek a gondolatok évek óta érlelődtek meg a tanács[i] funkcionáriusokban. Az életben fejlődtek a tanácsok, jönnek előre s követelik a maguk jogait. Egyetértek azzal, amit Tatár Kiss Lajos elvtárs elmondott. Sárbogárdon voltam a héten, itt rossz helyre telepítették a gépállomást. A tanács más helyre javasolta, de az FM nem ennek megfelelően hajtott végre.

Itt van a bányászalakások kérdése: a kormány elhatározta, hogy felépít 10 000 bányászalakást.³⁹ Móron építünk 238 bányászalakást. Ezen a részen teljesen új városrészt építünk, de nincs víz és nincsenek utak. Az ÉM által tervezett 800 millió helyett 200 millióba kerül a már meglévő bányászalakások felépítése. Nincs meg a bizalom a tanácsok felé. Ez elvtársak egy íróasztal harc.

Van néhány helyiipari igazgatóság, amit meg lehetne szüntetni.

Ha az ember az életet látja, érthetetlen dolgokkal találkozik. Minden megyei útszakaszon 5-6 km-es szakaszt javítottak és akkor elvonulnak a megye egy másik részére. Mondtuk nekik nem értjük, miért így csinálják. Ennek az a következménye, hogy mindig javítják az utat, ahelyett, hogy egybe[n] kijavítanák az egészet. Így minden út rossz és minden utat mindig javítanak. A megyei tanács látja ezt és nincs hatásköre, hogy ezen változtasson.⁴⁰ Miért dobunk ki ennyi milliót?

Ha ezt az intézkedést megvalósítjuk, ez egészséges fejlődést fog eredményezni. Az ellenforradalom utáni állapot is azt bizonyítja, hogy fiatal tanácsaink gyorsabban álltak talpra, mint az országos irányító szervek. A termelékenységet helyileg jobban tudták biztosítani a tanácsi vállalatoknál, hamarabb, mint másutt, mert helyileg sok olyan lehetőség van, amelyet a központi szervek nem tudnak kihasználni. Pl. Székesfehérváron egy kocsmát meg akarnak szüntetni. 8 ellenőr szaladt le a központból ebben az ügyben és a városi tanács mégsem tudja keresztülvinni. A városi tanács jogköre rendkívül szűkre van szabva. Persze ezeknek az intézkedéseknek a megvalósítása során sok közömbösséggel kell megküzdenünk. Ennek a helyzetnek olyan következménye van, hogy ha a községben egy fát kell

³⁹ Az előzményekre l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 235., 292–293.

⁴⁰ Az előterjesztés az ügyi kirendeltségek megszüntetésével egyidejűleg megyénkénti szervezetben tanácsi irányítás alá adná az útfenntartó vállalatokat, illetve a fő közlekedési utak kivételével valamennyi útfenntartási feladatot.

elültetni, azt is az államtól várják. Persze nagyon megnyirbált tanácsi jogkörrel alakítottuk ki ezt a hangulatot.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

A pénzügynek is az a véleménye, hogy a tanácsi vállalatok jobban működnek, mint a többiek.

CSETERKI LAJOS elvtárs:

Véleményem szerint az orvosok kinevezésének a kérdését meg kell nézni. De a rokoni kapcsolatok, amivel érvelnek, ha valamikor volt, akkor most még inkább van a minisztériumokban, nemcsak a helyi tanácsokban. Átmenetileg meg lehetne oldani, hogy a járás tegye a javaslatot, illetve erősítse meg az orvost, vagy pedagógust funkciójában, hogy legyen kontroll.

A tervezéssel kapcsolatban: az országos tervben előírt mennyiségen felül jelent 10%-ot, amit a helyi tanácsok használnak fel. Írjuk elő a tanácsi vállalatoknak, hogy mit és mennyi[t] kell termelni és ebből mennyit kell leadni, s amit ezen felül termel az övé. Ezzel a kapacitást is növeljük és ösztönözzük az embereket is.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A vita megmutatta, hogy a javaslat alapelvei helyesek, s ha a Politikai Bizottság elfogadja az alapelveket, a részletekről a rendeletek egész sorát kell kidolgozni, amit külön-külön kell a szakemberekkel megvitatni. Az a politikai vonal, hogy növelni kell a helyi szervek önállóságát nemcsak gazdasági, hanem politikai kérdés is. Most ez különösen fontos. Mérjük fel a helyzetet – javasolta Friss elvtárs – szerintem erre nincsen szükség. Persze a tanulmányozás mindig hasznos, de mi ezt a kérdést már úgy ismerjük, mint a tenyerünket. 4 hónapig beszélgettünk a legkülönfélébb állami emberekkel, s valósággal birkózómutatványok voltak, amíg 7000 vállalatot leadtak. Mikor összevontunk, kiderült, hogy a vállalatok tömegének fenntartása helytelen, szükségtelen, s a tanácsok összevontak 800 helyen, csökkentették az adminisztratív vezetést. Ez minden szempontból hasznos volt. Mi Babos elvtársékkal is megtárgyaltuk a dolgot. A miniszterek mindig mondják: ők az ország érdekeit féltik. De Babos elvtárs figyelje meg, rosszul védik az ország érdekeit, ha azt hiszik, hogy Budapestről mindent rendbe[n] lehet tartani.

Milyen nagy harc volt a pékségekért. Kecskeméten néhány intézkedéssel rendbe hoztuk. Ebből tanuljanak maguk is Babos elvtárs. Maga képviselje, lépjen fel az olyan szellem ellen, hogy ne ragaszkodjanak a bürokráciához, lépjen fel az ellen, hogy csak az a jó, amit a minisztériumból intéznek központilag. Ne tőrjék az ilyen hangokat. Merészebben kell dolgozni.

Az intézkedés megvalósítása során felmerül egy bizonyos idő után a gazdasági irányító szervek új szerepe. Nemcsak olyan vonatkozásban, hogy csökken az apparátus, hanem valószínűleg a gazdasági vezetésnek új rendszerét kell bevezetni, mikor a Tervhivatal és a minisztériumok is maguk terveznek és végrehajtanak. Közelebb kell hozni a gazdasági vezetést. Most az a helyzet, hogy a minisztérium kiadja a munkát, ha nincs végrehajtva a tervhivatal a felelős. Valami változást

fogunk javasolni. Januárban, amikor elhatároztuk az 50%-os létszámcsökkentést úgy fogalmaztuk meg, hogy a mostani szervezet átmenetieknek tekintjük. Most a kisebb létszámmal nem irányítunk rosszabbul, mint korábban. A szakemberek egy része a szakmába ment, közelebb került az élethez. Ezt tovább akarjuk folytatni Budapesten. A Molotovval folytatott vita⁴¹ hasonlít kicsit ahhoz a vitához, amit mi is kicsiben folytatunk ebben a kérdésben a különféle emberekkel.⁴² Az egyik oldalon a régi szervezet visszahúz, s ugyanakkor alulról, a tömegeknek a csökkentés a kívánsága.

Ez szerintem országos gazdasági érdek, meg kell valósítani. Szerintem így kell a dolgokhoz viszonyulni. Nem kell félni az újtól. A részleteket a Minisztertanács, meg az Elnöki Tanács majd kidolgozza.

A Politikai Bizottság az előterjesztés fő vonalait fogadja el.

KISS KÁROLY elvtárs:

Apró elvtárs által javasolt határozattervezetet fogadjuk el. Állítsunk össze egy bizottságot, amely az előterjesztést átdolgozza a vitában elhangzottak alapján.

3. *Javaslat a BM és szerveinek pártellenőrzésére*

A napirendnél vita nem volt, az előterjesztést kiegészítéssel levették napirendről.

4. *[A] Magyar Nők Országos Tanácsának programja*

KISS KÁROLY elvtárs:

Az anyag már pár héttel ezelőtt itt volt az ülésen.⁴³ Akkor azzal adtuk vissza az elvtársaknak, hogy dolgozzanak még rajta. Szerintem a mostani anyag egészen más, mint a korábbi volt, sokkal jobb.

Egy észrevételem van az anyaggal kapcsolatban, amit nem helyeslek: ez a családi pótlék emelésére vonatkozó javaslat. Mikor mi a családi pótlékot felemeltük, külön adót és törvényt hoztunk létre. Azóta eltöröltük az adót és meghagytuk a pótlékot. Ez olyan javaslat, mint a levegőbe kiáltott szó, nem reális. Most ez a dolog nem megy. Én ezt a kérdést nem venném bele az anyagba csak azért, hogy valamit ígérjenek a nőknek. Erre az elkövetkezendő esztendőben nem kerülhet sor.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ez az anyag valószínűleg nyilvánosságra fog kerülni. Kérem az elvtársakat, hogy a Népfront elé ne vegyék be a SZÖVOSZ-t. Ez nem helyes.

---

⁴¹ Kihúzza: „nagyon”.

⁴² A G. M. Malenkov–L. M. Kaganovics–V. M. Molotov „pártellenes” csoportra utal Apró Antal, amely ellenezte a szovjet köztársaságok jogkörének kibővítését, a helyi tanácsok (szovjetek) szerepének erősítését, és ez szerepet játszott a velük való politikai ellentétek kiéleződésében, illetve eltávolításukban az SZKP vezetéséből. (*Népszabadság*, 1957. július 4.)

⁴³ L. a 4. sz. dokumentumot.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Javasolnám, hogy ezt ne nevezzük programnak, mert ténylegesen nem az. Nem program, inkább programnyilatkozat féle. Címe lehetne kb. a következő: Magyar Nők Országos Tanácsának programnyilatkozata vagy Magyar Nők Országos Tanácsának irányelvei. Ez általában ilyen politikai nyilatkozat féle. Azért sem helyeslem a jelenlegi címét, mert ez inkább politikai irányelveket ad a munkához, mint konkrét programszerű feladatokat. Helyeslem, hogy az elvtársak ezt tárgyalják meg, nem tudom milyen formában gondolják – és ott próbálják konkrét programmá fejleszteni a jelenlegi anyagban elfogadott helyes elvek alapján.

Van néhány megjegyzésem részletkérdésekkel kapcsolatban.

Az elvtársak beszélnek arról, hogy a hibák, amelyek a párt politikájában jelentkeztek, hogyan jelentkeztek a nőmozgalomban. Elmondják az elvtársak, hogy [az] 1953-ban fellendült nőmozgalmat az MNDSZ beolvasztása a Népfrontba megakasztotta.⁴⁴ Szerintem nem ez akasztotta meg, bár lehetséges, hogy ez is hozzájárult, hogy ez nem volt helyes, de semmi esetre sem lehet ilyen kategorikusan kimondani, hogy egyedül ez volt az oka a hibáknak. Talán több más politikai körülmény mellett ez is nehezítette a hibák kijavítását, mert egy helytelen szervezeti intézkedés volt.

Az anyagot a stílus szempontjából nem tartom valami mesterműnek, sokat kell még rajta javítani.

Az anyag 5. oldalán arról van szó, hogy a Magyar Nők Országos Tanácsa – mint a Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség tagszervezete – a magyar nők mozgalmát nemzetközivé szélesíti. Ez így nem helyes. A magyar nőszervezet tagja a nemzetközi nőmozgalomnak, valami ilyen megfogalmazást kellene használni.⁴⁵

Az előterjesztés 6. oldalának második pontjában arról beszélnek, hogy „a nőmozgalom az általános művelődéspolitikai célkitűzéseit kívánja segíteni”. Véleményem szerint nem helyes ilyen kategorikus megfogalmazást használni. Inkább azt tartanám helyesnek, hogy a művelődéspolitikai egy-egy rész kérdését megvitatják, elintéznek dolgokat, stb. A szövegből az ilyen kategorikus megfogalmazásokat hagyjuk ki.

---

⁴⁴ Az MDP Politikai Bizottsága 1956. április 19-én hozott határozatot az MNDSZ-nek a Hazafias Népfrontba történő beolvasztásáról. (MOL M-KS 276. f. 53. cs. 281. ő. e.) Erről az előterjesztés a következőképpen ír: „Az elmúlt tizenkét év során a nőmozgalom formái többször változtak. Munkája hol fellendült, hol visszaesett és nem volt mentes az MDP politikájában előforduló bizonyos hibáktól sem. Ezek a hibák az ötvenes évek elején csökkentették a nők aktivitását, sokan eltávolodtak a mozgalmától. 1953. júniusa után az MNDSZ igyekezett kijavítani az elkövetett hibákat. Újra fellendült a munka. Ezt a lendületet azonban megakasztotta az MNDSZ beolvasztása a Hazafias Népfrontba. Az új szervezeti formában pedig a néhány hónap múlva kirobbant ellenforradalom miatt nem bontakozhatott ki.” L. még erről *Krónika 1956*. Főszerkesztő: Izsák Lajos. Kossuth Kiadó, Bp., 2006. 49.

⁴⁵ A publikált programban a következő megfogalmazás szerepelt: „A magyar demokratikus nőmozgalom a nők nemzetközi mozgalmának szerves része. [...] A Magyar Nők Országos Tanácsa a Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség tagszervezete, végrehajtja annak határozatait hazánk viszonyainak megfelelően. Így a magyar nőmozgalom munkája a nemzetközi demokratikus női összefogás egyik láncszemévé válik.”

A családi pótlékot ne vegyük be az anyagba.

Az anyag 9. oldalának 5. pontjában arról beszélnek, hogy a nőtanácsok segítenek a közigazgatási szerveknek a családban élő, de egészségileg vagy erkölcsileg veszélyeztetett gyermekek felkutatásában és elhelyezésében.⁴⁶ Ez érthetőbben kellene megfogalmazni, mert pl. mit jelent a felkutatás, hol élnek a gyerekek jelenleg stb.

Az anyag végén szó van arról, hogy a nőmozgalom milyen kapcsolatot tart fenn a különböző társadalmi- és tömegszervezetekkel. Véleményem szerint a különböző szervezetekben folyó nőmunka egységes része a nőmozgalomnak. Itt a szakszervezetekben, a Népfrontban, az Országos Béketanácsban folyó nőmunkára gondolok. Ez az egységes nőmozgalom része, azonos célkitűzéseivel és azonos program alapján. Ez a megfogalmazás nem helyes.⁴⁷ Világos, hogy azok, akik a szakszervezeti mozgalomban, a béketanácsban, vagy máshol dolgoznak, s más feladatokat is megoldanak, ezekben a demokratikus szervezetekben folyó nőmozgalom nem teljesen azonos program alapján dolgozik, csak a fő kérdésekben azonos. A szakszervezeti nőmunkának pl. megvan a maga jellege. Nem helyeslem, hogy ezekben a szervezetekben folyó nőmunkát is a Magyar Nők Országos Tanácsa irányítsa. Itt kettős irányításnak kell lennie. Pl. a szakszervezeteken belül folyó nőmunkát egyrészt irányítani kell a SZOT-nak, másrészt a Magyar Nők Országos Tanácsának. Véleményem szerint a tömegszervezetekben folyó nőmunkát ilyen kettős irányítás alá kell helyezni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Az anyagból néhány dolgot javasolok kihagyni, az elvtársaknak odaadom az anyagomat, amelyben ez fel van tüntetve.

Az anyag első oldalán szó van arról, hogy a két világháború között a kommunista nők és a haladó magyar asszonyok áldozatot és üldöztetést vállalva küzdöttek a nők jogaiért, a gyermekekért, a békéért. A Horthy-fasizmus éveiben ez a mozgalom nem ölthetett nagyobb méreteket. A felszabadulás tette lehetővé,

⁴⁶ Az előterjesztés 5. pontja így szól: „A nőmozgalom támogatja a gyermekvédelem hálózatának kiépítését és az ehhez szükséges intézmények létrehozását. *Magáénak tekinti a Gyermekváros felépítésének ügyét.* [Kiemelések az eredetiben.] A nőtanácsok védnökséget vállalnak az állami gyermekgondozó intézmények felett és az ott élő gyermekeket igyekeznek megismertetni a családi otthon melegével.

A nőtanácsok segítenek a közigazgatási szerveknek a családban élő, de egészségileg vagy erkölcsileg veszélyeztetett gyermekek felkutatásában és elhelyezésében. Olyan közvéleményt kell teremteni, amely egyetlen gyermeket sem enged elkallódní. Ezért sikraszáll a nemzetközi fórumokon is a meggondolatlanul megszökött és most hazájuktól távol sínylődő magyar gyermekek hazahozataláért.”

⁴⁷ A helytelenített rész így hangzott: „Az egységes magyar nőmozgalom annak érdekében, hogy valóban a társadalom legkülönbözőbb rétegeinek asszonyait mozgósítsa, *szorosan együttműködik a különböző társadalmi szervekkel,* [kiemelés az eredetiben] mint a Szakszervezetek Országos Tanácsa, a SZÖVOSZ, a Hazafias Népfront, az Országos Béketanács, a KISZ, az Úttörő Szövetség, a Termelőszövetkezeti Tanács, a Magyar Vöröskereszt és más szervezetek. Az ezeknek keretében folyó nőmunka az egységes nőmozgalom része, azonos célkitűzésekkel és azonos program alapján, a Magyar Nők Országos Tanácsa irányításával történik.”

hogy hazánkban is kibontakozzék a nagy tömegeket megmozgató demokratikus nőmozgalom. Ezt az egész részt pontosabban kellene megfogalmazni. Ki kellene domborítani, hogy a munkásmozgalmon belül a nőmozgalom milyen méreteket öltött a Horthy-fasizmus éveit alatt.

Feltétlen kell valamit mondani az anyagban a term[elő]szövetkezeteken belül folyó nőkérdésről.

Többet kellene foglalkozni az MNDSZ tevékenységének pozitív oldalaival, és ezeket felhasználni a további munkában.

A 3. oldalon az elvtársak nagyon kerülnek a magyar nőmozgalom megjelölését. Milyen jellegű? Demokratikus, szocialista? Ezt meg kell mondani. Véleményem szerint demokratikus nőmozgalom.

Gyenge a javaslat utolsó, szervezeti része. Szerintem vagy ne írjunk semmit, vagy dolgozzuk ki ezt a kérdést. Meg kellene mondani, hogy vannak üzemi, területi stb. szervezetek, nőbizottságok, nőtanácsok stb.

Az egységes irányítás kérdését úgy fogalmaznám meg, hogy a Magyar Nők Országos Tanácsának irányításával, illetve közreműködésével történik.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

A 7. oldal 4. pontját⁴⁸ világosabban kell megfogalmazni. A gondolat helyes, de a mondat nagyon bonyolult és hosszadalmas.

Szerintem sok érv szól amellett, hogy ennek az elvi politikai nyilatkozatnak alapján esetleg szükség volna egy nőszövetséget létrehozni. Bár ez a kérdés nincsen napirenden, de gondolom, e kérdés kapcsán ezt is fel lehet vetni. Véleményem szerint bár ez egy jó dokumentum, de túlságosan nagy reményeket ehhez fűzni nem lehet, mert ezt már 1953-tól 1956-ig kipróbáltuk és hiába, a női aktíva nagy része előtt ez a forma nem vált eléggé népszerűvé. Az MNDSZ káderei és a többi aktivisták különböző rétegekből tevődnek össze, és így a nőmozgalom ilyen laza formában nem egészen megoldható. Emlékszem azokra a tapasztalatokra, amit külföldről hazahoztak. A Szovjetunióban ilyenfajta mozgalom van, amit én

⁴⁸ A 4. pont a következőket tartalmazta: „A Magyar Nők Országos Tanácsa egyik legfontosabb feladatának tekinti, hogy a társadalmi átalakulás elkerülhetetlen konfliktusai között a gyermek harmonikus fejlődését, a családi élet nyugalmát és a család összhangját, új életünk szokásainak és erkölcsének kialakulását segítse. [Kiemelés az eredetiben.]

Az ellenforradalom súlyos eseményei után megmozdult a társadalom lelkiismerete és megnövekedett felelősségérzete a gyermek és az ifjúság iránt. Feladatunk, hogy ezt a felelősségérzetet még tovább segítsük, segítséget adjunk az anyáknak, a pedagógusoknak, az ifjúsági szervezeteknek nevelési problémáik megoldásában.

A nőmozgalom hangsúlyozza a családi élet jelentőségét a nevelésben. Segíti a dolgozó anyát, hogy a gyermekkel eltöltött időt a nevelés érdekében a legcélszerűbben használja fel és támogatja a sokgyermekes anyákat abban, hogy otthon maradhassanak gyermekeik mellett. Ezért javasolja a családi pótlék megfelelő emelését, amint ezt a népgazdaság helyzete megengedi. A nőtanácsok társadalmi munkával segítik az iskolai, óvodai, bölcsődei hálózat további fejlesztését és segíti ezek nevelő munkájának megjavítását.

A nevelés sikerének alapvető feltétele a családi és iskolai, illetve óvodai nevelés összehangolása. [Kiemelés az eredetiben.] Ez nem történhet másképp, mintha mindkét nevelő, iskola és család – még ha különböző világnézeti alapon állnak is – megkeresik a közös eszmei, erkölcsi normákat és következetesen alkalmazzák azokat. Az iskolai és családi nevelés összhangjának megteremtése a már hagyományokkal rendelkező *Szülői Munkaközösségek feladata.*”

elmondtam, de még ott is a nyugati részeken, Észtországbán, Litvániában, Nyugat-Ukrajnában nagyon hosszú ideig volt és van is még ma szervezett nőmozgalom. Szerintem helyes az anyag elindulásképpen, de már az indulásnál helyes, ha a PTO a mozgalom vezetőinek figyelmét felhívja, hogy nem haszontalan munkájuk eredményét ebből a szempontból elemezni, hogy esetleg ilyen változtatásra, kezdeményezésre lenne szükség.

KISS KÁROLY elvtárs:

A Politikai Bizottság az előterjesztést elfogadja. Kérjük az elvtársakat, a vita alapján dolgozzák át az anyagot, de ne hozzák ismét ide vissza.

7. Jelentés egyes állampolgárokat ért munkajogi és vagyoni hátrányok kérdéseiről

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Március végén a Minisztertanács előtt szerepelt ez a kérdés és nem hivatalos határozat született, hogy készítsünk egy javaslatot ennek a kérdésnek rendezésére. Két hónapig készítettük az anyagot, megtárgyaltuk az összes szakemberekkel és azt javaslom, hogy a Politikai Bizottság elvileg fogadja el, és majd a Minisztertanács hoz konkrét rendelkezést erről. Szeretném, ha több ezer apró ügy visszakerülne az üzemi igazgatókhoz, akik ismerik őket és az igazgatókkal együtt a jogos, vagy jogtalan kéréseket el tudják bírálni. Az intézkedések olyan állampolgárokat is érintettek, mint pl. kéményseprőktől, kertészekről elvették az üzemetek, államosították, s olyan helyzetbe kerültek ezek az emberek, hogy semmijük sem maradt. A KGM 300 000 forintot fizetett ki ilyen célra. Ez sok, ez 100 000 forint régi vagyon visszajuttatását jelentette. Az ellenforradalom után egy légió megszállta az igazgatóságot, engedték a nyomásnak és a KGM kifizette az összeget. Vagy pl. a SZEFU-nak visszaadtak olyan teherautókat, amit nem szabad lett volna.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az előterjesztés I. pontja teljes egészében helyes.⁴⁹ A III. pontot egy pontnak lehet kezelni.⁵⁰

Kellene egy bevezető rész az anyagban, amit az emberek olvasni fognak. Én olyasmire gondolok, hogy mondjuk meg, hogy jelentkeztek jogos igények,

---

⁴⁹ Az előterjesztés I. pontja azt indítványozta, hogy 1949. január 1. és 1955. december 31. közötti jogtalan munkaviszony-megszüntetés miatt ne lehessen kártérítési igényt érvényesíteni, de az illetékes miniszter a szakszervezet véleményének meghallgatása után méltányosságból maximum hat havi átlagkeresetnek megfelelő segítyt adhat. Új munkaviszony létesítése esetén az fent említett időszakban jogtalanul elbocsátott személyek a hasonló feltételekkel rendelkezőkkel szemben előnyt élveztek. Az előterjesztés jóvátételként a munkaviszony folyamatosságának helyreállítását és a nyugdíj vonatkozásában előforduló esetleges hátrányok orvoslását javasolta. Sem segítyt, sem jóvátételt nem kaphatott viszont az a személy, aki „ellenforradalom alatti magatartása miatt arra érdemtelen”.

⁵⁰ Az előterjesztés III. pontja négy alpontból állt, és az üzemi berendezések és felszerelések igénybevétele miatt előterjesztett panaszok rendezésével foglalkozott oly módon, hogy alapelvként az igénybevételeből eredő igények elutasítását javasolta.

bizonyos dolgokat rendbe hoztak, megint más esetekben objektív okok miatt lehetetlenség volt a hibát helyrehozni, voltak olyan esetek is, ahol visszaéltek a rendelkezésekkel. Ezután lehetne megmondani azt, ami az I. pont alatt szerepel. Véleményem szerint a II. pont értelemszerűen benne van az I. pontban.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Véleményem szerint a 3. oldal 2. bekezdésében szereplőket nem lehet határidőhöz kötni.⁵¹

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem is jó ez így. Mi az, hogy valótlan káderadat?⁵² Minden káderanyag valótlan, egészen pontosan a valóságot nem tudja visszaadni egyik sem. Éveken keresztül volt egy mechanikus szemlélet ezen a téren. Dátum nélkül legyen benne, s valamit kellene mondani arról is, hogy ezt miért csináljuk.

Különfélék

Javaslat a Központi Előadói Iroda létrehozására

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Létre kellene hozni nálunk egy Központi Előadói Irodát három taggal, mondjuk szeptember végén. Felelős emberekből álljon, akik el tudják intézni a beosztást, hogy hova menjenek a Politikai Bizottság tagjai, s ne ad hoc-szerűen. Ez így nem helyes. Szükség van egy Központi Előadói Irodára, mely a KB és PB tagokat is beosztja, de mást nem. Legyen a vezetője Szirmai István elvtárs, tagja Sándor József elvtárs és az az elvtárs, aki korábban is ezzel foglalkozott. Előfordulhat, hogy valakit megkérdeznek, hogy melyik vidékre akar utazni, s akkor ehhez a csoporthoz fordul, aki beosztja őt. Így legalább lesz valamilyen rend ezen a téren. Ugyanezen az Irodán gondoskodjanak arról, hogy a PB tagokról ne húzzanak le több bőrt, mint amennyi van rajtuk. Az Irodának joga volna legalább is a „társadalmi” munkát rendesen csinálni, hogy ne csak bizonyos elvtársak körében mozogjanak, és ne csak azokat küldjék, akik éppen kéznél vannak, hanem mindenkit osszanak be. Hozzon létre mozgalmi naptárt a KB és a PB tagjai részére. Lehessen az Irodán keresztül vállalni és kérni is kiküldetést. Kötelezni kell az Irodát, hogy egy PB tagot egy hónapban csak egy vasárnap osszanak be. Ez is segít, hogy több pihenőnapunk legyen. Aki vasárnapra be van osztva a PB tagok közül, az a hét egy más napján vegye ki a szabadságát. Ha valaki 3 hétig minden vasárnap el volt foglalva, az menjen el három napra pihenni. Másképp nem fogjuk bírni.

Az Iroda létrehozását tudatni kell a pártszervezetekkel, hogy az irodán kívül nem kérhetnek fel senkit előadások, gyűlések tartására. A KB-tagok kívánságait

---

⁵¹ Az említett bekezdés a következőket tartalmazta: „A bírói út kizárása az 1949. január 1-től az 1956. évi december hó 31-ig terjedő időszakban adott valótlan tartalmú kádervéleményekre alapított ígényekre nézve történnék.”

⁵² Ez az előterjesztésben a következőképpen szerepel: „Bizonyos esetekben előfordult, hogy az egyébként törvényesen elbocsátott dolgozók elhelyezkedését vagy elhelyezkedésük után új munkahelyükön való megmaradását a róluk adott valótlan tartalmú kádervélemény hiúsította meg.”

figyelembe kell venni. Szélesíteni kell az előadásokat tartó elvtársak körét a KB-tagok közül. Ezzel is elősegítenénk, hogy a Központi Bizottság ma még nem eléggé ismert tagjait a tömegek megismerjék, és el kell érni, hogy a pártlapban ne csak a PB és Titkárság tagjairól emlékezzenek meg egyes rendezvényeken való részvételnél, hanem az ott lévő KB-tagokat is név szerint sorolják fel. Így nem lesz olyan pszichózis, hogy mindig 3-4 emberről írnak. Ha lesz Iroda, ezt velük meg tudjuk beszélni.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

MOL M-KS 288.f. 5. cs. 42. ő. e. Géppel írt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített.

Melléklet

Szigorúan bizalmas!
11. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 11/1.

A Politikai Bizottság 1957. szeptember 3-i határozata a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének rendezésével kapcsolatban

A Politikai Bizottság megvitatta a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének jelenlegi helyzetét és megállapította, hogy a tanácsi munka megjavítása, az állami élet demokratizmusának fejlesztése, a tanácsok és a tömegek kapcsolatának megszilárdítása érdekében a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörét tovább kell növelni. A Politikai Bizottság javasolja a Kormánynak, hogy a tanácsok igazgatási és gazdasági hatáskörének növeléséhez szükséges intézkedéseket tegye meg – az alábbi néhány alapvető politikai szempont figyelembevételével:

A rendezés célja, hogy további lépéseket tegyünk a tanácsi szervek önállóságának és felelősségének további növelése érdekében oly módon, hogy ugyanakkor a központi állami vezetés, irányítás, ellenőrzés erősödjék, a bürokrácia csökkenjék. Ezt úgy kell végrehajtani, hogy az állam számára jövedelmező, gazdaságos legyen.

A rendezés eredményeként az állami igazgatási apparátus költségeinek és létszámának csökkennie kell. A tanácsi hatáskörbe kerülő vállalatok műszaki és adminisztratív személyzetét vegyék át a stabilitás, a termelés és vezetés színvonalának biztosítása érdekében. El kell érni, hogy a lakosság ellátásában visszaesés ne következzen be.

A hatáskör rendezése következtében csökkennek a központi állami bevételek, és ennél nagyobb mértékben csökken a helyi szervek állami támogatása, ezzel párhuzamosan emelkednek a tanácsok bevételei. A tanácsok a megnövekedett anyagi eszközökből többet juttassanak a járások és községek fejlesztésére. A központi állami bevételek csökkenésének mértékéről pontos kimutatást kell készíteni.

Gondoskodni kell ezzel kapcsolatban arról, hogy a pénzgazdálkodás bizonyos fokú decentralizálása kísérje a termelést irányító hatáskörök leadását.

A tanácsi apparátus dolgozói figyelmét fel kell hívni, milyen feladatokat jelent részükre az átszervezés. A tanácsi apparátus egyes osztályait (ipari, kereskedelmi stb.) meg kell erősíteni szakmailag képzett, megbízható elvtársakkal.

A rendezést két lépcsőben kell végrehajtani.

Pontosan ki kell dolgozni, hogy a helyi tanácsok milyen hatósági jogkörrel rendelkezzenek a központi állami intézmények helyi vállalatai felett.

11.
**Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. szeptember 12-i
ülésének jegyzőkönyve**

Szigorúan bizalmas
Készült 7 pld-ban. F. M.

Jegyzőkönyv
a Politikai Bizottság 1957. szeptember 12-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Kádár János, Kiss Károly, Komócsin Zoltán, Münnich Ferenc, Nemes Dezső, Somogyi Miklós és Friss István elvtársak

Napirend:

1. Irányelvek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére

Előadó: Révai József elvtárs

Meghívottak: Orbán László, Kálmán Endre és Szirmai István elvtársak

2. Személyi javaslatok

3. Külömfélék

1. Irányelvek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére

Előadó: Révai József elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Kiss Károly, Friss István, Münnich Ferenc, Szirmai István, Orbán László, Kádár János és Nemes Dezső elvtársak

A Politikai Bizottság az irányelveket alapjában helyesnek tartja. Az irányelveket néhány gondolattal ki kell egészíteni:

- 1.) Az anyag fordítson nagyobb figyelmet arra, mit jelent a magyar népi harc számára az Októberi Szocialista Forradalom.
- 2.) Propagandamunkánkban, így az irányelvekben is elméletileg megalapozott választ kell adni azokban a kérdésekben, amelyekben az ellenforradalmi ideológia átmeneti sikereket ért el:
  - a.) nemzeti függetlenség,
  - b.) rendszerünk igazi demokratizmusa a burzsoá demokráciával szemben,
  - c.) szociális demagógiával szemben az életszínvonal emelkedése és a létbizonytalanság megszűnése hazánkban.

3.) Az anyagban nagyobb súllyal szerepeljen az internacionalizmus és a szocialista tábor egységének kérdése.

4.) A Politikai Bizottság nem tartja helyesnek Sztálin elvtárs hibáinak ilyen módon való értékelését.¹ Meg kell mutatni a szocializmus építésének küzdelmes útját, és Sztálin elvtárs tevékenységét ebben az összefüggésben kell kifejtetni.

5.) Az anyagban a szovjet vonatkozású részt le kell rövidíteni.

6.) Jobban ki kell fejteni a szovjet nép hősiesség helytállását, történelmi érdemeit, áldozatvállalását, különösen a II. világháború idején.

7.) Az irányelvekben a magyar résznél javítani kell az arányokon. A felszabadulást követő esztendőkről többet kell írni és kevesebbet a felszabadulás előtti időszakról.

Az irányelveket a Népszabadság 1957. szeptember 22-i számának mellékleteként a társadalmi bizottság nevében kell nyilvánosságra hozni.²

A társadalmi bizottság vitája alapján a végleges szöveget Révai József, Orbán László, Kálmán Endre, Nemes Dezső és Szakasits Árpád elvtársak készítsék el.

A Politikai Bizottság felhívja a sajtó szerkesztőinek figyelmét arra, hogy az Októberi Szocialista Forradalom jelentőségével ne sablonosan és zsúfoltan, hanem megfelelő ütemben és mértékben, az egyszerű embereket érdeklő módon foglalkozzanak.

---

¹ Az előterjesztésben ezzel kapcsolatban a következő szerepelt: „Sztálin elvtárs kiváló marxista volt, de egyben gyarló ember is, hibákkal és fogyatékoságokkal. E hibák és fogyatékoságok különösen életének utolsó éveiben jelentkeztek. Döntő hibája az volt, hogy eltűrte és kifejlesztette a személyi kultusz egész rendszerét, amiből következett, hogy az ő vezetésének idején mélyrehatóan megsértették a pártélet lenini normáit, a párton belüli és a proletárdemokrácia szabályait. A személyi kultusz elburjánzása arra vezetett, hogy a Szovjetunió életében, a párt- és az államvezetés módszereiben kollektivitás helyett az egyéni diktatúra vonásai jelentkeztek és terjedtek el, a párttagság és a tömegek kezdeményezése, aktivitása csorbát szenvedett, megsértették a szovjetállam törvényességét stb. Mint ismeretes, a Sztálin személyi kultuszából eredő hibák mélyrehatóan éreztették hatásukat a nemzetközi forradalmi munkásmozgalomban is, aminek nem utolsó sorban mi, magyarok voltunk a tanúi.”

² Irányelvek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója megünneplésére Magyarországon. *Népszabadság*, 1957. szeptember 22.; A szovjet nagykövetség első titkára, Sz. Sz. Szatucsin által 1957. november 30-án készített feljegyzés a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója magyarországi megünnepléséről külön kitért az irányelvekre is. A szovjet diplomata szerint a dokumentum számos pontatlan megfogalmazást és hibás értékelést tartalmazott, többek között a Szovjetunió népgazdasága 40 éves fejlődésének jellemzését, valamint a Magyarország és Szovjet-Oroszország kapcsolatait illetően 1919-es proletárdiktatúra idején, Sztálin személyi kultuszáról és az 1956-os magyar „ellenforradalmi lázadásról”. (AVP RF f. 77. op. 37 papka 52. gy. 32.)

2. Személyi javaslatok

PTO javaslatai

A Politikai Bizottság elfogadja:

Laszli Pál elvtársat a Békés megyei pártbizottság másodtitkárának,

Hevesi János elvtársat a Somogy megyei pártbizottság másodtitkárának, Csáki István elvtársat a Szolnok megyei pártbizottság másodtitkárának,

Putics József elvtársat a Bács megyei pártbizottság másodtitkárának.

3. Különfélék

a.) Jelentés a MHS szervezési munkájáról

Admin[isztratív] Oszt[ály] javaslata

A Politikai Bizottság a jelentést tudomásul veszi.

Módosítja korábbi határozatát, ennek értelmében az MHS Országos Elnöksége 1958. február 1-ig terjesztheti be javaslatát a végleges országos elnökségre, az alapszabály- és program tervezetre, valamint az országos konferenciára vonatkozólag.³

b.) Javaslat a Gazdasági Bizottság összetételére

Államgazd[asági] Oszt[ály] javaslata

A Politikai Bizottság egyetért Friss István elvtárs felmentésével a Gazdasági Bizottság titkári funkciója alól. A Gazdasági Bizottság munkájának összehangolására elégséges adminisztratív titkár kijelölése. Friss elvtárs a Gazdasági Bizottság tagjaként dolgozzék és erősítsék meg a Gazdasági Bizottság apparátusát 2-3 jó szakemberrel.⁴

c.) Javaslat az egyházi naptárak kiadásával kapcsolatban

³ Az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága 1957. május 28-i ülésén a honvédelmi és technikai sportok megszervezésével és irányításával kapcsolatos kérdéseket tárgyaló napirend keretében foglalkozott a Magyar Honvédelmi Sportszövetség létrehozásával. Akkor az országos elnökségre vonatkozó javaslatok beterjesztésére az IIB július 1-jéig, az országos konferenciával kapcsolatos előterjesztés benyújtására szeptember 1-ig adott lehetőséget. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 58–59.)

⁴ Az IIB 1957. május 28-án határozott úgy, hogy a GB titkára Friss István legyen, de ugyanakkor azt is szükségesnek tartotta, hogy a gazdasági élet hatékony pártellenőrzésének megvalósítása érdekében a Gazdasági Bizottság titkára és a párt Államgazdasági Osztály vezetője ne ugyanaz a személy legyen. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 60–61.) Friss István erre a határozatra hivatkozva javasolta, hogy hagyják ki a Gazdasági Bizottságból. A kormány 1957. október 3-i ülésén a 3445/1957. (X. 4.) sz. kormányhatározatával döntött Friss István titkári felmentéséről, valamint Fock Jenő, Nágai Lajos és Rónai Sándor tagság alól történő felmentéséről. Ezzel egyidejűleg nevezték ki Csörgő Jánost, Friss Istvánt, Vincze Jenőt és Magyarai Andrászt taggá. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 348.)

Művelődési Minisztérium és Egyházügyi Hivatal javaslata

A Politikai Bizottság a naptárak kiadásával egyetért.⁵ Felhívja az illetékes szervek figyelmét, hogy az egyházi naptárakat csak a Népszabadság naptárának kiadása után 3 héttel lehet megjelentetni.

d.) Kiss elvtárs szóbeli előterjesztése alapján

A Politikai Bizottság elvben egyetért azzal, hogy a Bőripari Munkások Szakszervezete 80. esztendő fennállása alkalmából:

Liebe István,

Székely Ernő és

Sz. Nagy István elvtársakat a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel tüntessék ki.

Felhívja a Párt- és Tömegszervezetek Osztályának figyelmét, hogy más szakszervezetekkel összefüggésben vizsgálják meg a régi, érdemes szakszervezeti harcosok kitüntetését is.

e.) PB tagok szabadsága

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy

Kiss Károly elvtárs szeptember 17-től,

Nemes Dezső elvtárs szeptember 19-től,

Biszku Béla elvtárs október 5-től szabadságra menjenek.

f.) Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság kötelezi Altomáré István⁶ elvtársat, hogy a Kútvölgyi úti Állami Kórházban lévő 2480 Ft gyógyszeradósságát 10 hónap alatt fizesse ki. Ellenkező esetben értesíteni kell az Országos Nyugdíjintézetet, hogy fenti összeget 10 hónap alatt vonják le fizetéséből.

g.) Kádár János elvtárs szóbeli előterjesztése alapján

---

⁵ A Művelődési Minisztérium előterjesztésében egyházi naptárak és a nemzeti szövetségek kalendáriumának kiadására vonatkozó javaslatok szerepeltek. A dokumentum készítői az Egyházügyi Hivatal javaslata alapján az előző évihez hasonló példányban és terjedelemben javasolták kiadni az egyházi naptárak: a katolikus egyház „Új Ember” naptárát 200 000, a református naptárát 40 000, még az evangélikus egyház naptárát 15 000 példányban. A nemzeti szövetségek közül a szlovák, a délszláv, a román, valamint a Németek Demokratikus Szövetsége nyújtott be kérelmet kalendárium kiadására.

⁶ Helyesen: Altomáré Iván.

A Politikai Bizottság súlyos politikai hibának tartja a mongol elvtársak tiszteletére szervezett nagygyűlés sikertelenségét és megbízza a Budapesti Pártbizottságot, adjon írásbeli jelentést a következő Titkárság ülésére.⁷

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

---

⁷ Erre a Titkárság 1957. szeptember 20-i ülésén került sor. A jelentésről szóló vitát és a hozott határozatot l. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 167–168. és 188–190.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. szept[ember] 12-i üléséről

1. Irányelvek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójának megünneplésére

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Kissé el vagyunk késve az anyaggal. Ennek oka, hogy egyrészt sokáig beteg voltam, s nem tudtam megcsinálni az anyagot. Ezeket az irányelveket tárgyalta már a Szerkesztő Bizottság, melyet a társadalmi bizottság küldött ki, s ott egy csomó változtatási javaslat hangzott el, ezeket végigvezettük az anyagon. Javasolták, hogy rövidítsék az anyagot, ezt is végrehajtottuk.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Az anyag 8 oldallal lett rövidebb.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Nem minden rövidítéssel értek egyet. Az anyaghoz több megjegyzésem nincs.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az anyagot jónak tartom. Az anyag politikai vonalával és azt, ahogy aktualizálja az évfordulót, nemcsak 40 év áttekintéséről ad képet, hanem a magyarországi ellenforradalom során elkövetett hibákkal kapcsolatban és helyes kérdéseket vet fel. Ez vezérfonal lesz az e kérdéstről írandó cikkekhez, beszédekhez. Az anyagban lévő számos hasznos gondolatot külön cikkekben is meg lehet írni. Nem tudom, hogy a Népszabadságnak van-e tematikai terve, hogy hogyan fogja feldolgozni az újságban az irányelveket. Az anyag az előadók számára is igen hasznos lesz.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Elmegy sillabusznak?

APRÓ ANTAL elvtárs:

Elmegy. Az előadók egy-egy témát a maguk képessége, gyakorlata szerint fognak kifejteni, s mi úgy sem arra szántuk ezt az anyagot, hogy mindenki olvassa. Ezt az anyagot aktualizálni kell a gyárakban, üzemekben helyi vonatkozású dolgokkal, de a központi ünnepeken ennek a vonalnak megfelelően kell beszélni.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

A német tézisek két és félszer nagyobbak ennél.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az alaposság nem mindig a hosszúságban mutatkozik. Nekünk a saját portánkon lévő helyzetből kell kiindulni. Én javaslom az anyagot elfogadni. Javaslom, egyes témákat Nemes elvtársék cikkekben hasznosítsanak. A Népszabadságban adjunk bevezetőt az ünnepegekhez, és hétről-hétre foglalkozzunk az októberi forradalommal, ne csak azon a héten, amikor az évfordulót ünnepeljük.

KISS KÁROLY elvtárs:

Áttanulmányozva az anyagot nem tartom hosszúnak, jónak tartom az anyagot és szépen van megírva.

Néhány megjegyzésem lenne a részletekhez, amit véleményem szerint jó volna

figyelembe venni. Az irányelvek 10. oldalán Sztálin elvtárs hibáiról van szó. Véleményem szerint itt jó volna az elméleti, politikai hibákról is beszélni, vagy legalább megemlíteni ezeket. Gondolok itt pl. Sztálin olyan hibás elméleti tételére, mint az osztályharc éleződésére vonatkozó kérdés stb. A szovjet irodalomban és másutt gyakran találkozok az ember ezekkel a kérdésekkel. Az anyag 17. oldalán a 7. sorban szó van arról, hogy a kommunista pártok ma már lényegében visszaverték a Sztálin hibáinak bírálatával járó imperialista támadó hadjáratot, s nem gyengültek, hanem kijavítva a hibákat, megszilárdultak. Véleményem szerint ez így nem helyes, mert ez a megállapítás, hogy „megszilárdultak” előlegezve van. A kommunista pártok szerintem állandóan szilárdulnak, de nem lehet azt mondani, hogy megszilárdultak. Ezt ilyen értelemben gondolom kijavítani.⁸

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van egy közép-keleti párt is, a magyar, amelyik szilárdul.

KISS KÁROLY elvtárs:

A 22. oldalon a 2. bekezdésben szó van arról, hogy nemcsak tanultunk a Szovjetunió nemzetközileg érvényes tapasztalataiból, hanem gyakran szolgálilag másoltunk olyan szovjet tapasztalatokat és módszereket, amelyek nem voltak nemzetközileg érvényesek, sőt sokszor a Szovjetunióban elkövetett hibákat, pl. a törvényesség megsértését is lemásoltuk. Ezt így nem helyeslem. Ezt talán úgy fogalmaznám meg, hogy a szovjet módszerek lemásolásában odáig mentünk, hogy sokszor helytelen példákat követve, mi is súlyosan megsértettük a törvényességet.⁹

Helyesnek tartom, hogy az anyag brosúrában ki legyen adva, hogy a pártfunkcionáriusoknak, párttagoknak és a sajtó munkatársainak irányelveket adjon.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Helyes lenne, ha a Népszabadság az irányelveket teljes terjedelmében leközzölné.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Egyetértek a tézisekkel. Egy-két kisebb észrevételem van.

Az anyag 8. oldalán a mezőgazdaság és az ipar fejlődése közötti aránytalanságok kijavításával kapcsolatban azt mondja, hogy különösen a párt XX. kongresszusa óta hatalmas küzdelmet folytatnak a Szovjetunióban, hogy megszüntessék a

⁸ A publikált szövegben ezt a következőképpen fogalmazták meg: „Az imperialista támadó hadjáratot, amely ki akarta használni a XX. kongresszuson elhangzott bírálatot, a kommunista pártok ma már lényegében visszaverték, s nem gyengülnek, hanem kijavítva a hibákat, megszilárdulnak.”

⁹ Az eredeti szöveg a következő volt: „Lényegében nem változtat eredményeinken az, hogy ennek a nagy munkának a folyamán súlyos hibákat is követtünk el. Nem csak tanultunk a Szovjetunió nemzetközileg érvényes tapasztalataiból, hanem gyakran szolgálisan másoltunk olyan szovjet tapasztalatokat és módszereket, amelyek nem voltak nemzetközileg érvényesek, sőt sokszor a Szovjetunióban elkövetett hibákat, például a törvényesség megsértését is lemásoltuk.” Az irányelvekben ehelyett a következő szöveg szerepel: „Lényegében nem változtat eredményeinken az sem, hogy ennek a nagy munkának a folyamán súlyos hibákat is követtünk el. Egyik legnagyobb hiba az volt, hogy a szocializmus gazdasági építése közben és vele párhuzamosan egy ideig nem fordítottunk kellő gondot a dolgozók életszínvonalának állandó emelésére is.”

mezőgazdaság elmaradottságát. Ez így nem helyes. Lényegében 1953-ban a szeptemberi plénumon már megkezdték a harcot a mezőgazdaság elmaradásával szemben. Ugyanez oldalon szó van arról, hogy 35,5 millió hektár szűzföldet szántottak fel. E szám nem pontos, ezt is ki kell javítani. Ezen a téren a XX. kongresszus nem hozott valami újat.¹⁰

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Nem arról van szó, hogy mikor kezdték.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Ami zárójelben van, azt ki kell hagyni.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Szó van arról az anyagban, hogy a hús, vaj és tejtermelésben a legközelebbi két-három évben mit fognak elérni. Ez sem pontos, mert a 3. év egyúttal a most folyó 5 éves terv utolsó éve is. Hasonlóképpen a 20. oldalon van egy tárgyi tévedés, mikor arról beszél, hogy a szovjet kormány a magyar kormánnyal 1934-től 1941-ig volt diplomáciai kapcsolatban. Itt volt megszakítás, s a pontosság kedvéért ezt is ki kell javítani.¹¹

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Az anyagot alkalmasnak tartom arra, hogy gerincét képezze a 40. évforduló jelentőségének népszerűsítésében. Egy kis megjegyzésem lenne. A 23. oldalon szó van arról, hogy még nem küzdöttük le teljesen azt a mély kiábrándultságot, amely október előtt a magyar értelmiség (de nemcsak az értelmiség) és az ifjúság viszonylag széles rétegeiben elterjedt, még nem sikerült újra cselekvő hitté változtatni. Javaslom, hogy ezt egy kicsit enyhítsük, mert túl erős ez a megfogalmazás. Úgy kellene mondani, hogy ezt csak részben sikerült megváltoztatni.¹² Az anyagot jónak tartom és nem is hosszú.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

A jelentést szépnek és jónak tartom. Azt hiszem azonban mégis van egy pár dolog, ami szerintem hiányzik belőle. Az egyik ilyen dolog, hogy mindazokat az eredményeket, amelyeket a Szovjetunióban elértek 40 év alatt, készen adja. Nem beszélünk arról, hogy ezekért az eredményekért a Szovjetunió népei milyen

---

¹⁰ A XX. kongresszusra való hivatkozás a nyilvánosságra hozott irányelvekben nem szerepel. A mezőgazdaság elmaradottságának felszámolására vonatkozó rész a következőképpen módosult: „Az SZKP felfedte a mezőgazdaság és az ipar fejlődése közötti, bizonyos fokig egészségtelen aránytalanságot, s hatalmas küzdelmet folytat, hogy megszüntesse a mezőgazdaság elmaradását. Ismeretes, hogy három év alatt 35,9 millió hektár szűzföldet szántottak fel, változtatásokat hajtottak végre a mezőgazdasági árpolitikában, a beszolgáltatási politikában, s mindezzel már eddig is nagy eredményeket értek el.”

¹¹ A szöveget kiegészítették a „rövid megszakítással” beszúráásával.

¹² Az erre vonatkozó rész a nyilvánosságra hozott szövegben a következőképpen hangzik: „Pártunk erejét, egységét és tekintélyét az ellenforradalom előtti állapothoz képest jelentősen megnöveltük, de tudjuk, hogy azt az ideológiai válságot, amely népünk különböző rétegeiben megelőzte az októberi ellenforradalmat, még nem küzdöttük le teljesen. Azt a mély kiábrándultságot, amely október előtt a magyar értelmiség (de nemcsak az értelmiség) és az ifjúság viszonylag széles rétegeiben elterjedt, még csak részben sikerült újra cselekvő hitté változtatnunk.”

áldozatokat vállaltak, milyen szenvedéseken mentek keresztül. Általában az eredményeket az irányelvekben a pártnak tulajdonítjuk és a népek alkotásairól, szenvedéseiről, vér és egyéb áldozatairól nem beszélünk, holott ez igen időszerű nálunk, Magyarországon.

A másik ilyen hiányérzetem, hogy nem beszélünk a 40 esztendőös revizionizmus elleni harcról.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

40 év nem túlzás?

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Nem beszélünk arról, hogy a bolsevik pártot, az orosz kommunistákat hányszor próbálták aláásni a revizionisták, hányszor próbálták megbontani a párt egységét stb., hogy Lenin és a többi elvtársak milyen harcot folytattak a revizionistákkal. Erről azért is kellene beszélni, mert ez a kérdés most nálunk nagyon időszerű. A tézisek kicsit elszakadtak a mi mai problémáinktól, többek között ebben a kérdésben is. Gondolok itt a pártegység kérdésére is, a proletárdiktatúra és stb. kérdésére.

Végül még egy megjegyzésem van, mely inkább rövidítésre szolgál. Nem tudom, hogy a mi feladatunk-e Sztálin elvtárs munkásságát, szerepét értékelni. Azt hiszem nem.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Egy-két megjegyzésem lenne, amit nézetem szerint teljesen nem tudunk keresztülvinni az anyagban. A bizottság egy nappal hamarabb kapta meg az anyagot, mint ahogy a PB elé le kellett adni, s így nagyon kevés volt az idő. A bizottság tagjainak az volt a véleménye, hogy hagyjuk úgy az anyagot, ahogy van.

Az orosz részt kissé rövidíteni kellene. A korábbi rövidítés is ennek a résznek a terhére történt. Az eredeti anyagban nagyobb volt az aránytalanság, az anyag fele az orosz résszel foglalkozott. Azonban most is kicsit sok az orosz rész, szerintem ezt még lehetne rövidíteni. Véleményem szerint a forradalom nemzetközi jelentősége és a magyar vonatkozású rész, nagyon fontos és aktuális. A magyar részben, amely nagyon szép történelmi áttekintést ad a felszabadulást megelőző időkről. Azonban így is van bizonyos aránytalanság, mert a magyar résznél a döntő a felszabadulást megelőző időszak. Szerintem a nagyobb résznek a felszabadulást követő időszakokkal kellene foglalkoznia. Meg kellene mondani, hogy az Októberi Forradalom jelentősége, hatása különösképpen nagy a felszabadulást követő időkben, hogy a magyar népnek, nemzetnek fejlődése szempontjából elsősorban ez az időszak a jelentős.

A harmadik megjegyzésem, hogy hosszú a Sztálin elvtárral foglalkozó rész. Szerintem az értékelés helyes. A 9. oldal Leninről szól s összesen egy oldal. Igaz, hogy egészében helyesen foglalja össze Lenin munkásságának eredményeit, de terjedelemben sokkal kisebb, rövidebb, mint a Sztálin elvtárral foglalkozó rész. Szerintem ezen javítani kellene.

Van még néhány apróbb megjegyzésem, de ezt majd a PB ülése után, a bizottságban kijavítjuk.

Az anyagban az 1955-ös adatok helyett frissebb adatok szükségesek. Most már rendelkezésünkre állnak az 1956–57-es adatok, s ezt kell az anyagban felhasználni.

KISS KÁROLY elvtárs:

Az 5. oldalon a cukorgyárak termeléséről van szó, s itt a kristálycukorról beszélnek. Ezt is ki kell javítani.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

A menetrend dolgában határozni kellene a Politikai Bizottságnak. Javasolnám, hogy a párt és a kormány által létrehozott széles bizottság a jövő héten nézze át az anyagot. Fel kellene hatalmazni e bizottságot, hogy néhány változtatást eszközölhessen. Ebben a bizottságban legyenek: Révai, Nemes, Kálmán Endre, Orbán László.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

És Szakasits?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Rendben van, akkor összesen 5 elvtárs.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Javasolnám, hogy a jövő vasárnapi számban 3 oldalon jelenjenek meg az irányelvek. Akkor nem lenne szükséges külön brosúrában kiadni. Ha pedig brosúrában adjuk ki, azt juttassuk el a szervezetekhez, egyéneknek, s szabadon lehessen megvásárolni.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Az irányelvek a bizottság tézisei legyenek, így jelenjen meg?

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

A határozat úgy szólt, hogy a tézisek, mint a párt és kormánybizottság téziseként jelenjenek meg. Nem tudom, hogy ez elég-e. Ezt a bizottságot egyébként a párt küldte ki. 1948-ban a százéves évfordulóra kiadott irányelveket egy bizottság adta ki, az ő nevük alatt.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

A történelmi emlékbizottság.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Szerintem megjelenhetne a bizottság neve alatt, hiszen ezt a párt és a kormány küldte ki.

Amit Szirmai elvtárs felvetett: első megjegyzése úgy hiszem, helyes. A második megjegyzéssel nem értek egyet, hiszen ez benne van az anyagban. Pl. mikor Leninnel foglalkozik, benne van, hogy Lenin milyen szellemben nevelte a pártot, hogy nem apró-cseprő reformok előkészítését, hanem forradalmat akart. Itt szó van arról, hogy a revizionisták ellen harcolt, hogyan harcolt az opportunisták ellen stb. Sztálin elvtárral kapcsolatban arról van szó, hogy szétzúzta a lenini irányvonal védelmében mindazokat, akik ez ellen vétettek. Más helyen is vannak

utalások erre a kérdésre, pl. a semlegességnél stb. Úgy hiszem ez elégséges, szerintem nem helyes, hogy az anyag úgy nézzen ki, hogy erőszakolt, túlzott aktualizálást akarunk adni. Szerintem a legfontosabb aktualizálás benne van.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Véleményem szerint teljesen helytelen, hogy a törvényteleniséggel kapcsolatban szovjet példára hivatkozunk. Szerintem ezt mellőzni kell. A gépies másolás hibájának példaként nem ezt kell mondani. Ennek nagyon súlyos politikai hatása lenne. Ez nem alkalmas arra, hogy elősegítse a magyar–szovjet barátság fejlődését.

A Szirmai elvtárs által említett nehézségekről van szó. Persze esetleg lehet többet beszélni, különösen a II. világháború időszakában a szovjet nép áldozatos munkájáról, szenvedéseiről.

Véleményem szerint ez az újságban 3 oldal. Ha kiadnánk broszúrában, az újságban csak röviden kellene ismertetni. Így csináltuk ezt az agrártézisekkel is.

KISS KÁROLY elvtárs:

Adjuk ki broszúrában, de az újságban is jelenjen meg vasárnaphoz egy hétre.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Előrebocsátom, hogy nem tudtam figyelmesen elolvasni az anyagot, csak bele olvasgattam. Nekem ugyanaz a véleményem, hogy a kérdések szépen ki vannak dolgozva és elvileg helyesek. De mégis valahogy olyan benyomásom támadt, hogy az egésznek a szemlélete kicsit történelmi, és nincs eléggé közel hozva a mai problémákhoz, még hozzá a mi problémánkhoz. A téziseknek nem az a célja, hogy értékelje a szocialista forradalmat, hanem az, hogy megmutassa, mit jelent ma a magyar nép számára az Októberi Forradalom. Mi ezzel a köztudatot akarjuk befolyásolni. Ez a kicsit történelmi szemlélet helyenként úgy néz ki, mint ha repríz lenne egy régi jó címből. Persze ez az anyag csak bizonyos részére vonatkozik.

Felmerült Sztálin elvtárs kérdése. Azt hiszem az anyagban azt kellene elmondani, ami a mi, illetve a mai emberiség számára pozitív az októberi forradalomról és ez nem kötelez minket arra, hogy a hibákat elemezzük. Sztálin elvtárral is kevesebbet kellene foglalkozni. Ami Lenint illeti, az anyag helyesen végigviszi a lenini vonalat. Sztálin elvtársról véleményem szerint nem kell különösebben beszélni. Nem kell egészen kihagyni, hanem be kell mutatni az út küzdelmes voltát s megmondani, hogy ezen az úton bizonyos hibák is következtek be, s rá kell mutatni, hogy ezek a hibák akkor és olyan kérdésekben jelentkeztek, amikor az Októberi Forradalom szellemétől, a lenini tanításoktól eltávolodtak, s itt kell megemlíteni Sztálin elvtársat. Meg kell mutatni, hogy Sztálin elvtársnak történelmi érdemei voltak, hogy megvédte a párt fő vonalát, harcolt ezek ellen, de voltak bizonyos hiányosságai, tévedései, melyeknek negatív hatása volt. Ha nagyon belemegyünk a magyaráztatásba – gondolok itt a törvénytiségekre – nem lenne helyes. Ebben a tekintetben egyetértek Kiss elvtárral. A pozitív tényeket kell megmutatni és azt, amiről már volt szó, hogy akkor következtek be mindig a hibák, amikor eltértek a lenini tanításoktól, s ez fékezte a további fejlődést.

Szerepel az anyagban a szellemi import kérdése.¹³ Helyes felvetni, megmondani, de valahogy nem ilyen újság-polemikus hangon, úgy néz ki, mintha a Szabad Nép karcolatában volna. A magyar nép történelmi fejlődése, a munkásosztály harca akkor ment előre és akkor volt eredményes, amikor a kor nagy eszméivel találkozott. Így nem polémia. Kár az anyag nivóját megtörni ezzel. Lehet itt utalni Párizsra, de nem kell használni a szellemi import kifejezést.

A Budapesti Pártbizottság ülésén beszéltünk arról, hogy akármit csinálunk, gondolni kell arra, hogy az ellenség milyen kérdésekben ért el sikereket, hogy megzavarja a nép hangulatát.¹⁴ A nacionalizmus, a nemzeti függetlenség kérdésében az emberek összezavarodtak, a másik kérdés a rendszer demokratizmusa, a harmadik az életszínvonal kérdése. Az anyagban szerepel a nemzeti függetlenség kérdése, de a hangsúly a történelmi részen, a régi időkön van. Ebben a kérdésben a hangsúlyt a mostani időre tenném. Hogy segítette a Szovjetunió a magyar függetlenség megszületését, megőrzését, védelmét 12 év alatt és most októberben is. Októberben a Szovjetunió segítségnyújtása nemcsak szociális, társadalmi kérdést jelent, nemcsak azt jelenti, hogy forradalom, vagy ellenforradalom, hanem

---

¹³ Ez az előterjesztésben a következő összefüggésben szerepelt: „Ady Endre tehát látta, hogy az orosz forradalommal »új epocha« kezdődik az emberiség történelmében. Épülni, tanulni akart az 'orosz példán'. Tanulságokat akart levonni Magyarország számára az orosz proletárság vezette orosz népfelkelésből. Lehet-e vádolni Ady Endrét, a minden porcikájában és minden verssorában *nemzeti* költőt azzal, hogy »kívülről importált« eszmék segítségével akarta előrevinni és megoldani a magyar nép felszabadításának feladatát? Ugyanezzel a váddal, idegen eszmék »importálásának« vádjával illették a magyar kommunista mozgalmat fennállása óta, és különösen a tavalyi ellenforradalom idején. De ugyanezzel vádolták annakidején a magyar jakobinusokat is, majd Petőfi Sándort, s azután a magyar szociáldemokrata mozgalom úttörőit, Frankel Leótól Bokányi Dezsőig.

Ezekkel az ostoba vádakkal szemben a történelmi igazság az, hogy a magyar fejlődést mindig a társadalmi haladás legfejlettebb nemzetközi tanainak »importja« vitte előre. A haladás nemzetközi eszméi számára mindig megvolt a talaj Magyarországon, csak beléje kellett hinteni a magot. Örök dicsőségük és érdemük a magyar kommunistáknak, hogy Martinovicsék, Petőfi és Ady, majd Frankel Leó és a magyar munkásmozgalom többi úttörőjének nyomdokában haladva még az első világháború idején elkezdték a marxizmus-leninizmus tanításainak »importját« Magyarországra. Elévülhetetlen érdeme az Oroszországban a forradalom idején megszervezett hadifogoly-csoportnak, hogy az Októberi Forradalom eszméinek magvait elhintették a sok tízezer oroszországi magyar hadifogoly között, hogy mozgósították őket az orosz forradalom fegyveres megsegítésére, majd hazatérve, levonták az Októberi Szocialista Forradalom tapasztalataiból az első és legfőbb következtetést: kezdeményezték s – a szociáldemokrata párt baloldali ellenzékével és az ifjú forradalmi szocialisták csoportjával együtt – megvalósították a munkásosztály forradalmi elemeinek önálló párttá, kommunista párttá való szervezését, az opportunisták nélkül és ellenük.

És az Októberi Forradalom, a lenini tanítások magvai kikeltek, és bő termést hoztak Magyarországon. A marxizmus-leninizmus »importja« csak azért sikerülhetett, mert Magyarország egyszerre várta az új forradalmi eszméket saját problémáinak megoldására.”

¹⁴ Kádár János az MSZMP Budapesti VB 1957. augusztus 23-i ülésén vett részt és szólalt fel. A következő területeken ítélte úgy, hogy a párt ellenfelei befolyásuk alá vonták a „dolgozók bizonyos kategóriáit”: a nacionalizmus, a szabadságjogok és demokratikus jogok kérdése, valamint a szociális, életszínvonalbeli problémák. (MOL M-KS 288. f. 21. cs. 1957/4. ö. e.) A tömegkapcsolatok hatékonysága szempontjából további három problémát említett: az „adminisztratív szemléletet”, a párttagok és pártönkivüliek viszonyának kérdését és a szabad légkör kialakítását a pártban. A PB-határozat érvényesítette Kádár János felszólalásának szempontrendszerét. (BFL XXXV. 1. a. 3 /4.)

az ország függetlenségét veszélyeztette október 23. Ezt védte meg a Szovjetunió. Ez a kérdés nálunk most központi kérdés a közvélemény számára.

A másik kérdés, ami nincsen benne az anyagban, ez a rendszer demokratizmusának kérdése. Ez szintén most központi kérdés. Éppen arról van szó, hogy ez a rendszer, amit az októberi forradalom nyitott meg, nálunk is valósággá vált, s a dolgozók emberekké váltak.

A harmadik kérdés, az életszínvonal kérdése, amiről szó van az anyagban. De az életszínvonal kérdésének van egy olyan oldala is, amit mindig célszerű megmutatni, az, hogy a fejlődést mihez viszonyítsuk. Ha egyszerűen azt mondjuk, hogy nálunk magasabb az életszínvonal, mint a kapitalista országokban, ez nem helyes, ezt nem mondhatjuk. Azonban vannak bizonyos vonatkozásai az életszínvonalnak, ami nálunk magasabb, mint Ausztriában, vannak olyanok, amelyek nem magasabbak. De ez az életszínvonal kérdésében kevésbé fontos jellegű. Az életszínvonalnál a döntő elem a létbiztonság, ez a legfontosabb, ami a kapitalista rendszerben senkinek nincs meg, de nálunk most megvan. Biztosított a kenyérellátás. Alapvetőek a szociális juttatások, vívmányok, szabadság biztosítása, orvosság stb. A disszidensek most kapnak észbe, hogy a kapitalista országokban nincs betegbiztosítás, ebédlő, orvosi rendelő, amit itt az emberek szinte természetesnek vesznek.

E három kérdésre az anyagnak választ kell adnia. Nem polemizálni kell, hanem meg kell mutatni a tényeket.

Nálunk az életszínvonal kérdéséhez hozzátartozik, hogy az ország feudális maradványokkal terhes, s ezért sok negatív vonásokkal rendelkezett és ezt örökségbe kaptuk. A másik ilyen dolog, a háború rombolásai, pusztítása, amit nagy részben sikerült helyrehozni. Meg kell mutatni, hogy ehhez kell mérni a szociális fejlődést, az életszínvonalat.

A felhasználás módjával kapcsolatban: megmondom, ez egy kicsit komplikált. Ha az újságolvasók szemével nézem, az átlag újságolvasó az újságokban nem ilyesmit keres. Ez olyan magas színvonalú munka, amit az átlag újságolvasó nem bír el. Ha van erre papír, nyomtassuk ki a Népszabadság mellékleteként. Aki nem akarja elolvasni, nem fogja elolvasni. Ez egy helyes módszer. Ez az anyag nem egy napilapba való anyag. A Neue[s] Deutschland a múltkor 4 oldalas mellékletként közölt hasonló jellegű anyagot. Így még az emberek külön is tudják használni az irányelveket, nemcsak az újsággal együtt, hanem az újságtól függetlenül is. Az újságban annyi lenne benne, hogy lapunk mellékleteként közöljük a bizottság irányelveit.

A többi észrevételekkel – amit az elvtársak elmondtak – egyetértek.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Amivel egyetértek, azokra a kérdésekre nem térek ki. Egyetértek azzal, amit Münnich elvtárs mondott, ezt a dolgot enyhíteni kell.

Sztálin elvtárs kérdésével kapcsolatban. Szükségesnek tartom, hogy ez a kérdés benne legyen, mert nem egyszerűen az Októberi Forradalomról, hanem a 40

évről van szó, s ebből 29 év telt el Sztálin vezetése alatt, s így ezt a kérdést nem lehet elkerülni. Ezt a kérdést a német tézisek sem kerülik el és biztosan a Szovjetunióban kiadott tézisek sem. Egyetértek azzal, hogy ezen a részen lehet rövidíteni, és azzal is, hogy elsősorban a pozitívumokat kell megmondani, de az nem megy politikailag, hogy csak azt mondjuk meg.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Meg kell mutatni a küzdelmes utat és azt, hogy ez nem volt tévedéstől mentes. Tükrözze az anyag a nehéz utat, harcokat, áldozatokat és utána azt, hogy bizonyos hibák is előfordultak és itt lehet beszélni Sztálin elvtárs kérdéséről ilyen formában.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Szerintem az a kérdés, amit Szirmai elvtárs felvetett a nép szerepével kapcsolatban, benne van az anyagban, hogy nem ingyen adták ezeket az eredményeket, és hogy ez nem kis áldozatokba került.

Egyetértek azzal, hogy azt a 3 kérdést, amiről Kádár elvtárs beszélt, az anyagba bele kell venni.

Mondanék néhány dolgot, ami hiányzik az anyagból és nem sikerült beledolgozni: ez az internacionalizmus, a szocialista tábor egységének kérdése.

Szeretnék felvetni egy kérdést, hogy a Politikai Bizottság mondja meg a véleményét róla. Szakasits javasolta, hogy a munkásegység problémáját dolgozzuk bele az anyagba. Szerintem ez nem passzol bele. A munkásegység kérdése októberben nem úgy állt, mint ahogy most szerepel és a nemzetközi munkásmozgalomban sem úgy van, mint volt. A második Internacionálé idején úgy állt a kérdés, hogy létrehozták az új pártokat, még a szakítás árán is. Ezt most kihangsúlyozni nincs sok értelme, viszont az igazságot meg kell mondani.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ilyen vonatkozásban nem helyes a kérdést felvetni.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Akkor a szociáldemokratizmust szét kellett venni s ezt az Októberi Forradalom eszmeileg és szervezetenként elvégezte. Egyetértek, amit Kádár elvtárs mondott.

A többi megjegyzést a szöveg végleges megfogalmazásánál keresztül fogjuk vinni.

A szellemi import kérdésével kapcsolatban: azt hiszem helyes, amit Kádár elvtárs mondott és ilyen szempontból át fogjuk fogalmazni, hogy ne mint polémia szerepeljen. Szembe kell szállni azzal a nézettel, hogy mindent kívülről hoztunk be.

Én mégis felvetném, hogy közölje a Népszabadság az irányelveket, úgy ahogy van. A melléklet kissé levon a dolog értékéből.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Szerintem jobb a melléklet, mert így külön is fel lehet használni.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Rendben van, egyetértek veled.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Elfogadjuk a bizottságot.

Valaki érintette azt a kérdést, hogy ne mindent írjunk meg az utolsó napokban. Ezzel egyetérttek. Azt tennem ehhez hozzá, hogy valahogy az egész propagandánkat ezzel kapcsolatban át kell gondolni, hogy ne öltön olyan mértéket, hogy az emberek csömört kapjanak tőle. Nálunk megvan ezzel kapcsolatban a túlzásra való hajlamosság, és erre nagyon vigyázni kell. Ha egy kicsit kevesebbet mondunk, az emberek követni tudnak bennünket, egyetértenek vele, helyeslik. De ha a november 7-re az újságok átalakulnak brosúrává, akkor ezzel az ellenkező hatást érjük el. Rényi harcosa pl. a jugoszláv tévedések elleni harcnak.¹⁵ Itt van pl. az ENSZ dolog, többet kiabáltunk róla, mint amennyire az embereket érdekelte. A nyugati sajtó se foglalkozott ennyit vele.

Józan mértékkel foglalkozzunk e kérdéssel, s ne vigyük csömörlésig a dolgokat, s különösképpen nem a sajtóban. Persze minden kérdés bizonyos közvéleményt érdekel, s ezt a sajtónak tükröznie kell.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Holnap Münnich elvtárs sajtótájékoztatót tart, jó lenne, ha ezt a kérdést ott felvetné.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A sajtóban mindenféle emberek dolgoznak, s nem mondom, hogy ellenségek, de volt olyan nézet közöttük, hogy „ha kell nektek, majd mi írunk, de elegetek lesz belőle”. Erre felhívnám a figyelmet.

Egyetérttek a bizottság tagjaival.

3. Különfélék

a.) Gazdasági Bizottsággal kapcsolatos javaslat

FRISS ISTVÁN elvtárs:

A javaslat május 30-án készült, Fock elvtárs aláírásával, s most kerül harmadszor a Politikai Bizottság ülése elé.¹⁶

APRÓ ANTAL elvtárs:

Friss elvtárs felvetette több esetben, hogy ne legyen a Gazdasági Bizottság titkára. Friss elvtárs is, úgy mint néhányan, az álláshalmozók közé tartozik. Friss elvtársat fel kellene menteni e funkciója alól. Friss elvtársnak e munka mellett még a Közgazdaságtudományi Intézettel is kell foglalkoznia. Javasolom, mentjük fel e funkciója alól, dolgozzon a pártban, a Közgazdaságtudományi Intézetben, de a Gazdasági Bizottságnak ne titkára, hanem tagja legyen.

---

¹⁵ Valószínűleg arra utal, hogy Rényi Péter a Népszabadság főszerkesztő-helyetteseként szorgalmazta a jugoszláv *különutas* politikát bíráló cikkek megjelentetését a lapban.

¹⁶ A Gazdasági Bizottság titkári funkciója betöltésére vonatkozó javaslat az IIB 1957. június 24-i ülésén a „Különfélék” napirendi pontban szerepelt először. Akkor olyan döntés született, hogy erről az IIB később dönt. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet, i. m. 301.*) Azt követően a kérdés nem került szóba.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ki lesz a titkára?

APRÓ ANTAL elvtárs:

Most is van egy adminisztratív titkára, ez elegendő, ha két-három szakemberrel kiegészítjük a bizottságot.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez az összefonódás más esetekben is megvan, pl. Kállai elvtárs esetében, aki a párt titkára, de egyben miniszter is. Ezzel nekünk bizonyos idő múlva foglalkozni kell, és fel kell számolni. Ez a rendkívüli időszakban helyes volt, elkerülhetetlen volt, szükséges volt, de normális körülmények között erre mi ne rendezkedjünk be, ezzel fontos területeknek nincs pártellenőrzése, mert önmagával áll szemben.

Ragaszkodni kell a tudományos intézet vezetéséhez?

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Dehogyan kell. Volt egy javaslatunk, Háy elvtárs, de ő nem vállalta. Van egy javaslat: várjuk meg míg Berei hazajön, és esetleg ő lenne.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Akkor is vita lesz.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Mínél hamarabb el kell dönteni ezt a kérdést, mert az intézet revizionista góccá lesz.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Kell egyáltalán ez az intézet?

FRISS [ISTVÁN] elvtárs:

Kell.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A dolog úgy áll, hogy mi november 4-én elkezdtük a munkát. Volt bizonyos elképzelésünk a gazdasági kérdésekben is, és állítom, hogy nem is rossz. Az az elgondolás volt, hogy a gazdasági tevékenységet azzal kezdjük, hogy az ipari munkások bérét felemeljük, de ennél tovább nem megyünk. Ez volt nyilvánosan publikált határozatunk.¹⁷ A másik nem publikált határozat volt, az államot védő szervekkel kapcsolatban.¹⁸ Se egyiket, se másikat nem hajtottuk végre. Elmentünk a béreknél, a rendőrség fizetésénél, adtuk fizetés javításokat, de a sorrenden nem változtattunk, amit el akartunk kerülni: hogy a szakmunkás elmegy, nem akar

¹⁷ A kormány 1956. november 10-i ülésén hozott erről döntést. L. a 10049/1956. (XII. 27.) sz. Korm. hat. az ipari-, építőipari és helyiipari vállalatok dolgozóinak béremeléséről. A kormány üléséről készült jegyzőkönyvet l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 311–312. A kormány november 27-i ülésén született határozat a vasiparban dolgozók bérének 10%-os emeléséről 1956. december 1-jével. (10019/1956. (XI. 27.) sz. Korm. hat. a KGM vasipari dolgozói béremelésének időpontjáról).

¹⁸ A kormány 1956. november 27-i ülésén 10016/1956. (XI. 27.) sz. elvi határozatot hozott a rendőrség beosztottai illetményének felemeléséről, amelynek konkrét formáját Münnich Ferencnek kellett volna tíz napon belül a kormány elé terjeszteni. A határozatot végül Kádár János saját hatáskörben hozta meg. L. a 10029/1956. sz. Korm. hat. a Belügyminisztérium testületeinél szolgálatot teljesítők illetményének felemeléséről.

rendőmek maradni, ami törvényszerű, hogy eredeti hivatását akarja folytatni, mert ez jobb életet biztosít számára. S így belekerültünk egy olyan szituációba, hogy azt se tudjuk megmondani, hogy az ellenforradalom bűne, vagy a saját hibánk. Az életszínvonal kérdésében nem mondhatjuk, hogy belekerültünk az ellenforradalom szorítójába – bár ez is hozzájárult –, de a dolog másik részét mi határoztuk el, kormány és párthatározat volt, de a miniszterek felemelték a fizetéseket és végül tarthatatlan helyzet alakult ki. Ez azért következett be, mert ebben a kérdésben nem volt pártkontroll. Mi nem akarjuk azt, ami valamikor volt, hogy az Államgazdasági Osztály úgy dolgozott, hogy az állami szervezetek semmiféle hatáskört, felelősséget nem biztosított. Nem tudnám megmondani részleteiben, hogyan kellene ezt csinálni. A múltban az volt, hogy az állami szervek helyett a Politikai Bizottság megvitatta és kidolgozta a kérdéseket és ezen nem volt mit vitatkozni, s ezzel a felelősséget, hatáskört levettük az állami szervek válláról. Ez volt a sok évi gyakorlat. Most úgy kellene csinálni, hogy legyen a pártban néhány elvtárs, aki hivatásszerűen ellenőrzi a pártvonalat, s a kormányban dolgozó kommunisták a fő kérdésekben a párt vonalához tartják magukat. Ez lenne Friss elvtárs fő feladata, s ez fontosabb, mint a kutatóintézet, és fontosabb, mint az, hogy a Gazdasági Bizottság titkára legyen. Ez olyan dolog, hogy vannak olyan problémák, amit csak a párt tud kontrollálni a gazdasági és állami szervek felé, és jelezni kell, ha nem helyes irányba mennek. Ilyen bajok vannak most a gazdasági szervek munkájában. Vannak viták ebben a kérdésben. Nem sikerült pl. a fő irányvonalat tartani a Szaktanácsnál, s vannak olyan tendenciák, amelyekbe a pártnak bele kell szólni. Pl. a Népakarat szerkesztősége szinte keresi azt, hogy milyen hibát lehet felvetni. Itt van pl. a kilakoltatás kérdése. Közölnek egy fényképet.¹⁹ Valahol egy nyugati lapból kiszedték, s fogták és leközlítették. Az egyik este hazamenetelkor látjuk, hogy a Munkásmozgalmi Intézet előtt egy kilakoltatott család áll. Hogy kerül oda a Munkásmozgalmi Intézet elé ez a család. Ezt senki se tudja. Persze már ott álltak a diplomáciai kocsik és fényképezték az esetet. Kiderült, hogy valahol a G. Dej Hajógyárban adtak lakást nekik, de nem foglalták el. Erre odavitték őket a Parlament elé. Mondtam, hogy tegyék őket teherautóra és vigyék el. Még ha meg lett volna szervezve /?/ se lehetett volna jobban, mint ha a diplomáciai kocsiknak direkt odatették volna. S ezt a Népakarat megjelentette.

Itt van pl. a nyereségrészesedés. Hát nem lehet a munkásoknak megmondani, hogy: „emberek, az ország, a népünk az idén csak 5%-ot, de jövőre esetleg 45%-ot tud adni”. Ezt meg lehet az embereknek mondani. Egy rendeletet többféleképpen lehet alkalmazni. A dolog úgy áll, hogy van egy rendelet és ugyanakkor van egy másik rendelet, amely megállapítja, hogy ez évben hogy hajtjuk végre ezt a kérdést. Milyen alapon fizetünk 1 milliárd Ft nyereségrészesedést?

---

¹⁹ „Lakik: az udvarban.” (*Népakarat*, 1957. szeptember 9.) A fényképes riport a lap utolsó oldalán jelent meg. A Népszínház utca 27. sz. udvarán lakó 69 éves nyugdíjas számára kért az újság az illetékesektől emberségesebb bánásmódot, miután igazságtalanul illetéktelen lakásfoglalónak minősítve kilakoltatták.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Kérünk pénzt a Szovjetuniótól, hogy ezt kifizethessük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez a probléma hónapokon keresztül nem érdekelte az embereket. S mi tervet csináltunk, hogy lehet a figyelmet erre felhívni. Ez nem helyes. Ebben az évben legyünk szerények. Most nagy kampányt viszünk erről, ez annakidején elvi dolog volt és azt hiszem, helyes volt e határozatunk.

Olyan tervünk van, hogy minden vitatkozásnál kiderül, hogy nevetséges ezt nem túteljesíteni.

Egyszerűen nem tudok mit kezdeni azzal a kimutatással, ami arra van építve, hogy a tervet hogyan teljesítettük. Ez nem mond semmit, hogy 114%-ra teljesítettük a tervet. Azt kellene megmondani, hogy a múlt évihez viszonyítva ez mit jelent. Az adatok mindig összehasonlító adatok legyenek.

A Szaktanácsnál vannak olyan elképzelések, amelyek nem tiszták, nem végiggondoltak. Ezeket a kérdéseket a pártnak kell kézben tartani. Erre alkalmas a pártközpontban 2-3-4 hozzáértő ember, akik[nek] az adott végrehajtási rendeleteket nemcsak joguk, de kötelességük is betartatni, a pénzáramlásról, az életszínvonal alakulásáról, a termelés emelkedéséről, a burkolt áremelésekről és az egyéb fontos kérdésekről a Központi Bizottságot tájékoztatni, figyelemmel kísérni a számokat. Van bizonyos burkolt áremelés, ez szabályozhatatlan, de a burkolt béremelés ennek tízszerese és ezt is számon kell tartani. Ezekről a kérdésekről ne hozzunk határozatot, de Friss elvtárs foglalkozzon vele. Ezeket a népgazdaság számára alapvető kérdéseket figyelemmel kell kísérni. Ezekre a kérdésekre gondoltam.

Friss elvtárs ne titkára, hanem tagja legyen a Gazdasági Bizottságnak.

MOL M-KS 288. f. 5. cs. 43. ő. e. Géppel írt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített, a szó szerinti jegyzőkönyv nincs aláírva.

12.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. szeptember 17-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pl. Szné.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. szeptember 17-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fock Jenő, Kádár János, Kállai Gyula, Komócsin Zoltán, Marosán György, Münnich Ferenc, Somogyi Miklós és Friss István elvtársak

Napirend:

1. *Javaslat a Hazafias Népfront továbbfejlesztésére*

Előadók: Apró Antal és Sándor József elvtársak

Meghívottak: Orbán László, Szirmai István, Dávid Ferenc, Németh Károly, Borka Attila, Koval Pál és Nagy János elvtársak

2. *Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október–novemberi ellenforradalomban*

Előadó: Révész Géza elvtárs

Meghívottak: Uszta Gyula, Ugrai Ferenc, Ilku Pál, Földes László, Dapsi Gyula,¹ Kaszás Ferenc és Tarcsai Tibor elvtársak

3. *Jelentés a Néphadsereg átszervezésének végrehajtásáról*

Előadó: Révész Géza elvtárs

Meghívottak: Uszta Gyula, Ugrai Ferenc, Ilku Pál, Földes László, Dapsi Gyula, Kaszás Ferenc és Tarcsai Tibor elvtársak

4. *Javaslat az ellenséges elemek állami posztokról való kiszorítására*

Előadó: Földes László elvtárs

Meghívottak: Mekis József, Nezvál Ferenc, Horváth Gyula, Olt Károly és Bárdkai István elvtársak

5. *Különfélék*

1. *Javaslat a Hazafias Népfront továbbfejlesztésére*

Előadók: Apró Antal és Sándor József elvtársak

Hozzászóltak: Somogyi Miklós, Biszku Béla, Kállai Gyula, Marosán György, Szirmai István, Orbán László, Nemes Dezső, Münnich Ferenc, Kádár János elvtársak

---

¹ Helyesen: Dapsi Károly.

A Politikai Bizottság megbízza Apró Antal elvtársat és a Párt- és Tömegszervezetek Osztályát, hogy az elhangzott vita alapján a Hazafias Népfront céljára és jellegére vonatkozóan 2 hónapon belül készítsenek határozati javaslatot a Központi Bizottság elé a pártértekezlet tömegkapcsolatokra vonatkozó határozatai alapján.²

A határozati javaslatnál a következő szempontokat kell figyelembe venni:

A Hazafias Népfrontnak általános politikai programja ne legyen, mert politikai tevékenységének alapját a párt- és a kormány politikája képezi. De akcióprogramra szükség van, amely mozgósítja a társadalom erőit bizonyos meghatározott célok érdekében (újrafelfegyverzés különböző formái elleni harc,³ takarékoság, stb.).

A Hazafias Népfront a csatlakozott szervezetek összessége legyen és ne egyéni tagságon alapuló szervezet.⁴ Egyéni tagság egyes esetekben elképzelhető, ha a népfrontot támogató és a népfront munkájában részt venni kívánó egyén valamelyik csatlakozott szervezetnek nem tagja.

A népfront szervezeteinek kiépítése több lépcsőben történjék. Egyelőre szilárdítsuk meg a területi népfront bizottságokat, később lehetséges népfront bizottságok szervezése választókerzetenként.

A Hazafias Népfront helyi szervezetei létrehozhatnak helyi klubokat, ahol erre szükség van, és politikailag kézben tudjuk tartani. Hasonló jellegű központi intézményre a Hazafias Népfront mellett nincs szükség.

A Hazafias Népfront Országos Tanácsa ülését október 20-ig össze kell hívni, amelyen az Országos Tanács kinyilvánítja politikai állásfoglalását (a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány támogatását és azt, hogy a magyar–szovjet barátság alapján áll.)⁵

---

² A Politikai Bizottság előtt 1957. november 21-én szerepelt a „Határozati javaslat a Hazafias Népfront mozgalom megerősítésére”. L. a 18. sz. dokumentumot.

³ Kihúzza: „a belpolitikában”.

⁴ Az előterjesztésben úgy szerepel, hogy a Hazafias Népfront „mozgalmi alapon, egyéni tagság és alapszervezetek nélkül” szerveződjön.

⁵ A Hazafias Népfront Országos Tanácsa ülését 1957. október 21–23 között rendezték. L. erre Olyan népfrontot akarunk, amelyben együtt munkálkodik a szocializmusért munkás, paraszt, értelmiség. *Népszabadság*, 1957. október 22.; Kádár János: A népfrontba tömörülnek, akik hívei a népi demokratikus rendszernek, a szocialista társadalom felépítésének és a békének. *Népszabadság*, 1957. október 23.; A Hazafias Népfront Országos Tanácsának felhívása. *Népszabadság*, 1957. október 24.

Szükséges a Hazafias Népfront fejlődésének útját a Hazafias Népfront Országos Tanácsában megvitatni, hogy ott véleményt mondjanak azok a pártönkízüli politikusok, akikkel együtt akarunk dolgozni. Ebben a keretben vitassák meg a népfronttal kapcsolatos elképzeléseket, amelyeket a Központi Bizottság elé terjesztendő javaslatnál figyelembe kell venni. Nem célszerű sajtóvitát indítani a népfrontmozgalomról.

A személyekhez:

A Hazafias Népfront vezető szerveinek személyi összetételénél figyelembe kell venni az abban résztvevő politikusok november utáni és különösen mostani politikai tevékenységét és állásfoglalását.⁶

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja Dávid Ferenc elvtárs leváltását a Hazafias Népfront titkári tisztségéből.⁷

Javasolja a Hazafias Népfront főtitkárának Ortutay Gyulát.⁸

---

⁶ A pártönkízüli politikusok és a Népfront kapcsolatát így jellemezte a BM II/5-ös osztályának előterjesztése: szerintük Kovács Béla, az FKP volt főtitkára baráti beszélgetéseken kifejtette, hogy „várható a Kádár-kormány politikájának kiszélesítése, más pártállásúak bevonása a politikai életbe, méghozzá a Hazafias Népfront keretein belül”. Z. Nagy Ferenc gondolatait abban a beállításban idézték, hogy az „MSZMP vezetése mellett kell egy olyan szervezet, amely a fennálló társadalmi rendet elismerő és támogató pártönkízülieket összefogja és politikai ambícióikat itt kiélhetik. Különösen vidéken kell ilyen szervezet, ahol a pártönkízüli paraszttömegek képviselőik véleményét hallhatják, ahol a parasztság érdekei képviselve vannak, nem párttagok által”. A jelentésben javasolták, hogy a Hazafias Népfront munkájába vonják be Pulai Istvánt (NPP), Horváth Jánost (NPP), dr. Idrányi Barnát (FKP), Filó Sámuel (FKP), dr. Balogh Györgyöt (FKP), dr. Kapécs Ferencet (FKP), Beöthy (Salgó) Ottót (SZDP), Fehér Andrást (SZDP), dr. Hegedüs Magdát (SZDP), Varga Eleket (SZDP). (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 44. ö. e.)

⁷ Dávid Ferenc, a Hazafias Népfront Irodájának vezetője a forradalom alatt más Hazafias Népfront vezetőkkel együtt (Györi Gábor, Éri József) 1956. október 25-én tárgyalt a Vörös Csillag Nyomdában székelő fegyveresekkel. 1956. október 29-én részt vett a Népfront nemzeti bizottsággá alakításában. November 4-e után a Hazafias Népfrontban felmerült, hogy Nemzeti Segélyt kellene szervezni. Majd megalapították az MSZMP szervezetet, amelynek vezetőségi tagjai Dávid Ferenc, Pálffy Ernő, Éri József voltak. Dávid Ferencet és társait felelőssé tették azért, hogy az MSZMP-t csak azért hozták létre, hogy „belülről robbantsák”, másrészt „az általuk kívánt útra tereljék”. Ezen kívül felrötták azt is, hogy 1956 novemberében „széles körű, országos tiltakozó mozgalmat” akartak szervezni, amikor Nagy Imrét és társait Romániába szállították. Úgy értékelték, hogy az „Éri–Pálffy-féle társaság” befolyása alatt állt. Dávid Ferenc ismertette 1957 augusztusában a Hazafias Népfront Országos Irodájának kultúrpolitikai tervezetét, amelyben egy országos irodalmi–politikai kulturális hetilap alapításának tervéről számolt be, amelynek élére Féja Géza és Tamási Áron került volna. A tervek miatt felrötták a Hazafias Népfront vezetőségének, hogy ezzel az Írószövetséget próbálják helyettesíteni és ezek magukban „rejtik azt a veszélyt, hogy a Hazafias Népfront újból egy harmadik utas, nemzeti kommunista vonalra csúszson”. A BM II/5. osztály jelentése a Hazafias Népfrontról a Politikai Bizottságnak. Budapest, 1957. szeptember 5. Dávid Ferenc leváltását és más munkatérültre való áthelyezését a PTO javaslata tartalmazza.

⁸ Ortutay Gyulát a Hazafias Népfront Országos Tanácsa 1957. október 21–22-i ülésén választották meg főtitkárnak. Ezt a tisztséget 1957-től 1964-ig töltötte be.

Az elnökség tagjaira és titkárai[ra] vonatkozó javaslatot a Párt- és Tömegszervezetek Osztálya 2 héten belül terjessze a PB elé.⁹

2. Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október-novemberi ellenforradalomban

Előadó: Révész Géza elvtárs

Hozzászóltak: Somogyi Miklós, Apró Antal, Marosán György, Münnich Ferenc, Friss István, Biszku Béla, Kádár János, Uszta Gyula elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést nem fogadja el. Utasítja a HM vezetőit, hogy 2 héten belül a jelentést – Apró és Münnich elvtársak segítségével – dolgozzák át és terjesszék ismét a PB elé.¹⁰

A jelentés átdolgozásánál vegyék figyelembe az alábbiakat, hogy annak alapján olyan határozat születhessen, amely a jövőt illetően tanulsággul szolgál a párt és a hadsereg vezetői számára.

Meg kell mutatni az összefüggést és kölcsönhatást egyes tényezők között:

A hadsereg bomlása a párt és állami vezetés bomlása következménye volt. A párt és állami vezetésen belül az árulók befolyása egy időpontban döntő lett. Az ő pozíciójuk megerősödésében viszont szerepet játszott, hogy a KV harcolni kész része számára 23-a és 28-a között nem volt szilárd katonai erő, amire támaszkodhatott volna.

A hadsereg felbomlásának okai Farkas és Bata minisztersége idejére nyúlnak vissza. A pártéletre a formalizmus, a tisztek jelentős részének gondolkodására a frázisos kijelentések, a korlátolt gőg volt a jellemző. Széles körben elterjedtek – és még jelenleg is károsan éreztetik hatásukat – a különböző nacionalista, sovinizta és más antimarxista nézetek. Az önkényeskedés, önteltség, anyagiasság, kispolgári kényelmesség – főleg a vezető beosztású tisztek között – rontotta az elvtársi kapcsolatot a párt és a hadsereg, a tisztek és a harcosok, a hadsereg és a munkások-parasztok között.

A hadsereg szétbomlásáért, az elkövetett hibákért a felelősöket személyekre meg kell határozni, mert ez elengedhetetlen feltétele a hibák kijavításának, illetve a megisméltődésük elkerülésének.¹¹

A hadsereg vezetői küzdjenek a jelenleg is megmutatkozó testületi

⁹ A PB döntésére l. a 14. sz. dokumentumot.

¹⁰ Erre csak a PB 1957. november 21-i ülésén került sor. L. a 18. sz. dokumentumot.

¹¹ Az ismételt előterjesztésben megnevezett felelősök: Bata István, Tóth Lajos, Janza Károly, Madarász Ferenc, Házi, Boksa, Székely, Váradi Gyula, Hegyi László, Kána Lőrinc. Kána Lőrinc visszaemlékezését l. CSALOG Zsolt: *Egy téglát én is letettem.* című kötetének „A mosónő fia” c. fejezetét. Szépirodalmi Könyvkiadó. Bp., 1989. 133–367.

szüklátókörűség, szakmai sovinizmus ellen, ami többek között megnyilvánult a karhatalomra vonatkozó párthatározatok nagyfokú meg nem értése, illetve következetlen végrehajtása terén.¹² Állandóan tartásuk szem előtt, hogy a párttagság – a munkások és parasztok – bizalma a hadsereg október–novemberi csődje miatt lényegesen csökkent, aminek visszaszerzése nem egyszerűen csak agitációs feladat, hanem az elkövetett hibáknak – a tömegek által is érezhető – kijavítása, ami hosszú ideig tartó szívós munkát igényel.

-.-.-.-

A fentiekén kívül a Politikai Bizottság szükségesnek tartja: Külön jelentésben a hadsereg egyes vezetői felelősségét megállapítani, hogy annak alapján az illetékes pártszervek döntsenek. Különösen fontos tisztázni, ki a felelős azért, hogy október 23-án éjjel a Budapestre felrendelt katonai egységeknek a löszert nem osztották ki, továbbá, hogy a munkások felfegyverzésére vonatkozó párthatározatot október 24–28-a között nem hajtották végre.¹³

A nacionalista, szovjetellenes beállítottságú tiszteket a hadseregből el kell távolítani és helyettük a munkásosztály legjobbjaiból a hadsereg tisztí karát fokozatosan fel kell frissíteni.

A hadsereg irányítása rendkívüli körülmények között ne közvetlenül a Központi Bizottság, hanem a KB által létrehozott Honvédelmi Tanács feladata legyen.

Szeptember 23-án és 24-én a kaposvári hadosztály felügyeleti szemléjén

---

¹² A karhatalomra vonatkozóan l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei I. kötet*, i. m. 71–78., az MSZMP IIB 1956. december 5-i ülésének jegyzőkönyve. *Uo.* 237–238., az MSZMP IIB 1957. január 29-i ülésének jegyzőkönyve: Javaslat a polgári fegyveres karhatalom kialakítására. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 60–63., MSZMP IIB 1957. február 12-i ülése *Uo.* 111., 125–130.

¹³ 1956. október 23-án éjjel a felkelés fegyveres leverésére megalakították az MDP KV Katonai Bizottságát, amelynek későbbi vezetője Apró Antal, tagjai: Bata István, Czinege Lajos (később), Fehér Lajos, Földes László, Kovács István (első elnök), Piros László lettek. Részt vettek a szerv munkájában: Nógrádi Sándor, Münnich Ferenc, Hazai Jenő. A bizottság a HM épületében kezdte meg működését. 24 óra után a honvédelmi miniszter Budapestre rendelte az egri lövészezredet és a váci légvédelmi tüzérezredet. Éjjel 2 órakor az aszódi gépesített lövészezred egyik része a József Telefonközpont visszafoglalására indult, de mire odaértek, a fegyveresek megrongálták az épületet. Hajnalban az MDP KV újraválasztotta az MDP Politikai Bizottságát és a Titkárságot. Emellett az eseményeket ellenforradalomnak minősítették, és határozatot hoztak a munkásság felfegyverzéséről, elfogadták a szovjet csapatok „segítségül hívását”. A Katonai Bizottságról részletesen l. RIPP Zoltán: *A pártvezetés végnapjai. 1956. októbere és a hatalom.* 196–202.

a Politikai Bizottság képviselőjében Münnich Ferenc elvtárs vegyen részt.

3. Jelentés a Néphadsereg átszervezésének végrehajtásáról

Előadó: Révész Géza elvtárs

Hozzászólt: Kádár János elvtárs

A Politikai Bizottság a jelentést tudomásul veszi.¹⁴ A hadsereg erkölcsi, politikai és fegyelmi állapota javult. Ez a hadseregben dolgozó elvtársak munkája mellett szorosan összefügg az országban a párt vezetésével végbement politikai konszolidációval.

A Politikai Bizottság hozzájárul ahhoz, hogy a már megállapított kereten túl újabb 5000 sorkötelest hívjanak be és képezzenek ki 1958-ban. Az erre vonatkozó szervezeti elveket a Katonai Tanács elé kell terjeszteni.¹⁵

A Politikai Bizottság hozzájárul az önálló karhatalmi tiszti alakulatok megszüntetéséhez azzal, hogy az ott lévő tiszteket csapatokhoz kell beosztani. A tiszti karhatalmi alakulatok megszüntetésére akkor kerülhet sor, amikor a hadsereg vezetése biztosítani tudja a reá háruló karhatalmi feladatok ellátását.

A Politikai Bizottság elvben egyetért, hogy a Honvédelmi Minisztérium a szükséges 3080 lakást 1960-ig felépíttesse azzal, hogy ennek anyagi

---

¹⁴ A Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány 1956. végén a Magyar Néphadsereg részére 1957-re 50 000 fős létszámot és 13-14 000 fő polgári alkalmazottat engedélyezett. Ezen felül a Honvédelmi Tanács 3500 tiszt megtartását engedélyezte azzal a feltétellel, hogy ezt a létszámot karhatalmi egységek és alegységek szervezésére kellett felhasználni. Az előterjesztés szerint a hadsereg átszervezése 1957. február 13-án kezdődött meg, és az előírt határidőnek megfelelően május 1-jére lényegében befejeződött. A karhatalom átszervezése 1957. június 1-re szintén megtörtént. Ezzel egyidejűleg bizottságok vizsgálták felül a tábormok és a tisztek 1956. októberi magatartását. A felülvizsgáló bizottságok nyolc tábormok és 1116 tiszt ügyével foglalkoztak. A vizsgálat nyomán három tábormokot és 673 tiszteket távolítottak el a hadsereg soraiból. Köztük Hegyi László vezérőrnagyot, Madarász Ferenc vezérőrnagyot, Márton András és Környei ezredeseket.

A jelentés ezen kívül foglalkozott még a hadsereg haditechnikai eszközeinek és felszerelésének helyzetével, az 1957-es kiképzési év előkészítésével és megkezdésével, a tisztek lakáshelyzetével, a tartalékos kiképzés megszervezésével, a hadsereg fejlesztésére vonatkozó elképzelésekkel, valamint a hadsereg erkölcsi–politikai helyzetével.

¹⁵ A jelentésben új problémaként értékelték, hogy 1957-től kezdve 4-5 évig nem tudják behívni az összes sorkötelest, évenként 20 ezer főt. Számukra 3-3 hónapos rövidített kiképzést terveztek, hogy „ilyen nagy létszámú tartalékállományt” ne veszítsenek el.

kihatására és fedezetére vonatkozó részletes tervet terjesszék a Minisztertanács elé.¹⁶

4. Javaslat az ellenséges elemek állami posztokról való kiszorítására¹⁷

Előadó: Földes László elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János, Fock Jenő elvtársak

A Politikai Bizottság elfogadja az előterjesztést, amelyet belső használatként kell kezelni. A megfelelő előkészületek után az intézkedéseket az előterjesztésben javasolt időpontban (4 hónap múlva) meg kell kezdeni.

Célszerű az egyes munkakörök betöltésénél az erkölcsi bizonyítványt a javasoltaknál szélesebb körben megkövetelni.¹⁸

A Központi Bizottság Káderosztálya irányításával ki kell dolgozni az¹⁹ államapparátusra vonatkozóan az erkölcsi bizonyítvány kötelezővé tételét.

A részletes intézkedési tervet a Minisztertanács zárt ülése elé kell

---

¹⁶ 2526 kielégítetlen lakásigénylést tartottak nyilván a jelentés elkészítésekor. Megoldatlan volt, hogy a leszerelt hivatásos állomány lakásait „felszabadítsák”. Az 1956-ban kiutalt 416 lakásból csak 91-et kaptak meg, a saját beruházásból megkezdett 1526 lakásból az építkezések leállása miatt csak 236 készült el. 1957-ben úgy tervezték, hogy saját beruházásból 5-600 lakást tudnak felépíteni. Ezen kívül kérelmeztek, hogy 320 lakás építésére biztosítsanak számukra építési keretet és az országos keretből 818 lakást utaljanak ki. A kérdésre a Politikai Bizottság 1958. május 27-i ülésén visszatértek. Ekkor 3500-an nem rendelkeztek a hadsereg kötelékében lakással, és a HM szolgálati lakások közül 3615-ben olyanok laktak, akiknek megszűnt a munkaviszonya a Néphadsereggel. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 79. ő. e.)

¹⁷ Az e javaslat nyomán született határozat végrehajtását l. „Javaslat az ellenséges elemek állami posztokról való kiszorítására” hozott PB határozat végrehajtása során felmerült problémák, ellentmondások megoldására. PB 1959. november 17-i ülés. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 157. ő. e.)

¹⁸ A javaslat szerint a „fontos, bizalmas” állásra pályázók 1958. január 1-től erkölcsi bizonyítványt kötelesek átadni. Ha a bizonyítvány minősítése „kifogásolható”, akkor az illetőt ilyen állásba tilos felvenni. 1958. június 30-ig azok, akik 1956. október 1 után kerültek „fontos, bizalmas” beosztásokba, kötelesek erkölcsi bizonyítványt benyújtani. Akik „kifogásolható” minősítést kapnak, azokat az állásokból fel kell menteni és kevésbé fontos beosztásba vagy fizikai munkára kell helyezni. Az erkölcsi bizonyítvány kiadásának alapja volt, hogy az illetőt bíróság jogerősen elítélte-e. Ez alól kivételt képeztek az „ellenforradalmi események miatt közbiztonsági őrizetbe” vettek és internáltak, akik a javaslat szerint 1959. december 31-ig nem kaphattak kifogástalan erkölcsi bizonyítványt. A fellebbezés lehetőségének kidolgozását a javaslat belügyminiszteri hatáskörbe utalta. Azt, hogy a büntetett előéletűekkel ne tegyenek kivételt, át nem ruházható miniszteri hatáskörbe utalták.

¹⁹ Kihúzza: „egész párt- és”.

terjeszteni, amelyben fel kell tüntetni a határozat nyilvános és bizalmas vonatkozásait.²⁰

A fenti határozattal kapcsolatos állami rendeletek előkészítésével foglalkozó bizottságban²¹ Gábri Mihály elvtárs helyett Sándor József elvtárs vegyen részt.

5. Különfélék

a.) Információ a varsói pártértekezlettel kapcsolatban²²

A Politikai Bizottság tudomásul veszi Nemes elvtárs információját a Varsói Pártértekezlettel kapcsolatban.

b.) Nemes Dezső elvtárs szóbeli bejelentése

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy az SZKP-nak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójával kapcsolatban kiadott téziseit brosúrában megjelentessük.²³

c.) Münnich Ferenc elvtárs szóbeli bejelentése

A Politikai Bizottság a párt vendégének tekinti a napokban Magyar-

---

²⁰ Az intézkedési terv részei: „A belügyminiszter, az igazságügy-miniszter és a munkaügyi miniszter 1957. november 1-ig terjessze a Minisztertanács elé az erkölcsi bizonyítvány bevezetéséről szóló rendelettervezetet [...] A Belügyminisztérium 1958. január 1-ig hozza létre az erkölcsi bizonyítvány kiadásához szükséges nyilvántartást és apparátust politikailag megbízható, értelmes elvtársakból. A Minisztertanács adjon ki egy bizalmas rendeletet, amelyben kötelezi az államigazgatási, gazdasági, kulturális intézmények vezetőit, hogy milyen fokon – a minisztériumtól az üzemekig – állapítsák meg azokat a beosztásokat, amelyeket »bizalmasnak, fontosnak« tartanak. Ezt a nomenklatúrát beszéljék meg minden fokon a helyi pártszervezetekkel és a felsőbb állami szerv vezetője hagyja ezt jóvá [...] A Minisztertanács mellett szervezni kell egy személyügyi bizottságot öt-nyolc tagból. Minden, az említett elvek alapján kijelölt beosztás betöltése előtt az intézmény, vállalat köteles a személyügyi bizottság hozzájárulását kikérni. A bizottság a Belügyminisztérium nyilvántartójától megkérdezi, hogy az illető a felsorolt kategóriába tartozik-e. Ha igen, akkor közli az illető állami szerv vezetőjével, hogy »fontos, bizalmas« beosztásba nem vehető fel. Ez a határozat megfellebbezhetetlen, egyes kivételes esetekben a miniszter és a személyügyi bizottság vezetője kivételt tehet”.

A Minisztertanács zárt ülésén, 1957. október 17-én tárgyalta az államapparátusban dolgozók erkölcsi bizonyítványára vonatkozó javaslatot. (MOL XIX-A-83-a 170. d.)

²¹ A bizottság javasolt vezetője Apró Antal, tagjai – Gábri Mihályon kívül – Földes László, Mekis József, Tömpe István voltak.

²² L. Nemes Dezső tájékoztatóját a szó szerinti jegyzőkönyvben.

²³ Az MSZMP és az SZKP tézisei a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójára. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1957.

országra érkező Kun Béla özvegyét és családját.²⁴ A párt nevében Apró elvtárs fogadja őket. A sajtó adjon róla rövid közleményt.²⁵

d.) Kádár János elvtárs szóbeli bejelentése

A Politikai Bizottság a kormánydelegáció kínai útjával kapcsolatban szükségesnek tartja, hogy az ország gazdasági helyzetét és a kínai-magyar gazdasági kapcsolatokat jól ismerő elvtárs a delegáció politikai kíséretének tagjaként utazzék Kínába.²⁶

A PB tudomásul veszi Kádár elvtárs tájékoztatóját a román elvtársakkal folytatott megbeszélésről.²⁷

A Politikai Bizottság felhívja a KB osztályainak figyelmét, hogy a jövőben a vezető szervek elé kerülő javaslatokat határozati javaslat formájában készítsék el és tüntessék fel, hogy mi a rendeltetése, felhasználásának formája.

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte:²⁸

²⁴ A Népszabadság 1957. szeptember 20-i számában adott először hírt Kun Béláné és családjá közelgő magyarországi látogatásáról. Rákosi Mátyás 1956. április 20-án, miután Kun Bélát a Szovjetunióban rehabilitálták, levéllel fordul özvegyéhez és felajánlotta, hogy családjával együtt költözzön Magyarországra. Kun Béláné április 26-i válaszelevelében megköszönte a meghívást, de arra hivatkozva, hogy hazatérésük előkészítése hosszabb időt vesz igénybe, annak időpontját illetően nem adott konkrét választ. Az MDP PB 1956. május 11-i ülésén elfogadott határozatban már csak arról volt szó, hogy Kun Béláné egyelőre csak látogatóba jön Magyarországra. A testület egyidejűleg arról is döntött, hogy az özvegynek anyagi helyzete rendeződéséig havi 1200 rubel segélyt folyósít. (MOLM-KS 276. f. 65. cs. 213. ö. e.) A családot 1957. szeptember 21-én Münnich Ferenc és Apró Antal fogadta, *Népszabadság*, 1957. szeptember 22.

²⁵ Megérkezett Budapestre Kun Béla özvegye és családja. *Népszabadság*, 1957. szeptember 22.; *Magyar Nemzet*, 1957. szeptember 22.

²⁶ A párt- és kormánydelegáció képviselőjében Kádár János és Marosán György utazott Kínába, hozzájuk csatlakozott Pekingben Nógrádi Sándor nagykövet. A delegáció 1957. szeptember 27. és október 4. között tartózkodott Kínában és tárgyalásokat folytatott a kínai párt és kormány vezetőivel a szocialista tábor egységéről, a nemzetközi helyzet alakulásáról és a két ország és párt együttműködésének kérdéseiről. Október 3-án Pekingben nagygyűlést rendeztek, melynek szónoka Kádár János volt. Október 4-én közös nyilatkozatot irtak alá.

²⁷ Ion Popescu Románia budapesti nagykövete 1957. szeptember 2-i távirata utal arra, hogy „Az elkövetkező napokban, a hét végéig, a pártvezetés részéről Kádár elvtárs vagy a belügyminiszter, Biszku elvtárs Bukarestre érkezik, hogy Gheorghiu-Dej elvtárral konzultáljon néhány Nagy Imrével kapcsolatos kérdéssről.” (*Magyar-román kapcsolatok 1956–1958. Dokumentumok*. Szerkesztette LIPCSEY Ildikó. Paulus-Publishing Bt. – Nagy Imre Alapítvány, Bp., 2004. 304–305.) A találkozói részleteire vonatkozóan nem áll rendelkezésünkre dokumentum.

²⁸ A jegyzőkönyvvezető aláírása hiányzik.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. szeptember 17-i üléséről

1. Javaslat a Hazafias Népfront továbbfejlesztésére

APRÓ ANTAL elvtárs:

A javaslat elég hosszú ideig készült. Előjáróban szeretném elmondani, hogy jó lett volna néhány héttel ezelőtt tárgyalni, egyrészt azonban egyéb munka, másrészt pedig magának a problémának sokrétűsége elég sok vitára adott okot, amíg addig eljutottunk, hogy a Politikai Bizottság elé ilyen értelmű javaslatokat hozzunk. Néhány kiegészítésem lenne.

A Politikai Bizottság elé küldött javaslatunk a népfrontmozgalom célját, szervezetét, annak pártirányítását és a népfrontmozgalom kibontakozására szükséges javaslatokat tartalmazza. Mi a jelentésben az első bekezdő részben rövid történelmi visszatekintést tettünk, értékeljük a párt múltját, tevékenységét a népfrontmozgalomban. Azért ilyen röviden – bár lehetett volna erről a kérdésről bővebben is beszélni – mert éppen egy évvel ezelőtt szerepelt ez a Központi Vezetőség-i ülésen,²⁹ számos nyilvános határozatot hoztunk, a III. Kongresszuson a népfront kérdésében szintén elvi politikai állásfoglalása volt a pártnak, s ezek a célkitűzések lényegüket tekintve ma sem változtak.³⁰ A demokratikus erők összefogására való törekvése a pártnak most határozottabb. Az előző esztendőkből a párt politikájában elkövetett hibák miatt sok esetben elzárkózás mutatkozott a pártonkívüliektől és ez megakadályozta a pártot a helyes intézkedések megtételében. Olyan népfront Magyarországon nem tudott kialakulni, amely az alapvető dolgozó osztályok és a középrétegek szövetségét jelentette volna. A hatalomért folyó harc idején is formális volt a népfront. 1948-ban, a Szociáldemokrata Párttal való egyesülés után és utána, amikor a politikai csoportok, a polgári pártok lényegében megszűntek, még formálisabbá vált a népfrontmozgalom. Még 1953. júniusában, amikor a párt helyes határozatokat hozott a politikai és gazdasági hibák kijavítására, lényegében ebből a határozatból

---

²⁹ 1956. augusztus 24-én „A Hazafias Népfront-mozgalom további megerősítése” címmel.

³⁰ Az MDP III. kongresszusán Nagy Imre referátumában a proletárdiktatúrát olyan „szélesebb osztályszövetségnek” nevezte, amely a „szocializmus építésében közreműködő értelmiségi, kispolgári, nem proletár rétegek tevékeny részesei”. Részletesen l. RAINER M. János: *Nagy Imre. Politikai életrajz II. 1953–1958.* 1956-os Intézet, Bp., 1999. 67–70. Az MDP III. kongresszusának beszédeit l. *A Magyar Dolgozók Pártja III. kongresszusának jegyzőkönyve. 1954. május 24–30.* Szikra. Bp., 1954.

teljes mértékben hiányzott a népfront,³¹ olyannyira, hogy olyan helytelen intézkedések születtek, mely szerint a Népfrontot lényegében egy ember vezette itt a pártban kb. 1950-ig, Vég Béla, aki a Népfront titkára volt. Azt hiszem, a PB mostani tagjainak ez meglepetés. Teljes illegalitásban volt a népfront, csak 1953 után dolgoztunk új javaslatokon. 1954 augusztusában tárgyalta a Központi Vezetőség a népfront és a tanácsválasztások kérdését.³² 1954. októberében tartottuk a népfront kongresszust.³³ Utólag átnézve ezeknek a párt és népfront fórumoknak döntéseit, határozatait, meg kell állapítani, hogy nagy többségükben azok helyesek, de a végrehajtás körül volt évek óta a hiba nálunk sem a hatalom megszerzése előtt, sem utána széles népfrontmozgalom nem volt.

Azért tartottam fontosnak mindezt elmondani, mert van hajlandóság arra, hogy a koalíciós politikát úgy tüntessék fel, mint egy szélesebb népfrontpolitikát. A kezdeti 3 esztendőben ennek a jelei elevenebbek, a koalíción belül volt bizonyos szerepe, de az előbb említett okoknál fogva mindjobban szétesett. A hatalomra

---

³¹ A MDP KV 1953. június 27–28-i ülése határozatot hozott „a párt politikai irányvonalában és gyakorlati munkájában elkövetett hibákról, s az ezek kijavításával kapcsolatos feladatokról”. A határozat kiemelte, hogy súlyos károkat okozott a személyi kultusz, a párton belüli demokrácia megsértése, a kollektív vezetés hiánya. A legfontosabb hibák voltak a határozat szerint: 1. a nehézipar túlzottan gyors fejlesztése. 2. A mezőgazdasági termelés elhanyagolása és a „mezőgazdaság társadalmasításának” túlzottan gyors üteme. 3. A helytelen gazdaságpolitika, melynek következtében csökkent „a dolgozók életszínvonala”. 4. „Az adminisztratív módszerek elharapózása, a bírósági és kihágási eljárások túlzottan nagy száma, önkényeskedés a lakossággal szemben”. A nyilvánosság a „szocializmus építésének új szakasz”-át Nagy Imre július 4-i miniszterelnöki programbeszédéből ismerte meg. (*A Magyar Dolgozók Pártja határozatai és dokumentumai*. Főszerkesztő Izsák Lajos. Napvilág Kiadó, Bp., 1998. 188–206.)

³² Az MDP KV 1954. augusztus 31-én hozott határozatot „A Hazafias Népfront megalakításának fontosabb elveiről és feladatairól” címmel. A határozat leszögezte, hogy „a népfront az a széles, átfogó tömegmozgalom, amely a munkás–paraszt szövetségen nyugvó, a lakosság túlnyomó többségét átfogó, széles népi egységet van hivatva kifejezésre juttatni [...] Célja, hogy a munkásosztály a párt vezetésével széles párton kívüli hazafias, demokratikus tömegeket vonjon be népünk élet-színvonalának felemelését szolgáló nagy feladatok megoldásába, a szocializmus építésébe [...] Az új népfront ne legyen tömegszervezet, hanem széles demokratikus elveken nyugvó társadalmi-politikai tömegmozgalom [...] Az új népfront a Magyar Dolgozók Pártja részvételével és vezetésével a lakosság legszélesebb rétegeit felölelő tömegszervezetek, népi bizottságok, társadalmi, kulturális, tudományos egyesületek és szervek összefogásán alapuló széles, demokratikus tömegmozgalom”. (*A Magyar Dolgozók Pártja határozatai és dokumentumai*, i. m. 285–294.) Hosszas vita után, Nagy Imre miniszterelnök célkitűzéseivel ellentétben a szervezetet a párt vezetése alatt álló tömegmozgalomként hozták létre.

³³ A Hazafias Népfront I. Országos Kongresszusát 1954. október 23–24-én tartották Budapesten. Az erre vonatkozó dokumentumokat I. *A Magyar Népfront története. Dokumentumok. 1935–1976. II. kötet*. Főszerkesztő SZABÓ Bálint. Kossuth Kiadó, Bp., 1977. 190–208.; Az első nap Darvas József népművelési miniszter tartott beszédet, ezt követte a második nap Nagy Imréné: „A honszeretet történelemformáló erejét érezzük itt e teremben. Kilenc és fél millió magyar szívének együtt dobbanását, kilenc és fél millió magyar lelkének együttlelkedését, kilenc és fél millió magyar acélos karjának együttfeszülését népünk boldogságáért és a szabad életéért, hazánk felvirágzásáért és függetlenségéért, országunk békéjéért. S ha valaki megkérdezi, mi is hát a Hazafias Népfront, íme a válaszuk: ez a Hazafias Népfront”. Idézi és a kongresszust részletesen értelmezi: RAINER M. János: *Nagy Imre. II. kötet*, i. m. 94–95.

való jutás után és a polgári pártok likvidálása után nagyon indokolt volt feloldani az önálló polgári pártokra való törekvést egy tömegmozgalomban.

A népi demokratikus országok közül ezt a politikai problémát egyedül Bulgáriában oldották meg.³⁴ Igaz, hogy ennek van történelmi múltja, a bolgár nép harca és a múlt sok mindenre kötelezte ott az elvtársakat.³⁵ Jól emlékszem, amikor ezt a kérdést vizsgáltam, hogy Dimitrov elvtárs még nem is volt Bulgáriában, amikor a Nemzeti Arcvonal már a háború alatt működött. De a magyar párt sem maradt le a politikai vonalat tekintve, csak a végrehajtásban volt mindig a hiba.³⁶ A bolgár párt azért is tudta megnyugtatóbb módon megoldani ezt a kérdést, mert a párt jobban a tömegek felé fordult, és a kommunistáknak határozott utasításokat adott a tömegek közötti állandó munkára. Nálunk sajnos a párt elég hosszú időn át befelé fordult, nem a tömegek felé dolgozott, és ebből adódóan a tömegek szükségletét lebecsültük éveken át. Fontosnak tartottam ezt előljáróban elmondani. Még egyszer alá szeretném húzni, hogy a jelenlegi helyzetben, amikor a párt taglétszáma kisebb, amikor lényegesen kisebb az ifjúsági szervezet, a nőszervezet – valamint a történet eseményekből nemcsak a párt, hanem a széles dolgozó rétegek is tanulhatnak – sokirányú óhaj, kívánság van az irányban, hogy végre a népfront tényleg olyan demokratikus mozgalom legyen, amelyben aktívan részt vesznek százezrek, vagy esetleg milliók. Több százezer azoknak a volt MDP tagoknak a száma – úgy gondolom –, akik most mint pártönkívüliek szívesen részt vennének a népfront munkájában. De nagyon sok olyan is van, akik a régi polgári pártokhoz tartoztak, és szintén szívesen dolgoznának a népfrontban. Az országos vezetésbe ezek a régi polgári figurák bekerültek,³⁷ de mögöttük politikai közvélemény nem igen van, ha van is, nem a szocializmus mellett, hanem az ellenforradalom mellett, a reakció irányában.

Az utóbbi időben felmerült, hogy a népfrontból paraszti jellegű mozgalmat

---

³⁴ A Bolgár Hazafias Arcvonal a Népfront által kiadott broszúra szerint – amely a bolgár mozgalom népszerűsítésére volt hivatott – „a népi uralom legszélesebb tömegszervezete”, amelybe a Bolgár Parasztok Szövetségének tagjai és a pártönkívüliek egyénileg léphettek be. A nőszervezet beolvadt a Hazafias Arcvonalba, a szakszervezetek és a Dimitrovi Népi Ifjúsági Szövetség kollektíve tagja a szervezetnek, de tagjaik a területen egyénileg is beléphetnek. *Tájékoztató a Bolgár Hazafias Arcvonalról*. Összeáll. a Hazafias Népfront Bulgáriában járt küldöttsége. Hazafias Népfront Országos Központja, Bp., 1958. 4.

³⁵ A népfrontpolitika folytonosságának koncepcióját követve a tájékoztató füzet úgy értelmezi Bulgária második világháborús szerepét – és itt a hozzászóló valószínűleg ugyanennek az anyagnak elolvasása után nyilvánított véleményét –, hogy „az ellenállási mozgalom a Hazafias Arcvonal zászlaja alatt a Kommunista Párt vezetésével bontakozott ki. Ennek eredményeként a német megszállók a bolgár katonákat nem tudták felhasználni a Szovjetunió ellen. A Hazafias Arcvonal égisze alatt zajlott le az 1944. szeptember 9-i fegyveres felkelés”.

³⁶ Valószínűleg a hozzászóló itt arra utal, hogy a II. világháború éveiben az antifasiszta népfront sem tudott pl. belső katonai ellenállást szervezni. A koncepciót részletesen I. KÁLLAI Gyula: *A magyar népfront négy évtizedéről*. Magvető Kiadó, Bp., 1977. 5–34.

³⁷ Itt valószínűleg a BM II/5. osztály jelentésében szereplő „Nagy Imre-vonal kádereinek” aposztrofáltakra gondolt: Jánosi Ferencre, Mikó Zoltánra, Baráti Józsefre, dr. Horváth Istvánra, Rakovszky Istvánra, Győri Gáspárra, Győri Gáborra. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 44. ö. e.)

kellene csinálni. Ez Kovács Béla és társai részéről nagy óhaj, akik alkalmasnak tartják a népfrontot arra, hogy vezetésükkel valamiféle külön párt, paraszti jellegű szervezet legyen.³⁸ Úgy gondolom, hogy nekünk nem szabad erre az útra menni. A népfront akkor tölti be a feladatát, ha a dolgozó parasztságot, a középréteget, de mindenekelőtt a munkásosztály részvételével fejlődik tovább, nem pedig földműves, vagy paraszti irányba, mert ebből előbb-utóbb olyan pólus keletkezne a politikai életben, amivel igen komoly problémák lennének.

A Politikai Bizottság elé terjesztett javaslattal általában egyetértek. Milyen kérdéseket kellene most eldönteni?

Először: hogy a népfront politikai tanácskozó szervezet legyen-e, országos, megyei és járási szinten. Ez azt jelentené a gyakorlatban, hogy a párt szervezi, értve alatta a Központi Bizottságot, időközönként, évente néhányszor az ország egyes politikai, gazdasági kérdéseit a pártonkívüli közéleti személyekkel megtárgyalja. A megyében azt jelentené, hogy a megyei pártbizottság leülne a megyei népfront vezetőivel és az egyes gazdasági kérdésekben kikérné a véleményüket. Eddig ez elvétve volt így. Rendszerint úgy volt a gyakorlatban, hogy a pártbizottság egyik titkára, [az] agit. prop. osztály vezetője, vagy helyettese behívta a népfront vezetőjét, kiadta az utasítást, hogy ezt kell csinálni. Ezen a módszeren változtatni kell.

Másodsor: tömegszervezet, vagy tömegmozgalom legyen-e a népfront. Az utóbbi évek gyakorlata azt mutatja, hogy előítélettel vagyunk abban az irányban, hogy tömegszervezet legyen a népfront. Ez az előítélet bennünk, a magyar pártban a jugoszláv események következtében alakult ki. A rossz példát vesszük alapul és a magatartásunkban erre a rossz példára támaszkodunk. Ebben a kérdésben azonban a jó példára, a bolgár példára kell támaszkodnunk. Nemcsak a múltat kell itt figyelembe venni, hanem, hogy ők ezt a példát öregbítették és továbbfejlesztették. Nálunk azon a címen, hogy ha tömegszervezet lesz a népfront, akkor feloldódik benne a párt és ehhez hasonló részben helytelen politikai érvek következtében elvetettük, harcoltunk az ellen, hogy a népfront tömegszervezet legyen.

Úgy gondolom, helyes az az elképzelés, hogy a népfrontbizottságok rendszerét építsük ki a községekben képviselőválasztási körzetenként. A Politikai Bizottság számára egy kiegészítő anyagot küldtem ezzel kapcsolatban.³⁹ Ebben a kérdésben utólag az elvtársakkal is megegyeztünk. Ha mi ezt a rendszert fogadjuk el, akkor kb. 110 ezer népfrontbizottságban közel 1 millió embert tudunk szervezett formában a párt politikája mellett megmozgatni. Erre az útra elvtársak rá kell lépni. Már 1954-ben, amikor a lajstromos választásról a körzeti választási rendszerre tértünk

³⁸ Kovács Béla 1958 novemberében hozzájárult ahhoz, hogy Népfront képviselőként beveggyék az országgyűlés tagjai közé. 1959. június 21-én elhunyt. Részletesen l. BORBÁNDI Gyula: *Magyar politikai pályaképek 1938–48*. Bp., 1997.; Kiss Sándor: *A parasztság követe. Tanulmányok a magyar forradalomról*. München, 1966.; VIDA István: A parasztpolitikus hányattatásai. *História*, 1989. 1–2. sz.

³⁹ Javaslát a Politikai Bizottságnak a Hazafias Népfront továbbfejlesztésére. Aláírók: Apró Antal, Sándor József. Kádár János kézírásos megjegyzése az első oldal tetején: „Láttam. A javaslatot meg kell tárgyalni, bár nem kielégítő. Kádár IX. 4.”

át,⁴⁰ akkor lényegében mi ezt már megcsináltuk. Akkor a Politikai Bizottság két esetben visszautasította ezt a javaslatot,⁴¹ hogy a lajstromos választás helyett körzeti választási rendszert alakítsunk ki, de végül harmadszorra mégis elfogadta. Ez ellen a fő érv az volt, hogy nincs erőnk ennyi bizottságot kiépíteni. Kiderült, hogy rövid idő alatt a választási bizottságok mindenütt megalakultak, jól dolgoztak, sőt a választások után is megmaradtak. A javaslat az, hogy választási körzetenként alakítsuk ki a népfront-bizottságokat és 80-100-150 választó essen egy-egy népfrontbizottság alá. A tanácstagválasztások, amelyek most folynak az országban, azt bizonyítják, hogy helyes ez a jövő választás szempontjából, de helyes politikai szempontokból is, a tömegek aktivizálásának szempontjából.

A harmadik eldöntendő kérdés: jelképes tagsága legyen-e a népfrontnak[?] Általános panasz a pártönkívüliek részéről, de a kommunisták is felvetik, hogy valahogy a népfrontmozgalom olyan megfoghatatlan valami. Először is nincs helyi szervezet. Amikor lent jártam vidéken, nem egy helyen felvetették: részt vennének benne, de nincs hol. Legyenek szívesek elvtársak, teremtsék meg a szervezeti feltételeit annak, hogy bekapcsolódhassanak azok a jó szándékú százazrek, milliók, akik egyetértenek a szocializmussal. Érdemes ezt a gondolatot megvizsgálni és ilyen jelképes tagsággal megszervezni a népfrontot, ahol arról van szó csupán, hogy valaki azt mondja: egyetért a szocializmus építésével és ebben hajlandó részt venni. A bizottságok el tudják bírálni, hogy alkalmas, vagy nem alkalmas, hogy a népfrontnak tagja legyen.

A népfronton belüli pártirányítást ebben a jelentésben, illetve javaslatban nem tudtuk feldolgozni. A későbbiekben meg kell ezt vizsgálni – bár az utolsó fejezetben a népfront pártirányításáról beszélünk, de ezek inkább szervezeti intézkedések. Ezzel akartam kiegészíteni a jelentést.

Még talán annyit tennék hozzá, hogy a népfrontkérdés országos nagy politikai kérdés, nem volna-e helyes a Központi Bizottság elé vinni, ott megvitatni, megtárgyalni. Az egyes konkrét javaslatokra írásos előterjesztést teszek.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Meg kell mondani elvtársak, hogy néhány kérdésben ellentétes véleménye van az osztálynak Apró elvtárral. A mi véleményünk is az, hogy a jelen politikai helyzet alkalmas arra, hogy a népfrontmozgalom területén bizonyos kérdésekben előbbre menjünk.

Felvetődött Apró elvtárs szóbeli kiegészítésében, de az írásos anyagban is, hogy mozgalom, vagy szervezet legyen a népfront. A mi osztályunkon – amely

⁴⁰ 1954. szeptember 20–22-én az Országgyűlés elfogadta a tanácsok tagjainak megválasztásáról (IX.) és a tanácsokról szóló (X.) törvényt. Ezek szerint a tanácsok tagjait ezentúl választóköri körzetenként kellett megválasztani és a Hazafias Népfrontnak döntő szerep jutott a jelöltállításban. 1954. november 28-án tartották az országos tanácsválasztásokat, amelyen a választók 97,9%-a a Hazafias Népfront jelöltjeire szavazott.

⁴¹ Az MDP Politikai Bizottsága 1954. június 30-án tárgyalta „Az 1954. évi tanácsválasztások alapelvei”-t (MOL M–KS 276. f. 53. cs. 183. ö. e.), majd 1954. július 28-án „A helyi tanácsok választásának politikai előkészítés”-ét (MOL M–KS 276. f. 53. cs. 187. ö. e.), utoljára 1954. november 10-én „A tanácsválasztás előkészítés”-ét. (MOL M–KS 276. f. 53. cs. 203. ö. e.)

foglalkozik ezzel a kérdéssel – olyan álláspont alakult ki a tapasztalatok alapján, hogy a jelen helyzetben a népfrontnak a mozgalom jellege maradjon meg, mert az egyéni tagság az feltétlen egyet jelent a szervezet kérdésével. Azt jelenti, hogy akkor a tagságot bizonyos időközönként össze kell hívni, rendszeres szervezeti életet biztosítani, mindazokat a követelményeket biztosítani, amit általában az egyéni tagság következtében ilyen vonatkozásban ki kell alakítani. Véleményem szerint is [a] jelen helyzetben a népfrontmozgalom maradjon meg mozgalomnak, annak tartalmi, politikai feltételeit ki kell szélesíteni, és ezen keresztül egy átfogó mozgalmat létrehozni, amely magában foglalja a munkásokat, a parasztokat és a kispolgári réteget.

A másik dolog, amit Apró elvtárs javasolt, hogy a választási körzetek szerint kell a bizottságokat létrehozni. A mi véleményünk az, hogy jelenleg az országos, megyei, járási, községi népfrontbizottságokat létszámban jelentős mértékben ki kell és ki lehet szélesíteni. Egyébként a közös előterjesztés ezt a gondolatot felvetette.⁴² Azt a gondolatot, amit Apró elvtárs felvetett, hogy mintegy 110 ezer választóközvetben hozzuk létre a bizottságokat, a Politikai Bizottság ne vesse el, elvileg fogadja el és bízza meg az illetékeseket, hogy ezt a kérdést alaposan elemezzék, tanulmányozzák és ennek alapján hozzák a Politikai Bizottság, majd a Központi Bizottság elé. Meg kell mondani, hogy ez a kérdés néhány nappal ezelőtt merült fel, anélkül, hogy alaposan megnéztük, tanulmányoztuk volna. Ha megnézzük a bolgár példát, ott is 34 000 alapszervezet van, szemben a mintegy 110 000 ezerrel, ami itt a javaslatban van. Másrészt azért, ha figyelembe vesszük a politikai helyzetet, hazánkban azért ellentétes erők is vannak, akiknek céljaik nem a népi demokrácia erősítése, ellenkezőleg. Meg kell ezt nézni és nem szabad elvonatkoztatni a falusi pártszervezetek kérdésétől. Nekünk ma falun az egyénileg gazdálkodó parasztok között, a gépállomások, a termelőszövetkezetek, az állami gazdaságokban a párttagok száma 54 000. Ennek a 110 ezres népfrontbizottságnak a zöme a falura esne. Ez azt jelentené, hogy számtalan olyan népfrontbizottság lenne, ahol egyetlen egy párttagon keresztül sem tudnánk biztosítani a párt vezető szerepét. Persze a párt helyes politikáján keresztül igen, de feltétlenül figyelembe kell ezt venni, szorosan összefügg a falusi pártszervezetek kérdésével. Azt javaslom, hogy ezt a kérdést alaposan vizsgáljuk meg és utána hozzuk a Politikai Bizottság elé.⁴³

---

⁴² Az előterjesztésben így szerepel: „A népfront-mozgalomnak, s ezáltal a széles dolgozó tömegeknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy ellenőrizhessék állami és társadalmi életünket. Az ellenőrzés megvalósításának legkézenfekvőbb formája, ha az országgyűlési képviselők és tanácsstagok, mint a népfront jelöltjei és a népfrontpolitika képviselői, a népfront kereteiben és szervezésében rendszeresen beszámolnak választóiknak végzett munkájukról, az állami szervek tevékenységéről, az időszaki országos és helyi gazdasági, politikai kérdésekről. A beszámolók közötti időben tartson a népfront velük kapcsolatot”.

⁴³ A HNF megerősítésére hozott 1957. november 21-i határozat szerint 1958. március 15-ig folyamatosan ki kellett egészíteni a községi népfront bizottságokat. (L. a 18. sz. dokumentumot.) A falusi politikai munka megjavításával foglalkozó jelentés – amely a PB 1958. február 28-i ülésének napirendjén szerepelt – arról adott számot, hogy a községek nagy részében létrejöttek, illetve újjászerveződtek a népfront bizottságok. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 68. ó. e.)

A harmadik gondolat, amiről nem volt szó az Apró elvtárs kiegészítőjében szerepelt, lényegében az oktatásnak és a népművelésnek a népfront alá való kerülése.⁴⁴ Ez is meggondolandó kérdés. Közismert a népművelésügy helyzete. Nem tudom, hogy a jelen pillanatban megoldható-e, hogy a Politikai Bizottság ilyen álláspontot képviseljen, mint olyant, amivel a népfront tartalmi része meg lesz oldva.

Összegezve: Úgy érezzük, hogy azok a javaslatok, amelyek itt szerepelnek, figyelembe véve a jelen politikai helyzetet, azt hisszük, hogy ezek a javaslatok alkalmasak arra, hogy ezt a népfrontot, népfrontmozgalmat egy kicsit kimozdítsuk a jelenlegi helyzetből.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

A Hazafias Népfront megerősítését, illetve most már működtetését feltétlenül szükségesnek tartom. Ez vonatkozik különösen a községekre – kisebbekre, vagy nagyobbakra – és a mezőgazdasági jellegű városokra. Valahogy hiányzik, az emberek hiányolják, hogy nincs hely, ahol azok az emberek, akik jó szándékúak és a mi politikánkat elfogadják, szeretnének részt venni a falu, megye, az ország politikai életében – nincsen módjuk erre. Van egy másik dolog. Falun a nagyközségekben, kisközségekben általában véve nincs más hely – mert nincs mindenhol kultúrház – mint a korcsma, vagy összejönnek esetenként olyan lakáson, ahol nem mindig azokat beszéljük meg, ami a mi pozíciónkat erősíti. Valamilyen megoldást kell találni. Ezeknek a munkás, vagy gazdaköröknek, amelyek a falun voltak a mezőgazdaságok [!] lakta területen – Békés, Csongrád, Szolnok, Pest megye egy részében – még megvannak azok a helyiségek, ahol ezek a körök voltak. A legtöbb esetben ezekben most egy gabonaraktár van, vagy más célokat szolgálnak.

Az a véleményem, hogy nagyon nagy elővigyázattal kell nekünk lennünk, hogy túlságosan sok szervezetet létrehozzunk-e. 110 ezer népfrontbizottságot – igaz, hogy a választásoknál ezt meg kell csinálni – de nem tudom ebben a pillanatban helyes-e. Nem kellene-e először a községekben 1 bizottságot csinálni? (APRÓ elvtárs közbeszólása: Van.) Van, de a legnagyobb része nem él. Úgy kell ezeket életre kelteni, hogy össze is tudjanak jönni. A meglévő épületeket közmunkával használhatóvá lehetne tenni – ami jó lépés volna az újonnan elinduló népfrontmozgalomnak. Bizonyos, hogy van erőnk ahhoz, hogy községenként 1–1 bizottságot most megfelelően mozgassunk, de ehhez az kell, hogy tényleg azok az erők kerüljenek az irányításba, akik a mi politikánkat helyeslik. Megnehezíti a helyzetünket, hogy egyrészt a múlt helytelen politikája következtében a

⁴⁴ A Hazafias Népfrontnak kulturális téren ideológiaközvetítő szerepet szántak: „az emberek gondolkodásának szocialista átforgatását fejleszteni és gyorsítani”. Ezt „az alapvető társadalmi feladatot” a népfront „politikai tájékoztatást szolgáló gyűlésein, összejövetelein, előadásokon, népfresteken” és a községfejlesztésen keresztül szándékoztak megvalósítani. Az iskolai kereteken belül számítottak a népfrestbizottságokra abban, hogy pl. mezőgazdasági gyakorlókerteket hozzanak létre. A „szocialista emberré” válást a történelmi ismeretek „megfelelő irányú” bővítésével is segíteni akarták: az internacionalizmus eszméje, a dolgozó nép élete, a Tanácsköztársaság jobb megismerése volt a fő cél. (*A népfrest bizottságok művelődési munkájáról*. Bp., 1959.)

kuláklistával nagyon sok becsületes középparasztot szembeállítottunk magunkkal, másrészt az ellenforradalmi agitáció, amely feltétlenül él a falun, nemcsak a városban. Fennáll az a veszély, ha mi többet akarunk markolni, mint amennyit megfelelően tudunk irányítani, hogy egy csomó bizottság ellenséges elemek irányítása alá kerül. Ezt a veszélyt minden körülmények között el kell kerülni. Egyébként azokkal az érvekkel, amit Apró elvtárs felhozott, egyetérték, de félek attól – még egyszer kihangsúlyozom – ha most az indulásnál hozunk létre mindjárt 110 ezer bizottságot. Talán az volna a helyes, hogy először községenként egy-egy bizottságot, városokban kerületenként is hozunk létre és ha ezek megerősödtek, akkor kell megteremteni a feltételét annak, hogy ezeknek a bizottságoknak a számát kiszélesítsük.

Egy gondolatot szeretnék felvetni, elvtársak. Mindig több és több ipari munkás, aki faluról elszakadt, nyugdíjba megy. Meg kellene gondolni, hogy nem kellene-e a régi munkásotthonok példájára ezeknek lehetőséget biztosítani, hogy bele tudjanak kapcsolódni a helyi csoportok munkájába.

Mozgalom legyen a népfront vagy szervezet [?] Nagyon nehéz ez elvtársak, nem tudom, hogy mennyire helyes, hogy szervezet legyen, de hogy mennyire vált ténylegesen tömegmozgalommá a tanácsi szervünk, azt valamennyien tudjuk. Erről sokat beszéltünk, a valóságban azonban eddig még nem tudtuk tömegmozgalommá kiépíteni. Vagy az egyik tömegmozgalmat tudjuk most megerősíteni, vagy a másikat, de mind a kettő – tekintet nélkül arra, hogy tömegszervezetnek, vagy tömegmozgalomnak fogjuk-e nevezni – nem fog menni. Nekem az a tapasztalatom, hogy a falusi községekben, városokban a tanácsot – akármennyire erőlködünk – nem fogadják el mint tömegszervezetet. A tanácsot elfogadják mint hatalmi igazgatási szervezetet, de úgy mint tömegmozgalmat, tömegszervezetet nem. Érdemes ezen elgondolkodni, éppen most, amikor foglalkozunk a népfront átszervezésével. A munkásokat bevinni a népfrontba, az is egy nagy munka lesz, mert általában véve nehéz lesz mozgósítani a pártonkívüli munkásokat ide. Vidéken ez jobban fog menni, nagyvárosokban nehéz lesz. Azt hiszem, hogy ezt is meg kell alaposan nézni és azt mondani, hogy szükség van a népfrontszervezetre, ahol a pártonkívüli tömegeket megfelelően mozgatjuk és nem utolsó sorban gondolni kell arra is, hogy nem kellene-e kultúrházakat is a tanács felügyelete mellett a népfrontbizottságok rendelkezésére bocsátani. Az én véleményem szerint igen.

A szervezeti forma olyan legyen, ahol van egyéni tagság. Kollektív tagság, ez volt a múltban⁴⁵ és ebből semmi nem jött ki. Az egyéni tagságot úgy gondolom, hogy körülbelül 10-20 forintot fizessen egy évben egyszer az, aki tagja a népfrontnak

⁴⁵ A Hazafias Népfront első kongresszusán Darvas József beszédében ismertette a szervezeti formákat. „A Hazafias Népfrontban nincs egyéni tagság, nincs tagkönyv, nincs tagdíj. Csatlakozhatnak hozzá mindazok a tömegszervezetek, társadalmi egyesületek, politikai, gazdasági, kulturális szervezetek, amelyek népi demokráciánk céljait magukénak vallják”. DARVAS József: Tömörüljünk széles, megbonthatatlan egységben a Hazafias Népfront zászlaja alatt! (*A Hazafias Népfront I. Országos Kongresszusa*. Szikra, Bp., 1954. 23.)

– ez olyan minimális összeg, amit könnyűszerrel megfizet mindenki. Ha ingyen csinálunk valamit, nem becsüli azt senki. Van erre tapasztalatom. Ez egyrészt bizonyos mértékig a jelenlegi kiadásainkat is tudná fedezni. Nem kellene ezt az összeget országosan átvenni, mindenütt a helyi kiadások fedezésére lehetne fordítani. Én az egyéni tagság mellett vagyok.

Befejezésül, elvtársak, az a véleményem, hogy ha mi változtatunk a népfronttal szembeni eddigi politikánkon és tényleg mozgósítani akarjuk a pártunkívüli tömegeket, akkor inkább csak annyit fogjunk meg, amennyit elbírnak. Nagyon félek ettől, a túlságosan átagolt bizottságoktól, mert ennek egy jó része ki fog csúszni a kezünkől és ahol mi nem leszünk, ott lesz az ellenség és fogja védeni a maga igazát. Lehet, hogy ez régi bölcsesség, de mégis azt hiszem, hogy csak azt a munkát végezzük el, amit meg tudunk fogni. Apró elvtárs javaslatát, hogy a Központi Bizottság elé vigyük a kérdést egészen természetesnek tartom. Olyan nagy jelentőségű a kérdés, hogy minden körülmények között szükségesnek tartom, hogy a Központi Bizottságban megvitassuk.⁴⁶

BISZKU BÉLA elvtárs:

Könnyebb lenne dönteni akkor, ha lenne valami képünk arról, hogyan állunk most, mivel foglalkoznak most.

A helyzet az, hogy a tömegek részéről a népfront továbbfejlesztésének igénye megvan. Nem általában: megvan a munkásosztály részéről, hogy a szövetségi politikát hogyan fejlesszük, a parasztoknál, a kispolgároknál a nemzeti összefogás politikája miatt, megvan más oldalról is a tömegek kis részéről, bizonyos olyan köröknél, akik a polgári pártok vezetői voltak azért, hogy kapjanak teret – és ezek között vannak reakciós politikusok –, kapjanak legális lehetőséget a népi demokrácia ellen irányuló politikai tevékenységükhöz.

Bár ismert dolog, de le kellene szögezni, mert évek óta visszatérő kérdés: nem cél, hanem eszköz a munkásosztály kezében, hogy vele a tömegek felé, a munkásosztály tömegei, a parasztság, a kispolgárság felé a szövetséget rendezze. Azért mondom ezt, mert benne van az anyagban, hogy a szocializmus alapjain álló népi egységet kell megvalósítani. Azt hiszem, hogy a népi-nemzeti egységet kell megvalósítania a népfrontnak. (APRÓ [ANTAL] elvtárs közbeszólása: Ugyanaz, más szóval.)

A vitatott kérdésekhez. A népfront tömegmozgalom, vagy szervezet legyen? Ellene vagyok a szervezetnek, azért, mert a népfrontbizottságok kiépítését is olyan mértékben kell a Politikai Bizottságnak elfogadnia és javasolni a Központi Bizottság elé, amilyen mértékben biztosítani lehet a párt vezetését. Emlékszem, hogy tavaly nyáron kezdtük a népfrontbizottságok kiépítését Budapesten és augusztusban, szeptemberben szervezetten jelentkeztek a kispárt volt politikusai, aktivizálódtak és a pártszervezetek vezetése nagyon nehezen volt biztosítható. Csak olyan mértékben hozunk létre bizottságokat megyei, járási,

---

⁴⁶ A Hazafias Népfrontról I. a MSZMP KB 1957. november 1-jei ülését. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 41–119.

kerületi, városi szinten, amilyen mértékben ezekben a párt vezetése biztosítható. A népfront programját illetően, véleményem szerint elkerülhetetlen, hogy a népfrontbizottságoknak akcióprogramjuk legyen, szorosan összehangolva a tanácsokkal, de külön programja a népfrontnak ne legyen. A helyi szervezeteknek szükségük van akcióprogramra, mert enélkül nincsen a tevékenységüknek tartalma.

Van olyan létező kérdés is, mint a népfront jelenlegi apparátusának a kérdése. Ha mi hozunk határozatot és a népfront apparátusában nem biztosítjuk a szilárd kommunista vezetést, akkor a dolog oda csúszik, amitől a pártot meg akarjuk óvni. Mert jelenleg olyan emberek dolgoznak ott, akik közül a többség nem a népi demokratikus rendszer építésén tevékenykedik és nagyon csodálkozom, hogy a Dávid elvtárs nem dobta ki ezeket az embereket. Aktív tevékenységet folytat – november 4-e előtt is és utána is – a népfrontapparátus, de nem a népi hatalom mellett. (DÁVID FERENC elvtárs közbeszólása: Az igazság kedvéért meg kell mondani, hogy ezek közül egy sor el lett távolítva.) A Politikai Bizottságnak döntést kell hozni a népfront apparátusának megerősítésére is. Olyan kérdésben is, hogy milyen legyen lefelé a függetlenített apparátus. Jelenleg egészen szűk apparátus foglalkozik a népfronttal. Tavaly már felmerült – amikor a Politikai Bizottság döntése volt –, hogy lejjebb is legyen függetlenített apparátus.⁴⁷ Azt hiszem, hogy ez elkerülhetetlen – mondjuk járási szintig egy-két függetlenített ember legyen – a célkitűzéseket nem lehet biztosítani, csak társadalmi erőre való támaszkodással. Bizonyos minimális, de a jelenleginél valamivel nagyobb függetlenített apparátus dolgozzon.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Az előterjesztést nagyon általánosnak tartom, nagyon sok olyan részt tartalmaz, ami a népfronttal kapcsolatban más dokumentumokban is szerepel, és nem azokat a kérdéseket emeli ki, amelyek lényegében megmutatják, hogy miért feneklett meg a népfrontmozgalom. Megmondom, ami[t] a bolgár népfront munkájáról előterjesztettek, összehasonlíthatatlanul jobb, konkrét helyzetelemzésből indul ki – de hát az nem egészen rólunk szól. Ez rólunk szól, de nem egészen a mi feladataink elemzéséből született meg. Ez az alapvető hiba.

Azt hiszem, hogy mindenekelőtt nekünk, ha ezzel a kérdéssel foglalkozunk, néhány elvi jelentőségű kérdést is tisztáznunk kellene. Mindenekelőtt arra kellene választ adnunk, hogy mi is az a népfront. Meg vagyok róla győződve, hogy a párt politikájában és a népfronttal kapcsolatban elkövetett hibákban az is szerepet játszott, hogy ezt nem értettük meg eléggé a párttagsággal és a dolgozó tömegekkel. Azt hiszem, ilyen előterjesztésben legalább egy-két mondat erejéig ezzel foglalkozni kellene. Meg kellene valahogyan mondani, hogy a népfrontmozgalom az a szocializmus építésének sajátos, történelmileg is meghatározott formája a népi demokratikus országokban és itt bizonyos eltérés van a Szovjetunióban lejátszódott történelmi jellegtől. Arról van szó, hogy az

---

⁴⁷ L. erre az MDP PB 1956. augusztusi üléseit. (MOL M-KS 276. f. 53. cs. 298. és 300. ő. e.)

eltérés nem elsősorban abban van a népi demokratikus országok fejlődése között, hogy a népfrontmozgalom formájában a párt vezetésével tömörítve az erőket, népfrontmozgalmat is létrehozva építjük a szocializmust, hanem abban, ami jelentkezik a bolgár, a kínai, meg a lengyel formák között. Ebben jelentkezik elsősorban a különbsége ezeknek a mozgalmaknak, de hogy mindenütt törekedni kell erre, az feltétlenül szükséges. Nekünk meg kell magyarázni a párttagoknak, hogy ez a párttagságnak, a pártnak a pártonkívüli tömegekhez való viszonyának a kérdése, hogy hogyan tudja tömöríteni a tömegeket a szocializmus építésére. Ez történelmileg elkerülhetetlen minden országban, formája más Kínában, mint Jugoszláviában, ezt meg kell érteni, annál is inkább, mert nálunk a népfrontmozgalmat lebecsülik. Ha már a népfrontmozgalomról beszélünk, egy-két szóban meg kellene mondani azt is, hogy milyen okok játszottak szerepet az eddigi népfrontmozgalom kudarcában. Feltétlenül meg kell mondanunk, hogy nálunk ebben a mozgalomban úgy a szektás, dogmatikus befelé fordulás, a tömegektől való elszakadás irányzata érvényesült, mint 1953 után a revizionizmus, amikor Nagy Imréné a párttal szemben akarták a népfrontot kijátszani.

Feltétlenül foglalkozni kellene nekünk a népfrontmozgalommal kapcsolatban jelenleg is elterjedt helytelen nézetekkel, mert ha igazi népfrontmozgalmat akarunk csinálni, akkor elkerülhetetlen, hogy ezekkel leszámoljunk. A legkülönbözőbb nézetek vannak. Vannak, akik például azt mondják, hogy ez pártonkívüli szervezet. Azt hiszem, hogy ez így nem állja meg a helyét. Ha népfrontról beszélünk, benne van a párt is, kommunisták nélkül, kommunisták szerves részvétele nélkül semmiféle népi politikáról nem lehet beszélni, legyen annak formája akár mozgalom, akár szervezet. Pártonkívüli szervezet – teljesen helytelen. Vannak olyan nézetek is, hogy valamilyen párt-ellenzéki, illetve ellenzéki párttá szeretnék a népfrontmozgalmat átalakítani. Ezekkel is le kell számolni. Világos, hogy ilyen ellenzéki párt a Népfront nem lehet, ez teljesen helytelen álláspont.

Olvastam valahol, hogy például a népfront és a tanácsi szervek közti viszony egyik oldalról sem alárendeltségi viszony. Ez nem állja meg a helyét, mert ha azt mondjuk, hogy a tanácsi szervekkel szemben nincs alárendeltségi viszony, akkor lényegében azt is mondjuk, hogy ez a mozgalom nem a párt és állami szerveknek alárendelt politikailag, hanem velük egyenrangú szervezet, s ennek csírájában van az ellenzéki párt, a pártellenzéki csoport kérdése is. Az hiszem, nem helyes így a kérdést felvetni. Nekünk abból kell kiindulni, hogy mi a célja a népfrontmozgalomnak. A párttagok és a pártonkívüliek szövetsége a szocializmus építésére. Ez az egész népfrontmozgalom célkitűzése, ugyanaz, mint a pártnak a célkitűzése, a szocializmus megteremtése. Határozottan le kell azt szögezni, hogy a népfrontmozgalom célkitűzése ugyanaz, mint a párté. Abban van eltérés, ha a pártnak a célkitűzéseit vesszük, hogy a szocialista, a kommunista rendszer felépítése együtt jár az osztályok felszámolásával, s a népfrontmozgalomban olyan erők tömörülnek, amelyek egyelőre ezt még teljes mértékig nem

fogadják el, de a szocializmus konkrét építésének mai gyakorlati feladataival többségükben egyetértenek. Ilyen minimális programot elfogadnék. Meg kell mondani, hogy célja ugyanaz, mint a pártnak, de ha konkrét tervről beszélünk, akkor a népfrontmozgalom programja nem lehet más, mint a párt programjának a része, ami segíti a párt általános politikájának a megerősítését. Éppen ezért azt gondolom, hogy sok helyen ez a javaslat helytelenül veti fel a kérdéseket.

Nagyon gyakran felvetik, mik is azok a népfrontfeladatok? A mi embereink erre legtöbbször azt mondják, nem tudjuk, nem látjuk, milyen feladatai vannak a népfrontnak. Az ellenség persze lát, mi nem látunk. A bolgár népfront munkájáról szóló előterjesztésben, amit írnak, nagyon megszívlelendőnek tartom, talán nem így, de átdolgozva a magyar viszonyokra. A népfront a párt és az állami szervek programjának, határozatainak megvalósítását szolgálja. Ezeket a határozatokat kell a megfelelő népfrontszervekben a pártonkívüli tömegekkel megvitatni és ezeknek a megvalósítására mozgósítani. Ha így vetjük fel a kérdést, akkor az a kérdés, hogy vannak-e külön népfrontfeladatok – ez elesik. Külön népfrontfeladatok nincsenek. A szocializmus építésének a feladatai vannak, amelyekből párttagoknak, pártonkívülieknek ki kell venni a részüket. Nekünk az a célunk, hogy a pártonkívüli tömegeket is minél szélesebb mértékben mozgósítsuk. Sokan például a kulturális feladatok megoldására szorítják csak a népfrontot, és a kulturális feladatok lassanként úgy szerepelnek mint kimondottan népfrontfeladatok. Véleményem szerint kell mozgósítani kulturális, gazdasági, termelési feladatokra és általában politikai feladatokra. A szocializmus építésének minden problémája egyben népfrontfeladat is, mert a szocializmust nemcsak egyedül a kommunistákkal akarjuk felépíteni, hanem a pártonkívüliek bevonásával akarjuk megvalósítani – és így ezek – a kulturális, gazdasági, termelési feladatokra való mozgósítás, népfrontfeladatok is lesznek. Nem akarok arról beszélni, hogy olyan neveléses feladatokat adtak a népfrontnak, mint a faültetés. Persze ezt is kell csinálni, de ez ledegradálása volt a népfrontmozgalomnak.

Azt gondolom, hogy nekünk itt a feladatokat úgy kell meghatározni, hogy a szocializmus építésének minden kérdése, minden feladata egyben a népfrontnak is feladata. Nekünk arra kell törekedni, hogy a széles pártonkívüli tömegeket a népfrontnak a kereteiben mozgósítsuk ezeknek a feladatoknak a megoldására.

Megmondom, ez a külön kulturális feladat, mint a népfrontfeladat feltüntetése véleményem szerint azzal a veszéllyel is jár, hogy éberségünket elaltatva mindig bizonyos címet talál az ellenség, hogy az általa végzett tevékenységet kulturális feladatnak tüntesse fel, holott ez nagyon is nem kulturális tevékenység. Ezek a megkülönböztetések azt hiszem nem helyesek. Tipikusan megmutatta ezt a Jánosi, Nagy Imre-féle politika a népfrontban, amikor először csak kulturális feladatokat

tűztek ki, majd az egész kulturális élet irányítását követelték.⁴⁸ Hozzátehetném még, az is helytelen, hogy a kultúrházakat a Népfront vezetésére bízzuk. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Nincs bent a javaslatban.) De elhangzott. Semmi esetre sem lehet az állam irányító szerepét itt kiadni a kezünkből.

Amit Apró elvtárs felvetett, hogy a népfront szervezet legyen-e vagy mozgalom, én a magam részéről a mozgalom mellett vagyok. Valaki mondotta – azt hiszem talán Somogyi elvtárs –, hogy ennyi szervezet megteremtése helyes-e most, mert nagyon sok erőt, energiát von el tőlünk. Azt hiszem nekünk elvtársak október előtt egyik hibánk volt, hogy a magyar társadalmat túlszerveztük. Volt itt annyi szervezet, hogy mindenki 5-6 vagy még többnek is volt a tagja, de lényegében érdemi munkát sehol sem végzett. Egy csomó egymást keresztező, átölelő szervezet volt, ami már gyengített. Nem kell nekünk most ennyiféle szervezet megteremtésére törekedni. Az elvtársak, legalábbis az ittlévő javaslatok alapján, a bolgár népfrontot veszik mintának, épp abból kiindulva javasolják a népfront szervezet kiépítését. Azt hiszem Bulgáriában a népfrontnak helyes és jó szervezeti formája van, de nálunk ez nem lenne helyes. A történelmi viszonyok egészen mások nálunk, mint Bulgáriában. Azt hiszem olyan országban, ahol a reakcióval olyan radikális volt a leszámolás, ott helyes ilyen szervezeti keretet adni a népfrontmozgalomnak, de nálunk, ahol a reakció annyira élő, eleven – nem kell csak októberre hivatkozni – most ilyen széles tömegszervezetet kiépíteni, mint a népfront szervezeti formában, nem helyes, nem tudnánk megfelelőképpen kézben tartani. Erről meg vagyok győződve. Rengeteg időt eltöltenénk a népfrontba belépni akarókkal, személyi problémákkal.

Az a meggyőződésem, hogy ha mi úgy kezdünk el most a népfrontpolitikával foglalkozni, hogy a párt és a kormányzervek határozatait, döntéseit megfelelő formában – akár népfrontbizottságok formájában – megvitatjuk, kivisszük a pártonkívüli tömegek elé, kikérjük azok véleményét, mozgósítjuk őket, ezzel a célt, amit el akarunk érni, el lehet érni anélkül, hogy itt ilyen óriási feladathoz, mint egy országos nagy szervezet kiépítése, hozzánk kezdjenek.

Nem egészen értek egyet Apró elvtárral, aki azt mondotta, hogy a népfrontmozgalom a hatalom meghódítása előtt is formális volt. A népfrontmozgalom fejlődésének Magyarországon megvannak a különböző szakaszai és jó lett volna, ha a bolgár népfront fejlődése szakaszainak ismertetésével párhuzamosan ezt is elemezték volna. Szerintem a mi népfrontmozgalmunk 1945-től a hatalom

---

⁴⁸ A Hazafias Népfront I. Országos Kongresszusának célkitűzései között is szerepelt a kulturális nevelés, az erre vonatkozó tézisek Darvas József beszédében hangzottak el: „Népünkben nagy igény él, hogy megismerje azt a kultúrát, amelynek mindig ő volt a jogos örököse, de amelytől a múltban elzárták [...] Szocialista építésünk új szakaszában nagy figyelmet kell fordítanunk a kultúra demokratizálására, a dolgozók széleskörű kulturális nevelésére [...] Főleg parasztságunk egy része idegenkedik kultúrotthonainktól [...] A Hazafias Népfrontnak itt is igen sok és sokrétű feladata van. Segítse a maga eszközeivel tömegkulturális intézményeink munkáját: segítsen eleven élettel megtölteni kultúrotthonainkat, szervezzen előadásokat, előadásorozatokat, alakítson, a dolgozó parasztság művelődési vágyát felébresztve, olvasóköroket”. (*A Hazafias Népfront I. Országos Kongresszusa.* i. m. 23.)

meghódításáig működött a legjobban. 1942-ben is értünk el eredményeket, de nem olyanokat, mint amilyent 1944-től a hatalom meghódításáig – ekkor volt a népfrontpolitikánk a legjobb. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: 25 év után először a háború alatt kerültek ki a kommunisták, többek között a népfront segítségével.) A felszabadulás után 1945–[19]48-ig, a fordulat évéig lehettek hibák, de ez a népfrontpolitika biztosította a hatalomnak a kivívását. Azt gondolom, hogy nálunk a népfrontpolitika gyakorlati megvalósításánál ezt a mozgalmi jelleget kellene egyelőre előtérbe helyezni.

A kiindulópont azt hiszem nem rossz, sőt mondhatnám, hogy jó. Ami november 4-e után történt a párt, meg a kormány helyes politikája következtében, az tényleg sokkal szélesebb tömegeket mozgósít, mint amennyi a mi párttagságunk, és ha mi még tervszerűen törekedünk ennek a körnek a szélesítésére, még nagyobb pártunkívüli tömegeknek a mozgósítására, akkor még nagyobb eredményeket érhetünk el.

A legfontosabb feladat nekünk most elsősorban a tömegek mozgósítása és a tömegekkel való kapcsolat megerősítése.

Felvetődött a pártunkívüli politikusok kérdése, megmondom sokat ezektől nem remélek. Ezek egyrészt leszerepeltek. Megmutatkozott ez, amikor a kormányt át akartuk alakítani.⁴⁹

Nagyon helyeselném, ha ezzel az előterjesztéssel foglalkoznánk, és az itteni vita alapján az előterjesztést átdolgoznánk. Egyetértek azzal, hogy a kérdés[t] nagy fontosságára való tekintettel vigyük a Központi Bizottság elé és ott vitassuk meg.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Megérdelemli a kérdés, hogy a Központi Bizottság elé vigyük. Ami a probléma itten politikailag is, az, hogy könnyebb egy új dolgot javasolni, mint egy sokszor elrontott dolgot helyrehozni. Egyetértek Kállai elvtárssal, nem igaz, hogy a magyar politikai mozgalom szegény, vagy szegényebb lenne egyik-másik országtól a népfront kérdésében. Nemcsak arról van szó, amit Kádár elvtárs felvetett, hanem arról, hogy voltak progresszív erők Magyarországon, amelyeket bizonyos nagy cél érdekében össze lehetett fogni. Ennek mindig a munkásosztály volt az irányítója, ha nem, akkor már mellé ment. Gondoljunk arra, hogy 1944–[19]48-ig ennek a szervnek a kommunisták vezetésével milyen fontos feladata volt. Ezért nehéz, ami utána következett, a teljes bizalmatlanság politikája.

Nekünk feltétlenül életre kell hozni a népfrontmozgalmat. Bizonyos késedelem ezen a téren van. Az összes népi demokratikus országokban, egyik helyen jobban, a másik helyen kevésbé jól – a csehekét láttam – de alapjában véve a nagy cél érdekében elég jól tudták mozgósítani ezeket az erőket. Hruscsov és Bulganyin

---

⁴⁹ Tervezték, hogy Kovács Béla és Erdei Ferenc államminiszteri posztot kap. Részletesen l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 14., 126–127. és 148–151.

elvtársak csehszlovákiai látogatása alkalmával az egész nép megmozdult, örök életre a Szovjetunióval jelszó jegyében.⁵⁰

Óva intem a Politikai Bizottságot és a pártvezetőséget, hogy egyszerre sokat markoljunk. Mít értek a kevesebbet és jó alatt? Maradjon a népfront mozgalom. Nem tudom eldönteni, de lehetségesnek tartom, hogy 2-3 év múlva kialakulhat olyan mag, amelyet szervezetté is lehet alakítani.

A népfront mint mozgalom elindulhat úgy, hogy széleskörű bizottságok is lesznek és hozzáteszem, legyen minimális programja is. Az egy perspektíva, hogy a szocializmus építéséért mozgósítsa a pártonkívüli tömegeket. De vannak olyan politikai és gazdasági kérdések – egyetértek Kállai elvtárral, hogy ne csak a kulturális kérdések legyenek ezek –, amelyeknek megoldására a tömegeket mozgósítani kell. De keveset és nem sokat. Én nem félek attól, hogy minden választási körzetben legyen népfrontbizottság, hanem attól félek, hogy ezt egy választási szervnek tekintik, amely a választások után elvégezte feladatát és adóbehajtással, kölcsönfizetés beszédésével foglalkozik. Ezért ne csináljunk népfrontot, ezt állami vonalon is meg lehet oldani. De azért lehet, hogy ebben az országban a széles tömegeket a párt és a kormány politikája végrehajtásának érdekében mozgósítsuk.

Miért volnánk amellet, hogy mozgalom maradjon, széles népfrontbizottsággal? Azért, mert az egyéni tagság feltételezné egy bizonyos idő után az önálló pártra való törekvést. (KÁDÁR JÁNOS elvtárs közbeszólása: Erről van szó!) A kollektív tagság olyan kérdés, hogy belépnek az összes szervezetek a népfrontba és e szervezetek sokszázezer tagját – és megmondom, hogy a mi pártunkban is van legalább 120 ezer tag, aki semmilyen munkát nem végez – bizonyos formában fel lehet használni. Megmondom őszintén, hogy a Somogyi elvtárstól többet vártam volna. A szakszervezet munkásmozgalmi szervezet, a népfrontot nem támogatják. A népfront választási szerv ne legyen, fel lehet erre használni, de ne csak ez legyen a feladata. Maradjon meg mozgalomnak, ilyen népfrontbizottsággal, de a szakszervezet, a KISZ, a nőszervezet vezetőinek, a tanácsoknak személy szerint is feltétlenül komolyan bele kell kapcsolódnium a népfront munkájába, mert százezreket ezek fognak mozgósítani.

Miért szeretném, hogy programja legyen a népfrontnak? Mert lehetetlenség mozgalmat csinálni valamilyen meghatározott célok, feladatok nélkül; az nem megy. Így legalább bizonyos mértékig elválasztanánk az ellenséges elemeket a jóakarató emberektől. Ha a szocializmus építéséért megyünk program nélkül, ez alatt azt magyarázhatnak, amit akarnak.

---

⁵⁰ A Ny. Sz. Hruscsov vezette szovjet delegáció 1957. július 9–16. között tartózkodott Csehszlovákiában. A fogadtatásról l. a Népszabadság tudósításait. A jelszó pontosan: „Örök időre a Szovjetunióval és sohasem másként!” Kassán a sajtóhírek szerint 60 000 ember, július 10-én Prágában hasonló tömeg üdvözölte Hruscovot és Bulganyint. Július 12-én Pozsonyban 120 000 fős nagygyűlés zajlott, majd Hruscsov Ostravába, Bulganyin Brnoba látogatott. A látogatás utolsó nyilvános aktusa Prágában az Óvárosháza terén zajlott, ahol július 16-án zsűfolásig megtelt téren mondott beszédet A. Novotny és Hruscsov.

Mivel egyetértek Kállai elvtárral, szeretném egy dologra felhívni a figyelmet. Nem tudok az alábbi szövegezéssel egyetérteni. A 2. oldalon a 2. pontban van: „A nemzetközi helyzet átmeneti éleződése. Országunk iránt is megnőtt az imperialista államok nyomása, felbujtó, rágalmozó hadjárata és kardcsörtetése. Megerősödött ősi ellenségünk, a német imperializmus...” Mi az, hogy ősi ellenségünk? (APRÓ ANTAL elvtárs közbeszólása: Így van, de kihagyhatjuk!) Tudod ez az, hogy valamikor folytattunk harcot a német fasiszta imperializmus ellen, de ma két Németország van és most már nem fogadom el ezt a szövegezésnél.⁵¹ Megmondom, miért teszem szóvá ezt. Nemzetközi társaságban egyikünk azt mondta, hogy megszálltak bennünket a németek. Akkor az elvtársak kiigazítottak, hogy nem a németek, hanem a német imperialisták, a német fasiszták. Ha arra spekulálunk, hogy Magyarországon évszázadokon keresztül volt német elnyomás, az ma már rossz. Ez jó volt 1942–[19]44-ben, de most már egészségesebb általában az imperializmusról beszélni. Ez nem szerencsés szövegezés, ezért ebből a szempontból erre nagy figyelemmel kell lenni.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

A népfront kérdésében a pártvezetőségnek jó egynéhány határozata látott napvilágot. Ezek a határozatok azonban nem váltak valósággá. Ha most ismét egy Központi Bizottság-i határozattal, úgy mondván deklarálnánk megint, hogy a Hazafias Népfront így és így – nem hiszem, hogy erre így szükség van, nem segítene nekünk.

A véleményem az, hogy nem is ez a probléma az alapvető probléma. A pártnak van egy szövetségi politikája, helyes politikája, ez a népfrontpolitika. Lényegében népfrontpolitika, amit a párt és a kormány csinál. Ezt a népfrontpolitikát kell megvalósítani. A probléma nem az, hogy van-e nekünk széles népfrontmozgalmunk, vagy népi szerveink, hanem a probléma ott jelentkezik, hogy ezt a szövetségi politikát elsősorban pártszervezeteink nem csinálják, nem hajtják helyesen végre a párt népfrontpolitikáját. Ezen kell elsősorban segíteni, odahatni, hogy a népfrontot ne csináljuk most meg felülről egy KB vagy kormányhatározattal, vagy olyan formában, hogy összehívjuk a népfront elnökségét, hanem csináljuk meg a népfrontmozgalmat alulról és ha a meglévő, vagy kialakítandó megyei, járási, városi népfrontbizottságokkal a mi pártszervezeteink, a párt helyesen foglalkozik, akkor lesz népfrontmozgalom.

Az a véleményem elvtársak, hogy itt kell ezt a dolgot megfogni. Van a pártnak népfrontpolitikája, népfronttestülete, ilyen népfronttestület a parlament, a tanácsok. Ezekre kell támaszkodni mindennapi harcainkban, csak a mi pártunk nem érti jól a népfrontpolitikát, a tömegek közötti munkát.

Szervezet, vagy mozgalom – énszerintem mind a kettő, de ne legyünk túlzottan

⁵¹ A szöveg: „A Hazafias Népfront mozgalom kiszélesítését szükségesség teszi: [...] A nemzetközi helyzet átmeneti éleződése. Országunk iránt is megnőtt az imperialisták nyomása, felbujtó, rágalmozó hadjárata és kardcsörtetése. Megerősödött ősi ellenségünk, a német imperializmus és létrehozta hadseregét, melyet éppen napjainkban akarnak atomfegyverekkel felszerelni. Ez megköveteli az imperializmusellenes, békeszerető, s hazánk függetlenségét védő erők tömörítését”.

igényesek. Van népfrontszervezet, a népfrontbizottság, országosan az elnökség, megyei, járási szinten és a helyi népfrontbizottság – ez szervezet, nem kell tovább menni. (MAROSÁN GYÖRGY elvtárs közbeszólása: Szervezet az, ahol egyéni tagság van.) (KÁDÁR JÁNOS elvtárs közbeszólása: Az egyéni tagság ellen vagy, világos!) Alulról csináljuk meg.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Feltétlenül javasolom a Központi Bizottság elé vinni ezt a kérdést. Nagyon fontos kérdés a párt politikája szempontjából. Egyik legjelentősebb kérdés volt a pártértekezleten.⁵² Mi felvetettük, hogy november 4-e után, az ellenforradalom leverése után is, ahogy erősödött a proletárdiktatúra és szilárdultak az erkölcsök, a népfrontpolitika kérdése, a szocialista demokrácia rendezése, a tanácsok hatásosabb működése és erősítése – ez a további fejlődésünk kulcskérdése. Mivel annyi zavar és probléma alakult ki a népfront körül, a Központi Bizottság elé kell vinni. Nemcsak azért, mert hasznos javaslatok és gondolatok vetődhetnek fel, hanem – ellentétben azzal, amit Szirmai elvtárs mondott – azért is, mert a népfront-kérdés erősítése a közvélemény homlokerében lévő kérdés. Igaz, hogy azt mondják, sokszor megígértük, de más vonatkozásban is történt egy és más, amelyeket mi október előtt vallottunk – gyakran helytelenül – most megint felvetettünk és most már komolyan, őszintén gondoljuk, szemben azzal, ami azelőtt nem valósult meg, most megvalósítjuk, nem marad papíron. Áll ez a népfrontra is. Azzal egyetérték, hogy a kulcskérdés nem a szervezet kérdése. Nem is szervezet, hanem mozgalom legyen, egyéni, vagy nem egyéni tagság, nem fontos. Mert például Nagy Imréék idején is mozgalom volt, lehet akár szervezet is, a lényeg az, hogy ne csússzon ki a kezünkől. Az egyik kérdés az, hogy közben tudjuk-e tartani, a másik kérdés, hogy a tömegek magukénak tekintik-e, hajlandók-e belemenni.

Az itt a dolog lényege, hogy a népfrontpolitikát a pártnak, a párttagoknak egyenként is vinni kell, s ettől függ majd, hogy a pártonkívüli tömegek elhiszik-e, hogy valóban komolyan akarjuk. Ehhez az kell, hogy súlyt adjunk, ne suba alatt csináljuk, hogy a pártszervezeteink is lássák, hogy a Központi Bizottság megtárgyalta, határozatot hozott, komolyan veszi. Fel lehetne vetni, ha a

---

⁵² A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos értekezletének határozata „A párt és a tömegek kapcsolatai” című III. részben foglalkozott a Hazafias Népfronttal: „4. A párt és a tömegek közötti kapcsolat fejlődésének igen fontos területe a Hazafias Népfront. A kommunisták és pártonkívüliek együttműködésének ezt a formáját széleskörűen ki kell bontakoztatni mind a tanácsok, mind pedig a különböző gazdasági, kulturális és tudományos szervek munkájának elősegítése, mind pedig az ország általános politikai életének fejlesztése érdekében. Ma a Hazafias Népfront-mozgalom lehetőségei nagyobbak, mint a lehetőségek kihasználásnak mértéke. A hazánkban sajátos egypárt-rendszer nem zárja ki, sőt az adott körülmények között még fokozottan megköveteli, hogy a párt irányítása alatt a Hazafias Népfrontban tömörítsük mindazokat a pártonkívülieket és korábban más pártokban tevékenykedő, a népi hatalomhoz hű személyeket, a nemzet összes haladó erőit, amelyek készek közéleti, tudományos és kulturális szakmai tevékenységükkel az ország szocialista építésében részt vállalni”. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos Értekezletének jegyzőkönyve*, i. m. 261–262.

Politikai Bizottság döntött, az itt kialakult gondolatok alapján például a megyei népfrentbizottságokkal, városi népfrentbizottságokkal megbeszélni, hogy ők hogyan képzeli el a népfrentmozgalom működését. Ne egyszerűen az történjék, hogy mi kommunisták megbeszéljük, határozunk, hanem hívjuk össze a népfrent embereit és akkor ők is érzik, hogy igényeljük a véleményüket. Ez is súlyt ad a népfrentmozgalomnak.

Esetleg, még mielőtt a Központi Bizottság elé kerülne a kérdés, meg lehetne ezt csinálni, mivel esetleg felvetődne néhány gondolat, amit már a Központi Bizottság elé kerülő anyagba be lehetne venni. Jobb lenne ezeknek a pártonkívülieknek a véleményét még döntés előtt megtudni, számításba venni. (APRÓ ANTAL elvtárs közbeszólása: Az anyag elkészítését megelőzte ilyen megbeszélés.) Lehet, hogy megelőzte, nem tudunk róla, de a kérdés felvetődött, hogy ilyen irányú viták nem voltak. Ezért javaslom, hogy a Magyar Nemzetben induljon meg egy vita a Hazafias Népfrentről, és mi vegyük számításba nagyon komolyan a pártonkívüliek véleményét is. Feltétlenül amellet vagyok, hogy a Központi Bizottságot hívják erre össze.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

A Baloldali Blokk, amely megalakult nálunk, az kifejezetten népfrentpolitika volt. Osztályszövetség volt mindenekelőtt a munkásosztály és szegényparasztság között. Ez az osztályszövetség létrejött az akkori 3 baloldali párt és a hozzájuk csatlakozott társadalmi szervezetek politikai szövetsége formájában.⁵³ Itt ebben az anyagban meg van mondva, hogy a népfrent osztályszövetség és helyesen jellemzi. A kérdés, ami nem világos, hogy az osztályszövetség a politikai életben milyen vonalon valósul meg. Jelenleg egy párt van, van hozzája tartozó különböző társadalmi szervezet, vajon ma a magyarországi népfrentmozgalom nem a párt és a hozzája csatlakozó szervezetek politikai szövetsége? Nincs ez így benne, de érinti, hogy a népfrenthez csatlakoznak a társadalmi szervezetek.

Legyen-e külön általános tömegszervezet, vagy nem? Nincs ez a kérdés elég szélesen kifejtve, azért, mert a tendencia az, hogy legyen, de az anyag ezt így nem mondja ki – az á-t kimondja, de a b-t már nem.

Azt hiszem, helyes az a javaslat, hogy a Központi Bizottság tárgyalja meg ezt a nagyon fontos kérdést, de az előterjesztésben világosan meg kell mondani, hogy mi legyen a népfrent, szervezet vagy mozgalom.

Meg kell mondani azt, hogy a munkások is nagymértékben vegyenek részt a népfrent munkájában. Ha a népfrentnek részese a szakszervezet, akkor a szervezett munkásság, amely a szakszervezetben tevékenykedik, vegyen részt ... (KÁDÁR JÁNOS elvtárs közbeszólása: Nem vesz részt!) Ezek szerint nem vesz részt a népfrent munkájában. Kérdem: részese a népfrentnek, vagy nem? (KÁDÁR JÁNOS elvtárs közbeszólása: Papíron igen, a valóságban nem.) Mit akarunk? Továbbra is kívül, vagy mint a népfrent szerves része? Fel kell vetni a kérdést

---

⁵³ A Baloldali Blokk 1946. március 5-én alakult meg a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt és a Szaktanács részvételével.

egyenesen. Ha mi azt akarjuk, hogy a szakszervezet legyen szerves része, abból az is következik, hogy a népfront összes szerveiben a szakszervezet képviselőinek ott kell lenniük.

Kérem azt, hogy csak kulturális tevékenységgel foglalkozzon? A termelési kérdésekkel, például a munkaverseny kérdésével ne foglalkozzon? A szakszervezet kell, hogy foglalkozzon, de azt hiszem, hogy ez a foglalkozás beilleszthető szervesen a népfrontmozgalomba.

Szó volt arról legutóbb, amikor a SZÖVOSZ-t tárgyaltuk, hogy a SZÖVOSZ-t fel kell fejleszteni falusi társadalmi tömegszervezetté.⁵⁴ Ezt megint tisztázni kell, hogy mit akarunk a SZÖVOSZ-szal, mint a legjelentősebb falusi tömegszervezettel és milyen legyen a népfronthoz a viszonya. Ez nincs az előterjesztésben tisztázva, szerintem ezt is tisztázni kell.

Azt hiszem, hogy a népfront helyes megvalósításának az útja az osztályszövetség, az, hogy a párt és a hozzá csatlakozó társadalmi szervezetek, tömegszervezetek politikai szövetsége legyen. Ne olyan politikai szövetség, amelyből mindenki más ki van zárva, ennél szélesebbé válhat és meg kell találni a módját, hogy még ezen túlmenően is szélesítse a sorait. De az alapja ez kell, hogy legyen. Szintén nem javasolom, hogy a népfront külön, országos tömegszervezet legyen, egyéni tagsággal. Az egyéni tagságban van valami csábító, az hogy valaki fizet tagdíjat, azzal bizonyos mértékig a népfront mellett szavaz. Kérdezem, nem lehetne-e ezt a dolgot más formában valóra váltani? Például a népfront kultúrház építésére, könyvtárak létesítésére kibocsáthatna népfront-bélyeget, amelyet a lakosság széles tömegei megvásárolhatnának. Ez is bizonyosfajta állásfoglalás a népfront ügye mellett. (APRÓ ANTAL elvtárs közbeszólása: Ezt csinálja a tanács.) Amit a tanács csinál, azt állami vonalon csinálja.

A másik fő kérdés, hogy az előterjesztés nem tisztázza kellő módon a tanácsok és a népfront viszonyát, kapcsolatát. A bolgár anyagban világosan meg van mondva, hogy a népfront segíti a tanácsot az előtte álló feladatok megvalósításában. Itt ez nem világos, azt hiszem, világossá kell tenni. Itt van sok tanulnivaló a bolgároktól. Nagyon fontos, nehogy a népfront különböző bizottságai háttérbe szorítsák és elsorvasszák a tanács különböző bizottságainak munkáját. Nem ad választ ezekre az előterjesztés.⁵⁵

A harmadik dolog: a népfront osztályszövetség, a munkásság és dolgozó

⁵⁴ L. erre a 9. sz. dokumentumot.

⁵⁵ A Bolgár Hazafias Arcvonal és a tanácsok kapcsolata: „A Hazafias Arcvonal vezetői részt vesznek a népi tanácsok végrehajtó bizottságainak tervjövahagyó ülésein, s részt vesznek a terv megvalósításában is. A Hazafias Arcvonal (megyei, járási, városi, helyi) elnökei, tagjai a tanács végrehajtó bizottságának, a tanács illetékes képviselői pedig a Hazafias Arcvonal végrehajtó bizottságának. A tanácstagok kiválasztását, a választások lebonyolítását a Hazafias Arcvonal végzi. A Hazafias Arcvonalnak joga van ellenőrzést gyakorolni a tanácstagok munkája felett, beszámoltatni, s ha szükséges, visszahívni. A tanács és a Hazafias Arcvonal végrehajtó bizottság közös értekezleten tárgyalja meg az egyes feladatokat, pl. nagyobb kommunális feladatok, tanácstagok munkájának értékelése stb. A Hazafias Arcvonal propagandamunkáját a tanácsok előadók biztosításával, felkészítésével segítik”. *Tájékoztató a Bolgár hazafias Arcvonalról*, i. m. 13.

parasztság szövetsége – sajátos parasztság, amelynek egyik része szocialista parasztság, a másik része egyéni parasztság. A népfront célja: a szocializmus építésének segítése. A népfront csak akkor töltheti be a feladatát, ha ennek keretén belül a tsz- és az egyéni parasztság együttműködése valósul meg. Ugyanakkor a népfront keretén belül is nekünk teret kell biztosítani a szocializmus eszméinek propagálására, tehát a termelőszövetkezeti mozgalom propagálására. A népfrontból ki kell szorítani a termelőszövetkezeti mozgalommal szemben álló propagandát. A múltbeli tapasztalat azt mutatja, hogy ha a népfront keretén belül a tsz-propaganda háttérbe szorul, akkor a termelőszövetkezeti mozgalom ellenes propaganda kaphat teret. Minderről mi hallgatunk, de az életben benne van. Nem lehet erről hallgatni, világos útmutatást kell adni. Azt gondolom, hogy nem helyes a megfogalmazás ott, ahol az anyagban az szerepel, hogy a falusi népfrontbizottságokban az értelmiség és a középparasztok mellett helyet kell biztosítani a szegényparasztságnak és a tsz-ek képviselői számára. Meg kell fordítani a sorrendet. (APRÓ ANTAL elvtárs közbeszólása: Meg lehetne fordítani. Nem nézed az életet, egész sor termelőszövetkezet úgy alakult, hogy ezeket a középparasztokat szervezték be. Ez nemcsak agitációs dolog.) Éppen azért, mert osztályharc a faluban van – de ez az anyagban nincsen bent, mint kényes kérdést megkerüli.

Nem javasolok önálló programot a népfrontnak, de elvi nyilatkozatnak – bizonyos irányelvek a munkára, a feladatok megjelölése az elvi nyilatkozatban szükséges – kell lennie, amellel természetesen a népfront segíti a párt és a kormány előtt álló célkitűzések végrehajtását. Ez azt jelenti, hogy nincs külön program. (APRÓ ANTAL elvtárs közbeszólása: Azt jelenti, hogy a párt és a kormány intézkedéseit támogatja.) Kimondja: a párt és a kormány politikáját magáévá teszi és annak végrehajtásáért vállal feladatokat.

Kállai elvtárs fejtegetéseivel egyetértek: azt mondta, hogy a népfront alá van rendelve az állami szerveknek. Ez igaz is, de nem elegendő, hogy ezt mondjuk, meg kell oldani bizonyos tömegellenőrzést Magyarországon. (KÁLLAI GYULA elvtárs közbeszólása: Nincs ellentmondásban azzal, ahogy én mondom.)

Az Orbán elvtárs által javasoltakhoz: a nyílt vitát illetően – meg lehet csinálni, de ha megcsináljuk, akkor nem javaslom, hogy a Magyar Nemzetnek adjuk albérletbe. Ha nyílt vitát indít a párt, akkor a párt lapjában kell azt közzétenni, amihez a Magyar Nemzet csatlakozhat.

DR. MÜNNICH FERENC elvtárs:

A népfront kérdésében sok hiba és kevés siker volt előttünk, de azt hiszem, ez is irányt mutat ahhoz, hogy mit tegyünk. A bolgár példával kapcsolatban: nagyon helyes, hogy igyekszünk mások tapasztalatait átvenni, azonban ebben az esetben feltétlenül fel kell vetni a különbséget. A bolgár társadalom sokkal egyenletesebben fejlődött, egészen más volt a struktúrája. Amikor a bolgár Hazafias Arcvonalból szervezet lett 1948-ban, akkor a szocialista építés terén nagyon előrehaladtak és a falu 50%-ban kollektivizálva volt és az osztályerőviszonyok a szocializmus javára dőltek el.

A mi társadalmi szerkezetünk sokkal bonyolultabb. A bolgár népfront munkáját megkönnyíti, hogy a nép túlnyomó többsége egészen őszintén szovjetbarát. Nálunk ez nincsen, az ellenség erői sokkal jelentékenyebbek – ezt feltétlenül figyelembe kell venni.

A bolgár népfrontban bent vannak a tömegszervezetek, a szakszervezet, a nőmozgalom, a békemozgalom, a parasztszövetség és a bolgár népfrontnak a kapcsolata az államapparátussal, a tanácsokkal olyan, hogy a bolgár népfront helyi szerveinek egyes vezetői bent vannak a tanácsokban és a tanácsok vezetői a népfront helyi vezetőségében – ez biztosítja a párt politikájának a befolyását. Ami a feladatokat illeti, a bolgár Hazafias Arcvonal nagyszerűen meghatározza azzal, hogy a párt politikájának ismertetése, megvalósításának elősegítése. Van egy másik tényező a bolgár népfront munkájában, ezek azok a bizonyos olvasóköri körök – nálunk a kultúrházak. Számos bolgár faluban ez az olvasóköri kör már 100 esztendő, még a török hódoltság alatt alakult meg. Ezekre az olvasóköri körre támaszkodtak a cárizmus elleni harc, majd a fasiszmus elleni harc idején és jelenleg is nagyszerűen erősítik a népfront munkáját. Sajnos nálunk nincsenek meg ezek. A népfront talpra állítását illetően: inkább induljon most mint mozgalom, olyan mélyen lehatolni, amilyen mélyen a párt befolyását biztosítani tudjuk, azután menjünk tovább.

Szükségesnek tartom, hogy a kérdést a pártvezetőség elé vigyük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A javaslat nincs olyan állapotban, de a kérdés igen, és muszáj tárgyalni.

Az elején felvetném a kérdéstől függetlenül a következőt: ide olyan előterjesztést kell hozni, amiből világosan kitűnik, hogy mit akarnak elfogadtatni, valamilyen határozati formában.⁵⁶ A végén pedig írják oda, hogy mi a rendeltetése, javasolják például a Központi Bizottság elé terjeszteni, mert ha ezt átgondoltuk volna, rettenetes sok vitától megszabadultunk volna. Ezt nekünk be kell az előterjesztéseknél vezetni, mert ezzel egy csomó felesleges munkától megszabadítjuk saját magunkat és a Politikai Bizottságot is.

Megkaptam a bolgár anyagot, és még valami 5 darab egyéb anyagot. A következőkből indulok ki: véleményem szerint akármilyen zilált és egy kicsit ellaposodott formában és állapotban, de Hazafias Népfront van, ezért ennek a Hazafias Népfrontnak életjelt kell adni. November 4-e óta mindenesetre van egy bizonyos meghatározott politikai vonal, szakaszai a harcnak, amelyre a pártértekezlet azt mondta, hogy egyetért, az Országgyűlés is egyetért, de a Hazafias Népfront azt sem mondja, hogy egyetért. Nevetségesen hangzik, de ha létezik, akkor már össze kellett volna ülnie és legalább az ötös bizottsággal kapcsolatban állást foglalnia, a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány, meg a Szovjetunió mellett. Ez feltétlenül kell, és szerintem nem kell bevárni semmiféle

---

⁵⁶ Utalás arra az elvásra, hogy az előterjesztések végén szerepeljen összegezve, mit szeretnének elfogadtatni, határozati formában megfogalmazva. Ha a Politikai Bizottság egyetértett e határozati formával, akkor a szövegezésen általában/nem változtatott. Itt nem szerepelt, mit akartak határozati formában elfogadtatni.

Központi Bizottság-i ülést, hogy ezt megtegyük. Azon kívül, ha azt akarjuk, hogy a Hazafias Népfront működjön, akkor bizonyos személyi változásokat is végre kell hajtani. Két lépcsőben: egyrészt ki kell hagyni, akiket szükséges, ez is szűkíti most a mozgalmat. Össze kell hívni az Országos Elnökséget, amelyen a Hazafias Népfront kinyilvánítja politikai állásfoglalását. Ugyanakkor szépen, zárt ajtók mögött, egy napig vitázni kell, hogyan képzelik el a továbbvitelt. Minket kell, hogy érdekeljen a Harrer, a Kisházi és a többiek véleménye, de a Kovács Béláé már kezd nem érdekelni. Mindazoknak a véleményét igényelni kell, akik a jövőben együtt fognak velünk jönni.

Meg kell mondani, hogy meghatározott időn belül a Központi Bizottság megtárgyalja a Hazafias Népfront helyzetét és előtte az ő véleményüket is szeretnénk tudni. Ez jó hatást fog kiváltani.

A sajtóvitára nincs szükség. Annyira zavarosak a nézetek, hogy ez még nagyobb zavart idézne elő. Félhivatalosan deklarálták már az egyéni tagságot. Az újságban olvastam az interjút.⁵⁷ Nem hivatalosan kell vitatkozni, de lehetőleg minél több kommunista véleményét is meg kell ismerni, és utána kialakítani a saját álláspontunkat.

Szükséges bizonyos akciócélokat is elhatározni. Nem sokat, nem is kell nagy program, de egy-két politikai, vagy gazdasági természetű dolgot. Ezt el lehet képzelni. Most is lehet még ilyent csinálni. El tudok képzelni egy több mint féloldalas gépelt határozatot, amelynek országos visszhangja lehetne: 4-5 nagyon fontos kérdésben kimondják a véleményüket, pl. a külpolitikai helyzetről.

A továbbfejlesztésről 3 dolgot szeretnék felvetni: 1.) a nemzetközi tapasztalatok, 2.) hazai tapasztalatok, 3.) jelenlegi hazai körülmények – ezeket kell figyelembe venni.

A jugoszláv tapasztalat a mi számunkra világos és az a bizonyos 1948-as elvi bírálathoz ebben a kérdésben helyes, a marxizmus ismeretei szerint.⁵⁸ Ott 7 millió ember volt tagja a népfrontnak, programja a szocializmus és valahogy az osztályharc eltűnt. (KÁLLAI GYULA elvtárs közbeszólása: Külön pártfórumra nincs szükség.) Ez a tapasztalat azt mutatja, hogy nem jó, mert eredménye a pártszervezeteknek elmosódása, másodsor az osztályharc elkenése és ennek elég veszélyes következményei voltak Jugoszláviában. A szocializmus elemei nem túlságosan erősödtek meg ez alatt a népfrontpolitika alatt. Ez világos. A bolgárt nem lehet összehasonlítani. Egyszerű oka van. A felszabadulást megelőző időben

---

⁵⁷ Valószínűleg a Magyar Nemzetben megjelent: „Szellemi életünk képviselői a Hazafias Népfront-ról” interjúról van szó, amelyben dr. Kádár Miklós, az ELTE ÁJK dékánja azt nyilatkozta: „Tudjuk jól, hogy politikamentes értelmiségi munka nincs, a jogászai munka politikamentességéről még csak beszélni sem lehet. Ezért jelentős, hogy ez a széles, a múltban nem egyszer joggal kritizált, de még többször mértéktelenül elhanyagolt értelmiségi réteg, párttagok és a néphez hű pártönkívüliek egyaránt megtalálják közéleti tevékenységük keretét a Hazafias Népfrontban”. *Magyar Nemzet*, 1957. szeptember 8.

⁵⁸ Utalás a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának a Jugoszláv Kommunista Párt helyzetéről szóló határozatára. Az MDP KV erre vonatkozó közleményét l. *A Magyar Dolgozók Pártja határozatai és dokumentumai*, i. m. 42–43.

és a felszabadulás időszakában a bolgár népfront emberei a reakció kimagasló vezető stábját harcban megdöntötték. A Bolgár Népköztársaságot a népfront tevékenyen erősítette.

A hazai tapasztalatok sem utolsók. Ezzel a népfronttal kerültek ki a kommunisták az elszigeteltségből. A jelen helyzetből sem tudjuk magunkat függetleníteni. Van a pártfunkcionáriusoknak és a párttagoknak egy olyan része, amely akarja szélesíteni a párt tömegbefolyását – ezeknek teret kell adni. Van a tömegek között olyan embereknek még jelentős tábor, amely miután látja, hogy bizonyos negatív jelenségektől megszabadult politikánk, nekünk segít szíves örömmel. Végül figyelembe kell venni, hogy van az osztályellenség, amely legális bázist akar, és minden eszközt megragad céljai érdekében.

Egyetértek azzal, hogy tisztázzuk, hogy mi a népfront jellege. Munkások és parasztok szövetsége, plusz értelmiség, plusz városi kispolgárság. Ennek a megvalósítási formája: nem pártok, hanem társadalmi szervezetek, plusz egyes állampolgárok frontja. El tudom képzelni azt, hogy a budapesti kerületekben és más városokban a munkások közül delegáltak lesznek. El tudom képzelni, hogy külön képviselőket kapnak pl. a földműves-szövetkezetek – és így tovább. Ezenkívül lehetővé kell tenni magánosoknak is, hogy akik nincsenek szervezetekben, de szívesen segítenének, hogy egyénileg belépjenek. A zömnél nem lesz probléma. Ez persze nem lesz sok, ezt meg kell nézni. Én csak felvetem.

Az osztályszövetségnél fel szeretném vetni, hogy mit jelent ez a mi viszonyaink között. Ha egyetért a szocializmussal, akkor ez már a leghaladóbb társadalmi nézet, ezután már csak az jön, hogy párttag legyen-e. Arról van szó, hogy a szocializmus építésébe be lehet vonni a nem következetesen harcoló rétegeket is, pl. a városi kispolgárságot. Mi az, amivel lehet vitatkozni? Ezek a kispolgárok nem bánják, hogy szocializmust építünk, az egyéni parasztok sem, csak ne azonnal, mostan és ne durva eszközökkel építsük. Ez ne úgy történjék, hogy becsukják őket, leveszik a bőrt róluk. Többek között a népfront feladata szerintem az, hogy ezeket a nézeteltéréseket egyetértéssé változtassa át, például baráti megbeszélések alapján. Ez olyan dolog, amivel tényleg ilyen dolgozó, kispolgári kategóriákkal szövetséget lehet létesíteni a szocialista társadalom felépítése céljából. Ami például a falut illeti, nagy engedményeket tett a párt, hogy nem fog erőszakoskodni, de igenis szocializmust akar, csak kicsit lassabban, a velük való egyetértésben.

Legyen program, vagy ne legyen? Ilyen általános program nem lehet, de akcióprogramja a népfrontnak kell, hogy legyen – ez mozgósító erő. Ilyen lehet országosan például: „El az imperialisták kezeivel Magyarországtól!”, vagy tiltakozás a hidrogénbomba robbantások ellen, vagy a belső feladatokra való mozgósítás: a társadalmi tulajdon védelmében, stb. Egy pár ilyen akcióprogram mozgósítja a társadalmi erőket. Perspektíva kell.

Működési forma: ez tényleg furcsa dolog. Én magam az egyéni tagság ellen vagyok, azzal a kivétellel, ha a csatlakozott szervezetnek nem tagja, de ennek

tagja akar lenni, tagja lehet – elvileg ezt kimondhatjuk. Az egyéni tagság ellen vagyok, a régi terminológia szerint a mozgalom mellett, meghatározott működési formák, bizottságok, körök, klubok, amelyek léteznek. Ilyen körök, klubok falun legyenek, de központi, mint a Kossuth Klub, Táncsics kör – nagyon sok nem kell. Én például ezeket sokkal szívesebben látnám úgy, hogy a Hazafias Népfront klubja, mint a TTIT-nek a klubja. (KÁLLAI GYULA elvtárs közbeszólása: A TTIT is tagja a Hazafias Népfrontnak.)

A KB ülést illetően azt ajánlanám: jöjjön létre előbb elnökségi ülés, ahol bizonyos állásfoglalásnak kell lenni – esetleg visszamenőleg is – de egész rövidnek, egy-két-három-négy-öt dologból álljon. Ez lesz a nyilvános része a dolognak. A nem nyilvános része, hogy velük megvitatjuk milyen elképzelések, gondolatok vannak. De a mi előadónk is legalább 10 percig beszéljen, hogy milyen gondolatok foglalkoztatnak bennünket – ez nekik is jól esik, nekünk pedig segít. Utána legyen a KB ülés. Legyen a Központi Bizottságnak határozata. Véleményem szerint a fő kérdés az, hogy a párt a maga egészében hogyan fogja meg a kérdést, hogyan viszi – ehhez feltétlenül kell KB határozat. Elképzelhető, hogy ez nem lesz publikálva.

A szövegben itt-ott vannak nem egészen érthető dolgok, részben veszedelmes dolgok. Nem értem, hogy a napilap mellett miért kell a népfrontnak olyan központi lap, amely elsősorban a falu felé megy. A Szabad Földnél népfrontibb lap nincs is az országban, dísznek ugyan odairunk politikai dolgokat, de ebben van megírva, hogy mi fáj a parasztnak és így tovább. Apró elvtárs, miért kell a Hazafias Népfrontnak egy paraszti lapjának lenni, ami egyelőre hetilap lenne, amikor már van egy napilapja. (APRÓ ANTAL elvtárs közbeszólása: A Magyar Nemzet falura nem jut le.) Mi a nyavalyának jusson le? A Szabad Föld lehozza a népfronttal kapcsolatos fontos dolgokat. Be kell küldeni a Szabad Föld szerkesztőségébe 1-2 embert, aki a népfrontnak fog dolgozni. (APRÓ ANTAL elvtárs közbeszólása: Ha a jellege úgyis az, ez szélesít, nem szűkít. Régen pártlap volt, most ezt levettük róla és olyan független lap.) Ha nincs gyakorlati célja, akkor nem kell ezt csinálni, ha van, akkor meg kell csinálni. Vegyétek át a Magyarországot! Ezt vagy meg kell szüntetni, vagy másnak átadni. (KOMÓCSIN Zoltán elvtárs közbeszólása: A papírt a KISZ-nek, de mást nem!)) (DÁVID FERENC elvtárs közbeszólása: Korábban a Politikai Bizottságnak már volt olyan határozata, hogy a Szabad Föld a Hazafias Népfrontnak legyen a lapja.⁵⁹)

Nevettek azon, hogy még a népfront nem hagyta jóvá a kormány politikáját november óta? A népfront apparátusa novemberben, decemberben a kormány ellen harcolt, valami meggondolásból ez elcsitult, de még mindig vannak ilyen tendenciák, de valahogy az országnak meg kell tudni, hogy már ott is normális a helyzet. Mondjuk, feltámad az elnökség és kijelenti ezt. Nagyon nagy, durva mulasztás ez, amit korrigálni kell.

---

⁵⁹ A Szabad Föld a Politikai Bizottság döntése nyomán ismét a Hazafias Népfront lapja lett. L. a 18. sz. dokumentumot.

A régi levitézlett vezetőségi tagokat, azokat nem kell csak úgy eldobni, bár egy része olyan, akikről örömmel le kell mondani. A döntő a jelenlegi magatartás. A Kovácsnak kifelé áll a szénája, azután az Erdei Ferenc, ha egy párszor megcsinálja, hogy nem jön el a Sportcsarnokba⁶⁰, (SÁNDOR JÓZSEF elvtárs közbeszólása: A Darvas nem megy el Miskolcra!⁶¹) a Bognár, aki 10 hónapig nem volt hajlandó megmukkanni, de amikor a Magyar Nemzet megjelent, azonnal írt benne⁶² – az ilyen emberektől nyugodtan elállhatunk. Egy 8 holdas paraszt, persze ha ezt csinálja, nem baj, ő nem konzekvens a szocializmus építésében, de az ilyen emberektől meg kell követelni, hogy konzekvens legyenek a szocializmus építésében. Akikre azt mondják, hogy levitézlettek, azok között is egy pár azért vitézlett le, mert nem árulták el a kommunistákat, mert ezeknek az álláspontja ugyanolyan, mint a párt és a kormány jelenlegi álláspontja. Mit érünk olyan vezetőkkel, akiket azért becsülnék talán széles körben, mert elárulták a kommunistákat, a kormányt. A régi vezetők közül azokkal nem kísérleteznék tovább, akik cserbenhagyták a kommunistákat. De akik hüek voltak, azért nincsenek benne, mert szidják őket az Európa Hangjában. Ez vonatkozik olyanokra is, mint a Szakasits. Mindig jobb egy becsületes pártönkívüli, mint a magát kommunistának nevező álkommunista. Bognár József szolidáris velünk, meg egy kicsit a kisgazdapárttal is. Ilyenek ne legyenek velünk a népfrontban.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Még egy kérdést. A Politikai Bizottság a jelenlegi rendszer mellett marad, ne csináljuk meg a választási körzeteket?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A dolog úgy áll, hogy mozgalom, de belevenném a célkitűzésekbe az első lépésnek a jelenlegi bizottsági rendszernek bizonyosfajta kiszélesítését. Világos helyzetet kell teremteni, hogy kinek a frontja a Hazafias Népfront. Tagja lesz a pártszervezet, a Magyar Szocialista Munkáspárt, a magyar szakszervezet, az ifjúsági szervezet, a nőszervezet, stb. és a képviseleti arány ennek megfelelő lesz a bizottságokban. Lényegében egy front, amihez lehet csatlakozni, harcolni benne. 110 ezer népfrontbizottság kiépítése egy következő lépés legyen, lehet, hogy talán 5 hónap múlva sor kerülhet rá.⁶³

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Még egy kérdést: hivatalokban, intézményekben legyen-e népfrontbizottság – ezt felvetettük.

---

⁶⁰ Minden valószínűség szerint az ENSZ ötös bizottságának jelentése elleni kampány záró nagygyűléséről van szó, amit a Sportcsarnokban rendeztek. *L. Népszabadság*, 1957. szeptember 5.

⁶¹ Az 1957. augusztus 20-i miskolci gyűlés szónoka Biszku Béla volt. Az ezen a napon lezajlott száz gyűlésen sem Erdei Ferenc, sem Darvas József nem lépett fel.

⁶² BOGNÁR József: A magyar népgazdaság problémái. *Magyar Nemzet* 1957. szeptember 8.

⁶³ A népfrontbizottságokat 1957 decembere és 1958 márciusa között szervezték újjá. Ekkor 3441 bizottság kezdett dolgozni majdnem 130 ezer taggal. Ortutay Gyula főtitkári beszámolója. *A Hazafias Népfront II. kongresszusa. 1960. május 27–28. Bp., 1960. 35.*

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mindezeket meg kell vizsgálni, mi célszerű, hogyan célszerű. Megmondom őszintén, a kétlépcsős rendszert javaslom, most ezeket csináljuk meg és 6 hónap múlva menjünk tovább. Ez összefügg a pártépítési kérdésekkel is. Már megint a sajtóban feltűnnek az olyan írások, hogy „azok a volt MDP tagok, akik még nem találták meg a pártot” – ezek a hangok minduntalan itt vannak a sajtóban. Az ilyen szemrehányásokat abba kell hagyni. A másik véglet, aki nem találta meg a pártot, az ellenség.

Öttagú bizottságot kell létrehozni az anyag átdolgozására és egy kicsit szervezettebben kell vele foglalkozni. Vitassuk meg a népfrontos emberekkel, és utána vigyük a Központi Bizottság elé. Ki kell dolgozni, hogy mi az, amit a Központi Bizottság elhatározzon a Hazafias Népfront munkájával kapcsolatban. Még egy másik dolog: a népfront elnökségének ülése október 20-án üljön össze. 2 hónapon belül kell elkészíteni a Központi Bizottság ülésére az anyagot.

A személyi részhez

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az Országos Tanács tagjai közül ki kell hagyni azokat, akiket feltétlenül szükséges kihagyni. Ezeket hajtsuk végre, egyrészt az elnökség, másrészt szélesebb plénumból kit kell kihagyni. Kell erre egy névsor.

Ami a kibővítést illeti: azt gondolom, hogy nem kellene nagyon bővíteni ezen az ülésen. Ki kell hagyni, akit ki kell és utána megnézni, hogy kiket kell bevinni és a következő ülésen ezt megcsinálni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Sok időbe telne. Ha már az Országos Tanácsot összehívjuk, hozzuk egyenesbe, úgy, ahogy a nőtanácsnál megoldottuk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Most beszéltünk arról, hogy ha meghatározzuk pontosan a népfront jellegét és bizonyos vezetési alapelveket leszögezzük, például delegátusi alapon való vezetést.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ez a delegált alap úgy van, hogy a delegáltak megvannak, a szervezet is és bizonyos politikai szükségszerűség van. Időközben új emberek kerültek felszínre, akiket hasznos bevonni. Itt van néhány megyei titkár. Javaslom az új tagokat 3 hónapon belül behívni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Itt van a Bugár [János], lelkes híve a Hazafias Népfrontnak, november előtt harcolt a kormány ellen. Lehet, hogy azóta megváltoztak a nézetei. A Bugárné is úgy kell nekünk, mint púp a hátunkra. Grösz József: ő is egyetért a szocializmus építésével? (KÁLLAI GYULA elvtárs közbeszólása: Tűrik, tudomásul veszik!) Olyan összehányt névsor ez, izzadságszaga van. Hol itt a politikai egység?

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Egyetlen egy kérdésben kérek döntést: javaslom, hogy Dávid Ferencet távolítsuk el.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Azt hiszem, hogy az elnökséget helyes kiegészíteni azokkal az emberekkel, akik itt vannak. Meg szeretném azt mondani, hogy elnöknek a Hazafias Népfronthoz a közeljövőben szerintem más elvtársat kell jelölni a Politikai Bizottságban.⁶⁴

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Miért?

APRÓ ANTAL elvtárs:

Több oknál fogva. Nekem éppen elég munkám van.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Másoknak is.

APRÓ ANTAL elvtárs:

De ilyen közteherviselés alapján. Ez nem egyszerű dolog.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Lemondanál róla?

APRÓ ANTAL elvtárs:

Amikor összejönnek ezek a polgárok, leülök közéjük és a papokkal tárgyalok...

(KÁLLAI GYULA elvtárs közbeszólása: De tőrük!)

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem lehet ezt így.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ami a főtitkárt illeti, foglaljunk állást. Ortutay a javaslat és helyettes titkárnak a Cseterki, Gyenes, Varga, Erdei, Nánási.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

A Cseterki kérdésében ne foglaljon a Politikai Bizottság állást, ilyen értelemben nem tanácskoztunk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Fogadjuk el Dávid Ferenc leváltását és Ortutayt főtitkárnak. Az elhangzott vita alapján az egész még egyszer dolgozzák át és két hét múlva hozzák a Politikai Bizottság elé.⁶⁵

2. Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október-novemberi ellenforradalomban

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Az előterjesztéshez hozzátennivalóm nincs, bár a jelentés még májusban elkészült és le lett adva, azonban csak most került sor a tárgyalására. Azt hiszem az értékelés reális.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Nagyon röviden szeretnék hozzászólni. Az volt az érzésem, amikor a jelentést

⁶⁴ Apró Antalnak a Hazafias Népfront elnöki posztjáról történő felmentéséről a KB 1958. február 24-i ülésén – a miniszterelnök első helyettesévé történt kinevezésével egyidejűleg – döntöttek. A HNF elnöke Kállai Gyula lett. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 229.

⁶⁵ L. a 14. sz. dokumentumot.

elolvastam, mintha ebben valakit tisztára akarnánk mosni, egy-két emberre ráhúzzuk a vizes lepedőt, de nincsen benne, hogy kik voltak személy szerint a felelősök bizonyos intézkedések elmulasztásáért. Ez a jelentés erről nem beszél. Bár megnevezi Janzát, de nem nevezi meg, hogy korábban kik, miért voltak felelősök. Az az érzésem, nem egészen azt adta, amit a Politikai Bizottság joggal elvárhatna – a magam érzéseit mondom el.

Van egy csomó megállapítás, hogy mit mulasztottak 23-án, a következő napokban, de ki a felelős ezért – nemcsak egyedül a miniszter, hanem a miniszterhelyettesek, a tábornokok, azok az elvtársak, akik ott a HM-ben dolgoznak, akik esküt tettek és vettek másoktól is, hogy a külső és belső ellenség ellen az életük árán is megvédik a nép hatalmát, azok nem vették azt észre 23-án, amit nagyon sok egyszerű ember, munkások észrevettek, hogy a Néphadsereg fegyveres erejével szemben fegyvert használni ellenforradalom – erről nem beszél a jelentés.⁶⁶ Nagyon szeretném ezt a kérdést aláhúzni.

A végén megállapítja a jelentés, hogy milyen problémák vannak és legsúlyosabb problémának a lakáskérdést állítja be.⁶⁷ Igaz, hogy ez a második előterjesztésben van. A HM olyan igényekkel lép fel a lakáskérdésben, amit valószínűleg nem tudunk realizálni.

Összefoglalva: erősen az az érzésem, hogy sok dolgot mintha elkenni akarna a jelentés és világosan, konkrétan nem mondja meg, ki miért felelős és nem ad egy biztos támaszpontot a Politikai Bizottság számára. Végső soron a felelősséggel kapcsolatban megmondja, hogy 3 tábornokot leváltottak. Mi a javaslata a HM-nek, hogy hogyan kell viselkedniük a magasabb beosztású tiszteknek akkor, ha magukra vannak utalva és a felsőbb irányítástól el vannak vágva. Egy-két esetben úgy tudom, ezt megcsinálták, de nincs úgy kidolgozva, ahogyan kellene. Ez is azt mutatja, hogy a jelentés nem elég élesen hozza ki: mitől kell óvni a pártot, azokat

---

⁶⁶ A jelentés az 1956. október 23. – november 4. közötti időszakot így értékelt: „Október 23-án a Honvédelmi Minisztérium vezetői alapvetően helytelen következtetést vontak le abból, hogy a párt a tüntetést engedélyezte. Ahelyett, hogy szigorú készültséget rendeltek volna el a budapesti helyőrségben és a budapesti karhatalmi feladatokra számításba vett vidéki egységeknél, engedélyt adtak arra, hogy a tisztek, az akadémiák hallgatói és a tisztis iskolák növendékei részt vegyenek a tüntetésen. Ezzel az amúgy is gyenge budapesti helyőrséget – éppen a legkritikusabb időpontban – gyakorlatilag a nullával tették egyenértékűvé. Ezen a napon a szolgálati idő lejártá után még a Honvédelmi Minisztériumban dolgozó tisztek többsége is elhagyta munkahelyét. A Honvédelmi Minisztérium számára a riadót csak akkor rendelték el, amikor az ellenforradalmi tömeg már a Rádiót ostromolta. Még később riasztották a budapesti helyőrséget és a Budapestre felrendelt alakulatokat. A Magyar Néphadseregnek 1956. október 23-a és november 4-e közötti tevékenységét alapvetően két szakaszra oszthatjuk. Az első szakaszban, amely október 28-ig tartott, – de különösen az első három napon – a hadsereg a felső vezetés tehetetlensége és határozatlansága ellenére is a munkásosztály hatalmának, a proletárdiktatúra államrendszerének védelmében lépett fel. A csapatokra – kevés kivétellel – a párt és kormány támogatása, az ellenforradalom elítélése és a rendszer megvédésére irányuló akarat volt a jellemző. Október 28-a után azonban – ahogyan Nagy Imre csoportja árulásának következtében a kormány is fokozatosan a proletárdiktatúra felszámolására törekvő erők irányítása alá került, úgy vették kezükbe a hadsereg vezetését is az ellenforradalmi áru-lók”.

⁶⁷ A jelentés szerint a gyakori áthelyezések miatt a tisztek 20%-a élt külön a családjától, és Budapesten több mint 2000 tisztnak nem volt lakása. L. még a 16 sz. jegyzetet.

az elvtársakat, akik a Néphadseregben teljesítenek szolgálatot és hivatásszerűen is védelmezik a nép hatalmát.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az is hiba, hogy ilyen hosszú idő után került ide a jelentés. Lehet, hogy időközben az elvtársak is gondolkodtak, talán azóta tisztázódott a vezérkarban sok minden. Bár az értékelés nagyjából helyes, nem ad választ néhány problémára.

A közvéleményt próbálom visszaadni – amerre járok Pesten és vidéken és hallom az emberek véleményét. Alig van olyan pártgyűlés, vagy tanácskozás, ahol egyszerű emberek fel ne tennék a kérdést, mondja meg Apró elvtárs, hogyan történt az, hogy a hadsereg, amelyre büszkéek voltunk, amelyben bíztunk, nem állta meg a helyét. Itt az elvtársak erre választ adnak összefüggésben a politikai helyzettel, a párt vezetésében elkövetett hibákkal. Alapjában véve igazuk van. De a dolgozók körében milyen elképzelések vannak? Erre a hadseregére sok milliárdot költöttünk. Ez a hadsereg nagyon szép felvonulásokat rendezett, erről a hadseregről mindig jót hallottunk és egy napon, amikor a népi hatalom veszélyben van, ez az óriási költséggel és a nép támogatásával létrehozott hadsereg nem állta meg a helyét. Sokan foglalkoznak ezzel a problémával.

Úgy gondolom, hogy a pártnak a hadseregben történekről és a belügyben történekről is világos határozatának kell lennie az egész párt számára, amit ismernek a pártszervezetek. Ezt a belső anyagot és ezt az értékelést így a párt nem fogadhatja el. Itt egyetértek Somogyi elvtárral, hogy bizony meg kell nevezni az embereket, „nevén nevezni a gyereket”. Ez a párthatározat, amely értékeli a hadsereg októberi magatartását, tanulság évekre, sőt évtizedekre. Úgy gondolom, hogy nem belső használatra, hanem a hadsereg és a párt nyilvánossága számára kell, hogy készüljön a határozat, ezért ebből a szempontból át kell dolgozni. Azt hiszem, nem kell kerülgetni a kérdést. Jól ismerem és a többi elvtársak is, hogy a Farkas Mihály által meghonosított vezetés az önkényre épült, és aki utána vezetett mint hadügyminiszter,⁶⁸ az próbálta majmolni azt, amit Farkas csinált. Nagyon határozottan meg kell mondani, hogy ezekben és ezekben a kérdésekben, ezekben az években a vezetésnek ez a formája miért volt helytelen, mi lett a következménye.

Nagy Imrével kapcsolatban, amit a jelentésben mondanak, helyes.⁶⁹ Bennem

⁶⁸ Bata Istvánról van szó.

⁶⁹ A jelentés szerint „a hadsereg tevékenységét azonban igen nagymértékben akadályozta Nagy Imre revizionista csoportjának áruló magatartása. A Központi Vezetőség által a Honvédelmi Minisztériumba küldött Katonai Bizottság október 24-én egy kiáltványt szerkesztett. A kiáltvány lezsongezte, hogy ellenforradalom van, a hadsereg ne adja ki a kezéből a fegyvert, védje meg a fontos objektumokat, és minden eszközzel, ha kell, tűzzel számolja fel a fegyveres csoportokat. A kiáltványt a Rádióban Nagy Imrének kellett volna beolvasni, ő azonban ezt nem tette meg. Ugyancsak 24-én a Katonai Bizottság a szovjet tanácsadókkal egyetértésben tervet nyújtott be Nagy Imrének, amely október 25-re teljes kijárási tilalom elrendelését tartalmazta. Ezzel szemben Nagy Imre 24-én este felszólította a munkásokat, hogy október 25-én vegyék fel a munkát. Így október 25-én az utcák újra megteltek a tüntető tömegekkel és azok az eredmények, amelyeket a hadsereg a 24-i harcok folyamán elért, gyakorlatilag semmivé váltak. A fővárosban újabb ellenforradalmi fegyveres góccok alakultak. Nagy Imre által az ellenforradalmároknak tett újabb és újabb engedelmények kivették a kezdeményezést a hadsereg kezéből, a hadsereget téltlenségre kényszerítették, ugyanakkor a felkelők önbizalmát és tömegbefolyását állandóan növelték.”

sokszor felmerült a gondolat, és amikor este a jelentést elolvastam újra felmerült bennem, hogy vajon ha ma, vagy holnap fordulna elő az októberihez hasonló eset, mit csinálna a hadsereg. Te, mint miniszter, hogyan látod? Mert elvtársak maga a kérdés, hogy lenni vagy nem lenni, abban áll, hogy a népi hatalommal fellépőkkel szemben ütni, vagy nem ütni. Van-e bátorság, elszántság és hűség a katonai eskühöz?

A Münnich elvtárral mi voltunk kíségetőként a hadseregben, addig, amíg minket is le nem váltottak, de amit ott láttunk egy néhány éjszakán át, azt a nagyfokú tehetetlenséget, az elhatározott döntések végrehajtásának elhúzását, elszabotálását – nem lehet elfelejteni. Amikor egy-egy városrész védelmére – Földes elvtárs is emlékszik talán rá – határozatot hoztunk, hogy fegyvert küldünk, a legtöbb mindig csődöt mondott. Valahogy különböző erők mindig elszabotálták az intézkedéseket. Mi nagyon nehéz helyzetben voltunk. Mint civileknek nem volt módunk rá, hogy átvegyük a vezetést, nem is hallgattak volna ránk. A miniszteren keresztül próbáltunk valamit csinálni, de nem ment a dolog. A munkások felfegyverzésével kapcsolatban két dolog volt: az egyik a hadseregen belül a nagyfokú tehetetlenség, a munkások felfegyverzésének elszabotálása, a másik a saját pártszervezeteink dezorganizálása, mert nagyon sok helyre később küldtünk, de nem vették át, vagy otthagyták.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ne kezdjük itt. Ez nem igaz, amit te mondasz. Küldtetek, de akkor, amikor a párt már letette a harcot. Elvtársak ne így vitázzunk. Nagyon szépen le van ez itt írva, és az van odairva, hogy nem tudni mi okból, de nem adtunk a munkásoknak. Ide válaszként a 11. oldalon pedig ez van írva, hogy „teljesen érthetetlen huzavona indult meg”.⁷⁰

APRÓ ANTAL elvtárs:

Engem érdekelne az is, hogyan látták a szovjet vezető tisztek, akik együtt dolgoztak a hadsereg vezetőivel a mi helyzetünket. Nagyon tapasztalt tábornokok voltak itt, akik részt vettek a Honvédő Háború alatt a hadműveletek irányításában. Jó volna ha elmondaná a Révész elvtárs, talán utólag is.⁷¹

⁷⁰ A jelentés 13–14. oldalán a „munkásosztály felfegyverzéséről” a következő áll: „A Központi Vezetőség még október 23-án éjjel határozatot hozott a munkásosztály megbízható elemeinek felfegyverzésére. A határozat végrehajtásával a Honvédelmi Minisztérium vezetőit és a minisztériumba küldött elvtársakat bízták meg. A határozat gyors végrehajtása helyett azonban teljesen érthetetlen huzavona indult meg. A honvédelmi miniszter azt a kifogást emelte, hogy nem áll rendelkezésére megfelelő mennyiségű fegyver, amikor azonban Ugrai ezredes [...] a Katonai Bizottságnak jelentette, hogy bármilyen mennyiségben tud fegyvert adni a munkások felfegyverzésére, azt közölték, hogy nincs elegendő tehergépkocsi, amely a fegyvereket a kijelölt pontokra el tudja szállítani. Ennek következtében az első napokban csak jelentéktelen mennyiségű fegyver jutott el a munkásokhoz”.

⁷¹ Mikojan és Szuszlov jelentése az SZKP Központi Bizottságának Budapestről, 1956. október 24.: „A magyar elvtársak egyik súlyos hibája az volt, hogy egészen tegnap éjjelig megtiltották, hogy a fegyveres erők tüzet nyissanak a zavarágok résztvevőire”. *Jelcin-dosszié. Szovjet dokumentumok 1956-ról*, Szerkesztette: Gál Éva–Hegedűs B. András–Litván György–Rainer M. János. Századvég Kiadó–56-os Intézet, Bp., 1993. 48.

Azt javasolom, hogy a hibákat, fogyatékoságokat szélesebben kell felvetni és olyan határozatot hozni, amelyből a hadsereg és a párt tanul, okul. Ebből a szempontból javasolom átdolgozni a jelentést.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Előjáróban annyit, hogy én is hibás vagyok abban, hogy az előterjesztés nem került a Politikai Bizottság elé. Több okból: az egyik, hogy vagy Révész elvtárs, vagy én nem voltunk itthon, a másik, hogy csonka volt a Politikai Bizottság. Ez a kérdés nem tárgyalható le az érdekeltek jelenléte nélkül és csonka Politikai Bizottság-i ülésen. Ez volt az egyik oka annak, hogy én nem járultam hozzá, hogy ez a kérdés a Politikai Bizottsághoz kerüljön addig, amíg mindenki nincs itt.

Az előterjesztés elolvasása után az a véleményem, hogy ezt a Politikai Bizottság nem fogadhatja el, mert ez így nem igaz és nem helyes. Nem vagyok katonamember elvtársak, mint kívülről mondok el a véleményem. Nem fogadom el azt a tételt, amely a Hadügyminisztériumon belül a Horthy-tisztek szerepével kapcsolatos. Miért nem fogadom el? Mert 1948-tól magam is részt veszek a párt olyan szerveinek a munkájában, amely a hadsereggel foglalkozik. 1948-ban kezdődött a tisztikar szervezése és nagyon vigyáztak arra, hogy a lehető legjobb káderek kerüljenek be. (RÉVÉSZ [GÉZA] elvtárs közbeszólása: Sajnos nem így volt!) Egyelőre arról beszélek, amiről én tudok, az első tisztikarról. Kiválogatták a munkásosztály színe-javát, úgy a hadseregbe, mint az ÁVH-ba és a rendőrségbe. Nem tudom, hogy 1950 után mi történt, de 1950 nyaráig ez volt a helyzet. 1949–50-ben zömében kiszórták a vezető posztokon lévő Horthy-tiszteket. Az anyagból az tűnik ki, mintha a népi hadseregben a vezető szerepet a horthysta tábormokok vitték volna. Ez a tétel nem igaz.⁷²

A másik dolog az, hogy hol volt az a sok tízezer szervezett munkás, régi káder, aki ott volt a hadseregben a csúcsposztokon és nem alakult az országban 15–20 zászlóalj, amely végig verekedett volna? Holott a szovjet háború végigverekedéséből ha több tanulság nem is maradt, de legalább az, hogy a szovjet katonák, ha le is morzsolódtak a csapattestükről, a legvégsőig harcoltak.

Azzal kapcsolatban, amit Apró elvtárs is felvetett: mi a garancia arra, hogy a nemzetközi feszültség, vagy belső provokáció következtében előállott helyzet esetén, vajon eléggé átszervezett-e a meglévő hadsereg, hogy ebben a vonatkozásban meglepetés ne érjen bennünket. Erre megnyugtató választ a jelentésből nem kapunk.

Tényleg a párt felső vezetésének felbomlása kihatással volt a hadseregbe. (BISZKU [BÉLA] elvtárs közbeszólása: Másokra is!) De az a tábormoki kar, amely válogatott munkáskáderekből állt, miért nem tudott maga köré gyűjteni legalább

⁷² A jelentés szerint „a helytelen kádermunka eredményeképpen a legfontosabb katonai beosztások egy részébe tehetségtelen, katonai és politikai vezetésre képtelen emberek kerültek. Ezek a vezetők, hogy szakmai képzetlenségüket leplezzék, felelős helyeken – katonai tudással ugyan rendelkező, de a népi demokráciával szembenálló régi, horthysta tiszteket és tábormokokat türek meg, akik a hadsereg irányításában jelentős befolyásra tettek szert. Egyes vezető beosztású tisztek és tábormokok nem egyszer megsértették a kommunista erkölcs követelményeit is”.

egy zászlóalj. Lehet, hogy én laikus vagyok, de nekem ez a tapasztalatom. Kísértetiesen hasonlít és figyelmezteti ez a Politikai Bizottságot valamire. Nem tudom, nincs közöttünk senki – Kiss elvtárs volt itt akkor még a PB jelenlegi tagjai közül rajtam kívül – amikor a lengyel eseményekről megkaptuk az információt és összehívtam a Politikai Bizottságot.⁷³ Az első kérdésem az volt: tessék megmondani, hogyan állunk a hadsereggel és a rendőrséggel? Akkor a Bata felállt és azt mondta: a hadsereg a párt és a kormány mellett áll. Amikor az Ács azt kérte tőlem, hogy menjek le Szegedre, azt mondtam, hogy tűzparanccsal a kezemben lemegyek.⁷⁴ Akkor azt mondta, hogy inkább ne menjek. 10 nappal, 1 héttel október előtt a vezető berkekben nem érezték meg a helyzetet. A hadsereg kérdése: lenni, vagy nem lenni. Miért lényeges ez? Mert amikor januárban Csepelre ki kellett menni,⁷⁵ akkor az Apró szobájában ültünk a Parlamentben, és azt mondtuk, hogy a karhatalom csak akkor mehet, ha tűzparanccsal megy ki. Ilyen tűzparancsra nem készítették fel a hadsereget. Nem Maléterből állt a magyar hadsereg, ismerős elvtársak voltak ott.

Számomra nem megnyugtató a jelentés. Nekünk feleletet kell kapnunk arra, amit Apró elvtárs felvetett. Nem bántani akarom a hadsereget. Mi az oka mégis annak, hogy a munkásorséggel szemben lebecsülik a hadsereget és a rendőrséget? Ez az októberi eseményekkel kapcsolatos. Felvetem a kérdést, mondjuk meg világosan és nyíltan, hogy a hadsereg októberi szereplésének oka egyrészt a párt vezetésének a csődje, másrészt, hogy az utolsó 12 esztendőben a párt vezető káderei nem állták meg a helyüket a hadseregben és ez nemcsak Farkas Mihály vezetési önkényén múlt. Megnyugtató feleletet kell kapni, hogy holnap nyugodtan kiállhassak és megvédhessem a hadsereget, de legyen bennünk annyi bátorság, hogy nyugodtan, idegeskedés nélkül a saját hibáink felett megfelelő bírálatot gyakoroljunk.

⁷³ Ripp Zoltán tanulmánya szerint a Politikai Bizottság 1956. október 23-i délelőtti ülésén „Révai és Marosán György volt az, aki az ellenforradalmi veszély nagyságát hangoztatva nem csupán a tüntetés betiltását követelte a leghatározottabban, de azt is, hogy *minden eszközzel* védjék meg a proletárdiktatúrát. Ez egyértelműen a tűzparancs kiadását jelentette volna. A PB többsége kezdettől hajlott erre a megoldásra, különösen, hogy az ülés első szakaszában Piros László belügyminiszter és Bata István honvédelmi miniszter is úgy vélte: a fegyveres erők képesek végrehajtani egy ilyen határozatot”. [Kiemelés az eredetiben.] RIPP Zoltán: A pártvezetés végnapjai, i. m. 170.

⁷⁴ Szegeden az 1956. október 20-i nagygyűlésen követelték a Rákosi-korszak terrorjáért felelős vezetők nyilvános felelősségre vonását, a sajtó szabadságát, a halálbüntetés eltörlését, demokratikus választási rendszert, az egyetemi ifjúság politikai súlyának növelését, bérreformot, valamint Nagy Imrének és Lukács Györgynek az MDP KV-be beválasztását és a szovjet csapatok kivonását. *1956-os Kézikönyv I.* Főszerkesztő Hegedűs B. András. 56-os Intézet, Bp., 1996. 69.

⁷⁵ 1957. január 11-én a Csepel Vas- és Fémművekben a dolgozók tüntettek, hogy elérjék a két trösztigazgató leváltását. Be akartak nyomulni a Nagyirodába, hogy az igazgatókat kivezessék a gyárból, de az ott szolgálatot teljesítő rendőr kezében dulakodás közben elsült a fegyver. A falról visszapattanó golyó G. Nagy Imre motorkerékpár-gyári munkást érte, aki a helyszínen meghalt. A tüntetésről és körülményeiről részletesebben I. Tóth Eszter Zsófia. A Csepel Vas- és Fémművek munkástanácsainak története. *Múltunk* 1999. 4. sz. 163–198.; Ezen kívül Kádár János 1957. január 27-én beszédet tartott a XXI. kerületi (csepeli) kommunista aktíván. Erről l. „Csepel vörös volt és vörös marad”. *Népszabadság*, 1957. január 30.

Meg kell szüntetni a suttogást itt bent a hadsereggel szemben. Ha mi kiállunk és megmondjuk, hogy így és így állunk, ez a tanulság és lezárjuk a vitát, akkor a hadsereg tisztjeit, katonáit meg fogják védeni. De ezt magukkal együtt, nem maguk nélkül kell csinálnunk, minden érzékenykedés nélkül elvtársak, hiszen kommunisták vagyunk.

Befejezésül még annyit: az egyetlen bizonytalan pontnak ítélem meg a magyar politikai életben a hadsereggel kapcsolatos tisztázatlan kérdést. Nem Bata és Farkas Mihály kérdése ez.

Van egy megjegyzésem még az erkölcstelen étellel kapcsolatban. Nem a lakáskérdés az, amely egyedül megoldja ezt a kérdést. A hadsereg és az ÁVH volt az elmúlt időben a legjobban ellátott szerv, mindenféle téren. A vezető posztokon lévő elvtársak nem mondhatják, hogy száraz kenyéren élnek. Az erkölcstelen ételhez más is tartozott a magyar hadseregben: a részegeskedés, a fegyelmetlenség, a párt lebecsülése. Honnan jött elő? Kooptált PB-tag vagyok, több fogadáson veszek részt, ott találkozom magyar tisztekkel. Ahogy mi elvtársak kezét fogtunk, az lepett meg. A törzstisztek úgy néznek rám, mintha kapcarongy lennék. Ez a magatartás lefelé is. Mi volt a Janzáról a vélemény? Miért nem merünk rámutatni, hogy egyik, vagy másik tábornok erkölcstelensége nem abban van csupán, hogy megcsalta a feleségét, hanem ezekben a dolgokban is. Az elmúlt 12 esztendő szörnyű vizsgálója nagy tanulság a számunkra. Ezt is meg kell mondani, mert ha nem mondjuk meg, nagy baj lesz. Ez is a fegyelemhez tartozik.

A hadsereg felső vezetésének soha nem bocsáthatom meg az október 23-án, 24-én délelőttöt, amikor a Politikai Bizottság azzal a rohadt Nagy Imrével együtt utasítást dolgozott ki. (Közbeszólás: RÉVÉSZ [GÉZA] elvtárs: Benne van! KOMÓCSIN [ZOLTÁN] elvtárs: Benne van Marosán elvtárs!)⁷⁶ Azon az emlékezetes éjszakán, amikor azon vitatkoztunk a Politikai Bizottságban, hogy miért kell tűzparancs, akkor mi arra hivatkoztunk, hogy amikor szeptember 1-re készültünk 1930-ban, a Horthy-rendőrség 1 hétig nem jöhetett ki a kaszárnyákból.⁷⁷ Ennek az érzékeltetését miért nem mutatjuk meg?

Befejezésül, ami engem nyugtalanít, az az, hogy folyt egy harc novemberben, decemberben, meg januárban, amikor egy csomó tisztességes ember helyállt, harcolt a karhatalomban, ugyanakkor a tiszti esküt majdnem 7 ezer tiszt nem írta

⁷⁶ A jelentésben ez áll: „Október 23-án délután a hadsereg vezetői mind politikailag, mind katonailag alapvetően helytelenül ítélték meg a fővárosban kialakult helyzetet, lebecsülték az ellenforradalom erőit, és azt az illúziót táplálták, hogy egyes csapatok pusztán demonstratív felvonulásával meg lehet ijeszteni, és visszavonulásra lehet készíteni az ellenforradalmárokat. Ennek következtében adtak ki olyan utasításokat október 23-án éjjel, hogy a Budapestre felrendelt lövész és gépesített alakulatoknál a löszert ne osszák ki a harcosoknak. A löszer és a megfelelő előkészítés nélkül felvonuló egységek az ellenforradalmi tömegekkel találkozáskor képtelenek voltak a számukra kijelölt feladatokat végrehajtani és részben felbomlottak”.

⁷⁷ 1930. szeptember 1-jén Budapesten és vidéki ipari városokban kb. 150 ezer munkás részvételével tüntetés zajlott le a munkanélküliség ellen. A szakszervezeti választmány már 1930. augusztus 11-én elhatározta a demonstráció megrendezését.

alá⁷⁸ – ennek a szociális összetételét nem ismerem, nem tudom, hogy munkások, vagy parasztok-e. (RÉVÉSZ [GÉZA] elvtárs közbeszólása: Sajnos munkások és parasztok.) Ezek munkások és parasztok voltak, válogatott káderek, akik úgy mehettek be a hadseregbe, hogy a párt káderosztálya válogatta ki őket. Vajon most hogyan válogatták ki a tiszteket? Hol vannak a helytálló tisztek, hogyan vannak felkészítve? A hadosztályok el tudnak-e igazodni, ha nem kapnak parancsot? Ezekre a kérdésekre kell felelni. Nagyon jól tudom, hogy az itt ülő elvtársak nincsenek jó helyzetben. Az események után nem könnyű eligazodni. Felmerült bennem, vajon Révész elvtárs eléggé felkészült-e arra, hogy ebben a bonyolult helyzetben el tudjon igazodni.

A párt hadseregbeli irányítása: van-e a hadsereg és a párt között olyan megfelelő kapcsolat, amely feltétlenül szükséges? Ezzel kapcsolatban szóvá teszem a saját osztályomat, az Adminisztratív Osztályt, amely napról-napra zsugorodik össze. Ez az osztály foglalkozik a legfontosabb szervekkel, a hadsereggel, a rendőrséggel. Ez az osztály sose volt – az MDP-ben sem – olyan, amilyennek kellett volna lennie. Farkas Mihály annak idején a Politikai Bizottságba azt hozott be, amit [!] akart és utána kullogott az osztály. És a pártban ülhetett – mint alezredes – az osztályvezető, semmiben nem kérték ki a véleményét. Annyi becsülete sem volt, mint a HM-ben egy segédtsztnak. Állást kell foglalni, hogy vagy lesz ilyen osztály, amely ezeket a szerveket ellenőrzi rangra való tekintet nélkül, és ha igen, akkor nem azt a viszonyt kell kialakítani, amit a Czinegével csináltak, akit azért tettek ide, hogy mindenki belerúgjon. Nem támadni akarom az elvtársakat, de a viszonyt az osztály és a fegyveres szervek között megfelelően kell rendezni.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Friss ember voltam, 7 évig nem voltam idehaza, beleestem az eseményekbe.⁷⁹ Éppen ezért talán sokkal jobban láttam a bajokat, mint az, aki állandóan benne volt. Amikor én a pártban 26-án kijelentettem, hogy a helyzet igen veszélyes és ha győzni akarunk, akkor lőni kell, még akkor is, ha a békés tömegek fedezik az ellenforradalmat, mert utána ezek a békés tömegek már az utcára nem jönnek ki, akkor ezt a felszólalásomat „sztalinistának” nevezték.⁸⁰ Amikor a párt beküldött a HM-be, a helyzet kétségbeesztő volt, a fejtelenség, a tehetetlenség képe fogadott. Ezért megértem, hogy Révész elvtárs a hadsereg vezetésének értékelésénél e

⁷⁸ A tiszti nyilatkozatot 8865 fő írta alá, 2436 tiszttel kérte leszerelését. 1448 tiszttel az aláírásakor alaku-
latától távol volt. (MOL M-KS 288. f. 30. cs. 1957/8. ö. e.)

⁷⁹ Münnich Ferenc 1949–1956 között diplomáciai szolgálatot teljesített: helsinki, szófiai, moszkvai és 1956. augusztus 8-tól október 25-ig belgrádi nagykövetség volt.

⁸⁰ Münnich Ferenc az MDP Központi Vezetőségének 1956. október 26-i ülésén a jegyzőkönyv tanúsága szerint azt mondta: „Érthetetlen és bűnös opportunizmus van a Politikai Bizottságban. Én személyekről nem beszélek. Teljes hatalmat adtak, és mégis rontották a helyzetet. Ma a legnagyobb eréllyel likvidáltunk a budapestiek minden megerősítését vidéki ellenforradalmárokkal. Kössük oda az ellenséget a helyére. A felhívást átadtuk a Rádióba, hogy tilos a kimenetel, és jött a Politikai Bizottságba, hogy megváltoztatták. Aki ismeri a harc logikáját, tudja, hogy az ellenforradalmat segítették. Nem az erőnket akarjuk mutatni. Az opportunizmust szüntessük be.” *Ötvenhat októbere és a hatalom*. I. m. 80.

tehetetlenséggel magyarázza a dolgokat. Megmondom, van Bata-, van Farkas Mihály-ügy, mert a hadsereg nem október 23-a és 28-a között bomlott fel, hanem éppen Farkas és Bata vezetési és parancsnoki módszerei tették lehetetlenné, hogy a magyar néphadsereg megfelelő erkölcsi, politikai színvonalon legyen és a tisztek, katonák közti viszony – hogy nem tisztelték, nem is hittek a tiszteknek – ez sem 23-án kezdődött. Egy példát szeretnék erre elmondani: 1954-ben egy igen megbízható elvtárs a következőket mondta el. Utazott a vonaton és a folyosón szidták a pártot és a kormányt és ott volt a néphadsereg 4 tisztje. Amikor bementek a kupéba, ez az elvtárs megkérdezte a tiszteket, hogyan tudják elvtársak eltérni, hogy így beszéljenek a pártról és a kormányról, akkor az egyik tiszt azt mondta, azért, mert igazuk van. Ilyen hadsereg fogja megvédeni a népi demokráciát, amelynek a tisztjei így vélekednek? – gondoltam.

Amikor mi átmentünk a HM-hez, az első kérdésünk az volt, hogyan állunk a fegyverekkel. Bata azt mondta, hogy nincs fegyver. Napokig letagadták és csak akkor, amikor azt mondtuk, hogy a csehektől kérünk fegyvert, akkor derült ki, hogy százezerrel van fegyver. Ezért mondom, hogy Bata és Farkas kérdés van. Ebben a jelentésben is itt áll, hogy készülséget rendeltek el, de nem lett végrehajtva. Tessék megtalálni a személyt, aki felelős érte.⁸¹

Ahhoz, hogy a hadsereg ezekben a kritikus napokban nem volt ütőképes, nemcsak a párt által elkövetett hibák, hanem a hadsereg vezetésének hibái – személy szerint is – nagymértékben hozzájárultak. Batának, a honvédelmi miniszternek a viselkedése illusztrálja ezt. Amikor megkérdeztük, milyen csapategységek vannak vidéken, mire számíthatunk, különféle kifogásokkal megkerülték a kérdést. Tóth, a vezérkari főnök a tehetetlenség klasszikus példája volt. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Sérelmezi a leváltását! RÉVÉSZ [GÉZA] elvtárs: Tartalékállományba helyeztük. KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs: Panaszkodott, hogy nem mondta meg neki senki, hogy miért lett leváltva.)⁸²

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Münnich elvtárs nagyon megerősít abban, amit mondani akarok. Ez a jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről szól. A benyomásom az, hogy ami benne van, általában helyes, de az összértékelés nem egészen helyes, mert a jelentésnek az első mondata így szól: „A hadsereg októberi felbomlásának alapvető oka nem a hadseregen belül, hanem a párt- és az államvezetés felbomlásában van.” Bár a hadsereg októberi felbomlásának oka a párt- és államvezetés felbomlása volt, de

⁸¹ L. a 12. sz. jegyzetet.

⁸² Tóth Lajos 1954–1956. október 31-ig a Magyar Néphadsereg vezérkari főnöke volt, október 5-től 31-ig a honvédelmi miniszter első helyettese. 1959-től a Geodéziai és Térképészeti Vállalat igazgatója volt. A jelentés szerint: „A miniszter illetőleg a vezérkari főnök sok esetben a fegyvernemi parancsnokok és előjáró parancsnokságok tudta nélkül intézkedett egyes csapatokkal. Míg a miniszter és a vezérkari főnök közvetlen foglalkozott sokszor egészen kis egységek irányításával, nem maradt idejük a legfontosabb csoportfőnökségek munkájának vezetésére és megszervezésére”.

A Politikai Bizottság 1958. december 9-i ülése Tóth Lajost szigorú megrovásban részesítette és elrendelte, hogy pártfegyelmi határozatát hirdessék ki munkahelyének alapszervezetében. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 107. ő. e.)

nemcsak ez volt az oka. A kölcsönhatásra szeretném felhívni a figyelmet. Ha a hadseregen belül jóval október 23-a előtt a bomlás már nem kezdődött volna meg, akkor ez magának a párt- és államvezetésnek a bomlását nem segítette volna elő. Ha ez jellemezné az egész beállítást, akkor lenne megfelelő egészen.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Annak a tényezőnek, hogy a munkások a pártszervezeteken keresztül nem kaptak időben fegyvert, a következményei jelentkeztek. Az készítette visszavonulásra a pártszervezeteket, hogy 23-án arról volt szó, hogy két és fél óra alatt a felfordulásnak vége lesz. Utána ígérték a fegyvert 3-4 napon keresztül. A 4. napon volt csak valami fegyver.⁸³ (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Amikor a Központi Vezetőség kapitulált, akkor kezdett a fegyver kimenni.)

Akkor megfordult a hatása, a fegyvert nem tudtuk egyszerűen használni. A jelentést nemcsak ebből a szempontból kell kiegészíteni, hanem ki kell terjeszteni a vizsgálatot azokra a kérdésekre, hogy a tehetetlenségnek mi volt az oka. A vizsgálat anyagai kiterjedtek más személyekre is – nemcsak azokra, amiről a jelentés beszél – és ezek között van párttag, országgyűlési képviselő. A mi vizsgálatunk felveti többek felelősségét is. Ki kell konkretizálni a vizsgálatot az egész vezérkarra.

Az Adminisztratív Osztállyal kapcsolatban, amit Marosán elvtárs felvetett – az nagyon fontos. Nincs komoly pártellenőrzés a KB részéről sem a Belügyminisztérium, sem a Honvédelmi Minisztérium felé.

Pótolhatatlan az a mulasztás, hogy a munkásországban és a karhatalomban résztvevő elvtársak közül csak elenyésző keveset vettek át a hadseregbe. Az egyik előfeltétele a bizalomnak az, hogy akik a legkritikusabb időben fegyveresen védtek a nép hatalmát, azoknak a hadseregben és a belügyi szerveken belül a helyük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Először egy dolog, ami engem nagyon bánt és nagyon fáj nekem. Miért teszik a Mező Imrét felelőssé? Ki teszi felelőssé? Mit keres ez itten? Milyen címen? Én ismerem a Mező Imrét, aljas rágalom az, amit a Mező Imre elvtársról állítanak.⁸⁴ Itt szó van bizonyos régi hibákról, ami megvolt a hadseregben. Két dolgot szeretnék megemlíteni, az egyik valamilyen formában már szerepelt.

Az első: a hadsereg lelkét megtörte az a fráziskommunizmus, ami a hadsereg pártszervezetében és pártmunkájában eluralkodott. Ez ölte meg a hadseregnek a lelkét. Ott mindenki, aki élő ember volt, az valamilyen címen kommunistának nevezte magát. Ez a politikai lelkét ölte meg a hadseregnek. A másik: a hadseregen

⁸³ 1956. október 27-én a Rendkívüli Bizottság esti ülésén Czinege Lajos a „Mozgósítási Stáb” nevében tett jelentést, majd határozatokat hoztak a mozgósítási készleteket őrző raktárok védelméről. RIPP Zoltán: A pártvezetés végnapjai, i. m. 270. Czinege Lajosnak a felfegyverzésben szánt szerepről l. uo. 264.

⁸⁴ A jelentés szerint: „A Katonai Bizottság egyes tagjai Kovács István, Mező Imre elvtársak maguk is nem egy esetben a kemény, határozott fellépés ellen léptek fel, ellenezték a fegyver használatát”.

belül volt egy korlátolt, ostoba gőg. A hadseregbe egy csomó új tiszt került, akiknek a tudása nem lehetett alapos, elég mély és ez még párosult a beképzeltséggel – erről meg kell emlékezni, erről még beszélni kell.

Én beszéltem katonákkal 1954-ben, akik azt mondták, ha a parancsot megkapjuk, Olaszországot is elfoglaljuk. Ilyesmi is volt. Persze szerepet játszik itt a győzelemtudomány – én is jártam katonai tanfolyamra, saját tapasztalatomból tudom – az ellenség lebecsülése; az ellenség semmit se tud, nincsenek korszerű fegyvereik. Túlbecsülték saját katonai erőiket. Ezzel is foglalkozni kell, bár ez nem elsősorban politikai kérdés, de van politikai kihatása is.

Ami a múlt hibáit illeti:

Amikor én fellepek a hadseregnek egy értekezletén a Központi Bizottság megbízásából, vagy a Központi Bizottság aktíváján kijelentem, hogy a hadsereg becsülete megkívánja és meg kell mondani, hogy a visszás dolgokban döntő szerepet játszott, hogy az ország vezetésében hiba volt – az más, ha a Központi Bizottság nevében mondom és más az, ha a hadsereg mondja az ő jelentésében. Azt kérjük – legyenek szívesek –, hogy a jelentésükben ne gyakoroljanak önkritikát a Központi Bizottság nevében, mutassanak rá, mint egy ismert tényezőre, de annak ne ilyen hangja legyen. Ez másutt is jelentkezett, nemcsak katonai vonalon. Állítom, hogy nekünk szükségünk volt arra, hogy őszintén megmondjuk, mi volt a hiba; de Önök ne gyakoroljanak a Központi Bizottság felett kritikát – bár, úgy elvégezte volna a hadsereg vezető garnitúrája a maga önkritikáját, mint ahogyan azt mi megtettük.

Miért bomlott fel a Központi Vezetőség? Mert a hadsereg felbomlott előbb, mint a Központi Vezetőség. A kölcsönhatásról kell beszélni. Nagy Imre úrrá lett a Központi Vezetőségen, de 24-én reggel, sőt 25-én még nem lett úrrá, csak később, amikor a mi Központi Vezetőségünk a falnak lett szorítva a külső és belső nyomás következtében. Milyen okok játszottak közre? A tehetetlenség a vezetésben. Elkezdték löni. Itt van hallatlan nagy különbség a belügyi és a honvédelmi erők fellépése között. Az Államvédelmi Hatóság emberei, elsősorban a sorozott állomány, és nem a nyomozók – bár ezt ők sérelmezik – harcoltak és álltak a helyükön. De az Államvédelmi Hatóságra ugyanaz a katonai szabályzat volt érvényben, mind a hadseregnél, csak más szellem volt, jobb szellem volt, ezért ők álltak, a hadsereg pedig nem állt. Ez persze összefügg a Bata, meg a nem tudom én kiknek a cselekvéseivel. Amikor kértük, hogy küldjenek tankot, azt mondta, küldi a tankot, ami nagy sokára megérkezett, de lövedék nélkül, mert erre nem kapott a Központi Vezetőségtől utasítást. Közben meghalt egy csomó ember. Ez az a bizonyos tehetetlenségi dolog.

Nagyon mellette vagyok első lépésként, hogy a párt számára készüljön egy jelentés ezeknek az embereknek a konkrét felelősségéről és arról, hogy mit csináljunk tovább. Lehet bíróság elé állítani a Batát, meg a Janzát, de hogy hol fogunk megállni, az már egy nehezebb dolog, de a pártban tudni kell, hogy ki miért felelős. De megmondom, hogy egy aljas görény a Janza és a legminimálisabb

dolog, hogy legalább a pártunknak ne legyen tagja.⁸⁵ A jelentés elkészítése mellett vagyok, ami persze nem egy szent dolog, ezt is felül lehet vizsgálni. Nem baj, ha még egy hónapig tart ennek az elkészítése. Persze nem kell rájuk rakni azt, ami nem terheli őket.

A munkások felfegyverzésével kapcsolatban: persze volt olyan, hogy vittek ki fegyvert és nem vették át. A dolog lényege az, hogy 23-án, 24-én az egész Központi Vezetőség elhatározta, követelte, hogy azonnal fegyverezzük fel legalább a kommunistákat, a párházakat védő kommunistákat. Én abban a helyzetben voltam, hogy a pártszervezetek ostromoltak, hogy küldjünk fegyvert, és én szoltam az Apróéknak, az Ácséknak, ezt napokon keresztül csináltam, de a fegyverek nem mentek ki. Itt ez nagyon szegényen van elintézve a 11. oldalon és így nem fogadhatjuk el. Azt írják, hogy: „A határozat gyors végrehajtása helyett azonban teljesen érthetetlen huzavona indult meg.” Nagyonis érthető huzavona – ez harc volt, igazi harc volt, hogy a fegyver kinek a kezében legyen.

Itt van az egyes csapatok és az egyes katonák átállása.⁸⁶ Bocssássák meg, de ez előbb következett be, mint a Központi Vezetőség bomlása. Ez okozati összefüggés. Mindnyájan átéltünk, vagy hallottunk már háborúról és arról, hogy minden felkelésnek, megmozdulásnak óriási erkölcsi erőt ad, ha a hadseregből csak 5 ember áll a felkelők oldalára. Vannak elvtársak, akik nem nagyon helyeselték, hogy a szovjet csapatokhoz fordultunk. Tessék megtudni, hogy mi kínunkban fordultunk a szovjet kormányhoz. Nekünk, a Szovjetunióknak, az egész nemzetközi szocialista tábornak jobb lett volna, ha nem kellett volna ezt tenni. A kínai elvtársakkal beszéltem erről, azt mondták, hogy az ő véleményük szerint nem helyesen jártunk el, amikor először a szovjet kormány segítségét kértük.⁸⁷ Miért? – kérdeztem. Azért, mert maguknak minden megvolt, azokat az engedményeket, amelyeket megtettek, megtették volna a szovjet csapatok nélkül is. Teljesen igazuk van nekik. Nagyon komolyan beszéltem a szovjet elvtársakkal. Olyan volt akkor a helyzet, hogy 24 órán belül általános háborúvá vált volna a magyar hadsereg és a szovjet csapatok között. Sajnos ez így volt. Ezért kapituláltunk 28-án, ezért tettük le a fegyvert, mert nem tudtunk kire támaszkodni, mert a munkásoknak, a kommunistáknak nem tudtunk fegyvert adni és a hadsereg nem állta meg a helyét. Néztük volna, hogy általános háborúvá alakuljon át a helyzet? Önök között sokan vannak, akik nagyon büszkék a magyar mivoltukra, és most sem nézik jó szemmel, hogy ilyen sok laktanyát foglalnak el a szovjet csapatok. Ők nem örömben teszik ezt, hanem a mi kérésünkre. Addig, amíg szükségünk

⁸⁵ A vezető párttagokat felülvizsgáló I. sz. bizottság Janza Károlyra vonatkozó javaslatát és a PB döntését l. a 13. sz. dokumentumban.

⁸⁶ Például 1956. október 27-én a Kilián laktanyában lévő Maléter Pál ezredes és katonái segítségére a Kossuth Tüzér Tiszti Iskoláról egy századot küldtek, de a növendékek megtagadták a parancsot és nem követték a támogatásukra küldött harckocsikat. A jelentés szerint „két légvédelmi és egy aknavető egység tanúsított szervezett ellen állást a szovjet csapatokkal szemben”.

⁸⁷ Csou-En-Laj, a Kínai Népköztársaság miniszterelnöke 1957. január 16–17. között tárgyalt Budapesten.

lesz rá, itt lesznek. Akinek ez nem szimpatikus, dolgozzon jobban. Ezért a Központi Vezetőség bomlása szorosan összefügg a hadsereg előbb megkezdődött bomlásával. Ezt nem lehet elhallgatni. Így volt, mindenki tudja. Együtt éltük át. Nem együtt éltük át? Mikor tudta a Nagy Imre a vonalát érvényesíteni? Akkor, amikor 3-4-5 napja tehetetlenül álltunk, mert nem állt mögöttünk a hadsereg fegyveres ereje. Amikor a Nagy Imre-vonal érvényre jutott, akkor ment már egy kevés fegyver a pártszervezetekbe, de ezeknek nagy része is az ellenforradalmárok kezébe került. A felkelőknek megnöveli az erkölcsi bátorságát, ha látják, hogy a katonák átállnak hozzájuk. Ki látott már olyant, hogy ilyenkor hagyják a felkelők abba a harcot? A szovjet beavatkozás ebben az értelemben negatív hatást váltott ki, mert a nacionalista mótelyt felélesztette. Ez egy súlyos kérdés, súlyos helyzet, erről nem a szovjet hadsereg tehet, nem a szovjet kormány, még csak nem is a Központi Vezetőség, megmondom úgy, ahogy van. Még a Központi Vezetőségen belül is vita volt, hogy lehet-e a munkásságnak fegyvert adni ilyen helyzetben, amikor a hangulat nem jó, de a többség mégis megszavazta, felülkerekedett a helyes álláspont.

Ebben a nagyon súlyos időben, amikor mi letettük a fegyvert, a Központi Vezetőség letette a fegyvert, beszéltem a szovjet elvtársakkal.⁸⁸ Azt mondták, nem baj, ha a parasztok kisgazdapártiak lesznek. Két dologra törekedjünk: a fegyveres erőknél és a gyáraknál ott legyen a párt. Ha ezt a kettőt tudjuk biztosítani, akkor a népi demokrácia élni fog. Még az se baj, ha a parasztok a kisgazdapárthoz csatlakoznak, de ha a fegyveres erőknél és a gyárakban nem lesz ott a párt, akkor vége van a népi demokráciának. Ezt csak azért említem, hogy mit jelent politikailag, a néphatalom szempontjából, a mi szempontunkból az, hogy először a fegyveres erők, utána a gyár és minden más csak az után jön, ha azt akarjuk, hogy népi hatalom legyen Magyarországon.

Pár kérdésről, amiről az elvtársak már vitatkoztak. A néphadseregben nemcsak horthysták voltak, hanem érvényesült mindenfajta befolyás, pro-jugoszláv – nem internacionalista, hanem nacionalista értelemben – ezek nem horthysták, ezeknek egy része most is ott van a hadseregben. A döntő nem az volt, hogy voltak még a hadseregben horthysta tiszték, hanem a nacionalista, a revizionista, a pro-jugoszláv befolyás – ez volt a döntő, ez bomlasztotta fel a hadseregünket. Miféle horthysta az a Kovács, aki ül?⁸⁹ Vagy a többi? Még jó, hogy a Maléter legalább ludovikás volt. Azért említettem, hogy nacionalizmus van ma is a tisztikarunk nem kicsi részében, szovjetellenesség a lelkük mélyén. Nem is azt mondom, hogy örök ellenségei a Szovjetuniónak, hanem a nacionalista mótely még bennük van. Ha

⁸⁸ Kádár János 1956. október 29-án találkozott Mikojjal és Szuszlovval a pártközpontban, ahol jelen volt Münnich Ferenc, Kiss Károly és Szántó Zoltán. A találkozásról részletesen l. A „Jelcindosszié.”, i. m. 60–61.

⁸⁹ Kovács István vezérőrnagyot Nagy Imre 1956. október 31-én nevezte ki a vezérkar főnökévé. Tökölön esett fogságba, mint a Maléter Pál vezette tárgyalóküldöttség tagja. 1958-ban a vezérkari tisztak perében hat évi börtönbüntetésre ítélték. Ugyanebben a perben ítélték el Márton András ezredes tiz évi, Zólmoy László ezredes tiz évi, Solymosi János alezredes hat évi börtönre.

ezzel nem számolunk le, akkor akármit csinálhatunk. Legyenek nagyon szigorúak és szőrös-szívűek, még akkor is ha a 14 ezerből még 2 ezret kitesznek, mert a 12 ezer internacionalista kétszer annyit ér, mintha 14 ezerből 2 ezer a nacionalista. Ez az egyik, amiről itt nincsen szó. (RÉVÉSZ [GÉZA] elvtárs közbeszólása. Benne van!) Nagyon csinján.

A másik dolog: a mi néphadseregünkben nagyon komolyan jelentkezik a testületi korlátoltság. Nagyon rendes embereknél, akik internacionalisták és kommunisták, megvan ez. Ennek a története az a harc, ami egyrészlől a Politikai Bizottság és a kormány és a hadsereg vezetői között folyik november 4-e óta a karhatalmisták kérdésében, amiben vagy alulmaradtunk, vagy valamilyen kompromisszumot kötöttünk. Az a 220 tiszt kigúnyolása annak, amit mi akartunk.⁹⁰ (RÉVÉSZ [GÉZA] elvtárs közbeszólása: Nem így van!) Te most mérges vagy, de mi mást ígértünk. Az a véleményünk, hogy szükséges a hadsereg tisztikarába új vér felfrissítése, jelentős számú munkásemberekkel, akik fegyveresen részt vettek és harcoltak az ellenforradalom ellen, ezeknek a hűsége többet ér, mint a katonai tudás. Ajánlom a korrekciót, még mi nem végeztünk a bajokkal. (RÉVÉSZ [GÉZA] elvtárs közbeszólása: Nagyon jól ismerjük a dolgot.) Legyenek szívesek nézzenek szembe ezzel, van egy ilyen testületi korlátoltság. Ebben egység van. Amikor beszélünk arról, hogy valamit vegyenek legalább fel, nem azért mondjuk, hogy beküldjünk alkalmatlan embereket, hanem a hadsereg érdekében tesszük. Én nem olyan sötéten látom a dolgot, általában bízom a hadseregben, de azt kijelentem, hogy a párttagság nem bízik a hadseregben. Elvtársak, *önök* szeretik a hadsereget, ez a hivatásuk, de nézzenek szembe, hogy jelenleg ez a helyzet. Az emberek nagyon egyszerűen számolnak, nem nüanszolnak, hogy a Bata így, meg az izé úgy, hanem azt nézik, hogy mi volt októberben. Nem azt mondom, hogy ellenségesen állnak a hadsereggel szemben. Ilyesmi nincs. Amikor szóvá tesszük, hogy a volt karhatalmisták ügyét rosszul intézték el, (RÉVÉSZ [GÉZA] elvtárs közbeszólása: Nem így van!) nem időtöltésből vetem fel. Ez szítja az ilyen hangulatot, békétlenséget szül. Vannak eleven sebek, akik az utcán járnak és panaszkodnak. Ez nem szolgálja a hadsereg iránti bizalom megerősítését. Ezt a kérdést le kell zárni.

Amiről Marosán elvtárs beszélt, hogy a tábormokok hogyan köszöntötték, az kicsiben is létezik. Nagyon vigyázzanak erre. Úgy van, hogy most egyenesen jár a honvédtiszt, büszke is egy kicsit, ami egymagában nem baj, de azért valahogy értsék a mértéket. A hadsereg megerősödését fogja szolgálni, ha megszabadulnak vagy 2 ezer nacionalista tiszttől. Ha ilyet tapasztalnak, nagyon szigorúak legyenek, és ezeknek a helyére vigyenek be munkásöröket, karhatalmistákat. Nem akarom

---

⁹⁰ A honvédséghez folyamatosan vették át a karhatalmi alakulatok tisztjeit, miután azonban nagyarányú létszámcsökkenést is végre kellett hajtani 1957 elején, Révész Géza az átáramlást igyekezett megállítani. Az Ideiglenes Intéző Bizottság 1957. április 16-i ülésén ezt Kádár János élesen a honvédelmi miniszter szemére vetette, és 200 tiszt átvételét követelte. Ezt Révész Géza megígérte, de a feloszló karhatalom tiszti állományának elhelyezése ezzel nem oldódott meg. Ezért szervező-dőtt meg április végén a kb. 2000 fős Forradalmi Honvéd Tiszti Ezred.

lebecsülni a katonai tudományt, de a hadsereg számára sokkal többet ér az a karhatalmista, vagy munkásőr, akinek kisebb a tudása, de nagyobb akarattal és szívvel harcolt, mint egy kiválóan kvalifikált tiszt, akinél ez nincs meg. Melyik a jobb, mondják meg őszintén?

Ezek a kérdések nincsenek itt, és ha valamikor hozunk valami határozatot, abban értékelni kell a hadsereg jelenlegi helyzetét is. És ha erről beszélünk, önkritikusan fel kell vetni azt, ami bántja a párttagságot, mert ha azt tapasztalja, hogy mindenki a világon hibás, csak éppen a hadsereg tisztjei nem, akkor azt fogja mondani, hogy megint úgy beszélnek, mint régen. A pártnak azért van becsülete, azért vannak bizalommal iránta, mert látják, hogy komolyan vesszük a hiányosságokat, a hadsereg csakugyan ezen az alapon tud politikai bizalmat szerezni.

Van egy propozíció a jelentésben, hogy a háborús harci körülmények között a hadsereg vezetése közvetlenül a Központi Bizottság irányítása alá kell, hogy kerüljön. Azt hiszem, hogy ez nem helyes. Emlékszem, amikor az ÁVH-nál, az avantgardizmus legmagasabb fokon volt, mindenre az volt a válasz, hogy a párt határozata szerint van. A hadsereg vezetése hadi viszonyok között valami honvédelmi tanács, vagy hasonló szerv alá kell, hogy tartozzék, nem egy pártszerv alá. A Központi Bizottság a honvédelmi tanácsot majd politikailag instruálja. (RÉVÉSZ [GÉZA] elvtárs közbeszólása: Így is van felvetve.) Ide az van írva, hogy: „Háborús, harci körülmények között a hadsereg vezetése közvetlenül a Központi Vezetőség irányítása alá kell, hogy kerüljön”. A Központi Bizottság nem tud hadsereget vezetni. Sokkal többet ért volna októberben is egy katonai tanács, ahol a párt is képviselve van és az a 4, vagy 5 ember élet-halál ura a helyzetnek. Így nem tudom elfogadni. A Szovjetunióban a Nagy Honvédő Háború alatt a katonai tanácsok útján a párt közvetlenül tudott beavatkozni a hadsereg irányításába. Mi októberben 3 részre voltunk szakadva: voltak ott becsületes katonák, itt a kétségbeesett civilek és a HM-ben a mi általunk kiküldött bizottság.

Kellene egy nagyon komoly pártokmány, amelynek alapján határozhatnánk a felelősökkel szemben is, hogy amikor 10 év múlva is előveszik a kommunisták, tudják, hogy mi történt a hadseregben. Ez nem olyan lesz, amelyet nagyon sok példányban sokszorosíthatunk, de azért legyen ott azok kezében, akik ezzel foglalkoznak és ne felejtsek el soha a tanulságokat.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

A jelentésért én vagyok a felelős. Egy hatalmas nagy anyag volt, én szedtem ki belőle, ami a legfontosabb. Természetesen a bizottság nem tűzte ki, hogy nyomozati anyagokkal foglalkozzék. A mi véleményünk az, hogy ez a jelentés önkritikus olyan értelemben, hogy nekem a régi hadsereghez semmi közöm nem volt. A tárgyilagosság ezt így követeli meg. Szovjet elvtársakkal is beszéltem, Tyihonovval, Glazunovval – nekik is az volt a véleményük, hogy 30-án omlott össze a hadsereg. (MAROSÁN [GYÖRGY] elvtárs közbeszólása: Nem igaz, mert a Rádiónál már átálltak.) A vezetés korlátoltsága, hogy hazamentek a tüntetés napján a tisztok, sőt a tisztok egy részét kiküldték a felvonulásra, a többit meg

hazaküldték. Az volt, hogy a tömegekkel is együtt legyenek és befolyásolják a fiatalokat. Itt kezdődött a baj. A Rádiónál 35 tiszt halt meg.⁹¹ Tény az, hogy 28-án egy csapat sem állt át. (SOMOGYI [MIKLÓS] elvtárs közbeszólása: Nem igaz, állt át alakulat!) Csapat nem állt át. Mindenki azt mondta, hogy rend van már. Nemcsak, hogy nem mozgósították az embereket, hanem a végzetes az volt, amikor a banditákat hősöknek kikiáltották. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Másfél órája vitatkozunk, hogy mi a hadsereg belső bomlásának az oka és erre Te megint másról beszélsz!)

A hadsereg tisztikarának a zöme rossz anyagi helyzetben volt, egy segédmunkás többet keresett, mint egy honvédtiszt. 1949–[19]53-ig dobálták az embereket a Tiszántúlról a Dunántúlra. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Révész elvtárs, úgy beszélsz, mint egy francia. Ismerjük ezt a kérdést. Kérdezzük: a hadsereg nevében adtok jelentést, értitek-e, hogy a Központi Vezetőségre hatott, hogy nem állt át a hadsereg?) Természetesen értem miről van szó, de nagyon kérem vegyék figyelembe, ha lett volna erő, amelyik meg tudta volna mutatni az utat... (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: 23-án éjfélkor meg volt mutatva az út: odamenni, löni.) (MAROSÁN [GYÖRGY] elvtárs: Így volt!) (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs: Tudod mennyire így volt, hogy még 2 napig Nagy Imre sem mert ellene szólni!)

A Mező elvtárs ellene volt annak, hogy lőjenek, szemtanúk bizonyítják – ezért vettük be. A Központi Vezetőség és a Politikai Bizottság tagjai, akik a HM-be lettek küldve, nem tudtak úrrá lenni a helyzeten. Ugyanakkor ellentétek voltak a tábornoak között is. Nem kritizáljuk, hanem jellemezni akarjuk a helyzetet, ami akkor volt.

Ahhoz a kérdéshez, hogy a hadsereg tisztai állománya 99%-ban munkás és paraszt volt, mégis hogyan juthattunk el odáig, hogy november 4-e után 7000 tiszt nem írta alá a tisztai nyilatkozatot. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: A frázisos kommunizmus, amely úrrá lett a hadseregen!) Ahhoz, hogy a tanulást a hadsereg szervezése közben levonjuk, az szükséges, hogy megmutassuk, hogy ez a hadsereg, amelyre annyi sok pénzt költöttek, amelynek a tisztikarába döntően a dolgozó rétegekből kerültek, ez csődöt mondott. Ezt meg kell mutatni. Az a nevelési szellem, léggör, amely a hadseregben uralkodott 1949–[19]50 óta, nem nevelte sem önállóságra, sem kezdeményezőkézségre a parancsnokokat. Ennek a következménye az, hogy amikor az a tisztességes, becsületes és derék kommunista látta, hogy mi a helyzet, löni nem mert felülről jövő parancs nélkül. A jelentést átdolgozzuk a Politikai Bizottság határozatának megfelelően, de azt kérjük, hogy azok közül az elvtársak közül, akik ott voltak a kritikus időben, a Központi Bizottság most meglévő tagjai vegyenek részt ebben a munkában, mert ők sok mindent tudnak, amit mi nem tudunk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Révész elvtárs! A jegyzőkönyvet megkapod. Engem csak a tapasztalat miatt

⁹¹ A rádiónál egy összesítés szerint az államvédelemnél szolgálatot teljesítők közül 18 fő halt meg, 27 fő megsebesült. (PIL 290. f. 1/107. ö. e.)

érdekel a múlt. Most hogyan látjátok a helyzetet a hadseregben? Hogy a hadseregben kicsit szeressék a karhatalmistákat is. Hogy a Központi Bizottság politikájának legyen tekintélye a hadseregben – nem mesterségesen persze, mint a múltban volt – erről van szó.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Ami a karhatalmat illeti: a hadsereg tisztikara még a felhívás alatt megcsinálta az első tiszti ezredet. (SOMOGYI [MIKLÓS] elvtárs: Nem igaz, mi is itt voltunk!) Arról, hogy 10 hónapja harcolunk az ellen, hogy a karhatalmisták bekerüljenek a hadseregbe, azt mondhatom, hogy nem tudom, én csak 7 hónapja vagyok itt, de nem harcoltam sem a kormánnyal, sem a Politikai Bizottság határozatával, mely szerint a hadsereg tisztikarának a gerincét a karhatalmisták kell, hogy alkossák. E szempontok szerint 2-300 tisztet kell átvenni a karhatalomból: át vesszük, de nem bocsáthatjuk el azt a tisztet, aki szintén a karhatalomban volt és harcolt.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Csepelen október 25-én vitatkoztam olyan karhatalmistákkal, akik nacionalisták.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Ma is megvan a nacionalizmus, a sovinizmus, a szovjetellenesség maradványa, amiről a másik jelentésben beszélünk is.⁹² Azóta fejlődés van, egyrészt a helyes pártpolitikai munka következtében, de ma is megvan. Nincsenek illúzióim. Mindennap írok alá leszereléseket és elbocsátásokat és nem remeg a kezem, ha valaki alkalmatlan és azt el kell bocsátani. Nem arról van szó, hogy mi nem akarunk felvenni karhatalmistákat. De ha választani kell, hogy mégis azt, akit iskoláztattunk, akire költöttünk, inkább azt választjuk és nem vesszük helyette fel másikat.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A valóságban nem így van.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

A Belügyminisztériumnak most is adtunk át tiszteket azért, hogy helyet csináljunk. A zömének ott van a mellén a „Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékérem”, mert részt vett a karhatalomban.⁹³

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van 14 ezer tiszt. Miért nem tudtok velünk azonos belátásra jutni, hogy ha ebből a 14 ezerből 1 ezer olyan munkásember volna, aki korábban nem volt hivatásos katona, de amikor a párt azt mondta, hogy fogj fegyvert, azt mondta

---

⁹² A „Jelentés az MSZMP Intéző Bizottságnak a Magyar Néphadsereg szervezésének végrehajtásáról és erkölcsi-politikai helyzetéről” szerint: „Érezhetők az eredményei annak az ideológiai harcnak is, amelyet a pártszervezetek, a politikai munkások és a parancsnokok folytatnak a revizionizmus, a sovinizmus és más ellenséges ideológiai behatások ellen. A politikai szervek egyre határozottabban lépnek fel az ellenséges nézetekkel, így pl. a szovjetellenességgel, a semlegességgel, a pártszervezetek, politikai szervek lebecsülésével, a horthysta hadsereg módszereinek egyes helyeken történő alkalmazásával szemben”.

⁹³ A Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékérmeket a 25/1957. (IV. 21.) Korm. sz. rendelettel hozták létre, „az ellenforradalom leverésében, az ország rendjének megszilárdításában kifejtett tevékenység elismerésére”.

jó, és fegyverrel a kezében harcolt a néphatalomért, az csak hasznára válna a hadseregnek.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nem tudom megérteni: ugyanaz a munkás, ugyanabból a gyárból...

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem ugyanaz! A hadseregben lévő gőg és ostobaság ezt a munkást elszakította az osztálytól, nacionalista lett – ez a kettő között a különbség.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nem akármilyen az a 14 ezer, aki megmaradt.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az egész magatartásod arra mutat, hogy a Kádár elvtársnak igaza van. A Kádár elvtársnak vagy igaza van, vagy nincs igaza! Érzem ezt hónapok óta. Végig verekedtünk veletek januárban, februárban, márciusban.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Becsülettel szolgálom a munkásosztályt 39 éve, kötelességem megmondani. Nem vagyok hülye.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Én sem vagyok hülye.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nem védem a mundér becsületét!

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Révész elvtárs! Olyan nehéz megérteni, hogy egy hadseregnek javára válik, ha egy kis felfrissülést viszünk be? Ez olyan borzasztó? A párt is megcsinálta ezt az apparátusban. Miért nem érvényes álláspont, hogy a munkások helyett jöttek munkások? Akik a pártapparátusba jöttek, azoknak sincs olyan tapasztalatuk, mint akiket elküldtünk, mégis megtettük.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Körülbelül 700 jelentkező volt a hadseregbe karhatalmistákból.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

November óta voltak viták. Mi akkor odaálltunk a karhatalmisták elé és megmondtuk, hogy így lesz. Januárban kihirdettük, hogy aki akar, a hadseregbe közlegénynek jelentkezhet...?

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nem a mundér becsületét védem, de nagyon sokan, akik a hadseregbe jelentkeztek, azok között sok olyan ember volt, akit 1954-ben leltárihiány, vagy kisebb dolgok miatt kitétek a hadseregből – még ilyen embert is visszavettünk. Mi átvettünk mindenkit, aki alkalmas volt. Az a Sándor⁹⁴

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem a Sándorról van szó, hanem valahányezer emberről van szó, akiknek

⁹⁴ Talán Sándor Lászlóról van szó, aki 1952-től a Határőrség Ifjúsági Osztályának vezetője, 1954-től a DISZ KV Sportosztályának vezetője, 1956 végén a Határőrség Országos Parancsnokságának Szervezési osztályának főelőadója, 1957 novemberétől a KISZ KB Falusi Sportközpont vezetője volt.

megmondtuk, hogy emberek, titeket felveszünk a hadseregbe. Te ennek az elejét nem is ismered. Abban az időszakban tiszti ezredekben a karhatalmistáknak nem adtak tiszti köpenyt, csak legénységit.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Ez nem kitolás. A tiszti köpeny mérték után készül, aki tiszt volt, annak megvolt a köpenye.

Az idegen befolyás megvan, ezt ebben a jelentésben meg is mondjuk. A hadseregben 2000 Csehszlovákiából, Romániából átjött tiszt van – ami nagyban hozzájárul a nacionalista irányzathoz. Ezeket a felülvizsgálat alkalmával különösen megnéztük.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Mikor kerültek ide?

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

A nagy fejlesztés idején.

Körülbelül 300 tábormok és tiszt van letartóztatva. Egy ízben még a jelentés elkészítése előtt a Biszku elvtárshoz fordultam, mondják meg, hogy mi van megállapítva. Nagy sokára küldtek át egy jelentést, amit az illető, aki hozott, megvárt, míg elolvastam, de ez olyan „nesze semmi, fogd meg jól” volt, a Maléterrel, Kováccsal kapcsolatban, semmitmondó dolgok, amit ide azért nem tudunk bedolgozni.

Hogyan értjük a Központi Bizottság irányítását? Egy háború esetén a Központi Bizottság természetesen elsősorban olyan kérdésekkel fog foglalkozni, amelyek a háború megvívására irányulnak és a szó szoros értelmében fogja irányítani a Haditanácson keresztül, olyanformán, hogy ennek tagjai a legmagasabb pártmunkások. Felhozom, hogy velem például a Marosán elvtárs még nem beszélt.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Nem igaz, tessék itt igazat mondani!

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Egyszer kaptam egy határozatot, akkor Kádár elvtárshoz fordultam, vele néhányszor beszéltem ebben az ügyben, közölte, hogy el van fogadva 1000. Én nem utaztam sehova, itthon voltam. Hiányolom, hogy nincs elegendő pártellenőrzés a hadsereg felett. A párt titkárai közül velem senki nem beszélt, nem hívott senki.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Elképzelhető, hogy én valakivel nem beszélek, de hogy a hadügyminiszterrel ne beszéljek?

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Sajnos ez a tény. Nálunk nincs minden rendben. Azt hiszem, ezzel az elvtársak egyetértenek. Két és fél év kell ahhoz, amíg politikailag, ideológiailag ez a hadsereg rendbe jön. A mi véleményünk az, hogy minden hiányosságaink, fogyatékoságaink és objektív hiányosságaink mellett jó úton haladunk és arra

kérjük a Politikai Bizottságot, hogy többet és jobban foglalkozzon velünk, és ha a Politikai Bizottság tárgyal olyan kérdéseket, amely a hadsereget érinti, kérdezzenek meg engem is.

Fel szeretném vetni, hogy az a bizonyos hadseregellenes hangulat jogos a dolgozók részéről, hogy az a hadsereg, amely sok milliárdba került, amelyben a munkásosztály legjobb fiai voltak, csődöt mondott. A munkásrétegekkel kapcsolatban: olyan emberek vannak a vezetésben, mint a Halas elvtárs, a Hegyi elvtárs. Marosán elvtárs titkársága átküldött egy bejelentést, hogy vizsgáltsam ki a dolgokat, ahol leírják az ő cselekedeteiket.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ismerjük általában a helyzetet, de azért mindenütt a megyékben katonaezember vezeti a munkásörtséget.

USZTA GYULA elvtárs:

Senki meg nem kérdezte tőlünk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Maguk adtak át embereket.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

A Kádérosztály vezetője az a Hegyi, aki a volt Politikai Csoportfőnökségen a forradalmi bizottság tagja volt.

Segítsenek többet az elvtársak, ellenőrizzenek és beszéljenek velünk többször. Jöjjenek ki velünk a csapatokhoz. 19-én kezdődik az őszi szemle második része.

TARCSAI TIBOR elvtárs:

Jelenleg a Személyügyi Csoportfőnökségen kb. 1000 tiszt ellen van bejelentés, amely nincs kivizsgálva.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Javasoljuk, hogy a jelentést az elhangzott vita alapján dolgozzák át.

Az elvtársak higgyék el, hogy a hadsereg legalább annyira a mi hadseregünk, mint az elvtársaké és amikor mi szóvá teszünk dolgokat, azért tesszük, hogy segítsünk az elvtársaknak.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nem ismerik az elvtársak a hadsereget.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Lehet, hogy vannak, amit Te nem ismeresz és mi ismerünk – ilyen dolog is van. Ismerjük a saját határozatainkat és ezeket sajnos nem tudjuk úgy végrehajtani, ahogyan elhatároztuk. Jó esetben csak félig tudjuk végrehajtani. Maga nem volt még akkor ott, órákig vitatkoztunk, egy intézkedést sem tudtunk teljes egészében végrehajtani.

USZTA GYULA elvtárs:

Mielőtt meghozták a határozatot, nem kérdeztek meg bennünket.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A gyárakból kidobtunk embereket nyugdíj nélkül, végkielégítés nélkül, mundef nélkül. Vajon a hadseregben végigcsináltuk-e?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Megmondom őszintén, a dolog hogyan áll. Ami a hadseregen belüli tisztogatást illeti, általában eredményesen lett végrehajtva. Amit mi ígértünk és kértünk, ez nem lett végrehajtva. Ez így van, akármit beszélünk. Az a 220-as szám nyomorúságos kompromisszum. Mi ezerről indultunk el. Novemberben elhatároztuk, hogy a hadsereg újjászervezése azzal kezdődött, hogy mi megszerveztük az első karhatalmi ezredet, de mire ez megalakult, akkor már tiszti ezred volt a neve. Azután 2 hónapig kellett verekedni, hogy a budapesti helyőrséget hívjuk úgy, hogy első forradalmi ezred.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Amit Te mondasz, az világos. Meg kellett volna mondani, hogy nem értünk egyet, de egyszer sem mondtuk meg.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A pártapparátusban, ahol azelőtt sem rablóvezérek voltak, még ott is kicseréltük a pártapparátust és ma egyharmada új ember, ezek is azelőtt munkások voltak. De megvolt az oka, hogy miért kellett kicserélni. Nem értem, hogy ez az általános követelmény a katonákkal szemben miért nem követelmény?

USZTA GYULA elvtárs:

Egy pár szót szeretnék mondani. Amit Kádár elvtárs emleget a hadseregben, amikor még Münnich elvtárs volt a vezetője, és a hadsereg részéről tőle kaptam közvetlenül, hogy mit kell végrehajtani. Amit Kádár elvtárs mond, azok szerint az egyik, akit ki kellene cserélni, az én lennék, mint akin keresztül megbukott ezeknek a határozatoknak a végrehajtása.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azt mondtam, hogy a határozat végrehajtása nem ment.

USZTA GYULA elvtárs:

Kérek engedélyt, arról volt szó...

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Amikor erről beszéltünk itt a Nádor utcában, órákig beszélt, hogy miért nem lett végrehajtva...

USZTA GYULA elvtárs:

Kádár elvtárs, sajnós én nem sokat voltam a Nádor utcában. Ön énvelem Szolnokon beszélt, elmondta, hogy menjetek haza, és csináljatok minél gyorsabban fegyveres erőt a szovjet hadsereg oldalán, aki segítségre lesz az ellenforradalom ellen. Ezt én úgy értelmezem, hogy nekünk minél gyorsabban fegyveres egységet kell létrehozni és minél többet. Itt szó volt arról, hogy miért nem születtek hősök, eszme nélkül nem születnek hősök. Tudom, amikor annak idején arról volt szó, hogy ki kell ugrani a gépből, azt mondtam, hogy Magyarorszáért ejtőernyő nélkül is kiugranék.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Vannak hősök, akik nem viselnek tiszti rangokat.

USZTA GYULA elvtárs:

Sok oka van. Erről tudnék egy-két dolgot mondani.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Amikor mi elhatároztuk, hogy politikai okokból létrehozunk minimálisan 2 zászlóaljat tisztára munkásokból, azért tettük, mert erre szükség volt. Utána megkértük, hogy ezek közül olyant, akiknek van bizonyos vezetői képességük, aki fizikailag is alkalmas arra, vegyék át a hadseregbe.

USZTA GYULA elvtárs:

Amikor hazajöttem, nekem azt mondták, hogy ami erőnk van, azzal kell boldogulni. Akkor, amikor mi elkezdtük, nem jöttek a munkások jelentkezni, hogy adjatok fegyvert, amikor hívtuk őket, akkor már volt fegyveres erő.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

De nem akartak annak az embernek fegyvert adni, akit mi küldtünk.

USZTA GYULA elvtárs:

Roppant csodálkozom, és meg vagyok lepődve, hogy az elvtársak nem tudják, hogy november 4-től kezdve mi zajlott le a fegyveres erők szervezésénél. Sajnálom nagyon. Tudom és hiszem, hogy az elvtársak jót akarnak. Nekünk nem volt lehetőségünk arra, hogy leültünk volna és megbeszéltük volna, hogy miért így csináljuk. Amikor a Földes elvtársat átküldték az elvtársak, mindjárt azzal kezdte, mit csináltak? Nem azt, amit a párt határozott. Megkérdeztük: miért nem Földes elvtárs? Olyasmit csináltak – mondta – mint a polgárháború alatt Gyenyikin. Mi azt mondtuk: annak idején, amit Gyenyikinék csináltak, az a burzsoázia tisztizrede volt, amit mi csináltunk, az a munkásosztály tisztizrede. Örülünk, hogy van ilyen tisztizredünk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi egy másik dolgot is kértünk, amit nem sikerült végrehajtani. Önöket kértük, hogy akik fizikailag is alkalmasak, azok maradjanak bent a hadseregben.

USZTA GYULA elvtárs:

Ez nem lett végrehajtva, ahogyan kérve lett. Nekünk ki kellett indulni abból a helyzetből, ami volt. Olyan helyzetben voltunk, mozgósítottuk a tiszteket, a belügy ígérte, hogy 2 ezer embert átvesszenek, nem vettek át semmit.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

A tisztizredben összesen hány ember volt?

USZTA GYULA elvtárs:

9000 és 1800 munkás volt.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem így van, ez világos.

USZTA GYULA elvtárs:

Ezzel a jelentéssel kapcsolatban. Talán emlékeznek, amikor az egyik KB ülésen felvettem, hogy most már a felülvizsgálat többé-kevésbé befejeződött.⁹⁵ A párt

⁹⁵ Uszta Gyula az MSZMP IKB 1957. június 22-i ülésén beszélt erről. L. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 247–248.

hozzon létre egy olyan bizottságot, amelyiknek joga lenne a párt megbízásából megnézni a Bata, a Janza, a Tóth és a többiek dolgait, mert enélkül nem lehet lezárni a hadseregben a dolgokat. Ilyen bizottság kellene, amelynek joga van megnézni a nyomozati adatokat is.

Ami itt a jelentésben le van írva – az én véleményem szerint – megfelel a valóságnak. Amit az elvtársak felvetnek, hogy nem szabad lett volna a hadseregnek felbomlani már korábban, de éppen...

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Senki olyant nem követel, hogy a hadsereg ne bomoljon fel, ha a kormány, meg a párt felbomlott. A dolog két oldalát kell látni. Nemcsak arról van szó, hogy 30-án felbomlott a hadsereg, hanem azt is kell látni, hogy 28-án azért foglalt el a párt és a kormány ilyen álláspontot, mert nem álltak a hátuk mögött szilárd katonai erők. Bizonyos hiányosságok vannak a jelentésben, ami éppen a hadsereg szempontjából nagyon fontos lenne, hogy benne legyen.

USZTA GYULA elvtárs:

A hadsereg életre nevelésében lévő hibákat kiküszöböljük úgy, hogy ha valamely oknál fogva egy zászlóaljparancsnok elszakad, nincs összekötetése, a proletárhatalmat védi, felveszi a kapcsolatot a helyi pártszervekkel is, megtanácskozza a dolgokat és utána majd jelentést küld.

Somogyi elvtárs, hadd mondjam meg, amikor a lengyelországi események voltak, Ugrai elvtárs felvetette a kérdést, hogy mit teszünk, hogy ez ne történjen meg Magyarországon. Kinevették, micsoda beszéd. Ebben a jelentésben sok minden ilyen persze nincsen benne.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Szükséges ennek a jelentésnek a kiegészítése azokkal a dolgokkal, amelyekről itt beszéltünk. Ettől függetlenül kapjon a párt egy jelentést, amiről szintén beszéltünk, hogy a készültséget ki fújta le, hogy letagadták, hogy fegyver van, hogy éles töltény nélkül menjenek ki, nem ment ki tűzparancs – ki ezekért a felelős?

Két hét múlva csinálják meg az elvtársak. Apró és Münnich elvtársak segítsenek.

3. Jelentés a Magyar Néphadsereg átszervezésének végrehajtásáról

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Most az őszi szemlén várakozáson felüli az eddig elért eredmény, úgy erkölcsi, politikai tekintetben, mint – és ezt különösen ki kell emelni – az 5 hónapos kiképzés alatt a harcosok túlnyomó többsége nagyon lelkesen dolgozott, elsajátította azt, amit eddig általában 10 hónap alatt sajátítottak el. A hangulat jó. Még a második hadosztálynál hátra van a szemle, de azt hisszük, hogy ez sem lesz sokkal rosszabb.

Helyreállt a katonai rend és fegyelem. Helyreállt a parancsnoki tekintély és ezt mi kötelesek vagyunk jelenteni a pártnak anélkül, hogy itten szépítenénk. Emellett még mindig vannak komoly negatív jelenségek.

Az első és legkomolyabb az, hogy sovinizta, nacionalista maradványok élnek az emberekben. Most dolgoznak, kevesebbet beszélnek az emberek, május 8-ig nem dolgoztak, hanem sok volt a vita. Ellentétben a júniusi helyzettel, az intrika, a pletyka megszűnt. A hadseregben komolyan dolgoznak az emberek. A tiszti állomány zöme helyesen értékeli az októberi–novemberi helyzetet, jellegét, magáévá teszi a párt politikáját. Megvan minden reményünk, hogy ez a hadsereg majd támasza lesz a népi demokráciának. Úgy neveljük és arra tanítjuk a hadsereget, hogy mindenkit, aki kezét emel a néphatalomra, bárhonnán jön, megsemmisítsék.

A tisztikar túlnyomó többségében a munkásosztályból áll, szégyenli a hadsereg szerepét, ez a legnagyobb remény arra, hogy helyesen tudjunk tovább menni.

A fejlesztéssel kapcsolatban a Zsukov elvtársnál⁹⁶ szó volt arról, hogy az ország légvédelmét kell elsősorban fejleszteni. Kidolgoztunk különböző javaslatokat és ennek a tárgyalásnak eredményeképpen 1958-ban térítésmentesen kapunk 2 tüzérezrednek korszerű, olyan légvédelmi fegyvert, ami nem volt, és néhány repülőgépet.

A fejlesztéssel kapcsolatban a Politikai Bizottság elvben járuljon hozzá, hogy az 1956. decemberben meghatározott költségvetési keretek között, már 1957-ben 5000 katonát részesítsünk kiképzésben. Így 1958 őszén kiképezhetjük a tiszthelyetteseket. 40 millióba kerül, ruha van, nem kell. Ehhez járuljon hozzá a Politikai Bizottság.

A másik kérésem, hogy katasztrófális a lakáshelyzete a tisztikarnak. Az a helyzet, hogy a szolgálati lakásokból mi senkit ki nem tehetünk, csak megfelelő lakás biztosítása ellenében. Jelenleg 3080 lakás hiányzik a jelenlegi tisztikarnak. Ez évben 500 lakás lesz készen. Bár itt is minden erőt elvesznek tőlünk a minisztériumok. Azt kérjük, hogy a Politikai Bizottság járuljon hozzá, hogy olyan határozat szülessen, hogy 1960-ig befejezzük a 3080 lakás építését. Ez nagymértékben elő fogja segíteni a tisztikar eszmei megszilárdulását.

Nagyon kérem, a kaposvári szemlén a Politikai Bizottság egy tagja jöjjön le velem megnézni, hogyan néznek ki a csapataink.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Megbeszéltük, hogy lemegyünk.

Javasolom:

- 1.) Az 5000-es létszámot fogadjuk el.
- 2.) A lakásügyben elvben egyetértünk, állami vonalon előterjesztést kell tenni.
- 3.) A szemlére Münnich elvtárs menjen le.

A konszolidációt, amiről Révész elvtárs beszélt, tudomásul vesszük, de azért azt is figyelembe kell venni ennél a javulásnál, azt is tudni kell, hogy az ország általános helyzete ebben szerepet játszik.

⁹⁶ Nem sikerült kideríteni, hogy Révész Géza pontosan mire utal. Münnich Ferenc vezetésével 1957. január 28. és február 1. között katonai delegáció járt Moszkvában, ahol a Szovjetunió és a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőinek fejlesztéséről tárgyaltak. Nem kizárt, hogy az említett kérdésről ezen a megbeszélésen esett szó.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Mi a tisztii alakulatokat javasoljuk november végén feloszlatni és a tiszteket a csapatokhoz leküldeni, mert a gyakorlat azt mutatja, hogy az elvtársak az élettől el vannak szakadva. Kérem jóváhagyni, hogy mi ezt a 3500 tiszteket a csapatokhoz küldhessük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Annak idején arról volt szó, hogy van egy mindenkori törvény, hogy a hadsereg egységei karhatalmi tartalékot képeznek. Amennyiben ezt biztosítani tudjuk, nincs akadálya, hogy azt átvigyük a rendes alakulatokhoz.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Csapatokhoz helyezzük, tapasztalatokat szereznek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nehogy véletlenül olyan helyzetbe kerüljünk, hogy Budapesten nincs forradalmi ezred!

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

25000 fegyveres van Budapesten. Van egy jó riadó-tervünk, összehangolva a belüggyel.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Biztosítani kell, hogy ezek az egységek rendelkezésre álljanak.

4. Javaslat az ellenséges elemek állami posztokról való kiszorítására

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

A jelentés elkészítésén a Központi Bizottság Káderosztálya körülbelül 2 hónapot dolgozott. Nagyon sokféle variáció vetődött fel. Nem akarom felvetni, hogy lehetetlen úgy dolgozni, ahogyan 12 esztendőn keresztül dolgoztunk, hogy öklünket ráztuk az ellenség felé, de korlátozó intézkedések szervezeten nem folytak, de ma a pártvezetés, a KB titkárai, a miniszterek mindenütt hangsúlyozzák az ellenség elleni harc szükségességét, az ellenforradalomban az ellenséges kategóriák szerepét, ugyanakkor intézkedések nem következnek. Az egész pártközvélemény türelmetlenül sürgeti a megfelelő intézkedések megtételét. Sok száz elvtárral tanácskoztunk erről a kérdéstről, megyei, kerületi titkárokkal, gazdasági vezetőkkel.

Két dolgot szeretnék aláhúzni, az esetleges félreértést tisztázni. Két különböző dologról van szó: az egyik a büntetett előéletűek erkölcsi bizonyítvány kérdése, de ezzel egyidejűleg javasoljuk életbe léptetni a 2. pontot, hogy bizonyos osztálykategóriák, amelyek a Belügyminisztériumban nyilván vannak tartva, az ellenségnek a kategóriái, nem elégedhetünk meg, hogy az ellenség ellen, hanem pontosan meghatározott kategóriák ellen kell, hogy harcoljunk.

Felvetődött a vita során, hogy miért nem oldja meg ezt a kérdést a személyzeti munka. A 10 esztendő tapasztalat azt bizonyítja, hogy nem tudja megoldani. Lefoglalta, de nem tudta megoldani és ennek következtében a másik feladatát sem tudta megoldani, hogy megfelelő színvonalon, a szakterületeknek nyújtott segítségen keresztül kielégítően megoldja a feladatát.

Felvetődött a vita során, hogy minek ide Személyügyi Bizottság? Miért nem a Belügyminisztériumon keresztül történjen ez? Nem volna helyes, egyrészt nem volna helyes a belügyet ilyen vonalon terhelni, nem is belügyi kérdés, azonkívül kell, hogy valahol az a gazdasági vezető legalább megemlítsé a panaszt.

Még egy probléma felvetődött a KB Káderosztályán, hogy a mérnökökkel tegyünk-e kivételt? Mi azt mondjuk, hogy általában tegyünk kivételt olyan értelemben, hogy kire sújtjuk a fő csapást. Az álszakemberekre, akik szakembernek adják ki magukat és azokra, akik egyébként tényleg ellenforradalmárok, ezeket kell elsősorban korlátozni. Tanulmányoztuk a mérnökök szerepét az ellenforradalomban.⁹⁷ A mi tapasztalatunk az, hogy a munkástanácsok tagjai között aránylag kevés a mérnök.⁹⁸

Befejezésül: nagy gond, hogy ha a Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja, hogy milyen nyilvánossága legyen ennek a dolognak. Nagy nyilvánossága ne legyen. Belső határozatot hozunk. Majd azután ennek a nyilvánossága eljut arra a helyre, ahová kell. Szépen csendben csináljuk. Kezdődjön el 4 hónap múlva és utána tervszerűen, ahogyan kell. Szerintem, elvtársak ez nagyon nagy dolog, nemcsak a baloldaliaskodó elvtársak várják, hanem általános óhaj, hogy ezt szervezetten oldjuk meg.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A cionisták nem férnek bele a vallási szektákba?⁹⁹

APRÓ ANTAL elvtárs:

Ez jelent valami létszámemelést a Belügyminisztériumban?

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Jelent, de az erkölcsi bizonyítványt nem ingyen fogjuk adni, az ebből befolyó összeggel fedezzük a kiadásokat. Az erkölcsi bizonyítványt pénzért fogjuk adni.

FOCK JENŐ elvtárs:

A Minisztertanács mellett szervezendő Személyügyi Bizottság, amely 5-8 tagból áll, minden kérdés hozzá kerüljön? Fellebbezés kerüljön hozzá. Ez teljesen lehetetlen.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Ennek az 5-8 tagú bizottságnak csak közvetítő szerepe van. Őt megkérdezik és megmondja – semmiképpen sem kell nagyobb.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi szükség van erre?

---

⁹⁷ A Politikai Bizottság 1957. november 26-án tárgyalta a „Jelentés a műszaki értelmiség helyzetéről” című előterjesztést. A vitát és az elfogadott határozatot l. a 20. sz. dokumentumban.

⁹⁸ A munkástanácsok társadalmi összetételéről illetve a műszaki értelmiségnek a szervekben játszott szerepéről: HORVÁTH Sándor: A Központi Munkástanács története. *Első Század. Az ELTE BTK Tudományos Ösztöndíjpályázat kiemelkedő dolgozatainak szemléje.* 1998/1. 113–209., illetve HORVÁTH Sándor–TÓTH Eszter Zsófia: *56 és a társadalom.* (Kézirat)

⁹⁹ Az osztályellenség kategóriái között külön szerepelt 20-as szám alatt a „cionista mozgalom vezetői és a felszabadulás után bizonyítottan aktív ellenséges tevékenységet kifejtő tagjai”.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Nem szabad a belügyet közvetlenül összekötni minden vállalattal.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A Parlamentben lesz?

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Nem a Parlamentben.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Őszintén szólva nem értem.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Most megürül egy olyan állás, amelyet ennek a rendeletnek a kiadása után kötelesek bizalmasnak tekinteni. Ha az olyan állás, amelyet kötelesek bizalmasnak tekinteni, akkor a gyár, vállalat, közintézmény, tanács ehhez a bizottsághoz beadja annak az embernek az adatait, felvételét, akit ide javasolnak. Ugyanez vonatkozik arra, ha előléptetésről van szó és csak most a rendelet után vált bizalmasá a munkakör. Akkor ez a bizottság megkérdezi a belügyet, hogy az illető ebbe a kategóriába beletartozik-e. Akkor megmondja. Itt két dologról van szó: erkölcsi bizonyítványt mindenki kaphat, ha nem volt büntetve, horthysta vezérkari tiszt, csendőr – ha nem volt büntetve.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Mi kötelez erre?

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Erre állampolgársági joga van. Ezért, aki kap kifogástalan erkölcsi bizonyítványt, de ezekbe a felsorolt kategóriákba beletartozik, azt sem vesszük fel.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem lehet előbb valahogyan megszabadulni a büntetett előéletűektől?

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Úgy gondoljuk, hogy az országban mintegy 100 000 van. Ez nem sok. Ennél szerintem majd egy év múlva többtől kell óvni a pozíciót. Raktárnokok, szövetkezeti boltkezelők, akik sikkasztásért ültek 3 évet és a büntetésük letöltése után ismét tovább lopnak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Két dologról van szó: erkölcsi bizonyítvány bizonyos funkciók betöltéséhez – ez hozzátartozhat a normális köztisztviselői funkcióhoz.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

3 hónap múlva a Politikai Bizottság dönthet, hogy pl. a BSZKRT-ra kiterjesszük – de most itt mi a vezető posztokra gondoltunk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Jobb lenne, ha általános intézkedés lenne. Éppen arra gondolok, hogy ki kellene szélesíteni 3-400 ezerre, meghatározva bizonyos gyárakban, bizonyos foglalkozási körökben az erkölcsi bizonyítvány kötelezővé tételét.

A felülvizsgálati dolognál a 100 000 kicsit sok.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Nem lesz itt felülvizsgálat. Azokról van szó, akik október 1. után változtattak állást – ez nem több, mint 20 000 ember. Nem új dolog a Személyügyi Bizottság. Régebben is volt ilyen, ehhez hasonló a KAB.¹⁰⁰

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A dolog elvileg rendben van. A Minisztertanácsnak zárt ülésen meg kell tárgyalni.¹⁰¹ Egy része a hivatalos közlönyben meg fog jelenni – a büntetett előéletűek erkölcsi bizonyítványa.¹⁰² Ami nem jelenik meg, azt is végig kell vinni az egész párt és állami apparátuson.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Úgysem olyan nagy titok az, ami 20 000 embert érint.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

A Politikai Bizottság által kiküldött bizottságba javasolom Gábri Mihály elvtárs helyett Sándor József elvtársat. Ő maga kérte, hogy szeretne ebben személyesen is részt venni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Rendben van.

Különféle

NEMES DEZSŐ elvtárs információja a varsói pártértekezletről

A Lengyel Távirati Iroda moszkvai tudósítójával elbeszélgettem a lengyelországi helyzetről, részben a varsói pártértekezletről. Általában úgy jellemezte – az országban a helyzetet látja – az illető elvtárs szerint van bizonyos javulás abból a szempontból, hogy míg néhány hónappal ezelőtt a revizionista hullám volt erős, van bizonyos ellenkező hullám emelkedőben. Elmondja, hogy a varsói pártértekezleten igen erős kritikai hangok hangzottak el a revizionizmussal, a szovjetellenességgel szemben. Ezzel szemben a Központi Bizottság, a Politikai Bizottság emberei nem lépnek elég nyíltan fel, veszélyt éreznek és van egy nagyfokú elégedetlenség a Központi Bizottság összetételével szemben. Számos

---

¹⁰⁰ Kinevezési, Alkalmazási Bizottság. L. a 9510/1948. (IX. 16.) Korm. sz. rendelet az üresedésben levő vagy az újonnan szervezett közszolgálati, közüzemi stb. állások betöltésével, valamint az alkalmazottak soron kívüli előléptetésével kapcsolatos eljárás újabb szabályozása tárgyában. (MK 1948. 208. sz.)

Sebes István Rákosi Mátyásnak írt 1949. február 11-i feljegyzésében a következőkkel indokolta létrehozását: „KAB létesítésének célja az volt, hogy a Kádérosztály segédszerveként és bizonyos színvonalon önállóan intézze az állami szervek személyzeti ügyeit.” (MOL M–KS 276. f. 65. cs. 55. ő. e.)

¹⁰¹ A kérdést a Minisztertanács 1957. október 17-i ülésén tárgyalta. Hat szám: 3466/1957. és 3467/1957. (MOL XIX–A–83–a 170. d.) Az erre vonatkozó előterjesztést, határozatot és észrevételeket külön borítékban mellékeltek, mely ma nem található ott. L. még *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 350.

¹⁰² 1957. évi 66. sz. tvr. a fontos és bizalmas munkakörök betöltéséről. 1093/1957/XII.28/K. h. a fenti tvr. végrehajtásáról, illetve az 5/1957/(XII.28) B. M. sz. rendelet a hatósági erkölcsi bizonyítványról. (*Törvénytár*, 1957. 238., 371., 400. o.)

olyan egyént, aki a Központi Bizottság által javasolt listán szerepelt és revizionista egyén, a régi párttagok kibuktattak. Beszédet tartottak a régi elvtársak, s egy kivétellel mindenkit kibuktattak, csak egyet nem, aki a Központi Bizottság titkára. Elmondja az elvtárs, hogy ezek helyett szilárd elvtársakat választottak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A múltkori információtól majd szívbjajt kaptunk.¹⁰³

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Hogyan lehetne ezt lekontrollálni, amit itt mondasz?

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Azt mondják a varsói pártbizottságról, hogy ez a sztalinisták pártbizottsága.

Megkérdeztem tőle, hogyan áll a sajtó? A sajtó a megalkuvók, revizionisták és a helyezkedők kezében van. A varsói pártbizottságnak van egy lapja, hogyan áll? – kérdeztem. Még nem varsói, de úgy tudjuk, hogy a varsói pártbizottság a szerkesztőségben bizonyos változtatásokat eszközöl.

Beszéltem a Fogarasi elvtárral, aki részt vett még a nyáron a filozófus kongresszuson. Ha valaki tudni akarja, hogy mi a revizionizmus a maga virágjában, az menjen Lengyelországba. Azt remélik, hogy majd Gomułka megmenti a helyzetet. Ez még régi információ.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Volt egy ilyen dolog. Gomułka korábban élesen fellépett a kritikával szemben, utána valahogy egyenesbe hozta. Még korábban történt néhány hónappal ezelőtt, régi elvtársakat visszavettek. Egy ilyen elvtárs nyugatról ment át a keleti részre és ott részt vett a párt életében és a legutóbb megválasztották a megyei pártterkekezleten első titkárnak. Amikor Zámborowszki, a Politikai Bizottság tagja ez ellen felszólalt, azt mondták neki, menjen maga haza, maga nem ismeri, mi ismerjük, ő lesz az első titkárunk. Általában azt mondja, hogy az ország keleti vidékén a szilárd elvtársak erősebbek, a nyugati vidéken pedig rosszul állunk.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Van-e valami tájékoztatás a két ország között lezajlott belgrádi tárgyalásokról?¹⁰⁴
Valószínűleg szóba került a magyar kérdés is.

---

¹⁰³ Valószínűleg Kádár János arra a látogatásra gondolt, amikor 1957. május 24–25-e között a nyilvánosság teljes mellőzésével Gomułka és Cyrankiewicz miniszterelnök vezetésével lengyel küldöttség tartózkodott Moszkvában, és a megbeszélések során Gomułka szóba hozta Nagy Imre ügyét, és védelmébe vette. Azzal érvelt, hogy „Nagy Imre minden bizonnyal nem volt imperialista ügynök”. *1956 Kézikönyve I. kötet*, i. m. 297.

¹⁰⁴ Tito és Gomułka találkozásánál – a Népszabadság tudósítása szerint – aláírták a lengyel–jugoszláv párt- és kormánynyilatkozatot, amelyben „kiemelték a szocialista államok és szocialista erők nagy szerepét az egymás mellett élés elvei és a béke megszilárdításáért folyó harc úttörő munkájában”. Hangsúlyozták, hogy a lengyel–német Odera-Neisse határt véglegesnek tekintik, és szélesíteni fogják a „kommunista- és munkáspártok közötti együttműködést a proletár nemzetköziség alapján”. *Népszabadság*, 1957. szeptember 17.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem hallgattak, tárgyaltak róla. Olyasmiben maradtak, a jugoszlávok kifejtették, hogy a magyar dolgok kezdetben forradalmiak voltak és később lett ellenforradalom. Mi ismerjük ezt.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Szakali Józsefné

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 44. ő. e. Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János, a szó szerinti jegyzőkönyv Szakali Józsefné saját kezű aláírásával hitelesített.

13.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. október 9-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!

Készült 6 pld. Mné.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. október 9-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kállai Gyula, Komócsin Zoltán, Marosán György. dr. Münnich Ferenc, Rónai Sándor, Somogyi Miklós és Friss István elvtársak

Napirend:

1. *Kádár János elvtárs szóbeli beszámolója a kínai útról*

2. *Javaslat a magyar sportélet megjavítására*

Előadó: Földes László elvtárs

Meghívottak: Herczegh Ferenc, Hegyi Gyula, Gyenes Antal¹, Terényi Imre, Gosztonyi János, Eperjesi László elvtársak

2/b Személyi javaslatok

Előadó: Földes László elvtárs

Meghívott: Herczegh Ferenc elvtárs

3. *[A] KISZ javaslatai*

Előadó: Komócsin Zoltán elvtárs

a.) *Javaslat a KISZ Országos Értekezletének határozatára*

b.) *A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség szervezeti szabályzata*

c.) *Javaslat az ifjúsági sajtó rendszerére*

Meghívottak: Bárányos József, Eperjesi László, Borbély Sándor, Gosztonyi János, Várnai Ferenc elvtársak, Szirmai István elvtárs az ifjúsági sajtó napirendjéhez

d.) *Javaslat a KISZ Központi Bizottságának, Intéző Bizottságának és Titkárságának, valamint a KISZ Fegyelmi Bizottságának tagjaira*

Meghívott: Bárányos József elvtárs

4. *Javaslat a pártapparátus dolgozóinak fizetésrendezésére*

Előadó: Lantos József elvtárs

Meghívottak: Bárányos József, Laczkó Pálné és Tóth László elvtársak

5. *A vezető párttagokat felülvizsgáló I. sz. bizottság javaslatai*

Előadó: Földes László elvtárs

Meghívottak: Kaszás Ferenc, Révész Géza és Tömpe István elvtársak

¹ Itt és a jegyzőkönyv többi részében is elírás, Gyenes Andrásról van szó.

6. Személyi javaslatok

7. Különfélék

1. Kádár János elvtárs szóbeli beszámolója a kínai útról

A Politikai Bizottság tudomásul vette Kádár János elvtárs beszámolóját a kínai útról, valamint a szovjet elvtársakkal folytatott megbeszélésekről.²

Megbízta Apró Antal elvtársat:

- kellő időben tegyen előterjesztést a Szovjetunióba még október folyamán kiküldendő két bizottság tagjaira, akik a műszaki-kereskedelmi tárgyalásokat megkezdik;
- egy héten belül tegyen jelentést a kormánynak a gabonahelyzetről, valamint javaslatot a Szovjetunióval szemben fennálló gabonaimport rendezésére;³
- készítsen javaslatot még ebben a hónapban a Kínába küldendő műszaki-kereskedelmi tárgyalást lefolytató bizottság összetételére.

Tudomásul veszi a Politikai Bizottság, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójával kapcsolatos katonai demonstráció lekerült a napirendről.⁴

Megbízta Fock Jenő elvtársat, hogy a politikai demonstráció megbeszélésére lépjen érintkezésbe az SZKP illetékes osztályával.

---

² Kádár János és Marosán György a kínai látogatás előtt és a tárgyalások után hazatérőben is néhány napot Moszkvában töltöttek, és megbeszéléseket folytattak a szovjet vezetőkkel. A kínai út előtt lezajlott szeptember 25-i találkozóról készített szovjet feljegyzés l. AVP RF f. 077. op. 38. papka 193. gy. 16.; Kádár János a PB tagjai részére készített írásos beszámolóját a Mao Ce-tunggal folytatott 1957. szeptember 27-i és október 4-i megbeszéléséről l. MOL M–KS 288. f. 11. cs. 162. ó. e. A dokumentumokat közli *Magyar–kínai kapcsolatok 1956–1959. i. m.* 218–220., illetve 224–227.

³ A Minisztertanács 1957. október 24-én 3470/1957.(X. 30.) sz. határozatában az ország kenyérgabona-importját 20 000 tonnával 110 000 t-ra mérsékelte. A takarmánygabona 70 000 tonnás importigényről való lemondás ügyében két hónap haladékot kértek a kukoricafelvásárlás lezárásáig. (MOL XIX–A–83–a 171. d.)

⁴ Ezt a javaslatot a szovjet vezetők az 1957. március 20–28-a közötti magyar–szovjet tárgyalásokon elfogadták. Kivitelezésére a magyar pártvezetés még tavasszal nemzetközi egyeztetésbe kezdett. A kérdés szóba került Kádárék és a szovjet vezetők 1957. szeptember 25-i moszkvai megbeszélésén is. Szuszlov akkor már nem támogatta a magyar kezdeményezést, azzal indokolva a szovjet álláspont megváltozását, hogy a szocialista tábor országai fegyveres erőinek részvételét a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójára Moszkvában rendezett katonai parádén a szocialista tábor nem minden országa támogatta: „Az SZKP KB megvizsgálta a kérdést és arra a következtetésre jutott, hogy mivel a szocialista tábor nem minden országa támogatta, nincs értelme ilyen díszszemlét tartani, mivel akár egy ország fegyveres erőinek hiánya oda vezet, hogy a parádé nem eredményezi a kellő hatást. Országaink szolidaritását mutatja majd a kormány és munkásküldöttségek részvétele az ünnepségen.” (AVP RF f. 077. op. 38. papka 193. gy. 16.)

Megbízta Apró Antal elvtársat, készítsen előterjesztést a 40. évfordulóra küldendő párt- és kormánydelegáció tagjaira.

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy pénteken, október 11-én délután budapesti és vidéki elvtársak részvételével (kb. 1200 fő) pártaktívát kell tartani. Az aktíván Kádár János elvtárs beszámol a kínai útról és ezzel összefüggésben a különböző időszakú pártkérdésekről.

Az aktívaülésről a szombati sajtóban jelenjen meg kommuniké és a vasárnapi sajtó az anyag egy részét megszerkesztett szöveggel hozza le.⁵ Az aktívaülés anyagát a pártszervezetek használják fel munkájukban. Felelős Kállai Gyula és Szirmai István elvtárs.

A kínai delegációban részt vett elvtársak még október folyamán a vidéki nagyvárosokban tartanak egy-egy előadást tapasztalataikról.

2. Javaslat a magyar sportélet megjavítására⁶

Előadó: Földes László elvtárs

Hozzászólók: Eperjesi László, Fock Jenő, Hegyi Gyula, Terényi Imre, Gyenes Antal [!], Marosán György, Kádár János, Apró Antal, Herczegh Ferenc, dr. Münnich Ferenc és Fehér Lajos elvtársak

A Politikai Bizottság a javaslat általános vonalát elfogadja. A kiküldött bizottság tagjai az elhangzott vita alapján 2 héten belül dolgozzák át és mutassák be a Politikai Bizottságnak.

A Politikai Bizottság a következőkre hívja fel a figyelmet:

A javaslatból ki kell tűnnie annak, hogy a Politikai Bizottság jelenlegi határozata csupán néhány fontos kérdésben szabja meg a feladatokat.

A javaslat átdolgozásánál a jelenlegi helyzetből kell kiindulni, amelynek fő jellemzője, hogy a sport területén az ellenforradalom a népi demokráciához hű sportvezetők jelentős részét eltávolította és helyükre ellenforradalmárok, fasiszták kerültek. Ezek nagy része még ma is ott van.

A sportmozgalomban elkövetett hibák közül a legsúlyosabb, hogy a tömegsport rovására túl nagy súlyt helyeztek a minőségi sportra, s a minőségi sport eredményeinek elérése érdekében politikai és erkölcsi engedményeket tettek.

---

⁵ Az MSZMP KB pártaktíva értekezlete. *Népszabadság*, 1957. október 12.; Kádár János beszéde az MSZMP országos aktívája előtt. *Népszabadság*, 1957. október 13.

⁶ Az előzményekre I. a 7. sz. dokumentumot.

A másik súlyos hiba, hogy a sportélet egyes vezetői között évek óta elvtelen politika, személyes torzsalkodás folyik.

A legsürgősebb feladat, hogy az ellenforradalom alatt a sportmozgalomból eltávolított elvtársak – akik arra alkalmasak – az év végéig visszakerüljenek, és ezzel párhuzamosan a sportmozgalmat megtisztítsuk a beszivárgott ellenséges elemektől. Ennek végrehajtására pontos tervet kell készíteni.

A Politikai Bizottság helyesli, hogy a Magyar Testnevelési és Sporttanács a Minisztertanács mellett működjék. Az erről szóló rendeletben meg kell határozni, hogy milyen kérdések tartoznak az MTST hatáskörébe.⁷

Biztosítani kell például, hogy a nemzetközi sportkapcsolatokban a MTST-nek monopóliuma legyen a szakszövetségekkel szemben és kellő ellenőrzést biztosítson a sportsajtó felett is.

Az MTST a Minisztertanács által kinevezett állami szerv, ezért a Sporthivatal ennek alárendelt apparátus.

A Politikai Bizottság elvileg egyetért azzal, hogy az állam részéről nyújtott anyagi támogatást az 1957. évihez képest évről évre emelni kell, figyelembe véve az ország anyagi helyzetét. Addig is a meglévő anyagi eszközöket jobban elosztva, nagyobb gondot kell fordítani az iskolai sport fejlesztésére.

Egyetért a Politikai Bizottság azzal a javaslattal, hogy a nyereségre-szesedés egy részét a tömegsport céljaira fordítsák, ha azzal az illető üzem dolgozói egyetértnek.

A Politikai Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy nagy súlyt kell helyezni megfelelő sport szakvezetők képzésére.

Harcot kell folytatni a sportmozgalomban, valamint a sportújságokban és a napilapok sportrovatában uralkodó nacionalista gőg ellen.

A javaslat tartalmazza a határozat felhasználásának módját is.

Személyi rész:

A Politikai Bizottság a javaslatot leveszi napirendről.

---

⁷ L. 1958. évi 4. sz. tvr. a Magyar Testnevelési és Sport Tanács létesítéséről. (*Magyar Közlöny*, 1958. 5. sz.)

Elvileg egyetért Hegyi Gyula elvtárs leváltásával, azonban ennek végrehajtására akkor kerüljön sor, amikor a kormány kinevezi az MTST vezetőit és rendeletet hoz a sport állami irányításának rendszerére.⁸

A személyi javaslatokat újra a Politikai Bizottság elé kell hozni.⁹

3. [A] KISZ javaslatai

Előadó: Komócsin Zoltán elvtárs

a.) Javaslat a KISZ Országos Értekezletének határozatára

Hozzászóltak: Fehér Lajos, Fock Jenő, Marosán György, Friss István, Münnich Ferenc, Biszku Béla és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság egyetért a határozati javaslat elvi vonalával. Felhívja a KISZ vezetőinek figyelmét, hogy a végleges javaslat elkészítésénél hasznosítsák a Politikai Bizottság ülésén elhangzott észrevételeket.

A határozati javaslat rövidebb és egyszerűbb legyen, amit ki lehet adni brosúrában a Szervezeti Szabályzattal együtt.¹⁰

A Politikai Bizottság helyesli, hogy az értekezlet fő jelszava „Együtt az egész ifjúsággal” legyen.¹¹ Ennek a gondolatnak kell végighúzódnia a határozati javaslaton is.

---

⁸ Hegyi Gyulát nem váltották le. A Politikai Bizottság 1959. január 13-án újból foglalkozott a testnevelés és sportmozgalom helyzetével. Akkor is megállapították, hogy szükséges lenne a váltás, de erre csak 1962. január 22-én került sor, amikor Hegyi Gyulát nyugdíjazták, és az MTST új elnöke Egri Gyula lett. Felmentették az elnökhelyetteseket, Murai Istvánt, Gyenes Andrást, Eperjesi Lászlót is, helyükre Kutas István, Terényi Imre, Csanádi Árpád került. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 255. ó. e.)

⁹ Az előterjesztésben Hegyi Gyula, Sebes Gusztáv, Kutas István leváltására tettek javaslatot. Elnöknek Murai Istvánt, elnökhelyettesnek Csanádi Árpádot és Berzi Sándort javasolták. Az MTST személyi kérdéseivel a Titkárság 1958. január 17-én foglalkozott újból: Murai Istvánt első elnökhelyettesnek, Gyenes Andrást elnökhelyettesnek fogadták el. (MOL M–KS 288. f. 7. cs. 20. ó. e.)

¹⁰ Az Országos Értekezlet megnyitójára megjelent az Ifjúkommunista első száma, amely később különkiadásban adta ki az értekezlet fontosabb dokumentumait, így Komócsin Zoltán beszámolóját és zárszavának részleteit, Borbély Sándor előterjesztését a szervezeti szabályzat vitájához, Kádár János hozzászólását, az Országos Értekezlet határozatát, a végleges szervezeti szabályzatot és a megválasztott vezető szervek névsorát. Az értekezlet jegyzőkönyvét I. PIL 289. f. 1/35–37. ó. e. Az Országos Értekezlet határozata és levele az MSZMP KB-hoz megjelent: *Hatvan harcos esztendő III. kötet*. Szerkesztette: Láng Péter. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Bp., 1979. 35–53. Az események előkészületeiről I. A DISZ és a KISZ 1953–1957, i. m. 260–268.

¹¹ Az értekezlet vitája során a jelszó „Együtt az ifjúság tömegeivel a szocialista Magyarorszáért!”-ra módosult.

A határozati javaslat ne adjon egy új értékelést az ellenforradalomról, hanem annak hatásával és az ebből adódó feladatokkal foglalkozzon.¹²

b.) *A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség szervezeti szabályzata*

Hozzászólta: Kádár János, Friss István, Kállai Gyula és Marosán György elvtársak

A Politikai Bizottság a javaslatot az alábbi módosításokkal elfogadja:

A bevezető részt el kell hagyni.¹³ A sorrendet meg kell változtatni: kerüljön előre a pártvezetésről szóló rész, utána a népi hatalomról, majd a hazafiságról és a nemzetköziségről szóló részt egy fejezetben, azután a további kérdések.

A Szervezeti Szabályzatban legyen benne, hogy a KISZ-be belépő fiatalnak fogadalmat kell tennie, de a fogadalom szövegét nem kell belevenni.

A KISZ tagság korhatára 14 évtől 24 évig legyen.¹⁴

A Politikai Bizottság helyesli, hogy a KISZ-ben lévő párttagok fizessenek KISZ tagdíjat is.

---

¹² A határozatot a sajtó is részletesen ismertette. L. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség I. Országos Értekezletének határozata, továbbá SZILÁGYI Edit: Munkaszerető ifjúságot! *Népszabadság*, 1957. november 2.; *Hatvan harcos esztendő*, i. m. 35–51.

¹³ A kihagyásra javasolt rész így hangzott: „Hazánk felszabadulása óta a magyar kommunisták és kommunista fiatalok áldozatos harcának eredményeképpen ifjúságunk gazdasági és társadalmi helyzetében alapvető változás következett be. A munkásosztály hatalomra jutása, a szocializmus építésének megkezdése a fiatalok előtt az alkotómunka beláthatatlan távlatait, a kulturális és szociális felemelkedésének a történelemben addig nem ismert lehetőségeit nyitotta meg. A magyar ifjúság soha el nem múló szeretetet és hálát érez a felszabadító szovjet katonák, az illegális Kommunista Párt, a Kommunista Ifjúmunkás Szövetség harcosai iránt, akik minden veszélyt vállalva, sokan életüket áldozva, a kapitalizmus embertelen rabságából a szabadság, a felemelkedés útjára segítették népünkkel együtt ifjúságunkat is.

Pártunk és ifjúságunk új országot építő munkájának eredményeit veszélyeztette, megsemmisítéssel fenyegette az ellenforradalmi támadás. Ismét a szovjet katonák és magyar kommunisták, kommunista fiatalok vére hullott a népi hatalom megvédéséért, ifjúságunk szabad jövőjéért. Ezeknek a hősöknek példája és emléke lelkesítette ifjúságunk legjobbjait: munkásfiatalokat, parasztfiatalokat, diákokat, amikor a párt hívó szavára 1957. március 21-én kibontották a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség zászlaját. Nyomukban a párt, a dolgozó nép ügyéért minden áldozatot vállaló, a szocializmus építéséért példás munkával, tanulással, s ha kell fegyverrel is harcolni kész ifjak és leányok tízezrei sorakoztak fel a zászló alá, a kommunista fiatalok nagy táboraiba. Az e táborhoz tartozó fiatalok egységes akaratát, közös céljait, s harci szövetségünk működési elveit és formáit fejezi ki és határozza meg a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség alábbi Szervezeti Szabályzata.

¹⁴ Az eredeti javaslatban a korhatár 15 és 28 év között volt.

Egyetért azzal, hogy a KISZ Központi Bizottságának Intéző Bizottsága és Titkársága legyen, s Fegyelmi Bizottságot ne válasszanak.

A szervezeti szabályzatot egyszerűbben kell fogalmazni, a dagályos jelzőket hagyják el.

A Politikai Bizottság az úttörőmozgalomra vonatkozó részt a Komócsin elvtárs által felolvasott szövegezésben fogadja el.¹⁵

A Politikai Bizottság nem helyesli, hogy a KISZ-nek külön kötelező egyenruhája legyen, emellett lehet ajánlani a fiataloknak bizonyos egyforma öltözéket.

c.) Javaslat az ifjúsági sajtó rendszerére

Hozzászóltak: Szirmai István, Apró Antal, Fehér Lajos, Eperjesi László, Kádár János, Gosztonyi János elvtársak

A Politikai Bizottság a javaslatot nem fogadja el.¹⁶

Kötelezi a nagy központi napi és hetilapok szerkesztőségét, hogy rendszeresen foglalkozzanak az ifjúság kérdésével, esetleg legyen ifjúsági rovatuk és vasárnap egy oldalt fordítsanak erre a célra.

Egyetért azzal, hogy a KISZ adjon ki havonta szervezeti közlönyt a KISZ vezetők és aktivisták számára 7500 példányban.¹⁷

d.) Javaslat a KISZ Központi Bizottságának, Intéző Bizottságának, Titkárságának, valamint a KISZ Fegyelmi Bizottságának tagjaira

Hozzászóltak: Somogyi Miklós, Marosán György, Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy a javaslatot átdolgozva terjesszék ismét a Politikai Bizottság elé.¹⁸

---

¹⁵ L. a szó szerinti jegyzőkönyvben.

¹⁶ Az előterjesztők javasolták, hogy hetilap helyett 1957. október 15-től a KISZ központi napilapot jelentethessen meg hetente ötször négy, egy alkalommal nyolc oldalon A/2-es alakban, 100 000 példányszámban Ifjúság címmel. Az addigi KISZ-Híradó helyett 7500 példányban Ifjú Kommunista (esetleg Ifjú Gárda vagy Szikra) néven havonta megjelenő folyóiratot szerettek volna KISZ vezetők és aktivisták számára. Azon kívül a KISZ rétegpolitikájának megvalósítása érdekében 16 oldalas, színes, hetente vagy kéthetente megjelenő réteglapok kiadását indítványozták a munkásifjúság, a parasztifjúság, a középiskolások, az egyetemisták és leányok számára.

¹⁷ Ifjúkommunista címmel 1957 júniusától havonta megjelenő folyóiratot adott ki a KISZ KB, amely 1986-ban szűnt meg.

¹⁸ L. a 14. sz. dokumentumot.

A javaslat átdolgozásánál legyenek figyelemmel a nők, a termelésben közvetlenül résztvevő munkások, valamint a 30 éven aluli fiatalok arányának javítására.

A Politikai Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy az Intéző Bizottság többsége nem lehet tagja a Titkárságnak.

A KISZ vezetőire vonatkozóan a Politikai Bizottság úgy dönt, hogy:

Gosztonyi János és Várnai Ferenc elvtársak dolgozzanak jelenlegi beosztásukban.¹⁹

Koós Béla elvtársat az ifjúsági mozgalomból más munkaterületre kell helyezni.²⁰

Eperjesi László és Pullai Árpád elvtársakra vonatkozó javaslattal foglalkozni kell.²¹

4. *Javaslat a pártapparátus dolgozóinak fizetésrendezésére*²²

Előadó: Lantos József elvtárs

Hozzászóltak: Friss István, Biszku Béla, Apró Antal, Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság a javaslatot az alábbi módosításokkal fogadja el:

A béremelésre fordított összeg 10 százalékát kell bérfejlesztésre tartalékolni.²³

A munkatársaknak legfeljebb 60 százalékát lehet főelőadónak besorolni. Kivételesen indokolt esetben a Titkárság adhat engedélyt arra, hogy ennél több munkatársat főelőadói státuszba soroljanak.

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a KISZ apparátusának fizetését – a megfelelő arányok betartásával – szintén rendezzék.

---

¹⁹ Gosztonyi János a KISZ Országos Szervező Bizottságának tagja, Várnai Ferenc a KISZ OSZB titkára volt.

²⁰ L. a következő dokumentumot.

²¹ Mindkettőjüket a KISZ KB tagjának javasolták. Az Eperjesi Lászlóra és Pullai Árpádra vonatkozó döntést l. a 14. dokumentumban.

²² A rendezést az előterjesztés szerint azt tette szükségessé, hogy az 1956 vége óta történt fizetésrendezések következtében a KB apparátusában dolgozók fizetése kb. 20%-kal, a többi pártbizottság dolgozóinak fizetése átlagban 12%-kal volt alacsonyabb, mint a Minisztertanács, illetve a helyi tanácsok munkatársainak fizetése. A fizetések rendezését 1957. október 1-jével javasolták.

²³ Az előterjesztésben erre a célra 5% tartalékolását javasolták.

5. *Vezető párttagokat felülvizsgáló I. sz. bizottság javaslatai*

Előadó: Földes László elvtárs

Hozzászóltak: Rónai Sándor, Marosán György, Kádár János, Somogyi Miklós, Fock Jenő, Révész Géza, Münnich Ferenc és Fehér Lajos elvtársak

Janza Károlyra vonatkozó javaslatot a Politikai Bizottság elfogadja azzal, hogy vezető állás betöltésére alkalmatlannak tartja, mert az államhoz való hűsége nincs biztosítva.²⁴

Madarász Ferencre vonatkozó javaslatot az alábbi módosítással fogadja el.

Kizárja az MSZMP tagjai sorából. Jelenlegi beosztásában maradhat.²⁵

²⁴ „A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának Politikai Bizottsága megvizsgálta Janza Károlynak az ellenforradalom alatt tanúsított magatartását és az alábbi határozatot hozta: Janza Károly 1956. október 27-én lett honvédelmi miniszter, ezt a megbízatást 1956. november 3-ig töltötte be.

A Politikai Bizottság megállapította, hogy Janza Károlyt súlyos felelősség terheli a néphadseregben október 27-e után kialakult anarchia és demoralizáltság növekedéséért, amelynek megállapítása [sic!], valamint az ellenforradalom leverése érdekében egyetlen határozott lépést nem tett. A Corvinköz felszámolására vonatkozó tervek végrehajtását nem ellenőrizte, nem tett határozott lépéseket, hogy az akció az előre megállapított időben végrehajtásra kerüljön. A forradalmi katonai tanácsokat még a kormány hozzájárulása előtt elismerte és tevékenységük korlátozására kísérletet sem tett. A párt Központi Vezetősége által kijelölt katonai tanácsadó bizottságot a Honvédelmi Minisztérium épületéből – ahol tartózkodtak – eltanácsolta, ahelyett, hogy rájuk támaszkodott volna. Hozzájárult a régi horthysta tisztek rehabilitálásához, s a Kiszgadzapárt összekötőjének a hadseregben folytatandó tevékenységéhez. Ugyancsak nem utasította vissza Turcsányi Egónnak, Mindszenty titkárnak azon követelését, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal helyiségét Mindszentyék elfoglalják.

A Politikai Bizottság mindezek mellett megállapítja azt is, hogy Janza Károly november 4-én hajnalban parancsot adott ki, amely hozzájárult ahhoz, hogy a magyar fegyveres erők nem fejtettek ki ellenállást a bevonuló szovjet csapatokhoz szemben. November 4-én és ezt követően felajánlotta szolgálatait a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormányának.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy Janza Károly nem tekinthető tudatos árulónak, cselekedetei gyávaságból és oportunitizmusból fakadtak.

Határozat: A Politikai Bizottság Janza Károlyt az MSZMP tagjai sorából kizárta, és megállapította, hogy vezető állás betöltésére nem alkalmas.”

²⁵ „Az MSZMP Központi Bizottságának Politikai Bizottsága megvizsgálta Madarász Ferenc volt vezérőrnagynak az ellenforradalom alatt tanúsított magatartását és az alábbi határozatot hozta.

Madarász Ferenc az ellenforradalomig az OL[L]EP parancsnoka és a honvédelmi miniszter helyettese volt. Október 23-a után néhány napig a Honvédelmi Minisztériumban tartózkodott, ahol a miniszter parancsára a Honvédelmi Minisztériumba beszállítandó fegyverek szállításában vett részt. Részen felelősség terheli azért, hogy ezt a parancsot nem kielégítően hajtották végre.

Október utolsó napjaiban visszament az OL[L]EP-ra, ahol akkor már a vezetés a népi demokráciához hű tisztek kezéből az ellenforradalmi tanács kezébe ment át. Ebben a helyzetben Madarász Ferenc nem viselkedett kommunista vezető módjára, kezdeményezően lépett fel egy – nem általa készített – felhívás kiadásában, mely nyílt ultimátum volt a Magyarországon törvényesen tartózkodó szovjet csapatokhoz, azzal fenyegetve őket, hogy amennyiben nem vonulnak ki, a légierők fegyverrel szállnak szembe velük.

A Politikai Bizottság ugyanakkor megállapította, hogy Madarász Ferenc november 4-én parancsot adott arra, hogy a légvédelmi egységek ne álljanak sehol ellent a szovjet csapatoknak. Ez a körülmény azonban nem változtat azon a tényen, hogy nehéz helyzetben nem állta meg a helyét, gyengének, erélytelennek bizonyult.

Határozat: A Politikai Bizottság Madarász Ferencet kizárta az MSZMP tagjai sorából, de nem emel kifogást az ellen, hogy jelenlegi beosztásában maradjon (Zagyvai Bányauzem igazgatója).

Horváth Mihály elvtársra vonatkozó javaslatot elfogadja azzal, hogy maradjon meg jelenlegi beosztásában, de meg kell vizsgálni, hogy maradhat-e a Honvédelmi Tanács titkára.²⁶

A Politikai Bizottság fenti 3 határozatát ismertetni kell a hadsereg megfelelő pártszervezeteiben és az illetők jelenlegi munkahelyeinek pártszervezeteiben.

6. Személyi javaslatok

Központi Ellenőrző Bizottság javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja Balla Vencel elvtársat a Központi Ellenőrző Bizottság munkatársának.

Államgazdasági Osztály javaslatai:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Kovács Imre elvtársnak, az Államgazdasági Osztály munkatársának áthelyezését;²⁷

Karádi Gyula elvtársat a külkereskedelmi miniszter első helyettesének.

Pártgazdasági Osztály javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja

Petresevic András elvtárs áthelyezését.²⁸

---

²⁶ Horváth Mihállyal szemben a legfőbb kifogás az volt, hogy 1956. október 24. után nem fegyverezte fel a munkásságot 1956. november 4. után ugyanakkor aktívan részt vett a karhatalom szervezésében, ő dolgozta ki a tisztii nyilatkozatot és a végrehajtás módját. Javasolt pártbüntetés: szigorú megrovás. Az előterjesztés továbbá javasolta tartalék állományba helyezését.

Horváth Mihály a hadsereg vezérkari főnökség Anyagtervezési és technikai csoportfőnöke volt; ebből a beosztásából 1961. július 18-án váltották le, akkor a Honvédelmi Tanács függetlenített titkára lett. 1961. szeptember 26-án fegyelmi úton felmentették, és tartalék állományba helyezték.

²⁷ Kovács Imre 1952-től a párt Államgazdasági Osztályának politikai munkatársa volt. Áthelyezését azzal az indokkal, hogy szeretne gyakorlati munkában, szakmájában dolgozni, maga kérte. A Könnyűipari Minisztérium javaslata alapján a kistarcsai Fésűsfonó Gyár igazgatójának nevezték ki.

²⁸ Petresevic András 1954 júliusától dolgozott a Pártgazdasági és Ügykezelési Osztályon. Az Építésügyi Minisztérium területére való áthelyezését azért javasolták, mert az előterjesztés szerint „többszöri figyelmeztetés ellenére is elbizakodottá, önteltté vált, olyan magatartást tanúsított, ami a hozzá tartozó pártvállalatok területén való működését lehetetlenné tette.”

Párttörténeti Intézet javaslatai:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Ilku Pálné elvtársnőt a Párttörténeti Intézet politikai munkatársának, félstátuszban;

Friss Istvánné elvtársnőt a Párttörténeti Intézet politikai munkatársának, félstátuszban.

Párt- és Tömegszervezetek Osztálya javaslatai:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Józsa János elvtársat a Veszprém megyei PB Mezőgazdasági Osztálya vezetőjének;

Nagy Tibor elvtársat a KISZ Országos Szervező Bizottsága Agit. Prop. Osztálya vezetőjének;

Borbély Sándor elvtársat a KISZ Budapesti Bizottsága titkárának.

Tudományos és Kulturális Osztály javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja

dr. Kovács Kálmán elvtársnak az igazságügy-miniszter első helyettesi funkciójából való felmentését és a Művelődési Minisztérium Színházi Osztálya vezetőjévé való kinevezését.²⁹

Igazságügy-minisztérium javaslata:

A Politikai Bizottság leveszi napirendről dr. Réczei László elvtársra vonatkozó javaslatot.³⁰

Marosán elvtárs szóbelileg tájékoztassa Nezvál elvtársat.

Ipari és Közlekedési O[osztály] javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja Purman Jenő elvtársat a Nehézipari Minisztérium Szervesvegyipari Főosztály vezetőjének.

---

²⁹ Az előzményekre l. a 10. sz. dokumentumot.

³⁰ Réczei Lászlót, aki a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Nemzetközi Magánjogi Tanszékének vezetője volt, az igazságügy-miniszter első helyettesének javasolták.

Földművelésügyi Minisztérium javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja Földi János elvtársnak jelenlegi funkciójából való felmentését és alacsonyabb beosztásba való helyezését.³¹

Belügyminisztérium javaslatai:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Pál Antal elvtársat a BM Terv- és Pénzügyi Főosztály vezetőjének;

Berecz Béla elvtársat a BM Anyagi Főosztály vezetőjének;

Micskó Rudolf elvtársat a BM Országos Tűzrendészeti Parancsnokság vezetőjének;

Oczel János elvtársat a BM Légoltalmi Országos Parancsnokság vezetőjének;

Kovács Gyula elvtársat a BM Országos Büntetésvégrehajtási Parancsnokság vezetőjének;

Török Sándor elvtársat a BM ORFK Közbiztonsági Főosztály vezetőjének;

Lakatos Emil és Kalmár Sándor elvtársakra vonatkozó javaslatot;³²

A Politikai Bizottság nem fogadja el Kovács Rezső elvtársra vonatkozó javaslatot.³³ Megbízta Kádár János elvtársat, hogy tájékozódjon ebben az ügyben.

Honvédelmi Minisztérium javaslatai:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Kovács Imre elvtársat a HM Kiképzési Csoportfőnökének;

Pesti Endre elvtársat a HM Személyügyi Csoportfőnökének.

---

³¹ Földi János a Földművelésügyi Minisztérium Pénzügyi Osztályának vezetője volt. Az alacsonyabb munkakörbe helyezésre vonatkozó javaslatot azzal indokolták, hogy a minisztérium átszervezése következtében 116 vállalat, intézmény került a Pénzügyi Főosztály közvetlen irányítása és ellenőrzése alá, ezért a Pénzügyi Főosztály feladata nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is megnőtt. Az előterjesztők szerint a megnövekedett feladatok megoldása „a főosztály vezetésének jelenlegi gyengesége miatt nincs biztosítva.”

³² A Lakatos Emilre és Kalmár Sándorra vonatkozó javaslat nem található a jegyzőkönyv mellett.

³³ Kovács Rezsőre vonatkozó javaslat nem található a jegyzőkönyv mellett.

Munkaügyi Minisztérium javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja a Munkaügyi Minisztérium Kollégiuma tagjainak:

Buda István, Nógrádi Gyula, dr. Nagy László, Molnár Ferenc, Barabás György elvtársakat.

Mezőgazdasági Osztály javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja az Országos Erdészeti Főigazgatóság kollégiuma tagjainak:

dr. Balassa Gyula, Kocsmár Ferenc, Halász Aladár, Keresztesi Béla, Mosonyi István, Fila József és Strobl Kálmán elvtársakat.

Hozzájárul Tömpe István, Imreh János és Bobok László elvtársak kollégiumi tagságuk alóli felmentéséhez.

A kollégium titkárának Tőkés Ottó helyett dr. Vermes Miklós elvtársat fogadja el.

Pénzügyminisztérium javaslata:

A Politikai Bizottság a Pénzügyminisztérium kollégiuma tagjainak elfogadja:

Császár Ferenc, Kovács Pál, László Andor, Neményi István, Némethy Károly, Réti Károly, Szántó Dénes és Timár Mátyás elvtársakat.

7. Különfélék

a.) Javaslát a KISZ státuszának emelésére

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja.³⁴

b.) Javaslát a KISZ titkárképző iskola helyiségére

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja.³⁵

---

³⁴ A KISZ számára eredetileg 600 státuszt engedélyezett, de mivel ez kevésnek bizonyult, a Szervező Bizottság újabb 250 új státuszt kért a párttól. Ebből a központ 47, a budapesti Szervező Bizottság 24, a megyei bizottságok 103 státuszt kaptak volna, 76 státusz pedig tartalék volt.

³⁵ A KISZ 100-120 alapszervezeti titkár kiképzésére hat hetes bentlakásos titkárképző iskola indítását tervezte, ehhez azonban nem találtak megfelelő helyet. A volt DISZ-iskolákban 1956 októberében egészségügyi szerveket helyeztek el. Az előterjesztők szerint az iskola számára a legalkalmasabb a péceli DISZ-iskola épülete lett volna, de ott a Pest megyei Tanács kezelésében lévő csecsemőotthon működött. Mivel szerintük a csecsemőotthon megfelelő beruházásokkal más épületben elhelyezhető lett volna, október 15-ig kérték az épület átadását.

A Politikai Bizottság felhívja a figyelmet, hogy a jövőben helyiség kérdésekben csak mindkét fél véleményének ismeretében dönt.

c.) *A KISZ és a Magyar Rádió részéről újév alkalmából a kommunista mozgalom vezetőinek felteendő kérdések*

A Politikai Bizottság elfogadja azzal, hogy a kérdéseket egyszerűbben kell feltenni.³⁶

d.) *Az Osztrák Ifjúsági Szövetség egyik titkárának magyarországi látogatása*

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja.³⁷

e.) *Javaslat a Borsod megyei pártiskola elhelyezésére*

A Politikai Bizottság a javaslatot nem fogadja el.³⁸
Révész elvtárs indokolja meg álláspontját.

f.) *Ali Sabry egyiptomi államminiszter Magyarországra történő meghívása*

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Marosán György elvtárs Ali Sabry egyiptomi államminisztert személyes vendégként meghívja magyarországi látogatásra.³⁹

---

³⁶ Az előterjesztés készítői a kommunista mozgalom 35 vezetőjének az alábbi kérdéseket kívánták feltenni: „1. Mikor és hogyan ismerkedett meg az ifjúkommunista mozgalommal, melyik a legkedvesebb emlénye azokból az évekből? 2. Találkozott-e Leninnel és hogyan él Önben a vele való találkozás emléke? 3. Mit tart Ön a negyvenéves győzelmes forradalom legnagyobb eredményének? 4. A fiatalokat érdekli leginkább, hogy sikerül-e megőrizni a békét. Ezzel kapcsolatban kérdezzük, mire készüljön az ifjúság, hogyan tervezze életét? 5. Kérjük válaszoljon néhány személyes jellegű kérdésre: Legkedvesebb munkája? Legkedvesebb olvasmánya? Kedvelt írója? Kedvelt zeneszerzője? Mivel tölti legszívesebben szabadidejét? Kedveli-e a sportot? 6. Mit üzen a magyar fiataloknak?”

³⁷ Az Osztrák Ifjúsági Szövetség (FÖJ) levélben fordult a KISZ-hez, hogy szeretnének baráti kapcsolatot teremteni a két ifjúsági szervezet között, és ennek érdekében kérik, hogy szeptember 29-től október 5-ig fogadják egyik titkárukat. Az előterjesztők kérték a FÖJ egyik vezetője meghívásának engedélyezését, valamint azt javasolták, hogy a budapesti megbeszéléseken már konkrét megállapodást is kössenek 1957–1958 telére és a következő évre vonatkozóan. A látogatásról: Osztrák ifjúsági küldöttség érkezett Budapestre. *Népszabadság*, 1957. november 24.

³⁸ Az egykori pártiskolát 1956 októbere után visszaadták eredeti rendeltetésének, kollégiumnak. Az előterjesztők szerint a pártiskola elhelyezése a megyei PB volt Pártoktatók Házában is megoldható lett volna, az épületet azonban – habár telekkönyvileg a párt tulajdona volt – egy 1955-ös megállapodás értelmében a honvédség használta tisztí klubnak. Mivel a dokumentum készítői szerint a honvédség nem tartotta be azt a megállapodást, hogy a megyei pártbizottság az épületért tíz lakást kap, kérték ennek az épületnek vagy a honvédség lillafüredi laktanyájának átadását a pártiskola céljaira.

³⁹ Ali Sabry államminiszter Nasszer egyiptomi elnök politikai tanácsadója volt.

g.) A műszaki együttműködési bizottságok tagjainak jóváhagyása

A Politikai Bizottság az előterjesztést leveszi napirendről.⁴⁰

Az illetékes miniszter felelős a külföldi munkára kiküldendő szakcsoportok tagjaiért.

h.) A turai népi együttes bulgáriai útja

A Politikai Bizottság a javaslatot nem fogadja el.⁴¹

i.) Javaslat az elméleti munkaközösségek tagjaira és vezetőire

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja azzal, hogy a nemzetközi kérdések munkaközösség vezetője Szarka Károly elvtárs helyett Horváth Imre elvtárs legyen.⁴²

j.) Javaslat az üzemi függetlenített funkcionáriusok nyereségrészesedésére

A Politikai Bizottság a javaslatot nem fogadja el.⁴³

---

⁴⁰ Az előterjesztők azt javasolták, hogy a későbbiekben a műszaki együttműködési bizottságok megállapodásai alapján külföldi munkára küldendő szakcsoportok tagjait a Külkereskedelmi Minisztérium az illetékes osztályokkal egyetértésben jóváhagyás céljából terjessze a KB Titkársága elé. A javaslatot azzal indokolták, hogy 1956-ban a Kínába küldött magyar geofizikai mérőcsoport, valamint a Vietnamba küldött magyar szakcsoport munkájával és magatartásával az illető ország vezetői elégedetlenek voltak.

⁴¹ Bulgária magyarországi nagykövete, Sztójcev a NOSZF 40. évfordulójára egy kulturális delegációt hívott meg Pest megyéből egy hetes bulgáriai tartózkodásra és fellépésre. Az előterjesztők a turai népi együttes 29 tagja és három kísérője utazását javasolták Kurucz Bélának, a megyei pártbizottság tagjának vezetésével november 1-től 8-ig. Az utazási költségeket a megye biztosította volna.

⁴² Az elméleti munkaközösségekről l. *Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei I. kötet 1956–1962.* i. m. 210–215. L. még a 21. sz. dokumentumot.

Az előterjesztők véleménye szerint a munkaközösségek megszervezése és feladataik kidolgozása szükségessé teszi, hogy vezetőit és titkárait előzetesen jóváhagyják, s azt követően a vezetőkkel közösen dolgozzák ki az egyes munkaközösségek éves programját, munkatervét, és jelöljék ki tagjait.

Az előterjesztés a következő személyi javaslatokat tartalmazta: A filozófiai munkaközösség vezetője Szigeti József, titkára Wirth Ádám; a közgazdaságtani munkaközösség vezetője Fock Jenő, titkára Molnár Endre; az agrártudományi munkaközösség vezetője Fehér Lajos, titkára Csizmadia Ernő; a nemzetközi kérdések munkaközösség vezetője Szarka Károly, titkára Szántó György; a kultúrpolitikai munkaközösség vezetője Aczél György, titkára Nagy László.

⁴³ A javaslat készítői azt indítványozták, hogy az üzemekben dolgozó függetlenített – párt, szakszervezeti, KISZ – funkcionáriusok is kapjanak nyereségrészesedést a vállalati nyereségrészesedés felosztási elvének alapján. Javaslatukat azzal indokolták, hogy az üzemek függetlenített funkcionáriusai „egész évi munkájukkal elősegítik a vállalat jövedelmezőségének növelését, de mivel nincsenek a vállalat állományában, nyereségrészesedésben nem részesülnek”.

k.) Tudományos Osztály kérése a PB elé terjesztendő anyagok elhalasztására

A PB a Tudományos Osztály kéréséhez hozzájárul.⁴⁴

l.) Javaslat az október 14-i megyei titkári értekezlet összehívására

A Politikai Bizottság a javaslatot leveszi napirendről.⁴⁵

m.) 3 tagú szovjet delegáció meghívása a Vereb községben felállítandó szovjet emlékmű felavatására

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja.⁴⁶

n.) Március 1-nek a „Határőrség Nap”-jává történő nyilvánítása

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja.

o.) Javaslat a követek informálására a párthatározatokról

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadja.⁴⁷

---

⁴⁴A Tudományos és Kulturális Osztálynak a párt kulturális programjáról szóló előterjesztést 1957. október 15-ig kellett volna elkészíteni a PB elé, de mivel indoklásuk szerint „a probléma bonyolultsága és a kidolgozás nehézségei miatt” ezt a határidőt nem tudják tartani. Ugyancsak halasztást kértek az „Egyetemi politikánk fő vonásai” c. anyag benyújtására (amelyet eredetileg szeptember 24-re kellett volna a PB elé terjeszteni) arra hivatkozva, hogy ez az anyag csak akkor készíthető el, ha az elsőként említett előterjesztés tervezete már elkészült. A „Színházpolitikánk kérdései” című anyag esetében – a Kállai Gyulával történt megbeszélésre hivatkozva – azt kérték, a PB vegye tudomásul, hogy az előterjesztés elkészítését a munkatervből törölték. Az egyetemi politikáról szóló előterjesztést a PB 1958. március 29-én tárgyalta „Egyetemeink egyes politikai és káderkérdései címmel”.

⁴⁵A PTO és APO közös előterjesztésében a kibővített megyei titkári értekezletet megtartását (amelyen részt vettek volna a megyei párttitkárok mellett a budapesti kerületi titkárok és agit. prop. osztályvezetők, valamint a fontosabb tömegszervezetek vezetői és KB osztályvezetői is) 1957. október 14-én javasolták. Az értekezleten „A tömegek között végzett politikai munka kérdései” címmel Kállai Gyula tartott volna előadást.

⁴⁶A község a NOSZF 40. évfordulójára társadalmi erőből emlékművet kívánt emelni annak a 36 harcosnak az emlékére, akik a második világháborúban a település közelében estek el. Az avatásra a Vörös Hadsereg 41. sz. Korszun-Dunai egysége aknavető ütegének három életben maradt harcosát akarták november 3-tól 10-12 napra a község vendégeként meghívni.

⁴⁷Az előterjesztők annak a korábbi gyakorlatnak a felújítását javasolták, hogy a párthatározatokat diplomáciai postával a külképviseleti pártszerveknek is küldjék meg. A korábbi időszakhoz képest annyi változtatást indítványoztak, hogy a bizalmasabb határozatokat a követek kapják meg, akik ismertetnék a beosztott párttagokra tartozó részt. Az anyagot elolvasás után futárpostával vissza kellett küldeni.

ö.) *Javaslat a Magyarország megsegítésében részt vett külföldi szakszervezeti funkcionáriusok kitüntetésére*

A Politikai Bizottság a javaslatot nem fogadja el.⁴⁸

p.) *dr. Melich János kitüntetésére javaslat*

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy dr. Melich János egyetemi tanárt 85. születésnapja alkalmából „Munka Vörös Zászlórend”-del tüntessék ki.

r.) *Fock Jenő elvtárs szóbeli javaslata*

A Politikai Bizottság elfogadja Bíró József elvtársat a londoni külkereskedelmi kirendeltség vezetőjének.

s.) *Kállai Gyula elvtárs szóbeli javaslata*

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy a „Tokaj-hegyaljai napokon” Dobi István és Münnich Ferenc elvtársak vegyenek részt.⁴⁹

A Politikai Bizottság felhívja az Előadói Iroda figyelmét arra, hogy a jövőben az ilyen 50-60 000 fős gyűlések helyett kisebb létszámú, 10-15000-es gyűléseket szervezzenek.

t.) A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy a Német Tudományos Akadémia meghívására a 40. évforduló alkalmából a történész delegáció vezetőjeként Nemes Dezső elvtárs utazzon ki.⁵⁰

---

⁴⁸ Az előterjesztők felső-, közép- és alsófokú kormánykitüntéseket javasoltak a Szovjetunió, Kína, az NDK, Lengyelország, Románia, Bulgária, Csehszlovákia, Albánia szakszervezetei szövetségei, valamint a Szakszervezeti Világszövetség és a CGT azon funkcionáriusainak, akik a szolidaritási akcióban kiemelkedő munkát végeztek. A kitüntéseket a magyar követségeken keresztül adták volna át.

⁴⁹ Az MSZMP Borsod megyei bizottsága 1957. október 20-án kívánta megrendezni a „Tokaj-hegyaljai napokat”, amelyet egy mintegy 50-60 ezer fő részvételével tartott nagygyűlés keretében akartak megnyitni. A rendezők előadónak eredetileg Kádár Jánost és Dobi Istvánt javasolták. L.: A hegyaljai napok alkalmából vasárnap nagygyűlést tartanak Sárospatakon. Dobi István és dr. Münnich Ferenc mond beszédet a nagygyűlésen. *Népszabadság*, 1957. október 19.

⁵⁰ A NOSZF 40. évfordulója alkalmából 1957. november 18–23. között rendezendő tanácskozássra Pach Zsigmond Pál és Ránki György kiutazását javasolták még. A delegáció vezetőjeként az előterjesztésben is Nemes Dezső szerepelt, de mivel ő PB-póttag volt, kiutazásához szükség volt a PB hozzájárulására is.

u.) Biszku Béla elvtárs szóbeli javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a 4 író ügye október hónapban legyen megtárgyalva.⁵¹

ü.) Somogyi Miklós elvtárs szóbeli javaslata

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy a műszaki dolgozók konferenciáját akkor kell megtartani (3-400 résztvevővel), amikor már a 3 éves terv műszaki kérdései tisztázottak. Erre előreláthatóan decemberben kerül sor.⁵²

v.) Rónai Sándor elvtárs szóbeli javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy november hónapban 8-10 napra 10 tagú parlamenti delegáció utazzon Bulgáriába. A delegáció tagjaira később kell javaslatot tenni.⁵³

x.) Apró Antal elvtárs szóbeli javaslata

A Politikai Bizottság elfogadja a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmából a Szovjetunióba kiutazó magyar párt és kormánydelegáció tagjainak: Kádár János, Dobi István, Münnich Ferenc és Rónai Sándor elvtársakat.

Amennyiben a delegáció szélesítésére még van lehetőség, újabb javaslatot kell tenni.

---

⁵¹ Déry Tiborról, Háy Gyuláról, Zelk Zoltánról és Tardos Tiborról van szó. L. erre a 17. sz. dokumentumot.

⁵² A műszaki értelmiség tanácskozására 1958. július 29-én Budapesten került sor a három éves terv néhány iparpolitikai célkitűzéséről és a műszaki értelmiség feladatairól. L. Mit kér a párt ma a műszaki értelmiségtől? Műszaki értelmiségiek tanácskozása a Központi Tiszti Házban. *Népszabadság*, 1958. július 30.

⁵³ L. 16. sz. dokumentumot és annak 19. sz. jegyzetét.

y.) *Münnich Ferenc elvtárs szóbeli javaslata*

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a hazánkban tartózkodó szovjet veterán küldöttség tiszteletére elutazásuk előtt a Központi Bizottság vacsorát adjon.⁵⁴

z.) *Kádár János elvtárs szóbeli javaslata*

A Politikai Bizottság megbízza Apró Antal és Biszku Béla elvtársakat, hogy vizsgálják meg, milyen lehetőség van a Határőrség tisztjei fizetésének rendezésére.

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Barkóczi Imre

---

⁵⁴ A veterán küldöttség szeptember 27-én érkezett Magyarországra I. P. Bojcov vezetésével, aki 1917 óta volt tagja az SZKP-nak. A Népszabadság szeptember 29-i számában fél oldalas fényképes tablóval köszöntötte a delegációt. Minden napjukról beszámolt, többször címlapon. Október 10-én fogadta őket Kádár János, Dobi István és Rónai Sándor. Október 17-én a szovjet nagykövet adott fogadást tiszteletükre, ahol Kádár János és Dobi István mellett megjelent a Politikai Bizottság további hat tagja. Október 18-án a delegáció a Parlamentben sajtófogadáson számolt be tapasztalatairól. Az MSZMP KB által adott bűcsűvacsorára aznap este került sor. (Bűcsűvacsora a bolsevik veteránok küldöttségének tiszteletére. *Népszabadság*, 1957. október 19.) Háromheti magyarországi tartózkodás után a veteránok 1957. október 19-én utaztak el. (Szeretettel, megbecsülést visznek magukkal. Elutazott a bolsevik veteránok küldöttsége. *Népszabadság*, 1957. október 20.)

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. október 9-i üléséről

2. Javaslat a magyar sportélet megjavítására

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Hegyi elvtárs kérte, hogy még a PB előtt beszéljek vele. Két dolgot mondott: az egyik, hogy lényegében őt csak egyik-másik kérdésben hallgatta meg a bizottság, de komolyan nem vonta be a javaslat elkészítésébe. A javaslatot ebben a formában nem ismerte. Ennek több határozati javaslatával nem ért egyet. Nagyon nehezményezi – ő nem tudja, hogy személy szerint róla mi van – de a Terényi [Imre], aki az Adminisztratív Osztályon dolgozik az ő beosztottjainak azt mondta, hogy Hegyi nemsokára távozik onnan. A legkülönbözőbb híresztelések vannak róla, ezt a Sporthivatalban mindenki beszéli. Feltehető, hogy a személyi részt nem ismeri, de arra következtet, hogy különféle vádak vannak ellene és erre vonatkozóan őt soha senki meg sem kérdezte.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt is nyugodtan elmondhatja.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Közlöm veled, hogy ezen a téren, hogy a Politikai Bizottság elé került az anyag, mindenki megmozdult önmagáért és másokért. Olyan határozat kell, amely egyszer megpróbál rendet csinálni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Napirenden van a magyar sportélet megjavítására szóló javaslat. Előadó: Földes László. Ismerik az előterjesztett javaslatot? Ismerik.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Két észrevételem van. Csak azt akarom elmondani, hogy a bizottság, amelyet a Politikai Bizottság megbízott,⁵⁵ nagyon széleskörű tájékozódást igyekezett szerezni, miután mind a három tagja nagyon alaposan a sportéletet nem ismeri. Meghallgattunk mintegy 45 sportéletben résztvevő embert. Ennek alapján állítottuk össze a javaslatokat. Ez az egyik észrevételem, hogy nagyon sok embert meghallgattunk. A másik, bár az értekezlet előtt Komócsin elvtárssal pár szót váltottunk, az, hogy a Politikai Bizottság elé kerülő KISZ küldöttértekezlet határozati javaslattervében a sportéletéről eltérő értékelés van, mint a most napirenden lévő anyagnál. De Komócsin elvtárs mondotta, hogy ezeket ők ki fogják korrigálni [sic!]. A vita egyike az, hogy a KISZ a sportéletben közvetlen

---

⁵⁵ A bizottság kiküldéséről l. a 7. sz. dokumentumot.

módon irányító szerepet kíván.⁵⁶ Az a javaslatunk, hogy bár könnyebb, de rosszabb megmondom a közvetett mód, de a javaslat ilyen értelemben javasolja a KISZ szerepét megszabni.⁵⁷ Visszatérő valami ez és a KISZ-t egy kicsit önmagát is rossz irányba tereli.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Ez már nem az az anyag.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Kérdése kinek van? Kérdés nincs. Hozzászólása kinek van?

EPERJESI LÁSZLÓ elvtárs:

Az előterjesztéssel egyetértek. Jónak tartom különösen azt, hogy az előterjesztés hozzányúl sok olyan kérdéshez, mint az iskolai sport, a sportoló ifjúság erkölcsi nevelése.

Az egyik megjegyzésem lenne: helyes volna, ha a Politikai Bizottság határozatot hozna arra, hogy a falusi sport fejlesztésére, amely meglehetősen el van hanyagolva, az erőnkhez képest megfelelő állami támogatást nyújtsunk. Másrészt nagyon nagy gonddal kellene foglalkozni a Sporthivatalnak és a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek, hogy megfelelő sportvezetőket képezzünk ki falura, mert az a tapasztalatom, hogy sok helyen falun nem megfelelő emberek vezetik a sporttestületeket. Ide tartozna az is, hogy amikor tömegsportról beszélünk, feltétlenül azt is kell ezen érteni, hogy biztosítsuk a tömegsport feltételeit, szinte szórakozásszerű sportot.

Nagyon helyesen beszél az anyag arról, hogy a sportoló ifjúság nevelésében kulcsszerepük van az edzőknek, sportoktatóknak. Ehhez a ponthoz belevenném a testnevelő tanárokat, valamint a Testnevelési Főiskolát. A szakemberek képzésére kellene ezt ráállítani, mert különösen az ellenforradalom alatt és után is nagyon komoly problémák vannak ezen a téren.

A pártirányítással egyetértek. Meg kellene gondolni, nem lenne-e helyes kommunista frakciókat létrehozni ilyen helyen, mint pl. a Magyar Labdarúgó Szövetség, ahol tényleg a kommunista erőket összefogva segíteni tudjunk abban, hogy aktívan részt vegyenek ebben a munkában. Végül egy javaslatom lenne, amennyiben az előbbieket a Politikai Bizottság elfogadja, az érdekelt állami szervek ennek megfelelően intézkedéseket dolgozzanak ki az év végéig.

FOCK JENŐ elvtárs:

Az előterjesztéssel egyetértek. A 9. oldalon az „Egyéb intézkedések”-nél a 2-3-4

---

⁵⁶ A KISZ Országos Értekezletének határozattervezetében külön fejezetet szenteltek az ifjúság művelődési és sportigénye kielégítésével kapcsolatos kérdéseknek. A javaslat a sport területén elsődleges feladatnak az ifjúsági tömegsport kifejllesztését tekintette. Az előterjesztők szerint a KISZ-nek az egész magyar sportéletben aktív szerepet kell játszania, és a KISZ egész sporttevékenységét úgy kell irányítani, hogy a középiskolákban, főiskolákon, egyetemeken és falun a sport egész vezetése és szervezése a KISZ által létrehozott ifjúsági sportegyesületek és sportkörök kezében legyen.

⁵⁷ Az előterjesztésben a falusi, ifjúsági sportkörök és általában az ifjúság között végzendő sportmunka elősegítésére a KISZ vezetése alatt álló Országos Sportbizottság létrehozását javasolták.

pontot illetően javaslom, hogy a Politikai Bizottság ne határozzon így.⁵⁸ Például az állami támogatás, a nyereség visszatérítés az üzemekben nagy nyugtalanságot keltene. A 4-es pont teljesen érthetetlen, hogy mit akarnak, de ha azt akarják, hogy a szakszervezeti tagdíjak egy részét a sportra fordítsák, azt a szakszervezet párthatározat nélkül el tudja intézni.

HEGYI GYULA elvtárs:

Elvtársak! Ezt az anyagot nem lehet olyan végleges anyagnak tekinteni, amely a magyar testnevelésnek és sportnak az elvi és szakmai problémáit elrendezi. Maga az anyag sem igényel magától ilyesmit, mert hiszen igen helyesen a Sportbizottságnak a megszervezésével a párt Sportbizottságának kötelességévé teszi, hogy egy fél éven belül dolgozza ki a párt sportprogramját. Meg kell mondani, hogy ilyesfajta sportprogramot igen sokat dolgoztunk ki. Megkísérli ez az anyag az új szervezeti formának a felépítését és ennek az anyagnak a nagy részével elvileg egyetértünk. Hiányzik az anyagból az államnak a szerepe, illetve megemlíti, hogy az államnak van szerepe a magyar testnevelési és sportmozgalomban, azonban a javaslatok, amelyeket tesz, az államnak a szerepét gyengítik és csökkentik, és mellékes szerepet tulajdonítanak az állami vezetésnek. Amellett, hogy mi a legteljesebb mértékben helyeseljük a társadalmi munka kiszélesítését, hiszen azt az elmúlt években igen hathatósan csináltuk, és ezt az anyag egyáltalán nem említi meg, hogy körülbelül 40 000 társadalmi munkás dolgozott a Testnevelési és Sportbizottság mellett. Ebben a pillanatban körülbelül 10-12 000 ezeknek a száma. Azt hiszem, hogy ezen a területen az államnak a szerepét sokkal jobban ki kellene domborítani, dacára annak, hogy a társadalmi munka kiszélesítésére szükség van és minden körülmények között el kell érni, hogy a magyar testnevelési és sportmozgalom szélesebb legyen, mint az elmúlt esztendőkből volt. Az egész magyar sport feladatainak a koordinálása elsősorban állami feladat, ezt semmiféle társadalmi szervezet elvégezni nem tudja.

Az anyag megemlíti, hogy az ellenforradalom előtt is voltak ilyesfajta vonások és az ellenforradalom előtt mi történt, de hogy az ellenforradalom alatt mi történt, arról keveset beszél. Igen érdekes téma volna, hogy mi történt a magyar sport széttöbbantása tekintetében. Meg kell említeni, hogy a sportegyesületeket feloszlatták az állam tudta nélkül, a társadalmi szövetséget feloszlatták, és helyettük elrendelték a régifajta szövetségek megalakulását és sajnos egy hibás intézkedés következtében az OTSB-t is megszüntették. Állami segílyt osztottak szét az állam hozzájárulása nélkül. Ezek mind olyan kérdések, amelyeket érdemes lett volna ebben az anyagban feldolgozni, hogy a Politikai Bizottság

---

⁵⁸ A kifogásolt pontok a következők voltak: „2. Az állami támogatás az elmúlt évek mértékéhez mérten 1957-ben kb. egyharmadára csökkent. A bizottság azt javasolja, hogy már 1958-ban is emeljük az állami támogatást és általában az emelkedés évenkénti 10-15% legyen. 3. Szükségesnek tartjuk, hogy az év végi nyereség-visszatérítés során a pártszervezetek és az igazgatók gondoskodjanak arról, hogy a nyereségrészesedés egy része a tömegsport céljaira legyen fordítva. 4. Az állami támogatásból az üzemi sportra fordítandó rész – az egyesületek és sportolók felé a jövőben mint szakszervezeti tagdíjakból származó hozzájárulásként jelentkezzen.”

teljes mértékben tisztában legyen azzal, hogy mi történt az ellenforradalom előtt, alatt és mi történt az OSH 10 éves fennállása ideje alatt. Meg kell mondani, hogy munkánkat nagyon sok bíráló, kritika illetheti jogosan, de az eredményeket és sikereket úgy kell feltüntetni, ahogyan vannak. Nagyon sok általános dolog van az anyagban, ami nem egészen fedi a valóságot. Például a sportbürokráciával kapcsolatban megállapítja az anyag, hogy igen sok függetlenített dolgozó dolgozott a sportéletben és nem társadalmi munkásokkal oldották meg a feladatokat, ami oda vezetett, hogy senki sem akart szerelemből dolgozni, hanem mindenki mindenért tartotta a markát. Ezzel szemben nincs semmiféle adat, az anyag nem részletezi a dolgot.

Tudni kell azt, hogy a sport területén a szakszervezeteknél és közületeknél 8372 embert alkalmaztak függetlenítve és félfüggetlenítve addig, amíg az állami apparátusnak országosan 597 függetlenített dolgozója volt, körülbelül 7%-a a sportegyesületi függetlenített embereknek. Amikor valaki arról beszél, micsoda óriási létszám, mindig az állami vízfejről beszél és nem arról, hogy maguk a szakszervezetek, közületek alaposan eltúlozták a létszámukat és óriási összegeket költöttek el a sportra. Pontosán forintban is ki tudnám mutatni, hogy milyen összegek mentek el így a függetlenített emberekre vonatkozóan. A társadalmi munkásokról már tettem említést, 40 000 volt a számuk és ebből 10000 dolgozott a tsb-k mellett, 3000 az OTSB mellett és a területiek mellett 7000 és a társadalmi szövetségekben dolgozott a további 30 000. Meg kell mondani emellett természetesen, hogy minél több társadalmi munkásra van szükség.

Általánosságban a Magyar Testnevelési és Sporthivatalt liberális magatartással illetik olyan emberek, akik mindenben különböző dolgokat látnak és találnak, de például ez a javaslat a szövetségek számára lényegesen többet engedélyez, mint amennyit mi eddig kialakítottunk. Mi a szövetségeknek teljes szakmai önállóságot adtunk, de mindjobban, hónapról-hónapra megfogtuk azt az elburjányzott nemzetközi kapcsolattartást, amit helytelennek tartottunk, de az első hónapokban nem tudtunk úrrá lenni ezen. Tekintettel erre meg kell mondani, hogy minisztertől kezdve a párttitkárokig mindenki támogatta azokat a külföldi utazásokat, amelyek megtörténtek az elmúlt hónapok alatt.

A javaslat felveti, hogy a szövetségeknek, a szakszövetségeknek a munkájában nem helyes, hogy az állami apparátus vezetője egyszemélyben megváltoztathatja a szövetségek döntéseit. Ha párhuzamot vonok, akkor ebből az következik, hogy a miniszter nem változtathatja meg a gyárigazgató döntését. Ahol törvények és szabályok vannak, amelyek szabályozzák ezek tevékenységét, ott egyszemélyben az elnöknek joga és kötelessége intézkedni és a helytelen határozatot megszüntetni, nem pedig bürokráciát kitermelni, hogy csak a Testnevelési Sporttanács elnöksége változtathatja meg a döntéseket. Azt hiszem, hogy a szövetségek maguk sem kérnek az ilyen szabadságból. Mi amellet vagyunk, hogy a szövetségeknek teljes szakmai önállóságot biztosítsunk.

Fel van tüntetve a javaslatban, hogy a Testnevelési és Sporttanács apparátusaként

szerepel az állami apparátus. Hol láttak már az elvtársak – én már a javaslat előkészítőinek felvettem – olyan állami apparátust, amely alá van rendelve egy társadalmi szervnek? Ilyen nincs – „fából vaskarika”. Revízió alá kell venni ezt a felfogást. A Magyar Testnevelési és Sporttanács csak társadalmi szervnek adhat utasítást – jó volna ezt igen határozottan kimondani amellet, hogy az OSTB [OTSB] ellátja a tanács adminisztratív dolgait, de nem mint alárendelt szerve.

A sportkörök felállításánál az anyag azt javasolja, hogy elsősorban munkahelyenként kell a sportköröket megszervezni, de lehetőséget kell adni, hogy bizonyos területen, ahol ezt tradicionális okok indokolják, működhessenek sportkörök. De nem említi a javaslat, hogy kinek a felügyelete alatt működjenek. Egy területi sportkör felett nehezen gyakorolhat felügyeletet a szakszervezet, vagy a KISZ, ha nem fiatalokból álló sportkörökről van szó. Helyes ennél a kérdésnél, hogy a munkahelyi sportkörök terjesszék ki a munkájukat a területiekre is. Meg lehet gondolni a dolgot, hogy egy-egy üzemnek üzemi bizottsága, pártbizottsága, sportegyesülete nem az egész terület sportmunkája felett felügyeletet gyakorol.

Eperjesi elvtárs mondta, hogy falun milyen veszélyeket rejt magában különböző olyan embereknek a működése és nem szeretnénk, ha a jövőben ezek működési lehetőséget kapnának. Itt ugyanaz a helyzet. Nagyon kell vigyázni erre, hogy minden sportkörnek valamilyen tömegszervezet legyen a felügyeleti szerve. A KISZ-nek a szerepéről. Nagyon sokat beszéltünk erről Komócsin elvtárral, valamint a SZOT-tal is, hogy meg tudjunk állapodni a községi területek tekintetében is. Az elmúlt hónapokban mind a két tömegszervezetünknel sok esetben mutatkozott túlzott kívánság. A KISZ vonaláról sportkör megalakítása, a szakszervezetnél más természetű. Ezeket a magunk részéről helyesnek tartjuk. Helyeseljük, hogy a SZOT az összes munkahelyi sportkörök felügyeletét, irányítását lássa el, a KISZ legfontosabb feladatának az iskolai sportkörök kézbentartását, valamint azokat a falusi sportköröket, amelyeknek nincs módjuk a MEDOSZ, vagy más szakszervezethez tartozniok, az úgynevezett egységes falusi sportköröket, tartsa kézben.

Az anyag felveti, hogy az elmúlt esztendő alatt túlzottan a minőségi sport vonalára csúszott a magyar sportvezetés. Nem akarok ez ellen különösebben védekezni, nagyon sok igazság van ebben, de hallatlanul sok eredményt is értünk el. (APRÓ [ANTAL] elvtárs közbeszólása: Nem is az a baj, hanem, hogy a tömegsport alatta maradt.) Itt ezen a területen nekünk igen komoly sikereink vannak, de, hogy a tömegsportot elhanyagoltuk, arról lehetne vitatkozni, Apró elvtárs. 1955-ben 210000 versenyt rendeztünk Magyarországon. Ha magát a számot mondom, versenyt, nem a személyeket értem, szakosztály rendszerű versenyt, ahol több szakosztály, sportkör indulhat, az nem azt bizonyítja, hogy ebben az országban a tömegsporttal nem lett törődve. Nem mondom, hogy nem lehetne vele többet törődni. Volt olyan év, amikor az MHK keretében 500 000 ember tette le a próbát. Ha Apró elvtárs mutat Európában, vagy a baráti országok között a mi lakosságunkhoz viszonyítva ilyent, akkor elfogadom, hogy ebben

a tekintetben, a tömegsport kérdésében különösebb hibákat követtünk el. Azt gondolom, ezen a területen még lehetne fokozni a dolgot, de hogy elhanyagoltuk, az nem helytálló. A falusi spartakiádon 1956-ban 109 000 falusi fiatal vett részt. Azt elfogadjuk kritikaként, hogy jobban, sokkal többet törődtünk a minőségi sporttal, több pénzbe került a minőségi sport, mint a tömegsport, de törődtünk azért a tömegsporttal, mert ezek a számok, eredmények azt bizonyítják, hogy történt ezen a területen is valami.

Az iskolai sport tekintetében történtek súlyos mulasztások, súlyos hiba történt. Meg kell mondani, hogy az a végtelen közömbösség, amellyel az Oktatásügyi Minisztérium kezelte ezt a dolgot, az nem volt közönséges, és ebben az anyagban helyesen van megállapítva az Oktatásügyi Minisztérium közömbössége ezen a területen.⁵⁹ Nem kell különösen magyarázni, hogy egy iskola 400 Ft-ot fordít egy tornaterem fenntartására. Körülbelül így viszonyultak az egész kérdéshez.

A javaslat elköveti azt a hibát, hogy túlzottan a labdarúgással foglalkozik – még a vándoredzők kérdését is beleveszi –, amit egyáltalán nem lehet helyeselni. 31 sportág van Magyarországon, amellyel törődni kell, nemcsak a labdarúgással. (FÖLDES [LÁSZLÓ] elvtárs közbeszólása: A Politikai Bizottság utasítása úgy szólt, hogy erre külön térjünk ki.) Ezt nem tudtam, de még van 30 sportág, amivel törődni kell.

Az anyag a sportolók túlzott anyagiasságát veti fel, és mint a magyar minőségi sport jellemzőjét említi meg. Nem így van. A magyar sportmozgalom egészére nem vonatkoznak azok a súlyos megállapítások, amelyek joggal megilletik a minőségi sportolók egy részét. Sok dologról megfeledekezünk, olyanról, amely különösen az ellenforradalom után történt, hogy pl. a legkiválóbb sportolókat elküldték a munkahelyükről.

Az anyagot úgy szeretném, ha a Politikai Bizottság elfogadná, mint egy tájékoztatót, amely megpróbálja a szervezeti formákat is megállapítani. Azt javasolnám az itteni pontok helyett, hogy a Politikai Bizottság határozza el a párt Sportbizottságának a létrehozását és a Minisztertanács mellett működő Magyar Testnevelési és Sporttanács felépítését és elnökének kijelölését. Ugyanezen elvek alapján kell azután vinni a megyei, járási vonalon is.

Befejezésül fel szeretném a Politikai Bizottság figyelmét hívni, hogy ennek az anyagnak az elkészítését szörnyű nagy titokzatossággal kezelték, annyira, hogy engemet egyszer meghallgattak és a 2 órás meghallgatás alatt el kellett mondanom, hogy mi történt az ellenforradalom óta a magyar sportéletben, más senkivel nem beszéltek az apparátusból, az anyag további készítésébe engemet nem vontak be. Meg kell mondani, hogy ez – a Magyar Testnevelési és Sporthivatal részéről – elég megalázó volt. A magyar sportmozgalomban rengeteg sértődött ember van, akik a munkájukat elvégezni nem tudják, de igen jól helyezkednek és megtalálják mindenütt azokat a lehetőségeket, hogy közöljék különböző

⁵⁹ Az előterjesztésben ezt a következőképpen fogalmazták meg: „Az elmúlt években abból a téves és káros nézetből kiindulva, hogy a sport rontja a fiatalság erkölcsét, az Oktatásügyi Minisztérium illetékes vezetői nem támogatták az iskolai testnevelési sportot.”

területeken országmentő javaslataikat. Ez a hosszú várakozás – tekintettel arra, hogy a kiküldött bizottság február 28-ig a magyar sport átszervezésére elkészítette a javaslatokat – bizonytalansági légkört teremtett. Meg kell mondani, hogy igen sokan mindent megtettek, hogy a magyar sportvezetést diszkreditálják. Bennünket ezekben a kérdésekben – engem sem – meg sem hallgattak. Attól félek, hogy ilyenfajta káros működésnek és befolyásnak a magyar sport fogja meginni a levét. Ezért arra kérem az elvtársakat, alaposan vizsgálják meg azokat a kérdéseket, amelyek ide kerülnek, mert megérdemlik, hogy foglalkozzanak velük az elvtársak.

TERÉNYI IMRE elvtárs:

Gáspár elvtársék által elkészített javaslatoknak a lényegével egyetértek, mert úgy látom, hogy a jelenlegi problémák megoldását biztosítják.

Néhány észrevételem lenne. A bevezető részben az 1940 előtti sportélet egyik legjellemzőbb vonása nincs megemlítve, hogy Magyarországon évtizedek óta a professzionizmus a sportéletben jelentős, erős volt. Nagyon fontos ez, mert az elmúlt 12 évben, annak ellenére, hogy nagy eredményeket értünk el – és ezeket ismerjük – elég sok súlyos hibát is elkövettünk, és ezeknek a legfontosabb okozója a professzionizmusnak a különböző formában való jelentkezése a magyar sportélet vezetésében. Nem azt mondom, hogy a sportvezetésben úton-útfélen érvényesültek ezek az elvek, de fellelhetőek voltak és sok hibához vezettek. Úgy látom – és a Központi Vezetőség⁶⁰ 1954. decemberi határozata a sportélet helyzetéről is megállapította –, hogy ennek következtében elsősorban a szocialista sportmorált nem sikerült megfelelően biztosítani a sportszervekben és ezért a sportmozgalomnak az erkölcsi arculata meglehetősen rossz és nagyon sok problémát rejt magában ez a kérdés.

Nem tudok egyetérteni Hegyi elvtárrsal, hogy ez nem volt jellemző az egész sportéletre. Ez sajnos általában elég jellemző volt és ma is az. El lehet mondani erre nagyon sok példát, hogy nemcsak az élsportolók, a labdarúgók, hanem a fiatal kezdő sportolók között is az anyagiasság és más rossz tulajdonság igen erős volt.

A másik probléma, amit a professzionista hatás, a kapitalista burzsoá szemléletnek az érvényesülése hozott, az, hogy a tömegsport fejlesztését nem megfelelő mértékben és formában végeztük el. Itt is nekünk, az eredményeink mellett, melyek a kapitalista Magyarország sporteredményeihez képest óriási fejlődést jelentenek, látni kell azonban, ha az elmúlt 12 év lehetőségeit vizsgáljuk, hogy van lemaradás ezen a téren. Elsősorban az iskolai testnevelésnél mutatkozik ez. Ez a legsúlyosabb hiba, és jelenleg is a leglényegesebb, másfél millió iskolás testneveléséről, a magyar ifjúság zöméről van szó – és éppen ezt hanyagoltuk el. 1955-ben kb. 30-40 millió forintot adtunk ki Magyarországon a sportra különböző címen és ebből összesen 6 és félmilliót fordítottunk az összes általános iskolások kötelező testnevelésére és sportjára, ugyanakkor egyedül a Budapesti Honvéd

---

⁶⁰ Helyesen: A Politikai Bizottság hozott határozatot.

kb. évi 8 millióba került, többbe, mint az egész iskolai sport összesen. Ez a szám is világosan mutatja, hogy itt milyen súlyos hiba van és más területen elért eredmények hangoztatása mellett nem szabad ezt figyelmen kívül hagyni.

Az élsport terén a kapitalista Magyarországhoz viszonyítva óriásiak az eredmények, nem szabad ezt lebecsülni és nem fogadhatjuk el az ellenforradalmárok állítását, hogy mi tönkretettük a magyar sportot – mert ezt mondták. Ugyanakkor kritikusabban kell nézni a saját munkánkat. Vannak olyan sportágak Magyarországon, amelyeknél az élsport tekintetében visszaesés van a kapitalista Magyarországon elért eredményekhez képest; ilyen a tenisz, az ökölvívás és még néhány sportág. A labdarúgásban szintén visszaesés mutatkozik, problémák vannak és olyan a helyzet, hogy egyáltalán nem lehetünk azzal megelégedve. Nagy tehetségeink vannak, de ha nem fogjuk kritikailag felülbírálni, a visszaesés tovább fog fokozódni.

Miért következtek be ezek a súlyos hibák az eredmények mellett? A jelentés, melyet Gáspár elvtársék csináltak, azt mondja, a fő oka azt volt, hogy a pártban egykét vezető, elsősorban Farkas Mihály, a párt határozataitól eltérő intézkedéseket tett, melyek nagy szerepet játszottak ezeknek a hibáknak az elhatalmasodásában. Itt nemcsak Farkas Mihályról van szó, hanem sok sportvezetőről, akik hasonló szemlélettel gondolkodtak és cselekedtek. Nem lehet mindenért Farkas Mihályt okolni.

Úgy gondolom, Hegyi elvtársnak igaza van abban, hogy a jelentésnek részletesebben kellene foglalkoznia az ellenforradalom alatt lezajlott eseményekkel és, hogy jelenleg hogy állunk. Éppen ez lett volna az a fundamentum, amelyre az egyébként nagyon helyes javaslatokat – amelyekkel egyetérték – rá kellett volna építeni. Nem akarok erre kitérni, Hegyi elvtárs beszélt már róla, hogy igen nagy a bizonytalanság a sportvezetésben és ez végeredményben az ellenforradalom okozta károk következtében áll fenn a jelen pillanatig. Annak ellenére, hogy a kormánybizottság 10 hónapja működik⁶¹ már, nem sikerült ezt a bizonytalanságot a 10 hónapnak megfelelő ütemben kiküszöbölni. Ennek az az oka, hogy sajnos a kormánybizottság, amely véleményem szerint nem minden tekintetben végezte el azt, amit el kellett volna végeznie, de sok jó javaslatot hozott, nem kapott kellő segítséget a pártközponttól munkájának végzéséhez. Hegyi elvtárs hónapokon keresztül, szinte minden hónapban nyilatkozott a sajtóban, hogy most kerül sor a sport átszervezésére. Lehet, hogy Hegyi elvtárs ígéretet kapott erre vonatkozóan vezető elvtársaktól, mégis ennyire elhúzódtott a dolog. Nagyon jól tudom, hogy a Központi Bizottságnak fontosabb dolga is van, mint a sportvezetés kérdése, de

---

⁶¹ Az Országos Testnevelési és Sport Bizottságot az egyes minisztériumok összevonásáról és megszüntetéséről szóló 1956. évi 33. tvr. 1956. december 31-ével megszüntette. A feladatkör átkerült a Művelődésügyi Minisztériumhoz, tehát ezt követően nem kormánybizottság, hanem csak tárca szintű testület irányította a sportéletet. Ezen változtatott az itt tárgyalt elképzelés és az ennek megfelelően megszülető 1958. évi 4. tvr. a Magyar Testnevelés és Sport Tanács, illetve annak hivatala létesítéséről. A törvényerejű rendelet egyben országos testnevelési és sport tanácsai hálózatot is létrehozott.

kétségtelenül hozzájárul ahhoz, hogy a kormánybizottságnak nem sok tekintélye van és nagyon sokan várják, hogy megtörténjen a változás.

Véleményem szerint a javaslat helyesen említi meg, hogy sokan ülnek sportfunkcióban, akik az ellenforradalom alatt kerültek oda, nem megfelelők arra, hogy ott legyenek és ugyanakkor vannak elvtársaink, akik az ellenforradalom alatt különböző okok miatt elkerültek és ezeket a dolgokat még nem rendezték. Sok elvtárs ügyében történt intézkedés, de a dolog még mindig nincs lezárva.

Én úgy látom, annak ellenére, hogy a sportéletben erős bizonytalanság uralkodik, a tömegsportban meglehetősen nagy a visszaesés, az élsportolók terén súlyos veszteségeket szenvedtünk és erős a régi polgári nézet befolyása, az ellenforradalom következményeként az élsportolók nem dolgoznak, mégis lehetőség van arra, hogy rövid időn belül ezeket a hibákat kiküszöböljük és komoly fejlődést érzünk el. Erre megvan az óhaj a sportemberek részéről, megvannak a káderek is, akik ezt végre tudják hajtani és amennyiben ezek a javaslatok, amelyeket a Gáspár elvtársék készítettek, meg lesznek valósítva, ezt a felemelkedést el is tudjuk érni.

A javaslatokkal kapcsolatban feltétlenül helyesnek és szükségesnek tartom, hogy a pártnak legyen Sportbizottsága, amely kidolgozza a párt sportpolitikáját és programját, amelyben a legfontosabb feladatok meg lesznek határozva. Eléggé elhanyagoltuk az elmúlt években ezt a területet, s különösen az ellenforradalom óta hosszú hónapokon át a pártvezetés megszűnt a sportmozgalomban. Az is helyes, amit Eperjesi elvtárs javasol, hogy a nagyobb sportszervezetekben, szövetségekben létesítsünk kommunista aktívát, mert csak ezeken keresztül tudjuk biztosítani politikánkat. Nagyon kell vigyázni arra, hogy mindez a hivatalos sportszerveknek az önállóságát se csorbítsa, ne úgy dolgozzanak, hogy a múltban elkövetett hibákat megismételjük, hogy a kommunisták nem meggyőzéssel, hanem büntetéssel dolgoztak. Úgy kell dolgozniuk, ahogy a kommunistáknak a tömegszervezetekben általában dolgozniuk kell. Ki kell alakítani a közös platformot párttagok és pártonkívüliek között, amennyiben egyetértünk – így kell együtt dolgozni. Azért kell ezt kihangsúlyozni, mert elég sok szektás hibát követtünk el, jóformán az összes vezető funkcióban párttagok vannak, pártonkívülieket alig lehet találni.

A Magyar Sporttanács felállításával kapcsolatban feltétlenül helyesek a javaslatok, úgyszintén a megyei, járási, városi, kerületi tanácsok létrehozása. Abból indulunk ki, hogy ez a magyar sportmozgalom egységes politikai és legfelsőbb vezető szerve és ha ilyen szerv ez, akkor ennek irányítania kell az összes sporttal foglalkozó szervezetek munkáját, tehát az egyes minisztériumok ilyen irányú munkáját, amennyiben a Művelődésügyi Minisztérium ezt a feladatát nem tudja ellátni. Jelen pillanatban oda tartozik.

Szeretnék ebben a kérdésben Hegyi elvtárral vitába szállni, mert úgy látom, hogy ez a javaslat feltétlenül helyes és növeli a sportmozgalom vezetésének a demokráciáját, ugyanakkor nem áll az a dolog, hogy csökkenti az állam szerepét.

Úgy látom, hogy ez a javaslat kiküszöböli az elmúlt évek hibáit, amikor az OSH vezetője minden kis és nagy kérdésben fenntartotta a döntés jogát, valóban elbürokratizálódott a sportvezetés és nagyon sok hiba forrásává vált. Akkor, amikor olyan szervezetet javasolnak, amely széleskörű testületet jelent, feltétlenül növeli a sportvezetés demokratizmusát. Az elmúlt években az volt, hogy az egyes társadalmi szervek, sportszövetségek munkáját az OTSB előadói meggátolták, akadályozták. A sportszövetség vezetői kialakították álláspontjukat, a hivatal előadója megmondta, hogy nem ért vele egyet. A javaslat elkészítői ezt az állapotot akarták elkerülni. Ez nem csökkenti, hanem növeli az állam szerepét és ugyanakkor összefonódik az állami szervezet munkája a társadalmi szervezetek, aktívák munkájával. A magyar sportvezetésnek két pillére van: az állam, valamint a társadalmi munkások ezreinek a segítő ereje. Ez a javaslat ebben az irányban nagyon helyesen megoldja ezt a problémát. (HEGYI GYULA elvtárs közbeszólása: Ez a mi javaslatunk is.) Hegyi elvtárs azt kifogásolta, hogy egy társadalmi szerv nem lehet az állami szerv fölél rendelve. Véleményem szerint a függetlenített apparátusnak a Sporttanács rendelkezésére kell állnia.

Javasolom a Politikai Bizottságnak, hogy amennyiben elfogadja az MTST megalakítását, meg kell bízni azzal, hogy 1-2 éven belül dolgozza ki a Magyar Népköztársaság testnevelési törvényét. Erre 12 év óta szükségünk lenne. Mi lenne ebben a törvényben? (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Terényi elvtárs, ne fejtse ki most az egész törvényt.) Ilyen volt már a kapitalista Magyarországon, melyet bevontak.⁶² Nagyon nagy jelentősége van a testnevelés, a sport fejlesztésében.

Végül az iskolai sport kérdésében feltétlenül javasolom, hogy ezzel a Minisztertanács külön foglalkozzon és tegye meg a szükséges intézkedéseket. Ezt a 6 és fél millió forintot feltétlenül fel kell emelni, körülbelül 20 millió forintra, ez biztosítja, hogy az elmúlt években elkövetett hibákat – még akkor is, ha más sport területről fogjuk elvonni – elkerüljük.

GYENES ANTAL [!] elvtárs:

A javaslatokkal általában egyetértek. Kiegészítésül ahhoz a részhez szeretnék hozzászólni, amit Hegyi és Terényi elvtársak vetettek fel. Az én véleményem szerint nem helyes az a megállapítás, hogy az államnak a szerepe csökken, Terényi elvtárral értek egyet. Az államnak a szerepe növekedni fog, még akkor is, ha a jelenlegi Állami Sporthivatal a Magyar Testnevelési és Sporttanács vezetése alatt fog dolgozni. Egyébként a tanács tagjait a Minisztertanács hagyja jóvá.

A másik kérdés, amivel kapcsolatban Hegyi elvtársnak aggálya van, az a szakszövetségek önállóságának a kérdése. Sokkal alaposabban körül kell határolni, hogy mit értünk alatta, tudniillik október óta elég sok tapasztalatot szereztünk. Bajaink jelentős része többek között a magyar sport jelenlegi anyagi állapotának fő okozója bizonyos önállóság. Véleményem szerint kizárólag szakkérdésekben nyilvánulhat meg ez az önállóság. Szorosan kell az anyagi részt fogni, különben úgy járunk, mint a labdarúgással, 5 millióval többre kerülnek, mint

⁶² Az 1921 évi LIII. tc.-ről van szó, amely a testnevelésről rendelkezett. (*Törvénytár*, 1921. 439.)

a múlt évben, holott a sport célokra fordított állami támogatás 1/3-ra csökkent. A szakszövetségek önállósága oda is vezethet, hogy tönkreteljen egész sportágakat. Megszűnt pl. a kerékpár szakszövetség, nincsen olyan szoros bajnoki rendszerhez kötve, mint a labdarúgás. Ezeket a kérdéseket véleményem szerint figyelembe kell venni, alaposan körültekintve megállapítani, hogy a szakszövetségek önállósága kizárólag szakmai kérdések megoldására vonatkozik. Ilyen kérdés pl. mint a bajnoki rendszerek jóváhagyása a Sporttanács Elnökségének hatáskörébe tartozik, az hagyja jóvá.

A másik kérdés, amit véleményem szerint az anyagban fel kell tüntetni – ugyancsak a szakszövetségekkel kapcsolatos – ez a magyar sport nemzetközi kapcsolatainak a kérdése. Ez a másik dolog a bajnoki kiírásokon kívül, ami teljesen kicsúszott a kezünk közül. Nem megengedhető az a mértékű kiutazás, ami ma folyik. Véleményem szerint helyesebb lenne, ha a Sporttanács Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya ezt a kérdést kivenné a szakszövetségek kezéből. (FÖLDES [LÁSZLÓ] elvtárs közbeszólása: Így van a javaslatban: „... központilag irányítani a Magyar Népköztársaság nemzetközi sportkapcsolatait.” Te is ezt mondd, ugyanezt javasoljuk mi is. A 3. oldalon van.)

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A részletekbe[n] ne vesszenek el az elvek – ezért szólalok fel, annak az előrebocsátásával, hogy az előterjesztéssel egyetérték. Nem tudnánk ebben a pillanatban jobbat hozni, lehetne a részletekben változtatni, de indulásnak ez is jó. A megvalósításnál fog kisülni, mi mindent kell azért tenni, hogy lényegében az elveket helyesen alkalmazzuk a sport területén.

Az elmúlt 12 év alatt az állam a párt irányítása és útmutatása alatt hallatlan összeget áldozott a sportra – a szakszervezetekről nem is beszélek – így több mód volt, hogy a tömegek számára sportolási lehetőséget adjanak, hatalmas eredmények születhessenek, mint Horthy alatt, anélkül, hogy sportolóink világnézete – vezetők és sportolók részéről – ilyen mértékben megváltozott volna. Mit értek ez alatt? A Horthy-Magyarország alatt a magyar sportolók 85%-a – kivéve a Vasast – nacionalista volt, a burzsoázia egész ideológiáját elfogadta. Ugyanezt mi ez alatt a 12 esztendő alatt gazdasági, politikai, társadalmi segítséggel nem tudtuk elérni a sportolók széles tömegeinél, de megőriztük, megtartottuk, továbbfejlesztettük a burzsoázia sportjának világnézetét, ami mindig nagy botrányt okozott. Ez az, amit a Politikai Bizottság a tárgyalásnál figyelembe vesz.

Meg kell mondani, hogy bizonyos értelemben hónapokig nem én voltam felelőse ennek a kérdésnek a Minisztertanácsban, a Kállai elvtársnak pedig később lett köze hozzá. Október után, amikor a nyakunkba szakadt az a kérdés, hogy mi történjen a Melbourne-ben lévő elvtársakkal, akkor a Minisztertanács 2-3 tagjával törtük a fejünket mit tegyünk, hogy ne szakadjanak el tőlünk, hogy az ott harcolók érezzék, hogy a kormány össze van velük kötve.

Meg kell mondani, hogy a sport terén elért eredmények nincsenek összhangban azzal a fejlődéssel, amit az ország elért. Az ellenforradalmi elemek, nem pusztán

a felső vezetésben, hanem általában a társadalmi szerveknél, szövetségekben teljes mértékben bent ülnek, az elvtársak pedig döntő mértékben kikerültek. Nem beszélve arról, hogy a viszony az elvekhez, az eszméhez nem változott – meg kell változtatni. A javaslatnak ez egyik legfontosabb feladata.

Más kérdésekről. Bizalmatlanok a sport vezetői, a kommunisták sem tudnak egy nevezőre jutni. Mindig valami mellékes dolgot vitatnak, azért van, hogy Hegyi, Terényi és mások felszólalásában mutatkozik értékelési differencia. Nekünk ezt a kérdést egyszer úgy kell rendbe hozni, hogy az ott lévő kommunisták egységes álláspontot képviseljenek. Ez lényeges.

A 12 esztendőnek megvannak a maga eredményei, amivel nyugodtan odaállhatunk az egész világ elé, ami hiba, hogy ennek nagyon kevés a szocialista, morális tartalma. Ezért felelős a 12 év vezetése, nem lehet mindent a Farkas, Rákosi, meg a Sztálin nyakába varrni. Ebből a szempontból kell megvizsgálni az itt lévő javaslatokat, hogy a célnak, amiről beszél, megfelel-e? Ha a burzsoá „Ép testben, ép lélek[!]” jelszó alatt sikerült évszázadokig nacionalista ideológia alá vonni az egész fiatalságot, akkor miért nem lehet szocialista tartalommal megtölteni? Hogy a magyar sportot most már ne a Puskás jelentse. Ez a probléma egy kicsit kezd idegessé tenni, hogy kezdjük visszahívni. Nem engedhetjük vissza a pályára. Puskás nálunk többet nem léphet a mezőre.

A Szovjetunióban, főképpen Csehszlovákiában és bizonyos értelemben Kínában is láttam a felvonuláson, hogy a felnövekvő generáció fizikuma mennyiben alakult át a szocialista társadalomban, hogy az egész fizikumot alakítja át az iskolai sport. Olyan szép mozgású cseh lányokat és fiúkat láttam – igaz, hogy ott ez tradíció. Ugyanez áll a Szovjetunióra és bizonyos értelemben most már Kínára is. Az az érzésem, hogy a sportvezetésnek ebben a vonatkozásban, ezeket a fő elveket kell látni. Ha a KISZ nem tudja betölteni a feladatát, akkor melléfogtunk. 2 év múlva újra a Politikai Bizottság elé kerül a kérdés, újból megállapítjuk, hogy nem pénz kérdése, hanem az, hogy áldoz is, ha kedve van sportolni. Emlékszem rá, hogy fiatal sütőmunkás koromban fiatal futballisták saját maguk vették meg a felszerelést.

Azt szeretném – ezzel mindenki egyetért Hegyi elvtárs kivételével – ha ezeknek az elveknek a figyelembevételével megkezdődne egy munka. Ez az ügy megérmé azt, ha a helyes elvek kialakításával azt a célt meg tudnánk közelíteni, ami volt – nem a szovjet példára hivatkozok, hanem a magyar sport tradícióira. A Politikai Bizottság ezt így vizsgálja meg. Nem szabad nekünk visszariadni attól, hogy mi áldozatokat hozunk, hogy a sport morális helyzetét helyreállítsuk. Ki kell válogatni azokat az erőket, embereket, akik garanciát adnak arra, hogy azt a célkitűzést, hogy szocialista tartalommal töltsük meg a sportmozgalmat, meg tudják valósítani.

Ezeket kívántam aláhúzni, hogy lehetőleg már az ősszel kezdjük a következő esztendőkre való készülődést, mert az olimpiára nem az utolsó évben kell készülnünk, hanem erre is már most egy tervet kell készítenünk.

A javaslatokkal egyetértek, egy dologra szeretnék még kitérni. A legnagyobb mulasztásnak és hibának az iskolai sport elhanyagolását tartom. Beszélhetünk erkölcsről a sportegyesületekben, szövetségekben, de ezt már nem ott kell kezdeni, ahol felnőtt emberek vannak, hanem lent az indulásnál, az iskolában. A sportfegyelem kötelességre tanít, teljesítmények elérésére ösztönzi a fiatalokat. Tényleg szinte hihetetlen, hogy csak 6-7 milliót fordítottunk az iskolai sportra. Nem engedhetjük ezt, ezen változtatni kell, mert ha azt akarjuk, hogy a felnőtt sportolókat a szocialista erkölcs, a mi világnézetünk hassa át, ezt serdülő korban kell elkezdeni.

KADÁR JÁNOS elvtárs:

Ezzel a javaslattal úgy vagyok, ha az általános vonalát veszem alapul, egyetértek vele, de maga a szöveg az olyan, hogy én így ebben a formában nem tudnám nyugodt lélekkel megszavazni. Túl sok kérdéshez nyúl, természetesen nem is tudja a kérdéseket megfelelően kidolgozni.

Ami a régi dolgokat illeti, túl sokat arról ne vitatkozzunk, ami október előtt történt. A régi dolog az közismert, mindenkinek a könyökén jön ki. A magyar sport óriásit fejlődött, ezt mindenki tudja, még az ellenség is. Ebben a fejlődésben azonban ellentmondások voltak, amelyek később ki is tűntek. Azt lehetne talán mondani, hogy a legsúlyosabb ellentmondás az volt, hogy a minőségi sportra túl nagy súlyt helyeztek és ennek a minőségi sportnak az eredményéért politikai és erkölcsi engedményeket tettek, amit nem szabad lett volna tenni. Nem tudom, hogy a mi sportunk jó, vagy nem, de ha az ember egy pillanatra végiggondolja a mi sportunkat, és összehasonlítja a Román Népköztársaság sportjának a fejlődésével, akkor nekem a románoké szimpatikusabb. Sok éven keresztül nem lehetett valami kimagasló világraszóló román sportsikerről hallani, de szép szívósan hozzákezdtek, és az eredmény mutatkozik; néhány olyan sportágban világklasszist értek el, ami azelőtt náluk nem is volt. Ezt már csak úgy általában mondom.

Azt hiszem a múltban ezeknél az eredményeknél – akármilyen anyagi juttatást is adtak az egyes élsportolóknak – nem ez volt a baj, a baj az volt, hogy túrték, hogy az egyes állampolgárok fölé helyezték magukat és a törvényt lábbal tapossák. Ilyen engedményeket nem szabad tenni. A régi hibák forrásához hozzátartozik – az én véleményem szerint – az a képtelen helyzet, ami a sportéletet irányító elvtársak viszonyán belül volt. Szent meggyőződésem ez. Az a véleményem, hogy azokban az ellentétekben, ami megmutatkozik részben Hegyi, Terényi, Kutas, Sebes Gusztáv között, sajnos nem az elvi nézeteltérés dominált, hanem nagyon nagy szerepet játszottak a személyi sértődöttségek és olyasfajta vonás, hogy bebizonyítsa minden áron, hogy azért is nekem lesz igazam. Együtt járt ez azzal is, hogy a vezetőkhöz a viszony nem elvi volt, a Farkas Mihályhoz a viszony nem volt elvi. Ha pl. az Adminisztratív Osztály valamivel nem egyezett és kellő módon tálták a Farkasnak, egy pillanat alatt megvolt a jóváhagyás. Ilyen körülmények között megszűnik a pártirányítás, megszűnik az állami vezetés,

minden megszűnik, ha ilyen helyzet van. Ha már a múltról beszélünk, ezeket a dolgokat említsük meg, melyeket le kell küzdeni – negatív vonások ezek, melyek a pozitív vonások mellett jelentkeznek.

A jelentés szerkesztésénél a jelenlegi helyzet elemzéséből indultam volna ki. A múltat el is hagytam volna, amennyiben a múlt minket érdekel, az a jelenlegi helyzetben is benne van.

Mit tartok jellemzőnek?

Először is minket, mi Politikai Bizottság vagyunk, elsősorban a politikai kérdések érdekelnek. Van egy olyan helyzet, hogy a népi demokráciához hű sportvezetők egész sorát kidobták és helyettük ellenforradalmi beállítottságú embereket állítottak be. Az ellenforradalmárt a sportnál is úgy értem, ha azelőtt MDP tag is volt, de ha egyszer csatlakozott az ellenséghez, az ellenforradalmár. Demokratikus elemek kiszorítva, ellenforradalmárok benyomultak és jelenleg is ott vannak – ez a magyar sport mostani helyzetének a fő jellemzője. Ennek megfelelően általában a sportéletben az antidemokratikus elemek megerősödtek. Ehhez a jellemzőhöz tartozik az is, hogy a sportéletben van anarchizmus, mindenki azt csinál, amit akar. Van ilyen jelenség is. Innen származnak a lemaradások a bokszolásnál, a futballban, vagy más vonalon is. Én állítom, hogy jelenleg nincs szoros vezetés, és ezek a bizonyos személyi ellentétek hatnak. Kijelentem, hogy a Hegyi, a Terényi, a Kutas, a Sebes is – a Sebest sem tartom ellenforradalmárnak, bár a kritikus időpontban az ellenforradalom mellé állt, megijedt, de nem meggyőződése szerint ellenforradalmár – az ellenforradalomban szemben harcban állnak, ma is harcban állnak, de még mindig nem tudom biztosan, hogy ha az ellenforradalmárt, vagy Terényit kell választani, Hegyi melyiket választja. Ugyanez áll fordítva. Kijelentem, hogy ez így van, ettől meg kell szabadulni. Nem öt ember sértődöttségi mániájának a kiegyenlítése, hanem a magyar sport, a szocialista forradalom megvédése a fő dolog. Megkérem, legyenek szívesek vegyék ezt tudomásul.

Ebből adódóan mit kell csinálni? A javaslatot át kell egy kicsit dolgozni. Ilyesfajta sorrendbe kell állítani: *A népi elemeket vissza a sportvezetésbe*. Nem minden kített embert kell persze visszavenni. Itt vegyék figyelembe azt, amit a párt csinált. Az emberek túlnyomó többségét visszavettük, akiket az ellenforradalom kidobott valamilyen címen, de az emberek egy bizonyos részét úgy kell venni, hogy nem rendelkezik az általa vezetettek bizalmával. Az újonnan felszínre került emberek nagyobb részét ki kell dobni, de nem mindenkit. Azok között sem mindenki gazember. Olyan rendszert kell csinálni, hogy mondjuk mintegy 120 kulcspozícióba – lehet ez a központi szerveknél, a szövetségeknél, a sportköröknél – megnézzük kik azok, akiket vissza kell hozni és kik azok, akiket ki kell dobni. Ez a legsürgősebb. Ennél világosabb nincs, ebből mindenki megérti mit kell tenni. Erre pontos tervet kell készíteni, név szerint. A jelenlévő elvtársak tárgyalják meg. Végre kell hajtani az év végéig.

A vezetés megszervezése. Megmondom elvtársak, hogy a párt Sportbizottságának

a mi jelenlegi viszonyaink között nincs létjogosultsága. A pártnak sportbizottságra akkor volt szüksége, amikor legalább 5 párt ellen harcolt, akkor kellett, hogy legyen. Ami jelenlegi állami rendszerünk mellett párt sportbizottságra külön nincs szükség. Feltételezem, hogy van egy állami vezető sportszerv, azt a kommunisták vezetik, akiket a Politikai Bizottság határozata kötelez és az Adminisztratív Osztály ellenőrzi a határozatok végrehajtását. Azt mondanám, hogy átmenetileg, egy bizonyos meghatározott feladatra, a sportélet politikai megszilárdítására kell egy párt bizottságot létrehozni, például 6 hónapi időtartamra. Párt sportprogram nem kell. Miféle sportprogram volna, ami nem azonos a Magyar Népköztársaság sportprogramjával? Erre így külön nincs szükség. Hasznos volna, mondjuk 6 havi időtartamra kiküldeni egy párt bizottságot, amelynek a feladata az lenne, hogy a sportéletet politikailag rendbe hozza. Ha mi ezt állandósítjuk, akkor ennek feltétele, hogy a párt egyik titkára legyen az elnöke, jelen esetben Marosán elvtárs a sportbizottság elnöke. Akkor milyen viszony legyen az állami vezetés és a párt sportbizottsága között? A pártban az ügyeket Terényi dönti el, aki hivatásszerűen ezzel foglalkozik, nem az, akinek odatolják az orra alá. Akkor pedig garantálva van az ellentét 20 esztendőre az állami vezetés és a pártvezetés között. 6 hónapra mellette vagyok és azt hiszem, hogy szükséges is, azzal, hogy végrehajtsa a sportban a politikai tisztogatást. Ez persze nem azt jelenti, hogy mindenkit ki kell dobni, aki nem párttag.

A pártvezetés szempontjából nagyon hasznos és szükséges dolog, hogy az MLSZ, vagy más választmányoknál legyen a kommunistáknak csoportja, de el kell még dönteni, hogy ki irányítsa a kommunista frakciót. Nem olyan egyszerű a kérdés, kicsit érteni kell a sporthoz magához is.

A KISZ-nél sportbizottság kell, mint állandó bizottság, mert a KISZ sportbizottság területe nem ütközik az állami sportbizottság területével. A KISZ-nél ez állandó, önálló feladat.

Az állami sportbizottságot illetően a vita abban van, hogy a Minisztertanács felügyelete alá tartozzék-e. A dolog lényegén ez semmit sem változtat, így is tud jól és rosszul dolgozni, de bizonyos mértékig a súlyát növeli, ha a Minisztertanács alá tartozik. Egyetértek, hogy visszamenjen a Minisztertanács felügyelete alá. Arra vigyázzunk azonban, hogy rendelettel állítsuk vissza az MTST-t a Minisztertanács hatáskörébe, ne törvénnyel, mert lassan alig lesz olyan közéleti kérdés, amire már nincsen törvény. Valami rendelet[et] kell csinálni és abban világosan megmondani mi az, ami az MTST-hez tartozik. Oda tartozik: az anyagi eszközök feletti rendelkezés bizonyos keretek között; a szakszövetségekkel szemben a nemzetközi kapcsolatokban monopólium; a szigorú rend kérdése, a sportsajtó kérdése, kiadványok kérdése. Ha ez központi kézben van, akkor azt is meghagynám, hogy a szakszövetségek döntését csak az elnökség változtathatja meg – ezt tényleg egy ember nem változtathatja meg. Azonban pl. a bajnoki rendszert a központi szervezetnek jóvá kell hagyni, a szövetségek meghallgatásával. Azok dolgozzák ki. És így tovább. Ezt pontosan ki kell dolgozni, és a rendeletnek tartalmaznia kell.

A Sporttanács és az apparátus kérdéséhez: az MTST állami szerv, a Minisztertanács hagyja jóvá, az apparátus legyen az övé. Az MTST elnöksége rendelkezzen tulajdonképpen az apparátussal.

Az egyesületi rendszernél azt hiszem helyes az, hogy háromféle egyesület legyen: szakmai, területi és iskolai. Mindegyiknél meghatározva a felügyeleti hatóságot. A szakmainál pl. elsődleges a szakszervezet, másodlagos az MTST elnöksége, a területinél a tanács, az iskolainál az iskolai felügyelő hatóság a KISZ-szel együtt.

Az állami támogatás növelésének kérdéséhez. Jelenleg az állami támogatás egyharmada a réginek. Valószínűleg azt az utat vesszük, hogy évről-évre emeljük egy kicsit, de tudni kell, jelenleg úgy állunk, hogy a kiadási oldal túl van teljesítve, az összes népgazdasági kiadást illetően, de a bevételi oldal még nincs teljesítve. A meglévő anyagi eszközöket kellene jobban felhasználni, mint ahogy jelenleg fel vannak használva, de azért azt az elvet el lehet fogadni, hogy évről-évre valamivel növeljük az állami támogatást – az 1957. évihez képest – a reális lehetőségekhez mérten. (SOMOGYI [MIKLÓS] elvtárs közbeszólása: Külön gondot fordítva az iskolai sportra.) A jelenlegi lehetőségek jobb kihasználása alatt ezt is értem, ez már az iskolai sportra is vonatkozik.

Helyeslem azt az elvet is, hogy a nyereségrészesedés egy részét a tömegsport céljaira fordítsák. Vannak üzemek, ahol rendkívül szeretik a sportot. Ha nagyon jól dolgoznak, és azt akarják, hogy az üzemben legyen sportélet, tessék szavazzák meg erre a célra a nyereségrészesedés egy részét. (APRÓ [ANTAL] elvtárs közbeszólása: De meg kell szavaztatni az emberekkel!) Természetesen, meg kell szavaztatni, nem úgy, hogy pl. a trösztigazgató elrendeli. Ezért kell sietni a másik javaslattal is, amit szintén meg kell szavaztatni az emberekkel.

Külön kell foglalkozni a sportvezetők képzésével, a szakvezetők képzésével – nem is csak a falusiakkal, hanem általában. Aki ért valamit a sporthoz, az tudja, hogy a legnagyobb bajok a szakvezetőkkel vannak. Amilyenek azok, olyanok lesznek a sportolók is.

Ezeket tartanám a legfontosabb dolgoknak.

Egy másik kérdéstről szeretnék néhány szót szólni. Idestova 4 éve folyik egy harc Magyarországon a népi hatalom és az ellenség között nagyon kiélezve. Ennek a menete az volt, hogy 1953-tól 1956. november 4-ig az ellenforradalom előrenyomult, 1956 novemberétől visszavonulóban van. El fog jutni egy szép napon oda – a katonai erők területéről lassan már kiszorul, kiszorul a politikai élet területéről is –, hogy illegalitásba kényszerül, s marad a kultúr- és sport terület számára. Mindinkább így lesz. Tavasszal volt a MUK, a pisztolyokat olajozták, azután kiderült, hogy nem lett semmi, most már még kevesebb ilyesmi van, és kezdenek dolgozni a sportterületen. Ez egyébként is olyan terület, ami nagyon kedvező az osztályellenségnek és a burzsoáziának. Nagyon hamar kerülhet itt sor nacionalista mótélyezésre. A szovjet–magyar mérkőzést is kicsit korainak

tartottam.⁶³ A futballmeccs soha sem ápolja a barátságot sem az USA és Anglia csapata között és a magyar–szovjet viszonylatban sem. Nagyon erős barátságon belül ez már megy.

Megmondom őszintén, hogy ezekkel is harcoltunk mi a múlt évben, a diákok egy részével, a huligánokkal, meg a „B” középpel.⁶⁴ Ez egy fasiszta gyülekezet – ami persze nem azt jelenti, hogy mindenki, aki idetartozik az fasiszta – de a lényege az, és az sem véletlen, hogy a Ferencváros a fő bázis. Tavasszal nagy nyilvános ülést tartott az újjáalakult „B” közép. Ez egy veszélyes intézmény, ehhez a sportnak nagyon minimális köze van. Azok, akik ezt kifundálták, nem a sport iránti szeretetből tették, azok, akik részt vesznek benne lehet, hogy a sport végett vesznek részt benne. Én például ezt az idei tavaszi helyzetet felhasználtam volna arra, hogy örökre megszüntessem a „B” középet úgy, hogy legalább 80 vezetőt letartóztattam volna és börtönbe csukattam volna legalább 10 esztendőre. Saját szememmel láttam – nemcsak futball, hanem vízipólo mérkőzésen is –, hogy a mérkőzéssel háttal állva dolgoztak a dirigensek. Csűrhe, szervezett fasiszta banda ez. Meg kell végre ezt érteni, és le kell velük számolni. Ezekkel megint úgy találkozunk majd, hogy puska lesz az ő, de remélem a mi kezünkben is. Nem lehet szentimentálisnak lenni, mi még kibírjuk, ha a „B” közép miatt hangoskodni fognak. Nem lehet túrni, amit csinálnak. Ha az elvtársak nem ügyelnek, akkor a sportmérkőzések lesznek az egyetlen legális területei a szovjetellenes, kommunistaellenes, antiszemita hangulatkeltésnek, és 70 000 emberre lövetni nem tréfa dolog. Ha még megszökik vagy 70 ember, azt is kibírjuk, minthogy mi intézményesítsük az ellenség legális törekvéseit. Ehhez már kevés az, hogy a Hegyi haragszik a Terényire, vagy viszont. Ki fogjuk bírni, ha nem lesz világbajnok a magyar futballcsapat, akkor sem fogunk a fasiszmusnak legális fedezéket nyújtani. Ez még a sporteredményeknél is fontosabb.

Itt van a Grosics, tényleg egy világklasszis, én nagyon szeretem nézni, ahogyan a pályán mozog, de azért egy mindenki által ismert csempész. Mint mondják, díszmenetben ment vissza a magyar sportéletbe. Ez nem egészséges és tisztességes. Ami Puskást illeti, visszajöhet, de csak mint magyar állampolgár és nem mint Puskás a csapatkapitány. Míg él, nem lesz többé csapatkapitány. Mint állampolgár, ha vissza akar jönni, tessék. (MAROSÁN [GYÖRGY] elvtárs közbeszólása: Azért is felel, amit ő csinált.) De, hogy ilyen embereket diadalmenetben vigyünk vissza a sportéletbe, nem lehet. Saját magunkat köpjük szembe az egész világ előtt. Olyan, mint a Grosics, nincs több nekünk, de közel olyan van legalább 10. Miért kell nekünk a Grosics? Nem azért mondom, hogy dobják ki, nem szól ebbe bele a Politikai Bizottság, de általában, mint közfelfogást felvetem, hogy a magyar törvényeket lábbal taposó embereket mi nem ajánljuk. Arról van szó, hogy a

---

⁶³ A mérkőzést 1957. szeptember 22-én, vasárnap a zsúfolásig megtelt Népstadionban játszották több, mint 90 000 néző előtt, amit 2:1-re a Szovjetunió csapata nyert meg.

⁶⁴ „B” közép: A Ferencvárosi TC elsősorban labdarúgó szurkolóinak ún. kemény magja. A ma is létező elnevezés a lelátón elfoglalt törzshelyből származik.

sportolókat anyagilag is egy kicsit meg kell vizsgálni. Amit az állam ad, adja, de ha valaki, akár 10 fillér árát is csempészéssel szerez, börtönbe vele, de gyorsan. Meg fogják kapni, amit megérdemelnek, akkor is, ha vezetőről van szó.

Azért szeretném a figyelmet erre felhívni mert, amit most meg tudunk oldani kis zajjal, azt fél év múlva úgyis meg kell oldani óriási ribillióval. A fejlődési tendencia teljesen világos. Amíg a „B” közép megvan, nem tudunk egészséges sportéletet teremteni. Disszidálni fognak a magyar sportolók? Hála istennek, ez tiszta haszon, a magyar sport nem fog belehalni. Egy részük úgyis visszajön, egynek sincs ilyen dolga sehol. Ezért legyen tisztelettudó, hálás az országnak, a népnek.

Még egy dolog, ez összefügg a sporttal, de nemcsak a sport kérdése. A magyar–szovjet meccs után – amit én lemondtam volna, mert a magyar–szovjet barátság nem rossz, de nem olyan, hogy a futballpályán kitegyem ilyen próbának – de amit ezzel a meccsel csinált a sajtónk, az már sok. Meg kell kérdezni, hogy újra akarják kezdeni a régit? A Népszabadság, a párt lapja fő címen ezt hozta: „Gólokkal győzhettünk volna!”⁶⁵ Hát ki az atyaisten tartotta vissza őket, hogy ne győzzenek? (FÖLDES [LÁSZLÓ] elvtárs közbeszólása: Puskás ügyében is írt a Népszabadság.⁶⁶) Az összes sajtónk így ír a meccsről. Minek ez elvtársak? Nagyon kemény, nem rossz ellenfél megverte a magyar csapatot. Nekem ez a véleményem, mint laikusnak, de hát miért csinálunk világraszóló győzelmet a vereségből? Mi lett volna, ha mi győzünk? Mit írt volna a Népszabadság? Megmondom a Sport-hírlapot is elő kell egy kicsit venni, nagyon apolitikus. Nem is kell persze, hogy sok politikai vezércikk legyen benne, de azért nagy nemzeti ünnepen néhány szót írhatnak. A sportrovatoknál rendet kell csinálni, nagyon sok léha ember van ott. (FÖLDES [LÁSZLÓ] elvtárs közbeszólása: A legnagyobb baj a Népszabadságnál, hogy a sportrovatnál nem a szocialista, kommunista vonal érvényesül.) Ott is változtatni kell. Hegyi elvtárs, nem lehetne valahogy intézkedni? A sportéletben valami olyasmi tanítás érvényesül, hogy tulajdonképpen a magyarok a világ legjobbjai, mindig azok voltak és lesznek. Nem lehetne egy kicsit szerényebb hangon írni? (HEGYI [GYULA] elvtárs közbeszólása: Nem hozzánk tartozik a Népsport.)

A sporttal kapcsolatos nacionalista felfogás ellen kell valamit csinálni. A magyar–szovjet meccsen a kormánypáholyban ülőknek a harmada, ha szabadjára engedte volna érzéseit, maga is megverte volna a szovjet csapat tagjait, meg a bírót is. Persze ehhez képest ez a „B” középnél a hatodik hatványon jelentkezik. Ennek véget kell vetni, fel kell lépni ellene. A Népsport foglalkozzon olyan problémákkal, mint pl. „A nemzetek barátsága és a sport”, „A nemzet és a sport” és ehhez hasonlókkal.

A jelentést át kell dolgozni, olyan jellege legyen, amiből kitűnik, hogy mi nem

⁶⁵ *Népszabadság*, 1957. szeptember 24.

⁶⁶ Puskás nyugatnémet „feketelistán”. *Népszabadság*, 1957. október 2.; A hír szerint az NSZK Labdarúgó Szövetsége a német válogatott rágalalmazásáért Puskást eltiltotta mindenmű játékos és edzői működéstől.

akarjuk az egész sportot megreformálni, hanem a Politikai Bizottság határozata egyes intézkedésekre vonatkozik.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Egy-két dolgot szeretnék felvetni, ami a vitában felmerült. Az első a pártirányítás kérdése, a párt sportbizottsága. Azt el tudom fogadni, hogy ne legyen, de amit Kádár elvtárs javasolt, hogy a személyi kérdések megoldására bizottság jöjjön össze, azt feleslegesnek tartom. Arra gondoltunk, hogy addig, amíg berázódik az egész, szükség van erre a sportbizottságra. A Titkárság, a Politikai Bizottság nagyon ritkán képes foglalkozni ezzel a kérdéssel. Az a véleményünk, hogy addig, amíg a helyzet kicsit rendbe jön – lényegében ez a határozat megteremti ennek az alapját – addig legyen a pártban is sportbizottság. Ha a Politikai Bizottság határozatot hoz, hogy tényleg mondjuk [a] 120 legfontosabb pozícióban biztosítsuk, hogy a népi demokráciához hű emberek legyenek, ezt az állami szerv végre fogja hajtani az Adminisztratív Osztály ellenőrzésével. Azzal egyetérték, hogy tartósan a pártban sportbizottságra nincs szükség. Megint tényleg úgy lesz, hogy a Terényi elvtársnak nagyobb a szerepe, de azért mégis csak kisebb, ha van egy havonta összeülő bizottság.

Hegyí elvtárs felszólalása megmondom, hogy az embert egy kicsit lesújtja, rosszul esik. Hegyí elvtárs felszólalásában egyetlen dolgot ismer el mint hibát, az iskolai sport elhanyagolását. A sportéletben ilyen morális dolgok, túlzott anyagiasság – ami a jelentésben van – nem jellemző, mondotta Hegyí elvtárs. Megmondom, hogy messze túlmenően ami itt van, vannak olyan dolgok ... (HEGYÍ [GYULA] elvtárs közbeszólása: Az elvtársak 12 futballcsapatot ismernek.) Én üzemi párttitkár voltam, láttam, hogy mit kívánnak a futballisták, de nemcsak a futballisták, s ezek nem az NB I-es csapatba tartoztak. Az egész műhelyre dezorganizáló hatással voltak. Az igazgató elvtárs engedélyezte, hogy munkaidő alatt eddzenek. Az egész kérdés társadalmi kérdéssé vált. A sporterkölcs kihatással van az egész társadalomra.

Azt mondja a Hegyí elvtárs, hogy ezt a jelentést tájékoztatásként fogadja el a Politikai Bizottság. 1954-ben hozott a Politikai Bizottság egy általános határozatot.⁶⁷ (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Három javaslat van: a tettek, hogy fogadjuk el úgy, ahogy van, a Hegyíé, hogy tájékoztatóként vegyük, az enyém, hogy dolgozzuk át.) Azt akarom mondani, hogy az 1954-es, alapjaiban helyes határozatnak nem is indult meg a végrehajtása, mert a Hegyí elvtárs és az apparátusa a határozatot nem tette magáévá. (HEGYÍ [GYULA] elvtárs közbeszólása: Pártdícséretet kaptam a határozat végrehajtásáért.)

Eltársak, itt most a társadalmi élet egyik oldaláról, a sportéletről van szó. Az MTST-t nem lehet egy állami szervezettel összehasonlítani. Azt hiszem Kádár elvtárs is mondotta, helyes, hogy ennek a Minisztertanács által kinevezett társadalmi bizottságnak a jelenlegi apparátus alá legyen rendelve.

⁶⁷ A testnevelés és sportmozgalom helyzetéről az MDP KV Politikai Bizottsága 1954. december 15-én hozott határozatot. (MOL M–KS 276. f. 53. cs. 209. ő. e.)

Kádár elvtárs felvetette, hogy a jelentés sok kérdést ölel fel. Valahogy a dolgok összefüggnek. A sportmorálnak a megteremtése megköveteli, hogy valahogy rendezzük az élsportolók helyzetét. Azt hiszem, hogy a legfontosabb kérdéseket fogtuk meg – 5-6 kérdést – a sportmorált, az iskolai sport kérdését, az állami, társadalmi szervezés kérdését. Ezekről a pártban vitatkozni kell. Óriási viták vannak. Van, aki az állami támogatást kifogásolja és követeli, hogy a régi[t] visszaállítsák. Nem helyeseljük. Meg kell mondani, hogy ebben az új helyzetben mire van szükség. Mi a helyes állami irányítás? Mi ezt tartjuk – amit a javaslatban megírtunk – helyesnek és ezt javasoljuk.

Nem élezi ki a jelentés – és azt hiszem, hogy ez a kritika jogos –, hogy még az ellenforradalom által kidobott elvtársak ügye nem rendeződött, és az oda beáramlott ellenséges elemek kiszorítására nagyobb súlyt nem helyeztek. Ezzel egyetértek. A bizottságot Hegyi elvtárs arról tájékoztatta, hogy lényegében befejeződött az ellenséges személyeknek az eltávolítása a sport területéről. Mi ennek nem néztünk utána és ezért egyetértek azzal, hogy ezt jobban alá kell húzni. Az is helyes, hogy a múltból szóló részt el lehet hagyni.

Nem élezte ki a jelentés ugyancsak azokat nem elvi alapon álló ellentéteket, amiről Kádár elvtárs beszélt. Ez nagyon megnehezítette, megmondom elvtársak, a bizottság munkáját. Sorba fogadtuk a vezetőket és miféle dolgokat mondtak el egymásról, azt csak az tudja, aki ebben él. Megmondom, tátva maradt a szánk. Micsoda ellentétek? Jólőre figyelmeztettek bennünket egyes elvtársak, vigyázzatok, mert még azt is megbeszéljük, hogy ki mit fog mondani. Nem tudjuk a végén, hogy melyik táborhoz tartozott.

A „B” közép kérdéséről. Egyetértek, hogy itt nekünk lépéseket [kell] tenni, de vigyázni kell, mert a Fradi mellé odacsatlakozott egy csomó becsületes ember, amikor látta, hogy a csapatot lefejezték. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Ismert dolog, hogy ezt senki nem akarja.) Azt akarom mondani, ha mi adminisztratív lépéseket teszünk a „B” középpel szemben, az együtt jár azzal, mintha a kormány magát a sportegyesületet akarná elnyomni. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Hát ha ezek a jövő héten támadnak, lenyeljük? Nem Ferencvárosnak hívják őket? Azt csinálják, amit akarnak!) (HERCZEGH [FERENC] elvtárs közbeszólása: A „B” közép vezetőit el kell távolítani!) (MAROSÁN [GYÖRGY] elvtárs közbeszólása: Mi az, hogy tízes bizalmi? Illegális szervezkedés?) Ha például az egyik játékosnak valamilyen jubileuma van – mondjuk az Ombódinak – kiteszik az egyes üzletekre a kalapot és abba 10-20-50 forintokat dobnak. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Ez egymagában még nem baj, ez a klubszeretet!)

Azt javaslom, a Politikai Bizottság ezt a jelentést fogadja el olyan módosítással, hogy a bevezető részt hagyjuk el, emeljük ki jobban az ellenséges elemeknek a kiszorítását, megfelelő fontossági sorrendet tartunk. Az állami irányítás és a társadalmi irányításra vonatkozó helyzetet, miután az elvtársak Hegyi elvtárs kivételével ezzel egyetértettek, fogadja el a PB azzal, hogy az MTST a Minisztertanács alá tartozzék, a területi szerveket a tanácsok alá rendeljük és létre

kell hozni a kommunista frakciót. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Meg kell állapítani azt a kört, amin belül célszerű ezt létrehozni.)

A nyereségrészesedésről, most függetlenül a sporttól, van egy olyan hangulat a városon, hogy mind zsebre akarják vágni. Ezt nem szabad engedni. (FRISS [ISTVÁN] elvtárs közbeszólása: Külön kell rendezni a nyereségrészesedés kérdését.) (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Csak akkor kell csinálni, ha megszavazták. Ezt csak helyeselni lehet.)

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Át kell dolgozni a jelentést két héten belül. A párt sportbizottságára legyen benne a névszerinti javaslat, bizonyos átmeneti időszakra azzal a megbízással, hogy a sportéletben politikailag rendet teremtsen.

HEGYI GYULA elvtárs:

Azt javasolom, hogy ebben a sportbizottságban legyen benne a 3 elvtárs, aki a jelentést készítette.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt most nem szavazzuk meg.

2/b Személyi rész:

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Berzi Sándor elvtárral kapcsolatos javaslattól, miután több elvtárs olyan észrevételt tett, hogy vizsgáljuk meg jobban egy kicsit, elállunk. Azt javasoljuk, hogy tárgyalja meg a Politikai Bizottság a leváltási javaslatokat és az elnökre vonatkozó javaslatot, az elnökhelyettesekre új javaslatot fogunk tenni.

A Csanádira vonatkozólag azt akarjuk elmondani, a bizottságot az is vezette, hogy szűnjön meg az, hogy a kormány, a párt az egész Ferencvárost úgy, ahogy van ellenséges sportszervezetnek tartaná, ezért arra gondoltunk, hogy a Csanádival, aki ismert sport testnevelési tanár és elég rendesen viselkedik, talán megnyernék egy olyan tábor, amelyik jelenleg távol van tőlünk. Nem mint konkrét személyi javaslatot, de magát a gondolatot helyesli-e a Politikai Bizottság?

A Hegyi elvtárral szerintem a magyar sportot tovább vinni nem lehet. Képtelen erre – bár 60 éves is már – nem képes megváltozni. (RÓNAI [SÁNDOR] elvtárs közbeszólása: Ha csak 50 éves lenne, akkor se.) Lehet, hogy ha 50 éves lenne, akkor se. Nem tudunk vele zöldágra vergődni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Javasolva van elnöknek Murai István. Megmondom, ha csak az anyagot nézem jó, de 9 éve egyhuzamban külföldön, messze van az itthoni politikai és egyéb helyzetétől. 9 évig nem dolgozott itthon, nem ismeri az itthoni helyzetet, az embereket, a sportolókat. 1 vagy két [év] múlva más, de most nem helyes.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Hegyi leváltását a legteljesebb mértékben támogatom, a legsürgősebbnek tartom. Nem lehet tovább vinni. Bár, amikor szabadságra mentem, az volt a véleményem, hogy addig nem lehet leváltani, amíg helyére megfelelőbb embert nem találnak.

Nem ismerem az itt javasolt Murai elvtársat, de ha megfelelő tekintéllyel bíró ember, mindegy, hogy 9 évig távol volt. Az első elképzelésem az volt, hogy a sport élére elnöknek politikailag, társadalmilag elismert keménykezű vezető kell, aki a párt- és állami intézkedéseket keresztül tudja vinni, és akinek annyi reprezentatív képessége van, hogy külföldön a magyar színeket képviselje. Nem tudom ez az elvtárs ezeknek a képességeknek mennyiben felel meg? Valahonnan elő kell teremteni egy tekintéllyel bíró elvtársat. (HERCZEGH [FERENC] elvtárs közbeszólása: Murai ebből a szempontból megfelel.)

Az alelnökökkel nagyon vigyázzanak, nemcsak azért, mert egyik vagy másik elvtárs kifogásolta. Mindenki tudja kiről van szó. Nem igaz, hogy ennek az embernek régi munkásmozgalmi múltja van.⁶⁸

Széjjelnézhetnek az elvtársak jobban. Itt van például a parlamentben a Kádas. Fialt ember, képzett, pártiskolát végzett, vasas. Ezek mellé a személyek mellé, akiket a javaslatba hoznak – pl. Berzi mellé – sem lehet tenni. Nekünk fontos, hogy a sportmozgalomban egységes vezetés legyen, de Hegyit addig leváltani nem lehet, amíg megfelelő ember nincsen. Állítom azt is, hogy azért is lényeges a Hegyinek a leváltása, mert mint vezető az egész eddigi 12 esztendő sporteredményeket személyi eredményének tünteti fel. Megmondom a Hegyi sose szerette a pártot, sose fordult a párthoz, csak akkor, ha bajban volt. Megpróbáltunk annakidején, amikor visszajött beszélni vele. A Melbourne-i olimpián mint követ elárulta az országot. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Nem árulta el az országot.) Annak, hogy visszajött nem az a magyarázata. (KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs közbeszólása: Ne menjetek el ilyen messzire!) (HERCZEGH [FERENC] elvtárs közbeszólása: Azért a Hegyinek vannak érdemei, elég nehéz körülmények között volt annakidején. Mi a Hegyinek a leváltását azért javasoljuk...) Miért mondja nekem, hogy a Hegyi ki volt?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Hagyjuk, mindannyian ismerjük, hogy ki volt a Hegyi.

HERCZEGH [FERENC] elvtárs:

Azért javasoljuk, mert a Hegyi azt a feladatot, hogy társadalmi feladat a sport, nehezen tudja betölteni, mert ma is elnyomja még mindig a társadalmi kezdeményezéseket.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Én nem mondom, hogy hazaáruló. Le kell váltani, ebben általános egyetértés van.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

A két alelnökkel kapcsolatban: az egyik máris elesik, a másik sem végleges, de nem tartom helyesnek, hogy az elnök és a helyettes is futballista.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Murai is futballista volt?

⁶⁸ Marosán György Berzi Sándorra utalt, aki a Vasas Szakszervezet sportosztályának vezetője volt. Az előterjesztés szerint „Berzi elvtárs 12 esztendeje sportvonalon dolgozik, köztisztületben álló elvtárs, régi szervezett munkás.”

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Az is futballista volt, a Kispestben játszott.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Merész javaslatom lenne. Tekintve, hogy a sport területén óriási az ifjúság nevelése, megéri a kérdés, hogy egy nagyon erős politikai, szervező tapasztalattal rendelkező elvtársat állítsunk oda. Én Földes László elvtársat javaslom. Szerintem megéri.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Vegyük le napirendről, nem lehet ezt így csinálni.

A következőről van szó. Meg kell hozni a párt határozatát, annak kell, hogy legyen egy olyan utolsó pontja, hogy mi a felhasználási módja, hol, kik tárgyalják meg és kapják meg, és közben foglalkozunk a személyi részével.

Az én véleményem szerint a Hegyit gyorsan leváltani nem lehet. Elő kell készíteni a rendeletet, és ennek a rendeletnek kell tartalmaznia az elnöknek és a helyetteseknek a kinevezését. Azt is figyelembe kell venni, amit Münnich elvtárs mondott. Addig elő kell készíteni a javaslatokat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Földes elvtárral ilyent nem lehet csinálni.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Itt ötlött az eszembe.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Egy embert bánt ilyesmi. Szerencsétlen gondolat.

3. [A] KISZ javaslatai

a.) Javaslat a KISZ Országos Értekezletének határozatára

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Néhány szót szeretnék előrebocsátani. Az elvtársaknak tájékoztatásul azt akarom elmondani, hogy ezt az anyagot széleskörű vizsgálat alapján készítettük el, felhasználtuk azokat az elemzéseket, melyeket a DISZ KV titkárai készítettek és meghallgattunk nagyon sok embert. Persze ez nem zárja ki azt, hogy ez az anyag egy egész sor fontos kérdésben kiegészítésre szorul.

Úgy néz ki, hogy szükséges volna lerövidíteni, bár úgy gondoljuk, hogy ebben az esetben nem olyan nagy baj, ha 3-4 oldallal több, mint kellene. Az anyag stílusán is kellene javítani úgy, hogy a legegyszerűbb fiatal is megértse, hogy mit akarunk mondani.

A következő problémák vannak. A határozati javaslatból is kiderül, mi szeretnénk a konferencia fő jelszavává tenni, hogy „Együtt az egész ifjúsággal!” Jelenleg a továbbfejlődés szempontjából az egyik legnagyobb probléma az elzárkózás az elől, hogy felvegyenek olyanokat, akik ellen semmi kifogás nincsen, de nem fér bele a baráti körbe. Nem akarok erre példákat hozni, de tömegével van rá példa. Ebbe a jelszóba akarjuk tömöríteni, hogy a KISZ-nek magának az ifjúság tömegei között kell dolgozni. A jövőben nem akarunk 1 milliós szervezet lenni, de az eddiginél szélesebb létszámú ifjúsági köröket kell a párt befolyása alá vinni.

Ezzel összefügg, felmerült – és szeretném, ha az elvtársak elmondanák róla a véleményüket –, hogy a szervezetek az ifjúság felé forduljanak, ezért jövőre megrendezzük a hazai fesztivált, kultúr, sporteseményekkel egybekötve.

Az előterjesztést ki kell egészíteni. A beszámolóban majd jobban előtérbe kell állítani egy pár olyan elvi problémát, mint pl. a sportéletben uralkodó erkölcstelenség, nacionalizmus, amit Kádár elvtárs felvetett a hadsereggel kapcsolatban, ugyanígy az egyetemisták marxista–leninista oktatása. A hazafiság kérdése, a néphez való hűség, munkára nevelés. Fel vannak háborodva az egyetemen, hogy nekik 6 forintot kell fizetni az ebédért, amikor a munkások csak 4 forintot fizetnek. Mának élési hangulat – ez összefügg az erkölcsi demoralizálódással.

Konkrétan felvetnénk – a határozati javaslatban általában vetettük csak fel, mert sajnos ezekre nem kaptunk kielégítő választ az állami szervektől – amennyiben a Politikai Bizottság egyetértene vele, hogy ilyen nagy országos munkaakcióban részt veszünk. Az exportra termelő üzemeknél a takarékosági mozgalomban, egészen széleskörű a társadalmi tulajdon védelméért indított mozgalomban. Az eddigi információ szerint, még nem tudom milyen lehetőség lenne közel 100 millió facsemete kiültetésére – erre még nem kaptunk választ. Ugyancsak, hogy társadalmi munkával részt vegyünk – elsősorban egyetemisták – a Duna árvédelmi munkáiban, lakás, iskolaépítésben. Azonban egyszerűen az a helyzet, hogy nem tudunk semmit csinálni, mert nem kapunk az illetékesektől választ. Azt mondják, ne nagyon ugráljanak, örülünk, hogy élünk.

A sporttal kapcsolatban – az előbbi tárgyalás alapján – természetesen a vitás kérdés módosul, ugyancsak az eszmei, politikai rész.

Végül: az anyagban ki van pontozva a statisztika. Ide jönne az, hogy – szeptember 15-i jelentés szerint – a KISZ-nek 170 000 tagja van, 6000 szervezete, melyeknek döntő többsége üzemekre esik, a községek kisebbik részében van KISZ szervezet, nagyobbik részében nincs. A 170 000 tagnak 10-15%-a párttag. A Központi Bizottság határozatának megfelelően elsősorban a munkásifjúság, a nagyüzemi munkásifjúság arányát kell növelni, akik közül Budapesten 30 000 tag van. Különösen rossz az arány az egész ifjúság és a KISZ tagság tekintetében a nagyüzemekben, Csepeltől a nagy textilipari üzemekig.

Végül még egy dolog. A Szervező Bizottságban megbeszéltük és kérjük, hogy a Politikai Bizottság mondja meg a véleményét arról, hogy a Komszomol Központi Bizottságától, Sztriganov elvtársat, aki itt volt,⁶⁹ és nagyon jól ismeri a helyzetet, sokat tudna segíteni, meghívnánk. Arra gondoltunk, hogy ebben az esetben nem nyilvánosan, teljesen inkognitóban részt venne a konferencián és utána rajta keresztül közvetlen meg tudnánk teremteni a kapcsolatot a Komszomollal. A fő szempont az lenne, hogy nagyon sokat tudna segíteni. Kérjük ebben az elvtársak véleményét.

---

⁶⁹ Sztriganov a Komszomol delegációjával 1957. január végén járt Magyarországon. A Komszomol vezetőkkel folytatott megbeszélésről szóló dokumentumot l. MOL M–KS 288. f. 5. cs. 14. ö. e. L. még *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 88.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az ülésen nem lehet ott. Itt tartózkodhat, odaadhatják neki az anyagokat, a jegyzőkönyvet, de az ülésen ne vegyen részt. De el lehet azt is képzelni, hogy meghívjuk a szovjet és a kínai ifjúsági szövetség képviselőit. (MAROSÁN [GYÖRGY] elvtárs közbeszólása: És a szomszédok?) A két legnagyobb ifjúsági szövetségről van szó.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Nem hívunk meg senkit. Az érdeklődés megvan. A héten mindenki kivétel nélkül megkérdezte, még az olaszok is, akik ott voltak Kádár elvtársnál.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Vagy mindenki vegyen részt az értekezleten, vagy senki.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Meg kell hívni tanácsadóként, de a nyilvános üléseken nem vesz részt.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Nekem egy kérdésem lenne: mi lesz az EPOSZ-szal? A januári KB határozat úgy szól, hogy 2-3 év alatt kell beolvasztani a KISZ-be.⁷⁰ Menetközben túlnyomó részét felszámolták, de ebben az anyagban elő sem fordult még a neve sem. Mi az elképzelése a KISZ vezetőinek az EPOSZ-ról?

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Nem tudjuk fenntartani mesterségesen.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Mindenki azt mondja, hogy az EPOSZ jól működik. Ki fogja átfogni a parasztfiatalokat?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az a KB határozat szólt a diákokra is.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Körülbelül 300 helyen van. Az történt, amikor indultunk, volt elég kiterjedt hálózat, de akkor sem volt mindenütt szervezet. Egy csomó helyen megalakult a KISZ, más helyen pedig az EPOSZ alakult át demokratikusan KISZ-szé. A meglévő szervezeteket a tél folyamán fokozatosan átszervezzük, de elsősorban ott hozunk létre KISZ szervezetet, ahol nincs. Télen előre fogunk lépni.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Augusztus 20. mit hozott a falusi fiatalságnak?

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Volt mozgás.

⁷⁰ Az MSZMP IKB 1957. március 11-én tűzte napirendjére a KISZ megalakítását. (L. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 263–292.) A rétegszervezetek, ezen belül az EPOSZ felszámolásáról: FEJTL István: „Egy lépés előre... több lépés hátra. Visszarendeződési folyamatok az ifjúsági mozgalomban 1957-ben. *Ifjúsági Szemle*, 1989. 3. sz. 52–64. A határozat a következőképpen fogalmaz az EPOSZ-ról: „Jelenleg a KISZ mellett egyedül az EPOSZ működik a falvak kisebb részében. Az EPOSZ velünk együttműködő, az alapvető céljainkért együtt harcoló testvérszervezetünk, amelynek meglévő tagsága körében is egyre erősebb a KISZ-ben megvalósuló teljes szervezeti egységre való törekvés. Ez a folyamat is igazolja, hogy a szocializmus építése nemcsak szükségessé, de lehetővé teszi a magyar ifjúság szocialista alapokon nyugvó szervezeti egységét.”

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Világos, a KISZ likvidálta az EPOSZ-t.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

EPOSZ ott volt, ahol erős DISZ szervezet volt, főként a Tiszántúlon és alig várták, hogy KISZ szervezetek legyenek.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Kiment a KISZ járási szervező és nem tudott az EPOSZ megalakulni.

FOCK JENŐ elvtárs:

A Komócsin elvtárs is említette, én is hosszúnak tartom a határozati javaslatot. Lehetne rövidíteni anélkül, hogy a lényegből elhagynánk. Az egyes fejezeteken belül néhány kérdés nagyon bő lére van eresztve, szerintem feleslegesen.

Még egy általános észrevétel: gyengének tartom a termeléssel, a gazdasági kérdésekkel foglalkozó részt, ezzel kapcsolatban az ifjúság feladatának a megszabását.

A I. fejezettel kapcsolatban javaslom „A magyar ifjúság és a múlt évi októberi ellenforradalom” cím helyett az 1–2–3 fejezetet összevonni és a magyar ifjúság helyzete címet adni.⁷¹ Gondolom, hogy ez a határozat hosszabb időre szól és ebben a fejezetben önmagáról az ellenforradalomról is a legkevesebb szó van. Nem tartom jónak, hogy ez legyen a címe.

A 2. oldalon a 2. bekezdésben az van, hogy „...egyetlen társadalmi rendszer sem tett annyit az ifjúság érdekében...”.⁷² Nem helyes a kifejezés. E nélkül is meg tudjuk mondani, hogy sokat tettünk.

A 2. pontban ugyanezen az oldalon a 2. bekezdés közepén az van, hogy „ezek a hibák és kijavításuk körüli huzavona nagy rombolást okoztak az ifjúság lelkében”.⁷³ Ragaszkodjunk a pártkonferencia megállapításához: különösen az, hogy a hibák kijavítása körül huzavona volt...

Az utolsó bekezdésben ezen az oldalon a személyi kultusszal kapcsolatban az áll: „A személyi kultusz elítélése és felszámolása ennek ugyancsak sok fiatalt megrendített.” Nem kell ez ide.⁷⁴

A harmadik oldalon az első bekezdésben az avantgardista törekvésekről van szó, ami a határozatban helyes, ha benne van, de az a mondat sehogy sem helyes, hogy „... sokakkal elhitették, hogy az ifjúság a párt nélkül és annak ellenére az ország

---

⁷¹ Az előterjesztés II. fejezete „A KISZ megalakulása és eddigi munkája”, a III. fejezet „A KISZ helye a magyar közéletben, alapvető célkitűzései és feladatai” címet viselte.

⁷² A teljes mondat így hangzott: „Joggal valljuk, hogy a mi népünk történetében egyetlen társadalmi rendszer sem tett annyit az ifjúság érdekében, mint amennyit viszonylag rövid idő alatt a párt vezetésével a népi demokrácia.”

⁷³ A régi párt- és kormányvezetés hibáiról van szó.

⁷⁴ A végleges szövegből kimaradt ez a mondat.

vezető ereje lehet”.⁷⁵ A párttal sem lehet és a párt akaratával sem lehet, mert a párt ilyen nem akarhat.

Ugyanezen az oldalon a 3. pontban az van: „Az ifjúság egy kisebb része – főleg Budapesten és a vidéki városokban, különösen a diákság – ténylegesen nagy segítséget nyújtott az ellenforradalmároknak.” Gondolva arra, hogy ez az ifjúság felé megy és az igazságnak is megfelel, mondjuk inkább, hogy akarva-akaratlanul nyújtott az ellenforradalomnak segítséget – valahogy enyhítsük ezt.⁷⁶

A 8. oldalon az utolsó előtti bekezdés utolsó mondata így szól: „Néhol pedig még illegális cselekedetekre is sikerült fiatalokat az ellenségnek megnyernie.” Ifjúságra gondolva – nem is jelentős dolog, ugyanúgy felnőttre is áll – hagyjuk ki.⁷⁷

A 11. oldalon „Feladataink a KISZ további erősítése terén” c. fejezet első mondatát ki lehet hagyni.⁷⁸ Nem az a feladatunk, hogy nem célunk a fiatalok nagy tömegeit megnyerni, ha már egységes szervezetről beszélünk, akkor a KISZ-t tegyük azzá. Egyébként, ami utána van, mehet.

A 18. oldalon az ilyen szavakat, hogy „... lusták, hanyagok, naplopók, csibészek...” legalább hagyjuk ki.⁷⁹

A 23. oldalon a c.) pontban a fogalmazás egy kicsit össze van zavarva.⁸⁰ A d.) pontot meg kell alaposan gondolni, szükség van-e ilyen ifjúsági törvényre?⁸¹

---

⁷⁵ Az idézett szöveg a következő összefüggésben szerepel: „Nagy Imre-Losonczy-féle áru- és szolgáltatásportnak, a hozzájuk tartozó értelmiségieknek – íróknak, újságíróknak, Petőfi körnek – történelmi bűne az őket követő ifjak becsapása és félrevezetése, amelyet a 48-as ifjúság példájának teljesen hamis felidézésével, a nacionalizmus felszításával, a népi demokrácia 12 esztendő eredményeinek pocskondiázásával műveltek. Visszaéltek az ifjúságban meglévő avantgardista törekvésekkel és sokakkal elhitették, hogy az ifjúság a párt nélkül és annak ellenére az ország vezető ereje lehet.”

⁷⁶ A végleges szövegből az „ellenforradalomnak” nyújtott segítségre mindenféle utalás kimaradt.

⁷⁷ A végleges szövegből ez a rész is kimaradt.

⁷⁸ A kihagyásra javasolt – és ki is hagyott – mondat így szólt: „Nem célunk, hogy a fiatalok nagy tömegeit gyors ütemben beszervezzük a KISZ-be.”

⁷⁹ Ezek a kifejezések a következő összefüggésben szerepeltek a szövegben: „Az ifjúság tömegeinek aktív mozgósítása érdekében a szocializmus építésének feladataira szükségszerű, hogy a KISZ harcot kezdjen és tömegmozgalmat kezdeményezzen a lusták, hanyagok, a naplopók, a csibészek és a társadalmi vagyon fosztogatói ellen.” A végleges szövegben: „Az ifjúság tömegeinek mozgósítása a szocializmus építésére csak akkor lesz sikeres, ha harcolunk az ifjúság egyes csoportjainál tapasztalható élvhajász, követelődző, kispolgári és anarchista szemlélet ellen.”

⁸⁰ Az említett pont így hangzott: „Az Országos Értekezlet felemeli szavát az ellen, hogy egyes vállalati igazgatók, gazdasági vezetők – különösen üzemekben – figyelmen kívül hagyják az ifjúság jogos kívánságait, lélektelenül és felelőtlenül bánnak a fiatalokkal. Egyes kisiparosok teljesen a régi tanonc-nevelési módszereknek megfelelően bánnak a kisipari tanulókkal. Türetlenül tartjuk, hogy egyes kisiparosoknál és falusi kulákoknál dolgozó államilag gondozott gyermekek és fiatalok szemérmetlen kizsákmányolása folyik egyes esetekben.”

⁸¹ A d) pont szövege: „A KISZ Országos Értekezlete javasolja, hogy az Országgyűlés a közeljövőben alkosson olyan ifjúsági törvényt, amely biztosítja a fiatalkorúak és a gyermekek érdekeinek védelmét és egészséges nevelődését.” Az ifjúsági törvény lekerült a napirendről. Helyette megszületett a 1087/1957. (XI. 21.) sz. kormányhatározat az ifjúság körében végzendő munkáról. (*Magyar Közlöny* 1957. november 21.)

A 24. oldalon az áll: „... a Szervező Bizottság a SZÖVOSZ Igazgatóságával megállapodást kötött és ilyen megállapodást javasol más országos szervezetekkel...” – ez nem szükséges.⁸²

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Egyetlen egy, részemről lényegesnek látszó megjegyzésem lenne. Abból indulok ki, hogy a mi fiatalságunk nem ismeri a magyar munkásmozgalom múltját, és nem nagyon ismeri a KIMSZ múltját sem. Mi ez alatt a 32 esztendő alatt nem neveltük harcra, küzdelemre az ifjúságot – ebből az anyagból ez nem jön ki. Ezen túlmenően, egész politikai és morális beállítottsága abból adódott, hogy harc és küzdelem nélkül ért el mindent – ennek a történelmi értékelése sincs meg. Ezt nagyon nagy szerencsétlenségnek és nagyon nagy hibának tartom.

Ha csak azzal intézem el ezt a központi kérdést, hogy a mi fiatalságunk, a munkás és parasztfiatalok anyagi helyzete és lehetőségei nem hasonlíthatóak szüleik ifjúságának helyzetéhez és viszonyaihoz, ha csak ezzel a mondattal intézem el, akkor ez azt jelenti, vagy nem értettük meg, hogy októberben mi történt, vagy nem tudtuk a megfelelő következtetést levonni.

Szabadjon elmondani, a Műegyetemen szerzett egyik tapasztalat az volt, hogy az ellenforradalommal kapcsolatban összeszedett példák az egyetem diákjainak szociális összetételéről, a diákok életéről, melyek annakidején az újságokban is benne voltak, erről írtak – arra készítették a professzort, hogy megmondja, valóban így volt, ezelőtt 20-30 évvel az egyetem diáksága így nézett ki – ezért volt a hatása nagy. A befutó hírek szerint a diákság között élénken folyik a vita és az elhatárolódás a huligánoktól. De ez azt is jelenti, hogy évekig az egyetemeken, de az üzemekben sem tudatosítottuk azt, amit tudatosítani kellett volna. Az ilyen határozati javaslat egyharmadát ennek az értékelésére kell szentelni. Hozzáteszek még valamit: nemcsak magyar specialitás ez, így van ez a Komszomolnál, a kínai ifjúsági szervezetnél és a többieknél is. Amikor ez az összehasonlítás már megvan, akkor jön, hogy mi a KISZ szervezetek feladata.

Ne legyen milliós szervezet, hanem olyan szervezet legyen, amely a múlt egészséges hagyományaira épül. Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a börtönben egy párszáz szovjet művet olvastam arról, hogyan nevelik a komszomolistákat. Szeretném, ha a határozati javaslat első része ezzel foglalkozna.

A másik dolog: amikor vitatkozunk az Intéző Bizottságban, hogy ifjúsági szövetség legyen, vagy ne legyen és milyen legyen, akkor szó volt arról – Kádár elvtárs felszólalásának a lényege az volt –, hogy a KIMSZ, mint olyan, a Horthy-rendszer alatt élesztő volt, hatása nemcsak a szervezet berkeiben, röpiratszórásban, de majdnem minden társadalmi rétegben érezhető volt. Így jutottak el oda, hogy

---

⁸² A teljes mondat így hangzott: „Az értekezlet helyesli azt a megállapodást, amelyet az Országos Szervező Bizottság a SZÖVOSZ Igazgatóságával kötött, s azt javasolja a Központi Bizottságnak, hogy valamennyi társadalmi és tömegszervezettel hasonló módon, részletekre menően szabályozza az együttműködés elveit és formáit.” Az Országos Értekezlet által elfogadott határozatban ez a mondat nem szerepel. A végleges szöveg mint általános és elvi igényként emlékezik meg az együttműködésről a társadalmi szervezetekkel.

egyszer csak az egyetemen a rendőrségnek le kellett tartóztatni egy csomó embert.

Mi legyen a KISZ feladata? Nem keresem most az EPOSZ-t, megmondom őszintén. Vigyázni kell arra, hogyan megyünk előre, s ezért egyetértek Fehér elvtárral, hogy a parasztfjúság között tennivalók vannak, de ha egy faluban 5, vagy 10 KISZ tag van, az képes az egész falut befolyásolni. A KISZ az olyan mozgalom, amelynél azért helyes a kifelé élés politikailag. Ez így a határozati javaslatból nem tűnik ki. Egyszerű legyen, úgy megszövegezve, hogy a 16-18-20 éves fiúk és lányok azonnal megértsék mit akar a KISZ Központi Bizottsága.

Ezt a három dolgot hiányolom, amellet, hogy egy csomó jó gondolat fel van vetve, és mint feladat szerepel, de a feladat önmagában van meg, és amiről beszéltem, ez nincs meg. Még egyszer szeretnék visszatérni az első gondolatra. A pártszervezet maga is felvetette, hogy még a munkások is elfelejtették, honnan jöttek, hát még a fiatalság. Lényegesnek tartom, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzanak, ne felejtsek el a határozati javaslatba ezt belevenni, mert ez mindennél jobban bizonyítja, hogy mit tettünk ebben az országban. Magának a határozati javaslatnak igazodnia kell ahhoz, amit Komócsin elvtárs el fog mondani.

Szeretném, ha a Politikai Bizottság utasítaná a KISZ-ben dolgozó elvtársakat erre. Jó ez a határozati javaslat, ha nincs október, de október van, akkor pedig nem lehet figyelmen kívül hagyni, bűn 4-5 sorban elintézni az ifjúság tanulási lehetőségét.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Azt gondolom, nem az a baj, hogy 28 oldal a határozat, ez önmagában ugyan hosszú, de, hogy ebben a formában úgy, ahogy most van, a 28 oldal túl sok, mert ami benne van el lehet mondani rövidebben is. Azt gondolom, a javításnak egyik eszköze, hogy az elvtársak rövidítsenek rajta, mert sok ismétlés van benne – Fock elvtárs is említette már – ami összefügg azzal, hogy 11 fejezetre van bontva.⁸³ A 3. fejezet foglalkozik már a feladatokkal, a 4. fejezet szintén, valamint a KISZ további megerősítésével, de lényegében egy dologról több pontban van szó, pl. a tanulásra vonatkozó rész is ismételve van.

Egyetértek azzal, hogy az egésznek az alaphangja: „Együtt az egész magyar ifjúsággal”, de akkor ennek a gondolatnak uralkodnia kell az egészen, nemcsak a közepén kell erről szólni, hanem nagyon kifejezőnek kell lenni.

Végül fel akartam hívni a figyelmet arra, hogy a KISZ nemzetközi kapcsolata c. fejezetben a fogalmazás egy kicsit szerencsétlenül sikerült. Az van benne, hogy „... fel kell használni a szervezetek – különösen a Komszomol – gazdag

---

⁸³ A határozattervezet a következő fejezetekre tagolódott: I. A magyar ifjúság és a múlt évi októberi ellenforradalom; II. A KISZ megalakulása és eddigi munkája; III. A KISZ helye a magyar közéletben, alapvető célkitűzései és feladatai; IV: Feladataink a KISZ további erősítése terén; V. Együtt az egész magyar ifjúsággal; VI. Testben és lélekben egészséges ifjúságért; VII. Az ifjúság érdekeinek védelmében; VIII. Támazkodjunk a szülők, pedagógusok s a felnőttek segítségére; IX. A KISZ és az Úttörő Mozgalom; X. A KISZ nemzetközi kapcsolata; XI. A KISZ minden szervében és szervezetében erősítsük a pártvezetést.

tapasztalatait. Törekedni kell közvetlen kapcsolat megteremtésére a Jugoszláv Ifjúsági Szövetséggel, az osztrák fiatalok szervezeteivel, a közel-keleti, afrikai és ázsiai, stb...”. Ez így nem helyes.⁸⁴

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Csatlakozom ahhoz, amit Marosán elvtárs mondott, azzal a kiegészítéssel, hiba, ha az ifjúság nem ismeri a múltat, de van az életnek másik oldala, az ifjúság jelentékeny része idealizálja a kapitalista kultúrát és technikát. Nem szabad elhanyagolni ezt akkor, amikor az egész világot foglalkoztatja a szovjet tudomány előretörése, amikor a kapitalista országok újságaiból lehet idézeteket venni, hogy a Szovjetunióban hússzor annyi tudóst képeznek, mint pl. az amerikai államokban. Azt hiszem ezt is meg kell mutatni a fiataliságnak, ezek konkrét tények.

Egy pár egyéb észrevétel:

A 2. oldal 2. pont 6. sorában az van: „A mi ifjúságunk forrón szemjazzza az igazságot.” Igaz, hogy ez összefügg azokkal a gondolatokkal, amiről később szó van, de konkrétan kell megmondani, mire gondolnak.

A 4. oldalon szó van arról: „A fegyveres erők – elsősorban a „belső karhatalom” – fiatal katonái és tisztjei, munkások, parasztfiatalok, sőt még a diák fiatalok közül is sokan hősei és mártírjai lettek az ellenforradalom leverésének.” Majd az 5. oldal 2. bekezdésében az áll: „Épp ezért a magyar ifjúság hálával emlékezhet meg azokra a kommunistákra, akiknek volt bátorságuk a legnehezebb, az akkori időben legnépszerűtlenebb feladat végrehajtására, szembefordulva az árral...” Miért volt népszerűtlen? Miért szembefordulva az árral? Ez akkor nem volt már népszerűtlen a becsületes dolgozók előtt. Ez szerintem így helytelen. Inkább azt mondanám, akiknek volt bátorságuk élére állni az ország szocializmushoz hű erőinek.

Helyes, hogy az anyag sokat foglalkozik a revizionizmussal, de a szektás hibákról egy-két odavetett szó van csak, ami nem helyes.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Nem tartom szerencsésnek, hogy az Országos Értekezlet fellépjen a régi pártvezetés és kormánnyal szemben. Valahogy másképpen kellene megfogni. Megmondani, hogy az ifjúság bizonyos értelemben a szocializmus építését illetően idealista szellemben lett nevelve, nem volt felkészítve arra a harcra, ami a burzsoázia és a munkásosztály között folyik és amikor összetűzésre került sor, nem látta mi a helyzet.

Az ifjúságnak az ellenforradalomban játszott szerepével kapcsolatban mi állunk az egyik oldalon és általában vitatkozunk az ifjúsággal – ez nem jó pozíció.

A 3. oldalon az van, hogy Budapesten és a vidéki városokban különösen a diákok ténylegesen nagy segítséget nyújtottak az ellenforradalomnak. Az történt, hogy

⁸⁴ A végleges határozatban a szöveg átalakult, tartalma azonban megmaradt. A kiemelten fontos kapcsolatok közé került Jugoszlávia. A hozzászólásban említett mondat pedig így változott: „Közvetlen kapcsolat megteremtésére törekszünk az osztrák fiatalok, a közel-keleti, afrikai és ázsiai – a közelmúltban szabaddá és függetlenné vált – országok haladó ifjúsági szervezeteivel. Baráti viszonyt akarunk a tőkés országok haladó ifjúsági szervezeteivel is.”

felhasználták őket és így nyújtottak segítséget. Nekik ártottak a legtöbbet ezzel. Az a megállapítás helyes, hogy sokkal rövidebb legyen a határozati javaslat, hogy a fiatalok általában megértsék, de nem szabad, hogy ez a politikai élesség rovására menjen. Amiről Marosán és Münnich elvtárs is beszélt – a szülők, a munkás-paraszt hatalom megbecsülése – mind helyes. A munkásosztály viselte a terhét – és viseli ma is – a szocializmus építésének és ezért becsüljük meg úgy is, mint idősebb nemzedéket, de fel kell vetni a fiatalság felelősségét is ebben a harcban.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Abból kellene kiindulni, mint amiből a pártértekezleten mi kiindultunk, hogy az ifjúsági értekezletnek az lenne a célja, hogy szervezeti szabályzatot fogadjon el, azután megbeszélje az időszerű kérdéseket és tennivalókat. Ez a célja. Kicsit korlátozni kell az igényt, amivel fellépünk, ne tévesszék össze ezt a kongresszussal. Ez nem is kötelezi ennél fogva az értekezletet, hogy történelmi értékelést, világpolitikai értékelést adjon és így tovább.

Azt javasolom, mi ennek a határozati javaslatnak a szövegezésével ne foglalkozunk, a vonalával egyetértünk, nem a mi feladatunk, hogy megszövegezzük. Véletlenül valamit nem teszünk szóvá és hiba lesz benne, akkor azt mondják majd, hogy maguk hagyták jóvá! Érvényesítsük a KISZ-nél is az „önálló szervezetet”, csak nem független szervezetet a párttal szemben. Maguk is dolgozzanak.

Az ifjúság kérdését nem így tárgyalnám, hogy: „A magyar ifjúság és a múlt évi ellenforradalom”. Ebben a következő veszedelem van: nincs egyetlen egy szerve, de ember se, aki ugyanazt a dolgot kétszer ugyanúgy értékeli. Jelenleg úgy állunk az ellenforradalommal, hogy van egy pártértékelés decemberben, van a SZOT januári értékelése, s most készül a KISZ-nek az értékelése – nem jó ez így, mert akkor mindig válogathatnak az emberek és mindenki azt fogja meg, ami neki tetszik. Nem kell értékelni.

Lehet ennek egy bevezető része. Azt lehet mondani, hogy a pártértekezlet ülésének időszakában az ifjúság helyzete politikailag a következő: egy része a fiataloknak még ellenzi azt, hogy dolgozzunk, ezek fegyverrel a kézben harcoltak az ellenforradalomban a népi hatalom ellen, egy másik része még sínyli az eszmei zűrzavart, amit a marxizmus kiforgatói, a revizionisták csináltak, az ifjúságnak egy további része büszke arra, hogy hű volt a népi hatalomhoz, megint egy jelentékeny része az ifjúsági szövetség eddigi munkája eredményeképpen világosan látja az ifjúság helyzetét és bizakodva néz a jövőbe. A jelen helyzetben az ifjúsági szövetségnek a feladata a következő. Mi a feladata? Lehet beszélni az ifjúsági szövetségről magáról; törekedjen arra, hogy az egész magyar ifjúságot átfogó szervezet legyen. Rendszerhez való hűségéről, a népek nemzetközi összefogásáról, a proletár internacionalizmusról, a tanulás szerepéről, a munka szeretetéről, a szülők megbecsüléséről. Az ellenforradalomról olyan értelemben, amennyiben annak nyomai, hatásai jelenleg is fennállnak, nem pedig új értékelést adni.

A Politikai Bizottság azon a véleményen van, hogy inkább egy egyszerűbb, rövidebb határozati javaslat legyen, amit majd ki kell egészíteni még a referátummal, a felszólalásokkal és ezek mind együtt adják meg az egészet. Ne a határozati javaslat adjon mindenre választ. A szöveghez az értekezleten hozzá lehet szólni. Lehet, hogy a résztvevők azt fogják mondani, hogy itt meg ott még változtassunk.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Fel kell venni a harcot a fiatalság perspektívátlansága ellen. Beszélni kell az idős munkások megbecsüléséről.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Figyelembe kell venni a felszólalásokban elhangzott javaslatokat és észrevételeket a szövegezéssel kapcsolatban. Általában akkor ér az egész valamit, ha arra ad választ, ami ma foglalkoztatja a fiatalokat.

b.) A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség szervezeti szabályzata

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Ez a szervezeti szabályzat általában a DISZ szervezeti szabályzatára épült, az pedig a Komszomol példájára készült el. Egész röviden a következőket szeretném az elvtársak figyelmébe ajánlani:

Az első, bevezető részt el kell hagyni, nem jó – ez kézenfekvő.

A I. 12. pont⁸⁵ a DISZ szervezeti szabályzatában nem volt benn. Részben a párt szervezeti szabályzata alapján megpróbálja a legalapvetőbb elvi útmutatásokat tömöríteni. Megmondom milyen problémák vannak. Itt a javaslatban az van, hogy 15-28 éves fiatalok legyenek az ifjúsági szövetség tagjai. 14-15 éves gyermekeknél nem lehet azt komolyan venni, hogy rájuk nézve a Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai kötelezőek. A Szovjetunióban 16 évtől van.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Valahogy azt a részt el kellene tüntetni, hogy 14 éves kortól megszűnnek létezni. Ilyen reális probléma van.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Ha az elvtársaknak az a véleménye, hogy 14 éves kortól legyen a korhatár, akkor meg lehet csinálni. Gosztonyi elvtárs a DISZ tapasztalatai alapján a 14 éves korhatárért harcol.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez elvi dolog. Ha megszűnik, mint úttörő, akkor kell, hogy az ifjúsági szövetség tagja legyen.

---

⁸⁵ Az említett pont szövege a következő: „A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség a fiatalok nevelését az egész társadalom, a szülők, a pedagógusok segítségével és támogatásával végzi, mert az ifjúság szocialista nevelése az egész társadalom ügye. Szorosan együttműködni az állami szervekkel és szakszervezetekkel, a Hazafias Népfronttal, Honvédelmi Sportszövetséggel, Nőtanáccsal és más szervezetekkel, amelyeknek fontos szerepük van az ifjúság nevelésében. [Kiemelés az eredetiben.]

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A DISZ-ben hány éves kortól volt?

GOSZTONYI JÁNOS elvtárs:

14 éves kortól.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A 28 év nem öreg egy kicsit? A Komszomolban hogyan van?

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

14-26 évig.

EPERJESI LÁSZLÓ elvtárs:

A 28 évnek az a magyarázata, hogy azok szervezték a KISZ-t, akik 26-28 évesek voltak.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Javaslat van a fogadalomra. Ezzel kapcsolatban arról szeretném informálni a Politikai Bizottságot, hogy falun a fogadalmat teljesen egyhangú lelkesedéssel fogadták ahol megjelent mint terv, azonnal kezdtek ünnepélyes taggyűléseket összehívni, viszont főként a budapesti üzemekben és az idősebbek részéről – Budapesten eléggé általában – ellene vannak a fogadalomnak. Kicsit gyerekesnek tartják. Arra gondoltunk, a fogadalmat úgy kellene belevenni, hogy azok teszik le, akik még nem voltak katonák, akik katonák voltak, azok a hadseregben a honvéd esküt úgyis letették. Javaslattunk az, hogy érdemes volna a fogadalmat megtartani. A nők körében nincs vita.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Ragaszkodni kell a fogadalomhoz.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Érzelmi szempontból is fontos.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Szép dolog, szép aktus, ragaszkodni kell hozzá.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Felmerült az egyenruha kérdése, általánosságban felvetették.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem kell egyenruha.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Eddig már egyenruhaként elfogadták a kék inget. Többszöröse a KISZ tagságnak vásárolt ilyen inget. Nem azért terjedt el, mert olcsó, becsaptak ezzel bennünket, jobb minőséget mutattak belőle és amikor megvettük, akkor láttuk, hogy ilyen bővli ing. Ez általában, Budapesten csakúgy, mint vidéken, követelés. Vidéken egy csomó helyen egyenruhát vezettek be, van ahol még entent-szűj⁸⁶ is van. Békés megyében pl. nincs olyan rendezvény, ahol 14 éves lányok és fiúk óriási golyószóróval ne állnának díszőrséget a KISZ rendezvénye előtt. A mi javaslattunk

---

⁸⁶ Az antant államok hadseregeiben (így az oroszban is) rendszeresített tisztí derékszűj, amelyhez egy, a vállon „srégen” átvezetett rész is tartozott. A német, s így a magyar hadseregben csak „sima” derékszűjat használtak. Magyarországon a szovjet mintájú egyenruha átvételét követően, az ötvenes évek elején vezették be. Az elnevezés az első világháború után vált általánossá.

az volna, a Politikai Bizottság elvileg fogadja el, hogy legyen egyenruha. A KISZ Központi Bizottsága ide hoz javaslatot arra, hogy milyen legyen, valamint az egyenruha viselési szabályzatot. Felmerült, hogy az egyenruhát, ugyanúgy, mint a jelvényt, viselheti nem KISZ tag is, ha a szabályzat ellen vét, nem viselheti.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Szerintem ne legyen egyenruha.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Az úttörőkkel kapcsolatban két javaslat van⁸⁷ – nekem most egy harmadik javaslatom lenne. Akörül folyt a vita, hogy mi ragaszkodtunk ahhoz, hogy a párt a KISZ-re bízta az úttörőszövetség vezetését. Több elvtárs felvetette, hogy azért ki kell mondani, hogy az úttörőszövetség önálló.

Az lenne a javaslatom, hogy a következőket fogadjuk el:

„A Magyar Úttörők Szövetségét a Magyar Szocialista Munkáspárt megbízásából a KISZ vezeti. A párt a KISZ-re bízta azt a felelősségteljes feladatot, hogy az Úttörőszövetség valamennyi szervének vezetésében biztosítsa a párt eszmei és politikai célkitűzéseinek megvalósulását. A gyerekek közötti sajátos feladatok szükségessé teszik, hogy a KISZ mellett a Magyar Úttörőszövetség elvileg önálló szervként működjék.”

Végül: a szervezeti szabályzatban van egy olyan mondat, hogy akik párttagok, azok a KISZ-ben ne fizessenek tagdíjat. Általános követelés, hogy ők is fizessenek.

A 7. oldalon a h.) pont⁸⁸ zavaros dolog – az egész nem érvényes. Ehelyett az jön, hogy kiléphet a szövetségből.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Egyetértek, hogy ez a bevezető, úgy ahogy van, eltörrendő. Erre nincs szükség. Ugyanezek a dolgok szerepelnek a tézisekben. Az utána következő elvi dolognál valahogy a sorrendet meg kellene változtatni, hogy kicsit logikusabb legyen. Kezdődik azzal, hogy önkéntes szövetség stb., azután az 1-es pont a pártvezetés és a párttagság, a 2-es a népi hatalommal kapcsolatos, a 3-as a kommunista nevelés, 4-es a munka, 5-ös a technika, 7-es a hazafiság és a hagyományok ápolása, 8-as a nemzetköziség. Ez a sorrend így nem helyes. Először jöjjön a pártvezetés, népi hatalom, utána a hazafiság és nemzetköziség egy fejezetben, nem kell különválasztani, a többit ennek megfelelően kell rendezni.⁸⁹

⁸⁷ A Szervezeti Szabályzat tervezete a Magyar Úttörők Szövetségével kapcsolatban két javaslatot tartalmazott. Az egyik szerint az úttörő szövetséget az MSZMP megbízásából a KISZ vezeti; az úttörőcsapatok mindennapi tevékenységét a Magyar Úttörők Szövetsége Országos Elnöksége irányítja. A másik változat szerint a Magyar Úttörők Szövetsége a KISZ szervezetenként önálló része, amely az MSZMP eszmei vezetésével segíti a gyermekek kommunista nevelését. Munkáját „A Magyar Úttörők Szövetsége Alapszabályzata” szerint végezte volna. A KISZ vezetése az úttörő szövetségben dolgozó KISZ tagok útján érvényesült volna.

⁸⁸ A kifogásolt pont így hangzott: [A KISZ tag joga, hogy] „megválaszthassa az alapszervezetet, melyben tevékenykedni akar, és a szervezetből megfelelő indokok alapján bármikor kiléphet. KISZ szervezetből való kilépésről a taggyűlésnek kell döntenie.”

⁸⁹ Az elfogadott Szervezeti Szabályzat ennek megfelelő sorrendben és tartalommal határozta meg a KISZ alapelveit és legfontosabb céljait.

A 3. oldalon vannak aláhúzott sorok, azok az új dolgok, amivel a szervezeti szabályzat ki lett egészítve. Nem lehetne egy kicsit szárazabbá tenni? Miért kell az, hogy „az ifjúság élete boldogabb és vidámabb legyen”? A vidámabbat el lehet hagyni. Vagy: „a tanulás mellett játék, szórakozás és pihenés...” stb. – a játékot is nyugodtan el lehet hagyni. Azután itt van még ilyesmi is: „...akik jelenleg még nem tagjai a KISZ-nek” – ezt sem kell belevenni.

A fogadalom szövegét bele kell-e venni a szervezeti szabályzatba? Nem kell belevenni. Azt kell mondani, hogy fogadalmat tesz és a fogadalom szövegét külön ki kell adni.

Itt vannak a vitás kérdések, amit Komócsin elvtárs felvetett. A korhatárt illetően: a mi munkásmozgalmunk megalakulása óta az ifjúsági szövetségben a korhatár 14-24 év. Ősidők óta, az illegális ifjúsági szövetségnél is így volt, a nagykorúság, a választójog volt a határ. Ne vegyük magasabbra, minek vegyük magasabbra? A szervezeti szabályzat mondja ki, hogy kivételes esetekben 24 éven felül is lehet valaki a KISZ tagja.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Annakidején a 26 év azért került szóba, mivel elég kevés tapasztalt vezetője volt a DISZ-nek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A szervezeti szabályzat maga ezen nem sokat segít. 24 év elég. A Komszomolnál más, egészen sajátos helyzet van, egy évvel később kezdik az iskolát, azért van 15 évtől a korhatár.

A fogadalom maradjon meg. Meg is lehet nyugodtan mondani a referátumban – ha van ilyen probléma –, hogy ez később meg fog megszűnni. Később a belépők zöme fiatal lesz, ez csak most van, hogy 2 gyermeke van és még fogadalmat is kell tennie.

Egyenruha ne legyen, mert ha ez van, akkor nem egy szövetség, hanem egy szekta. Lehet rendezőgárda intézmény, lehet a fiataloknak ajánlani bizonyos fajta öltözéket és összebeszélhetnek, hogy többen vesznek ilyent, de kötelezővé tenni nem kell. Aki ismeri a serdülő korban lévő fiatalembereket, az tudja – falun még szívesen felveszik, de városban már nem annyira –, hogy az egyenruhát restellik. Nem lehet kötelezővé tenni, mert a KISZ nem a kékingesek szervezete. Akinek kedve van, viselje ezt a bizonyos fajta inget. Maga például hordja a kék inget?

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Még a leventében sem szerettem az ilyent.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Képzelve, ha mindnyájuknak ebben kellene jámi.

Az úttörőknél a kiegészítő szöveget elfogadjuk.

A tagdíjnál van egy elvi dolog, hogy a párttag is fizessen tagdíjat. Neki a párttagsága több jogot ad, mint a KISZ tagság. Jó ez?

BORBÉLY SÁNDOR elvtárs:

Nem jó az, ha a KISZ tagság között megkülönböztetés van.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Több szól amellett, hogy fizessenek? Igen? Akkor fizessenek.

A kilépési jog, ahogy Komócsin elvtárs elmondotta – rendben van.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Helyeslem, hogy itt az elején ezeket a pontokat csoportosítsák át egy kicsit. Nagyon előre hoznám, az elvi kérdések leszögezése után mindjárt, a szocialista építésben való részvételét az ifjúságnak. Általában a határozati javaslatnak, meg a szervezeti szabályzatnak is ezt nagyon ki kell hangsúlyozni. Összefügg ez azzal, amit Marosán elvtárs mondott, hogy a mi fiaink már nem nagyon ismerik a múltat és nem igen dolgoztak még meg azért, amit kaptak. Nagyon ki kell hangsúlyozni, hogy a mai rendszerben az ifjúság nagyon sokat javíthat a helyzetén, ha a fiatalok maguk is összefognak és részt vesznek a lakásépítkezésekben, iskolaépítésekben – és lehetne sorolni még nagyon sok más dolgot.

Látok ezekben a pontokban olyan dolgokat, amelyeket – véleményem szerint – nem lehet ilyen hangsúlyozással kiemelni. Miket? Ilyeneket: a szövetség legfontosabb feladatának tekinti az ifjúság kommunista nevelését – ez még rendben van. Azután ez van: „Küzd a győzelmes marxista–leninista elmélet mindenfajta revíziója, az ellenforradalmi és a munkásosztály pártjától idegen szektás, dogmatikus és egyéb nézetek ellen.” 14-16 éves gyerekektől várják, hogy a marxizmus mindenfajta revíziója ellen küzdjenek? Vagy a másik pontban ez van: „... harcot folytat a bürokrácia ellen...” Örülnénk, ha mi magunk is eredményesen tudnánk folytatni ez ellen a harcot – 14-15 éves gyerekektől várjuk ezt? Itt legyenek egy kicsit óvatosabbak.⁹⁰

A kifejezésekre – Kádár elvtárs is utalt már rá, hogy vidám meg boldog élet stb. – egyes pontoknál a jelzőkkel vigyázni kell. Egyik helyen azt mondják: „legszentebb kötelessége a győzelmes marxista–leninista elmélet elsajátítása...”, a másik helyen a népköztársaság védelme a legszentebb kötelessége, vagy még másutt a családalapítás. Nézzék meg tényleg az elvtársak ezt, valamint, hogy a jelzőket hogyan alkalmazzák.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Még egy dolgot szeretnék felvetni a szervezeti szabályzattal kapcsolatban.

A 10. oldalon az első pont így szól: „a Központi Bizottság saját tagjai közül megválasztja az Intéző Bizottságot, b.) megválasztja a Titkárságot.” Nekünk erre

---

⁹⁰ Az elfogadott Szervezeti Szabályzat a marxizmussal kapcsolatban a következőképp fogalmaz: „6. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség feladata az ifjúság kommunista nevelése. A szövetség a marxizmus–leninizmusnak, a történelem leghaladóbb elméletének elsajátítására serkenti tagjait. Megismerteti őket a tudomány, a kultúra, az emberi társadalom fejlődése során alkotott értékekkel. Rendszeres tanulásra nevel, hogy tagjai megismerhessék és elsajátíthassák a tudomány és technika legújabb vívmányait. Küzd a fiatalok gondolkozásából, viselkedéséből és munkájából kiütköző maradiság ellen.” A bürokrácia elleni küzdelemre való hivatkozás kimaradt a szabályzatból.

van káderjavaslatunk. A c.) pont teljesen elmarad.⁹¹ Tudniillik a mi kádereink mindegyike párttag és az illetékes pártbizottság lép fel vele szemben.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Ez csökkenti a KISZ önállóságát.

BÁRÁNYOS JÓZSEF elvtárs:

A választott szerv dönthet ebben.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A dolog lényege az, hogy Titkárság legyen, Fegyelmi Bizottság ne legyen. Rendben van.

c.) Javaslat az ifjúsági sajtó rendszerére

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Az első dolog, amit el szeretnék mondani, Szirmai elvtárs nem ért egyet azzal, hogy a KISZ-nek napilapja legyen. Nekünk az a véleményünk, hogy a jelenlegi helyzetben – közel 200 000 tagunk van – nem lehet meglenni napilap nélkül. Nem akarok másra hivatkozni, csak arra pl., hogy agyba-főbe dicsérik a „Magyar Ifjúság”-ot és utána felsorolják, hogy mi minden hiányzik a lapból, a legfontosabb, hogy nem a mi lapunk, a magyar ifjúságé, de nem a KISZ-é. Hogy ha mi fenn akarjuk tartani ennek a lapnak azt a profilját, ami ebből jó, színes, változatos és eldobni ebből, ami rossz és szeretnénk az ifjúsághoz közelálló eszmei kérdéseket is felvetni, akkor napilapra lenne szükség. Hetenként hatszor jelenne meg, vasárnap nagyobb terjedelemben. Mindenféle szempontból teljesen indokolt, hogy a KISZ-nek napilapja legyen. Úgy tudom – majd a Szirmai elvtárs elmondja – a papír nem lesz akadály. Volt egy ilyen ígéret. A leglényegesebb a napilap – azért hoztuk így be. Mi gondoltunk arra, hogy idővel, néhány hónap múlva kiadjuk az úgynevezett réteglapokat, elsősorban a parasztifjúság számára. Ezeket attól függően adnánk ki, ahogyan a káder- és papírfeltételek biztosítva vannak. Végül szükség volna havi mozgalmi közlönyre az aktívák számára 7500 példányban, természetesen ez is aszerint, ahogyan a szervezési feltételek biztosítva vannak.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Nekem a napilapra vonatkozó aggályaim elsősorban elvi vonatkozásúak, másodsorban technikai akadályuk is van. A papírkérdéssel csak másodsorban foglalkozom, mert lényegében ez egy politikai kérdés. Ha van egy döntés rá, hogy legyen napilap, akkor elő kell teremteni a papírt is ahhoz.

Az elvi aggályaim egészen más természetűek. Úgy látom, hogy a KISZ-nek szüksége van egy ifjúsági mozgalmi lapra, és a tapasztalatok azt mutatják, hogy egy ifjúsági napilap sohasem teljesítheti azt a bizonyos mozgalmi szükségletet.

---

⁹¹ A c) pont szövege: „megválasztja a központi fegyelmi bizottság tagjait, mely őrködik a KISZ tagok politikai magatartása és erkölcsi tisztasága felett”. A KISZ-ben nem szerveződött ilyen testület. Ugyanakkor az elfogadott Szervezeti Szabályzatból a Komócsin Zoltán által említett Titkárság is kimaradt. A végleges szöveg: „26. A Központi Bizottság a) megválasztja tagjai közül az Intéző Bizottságot, ez irányítja a Központi Bizottság két ülése között a szövetség egész munkáját, b) megválasztja a Központi Bizottság titkárait,…”

Egy napilap szervezésével törvényszerűen és kikerülhetetlenül velejár, hogy mivel politikai napilap, a kül- és belpolitikai eseményeket – lehetőleg versenyben a többi lappal – közölje, amellet olvasmányos legyen, hozza az úgynevezett mussz anyagokat, ezzel elveszti ifjúsági karakterét és mozgalmi karakterét is. Nem lesz a KISZ organizátora, hanem egy napilap a többi között.

Az elvtársak az első előterjesztésükben hivatkoztak az előző ifjúsági lapra, a Szabad Ifjúságra. Abból elfogyott 100 000 példány, ami valószínűleg akkor fogyott el, amikor már ellenzéki lap volt. A Szabad Ifjúság nem volt ifjúsági lap, rejtvényűjság volt és olcsóbb volt mint a többi napilap azért vásárolták még az öregasszonyok is, de ez sem volt a DISZ-nek szervezője, mozgalmi lapja.

Vannak nemzetközi tapasztalataink. Az elvtársak közül sokan ismerik a Moszkvában megjelenő Komszomolszkaja Pravdat. Az sem ifjúsági lap, olyan napilap mint a többi. De a cseh, román, bolgár ifjúsági lapokat is ismerem, ezeknél is ez a helyzet.

Ha ez így van – véleményem szerint így van –, hogy a KISZ-nek feltétlenül egy szervező lapra van szüksége, ténylegesen ifjúsági mozgalmi lapra, akkor jobb a hetilap, amely organizál, sokkal többet ér, mint egy napilap. Az igaz, hogy a most megjelenő Magyar Ifjúságnak igen sok hiányossága van; nem eléggé a KISZ-é, nem eléggé ifjúsági lap. Ezt kellene pótolni és sokkal több segítséget jelentene a KISZ-nek, ha a Politikai Bizottság olyan határozatot hozna, hogy az ifjúságnak adjanak helyet a napilapokban, a Népszabadságban pl. majdnem egy oldalt. Kötelezné a lapokat arra, hogy minden nap hozzanak az ifjúsággal kapcsolatos problémákról anyagot. Ez lenne az egyik megoldás.

Van egy nagyon komoly technikai akadály is, mivel az elvtársak a jelenlegi formátumban akarják nyomni a lapot. Erre nincs gépünk. Egyetlen egy gép van, a Népszabadság gépe, amellyel ezt nyomni lehet és ezt 10 percre sem lehet kikapcsolni, így is hajnalban vannak készen a lappal. Kénytelenek lennénk áttenni a Népakarát formátumára és még szürkébb lenne.

A papír a harmadik dolog. Körülbelül 1000 tonnával több szükségletet jelentene, aminek devizális kihatása igen jelentős.

Javasolom, teremtsük meg a lehetőségét annak, hogy a KISZ-nek legyen egy nagy példányszámú képes heti folyóirata. Mutációval szervezzük meg, olyan formában, hogy egy részében – 100 000 példányban – csak falusi anyagot adjunk, a másik részében iskolai, egyetemi, városi anyagot. Egy ilyen mutációval megoldott ifjúsági hetilap organizál és sokkal többet segít, mint egy napilap.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Milyen legyen?

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Olyan formátuma legyen mint a Nők Lapjának. Általában a javaslatokkal kapcsolatban szeretném megjegyezni, hogy szerénynek nem nevezhetőek ezek az igények. Azért gondolni kell arra is, hogy ez mind pénz. Mindazokat a feladatokat, amiről szó van, a KISZ meg tudja oldani egy képes hetilappal.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Egyetértek a Szirmai elvtárssal. A papírhelyzet olyan, még ha erre az évre van is valami tartalékunk (SZIRMAI [ISTVÁN] elvtárs: Nincs tartalékunk Apró elvtárs.), most a csehektől vettünk néhány száz tonnát, a pénzügyi helyzetünk sem engedi meg, hogy egy 175 000 taglétszámot számláló ifjúsági szervezetnek külön napilapot adjunk. Ma még ne adjunk.

A különböző rétegszervezetek számára igényelnek az elvtársak 150 000 tonna papírt. Munkásifjúsági lapot akarnak megjelentetni 40 000, parasztfjúsági lapot 60 000, középiskolai lapot 30 000 példányban és így tovább. Ezt így nem lehet csinálni. Maradjunk meg a mostani alapnál.

A napilap kérdésében egyetértek Szirmai elvtárssal. Nem tudnátok olyan érdekes ifjúsági problémákkal megtölteni, belesodrónátok a szokásos hosszú vezércikkekbe.

Szerényebbnek kell lenni és papír szempontjából vizsgáljuk meg Szirmai elvtárs javaslatát.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az az észrevételem, hogy a napilap nem segítené elő a KISZ befolyását és leesne a Magyar Ifjúság mostani példányszáma. Az volna a javaslatom, hogy hetenként kétszer jelenjen meg, akkor több hely jutna a mozgalmi anyagra. A több helyet el lehetne érni azzal is, hogy erősen mutálják, és így vidékre is több anyagot tudnak adni. Tavasz óta javaslom ezt a KISZ vezetőinek és valahogy nem kapnak a javaslatomon.

A réteglapokat nem helyeslem, ezt a célt el lehet érni mutációval és részben azzal, hogy a Szabad Föld adjon nagyobb helyet a parasztfiatalok számára, a Nők Lapja pedig a lányok problémáinak. Talán a középiskolások számára kis formátumban kéthetenként megjelenő folyóirat helyes lenne. A havi folyóiratokat helyeslem.

A hetenként kétszer megjelenő újság a mostani formátumban jelenjen meg, ezt a formát az olvasók már megszerették. Magasnyomással, színesen, hetenként kétszer.

EPERJESI LÁSZLÓ elvtárs:

Az a helyzet, hogy egyszerűen nem jutunk el még a KISZ tagokhoz, a KISZ szervezetekhez sem. Nem régen jártam olyan KISZ szervezetben, ahol elmondták, hogy amióta megvan a KISZ, semmiféle kiadványt, agitációs anyagot nem kaptak. Viszonylag ez egy elég jó falusi szervezet volt. Egyszerűen nem jutunk el, nem tudunk szólni a legkomolyabb problémákról, amelyekkel foglalkozni kellene az ifjúság nevelését illetően, egyszerűen nem tudunk foglalkozni.

A Magyar Ifjúság korábbi számában megindítottunk egy – az ifjúságot foglalkoztató – vitát, amire rengeteg levél érkezik, de egy héten legfeljebb két válasz jelenhet meg és a következő héten már el is felejtik, hogy miről volt szó. Vagy itt vannak például a pozitív tapasztalatok terjesztése, nem tudunk eljutni ezekkel sem a KISZ szervezetekbe.

Ahhoz, hogy tényleg előbbre menjünk, annak a vonalnak megfelelően, amelyet a

határozati javaslat leszögez és amelyet a Politikai Bizottság elfogadott – szükség lenne erre a napilapra.

Tudom, hogy nagyon nehéz a papírkérdés, de mégis meg kellene gondolni az elvtársaknak, nem lenne-e mód arra, hogy bizonyos időn belül a napilapot meg lehessen indítani. A napilap elszürkül-e vagy sem, az annak a kérdése, hogy megfelelő kádereket, szerkesztőségeket hozzunk létre, akik a lapot csinálják. Nagyon nehéz lap nélkül eljutni a legkülönbözőbb szervezetekhez – különösen falun – akcióra mozgósítani a szervezeteket, a fiatalokat.

GOSZTONYI JÁNOS elvtárs:

Javaslataink mellett néhány érvet szeretnék felhozni, kiindulva abból, hogy szerénytelenek a javaslataink. Kétségtelenül így van, de azért hoztunk ilyen javaslatot a Politikai Bizottság elé, mert ezzel az egész ifjúsági szövetség sajtórendszerét szeretnénk megteremteni. Ütem kérdésében lehet eltolódás, a KISZ erősödésétől függően, de perspektivikusan, ha mi a KISZ-t olyan szervezetté akarjuk formálni, amiről szó volt, akkor szükség van ilyen sajtóorgánumra. Az én véleményem az, hogy a többi népi demokratikus országban és a Szovjetunióban is van az ifjúsági szövetségnek napilapja, amely betölti a szerepét.

Felvetődött, hogy a Szabad Ifjúság hogyan töltötte be a szerepét? Az utolsó időben kétségtelenül nagyon rosszul, de azért mégis volt valami speciális ifjúsági jellege és nem hasonult. Szerintem a szerkesztő apparátustól, valamint attól függ a lap nívója, hogy a KISZ Központi Vezetősége hogyan foglalkozik vele.

Még egy dolog, ami felvetődött. Apró elvtárs mondotta, hogy a mostani 175000-es létszám nem áll arányban azzal, hogy napilapot kérünk. Az tény, hogy a mi taglétszámunk pillanatnyilag 175 000, de nem törekszünk arra, hogy a DISZ taglétszámot elérjük, viszont az a célkitűzésünk, alapvető javaslatunk, hogy együtt az ifjúság tömegeivel, hangot adni az ifjúság tömegeinek, eljutni a legszélesebb ifjúsági tömegekhez – ez úgy érzem nem érhető el abban az esetben, ha a KISZ-nek lesz egy hetilapja és egy elméleti folyóirata. Lehet, hogy túlzok, és elnézést is kérek, ha szerénytelennek tünnék, de illúzió az, hogy a többi lap foglalkozzon az ifjúság problémáival. Többet lehet írni a fiatalokról, de azoknak a lapoknak is megvan a saját profiljuk, képtelenség, hogy azok vegyék át az ifjúsági sajtó szerepét. Összegezve: éppen a KISZ falusi munkája szempontjából a napilap mellett vagyok.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

A Nők Lapja 300 000 példányszámban jelenik meg. Mi az akadálya annak, hogy abban legyen egy oldal az ifjúság számára?

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Nincs elvetve, csak nem csinálják meg. Nem elhatározás kérdése ez. El lehet határozni, de nem csinálják meg.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Elvileg az ifjúsági napilap mellett vagyok. Egyetértek, hogy 175 000-es taglétszámnál a napilap még korai. Hogy napilap lesz egyszer, az nem vitás, de

erre nem lehet építeni. Perspektívában elkerülhetetlennek tartom és nem értek egyet azzal, hogy nem lehet. A Pravda és a Komszomolszkaja Pravda között nagy különbség van.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Főként abban, hogy milyen tárcát írnak.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Abban is, de másban is. Korainak tartom most a napilapot, de az ifjúsági szervezetnek el kell jutni mennyiségileg is ahhoz a ponthoz, amikor egy ilyen lapot – amit reklamálnak – a maga szervezetén keresztül is eljuttathat a széles ifjúsági tömegekhez, az ifjúsági szervezetekhez.

Engem megfogott, hogy a vidék számára mit jelentene a lap. Budapesten, Debrecenben, Pécsen, Miskolcon vannak újságok, de nehezebb a helyzet már a községekben. A határozat köt bennünket. Tudom, hogy a papírkérdés nagyon nehéz, de ez politikai kérdés elsősorban. Politikailag nem látom azt az erőt, amivel egy napilapot lehet indítani. Nem is abból kiindulva, hogy a régebbi ifjúsági lap hogyan szerepelt, volt probléma a párt lapjánál is, hanem abból a szempontból, hogy van-e megfelelő újságírói garnitúra? Emlékszem rá, amikor az izgatás a tetőfokára hágott, az ifjúság lapjában kezdett háttérbe szorulni a proli- meg a paraszt gyerek, ehelyett a diákok magyarázták meg hogyan élnek a munkásgyerekek. Ez a kérdés azonban már csak később játszott szerepet.

Amellett vagyok elvileg, politikailag, hogy legyen. Nem véletlen, hogy a többi országban is van az ifjúságnak lapja, itt sem véletlenül született. Hogy nálunk ez rosszul sikerült, az nem indokolja, hogy most ne legyen. Szent meggyőződésem, ha most mi nem határozzuk el, hogy legyen, később kénytelenek leszünk elhatározni.

Nagy szerencsétlenségnek tartanám, ha a Nők Lapjában megindulna egy külön leány-rovat. A Nők Lapja beszéljen csak azok felé a nők felé, akik már nem leányok. Nem tudja a kettőt együtt megoldani. A fiatalság kérdése a Népszabadságban sem rendezhető el rendesen. A Politikai Bizottság így vizsgálja meg a kérdést – bármennyire nehéz is a papírhelyzet, politikailag lényegesnek tartom, hogy legyen az ifjúsági szövetségnek napilapja.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem tudjuk megszavazni, mert ez sokkal szélesebb sajtóhálózatot tervez, mint ami valaha is volt, viszont az ifjúsági mozgalom jelenlegi helyzete nem olyan, amely indokolná, hogy egy ennél szélesebb sajtórendszert építsünk ki. Ezen kívül kötnek nemzetgazdasági megfontolások is, meg káderkérdések is. Megesküsznek, hogy nagyszerűen fognak szerkeszteni és amikor megkezdődik, akkor nem az jön ki, aminek jönnie kellene.

A következő a javaslatom: a rendszer kérdésében ne döntsünk. Fogadjuk el a bizonyos havi szervezeti közlönyt és hozzunk egy határozatot, hogy a nagy központi napi és hetilapok szerkesztőit felszólítjuk, foglalkozzanak rendszeresen az ifjúság kérdéseivel, úgy is, hogy bizonyos helyet biztosítsanak az ifjúság számára.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Ha a KISZ ezt el tudja látni, akkor legjobb volna, hogy ha kapna egy bizonyos helyet a lapban.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Az teljesen lehetetlen, hogy a KISZ például beleszerkesszen a Nők Lapjába.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azok csinálják, akik a lapot. A Szabad Földnél, a Nők Lapjánál létre kell hozni az ifjúsági rovatot. A napilapoknál nem lehet előírni, hogy egy oldalt adjanak erre a célra, javasolni lehet, hogy többet foglalkozzanak az ifjúsági kérdésekkel. Egyelőre ezt tudjuk határozni. Később visszatérünk rá.

d.) Javaslat a KISZ Központi Vezetőségének, Intéző Bizottságának és Titkárságának, valamint a KISZ Fegyelmi Bizottságának tagjaira

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Az első dolog, hogy borzalmasan kicsiny a nők aránya. Konkrét javaslatunk van, hogyan lehet ezt javítani. Ez a következő:

A 2-es szám alatt javasolt Bakos István, a 36-os szám alatt javasolt Racfát László és az 53-as szám alatti Vörös Mihály helyett javasoljuk:

Koblov Erzsébetet, a KISZ Vas megyei bizottságának titkárát. Jól dolgozik, a DISZ KV-nak is tagja volt.

Sebők Máriát és dr. Szél Éva gyermekorvost.

Ezen kívül a 26-os pontban van Mesterházi Lajos. Kiderült, hogy millió elfoglaltsága van. Helyette javasoljuk Csohány Gabriellát. Ezzel is javulna az arány.

A póttagoknál: a 10-es szám alatti Polonkai Sándor helyett Kovács Terézt javasoljuk, aki Szabolcs megyében a csehi alapszervezet titkára. 1935-ben született tanítónő. 1946-tól párttag.

A 14-es szám alatt szerepel Vigh József vagy Varga Ibolya – mind a kettő lenne. Póttagnak javasoljuk ezen kívül még Nagy Miklóst, aki a fegyelmi bizottságban volt.

A KISZ titkárokkal kapcsolatban:

Az Intéző Bizottság által annakidején jóváhagyott szervező bizottság tagjai közül Trencsényi és Szelecki[né] elvtársak nincsenek javasolva. Trencsényinek millió funkciója van. Szeleckinénél pedig az a helyzet – egyenesen megmondom – kisebbségi véleményem van, hogy nem kell. Van nálunk olyan osztályvezető, aki politikailag, az ifjúsági munkában szerzett tapasztalatokban sokkal erősebb és az nem volna tagja a Titkárságnak. Ez az elvtársnő a Szovjetunióban végzett, a DISZ-ben dolgozott, utána gyárba ment dolgozni, majd nemrég behoztuk a KISZ-be a leánycsoport vezetőjének. Politikai felkészültség tekintetében vannak nála jobbak.

Gosztonyi elvtárs felvetette, nem tartaná-e a Politikai Bizottság időszerűnek, hogy ő az ifjúsági mozgalomból elmenjen. Ő a legrégebb az ifjúsági mozgalomban,

azon kívül, hogy ő a párthoz, a Szovjetunióhoz való hűség tekintetében, abban, hogy az első percben elismerte, dolgozott a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány érdekében – november 4-e után különböző ingadozásai voltak. Lelkiismereti válsága volt. Ami történt, azért ő is felelős és ezért ingadozásai voltak, habár januárban – pártutasításra – már dolgozott az EPOSZ szervezésén.

Sándor elvtárssal beszéltem erről a dologról. Az ő véleménye is az, hogy nem volna helyes Gosztonyi elvtársat az ifjúsági mozgalomból elengedni. Mindenfajta adottsága megvan ahhoz, hogy az ifjúsági mozgalomban dolgozzon. Jól dolgozik. Az a javaslatunk, a Politikai Bizottság úgy döntsön, hogy Gosztonyi elvtárs maradjon az ifjúsági mozgalomban. Javasolom, hogy ő legyen a másodtitkár a központban. Még tovább mennék. Arra gondolok, hogy egy idő múlva szerintem ő az, aki a KISZ vezetője lehetne.

Koós Bélánál a helyzet az – Sándor elvtárssal való egyetértés alapján –, hogy ne dolgozzon a KISZ-ben. Annakidején is volt ebben vita. Ő a MAFISZ-nál volt – ahol elmentek egészen az ellenforradalmárokkal való együttműködésig és sok minden egyéb is volt – és azért került be a KISZ-be, hogy a MAFISZ is képviselve legyen. A legfontosabb azonban az, hogy ő az ifjúsági mozgalomból kiüregedett, fásulttá vált. Javaslatunk az volna, hogy őt ez alkalommal vigyük el máshová.

Felmerült a Várnai elvtárssal kapcsolatban a következő:

Vele kapcsolatban nagyon különböző vélemények hangzottak el a Politikai Bizottság egyes tagjai részéről, főleg magatartásbeli dolgok – népszerűség hajhászás, feltűnés, szerénytelenség stb.

A másik dolog, amit a KISZ-en belül vetettek fel, főleg Budapesten a munkásfiatalok. A munkásgyerekek körében nem szimpatikus, zsidó intellectuálnak nézik. Ez egy olyan dolog, amivel szembe kell nézni.

A harmadik dolog, hogy neki a munkája nem rossz a KISZ-ben, de mint vezető nem tud önállóan dolgozni. Jelenleg nem tud. Ilyen vonatkozásban vele törődni kell, foglalkozni kell, de ez kétségtelenül fennáll. Felmerül, hogy van-e perspektívája a KISZ-ben? Vagy helyesebb volna, ha eredeti munkakörében – ha jól tudom a Friss elvtársék osztályán dolgozott – dolgozna tovább. Amit megcsinál értelmiségi, iskolai vonalon az jó, a párthoz hű, nem vitás – amennyire én tudom – november 4. után ifjúsági vonalon azok közé tartozott, akik legtöbbet tettek. Mindezek alapján van-e perspektívája, vagy nincs? Ha nincs, akkor most kellene őt a KISZ-ből visszahívni.

Szeretném felvetni, hogy a Politikai Bizottság annakidején a KISZ-be odaküldött megígérte, hogy küldenek még elvtársakat, de azóta egy fél kádert sem kaptunk. A KISZ-ben egy összekaptafált társaság van, amit csak egy fél év múlva tudunk összerázni. Nagyon nagy szükség lenne egy pár elvtárs átcsoportosítására a pártból.

A Budapesti KISZ Bizottságnál az a helyzet, hogy azok gyerekek. Ha valami kis sikert elérnek, nem tudom én, minek képzelik magukat. Amikor pedig nem

sikerül valami, akkor szomorkodnak, és nem dolgoznak. Nem is gondoltam volna ezt, de így van.

Van két konkrét javaslatunk, nem eldöntésre, csak felvetjük. Az egyik, hogy az Eperjesi elvtárs jönne át a KISZ-be, aki jelenleg a pártban az ifjúsági referens. Ő lenne Koós Béla helyett a sporttitkár. Egyike azoknak, aki ezt legjobban érti, 45 óta foglalkozik a sporttal. Mindenféleképpen erősítés volna.

A másik Pullai Árpád elvtárs, régi ifjúsági vezető. Ezzel a két javaslattal mindenki egyetért. Sándor elvtársnak egy kifogása volt, felvetik majd, hogy hozom a sleppet, mivel Pullai elvtárs Debrecen városi titkár volt én meg a megyei titkár. Végül van itt javaslat arra, hogy Borbély elvtárs legyen a budapesti titkár, aki tagja maradna a Központi Vezetőségnek és az Intéző Bizottságnak. Ez a megoldás előbbre vinné az ügyet.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

A nők száma valamelyest javul azzal, amit Komócsin elvtárs kiegészítésképpen elmondott, de még mindig nem kielégítő. Milyen az arány? A KISZ tagjainak és általában véve a munkásifjúságnak hány százaléka nő?

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

A KISZ tagoknak körülbelül egyharmada nő.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

A Központi Bizottságban szigorúan véve kevés a ténylegesen dolgozó munkás. Összesen kettő van, aki ténylegesen dolgozik. Van egy lakatos, meg egy vájár.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Aki alapszervezetben van, az mind dolgozik.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

39 a funkcionárius, a fennmaradó 14-ből kerül ki a munkás.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

10 körül van ez a szám. A Gácsai Ferenc pl. a Lenin Kohászati Művekben dolgozik ténylegesen.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Nagyon kevés a paraszt is, 22 értelmiségi van és csak 2 paraszt.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Kevés, ezt is meg kell nézni.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A listáról nagyon sok mindenkit nem ismerek, és csak nagyon keveset ismerek. Egy-két dologra szeretném azonban a figyelmet felhívni. 68 ember kormegoszlása 1920, illetve 1919–30 között 32 – ez nagyon öreg. A másik, amire felhívom a figyelmet, hogy a KISZ maga úgy állítja össze a maga 68 emberét, hogy abból 61 fiú és 7 leány – ez komoly figyelmeztetés, hogy ezen a téren mennyire hibákat hibákra halmozunk, és nem vesszük tekintetbe a textilipart, az élelmészipart és a mezőgazdaságot. Komoly figyelmeztetés, hiba ez a helyzet. Ha azt nézzük, hogy ide van írva 33 munkás – be van írva, hogy lakatos, meg traktoros, de azután kisül, hogy lényegében a termeléshez nincsen köze – ez nagyon rossz. Az a cél,

amit a KISZ szervezet vezetőségében el akarunk érni, nagyon messze marad.
A Cseterki például mit keres itten?

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

A megyei titkárok közül ő az, aki alkalmas arra, hogy a KISZ KV tagja legyen.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A megyei titkár a KISZ országos szervezetében mit csinál?

A nők arányszámát, valamint a termelésben, az üzemben dolgozó munkásfiatalok arányszámát feltétlenül meg kell változtatni. A nőknél vigyázni kell arra, hogy gyengék vagyunk egész iparágaknál. A SZOT nincs képviselve. Ez a vezető gárda túl öreg. Ha ennek a testületnek 20%-a az, amelyik az idősebb korosztályhoz tartozik – az nagyon veszélyes. A felnőtt mozgalom segítsen a KISZ-nek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Egyetértek azzal a kritikával, amit Somogyi és Marosán elvtársak elmondottak. Ebben az irányban javítani kell.

A vezetőkkel kapcsolatban azt mondanám: Gosztonyi elvtárs maradjon. Ami pedig a leendő vezetőt illeti, a Komócsin elvtárs szokjon hozzá a gondolathoz, hogy egy pár esztendeig ilyen probléma nem fog felmerülni, és ha felmerül, akkor a Gosztonyi elvtársat nem tartom erre alkalmasnak, minden jó tulajdonságai mellett.

A Koós Béla elvtárstól könnyű szívvel búcsút veszek, mint ifjúsági vezetőtől. Soha nem is volt ifjúsági vezető.

A Várnai elvtárs maradjon és dolgozzon – ez az én véleményem.

Az Eperjesi elvtárrsal kapcsolatos javaslattal foglalkozni kell. A Pullai elvtársnál tényleg van valami olyasmi, hogy debreceni, de ezzel a gondolattal is foglalkozni kell.

Ami a Titkárságot illeti, elvi kifogásom van az ellen, hogy az Intéző Bizottság többsége benne van a Titkárságban. 11-6 tagú. A Titkárságnak kisebbségben kell lennie.

A javaslatot dolgozzák át és hozzák vissza.

4. Javaslat a pártapparátus dolgozóinak fizetésrendezésére

LANTOS JÓZSEF elvtárs:

Két kiegészítő rész van a javaslatához: az egyik rész tájékoztató, a másik rész bizonyos módosítása a javaslatoknak.

Az állami területen lévő fizetésrendezések általában kihatással vannak a pártapparátus dolgozóinak fizetéseire. Igen érzékenyen jelentkezik ez. Bizonyos idő kellett ahhoz, hogy a pártapparátus fizetését felülvizsgáljuk és az aránytalanságokat figyelembe vegyük. A jövőben úgy gondoljuk, helyes volna, ha ilyen esetben előre megismernénk azt a tervezetet, amely az államigazgatás területén dolgozók fizetésrendezéséről szól.

A másik dolog: a javaslatot úgy állítottuk össze, hogy egy 5 tagú bizottság – melyben részt vettek a budapesti kerületi gazdasági osztályvezetők, a megyei

gazdasági osztályvezetők – a saját területükön megvizsgálta a pártapparátus és az államapparátus dolgozóinak fizetését. Ezt figyelembe véve alakítottuk ki a pártapparátus dolgozóinak fizetését, tekintettel arra, hogy az egyes funkciók betöltésére milyen kaliberű emberek beállítása szükséges.

A vizsgálat során elhangzottak olyan javaslatok, amelyeket nem tudtunk figyelembe venni. Ilyen volt pl., hogy 50%-os utazási kedvezményt adjunk a pártapparátus dolgozóinak. Maga az állam bizonyos területen dolgozóknak most tavasszal adta ezt vissza. 1952-ben lett elvonva, most adták vissza.

Felmerült olyan javaslat is – Pest megyénél és a budai járásban –, hogy ezeknek a többi megyékkel, illetve járásokkal szemben kiemelt fizetést, magasabb fizetési kategóriát állapítsunk meg, mivel Budapesten magasabbak a lakbérek, drágább a megélhetés. Ezt sem vettük figyelembe, tekintettel arra, hogy az államigazgatás területén is egységes a fizetés. Ettől eltérni itt sem szükséges.

Konkréten a javaslati részhez. Számítási hiba következtében az van a 4-es pontban, hogy az össz béralap 5%-át kell tartalékolni. Javaslatunk az, hogy a fizetésemelésre fordítható összegből 10%-ot tartalékoljunk.

A másik javaslatunk: az eddigi gyakorlat az volt, amikor nálunk volt fizetésrendezés, akkor az ifjúsági szövetségnél is volt spontán. Az a javaslatunk, hogy ebben az esetben is, a jelenlegi arányok fenntartásával, a KISZ-nél legyen fizetésrendezés, anélkül, hogy külön előterjesztést hoznának ide.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Bizonyos változtatásokat javasolok a jelenlegivel szemben. Azt nem tudom megmondani mennyire általánosítható az a tapasztalat, amiből kiindulok, mert lényegében a mi osztályunk tapasztalataiból akarom a javaslatot levezetni.

Pár szót az osztály helyzetéről. Igyekeztünk elég jó apparátust összehozni. Nem is lehet másképp, mert 7 tagból állunk. Ennyi a státusz, de az előttünk álló feladatok ezzel nincsenek arányban, ezért nagyon kvalifikált munkatársak kellenek, hogy a feladatokat végre tudjuk hajtani.

Egy gyakorlati tapasztalat az osztályról. Most megy el tőlünk egy Kovács Imre nevű munkatárs, aki a bérügyekkel foglalkozott. Az első ember, aki számításba jött pótlásként Nagy József nevű elvtárs. Az illető most a Ganz Vagonyárban az Üzemszervezési Osztály vezetője, pártbizottsági tag, a munkásörség parancsnoka. Amikor utánanéztünk, az első dolog, ami kiderült az volt, hogy havi 3900 Ft a fizetése és negyedévenként kb. 3000 Ft prémiumot kap. Körülbelül egy 32 éves fiatal ember. A másik elvtárs, aki számításba jött, Jánosi elvtárs a Könnyűipari Minisztériumból – az utóbbi hónapokban a KISZ sport vonalán tevékenykedik. Nála szintén kiderült, hogy 3860 Ft a fizetése. Ez két véletlen eset, de ami az elvi részét illeti a dolognak, az itteni javaslat szerint a főelőadó 2800-3600 Ft-ig kaphat fizetést. A javaslat szerint az előadó főelőadónak, az alosztályvezető főosztályvezetőnek és az osztályvezető helyettes kb. miniszterhelyettesnek felel meg minisztériumi szinten – ezzel egyetértek.

A mi osztályunkon pillanatnyilag nincs alosztályvezető és osztályvezető

helyettes, ellenben akik vannak, az 5 ember közül 3 minimálisan főosztályvezetői szinten van. Az egyiket el akarják vinni a Beruházási Bankba második embernek, a Keserűnét bármikor szívesen átvénné a SZÖVOSZ elnökhelyettesnek és a Huszár elvtárs is legalább ezen a színvonalon van. Így van ez a mi osztályunkon és ebbe az irányba kell tovább menni, ha azt akarjuk, hogy a munkatársaknak tényleg tekintélyük legyen a miniszterek, a főosztályvezetők előtt. Nem minden osztályon ez a helyzet, de nálunk így van.

Milyen következtetést akarok ebből levonni?

A javasolt fizetésekkel egyetértek, de nem tudok egyetérteni azzal, hogy a munkatársak 60%-a lehet főelőadói szinten. Javaslatom az lenne, ne legyen ilyen megkötöttség és a munkatársakat alosztályvezetőig bezárólag sorolhassuk be. Nem akarunk most valami forradalmi változást a fizetésekben, nem akarjuk a fizetéseket egészen a felső fokig vinni, ezeket a körülményeket akkor is figyelembe vesszük, ha nincs az a megszorítás, hogy a munkatársak 60%-a sorolható csak főmunkatársi kategóriába. Az osztálynak van egy osztályvezető helyettes és egy alosztályvezetői státusza. Alosztályvezetőre nincs szükség, de osztályvezető helyettesre azt hiszem szükség van. Osztályvezető helyettesnek tényleg csak miniszterhelyettesi, vagy OT elnökhelyettesi funkcióból vehetnének valakit. Egyelőre nincs javaslatunk rá. Javasolom, hogy a meglévő munkatársaink közül legyen jogunk az üres alosztályvezetői státuszba besorolni.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Emlékszem tavaly mi volt a fizetésrendezéssel. Most folyik az átlagbérek rendezése. Rendkívül káros a funkcionáriusok fizetésrendezése a munkások előtt. Tudom, hogy van feszültség az államapparátus és a pártapparátus dolgozóinak fizetése között. Nálunk a Belügyminisztériumon belül is van feszültség, de nem csináljuk meg, mert az ország helyzete nem engedi.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

A probléma abban a pillanatban jelentkezik, amikor új embert hozunk be.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Ismerem a kérdést.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezen nem érdemes vitatkozni. Mi utasítottuk az elvtársakat, hogy hozzanak ide javaslatot. Arról van szó, hogy mulasztás történt, mert akkor kellett volna idehozni ezt a javaslatot, amikor az államapparátusban volt a fizetésrendezés. De a hónapok múltak és azután egyszer csak jöttek az elvtársak, hogy van feszültség. Ezt muszáj korrigálni. Most ez szerencsétlenül egybeesik az átlagbérek rendezésével. Az is tulajdonképpen korrigálás, csak felülről lefelé, ez pedig fordítva. Tulajdonképpen itt vitázni való nincs. Az a baj, hogy nem hozták mindjárt ide.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Friss elvtársnak azt a javaslatát, hogy ne mereven határozzák meg a kategóriákat, hanem az illető munkája szabja meg, hogy hova sorolják – el lehetne fogadni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez nagyon szép, de ha ebbe belemegyünk, akkor két hét múlva ebben a házban nem találsz egyetlen előadót sem.

FOCK JENŐ elvtárs:

Két osztályon van probléma. Friss elvtárséknál és az Ipari Osztályon.

BÁRÁNYOS JÓZSEF elvtárs:

A Tudományos Osztályon is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha általános felhatalmazást adunk, akkor másutt is lesz probléma.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A munkatársak többsége főmunkatársi színvonalon dolgozó ember. Javaslatom az lenne, hogy az osztályoknak adott béralapot ne lépjük túl, de abban az esetben, ha az osztályon egy munkakört nem töltenek be, azt az összeget is fel lehessen használni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

És ha fel kell venni egy új embert?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem lehet ezt így csinálni.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Nem a kategória ellen van kifogásom.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A javaslatokat a Gazdasági Osztály módosításával el lehet fogadni azzal, hogy a Titkárság hozzájárulása szükséges esetenként ahhoz, hogy több munkatársat lehessen főelőadói státuszba sorolni.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Szakali Józsefné

Látta: Barkóczy Imre

MOL M-KS 288. f. 5. cs. 45. ö. e. Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Barkóczy Imre, a szó szerinti jegyzőkönyv Barkóczy Imre és Szakali Józsefné saját kezű aláírásával hitelesítve.

MELLÉKLET

Szigorúan bizalmas!
12. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 12/7.

A Politikai Bizottság határozata a testnevelési és sportmozgalom néhány fontos kérdéséről

I.

Testnevelési és sportmozgalmunk 12 év alatt nagyszerű fejlődést ért el. A fejlődés azonban hibákkal járt együtt. A legnagyobb hiba az volt, hogy – a tömegsport rovására – túl nagy súlyt helyeztünk az élsportra, az élsport eredményeinek elérése érdekében politikai, erkölcsi és anyagi engedményeket tettünk. Ennek következtében nem sikerült leküzdenünk a burzsoá nacionalizmust és anyagiasságot a sportszervezetekben, az iskolai testnevelést és sportot nagyon elhanyagoltuk.

E hibák egyik okozója az volt, hogy a sportélet egyes kommunista vezetői között évek óta elvtelen politika, személyes torzsalkodás folyik, amely akadályozza a fejlődést.

Sok hibához vezetett a sportvezetés túlzott központosítása, a társadalmi munka lebecsülése.

A hibákból származó bajokat betetőzte az ellenforradalom, amely a sportmozgalmat is elöntötte. Az ellenforradalom – mint mindenütt – a sportban is támadta a párt és állami irányítás szükségességét, eltávolította a népi demokráciához hű sportvezetőket, s helyükre a Horthy-rendszer sportvezetőit, fasisztákat, volt tőkéseket ültetett, szétzilálta a sport vezető szerveit, apparátusát. Ennek következtében a sportvezetés anarchikussá vált, s ezt az állapotot a mai napig sem sikerült teljes mértékben megszüntetni. Az ellenséges sportvezetők egy része a párt erősödése után disszidált, vagy el lett távolítva, de egy részük még mindig helyet foglal a sport állami és társadalmi vezetésében és nehezítik a kibontakozást.

Mindezek következtében sportunk elég súlyos állapotban van, fejlődése elmaradt az általános politikai és gazdasági fejlődés mögött. Szükséges ezt megváltoztatni, sportéletünket egészségesebb alapokra fektetni, olyan irányítást létrehozni, amely szilárdan kitart a szocialista sport elvei mellett, nem tesz sem anyagi, sem erkölcsi engedményeket. El kell érnünk, hogy a testnevelés és a sport az eddiginél jobban szolgálja ifjúságunk fizikai, erkölcsi és politikai nevelését, hogy a párt, állami és tömegszervezeti kulturális munka szerves részévé váljon.

II.

Ezért a következő feladatokat kell megoldani:

1. A legsürgősebb feladat, hogy az ellenforradalom alatt a sportmozgalomból el-

távolított elvtársak – akik erre alkalmasak – a sportvezetésbe visszakerüljenek, s ugyanakkor leváltsák mindenütt az ellenforradalmi, karrierista elemeket. Ez év végéig meg kell vizsgálni a szakszövetségek, sportklubok és sportkörök tevékenységét, személyi összetételét és kíméletlenül fel kell lépni az ellenséggel szemben. A Politikai Bizottság elvárja, hogy minden kommunista sportvezető egységesen cselekedjen az osztályellenség elleni harcban, hogy teljesen megszűnjenek a soraink egységét bontó, erőnket csökkentő személyi ellenségeskedések, torzsalkodások.

Felelős: az MSZMP KB Sportbizottsága.

Ki kell dolgozni a sportszakember képzés 2-3 éves tervezetét és végrehajtását 1958. január 1-ig meg kell kezdeni. A népköztársasághoz hű, szakmailag jól felkészült új sportszakemberekkel kell helyettesíteni a megbízhatatlan, burzsoánacionalista gondolkodású edzőket, játéklevezetőket, versenybírákat, testnevelő tanárokat és sportvezetőket.

Felelős: az MTST elnöke.

2. A testnevelési és sportmozgalom központi állami irányítását fenn kell tartani, s ugyanakkor az eddiginél sokkal jobban ki kell fejleszteni az állami irányítás, illetve az egész magyar sportmozgalom társadalmi jellegét. Ezért létre kell hozni a Minisztertanács mellett működő Magyar Testnevelési és Sport Tanácsot (MTST), amely a magyar sport legfelsőbb vezető szerve, tagjait a Minisztertanács nevezi ki. A MTST-be széleskörű, demokratikus alapon be kell vonni a legjelentősebb sportszervezeteket, a népköztársasághoz hű, legjobb sportszakembereket, tekintet nélkül pártállásukra.

A MTST évente legalább kétszer ülésezzen. Feladata a szocialista testnevelési és sportmozgalom fejlesztése, a párt és kormány politikájának megfelelően. Dönt a testnevelési és sportmozgalom legfontosabb elvi, szervezeti, módszertani és gazdasági kérdéseiben, valamint központilag irányítja a Magyar Népköztársaság nemzetközi sportkapcsolatait. Határozatai kötelezőek minden magyar sportszervezet számára.

Az MTST határozatainak végrehajtását a két ülés között az MTST elnöksége biztosítja. Az MTST a Minisztertanács által kinevezett, a Minisztertanács mellett működő állami szerv, ezért a Magyar Testnevelési és Sport Hivatal (MTSH) ennek alárendelt apparátus. Az MTSH létszáma 105 fő marad. A Magyar Testnevelési és Sport Tanácsnak, a Tanács elnökségének és az MTSH hivatali apparátusának vezetője egy személyben: az MTST elnöke. Az MTST hatáskörébe tartozik a Testnevelési Főiskola, Testnevelési Tudományos Tanács, a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat, a Népsport c. lap, a Tatai Edzőtábor, a központi sportlétesítmények (Népstadion, Fedett Uszoda) stb., a Turista Házakat Kezelő Vállalat.

Az MTST a testnevelési és sportmozgalom egy-egy fontos kérdéssel való foglalkozásra bizottságokat hoz létre. Pl. iskolai testnevelési, magyar olimpiai,

legfelsőbb fegyelmi, sportlétesítményeket és felszereléseket ellenőrző, valamint általános szakorvosi és sportorvosi ellenőrző bizottságot stb.

Az MTST irányítása alatt működnek az egyes sportágak szakszövetségei (MLSZ, MASZ stb.), melyek legjobb szakemberei tagjai lesznek az MTST-nek. A szakszövetségek alapszabályait, költségvetését, nemzetközi programját és bajnoki rendszerét az MTST hagyja jóvá, s ennek alapján a szakszövetségek önállóan látják el sportáguk szakigazgatási feladatait.

Az MTST-nek indokolt esetben (fellebbezés esetén, valamint akkor, ha az illető szövetség határozatai ellentétben állnak az MTST határozataival) jogában áll a szövetségnek határozatait megváltoztatni. Azonban ezzel a joggal csak az MTST vagy elnöksége van felruházva, az MTST vezetője vagy apparátusának munkatársai erre nincsenek felhatalmazva. A szakszövetségek vezetőit a sportegyesületek tagjai demokratikus választások alapján jelölik ki 2-3 évenként.

Az MTST-nek létre kell hozni a megyei, járási, városi és budapesti kerületi TST-eket, melyeknek hatásköre adott szinten egyezik az MTST hatáskörével. A helyi TST-k mellett létre kell hozni az egyes sportágak alszövetségeit, melyek a maguk területén elvégzik az országos szövetséghez hasonlóan a feladatokat. A helyi TST-k és alszövetségek viszonya egyezik a MTST és az országos szövetségek viszonyával. A helyi TST-k működésének elősegítésére megyénként 2, járásonként és nagyvárosonként 1 fő apparátus (sportfelügyelő) álljon rendelkezésére. Budapesti TSB apparátus létszámát a szükség szerint kell megállapítani és kerületenként 1 főt lehet függetleníteni.

A MTST felállításáról szóló törvényerejű rendelettervezetet november 15-ig az Elnöki Tanács, a rendelet végrehajtásáról szóló határozattervezetet 1957. december 1-ig a Minisztertanács elé kell terjeszteni.

Felelős: a Magyar Testnevelési és Sport Hivatal elnöke.

3. Az elmúlt években az Oktatásügyi Minisztérium abból a téves és káros nézetből kiindulva, hogy a sport rontja az ifjúság erkölcsét, nem támogatta azt. Ezen feltétlenül változtatni kell. A Művelődésügyi Minisztérium az 1958/59-es tanév kezdetére biztosítsa, hogy az általános- és középiskolákban a kötelező testnevelés színvonala emelkedjen, mindenütt megtartsák a heti két kötelező testnevelési órát. A KISZ a Művelődésügyi Minisztériummal közösen fejlessze tovább a középiskolai sportkörök hálózatát, s hozza létre a diák sportközpontot. Az iskolai testnevelés és sport állami támogatását háromszorosára kell felemelni. Ennek elosztását a KISZ és a Művelődésügyi Minisztérium közösen végezze. Az iskolai testnevelés és sport fejlesztésére vonatkozó részletes terveket 1958. február 28-ig a Minisztertanács elé kell terjeszteni.

Felelős: Kállai Gyula és Komócsin Zoltán elvtársak.

4. Sportéletünk alapszervezeteit a sportkörök alkotják. Számukra a múlttal szemben nagyobb önállóságot kell biztosítani. Elsősorban munkahelyenként

kell a sportköröket megszervezni, de lehetőséget kell adni, hogy területei alapon is működhessenek sportkörök, ahol ezt tradicionális és egyéb elfogadható okok indokolják. A sportkörök szabadon választhatják meg nevüket, színüket. Működésüket a felsőbb szervek csak a legfontosabb elvi és gyakorlati kérdésekben szabályozzák. Ugyanakkor azonban a sportkörök alapszabályaiban ki kell mondani, hogy a szocialista sport elvei alapján fejtik ki tevékenységüket, tagjaikat a Magyar Népköztársasághoz való hűség szellemében nevelik. Ezért a szakszervezetekre, a KISZ-re, a tanácsokra, a fegyveres testületekre és a kisipari szövetkezetekre kell építeni minden szakkör tevékenységét. Ennek érdekében biztosítani kell, hogy a szakszervezetek az ipari és mezőgazdasági üzemekben (együtt a KISZ-szel), a KISZ a falvakban, iskolákban (Művelődésügyi Minisztériummal együttműködve) a sportkörök felelős gazdáivá váljanak. Ne építsenek ki nagylétszámú sportközpontot, hanem minimális apparátussal dolgozzanak. Ez vonatkozik a fegyveres testületekre és a kisipari szövetkezetekre is.

A falusi sportkörök tevékenységében fenn kell tartani azt az elvet, hogy a 8000 lakosnál kisebb létszámú községekben csak egy sportkör működhet. A fegyveres testületeknél működő sportkörök ugyanazzal a jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek, mint bármilyen más sportkör. A falusi és iskolai sportkörök és általában az ifjúság között végzendő sportmunka elősegítésére létre kell hozni a KISZ vezetése alatt álló Országos Ifjúsági Sportbizottságot.

A szakszervezeteknek és a KISZ-nek rendkívül nagy szerepe van a szocialista sportmozgalom fejlesztésében és ezt a szerepet az állami sportszervezetek helyettük betölteni nem tudják. Ugyanakkor biztosítani kell azt, hogy a legfontosabb kérdések a párt irányítása alatt álló MTST-ben dőljenek el, és az MTST határozatát a szakszervezetek és a KISZ saját munkájukban érvényesítsék.

5. A szocialista sportterkölcös fejlesztése érdekében meg kell szüntetni az egyes sportágakban, sportkörökben meghonosodott gyakorlatot, hogy anyagi előnyökkel, ígéretésekkel buzdítják győzelemre a sportolókat. Győzelemre, jobb eredményekre a dicsőség, az azt kifejező érmek, díjak, valamint az egyesület, az üzem, a város, s végső soron hazánk szeretete ösztönözzön valamennyi sportolót. Az élsportolókat érintő kivételektől eltekintve minden sporttevékenység csak munkaidő után folyhat. A munkaidő alatti hiányzás mulasztott időnek számít, és azt le kell vonni a sportolók fizetéséből. A vállalatok, intézmények vezetői ne úgy mutassák meg a sport iránti szeretetüket, hogy elnézik egyes sportolók fegyelmezetlenségét. Úgy támogassák sportkörüket, hogy részt vesznek annak vezetésében, a sportolók nevelésében, a törvényes lehetőségeket kihasználják a sportélet fejlesztésére. Az állampolgári fegyelem mindenkire egyformán kötelező.

Következésképpen fel kell számolni a sportéletben megmutatkozó protekcionizmust. A párt, állami, tömegszervezeti és gazdasági vezetők ne támogassanak olyan törekvéseket, melyek egyik sportkört vagy sportolót a másikkal indokolatlanul előnyösebb helyzetbe hozzák.

A nemzetek közötti vetélkedések során igen magas színvonalat értek el az élsportolók. Eredményeik túlszárnyalása csak rendszeres és állandó edzésekkel teljesíthető, mely sok időt igényel. Azonban szükséges, hogy élsportolóink ne csak a sportra, hanem az életre is felkészüljenek. Ki kell tehát dolgozni élsportolóink munkaidejének ésszerű csökkentésére vonatkozó javaslatokat. Biztosítani kell az élsportolók anyagi juttatásának bizonyos emelését oly módon, hogy az ne ütközzön bele a szocialista erkölcsbe. Az anyagi és munkaidőbeli kedvezmények rendezése után szigorúan büntetni kell minden meg nem engedett juttatást, csempészkedést vagy ehhez hasonlót. Nem szabad tűrni, hogy egyes sportolók vagy sportvezetők a törvény fölé helyezték magukat. Az erre vonatkozó tervezetet a Minisztertanács elé kell terjeszteni 1958. január 20-ig.

Felelős: Magyar Testnevelési és Sport Hivatal elnöke.

6. A sportsajtó, a rádió és az agitációnak más szervei támogassák a szocialista sporterkölcs fejlesztését. Leplezzék le személyre való tekintet nélkül azokat a vezetőket és sportolókat, akik áthágják a szocialista sporterkölcs szabályait. Harcot kell folytatni a sportmozgalomban, valamint a sportújságokban és a napilapok sportrovatában uralkodó nacionalista góg ellen.

Felelős: Szirmai István elvtárs.

7. 1958. január 1-től a testnevelési és sportmozgalom állami támogatását az 1957. évihez képest évről évre emelni kell, figyelembe véve az ország anyagi helyzetét. Addig is a meglévő anyagi eszközök jobb elosztásával több segítséget kell adni az iskolai testnevelésnek és sportnak.

Az üzemek évi nyereségrészesedésének egy részét a tömegsport céljaira lehet fordítani, ha azzal az illető üzemek dolgozói egyetértenek. Ezzel kapcsolatban a szakszervezetek indítsanak akciókat az üzemekben.

Felelős: Antos István és Gáspár Sándor elvtársak.

8. A sportszervezetek pártirányításának megjavítása érdekében létre kell hozni a nagyobb sportszervezetekben (szakszövetségek, sportkörök, sportklubok) a kommunista aktíva csoportokat, melyek a területileg illetékes pártbizottságok irányítása alatt állanak. Évenként egyszer meg kell tartani az országos kommunista sportvezetői tanácskozást.

Átmeneti időre, kb. 6 hónapra létre kell hozni a Központi Bizottság Sport Bizottságát, amelynek feladata elősegíteni: a sportvezetés politikai megszilárdítását, az új sport vezető szervek megalakítását és szocialista szellemű vezetésének biztosítását.

A Sportbizottság elnöke: Marosán György elvtárs

tagjai: Gáspár Sándor

Földes László

Herczeg Ferenc

Hegyi Gyula
Eperjesi László
Gyenes András
Terényi Imre elvtársak

Felelős: Marosán György elvtárs

9. A Politikai Bizottság ezen határozatát 1957. november 15-ig ismertetni kell a megyei és budapesti (kerületi) párttitkárokkal, Elnöki Tanács és a Minisztertanács tagjaival, a tömegszervezetek vezetőivel.

Felelős: Sándor József elvtárs

A napilapok felelős vezetőivel, a sportlapok és sportrovatok vezetőivel.

Felelős: Szirmai István elvtárs

Kb. 200-250 tagú kommunista sportvezetővel, akik országos viszonylatban a legfontosabb sportszervezetekben dolgoznak.

Határidő: 1957. november 30.

Felelős: Marosán György elvtárs

Kiküldve 1957. november 1.

14.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. október 16-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pld-ban

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság által 1957. október 16-án tartott ülésről

Jelen vannak: Apró Antal, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Münnich Ferenc, Rónai Sándor, Somogyi Miklós, Komócsin Zoltán és Friss István elvtársak

Napirend:

1. Javaslat a Hazafias Népfront vezető szerveiben végrehajtandó személyi változásokra

Előadó: Sándor József elvtárs

2. Javaslat a KISZ Központi Bizottságának tagjaira és póttagjaira, valamint az Intéző Bizottság tagjaira és a KB titkáraitra

Előadó: Komócsin Zoltán elvtárs

Meghívott: Sándor József elvtárs

1. Javaslat a Hazafias Népfront vezető szerveiben végrehajtandó személyi változásokra

Előadó: Sándor József elvtárs

Hozzászóltak: Komócsin Zoltán, Somogyi Miklós, Kádár János, Apró Antal, [Friss István, Fehér Lajos] elvtársak

A Politikai Bizottság a Hazafias Népfront Országos Tanácsa ülésével kapcsolatos javaslatot azzal a módosítással fogadja el, hogy a Hazafias Népfront Országos Tanácsának elnökségét 18-án (pénteken) d. u. 5 órára hívják össze.¹

¹ Az előzményekre l. a 12. sz. dokumentumot. A Hazafias Népfront Országos Tanácsának ülését végül 1957. október 21–23. között rendezték. A javaslat szerint a Hazafias Népfront Országos Tanácsa ülésének napirendjén a következő kérdéseknek kellett szerepelniük (1957. október 19-re): 1. a Az Országos Tanács elé terjesztendő „Nyilatkozattervezet” jóváhagyása. b. Szervezeti kérdések: javaslat az elnökség átalakítására, az Országos Tanács egyes tagjai kihagyására és a tanács kiegészítésére. Október 21-re megbeszélés összehívása a Hazafias Népfront kommunista tagjaival (1957. október 21-re); 2. a Tájékoztatás a Politikai Bizottság állásfoglalásáról és a személyi javaslatokról b. A kommunista csoport vezetősége megválasztása.

A Politikai Bizottság a Hazafias Népfront vezető szerveiben végrehajtandó személyi változásokra vonatkozó javaslatot az alábbi módosításokkal fogadja el:

Leszögezi, hogy a Hazafias Népfrontba[n] olyan emberek legyenek, akik a Népfront célkitűzésével, jellegével egyetértenek.

Nem tartja szükségesnek, hogy a Hazafias Népfront Országos Tanácsának létszámát ilyen nagymértékben emeljék. Elegendőnek tartja, ha az Országos Tanácsból kimaradó 18 tag helyébe 20-21 új tagot választanak.²

Somogyi Miklós elvtárs október 17-én javaslatot tesz néhány termelésben dolgozó munkásra, akikkel az Országos Tanácsot ki lehet egészíteni.

Nem tartja helyesnek, hogy Féja Géza és Balogh István tagjai legyenek az Országos Tanácsnak.

Egyetért azzal, hogy a Hazafias Népfront Országos Tanácsa alelnökeinek:

Darvas József,

Dobi István,

Harrer Ferenc,

Kádár János,

Szabó Pál,³

az Országos Tanács titkárainak:

Harmati Sándor,

Nánási László,

Bihari László,

Szatmári Nagy Imre,

és Vass Istvánné⁴ elvtársakat javasolják.

---

² A Hazafias Népfront Országos Tanácsa a javaslat szerint összesen 161 főből állt volna, ebből 105 régi tag volt, és 56 új tag került volna be.

A Hazafias Népfront Országos Tanácsa elnökségének tagjaivá választották: Bauer Jánost, Bencsik Istvánt, Bihari Lászlót, Cseterki Lajost, Fodor Józsefet, Grösz Józsefet, Harmati Sándort, Komócsin Zoltánt, Kisházi Ödönt, Marosán Györgyöt, Nagy Józsefnét, Németh Lászlót, Ordass Lajost, Palkó Sándort, Sándor Józsefet, Szatmári Nagy Imrét, Tóth Annát, Tóth Lajos vezérőrnagyot, Z. Nagy Ferencet, tehát 19 főt. *Népszabadság*, 1957. október 24.

Az Országos Tanács tagjait l. *A Magyar Népfront története*, i. m. 247–249.

³ A javaslatban az alelnökök között szerepelt Szakasits Árpád neve is.

⁴ Vass Istvánné neve az eredeti javaslatban nem szerepelt.

A Politikai Bizottság megbízza Apró Antal és Sándor József elvtársakat, hogy a fenti elvek alapján a szükséges változtatásokat hajtsák végre.

A sajtóban a megválasztás után a kiegészített Országos Tanács egész névsorát kell publikálni.⁵

A Politikai Bizottság elvben egyetért azzal, hogy Ortutay Gyula kb. fél év múlva kérheti felvételét az MSZMP tagjai sorába.

A Politikai Bizottság megbízza a Párt- és Tömegszervezetek Osztályát, vizsgálja meg, hogy Vass Istvánné elvtársnő helyett ki legyen az Országos Nőtanács elnöke.⁶

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy érvényesítsék azt a korábbi elvet, amely szerint, ha valaki több fizetett közfunkciót visel, csak egy, az általa megválasztott funkció után kapjon fizetést.

2. Javaslat a KISZ Központi Bizottságának tagjaira és póttagjaira, valamint az Intéző Bizottság tagjaira és a KB titkáraitra

Előadó: Komócsin Zoltán elvtárs

A Politikai Bizottság a KISZ Központi Bizottság tagjaira, póttagjaira, valamint az Intéző Bizottság tagjaira vonatkozó javaslatot elfogadja.⁷

Tudomásul veszi, hogy az Intéző Bizottság mellett Titkárság, mint határozó testület nem lesz.

A Politikai Bizottság a KISZ Központi Bizottság titkárait elfogadja:
Eperjesi László,
Gosztonyi János és
Nagy Richárd elvtársakat.

---

⁵ L. *Népszabadság*, 1957. október 24.

⁶ Az Országos Nőtanács új elnökének Erdei Lászlónét választották az Országos Nőtanács 1957. november 17–18-án rendezett konferenciáján. A titkára Ortutay Zsuzsa lett. Vass Istvánné a végrehajtó bizottság tagja lett. „A nők társadalmi helyzetéről, munkájáról, a dolgozó asszonyok életkörülményeinek könnyítéséről tárgyal az országos nőkonferencia”. *Népszabadság*, 1957. november 17., *Népszabadság*, 1957. november 19.; Az Erdei Lászlónéra vonatkozó előterjesztést l. a Politikai Bizottság 1957. november 12-i ülésén. (L. a 17. sz. dokumentumot.)

⁷ A KISZ KB-ba 53 tagot és 16 póttagot javasoltak. A KISZ Intéző Bizottság tagjai lettek: Borbély Sándor, Eperjesi László, Gazsó Pál, Gosztonyi János, Komócsin Zoltán, Nagy Richárd, Nagy Tibor, Pullai Árpád, Surányi László, Szatmári Miklós, Várnai Ferenc. A KISZ KB titkáraitak választották: Borbély Sándort, Eperjesi Lászlót, Gosztonyi Jánost, Nagy Richárdot, Várnai Ferencet. A KISZ KB első titkára Komócsin Zoltán lett. *Népszabadság*, 1957. október 29.

A KISZ Szervezési Osztály vezetőjének Pullai Árpád elvtársat elfogadja.⁸

A Politikai Bizottság tudomásul veszi, hogy Koós Béla elvtársat nem jelölik titkárnak, beosztására vonatkozóan javaslatot kell előterjeszteni.⁹

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Barkóczi Imre

---

⁸ Az előzményekre l. a 13. sz. dokumentumot.

⁹ Az elutasító indoklás szerint az 1921-ben született Koós Béla az „ifjúsági mozgalomból kiöregedett, amely meglátszik magatartásán, munkastílusán. Az az ingadozás, amely korábban tapasztalható volt nála a párt politikáját, a KISZ létrehozását illetően munkájában, magatartásában ma is bizonytalanná teszi. Az ifjúsági sportmunka irányításában nincsenek kellő vezetési tapasztalatai.” Koós Béla 1957 októberétől a TV főmunkatársa lett.

Szigorúan bizalmas!
Készült 3 pld-ban. F. M.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. október 16-án tartott üléséről

1. Javaslat a Hazafias Népfront Országos Tanácsa ülésével és a Hazafias Népfront vezető szerveiben végrehajtandó személyi változásokkal kapcsolatban

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

A Hazafias Népfront Országos Tanácsának létszámát az eredeti 125 főről 161 főre javasoljuk felemelni abból az elvből, politikai megfontolásból kiindulva, amit a Politikai Bizottság hangsúlyozott, hogy helyes lent is és fent is e bizottságot szélesíteni. Kihagyni javasolunk a tanácsból 18 főt, akik közül 2 [fő] közben meghalt.¹⁰ A kihagyni javasoltak száma abból a megfontolásból lett viszonylag ilyen alacsony, mert a kihagyást csak azoknál javasoljuk, akiknél ez feltétlenül szükséges.

Az előterjesztésünkben Gyenes elvtársat javasoltuk egyik titkárnak. Somogyi elvtárssal való megbeszélés alapján most kérem, hogy javaslatunktól mindaddig, amíg Gáspár elvtárs haza nem jön, és vele ezt a kérdést meg nem beszéljük, tekintsen el a Politikai Bizottság.

Vannak még vitás kérdések, amiket a Politikai Bizottságnak kellene eldönteni. Itt van pl. Erdey-Grúz Tibor kérdése, hogy kihagyjuk a tanácsból, vagy ne. Van olyan vélemény, hogy ne hagyjuk ki, mert az utóbbi időben már több ilyen dolog történt vele, pl. kihagytuk a Tudományos Akadémia éléről is.¹¹ Beszéltünk Ortutay elvtárssal, ő javasolja Tolnay[i] Gábor, Hont Ferenc, Sötér István, Szabó Imre elvtársakat. Ez megfontolandó, mert az értelmiség aránya így is viszonylag magas.

---

¹⁰ A kihagyásra javasoltak: Andics Erzsébet, Azari Béláné, Barabás Bertalanné, Csala István, Fekete Mihály, Győri Gáspár, Hegedűs András, Honti Dezső, Horváth Márton, Mátékovics Endre, Mézáros Ágnes, Rákosi Mátyás, Sedlmayer Kurt, Szemző Magdolna, Szűcs Lajos, Wessely László, Wilhelm Tibor. Meghaltak: Guba Mihály, Kiss Lajos (1956-ban), Varga József.

A tanács új tagjai lettek: Bauer János, Bencsik István, Bihari László, Cseterki Lajos, Fodor József, Grósz József, Harmati Sándor, Komócsin Zoltán, Kisházi Ödön, Marosán György, Nagy Józsefné (Goldberger Textilművek igazgatója), Németh László, Ordass Lajos, Palkó Sándor, Sándor József, Szakasits Árpád, Szatmári-Nagy Imre, Tóth Lajos, Z. Nagy Ferenc. *Népszabadság*, 1957. október 24.

¹¹ Az IIB 1957. április 16-i ülésén foglalkozott Erdey-Grúz Tibor ügyével, és úgy döntött, amennyiben magatartásában nem következik be változás, javasolni fogják az Akadémiánál viselt funkciója alóli felmentését. Az MTA közgyűlése 1957. december 20-án Erdei Ferencet választotta meg az Akadémia főtitkárnak, a lemondott Erdey-Grúz Tibor helyett. (L. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 80., 83., 84., 99–100., 236.) Erdey-Grúz Tibor lemondásáról l. még a 16. sz. dokumentumot.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Van egy javaslat, hogy 19-én kell az elnökséget összehívni, 21-én pártcsoportot kell tartani és ugyancsak 21–22-én kell megtartani az Országos Tanács ülését. Javasolom, hogy előbb ezekben a kérdésekben foglaljon állást a Politikai Bizottság. Egyébként az elnökség ülésére 19-e nem megfelelő időpont, mert akkor én is és esetleg mások is el vagyunk foglalva.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Nem lenne-e helyesebb megfordítani a sorrendet és előbbre összehívni a kommunista pártcsoportot, mint az elnökséget.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az elnökséget azért kell előbbre összehívni, mert nem helyes, hogy az elnökség elé már teljesen eldöntött kérdéseket vigyünk. Egyébként az elnökség ülését helyes lenne pénteken (18-án) d. u. 5 órakor tartani.

Egyébként Ortutayval én is beszéltem. Ő – Sándor elvtárs által már említetteken kívül – azt is közölte, hogy neki Féja személyével szemben politikai megfontolásai vannak. Szerinte Féja nagy támadási felület, mert a két világháború alatt a fasizmust támogatta.

Ugyancsak beszéltem Szakasits elvtárral is, aki közölte, hogy tudomására jutott, hogy a Népfront alelnökének van javasolva. Azt is közölte, hogy ő ezzel a javaslattal nem ért egyet. Kifejtette, hogy ő valamikor a Népköztársaság és a párt elnöke volt, és nem vállalja az alelnöki tisztséget, mert szerinte ez nem politikai rehabilitáció lenne, hanem inkább megfordítva. Nem elég komoly ez a fejtegetés, de talán van benne mégis valami. Véleményem szerint ezt a dolgot mi ne erőszakoljuk.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Szakasits nem a Népfront elnöki tisztségre aspirál?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

De igen. Sok elnökjelölt van. Dobi elvtárs is kifejtette, hogy ő itt lehetne elnök. Szakasitsnak megmondtam: nem muszáj alelnöknek lenni, de azt is megmondtam, hogy most elnöki posztra nem jöhet számításba, mert van egy-két évre szóló elvi állásfoglalás, hogy a Népfront elnöke kommunista legyen. Kérdeztem, hogy az Országos Tanács tagsága ellen van-e kifogása? Azt mondta: nincs.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

A javaslat szerint jelölve van Balogh páter is. Ez nem jó jelölés. Balogh páternek semmi politikai befolyása nincs, tömegbázisa sincs.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Ha tsz embert akarunk valahova beállítani, muszáj mindig Kaszapovicst¹² jelölni?

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Ő délszláv ember is és most ezért jött számításba.

---

¹² Kaszapovics András (1916–1963) 1949-től Kossuth-díjas tsz-elnök volt Kátolyban. 1949-től haláláig országgyűlési képviselő. 1957. júniustól 1962-ig az MSZMP KB póttagja.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Úgy látom, hogy túl kevés a ténylegesen termelésben dolgozó munkás. Elsősorban vidéki városokban és falun sokat jelent, ha tekintélyes munkásokkal is kiegészítenénk a Hazafias Népfront Országos Tanácsát.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Általában a javaslatokkal egyetértek, de nem találok benne olyan dolgokat, aminek benne kellene lenni. Mire gondolok itt? A Hazafias Népfrontban lehetőleg olyan emberek legyenek, akik egyetértenek a Hazafias Népfront célkitűzéseivel, annak politikai jellegével az ő karakterük összefügg. Akiknél ez nem így van, azok ne legyenek tagjai a Népfrontnak. Ne korporációs alapon, hanem politikai alapon csináljuk meg a Népfrontot. Ennélfogva én Féja kihagyása mellett vagyok. Tamási Áron állítólag egy fokkal jobb, mert a Horthy-fasizmussal ő nem jegyezte el magát. Illyés Gyula szerintem még jobb egy fokkal Tamási Áronnál. Én ugyan Tamási Áront sem venném be, de mivel ő régi tag, maradhat most már. Mi a Népfront célkitűzése? A szocializmus építése, testvéri barátság a szocializmust építő népekkel. Ha ezzel nem értenek egyet, ne legyenek tagjai a Népfrontnak. Így vagyok pl. Kodállal is. Ha nem volna már benne, azt mondanám, ne vegyük be. De kihagyni nem helyes, mert ez másként jelentkezik. A mi politikánknak az a lényege, hogy inkább kisebb számú embert tömörítsünk, de olyanokat, akik valóban egyetértenek célkitűzéseinkkel. Ezt az elvet érvényesítettük a párt reorganizálásánál is, más területen is. Ennek az elvnek kell a Népfrontra is vonatkozni.

Apró elvtárral beszéltünk Grószról is. Ő egy problematikus figura, de vannak nála olyan dolgok, melyek komolyan amellett szólnak, hogy bent legyen a Népfrontba[n]. Egyszer üzentünk, hogy nyilatkozzék és akkor is nagyon jól foglalt állást. A püspöki kar egy-két megnyilvánulása az utóbbi 10 hónapban pozitívnak értékelhető.¹³ Ha valahol megkérdezik, hogy Grósz miért van benne a Népfrontba[n], meg tudjuk magyarázni. Ha megkérdeznénk tőle, hogy egyetért-e a szocializmus építésével, politikánkkal, célkitűzéseinkkel, biztos azt válaszolná, hogy hagyjanak békén engem.

A létszámra vonatkozóan. Ebben az óriási létszámban tulajdonképpen az jut kifejezésre, hogy a minőséget a mennyiséggel próbáljuk pótolni. Hogy ez politikailag mennyire célszerű, az vitatható. Véleményem szerint ez politikailag nem célszerű. Én a létszámot nem nagyon emelném. Azzal egyetértek, hogy olyanok, akiknél ez politikailag elkerülhetetlen, maradjanak ki, de az biztos, hogy a testület tekintélyét a létszám emelése nem növelné. Az Országos Tanácsnál

---

¹³ 1957. október 5-én Grósz József kalocsai érsek és Miklós Imre, a Művelődéstügyi Minisztérium Egyháziügyi Hivatalának elnökhelyettese megállapodást írt alá arról, hogy az állam – tekintettel az erősödő jó viszonyra – az 1950-ben kötött egyezményből következő kongruacsökkenést 1958. december 31-ig rendkívüli államsegélyből pótolja. Grósz Józsefet 1957. december 7-én 70. születésnapja alkalmából a Magyar Népköztársaság Zászlórendje II. fokozatával tüntették ki. L. BALOGH Margit–GERGELY Jenő: *Egyházak az újkori Magyarországon. 1790–1992*. História–MTA Történettudományi Intézet, Bp., 1993. 319., 321.

megállapíthatjuk, hogy 18 fő különböző okok miatt kimarad, helyettük ezt a 18 főt javasoljuk. Ugyanez vonatkozhat az elnökségre is: ahány ember kimarad, annyi újat javasoljunk.

Ami az alelnökséget illeti, ajánlom, hogy Szakasits alelnökségétől tekintünk el.¹⁴

Még egy politikai probléma van, ami szintén az Ortutayval való beszélgetésnél derült ki: neki az a kérése, hogy az MSZMP vegye fel tagjai közé. Azt mondja, régóta foglalkozik marxizmus-leninizmussal, és már régen szeretett volna párttag lenni. Neki már kb. másfél évvel ezelőtt határozott szándéka volt párttag lenni, fordult is ilyen kérelemmel a párthoz, de valami okból kifolyólag nem intézték el kérelmét. Mondtam, hogy ez az idő a lehető legrosszabb most erre. Egyébként nem látok semmi lehetőséget, hogy ez elől a kérelem elől elzárkózzunk. Szerintem kb. fél év, vagy egy év múlva kérheti felvételét a pártba. Egyébként élhetetlen ember, mert ha a zürzavarban belépett volna a kerületi pártszervezetnél a pártba, most párttag lenne. Egyébként Ortutay irigykedve beszél arról, hogy mióta Darvas párttag, újjászületett ember, nyugodtan képviseli a párt álláspontját, és szemmel láthatóan fejlődött is. Látja, hogy Darvas fejlődése szempontjából micsoda hallatlan jelentőségű, hogy részt vehet a pártéletben. Ő kívül van a párton: a kommunisták nem fogadják el pártagnak, a pártonkívüliek nem fogadják el pártonkívülinek. Úgy néz ki a dolog, hogy semmit nem nyerünk, ha Ortutay kívül van a párton. Most ő fonák helyzetben van. Mindenki tudja, hogy döntő dolgokban együtt megy a kommunistákkal, mégsem párttag.

Egyébként Somogyi elvtársnak szerintem most ebben az esetben nincs igaza, amikor hiányolja a termelésben dolgozó munkásokat a Népfrontból. A Népfrontnál most az a döntő, hogy a kommunista vezetést tegyük félreérthetlenné, mert az jelenti a munkásosztályt a Népfrontban.

SOMOgyi MIKLÓS elvtárs:

Ismerem a vidéki városok helyzetét. Vannak olyan kommunisták és olyan pártonkívüli munkások, akiknek tekintélyük van és az ő magatartásuk bizonyos mértékig megszabja, hogy a többiek egyes szervezetekhez hogyan viszonyulnak. Aki ismeri a vidéki helyzetet, ezzel tisztában lehet. Pl. egy állami gazdaságban dolgozó tekintélyes traktoros, vagy munkás szemlélete nagymértékben befolyásolja a parasztok magatartását is a Népfronttal szemben. Lehet, hogy Budapesten és Miskolcon más a helyzet, de a legtöbb vidéki városban ez sokat számít. Jelenleg nem tudok javaslatot tenni, de a holnapi nap folyamán névszerinti javaslatokat is fogok tenni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Fogadjuk el, hogy ne legyen ilyen nagy a számarány, de ne rögzítsük a 125-öt. Előállhat ugyanis olyan helyzet, hogy magán az ülésen kaphat az ember néhány

¹⁴ Szakasits Árpád nem lett alelnök. 1958 júniusától a Magyar Újságírók Szövetségének elnöke, 1958-tól az Országos Béketanács alelnöke, majd 1963-tól elnöke, 1958. novemberétől az Elnöki Tanács tagja lett. Alelnökök lettek: Darvas József, Dobi István, Harrer Ferenc, Kádár János, Szabó Pál. *A Magyar Népfront története*, i. m. 2. kötet. 248.

olyan megfelelő javaslatot, amit helyes figyelembe venni. Elhatározhatnánk, hogy a javasoltak közül a legjobbakkal, a velünk leginkább egyetértőkkel kell kiegészíteni az Országos Tanácsot. Ebből a szempontból a püspököket is úgy kell elbírálni, hogy egyetértenek, vagy nem. Kodályról mindenki tudja, hogy egy megcsontosodott klerikális, aki velünk szemben áll, de ő nemzetközileg is és hazai tekintetben is igen nagy tekintély.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Hagyjuk ki azokat, akik a javaslatban fel vannak sorolva. A kiegészítés viszont valóban kiegészítés legyen azzal a lehetőséggel, hogy néhány fővel túl lehet lépni (20-21 fő). Új jelölteket azok közül keressünk, akik javasolva vannak és akiket majd Somogyi elvtárs megnevez. Az ülésen ezt valahogy úgy kellene felvetni, hogy ajánljuk kihagyni ezeket és ezeket az Országos Tanács tagjai sorából, mert magatartásuk e tagságra alkalmatlanná teszi őket, továbbá két ember meghalt. Az Országos Tanács tagjainak ismertetése feltétlen szükséges, de ezt úgy kell megoldani, hogy név nélkül megemlíteni, hogy kettő meghalt, ennyit kizártak ellenséges magatartásuk miatt, ennyivel kiegészítették az Országos Tanácsot. E változások alapján a Hazafias Népfront Országos Tanácsának összetétele a következő. A felsorolásnál az újonnan kiegészített tanács egész névsorát kell közölni.

Javasolom, bizza meg a Politikai Bizottság Apró Antal és Sándor József elvtársakat, hogy a javaslatot az itt elhangzott észrevételek alapján dolgozzák át.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Nem sikerült megoldani, hogy egy nőtitkár legyen a Népfrontnál. Ma beszéltem Vassné elvtársnővel, aki elmondta, hogy a Nőtanács munkája hetenként 1-2 órai elfoglaltságot jelent részére, az országgyűlésben végzett munkája sem elégíti ki, havonta legfeljebb egy napot vesz igénybe. Kérte, hogy tolmácsoljam: szívesen dolgozna a Népfrontnál titkári beosztásban. Ő jelenleg is ott van. Ebben az esetben eltekinthetnénk Gyenes elvtárs javaslatától.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Amennyiben Vass elvtársnőt elfogadjuk a Hazafias Népfront titkárának, javasolom, mentsük fel a Nőtanács elnöki funkciójából, mert ez az ügy számára feltétlenül hasznos volna. A Párt- és Tömegszervezetek Osztálya később majd tesz javaslatot a Nőtanács elnökére vonatkozóan. A Népfront titkári tisztsége függetlenített funkció, fizetéssel jár, ő mint a Nőtanács elnöke is kap fizetést, ezenkívül mint országgyűlési képviselő is fizetést élvez. Meg kellene újítani azt a korábbi határozatot, hogy aki több fizetéssel járó közfunkciót visel, saját maga választhatja meg, hogy mely munkája után járó fizetést akarja felvenni.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit

L[átta]: Barkóczi Imre

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 46. ő. e. Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Barkóczi Imre, a szószerinti jegyzőkönyv Fehér Margit és Barkóczi Imre saját kezű aláírásával hitelesített.

15.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. október 22-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pld-ban. FM.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. okt[óber] 22-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Marosán György, Münnich Ferenc, Rónai Sándor, Somogyi Miklós és Nemes Dezső elvtársak

Napirend:

1. Javaslat a Politikai Bizottság és a Titkárság negyedik negyedévi munkatervére

Meghívottak: az osztályvezető elvtársak

2. Javaslat a nyugdíjak rendezésére

Előadó: Somogyi Miklós elvtárs

3. Előterjesztés Szabó Miklós nyilatkozatának külpolitika terén való felhasználására

Előadó: Sebes István elvtárs

Meghívottak: Tömpe István és Szilágyi Dezső elvtársak

4. Határozati javaslat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél az operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására

Előadó: Tömpe István elvtárs

Meghívottak: Horváth Gyula, Ács Ferenc, Kaszás Ferenc és Tóth Miklós elvtársak

5. Szóbeli beszámoló néhány belügyi kérdésről

Előadó: Tömpe István elvtárs

6. Személyi javaslatok

7. Különfélék

1. Javaslat a Politikai Bizottság és a Titkárság negyedik negyedévi munkatervére

Hozzászoltak: Apró Antal, Marosán György, Sándor József, Szirmai István, Orbán László, Tasnádi Emil, [Bárd András], Keserű Jánosné, Fehér Lajos, Laczkó Pálné, Kállai Gyula, [Münnich Ferenc], Nemes Dezső, Kádár János elvtársak.

A Politikai Bizottság megbízza a Titkárságot, hogy az elhangzott észrevételek, határidők módosítására irányuló javaslatok figyelembevételével a Politikai Bizottság és a Titkárság negyedik negyedéves munkatervét dolgozza át. A munkatervhez csatolni kell a tervidőszak idejére esedékes bel- és külpolitikai mozgalmi naptárt is.

Javítani kell a vezető pártszervek elé kerülő jelentések, javaslatok minőségén és a tárgyalás módszerén is. A Politikai Bizottság ismételten felhívja az osztályvezető elvtársak figyelmét: törekedjenek arra, hogy kész határozati javaslat tervezetet terjesszenek elő, amely az anyagnak csak elvi részeit tartalmazza. A határozattervezetet záradékkal kell ellátni, amelyben utalni kell a határozat rendeltetésére, fel kell tüntetni a végrehajtásért felelős elvtársakat, határidőket, valamint azt, hogy a határozatot kiknek szándékoznak megküldeni. Az előterjesztésekért minden esetben a KB illetékes osztályvezetője felelős abban az esetben is, ha az állami szerv vezetője az előadó.

December közepéig el kell készíteni a Központi Bizottság, a Politikai Bizottság és a Titkárság 1958. első félévi munkatervét és azt Politikai Bizottság-i ülésen kell megtárgyalni.¹

A Politikai Bizottság üléseit a jövőben délelőtt 10 órakor kell kezdeni.²

2. Javaslat a nyugdíjak rendezésére

Előadó: Somogyi Miklós elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János, [Kiss Károly], Apró Antal, Szirmai István, Nemes Dezső, [Fock Jenő], Marosán György, Sándor József elvtársak

A Politikai Bizottság a nyugdíjak rendezésére vonatkozó előterjesztést leveszi napirendről. Megbízza a SZOT-ot, hogy az Országos Nyugdíjintézet, a Központi Statisztikai Hivatal, az Országos Tervhivatal, a Minisztertanács megfelelő szakembereinek bevonásával 1958. január folyamán hozzon előterjesztést a nyugdíjrendszer módosítására vonatkozóan a Politikai Bizottság elé, anyagi fedezetre vonatkozó javaslattal együtt.³

---

¹ A munkatervet előbb a Titkárság tárgyalta 1957. december 20-i ülésén. 1. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 293. A Politikai Bizottság elé 1957. december 24-én került. (L. a 26. sz. dokumentumot.)

² A Politikai Bizottság ülései addig délután négy vagy öt órakor kezdődtek.

³ A Politikai Bizottság 1958. február 25-én Fock Jenő szóbeli bejelentése alapján elfogadta, hogy a nyugdíjkérdés rendezésére vonatkozó javaslatot 1959-ben terjesszék a testület elé. A nyugdíjtörvény egyes kérdéseinek módosítására vonatkozó előterjesztés csak 1958. november 18-án került a Politikai Bizottság elé. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 104. ő. e.) Az új nyugdíjrendelet 1959. január 1-jén lépett életbe. L. az 1958. évi 40. tvr. *Törvénytár* 1958. 142–143.

A nyugdíjtervezet elkészítésénél figyelemmel kell lenni az osztályszempontokra, továbbá arra, hogy a nyugdíjkorhatárt a különböző szakmák között differenciáltan állapítsák meg.

Amíg a tervszel a Politikai Bizottság nem foglalkozott, az előkészületeket bizalmasan kell kezelni.

A sajtóban és szóbeli agitációban is foglalkozni kell a magyarországi nyugdíjviszonyokkal.⁴ Meg kell mutatni, hogy az elmúlt 12 évben mennyivel növekedett a nyugdíjasok száma. Az eddiginél sokkal hatásosabban kell felhasználni a kapitalista országok nyugdíjhelyzetére vonatkozó összehasonlító adatokat.

3. Előterjesztés Szabó Miklós nyilatkozatának külpolitika terén való felhasználására

Előadó: Sebes István elvtárs

Hozzászólta: Kádár János elvtárs

A Politikai Bizottság az előterjesztést levezi napirendről, mert nem tartja szükségesnek Szabó Miklós nyilatkozatának ilyen értelmű felhasználását.⁵ Azzal egyetért, hogy a nyilatkozatban foglalt leleplezéseket – a többi rendelkezésre álló adattal együtt – a Külügyminisztérium saját hatáskörén belül diplomáciai akciókra felhasználja.

---

⁴ A nyugdíjasokkal, különösen a nyugdíjviszonyokkal kapcsolatos sajtókampány elmaradt. Az ezzel kapcsolatban megjelent cikkekre l. Segítsétek nevelni az unokákat is. Felavatták a csepeli nyugdíjasok klubját. *Népszabadság*, 1957. november 6.; HORVÁTH József: Szüleim egyszerű dolgozó emberek. *Népszabadság*, 1957. november 7.

⁵ Szabó Miklós volt kigazdapárti képviselő 1955-ben Nyugatra távozott, ahol a magyar állambiztonsági szervek ügynökeként a magyar emigráció különböző szervezeteiben tevékenykedett. 1957. október 3-án sajtókonferenciát tartott a Magyar Újságírók Országos Szövetségének Székházában, amelyben lépésről-lépésre azt próbálta bizonyítani, hogy a forradalmat nyugatról szervezték, ügynököket küldtek az országba. Szabó Miklós nyilatkozatának aktualitását az adta, hogy 1957. szeptember 10-én az ENSZ rendkívüli ülészakán olyan határozatot hoztak, amely elfogadta az ENSZ ötös bizottságának jelentését, az októberi eseményeket népforradalomnak nevezte, és a szovjet intervenciót törvénytelennek nyilvánította. Szabó Miklós nyilatkozata a sajtóban: Hogyan szervezték és szervezik a diverziót hazánk ellen. *Népszabadság* 1957. október 4.

A Szabó Miklós-féle nyilatkozatot úgy akarták felhasználni, hogy jegyzékeket intézzenek az Amerikai Egyesült Államokhoz, Nagy-Britanniához, Franciaországhoz, Ausztriához, Olaszországhoz, Svájc-hoz. Ezen kívül nyilvánosságra kívánták hozni a „budapesti diplomáciai kar egyes tagjaival kapcsolatos kompromittáló anyagokat”, a Szabó Miklós által elmondottakat felhasználni az ötös bizottság jelentésének „megcáfolására”, propagandacélokra és tájékoztatni a „baráti országokat”.

4. Javaslat a BM állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására

Előadó: Tömpe István elvtárs

Hozzászóltak: Fehér Lajos, Marosán György, Apró Antal, Münnich Ferenc, Somogyi Miklós, Horváth Gyula⁶ és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság helyesli azt az elgondolást, hogy a BM operatív nyilvántartását új alapokra kell helyezni. A nyilvántartásba vehető kategóriákat és személyeket tartalmazó javaslatokat azonban nem fogadja el, mert azokat túl szélesnek és az operatív munka szempontjából célszerűtlennek találja, ami magában rejtje azt a veszélyt, hogy nem az igazi ellenséget fogják nyilvántartani.⁷

A Politikai Bizottság megbízza a Belügyminisztériumot, hogy javaslatukat az elhangzott észrevételek figyelembevételével dolgozzák át és egy héten belül a határozati javaslatot terjesszék Politikai Bizottság elé.⁸

Az átdolgozásnál az alábbi szempontokat vegyék figyelembe:
Az operatív nyilvántartás felfektetésénél a Belügyminisztérium legyen

---

⁶ A felszólalást a jegyzőkönyv nem tartalmazza.

⁷ Az előterjesztés szerint az államvédelmi szervek munkájában 1949 és 1953 között meglévő súlyos törvénysértések következtében a valóságnak nem megfelelő, ellenőrizetlen adatok alapján nagy számban vettek nyilvántartásba személyeket, különösen a koncepciók ügyekben. 1953-ig 1200000 személy szerepelt az ÁVH nyilvántartásában, se nagy szám alapján nem tudta pontosan kimutatni a ténylegesen ellenséges tevékenységet kifejtő és ellenséges kategóriákba tartozó személyek számát, összetételét. A nyilvántartásnak az előterjesztés elkészítésekor érvényben lévő rendjét egy 1954-es nyilvántartási szabályzat határozta meg, amely azonban a dokumentum készítői szerint az akkori körülményeknek már nem felelt meg, ezért javasolták a szabályzat átdolgozását, a nyilvántartásba vehető kategóriák új meghatározását, illetve az operatív nyilvántartás gondos felülvizsgálatát.

⁸ L. a 16. sz. dokumentumot. Az átdolgozott javaslat szerint, az operatív nyilvántartásba vehető kategóriák: „I. Jelenleg aktív ellenséges tevékenységet kifejtő személyek. II. Osztályhelyzetüknél fogva ellenséges kategóriába tartozók. III. A horthysta rendszerben állásánál és ebből adódóan tevékenységénél fogva ellenséges tevékenységet kifejtő személyek. IV. A felszabadulás után és az 1956. októberi ellenforradalom alatt ellenséges tevékenységet elkövető személyek. V. Hírszerzés és kémelhárítás szempontjából fontos nyugati állampolgárok. VI. Kutató nyilvántartásba tartozók, akiknek a felszabadulás után, vagy jelenlegi ellenséges tevékenységére vonatkozólag az állambiztonsági szervek nem rendelkeznek terhelő adatokkal, azonban régebbi ellenséges magatartásukra vonatkozóan fontos, ellenőrzött dokumentumok vannak, operatív szempontból szükséges őket figyelemmel kísérni és a rájuk vonatkozó anyagokat nyilvántartani”. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 49. ö. e.)

figyelemmel a kormány 1956. november 4-i nyilatkozatában foglaltakra⁹ és az ellenforradalmi akciókban részt vett, megtevesztett személyeket ne vegye nyilvántartásba.

A nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek számát úgy kell csökkenteni, hogy az ne haladja meg a 200-300 000 főt. E létszámon belül külön kell nyilvántartani azt a 6-7 ezer személyt, akik osztályhelyzetük, eddigi tevékenységük alapján a szocialista rendszer elkeseredett ellenségeinek minősíthetők. Az áttekinthetőség céljából szükséges külön feltüntetni a nyilvántartandók szociális és politikai kategóriáit.

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja leszögezni, hogy azokat, akik a meghatározott kategóriába nem tartoznak, nyilvántartásba venni nem szabad. A nyilvántartásba vételt a Belügyminisztérium felelős vezetője hagyja jóvá.

A Politikai Bizottság elutasítja azt a javaslatot, hogy a párt hatáskörébe tartozó funkcionáriusok névsorát – a nyilvántartás rendezése céljából – átadják a Belügyminisztériumnak.¹⁰ A Belügyminisztérium nyilvántartásában lévő, a párt hatáskörébe tartozó elvtársak névsorát a Belügyminisztérium a KB Káderosztályának küldje meg elbírálás céljából.

A Politikai Bizottság utasítja a Belügyminisztériumot, hogy a rehabilitált elvtársakra vonatkozó nyilvántartási anyagokat semmisítse meg. Kezdek meg az illetékes részlegek a koncepciós perekkel kapcsolatban nyilvántartásba vett elvtársak anyagainak felülvizsgálását is.¹¹

---

⁹ A Kádár-kormány nyilatkozatának erre vonatkozó része így hangzott: „A reakciós elemek felhasználva népi demokratikus építésünk folyamán elkövetett hibákat, igen sok becsületes dolgozót – különösen a fiatalság nagy részét – tévesztették meg, akik a mozgalomba becsületes, hazafias szándékkal kapcsolódtak be. Ezek a becsületes hazafiak azt akarták, hogy társadalmunk, gazdasági és politikai életünk tovább demokratizálódjék, s ezzel biztosítsák hazánkban a szocializmus alapjainak megszilárdítását. Azért emelték fel szavukat, hogy Magyarország erősödjön, és virágozzon, hogy szabad, szuverén állam legyen, amely barátságot tart fenn a többi szocialista országgal. Éppen ezért helytelen és bűnös eljárás, ha valaki vádolja ezeket azért, hogy a mozgalomban részt vettek.” *Döntés a Kremlben*. Szerkesztette SZEREDA, Vjacseszlav és RAINER M. János, 1956-os Intézet, Bp., 1996. 206.

¹⁰ Az előterjesztők a párt hatáskörébe tartozó párt, tömegszervezeti, állami gazdasági funkcióban levő, vagy 1956. októbere előtt ilyen beosztásban dolgozó, a nyilvántartásban indokolatlanul szereplők anyagainak felülvizsgálatát 1957. december 31-ig javasolták végrehajtani. Ennek érdekében azt indítványozták, hogy „az MSZMP Központi Káderosztálya adja meg az Operatív Nyilvántartó Osztálynak folyamatosan 1957. szeptember 31-ig a párt központi, budapesti, kerületi, megyei és járási szerveinek hatáskörébe tartozó elvtársak nevét és legfontosabb adatait”.

¹¹ A koncepciós perek anyagainak felülvizsgálásával és megsemmisítésével kapcsolatban l. BARÁTH Magdolna: Az állambiztonsági iratok selejtezése, megsemmisítése. *Trezor 3. Az átmenet Évkönyve*. 2003. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Budapest, 2004. 255–279.

5. Személyi javaslatok

Államgaz[dasági] Oszt[ály] javaslata

A Politikai Bizottság elfogadja:

Mulató János elvtársat a Külkereskedelmi Minisztériumba miniszterhelyettesnek,

leveszi napirendről:

Valkó Márton elvtársra vonatkozó javaslatot.¹² Megbízta az Államgazdasági Osztályt és a Káderosztályt, hogy egyidőben keressen más jelöltet a népi ellenőrzési szerv élére, vagy a Lenin Kohászati Művek vezetésére.¹³

HM javaslata:

A Politikai Bizottság elfogadja:

Piszker Tibor elvtársat belgrádi katonai attachénak,

Schnekta Péter elvtársat szófiai katona attachénak.

6. Különfélék

a.) *Jelentés az Interparlamentáris Unió londoni konferenciájáról*
(Rónai e[ltárs] előterjesztése)

A Politikai Bizottság a jelentést tudomásul veszi.¹⁴

---

¹² Valkó Márton a Lenin Kohászati Művek igazgatója, a KB-pótagja volt. Az előterjesztők a KNEB elnökének javasolták.

¹³ A Politikai Bizottság 1958. január 7-i ülésén tértek vissza a kérdésre. Akkor a testület elvi hozzájárulását adta ahhoz, hogy a KNEB elnöke Oczel János legyen. Úgy döntöttek, hogy amennyiben az Oczel Jánossal való beszélgetésből kiderül, hogy a beosztást nem tudja vállalni, akkor a PB Brutyó Jánost fogadja el erre a posztra, illetve az Államgazdasági Osztálynak újabb javaslatot kellett volna tenni. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 60. ö. e.)

¹⁴ Az Interparlamentáris Unió londoni konferenciáján Magyarország háromtagú delegációval vett részt. A konferencia 1957. szeptember 11–16. között zajlott. A jelentés azt emelte ki, hogy a „várható Magyarországot érő támadást” hogyan „védték ki” a küldöttek. A konferenciát megelőzően a Szovjetunió és a többi „népi demokratikus ország” képviselői megbeszélést tartottak a konferencián követendő magatartásról. Rónai Sándor a hatásos propaganda érdekében felszólalása közben a „nyílt színen” megmutatta a magyar küldöttség dokumentumait, köztük a Fehér Könyv IV. kötetét. Ezen kívül bejelentették, hogy az Unió csoportjait magyarországi látogatásra hívják, köztük India, Szudán, Indonézia, Burma, Szíria, Egyiptom, Ceylon képviselőit. A jelentés szerint „a konferencia szüneteiben [...] a személyes beszélgetések kapcsán megállapítható volt, hogy nem annyira az ellenforradalmi események érdekelték a küldötteket, hanem inkább a gazdasági kérdések és az, hogy milyen kilátásaink vannak a népgazdaság fejlődése terén”. A konferencián tárgyaltak az „angol testvérpárt” küldötteivel, Polittal és Gollannal, akik elmondták, hogy „a magyar események nagyon erősen megrázták az angol pártot és [...] elvesztettek 7000 párttagot, sőt a tavaszi kongresszus óta újabb 3000 párttagot veszítettek, és a pártlap, a Daily Worker előfizetőinek száma is 10000-rel csökkent [...] Pollit elvtársék javaslatokat is tettek, olyanokat, amelyek véleményük szerint megkönnyítenék a helyzetünket: így például a szükségállapot megszüntetése, [...] vagy ha október 23-án a magyar párt szervezne tömegtüntetést az ellenforradalom ellen”. Az Interparlamentáris Unió ülésével kapcsolatban I. még: Rónai Sándor beszéde az Interparlamentáris Unió értekezletén. *Népszabadság*, 1957. szeptember 14.; A magyar interparlamentáris csoport több külföldi küldöttséget meghívott Magyarországra. *Népszabadság*, 1957. szeptember 17.; A napokban hazánkba látogat India, Indonézia, Szudán, Burma, Egyiptom parlamenti küldöttsége. *Népszabadság*, 1957. szeptember 24.; Dobi István és Münnich Ferenc fogadta az Interparlamentáris Unió képviselőit. *Népszabadság*, 1957. szeptember 28.; Az Interparlamentáris Unió indonéz csoportja Budapesten. *Népszabadság*, 1957. október 2.

Az angol testvérpárt meghívására vonatkozó javaslatot a külföldi testvérpártokkal kapcsolatos jövő évi terveknél kell figyelembe venni.¹⁵ Az előterjesztés 2. és 3. pontjában foglalt javaslatot nem tartja szükségesnek.¹⁶

Nem hoz határozatot Kádár elvtárs televíziós nyilatkozatával kapcsolatban.¹⁷

*b.) Javaslat a megyei, városi és járási titkárok tanfolyamával kapcsolatban*¹⁸
(PTO előterjesztése)

A Politikai Bizottság az előterjesztett javaslatot elfogadja azzal a módosítással, hogy Nemes Dezső előadása csak a nemzetközi helyzettel, a nemzetközi munkásmozgalom időszerű kérdéseivel foglalkozzék.¹⁹

c.) Javaslat a bolgár nemzetgyűlés ülésén való részvételre
(Rónai elvtárs) javaslata)

A Politikai Bizottság a javaslatot leveszi napirendről, azzal csak a magyar Országgyűlés ülészsaka után foglalkozik.²⁰ Javaslatot kell készíteni az Országgyűlés következő ülészsakára.

---

¹⁵ Az angol delegációt 1958 januárra vagy februárra tervezték meghívni.

¹⁶ A 2. és 3. pontban a következőket javasolták: „2. Adjunk rendszeres és kimerítőbb tájékoztatást az angol elvtársaknak, valamint külképviseletüknek. 3. Állapítsuk meg, ki volt az a tolmács, aki a munkáspárti képviselő mellett volt, és ha tényleg nem súlyos az eset, ne adjunk ennek a képviselőnek a tolmács letartóztatásával lehetőséget arra, hogy ellenünk továbbra is ellenséges propagandát folytasson”.

¹⁷ Kádár János nyilatkozatának lehetőségét a londoni magyar követség vetette fel: „Az angol közvélemény tájékoztatása szempontjából helyes lenne, ha létrejönne az angol televízió tudósítójának Kádár elvtárral való beszélgetése. Varga elvtársnak az a véleménye, hogy nem tenne fel az illető újságíró Kádár elvtársnak az előre megküldött kérdéseken kívül provokatív jellegű kérdéseket”.

¹⁸ A tanfolyam megrendezését 1958. január 20. és február 1. között tervezték a megyei első titkárok, a megyei jogú városok titkárai, a járási pártbizottságok titkárai számára. A tanfolyam célja egyrészt az lett volna, hogy tájékoztassák a résztvevőket az ország legfontosabb politikai és gazdasági kérdéseiről, a párt helyzetéről, valamint a nemzetközi helyzet, a nemzetközi munkásmozgalom legfontosabb kérdéseiről, másrészt tájékoztadjanak a megyei, városi, de főleg a járási pártbizottságok helyzetéről, problémáikról. A tanfolyam egyidejűleg széles körű tapasztalatcserét is lehetővé tett volna a titkárok között. A mintegy 250 000 Ft költségkihatású tanfolyam keretében kilenc témában javasoltak előadásokat tartani.

A Politikai Bizottság 1958. január 15-én ezt a határozatot módosította és a tanfolyamra február 3–15. közötti időpontot fogadta el. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 62. ö. e.)

¹⁹ A tervezet szerint Nemes Dezső a nemzetközi helyzet és a nemzetközi munkásmozgalom időszerű kérdései mellett a kapitalista országok politikai és gazdasági helyzetével is foglalkozott volna előadásában.

²⁰ A Bolgár Nemzetgyűlés egy tizenöt tagú magyar parlamenti delegációt hívott meg az országgyűlés elnökének vezetésével, a kiutazást november közepére tervezték a Politikai Bizottság határozata alapján. A kérdésre a Politikai Bizottság 1957. október 29-i ülésén tértek vissza. (L. a 16. sz. dokumentumot.) A delegáció utazásával kapcsolatban l. Magyar parlamenti küldöttség utazik Bulgáriába. *Népszabadság*, 1957. november 13.

d.) *Javaslat a KB, PB, KB osztályvezetők és miniszterek köréből való kitüntetésre*²¹

(PTO javaslata)

A Politikai Bizottság a javaslatot nem fogadja el.²²

e.) *A Szovjetunióba utazó magyar párt- és kormánydelegációval kapcsolatos bejelentés*

(Kádár e[ltárs] szóbeli tájékoztatása)

A bejelentést a Politika Bizottság tudomásul veszi.

A magyar párt- és kormánydelegáció összetételére vonatkozó politikai bizottsági határozatot Minisztertanács elé kell terjeszteni és a határozatról a szovjet kormányt sürgősen értesíteni kell.²³ A delegáció összetételét csak akkor kell nyilvánosságra hozni, amikor az elutazás már megtörtént.²⁴

f.) *PB tagok részvétele a KISZ Országos Értekezletén*

(Kádár elvtárs szóbeli bejelentése)

A Politikai Bizottság megbízza Fock Jenő elvtársat, beszélje meg a PB tagjaival, kik azok, akik a KISZ értekezleten részt vesznek azon elv alapján, hogy egy-egy ülészakon 2 PB tag legyen jelen.

Komócsin elvtárs helyettesére vonatkozóan a PB nem dönt, a KISZ saját hatáskörén belül hozzon határozatot a titkárok közti munkamegosztással kapcsolatban.²⁵

---

²¹ Az MSZMP KB Párt- és Tömegszervezetek Osztályának és Káderosztályának előterjesztése szerint a november 7-i kitüntetések ügyében kiküldött bizottság ülésén vetődött fel az a javaslat, hogy politikailag célszerű lenne a KB, PB, a KB osztályvezetői és a miniszterek köréből is kitüntetni egyes személyeket.

²² Kihúzza: „Egyetért a Belügyminisztérium javaslatával, hogy november 7-e alkalmából szovjet tanácsadó elvtársakat tüntessenek ki”.

²³ 3469/1957. (X. 25.) Korm. hat. delegáció kiküldéséről a NOSZF 40. évfordulójának ünnepeire. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 352.) A határozatban a delegáció tagjai: Kádár János, Dobi István, Münnich Ferenc, Rónai Sándor és Fock Jenő.

²⁴ A NOSZF 40. évfordulójára rendezett ünnepekre a Szovjetunióba Kádár János, Münnich Ferenc, Rónai Sándor, Fock Jenő utazott. Elutazott Moszkvába a magyar párt- és kormányküldöttség. *Népszabadság*, 1957. november 5.

²⁵ Az ülésről hiányzó Komócsin Zoltán kérte a Politikai Bizottság hozzájárulását, hogy az elfogadott titkárok közül első helyettesként Borbély Sándort (budapesti titkár) és Eperjesi Lászlót (sporttitkár) válasszák meg.

g.) *Javaslat a Központi Bizottság ülése összehívására*
(Kádár e[ltárs] szóbeli javaslata)

A Politikai Bizottság úgy határozott, hogy november 1-re (péntek) reggel 9 órára össze kell hívni a Központi Bizottságot.²⁶

Az ülés napirendje:

1. Kül- és belpolitikai tájékoztató

Előadó: Kádár János elvtárs

2. Tájékoztató az ország gazdasági helyzetéről

Előadó: Fock Jenő elvtárs.

A referátumok egyenként 50 perces időtartamúak legyenek. A két referátum fölött együttes vitát kell rendezni.

A Központi Bizottság ülésére csak a Központi Bizottság tagjait és póttagjait, a Központi Bizottság osztályvezetőit, valamint Fodor Gyula elvtársat, a Revíziós Bizottság elnökét kell meghívni.

h.) *dr. Bölöni György kitüntetésére vonatkozó javaslat*
(Kállai e[ltárs] javaslata)

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy dr. Bölöni György író 75. születésnapja alkalmából „Munka Vörös Zászló Érdemrend” kitüntetésben részesítsék.²⁷

i.) *Kállai Gyula elvtárs szabadsága*

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Kállai Gyula elvtárs a magyar párt- és kormánydelegáció Szovjetunióból való visszatérése után menjen szabadságra.

j.) *Rákosi elvtárs levele a Népszabadság szerkesztőségéhez*
(Nemes elvtárs szóbeli bejelentése)

A Politikai Bizottság megbízza Nemes Dezső elvtársat: írja meg a Népszabadság szerkesztőbizottsága nevében Rákosi elvtársnak, hogy a lap nem tart igényt cikkére, mert ez politikai nehézségeket támasztana.²⁸

---

²⁶ A KB ülés jegyzőkönyvét l. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 41–117.

²⁷ A kitüntetést az író születésnapján, 1957. október 30-án vette át. Bölöni György kitüntetése. *Népszabadság*, 1957. október 31.

²⁸ Rákosi Mátyás és Nemes Dezső levelének lelőhelye ismeretlen.

k.) Kádár elvtárs szóbeli bejelentése alapján

A Politikai Bizottság megbízta Kállai Gyula elvtársat, beszéljen Lukács Györggyel és nyomatékosan hívja fel figyelmét a megállapodásra, amely szerint vállalta, hogy távol tartja magát mindenféle politikai lépéstől.²⁹

l.) Apró elvtárs szóbeli bejelentése alapján

A Politikai Bizottság jelentést kér Révész Géza elvtárstól Fábri elvtárs, volt szófnai katonai attaché egészségügyi állapotáról és a vele kapcsolatos tervekről.³⁰

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

---

²⁹ Lukács György hazatérésével kapcsolatban a párt vezetői 1957. január 29-én hoztak határozatot. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 75–79.) Az egyéni elbírálás alapján történő javaslatot a megegyezésre az IKB 1957. február 26-án megerősítette. (Uo. 172., 225.) Ezt követően Lukács György írásban elfogadta a hazautazása feltételeire vonatkozó előírásokat és 1957. április 11-én tért haza a romániai deportálásból. 1957. május 9-én az Országgyűlés megfosztotta képviselői mandátumától. L. még a 2. sz. dokumentumot.

³⁰ L. a 17. sz. dokumentumot.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. okt[óber] 22-i üléséről

1. Javaslat a Politikai Bizottság és a Titkárság 1957. negyedik negyedévi munkatervére

APRÓ ANTAL elvtárs:

Egyetértek azzal, hogy a párt felelős osztályvezetői felelősek azért, hogy a Politikai Bizottság tanácskozásainak napirendjén egy-egy előterjesztés a lehető legjobb formában kerüljön ide. De azzal nem értek egyet, hogy egy-egy olyan nagyjelentőségű országos kérdésért, mint a terv, mint a gazdálkodás bármely része, ne a terület felelős minisztere, vagy vezetője legyen az előadó. Ezt az osztály nem tudja elvégezni. Megteheti az osztály megjegyzéseit, észrevételeit, bírálatát, de a tényleges előadó a választott vezető legyen, aki egy-egy területért végső soron felelős.

Az előterjesztett program nagyjából helyes, de szeretném megmondani, hogy az 1958. évi tervet – amiért Friss elvtárs a felelős – részben befolyásolja a 28-án meginduló szovjet–magyar tárgyalás.³¹ A szovjet kormánynak mi javasoltuk, hogy Budapest tárgyalási hellyel induljon ilyen irányú tanácskozás. Ezt csak azért mondom, hogy számolni kell azzal, hogy esetleg 2-3 módosítás lehetséges. Talán jobb lenne később vinni ezt a napirendet.

Fontosnak tartanám, hogy a pártvezetés olyan fontos kérdésekben, mint a téli ellátás, élelmezés, tüzelőhelyzet tájékoztatást, javaslatot kapjon. Ha rövid jelentés formájában is, de feltétlenül fontosnak tartanám ezt a kérdést idehozni. A tél minden évben fokozott felkészülést, előrelátást követel, ezért javaslom, hogy a Politikai Bizottság tudtával történjék ez.³²

A munkaterv második oldalán szerepel a hazai uránipar fejlesztés eddigi eredményeiről szóló jelentés. Nagyon támogatom ennek megtárgyalását. Hónapokon keresztül foglalkoztunk ezzel a kérdéssel, 1958-ra is 400 milliós beruházást irányoztunk elő. Hasznos tehát, ha ezzel a Politikai Bizottság

---

³¹ Kádár János 1957. szeptemberben, amikor Kínába tartva keresztül utazott Moszkván, azt kérte a szovjet vezetőktől, hogy októberben induljanak a tárgyalások. (AVP RF f. 077. op. 38. papka 193. gy. 16.) Ennek előkészítésére Greiner Sándor és Boldizsár Gábor és szovjet részről a Szovjetunió Minisztertanácsa Külföldi Gazdasági Kapcsolatok Állami Bizottsága helyettes vezetői (Szaburov és Maletyin), illetve szovjet szakemberek részvételével 1957. október elején már lezajlott egy informális megbeszélés az 1958–1960-as évekre szóló hosszúlejáratú külkereskedelmi egyezményről, valamint a Magyarországnak nyújtandó áru-, deviza és beruházási hitelnyújtás kérdéseiről. Az erről készült feljegyzést l. MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ö. e. A tárgyalások végül csak 1957. november 25-én kezdődtek el.

³² A fenti kérdések külön napirendi pont formában nem kerültek a Politikai Bizottság elé.

foglalkozik. Javasolom, hogy e kérdés előadója Czottner elvtárs legyen.³³ Ha az urán kérdését idehozzuk, ennek megfelelő súllyal kellene szerepelni a programban a dieselesítésnek is, mely iparunk szerkezetének megváltozását jelenti.³⁴ Ebben már vannak bizonyos határozatok,³⁵ de mert több nagyüzem termelési szerkezete átalakításáról van szó, kívánatos, hogy ez a párt jóváhagyásával, tudtával történjék.³⁶

A mezőgazdasággal kapcsolatban van néhány kérdés napirenden, mégis fontosnak tartom, hogy a Mezőgazdasági Osztály, illetve a Földművelésügyi Minisztérium 1957 végén az őszi munkákról, a vetésről, az idény mezőgazdasági kérdéseiről adjon tájékoztatást a Politikai Bizottságnak.³⁷ Másik ilyen probléma a falusi munka kérdése. Nem hiszem, hogy most már tudnak itt az elvtársak alapos, mélyreható munkát végezni, hogy átfogó jelentést állítsanak össze, de ha most már nem is, jövő év elején erre feltétlen szükség van. Jó dolog persze, hogy a párt Falusi Osztálya Csehszlovákiában tanulmányozza a mezőgazdasági munkát, de még jobban örülnék annak, ha Magyarországon tanulmányozná.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Ez a munkaterv magán viseli azt a bélyeget, hogy nincs benne az a tervszerűség, ami már a múltkor is hiányzott. Megállapítható, hogy alulról szorító problémák jönnek a vezető szervek elé. A következő évre is előreveti árnyékát ugyanaz a munkamódszer, ami eddig volt gyakorlat: nem novemberben, decemberben fogjuk megtárgyalni, hogy 1958 első felében mit akarunk csinálni, hanem a munkaprogram szerint januárban foglalkozunk ezzel. Nekünk november–december hónapban meg kell tárgyalni, mit akarunk a jövő év első felében csinálni.

Azt is megállapíthatjuk, hogy a munkaprogram hevenyészett módon van összeállítva. Hogy Budapesten nem csináltunk nagyobb hibát, az azzal magyarázható, hogy a párt határozata alapján próbáltunk munkatervet csinálni, és súlypontokat megállapítani a munkában.

Néhány megjegyzést még. A munkaprogram foglalkozik azzal, hogy november 19-én megtárgyalja az Országos Tervhivatal munkáját és káderhelyzetét, de

---

³³ A Politikai Bizottság 1957. november 26-i ülésén tárgyalta az „Előterjesztés a hazai uránipar fejlesztésének eddigi eredményeiről és a távlati fejlesztéssel kapcsolatos tennivalókról” című anyagot. L. a 20. sz. dokumentumot.

³⁴ Az átdolgozott munkatervbe a Politikai Bizottság 1957. december 24-i ülésének napirendjére bekerült a dieselesítés kérdése, megtárgyalására azonban nem került sor.

³⁵ L. erre a Gazdasági Bizottság 1957. szeptember 30-i ülésének határozatait (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 378.) a program végrehajtásáról és a három éves tervről. A dieselmotorok és mozdonyok gyártását az 1960-tól kezdődő II. öt éves tervben is előnyben részesítették.

³⁶ A Ganz- és a MÁVAG gyárak egyesítéséről a PB 1958. december 9-én tárgyal. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 107. ö. e.)

³⁷ A Politikai Bizottság 1957. december 3-i ülésén tárgyalta az „Előterjesztés az új felvásárlási rendszer eredményeiről és tapasztalatairól” és 1957. december 17-én a „Határozati javaslat a mezőgazdasági felvásárlási rendszer továbbjavításáról” című előterjesztéseket. L. a 21. és 24. sz. dokumentumokat.

hogy milyen a központi apparátus munkája és káderhelyzete, ez már nem szerepel a javaslatban. Ez pedig veszélyes jelenség. Mi beszéltünk is arról már, hogy a központi apparátus munkáját meg kell nézni, mégsem szerepel ez a munkatervben.

Január 7-én kerülne sor a[z] MSZMP kulturális programjának megvitatására. Nem értem, miért ilyen későn, hiszen közben megvitatunk olyan kérdéseket is, amely ezzel párhuzamos, pl. az egyetemi politika kérdései stb. Nem tudom megérteni, hogy lehet ezt külön tárgyalni. Lehetséges, hogy az osztály úgy gondolja: a letárgyalandó anyag majd segíteni fog a kulturális program kidolgozásán, de ez mégsem helyes így.

Sok anyag szerepel a honvédség és rendőrség részéről, annyi, amennyi nincs egyensúlyban azokkal a kérdésekkel, amelyek más oldalról szorítanak most bennünket.³⁸

Kérem még a Politikai Bizottságot, hogy a budapesti pártmunkáról szóló jelentés címét módosítsuk, ami természetesen a tartalom módosítását is jelentené. Az anyag címe: „Jelentés a budapesti pártmozgalomról” legyen.³⁹

Titkárság munkatervéhez: a központi apparátus a Titkárság munkatervében szerepel. Miért? Hiszen ennek így nincs semmi súlya. Szerepeljen ez a Politikai Bizottság munkatervében.⁴⁰

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Javasolom, hogy a munkásőrség helyzetéről szóló előterjesztést október 29-e helyett november 12-én tárgyalja a Politikai Bizottság. Fontos elvi, szervezeti változtatásokat javasolunk, ezért lenne szükség a határidő eltolására.⁴¹

December 3-án a Politikai Bizottság ülésének mindhárom napirendje kivétel nélkül a Mezőgazdasági Osztály előterjesztése. Nem tudom, helyes-e ez így.⁴²

³⁸ A PB javasolt munkatervében 1957. október 29-én szerepelt a „Jelentés a munkásőrség helyzetéről”, november 12-én a „Javaslat a hadsereg pártellenőrzésére, valamint a hadseregben működő párt- és politikai szervek működésére vonatkozó irányelvek módosítására”-t, a „Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október–novemberi ellenforradalomban” újra, november 19-én „Javaslat a BM és pártszervei ellenőrzésére”.

³⁹ A javaslatban szereplő cím: „Jelentés a budapesti pártmozgalom helyzetéről”. A véglegesített munkatervbe is ez a cím került.

⁴⁰ A Titkárság már 1957. július 19-én foglalkozott az apparátus néhány problémájával; akkor úgy döntött, hogy bizottságot küld ki a helyzet megvizsgálására. (Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei, i. m. 51.) A munkaterv szerint a Titkárság 1958. január 10-én tárgyalta volna „A KB apparátusának helyzete és feladatai” című előterjesztést. (A PB 1957. december 31-ig szóló munkatervébe nem került bele.) „A KB apparátusa munkájának megjavítására” vonatkozó javaslat végül 1958. július 18-án került a Titkárság elé. (MOL M–KS 288. f. 7. cs. 32. ó. e.)

⁴¹ A Politikai Bizottság végül 1957. november 26-án tárgyalta a „Jelentés a munkásőrség helyzetéről és további feladatairól” című anyagot. L. a 20. sz. dokumentumot.

⁴² A december 3-ra javasolt napirendi pontok: „1. A mezőgazdasági termékek új felvásárlási rendszerének eddigi tapasztalatai. Felelős: Fehér Lajos elvtárs. 2. Jelentés a termelőszövetkezeti csoportok, szakcsoportok és társulások helyzetéről. Felelős: Fehér Lajos elvtárs. 3. Javaslat a termelőszövetkezetek új hiteligazdálkodási rendszerére. (A régi tartozások és a kilépettek adósságának rendezése is.) Felelős: Fehér Lajos elvtárs. Ezek közül a PB 1957. december 3-án csak a javaslat 1. pontjában szereplő napirendi pontot tárgyalta. L. a 21. sz. dokumentumot.

Én ellenkező előjellel vetném fel azt a kérdést, amit Apró elvtárs említett. Éppen ezért javasolom, hogy a Belügyminisztérium előterjesztéseinél az illetékes osztály szerepeljen, mint felelős.

Javasolom, hogy a falusi pártmunkáról szóló jelentés január 14-én kerüljön napirendre.⁴³ Ugyancsak ide kellene hozni a Káderosztály munkájáról, szervezeti felépítéséről szóló jelentést is. Helyes lenne továbbá, ha felülvizsgálánk a Külügyminisztérium, az illetékes osztály és az ide tartozó pártszervezetek tevékenységét. Van néhány olyan jelenség, ami arra mutat, feltétlen helyes és szükséges ezzel foglalkozni.⁴⁴

Általános megjegyzésem még, hogy szerintem túl sok a 4-5 napirend egy-egy ülésre, ha figyelembe vesszük, hogy még vannak különfélék és káderjavaslatok is. Csökkenteni kellene tehát a programot.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

A Politikai Bizottság munkatervében aránytalanul kevés az ideológiai területtel foglalkozó kérdés. Ennek pótlására javasolom, hogy a Titkárság programjából az elméleti munkaközösségek évi programját vigyük át a Politikai Bizottsághoz. Megéri ez az anyag, hogy a Politikai Bizottság vitassa meg. Javasolom még, hogy e napirendet január 10-ről hozzuk jóval előbbre, lehetőleg december 3-ra, vagy 10-re.⁴⁵ Szeretnénk a munkát megindítani. Sok sürgős megoldandó feladatunk van az ideológiai fronton és szükség volna a Politikai Bizottság segítségére.

Szeretnénk a nacionalizmus elleni harc agitációs módszereit kidolgozni. Ezt január 10-re vették fel a munkatervben. Ez késő, szeretnénk legalább egy hónappal előbbre hozni. Maradhat ez a Titkárság napirendjén pl. december 13-án.⁴⁶

Van néhány „imperialista” igénye is az osztálynak. A Politikai Bizottság munkatervében december 19-én szerepel az 1958-as könyvkiadás terve. Szeretnénk, ha ennek előkészítésébe az Agit. Prop. Osztályt is bevonnánk, mert a Kossuth Kiadóval vannak közös problémáink.⁴⁷

Még két napirendi pontnál volna jó, ha az Agit. Prop. Osztály részt vehetne a

⁴³ A javaslatban 1957. december 31. szerepel. A „Jelentés a falusi helyzetről és határozati javaslat a falusi politikai munka megjavítására” c. előterjesztést végül 1958. február 25-én tárgyalta a PB. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 68. ö. e.)

⁴⁴ A kádermunka szervezeti kérdéseit a PB 1957. december 3-án tűzte napirendre (21. sz. dokumentum), a Külügyminisztérium munkájáról szóló jelentés először a PB 1957. december 10-i ülésének napirendjén szerepelt (22. sz. dokumentum), akkor azonban levették napirendről, s csak 1958. január 15-én tértek vissza a kérdésre. Az MSZMP KB Külügyi Osztály munkájáról szóló jelentést l. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 270.

⁴⁵ Az elméleti munkaközösségek munkájára vonatkozó előterjesztést a PB 1957. december 3-án tárgyalta meg. L. a 21. sz. dokumentumot.

⁴⁶ Az átdolgozott munkaterv szerint a téma a PB 1957. december 31-i ülésén tárgyalták volna. A nacionalizmus elleni harc végül a PB napirendjén szerepelt: 1959. január 2-án (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 113. ö. e.) és 1959. július 7-én (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 138. ö. e.).

⁴⁷ A Politikai Bizottság 1957. november 21-i ülésén tárgyalta az „Előterjesztés a könyvkiadás helyzetéről és az 1958. évi tervről” és a „Kossuth Kiadó 1957. évi könyvkiadói tevékenységéről és az 1958. évi feladatairól” című anyagokat. (L. a 18. sz. dokumentumot.)

munkában. A megyei lapkiadó vállalatok irányítása az egyik, amely fontos sajtókérdés és a Veszprém megyei politikai tömegmunkáról készítendő előterjesztés.⁴⁸

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Az 1958. évi könyvkiadás terve november 19-én szerepel. Ez az anyag készen van, és jó lenne hamarabb, október 29-én megtárgyalni. Akadályozza az 1958-as tervek végrehajtását, ha ennek megtárgyalása nagyon elhúzódna. Szirmai elvtárs említette, hogy ebbe a munkába ők is szeretnének bekapcsolódni. Amennyiben a Politikai Bizottság a most javasolt határidő-módosítást elfogadja, már ez késő, ennél az anyagnál nem lehetséges.

A Kossuthra vonatkozóan az a javaslatom, hogy úgy mint a múltban, ezt a Politikai Bizottság, vagy a Titkárság tárgyalja meg. Különben a Kossuth Könyvkiadó 2-3 hónappal ezelőtt szerepelt a Titkárság előtt.⁴⁹

A nacionalizmus elleni harc agitációs módszerei január 10-én szerepel a Politikai Bizottság munkatervében. Nem kellene ezt kicsit kiszélesíteni[?] Ez kicsit szűk. Ez egyike a legjelentősebb kérdéseknek az ideológiai, politikai munka szempontjából. Úgy gondolom, ide nemcsak az agitációs módszereket, hanem a nacionalizmus elleni harc feladatait és módszereit kellene behozni és nemcsak az agitációs, hanem a propaganda részét is a dolognak. Ez az ideológiai propaganda feladatainak alapos, elmélyült kidolgozása kell, hogy alapját képezze annak, hogy az agitáció irányvonalát és módszereit is jobban ki tudjuk dolgozni, mint a múltban. Szerintem „A nacionalizmus elleni harc feladatai és módszerei” legyen az anyag címe. Ha viszont ilyen szélesen tárgyaljuk, megérné, hogy Politikai Bizottság elé vigyük.

Január 10-én szerepel a jelentés az ipari tudományos és kutató intézetek munkájáról. Ez a két osztály közös munkája volna, mert a tudományos intézetek jelentős része akadémiai intézmény.

Végezetül: Marosán elvtárs felvetette, hogy van néhány probléma, ami hamarabb kerül napirendre és az egészszel összefüggő kulturális program később. Ez csak az egyetemi politikánknál jelent bizonyos problémát, mert ez részben ütközik a kulturális programmal. Nekünk az volt az elképzelésünk, hogy egyetemi politikánkról szóló jelentésnél tüntetnénk fel az eddigi tapasztalatokat, míg a programban a problémákat és feladatokat is. Most, hogy elkészült első tervezete egyetemi politikánk anyagának, látjuk, van benne sok olyan dolog, ami a másik anyagba kívánkozik. Javasolom tehát, egyelőre ezt ne vegyük ide bele.

---

⁴⁸ A Titkárság munkatervében 1957. december 27-ére tervezték a „Veszprém megyei PB politikai tömegmunkájáról a pártkonferencia határozata alapján” című anyagot. Végül 1958. január 31-én tárgyalták. (MOL M–KS 288. f. 7. cs. 21. ö. e.) A PB 1958. január 21-én tárgyalta a „Jelentés a sajtó munkájáról” című előterjesztést. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 63. ö. e.)

⁴⁹ Az MSZMP IKB Titkársága 1957. május 24-én tárgyalta a „Jelentés a Kossuth Kiadó munkájáról” szóló előterjesztést. L. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 261–265.

TASNÁDI EMIL elvtárs:

A Politikai Bizottság november 26-án a magánkisiparosok, kisipari szervezetek és magánkereskedők helyzetét tárgyalná meg. Javasolom, hogy ezt az anyagot a magánkereskedők nélkül tárgyaljuk, tekintettel arra, hogy a Mezőgazdasági Osztály szerint ez nem olyan probléma, amelyet érdemes volna összekötni a kisiparosok és kisipari szervezetek problémáival.⁵⁰

BÁRD ANDRÁS elvtárs:

Az elmaradt anyagok nem szerepelnek a mostani munkatervben? Itt van például a Káderosztály szervezeti problémáinak megvitatása, amit az elmúlt tervidőszakban nem tárgyaltak le. Ha ezt amúgy is figyelembe vesszük, akkor tárgytalan a felszólalásom, egyébként feltétlen le kellene ezt a kérdést tárgyalni. November 19-e lenne legalkalmasabb.⁵¹

KESERŐ JÁNOSNÉ elvtársnő:

Mi úgy javasoltuk, hogy az illetékes gazdasági szerv legyen a felelős az anyagokért, aki a területet ismeri. Javasolom, hogy a téli ellátás és tüzelőellátás helyzetéről információs jelentést készítsünk.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Elkészült a termelőszövetkezeti nyugdíjtervezet. Javasolom, a jövő héten hozzuk Politikai Bizottság elé.⁵²

LACZKÓ PÁLNÉ elvtársnő:

Javasolom, hogy az 1958. évi tervet vegyük előre, mert ez határozza meg a vállalatok évi tervének sorsát is, ez szorosan összefügg vele.

Kérem továbbá, hogy a munkásörtség és a falusi pártmunkáról szóló jelentés elkészítésénél vonják be a Gazdasági Osztályt is, mert ezeknek anyagi kihatásaik is vannak.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

A könyvkiadás tervére vonatkozó javaslatához ne csatoljuk a pártkiadó évi tervét. Egy napirendi pontban nem tudjuk ezt megtárgyalni. Egészen más dolog, hogy a pártkiadó milyen feladatokkal foglalkozik. Véleményem szerint egy napirendként tárgyalni ezt a könyvkiadás általános tervével, nehéz lenne. Azt meg lehet csinálni, hogy egyidőben tárgyaljuk, de két különböző napirendként vegyük fel. Előrehozni ezt nem javasolom, mert a Kiadói Főigazgatóság vezetője nincs itthon, csak november első felében, pedig fontos lenne, hogy az éves tervek tárgyalásánál a felelős vezetők ott legyenek.

Marosán elvtárs felvetette, hogy van néhány olyan kulturális jellegű javaslat, amit előbb tárgyalunk, mint a párt kulturális programját. Nekem az a véleményem, hogy az egyetemi politikánk főbb kérdéseit le kell tárgyalni, de ezt tegyük január első

---

⁵⁰ Ez így is történt. A PB 1957. december 3-án tárgyalta a magánkisipar és szervezeti ipar helyzetéről és feladatairól szóló előterjesztést. L. a 21. sz. dokumentumot.

⁵¹ Az 1957. október 24-i dátumú, átalakított munkatervbe így került bele. A kérdés a PB az 1957. december 3-i ülésén szerepelt. L. a 21. sz. dokumentumot.

⁵² Az előterjesztést a PB 1957. október 29-én tárgyalta. (L. a 16. sz. dokumentumot.)

felére és akkor egy olyan jellegű jelentést csináljunk, amely képet ad a Politikai Bizottságnak az egyetemi életről, a diákság magatartásáról, az egyetemen folyó munkáról. Ami az egyetemi munka elvi részét illeti, bekerül az a programba. A programmal kapcsolatban az a véleményem, hogy ne január 7-én tárgyaljuk. Nagy vonatkozásaiban nekünk a program megvan, véleményem szerint december közepén, esetleg 17-én lehetne tárgyalni.⁵³

December 21-én szerepel a munkatervben a hároméves terv.⁵⁴ Szerintem ez késő, különösen ha figyelembe vesszük az akadályok leküzdésére irányuló feladatokat. Ezt még a Központi Bizottságnak is meg kell tárgyalni. Ha ilyen későre vesszük Politikai Bizottság ülésére, akkor a Központi Bizottság csak januárban tárgyalhatja meg.

Az ideológiai kérdések valóban nagyon fontos kérdések, ezért javaslom, hogy január 7-re, ahol eredetileg a párt kulturális programja szerepelt, készítsünk egy anyagot irodalmi életünk alakulásáról, annak a bizottságnak munkája lenne ez, amely a Politikai Bizottság határozata értelmében megkezdte munkáját. Ez a bizottság kb. 1948-tól kezdve vizsgálja irodalmi életünk alakulását.⁵⁵

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Ezt a jelentést azért nem vettük fel, mert úgy érezzük, hogy [a] határidő módosítása nélkül nem tudjuk megcsinálni ezt a jelentést. Ennek az anyagnak részletes menetrendje van, amely szerint az előterjesztés csak január végén kerülne Politikai Bizottság elé.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Ez a terv az összegyűlt kérdések beleillesztése a hátralévő időszakba. Hiba, hogy a Politikai Bizottság 1958. évi munkatervét csak december 31-én tárgyaljuk. Ezt legalább egy hónappal előbbre kell hozni.

Apró elvtárs nagyon fontos megjegyzést tett a téli intézkedésekkel kapcsolatban. Fel akarom hívni a figyelmet, hogy ezek az intézkedések nemcsak budapesti

---

⁵³ A határozatba az MSZMP kulturális programja december 31-ére került, végül azonban 1958. március 11-én került a PB elé (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 69. ö. e.) és 1958. július 25-én fogadta el KB. (*Az MSZMP határozatai*, i. m. 276–309.) Az anyag brosúrában is megjelent: „A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődési politikájának irányelvei”. Kossuth Könyvkiadó, 1958. Az irányelvek keletkezéséről l. BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor: *Az MSZMP művelődéspolitikai irányelveinek keletkezéstörténete. Múltunk*, 1995. 4. sz. valamint KALMÁR Melinda: *Ennivaló és hozomány*. Magvető, Bp., 1998.;

A Politikai Bizottság 1958. április 1-jén tárgyalta a „Jelentés egyetemeink egyes politikai és káderkérdéseiről” című anyagot. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 73. ö. e.)

⁵⁴ A munkatervben december 24-én szerepel a hároméves terv; december 21-re a munkaterv szerint nem terveztek ülést. A három éves terv irányelveit az MSZMP KB 1958. június 6-i ülésén fogadta el. (*A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 343–414.)

⁵⁵ A PB 1957. október 9-i ülésén létrehozott kultúrpolitikai munkaközösségről van szó. (L. a 13. sz. dokumentumot.) A Politikai Bizottság 1958. december 16-án tárgyalta „Az irodalompolitika alakulása 1945-től napjainkig” témát. A vita részleteit l. *Zárt, bizalmas, számozott. Tájékoztatópolitika és cenzúra 1956–1963*. i. m. 106–120.

tényezőktől függenek, hanem a különböző más területek munkájától is: közlekedés, autóbusz stb., tehát ezt, mint kérdéskomplexumot kell megtárgyalni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A tervben szerepel a lap helyzetének megvizsgálása. Javasolom, vegyük fel a Politikai Bizottság munkatervébe a Népszabadság munkájának megvizsgálását.⁵⁶ Az elméleti munkaközösségek programjáért ne csak Szirmai elvtárs, hanem Orbán elvtárs is legyen felelős.⁵⁷

APRÓ ANTAL elvtárs:

Amikor láttam az előterjesztett javaslatban a nacionalizmus elleni harc módszereinek megvizsgálását, úgy látom, helyes ezt megtárgyalni, de felhívom a figyelmet, hogy ezt a kérdést helytelen kiszakítani az általános tömegmunkától. Ennek politikai tömegmunkában kell helyt adni és szélesebben is kell ezt a kérdést tárgyalni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Egyetértek azokkal az elvtársakkal, akik az előterjesztett munkaprogramot kritizálják. Itt még nyilvánvalóan eléggé kifejezésre jut az alulról jövő nyomás, bár az sem utolsó dolog, hogy az elvtársak szorítják a problémát jelentő dolgokat felső szervek elé. Az a véleményem, hogy a munkaterv tárgyalható a következő feltételekkel.

Az előterjesztéseknél és a tárgyalási módszereknél minőségi változást, javítást kell eszközölni. Az előterjesztésekből számúzném a történelmi visszaemlékezéseket. Most hagyományá vált, hogy ha a könyvkiadásról van szó, visszatekintünk egészen 1948-ig stb., és a 6. oldal után érkezünk el a mai napig. A régi problémákkal az irodalomban le kell számolni. A kutatásnál lehet foglalkozni 1945–48-as dolgokkal, de az előterjesztésekben régi kérdések csak annyiban szerepeljenek, ami a mai probléma megértéséhez feltétlen szükséges. Nagyon rövid bevezetéssel kezdődjék az előterjesztés, és rögtön folytatódjék kész politikai bizottsági, vagy titkársági határozati javaslattal, hogy egyszer már előfordulhasson, hogy a Politikai Bizottság azt mondhassa: a határozati javaslatot elfogadjuk. A javaslatoknál legyen záradék, amely megmutatja, hogy mi a határozat rendeltetése, ki fogja azt végrehajtani, fel kell tüntetni a határidőket is. A tárgyalási módszeren is javítani kell. Általában el kell érni, gondolkozzanak az elvtársak, mit ad a határozat és kinek. Sokszor van olyan határozat, amelyből akkor sem lenne baj, vagy hiány, ha nem hoznánk meg. Előfordul, hogy egy-egy jelentéktelen anyagnál, előre át nem gondolt, nem egyeztetett előterjesztésnél ide csődítünk sok meghívottat, nehézkes és színvonalatlan a vita és a meghívottak,

⁵⁶ A módosított munkaterv szerint a pártlappal a PB 1957. december 31-i ülésén foglalkozott volna. A Népszabadság munkáját a PB végül 1958. január 7-én tárgyalta. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 60. ő. e.) A határozat megjelent a párt 16. sz. belső *Tájékoztatójában*.

⁵⁷ Az 1957. október 24-i keltezésű, átalakított munkatervbe az elméleti munkaközösségekkel foglalkozó anyag a PB 1957. december 24-i ülése elé került. Az anyag elkészítéséért Szirmai István maradt a felelős. Az előterjesztést a PB már 1957. december 3-i ülésén megtárgyalta. (L. a 21. sz. dokumentumot.)

mikor elmennek, arra gondolhatnak, hogy így irányít a Politikai Bizottság? Még egy dolog: a Politikai Bizottság üléseit a jövő héttől kezdve át kell vinni délelőttre. Az elvtársak munka után idejönnek, 4-5 különböző témakört kellene megvitatni, képtelenek rá, hogy gyorsan átváltsanak új témakörre.

Apró elvtárs felvetette, hogy a miniszter, illetve a szakterülete felelőse legyen a napirendek előadója. Ez veszedelmes dolog, mert ha a miniszter az előadó, akkor fennáll az a veszély, hogy idehozza a kész állami döntést, és nekünk kell megtárgyalni azt, amihez némi hozzászólása még a Minisztertanácsnak is lehet. Mindenféle részletkérdéssel foglalkoznánk, ami nem a pártvezetés feladata, ezzel a Minisztertanácsból sóhivatalt csinálnánk. Inkább azt az elvet érvényesítsük, hogy pártszerv elé kerülő előterjesztésért mindig az illetékes osztály vezetője a felelős akkor is, ha ő az előadó, akkor is, ha nem. Ha állami posztról, vagy a szakszervezettől [van] az előadó, akkor törvénynek kell lenni, hogy az előterjesztést az illető osztály véleményezze. Vigyázni kell viszont arra, hogy ez a vélemény ne azt jelentse, hogy 6 oldalas állami előterjesztést az osztály 6 oldalon cáfol. Mondjuk ki még azt is elvként, hogy rendeleteket nem szabad idehozni, csak az anyag elvi részét.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Október előtt már azt csináltuk, hogy egy anyagért a miniszter és az illető osztály vezetője volt a felelős.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az ide kerülő előterjesztésekért mindig a párt osztályvezetője felel. Előadó lehet akárki, de az osztályvezető felel azért, hogy az előterjesztés tartalmilag megfelelő legyen, hogy kik legyenek a meghívottak stb.

A munkaterv részleteihez. Az volna a helyes, ha még december 31-e előtt a Politikai Bizottság tárgyalhatná azt a féléves munkatervet, amely tartalmazza a Központi Bizottság, a Politikai Bizottság és a Titkárság munkatervét. Ezért a Titkárság a felelős.

Helyes dolog, hogy a Népszabadság munkáját megtárgyaljuk, és abban foglalkozzanak a Népszabadság irányításának ügyével is.

A téli ellátásról eszembe jut, hogy megint nyáron csináljuk a szánkót és télen a szekeret. Ezzel már elkéstünk, ehelyett sürgős tájékoztató jelentést kérjünk, mert a téltre való felkészülést augusztusban kellett volna megvitatni.

Helyeslem, hogy a dieselesítést, illetve annak csak elvi kérdéseit megtárgyaljuk. Vigyázni is kell, nehogy a részletekbe vigenek itt bennünket.

Helyes, hogy az őszi szántásról információt kapjunk. Még egy információ kellene a termelészövetkezeti frontról, talán a zárszámadás után. Az olajról is szükséges lenne egy információ.⁵⁸

Én is szeretnék kicsit harcolni a központi irányításért. Mi egyszer elhatároztuk Politikai Bizottság-i ülésen, hogy még ez év vége előtt meg kell tárgyalni a pártmunka stílusának legalább néhány kérdését. Ezt feltétlen meg kell csinálni és

⁵⁸ E témát a PB 1957. november 26-i ülésén tárgyalta. L. a 20. sz. dokumentumot.

ezen belül kicsit megvizsgálni a Központi Bizottság szerveinek és apparátusának munkáját. Ide tartozik, hogy sokkal több társadalmi erőt kell bevonni a vezetés munkájába is. Ide tartoznak az elméleti munkaközösségek. Ha ezzel a kérdéssel januárban foglalkoznánk, az nagy veszteség volna. Hangsúlyozom, minden kérdés végrehajtásához, kidolgozásához szükség van társadalmi aktívákra, akik segítenek a Politikai Bizottságnak, az osztályoknak és pártbizottságoknak. Ide tartozik a Káderosztály munkája is. Mi már beszéltünk arról, hogy szükség van, vagy nincs Káderosztályra. Hozzunk erről előterjesztést a Politikai Bizottság elé.⁵⁹

Azt már megbeszéltük, hogy a külügyi munkát napirendre kell tűzni.

Nagyon fontos lenne, hogy amikor munkatervet tárgyalunk, lássunk bizonyos mozgalmi naptárt is, amely feltünteti a tervidőszak kül- és belpolitikai eseményeit. (értekezletek, delegációk, utazások, évfordulók, stb.)⁶⁰

Javasolom, hogy a munkatervet az elhangzott kívánalmak lehetőség szerinti figyelembevételével a Titkárság dolgozza át.

Javasolom, hogy az egyetemi politikát hagyjuk ki a munkatervből. Nekünk külön egyetemi politikánk nincs, egy politikánk van és meg kell nézni, hogy annak végrehajtása az egyetemen hogy néz ki.

Ellenzem, hogy a nacionalizmus elleni harc módszereit tárgyalja meg a Politikai Bizottság. Ennek ugyanolyan módszerei vannak, mint általában az ellenséges demagógia elleni harcnak. Inkább érdemes volna ennek a kérdésnek elméleti és politikai alapjait kidolgozni, megvizsgálni a nacionalizmus elméleti és történelmi vonalát. Akkor viszont szélesebb legyen az anyag és a Politikai Bizottság tárgyalja meg.

2. Javaslat a nyugdíjak rendezésére

KÁDÁR [JÁNOS] elvtárs:

Az a javaslat, hogy vezessük be az 1%-os hozzájárulást és még az állam is adjon valamit.⁶¹ Hogyhogy? Hiszen az állam is mások, [a] munkások pénzét adja, vagy mi?

---

⁵⁹ L. a 20. és 21. sz. dokumentumokat.

⁶⁰ A mozgalmi naptár részletes tervét, amelyet végül is nem fogadtak el az 1957. december 20-i titkársági ülésen, l. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 293. és 301.

⁶¹ A SZOT előterjesztésében az szerepelt, hogy a nyugdíjak rendezésének költségkihatása kb. 600-620 millió Ft-ot tesz ki, ezért azt javasolták, hogy „a költségek fedezésére megfelelő politikai előkészítés után fel kell emelni a dolgozók által [...] fizetett 3%-os nyugdíjjárulékot 4%-ra. Az így befolyó kb. 400-420 millió Ft-on kívül a kormány kb. évi 200 millió Ft-ot fordítson a nyugdíjak rendezésére”. A Párt- és Tömegszervezetek osztálya az előterjesztéshez csatolt kiegészítő feljegyzésében nem támogatta, mert „a jelenlegi helyzetben egy ilyen intézkedés hátrányosan befolyásolhatná a párt és kormány iránt megnyilvánuló bizalmat. A munkások körében a közelmúltban foganatosított intézkedések sem találtak egyértelmű helyeslésre, mint a bérek visszarendezése, a törvénytelenül kifizetett bérek levonása, az áremelés, a színház, mozi árainak felemelése, a helyenként jelentkező burkolt áremelés”.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

A takarékoság ne csak jelszó legyen.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

De a PTO azt mondja: oldjuk meg az 1 százalék nélkül. Javasolom, vegyük le az egészet napirendről. Nekünk az az elvünk, nincs meg ennek a reális gazdasági alapja.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Vannak emberek, akik 25–30 évig dolgoztak és közülük sokan 400-300-250 forintos nyugdíjat kap[na]. A régi és új nyugdíjak közti feszültséget valamilyen formában meg kell oldani. Előfordul olyan eset, hogy asszonyok, akik a férjükkel együtt kínlódtak hosszú éveken keresztül, 120 forintot kapnak. Arról lehet beszélni, hogy a nyugdíjrendezés 500 forinton felül meggondolás tárgyát képezze, de vannak kategóriák, ahol azonnal segíteni kell. Mi végeztünk kutatásokat az 1 százalékos hozzájárulással kapcsolatban. Az a tapasztalat, hogy a 30 éven aluli fiatalok elzárkóznak az 1 százalék önkéntes adásától. Nők közül kevesebben zárkóznak el. Magasabb korbéliek szívesen hozzájárulnak önként 1 százalékkal. Még egy fontos kérdés: január 1-jével sok embernek letelik a 10 éves várakozási ideje, ami nincs sehol az egész világon.

Az a javaslatunk, fogadja el a Politikai Bizottság előterjesztésünket. Ha a munkaruha túlkapasokat – ami most is tapasztalható – megszüntetjük, ott is megtakaríthatunk 100 millió forintot.

KISS KÁROLY elvtárs:

Áttanulmányoztam a javaslatot és az a véleményem, hogy a Politikai Bizottság ennek a kérdésnek tárgyalását legalább egy évvel napolja el. Ha a mi nyugdíjhelyzetünk még egy évig olyan lesz, mint amilyen most, ebből nem lesz semmi baj. Az általános életnívó emelkedett, ezt igyekszünk tartani. Ha ezt a javaslatomat a Politikai Bizottság nem tartja elfogadhatónak, akkor is változtatni kell az előterjesztés egyes pontjain, amelyek szerintem nem tarthatók. Helytelen pl., hogy január 1-től akarjuk bevezetni. Legfeljebb júliusban lehetne erről szó. Azonkívül biztos, hogy a dolgot nem ússzuk meg 6-620 millióból. Itt mi olyan zsilipet nyitunk meg, mint a nem igazolható [sic!] nyugdíjigénye a mezőgazdaságban dolgozóknak stb. Ide be fogják suszterolni a parasztság nagy részét. 50 millió forintot áldoznánk arra, hogy 18 forintról 100 forintra emeljük a családi pótlék felemelését.[sic!]⁶² Ebből semmi különös dolog nem lesz, mert ezzel sem fognak megelégedni. Amennyiben tehát a Politikai Bizottság nem teszi magáévá, hogy leveszi napirendről a javaslatot, úgy kell ezt a kérdést megtárgyalni, hogy ne kaphasson nyugdíjat 10 év után az a volt burzsoá, kispolgár, aki a 10 évet megelőzően nem dolgozott.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Amilyen szilárdan kell tartani azt az elvi álláspontot, hogy semmit se adjunk,

⁶² A szakszervezeti előterjesztés szerint: „Fel kell emelni a jelenlegi havi 18 Ft-os nyugdíjas házas-társi pótlékot kb. 100 Ft-ra, és emelni kell az özvegyeknek saját jogon, valamint férjük után kapott összevont nyugdíjának plafonját a jelenlegi 500 Ft-ról 800 Ft-ra”.

aminek nincs meg a reális alapja, azt hiszem, éppen ilyen szilárdan kellene tartani azt az elvet, hogy a munkásosztály semmi jogos jövedelmét nem szűkítjük. Ne menjük bele most olyan önkéntes formába, hogy a dolgozók jövedelmüknek még 1 százalékát adják. Ha nem tudjuk megoldani a nyugdíjkérdést más módon – pl. a parasztság jövedelmének csökkentésével – akkor inkább ne nyúljunk hozzá.

Kiss elvtárs javaslatát azzal kellene kibővíteni, hogy a SZOT vizsgálja meg, hogy mi az, ami a költségvetési kereten belül rendelkezésre áll és hogyan lehetne jobban honorálni az osztályszempontokat. Meg kellene vizsgálni még a munkásosztály sürgős és jogos sérelmeit, toldozgassunk, foltozgassunk, de generálisan ne nyúljunk most ehhez a kérdéshez.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Én áttanulmányoztam az összesítést, itt lehet leginkább eligazodni a kérdések fontosságát illetően. Szerintem nem az a helyes megoldás, hogy az anyagot levegyük napirendről, de az sem, hogy most az egész nyugdíjat részleteiben akarjuk megoldani. Legégetőbb az első pont, azt kellene most megoldani, a többit majd később.⁶³ Az első pontban foglalt kategóriák ügyének megoldása valóban sürgős és most az lenne a feladat, hogy ennek megoldásához szükséges anyagi fedezetet megtaláljunk. Nem tudom, hogy a szolgálati idő 25 évre való felemelése helyes-e, de azt rögtön meg kell csinálni, hogy a 10 év ne maradjon meg. A 3. pont másik részét, hogy 1929-től számítva emeljük meg a nyugdíjakat, nem lehet megvalósítani, mert ezzel olyan zsilipet nyitnánk meg, aminek még nem látjuk a végét.⁶⁴

APRÓ ANTAL elvtárs:

Pedig ez a tényleges munkásosztály és ez a legsúlyosabb sérelem.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Itt sok jogtalan igénynek nyitunk kaput.

Javasolom megfontolás tárgyává tenni: miért kell nekünk a nyugdíjkorhatárt 60 évben megállapítani. Nem volna-e helyesebb ezt úgy megszabni, hogy aki 15 évnél kevesebbet dolgozott, annak nyugdíjkorhatára 65 év lenne, ami a munkában eltöltött évek száma arányában fokozatosan csökkenne. Itt azokra gondolok, akik 1945-ig nem dolgoztak nekünk, csak 1945 után, amikor kisajátították vagyონukat, mentek el dolgozni. Jelenleg az a helyzet, hogy ledolgozták a 10

⁶³ Az első pont így szól: „Fel kell emelni a régi nyugdíjtörvény alapján megállapított, még ma is havi 500 Ft-on aluli nyugdíjakat kb. 25%-kal, de legalább 500 Ft-ra. Az 500 és 1000 Ft közötti nyugdíjakat ugyancsak kb. 25%-kal kell felemelni, de legfeljebb 1000 Ft-ra. Ennek megfelelően kell rendezni az e kategóriákba tartozó özvegyek és árvák járadékát is. Ezt az emelést alkalmazni kell a megvont és az utolsó időben visszaadott nyugdíjakra is.” Ez a javaslat 206 400 főt érintett.

⁶⁴ A 3. pont a következőket tartalmazta: „A hosszabb munkában töltött idő érvényre juttatása érdekében az 1954-es nyugdíjtörvény alapján nyugdíjazottaknak és a jövőben nyugdíjazásra kerülőknek a nyugdíjpótlékát úgy kell megállapítani, hogy az 1929 és 1945 között munkában eltöltött időt is figyelembe vegyék. Ezzel egy időben meg kell hosszabbítani a jelenlegi 10 évi várományi időt. A meghosszabbítás lépcsőzetesen történjék 1958-tól kezdődően, amíg eléri a 25 évet. (1958-ban 11 év, 1959-ben 12 év, 1972-ben 25 év). A megkívántnál kevesebb, de legalább 10 évi munkaviszonnyal rendelkezők csökkentett nyugdíjat kapjanak.”

évet és 65 éves korukban ők is megkapják a nyugdíjat. Itt is osztályszempontokat kellene érvényesíteni. Helyes volna tehát megfontolni, hogy a várakozási idő a nyugdíjkorhatár elérése szempontjából ilyenkor ne 10 év legyen.⁶⁵

FOCK JENŐ elvtárs:

Nem helyes ez az elgondolás, mert csak néhány ezer tőkésről és több tízezer munkásról van szó.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Amikor az osztrák elvtársakkal beszélgettünk, elmondták, hogy az osztrák munkások 1 évben 4 hónapot azért dolgoznak, hogy adójukat kifizessék, lényegében 8 havi fizetésből élnek egész éven át. Mi évek óta benne vagyunk a demagógia uszályába[n]. Most hallom először, mennyi a nyugdíjasok száma. Horthy-Magyarországon 280000-re becsültük a nyugdíjasok számát. Ebbe a számba nem tartoztak bele munkások, hanem nagyrészt kistisztviselő rétegek, csendőrök, rendőrök, köztisztviselők. Most a nyugdíjasok száma 607000. Ez a nagyszámú nyugdíjas azt jelenti, hogy a 10 milliós Magyarországnak kb. 7%-a nyugdíjas. Mi ezt nem tudatosítjuk, nem mondjuk meg a világ felé, hogy ilyen nagy terhet cipel az állam és döntő mértékben a munkásosztály.

Ezért szeretném felvetni az alábbiakat: vegyük le ezt a javaslatot napirendről, mert az elkövetkezendő 5 éven belül ezt a kérdést generálisan megoldani nem lehet. Nem vagyok híve a toldozgatásnak-foltozgatásnak. Miért? Azért, mert ez tovább izgatja azokat, akiknek jövedelmén most nem toldozgatunk. Ehelyett felvetem a kérdést: nézzük meg közös teherviselés alapján mit lehet elérni. Álljunk ki a munkások elé a szakszervezettel együtt és mondjuk meg, hogy politikai szempontból milyen jelentősége van, ha önként vállalnak 1%-[k]al magasabb hozzájárulást. A nyugdíjrendezést csak közös teherviselés alapján lehet megoldani.

Úgy vagyunk a nyugdíjasokkal, mint a diákokkal, akik verik az asztalt, hogy miért nem 800 Ft-os ösztöndíjat kapnak. Arról már nem beszélnek, hogy 10 évvel ezelőtt egyáltalán nem kaptak ösztöndíjat. Amellett vagyok tehát, agitációs szempontból vessük fel, hogy a nyugdíjügyet hozzájárulás nélkül nem lehet megoldani. Teremtünk továbbá rendet azon a fronton, hogy a horthysta csendőrt

---

⁶⁵ Az előterjesztés szerint: „A nyugdíjazáshoz megkívánt szolgálati időt 1952-ben 8 évről 10 évre emelték. Ez a viszonylag rövid szolgálati idő lehetővé tette, hogy a háború előtt gyakran munka nélkül vagy a tőkések fekete listáin lévő dolgozók is megszerezhessék a nyugdíjhoz szükséges elegendő időt. Ez azonban most már azzal a veszéllyel jár, hogy az államosítás utáni években munkát vállalt idősebb volt kereskedő, önálló iparos stb. 1958-ban és a rákövetkező években nagyobb számban elérik a nyugdíjhoz szükséges kort és szolgálati időt, és az érvényben levő rendelkezéseknek megfelelően, keresetüktől függően ugyanolyan nyugdíjban részesülnek, mint a több évtizedes munkaviszonnal és hasonló keresettel rendelkező dolgozók. [...] A hosszabb, munkában eltöltött idő érvényre juttatása érdekében az 1954. évi nyugdíjtörvény alapján nyugdíjazottaknak és a jövőben nyugdíjazásra kerülőknek a nyugdíjpótlékát úgy kell megállapítani, hogy az 1929-45 között eltöltött időt figyelembe vegyék. Ezzel egyidőben meg kell hosszabbítani a jelenlegi 10 év várományi időt. A meghosszabbítás lépcsőzetesen történjék 1958-tól kezdődően, amíg el nem éri a 25 évet. (1958-ban 11, 1959-ben 12, 1972-ben 25 év.) A megkívántnál kevesebb, de legalább 10 év munkaviszonnal rendelkezők csökkentett nyugdíjat kapjanak”.

és az én volt pékmesteremet, akinél dolgoztam, ne lehessen azonos mértékkel elbírálni. Ez azt jelenti, hogy igenis nézzük meg a nyugdíjak megállapításánál az osztályszempontokat. A szakszervezetnek is világosan meg kell mondani, hogy a nyugati országokban hogyan néznek ki a nyugdíjak, és megfelelő összehasonlítással mutassuk meg, nálunk mi a helyzet. Nagyzási mániával akarjuk lepipálni a népi demokráciákat és a nyugatot is ilyen téren? Helyesebb tehát, ha a Politikai Bizottság olyan határozatot hoz, hogy közös teherviselés alapján rendezni kell a nyugdíjakat.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Mi ezt a kérdést az Agit. Prop. Osztállyal megvizsgáltuk és az a véleményünk, hogy jelenleg nem célszerű az 1 vagy 1/2%-os emelés. Ha az elmúlt 1 év tapasztalatait elemezzük, meg lehet állapítani, hogy az elért eredmények döntő alapja a szó és tett egysége. Ha ebből indulunk ki, akkor javasolom: vegyük le napirendről ezt a kérdést 1 évig és ezt világosan meg kell mondani az érdekelteknek annál inkább, mert véleményünk szerint helytelenül a szakszervezet elnöksége ezt a kérdést kivitte a közvéleménybe, tehát választ kell adnunk. Helyeslem, hogy megnézzük az osztályszempontokat. Mi ezt a kérdést a SZOT vezetői felé néhány héttel ezelőtt már felvetettük, de ezzel kapcsolatban nem volt egységes, határozott válasz. Ha jól fogjuk meg ezt a kérdést, a munkásosztály széles tömegeiben ez feltétlenül pozitív hatású lenne.

A 10 év kérdésével foglalkozni kell. Azonkívül foglalkozni kell olyan kérdéssel is, hogy megnézzük: a 607 000 nyugdíjasnál mit lehet csinálni kutatómunkával. Nem lehetne-e szakmánként figyelembe venni, pl. bányászoknál, kohászoknál a korhatár csökkentését, ugyanakkor más szakmánál (könnyebb iparágak[nál]) emelni a korhatárt. Ezzel csökkenteni lehet a nyugdíjasok számát.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem tudom a javaslatot megszavazni, mert ennek a fedezete kétféleképpen képzelhető el: kölcsönt kérünk, vagy rontani a pénzt. Én egyiket sem szavazom meg. A nyugdíjasok helyzetét általában nem tartom kétségbeejtőnek, persze nem rózsás. Nem a 200-150 Ft-os nyugdíjasok teszik ki a fő tömeget, hanem az 5-600 Ft-osak. Muszáj várni ezzel a kérdéssel, mert nincs reális alap az emelésre. Én amellettt vagyok: vegyük le napirendről, és hozzá kell látni a kérdés rendezését elősegítő határozat elkészítéséhez, ami az összes fontos kérdésekben állást foglal. Az, hogy a felnőtt lakosság 12%-a nyugdíjas legyen, nem tartható. Ennek megoldása egy csapásra nem megy. Most 200 000-től elvenni a nyugdíjat nem lehet. Szerintem is a nyugdíjkorhatár helyes megállapítására kell helyezni a súlyt. El kell készíteni annak a tervét, hogyan lehetne olyan nyugdíjrendszert bevezetni, ami valóban nyugdíjrendszer, vagyis akkor következik be, amikor az illető már nem tud egészséges emberként dolgozni. Azon is lehet gondolkozni, hogy szakmánként különböző korhatárokat állapítsunk meg. A tisztviselő más határig bírja a munkát, másig a munkás és másig a katonatiszt. Mindezt meg kell nézni. Ezen kívül össze kellene szedni összehasonlító adatokat. Meg kellene

nézni a világ 20 országában – 10 szocialista és 10 kapitalista – hogyan néz ki a nyugdíjhelyzet, mi a nyugdíjkorhatár, a lakosság hány %-a nyugdíjas, stb. El tudom képzelni, hogy a munkásmozgalom régi harcosainál a nyugdíjkorhatár 60 év legyen, de hogy mennyi nyugdíjat kap azt attól kell függővé tenni, hogy mint munkás mennyit dolgozott. Ha 35 évig dolgozott, akkor keresetének 100%-val mehet nyugdíjba, ha mint munkás 10 évet dolgozott, akkor keresetének 31%-ával fog nyugdíjba menni. Biztosítani kell tehát az átmenetet is, mert a normális rendet ezen a téren még 8 év alatt sem lehet megteremteni. A rendelkezésnek ki kell terjednie bizonyos sérelmek orvoslására, és ide tartozik, hogy a volt burzsujoktól visszavenném a nyugdíjat. És ezt elsősorban nem az összegért, hanem elvi okokért tenném.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Az ellenforradalom után előfordult, hogy olyan embereket, akik az ellenforradalomban részt vettek, nyugdíjaztunk és előfordult olyan visszaszállás, hogy 48 éves korban 1200 Ft-tal ment nyugdíjba.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az ellenforradalom megint más kérdés. Itt most az osztálykategóriáról van szó. Vissza kell venni. Meg fog sértődni, de hát mit csináljunk.

A 3. pontban említett kategóriánál meg kell csinálni a sérelem orvoslását, mely áldozatok nélkül nem fog menni. De nem szabad a számok hipnózisa alá esni, mert a fő tömeget nem a 20 Ft-os nyugdíjak teszik ki.

A sajtóban is állandóan foglalkozni kell a kapitalista országok nyugdíjhelyzetével és a sajtó nélküli agitációban, a szóbeli agitációban megemlíthetjük a szocialista országok nyugdíjhelyzetét is, amelynél nálunk jobb a helyzet.

Van olyan megállapítás és ez a munkásoknál is érvényesül, hogy a közvetett juttatás bérének olyan magas %-át teszi ki, amely a világon egyedülálló: kb. 30%-a a kifizetett béreknek. Ezt is tudatosítani kell. Pl. a vendéglátóipar ráfizetése. Helyesnek tartom az összehasonlító adatokat, a múltkor a Népszabadság hozott is egy igen hasznos cikket az amerikai és a magyarországi életszínvonal összehasonlításáról.⁶⁶

3. Előterjesztés Szabó Miklós nyilatkozatának külpolitika terén való felhasználására

SEBES ISTVÁN elvtárs:

Mi tegnap javasoltuk, hogy az előterjesztést a Politikai Bizottság vegye le napirendről, mert a Belügyminisztérium nem tud megfelelő adatokat adni. Úgy gondoljuk, hogy annyit hasznosítunk belőle külügyi területen, amennyit lehet.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az elvtársak nem tették fel maguknak a kérdést, helyes-e, hogy hazajön egy ember és ettől függ, hogy hét kormánynak jegyzéket küldjünk. Mi most teljesen a gombhoz varrtuk a kabátot. Nem élesíthetjük a nemzetközi helyzetet egy hazatért

⁶⁶ Megjegyzések az amerikai életszínvonalról. *Népszabadság*, 1957. szeptember 19.

disszidens nyilatkozata kedvéért. Használják fel ezt az elvtársak diplomáciai nyomásra.⁶⁷

Láttam, hogy egy osztrák fináncot elfogtak, aki most itt ül nálunk.⁶⁸ Ha ez az ember Közép-Európa legnagyobb kéme volna, akkor is figyelembe kellene venni, hogyan alakul most helyzetünk az osztrák kormánnyal. Az osztrák kormány több hivatalos, bár nem nyilvános nyilatkozatából ismerjük, hogy javítani akarja viszonyát velünk.⁶⁹ Ennek érdekében már eddig is nem kis lépéseket tett. Miért kell akkor nekünk most egy ilyen finánc ügyet csinálni[?] Miért nem dolgozunk úgy, ahogy egy okos kormánynak kellene: felvenni a szükséges jegyzőkönyveket és az illetőt átadni az osztrák kormánynak. Javasolom, hogy még a holnapi nap folyamán a Külügyminisztérium ilyen irányban beszéljen az itt lévő osztrák ügyvivővel.⁷⁰

4. Határozati javaslat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél az operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására

TÖMPE ISTVÁN elvtárs:

Széles körben megvizsgáltuk a kérdést, az előkészületek már megtörténtek. Igyekszünk kijavítani azokat a hibákat, melyeket a múlt évek folyamán szubjektív okok miatt nem lehetett kiküszöbölni. Az előterjesztett javaslatokkal az összes szervek, többek között a KB Káderosztálya is egyetértenek.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Itt van a melléklet 2. pontjában megemlítve, hogy kiket vesznek nyilvántartásba, hálózati jelentésekben feljött okok stb. miatt.⁷¹ Egész biztos, hogy a hálózati jelentésekben szereplő dolgok nem mindig felelnek meg a valóságnak. (házmester információja, stb.) Mi a garancia, hogy a valót a valótlantól elválasztják.

---

⁶⁷ Szabó Miklós nyilatkozatát Gromov szovjet nagykövet is szóba hozta Sebes Istvánnak 1957. október 25-i találkozásán; a nagykövet érdeklődött, hogy a magyar kormány milyen intézkedéseket kíván tenni a nyilatkozattal összefüggésben. Gromov a Szovjetunió ausztriai követe információira hivatkozva azt mondta, hogy osztrák hivatalos körökben hajlandóság mutatkozik a magyar-osztrák viszony rendezésére, ezért: „Az ausztriai szovjet követ és az ő véleménye szerint is, nem lenné[nek] célravezetőek olyan lépések, amelyek esetleg éleznék a magyar-osztrák viszonyt, illetve amelyek jelenleg reakciót válthatnának ki Ausztriában és ilyen formán az osztrák hivatalos körök bizonyos tárgyalási szándékát megakasztanák.” Sebes István megnyugtatta beszélgetőpartnerét, hogy Ausztriával kapcsolatban nem terveznek éles fellépést, Szabó nyilatkozatát főként arra kívánják felhasználni, hogy a kiskorúak hazaszállítását követeljék. (MOL XIX–J–1–j Szovjetunió Tük iratok IV–138/2–1957. 9. d.)

⁶⁸ Franz Melchart osztrák vámtisztviselőről van szó, akit 1957. október végén tartóztattak le kémkedés vádjával. November elején átadták az osztrák hatóságoknak.

⁶⁹ L. *Iratok Magyarország és Ausztria kapcsolatainak történetéhez*, i. m. 17–18.

⁷⁰ Kádár János hozzászólásának értékelését I. uo. 17.

⁷¹ A melléklet említett pontja az operatív eszközökkel, a hálózat és az operatív technika segítségével beszerzett (hálózati jelentések, titkos házkutatás, telefon lehallgatás, levélellenőrzés) adatok alapján több mint 30 fő kategóriába tartozó személyek nyilvántartásba vételét indítványozta.

TÖMPE ISTVÁN elvtárs:

Mi javasoljuk, hogy a nyilvántartásba csak a mellékletben felsorolt kategóriákba belesők kerüljenek. A nyilvántartásba kerültek ellenőrzése csak a jóváhagyott kategóriák alapján történhet. Ezért nagyon vigyázni kell, hogy a kategóriák pontosan legyenek meghatározva. Nem lehet rábízni se a belügyminiszterre, se első helyettesére, kiket vegyenek nyilvántartásba. Ha a Politikai Bizottság jóváhagyja a kategóriákat, akkor biztosítani lehet, hogy csak ezek kerüljenek nyilvántartásba és a meglévő nyilvántartásból mindenki kikerüljön, aki nem tartozik oda. Az ellenforradalommal kapcsolatban is konkrétan meg van határozva, kiket akarunk nyilvántartani.⁷²

Másik része a dolognak, hogy a nyilvántartásból kikerüljön mindenki, aki a koncepciók perekkkel kapcsolatban nyilván van tartva. A főszereplők már kikerültek, de vannak még mások is. A nyilvántartásba csak 3 elvtárs nézhet bele.

Ha az elgondolást a Politikai Bizottság elfogadja, akkor a javaslatban meghatározott idő alatt olyan nyilvántartást tudunk biztosítani, mellyel az eltorzulást maximálisan ki lehet küszöbölni.

Fehér elvtárs kérdésével kapcsolatban: arra törekedtünk, hogy a leírt szöveg alapján és ne valaki érzése alapján történjék a nyilvántartás.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Ismert okoknál fogva tüzetesen tanulmányoztam ezt a kérdést. Annak elismerése mellett, hogy ilyesmi nélkül nem tudom elképzelni a belügy munkáját, tehát elvileg és gyakorlatilag is helyes ez a nyilvántartás, de egy-két szempontra szeretném felhívni a figyelmet. Nekünk vigyázni kell nehogy a végrehajtásnál torzulás legyen, mert vannak már tapasztalataink, hogy a leghelyesebb, legjobb Politikai Bizottság-i határozat sokszor jó szándékkal hogyan torzulhat el. Fogalmazás kérdése itt sokat jelent, mert az a belügyi dolgozó, aki ezt a munkát csinálja, a Politikai Bizottság határozatát fogja mérvadónak tekinteni.

---

⁷² A javaslat szerint ezek között nyilván kellett tartani: „Azokat a személyeket, akik [az] 1956. október 23-án [be]következett ellenforradalom eszmei és szervezeti előkészítésében, szervezésében aktívan részt vettek.

Azokat a személyeket, akik [az] 1956. október 23-án bekövetkezett ellenforradalmi akcióban fegyveresen vagy más módon tevőlegesen részt vettek haladó gondolkodású emberek üldözésében, meggyilkolásában tevékenykedtek.

Akik a sztrájkok, tüntetések szervezői voltak. Azok, akik emlékművek, szobrok lerombolásában aktívan részt vettek vagy ezt irányították.

Akik a párt és a kormány mellett harcoló magyar és baráti országok harcosait, tisztjeit és állampolgárait bántalmazták, ellenük terrorcselekményeket követtek el vagy más módon üldözték azokat.

Az 1956. októberi ellenforradalom ideje alatt létrejött jobboldali fasiszta pártok, szervezetek vezetőit és aktív tagjait.

Az 1956. októberi ellenforradalom ideje alatt létrejött »Forradalmi Bizottságok«, »Nemzeti Bizottmányok«, »Nemzetőrség« és a »Munkástanácsok« azon vezetőit és tagjait, akik a Magyar Népköztársaság megdöntése érdekében aktív tevékenységet fejtettek ki, kivéve az ezekben a szervezetekben bekerült egyszerű munkásembereket.”

A melléklet 4. oldalán a 31. pont megszövegezése nem helyes.⁷³ A 33-as pontba[n] kivételként említik meg az egyszerű munkásembereket, vajon ez a szabály a 31-es pontra miért nem érvényes.⁷⁴ A kettő ugyanazokra a kategóriákra vonatkozik. Szeretném felhívni az elvtársak figyelmét, hogy a nyilvántartásba veendő személyek száma a mostani javaslatokat figyelembe véve változatlanul igen nagy és számolni kell azzal, hogy ez menetközben még emelkedhet is.⁷⁵ A szám nagysága lehetetlenné teszi, hogy áttekintésünk legyen a tényleges ellenségről. Politikailag nagyon képzett embernek kell lenni, aki el tud igazodni. Sztrájkokat sokan szerveztek ebben az országban, illetve az üzemekbe[n], vagy sokan voltak érdekelve benne. Már most szeretném ilyen dolgokra felhívni az elvtársak figyelmét.

Rögzíteni kell, hogy a régi pártmunkásokkal és másokkal szemben történt törvénytelenégeket, illetve az ezzel kapcsolatos anyagokat meg kell semmisíteni. Kénytelen vagyok felvetni egy kérdést: mi van a rehabilitált elvtársak anyagával, elégették-e őket[?]

TÖMPE ISTVÁN elvtárs:

Nincs elégetve semmi és helyeslem is, hogy nem égették el, mert az ügyeknek csak egy része van tisztázva. Marosán György személye tisztázva van, de akik ebben az ügyben még szerepeltek, nincsenek tisztázva. Ha elégették volna az anyagot, akkor a többi személyt nem tudnánk tisztázni. Ezek az anyagok azonban teljesen külön vannak kezelve.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az előterjesztés helyes politikai szempontokból indul ki és úgy gondolom, hogy a nyilvántartás jóval kisebb száma és ezeknek a kategóriáknak pontosabb meghatározása azt fogja eredményezni, hogy végre a demokráciával szembenállókról, a volt kizsákmányolókról lesz egy szolid kimutatásunk. Ezért teszem hozzá, hogy szolid, mert ilyen tömegmunkánál nagyon sok hibát lehet elkövetni. Az információkra nagyon ügyelni kell, hogy azok megbízhatók legyenek. Van itt néhány pont, amire nagyon ügyelni kell. Nincs sehol egy szó sem pl. a jobboldali szociáldemokratákról. Mondjuk meg ezt nyíltan.

---

⁷³ A kifogásolt pont így hangzott: „Azokat a személyeket, akik 1956. október 23-án következett [sic!] ellenforradalom eszmei és szervezeti előkészítésében, szervezésében aktívan részt vettek. Azokat a személyeket, akik 1956. október 23-án bekövetkezett ellenforradalmi akcióban fegyveresen vagy más módon tevőlegesen részt vettek, haladó gondolkodású emberek üldözésében, meggyilkolásában tevékenykedtek. Akik a sztrájkok, tüntetések szervezői voltak. Azok, akik emlékművek, szobrok lerombolásában aktívan részt vettek, vagy ezt irányították. Akik a párt és a kormány mellett harcoló magyar és baráti országok harcosait, tisztjeit és állampolgárait bántalmazták, ellenük terrorcselekményeket követtek el, vagy más módon üldözték azokat”.

⁷⁴ A 33. pont szerint nem kellett nyilvántartásba venni az 1956. októberében alakult szervekbe (forradalmi bizottságok, nemzeti bizottmányok, Nemzetőrség, munkástanácsok) bekerült „egyszerű munkásembereket”.

⁷⁵ Az előterjesztés szerint a nyilvántartottak száma akkor kb. 650 000 fő volt, ami magában foglalta az 1956. októberében, illetve azt követően „államellenes bűncselekményeket” elkövető, és nyilvántartásba vett mintegy 65 000 fő adatait is.

Az 5. oldalon szó van a forradalmi bizottságokról, nemzeti bizottmányokról, munkástanácsokról stb.⁷⁶ Ne feledkezzünk meg arról, hogy nemzeti bizottságok is voltak. Ugyanakkor arra is el lehetünk készülni, hogy a forradalmi bizottságokban rendes emberek is voltak. Szeretném megkérdezni még, hogy szekták alatt mire gondolnak, mert igen veszélyes szekták vannak az országunkban.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Szerintem nagyon jó ez az előterjesztés, de nincs olyan, amit ne lehetne rosszul végrehajtani. Ez a kategorizálás még mindig tág teret enged bizonyos szubjektivitásnak, ami nem engedhető meg, nemcsak a belügyben, de másutt sem. A belügyben bizonyos időben népszerű volt az a filozófia, hogy ha valakit behoztunk tévedésből és 4 hónap múlva kiengedjük, rámondják, örüljön, hogy csak eddig volt bent. Éppen ezért ezeket az intézkedéseket kontrollnak kell alávetni. Nem szabad engedni, hogy egy ember döntse el, kik kerülhetnek nyilvántartásba, ezt csak 2-3 felelős vezető beleegyezésével lehessen végrehajtani.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Amit Apró elvtárs mondott, igen figyelemreméltó, mert a munkástanácsokba beküldtünk olyan embereket is, akik nem akartak ennek munkájában részt venni. Mi erőltettük őket, hogy maradjanak ott, később pedig éppen ezért letartóztatták őket és közülük egy pár még most is bent van. Előfordult, hogy akiket mi beerőltettünk a munkástanácsba bizonyos fokig úsztak az árral, de ahhoz, hogy bent maradhassanak, kellett is bizonyos mértékig úszniuk. A munkásokat külön meg kell nézni minden esetben és itt elsősorban a munkás származásúakra gondolok, nem pedig azokra, akik régen kizsákmányolók voltak, később üzemekben húzták meg magukat.

Még arra is felhívom a figyelmet, hogy a sztrájkok szervezésénél nagyon alaposan vizsgálják meg, nehogy azokat minősítsék szervezőnek, akik abban az időben egy-két hangosabb szót szóltak. Itt is alaposan vegyék figyelembe a munkás származásukat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Én ezzel a javaslattal úgy vagyok, hogy a szándék, aminek alapján kidolgozták, feltétlenül helyes. Az eredmény azonban – az a véleményem – nem célravezető. Kicsit átgondoltam ezt a javaslatot. Ez majdnem azt jelenti, hogy megszavazzuk 1 millió 200 ezer ember nyilvántartásba vételét. Még egyszer kell ezen dolgozni. A régi tapasztalatról szeretnék elmondani valamit. A nyilvántartási rendszer az alapja az eljárásnak. Természetesen nem mindenki ellen indul eljárás, aki nyilvántartásban van, de általában olyan emberek ellen indul eljárás, akik nyilvántartásban vannak. A végén az történt, hogy az él a párt, a népi demokrácia legjobb erői ellen irányult és nagy tömegében olyan dolgozó rétegek felé, akik nem voltak ellenségei a rendszernek. Ez igen nagy csapás volt a proletárdiktatúra erejére. Ez a rendszer bizalmatlanságot és rettegést keltett, és olyan dolgozó kategóriákat állított szembe a rendszerrel, akik más körülmények között a rendszer támaszai lehettek volna. A mi nem helyes államvédelmi munkánk

⁷⁶ L. az idézett 33-as pontot a 74 jegyzetben.

hatása és következményeképpen olyan emberek, akik 1948-ban szívük mélyéből üdvözölték az államvédelmi hatóságot, mint a proletárdiktatúra öklét, a múlt évben halált kívántak az ÁVH-sokra.

Volt még egy kellemetlen következménye a munkának: a mi államvédelmi rendszerünk nem tudta figyelni és nyilvántartani az igazi ellenséget. 1 millió 200 ezer embert, tehát a felnőtt lakosságnak 20-25 százalékát tartották nyilván, mint megbízhatatlant. Ilyen szám pedig azt jelenti, hogy a rendszer igazi ellenségeit képtelenek vagyunk nyilvántartani és figyelni. Ki kellene mondani, hogy nyilván lehet tartani maximálisan 200 ezer embert, és ezen a számon belül nyilván kell tartani 6000 embert, akik halálos ellenségei a rendszernek.

Le kell csökkenteni ennyire a számot? Feltétlen! A most javasolt nyilvántartási rendszerben háromszorozódás is van. Először meg van határozva osztályszempontból, aztán meg van határozva ellenforradalmi, politikai kategória (volt nyilas párttag stb.) és meg van határozva a tényleges tevékenysége alapján (munkástanács, forradalmi bizottságok, sztrájk szervező stb.) és e három kb. ugyanaz. Ha akarom tudni, kik szervezték Budapesten a sztrájkot, talán én magam is meg tudom mondani. Ha megnézünk egy munkástanács tagot, láthatjuk, hogy az osztályellenség, volt nyilas párttag és sztrájkot is szervezett. Négy helyen is szerepel ebben az esetben az illető, de félek, hogy ezek az ismétlődések nem mindig ahhoz a személyhez vezetnek. Én a munkástanács tagjai közül nyilvántartásba venném a volt fasisztákat és a volt osztályellenségeket. Ha az elvtársak olvasták a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány november 4-i nyilatkozatát, jó lenne, ha ahhoz tartanák magukat. Itt fel vannak sorolva pontosan olyan emberek, akiknek tevékenységére azt mondtuk: fátylat rá, feledjük el. Az emlékműrombolás csúnya dolog, de nagy különbség van az uszítók, gyilkosságot elkövetők és a megfélemlítettek között. Az emlékműveket vidéken legtöbb esetben inasgyerekek rongálták meg, akiket volt csendőrök bujtogattak fel erre. Ismét kérem, vegyék figyelembe a kormány nyilatkozatát. Mi nem vettük az ellenség közé a sztrájkok résztvevőit és az ellenünk fegyveresen fel nem lépőket, ha nem volt szervező és nem követett el embertelen cselekményeket. A Műegyetemről tudnék mutatni jó pár fiatalembert, aki most is ott van, bár lövöldözött a magyar karhatalomra.

De vannak az előterjesztésben egyéb csudabogarak is. Pl. én a határozati javaslat 2. pontját elhagynám.⁷⁷ Ehelyett többet érnék el, ha azt mondanánk, hogy azokat kell nyilvántartani, akik ügyében bíróság, rendőrségi ítélet van, vagy akik

---

⁷⁷ A határozati javaslat 2. pontja így szól: „El kell érni, hogy a BM nyilvántartása pontosan tükrözze az ellenség tevékenységét, mutassa ki az ellenséges és kompromittált személyek számát, fő kategóriáit, azok elhelyezkedését.

Pontosan mutassa ki, hogy a Belügyminisztérium politikai nyomozó szervei valóban a párt politikájának és határozatának megfelelően végzik-e munkájukat. Segítse elő, hogy a BM szervei következetes osztálypolitikát folytassanak – a ténylegesen aktív ellenségre – az ellenséges kategóriákba tartozó, ellenséges tevékenységet kifejtő személyekre mérjék csapásaikat. Becsületes, vagy bűncselekményt el nem követő állampolgárok ne legyenek zaklatásnak kitéve, meghurcolva, joghátrányok az indokolatlan nyilvántartás következtében ne érijék.

A belügyminiszter elvtárs gondoskodjon arról, hogy a jövőben a párt által jóváhagyott alapelvekben meghatározott kategóriák szerint lehessen személyeket nyilvántartásba venni és tartani, ezt saját hatáskörében rendelje el. Azokat, akik indokolatlanul és felelőtlenül vesznek személyeket nyilvántartásba, szigorúan vonja felelősségre”.

tevékenységéről operatív megfigyelések alapján jutottak adatok birtokunkba. Érdemes itt visszagondolni a Horthy időkre. Kiket tartottak ők nyilván? Azokat, akik el voltak ítélve, vagy rendőri felügyelet alá voltak helyezve, vagy akiről látták, hogy mozognak és akikre egyébként is 2-3 hét múlva lecsaptak. Nekünk is ezt kellene csinálni.

Amit Münnich elvtárs mondott, szintén bevinném a határozatba, vagyis megmondanám, hogyan lehet valakit nyilvántartásba venni. Az anyagok bizalmas kezelése feltétlen biztosítandó, itt a garancia az, hogy felelős funkcionárius kezelje ezeket a nyilvántartásokat.

Szerintem ki kell hagyni a határozatból azt a szövegezést, hogy a Belügyminisztérium biztosítja a szükséges létszámot és egyéb feltételeket.⁷⁸ Ez nagyon sok mindent takarhat.

Azzal egyet lehet érteni, hogy a rehabilitáltak ügyét most már gyorsan felül kell vizsgálni és a jogtalanul nyilvántartásba vettek onnan ki kell emelni.⁷⁹ Itt természetesen nem olyan dolgokra gondolok, mint a Szász Béla esete, akiről kiderült, hogy az ügyében hozott ítélet nem volt helyes, de ettől függetlenül bebizonyított dolog, hogy már 1940-ben kém volt.⁸⁰

Az 5. oldal 4/c. pontját én nem szavazom meg, mert ennek hatásaként minden pártfunkcionárius nyilvántartásba kerül.⁸¹ Ez azt jelenti, hogy át kellene adni az összes pártfunkcionárius névsorát a Belügyminisztériumnak. Ezt én ellenzem, nem ez a módja, hogy rendet csináljunk. Ezt legfeljebb fordítva lehet csinálni, a Belügyminisztérium adjon a párt Káderosztályának névsort az ott lévő nyilvántartásba[n] szereplő funkcionáriusokról. A 6. pont olyan pont, amit soha, semmiféle javaslatba bevinni nem szabad.⁸²

⁷⁸ Ez a határozati javaslat 3. pontjában szerepelt és a nyilvántartás felülvizsgálatára vonatkozott.

⁷⁹ Az előterjesztés a nyilvántartás felülvizsgálatát a bíróság által rehabilitált, a koncepciós ügyekben szereplő személyek és azok kapcsolatai anyagával kezdte volna, és a munkát 1957. december 31-ig javasolta elvégezni.

⁸⁰ Szász Béla nem volt kém, koholt vádak alapján állították róla. Önéletírása: Szász Béla: *Minden kényszer nélkül*. Bp., Európa-História. 1989.

⁸¹ A 4/c. pont a következőket tartalmazta: „Azoknak a jelenlegi és volt párt, tömegszervezeti, állami, gazdasági funkcióban lévő elvtársaknak a nyilvántartásból való törlése vagy bent hagyása felől, akikre vonatkozóan a nyilvántartásba vétel alapjául szolgáló, ellenőrzött terhelő, súlyos kompromittáló adatok vannak, a párt által kijelölt bizottságok döntenek. Magasabb beosztásban dolgozó személyekre vonatkozólag, amennyiben ellenőrzött terhelő adat van, a bizottságok a párt illetékes szerveit tájékoztassák”.

⁸² A kifogásolt pont így hangzott: „Rendkívüli események (pl. háború) esetén az ellenség 5. hadosztályát képező, aktív ellenséges tevékenységet kifejtő és a népi demokratikus rendszerünkkel szembenálló ellenséges kategóriába tartozó személyeket ártalmatlanná kell tenni, velük szemben gyors, határozott és rendkívüli intézkedéseket fogantatosítani – 1958. március 1-ig az operatív nyilvántartó osztály dolgozza ki, milyen rendkívüli intézkedésekre van szükség ezekre a személyekre vonatkozólag, határozza meg, hogy kik legyenek azok a nyilvántartott személyek közül, akikkel szemben ezeket az intézkedéseket fogantatosítani kell. A felülvizsgálás végrehajtása után 1959. május 31. [sic!] szervezze meg, ezeknek a személyeknek kategóriánkénti és lakcím szerinti, napra kész állapotnak megfelelő titkos nyilvántartási rendszerét. Állandóan kísérje figyelemmel ezen személyek mozgását”.

Ismétlem tehát, maximálisan 200 ezer embert lehet nyilvántartásba venni, amelyen belül 6–7 ezer aktív ellenséget kell nyilvántartani. De még ott sem csinálnám, hogy állandóan figyeljem mozgásukat. Ezeknek címét egy évenként egyeztetni kell.

Javasolom még, hogy külön csoportba vegyük a szociális kategóriákat és külön csoportba a politikai kategóriákat.

A javaslatban szerepel olyan pont is, hogy nyilvántartásba kell venni az összes volt papokat, volt apácákat stb.⁸³ Erre nincs szükség. Ezek közül is csak azokat kell nyilvántartani, akik szervezkednek. Van egy csomó tanító szerzetes, akiket nincs értelme nyilvántartani. Az apácák egy része pedig már régebben visszament a normális életbe, férjhez mentek, gyerekeik vannak, most tartjuk őket nyilván? Van olyan meghatározás, hogy tartjuk nyilván a párt ellen bomlasztó tevékenységet kifejtőket.⁸⁴ Ezt hogyan értsük? Itt vannak pl. azok a volt MDP tagok, akik most nem iratkoztak be a pártba. Ez maga 400 000 ember, hiszen biztos mindegyik mondott valamit, amiért újból nem lépett be a pártba.

De vannak az előterjesztésben olyan javaslatok is, amiktől égnék áll az ember haja. Pl. a 34. pont 3. pontja,⁸⁵ amely szerint a külföldi reakciós pártok, szakszervezetek, tömegszervezetek vezető tagjain és alkalmazottain kívül nyilvántartásba kell venni a kapitalista országok azon állampolgárait, akik fontos állami, politikai és társadalmi, vagy gazdasági pozíciót töltenek be és operatív szempontból fontosak. Itt fel vannak tüntetve a kormányok tagjai, parlamenti képviselők, minisztérium, követségek, konzulátusok vezetői, pénzemberek, iparmágnások, lapkiadók, tudósok, újságírók. Hiszen ez maga néhány millió ember. Mit akarunk mi? El akarjuk foglalni Amerikát? Nincs erre semmi szükség és nem is szabad ezt csinálni. Kik az igazi ellenségek? A Központi Munkástanács, az értelmiség országos forradalmi bizottságában résztvevők és általában az ilyen vágású emberek. Hány ilyen szerv volt az országban? 80? Innen ki kell emelni azokat, akik nem voltak fasiszták, osztályellenségek, akiket oda beküldtek és a többit kell nyilvántartani. A nyilvántartás alapjául a november 3-i esti állapotot venném és akkor megszűnik, hogy pártmunkások, megbízható szakszervezeti funkcionáriusok is bekerüljenek a nyilvántartásba, mert ekkorra ezeket innen már kiszórták. Javasolom, hogy a Belügyminisztérium a vita alapján egy héten belül dolgozza át a határozati javaslatot és terjessze ismét a Politikai Bizottság elé.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit

Látta: Ságvári Ágnes

⁸³ Az előterjesztés 22. pontja az összes volt pap és apáca mellett a volt szerzetesek, vallási szekták vezetői és aktív tagjai nyilvántartásba vételét is javasolta.

⁸⁴ Ez az előterjesztésben a következőképpen fogalmazták meg: „24. A Kommunista Párt (MKP, MDP, MSZMP) ellen bomlasztó tevékenységet kifejtő csoportok vezetőit és aktív tagjait. (Ezek nyilvántartásba vételekor az illetékes felső pártszerv engedélyre szükséges)”.

⁸⁵ A 34. pontnak nem volt 3. pontja; a nyilvántartandókat az ábécé betűivel jelölték az a)-tól i)-ig. A Kádár János által megnevezett kategóriák a d) és e) alpontokban szerepeltek.

*MOL M–KS 288. f. 5. cs. 47. ő. e. Géppel írt tisztázat.
A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv
Fehér Margit és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesítve.*

16.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. október 29-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!

Készült: 6 pl-ban.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. október 29-én tartott üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Komócsin Zoltán, Marosán György, Rónai Sándor, Nemes Dezső és Friss István elvtársak

Napirend:

1. *Az 1958. évi terv keretszámai*

Előadó: Kiss Árpád elvtárs

Meghívottak: Vályi Péter, Ajtai Miklós, Incze Jenő, Antos István, Szurdi István és Huszár István elvtársak

2. *A külkereskedelem munkája és káderhelyzete*

Előadó: Incze Jenő elvtárs

Meghívottak: Baczoni Jenő, Droppa Gusztáv, Mulató János, Kálmán Sándor, Kiss Árpád, Antos István, Földes László és Rév Lajos elvtársak

3. *Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia közgyűlésére és nagygyűlésére*

Előadó: Rusznyák István elvtárs

Meghívottak: Hevesi Gyula, Orbán László és Barla-Szabó Ödön elvtársak

4. *Előterjesztés a termelőségvetkezeti tagok nyugdíjbiztosításáról*

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Meghívottak: Antos István, Tisza József, Kisházi Ödön és Magyarai András elvtársak

5. *Határozati javaslat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására*

Előadó: Horváth Gyula elvtárs

Meghívottak: Ács Ferenc és Tóth Miklós elvtársak

6. *Különfélék*

1. Az 1958. évi terv keretszámai

Előadó: Kiss Árpád elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Fehér Lajos, Nemes Dezső, Marosán György, Kiss Károly, Rónai Sándor, Kádár János és Incze Jenő elvtársak

Az előterjeszt[ést] a szóbeli kiegészítéssel, mint alapot, a Politikai Bizottság elfogadja.¹

Az elhangzott kiegészítések és vita alapján az 1958. évi keretszámokat át kell dolgozni és november végéig Minisztertanács elé kell terjeszteni.² A minisztertanácsi tárgyalást megelőzően készítsen a Tervhivatal a Politikai Bizottság részére tájékoztatást arról, hogy a főbb arányok tekintetében a keretszámoknál milyen változtatást tudtak eszközölni.³

A Politikai Bizottság leszögezi, hogy reális, de ugyanakkor feszített tervet kell készíteni. A munkálatoknak két ütemben kell folyniuk: először a magyar népgazdaságban meglévő lehetőségeket, adottságokat kell figyelembe venni, és ennek alapján forduljunk az elkerülhetetlenül szükséges segítségért a Szovjetunióhoz, illetve a baráti országokhoz.

A Politikai Bizottság a népgazdaság távlati fejlődése szempontjából fontosnak tartja, hogy a lehetőségek miatt egyébként is alacsony beruházási keretet csak a leggazdaságosabb területre koncentrálna használják fel, és szüntessék meg a népgazdaság fejlődésére káros, „általános fejlesztést” célzó beruházásokat.

A Politikai Bizottság újra felhívja az illetékes elvtársak figyelmét, hogy dolgozzák ki a takarékosági kampány tervét konkrét célokkal, mely a közületekre és állampolgárookra egyaránt vonatkozik. Ennek érdekében a Gazdasági Bizottság jelöljön ki szűk körű bizottságot.⁴

---

¹ Eredetileg ehelyett a következő mondat szerepelt: Az előterjesztett keretszámokban és Kiss Árpád elvtárs szóbeli kiegészítésében közölt törekvéseket, a terv vonalát a Politikai Bizottság jóváhagyja.

² A kérdés 1957-ben nem szerepelt a Minisztertanács üléseinek napirendjén. A Minisztertanács 1958. január 23-i ülésén hozott határozatot az 1958. évi népgazdasági tervről. (MOL XIX-A-83-a 173. d.)

³ L. a 27. sz. dokumentumot.

⁴ A GB 1957. november 11-én tárgyalta a takarékosági intézkedések kidolgozásáról, kötelezve a OT elnökét, hogy a pénzügyminiszterrel és a külkereskedelmi miniszterrel egyetértésben készítsen erre javaslatot. A GB ezt követően 1958. február 17-én tárgyalta az országos takarékosági mozgalomról, a takarékosági intézkedések irányelveiről és az irányító szervek ezzel kapcsolatos feladatairól. (MOL XIX-A-39-b/1. 23. és 30. d.) A PB 1958. március 11-én fogadta el az országos takarékosági felhívást és a kiadandó intézkedések irányelveit. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 69. ö. e.) A takarékosági felhívás megjelent a *Magyar Közlöny* 1958. 27. számában.

Megbízta Kiss Árpád elvtársat, hogy a Kohó- és Gépipari Minisztériummal és a Földművelésügyi Minisztériummal folytatott előzetes tárgyalás után terjesszen javaslatot a Minisztertanács elé bizonyos mezőgazdasági gépek – elsősorban traktorok – hazai gyártására vonatkozóan.⁵

2. A külkereskedelem munkája és káderhelyzete

Előadó: Incze Jenő elvtárs

A Politikai Bizottság a külkereskedelem munkájáról és káderhelyzetéről készült előterjesztést nem tartja kielégítőnek, ezért leveszi napirendről. A Külkereskedelmi Minisztérium munkájának felülvizsgálására bizottságot küld ki, melynek tagjai: Friss István, Földes István⁶ és Incze Jenő elvtársak legyenek. A bizottság munkájáért felelős: Fock Jenő elvtárs.

A bizottság négy héten belül terjesszen jelentést és javaslatot a Politikai Bizottság elé. Ezt követően a Központi Bizottság is tárgyalja meg a külkereskedelem helyzetét.⁷

3. Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia közgyűlésére és nagygyűlésére

Előadó: Rusznyák István elvtárs

Hozzászóltak: Kállai Gyula, Orbán László és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztett határozati javaslatot – Szabó Imre elvtárs új főtítkárként való jelölése kivételével⁸ – elfogadja.

Elvileg egyetért azzal, hogy a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége új főtítkárának Erdei Ferenc elvtársat javasolják.⁹

⁵ A Minisztertanács 1957. november 28-án szabályozta az új mezőgazdasági gépek gyártását, illetve beszerzését. (2014/1957 (XII. 5.) sz. Korm. hat.)

⁶ Elírás. Földes Lászlóról, a Káderosztály vezetőjéről van szó.

⁷ A külkereskedelem munkája és káderhelyzete 1958. január 15-én szerepelt a PB napirendjén, a kérdést a Központi Bizottság nem tárgyalta. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 62. ő. e.)

⁸ Az elutasítás oka a Káderosztály 1957. október 28-i feljegyzése volt, amelyben egyet nem értésüknek adtak hangot Szabó Imre jelölésével kapcsolatban. A Káderosztály három okból nem tartotta megfelelő jelöltnek Szabó Imrét: 1) ha a javaslatot elfogadják „úgy az elnök, mint a főtítkár zsidó vallású lenne”; 2) Szabó Imre személye 1957. elején szóba került, az igazságügy-miniszter első helyetteseként, de e beosztás elől Szabó kitért, amit a Káderosztály munkatársai abban a helyzetben „elitélendő politikai állásfoglalás”-ként értelmeztek; 3) Szabó rossz szervező, nem lenne képes jól irányítani az MTA apparátusát.

A Káderosztály a főtítkári funkcióra Somos András, Novobátzky Károly vagy Tolnai Károly akadémikusokat tartotta alkalmasnak.

⁹ Erdei Ferenc akadémikus az MTA Üzemgazdasági Intézetének vezetője volt, 1957. december 20-án az MTA nagygyűlésén megválasztották főtítkárnak; 1964-ig töltötte be ezt a funkciót.

Megbízta Kállai Gyula és Rusznyák István elvtársakat, hogy ilyen irányban beszéljenek Erdei Ferenc elvtárrsal.

4. Előterjesztés a termelőszövetkezeti tagok nyugdíjbiztosításáról

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Marosán György, Kádár János, Fock Jenő, Tisza József elvtársak

A Politikai Bizottság Dobi elvtárs betegsége miatt az előterjesztést a legközelebbi politikai bizottsági ülésen fogja megvitatni.¹⁰

5. Határozati javaslat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására

Előadó: Horváth Gyula elvtárs

Hozzászóltak: Tóth Miklós, Friss István, Marosán György, Kádár János elvtársak¹¹

Az előterjesztést a Politikai Bizottság Horváth elvtárs szóbeli kiegészítése után az alábbi módosításokkal fogadja el:

Ismét leszögezi, hogy a Belügyminisztérium operatív nyilvántartásában régebben szerepelt 1200000 emberrel szemben a mostani¹² új nyilvántartás *felfektetésénél* a régen nyilvántartottaknak legfeljebb negyedét vegyék (létszámba). Az általános nyilvántartáson belül külön számon kell tartani és évenként egyszer ellenőrizni tartózkodási helyét annak a 10-15000 egyénnek, akik a népköztársaság szempontjából különösen veszélyesek, s akikkel szemben, feszült helyzetben, rendkívüli intézkedéseket kell foganatosítani.¹³

Az 1956. októberi ellenforradalmi időszakban alakult különböző bizottságok vezetői és tagjai közül csak azokat kell nyilvántartásba venni, akik 1956. november 3-án este még ezeknek a bizottságoknak munkájában részt vettek, illetve november 4. után alakult különböző ellenforradalmi jellegű szervezetben tevékenykedtek. A Politikai Bizottság külön kihangsúlyozza: nem lehet nyilvántartásba venni azokat

---

¹⁰ L. a 20. sz. dokumentumot.

¹¹ Kézírással mellé írva: „Érvénytelenítve: PB IV. 14/64.”

¹² Kihúzza: „rendszerrel ennek legfeljebb egynegyedét kell nyilvántartani”.

¹³ A Belügyminisztérium II. Főosztály vezetőjének 4/1959. sz. parancsa intézkedett a „társadalomra legveszélyesebb elemek” kiválasztásáról, operatív ellenőrzéséről és a külön nyilvántartási rendszer felállításáról.

az elvtársakat, akik valamilyen meggondolásból a párt utasítására vettek részt e bizottságok munkájában.

6. Különfélék

a.) Kádár elvtárs szóbeli tájékoztatója a Magyarországra érkező szovjet kormánydelegációval kapcsolatban

A Politikai Bizottság a tájékoztatást tudomásul veszi. Kívánatosnak tartja, hogy a küldöttség vezetője az operaházi központi ünnepségen orosz nyelven 5-8 perces beszédet mondjon, továbbá, hogy a delegáció tagjai nagyobb vidéki centrumokat meglátogassanak.¹⁴

A delegáció programjának összeállításáért Apró Antal és Sebes István elvtársak a felelősek.

b.) A SZU-ba utazó párt- és kormánydelegáció összetételében beállott változás¹⁵

Kádár e[lvtárs] szóbeli [tájékoztatása]

A Politikai Bizottság tudomásul veszi, hogy Dobi István elvtárs betegségére való tekintettel nem vesz részt a delegációban. Nem tartja szükségesnek, hogy helyette más elvtársat javasoljanak. Fentiekről a Szovjetunió kormányát sürgősen tájékoztatni kell.

A párt- és kormánydelegáció távolléte alatt Kádár elvtársat pártvonalon Marosán György elvtárs, állami vonalon Apró Antal elvtárs helyettesíti.

c.) SZKP-tól érkezett információk ismertetése, válasz-tervezet a[z] SZKP Központi Bizottságának

A Politikai Bizottság a[z] SZKP Központi Bizottságától érkezett információkat tudomásul veszi. A levéltervezetet az elhangzott módosítások figyelembevételével elfogadja.¹⁶

---

¹⁴ A delegáció vidéki programjában a Gödöllői Agrártudományi Egyetem, a diósgyőri Lenin Kohászati Művek és Sopron meglátogatása szerepelt. A Népszabadság 1957. november 6. és 19. között folyamatosan tudósított a programokról.

¹⁵ A Szovjetunióba látogató delegáció tagjait 1957. október 12-én röpszavazással fogadta el a PB, Kádár János, Dobi István, Münnich Ferenc, Rónai Sándor és Fock Jenő személyében. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 312.)

¹⁶ A levéltervezet, amelyet mellékeltek a jegyzőkönyvhöz, pozitív választ ad az SZKP kezdeményezésére a szocialista országok, valamint Franciaország és Olaszország kommunista és munkáspártjai, továbbá a november 7-i ünnepségen résztvevő valamennyi kommunista és munkáspárt értekezletére vonatkozóan. A találkozóról Kádár János november 23-án számolt be a PB-nek. (L. a 19. sz. dokumentumot.)

*d.) KB ülésen Kádár elvtárs által elmondandó beszéd vázlatának ismertetése
Kádár elvtárs szóbeli [közlése]*

A Politikai Bizottság az ismertetett beszédvázlattal¹⁷ – az elhangzott javaslatok bedolgozása után – egyetért.

*e.) Bulgáriába utazó parlamenti delegációra javaslat
Rónai elvtárs szóbeli [javaslata]*

A Politikai Bizottság módosítja 1957. október 22-i határozatát¹⁸ és egyetért azzal, hogy november 14-től 15 napra, 10 tagú parlamenti delegáció utazzék Bulgáriába. A delegáció vezetője Vass Istvánné elvtársnő legyen. A delegáció tagjaira vonatkozó javaslatot Rónai Sándor és Apró Antal elvtársak készítsék el és jóváhagyás céljából Kiss Károly elvtársnak mutassák be.¹⁹

K. m. f.

Kádár János

Ságvári Ágnes

---

¹⁷ L. a szó szerinti jegyzőkönyvben.

¹⁸ L. a 15. sz. dokumentumot.

¹⁹ A Bulgáriába utazó parlamenti delegáció tagjai: Kádas István, Birkás Imre, Hosnyánszky János, Karácsonyi Béla, Klujber László, Kukucska János, Pesko Lívía, Tausz János és Varga Károly.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. október 29-i üléséről

1. Az 1958. évi terv keretszámai

KISS ÁRPÁD elvtárs:

A keretszám javaslatot a Gazdasági Bizottság megtárgyalta.²⁰ Azt a határozatot hozta, hogy új keretszám-javaslat kidolgozása idő hiányában nem volna célszerű, de amíg a kérdésben döntés születik, vizsgálják meg, milyen módszerekkel lehetséges a Gazdasági Bizottság határozatának megfelelő 900 milliós D[evisa]f[o]r[int] hiányra fedezetet keresni.²¹ Tekintettel arra, hogy ez csak a legutóbbi napon derült ki, már írásban nem tudtuk rögzíteni.

Az 1957-es évi terv várható eredményei – olyan módszereket kialakítva, hogy az első 9 hónap tényszámainál a negyedik negyedévi terv számait figyelembe véve – azt mutatják, hogy a külkereskedelmi tevékenység javulása következtében mintegy 150 millió dFt eredmény vihető át 1958-ra, tehát az 1957-es túlteljesítés eredményeképpen javított tényezők vannak. Kb. 100 millió Dfr import-csökkenés lehetséges az 1957-es várható tervek alapján, ti. az 1957-ben tervezett importanyagok nem voltak a tervezéshez szükségesek.

A Gazdasági Bizottság határozatot hozott, hogy kereskedelmünk készlet-csökkentésének ügyét vizsgáljuk meg.²² Ebből is kb. 100 millió Dfr eredmény hozható ki. 1957-ben nem vettük igénybe az engedélyezett kapitalista és baráti országok által adott hiteleket – ez is kb. 150 millió Dfr[-ot] eredményezhet. Egyéb tételekből szintén 100 millió Dfr-ot lehet összehozni. Ezért ma az a javaslatunk, hogy nagyságrendben az itt meghatározott számokon belül a 900 millió Dfr-os 1958-as hiány tartható és a tervben kimunkálható szint. Ezért tartalmazza ez a javaslat, amit a Politikai Bizottság elé hoztunk, hogy az ezen keretszámok alapján elkészülő népgazdasági terv 900 millió Dfr-os hiányt tartalmazhat, miután ezekből a tételekből 10-15 százalékos eltérés lehet, de a különbség ezekből

²⁰ L. a Gazdasági Bizottság 1957. október 11-i ülését. (MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ö. e.)

²¹ A Gazdasági Bizottság e kérdésben hozott 10 300/1957. sz. határozata megállapította, hogy az 1958. évi keretszámok irreálisan nagy külföldi hitel igénybevételét tételezik fel, az előirányzatok viszont – a feltüntetett hiányt növelő – számos problémát rendezetlenül hagynak. A GB éppen ezért a benyújtott keretszám-javaslatot csak a határozatban rögzített irányelvekkel kiegészítve fogadta el a további tervezőmunka alapjául. (MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ö. e.)

²² A GB fenti határozata ezzel kapcsolatban azt tartalmazta, hogy csökkenteni kell az 1957. végére kialakuló belkereskedelmi készleteket, s azt az áruösszetétel egyidejű megjavításával kell összekapcsolni. A GB-határozat azt is előírta, hogy a termelékenység további növelésével és a bérjellegű kiadások felülvizsgálatával megtakarításokat kell elérni a vásárlóerő-mérlegben, és az említett intézkedésekkel elérhető árualap többletet exportcélokra kell átcsoportosítani. (MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ö. e.)

a keretektől kihozható. Azért több az általam felsorolt tételek összege, mert a keretszám-javaslatban kimutatott hiánynál reálisan nagyobb várható, miután a Szovjetunióból technikai okok miatt nem kapjuk meg a magyar vasúthoz szükséges vonatok stb.

Amikor ez az anyag elkészült, ezeket a dolgokat még nem ismertük – azért mondom most szóbeli kiegészítésként el.

Szeretnék pár kérdésre rátérni, azokra, amiket Friss elvtárs észrevételében megírt.²³

Első – amit már említettem is –, hogy a tervekészítés során kell elérni ezt a 900 millió Dfr-ot. A keretszám átdolgozására nem volt Gazdasági Bizottság-i határozat. A miniszter elvtársak olyan feladatot kaptak, hogy a 900 millió elérése érdekében dolgozzanak és a keretszámoktól csak csökkenő eltérés lehetséges.

Másik észrevételem: elvi határozatot kellene hozni, hogy mivel az 1957-es év speciális év volt, ezért összehasonlításnak úgy, mint az előző évek, nem alkalmas, mert nagyon alacsonyról indult. Javasolom ezért, határozzon úgy a Politikai Bizottság, hogy ebben az évben a tervjavaslat kidolgozásánál az 1957-es év negyedik negyedének számait hasonlítsuk össze az 1958-as év negyedik negyedével egyes fő számok tekintetében.

Említettem, hogy az importot kb. 100 milliós nagyságrendben tudjuk csökkenteni. Ebben benne van a cukorimport csökkentése is, amit a növekvő termelés következtében meg lehet csinálni.

Friss elvtárs észrevételében említett 700 millió Dft-os 1957-es külkereskedelmi javulás a tervhez képest meglesz, de a 700 millió egészében nem vihető át 1958-ra. Még 1957-ben az export-túteljesítés olyan területen történik, ahol csak az 1957-es hitelt csökkenti. Pl. az export-túteljesítés egy része arra fordított, hogy nem vettük igénybe a kapitalista eladósodási keretet. Nem biztos, hogy ez 1958-ban igénybe vehető. Ez a 700 millió tehát valószínűleg meglesz, de olyan az összetétel, hogy nem vihető át 1958-ra, hanem kb. csak ebben a nagyságrendben, amit én már említettem.

Nem vettük figyelembe 100-150 millió Dfr-nál nagyobb számmal a világgiazi árak alkalmazásának eltolódását. Friss elvtárs 100-150 millió rubelt említett. Ezért nem vettünk 100-150 millió Dfr-nál többet figyelembe, mert nagyon eltérőek a vélemények, de az sem lett volna helyes, ha valamilyen mértékben ezt nem vettük volna figyelembe. Ez tehát a 150 millió rubel körül lesz.

Kicsit hosszasan kellene foglalkozni azzal az észrevétellel, hogy 1958-ra 5 százalékos reálbér emelkedést tartalmaznak a keretszámok. Szükséges azokat a

²³ Friss István, az Államgazdasági Osztály vezetője három oldalon írta le észrevételeit az OT előterjesztéséhez, amelyet mellékeltek a jegyzőkönyvhöz. Ebben Friss utalt arra, hogy a GB az Országos Tervhivatalt olyan terv készítésére utasította, melyben a fizetési mérleg hiánya legfeljebb 900 millió Dfr lehet, mivel annál nagyobb hiány irreálissá tette volna az egész tervet. Friss véleménye szerint az OT előterjesztése nem vitte előbbre a kérdést, mert nem lehet világosan látni, hogy a népgazdaság problémái hogyan csökkennek, milyen lépést tesznek előre a népgazdaság egyensúlyának belső erőforrásokból történő megteremtésére. Szerinte az előterjesztésből az sem világos, hogy 1958 végén javul-e a népgazdasági helyzet az 1957. végéhez képest. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 48. ő. e.)

tételeket mélyebben megvizsgálni, ami erre a következtetésre vezetett. T[udni] i[illik] én felelősséggel állítom, hogy az 1958-as terv nem tartalmaz újabb életszínvonal vagy reálbér emelő tényezőket. Ezzel szemben az 1957. évben meghozott, de 1957 átlagában még nem ható tényezők vannak, amelyek átmennek 1958-ra.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem kell ezt bővebben magyarázni. Minket az érdekel, hogy az 5 százalék abból adódik-e, amit ebben az évben elhatároztunk. Tehát nem újabb béremelésről van szó, csak az 1957-ben meghozott intézkedések hatásáról?

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Igen. De azt meg kell mondani, hogy a termelékenység emelkedéséhez bért is adunk ki, kb. 40 százalékát adjuk ki bérben. Tehát ha valaki a termelékenységet 10 százalékkal emeli, akkor 4 százalékkal több bért kap. Ez az egyetlen, ami új, a többi az 1957-es intézkedések hatása 1958-ban. Egyébként az indoklást át fogom adni az osztálynak, és ha hiba van, vissza lehet rá térni. Ha most elhatározzuk, hogy a részesedésre visszavonunk az igazgatói alapból, akkor ez lejön ebből az összegből.

A határozati javaslattal egyetértek. Javasolom olyan utasítás kiadását, hogy az 1958-as terv már olyan formában legyen összehozva, hogy az 900 millió Dfr-os hiánynál ne legyen nagyobb, és hogy ezt minden tényező reális figyelembevételével és ne számszerűen, mereven hozzuk ki. Javasolom, hogy a szovjet–magyar tárgyalások a korábban elkészített anyagok alapján induljanak.²⁴ Mi ott 480 millió rubeles hiányt mutattunk ki. A tárgyalások tételesen fognak végigmenni a részünkre szükséges anyagon, tehát biztos, hogy le fog csökkenni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nagy kár, hogy ezeket az anyagokat legalább tegnap nem kaptuk meg, hiszen az egész dolog lényege a most elmondott szóbeli kiegészítés.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Tegnap délután 4 óra körül kaptuk meg ezeket az anyagokat, ezért nem tudtuk már utólag megküldeni az elvtársaknak.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A Tervhivatal munkájában, az 1958-as terv előkészítésében és a gazdasági vezetésben is van jó adag bizonytalanság.

Előbb erről a politikai részről beszélek. A politikai bizonytalanság abból adódik, hogy az 1958-as évi tervünknek igen lényeges része kisebb, mint amit év elején, vagy közepén elképzeltünk szovjet segítségre. Azóta nem egy konzultációt folytattunk szovjet elvtársakkal, akik figyelmeztettek bennünket, hogy a

---

²⁴ A Gazdasági Bizottság 1957. október 25-i ülésén foglalkozott a magyar–szovjet gazdasági tárgyalások főbb kérdéseivel. A tárgyalások előkészítő anyagait l. MOL XIX–A–39/b–1 23. d.

minimumra csökkentünk ilyen irányú kéréseinket.²⁵ Egyrészt a Szovjetunióban is rossz termés volt, valószínű, hogy a Szovjetunióknak is megnövekedtek más, esetleg nem szocialista országok irányában nehézségei, illetve kötelezettségei. Ezt a szocialista tábor országainak, többek között nekünk is figyelembe kell venni. Ezért azokat a javaslatokat, amelyek a hitel csökkentésének irányába hatnak, még tovább kell munkálni. A gazdasági vezetésben a bizonytalanság addig szokott tartani, amíg le nem zajlanak a különböző tárgyalások. Mivel a szovjet–magyar tárgyalás, amely alapja, igen lényeges része jövő évi tervünknek, még nem történt meg, ezért van bizonytalanság: nem tudjuk, mennyit kapunk, mit irányozhatunk elő új kapacításra, vajon a szovjet műszaki együttműködési tárgyalások milyen irányban hatnak stb. Olyan tömegű olajat kell behozni, jelentős mennyiségű kokszot, gépiparhoz alapanyagot, amelynek döntő részét szovjet féltől kívánjuk megkapni.

Amikor mi a Gazdasági Bizottságban ezt a tervet először megtárgyaltuk és köteleztük a Tervhivatalt, hogy lényeges megtakarításokat érjen el, egész sor más határozatot is hoztunk a takarékosagra, anyagkészletek felmérésére és azt hiszem, együttevve az intézkedések egész rendszere segít bennünket abban, hogy minimális – a tervezettnél lényegesen minimálisabb – szovjet segítséggel is 1958. évi tervünk alapjaiban egészséges lesz. Nem lesz benne olyan feszültség, mint amilyent az előző években a tervgazdálkodás különböző szakaszaiban láttunk. Az információ, amit eddig szovjet elvtársaktól kaptunk, szintén biztató. Ők segíteni akarnak nekünk, és azt hiszem, ha itthon a gazdálkodás rendjét megszigorítjuk, és az önköltséget lejjebb szorítjuk, az életszínvonalnál arra törekszünk, hogy az 1957-ben elért életszínvonalat szolidan biztosítsuk, takarékoskodunk, akkor ezek olyan tényezők lesznek gazdálkodásunkban, ahol új pluszokat tudunk elérni.

Kiss elvtárs felsorolt sok olyan tényezőt, amely javítja a helyzetet. Írogattam az elmondottakat és ha jól számoltam, 650 millió jött ki, ami jó előrehaladás. Ha az ember a tervet nézi és vizsgálja, hogy változik-e szerkezetében a mi népgazdaságunk, én kedvező jeleket látok a gépgyártásnál, a finommechanikával stb. Tehát a kevésbé anyagigényes gyártmányok felé kezd eltolódní az ipar, ezt a terv egyik jelentős, pozitív vonásának tartom.

Különböző nehézségek vannak. Többek között kb. 25-30 ezer azoknak a száma, akik mint új korosztály munkába lépnének, részben mint ipari tanulók, mint egyetemet végzettek, mint új munkaerők. Ezek munkába állítása egyik legnagyobb gond lesz 1958-ban.²⁶ Másik ilyen probléma – ami a tervben benne

²⁵ Az 1957. augusztus 12. és szeptember 9. között Magyarországon tartózkodó szovjet tervhivatali delegáció tagjai is felhívták a magyar gazdasági szakembereket figyelmét arra, hogy bár a hitel megadásáról a Szovjetunió kormánya dönt, az érvényben lévő népgazdasági tervben nem irányoztak elő Magyarország részére nyújtandó beruházási hitelek fedezetet. A magyar áru- és devizahitel igényt illetően is annak a véleményüknek adtak hangot, hogy számos lehetőség van a hiteligeny csökkentésére. (MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ő. e.)

²⁶ Az 1957-ben végzett fiatalok munkába állításának problémájával a Gazdasági Bizottság 1957. december 26-i ülésén foglalkozott; a testület által hozott 10 331/1957. (XII. 30.) GB határozatban foglalt kiegészítő intézkedéseken kívül átfogó állami rendelkezéseket nem tartott szükségesnek. (MOL XIX–A–39–b/1. 24. d.)

is van – a lakásépítkezésnél mutatkozik. Jóval kevesebb lakást építünk állami eszközökből, mint 1957-ben; mindössze 13 ezret a múlt évi 21 ezerrel szemben, ugyanakkor a magánlakás építkezés nagyjából az előző szinten marad, talán 1000 a differencia. Ebben az ügyben, különösen a bányászok területén, erőnkön felül vállaltunk kötelezettséget azért, hogy a bányászokat letelepítsük.²⁷ Ez igen nagy áldozatvállalás, amit a Politikai Bizottságnak feltétlen látni kell.

Még egyszer megvizsgálásra javasolom – bár a Gazdasági Bizottság ülésén részben választ adtak már erre –, hogy nekünk a 100 forintra jutó termelési költségeket csökkenteni kell. Azt hiszem, ha ez jól megy, itt is érhetünk el néhány száz milliót. Az árualap csökkentést feltétlen keresztül kell vinni. A belső szükségleteket akkor is ki tudjuk elégíteni, bár hiánycikkek lesznek. Ebből azonban baj nem származhat, mert élelmiszer lesz, fontos ruházati cikkek lesznek.

A beruházások alacsony szintűek lesznek, de a Politikai Bizottságnak úgy tudom volt határozata – vagy a Központi Bizottságnak –, hogy csak olyan beruházásokat engedélyezzünk, amelyek a népgazdaságban minél gyorsabban megtérülnek.²⁸ Ez nagy harc lesz, de el kell érni, hogy csak azt építsük, amitől gazdagabbak leszünk. Partatlan építkezést nem tűrhetünk. Elsősorban gépeket veszünk, amelyeket régi gyárakba építünk be, és nem falakat építünk. Tehát olyan gazdasági beruházásokat kell végezni, tervezni, amelynél látjuk, hogy export szempontjából mit ad. Ha ezeket a tényezőket megvizsgáljuk, biztos, hogy minimális szovjet segítséggel is egészséges tervünk lesz. A szovjet szakértőkkel is fogunk még vitatkozni, mert lehet, hogy ők egyik iparágra akarnak adni, mi meg másra kérünk. Majd eldöntjük, melyek az előnyös befektetések mindkét fél számára.

A Politikai Bizottság elég nehéz helyzetben van, mikor dönteni kell. Lényegében ma még számokat jóváhagyni nem tudunk. Javasolom, hogy a megtakarításokat a Politikai Bizottság fogadja el. Friss elvtárs által javasoltakat is helyes elfogadni, Kiss elvtárs által elmondottakat is fogadjuk el, de csak elveket szögezzünk le: életszínvonalat tartani kell; minimumra leszállítani a szovjet segítségkérés; intézkedések egész rendszerét kell kidolgozni a belső tartalékok, gazdálkodási fegyelem, új erőforrások felfedésére.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A mezőgazdaság bevétele a több termés miatt mintegy 2 milliárddal nagyobb, valamit szeretnénk visszatéríteni. A terv szerint 290 ezer tonna műtrágya van tervezve, szeretnénk, ha legalább 100 000 tonnával több műtrágyát hoznánk be. Erre van is fedezet. Szeretnénk a műtrágyázást a cukorrépa is kiterjeszteni. Gépesítésre kb. 200 millió van előirányozva, amely még arra sem elegendő, hogy az adminisztrációt fedezzük. Jó volna ezt az összeget megduplázni. Foglaljon állást a Politikai Bizottság a gépesítésre szánt összeg emelésével kapcsolatban. Itt

²⁷ 10 000 bányászlakás felépítéséről szóló kormányhatározat végrehajtásáról I. az MSZMP KB PTO 1958/1. sz. Tájékoztatóját. (MOL M–KS 288. f. 12. cs. 6. ö. e.)

²⁸ A PB 1957. május 17-i ülésén a gazdasági helyzetről és az 1957. évi terv fő kérdéseiről szóló napirend keretében foglalkozott a beruházásokkal. L. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 303–362.

én a zetorra gondolok. Állami gazdaságoknak kell a zetor, mert a gépállomásoktól alig jut nekik.

Meglepetéssel olvasom, hogy cukorimport van betervezve. Az idei termés is nagyobb volt, mint terveztük. Számításaink szerint a szükséglet fedezésére elég, sőt talán még kicsit exportálni is tudunk. Tegnap a mezőgazdasági osztályvezetőkkel értekezletet tartottunk, mind azt mondja, hogy a jövő évi termésből még exportot is tudunk biztosítani.

Nevetségesnek tartom azt a megállapítást, hogy a sertésállomány 5 millió 600 ezer. Több sertés van, mint tavaly, és a kukorica is több a tavalyinál. Ha a jelenlegit akarjuk tartani, az reális, de miért csökkentjük? Kérem, korrigálják ezt a számot.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Általában ezt a tervet bizonyos mértékben jobbnak tartom azoknál a terveknél, amelyekkel korábban találkoztam. Ennek ellenére még ezt sem tartom megnyugtatónak. Szeretném megmondani, hogy korábban is az volt a kifogás, hogy a tervek túl lazák abból kiindulva, hogy majd túlteljesítjük. A könnyű tervezés elve érvényesül még ebben a tervben is, holott azt hiszem, bizonyos fokú feszítettségnek kell lenni, és itt hozzáteszem, nem olyan feszítettségre gondolok, mint régebben voltak. A többletnyereség visszatérítésének elve megkövetel bizonyos fokú feszültséget. Hogyan néz ez ki a keretszámoknál? Az ipari termelés emelése a terv szerint 7,4 százalék. Ha követjük Kiss elvtárs tanácsát és ezt az emelést nem az 1957. év egészével, hanem a negyedik negyeddel hasonlítjuk össze, akkor ez a 7,4 százalék lényegesen alacsonyabb. Megengedhetjük-e mai helyzetünkben, hogy ilyen kis mértékben legyen az ipari termelés fejlesztve[?] A mezőgazdaság terén nem tudunk nagyon előreugrani. Megengedhetjük-e, hogy az ipar terén ne hozzunk ki többet és kevesebbet tervezzünk 11 százalékos évi fejletésnél? Az elvtársak utalnak arra, hogy nagyobb ipari termelési terv akadályokba ütközik, mert anyagbehozatalt igényel és arra is utalnak, hogy milyen anyagbehozatalnál vannak nehézségek. Persze sokkal könnyebb a nehézségeket megtalálni, mint a lehetőséget, hogy ha egyik területen nehézségek vannak, más területen fejlesszük tovább a tervet. Nekünk a nehezebb feladatot kell megoldani.

Azt javaslom, hogy ne 7,4 százalék, hanem 10-11 százalék legyen az előirányzat és ezt a többletet elsősorban olyan termékek gyártására kell felhasználni, amit exportálunk és amelyeknek jövedelméből a növekvő exportigényeket fedezzük, ugyanakkor a felhalmozási alapot is növelni tudjuk. Vannak olyan jelenségek, hogy a gyárak termelnek olyan termékeket, amire nincs megrendelés, de ott van a kapacitás, a munkaerő. Miért nem adunk olyan rendelést, amely a rendelkezésre álló anyag, a kapacitás felhasználásával olyan terméket is ad, amelyeket tudunk exportálni. Ezt nem lehet így tovább vinni. Halljuk az iparvezetők részéről, hogy pl. a dieselesítési program végrehajtásával bajok vannak, nem adják meg időben a külföldi rendeléseket sem.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Még csak három hete döntöttünk a beruházásról.²⁹

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Már maga a döntés is későn volt és a további huzavona veszélye is fennáll.

Fehér elvtárs megemlítette a mezőgazdasággal kapcsolatban a cukorrépa behozatalának kérdését. Én ehhez hozzátenném a gabona behozatal kérdését is, amit szerintem ki kell küszöbölni. Elmondták szakemberek, hogy egy mázsa műtrágya behozatal másfél mázsa többletet eredményez a termésnél. Egy mázsa műtrágya behozatal a gabona árának egyharmadába kerül. Tehát ha nagyobb mennyiségű gabona behozatalt terveznek, ehelyett terveznének nagyobb mennyiségű műtrágya behozatalt, ami olcsóbb és több terméket eredményezhet. Ennek jobb a pénzügyi kihatása is. Ugyanez vonatkozik a cukorrépa behozatalra: itt is inkább műtrágyát hozunk be. Nem tudom hány, milyen rejtett lehetőségek vannak még a népgazdaságnak. Jól kell élni a lehetőségekkel. Itt térek vissza a 25-30000 fő el nem helyezésére. Ez is arra szorít bennünket, hogy jó gazdaságpolitikát folytassunk.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Inkább politikai megjegyzéseket fűznék az előterjesztéshez. Kiss elvtárs szóbeli kiegészítése után úgy vagyunk, hogy meg kell változtatni előzetesen kialakított nézeteinket, mert ő most sok pozitív dolgot mondott el. Megvallom őszintén, bennem a kételkedés azért van meg minden tervezéssel szemben, mert tavaly novemberben nem tudtuk elképzelni se gazdaságilag, se politikailag, hogy az ország ott fog tartani, ahol most valóban tart. Ez azt mutatja: lebecsüljük azt az erőt, ami rendelkezésre áll. Vannak már lépések jó irányban, de ezek még nem megnyugtatók. Véleményem szerint nemcsak politikailag, hanem gazdaságilag is jól konszolidálódunk. Éppen ezért harcolni kell nagyobb eredményekért, mert különben úrrá lehet olyan nézet, hogy erőfeszítésre nincs szükség.

Egy szocialista tervgazdaság nemcsak a számokon, hanem a mozgósításon is múlik. Mivel fogom tudni megmagyarázni ezt a tervet? Az is mozgósító hatású, ha azt mondom: stabilizálni kell az eddig elért életszínvonalat. A munkásokat ez nagy mértékben megnyugtató, hiszen most él bennük a gyanú: túl sokat kaptunk, mi lesz ebből? Politikailag ez sem jó dolog. A határozat végrehajtását tömegerejű mozgósítással kell megvalósítani.

A mi tervezésünk következtében állt elő az a lazaság és erkölcstelenség, hogy pl. a nyereségrészesedés ilyen formája megszülethetett. Később még erre is rákontráztak úgy, hogy óriási összegeket kellett nyereségrészesedésként kifizetni. Most próbáltunk ezen változtatni, mert eddig nem tudtuk pontosan, mi van lent. Még egy politikai megjegyzésem van. Voltam egy évig könnyűipari miniszter³⁰ és

²⁹ A Gazdasági Bizottság az 1957. szeptember 30-i ülésén tárgyalta a dieselesítési program végrehajtásában mutatkozó súlyos lemaradás következményeit a külkereskedelemben, valamint a dieselesítés tervezetét az 1958–1960. évi három éves tervben és az azt követő öt éves tervben megvalósítandó beruházásokat. (MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ö. e.)

³⁰ Marosán György 1949. június 11-től 1950. augusztus 4-ig volt könnyűipari miniszter.

ebben az időben láttam, hogy a könnyűipar, amely együtt jár az élelmiszeriparral, fejős tehén volt, de arra nem gondoltunk, hogy ez a tehén egyszer kimerül. Igaza van Fehér elvtársnak, amikor aggasztónak tartja, hogy cukrot és kenyeret exportáljunk.³¹ Nem hiszem, hogy ezen a téren politikailag ne tudnánk segíteni, hogy ne szoruljunk ilyenre. Szerintem is inkább műtrágyát hozunk be. Valamikor az összes élelmiszerek általában akkumuláltak, a kenyéren most is keresünk. Mégis, ami[t] ebben a szakmában technikai felkészültség tekintetében látok, az semmi, úgy dolgoznak, mint 50 évvel ezelőtt. Egyszer kimerülhet az ipar és akkor nem akkumulál, kimerülhet a mezőgazdaság és nem akkumulál. Nézzük meg, hogy általában a könnyűiparban, a textiliparban pl. milyen a felkészültség és 5 év múlva mi lesz a piacon. Mi állandóan házakat, gyárat, cementet, betont gyártunk, amelyek nem akkumulálnak. Ezt figyelembe kell venni. El tudom fogadni az elhangzott javaslatokat, de kell politikai biztosíték arra, hogy mozgósítani tudjuk az erőket. A múltkori megbeszélésből is az jött ki, hogy a nadrágszíjat meg kell kicsit szorítani. Nálunk ez politikailag nem akar kifejezésre jutni. Ezt is figyelembe kell venni.

Nehéz a számokba belemenni. Vannak számok, melyeket el lehet fogadni, de van sok bizonytalan tényező. Nem tudom, miért nem érvényes itt az a szabály, hogy perspektívában is mutassák meg azokat a nehézségeket, ami pl. nemzetközi síkon van, ugyanakkor az eredményekből is mutassunk meg valamit. Most már ismerjük a lengyel, cseh, kínai ügyet, és ezekhez az országokhoz képest túl jól élünk mi.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nadrágszíjszorításról nincs szó. Arról van szó, hogy nem bővítjük tovább – és ez nagy különbség!

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Megnyugtató választ szeretnék kapni arra, hogy a magyar népgazdaságot másként akarjuk akkumulálni, mint eddig. Nem megnyugtató Magyarország számára, hogy cukor, gabona gondjai legyenek.

Másik dolog a takarékoság kérdése, melyet bizonyos területeken szigorúbban és következetesebben kell végrehajtani. Ezeket a politikai megjegyzéseket tudom fűzni az előterjesztéshez.

KISS KÁROLY elvtárs:

Az előterjesztés – Kiss elvtárs hozzá fűzött kiegészítésével – kicsit javul, de így is véleményem szerint arra volna szükség, hogy a termelés, az önköltségsökkentés, a termelékenység emelkedése, a belföldi árualapok terhére az export bizonyos növelése terén feszítettebb legyen az 1958-as terv. Nem tudunk mi mozgósítani akkor, ha ez nem lesz kicsit feszítettebb. Ki kell tenni, hogy a mi helyzetünk gazdasági téren milyen, és a javasolt terv vesse meg az alapját újabb előrelépésnek. Jó lenne, ha az 1958-as terv kifejezné, hogy 1958 végén hogyan fogunk kinézni, ha az 1958-ra elfogadott keretszámokat teljesíteni tudjuk. Mi elég nehéz helyzetben

---

³¹ Helyesen: importálásról volt szó.

vagyunk. Itt van pl. lakbér-helyzetünk, mely talán Európában a legkedvezőbb. Vagy itt van egész tarifa-politikánk. A zöldségszállítás és más szállításokról érkezett tapasztalatok mutatják, hogy pl. hajózási tarifánk oly alacsony, hogy az szinte megdöbbenő. Ezek a dolgok – amelyekhez politikai okokból nem akarunk nyúlni – elviszik a nemzeti jövedelem egy részét. Nem is beszélek a villamosról, autóbusról. Ezekhez nem akarunk hozzányúlni...

APRÓ ANTAL elvtárs:

1958-ban nem nyúlunk hozzá.

KISS KÁROLY elvtárs:

Ki kell javítanunk néhány múltból itt maradt hibát. Az életnívó általánosan ebben az évben jelentősen megnövekedett. Kellene valami olyasmit csinálni, ami mozgósítólag hat a fiatalságra, a munkások egy részére, mert az 1958-as tervben olyan dolgok, hogy: gyertek, elkezdünk nagy objektumot építeni! – nincsenek. Kellene tehát csinálni valamit. Más országokban is török a fejüket, mivel mozgósítanak. Pl. a Szovjetunióban kiadták a jelszót: gyertek a szűzföldekre. Mi legfeljebb azt tudjuk mondani, amit lehetne is, hogy gyertek a Fertő-tóra nádat vágni. Évtizedek óta nem vágják itt a nádat és ez is gazdaságos lenne. De mondhatnánk azt is, hogy ajánljátok fel kötvényeiteket a népgazdaság számára. Nagyon érdemes volna ilyen dolgokkal foglalkozni. Ezek még nem átgondolt javaslatok, de biztos, hogy a harcos munkásosztályban, a fiatalságban van áldozatkészség és kötvényeiből is ajánlanának fel.

Az 1 milliárd forintos nyereség visszatérítés is bizonyos aggodalmat kelt bennem. Nagyon vigyázni kell, nehogy itt is elcsúszjunk. Amit lehet, meg kell fogni! Ennek hatása a népi demokrácia táborában – amelynek segítségével hoztuk rendbe ügyeinket – nem éppen áldásos.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Jó lett volna a Politikai Bizottság elé olyan előterjesztést hozni, hogy a számszerűség tekintetében is állást tudunk volna foglalni. Ami az elvi álláspontot illeti, azt hiszem, mindenekelőtt abban a kérdésben kell leszögezni álláspontunkat, hogyan akarjuk az életszínvonal alakulását szabályozni, tartjuk-e az ez évi életszínvonalat jövőre is...³²

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Már mondtuk, hogy igen – a termelés növekedésének 4 százalékával egészül ez még ki.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Friss elvtárs felveti javaslatában az 5 százalékos reálbérrel kapcsolatban, hogy a nyereségrészesedés csökkentését is meg kellene csinálni. Szerintem is helyes ezt szűkíteni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Erre törvény van, nagy agitációt csináltunk mellette. Most az emberek azt lássák, hogy itt az év vége, csökkentjük a nyereségrészesedést?

³² A kipontozás az eredeti szövegben szerepel.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Persze a nyereségrészesedés – akárhogy is alakul egyik-másik területen – a termelés szempontjából feltétlenül ösztönzőleg hat. Hogy ezt a következő években hogyan fogjuk szabályozni és módosítani, nem tudom, de mindenesetre a nyereségrészesedés olyan, amely a termelésben ösztönzőleg hat.

A mezőgazdasággal kapcsolatban helyesnek tartom, hogy több műtrágyát hozzunk be, de nekünk perspektívában azt is meg kell mondani, hogy vajon a kisárutermelő szektornak milyen irányú és milyen mérvű támogatást kell adni. Bizonyos határt véleményem szerint szabni kell ezen a téren is, olyant, ami a termelési kedvet nem csökkenti, de azt sem eredményezi, hogy a kisárutermelők...³³

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van határozatunk, hogy minimálisan a fölött a határ fölött kell támogatni, ami még ösztönöz.³⁴

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Ennek viszont a tervben is kifejezésre kell jutni.

Befejezésül: egyetérttek azzal, hogy a takarékoság terén alapos vizsgálatot kell folytatni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Szükség van egy kicsit a tervezés javítására. Ez a terv már sokkal komolyabb és szolidabb. A szemlélet is, ami ebben visszatükröződik, jobb, mint 10-11 hónappal ezelőtt, de a szemléleten tovább kell javítani. Apró elvtárs azzal kezdte hozzászólását, hogy van bizonytalanság a szovjet tárgyalások előtt és attól függően a tervezésben. Nem attól kell függővé tenni a tervet, hogy a Szovjetunió mit tud adni. Tervünknek mindig abból kell kiindulni, hogy mik a magyar kormány szándékai és lehetőségei. Ha ebből indulunk ki, akkor lesz egy szolid bázisunk, amivel kérésünket alá tudjuk támasztani. Most úgy megyünk, mint a rák: először szimatolunk, hogy mit kaphatunk, ha kevesebbet adnak, elővesszük az új koncepciót és lejjebb megyünk. Pedig, hogy mit gondolnak rólunk, annak gazdasági következményei is vannak.³⁵ Éljék bele magukat az elvtársak a szovjet gazdasági vezetők helyzetébe. Ha látják, hogy tervünket komolytalanul akarjuk csinálni, arra gondolnak, miért adjanak? A szoliditás több segítséget biztosít a mi számunkra.

³³ A kipontozás az eredeti szövegben szerepel.

³⁴ Az IIB 1957. március 12-i ülésén az agrárpolitikai tézisek vitája során született ilyen állásfoglalás. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet, i. m. 294.)

³⁵ A budapesti szovjet nagykövet 1957. november 12-i keltezésű, a magyar belpolitikai helyzettel foglalkozó elemzésével kitért a magyar gazdaság helyzetére is. Azt elismerte, hogy a magyaroknak bonyolult feladatokat kell megoldaniuk a gazdaságirányítást illetően, de véleménye szerint „e feladatok megoldásakor a magyar elvtársak még mindig az élődi hangulat fogságában vannak, ami összeegyeztethetetlen a szocialista országok internacionalista kötelezettségeivel, és felül kell vizsgálniuk politikájukat a népgazdaság fejlesztése területén a belső erőforrások nagyobb mozgósítása irányában.” Szerinte, habár a magyar gazdaságban még vannak jelentős felhasználatlan tartalékok, a népgazdasági tervezésben olyan tendencia alakult ki, hogy lebecsülik az ország belső lehetőségeit. Ennek alátámasztására az 1957-es terv keretszámait és a hároméves terv összeállítását hozta fel. (AVP RF f. 077. op. 38. papka 195. gy. 35.)

Ebben az értelemben, ahogyan most felmerült az 5 százalék, egyetértek, de az anyagból magából ez nem tűnik ki világosan. Ott úgy nézett ki, mint további 5 százalék plussz, amit nem lehet helyeselni.

Apró elvtárs mondta, hogy mi elveket hagyjunk jóvá. Mi már sokszor elhatároztunk elveket, sőt meg is ismételtünk, mégis nehezen megy ezeknek realizálása. Megint el fogunk határozni elveket, holott jobb lett volna számokban az elveket meghatározni. Itt van pl. a beruházások koncentrációja. Világos, hogy a beruházásoknak szűk kerete lesz. A minisztertanácsi ülésen már szóba került, hogy egyetlen orvosság, ha nagyon következetesen és nagyon határozottan a bizonyos területre való koncentráció útját látjuk. Más orvosság nincs, mert csak ezzel tudjuk bizonyos mértékben a népgazdaságot fejleszteni és struktúráját javítani. Ha ezt nem hajtuk végre, akkor tönkre leszünk téve. Ha az általános nívón belül nem tudunk bizonyos területet fejleszteni a népgazdaságban, az a magyar népgazdaságot tönkretesz. Itt, mint elvet, helyes elfogadni, amit Apró elvtárs mondott. Sőt kiegészíteném azzal, amit Fehér elvtárs is említett, hogy gépeket gyártunk, és ne falakat építsünk, de azt is meg kell határozni, milyen ágazatban kell a gép, műtrágya. Nem is húznám egyformára a vonalat a gépesítés és műtrágya terén. El tudom képzelni, hogy a magyar paraszt még pár évig lóval szánt és mégis többet tud termelni. A mezőgazdasági terméseredmények olyanok, hogy mikor az első delegáció büszkén beszámolt a 8,1 százalékos emelkedésről, az elvtársak megkérdezték: mihez képest van ez az emelkedés? Itt van pl. a gabona. A terv szerint a kenyérgabona vetésterületének bizonyos szűkítését tervezzük. Ez azonban nem iszonyú nagy szűkítés, 300 ezer kat. hold, ami kb. 10 százaléknak felel meg. Kérdezem: lehetséges ennyivel kisebb területen 20 százalékkal többet termelni? Feltétlen – tehát így tervezzük! Igaz, hogy célszerű a föld bizonyos területén más termékeket termelni, amivel 6-8 százalékkal bővíteni lehet a gabonatermést, de a mostani helyzet perspektívában nem azt jelenti, hogy nekünk 30 évig gabonát kell behozni.

A beruházást koncentrálni kell az ipar és mezőgazdaság területén. Mi a könnyűipart se úgy fejlesszük, hogy most pedig a könnyűipart fogjuk fejleszteni, el lehet ezzel szemben képzelni, hogy bizonyos ágazatokat azon belül is fejleszteni kell, talán nem is elsősorban az exportot, mert ha belső vonalon tudunk jól termelni, akkor csökken az import.

A takarékosággal kapcsolatban: nincs az országban három ember, aki ezt a kérdést kézbe venné, és takarékosági hadjáratot dolgozna ki a közület és a nép számára? Ez pedig nagyon népszerű dolog a tisztességes emberek előtt. De ebbe beleértjük a közületeket is, mert egyelőre olyan a helyzet, hogy itt komoly dolgokat lehetne csinálni. Látja mindenki, mik történnek. A munkásosztályba beszivárgott deklasszált elemek ténykedése miatt olyan dolgok történnek, amit becsületes emberek nem tennének meg. Pl. törékeny holmik, cserepeket stb. építkezésnél a tetőről dobálják le. Kik ezek az emberek, akik ilyen szellemet meghonosítottak? Gazemberek! A közerkölcsre kell hatni.

Másik dolog: a konszolidációval együtt konszolidálva lettek olyan dolgok is, amiknek nem lett volna szabad konszolidálódniuk. Már valamelyest leszűkítettük a gépkocsiparkot, de ha aktívát tartunk, megint 400 gépkocsi táborozik a Városligetben. Miért nem engedheti meg magának az a vezető, hogy egyszer sportból gyalog menjen az aktívára, illetve villamoson vagy buszon haza, és ne várokoztassa kocsiját. Ezt annál is inkább szigorúan kell venni, mert ezek rövidesen nagyon fontos politikai kérdések lesznek. Az imperialisták újból támadnak ellenünk és hánytorgatják: miért autón járnak a vezetők? Most kell valamit csinálni, mielőtt ebből közhangulatot tudnának teremteni. Elkértem az idei gépkocsi vásárlási listákat. Olyan pártalkalmazottak is vásároltak gépkocsit, akiknél semmi sem indokolja, hogy nekik gépkocsijuk legyen. Persze az eladható érték helyett annak negyedéért kapják meg, és még 5 éves kölcsönt is kapnak mellé. És mi megengedjük ezeket! Nem szabad lebecsülni, hogy itt is 3 millió forintot lehet megtakarítani.

Nemes elvtárrsal egyetértek: valóban kicsit feszítettebb tervre van szükség. Bomlasztó hatása van a laza tervnek. Száz meg százezer dolgozó, üzemi kollektíva boldogan és büszkén abban a tudatban él, hogy tervét túlteljesítette. Nem képes ráeszmélni arra, hogy ez a „túlteljesítés” lényegében alatta van annak a mennyiségnek, amit tisztességes ember adni tudna. A nyereségrészesedés elvileg hasznos dolog, de csak akkor, ha erőfeszítést kíván. Ha gyengén végzett munkát jutalmazunk részesedéssel, akkor ez ellenkező irányba hat. A 800 milliót ki kell fizetni,³⁶ mert az emberek abban a tudatban éltek, hogy ez van – de jóval szigorúbbnak kell lenni.

Ide kapcsolódik az a dolog, amit Marosán elvtárs említett, hogy mi nem mondhatunk le a tömegek tudatos, aktív cselekményéről a szocializmus építését illetően. Ha nem is a dolgozók 100, de 30-40 százaléka hajlandó aktívan erőfeszítést tenni, hogy előrelendítse a szocializmus építését. Erről lemondani nem lehet, ez olyan, mint más vonatkozásban a takarékoság.

Van még egy észrevételem. Ha le tudnánk számolni azzal a szemlélettel, aminek a területén bizonyos előrehaladás már van is, hogy majd csak lesz valahogy, majd az isten is ad valamit stb. – tönkre nem mehetünk. Van már bizonyos jó irányú lépés, de még vannak hiányosságok is. Van nekünk 4 olyan intézményünk, amely a következetes vonalat biztosítani tudja: a KB Államgazdasági Osztálya, a Gazdasági Bizottság, a Tervhivatal és a Pénzügyminisztérium. Ebbe a négy szervbe vetem én személyes reménységemet. Ezen a négy helyen tudják biztosítani, hogy a szakmai korlátoltság és az ebből eredő felelőtlenség nem fogja betörni a fejünket. Ez a négy szerv az, amely biztosítja a központi koncepciót,

---

³⁶ A GB 1957. október 25-i ülésén tárgyalt a nyereségrészesedés rendszerének tapasztalatairól, az előterjesztésben szerepel ez a szám, mint az 1957. évi várható teljesítmények alapján felosztható nyereségrészesedés. (MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1957/12. ö. e.)

ahol nem fog Csergő³⁷ a maga lesipuskás módján manőverezni – és Nagyné³⁸ sem, és a többi sem. Persze számba kell venni, hogy az ő feladata a legfelelősebb, nem is tudhat jól dolgozni. De amikor ez a szakmai korlátoltság darabokra szaggat, az tűrhetetlen állapot. Ezért ez a négy szerv az, amelyben nagyon bízom. Ezek közül persze az Államgazdasági Osztály a legfontosabb, mert őt nem köti a különböző állami intézkedés. Ezen belül még tovább megyek egy fokkal. Megmondom: személyi felelősség is létezik a világon. Nálunk a népgazdaságért Friss, Apró, Kiss Árpád, Antos elvtársak a felelősek.³⁹ Ezt érvényesíteni kell! Mindezek munkáját összefogja és a Politikai Bizottság előtt felelős Fock Jenő⁴⁰ elvtárs. Nem véletlenül kerül ide ez a kérdés. Friss elvtárstól már kértük, szabaduljon meg attól a betyár intézetétől,⁴¹ és arra szentelje életét, hogy mint az Államgazdasági Osztály vezetője, a napi pártkapcsolatot megvalósítsa ezen a téren. Apró elvtárs számoljon fel azzal, hogy hagyja magát különböző offenzívák által jobbra-balra tologatni, és keményebb legyen. Jönnek smuzolni. Ha Csergőt hagyjuk fél óráig beszélni, biztos levesz bennünket a lábunkról. Neki is meg kell érteni, hogy a nehéziparon kívül van még a Magyar Népköztársaság. Mit látok én Kiss Árpád elvtársnál? Ők összedolgoznak egy tervet, beviszik valahova, hogy itt a javaslat. Ha azt mondják, ez nem jó, akkor átdolgozza, elfogadja mindjárt az ellenvéleményt. Másutt is így beszél, ha ismét felvetnek valami hiányosságot a javaslattal kapcsolatban. Kiss elvtársnak a javaslatot saját, személyes javaslataként kell védenie. Harcoljon velünk is, ha meg van győződve, hogy az általa javasoltak jó dolgok. Igyekezzen a lehető legjobb dolgokat javasolni, és legyen is meggyőződve arról, hogy területenként csak az általuk javasoltak a legjobbak. Ha erről nincs meggyőződve, ne is hozza ide a javaslatot. Antos elvtárs még nem régen dolgozik, de signálásokat leginkább ő ad.

Mi dolgoztunk, egy évvel ezelőtt is dolgoztunk, embertelen módon, és nem nagyon értünk mi a gazdasági dolgokhoz. Voltak emberek, elsősorban Friss elvtárs, aki tudta, mi történik, és valamikor januárban jelentette be, hogy a csőd felé megyünk, méghozzá olyan intézkedések következtében, amiért már nem az ellenforradalom a felelős. De ha valaki lát egy folyamatot – és Friss elvtárs ezt nagyon okosan és helyesen látta – ne várjon egy, két vagy pláne három hónapot. Nem szabad így dolgozni. Mindjárt jelezzék, ha bajt látnak.

Az emberekkel kicsit hadilábra kerültünk. Nem borzasztó a helyzet, de nem kellemes intézkedéseket csináltunk, melyeket azonban nagyjából elfogadtak. Nagyon vigyázni kell a továbbiakban. Pekingi tartózkodásunk alkalmával

---

³⁷ Csergő János kohó- és gépipari miniszter volt.

³⁸ Nagy Józsefné könnyűipari miniszter volt.

³⁹ Friss István az Államgazdasági Osztály vezetője, Apró Antal a MT elnökhelyettese, Kiss Árpád az OT elnöke, Antos István pénzügyminiszter volt.

⁴⁰ Fock Jenő a KB gazdaságpolitikai titkára volt.

⁴¹ Friss István az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének az igazgatója is volt egyidejűleg. Az ezzel kapcsolatos előzetes vitát l. a 11. sz. dokumentumban.

felbukkant mellettünk egy elvtársnő, aki még magyarul sem beszél valami jól, segíteni semmit nem segített. Miért kellett ennek az embernek odamenni? 8000 forintba került az utazás, miért kellett ezt kifizetni? Ha a vezetők látják, hogy egyes emberek feleslegesen vannak jelenlegi posztjukon, legyen bátorságuk megmondani ezt nekik. Inkább 20 ember helyett 10 dolgozzon, de azok megfelelően végezzék munkájukat. A dolgozók látják az ilyen eseteket, mi is láttuk, milyenek az emberek, ha haragszanak. Ne kerüljünk még egyszer ilyen helyzetbe! Legyünk szigorúak, következetesek, tisztességesek, takarékosak és akkor nyugodtan odaállhatunk az emberek elé, hogy ezt vagy azt akarjuk csinálni. Most félre kell tenni a régi barátságot, és olyannal kell barátságot kötni, aki egyetért a párt és kormány gazdaságpolitikájával és szívvel-lélekkel dolgozik. Én még gyermekkori barátommal is megszakítom a kapcsolatot, ha úgy látom, hogy munkájával nem szolgálja az ország előrehaladását. Ezeket az elveket realizálni kell, mert különben 6 év múlva kint lesz az ország a vízből és akkor mit mondunk? Mondjuk, hogy: hja, persze a Gerő!? Hat év múlva azt mondják: Apró, Kádár, Vályi⁴² stb. Az elvtársak egy éves közös munka alapján már tapasztalhatták, hogy ha őszintén elmondják véleményüket, azt mi megköszönjük, de ha valaki itt ül, és nem szól, azzal nem tesz jót. Erre gondoljanak az elvtársak! Ha kialakítjuk közösen a helyes vonalat, ahhoz megfelelően tartani kell magunkat.

Nem értek egyet azzal, hogy az mozgósítólag hat a dolgozók felé, ha tartjuk a nívót – mint azt Marosán elvtárs mondta. A jelen helyzetben ez jó, de perspektívában ez kevés. Ha megmondjuk, hogy nem tudjuk általában fejleszteni az ipart, de fejlesszük ezt és ezt, az jó hatású lesz. Elsősorban az emberek öntudatára kell építeni. Oda kell állni a tömegek elé és mozgósítani kell őket.

Az életszínvonalat egyébként jól elpuskáztuk. Nem tudtuk előre felmérni a lehetőségeket, de adtuk állandóan a különböző kedvezményeket. És amit végrehajtottunk, az is furán sikerült. Nagyon furcsa ellentmondások vannak. Volt egy vonalunk, hogy a belügy embereinek jól fizetett embereknek kell lenniük. A hadseregben az a helyzet, hogy egy honvédtiszt több fizetést élvez, mint egy határőrtiszt, holott nincs a világnak olyan hadserege, ahol a határőrtiszt legalább 20 százalékkal többet ne keresne, mert a honvédtiszt csak oktat, de a határőr harcol és oktat – és időnként agyon is lövik.

Még egyszer: határozottságot a vitában és ne engedjük, hogy különböző barátságok miatt a közügyek háttérbe szoruljanak.

INCZE JENŐ elvtárs:

Az előterjesztés nem titkolja, hogy központi kérdésünk a következő időszakban végső kihatásában a fizetési mérleg. Van egy mondat ebben az előterjesztésben, amely azt mondja: „Az ipari termelés – bár összességében és a legfőbb cikkekben is jelentősen meghaladja az 1955. évi színvonalat – a külkereskedelem számára kevesebb exportot biztosít, és több importot igényel, mint 1955-ben.” Gondolkoztam ezen, néztem az adatokat, mi ennek az oka? Egyik oka abban van,

---

⁴² Vályi Péter az OT elnökhelyettese volt.

hogy ez az előterjesztés mostani állapotában nem hozza a belső lehetőségeket. Hogyan jöttem erre rá? Behívtam 3 gyárat és beszéltem velük. Van sok dolog, ami már ki van tárgyalva, amihez az anyag is megvan és ez még nincs benne a tervben. Elkezdtem piszkálni az ügyet, hogy néz ki a dolog az anyagellátásnál. Ott is vannak lehetőségek. A kormány és a Gazdasági Bizottság többször kihangsúlyozta, központi kérdésként kell kezelni a fizetési mérleg javítását. Ennek alapvető módja, hogy növelem az exportot és csökkentem az importot. Nekünk nincs aranytartalékunk, devizatartalékunk, hajóhadunk stb. Ezt az elvet, célkitűzést a terv nem követi. Az eredmény az, hogy ugyanakkor, amikor nem hozunk kellő erőfeszítést a népgazdaságban, hallatlanul feszített külkereskedelmi feladatokat tűzünk ki. A fizetési mérlegnek nemcsak javító, de rontó tényezője is van, ami nem lett úgy felvetve, mint szükséges. Tegnap délután 4 óraker Apró és Kiss elvtársakkal beszélgettünk, és Kiss elvtárs most javító tényezőként olyan dolgokat mond el, amit ott nem említett meg. Tehát itt kell megtudni, hogy Kiss elvtárs milyen további javító tényezőket lát, olyant, ami egyébként a külkereskedelem feladata. Azt mondja pl., hogy a népi demokratikus mérleg az év végén 150 millió plusszt hoz. 1957 végén 175 millió rosszat hoz! Miért? Igaz, hogy két relációban sikerült a mérleget javítani, de a többi hatban nem, ott mínusszal lépünk át, ami vagy annyit jelent, hogy megfizetem áruban 1958-ban, vagy tudom görgíteni [sic!] még ebben a helyzetben a következő évben. Ez tehát nem javító tényező. Szerintem ez nem 650 millió, hanem 450. De a másik oldalon is van 450 millió, ami ront.

Itt van az ár kérdése. Felvetették a szovjet elvtársak és mások is, hogy: ti magyarok az előző évben jól álltatok. Ma már kicsit elszigetelődtünk. Mindenki leült számolni és kiszámította: elv ide vagy oda, mégis kijövök valahogy. Nálunk ilyen nincs, mert nekünk anyagexportunk nincs. A világpiacon van elég komoly fordulat, a nyersanyag ára megy lefelé és a készárak ára szilárdul. Ez pozitívum, de ezt a népi demokratikus forgalomban már korábban is érvényesítették, tehát ez ma már nálunk nem úgy jelentkezik. Itt jelentkezik 200-300 millió deviza.

De vannak más dolgok is. Elhatároztuk, hogy műtrágyát hozunk be, az iparból is állandóan jelentkeznek többlet-importért. Vannak tapasztalataink, hogy az igények 80 százaléka sokszor nem feltétlen szükséges, de 20 százaléka biztosan kell. Vannak specifikált exportkeretek, amikről előre tudjuk, hogy nem tudjuk kitölteni. Azt mondjuk, hogy 78 millió devizaforintot hoz a könnyűipar. 3-4 évig ezt mindig beírtuk és nem lett megvalósítva. Nekem is meggyőződésem, hogy a[z] 1300 az igaz. Amellett egyetérték a Gazdasági Bizottsággal, hogy menjünk, kutassunk, de szögezzük le, hogy még nincs meg, csak nyomai vannak.

A belkereskedelmi készlet csökkentését mi is néztük. Nálunk 50 jött ki, Kiss elvtárs azt mondja, hogy 100. A külkereskedelem eddig is azt a hibát követte el, hogy nem hallatta hangját. Amit én látok a mi területünkön, azt úgy érzem, meg kell mondani. Kár, hogy nem az az anyag van itt először, amit mi készítettünk. Megmondom, olyan keményen beszéltek velünk a külföldi tárgyalóasztalnál,

hogy ott az embernek keményen és higgadtan kell viselkednie, hogy a Magyar Népköztársaságot megfelelően és méltóan tudja képviselni. Ezért nekünk is keményen kell ezeket a kérdéseket felfelé felvetni, mert különben nem jön ki belőle jó.

Másik dolog. Az előterjesztés 3. oldalán azt olvassuk, hogy: „Mivel a Moszkvában lefolytatott legutóbbi mérlegegyeztetés a szén, a koksz, a hengerelt acél és néhány más termék tekintetében számunkra egyelőre komoly nagyságrendű hiánnyal zárult, ezért az ipari termelés további emelése jelenleg nem látszik lehetségesnek.” De azért a tervbe beveszik a demokratikusba. Az egyeztetésnél nem lehetett elintézni, de azért beveszik. Ha mi keményen kiállunk a szovjet elvtársak felé, megvan a remény, hogy megkapjuk. De a 100 millió az más kérdés. Ha nem kapjuk meg, ez azt jelenti, hogy a demokratikus megoszlása a tervnek bizonytalan, akkor viszont ez a tőkésbe háramlik át. A terv mai állapotában még az a jellemző, hogy rendkívül szívós további munkára van szükség, mert most csak azt feltételezzük, hogy minden jó és nem vesszük figyelembe a dolog másik oldalát.

Mi a tapasztalatunk az elmúlt 3/4-ről és hol van a hiba?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az exportnál van egy új vonal: megfordították a dolgot. Régen azt nézték, mi kell az exportnak, és nem törődtek a belső piaccal. Ezt most megfordították, de nem okosan, mert azt mondják, hogy amíg a belső piac kielégítve nincs, addig exportról nem lehet szó. Ezen is változtatni kell. Ilyesmire gondolunk akkor, amikor azt mondjuk, hogy szigorúbb vonalra van szükség. Nem szabad túrni a demagógiát, amely azt mondja: kivisznek mindent, pedig itthon is hiány van belőle. Igenis vannak dolgok, amiket ki kell vinni exportra még akkor is, ha ezekből a cikkekből a belső fogyasztást kielégítően fedezni nem tudjuk.

INCZE JENŐ elvtárs:

Marosán és Fehér elvtársak felvetették a mozgósítás kérdését. De ők is azt mondták, hogy műtrágya kell, mezőgazdasági gép kell stb. De elvtársak, hiszen ez szintén import kérdés. Emellett természetesen igazuk van az elvtársaknak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha harcolni tudunk azzal a szemlélettel, hogy a KGM kicsit bár, de generálisan akar előremenni, a könnyűipar szintén, akkor tudunk lehetőséget teremteni arra, hogy növeljük a műtrágya importot és ugyanakkor csökkentjük más cikkek behozatalát.

INCZE JENŐ elvtárs:

A műtrágya, amit most októberben hoznánk be, nem hozza már meg a kívánt hatást. Előbb kell behozni valamit ahhoz, hogy vissza is térüljön.

Javasolom, hogy a Politikai Bizottság határozza el, hogy a keretszámokra vonatkozó előterjesztést ideiglenes jelleggel, azzal a kiegészítéssel, amit Kiss elvtárs szóban elmondott, elfogadja, és nagyon komoly munkát kell még azon végezni. Szerintem a feszítettség helyes. 1957-es tapasztalatunk is azt mutatja,

hogy merészebben tervezhetünk. Még azt is el kellene határozni, hogy a végleges tervet a szovjet tárgyalások után kell elkészíteni, amikor világosabban látszik a reális alap.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Az 1957-es terv azért néz ki lazának, mert ennek az évnek az a jellemzője, hogy nagyon alacsonyról indultunk, és csak saccoltuk, milyen ütemben fogunk konszolidálódni. Gyorsabban konszolidálódtunk, mint terveztük, ennek következtében többleteredmények vannak. De ez ütem differencia, mert ha az 1957-es terv végét, decembert vizsgáljuk, akkor szolidnak és reálisnak mondható a terv, csak időközben az előbb létrejött konszolidáció eredményezett többletet. Ennek eredménye, hogy az október 14-i Statisztikai Közlöny alapján 533 millióval több export várható 1957-ben, sőt még ennél is több. Nem ebből ered a 800 millió nyereség visszatérítés, mert már régen dolgozunk olyan irányban, hogy ahol nem vállalati erőfeszítésből jött létre az eredmény, a kiadott rendeletnek megfelelően korrigálják az összeget. Ahol pl. szabad kapacitások voltak és csak anyaghiány miatt nem tudtak korábban dolgozni, most ez az akadály megszűnt, értek el eredményeket, nem kaphatják meg a részesedést.

1958-ra vannak nagy változások. 1958-as tervünk feszített és megmondom, két tűz között állok. A nagyobb tüzet a minisztériumom felől kapom, akik nem akarják elfogadni a termelési, beruházási számokat. A szénbányászati terv és a kohászati terv feszített lesz – kb. olyan mint 1953-ban. A könnyűipar terve szintén feszített lesz. Még vasárnapi műszakok is vannak beállítva. A pamut- és papíriparban vissza kell térni a vasárnapi munkára, ugyanígy a kohászati és meleg üzemekben is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Akkor egyezzenek meg a Népszabadsággal, hogy a lap ne írjon vérfagyasztó cikkeket ezekről a dolgokról.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Én ezen a téren következetesen megyek előre, annak dacára, hogy állítólag túlságosan lefekszem a más véleménye előtt. Állítom, hogy feszített a tervünk. Egyszer a Politikai Bizottság ülésén már kértem, dolgozzunk ki egy tervet arra, hogy a legfelsőbb és középbeosztású állami vezetőket hogyan fogjuk irányítani annak érdekében, hogy a meghozott határozatoknak megfelelően dolgozzanak. Ilyen anarchia még ezen a téren soha nem volt. Pl. tárgyaltunk Berlinben a kapacitásokról. Előzőleg tárgyaltam szakemberekkel. Még Berlinből is visszatelefonáltam, és akkor derült ki, hogy ezt a kapacitást egy nappal előbb eladták a románoknak. Majdnem abba a helyzetbe kerültünk, hogy két helyre adtuk el a kapacitást.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

De ha megnézik ezt tizedik hatványon, láthatják, hogy Apró ebbe beleegyezett. Nem szabad ezt engedni! Jelenleg Magyarország a világ legdemokratikusabb országa, mert itt mindenki azt csinál, amit akar.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

1957-ben, amikor a tervet tárgyaltuk, mindenki elfogadta, hogy a terv alapja az anyagellátás, a kapacitásokat nem tudjuk teljesen igénybe venni, ezért azt kell elérni, hogy a tervszinten dolgozzunk. Ezt senki nem tartotta be, sőt a legutóbbi gazdasági bizottsági ülésen⁴³ Kilián elvtárs erényként mondta, hogy milyen jó, hogy a létszámot nem építette le.

Az 1958. évi terv tehát feszített és Kádár elvtárs szavai alapján bizonyos mértékig igazolva van ez a feszítettség. Ennek keretszámait a miniszterek még nem fogadták el, nagyobb beruházást, kevesebb termelést igényelnek. Felelősséggel kijelentem, hogy ezek a feszültségek reálisak és nem a régi, irreális feszültségek. Most az a helyzet, hogy a régi irreális feszítettség emléke egyeseket arra tol, hogy még reálisan se feszítsük meg a tervet és ez rendkívül veszélyes.

1958-ra még vonatkozik, hogy nem lehet minden kapacitást igénybe venni. Azokat a kapacitásokat nem lehet igénybe venni, amelyeknél bebizonyítható, hogy azok termelése csökkenti a nemzeti jövedelmet. Ha az import anyagért többet fizetünk devizában, mint amit a kész termék hoz, abba tönkremegyünk. Arra Incze, Kiss, Antos alaposan ügyel, hogy ne kerüljünk olyan helyzetbe, hogy számszerűen növekszik a termelés, de a nemzeti jövedelem csökken.

Amikor a terv elkészül, annak alapján lehet majd kiemelni azokat a politikailag is felhasználható tételeket, amikre lehet mozgósítani. Ezt a keretszámban megcsinálni nem lehet. Ez csak alap a minisztériumi tervmunka megindulásához. Ennek alapján fognak majd a minisztériumok tervezni és ennek alapján tesznek jelentést arról is, hogy milyen mértékben csökken a befejezetlen állomány.

A műtrágya import növelése technikailag nehéz, mert a 150 ezer tonnán felül, amit 1958-ra terveztünk, nem tudjuk növelni az importot. Az én véleményem az volt, hogy vizsgáljuk, mennyi a behozható maximum és azt kell behozni.

Nem ezzel a témával függ szorosán össze, de javasolom a Politikai Bizottságnak, hozzon olyan határozatot, hogy a KGM régi traktor-vitáját döntsék el, mert ez tovább így nem vihető. A magyar traktoriparnak szabad kapacitásai vannak, fel lehetne használni a mezőgazdaság gépesítésére, és még ebben a kérdésben 3 évi vita után sincs döntés. Csehszlovákiából most javasolnak állandó importot. A magyar ipar képes arra, hogy zetort vagy mást gyártson.

A 100 milliós importcsökkentésbe beleértem a cukor, gabona stb. importot is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A gabona bizonytalan dolog. A kukoricafelvásárlás alig akar megindulni és közben olyan csodák vannak, hogy 100 forint egy mázsa kukorica. Ilyen még

---

⁴³ A GB 1957. október 25-i üléséről van szó. Az ülés napirendjén öt téma szerepelt: 1. A magyar–szovjet hosszúlejárati, 1958–1960. évekre szóló árucsereforgalmi egyezmény megkötése; 2. A Szovjetuniótól igényelt hosszúlejárati hitelek; 3. A magyar–szovjet gépipari koordinációs feladatokra vonatkozó javaslat; 4. A Magyar Népköztársaság és a Lengyel Népköztársaság közötti 1958. és 1958–1960. évi árucserre-forgalom és fizetési tárgyalások; 5. Az állami támogatások alakulása és a nyereségrészesedés rendszerének tapasztalatai. (MOL XIX-A-39-b/1. 23. d.)

nem volt! Minisztertanácsi ülésen már töprengtünk,⁴⁴ hogyan lehet biztosítani, hogy mégis meginduljon a felvásárlás. Igaz, hogy még most fejeződött be a törés, de máris jelentkeznek ilyen problémák.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Javasolom, határozatba foglaljuk azt, amit Kádár elvtárs a szovjet segítséggel kapcsolatban mondott. Korábban nem volt ilyen határozat, ezért nagy erőfeszítéseket kellett tenni, hogy éljünk jól a Szovjetunió segítségével. Antos elvtárs rámutatott pár dologra a Gazdasági Bizottságban. Előfordult, hogy olyan apró, kis beruházásokat is áttettek a Tervhivatalhoz (kiszékek stb.), hogy a szovjet hiteligénybe felvegyük, amit Magyarországon bárhol meg lehet szerezni. De arra gondolnak, jobb dolog 10 évre, 2 százalékos kamattal szemet kapni, mint itt termelni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Lehet, hogy jobb, de ha ilyen kéréssel állunk elő, egy év múlva másként fognak beszélni velünk. Le fogják vonni a tanulságokat.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Előfordult pl., hogy a szovjet hiteligények közé akartak felvenni utcán hordható limonádés kocnikat, mint ami a magyar népgazdaságnak feltétlen szükséges. Meg kell fordítani az emberek gondolkozását és biztosítani, hogy elsősorban a magyar lehetőségeket vegyük igénybe a népgazdaság fejlesztése szempontjából, és miután természetesen emellett is lesznek hiányok, ezeket kérjük a Szovjetuniótól. Amikor a termelési terveket nézegettem, azt mondták: miért termeljük 9000 tonnával több alumíniumot, kérjük a Szovjetuniótól. Ha mi termeljük, akkor az energia, munkaerő stb. igen sokba kerül. Ismét javasolom: határozza el a Politikai Bizottság, hogy elsősorban a magyar lehetőségeket kell feszítettebben igénybe venni és csak a tényleges hiány fedezetét kérjük a Szovjetuniótól.

4. Előterjesztés a termelőségvetkezeti tagok nyugdíjbiztosításáról

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Dobi elvtárs lényeges észrevételeket tett az anyaghoz: nem foglalkozik az előterjesztés az árvasági, özvegyeségi nyugdíjjal, azonkívül a 10 év várakozási idővel szemben ő 5 évet javasol és az adminisztráció kérdésével kapcsolatban is külön véleményen van.⁴⁵

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az anyag előkészítése elég hosszú időt vett igénybe. Lényegében 3 kérdésben nem tudtak az illetékesek megegyezni, ezért összehívtuk újból az elvtársakat. Ezen a megbeszélésen a jelenlévő elvtársak – Magyar elvtárs kivételével – ott voltak. Az értekezleten elhatároztuk, hogy álláspontunkról Dobi elvtársat is informáljuk.

⁴⁴ A Minisztertanács 1957. szeptember 19-én tárgyalta az 1957/1958. gazdasági évi kenyér- és takarmánygabona felvásárlási tervezetet. (MOL XIX-A-83-a 170. d.)

⁴⁵ Dobi István írásban tett észrevételeit csatolták az előterjesztéshez; többek között az adminisztrációhoz a Nyugdíjalap és egy 24 tagú Központi Igazgatóság és kis létszámú ügyviteli apparátus létrehozását tartotta szükségesnek.

Elmentem hozzá és vitatkoztam vele. Két kérdés körül volt leginkább vita. Ő azt javasolta a vita első részében, hogy minden tsz-tag kapjon nyugdíjat 60 éves korában. Mondtuk, hogy szerintünk ennek az lesz az eredménye, hogy minden paraszt vár 60 éves koráig, és akkor lép be a termelészövetkezetbe. A fő vitapont, amiben megegyezni nem tudtunk, a 10, illetve 5 éves várakozási idő volt. Ebben a kérdésben a mi álláspontunk az volt, és az is maradt, hogy legyen 10 éves a határ, azon belül kivételes nyugdíj címén minden 5 éves tsz-tag megkapja a nyugdíjat, ha szorgalmas és becsületes. Ennek megállapítása egy bizottsághoz tartozzék. A 10 év annál is inkább indokolt, mert a munkásoknál is most emeljük a korhatárt, hogy nézne ki, ha a parasztság részére ugyanakkor 5 éves várakozási időt íránk elő. Dobi elvtárs érvelését arra alapítja, hogy a tsz-tagok szívesen veszik az 5 éves korhatárt, és ez vonzza őket a szövetkezet felé, hátránya viszont javaslatának, hogy akkor a lusták is megkapják a nyugdíjat. Ebben az egy dologban ma sincs közöttünk egyetértés.

Véleményeltérés van abban is, hogy ki csinálja ezt a nyugdíjat. Abban állapotunk meg, hogy az SZTK csinálja. Ezt Kisházi elvtársék javasolták. Akkor úgy nézett ki, Dobi elvtárs is egyetért ezzel az elgondolással, most mégis azt javasolja, hogy a TSZ Tanács csinálja a nyugdíjat.⁴⁶

Harmadik vitapont az volt, hogy ki gyakorolja a felügyeletet. Nekünk az volt a javaslatunk, hogy a Munkaügyi Minisztérium a Termelészövetkezeti Tanáccsal egyetértésben. Most Dobi elvtárs azt javasolja, hogy a Termelészövetkezeti Tanács a Munkaügyi Minisztériummal egyetértésben, holott Magyarországon minden nyugdíj és munkaügy a Munkaügyi Minisztériumhoz tartozik. Külön ott maradtam Dobi elvtárral négy szemközt beszélgetni és megmondtam, hogy javaslata egyoldalú. Úgy láttam, akkor ezt megértette, most levelében mégis régi elgondolása mellett tart ki. Vita közben kijelentette, hogy ezért nem vállalja a felelősséget, ha mi nem fogadjuk el az 5 éves korhatárt.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Nem törvény, hogy teljesen egyetértő dolgokban foglaljunk állást, de ebben az esetben kellemetlen dolog, hogy a levél szerint 4 kérdés van felvetve – lényeges kérdések – amivel szemben kell állást foglalni. Jobb lett volna megegyezésre jutni. Szerintem az volna a helyes, ha ezt az előterjesztést most levennénk napirendről és a jövő héten tárgyalnánk, amikor Dobi elvtárs is részt vehet az ülésen.

Ami az elbírálást illeti: úgy fognak gondolkozni, hogy az öreg ember teher és ha már teher, akkor ne a termelészövetkezetet, hanem a nyugdíjalapot terhelje. Minden termelészövetkezeti tag támogatja, hogy minél hamarabb nyugdíjba menjenek az öregek.

Abból az elvből nem engednék, hogy ne a Munkaügyi Minisztérium legyen a felügyeleti hatóság, mert ez megbontaná azt az egységes rendszert, ami ebben a kérdésben az egész országra érvényes.

⁴⁶ Dobi István észrevételeiben erről azt írja: „a kötelező nyugdíjbiztosítással járó feladatokat a Termelészövetkezetek Nyugdíjalapja látja el. A megállapított ellátásokat az Országos Nyugdíjintézet folyósítja.”

Az 5 vagy 10 év kérdéséhez. Mire gondolhat itt Dobi elvtárs? Ő azt reméli ettől a törvénytől, hogy a parasztek között nagy mozgolódás indul meg a termelészövetkezetek felé, mert látják, hogy öreg korukról történik gondoskodás. Ő ezt a vonzerőt félti a 10 éves korhatártól. Szerintem nem volna helyes, ha az iparban dolgozókkal szemben kedvezőbb feltételek alakuljanak ki a parasztek között, bár a részesedés és hozzájárulás mértéke igen komoly, itt tehát nem az a helyzet, mint az ipari munkásoknál. Én azt javasolom, hogy a korhatárt valahol az 5 és 10 év között állapítsuk meg.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Egyetértek az előterjesztéssel. A 10 évet agitációban ki lehet fejteni. Egy dologgal nem értek egyet: hogy állami hozzájárulás is kell, holott mi beszélgetés közben másként foglalkoztunk ezzel. Fehér elvtárs kategorikusan kijelentette, hogy a nyugdíj fedezet önkéntes hozzájárulásból meglesz.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Én is amellettt vagyok, hogy az előterjesztést egy hétre vegyük le napirendről. Szerintem az előterjesztés az összes vitatott dologban helyes, erről Dobi elvtársat meg kell győzni. Az évekkkel kapcsolatban én a 10 év mellettt vagyok. Van egy meghatározás, amit nem értek: 1960-tól 20 év a várakozási idő.

TISZA JÓZSEF elvtárs:

Ez azt jelenti, hogy aki 1960-ig belép a termelészövetkezetbe, 10 év után, aki 1960 után lép be, 20 év után kaphat nyugdíjat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha ez a dolog tető alá jut, bizonyos idő múlva kormányrendelet kell hozzá. Ajánlom, hogy először jelenjék meg a központi sajtóban, de azt is írják meg, hogy a termelészövetkezeti tagok viselik a terhet. Foglalkozzanak a továbbiakban ezzel: a Szabad Föld, a megyei lapok és más folyóiratok.⁴⁷ Tehát ezt a dolgot paraszti vonalon kell vinni.

FOCK JENŐ elvtárs:

Azt nem lehet csinálni, hogy egy bizottság bírálja el a jogosultságot. Ha 10 éven alul van kivétel, azt igazolni kell, hogy kubikus volt stb.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt úgy lehet, hogy a törvényerejű rendeletben legyen benne, hogy méltányossági okok alapján kaphat hamarabb nyugdíjat. Fel kell tüntetni majd a méltányossági okokat. Ezért egyénileg kell folyamodni.

FOCK JENŐ elvtárs:

Másik megjegyzésem, hogy a hozzájárulás csökken vagy növekszik. Ezt kidekázni nem lehet.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Érthető, az, aki 5 éve tsz-tag, méltányosságból megszavazhatják.

---

⁴⁷ A *Magyar Nemzet* 1957. december 29-i száma számolt be az Elnöki Tanács üléséről, ezen belül kiemelten a tsz-tagok nyugdíjbiztosításáról hozott rendeletről. L. még Szövetkezeti nyugdíjasok. *Népszabadság*, 1958. január 1.

FOCK JENŐ elvtárs:

A taglétszám évi növekedésével kapcsolatban, hogy a díjjárulék csökken, vagy emelkedik. A díjjárulék annyival növekszik, amennyivel növekszik a taglétszám.

KISHÁZI ÖDÖN elvtárs:

Az államnak a kezdeti években 8–10 millió forinttal hozzá kell járulni. Ha emelkedik a belépők száma és a hozzájárulás, akkor ez fedezi az állami összeget, nincs tovább erre szükség. Mi most 120 ezret vettünk számításba.

TISZA JÓZSEF elvtárs:

Mi az anyagban 5 évre számoltuk a költségeket, tehát eszerint a 10 éves javaslat szerint a költségek fedezete lényegében véve jóval előre van biztosítva. Ha 5 évet veszünk figyelembe, 5 év alatt fizet be a tag, akkor kerül 35 és fél millióba, de mivel 10 évre számol az előterjesztés, kb. 15 millió forintba kerül. Ennek az egésznek költségkihatását újból ki kell számítani.

Milyen elgondolásból indultunk mi ki? Vezetett olyan kérdés, amely jelenleg is gátja a termelőszövetkezetek fejlődésének. Ez a földes parasztok kérdése. Ha a termelőszövetkezetbe beléptek 10 év múlva fognak nyugdíjat kapni, ez nem nagyon mozgósít, mert a földes parasztok, akik belépnek, zömmel már 60 év fele vannak, nem tartják érdemesnek kivárni a 10 évet. Inkább kiadja akkor földjét felébe, vagy részesművelésre. A 10 év tehát inkább egy stoppot csinál a földes parasztok esetében, márpedig ez probléma. Ők jobban értenek a termeléshez és a termelőszövetkezetiek földterülete egyébként is kicsi. Számolni kell tehát arra, hogy ilyen korhatár mellett földes parasztok nem lépnek be a szövetkezetbe.

Másik probléma, hogy a földes parasztok termelési biztonsága fék a szövetkezetek fejlődésénél. A 10 éves nyugdíj nem nagyon ösztönöz a belépésre, sőt jelenleg is, éppen a magasabb jövedelem miatt a földes parasztok a termelőszövetkezetből sokszor kifelé kacsintgatnak. Ha összehátásában nézzük ezt a dolgot, a nyugdíj az 5 éves korhatár mellett 5 év alatt 130 millió forintos állami hozzájárulást jelent. Mi évenként ennél jóval többet áldozunk a szövetkezeti mozgalomra, sokszor haszontalanabb célokra. Azt hiszem, ilyen szempontból meg lehetne gondolni a Politikai Bizottságnak a 10 éves korhatárt.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Továbbra is az előterjesztésben foglalt javaslat mellett vagyok. Az a baj, hogy ennek bűverőt tulajdonítunk. Ennek nincs bűvereje, olyan erőt kell tulajdonítani neki, amit a valóságban jelent. Arra gondolni, hogy ettől rohannak a szövetkezetbe, nem helyes. Elvileg sem lehet azt csinálni, hogy a munkásokénál alacsonyabb várakozási időt szabjunk meg.

Vegyük le az anyagot egy hétre a napirendről. Akkor Dobi elvtárs is itt lesz és megbeszéljük még egyszer az egész ügyet.

5. Határozati javaslat a Belügyminisztérium állambiztonsági szerveinél operatív nyilvántartásba vehető kategóriák és személyek meghatározására

HORVÁTH GYULA elvtárs:

A javaslat 6. pontja, amely úgy szól, hogy: „Azokat a személyeket, akik súlyos politikai bűncselekmények elkövetése esetén törvények által előírt feljelentési kötelezettségüknek a bűnös leplezése céljából nem tesznek eleget” – törölni kell;

3. oldalon a 6. pont utolsó mondatát a „rendszeres” szóval kell kiegészíteni;⁴⁸

A 6. oldal utolsó bekezdésénél⁴⁹ figyelembe kell venni: tekintettel, hogy a Belügyminisztériumnál kerületei és járási szinten nincs nyilvántartás, őrizetbe vétel esetén minden esetben értesíteni kell a járási és kerületi titkárokat is.

TÓTH MIKLÓS elvtárs:

A korábbi előterjesztés⁵⁰ tárgyalásánál a Politikai Bizottság szükségesnek tartotta számszerűen meghatározni a nyilvántartottak számát, kb. 2-300000 főben. Ez a fontos elvi megállapítás ebben az anyagban nem tükröződik. Helyes lenne valamilyen formában kimondani valahol, hogy a nyilvántartásba vettek száma 300 ezer főnél nem lehet nagyobb.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

A 4. oldal 8. pontjában az van, hogy „Az 1956. októberi ellenforradalom ideje alatt szervezett »forradalmi bizottságok«, »nemzeti bizottmányok«, »nemzetőrség«, »munkástanácsok« vezetőit, vagy olyan tagjait, akiket bűncselekmény elkövetése miatt bíróság elítélt, vagy rendőri szervek internáltak...” Én attól tartok, hogy ezek között van sok rendes ember is. Ami a bűnösöket illeti, az rendben van.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Mennyivel kevesebb most a nyilvántartásba vehetők száma, mint a múlt előterjesztés alapján? Helyesnek tartom az Adminisztratív Osztály megjegyzését: bizonyos minimális számot rögzíteni kell. Volt olyan határozata is a Politikai Bizottságnak, hogy mi történjék még a nyilvántartáson belül.⁵¹ Itt van a dolog politikai oldala. Nem tartom véletlennek, hogy ezt a fontos szempontot az elvtársak nem vették bele.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Horváth elvtárs módosítását elfogadjuk. Kell még kiegészítésként a szűkebb nyilvántartás is; az általános nyilvántartáson belül kell egy olyan is, ahol a 10-15 ezer legveszedelmesebb ellenséget tartják nyilván, akikkel szemben feszült helyzetben gyorsan kell eljárni.

⁴⁸ Az említett mondat eredeti szövege így szól: „Azokat a személyeket, akik alkalmi besúgást végeztek, üldözöttek kiszolgáltatásában, kivégzésében, kínzásában részt vettek.”

⁴⁹ Az említett bekezdés így szól: „A MSZMP tagjait, a budapesti és kerületi, megyei és járási pártbizottságok hatásköri listájába tartozó párt, tömegszervezetei állami gazdasági kádereket csak az illető pártszervekkel történő előzetes hozzájárulása [sic!] után lehet nyilvántartásba venni.”

⁵⁰ Előzőleg a PB 1957. október 22-i ülésén foglalkozott a témával. L. a 15. sz. dokumentumot.

⁵¹ L. az előző dokumentumot.

HORVÁTH GYULA elvtárs:

Javaslatunkat úgy állítottuk össze, hogy elsősorban nyilvántartásba vesszük az aktív ellenséget – ez 6-7000 személy, ami az első pontban tükröződik.⁵²

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt nem látjuk az előterjesztésből. Legyen benne külön a javaslatban, hogy az általános nyilvántartási rendszeren belül külön számon kell tartani és évenként egyszer ellenőrizni kell tartózkodási helyét annak a 10-15000 személynek, akik a Népköztársaság szempontjából legveszedelmesebbek és akikkel szemben feszült nemzetközi vagy belső helyzet esetén rendkívüli intézkedéseket kell alkalmazni. Ami a keretszámokat illeti, azt pontosan előre meghatározni nem tudjuk, de mégis, külön pontban ki kellene fejteni azt a véleményt, hogy a régi kb. 1 millió 200 ezer nyilvántartott személy helyett hozzávetőlegesen negyedére korrigálják a most nyilvántartásba vehetőket.

A munkástanácsokkal kapcsolatban: a végrehajtási utasításban figyelemmel kell lenni arra, hogy ezekből a különböző bizottságokból nyilvántartásba vétel céljából azokat az embereket kell számba venni, akik november 3-án este még tagjai voltak ezeknek a bizottságoknak, illetve november 4. után alakult bizottságokban tevékenykedtek – ellenforradalmi jellegű bizottságokban. Ezzel megtakarítunk sok vesződséget. Még külön figyelembe kell venni, hogy olyan embert nem kell nyilvántartani, akiket valami meggondolásból valamely pártszerv küldött oda.

A nyilvántartási rendszer helyességére az a garancia, ha egy felelős ember hozzájárulásával vehetnek valakit nyilvántartásba. Be kell venni a javaslatba, hogy a nyilvántartásba vételt központi, illetve megyei operatív szervek vezetői hagyhatják jóvá.

6. Külömfélék

a.) KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A szovjet nagykövet elvtárs közölte, hogy 12 tagú szovjet kormánydelegáció érkezik az ünnepségre hozzánk.⁵³ Vezetője és két első tagja központi bizottsági tag, és megfelelő állami funkcionárius. Október végén érkeznek és 2 hétig tartózkodnak itt. Ezzel kapcsolatban már kértem Apró, illetve Sebes⁵⁴ elvtársakat, hogy az előkészületeket tegyék meg és foglalkozzunk azzal a gondolattal, hogy a

---

⁵² A I. pont 1–6. alpontjában sorolták fel a „jelenleg aktív ellenséges tevékenységet kifejtő személyek” különböző csoportjait. Ezek közé tartoztak azok, 1. akik ellen az állambiztonsági szervek ügynöki bizalmas nyomozást folytatnak kémkedés, terror cselekmények, diverzió, szabotázs, összeesküvés, államrend elleni izgatás vagy más politikai jellegű államellenes tevékenység miatt; 2. akiket az állambiztonsági szervek bizonyított politikai bűncselekmények miatt őrizetbe vettek; 3. akiket a bíróságok politikai bűncselekmények miatt elítéltek; 4. az internált és rendőri felügyelet alá helyezett személyek; 5. operatív és vizsgálati dossziékban szereplő olyan személyek, akik tudtak valamely ellenséges tevékenység kifejtéséről vagy ahhoz segítséget nyújtottak; 6. akik súlyos politikai bűncselekmények esetén a törvény által előírt feljelentési kötelezettségüknek nem tesznek eleget.

⁵³ A NOSZF 40. évfordulója alkalmából tartott november 7-i ünnepségsorozatról van szó.

⁵⁴ Sebes István külügyminiszter-helyettes.

küldöttség vezetője a központi ünnepségen anyanyelvén 5-8 perces hozzászólást tartson. A magyar fordított szöveget csökkenteni lehet. Az elvtársakat nagyobb vidéki centrumokba el lehet vinni, hogy ott fellépjenek.

A Szovjetunióba utazó küldöttséggel kapcsolatban. Az orvosoknak az a véleménye, hogy Dobi elvtárs nem utazhat a küldöttséggel. Influenzás volt, ami tüdőgyulladással komplikálódott, le van gyengülve fizikailag, és a klímaváltozás nem tette jót neki. Dobi elvtárs ezt tudja, bele is törődött, hogy nem utazik. Javasolom tehát, hogy tekintsünk el az ő személyétől, és ezt állami vonalon a Szovjetunióval közölni kell. Javasolom, hogy most már ne bővítsük a delegációt, Dobi elvtárs helyett, aki politikai megfontolásból került be a delegációba, más megfelelő személyt nem találunk.

A szovjet elvtársak tájékoztattak a kinti programról. Eszerint: 6-án lesz a Legfelső Tanács ünnepi ülése. Általában azt kérték, hogy 5-éig érkezzenek oda a delegációk. Mi 4-én indulunk. Olyan javaslatot fognak majd tenni, hogy amelyik delegáció igényli, kívánja, az ünnepségen mondjon üdvözetet.

A delegátusok részt vesznek a parádén és 7-én este lesz a kormányfogadás. Utána – azt javasolták – kívánságuk és tetszésük szerint látogassanak el a Szovjetunió különböző helyeire. Ami ez utóbbit illeti, azt hiszem, mi nagyon szerény látogatásokat tegyünk – bár valamit nekünk is kell tenni – mert tavasszal mi sokfelé utaztunk.⁵⁵ Lehet, hogy a delegáció vezetője, vagy egy-két tagja ott marad – még nem tudjuk pontosan.

KISS KÁROLY elvtárs:

Egyetértek azzal, hogy Dobi elvtárs nem vesz részt a delegációban, de hozzáfűzöm, amennyiben talpra áll, vegyen részt a mi operaházi ünnepségünkön.⁵⁶

d.) A Központi Bizottság ülésén elmondandó referátum vázlat

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A referátum címe: Kül- és belpolitikai tájékoztató.

A külpolitika összes kérdésével nem szándékozom foglalkozni, inkább olyan kérdésekkel, ami információt jelent a Központi Bizottság számára.

Egyik dolog: az ENSZ rendkívüli ülészakának kérdése. Itt meg szeretném mondani, hogy az amerikaiaknak mi volt a tervük a propaganda célokon kívül. Az, hogy amnesztiát csikarjanak ki. Beszélni akarok a NATO-ról, a diplomáciai bojkott kérdéséről, és megemlíteni, hogy az osztrákokkal kapcsolatban milyen momentumok vannak. Beszelnék arról, hogy az október előtti tőkés gazdasági kapcsolatok, nem teljes egészében, de minden relációban helyreálltak. Ezt kell, hogy lássa a Központi Bizottság. Szeretnék arról is mondani valamit, hogy az ázsiai és afrikai országokhoz a viszonyunk javult.

⁵⁵ L. Kádár János beszámolóját a párt- és kormánydelegáció moszkvai útjáról az IIB 1957. április 5-i ülésén. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 23–32.

⁵⁶ A NOSZF 40. évfordulója alkalmából rendezett operaházi ünnepséget november 6-án este Dobi István, az ET elnöke nyitotta meg.

Foglalkoznék néhány figyelemreméltó nemzetközi eseménnyel, amiben ugyan nem közvetlenül vagyunk érdekelve. Szíriáról mondanék valamit, nem tárgyalni részletesen ezt a kérdést, csak megmutatni, hogy ez most a gyújtópont.

Beszélnék a diplomáciai kapcsolat felvételéről Jugoszlávia és Németország között. A nyugatnémetekről is kellene valamit mondani, megmutatni, hogy a választási győzelem még agresszívabbakká tette őket, mindenáron atomfegyvert akarnak szerezni maguknak, és hogy ezzel szemben az imperialista táborban, még az amerikaiak részéről is van bizonyos ellenállás.

Belső helyzettel kapcsolatban: növekszik a belső feszültség és az amerika ellenes hangulat csökken. Beszélni kellene arról, hogy milyen nemzetközi tárgyalások voltak. (Román, mongol, kínai, szovjet és bolgár.) Ezt csak megemlíteni. Megemlíteném itt azt is, hogy a csehek hogyan fogadták a pártmunkás delegációt.⁵⁷

Elmondanám, hogy a pártértekezlet politikai hatása jónak nevezhető a párton belül és a tömegek között is. Meg lehetne mondani, hogy jól megy a jobboldali megalkuvás és a szektarianizmus elleni politikai harc. Van előrehaladás a pártszervezetek gazdasági munkájában is, bár ez nem nagy.

Meg kell mondani, hogy gyatrán megy az ideológiai munka. Ezzel foglalkozni kell, mert rengeteg jelenség van. Olyasmin vitatkoznak, hogy nem tudják elképzelni, hogy a tanács egyik osztályvezetője pártonkívüli legyen.

Közölni kellene, hogy a párttagok száma kb. 38 ezerrel növekedett a pártértekezlet óta. Megemlíteni, hogy a párttagság aktivitása bizonyos mértékben csökkent a kora tavaszi és azt megelőző időhöz képest.

Fontos politikai győzelem a 170 000-res létszámú KISZ.

Megemlíteni, hogy a munkások egy részének politikai hangulatában romlás állott elő (bérkérdések), nem kis mértékben azért, mert a felvilágosító munka nem előzte meg a rendszabályokat. Már sikerült valamit javítani ezen a hangulaton.

A parasztság politikai hangulatára példának fel kellene említeni a felvásárlás 3-4 fő számát.

Említést tennék arról, hogy van bizonyos fejlődés az értelmiség politikai hangulatában is. Itt megemlíteném, hogy a sajtó és rádió munkája javult az utóbbi időszakban. Azzal is foglalkoznék, hogy volt írói aláírás,⁵⁸ és megmondanám, hogy ebben mi a pozitív és mi a negatív.

---

⁵⁷ A magyar „pártmunkás” delegáció 1957. szeptember 23. – október 9. között Csehszlovákiában a falusi pártpolitikai és szervező munkát tanulmányozta. A tapasztalatokról készített jelentést I. MOL M–KS 288. f. 21. cs. 1957/16. ő. e.

⁵⁸ Kádár János arra utal, hogy az ENSZ ötös bizottságának Magyarországgal kapcsolatos jelentése ellen és az ún. „magyar kérdésnek” az ENSZ Közgyűlés napirendjéről történő levételéért szervezett tiltakozó kampány keretében a magyar írók részéről is született egy nyilatkozat. A nyilatkozatot és az aláírók nevét Fodor József olvasta fel az 1957. szeptember 4-i tiltakozó nagygyűlésen a Sportcsarnokban. (*Népszabadság*, 1957. szeptember 5.) A nyilatkozat szövege megtalálható a Magyar Országos Levéltárban, azon azonban sem dátum, sem egyetlen aláírás nem szerepel. (MOL M–KS 288. f. 33. cs. 1957/5. ő. e.)

Kicsit foglalkoznék a Hazafias Népfront Országos Tanácsa ülésével,⁵⁹ ott közölnék, kik azok, akiket lemondattunk, kiket zártunk ki, bár azt hiszem, egyesekről itt nem is tudják, kicsoda. Pl. Barabásné.⁶⁰ Dávidnál feltétlen meg kell mondani, mi volt az ok.⁶¹ Nem esküdt ellenség, de meg kell mondani, mi történt vele. Megemlíteném a javaslatot a bizottság bővítésére és még egyet, de nem tudom, hogyan.⁶² Nekünk az a tervünk, hogy városi kerületekben, járásokban a Népfront-bizottságokba delegálás útján munkások is kerüljenek be. Megemlíteném, hogy egyesek arról beszélnek, hogy üzemekben kell Népfront-bizottság. Pedig nem ez a probléma, hanem az, hogy városokban, kerületekben munkások legyenek benne. A kizártak közül meg akarom említeni, hogy Fekete Mihállyal mi történt. Közölte, hogy tiltakozásképpen a kormány politikájával szemben, lemond.

Beszélnék a feladatokról. Itt a következőket vetném fel:

Komoly problémaként foglalkoznék a pártvezetés, a központi apparátus munkája javításával. Megpendíteném, hogy személyi vonalon megint tovább akarunk menni. Megmondanám, hogy az 5 titkár közül 3 állami funkciójával nagyon le van kötve,⁶³ hogy Friss, Szirmai⁶⁴ elvtársak még állami vonalon is dolgoznak. Erősíteni akarjuk a pártvezetést úgy, hogy egyes elvtársakat állami munkájuktól felmentünk. Meg kell azt is mondani, hogy a párt irányító tevékenységét az ideológiai és gazdasági vonalon javítani kell. Ezeknek az elméleti munkaközösségeknek munkáját most a közeljövőben meg kell javítani. Tisztázni kell a kádermunka elveit és gyakorlati vitelét, és napirendre akarjuk tűzni, hogy szükséges-e Káderosztály vagy nem.

---

⁵⁹ A HNF Országos Tanács 1957. október 21–22-i ülésére utal Kádár János. Az ülés jegyzőkönyvét l. MOL XXVIII–M i. doboz.

⁶⁰ Barabás Bertalanné a Budapest VIII. kerületi tanács elnöke volt. 1956. június 16-án választották meg a HNF OT tagjának, 1957 októberében lemondott tagságáról.

⁶¹ Dávid Ferencről, az MDP KV volt tagjáról van szó. Az MSZMP KB 1957. november 1-jei ülésén előadói beszédében Kádár Dávid Ferencről a következőket mondta: „Külön kell említenem Dávid Ferenc volt KV tagot, akit nagyon sokan ismernek, aki az ellenforradalom időszakában nagyon rosszul viselkedett és november 4-e után is tovább folytatta azt a tevékenységét, aminek nincs más neve, mint a párt és a kormány elleni harc. Heteken keresztül összekeveredett mindenféle huligán elemekkel, forradalmi bizottsági tag, diákbizottsági tag stb. volt, és ezekkel harcolt a párt vonala ellen. Később abbahagyta ezt a harcot, még később helyenként pozitív megnyilatkozásokat tett a kormány mellett.” (*A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 51–52.) A Dávid személyével kapcsolatos döntésre l. a 12. sz. dokumentumot.

⁶² Erről a KB ülésen Kádár János nem beszélt.

⁶³ Az öt KB-titkár közül Kádár János miniszterelnök, Marosán György államminiszter, Kállai Gyula művelődésügyi miniszter volt; Kiss Károly tagja volt az Elnöki Tanácsnak, Fock Jenő a kormány mellett működő Gazdasági Bizottságnak volt tagja.

⁶⁴ Szirmai István a KB Agit. Prop. Osztály vezetői funkciója mellett 1958. január 15-ig a Tájékoztatási Hivatal vezetője is volt.

Meg kell említeni, hogy a pártmunka stílusát hogyan akarjuk javítani. Ezzel úgy foglalkoznék, ahogyan egyszer már a Titkárság foglalkozott vele.⁶⁵

Meg akarom említeni a megyei és járási titkárok részére rendszeresített tanfolyamot, végül csak röviden megemlíteni a tagkönyvcserét, ami a szervezeteknek nagy munkát jelent.

A folyamatban lévő dolgok közül: vezető, fontos és bizalmas munkakörökkel kapcsolatos intézkedés, népi ellenőrzéssel kapcsolatos kérdés. Itt azt is, ami vitatott: a hatáskört, hogy terjedjék-e túl az állami hatáskörökön. Megmondanám, hogy ez a kérdés még nyitva van és mondják el véleményüket. Beszelnék az üzemi munkástanácsokkal kapcsolatos kérdésről, végül a hároméves tervről és az 1958-as terv központi feladatairól.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A különböző rétegek hangulatának értékelése után be kellene venni a tanácsválasztás eredményét, végül beszélni kellene október 23. évfordulójáról.⁶⁶

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 48. ő. e Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit saját kezű aláírásával hitelesített.

---

⁶⁵ A Titkárság 1957. június 19-én és szeptember 7-én foglalkozott a pártapparátussal, ezen belül a munkastílussal. Többen bírálták az apparátus hivatali stílusát. Szeptember 7-én döntés is született egy nyolctagú bizottság létrehozásáról, amely a párt általános munkastílusát volt hivatva vizsgálni. Ennek eredményéről 1958 januárjában kellett volna beszámolni a PB előtt, de ez nem történt meg. l. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 57–68. és 135–136.

⁶⁶ *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 50–51.

MELLÉKLETEK

1.

Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága

Szigorúan bizalmas!

HATÁROZAT

a Magyar Tudományos Akadémia közgyűléséről és nagygyűléséről

1. A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy az Akadémia 1957. évi közgyűlését, illetve nagygyűlését decemberben tartsa meg, az előterjesztett programnak megfelelően. A közgyűlésen az Akadémia elnöke tartson politikai referátumot, amelyben foglalkozik az ellenforradalom kérdéseivel, annak kihatásával az Akadémián; számoljon be az ellenforradalmi törekvések elleni harcról az Akadémia területén; értékelje az Akadémia jelenlegi helyzetét és feladatait. A referátumot szűkebb bizottság készítse elő.

2. Az 1957. decemberi közgyűlésen az Akadémián ne kerüljön sor új tagok választására. Az Akadémia 1949-ben tanácskozó tagokká minősített volt tagjai rehabilitációjának nincs helye; nincs viszont akadálya annak, hogy ezek közül egyik vagy másik megfelelő tudományos munkásság és politikai magatartás esetén a későbbiek során újra megválasztásra kerüljön. A Tudományos Akadémia Elnöksége és kommunista aktívája készítse elő megfelelő munkával, hogy az 1958. évi közgyűlésen olyan új tagokat választhassanak meg, akik nemcsak tudományos szempontból megfelelőek, hanem egyben az Akadémia politikai megerősítését is előmozdítják.

3. A Politikai Bizottság egyetért a kommunista akadémikusok aktívájának azzal a javaslatával, hogy a közgyűlés válassza meg ismételten elnökké Rusznyák István elvtársat, s fogadja el Erdey-Grúz Tibor főtitkár lemondását, aki számos politikai és tudománypolitikai kérdésben nem ért velünk egyet. Ez utóbbinak lemondását úgy kell előkészíteni, hogy ez számára ne legyen megbélyegző jellegű. Az Akadémia elnöksége új főtitkáraként Erdei Ferenc elvtársat javasolja a közgyűlésnek.

4. A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy az Akadémia az ellenforradalmi magatartás miatt fegyelemileg már munkahelyükön felelősségre vont akadémikusokat ne zárja ki tagjai sorából, hanem súlyosabb felelősség esetén olyan határozatot hozzon, amelyben meghatározott (1 évtől 2 évig terjedő) időre kizárja őket akadémiai funkciók viseléséből és az Akadémiának bel- és külföldön való képviseléséből. Az ilyen akadémikusoknál is tudományos munkájuk feltételeit és műveik megjelentetését továbbra is biztosítani kell. Az ellenforradalmi események kapcsán disszidált akadémikusokat ki kell zárni az Akadémia tagjainak a sorából az esetben, ha eldől, hogy nem térnek haza.

5. Minthogy az Akadémián működő pártszervezet elsősorban az Akadémia hivatali dolgozóinak szerve, az elnökség és az Akadémia munkájának pártszerű irányítása és politikai erősítése érdekében meg kell alakítani az eddig rendszertelenül működő aktíva helyett a kommunista akadémikusok pártcsoportját, amely magában foglalja a különböző munkahelyeken dolgozó kommunista akadémikusokat. A pártcsoport vezetője Fogarasi Béla elvtárs, helyettese Hevesi Gyula elvtárs legyen. A pártcsoport közvetlen irányításával a KV [KB] Tudományos és Kulturális Osztálya foglalkozzék.

Budapest, 1957. november 18.

2.

Határozati javaslat⁶⁷

A[z] MSZMP Politikai Bizottsága megtárgyalta a BM operatív nyilvántartásáról szóló előterjesztést és megállapította, hogy abban nagy számban szerepelnek olyan személyek, akikre vonatkozólag a terhelő adatok nem felelnek meg a valóságnak, nincsenek ellenőrizve vagy nem szolgálnak a nyilvántartásba vétel indokául.

A hibák kijavítása érdekében a Politikai Bizottság a következő határozatot hozza:

1. 1958. december 31-ig felül kell vizsgálni a nyilvántartásba vett személyekre vonatkozó anyagokat, megalapozatlan és ellenőrizetlen adatok alapján nyilvántartásba vett személyeket a nyilvántartásból törölni kell.

2. A felülvizsgálatot fontossági sorrendben kell elvégezni:

a) A bíróság által rehabilitált személyek és azok kapcsolatainak felülvizsgálását és szükséges törlését 1957. december 31-ig kell elvégezni.

Az igazságügy-miniszter, a Legfőbb Ügyészség és a Legfelsőbb Bíróság vezetői 1957. november 15-ig küldjék meg a Belügyminisztériumnak a politikai bűncselekmények miatt elítélt, perújrafelvétel során rehabilitált személyekre vonatkozó bírósági határozatokat.

Jövőben a politikai bűncselekményekért elítélt összes személyekre vonatkozó bírósági határozatok egy példányát az igazságügyi szervek küldjék meg a Belügyminisztériumnak.

b) A párt hatáskörébe tartozó párt, tömegszervezeti, állami gazdasági funkcióban lévő, vagy az októberi ellenforradalmi események előtt ilyen beosztásban lévő és a nyilvántartásban szereplő személyek anyagainak felülvizsgálását.

c) Az indokolatlanul internált és a BM bizottsága által rehabilitált személyek nyilvántartásból való törlését.

Továbbra is nyilvántartásban kell hagyni azokat a személyeket, akiket a bíróság egyes ügyekben rehabilitált, ugyanakkor azonban más elkövetett bűncselekményekért nem vont felelősségre.

3. A Politikai Bizottság az ellenséges tevékenységet kifejtő és ellenséges kategóriákba tartozó személyek meghatározását tartalmazó mellékletet jóváhagyja.⁶⁸

4. A határozat végrehajtásáról a Belügyminiszter elvtárs 1958. és 1959. első negyedében tegyen jelentést a Politikai Bizottságnak

Biszkú Béla
belügyminiszter

---

⁶⁷ A dokumentum bal felső sarkában kézírással a következő szöveg szerepel: „Érvénytelenítve: PB IV 14./64.”

⁶⁸ A mellékletet nem közöljük.

17.

A Politikai Bizottság 1957. november 12-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 6 pl-ban. Ené.

Jegyzőkönyv

Készült a Politikai Bizottság 1957. november 12-én de. 9 órakor megtartott ülésén

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Kállai Gyula, Kiss Károly, Marosán György, Komócsin Zoltán, Nemes Dezső, Somogyi Miklós, Friss István elvtársak

Napirend:

1. *Javaslat a hadsereg pártellenőrzésére*

Előadó: Kaszás Ferenc elvtárs

Meghívottak: Révész Géza, Ilku Pál, Uszta Gyula, Dapsi Ferenc,¹ Ugrai Ferenc, Tarcsai Tibor és Sándor József elvtársak

2. *Javaslat a hadseregben működő párt- és politikai szervek munkájára vonatkozó irányelvek módosítására*

Előadó: Révész Géza elvtárs

Meghívottak: Uszta Gyula, Ilku Pál, Dapsi Ferenc, Ugrai Ferenc, Kaszás Ferenc, Tarcsai Tibor és Sándor József elvtársak

3. *Javaslat a Belügyminisztérium és szervei pártellenőrzésére*

Előadó: Kaszás Ferenc elvtárs

Meghívottak: Tömpe István, Fekete Károly, Bíró György és Sándor József elvtársak

4. *Jelentés a munkásörség helyzetéről*

Előadó: Sándor József elvtárs

Meghívottak: Kaszás Ferenc, Halas Lajos, Révész Géza, Tömpe István, Horváth András, Borka Attila, Bárányos József és Szekeres² elvtársak

5. *A párt és tömegpolitikai munkáról szóló politikai akadémiai előadás tézisei*

Előadó: Marosán György elvtárs

Meghívottak: Révai József, Sándor József, Szirmai István, Cservenka Ferencné és Rózsa Lászlóné elvtársak

---

¹ Itt és végig a dokumentumban helyesen: Dapsi Károly.

² Szekeres István a Munkásörség budapesti parancsnoka volt 1957-től 1960-ig.

6. Horváth Imre elvtárs beszámolója az ENSZ ülészakaról

7. Biszku elvtárs szóbeli beszámolója

Meghívott: Nezvál Ferenc elvtárs

8. Nemes elvtárs brosúrájával kapcsolatos állásfoglalás

9. Személyi javaslatok

10. Különfélék

1. Javaslát a hadsereg pártellenőrzésére

Előadó: Kaszás Ferenc elvtárs

Hozzászoltak: Révész Géza, Marosán György, Fehér Lajos, Kiss Károly, Komócsin Zoltán, Biszku Béla, Sándor József, Apró Antal, Kállai Gyula, Nemes Dezső elvtársak

A hadsereg pártellenőrzésével kapcsolatos javaslatot a Politikai Bizottság az alábbi kiegészítésekkel fogadja el:

A hadseregben működő pártszervezeteknek is joga és kötelessége saját működési területükön a párt és a kormány határozatainak végrehajtását ellenőrizni.

A honvédelmi miniszter nyílt parancsot az Adminisztratív Osztály beosztottjai részére, a hadsereg szerveinél és alakulatainál folytatandó ellenőrzéshez köteles kiadni.³

A néphadsereg szervei, alakulatai és a területi pártszervek kapcsolata egymáshoz való viszonyáról szóló fejezetben pontosan meg kell határozni annak tartalmát. (A Néphadsereg és a helyi lakosság egymáshoz való viszonya, a Néphadsereg tagjai által nyújtandó segítség a lakosság közti politikai munkában, a pártszervek politikai munkája a hadsereg pártszervezetei felé.)⁴

---

³ Az előterjesztésben ehelyett a következő szerepelt: „Nyílt parancsot az Adminisztratív Osztály beosztottjai részére a honvédelmi miniszter köteles kiadni.”

⁴ Az előterjesztés 4. fejezete ezzel kapcsolatban a következőket tartalmazta: „A Néphadsereg parancsnokai, pártpolitikai szervei kötelesek szoros kapcsolatot fenntartani a területi pártbizottságokkal.

A Néphadseregben dolgozó vezető beosztású kommunisták részt vesznek a területi pártbizottságok munkájában oly módon, hogy a magasabb egységek pártpolitikai szervei a megyei pártbizottsággal, a csapatok pártpolitikai szervei a járási, városi pártbizottságokkal tartsanak szoros kapcsolatot. Kölsönösen vegyenek részt egymás értekezletein.

A parancsnokok, politikai helyettesek és a pártszervezetek vezetőségei a területi vezető pártszervekkel a szoros kapcsolattartás érdekében időnként tájékoztassák ezeket az alárendelt egységek erkölcsi-politikai állapotáról, politikai életéről. Kölsönösen igényeljk egymás segítségét. Helyes, ha a területi pártbizottság titkára részt vesz esetenként az egység, a magasabb egység pártbizottsága ülésén.

A hadsereg és a lakosság viszonyát érintő bejelentéseket közösen vizsgálják ki. A területi pártbizottságok lépjenek fel kezdeményezően a fegyveres testületek közötti jó viszony kialakítása érdekében.”

Pontosan körül kell határolni, hogy a Politikai Csoportfőnökség és a Hadsereg Pártvégrehajtó Bizottság vezetői milyen fontosabb, a Központi Bizottság által rendezendő értekezleteken vegyenek részt.⁵

A Politikai Bizottság megbízza a Titkárságot, vizsgálja meg, hogy a Politikai Csoportfőnök és a Hadsereg Pártvégrehajtó Bizottság titkára részt vegyen-e a KB Titkárság valamennyi ülésén.

A határozatot kapják meg a Központi Bizottság tagjai is.⁶

A honvédelmi miniszter a határozat végrehajtásáról a Politikai Bizottságot fél év múlva informálja.⁷

2. Javaslat a hadseregben működő párt és politikai szervek munkájára vonatkozó irányelvek módosítására⁸

Előadó: Révész Géza elvtárs

Hozzászóltak: Fehér Lajos, Marosán György, Komócsin Zoltán, Sándor József, Nemes Dezső, Somogyi Miklós, Kaszás Ferenc, Kállai Gyula elvtársak

A Politikai Bizottság a hadseregben működő párt és politikai szervek munkájára vonatkozó irányelveket az alábbi módosításokkal fogadja el:

Olyan alegységben, ahol háromnál kevesebb a párttagok száma, az ott lévő párttagok a politikai munka megszervezését az alegységben működő KISZ csoporttal együtt végezzék el.⁹

A hadseregben működő pártszervezetek tevékenységének irányelveire vonatkozó rész első mondatát a következőképpen kell módosítani:
„A Magyar Néphadseregben működő pártszervezetek munkájukat a

---

⁵ Az előterjesztés szerint a politikai csoportfőnök és a hadsereg pártbizottság titkára a Központi Bizottság Titkárságának ülésein vett volna részt, de erre nem került sor.

⁶ A határozat megküldését az előterjesztők a KB Párt- és Tömegszervezetek Osztálya és az Adminisztratív Osztály, a megyei pártbizottságok első titkára, a hadsereg fegyvernemi parancsnokai, csoportfőnökök, a magasabb egységek parancsnokai, politikai helyetteseik és a dandárparancsnokságokig a pb-titkárok számára javasolták.

⁷ A PB 1958. május 27-én tárgyalta meg a Magyar Néphadsereg erkölcsi, politikai állapotáról, fegyelmi helyzetéről szóló jelentést. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 79. ő. e.)

⁸ Az IIB 1957. február 5-én elfogadott irányelveinek módosításáról van szó. L. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 87–88. A módosított irányelveket I. Irányelvek a honvédség politikai szervei és pártszervezetei részére. (MOL M–KS 288. f. 30. cs. 1957/8. ő. e.)

⁹ Az előterjesztésben az szerepelt, hogy azokban az alegységekben, ahol a párttagok száma háromnál kevesebb, közös párt és KISZ csoportokat kell létrehozni.

Magyar Szocialista Munkáspárt elvi programja, politikai irányvonala, szervezeti szabályzata és határozata alapján végzik.”¹⁰

A Politikai Bizottság elvben nem ellenzi, hogy a Politikai Csoportfőnök a honvédelmi miniszter politikai helyettese legyen. Ezt a kérdést állami vonalon kell megvizsgálni.¹¹

3. Javaslat a BM és szervei pártellenőrzésére

Előadó: Kaszás Ferenc elvtárs

Hozzászóltak: Kiss Károly, Marosán György és Biszku Béla elvtársak

Az előterjesztés V. fejezetének 5. pontját úgy kell módosítani, hogy vita esetén a KB Politikai Bizottsága, illetve Titkársága dönt.¹²

A IV. fejezet 3. pontját ki kell egészíteni azzal, hogy nemcsak a kormányhatározatok és miniszteri parancsok, hanem a párthatározatok végrehajtásának megszervezését is ellenőrizze a KB Adminisztratív Osztálya.¹³

A határozatot meg kell küldeni: a megyei pártbizottságok első titkárainak, a megyei rendőrkapitányság vezetőinek és a Központi Bizottság osztályvezetőinek.

A határozat végrehajtásáról fél év múlva a Politikai Bizottság részére információt kell adni.¹⁴

---

¹⁰ A mondat eredetileg a következőképpen hangzott: „A Magyar Néphadseregben működő párt-szervezetek munkájukat a Magyar Szocialista Munkáspárt programja, Szervezeti Szabályzata és határozata alapján végzik.”

¹¹ A Minisztertanács 1957. november 28-i ülésén szerepelt Ugrai Ferenc vezérőrnagy, a Néphadsereg vezérkari főnökének és Ilku Pál vezérőrnagy, a honvédelmi miniszter helyetteseinek kinevezése. HT 5. sz.

¹² Az említett pont eredetileg így hangzott: „A Belügyminisztérium budapesti és megyei kapitányságok vezetői, helyettesei, a politikai helyettesek, megyei, operatív, bűnügyi, közrendvédelmi, tűzrendvédelmi osztály vezetői, a járási és budapesti kerületi osztályvezetők beállítása, áthelyezése, leváltása esetén kéri ki az illetékes (budapesti kerületi, budapesti, megyei, járási) pártbizottságok véleményét, a döntés azonban a Belügyminisztériumot illeti.”

¹³ Az eredeti javaslat szerint az Adminisztratív Osztály „rendszeresen vizsgálja, [hogy] a Központi Bizottság hatáskörébe tartozó belügyi káderek hogyan szervezik meg a kormányhatározatok, miniszteri parancsok végrehajtását. Ellenőrzi és segíti a Belügyminisztérium szerveinél működő személyzeti osztályok munkáját, a káderek kiválasztását, nevelését és elosztását.”

¹⁴ 1958. január 16-i keltezéssel készült egy tájékoztató jelentés a határozat végrehajtásának helyzetéről, majd 1958. május 22-én egy jelentés a végrehajtásról. (MOL M–KS 288. f. 30. cs. 1958/2. ö. e.) A KB Adminisztratív Osztálya 1958. június 18-án készített erről jelentést. (MOL M–KS 288. f. 10. cs. 23. ö. e.)

4. Jelentés a munkásörség helyzetéről

Előadó: Sándor József elvtárs

A Politikai Bizottság a jelentést leveszi napirendről, november 26-án tárgyalja, amikor Kádár és Münnich elvtársak is itthon lesznek.¹⁵

5. A párt és tömegpolitikai munkáról szóló politikai akadémiai¹⁶ előadás tézisei

Előadó: Marosán György elvtárs

Hozzászóltak: Biszku Béla, Fehér Lajos, Sándor József, Cservenka Ferencné, Kiss Károly, Somogyi Miklós, Révai József, Friss István, Apró Antal, Kállai Gyula, Nemes Dezső, Szirmai István elvtársak

A Politikai Bizottság megbízza Marosán György elvtársat, hogy a tömegpolitikai munkáról tartandó előadást¹⁷ az elhangzott észrevételek figyelembevételével dolgozza át. A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy Marosán elvtárs az anyag átdolgozására két nap szabadságot kapjon.

6. Horváth Imre elvtárs beszámolója az ENSZ ülészakáról¹⁸

A Politikai Bizottság a beszámolót tudomásul veszi. Megbízza Horváth Imre elvtársat, hogy beszámolóját a Minisztertanács ülésén is ismertesse.¹⁹

7. Biszku Béla elvtárs szóbeli bejelentése alapján

A Politikai Bizottság a vita után Nezvál elvtárs kiegészítésével tudomásul vette Biszku elvtárs szóbeli előterjesztését Déry Tibor és társai perének tárgyalásáról.²⁰

---

¹⁵ L. a 20. sz. dokumentumot.

¹⁶ A Politikai Akadémia az országos vezetők által tartott reprezentatív előadássorozat volt vezető párt-, állami és gazdasági funkcionáriusok számára, amelyet 1951 novemberében indított az MDP Politikai Bizottsága. Ez a forma az MSZMP időszakában is beépült a pártoktatás rendszerébe.

¹⁷ Az előadás 1957. november 18-án hangzott el. (*Népszabadság*, 1957. november 19.) Külön broszúrában is megjelent: MAROSÁN György: *A párt és a tömegek kapcsolatának néhány kérdése*. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1957.

¹⁸ Az ENSZ XII. rendes ülészakáról van szó.

¹⁹ A beszámolóra a Minisztertanács 1957. november 14-i ülésén került sor. (MOL XIX-A-83-a 170. d.)

²⁰ Déry Tibor és társai perére 1957. november 13-án került sor zárt tárgyaláson. A vádlottak közül Déryt kilenc évi, Háy Gyulát hat évi, Zelk Zoltánt három évi, Tardos Tibort egy év hat hónapi börtönre ítélték.

Felhívja az illetékes állami szervek figyelmét, hogy az ítélet indoklásában és szövegezésében a népköztársaság elleni bűncselekmény ne keveredjék politikai kérdésekkel.

Megbízta Marosán György, Biszku Béla és Nezvál Ferenc elvtársakat, hogy a Politikai Bizottság álláspontját ismertessék a Népbírószági Tanács tagjaival.²¹ Az ítéletről az MTI rövid tájékoztatót adjon ki.²²

8. Nemes elvtárs brosúrájával kapcsolatos állásfoglalás

Előadó: Nemes Dezső elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Somogyi Miklós, Biszku Béla, Fehér Lajos, Kállai Gyula, Kiss Károly elvtársak

A Politikai Bizottság hasznosnak tartja, hogy Nemes elvtárs: „Az áru-
lás eszmei előkészítése” c. brosúrája megjelenjék.²³ Megbízta Nemes
elvtársat, hogy az elhangzott észrevételeket²⁴ vegye figyelembe, és a
kiegészített anyagot nyomdába adás előtt a Politikai Bizottság néhány
tagjának mutassa meg.

9. Személyi javaslatok

PTO javaslatok

A Politikai Bizottság elfogadja :

J. Kiss Ernő elvtárs, a Vas megyei tanács VB elnökének leváltására
vonatkozó javaslatot.²⁵

Gonda György elvtársat a Vas megyei tanács VB elnökének.

---

²¹ Az MSZMP IIB 1957. április 2-án hozott határozata alapján az Elnöki Tanács 1957. április 6-án kelt 1957. évi 25. sz. törvényerejű rendeletével hozta létre a Legfelsőbb Bíróság Népbírószági Tanácsát, amely az államrend és közbiztonság ellen elkövetett bűnügyekben hozott ítéletet. *L. Törvénytár, 1957.* 171.

²² A Népszabadság 1957. november 14-i számában jelent meg az MTI tájékoztatója: „Ítélet Déry Tibor és társai ügyében” címmel.

²³ Nemes Dezsőnek ilyen címmel nem jelent meg brosúrája. „Nagy Imre »eszmei« és az áru-
lás ideológiai előkészítése” című írását a *Társadalmi Szemle* 1957. 7–8. száma közölte. Hasonló témájú írása „A magyarországi revizionizmus kifejlődése, mint az ellenforradalom előkészítésének szerves része” címmel a *Társadalmi Szemle* 1958. 1. számában jelent meg.

²⁴ A Nemes Dezső brosúrájáról szóló vitát a jegyzőkönyv nem rögzítette.

²⁵ A leváltás indoka: 1956. október utolsó napjaiban „elfordult a párttól”, az utóbbi időben pedig „erős liberalizmus” tapasztalható nála.

Admin[isztratív] Oszt[ály] és Káderoszt[ály] javaslatai

A Politikai Bizottság elfogadja:

dr. Réczei László elvtársat az igazságügy-miniszter első helyettesének.

Megerősíti:

dr. Szénási Géza elvtársat a Legfőbb Ügyészség vezetői és

dr. Szalai József elvtársat legfőbb ügyész I. helyettesi beosztásában.

Leveszi napirendről:

Erdei Lászlóné elvtársnőre vonatkozó javaslatot.²⁶ Megbízta a Titkárságot, hogy a javaslatot Sándor elvtárral való megbeszélés alapján tisztázza. Tudomásul veszi, hogy az Országos Nótanács elnökének Bugár Jánosné elvtársnőt is javasolták a PB tagjai.

10. Különfélék

a.) Svéd KP kongresszusán való részvétel

Külgügyi Oszt[ály] javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a Svéd Kommunista Párt december végén tartandó jubiláris kongresszusán Marosán György elvtárs vegyen részt. Szükségesnek tartja, hogy a Svéd KP helyzetéről előzően tájékozódjunk.²⁷

b.) A SZOT és jugoszláv szakszerv[ezeti] vezetők tanácskozásának tervezete SZOT előterjesztése

A Politikai Bizottság elvileg egyetért azzal, hogy a SZOT és a Jugoszláv Szakszervezeti Szövetség vezetői a SZOT Elnökség tanácskozási tervezete²⁸ alapján tárgyalják meg a két ország szakszervezeti mozgalmának problémáit.

Tudomásul veszi, hogy a SZOT részéről Gáspár Sándor, Martin Ferenc és Zentai Ferenc elvtársak vesznek részt a tanácskozáson.

M megbízta Somogyi Miklós elvtársat, hogy a küldöttség elutazása előtt beszéljen Gáspár elvtárral.

---

²⁶ Erdei Lászlónét az Országos Nótanács elnökének javasolták. A Titkárság 1957. december 6-i ülésén a KB PTO javaslata alapján elfogadták az Országos Nótanács elnökének; 1980-ig töltötte be ezt a funkciót.

²⁷ A Svéd Kommunista Párt 1957 decemberében megalakulásának 40. évfordulóját ünnepelte. A kongresszuson Marosán György betegsége miatt nem tudott részt venni, ezért az MSZMP KB táviratban köszöntötte a Svéd KP-t. L. Kiss Károly bejelentését a PB 1957. december 24-i ülésén. (L. a 26. sz. dokumentumot.)

²⁸ A tervezetet l. MOL M-KS 288. f. 21. cs. 1957/12. ö. e.

c.) PB tagok részvétele az Országos Nőkonferencián

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy az Országos Nőkonferencián²⁹ Kállai Gyula, Kiss Károly és Somogyi Miklós elvtársak vegyenek részt³⁰. A nőkonferenciát a Politikai Bizottság nevében Kállai Gyula elvtárs üdvözölje.

d.) Marosán elvtárs szóbeli bejelentése alapján

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Páger Antal villája visszaadásával kapcsolatos kérelmét a Minisztertanács vegye le napirendről.³¹

Utasítani kell a Külügyminisztériumot, hogy Páger Antal családja részére folyósított támogatást szüntesse meg.

---

²⁹ A Nőtanács országos konferenciáját 1957. november 16–17-én tartották, amelyen a nők társadalmi helyzetéről, munkájáról és a dolgozó asszonyok életkörülményeinek megkönnyítéséről tárgyaltak.

³⁰ A nőkonferencia résztvevőinek eredetileg Marosán Györgyöt, Kállai Gyulát és Kiss Károlyt javasolták.

³¹ Páger Antal színművész 1944-től családjával Argentínában élt, 1956 augusztusában tért haza. Egy aláírás nélküli, Marosán György számára készített feljegyzés szerint a külügyminiszter-helyettes előterjesztést nyújtott be a Minisztertanácshoz a hazatéréssel kapcsolatos kérdések rendezésére. Ennek alapján vissza kellett volna adni Páger Antal XII. kerület Tamás utcai villáját, azt kb. 100000 Ft költséggel előzetesen rendbe kellett volna hozatni, a villában akkor lakó három családot (egyik Balázs Béláné nemzeti gondozott volt) el kellett volna helyezni, és számukra máshol kellett lakásról gondoskodni. Ráadásul az előterjesztés szerint a magyar államnak kellett volna kifizetni a színész Gellért Szálló-beli számláját, valamint Páger felesége, gyerekei hazatérésének költségeit is a magyar állam (Külügyminisztérium) fizette volna. A feljegyzés készítője szerint az MT-nek benyújtott előterjesztés javaslatai nem egyeztetetők össze a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1957. évi 28. tvr-rel és merőben ellentétes annak szellemével.

Ugyanígy meg kell szüntetni Páger Antal Gellért Szállóbeli lakás-szállodai számláinak további fedezését.³²

e.) Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése alapján

A Politikai Bizottság megbízza a Belügyminisztériumot és [az] Igazságügy-minisztériumot, tegyenek közös javaslatot a rabok foglalkoztatására vonatkozóan.³³

f.) Révész [Géza] elvtárs szóbeli beszámolója Fábri József elvtárs egészségi állapotáról és elhelyezéséről³⁴

A Politikai Bizottság Révész elvtárs tájékoztatóját tudomásul veszi.

K. m. f.

Marosán György

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

---

³² A Politikai Bizottság ezen határozata szerint a Külügyminisztérium valóban beszüntette a család számára a havi 5000 argentin peso folyósítását, nem állították helyre a Tamás utca 48. szám alatti villát sem, és nem is adták vissza Páger Antalnak, bár a Művelődésügyi Minisztérium kérésére Apró Antal engedélyezte a villa kiürítését, és az ott lakó (időközben elhalálozott) Balázs Béláné egy két szoba összkomfortos lakás fejében lemondott az állam javára. Az ügy a Politikai Bizottság határozatával azonban nem ért véget, mert Olt Károlynak az MSZMP KB Titkársága 1958. február 28-i ülésére beterjesztett feljegyzése szerint a PB határozata ellentétes a Páger Antal birtokában lévő 1956. augusztus 25-i levéllel, amelyet a Buenos Aires-i követség adott. A levélben ugyanis ígéretet tettek arra, hogy Páger Antal teljes egészében visszakapja Tamás utcai régi lakását, amelyet állami erőből előtte rendbe hoznak, s amelynek berendezéséhez is állami segítséget ígértek. A levél ígéretet tartalmazott a család anyagi támogatására, mivel ők csak az iskolai év befejezése után tudtak hazatérni.

Olt Károly úgy vélte, hogy a Páger Antallal kötött megállapodás végrehajtása politikailag erős támadási felületet jelent, de az ügy valamilyen módon történő megoldását sürgette. Míóta a PB határozata nyomán Páger szállodai számláját sem fizették, a színművész nem rendezte a számlák kifizetését, amiért ellene a Vendéglátóipari Vállalat pert indított. Olt Károly attól tartott, hogy a per során Páger hivatkozni fog a kormánnyal történt megállapodásra, s arra, hogy ezt a megállapodást a kormány nem tartja be. A Titkárság ennek ellenére szükségtelennek tartotta a Politikai Bizottság határozatának megváltoztatását. (MOL M–KS 288. f. 7. cs. 23. ö. e.)

³³ Ilyen javaslat nem került a testület elé.

³⁴ Az előzményekre l. a 15. dokumentumot.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. november 12-i üléséről

1. Javaslát a hadsereg pártellenőrzésére

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

A Zsukov-féle ügygel³⁵ kapcsolatban gondolkozik az ember mindennap. Éppen ezért javaslom, vegyük be az előterjesztésbe, hogy a pártszervezeteknek a hadseregben is megvan az ellenőrzési joguk és kötelességük. Azért tartom ezt szükségesnek bevenni, mert a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága ülésének anyagából látjuk, hogy Zsukov meg akarta tiltani, hogy a hadseregben lévő pártszervezetek a Központi Bizottsághoz forduljanak. Eddig is megvolt bizonyos korlátozott körülmények között ez a joguk, de jó lenne most mégis bevenni ilyen mondatot félreértések elkerülése végett.

Másik észrevételem fogalmazásbeli dolog: az anyagban az van, hogy a honvédelmi miniszter köteles az Adminisztratív Osztály részére nyílt parancsot kiadni. Meg kell írni, hogy mire, mikor. Meg kell írni, hogy csapathoz való kiutazáshoz köteles nyílt parancsot kiadni.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A 3. oldalon az van, hogy a parancsnok az egység munkáját érintő fontosabb parancsok kiadásánál köteles a pártbizottság stb. véleményét kikérni. Ez egyetértés vagy csak véleményezés?

KISS KÁROLY elvtárs:

Az irányelveket szükségesnek és jól kidolgozottak tartom. Van benne azonban két pont, amit feltétlenül javaslom kihagyni. Egyik ponttal még egyet lehet érteni – a második oldal végén –, hogy a Központi Bizottság Titkárságának egy tagja részt vesz az ülésen és a Katonai Tanács ülésén. Eddig ez nem volt, de ez elképzelhető. Talán az elvtársaknak van ilyen értesülése, hogy másutt ez így van, én nem tudom. Nem tartom azonban helyesnek, ha bent maradna az 5. oldal második bekezdésének mondata, amely szerint a Honvédelmi Minisztérium pártbizottságának titkára részt vesz a Központi Bizottság Titkárságának ülésén. A Központi Bizottság Titkárságának ülésén, itt nálunk Magyarországon és a

---

³⁵ Zsukov, Georgij Konsztantyinovics 1955-től a Szovjetunió honvédelmi minisztere és 1957. júniusától az SZKP KB Elnökségének tagja volt. Az SZKP KB 1957. októberi plenumán a párt hadseregbeli ellenőrző és irányító szerepe korlátozása miatt bírálták, és leváltották tisztségeiről. A leváltásáról döntő 1957. október 27-i SZKP KB ülés jegyzőkönyvét, valamint a Zsukov politikai pályájával kapcsolatos egyéb dokumentumokat l. *Georgij Zsukov. Dokumenti*. Szerk. NAUMOV, V.–PROZUMENSIKOV, M.–SZIGACSOV, Ju.–TOMILINA, N.–SEVCSUK, I. Mezsdunarodnij Fond „Demokratyija”, Moszkva, 2001. A „Zsukov-ügyről” Kádár János az MSZMP KB 1957. november 1-jei ülésén adott tájékoztatást. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 46–48.

népi demokráciákban részt vesznek nagyrészt a Központi Bizottság apparátusa osztályvezetői. Erre nekünk van elvi határozatunk. Ezek szerint első esetben történne, hogy egy, a központi apparátuson kívül lévő hatalmas intézmény csúcspártszervezetének titkára is részt vesz a Titkárság ülésén. Ha ezt elfogadjuk, ilyen joggal felléphet a Belügyminisztérium is, vagy mivel a gazdasági életben igen nagy súllyal lép fel a nehézipar, miért ne venne részt akkor a nehézipar csúcsszervezetének párttitkára a Titkárság ülésén. Nem tartom okosnak, ha ezt elfogadjuk. Fontos anyagoknál úgy is meghívjuk ezeket az elvtársakat.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Az előterjesztés 2. oldalán arról van szó, hogy „a Titkárság egyik tagja rendszeresen foglalkozik a politikai csoportfőnökkel és a hadsereg pártbizottság titkárával. Tagja a Honvédelmi Tanácsnak és rendszeresen részt vesz a HM Katonai Tanácsának ülésein.” Ha így részletezzük, akkor azt is be kell venni, hogy a miniszterrel rendszeresen foglalkozik. Itt fel van sorolva a párttitkár, a csoportfőnök és furcsa, hogy a miniszter nincs. Itt bizonyos fokú szembeállítás érződik, bár biztos nem erről van szó. Mondjuk talán úgy, hogy foglalkozik az ottani vezetőkkel. Ha a miniszterrel nem foglalkozik, hogyan vesz részt a Katonai Tanács ülésein.

Az 5. oldalon arról van szó, hogy a területi pártszervezetekhez milyen a hadsereg kapcsolata. Itt felvetném, hogy érdemes lenne létrehozni megyei honvédelmi tanácsokat kifejezetten politikai tanácskozó szervként, a megyei első titkár vezetése alatt. Így biztosítva lenne, hogy a hadsereg ottani legmagasabb parancsnoka és politikai helyettese, azonkívül a belügyi főosztályvezető és a belső karhatalmi egység parancsnoka rendszeresen összeülne, és megtárgyalna politikai természetű problémákat, összehangolnák amiről itt szó van, hogy intézkedéseik kölcsönösen segítsék egymást. Ez is alkalmas lenne a fegyvernemek közti egység szilárdítására. Ezt én az ellenforradalmi tapasztalatok alapján vonnám le tanulságként, amikor is kiderült, hogy a megyei pártbizottság és a hadsereg illetékes parancsnokai között a kapcsolat rendkívül rossz volt. Ezt megyei honvédelmi tanácsnak kellene keresztelni.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A határozat vonalával egyetértek. Révész elvtárs által felvetett kérdést a pártszervezetek ellenőrzési jogáról pontosan meg kell fogalmazni.

Másik kérdés, hogy a területi pártszervezetekkel kapcsolatos viszonyról meg kell határozni, milyen kérdésekben szükséges az együttműködés. Ha csak azt határozzuk meg, vegyenek részt egymás értekezletein, ebből semmi nem jön ki. Ez így csak formai kérdés. Meg kell határozni, mit tárgyaljanak. Elsősorban itt arra gondolok, hogy mivel a katonák vagy tisztek azon a területen élnek és társadalmilag érintkeznek a lakossággal, ismerik a politikai helyzetet, ki tudják cserélni tapasztalataikat és a hadsereg egységeit érintő más behatásokkal szemben megfelelőképpen fel tudnak lépni – a politikai nevelést a hadsereg tiszti kara és a legénység is tudja segíteni.

Meggondolandónak tartom, amit Komócsin elvtárs mondott – ennek más jelentősége is van. Meg kellene nézni, hogyan lehetne realizálni.

Pontosabban meg kellene határozni azt is, hogy a hadsereg pártbizottságának vezetői milyen értekezleten vegyenek részt. Például propagandisták országos tanácskozása, PTO vezetők tanácskozása stb. Hogy a hadsereg pártbizottságának titkára vegyen részt a Központi Bizottság Titkárságának ülésein – ezt nem javaslom. Akkor mi is felléphetünk a Belügyminisztérium részéről ilyen igénnyel.

A Zsukov-üggyel kapcsolatos SZKP határozaton mi sokat gondoltunk, mit kellene tenni, hogy azok a jelenségek nálunk elkerülhetők, illetve megelőzhetők legyenek. Azt hiszem, nem elég csak azt kimondani, hogy a Központi Bizottság vezet, a vezetést részletesebben kellene kidolgozni, hogy az ellenőrizhető legyen a Központi Bizottság részéről.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

A 3. oldalon, ahol a Központi Bizottság Adminisztratív Osztálya feladatáról van szó, a 2. bekezdésben helyesen mondja ki az előterjesztés, hogy az Adminisztratív Osztály a Központi Bizottság apparátusának része, a Központi Bizottság segítő szerve, utasításokat a hadsereg szervei felé nem adhat, ezek felé határozatokat nem hozhat. Ugyanakkor azt is ki kellene mondani, hogy észrevételeit, javaslatait megteheti.

Másik dolog, amire Biszku elvtárs is utalt. Nagyon meggondolandónak tartom, hogy a politikai csoportfőnök és a hadsereg pártbizottságának titkára részt vehessen a Titkárság ülésein. Ezzel nem értenék egyet.

Végezetül: a pártapparátus segítése, ellenőrzése le van szűkítve az Adminisztratív Osztályra. Javasolom, hogy a többi osztályokat, Párt- és Tömegszervezetek Osztályát, Agitációs és Propaganda Osztályt és az érdekelt többi osztályokat is bízzák meg a hadsereg pártbizottsága feladatokkal való ellátására részben a pártépítés és más munkákkal kapcsolatban is. Szerintem a pártépítő, pártszervező munka tekintetében, az agitációs munka tekintetében az Adminisztratív Osztály nem tud megfelelő segítséget biztosítani.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Azon a megjegyzésen, hogy a hadsereg pártbizottságának titkára ne vegyen részt a Központi Bizottság Titkárságának ülésein, nem vitatkozom, mert a mostani Központi Bizottság olyan testület, amely komolyan tanácskozik, nem úgy, mint a régi. Ebből rendszert csinálni nem lehet. Én inkább arra lettem figyelmes, hogy az egyik oldalon az van, hogy a politikai osztály vezető és a párttitkár is. Ez így nem helyes.

Meg kellene próbálni a hadseregben visszaállítani a párt megfelelő, komoly helyét és szerepét. Az elmúlt évek tapasztalataiból az elvtársak megpróbálták valamint csinálni. Szerintem ezt a kérdést jól fogták meg azokkal a részlet megjegyzésekkel kiegészítve, amik most jöttek ki. Mi a múlt héten beszélgettünk az elvtársakkal arról, hogyan lehetne a hadseregben visszaállítani a párt tekintélyét anélkül, hogy hozzányúlnánk azokhoz a szempontokhoz, amelyekről Biszku elvtárs beszélt.

Nem hiszem, hogy mi most hirtelen mindent meg tudunk fordítani, de el kell indulni, hogy helyrehozzuk a dolgokat.

Amiről Komócsin elvtárs beszélt, majd menetközben kiderül, szükség lesz-e rá. Kiderül ez 5-6 hónap múlva, és akkor visszatérhetünk erre. Maga a gondolat helyes, majd meglátjuk, a gyakorlatban hogy lesz.

Túl sokat ne öleljünk, hanem próbáljuk végrehajtani a gyakorlatban azt, ami most fel van tüntetve. Erre azért is szükség van, mert a szervezeti szabályzattal új helyzet állt elő és ezt érvényesíteni kell a hadseregben is. Ne vegyük most bele Komócsin elvtárs javaslatát, mert ez messzire megy. Valami kapcsolat most is van a megyéknél. Meg kell próbálni ezeket a helyi szerveket helyes intézkedésekkel koordinálni. Ahogyan én ismerem a megye helyzetét, ha a fegyveres megyei testület nem működött volna szorosan együtt a megyei pártbizottságokkal, most nem tarthatnánk itt, ahol tartunk. Ez felveti a kérdést, hogy a megyei pártbizottság titkára igényelje az együttműködést.

A Zsukov-ügyet teljesen felmérni mi sem tudjuk. Ez egy ideig a hadseregnél komoly munka lesz. Kádár elvtárs itt hagyta az anyagot, a Politikai Bizottság tagjai megismerkedtek vele,³⁶ és már felvetődött a kérdés: hogyan kell ezt a hadseregben feldolgozni, később pedig majd belügyi vonalon is. Lesz tehát politikai munka, amit majd meg kell oldani.

Javasolom, hogy az elvtársak tegyék Komócsin elvtárs javaslatát megfontolás tárgyává. A Párt- és Tömegszervezetek Osztálya is nézze meg, hogy lehet a megyékben jobbá tenni az együttműködést a hadsereg és a párt között.

Amit Biszku elvtárs mondott, hogy dolgozzák ki bizonyos területekkel kapcsolatban az együttműködés módját, ne vegyük ide, azt a gyakorlati munkában kell majd megcsinálni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Csak egy gondolatot szeretnék felvetni. Az előterjesztés végén fel van tüntetve, hogy kik kapják a határozatot. Azt hiszem, el kellene érni, hogy ezt a határozatot a Központi Bizottság tagjai is elolvassák.

A mi pártvezetőségünknek – tisztelet a kivételnek – kétharmada sajnos még nem jártas a hadsereg kérdéseiben, nem ismeri a hadsereget. Úgy gondolom, helyes lenne, ha a hadseregben lezajló tanácskozások után a Központi Bizottság egyik ülésén Révész elvtárs önálló napirendként referálna a hadsereg kérdéseiről,³⁷ annál is inkább, mert ebben az előterjesztésben is szó van a hadsereg fejlesztéséről, politikai, morális helyzetéről. Ezt a javaslatomat a Titkárság és a Honvédelmi Minisztérium felé teszem meg.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Sándor elvtárs felszólalásával kapcsolatban: az a véleményem, hogy most ne szélesítsük. Mi ellenőrizni fogjuk, hogy a hadsereg vonatkozóan hozott

³⁶ Az SZKP KB 1957. október 29-i, „A pártpolitikai munka megjavításáról a Szovjet Hadseregben és Flottában” c. határozatáról szóló tájékoztatóról van szó. (MOL M-KS 288. f. 9. cs. 27. ö. e.) A dokumentum mellett megtalálhatók Kádár János kézzel írott instrukciói is Marosán György részére.

³⁷ A téma a Központi Bizottság előtt önálló napirendi pontként nem szerepelt.

határozatokat hogyan hajtják végre és ha úgy látjuk, hogy ezt az ellenőrzést ki kell szélesíteni, meg is fogjuk ezt csinálni.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Azt kellene kimondani, hogy a Politikai Bizottság kötelezi a többi osztályokat is, elsősorban az Agitációs és Propaganda, a Tudományos és Kulturális Osztályt, hogy rendszeres időközönként tartsanak előadásokat, segítsenek és ne úgy, hogy ezek az osztályok külön hatáskörrel foglalkozzanak a hadsereggel.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Amikor szabályozzuk a pártellenőrzés elvét és formáját, akkor meg kell határozni, hogy mit csináljunk, mert különben nem lesz konkrét a kapcsolat.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A PTO és az Agit. Prop. Osztály minden körülmények között úgyis ellenőrzi, hogy az ő területével kapcsolatos feladatok az élet különböző területein hogyan vannak végrehajtva.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Először is szeretném a Politikai Bizottságot emlékeztetni, hogy hadseregünkben az ellenforradalom óta teljesen új és sajátos helyzet alakult ki a pártellenőrzésre vonatkozóan. Az összes szocialista típusú hadseregekben a politikai csoportfőnökségek a párt katonai politikai osztályai, a hadseregben a párt-szervezeteket ők irányítják. A mi helyzetünkben az ellenforradalom után ezt kettéválasztottuk. A politikai csoportfőnökség nem előjárója most már a hadseregnek, most a választott szerv a hadsereg pártbizottsága. Jelenleg 16 ezer kommunista van a hadseregben. Ezt a kollektív vezetés kialakítása, megszilárdítása érdekében még az én miniszterségem előtt hagyta jóvá az akkori Intéző Bizottság.³⁸ Ezzel én teljesen egyetértek. Azelőtt a politikai tiszt az ezrednél parancsolt és utasítást adott a párt-szervezetnek. Ha a tagfelvételt, vagy más határozatot a politikai tiszt nem hagyott jóvá, az nem is volt érvényes. Ettől most eltértünk, és ez helyes is, mert a politikai tiszt, akinek katonai tapasztalata, általános képzettsége, kora, élettapasztalata nem tudja helyettesíteni azt a 9-11 tagból álló pártvezetőséget, amelynek kollektív bölcsessége mégis több, mint egy emberé. Ezért az értelme a párthatározatnak az, hogy a politikai helyettes a felelős a párt előtt a hadsereg, az alegység vagy az alárendelt személyi állomány erkölcsi, politikai állapotáért, de az irányítást úgy kell végezni, hogy azt tekintélye, személyes magatartása, munkája, képzettsége alapján szervezze meg és ne utasítson. Ilyen kettős helyzet alakult ki. Eddig nálunk is részt vett a politikai csoportfőnök a Titkárság ülésein. Éppen azért, hogy a pártirányítás hatékony legyen és teljesen közel legyen a hadsereg párt-szerve a politikai szervekhez, ezért javasoltuk, hogy a hadsereg legmagasabb választott párt-szervejének vezetője részt vehessen a Titkárság ülésén. Itt nem a Honvédelmi Minisztérium pártbizottságáról van szó, hanem a hadsereg csúcsszerve pártvezetőjéről, ami azelőtt nem volt. Ezért javasoljuk tehát, hogy

---

³⁸ Az MSZMP IIB 1957. február 5-én hozott erről határozatot. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 87–88.

a hadsereg pártbizottságának titkára, a politikai csoportfőnökkel együtt, akik közvetlenül felelősek pártvonalon a hadseregben folyó politikai munkáért, vegyenek részt a Titkárság ülésein.

A következő kérésünk az volt, hogy a Titkárság egyik tagja, aki foglalkozik az operatív kérdésekkel, foglalkozzék a politikai csoportfőnökkel és a hadsereg pártbizottságának titkárával. Hogy a miniszterrel foglalkozik, az természetes – ez most is folyik. Ez nekem is és Marosán elvtársnak is hasznos. Nálunk pl. ha a Zsukov-ügyet nézzük, a helyzet fordított, mert mi nem azt hiányoljuk, hogy a párt túl sokat foglalkozik a hadsereggel, hanem azt, hogy keveset néznek bennünket. Mikor miniszternek kineveztek, nem beszéltek velem, és ha én nem jöttem volna a kérdésekkel, nem kerestek volna meg. Pedig a pártnak alaposan bele kell nézni a hadsereg, a fegyveres testületnél folyó pártmunkába és abba, hogyan hajtják végre a párt és a kormány határozatait. Itt természetesen nagyon helyes lenne, ha Révész és a politikai csoportfőnökön kívül időközönként beszélgetnének a hadsereg más vezetőivel is. Ez bátorítja is az elvtársakat, hogy merjenek jönni a párt Titkárságához és általában a pártvezetőséghez és felvetni azokat a problémákat, amikről szó van. Ezért javasoljuk és tartjuk szükségesnek azt is, hogy a Központi Bizottságnak az a titkára, aki elsősorban és közvetlenül felelős a fegyveres testület ügyeiért, vegyen részt – nem kötelezően – a Katonai Tanács ülésein és feltétlen legyen tagja a Honvédelmi Tanácsnak, mert jelenleg nem tagja.

Komócsin elvtárs javaslatával kapcsolatban. Én nem tartom helyesnek azt a javaslatot a mi körülményeink között. A Szovjetunióban a körzetparancsnokok mellett vannak katonai tanácsok, amiket Zsukov meg akart szüntetni. Nekünk még kerületi parancsnokságaink nincsenek. Most operatív vonalon van karhatalmi riadótervünk, ami a helyzettől függően bizonyos korrigálásra szorul. Minden megyében van operatív bizottság, amelynek vezetője a BM megyei kapitánya, tagja a honvédség, a munkásőrség stb. Ez az operatív szerv létezik, párthatározat alapján jóvá van hagyva.

Beszélünk a területi szervekkel való komoly kapcsolat szükségességéről. Ezt a gyakorlatban úgy csináljuk, hogy városi, járási, megyei szinten az ott lévő fegyveres testület parancsnokát beválasszák a pártbizottságba. Beírtuk azt is, hogy a kapcsolatnak abban is meg kell nyilvánulnia, hogy a párt-végrehajtó bizottság ülésein a területen lévő magasabb egység, vagy parancsnok vagy katonai tiszt, pártbizottsági titkár köteles tájékoztatni a pártbizottságot a hadseregben folyó politikai munkáról, az erkölcsi-politikai állapotról, a kiképzés menetéről stb. Ha emellett még a területi szervek elmennek és megnézik, hogyan folyik le a pártbizottsági ülés a hadseregben – ami szintén benne van az előterjesztésünkben – akkor azt hiszem, rendben lesz minden. Nagyon részletesen ezt kidolgozni nem lehet.

Háború idejére van kidolgozott anyagunk, amelynek alapján minden megyében haditanács alakul, amelynek döntő joga van. Tagjai: a megyei titkár, a belügyi és a hadsereg legmagasabb parancsnoka.

A beszámoltatást mi is feltétlen szükségesnek tartjuk, de nem kell ezt körülírni itt. Ez magától értetődő. Ha tényleg akar a párt ellenőrizni, akkor nem fog megelégedni azzal, hogy a miniszterrel és a pártbizottság titkárával beszél, hanem a Központi Bizottság hadseregben lévő tagjaival és néha kisebb beosztású parancsnokokkal is.

Leírni ide ezeket nem lehet, mert erre kötelezni a Politikai Bizottságot nem akarjuk, ezt ő maga tudja leginkább. Benne van, hogy a Központi Bizottság Titkársága ellenőrizz, úgy ellenőrzi a határozat végrehajtását, hogy részben beszámoltat. Egyébként is benne van az előterjesztésben, hogy a hadsereg vezetősége évenként kétszer köteles beszámolni a Politikai Bizottság előtt. Az is benne van, hogy utasítás nélkül köteles beszámolni.

Felmerült az ellenőrzés minden vonalon. Nem tartanám helyesnek, ha mindent beírnánk. Mi nem félünk az ellenőrzéstől, még hiányoljuk is ezt. Van az Adminisztratív Osztály, természetesen szoros kapcsolat kell a KB többi osztályaival és ez meg is van.

Apró elvtárs javaslatával egyetérték. Tudomásom szerint a hadsereg fennállása óta soha még a Központi Bizottság ülésén nem számoltak be a hadsereg helyzetéről. Én a szovjet hadseregben szolgáltam hosszú ideig. Ott rendszeres volt, hogy két évenként a Központi Bizottság pléniumán beszámoltatták a hadsereg vezetőit. A beszámolásra nem februárt, hanem április végét javaslom, amikor a téli kiképzés befejeződik.

Kérem a Politikai Bizottságot, hogy lényegében kevés változtatással ezt a tervezetet fogadja el. A biztosítéka a hadsereg jó munkájának a párt ellenőrzése, a párt irányítása, amely kizárja, hogy bármilyen torzulás legyen a hadseregben a párt politikájával szemben.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

A 4. oldal 3. pontjának második bekezdése arról beszél, hogy a politikai csoportfőnök vegyen részt a Titkárság ülésein. Ez általában nem szükséges, de a Titkárságnak megvan az a joga, hogy esetenként meghívja az elvtársakat. Révész elvtárs figyelmét szeretném felhívni, hogy ez rendkívül nagy megterhelést is jelent egyben, amire nincs szükség. Az 5. oldalon az ismétlés maradjon ki.³⁹

Miután ezt az irányelvet, amely a hadsereg pártszervei részére szól elsősorban, a hadsereg pártszervei részére adjuk, tehát elsősorban azokat a kötelezettségeket kell leszögezni, amiért a hadsereg kommunista vezetői a felelősek.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Ez nemcsak a hadseregbe szól, megkapják a megyei titkárok is ezt az okmányt.

NEMES DEZSÓ elvtárs:

Az előterjesztésben fel van tüntetve, hogy helyes, ha a területi pártbizottság titkára esetenként részt vesz a hadsereg megbeszélésein. Ez nem elég határozott megfogalmazás. Meg kellene mondani, hogy milyen ülésekre kell rendszeresen

---

³⁹ Az 5. oldalon megismétlik azt a javaslatot, hogy a hadsereg pártbizottságának titkára vegyen részt a KB Titkárságának ülésein.

meghívni a területi pártbizottság titkárát. A területi pártbizottságok lépjenek fel a fegyvereknek közti jó viszony kialakítása érdekében – mondja az előterjesztés. Ez helyes, de viszont is szükséges: kötelezni kell erre a hadsereg pártbizottságát is.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A kapcsolat korábbi gyakorlata volt a területi pártszervezet és a hadsereg között, hogy az illető katonai egység parancsnoka vagy helyettese tagja volt a pártbizottságnak.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Ezt kötelezően előírni nem lehet, mert a pártbizottság választott szerv, titkos szavazással választják. Mi történik, ha nem választják meg?

BISZKU BÉLA elvtárs:

Azért nem választották meg, mert állandóan változott a katonai parancsnok, nem volt idejük a területi pártszerveknek megismerni.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nem volna helyes bevenni, mert ez sérti a pártdemokráciát.

BISZKU BÉLA elvtárs:

De azt be lehet venni, hogy javasolják megválasztani. Ismétlem, nem tartom helyesnek, csak azt kimondani, hogy szükséges a jó kapcsolat, mert ez még az égvilágon semmit nem mond.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az elhangzott vita alapján javaslom, hogy a politikai csoportfőnök és a pártbizottság titkára abban az esetben vegyen részt a Titkárság ülésein, amikor ezt a Titkárság szükségesnek tartja. Ezt a kérdést a Titkárság külön vizsgálja meg.

Mi szeretnénk sok mindent megoldani, pedig most egyet kell megpróbálni: megváltoztatni a rosszat és jót csinálni helyette. A hadseregnek szoros kapcsolatban kell lennie a dolgozó tömegekkel. A párt és a hadsereg, a hadsereg és a dolgozó tömegek szintén a tömegkapcsolat központi kérdése és erről keveset beszélünk.

Javaslom, hogy azok az értelmi módosítások, amelyeket Biszku elvtárs tett, továbbá Apró elvtárs javaslata kerüljön be a határozatba. Révész elvtárs két módosítását is vegyük határozatba. Azzal is egyetértünk, hogy a határozatról a Központi Bizottság tagjait is értesítjük.

2. Javaslát a hadseregben működő párt és politikai szervek munkájára vonatkozó irányelvek módosítására

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az előterjesztés negyedik oldalán van szó arról, hogy a zászlóaljknál stb. létre kell hozni a pártszervezeteket. Miért nem a zászlóaljknál jön létre az alapszervezet, mikor ez közelebb van a csapategységekhez.⁴⁰

---

⁴⁰ A kifogásolt rész a következőképpen hangzott: „Alapszervezeteket kell létrehozni a zászlóaljokban, a csapatok és a magasabb egységek törzseiben, a Honvédelmi Minisztérium Csoportfőnökségein, a Tanintézetek évfolyamain (tagozatain, fakultásain) és tanszékein, valamint az ezeknek megfelelő alegységeknél és intézményeknél, ahol háromnál több párttag van.”

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Az ezred a hadsereg alapvető egysége. Önálló gazdasági és katonai szervezet. A hadsereg alapvető egysége az ezred, illetve az önálló zászlóalj. Nálunk választott pártbizottság van, rendszerint függetlenített párttitkár is van. Tehát a pártcsoportok alakulását a szakasznál vagy zászlóaljnál az ezredparancsnoknak kell jóváhagyni. Ha önálló szakasz, akkor van alapszervezet, de az ezrednél választott pártbizottság van. Az önálló egység a hadseregnél a gazdasági és katonai egység az ezred. Ezért ahol nincs elegendő párttag, azt az ezred pártbizottsága hagyja jóvá.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Véleményezés és egyetértés mit jelent? A 3. oldalon más a véleményezés és más az egyetértés joga.⁴¹

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Az irányelvek 4. oldalán foglalkoznak a KISZ csoportok tagjainak jogaival. Ahogyan ez fel van vetve, elvileg helytelen és ellentétben áll a párt szervezeti szabályzatával.⁴² Ahol pártalapszervezet nincs, ott a KISZ alapszervezetet kell megbízni a pártmunka végzésével, természetesen a párttagok vezetése mellett. Olyan feladattal kell természetesen megbízni, amihez joga van, mert pl. tagfelvételt és hasonló pártmunkát nem végezhet.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nekünk ilyen tapasztalatunk még nincs, amit ide írtunk, azt szó szerint vettük át a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága határozatából.⁴³ A mi szervezeti szabályzatunk azt mondja, ott lehet pártszervezetet létrehozni, ahol 3 párttag legalább van. Előfordulhat, hogy az alegységeknél csak egy-két párttag van, KISZ-tag viszont lehet sok, mert sok fiatal van. Ez tehát egy kommunista csoport lenne, amely csak véleményt nyilvánít, bizonyos kérdéseket megtárgyal és az alapszervezet tudomására hoz. Javasolom, hagyjuk ezt meg így, mert hasznos dolog.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Egyetlen pártszervezet sem hozhat olyan határozatokat, amelyek a szervezeti szabályzattól eltérnek, még akkor sem, ha a Szovjetunióban ilyen rendszert valósítottak meg.

---

⁴¹ Marosán György megjegyzése az előterjesztés következő részére vonatkozott: „A parancsnokok az egész személyi állományt vagy az egység (intézet) egész munkáját érintő fontosabb parancsainak (intézkedéseinek) – kiképzési, fegyelmi, oktatási, anyagi stb. – kiadása előtt kérjék ki a pártbizottság (pártvezetőség) véleményét, javaslatát. Az előjáró parancsnok fontosabb parancsait (intézkedéseit) a parancsnokok ismertessék a pártvezetőségekkel és kérjék annak támogatását a parancs végrehajtása érdekében.”

⁴² Az irányelvekben külön nem foglalkoztak a KISZ csoportok tagjainak jogaival. A KISZ-t mindössze abban az összefüggésben említették, hogy ahol a párttagok száma háromnál kevesebb, ott közös párt–KISZ csoportok létrehozását indítványozták. Az előterjesztés szerint a párt–KISZ csoportokban tagjelöltek és a KISZ-tagok szavazati jogot kaptak volna.

⁴³ Az SZKP KB 1957. október 29-i határozata a pártpolitikai munka megjavításáról a szovjet hadseregben és flottában.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Ilyen esetekben a KISZ-t kell megbízni bizonyos feladatokkal. Az biztos, hogy van.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Javasolom, hogy az irányelvekben a Magyar Szocialista Munkáspárt programja helyett – első oldal – a[z] MSZMP politikáját, szervezeti szabályzatát mondjuk, mert a[z] MSZMP-nek még nincs végleges kidolgozott programja.⁴⁴

A 9. oldal első bekezdés lényegében azt mondja, hogy a zászlóaljnál működő pártszervezet vezetőségi ülésén a felső parancsnok vegyen részt.⁴⁵ Ezzel nem értek egyet. Ez bizonyos vonatkozásban sérti a pártszervezetek belső demokráciáját. Adott esetben, ha szükséges, hívják meg.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Én a Zsukov-ügy olvasása kapcsán gondolkoztam bizonyos kérdéseken, ezért van olyan észrevételem, ami kikívánkozik belőlem. Az anyagban többször előfordul, hogy a honvédelmi miniszter parancsai, a csoportfőnök utasítása stb. Zsukov is utasításokat adott a pártszervezeteknek. Szabad-e ezt így kimondani a tanulságok alapján? Az egyszemélyi parancsnok köteles személyesen irányítani és ellenőrizni a politikai munkát – ez rendben van, és ennek végzésére a párt határozatainak értelmében megfelelő parancsokat és utasításokat adhat – mondja az irányelv. Ezek kis dolgoknak látszanak, de szerintem mégis fontos lenne leszögezni, hogy a pártszervezet felé parancsot nem adhatnak ki. Ez a kifejezés végigvonul az irányelveken és szerintem másként kellene ezt megfogalmazni. Ha a pártszervezeteknek a honvédelmi miniszter és egyéb más parancsnokok parancsot adnak, az előbb-utóbb valahol bajra vezethet.

KISS KÁROLY elvtárs:

Az irányelvek módosításáról szóló előterjesztést szükségesnek tartom. Amikor februárban elfogadtuk az előző határozatot, voltak bennünk aggodalmak, mert sok olyan volt benne, amiről nem tudtuk, hogyan fog érvényesülni az életben. Közvetlen utána nagyon komoly elvtársak, a hadseregben dolgozó képzett vezetők jöttek el, hogy ez mi. Most ezzel a módosítással korrigáljuk a hiányosságokat, és véleményem szerint éppen ezért az irányelveket a Politikai Bizottságnak el kell fogadni.

KASZÁS FERENC elvtárs:

A politikai osztályvezetőkről a magasabb egységeknél kimondjuk, hogy ezek – a helyettesek kivételével – a személyi állomány előjárói. Ez helyes is így. A politikai munka jelentősége és új módszere szempontjából helyesnek tartanám, hogy ezt az elvet következetesen végig vigyük a Honvédelmi Minisztériumban is. Pl. amikor a 11. oldalon leszögezzük, hogy a politikai csoportfőnök a miniszter

⁴⁴ Az MSZMP csak 1975-ben fogadott el programnyilatkozatot, addig az MDP 1948-as programját vallotta magáénak.

⁴⁵ Az előterjesztésben ezt a következőképpen fogalmazták meg: „A párttag parancsnokok alárendelt alakulataiknál működő pártbizottságok és pártvezetőségek ülésein tanácskozási joggal részt vehetnek.”

helyettese, megmondanánk, hogy egyúttal a honvédelmi miniszter politikai helyettese is. Véleményem szerint ez megfelelő súlyt és lehetőséget ad a politikai csoportfőnököknek a hadseregben. Tudom, hogy ez a Szovjetunióban nincs így és más hadseregben sem. Sajnos a hadsereg személyi állományában a gyakorlat és tapasztalat az volt, hogy október előtt nem helyettes, hanem első helyettes volt. Véleményem szerint, ha politikai helyettes lenne, hozzásegítenénk, hogy jobban végezze el politikai munkáját, nagyobb súlya lenne.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Sándor elvtárs által felvetett részhez szeretném javasolni, hogy ezt a következőképpen fogalmazzák meg: „A Magyar Szocialista Munkáspárt elvi programja, politikai irányvonala és szervezeti szabályzata határozza meg.”⁴⁶

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nem vették észre az elvtársak a leglényegesebbet, ami az irányelvekben módosításként történt. Az eddigiekkel ellentétben a kritikát is bevettük a hadseregbe, illetve a hadsereg pártszerveiről szóló anyagba, ami eddig nem volt. Ez talán a legjelentősebb kérdés, ami eddig nem volt. A kiadott parancsokat továbbra sem lehet bírálni, de a magatartást, viselkedést stb. igen.⁴⁷

Ami a lényegyet illeti Somogyi és Kaszás elvtársak felszólalásaiból: a hadsereg terve, ellentétben a polgári szervek tervével – harci és politikai terv. Ennek értelmében adjuk ki a parancsokat és minden parancsnok felelős a hadsereg harci és politikai kiképzéséért. Ezért a parancsnok az alárendelt politikai szerveknek parancsot és utasítást ad. A mi szabályzatunkban benne van, hogy ha a parancsnok pártonkívüli, akkor is a párt és kormány előtt teljes mértékben felelős a párt politikai irányvonalának betartásáért. Ez a fegyveres testületek sajátossága a polgári pártszervekkel szemben. Én a pártszervezetnek nem adhatok parancsot, de előfordul, hogy pl. az ezredben választanak párttitkárt, akit az én parancsommal ki kell nevezni, és beosztást kell neki adni. Leváltani azonban én nem válthatom le,

---

⁴⁶ Az eredeti szövegben a következő szerepelt: „A Magyar Néphadseregben működő pártszervezetek munkájukat a Magyar Szocialista Munkáspárt programja, Szervezeti Szabályzata és határozatai alapján végzik.”

⁴⁷ Ezt a következőképpen fogalmazták meg: „A pártszervezetekben biztosítsák minden párttag elidegeníthetetlen jogát: a bírálat és önbírálat gyakorlását. A pártszervezetekben olyan légkört alakítsanak ki, hogy a kommunisták bátran elmondhassák véleményüket a pártvezetőség, a pártbizottság és valamennyi párttag tevékenysége terén észlelt hibákról és fogyatékoságokról. Személyre szóló tekintet nélkül bátran tárják fel azokat a hiányosságokat és hibákat, amelyek akadályozzák a katonák nevelésének és kiképzésének sikeres kibontakoztatását, a pártéletben meglévő fogyatékoságokat, az öntudaton alapuló vasfegyelem megszilárdítását gátló körülményeket.

A párttaggyűléseken a kommunisták kritikát gyakorolhatnak minden párttag és tagjelölt felé, ha nem fordít kellő gondot saját és alárendeltjeinek katonai és politikai képzésére, ha megsérti a kommunista erkölcs és a szocialista együttélés szabályait, ha a párttal szembeni kötelességét elhanyagolja, ha pártszerűtlenül él és dolgozik, és ezzel vét a párttag cím ellen, ha megsérti a katonai és pártfegyelmet. Nem szabad azonban megengedni a parancsnok parancsainak és utasításainak bírálatát. A pártszervezetek kötelessége nevelni a párttagokat a pártszerű bírálatra. Lépjenek fel a pártszerűtlen bírálat minden megnyilvánulása ellen. Nagy gondot fordítsanak pártszervezeteink arra, hogy a pártszerű bírálattal együtt fejlődjön az önbírálat is.”

csak ha arra párthatározat van. Látni kell tehát, hogy a hadseregben a parancsnok teljes mértékben felelős a párt politikai munkájáért is anélkül, hogy parancsot adhatna a pártmunkásoknak vagy pártszervezetnek.

Nemes elvtárs módosításával egyetértek: az utolsó mondatot valóban ki kell venni. Kállai elvtárs megjegyzésével is egyetértek, így helyes ezt megfogalmazni.

Kaszás elvtárs javaslatával lényegében egyetértek, de ide, az irányelvekbe nem feltétlen szükséges bevenni. A szovjet hadseregben is megvolt ez mindig. Most egy helyettes van nálunk. Ezt azonban, ismétlem, nem az irányelvekbe kell bevenni, hanem állami vonalon kell elintézni. Elvileg nem ellentétes, hogy legyen még egy helyettes.

5. A párt tömegpolitikai munkájáról szóló politikai akadémiai előadás tézisei

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A Politikai Bizottság elé az előadásnak csak elvi és politikai részét hoztuk, a gyakorlati részt nem hoztuk ide. Ennek kidolgozásához még idő is kell.

Szeretném a Politikai Bizottság tagjainak figyelmét a következőkre felhívni, amiről én sok munkatárssal beszéltem. Alulról a következő kívánság jött fel: konkretizáljuk a tömegkapcsolat munkáját. Miért voltak a kommunistáknak jók a tömegkapcsolatai a két világháború között, az ellenállási mozgalomban – 1945–49-ig mi jellemezte ezt? Miért szakadt meg ez a jó tömegkapcsolat, mi jellemzi a megszakadást, november 4-e után az MSZMP mit és hogyan állított helyre és hogyan érte el, hogy október 30-án 250 ezer ember egyénenként eljött kegyeletét leróni a mártírhalált haltak emlékére.⁴⁸ A Politikai Akadémián nem azt fogják várni, hogy elméleti tételeket magyarázzunk, hanem az említett dolgokat magyarázzuk gyakorlati útmutatásokkal. Erre vonatkozóan szeretnék a Politikai Bizottságtól véleményt kapni.

Lépjön fel a politikai akadémiai előadás a párttagság agitációs köteleességével: minden kommunista a maga helyén agitátor legyen. Gyakorlatilag tudom mit kellene csinálni.

Igen fontos és lényeges dolognak tartanám aláhúzni, hogy a[z] MSZMP visszaállította a párt becsületét. Ez még nincs benne teljesen a köztudatban.

Mikor az elvtársak az előadás idejét kitűzték, nem voltam itthon. Mégis szeretném hétfőn megtartani az előadást.⁴⁹ Nem lépek fel azzal az igénnyel, hogy saját magam oldjam meg ezt a kérdést.

Az előadás vázlatában négyszer írtam le és mind a négyszer, különböző helyekről kihúzták azt a szót, hogy az elkövetett hibák és „bűnök”. A „bűn” szót kihagyták, pedig ez áll. Erről hallgatni hiba is lenne.

---

⁴⁸ Marosán György az 1957. október 30-i Köztársaság téri nagygyűlésre utal, amelyet a Budapesti Pártbizottság épülete felkelők által történt elfoglalása egy éves évfordulója alkalmából rendeztek. (*Népszabadság*, 1957. október 31.)

⁴⁹ A párt és a tömegek kapcsolatának néhány kérdése. Marosán György elvtárs előadása az MSZMP Politikai Akadémiáján. *Népszabadság*, 1957. november 19. Az előadásra hétfői napon került sor.

A másik dolog: az a vita, ami most Lengyelországban folyik,⁵⁰ bizonyítja, hogy mi jól és helyesen politizáltunk, amikor a revizionizmus ellen irányítottuk a tüzet és nem feledkeztünk meg arról sem, hogy a szektarianizmusnak talaja van a pártban. Tehát mikor mi változatlanul megmaradunk a helyes úton, nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy jelentkezik bizonyos elzárkózottság a pártéletben. Beszélni kell arról, hogy bizonyos nézetek vannak a pártszervezetekben: pl. kétségbe vonták a pártkonferenciának azt a határozatát, hogy minden funkció betölthető pártonkívüliekkel is. Ilyen kérdésekről is szót kell ejteni.

Én újból átnéztem figyelmesen a pártépítéssel, a tömegpolitikai munkával kapcsolatban Lenin és Sztálin különböző munkáit, a XX. kongresszus anyagát, Hruscsov elvtárs beszédének azt a részét, amelyben kifejti, hogy kell realizálni a párt politikáját a tömegmunka területén. Ilyen síkon szeretnék az előadásban mozogni.

A gyakorlati pártmunkásnak meg kell próbálnia megmagyarázni, mit kell csinálni. Az elméleti munka mellett az előadásokban mindig elsikkad a gyakorlati rész. Miért okozott Friss elvtárs előadása⁵¹ bizonyos körökben vitát? Mert olyan területeket is érintett, amelyek a napi politika területén vannak. Szerintem az előadásnak nem szabad túl elméletinek és elvontnak lenni, mert az ellentmondana annak a célnak, amiért tartom. Fő súly a gyakorlati útmutatáson és az eredmények továbbfejlesztésén legyen.

Döntse el a Politikai Bizottság, hogy ez a vonal jó-e és annak alapján a gyakorlati részt is megpróbáljuk kidolgozni.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Véleményem szerint a kérdést megfelelő elvi színvonalon kell tárgyalni, kiindul-va azokból az elvekből, ami a tézisek elején van és azt az igényt, hogy a gyakorlati kérdésekkel is foglalkozzék, úgy kell megoldani, hogy nem egyszerűen ismételni a klasszikusok erre vonatkozó tanításait, hanem ezt saját tapasztalataink kapcsán kell megfelelő színvonalon megoldani. Néhány példát erre. November után többek között felmerült olyan kérdés a gyakorlatban, hogy a pártnak a munkástömegek megnyerését az értelmiség oldaláról kell biztosítani. Meg kell magyarázni, hogy ez revizionista nézet volt. Beszélni kell arról is: van sok olyan nézet a mi életünkben, ami a párt és a tömegek kapcsolatát baráti érintkezésekre, a külsőségekre helyezi: megfelelő hangon beszélni az emberekkel, baráti kapcsolat legyen az emberekkel. Ezzel a nézettel is vitatkozni kell. Meg kell mondani, hogy a párt tömegkapcsolata a tömegek vezetését jelenti és nemcsak barátkozást,

---

⁵⁰ 1957 októberében a LEMP KB ülésén elhatározták a tagkönyvcsereét. A párton belüli harc irányát Gomułka így jelölte ki: „le kell sújtani a revizionizmusra és az ellenségre”. 1958 májusáig a tagság közel 16%-át zárták ki a LEMP-ből. L. PACZKOWSKI, Andrzej: Fél évszázad Lengyelország történelméből 1939–1989. 1956-os Intézet, Bp., 1997. 212.

⁵¹ Friss Istvánnak a párt Politikai Akadémián 1957. szeptember 30-án elhangzott előadásáról van szó, amelynek rövidített szövegét a Népszabadság is közölte. Népgazdaságunk vezetésének néhány gyakorlati és elméleti kérdéséről. Friss István előadása az MSZMP Politikai Akadémiáján. (*Népszabadság*, 1957. október 2.)

vállveregetést, mert voltak olyanok, akik elég sokat jártak a tömegek között, mégis elszakadtak tőlük. Meg kell értetni a párt politikáját a tömegekkel.

Szintén gyakorlati kérdés, hogy a tömegek vezetéséért ma is nagy harc folyik. Meg kell mutatni, hogy a nyugati emigráció, a változott helyzetnek megfelelően és nálunk bizonyos értelmiségi körök ennek a vonalnak megfelelően megpróbálják a pártot a tömegektől elszakítani, elszigetelni és a burzsoázia befolyása alá vinni. A film, a színház területén újból kezdenek olyan csoportok jelentkezni, amelyek az írók által használt ellenzéki hangon szólnak meg. Mivel az íróknak most erre nincs lehetőségük, ezt a szerepet a színészek egy része vállalja. Most olyan darabokat igyekeznek műsorra tűzni, ami az amerikai imperializmusról szól, de mindenki tudja, miről szól a mese. Itt van pl. ez a színdarab, „Teaház az augusztusi holdhoz”. Tehát ellentétes hangulatot igyekeznek fenntartani. Előfordul ennél a darabnál, amit egyébként a Néphadsereg Színháza játszik, hogy egyes mondatoknál, amiben az amerikai megszállókról van szó, nyíltszíni taps. Érdekes, hogy ugyanezzel a vonalvezetéssel találkozunk a Déryné Színház műsorán is, de ott nincs ilyen nagy reagálás. Ez megvan a film és irodalom vonalán is. Meg kell mutatni, hogy a tömegek megnyeréséért, a munkásosztály és a párt viszonyának szorosabbra fűzéséért a párt harcot folytat továbbra is. Azzal a meglévő vonallal szemben pedig, amit a nyugati emigráció, közösen az amerikai imperializmussal folytat, fel kell lépni.

Mit jelent ma a tömegmunka, a tömegek megnyerése és vezetése? Ma ez az építés sikeres folytatását jelenti. Természetesen ennek nemcsak általános agitációs jelentősége van, hanem ennek lényege a mi egész politikánk előfeltétele, hogy legfontosabb kérdésekben helyes legyen a gazdaságpolitikánk, azt meg tudjuk valósítani a következő hároméves, vagy később a hosszabb távlatú tervekben. De most a szocializmus építése számára kell megnyerni a tömegeket. Meg kell mutatni, hogy ez is osztályharc. A szabotázsnek ügyes folytatása az ellenség részéről, hogy az építés ellen fordítja a tömegek hangulatát. Vagy más jellegű dolgokat művel. Pl. a szénbányászat területén vannak olyan műszaki vezetők, akik azt mondják: nem baj akármibe kerül, csináljuk meg a bányában, majd ha visszakérül a bánya a tőkések kezébe, legalább olyant kapnak vissza, ami kiválóan fel van szerelve.

Jó lenne érzékeltetni olyan gondolatot is – ami a tömegek megnyerése szempontjából rendkívül fontos –, hogy a nemzetközi munkásmozgalom támadásba lendült és támadásban van. Érezzék az emberek, hogy ennek a harcnak mi is részesei vagyunk a magunk vonalán.

A részkérdésekkel kapcsolatban. A 6. oldal b.) pont utolsó sorában az áll, hogy: „A tömegeket ténylegesen megnyerni a párt politikájának csak akkor és úgy lehet, ha – semmiféle párhuzamosságot nem tűrve a helytelen, az ellenséges eszme és a párt eszméi között – a kommunisták teljes ideológiai egységben folytatják felvilágosító, nevelő munkájukat a tömegek között.” Itt arról van szó, hogy harcolni kell a munkásosztály ideológiájával szembenálló ellenséges nézetek ellen – nem szabad túrni a kétféle elhajlást.

A 7. oldal a.) pontjában a következők vannak: „A Horthy-Magyarországon a legvadabb fasiszta terror, a börtön, akasztófa, féktelen demagógia ellenére sem sikerült elszigetelni a pártot a tömegektől, mert a párt mindig a tömegek vágyait juttatta kifejezésre.” Ez a megállapítás nem fedi a tényeket. Volt a mi pártunk a felszabadulás előtt elszigetelt helyzetben.⁵² Az természetesen más kérdés, hogy mindig a párt képviselte helyesen a tömegek érdekeit. Történelmi fejlődés volt a párt életében, hogy 1937–39–40-es években sokkal jobb volt a kapcsolata.

A 7. oldal utolsó bekezdése azt mondja: „1945–1950-ig, a szocialista törvényesség megszegéséig az MDP rendkívül népszerű volt, tömegkapcsolata napról-napra erősödött.” Itt is érvényes, hogy tekintve, hogy a tömegek ismerik hibáinkat, beszélni kell a párt hibáiról. Így ez nem helyes, az emberek nem értik meg és nem is fedik a tényeket. Tehát nem mint az MDP-ről kell beszélni, hanem „a mi pártunk”-ról.⁵³

A 8. oldal c.) pont utolsó bekezdése szerint: „De ezek mögött a hibák mögött, s jórészt ezeket is előidézve, a fő ok az volt, hogy nem volt teljesen helyes a párt politikai vonala, nem tükrözte helyesen a tömegek mindennapi érdekeit.” Van itt egy létező kérdés, ami tapasztalataink szerint jelentkezett a szektás, dogmatikus vonalhoz tartozó elvtársak nézeteiben. Ők azt mondták, hogy a párt politikája helyes és általában a párt stratégiai célkitűzéseit összekeverték a párt fő politikai vonalával, illetve taktikai célkitűzéseivel. A megvalósításban azonban történtek hibák. Akik arra hivatkoznak, hogy általában helyes volt a párt politikája, összecserelik a párt stratégiai célkitűzéseit a párt politikájával. Ezzel a nézettel helyes volna vitatkozni, mint olyan nézettel, ami kritika tárgyává tett bizonyos lépéseket.

A 10. oldalon van olyan kifejezés, hogy „...a hatalmat többszázeken gyakorolják milliók érdekében...” Hát a milliók gyakorolják – ez a helyes kifejezés.

A 12. oldalon olvasható, hogy „...a hajtószíjakra most nagyobb szükség van.” Akkor is szükség volt, csak helytelen konzekvenciákat vontunk le abból a tényből, hogy a párt nagy létszámú párt volt és sok kérdésben helyettesíteni akartuk a tömegszervezeteket. Ebből származott bizonyos mértékben az alárendelt szerep. Ugyanezen oldalon a b.) pont szerint: „A szakszervezetek a legfontosabbak számunkra, mert ezek közel kétfélmillió munkást, a munkásosztály fő tömegét foglalják magukba.” Ez nem felsorolás kérdése, hogy azért, mert sokan vannak, hanem azért, mert a szakszervezet a kommunizmus iskolája, mert a termelés

---

⁵² Az előadás végleges szövegében ez már a következőképpen szerepelt: „A Horthy-fasiszta Magyarországon a legvadabb terror, börtön és akasztófa, a féktelen demagógia ellenére sem ingott meg a harcban a párt, bár története folyamán nemcsak az üldöztetések, hanem az opportunisták vagy szektás nézetek és a hibás gyakorlat miatt is sokszor nehéz helyzetbe vagy elszigeteltségbe került.”

⁵³ Az előadás végleges szövegében lényegében nem történt változás: „1945-től 1950-ig a szocialista törvényesség megszegéséig a Magyar Kommunista Párt, illetve az MDP rendkívül népszerű volt. Széles és mély tömegkapcsolatokkal rendelkezett. Mindenki tudja, hogy ebben az időben a dolgozó nép túlnyomó többsége a párt politikája mögött állt.”

vonalán kötik össze a pártot a tömegekkel és a munkásosztállyal. Ezt kellene tehát elsősorban ide venni.⁵⁴

Még ezen az oldalon az utolsó sor szerint: „Egyesek azt akarták, hogy a szakszervezet ne politizáljon, ne foglalkozzék termelési kérdésekkel...” Meg kell mondani, hogy opportunistá álláspontot hirdettek, engedve annak az ellenforradalmi nyomásnak, amely ezt a követelést állította fel.⁵⁵

A 13. oldal d.) pontját elvileg helyeslem, csak el van nagyolva.⁵⁶ Jobban kellene kidolgozni ezt a részt.

A 14. oldal d.) pontjában szerepel, hogy: „Olyan légkört kell teremtenünk, amelyben minden becsületes ember félelem nélkül elmondhatja véleményét akkor is, ha az nem egyezik meg a miénkkel. Ugyanakkor nem maradhat válasz nélkül egyetlen reakciós, revizionista, vagy téves helytelen nézet sem.” Ez téves, mert másként kell harcolni és válaszolni téves, helytelen nézetekkel és az ellenséges, revizionista nézetekkel. Kettőt egy fogalomba venni nem helyes. Ugyanez szerepel a másik oldalon a nem reakciós, de hibás nézetekkel szemben is.⁵⁷

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Marosán elvtárs szóvá tette a hibák és bűnök kérdését. Én helyeslem, hogy maradjon benne. Ugyanakkor hiányolom, hogy az a kifejezés, hogy „szektás” nincs benne az anyagban, mintha a szerző is gondosan kerülné, ezt a kifejezést „káros és téves nézetek”-kel pótolja. Minek ez a finomkodás. Ez olyan benyomást kelt, mintha az ellen nem harcolnánk. Ilyen szempontból a múltbeli hasonló hibás és káros nézetekkel kell foglalkozni, mert ezek a nézetek és vezetési módszerek felújulóban vannak a pártban és az apparátusban.

---

⁵⁴ Az előadás szövege ennek megfelelően módosult: „A tömegszervezetek közül a legjelentősebbek számunkra a szakszervezetek, mert a szakszervezetek a legfontosabb területen, a termelés frontján kötik össze a pártot a munkásosztállyal, s mert a csaknem 2 millió munkást, a munkásosztály fő tömegét magukba foglaló szakszervezetek a kommunizmus előiskolái.”

⁵⁵ Ez a tétel az előadás szövegében a következőképpen hangzik: „A meghatározottabban vissza kell utasítani tehát azt a revizionista támadást, hogy a szakszervezet csupán érdekvédelmi szerv legyen. Küzdenünk kell azért, hogy a szakszervezetek a párt politikájának segítői legyenek, de nem szabad engednünk azt sem, hogy a régi, hibás szemlélet ismét úrrá legyen.”

⁵⁶ Az említett pont így szól: „A Hazafias Népfőnt terén is hosszú évek hibáit, mulasztásait kell helyrehoznunk. Életre kell keltenünk a népfőntot, de nem úgy, ahogyan 1953-ban Nagy Imre akarta, mint egy párttal szembeni tömörülést. A népfőnton belül is biztosítani kell a kommunisták és a munkásosztály vezetését. Ugyanakkor vigyáznunk kell arra, hogy a népfőnt ne csak a kommunisták mozgalma legyen. A népfőnt a kommunisták és a pártonkívüliek közös mozgalma legyen, a kommunisták vezetése alatt.

Hasonlóan hatalmas feladatok hárulnak a többi tömegszervezetekre, a szövetkezetekre, a tanácsokra, a nőszövetségre, a békemozgalomra.

A párt vezetésével működő tömegszervezetek révén létrejön »egy formailag nem kommunista, rugalmas és aránylag széleskörű roppant hatalmas proletár apparátus, amelynek révén a párt szorosan összekapcsolódik az osztállyal és a tömegekkel, amelynek révén a párt vezetésével megvalósul az osztály diktatúrája« (LENIN: *Baloldaliság.*)

Ennek a hatalmas apparátusnak alapos kiépítésében azonban sok feladatunk van még hátra.”

⁵⁷ A végleges szöveg nem változott meg.

Marosán elvtárs előljáróban beszélt a tömegek közötti politikai munka eleve tételéről. Ezzel feltétlenül foglalkozni kell. Javasolom, hogy az anyag egyik fő célkitűzése legyen, hogy végre kezdjük el teljes mellel a tömegpolitikai munkát. Ez a fő kérdés. Számoljuk fel a befelé fordulást. Szabad pártnapokon, községi gyűléseken, apró beszélgetéseken kezdjük el ezt és nyíltan beszéljünk.

A párt és a tömegszervezetek viszonyával kapcsolatban kimaradt a falusi tanács, a földműves-szövetkezet, holott óriási erőfeszítéseket teszünk, hogy ezeket átalakítsuk paraszti tömegszervezetekké. Ide ezt be kell venni.⁵⁸

Utolsó megjegyzésem, hogy az előadás-tervezet első és második fele között óriási különbség van, olyan, mintha a szerző a második résznél már elfáradt volna. Arra pedig vigyázni kell, hogy az előadásban a svung felfelé íveljen, ne pedig visszaessék.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Az előadás politikai vonalával egyetértek. Szeretném azt a gondolatot felvetni, hogy ennek az előadásnak ma igen nagy a jelentősége, mert ha a tömegpolitikai munkáról beszélünk, úgy lehet mondani, ez a kérdés ma döntő láncszem, ezért a várakozásnak megfelelően kell választ adni a felvetett kérdésekre.

Egyetértek Biszku elvtárral, hogy ez az előadás főleg elvileg próbálja a kérdéseket felvetni, de hogy ne legyen elvonatkoztatott előadás, messzemenően törekedjék, hogy az életből vett, gyakorlati példákkal támassza alá megállapításait és így igyekezzék választ adni a párttagságban meglévő kérdésekre. Bennem felvetődik az a gondolat – persze ez Politikai Akadémián elhangzó előadás –, hogy néhány módszerbeli kérdésre is helyes lenne kitérni.

Az előadásban van törekvés arra, hogy a politikai tömegmunka nem öncél, nem önmagáért való, hanem néhány olyan alapvető feladat felé kell irányítani, amely ma pártunk, népgazdaságunk érdekében a legdöntőbb. Én is egyetértek azzal a gondolattal, hogy ma a politikai tömegmunkának legfőképpen a gazdasági kérdések irányába kell menni. Ha sikerül bizonyos változtatásokat elérni, nagy léptekkel tudnánk előre menni a gazdasági építőmunka irányában. Nagyon fontosnak tartanám itt a szocialista tulajdon védelmének megemlítését. Közismert dolog ez, és nagyon jó volt Friss elvtársék ezzel kapcsolatos jelentése,⁵⁹ mert élesen megmutatta a területen megmutatkozó súlyos bajokat és problémákat. Ilyen vonatkozásban példákhoz kell fordulni. Pl. ez a jelentés igen sok anyagot adhat Marosán elvtársnak.

A politikai tömegmunka irányát a kétfrontos harc felé kell fordítani: egyrészt a revizionizmus ellen, másrészt a kérdést fel kell vetni a szektarianizmus irányában is. Kétségtelül ma döntő kérdés a falu szocialista átépítése és most az a feladat, hogy ezzel egyidőben a mezőgazdaság terméshozamát növeljük. Meg kell tehát

---

⁵⁸ Az előadásban a falusi tömegpolitikai munka fontos területeként mind a falusi tanácsok, mind a földműves-szövetkezetek szerepével foglalkozott az előadó.

⁵⁹ L. „A társadalmi tulajdon védelmének helyzetéről”, a PTO tájékoztatója, 1957. szeptember 2. sz. 15. (MOL M–KS 288. f. 12. cs. 2. ő. e.)

mutatni, hogy a politikai tömegmunka hogyan mozgósítson a párttagságon keresztül a dolgozó nép felé.

Néhány konkrét dolog az anyaggal kapcsolatban:

A 2. oldal a.) pontja az osztályszövetségről beszél, szerintem helyes politikai vonatkozásban.⁶⁰ Itt meg kellene mutatni az osztályszövetség politikai vonatkozásán túl az érdekszövetségeket is, különösen a parasztság felé.

A 4/c. pont beszél a többpártrendszeréről.⁶¹ Eléggé le van szűkítve ez a dolog, lehet, hogy a végleges kidolgozásnál részletesebben lesz ez megfogalmazva. Azt hiszem, közismert, hogy ez a kérdés nálunk elégé élő probléma. Javasolom, hogy alaposabban, részletesebben fejtsék ki, hogy választ adjunk a túloldalról még ma is napirenden tartott kérdésre.⁶²

A 6/b. pont beszél a pártegységről és elégé leszűkítve, csak az ideológiai egységről.⁶³ Ezt egészítsük ki a cselekvés és szervezeti egységgel is.

⁶⁰ Az előterjesztésben a következő szerepelt: „A proletárdiktatúrának az a célja, hogy megvalósítsa a többség diktatúráját a kisebbséggel szemben, érvényre juttassa a kizsákmányoltak, a dolgozók érdekeit a kizsákmányolókkal szemben. Ebből természetszerűleg következik, hogy a proletárdiktatúra nem töltheti be feladatát a dolgozó milliók aktív támogatása nélkül.

»A néptömegek tengerében mi mégis csak egy csepp vagyunk, s csak akkor kormányozhatunk, ha helyesen fejezzük ki azt, aminek igazságát a nép elismeri. Enélkül a kommunista párt nem fogja a proletáriátust vezetni, a proletáriátus nem fogja magával vinni a tömegeket és az egész gépezet széthull.« (LENIN: Politikai beszámoló az OK(b)P XI. kongresszusán.)

Lenin a proletárdiktatúrát széles osztályszövetségként fogja fel, amelynek magva a párt vezette proletáriátus és a parasztság szövetsége, amelybe beletartozik a városi kispolgárság is. A pártnak, amely egyedül alkalmas a proletárdiktatúra megszervezésére, ki kell alakítania, szilárdítania kell ezt a széles osztályszövetséget, mert másként szó sem lehet proletárdiktatúráról. A párt feladata az, hogy összefogja a tökéletesen erőket és vezesse őket a szocializmusért vívott harcban. A párt politikai vezetése azt jelenti, hogy a párt megnyeri az élenjáró munkásosztály eszméinek és célkitűzéseinek – napi és távolabbi célkitűzéseinek – a tömegeket, kiknek tevékenysége, aktív támogatása nélkül az eszmék és célkitűzések nem valósulhatnak meg. A tömegeket megnyerni pedig annyi, mint kivonni a burzsoá ideológia, a kapitalista társadalom felfogásai és megszokásai alól és a szocializmus tudatos építésére nevelni.”

⁶¹ Valójában a 4. oldalon található 2/c. pontról van szó, amely a többpártrendszeréről a következőket tartalmazta: „Bár a fejlődés, a sajátosságok kivánalmainak megfelelően egyes országokban más politikai pártok is működnek a szocializmus építése időszakában – a kommunista párton kívül – a kommunista párt politikai vezető szerepe itt is osztatlan, a többi párt által is elismert, elfogadott. Ezt megkövetelik a munkásosztály, a dolgozó nép előtt álló feladatok, ez a biztosítéka a szocializmus építése sikereinek, győzelmének.”

⁶² Ezt a kérdést az előadás publikált szövegében sem fejtette ki részletesebben az előadó.

⁶³ Ténylegesen a 6. oldalon található 4/b. pontról van szó, ami így hangzott: „A párt csak akkor képes erősíteni a tömegekhez fűződő kapcsolatát, ha a pártban ideológiai, szervezeti és cselekvési egység van. Nem szabad elfelejteni, hogy [a] felszabadulás után nálunk a marxizmus-leninizmus úgy terjedt el (hihetetlen rövid idő alatt!), hogy elterjedése során nem megsemmisített, szétfűzött ellenséges nézetek helyét foglalta el. Az ellenséges, nyílt és burkolt fasiszta nézetek, különböző kispolgári álláspontok tekintélyes része tovább élt, s az ellenforradalom előtt és alatt a marxizmus fölé kerekedett elég széles tömegek gondolkodásában. Ezt a tényt az okok egész sorával lehetne indokolni, de itt, most csak a konzekvenciája kedvéért érintem, kiemelve az ideológiai harc területét. A tömegeket ténylegesen megnyerni a párt politikájának csak akkor és úgy lehet, ha – semmiféle párhuzamosságot nem tűrve a helytelen, az ellenséges eszme és a párt eszméi között – a kommunis-ták teljes ideológiai egységben folytatják felvilágosító, nevelő munkájukat a tömegek között.”

A 7/a. pont az illegális párt tömegkapcsolatát értékeli. Azt hiszem, hogy a pozitív vonás mellett a történelmi hűség szempontjából is meg kell mutatni az illegális párt szektás hibáit, ami a felszabadulás után is kétségkívül bizonyos vonatkozásban jelentkezett.⁶⁴ Hogy itt ki legyen hangsúlyozva a tömeggyűlések nagy jelentősége, szerepe, azzal teljesen egyetértek, de véleményem szerint meg kell mutatni a kommunisták egyéni felvilágosító munkájának jelentőségét és szerepét is.

A 9. oldal b.) pontja beszél a demokráciáról és szabadságról, a kapitalizmus bírálatával foglalkozva, szerintem igen régi történelmi példára hivatkozik.⁶⁵ Azt hiszem, hogy ezt a dolgot közelebb kell hozni.

Végezetül szeretném aláhúzni, hogy jobban kellene érzékeltetni: továbbra is nagy veszély a tömegek lebecsülése és az elbizakodottság. Ezt a gondolatot sokkal határozottabban és keményebben kellene aláhúzni.

CSERVENKA FERENCNÉ elvtársnő:

Az anyag vonalával én is egyetértek, de nagyon kell törekedni, hogy az elvi színvonal megtartása mellett a mához sokkal közelebb hozzuk az előadást és az ne egyszerűen elvek hangoztatása legyen. Szerintem nem kellene félni attól, hogy akár az előadás keretében is kimondjuk, hogy mint az egész nemzetközi munkásmozgalom, mi is levontunk bizonyos tanulságokat és következtetéseket az ellenforradalomból. Néhányat akár pontba szedve is, vagy anélkül hogy tovább azt hangoztatnánk, fel kellene vetni. Az anyagból nem jön ki világosan: nekünk is meg kellett tanulni, a pártnak és a tömegeknek is, hogy a párt a tömegek nélkül és a tömegek a párt nélkül az ellenség martalékaivá válnak.

Másik ilyen dolog, hogy mindkét oldalról, jobboldalról és baloldalról is eléggé vulgarizáltuk a párt és tömegek kapcsolatát. Sokan leegyszerűsítették ezt, többen felvetették, ha kevésbé népszerű feladat jött, hogy mi lesz így a párt és tömegek kapcsolatával. Volt és van olyan veszély, hogy ezt a kapcsolatot leszűkítik arra, hogy a különböző gyűléseken mennyien jelennek meg és hogyan tapsolnak. Ez nem lehet mértéke a párt és tömegek kapcsolatának. 1953-tól már egyre világosabbá vált, hogy szakadás van a párt és tömegek között, mégis május elsején vagy más rendezvényeken a tömegek szívből tapsoltak, mert a szocializmust akarták, de a párt napi politikájával nem értettek egyet. Alapvető feladatnak kell lenni, hogy a párt állandóan rajta tartsa a kezét azon, hogy figyelje és észlelje: a tömegek hogyan érzik és tapasztalják a vezetést. Példának hoznám fel a diktatúra és demokrácia kérdését. Az ellenség eléggé bedobta a demokrácia kérdését. A párt első ténykedése az volt, hogy a diktatúrát vette elsősorban elő és meg tudta értetni a tömegekkel, hogy: diktatúra a demokráciáért, hogy minél keményebben alkalmazzuk a diktatúrát az ellenséggel szemben, annál inkább erősíteni lehet a demokráciát a széles tömegek számára.

⁶⁴ Az előadás publikált szövegébe bekerült az illegális párt szektás nézeteire és hibás gyakorlatára való utalás.

⁶⁵ Marosán György itt Marxot idézi az angol tőkének, az angol textilipar termékeinek Indiába történő behatolásával összefüggésben.

Mint tanulságot vonjuk le, hogy a párt tekintélyét – amire a proletárdiktatúrának feltétlen szüksége van – mi igenis óvni, védeni és őrizni fogjuk. Nem engedjük a jó viszony színvonalát, a párt tekintélyét baráti kapcsolattá átalakítani. De ez a jó viszony nem épülhet a korlátlan jogok hangoztatására, vagy a félelemre. Az a vezetés – mondja Lenin –, amely nem a munkásosztály pártja iránt táplált bizalomra épül, csak üres fecsegés vagy kalandorpolitika lehet. Ezt így meg lehetne mondani.

A 11. oldalon van olyan megállapítás, hogy az ellenforradalom maradványai elleni harc során elkövetett hibákat fel kell számolni.⁶⁶ Ezt élesen fel kell vetni, mert a párt és tömegek kapcsolata érdekében igenis kell tudni megbocsátani. Ez nem azonos az elfelejtéssel. Mi nem feledjük el, ki hogyan viselkedett, de ha tisztességesen viselkedik, mellettünk áll és támogat bennünket, igenis meg tudunk bocsátani. Ha a Népfrontba vagy más tömegszervezetbe való felvételnél mindig csak azt nézzük, hogy ki mit mondott, milyen megnyilatkozásai voltak, sok olyan ember, aki egyébként támogatna bennünket, eltávolodik tőlünk. Ismétlem, a megbocsátás nem azonos az elfelejtéssel. Ha rendesen dolgozik, hajlandók vagyunk megbocsátani. Ezt alapvető kérdésnek tartom, faluhelyen és másutt is. Nincs felvetve az anyagban, pedig a tömegpolitikai munkában komoly gondot jelent, a nemzeti érzés kérdése. A helyzet az, hogy ma sok helyen egyszerűen nem merik a „hazafias érzés” kifejezést használni akár előadások, akár gyűlések keretében és úgy néz ki, hogy a nemzeti érzést szembeállítják a proletár internacionalizmussal. Mihelyt hazafiságról van szó, ezt úgy értékelik, hogy revizionista, nacionalista, ellenforradalmár. Ezt a kérdést helyére kell tenni. Mi nagyon kitűnően tudunk operálni a nemzeti érzéssel 1945–50 között, azután az ellenség vette ezt kézbe és ő operált vele. Nekünk – ismétlem – helyére kell tenni ezt a kérdést. Úgy emlékszem Révai elvtárs Kossuth-tanulmányában van egy olyan idézet: „mindent a néppel, a népért, semmit a nép ellen”.⁶⁷ Nekünk meg kell mutatni, hogy mi vagyunk megvalósítói a nagy nemzeti gondolkozóink célkitűzéseinek.

Ugyancsak nincs felvetve az előadásban a vallásos tömegek kérdése. Beszéltünk már erről a Hazafias Népfront ülésén is. Nincsenek meggyőződve párttagjaink arról, hogy lehet és kell tudni építeni a szocializmust vallásos tömegekkel. Azt hiszem, a Szovjetunió példája erre bőven mutat tapasztalatot a mi számunkra is. A Szovjetunióban ma is és a háború alatt is voltak vallásos emberek, köztük

---

⁶⁶ Ezt a következőképpen fogalmaták meg: „...ki kell küszöbölni az ellenforradalom maradványai elleni harc során elkövetett hibákat, nem szabad becsületes embereket, de megtévesztett és hibákat elkövetett embereket sem az ellenforradalmárokkal egy kalap alá venni, ez csak az ellenforradalmárok táborát erősíti, a mi táborunkat gyengíti.”

⁶⁷ Révai József: Kossuth Lajos című munkájában az említett idézet nem szerepel. Kossuth Lajos 1848. szeptember 23-i kiáltványa a néphez a következő megfogalmazást tartalmazta: „A nagylelkű nemesség elhatározá a néppel minden szabadságot megosztani és a nép minden terheiben megosztani. És semmit sem kíván a néptől egyebet, mint azt, hogy szeresse magyar hazánkat és segítsen az árulók és zsarnokok ellen megvédelmezni.”

olyanok is, akik kétszeres, háromszoros hősei voltak a Szovjetuniónak és azzal együtt vallásosak voltak. Körülbelül két héttel ezelőtt Nógrád megyében nőaktivát tartottunk, ahol az egyik egyszerű parasztasszony, nem párttag azt mondta: ha olyan politikát folytatunk, hogy lecsukjuk a papot, ha a rendszer ellen uszít, de nem sértjük meg, akik istenben hisznek és a papot se, aki az isten segítségét kéri a szocializmus építésére, ötször annyi embert tudnának maguk köré gyűjteni. Jelenleg mi nem a klérus, hanem a vallásos tömegek ellen harcolunk.

Utoljára hagytam a tömegszervezeteknél a nők kérdését egy mondatral. Túlzottan a hogyan kérdéséről nem beszélek, mert ezek felvetése a hogyan is felveti. A politikai akadémiai előadás után a budapesti pártbizottság mondja meg az agit. prop. titkároknak, hívja össze a kommunistákat és ott beszéljenek a hogyanról.

KISS KÁROLY elvtárs:

Elolvasva a téziseket, az előadás vonalával egyetértek. Arra szeretném felhívni Marosán elvtárs figyelmét, hogy ebben az előadásban meg kellene magyarázni, meg kellene értetni, hogy a kommunistáknak, a párttagoknak gyakran, hetenként vagy naponként meg kell győzni bizonyos kérdésekben a tömegeket. Mi volt az utóbbi időben a hiba a mi tömegmunkánknál? A mi elvtársaink üzemekben dolgoznak, vállalatoknál, hivatalokban vagy falun vannak, hallanak valami megnyilatkozást, ami párt vagy kormányellenes, vagy nem értenek egyet a mi politikai vonalunkkal, gazdasági terveinkkel – jelentést írnak, szaladnak a pártközpontba, de ott a helyszínen ez ellen nem veszik fel a küzdelmet. Olyan politikai tömegmunka nálunk, amely a tömegeknek sokat beszél a szocializmus perspektívájáról, arról, hogy nehézségeinken tovább lássunk, lássuk az egész szocialista tábor hallatlan előre menetelét, gyéren folyik. A nemzetközi helyzetről többször beszélünk a tömegekkel, ez is gyengén van eleresztve. A gyarmati szabadság nyomán fellépő perspektíváról is beszélni kell, és lehet ezekben a kérdésekben jól dolgozni a legnehezebb helyzetben is, és meg lehet győzni a tömegeket. Hova tekintünk vissza, ha példákat akarunk keresni? Elsősorban a Szovjetunió 40 esztendő küzdelmeire és ezen keresztül elért eredményeire, vagy egyik-másik népi demokrácia, pl. a Német Demokratikus Köztársaság eredményeire, amely éppen azért tudott nehéz helyzetben a tömegek előtt operálni, mert mindig összekapcsolta az ő fejlődésüket a demokratikus országok fejlődésével, így a jövőbe mutatott. Ugyanakkor meg kell mutatni, hogy pl. amikor az első két ötéves terv idején⁶⁸ a Szovjetunióban igen nehéz volt az ellátás, akkor a munkásosztállyal, a dolgozók többségével meg tudták értetni, hogy most rakják le a szocializmus alapját, ez nehézséggel jár, most nagyot lépünk előre, fontos beruházásokat eszközölünk, és a rosszul ellátott szovjet munkások öntudatosan vállalták a nehézségeket. Ezeket is bele kell dolgozni az előadásba és meg kell mutatni, ne azon mérjék le a mi tömegmunkánkat, hogy naponta mennyivel tudunk többet adni. Talán az elkövetkezendő 3 évben mi nagyot előrelépni nem tudunk. Ugyanakkor hallatlanul erősödik a béketábor és a szocialista országok. Rá

⁶⁸ A Szovjetunió első ötéves terve 1929–1933, a második ötéves terv 1933–1937. között zajlott.

kell venni a dolgozókat, kicsit nézzenek túl saját küszöbükön, és ne ijedjenek meg attól, hogy a tömegek között mozogva hallatnak hangokat. Mi nem morzszoltuk fel a régi rendszer híveit, ott vannak a dolgozók között, szidnak, átkoznak bennünket. Fel kell harcosan lépni ellenük.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Általában a gondolatmenettel egyet tudok érteni. Sajnálom, hogy kimentem és nem hallottam Cservenka elvtársnő felszólalását. Nekem is az a véleményem, hogy az eredményesebb tömegmunka érdekében fegyvert kell adni azoknak a dolgozóknak kezébe, akik hajlandók velünk harcolni. Nem arról van szó, hogy egyáltalán nem vitatkozunk, de kevesebb olyan érvet adtunk november óta, ami a mi mindennapi életünkön keresztül is bizonyítható. Pedig helyes utat járunk és vannak ilyen érvek. Ezért van igaza Cservenka elvtársnőnek és Marosán elvtársnak is, hogy sokkal több érvet a mindennapi gyakorlati munkában. Induljon végre meg a munka, és ne ez legyen az egyetlen előadás, hogy felvértézzük a tömegeket, nemcsak a kommunistákat, hanem azokat is, akik nem tagjai a pártnak, de meggyőződésük, hogy a népi demokrácia a magyar nép számára felemelkedést jelent.

Van néhány olyan dolog, amit szükségesnek tartok megmutatni. Az előadás 10. oldalán foglalkozik a szociális demagógiával.⁶⁹ Ezt a kérdést sokkal bővebben kellene kifejteni. Az üzemekben lent mindenhol ez az, amivel szembe találja magát az ember.

MAROSÁN [GYÖRGY] elvtárs:

Itt el lehet mondani a nyugdíjasok ügyét. Magyarországon háromszor annyi nyugdíjas van, mint a Horthy-Magyarországon, és amíg a régiek között nem volt munkás jóformán egy sem, most a nyugdíjasok munkásokból tevődnek elsősorban össze.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Az anyag színvonalának nem kell azért csökkenni, ha konkrét tényekre hivatkozunk.

Nem tudok egyetérteni azzal, hogy ne szálljunk szembe az antiszemita propagandával.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Marosán elvtárs kiegészítőjével felvetette, hogy gyakorlati, inkább gyakorlati vonalat adjunk-e az előadásnak, vagy inkább elvit. Mind a kettőt. Az elvi alapvetés feltétlen szükséges – még ha elméleti muftivá lépsz is elő – és emellett feltétlenül szükséges, hogy igenis a gyakorlati oldalát hangsúlyozzuk a kérdésnek. Ami az elvi alapvetést illeti, az nagyjában és egészében, de nem teljesen helyes. Kiinduló pontja az egésznek – a tömegekkel való kapcsolatáról van szó –, hogy a marxista felfogás szerint a néptömegeknek történelemalakító szerepük van. A Kommunista Kiáltványban van, hogy a munkásosztály csak magát szabadíthatja fel. Mi a

---

⁶⁹ Erről a kérdésről a következő összefüggésben esik szó: „A szociális demagógia a harmadik kérdés, amellyel az ellenforradalom komoly eredményeket ért el, s amely ellen folytatnunk kell a harcot.”

felszabaduláson már túl vagyunk, de a szocializmus építésére is vonatkozik ez a tétel.

Szó van a 9. és 10. oldalon arról, hogy Kádár elvtárs felvetette a Pest megyei pártbizottság ülésén,⁷⁰ mi az a 3 fő kérdés, amivel még küszködni kell az ellenforradalom ideológiai tevékenysége maradványaival kapcsolatban: nacionalizmus, életszínvonal és demokrácia. Itt egyet tovább kell menni. Somogyi elvtárs felvetette a szociális demagógia kérdését és ezzel a negyedikre bukkanunk. Az ellenforradalom azt vetette fel – és sajnos nemcsak az ellenforradalom, hanem mindenféle hozzá csatlakozott, többé-kevésbé jóindulatú ember is –, hogy nem a népé a gazdaság, az üzem nem a munkásoké, szóval nem magának dolgozik, ha jól dolgozik. Ezzel szembe kell szállni és megmutatni, tiéd az ország, és nemcsak a munkástanácsokkal lett a tiéd az üzem, sem a régiakkal, sem az újakkal.

Nagyon pártolom és aláhúzom, amit Kiss elvtárs vetett fel, és helyes, hogy erre neveljük a kommunistákat. Ebben az előadásban kicsit meg kellene kongatni a harangot az ellen a nézet ellen, hogy jó tömegkapcsolatot úgy lehet elérni, ha népszerű követeléseket képviselnek, és ilyenek szócsövei lesznek. Ez a kérdés elvileg fel van vetve az előadásban, de nagyon szörmentén. Jobban kidolgoznám, hogy ez mit jelent. Arról nem lehet vitatkozni, hogy a kommunistáknak szükség esetén kell tudni úszni az ár ellen, és meg kell mondani az igazat még akkor is, ha ez nem kedvez nagyon a népszerűségnek.

Ez is tömegpolitika, mert csak az igazsággal szabad a tömegeket megnyerni. Arról lehet vitatkozni, hogy ezt Marosán elvtárs hol vesse fel: az uszálypolitikával vagy a szociális demagógiával kapcsolatban.

A 9. oldalon a demokráciáról van szó a kapitalizmusban és nálunk. Nem tartom meggyőzőnek azt, hogy Indiával operáljunk, mint példával.⁷¹ Hiányzik innen az alapvető dolog, hogy ahol kizsákmányolás van, ott nem lehet igazi demokrácia, az igazi demokrácia ott kezdődik, ahol a kizsákmányolás megszűnt.

A 3. oldal utolsó sorában ilyen tétel van felvetve: „...nem szabad olyan feladatot kitzünie, amelyek helyességéről még nincsenek meggyőződve a tömegek.” Hát akkor menjünk csödbe, ha ilyen feladatokat kitzüni nem lehet! Hát a szocializmus felépítéséről a mezőgazdaságban az érdekelt paraszti tömegek mind meg vannak győződve? Mégis kitzüztük célként ezt a feladatot. Ezt a részt innen ki kell hagyni.⁷²

Volt bizonyos vita arról, hogy az illegalitásban hogyan álltunk a tömegkapcsolat kérdésével. Lényegében Biszku elvtársnak van igaza. Ilyen szempontból szörnyű dolog volt az illegalitás, el voltunk eléggé szigetelve. Az egész keserves fejlődése

---

⁷⁰ Kádár János a Pest megyei pártbizottság által szervezett nagyaktíván beszélt erről 1957. február 17-én. (MOL M–KS 288. f. 47. cs. 787. ö. e.)

⁷¹ Marosán György Indiát az angol textilipar termékeinek Indiába történő behatolásával összefüggésben említi.

⁷² Az előadás publikált szövegéből ez a rész kimaradt.

a pártnak ezzel függött össze. Olyan értelemben elszigetelve, hogy nem találtuk meg az utat újra és újra a tömegekhez, nem szigetelt el bennünket a fehér terror.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Ebben a megállapításban az van, hogy a Horthy-rendszer idején minden olyan követelést, amely a nép érdekét szolgálta, az illegális kommunista párt vetett fel.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Volt úgy az illegálitásban, hogy párszáz tagja volt csupán a pártnak és ha volt is befolyása a szakszervezetekben, igen sokszor nem volt tömegeket megmozgató párt. Nincs értelme, hogy szépítsük a valóságot. Ellene vagyok, hogy a párt illegális múltját egyszerűen idealizáljuk.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A bőrszakszervezet és a szociáldemokrata párt harca a 30-as években igen komoly volt. Ezen a téren tehát nekem ellenkező tapasztalataim vannak.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Volt ott is elég szektás hiba. Hogy a munkaidő és a bér kérdésével helyes jelszavakat adtunk ki, nem változtat azon, hogy a pártban hosszú időn keresztül érvényesült a szektáság. Inkább ne beszéljünk az egész dologról.

Mivel kellene ezt elvileg és gyakorlatilag is kiegészíteni? Kiss elvtárs már említette és én osztozom vele, hogy tudni úszni ár ellen és konkrétumokkal alátámasztani a gazdasági kérdéseket.

Én itt felvetném a nyugdíj kérdését, mint Marosán elvtárs említette. Azt a tételt kellene alaposan kifejteni, hogy egyszer s mindenkorra nem lehet a tömegeket megnyerni, mindig és állandóan magunk mellé kell állítani. 1948-ban, az egyesüléskor és utána magunk mellé állítottuk a tömegeket, a munkásosztály többségét és sokan azt hitték, ezzel el van intézve a feladat.

A tömegkapcsolattal foglalkozva azt is fel kellene vetni, hogy különféle tömegekről van szó. De arról is beszélni kell: más dolog tömegkapcsolatot kiépíteni, ápolni és megszilárdítani a párt és a munkásosztály között, a párt és a kispolgárok, vagy az értelmiség és más dolog a falusi lakosság között. Ezt külön kellene kicsit tárgyalni, differenciálni kellene ezt a problémát.

Nagyon támogatom, amit Somogyi elvtárs felvetett az antiszemitizmussal kapcsolatban. Ezen a téren szégyen a további hallgatás. Elvi kérdés, hogy a párt most már ne hallgasson.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Azért nem hallgatunk, de ez nem került a sajtóba. Aktivákon, értekezleteken beszélünk róla.

RÉVAI JÓZSEF elvtárs:

Egyetértek vele, hogy Marosán elvtárs beszéljen erről.

13. oldalon a tömegszervezetekkel kapcsolatban szó van a szakszervezetekről, a KISZ-ről, a tanácsról viszont csak gyengén és szőrmentén, utána a többi tömegszervezetek egy fél mondatban vannak elintézve. Így ezt felvetni nem szabad. Valamit kell erről a többről is beszélni. Mégér ez egy misét.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Minden lényeges dolgot már elmondtak.

A 6. oldalon van szó arról, hogy a párt ne kerüljön az ösztönösség uszályába, az elmaradottabb emberek befolyása alá. Ez nagyrészt összeseik azzal, ami a szociális demagógia elleni harchoz tartozik. Kissé elmosódottan van ez kifejezve.⁷³ Napjainkban van sok ilyesmi. Miért vannak állandó viták a Népakarattal? Vagy olyan kérdés, mint a nyereségrészesedés. Mindazt szórul-szóra be kell tartani, amit megígértünk a rendeletben,⁷⁴ de sokan vannak, akik azt mondják, a munkásság többet vár, azt, hogy 21 napot fizessünk például. Jární ugyan nem jár – mondják –, de nem lehet megcsinálni, hogy becsapva érezzék magukat.

Ami a 11. oldalon a szociális demagógiáról van, nem nagyon értem. A szociális demagógia követelményeként olyant vetnek fel, ami nem világos.⁷⁵

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A kérdést gyakorlatilag kell megmutatni, mi ellen kell fellépni.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

A demokratikus jog. Szintén távolian van kezelve a kapitalista demokrácia elleni harcunk, amikor Marxra hivatkozunk. Sokkal közelebbi és égetőbb példa van. Nem olyan régen tiltották be Nyugat-Németországban a kommunista pártot,⁷⁶ faji üldözés Amerikában, nem beszélve Algírról stb.⁷⁷

A tömegekkel való kapcsolat fel van vetve a 2. oldalon, de jobban kell kifejteni.⁷⁸ A

---

⁷³ Az említett gondolatot az előterjesztésben a következőképpen fogalmazták meg: „A párt és a tömegek közötti kapcsolat nem akármilyen kapcsolat, megvannak a maga szigorú követelményei, törvényei.

a) Ennek a kapcsolatnak követelménye, hogy a párt ténylegesen *vezesse* [kiemelés az eredetiben] a dolgozók millióit. Nem szabad, hogy a párt a kispolgári ösztönösség uszályába, az elmaradottabb elemek befolyása alá kerüljön. Egy helytelen követelés nem válik helyessé, a párt számára elfogadhatóvá attól, hogy könnyen félrevezethető, elmaradottabb tömegek követelik. Erre volt példa az ellenforradalom idején, amikor lábra kapott az a jelszó, hogy a kommunisták álljanak a „tömegek” élére és harcoljanak a „tömegek” követeléséért. E jelszó mögött súlyos opportunizmus, revizionizmus búj meg és sajnos nem maradt hatás nélkül a becsületes párttagok egy részénél sem. A pártnak ugyanakkor nem szabad előreszaladnia sem azért, hogy kellően meg nem értett, a tömegek számára érthetetlen intézkedéseket tesz.”

⁷⁴ A pénzügyminiszter 1957 áprilisában adott ki rendeletet a nyereségrészesedésről. Antos István pénzügyminiszter a *Népszabadság* 1957. november 17-i számában nyilatkozott: „Hogyan vált be a nyereségrészesedési rendszer?” címmel.

⁷⁵ Az előterjesztés a 11. oldalon már nem a szociális demagógiával foglalkozik, hanem az „ellenforradalom maradványai” elleni harccal, ahol legfontosabb követelményként a következetességet és az alapos körültekintést említi a dokumentum.

⁷⁶ Németország Kommunista Pártját 1956 augusztusában Konrad Adenauer kormányzása idején tiltották be; akkor 100 000 tagja volt. Ettől kezdve illegálisan működött. Az NSZK-ban 1968. szeptember 12-én alakult legális marxista-leninista párt, a Német Kommunista Párt.

⁷⁷ Az előadás publikált szövegébe bekerültek az erre vonatkozó utalások.

⁷⁸ A kifogásolt részben az MSZMP Országos Értekezlete határozata erre vonatkozó részének idézése mellett a következő két mondat szerepel: „A párt tehát nem valamiféle taktikázásból veti fel a párt és a dolgozók közötti helyes kapcsolat kialakítását, hanem a történelmi fejlődés törvényszerűségének felismeréséből. Ez kötelezően írja elő a párt és a tömegek közötti kapcsolat elvi és gyakorlati kérdéseinek alapos, mély elemzését, a kapcsolat állandó szilárdítását és szélesítését.”

mi tapasztalataink alapján fel kell vetni, hogy csak a nép előtti teljes őszinteséggel lehet bármit elérni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Néhány kisebb kérdés. Nem tartom szerencsésnek, ha az előadás rögtön ilyen elméleti kérdéssel van bevezetve. Nem lehetne-e a mostani helyzettel kezdeni?

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A pártkonferenciának egy idézete van benne – e köré csoportosítottuk a kérdést.⁷⁹

APRÓ ANTAL elvtárs:

Jelenleg így áll a párt nálunk. Rámenni az elvi kérdésekre gyakorlati kiegészítésekkel, amit néhány elvtárs javasolt. Bevezetőben a párt tényleges helyzetéből kell kiindulni. Az ördögöt ne fessük feketébbre, mint amilyen. Az összes jelentésben azt olvasom – egyik-másikkal nem értek egyet –, hogy mindenütt a párt politikájának helyeslése jön ki a tömegek részéről. Biztos így van az esetek nagy többségében, de hogy jelentős tömegekhez nem jutunk el, az is igaz.

Az utóbbi 12 év alatt néhányszor már erről a kérdéstről tartottunk előadást. Meg kellene ezért is változtatni a mai helyzetre vonatkozóan.

Marosán elvtárs beszélt a régi „bűnökről”. Ellene vagyok a leghatározottabban, hogy ilyen és más előadásban is a párt múltjának, tevékenységének bizonyos fejezetét úgy állítsuk be, mintha a párt bűnököt követett volna el. Egyének követhettek el bűnt, csoportok is, de a párt nem.

Az anyag fő vonalát illetően – kiegészítve az elvtársak által elmondottakkal –, egyet lehet érteni. Az nem baj, hogy két és fél óras lesz az előadás.

Egy fejezetet mégis kellene arra szánni, hogy a kommunista párt tagjainak milyen legyen a viszonya, mint egyéneknek a pártonkívüliekhez, a dolgozókhöz. Nem kellene talán idézni Sztálin munkájából, amelyben arról ír, milyen legyen a vezető: tömegek között éljen, gondolatait, kívánságaikat ismerje stb.

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Következő javaslataim volnának még.

Azt hiszem a bevezető után, amikor az előadás már konkrétan rátér a kérdések tárgyalására, feltétlenül beszélni kellene a pártegység kérdéséről. A 3. oldalon az előadás-tervezet úgy veti fel a kérdést, hogy mit jelent a tömegeket vezetni. Mindenekelőtt azt jelenti, hogy meggyőzni őket a párt politikájának helyességéről. Itt persze elsősorban a párt politikájának helyességéről van szó, hogy tudjuk miről meggyőzni őket. Azt hiszem, hogy az itt felvetett kérdéseket a revizionizmusról, a szektásságról a pártegységgel kapcsolatban kellene felvetni.

⁷⁹ Marosán György az országos pártértekezlet határozatából a következő részt idézte: „A párt és a tömegek kapcsolata a proletárdiktatúra viszonyai között a proletárdiktatúra erejének legfontosabb kérdése. Ha a párt és a tömegek kapcsolata gyengül, gyengül a proletárdiktatúra ereje is. A párt jelenlegi helyzetében, amikor a párttagság száma a munkásosztály számarányához mérten – helyesen – a korábbi évekhez képest kisebb, még nagyobb jelentősége van annak, hogy a pártot nagyon erős kapcsolatok fűzzék egybe a pártonkívüli tömegekkel.”

Ha a revizionizmusról beszélünk, éppen a közelmúlt eseményei mutatták meg nálunk, hogy ez a párt elvi egységének megbontását jelenti, azt jelenti, hogy az ellenforradalom oldaláról hatást tudnak gyakorolni a tömegekre és a tömegeket vagy azok egy részét szembe tudják állítani velünk.

A dogmatizmus, szektarianizmus kérdést úgy is felvetném, mint a tömegektől való elszakadás kérdését. Ezzel nekünk feltétlen foglalkozni kell.

Másik kérdés, amit a párt tömegkapcsolatával kapcsolatban szeretnék felvetni, a közvetlen kapcsolat kérdése. Nekem az az érzésem, hogy az előadás-tervezet többet foglalkozik a közvetett kapcsolattal, tehát a tömegszervezeteken keresztül megvalósított kapcsolattal, mint a párt közvetlen kapcsolatával. Ezzel többet kellene foglalkozni. Ha Marosán elvtárs elgondolását érvényesíteni akarjuk, akkor a közelmúlt eseményei rengeteg példát szolgáltatnak arra, hogy a közvetlen kapcsolat fontosságát kiemeljük ebben az előadásban. November 4-e után elsősorban azért sikerült a pártnak ilyen gyorsan konszolidálni a helyzetet és az ellenforradalommal szemben gyors eredményeket elérni, mert közvetlen fordult a tömegekhez. Mikor tehát a tömegkapcsolatról beszélünk, azt hiszem feltétlen ki kell hangsúlyozni a pártnak, a pártszervezeteknek, az egyes kommunistáknak a tömegekhez való közvetlen kapcsolatát, és nagyon komolyan kell foglalkozni a pártnak a tömegekhez való kapcsolata különböző formáival is. Meg kell mutatni, milyen formái lehetnek ennek a kapcsolatnak. Feltétlen beszélni kell a nagygyűlések kérdéséről. November 4-e óta a tömegekkel való közvetlen kapcsolat fő formája a tömeggyűlések, az aktívák, nagygyűlések stb. voltak. Meg kell mondani, hogy ez nagyon helyes volt, és az eredményeket nem utolsó sorban azért értük el, mert tényleg tömegméretekben mozgósítottuk a dolgozókat. Most meg kell mutatni, hogy miután a fejlődésben elértünk bizonyos szakaszt, az ellenforradalom közvetlen fegyveres akciójával való leszámolás időszaka lezárult, nekünk a tömegekkel való közvetlen kapcsolatnak más formáit is meg kell teremteni. Ezek a más formák a szabad pártnap, a tömegek mindennapi kérdéseivel való foglalkozás, az egyéni agitáció, az aprómunka, aminek nálunk nagyon jó hagyományai is vannak. Emlékszem, az 1946-os pártkongresszus a párt egyik központi feladatává tette az aprómunkát, a tömegek mindennapi problémáival való foglalkozást.⁸⁰ Most, az ellenforradalom fegyveres erőinek visszaverése után nálunk a szocializmus további építésének feladatai kerülnek megint előtérbe, amit az ellenforradalom bizonyos időre megszakított. A helyreállítás befejeződött, jelentkeznek mint konkrét kérdések a gazdaságpolitikai kérdések, a kulturális élet stb. kérdései és meg kell határozni, hogy nekünk ezekben a kérdésekben

⁸⁰ „Pártszervezeteink munkájának legnagyobb fogyatékosága, hogy túlnyomóan az általános politikai kérdésekkel foglalkoznak, és a legtöbbször elhanyagolják a nép mindennapos gondjaival, ügyes-bajos dolgaival való törődést. A stabilizáció idején, amikor a gazdasági viszonyok rendezettebbé válnak és a dolgozók életében minden fillér, minden apró megtakarítás, minden kis könnyítés fokozott jelentőséggel bír, az egész pártmunkánkban különös fontosságúvá válik éppen az aprómunka, a dolgozók napi érdekeinek felkarolása és védelme.” *A Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt határozatai 1944–1948*. Szerkesztette: Rákosi Sándor-Szabó Bálint. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1967. 274.

milyen közvetlen kapcsolatot kell tartani a tömegekkel. Nagyon komolyan fel kell hívni arra a figyelmet, hogy a nagygyűlések, aktívák mellett közvetlenül kell foglalkozni a tömegekkel.

Az anyagban, a tömegekkel való kapcsolat kérdésénél feltétlenül kell szólni a pártsajtó szerepéről is.⁸¹ Ezt külön ki kell emelni.

Még egy kérdést vetnék fel. A vitában felmerült, hogy naponta kell megnyerni a tömegeket. Ez összefügg szerintem azzal – nem tudom, átvesszük-e a kínai terminológiát a népen belüli ellentmondásról –, hogy a kérdést napirendre kell tűzni, és foglalkozni kell állandóan a tömegeket érintő problémákkal. Hogy gyorsan tudjunk reagálni az életben felvetődött problémákra, feltétlen szükséges az is, hogy az élet, a tömegek által felvetett problémákra idejében adjunk választ. Sokszor előfordul, hogy felvet az élet problémákat és az osztályellenség előbb magyarázza azt, mint ahogy mi állást foglalunk. Ezt a kérdést is feltétlenül fel kell vetni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Egy előadás keretén belül mindez a probléma nem megoldható. Én is ezért éppen csak egy kérdéshez, az egyéni agitáció kérdéséhez szeretnék hozzászólni. Fontos, hogy ennek nagy jelentőségét hangoztassuk, de ne úgy állítsuk be, hogy a párt egyetemes munkájában ennek eddig is nem lett volna szerepe. Óvakodjunk olyan megállapításoktól, hogy a tömeggyűlés nagy sikere mellett a párttagok egyéni meggyőző munkájának, tevékenységének jelentőségét lealacsonyítsuk. Le kell szögezni, hogy az egyéni agitációban van bizonyos visszamaradottság, de van bizonyos eredménye is és az egész tömegmunka továbbfejlesztésének egyik döntő kérdése az egyéni agitáció megjavítása.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Elfogadom az észrevételeket, legfeljebb az lesz a probléma, hogyan tudjuk ezt bedolgozni.

Utánanéztam az én életemben lejátszódó nagyobb eseményeknek és kutattam, mi a magyarázata annak, hogy novemberben, decemberben álltunk itt nagyon nehéz helyzetben. Tapasztalatom az volt, hogy akármennyit is tanultak az emberek, nagyon kevesen voltak az országban, akik novemberben argumentálni tudtak volna. Felvetem itt a következő gyakorlati tapasztalatot is. Kiss elvtárs biztos emlékszik, hogy november első felében kiküldtek valamennyiünket Budapest kerületeibe. Ez volt az első eset, hogy az Intéző Bizottság minden tagja kiment a kerületekbe. Én a IX. kerületbe mentem ki, ahol összejött 150 ember egy üzlethelyiségben. Akkor még nem volt párthelyiség. Jöttek a felszólalások, de azt a kérdést, hogy a szovjet csapatok itt vannak és harcoltak, halottak vannak közöttük, kerülték mint macska a forró kását. Nem tudtam, mit csináljak. Később felvetődött a kérdés, hogy a szovjet csapatok kétszeri magyarországi harcát mivel indokoljuk. Mi megmondtuk, hogy a magyar fasisztákkal szemben vetették be a szovjet csapatokat, és Horthynak joga volt a magyar proletárdiktatúra eltiprásához

---

⁸¹ Az előadás publikált szövegében Marosán György foglalkozott a sajtó és a rádió feladataival is.

behívni idegen fegyvereket [sic!], megértették, miről van szó. Akkor rájöttem, ha a párt megtalálja a megfelelő fegyvereket, a tömegek megértik, miről van szó. Ennek bizonyos értelemben meg is jött az eredménye és most ott tartunk, hogy a szovjet–magyar viszony soha ilyen jó nem volt, mint most.[sic!] Ebben a kérdésben tehát nagyon komoly munka folyt, de közelről sem folyt ilyen harc a nacionalizmus, az antiszemitizmus ellen.

A politikai akadémiai előadáson nem szeretném azt csinálni, hogy a kész előadással odaállok és nem tudok gyakorlati útmutatást adni. Túl felkészültnek képzeljük mi a 400 ezer párttagot. A Politikai Akadémián 100-200 ember vesz részt, és hiba ha csak azt néznénk, hogy ezeknek tetszik-e az előadás. Az előadásanyag füzetben is meg fog jelenni, kézbe veszik, olvassák az egyszerű emberek. Le kell vinni ezt tovább is. Biszku és Kiss elvtársak előadását is levitték vagy le kell vinni.⁸²

Ebben az előadásban foglalkozni kell azzal is, hogy a kommunisták milyenek legyenek egyénileg, hogyan beszéljenek, hogyan lépjenek fel, hogyan vitatkozzanak, milyen legyen viszonyuk barátaikhoz stb.

Ha valahol megjelenik, alakítania, formálnia kell környezetét. Ezt úgy fejezném ki, hogy ha bemegyek valahová és 15 perc alatt nem változtatom meg a beszéd témáját, nem vagyok jó kommunista. A gyakorlati életben kell tudni fegyvert adni a kommunistáknak, és akkor nem szorítják sarokba őket.

Tegnap a Budapesti Pártbizottságon beszéltünk egy konkrét kérdéssel. Kiderült, hogy egy csomó helyen előfordul, hogy kizárnak jóindulatú embereket a pártból. Felszínre került, hogy a Ruggyantában volt egy elvtárs, a pártot szervezte, bement a karhatalomba és később kiderült róla, hogy annak idején ő is vett 500 forintért szeget a gyárból. Emiatt zaklatták, felszólították, adja át a fegyverét. Az illető nem adta át, hanem agyonlőtte magát. Ilyen problémák benne vannak az életben. Persze a Politikai Akadémián ezt nem lehet felvetni.

Még egy kérésem lenne a Politikai Bizottsághoz. Jó lenne, ha legalább másfél, két nap szabadidőm lenne az anyag végleges összeállítására.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Marosán elvtárs, az én kérésem az, hogy a Politikai Akadémián tartandó előadásnál ne válj „elméleti muftivá” – légy agitátor.

6. Horváth Imre beszámolója az ENSZ üléséről

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Nekem azt mondták, hogy a Külügyminisztérium tevékenységével a Politikai Bizottság december 17-i ülésén fog foglalkozni. A Külügyminisztérium erre az ülésre készít elő az ellenforradalom ideje óta lefolytatott tevékenységéről egy

⁸² Biszku Béla „A proletárdiktatúra időszerű kérdései hazánkban” címmel 1957. május 27-én, Kiss Károly „Az MSZMP a munkásosztály forradalmi pártja” címmel 1957. május 6-án tartott előadást a párt politikai előadássorozata keretében. Mindkét előadás szövegét önálló brosúraként megjelentette a Kossuth Könyvkiadó. Ezek vitáját l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 88–99. és *IV. kötet*, i. m. 31–37.

jelentést, megpróbál előkészíteni egy határozat-tervezetet is, amit a Politikai Bizottság akkor részletesen megbeszél.⁸³

Marosán elvtárs beszélgetésünk alkalmával arra kért, hogy az ENSZ delegáció munkájáról számoljak be. Hazatérőben Olaszországban és Ausztriában is jártam, az erről szóló tapasztalatot is ismertetném.

Az általános helyzet az ENSZ-ben ebben az évben merően más volt, mint a múlt esztendőben. Ezt nemcsak a magyar kérdésben lehet tapasztalni, hanem általában az erőviszonyokban beállt változás következménye is. Jelentős szerepet játszott az erőviszonyok változásában az a tény, hogy a szovjetország⁸⁴ egy sor jelentős eredményt ért el a tudományban, technika, haditechnika és katonai vonalon. Ilyenek: a TU-104 személyszállító repülőgép, a földrészek közötti távrakéták, a szputnyikok útra indítása⁸⁵ stb. Az erőviszonyok erősen megváltoztak és amerikai vezető körökben világosan látják, hogy a szovjetek erősebbek mint az amerikaiak. Csak ezt bevallani természetesen nem lehet, és az amerikai vezető körök ezt nem is fogják. Az a lázas handabandázás, vagdalózás, rágalomhadjárat, amit az amerikai imperialisták elindítottak és folytatnak a szocialista országok, elsősorban a szovjetország felé, azt célozza, hogy leplezze az amerikaiak gyengéjét, leplezze azt a tényt, hogy katonailag, erkölcsileg és politikailag szovjetország erősebb, mint ők. Az amerikai lapokban erre vonatkozóan rengeteg anyagot és bizonyítékot lehet találni. Általában van egy ilyen vonal – az amerikaiak mint önvallomást ezt elismerik –, hogy az amerikaiakat, az amerikai imperializmust az utóbbi időben két döntő vereség érte: egyik erkölcsi vereség, ami a néger lakossággal szembeni eljárásban jutott kifejezésre,⁸⁶ másodsorban anyagi vereség, aminek egyik legjobb kifejezője volt, hogy a szovjetország volt az, amely először indította útnak a mesterséges holdat. Ezek azok, amelyek kifejezik a megváltozott erőviszonyokat.

Ami minket közelebről érint, ez a magyar kérdés. A XII. ülészakon a magyar kérdés nem került sorra. Az elvtársak tudják, hogy a XI. ülészakot szeptemberben befejezték, de a XII. ülészakon, amely előreláthatóan december 14-én fejeződik be, nem volt szó a magyar kérdéstről, bár napirendre tűzték. Amikor napirendre tűzték szeptember közepe táján, akkor nem döntötték el azt, hogy mely bizottságban, a közgyűlésen vagy valamely bizottságban tárgyalják. A magyar kérdés napirendre

---

⁸³ A Külügyminisztérium munkája először 1957. december 10-én szerepelt a PB előtt, de akkor levették napirendről és 1958. január 15-én vitatták meg a jelentést.

⁸⁴ Értsd: a Szovjetunió.

⁸⁵ 1957. augusztus 27-én a TASZSZ szovjet hírügynökség bejelentette, hogy egy szovjet interkontinentális rakéta első próbája sikeres volt; október 4-én fellökték az első mesterséges holdat (Szputnyik-1), november 3-án pedig a második szputnyikot Lajka kutyával a fedélzetén.

⁸⁶ Az Egyesült Államokban 1954. május 17-én a legfelsőbb bíróság megtiltotta az iskolákban a feketék és fehérek elkülönítését, 1955. decemberében pedig uszodákban és egyéb létesítményekben; az Amerikai Kereskedelmi Bizottság pedig 1955. december 3-án megtiltja az elkülönített várótermek és fülkék kialakítását. 1957. szeptember 9-én Eisenhower elnök új törvényt hagy jóvá a feketék polgári jogairól.

tűzésekor a magyar delegáció részt vett a vitában, kétszer is felszólalt, tiltakozott a napirendre tűzés ellen. Ezen a gyűlésen, amely az úgynevezett ügyrendi bizottságban volt, volt egy figyelemreméltó dolog, és ez a jugoszláv delegáció állásfoglalása. A jugoszláv delegáció beszélgetésben, magánbeszélgetésben, bizottságok közti megbeszélésen elmondta, hogy ők eddig azt az elvi vonalat vitték, hogy napirendre tűzendő kérdéssel szemben soha nem emelnek kifogást. Nekik az az elvi álláspontjuk, ha valaki, valamely kérdést napirendre akar tűzni, akkor ez ellen ők sohasem tiltakoznak. Ezt az elvi álláspontjukat most feladták és a magyar kérdésben a napirendre tűzés ellen szavaztak. Az eddigi üléseken, mi a baráti delegációkkal megbeszélve próbáltuk kiszámítani hol, mikor kerülhet sor a magyar kérdés vitájára – és döntenem nem tudtunk. Abban állapodtunk meg, hogy az amerikai imperialisták, bár pillanatnyilag úgy látszik az időt nem tartják megfelelőnek a magyar kérdés megtárgyalására, de azért bármikor előrevehetik. Amikor felvetődött Wan hercegnek, a XI. ülészak elnökének magyarországi utazása a Közgyűlés megbízatása alapján, akkor a baráti delegációkkal való megbeszélésen próbáltuk kiszámítani és megállapítani, hogy mi lenne a legjobb eljárás Wan herceg megbízásával szemben és arra az egységes megállapodásra jutottunk, hogy Wan herceget világosan, félreérthetetlenül vissza kell utasítani, értésére kell adni, hogy Magyarországon nincs semmi keresnivalója, hogy az ő ideutazása vagy a vele való beszélgetés magyarországi dolgokról egyenértékű lenne Magyarország belügyeibe való beavatkozással.⁸⁷ És ahogy Magyarország az elmúlt évben nem engedte be a főtitkár,⁸⁸ az ENSZ megfigyelőket, az ötös bizottságot, ugyanúgy nem engedheti be Wan herceget sem. Ilyen értelmű választ kapott Wan herceg először Gromikótól, aztán tőlem is. Beszélgetésünkör, amikor világossá vált előtte, hogy Magyarországra nem jöhet, felvetette azt a kérdést, hogy nem tudja kiszámítani, vajon milyen hatással lesz a magyar kormány ilyen visszautasítása a magyar ENSZ delegáció mandátumára. Én erre azt mondtam, hogy a mandátumvizsgáló bizottság a magyar ENSZ küldöttség mandátumával kapcsolatban a múlt évben nem hozott döntést, és ez nem sok vizet zavar, mert ez nem befolyásolja az ENSZ bizottsági tevékenységét és semmiféle gyakorlati kihatása nincs. Úgy gondolom ez évben, amit tehetnek legfeljebb az, hogy a ma-

---

⁸⁷ Az ENSZ Közgyűlés 1957. szeptember 10–14. közötti rendkívüli ülészakán Wan herceget nevezték ki az ENSZ magyarországi megfigyelőjének. Október 12-én a magyar Külügyminisztériumban bejelentették, hogy a magyar kormány visszautasította Wan Waitayakon beutazási kérelmét, mivel a magyar kormány az ENSZ határozatát érvénytelennek tekintette és így nem járult hozzá ENSZ megfigyelők jelenlétéhez az országban. Asztafjev, a budapesti szovjet nagykövetség ügyvivője október 25-én Szarka Károly külügyminiszter-helyettessel folytatott beszélgetése alkalmával ismét szóba hozta azt a kérdést, hogy a magyar kormánynak szándékában áll-e magánszemélyként fogadni a herceget, ugyanis az október 12-i nyilatkozat szerintük ennek lehetőségét nem zárta ki. Horváth Imre október 18-án Gromikóval történt találkozása alkalmával viszont kijelentette, hogy semmilyen módon nem kívánják lehetővé tenni Wan herceg beutazását. Szarka Károly mint kormányálláspontot ugyanezt közölte a szovjet diplomátával. (MOL XIX–J–1–j Szovjetunió Tük. IV-138/2 9. d.

⁸⁸ Ezzel kapcsolatban l. a 25. sz. dokumentum 2. és 3. sz. jegyzetét.

gyar ENSZ delegáció mandátumát ez évben sem fogják elismerni. Gromikóval való beszélgetésnél számításba vettük, hogy az egyenes és határozott visszautasításnak az lehet az eredménye, hogy Wan herceg elmegy az ENSZ Közgyűléséhez, jelentést tesz, hogy nem engedi be Magyarországra sem a szovjet kormány, sem a magyar kormány, és a következő napon a magyar kérdést tárgyalásra tűzik. A helyzetet értékelve kb. ezt lehet tenni. Nagyon érdekes, hogy semmi ilyenre nem került sor, bár ez a visszautasítás több mint egy hónapja megtörtént, amiből azt hiszem azt kell megállapítani, hogy a szovjet és magyar delegáció Wan herceg kérdésében csatát nyert és azt is, hogy az amerikai imperializmusnak most már közel sincs olyan ereje és olyan hatása az ENSZ küldöttségek többségére, hogy bármikor kedvére a magyar kérdést előráncigálhatja.

A múlt évhez viszonyítva az ENSZ Közgyűlésen szemmel látható és érezhető a szovjetországoknak támadó vonalvezetése. Ebben az évben ez a támadás általában kidomborodott, nemcsak a közgyűlésen és nemcsak a felszólalásokban, elsősorban a szovjet delegáció, de a többi népi demokratikus küldöttségek, így elsősorban a csehszlovák, lengyel, jugoszláv és nem utolsósorban a magyar delegáció felszólalásában, melyeket a fokozott támadás jellemezett. A támadás kifejezésre jutott még személyi összecsapásokban is, mint amilyen többször előfordult Gromiko és a Közgyűlés elnöke között, vagy Kuznyecov⁸⁹ és az elnök között és a bizottsági elnököknél. A korábbi esztendőknél nem igen volt arra példa, hogy Gromiko úgy megleckéztette volna az elnököt – aki egyébként az amerikaiak dróton rángatott elnöke –, amiről nyíltan beszélnek elsősorban indiai és arab körökben, aminek következtében a publikum – nem a küldöttek, a delegátusok, hanem a karzaton lévő hallgatóság – hangosan kacagott, Mannró⁹⁰ elnök rovására. Az elnök teljesen tehetetlen volt, amikor Gromiko beolvasott, és azt mondta, hogy jó lenne, ha nem azzal foglalkozna, hogy a felszólalót félbeszakítsa, hanem vigyázna arra, hogy ügyrendszerűen folyják a tárgyalás.

A magyar delegáció minden lehetőséget igyekezett kihasználni a propaganda fokozására. Így pl. az itthon előkészített propagandaanyagot, az albumot több száz példányban kikerkezése után rögtön továbbította az amerikai vezetőknek, delegációk vezetőinek, ENSZ főtitkárának, elnökének és egyéb neves személyiségeknek. Múlt évi tevékenységünkkel ellentétben ez évben a mi delegációnk gyorsabb, határozottabb és bátrabb volt. Amikor az elmúlt évben a támadások sorozata érte a delegációt a napokig tartó üléseken, ahol csak a magyar kérdéstről volt szó, a magyar delegáció nehezen találta fel magát. Most mikor az egyik delegátus csak félmondatban említette Magyarországot, a következő nap már ott volt a magyar delegáció sajtókiadványa, amelyben visszavágtunk. Ilyen volt október 22-én, az ellenforradalom évfordulója előestéjén az amerikai küldöttség elnökének egy sajtókiadványa, amit köröztek az összes delegációk között, amiben

⁸⁹ Vaszilij Kuznyecov 1955-től a Szovjetunió külügyminiszterének első helyettese volt.

⁹⁰ Helyesen: Munro, Sir Leslie Koux. 1952-től 1958-ig Új-Zéland nagykövete az USA-ban és egyben országa állandó ENSZ-képviselője. 1958-tól 1962-ig az ENSZ ún. magyar kérdés megbízott képviselője.

pocskondériázták Magyarországot, és dicsőítették a „hős forradalmárokat”. A magyar delegáció még aznap este elkészített egy visszavágást, ami másnap reggel minden delegátusnak ott volt az asztalán. Ez abból adódik, hogy a magyar delegáció az idén tisztábban látta a helyzetet, tapasztaltabb volt, szorosabb volt a kapcsolata a magyar kormánnyal, a hazával és a szovjet delegációval is. Az ellenforradalom évfordulóján hallottunk több helyről olyan hangokat, hogy a Közgyűlésen és a bizottságokban is az elnök vagy az előadó vagy valamely delegátus provokálni fog az évfordulóval kapcsolatban. Mi a delegációban megbeszéltük, hogy a Közgyűlésen is és a bizottságokban is, amint valaki szóvá teszi, akár az elnök vagy előadó a provokációs évfordulót, azonnal ügyrendre hivatkozva közbeszólunk, megállapítjuk és követeljük, hogy a bizottság vagy a Közgyűlés elnöke ne tűrje, hogy mással foglalkozzanak, mint ami napirenden van, és provokációkkal ne zavarják a magyar nép békés tevékenységét. Erre nem került sor, mert sehol, egyik bizottságban sem tették szóvá.

A tagdíjcsökkentés kérdésben is folytattunk egy kampányt, aminek eredménye az, hogy Magyarország tagdíjfizetését eddig úgy állapították meg, hogy az ENSZ egész költségvetésének 0,45%-át kell Magyarországnak fizetni és mi méltatlankodtunk, hogy ez nekünk nagyon sok, mi ennyit nem szeretnénk fizetni és kértük, hogy 0,37%-ra szállítsák le. Ha nem is sikerült ezt elérni, de azt elértük, hogy 0,39%-ra szállították le, ami azt jelenti, hogy 75 000 dollárral kevesebb tagdíjat kell fizetni.

Az általános hangulatra jellemző, hogy az ellenforradalom évfordulója előtt 10 nappal az egyik neves norvég újságíró eljött hozzám sajtónyilatkozatért. Ez kb. úgy zajlott le, hogy ő az iránt érdeklődött, mi lesz október 23-án Magyarországon. Az amerikai sajtó hatása következtében a népek túlnyomó többsége és persze a külföldi újságírók is azt képzelték, hogy Magyarországon 23-án újból kezdődik az ellenforradalom, utcai harc, és az újságíró rendkívül meg volt lepve, mikor én Marosán elvtárs beszédének mintájára – amit akkor olvastam – mondtam, hogy október 23-án a széntermelés 80 000 tonnával lesz több, a vasutak normálisan fognak közlekedni, a munkából és iskolából senki sem fog hiányozni stb. Jellemző az ottani általános hangulatra, hogy az imperialista sajtó olyan propaganda hadjáratot folytatott, hogy mindenki azt hitte, felújul az ellenforradalom. Ezt az újságírót október 23-a után nem láttam, nem tudtam neki megmondani, hogy íme semmi sem történt.

A delegációnk fogadásáról két szót. Az ENSZ-ben szokásos, hogy minden delegáció egy ülés alatt egy fogadást ad, amire meghívja az ENSZ Közgyűlés küldötteit, amerikai hírességeket és egyéb személyeket. Az elmúlt évben nekünk ilyen fogadást nem sikerült tartani. Meghívtuk ugyan a vendégeket december 14-re, tehát arra a napra, amikor az ENSZ delegáció kormányunk utasítására az ENSZ-ből kivonult.⁹¹ Olyan volt akkor a hangulat, hogy a magyar küldöttség

---

⁹¹ 1956. december 14-én Horváth Imre nyilatkozatot tett közzé az ENSZ Közgyűlésén: Magyarország mindaddig nem vesz részt a közgyűlés munkájában, amíg a magyar kérdést nem az alapokmány szellemében tárgyalják.

fogadására senki, vagy csak alig valaki jött volna el, ezért az utolsó pillanatban a fogadást lemondtuk. Ez évben a fogadást megtartottuk, ami talán nagyobb sikerrel járt, mint sok más delegáció fogadása, mert a mi fogadásunkra eljött Munró is, Hammarskjöld két helyettese, Wan herceg. Az atlanti szövetségnek a többsége nem jött el és nem jöttek el elsősorban az amerikaiak, angolok, franciák és az atlanti szövetség tagjainak többsége. A vendégek között voltak olyanok is, amelyekkel Magyarországnak diplomáciai kapcsolata nincs, mint Nepál, Chile, dél-amerikai országok stb.

Diplomáciai tevékenységünkben megállapodtunk, hogy az ENSZ normális tevékenységéhez tartozik a kapcsolatnak szervezése, tartása és elmélyítése az ENSZ-ben lévő diplomatákkal. A hangsúlyt elsősorban a közel- és közép-keleti országokra helyeztük és szírekkkel, indiaiakkal, egyiptomiakkal, ezeknek az országoknak diplomataival szoros kapcsolatot tartottunk, delegációnk tagjai és póttagjai többször beszéltek velük a mi és az ő kezdeményezésükre, és utólagos jóváhagyással a szír külügyminisztert meghívtam Magyarországra abból az alkalomból, hogy tavasszal szűk körű kormánydelegáció utazik Csehszlovákiába, és megállapodtunk abban, hogy útközben hozzánk is ellátogatnak. Mikor felvettem, hogy a hivatalos meghívást elküldjük, azt javasolta, hogy inkább csendben történjen e látogatás.

Hammarskjöld főtitkárral többször beszéltem. A beszélgetés lényege az volt, hogy én szem[é]re hánytam, és nem is mindig enyhén azt, hogy íme, megvan hívva,⁹² és nem akar Magyarországra jönni. Mondtam, hogy bezzeg amikor az ő nevéhez és látogatásához pusztítás, vér és fegyveres harc csatlakozott, akkor akart jönni, de most, amikor láthatná a magyar nép békés tevékenységét, amikor segíthetne a magyar kérdést végleg lezárni, most nem kíván jönni. És a magyar nép ezt nem tudja megérteni, és nem tekinti ezt barátságos gesztusnak az ENSZ főtitkár részéről. Hammarskjöld az amerikaiak embere, neki oda kell menni, ahova az amerikaiak küldik. Ő formailag védekezett, és nekem felsorolta, milyen óriási a tevékenysége, itt van a szír ügy,⁹³ az egyiptomi és még sok kérdés. Mondtam, tudomásom szerint az elmúlt évben sem volt kevesebb az elfoglaltsága, akkor mégis el akart jönni. Kb. 400 000 aláírást tiltakozást több adagban eljuttattunk hozzá, a képes albumot is, és azt látjuk, hogy az ENSZ apparátus hivatalos jelentéseiből, hogy írásainkat ők feldolgozzák.

A tüntetésekről néhány szót. Míg a múlt évben általában hetenként háromszor-négyszer volt magyar- és szovjetellenes tüntetés a szovjet képviselő előtt, és általában hetenként kétszer a magyar állandó képviselő épülete előtt, ebben az évben eddig egyetlen egy sem volt. Úgy tudom, hogy a szovjet képviselő előtt

⁹² 1956. december 7-én Sebes István külügyminiszter-helyettes levelet küldött az ENSZ főtitkárhoz, amelyben meghívta magyarországi látogatásra egy későbbi időpontban.

⁹³ 1957 augusztusában a szíriai politikában szovjet-barát fordulat következett be, a külföldre menekült katonatisztek helyébe szovjet „tanácsadók” érkeztek. Eisenhower amerikai elnök kijelentette, hogy a szovjet befolyás ebben a régióban veszélyezteti az USA érdekeit. Október 13-án egyiptomi csapatok szálltak le Szíriában, hogy segítséget nyújtsanak Törökországnak és Izrael esetleges támadása ellen.

november 7-én volt egy tüntetés, de eddig egyetlen egy sem az ENSZ épülete előtt, sem a mi képviselőnk előtt nem volt. Néhány tucat névtelen, rágalmozó levél és névtelen telefonhívás volt, ahol pocskondériáztak. A múlt évihez képest tehát itt is merőben megváltozott a helyzet.

Meg kell említeni, hogy október 21-én, amikor az angol királynő Amerikában járt és New Yorkban töltött egy napot – az éjszakát nem töltötte ott – és amikor a királynő tiszteletére az ENSZ ünnepi Közgyűlését összehívták, és módot adtak a királynőnek szövege elmondására, az ENSZ épülete előtt volt egy tüntetés a királynő és a gyarmati rendszer ellen. Ilyen feliratokat tudtam elolvasni: Felszámolni a gyarmati rendszert, szabadságot a ciprusiaknak stb.

Az indiai delegációval kapcsolatban. Az indiai delegáció mind az 5 tagjával tartottuk a kapcsolatot, elsősorban Krisna Menon helyettesével, Lallal, és minden okmányt rendelkezésére bocsájtottunk, amiből láthatták a magyarországi helyzetet. Többek között Szabó vallomását is kiadtuk néhány száz példányban.⁹⁴ Az indiai delegáció tájékoztatásával kapcsolatban el szeretném mondani a Rahmannel kapcsolatos eszmecsere. Magérkezésem másnapján megkérdezte tőlem, hogy mennyire van tájékoztatva az indiai ENSZ küldöttség a magyar helyzetről. Mondtam, hogy igyekeztünk tájékoztatni őket, de sajnos vannak olyanok, akik az indiai küldöttséget nem tájékoztatják, hanem félrevezetik. Mondtam, hogy a múlt évben Krisna Menon⁹⁵ hozzánk jött, és azt kérdezte, hogyan tűrhetjük, hogy 25 000 magyart öltek meg a szovjetek, 7000 katona vesztette életét. Mikor mondtam, hogy badarság mindez, ő arra hivatkozott, hogy Nehrunak ilyen értelmű sajtónyilatkozatát olvasta. Rahmann ekkor közbevágott: nem én tájékoztattam! Mondom: nem mondom, hogy ő tájékoztatta, de ön az ügyvivő és az ön feladata ellenőrizni, milyen információ jut ki. Feltételezhető, hogy rosszindulatúan tájékoztatta kormányát.

Az ENSZ-ben magyarellenes tüntetés nem volt, de az Amerikában lévő szökevények tartottak több helyen gyűlést, istentiszteletet, harangzúgást, két nagygyűlést stb., amit megtöltöttek. Volt ott 6-700 ember, volt művészi program és nem volt belépődíj és gyűjtés sem. Amerikában általában szokás, hogy ha gyűlés van, belépőjegy van és a gyűlés során az egyik ember feláll, legtöbbször egy jó hangú fiatal ember, és lelkesíti a résztvevőket, hogy a kalappal körbejárónak adjanak dollárokat és centeket. No, ilyen gyűjtés most nem volt. Voltak ott felszólalások, rágalmozás a magyar kormány és nép felé, ígéret arra, hogy hamarosan otthon leszünk és találkozunk. A hivatalos részt művészi program követte.

A szökevényekről néhány szót. Fokozódik az a tendencia, hogy a szökevények nagyobb számban jelentkeznek külképviseleteinkben, New-Yorkban, Washingtonban és egyéb helyeken is. A baj az – és erre szeretném felhívni a figyelmet –, hogy a jelentkezés után itthoni szerveink rendkívül lassan, néha

⁹⁴ Szabó Miklós nyilatkozatának felhasználásáról a PB 1957. október 22-i ülésén döntöttek. L. a 15. dokumentumot.

⁹⁵ Krisna Menon India nagykövete 1952-től 1960-ig a Szovjetunióban, Magyarországon és Lengyelországban.

hónapokig nem vizsgálják meg az illető ügyét, és nem adnak neki választ, hogy jöhet vagy sem. Nehezíti ügyüket, hogy lassan történik döntés.

Kb. ez lenne, amit az ENSZ delegáció munkájáról el akartam mondani. A munka még nem fejeződött be, még 1 hónapig fog tartani és azt hiszem véglegesen a delegáció munkáját összefoglalni akkor lehet, ha az ENSZ ülése teljes egészében befejeződik és látjuk, milyen intézkedéseket hoztak.

Még két dologról szeretnék említést tenni, ez Pella⁹⁶ külügyminiszterrel való találkozás elmaradása és Figl⁹⁷ külügyminiszterrel való találkozás.

Rómában töltöttem 3 napot és ezt fel akartam használni arra, hogy a Külügyminisztériumban udvariassági látogatást tegyek. Pella azt üzenté, hogy el van foglalva, és nincs módja fogadni. Utólag láttam, hogy a Külügyminisztérium védekezik. Azt mondták, Pellának nem volt módjában fogadni azért, mert követségünk formai hibát követett el és nem a Külügyminisztérium Politikai Osztályán, hanem a Protokoll Osztályon jelentkeztünk, és ebből az alaki hibából következett, hogy Pella félreértésből nem tudott fogadni. Van tehát ebben bizonyos bocsánatkérés féle. Ha a szovjetországnak nem lettek volna e sorozatos sikerei a technika terén, és különösen figyelembe kell venni, hogy a kutya feleresztése után⁹⁸ 3 nappal történt e jelentkezés – nem lenne e védekezés. Találkoztam egy szűkebb fogadáson a népi demokráciák diplomatáival, akik elmondták, hogy az utóbbi időben az olasz sajtó és rádió hangja erősen megváltozott, és az októberi forradalom 40. évfordulójával kapcsolatban az olasz sajtó és az olasz rádió rendkívül szokatlan baráti és lojális hangot ütött meg, amiről korábban szó sem lehetett. Az Unita a Szputnyik II. feleresztésekor rendkívüli számban hozta ezt az olvasók tudomására.

Bécsben mindössze késő estétől másnap délig tartózkodtam. Délelőtt Figl külügyminiszternél voltam.⁹⁹ Erre a látogatásra azért került sor, mert úgy gondolom, kormányunk külpolitikai vonalvezetésébe belevág, hogy tőkés országokkal is igyekezzünk a viszonyt javítani és különösen olyan országgal, mint Ausztria, amely nemcsak tőkés és semleges, de fontos azért is, mert közvetlen szomszédunk. Tudvalevő, hogy mikor Mikojan elvtárs Bécsben járt, Raab kancellárnak – ha lehet így mondani – feladatává adta, hogy ideje lenne javítani a magyar viszonyt.¹⁰⁰ Ebben különösebb dolog nem történt, ők nem kezdeményeztek, mi igen, ezt ők elgáncsolták. Később szó volt arról, hogy a

---

⁹⁶ Giuseppe Pella 1953–1954-ben, illetve 1957–1958-ban Olaszország külügyminisztere.

⁹⁷ Leopold Figl 1953-tól 1959-ig Ausztria külügyminisztere.

⁹⁸ L. a 85. sz. jegyzetet

⁹⁹ Puja Frigyes követ jelentését Horváth Imre és Leopold Figl Osztrák külügyminiszter 1957. november 7-i találkozásáról l. *Iratok Magyarország és Ausztria kapcsolatainak történetéhez*, i. m. 76–78.

¹⁰⁰ Anasztasz Mikojan 1957 áprilisában járt Bécsben, ahol valóban szóvá tette a magyar–osztrák viszony javításának szükségességét. L. ezzel kapcsolatban Puja Frigyes követ 1957. április 26-i jelentését Szergej Lapin bécsi szovjet nagykövettel Mikojan ausztriai látogatásáról folytatott beszélgetéséről. *Iratok Magyarország és Ausztria kapcsolatainak történetéhez*, i. m. 55–57.

viszony javítása céljából Raab ellátogat a Szovjetunióba. Most úgy néz ki, hogy a közeljövőbe[n] Moszkvába utazik,¹⁰¹ és ez jelenthet fordulatot a tekintetben is, hogy Raab kancellárnak vissza kell térni a múlt évben Mikojan elvtárral folytatott beszélgetésére a magyar kérdéssel kapcsolatban. Úgy néz ki, most az osztrák kormány velünk szemben igyekszik úgy viselkedni, hogy legyen valami, amiről már Moszkvában beszámolhat. Ezért kapva kaptak azon, hogy jelentkeztem udvariassági látogatásra. Megfordult a fejemben, hogy felvetem: ha valóban javítani akarják a viszonyt, vigyék el innen Peinsippet.¹⁰²

A beszélgetés, amely első volt a két ország külügyminisztere között az elmúlt 12 évben, de talán előtte is, arról folyt, hogy ideje lenne a két ország között a kapcsolatokat normalizálni. Figl elmondta: Önök azzal vádolnak bennünket, hogy részt vettünk az ellenforradalomban, és támogattuk azt fegyverekkel és emberekkel. Elmondta: mi élelmet és orvosságot küldtünk. Beszélte arról, hogy mikor megtudták, hogy Nagy Ferenc ott tartózkodik, kiutasították Ausztria nyugati határa felé.¹⁰³ Elmondta, hogy mikor a magyar kormány jegyzékben közölte, hogy Ausztriában megjelent az a bizonyos fasiszta folyóirat, amely magyarellenes hadjáratot folytat, az osztrák kormány a lapot napokon belül beszüntette.¹⁰⁴ Én erre elmondtam: magam láttam az élelmiszer és vöröskeresztes csomagokban lévő fegyvereket és a magyar kormány azt elismeréssel veszi tudomásul, hogy Nagy Ferencet kiutasították az országból, de az már kevésbé tetszik a magyar kormánynak, hogy egyáltalán beengedték Nagy Ferencet, „... és Ön, külügyminiszter úr arról nem beszél, hogy Nagy Ferencnek munkatársait és egyéb ellenforradalmi elemeket nem utasítottak ki, azok százával és ezrével hagyták el Ausztriát nem nyugat, hanem Magyarország felé”. És ami a fasiszta lap betiltását illeti, elmondtam: ezért a magyar kormány elismeréssel adózik, de van még egy sor rendezetlen kérdés: a szökevények ügye, a kiskorúak ügye, gazdasági, kulturális retorziók, amelyeket mi sértőnek tartunk és egy csomó más kérdés is – szóval van mit normalizálni. Ebben egyetértettünk és megállapodtunk abba[n], hogy megbízzuk magyar és osztrák részről bécsi követünket, illetve az ő osztályvezetőjüket, állítsák össze azokat a kérdéseket, amiket közösen kell megbeszélni a létrehozandó, 4-5 emberből álló bizottságban. E bizottságban részt vennének külügyi, belügyi elvtársak, jogászok, gazdasági szakemberek és igyekeznénk a két ország közötti helyzetet tisztázni.

---

¹⁰¹ Raab moszkvai látogatására 1958. július 21–28-án került sor. Ezzel kapcsolatban l. Puja Frigyes jelentését Szergej Lapin bécsi szovjet nagykövettel folytatott 1958. augusztus 5-i beszélgetéséről. *Iratok Magyarország és Ausztria kapcsolatainak történetéhez*, i. m. 114–117.

¹⁰² Walter Peinsipp 1952 és 1962 között Ausztria budapesti követe volt.

¹⁰³ Nagy Ferenc 1956. október 30-án érkezett a schwechati repülőtérre, de miután az osztrák hatóságok tiltakoztak jelenléte miatt, 24 órán belül elhagyta az országot. L. GECSÉNYI Lajos: Osztrák háttér-dokumentumok az 1956-os magyar forradalom történetéhez. *Társadalmi Szemle*, 1996. 6. sz. 84–94.

¹⁰⁴ Az *Út és Cél* című emigráns lapról van szó.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Az osztrák dologhoz szeretnék hozzászólni. Azt hiszem, helyes, hogy Horváth elvtárs ott volt. Ki kellene dolgozni a Külügyminisztériumnak, hogy ez a kezdeményezés ne maradjon abba. Én azt hiszem, hogy a jó viszony egyik akadályá az itt lévő osztrák követ. Ezt a kérdést szerintem fel kellene vetni. Jó lenne, ha Horváth elvtárs megfelelő formában felvetné ezt a kérdést.¹⁰⁵

HORVÁTH IMRE elvtárs:

Peinsippel való beszélgetésnél, ahol jelen volt az államtitkár és az osztályvezető, szóvá tették, hogy az a körülmény is zavarja a két ország ügyét, hogy „Maroszán úr nagyon gyakran és élesen beszél Ausztria ellen”. Mi azt mondtuk: kifogásoljuk, hogy a mi államférfiaink felszólalásaira önök jogtalan gazdasági és kulturális retorziókat alkalmaznak, azonkívül a bűnlajstrom, amit az önök minisztereinek nyilatkozatából és a rádióból állítottunk össze, összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint amit „Maroszán úr” mondott.

Mi a külügyben mérlegeltük a dolgot és világos, hogy Peinsippet el kell távolítani. Egy követ eltávolítása azonban nem könnyű dolog. Azt hiszem, a kérdés most már minden kommentáció nélkül is világos. Kedvező alkalomról – majd meglátjuk, hogy fognak tárgyalni, mi lesz Raab látogatásának eredménye a szovjetországban – fel is fogjuk ezt a kérdést vetni.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 49. ő. e. Géppel irt tisztázat

A határozati jegyzőkönyv Marosán György és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit saját kezű aláírásával hitelesített.

---

¹⁰⁵ Erre nem került sor.

18.
Az MSZP Politikai Bizottsága 1957. november 21-i
ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 6 pl.

Jegyzőkönyv
a Politikai Bizottság 1957. XI. hó 21-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Kiss Károly, Komócsin Zoltán, Marosán György, Somogyi Miklós elvtársak

Napirend:

1. Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október–novemberi ellenforradalomban

Előadó: Révész Géza elvtárs

Meghívott: Kaszás Ferenc elvtárs

2. Határozati javaslat a Hazafias Népfront mozgalom megerősítésére

Előadó: Sándor József elvtárs

3. Javaslat a Táncsics körrel kapcsolatban

Előadó: Szirmai István elvtárs

4. Előterjesztés a könyvkiadás helyzetéről és az 1958. évi tervről

Előadó: Aczél György elvtárs

Meghívottak: Orbán László, Szirmai István elvtársak

5. Kossuth Kiadó terve

Előadó: Vass Henrik

Meghívottak: Aczél György, Nonn György, Méth Sándor, Szirmai István, Győri Imre és Tóth László elvtársak

6. Javaslat az Országgyűléssel kapcsolatban

7. Személyi javaslatok

8. Különfélék

1. Napirend előtt

Marosán elvtárs szóbeli bejelentése alapján

A Politikai Bizottság úgy határozott, hogy a kommunista pártok közötti tanácskozás két dokumentuma¹ magyar nyelvű szövegéért felelős Kállai Gyula és Nemes Dezső elvtársak.

¹ A szocialista országok kommunista és munkáspártjainak 1957. november 14–16-án tartott moszkvai értekezletén elfogadott közös nyilatkozatról, illetve a 16–19-én tanácskozó 64 ország kommunista és munkáspártjainak képviselői által kiadott békekiáltványról van szó. Mindkét dokumentum megjelent a Kossuth Könyvkiadónál brosúrában, illetve a *Népszabadság* 1957. november 22–23-i számában.

Apró elvtárs szóbeli beszámolója Zapotocky² elvtárs temetéséről

A Politikai Bizottság a beszámolót tudomásul veszi.

Szükségesnek tartja, hogy a Népszabadság ismertesse Novotny elvtárs munkásságát.³ Későbbi politikai munkánk során térjünk vissza e kérdésre, s nem kampányszerűen, hanem a nemzetközi munkásmozgalom politikai kérdéseivel kapcsolatban.

1. Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október–novemberi ellenforradalomban

Előadó: Révész Géza elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Fehér Lajos, Biszku Béla, Komócsin Zoltán, Somogyi Miklós, Kiss Károly, Kaszás Ferenc és Marosán György elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést – a KB Adminisztratív Osztálya kiegészítőjének fő vonásaival együtt⁴ – alapjaiban helyesnek tartja. Megállapítja, hogy ez fejlődést jelent az előző értékelésekhez képest.⁵ A dokumentumot azonban még nem tekinti lezártnak. Szükségesnek tartja, hogy a PB vitája alapján az anyagon még dolgozzanak és a végleges pártokmányt a határozattal együtt a PB néhány tagjának mutassák be.

Felelős: Kaszás Ferenc és Révész Géza elvtársak.

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Révész Géza elvtárs a legfőbb parancsnoki értekezleten a PB vitája alapján tartsa meg beszámolóját. Ezen a párt vezetői vegyenek részt. A beszámolót Kádár, Münnich és Marosán elvtársaknak előzetes jóváhagyás céljából be kell mutatni.

---

² Antonin Zapotocky (1884–1957) 1948-tól 1953-ig Csehszlovákia miniszterelnöke, 1953–1957 között köztársasági elnök volt. Haláláról a *Népszabadság* 1957. november 14-i számában adtak hírt.

³ Antonin Novotnyt 1957. november 19-én választották köztársasági elnökké, ezt a funkciót 1968 márciusáig töltötte be. Életrajzát a *Népszabadság* 1957. november 20-i száma ismertette.

⁴ Az Adminisztratív Osztály hat oldalas kiegészítő jelentése szerint a HM előterjesztésében érezhető az a törekvés, hogy a hadsereg szerepét, szétesésének okait konkrétan, a tények alapján értékelje, de szerintük a jelentésben erősen érvényesül a szubjektívizmus, a tények elferdítése. A jelentés készítői ennek okait egyrészt abban látták, hogy Révész Géza a jelentés által értékelt időszakban nem a hadseregben dolgozott, az anyag elkészítésében részt vevő munkatársai pedig az értékelt időszakban is vezető beosztásban voltak, maguk is részesei voltak a hibáknak. Ezek a vezetők szerintük „többségében alkalmasak arra, hogy a hadsereg vezetői legyenek, de az eddigi tapasztalataink szerint képtelenek arra, hogy kellő önkritikával – magukat is beleértve a hibákat elkövetők közé – szubjektívizmustól mentesen tárják fel a hadsereg fejlesztése során, az ellenforradalom alatt és után elkövetett hibákat”. A kiegészítő jelentés hat oldalon keresztül foglalkozik a HM értékelés azon részeivel, amelyekkel az Adminisztratív Osztály részéről nem értettek egyet.

⁵ Az előzményekre I. a 12. dokumentumot.

A korábbi elvi döntés alapján a Politikai Bizottság elfogadja:
Ilku Pál és Ugrai Ferenc elvtársakat a Honvédelmi Minisztériumba
miniszterhelyetteseknek.

2. Határozati javaslat a Hazafias Népfront mozgalom megerősítésére⁶

Előadó: Sándor József elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Komócsin Zoltán, Fehér Lajos, Kiss Károly és
Marosán György elvtársak

A Politikai Bizottság a határozati javaslatot az alábbi módosításokkal
fogadta el:

- a.) Az V. fejezet 4. pontja⁷ maradjon ki. Amennyiben későbbi időpontban
ilyen intézkedés szükségesnek látszik, a Párt- és Tömegszervezetek
Osztálya terjesszen javaslatot a Politikai Bizottság elé.
- b.) A Szabad Föld a Népfront hetilapja legyen, eddigi jellegének megtartása
mellett.
- c.) A lap jövedelme a párté legyen.
- d.) Az 1957. december 10-én tartandó értekezlet⁸ előadója Sándor József
legyen.

3. Javaslat a Táncsics körrel kapcsolatban

Előadó: Szirmai István elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Kiss Károly és Marosán György elvt[ársak]

A Politikai Bizottság a javaslatot elfogadta.⁹

4. Előterjesztés a könyvkiadás helyzetéről és az 1958. évi tervről

Előadó: Aczél György elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Orbán László, Kiss
Károly, Szirmai István és Marosán György elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztés politikai vonalával egyetért, a
táblázatokat nem tárgyalja.

---

⁶ Az előzményekre I. a 12. dokumentumot.

⁷ Ez a pont tartalmazta a javaslatot annak megvizsgálásáról, hogy nem volna-e célszerű a TTIT-et,
az MSZBT-t és az Országos Béketanácsot közvetlenül a népfront keretébe vonni.

⁸ A Hazafias Népfronthoz csatlakozott tömegszervezetek és társadalmi szervek országos vezetői-
nek, és a budapesti, budapesti kerületi, megyei pártbizottságok titkárainak értekezletéről van szó,
amelyet a KB határozat és az abból adódó feladatok megtárgyalására hívtak össze.

⁹ A javaslat a Táncsics kör átszervezéséről szólt, amely szerint a jövőben a Partizánszövetségen
belül, mint a régi (illegális) kommunisták klubja működjön. Az előterjesztők indítványozták a Ma-
gyarország c. lap megszüntetését is, amelynek munkatársait a Tájékoztatási Hivatalnak kellett vol-
na elhelyezni.

Az anyagot az alábbi módosításokkal fogadja el:

1. Felhívja a könyvkiadás vezetőinek figyelmét arra, hogy adminisztratív és anyagi természetű rendszabályok mellett elsősorban politikai eszközökkel kell elősegíteni a könyvkiadás munkájának megjavítását. Ennek érdekében szükség van következetes, marxista irodalmi kritikus gárda nevelésére, amely bírálja a nálunk érvényesülő antimarxista irányzatokat.
2. Egyetért azzal, hogy a Budapesti Pártbizottság könyvkiadási területén dolgozó pártszervezetek politikai megszilárdítása érdekében káderfejlesztési tervet dolgozzon ki és erről tájékoztassa a Politikai Bizottságot.¹⁰
3. A Politikai Bizottság helyesli a kulturális területen dolgozó vezetők azon törekvését, mellyel befolyásukat akarják szélesíteni a nem kommunista írók körében.

Elutasítja azt az elvtelen magatartást, melyet néhány párttag író képvisel, hogy politikai állásfoglalásából tőkét akar kovácsolni könyveinek kiadására. Elítéli egyes írók megalkuvó magatartását, akik szűkebb körben ultrabaloldali álláspontot képviselnek, ugyanakkor „népszerűségük” érdekében a jobboldali követelésekkel nem szállnak szembe, sőt hallgatólagosan tudomásul veszik azokat.

4. A könyvkiadás területéről el kell távolítani az ellenséges elemeket.
5. Megbízta a Művelődésügyi Minisztériumot, dolgozzon ki olyan honorárium-rendszert, melyen belül a könyvek színvonalának megfelelően a honoráriumoknak nagyobb skálája legyen. Meg kell valószínűsíteni, hogy a tudományos, politikai könyvek íróit a művek színvonala szerint a szépirodalmi művekhez képest arányosan díjazták.
6. A könnyű műfajú regények eladási árát emeljék fel és ebből az összegből tegyék olcsóbbá a hozzánk világnézetileg közelálló szépirodalmi és egyéb könyveket.
7. A tájjellegű irodalmi könyveket vidéken lehet összeállítani, de a kiadást csak országos kiadó vállalatok végezhetik.
8. Politikailag helyesnek tartja, hogy a szerződéskötés eddigi rendszerét

---

¹⁰ Erre nem került sor.

vizsgálják felül olyan értelemben, hogy díjazni csak kész műveket lehet. Ezt fokozatosan kell elérni.

Az Irodalmi Alap részére biztosítani kell meghatározott összeget azzal a céllal, hogy egyes indokolt esetekben visszafizetésre előleget nyújtson az íróknak műveik megírásához.

9. Egyetért azzal, hogy egyes magánszemélyek saját költségükön – kiadó politikai felelőssége mellett és külön honorárium nélkül – doktori disszertációt és hasonló műveket kiadhatnak.
10. 1958. évben a könyvkiadásban a maximális takarékossgot valósítsák meg. Az ezzel kapcsolatos részletekről a megfelelő állami szervek döntsenek.
11. Szükségesnek tartja, hogy a magyar művek idegen nyelvű kiadását a Művelődésügyi Minisztérium vizsgálja felül és alakítson ki megfelelő árrendszert. A külkereskedelemben kínálkozó előnyöket maximálisan használják ki.
12. Egyetért azzal, hogy több útleírást adjanak ki az ifjúság számára.
13. Felhívja a Művelődésügyi Minisztérium vezetőinek figyelmét arra, hogy a mezőgazdaság kollektivizálásával kapcsolatos meggyőző és érdekes irodalom megjelentetésére különös gondot fordítson.
14. A Politikai Bizottság utasítja a Művelődésügyi Minisztériumot, hogy fokozottabban rostálja a szépirodalmi művek kiadását és tudomásul veszi, hogy ennek következtében az új magyar művek kiadása jelentősen csökkenni fog.

A Politikai Bizottság ülésén elhangzott vita alapján az előterjesztést át kell dolgozni. Az átdolgozásért felelős Aczél György elvtárs.¹¹

5. A Kossuth Kiadó 1957. évi könyvkiadói tevékenységéről és az 1958. évi feladatairól

Előadó: Vass Henrik elvtárs

Hozzászóltak: Apró Antal, Biszku Béla, Szirmai István, Aczél György és Marosán György elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést az alábbi módosításokkal fogadja el:

---

¹¹ Az átdolgozott határozat nincs az iratok között.

- a.) A Kossuth Kiadó mint a párt kiadója, nyújtson segítséget a könyvkiadási politika megjavításához. Főleg a szépirodalmi könyveknél magas irodalmi értékű, a mai élettel foglalkozó könyveket adjanak ki, támaszkodva a következetes, kommunista irodalomkritikára.
- b.) A Kossuth Kiadó részére 1958. évben 800 tonna papírt kell biztosítani. A Politikai Bizottság felhívja a kiadó vezetőinek figyelmét, hogy a papírral messzemenően takarékoskodjanak.

6. Személyi javaslat

Káderoszt[ály] javaslata:

A Politikai Bizottság a pótképviselők behívására vonatkozó javaslatot leveszi napirendről.¹² Szükségesnek tartja, hogy az előkészítő munkába vonják be az Országgyűlés erre hivatott szerveit is.

7. Különfélék

a.) *Javaslat az Országgyűlés 1957. dec[ember] 17–21-i összehívására és napirendjére*

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy az Országgyűlést a javasolt napirenddel 1957. december 17-re összehívják. Ha a munka megkívánja, a napirendben lehet kisebb változtatásokat eszközölni.¹³

b.) *Javaslat Komócsin Zoltán elvtárs szabadságával kapcsolatban*

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Komócsin Zoltán elvtárs 1957. december 1-től szabadságra menjen. Ezen idő alatt Eperjesi László elvtárs, a KISZ titkára helyettesíti.

c.) *Fehér Lajos elvtárs szóbeli bejelentése alapján*

A Politikai Bizottság tudomásul veszi, hogy a Heves megyei pártbizottság titkára PB ülésen kijelentette: nem ért egyet a párt agrártéziseivel. A Központi Ellenőrző Bizottság, a Párt- és Tömegszervezetek Osztálya,

---

¹² Az előterjesztők Békés megyéből kettő, Fejér, Hajdú, Komárom, Szolnok, Pest megyéből és Budapestről egy-egy pótképviselő behívását javasolták a Békés megyéből visszahívott Náházi András és a lemondott, illetve elhalálozott képviselők helyére.

¹³ Ezt a határozatot a PB 1957. december 3-án módosította. L. a 21. dokumentumot.

valamint a Falusi Osztály bevonásával vizsgálja meg ezt a kérdést és tegyen jelentést a Titkárságnak.¹⁴

*d.) Ady Endre születésének 80. évfordulója megünneplésével kapcsolatban*¹⁵

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Ady Endre születése 80. évfordulója tiszteletére sírjára a párt és kormány nevében koszorút helyezzenek el.

Felelős: Orbán László elvtárs

K. m. f.

Marosán György

*Jegyzőkönyvezte:*¹⁶

---

¹⁴ Az erről készült feljegyzés szerint Putnoki László, a Heves megyei pártbizottság első titkára a falusi pártmunkát vizsgáló brigád tagjai előtt, kérdésekre adott válaszában utalt arra, hogy a megyei pártfunkcionáriusok is vitatkoznak a tézisek néhány kérdésével. (MOL M-KS 288. f. 17. cs. 2. ó. e.) A téma nem került vissza a Titkárság elé.

¹⁵ Az Ady Endre születésnapjával kapcsolatos ünnepi rendezvényekre l. még az MSZMP KB Titkársága 1957. november 8-i ülésének jegyzőkönyvét. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 252.

¹⁶ Itt nincs feltüntetve a jegyzőkönyvvezető neve.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. nov[ember] 21-i üléséről

1. Jelentés a Magyar Néphadsereg értékeléséről az 1956. október–novemberi ellenforradalomban

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az előterjesztést azért tárgyaljuk most, mert Révész elvtárséknak sürgős feladataik vannak, fel kell készülniük a katonai aktívára.

Két kérdést kell eldönteni: egyik, elvileg egyetértünk-e az előterjesztéssel, ha igen, akkor részletkérdések lehetnek, amit meg kell vitatni; másik, hogy az Adminisztratív Osztály által készített kiegészítő feljegyzést is meg kell vizsgálni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A Politikai Bizottság úgy határozott, hogy Münnich elvtárs és én nézzük át az átdolgozott szöveget.¹⁷ Mi ezt meg is csináltuk. Néhány megjegyzést ismertettünk, amit Révész elvtársék már figyelembe is vettek részben. Most a szöveget még egyszer átolvastam, és néhány észrevételem lenne:

Kezdem azzal, amit az Adminisztratív Osztály írásban is megtett: az előterjesztésből az derül ki, mintha az újabbkori magyar történelem Farkas Mihály körül forgott volna – annyiszor és olyan dózisban van ez ismertetve, hogy véleményem szerint ennek kétharmad részét likvidálni kell. Nem értek egyet azzal, hogy a Magyar Néphadsereg fő sajátossága a Farkas Mihály vagy mások által elkövetett hibákból áll. Úgy gondolom, hogy a Magyar Néphadsereg fő sajátossága az volt, hogy 1848, illetve 1919 óta először sikerült olyan néphadsereget megteremteni, amely valóban – a hibák mellett is – néphadsereg volt. Először érezte az ország dolgozó népe, hogy felfegyverzett, kiképzett, létszámban is erős hadserege van. Gondoljunk azokra az esztendőkre, amikor a tömegekben ilyen érzés volt a hadsereggel szemben. Az ország dolgozó népe erőt érzett, bízott a hadseregben. Ez volt a jellemző a mi hadseregünkre, a tömegek szemével nézve a dolgot. Hogy egy nagy létszámú, viszonylag jó, az akkori, 4-5 évvel ezelőtti technikai fejlődéshez, a mi szerény lehetőségeinkhez képest fegyverzetében is eléggé erős hadseregünk volt, azt nem kell tagadni. Ezt kell megmondani a bevezető részben és azt, hogy a nép áldozott ezért a hadseregért, a magáénak érezte ezt a hadsereget. Azt is meg kell mondani, hogy a magyar fiatalok tíz és tizezrei örömmel vettek részt a hadsereg munkájában. A párt mozgósított oda és a háborúban kifosztott, kirabolt, sokat szenvedett ország képes volt önálló, erős hadsereget létrehozni, ahol a harci szellem sem volt rossz, még akkor sem, ha tudjuk, történtek önkényeskedések és hibák.

---

¹⁷ A PB 1957. szeptember 17-én foglalkozott először a kérdéssel. L. a 12. sz. dokumentumot.

A második oldalon írják az elvtársak, hogy a nemzetközi helyzet is feszült volt. A politikai kérdéseknél azt is meg kell mondani, hogy milyen nemzetközi, politikai viszonyok között teremtődött meg a hadsereg. Utána úgy gondolom, rá kell térni, hogy a hadseregen belül – persze a széles tömegek ezt nem látták, de sokan látták – milyen volt a helyzet, milyen volt a vezetés. Meg kell mondani, hogy bár a párt tízezrével adott erőket vagy ezrével (nem akarok nagyozolni) a hadsereg vezető törzsének megerősítésére, ezeknek az erőknek egy része nem vált be. De itt sem arról van szó elsősorban, hogy rossz káderpolitikát csináltunk, hanem rossz politikát csináltunk, mert ugyanezekből a hadseregbe küldött elvtársakból lehetett volna jobb, akcióképesebb, ütőképesebb hadsereget is szervezni. Tehát a fő kérdés itt sem az, hogy megmondjuk: rossz volt a káderpolitika. Elhiszem, hogy a beküldött emberek között voltak oda nem valók is, de tömegével a jókat küldték oda a pártszervezetek.

Meg kell mondani, hogy a politikai vonalvezetésben lévő hibák visszatükröződtek a hadseregben, amit még rontott az a speciális körülmény is, hogy a hadseregben önkényeskedés érvényesült. Az előbb arról beszéltünk,¹⁸ hogy Csehszlovákiában hogyan fér össze a két funkció, államelnök és a párt első titkára. Nálunk a belügy és a hadsereg vezetése állami és pártvonalon ugyanabban a kézben volt. Tehát megfelelő ellenőrzés, olyan, ami minden vezető munkájához szükséges, nem volt. Meg lehet mondani, mint hibát, hogy Farkas, mint a hadsereg vezetője, egyben ellenőrizte az összes fegyveres erőt, teljhatalma volt és nem hagyta magát ellenőrizni.

Hiányolom az anyagban – bár ez nem hasonlítható választott testületekre vonatkozó politikai értékeléshez, mert a hadseregnek egyszemélyi, felelős vezetője van –, hogy nem mutatja meg, hogy van a hadseregben bizonyos testület is – lehet, hogy rosszul fejezem ki magam – egy vezető, vezérkar. Úgy gondolom tehát, hogy maga e testület is felelős azért, ami ott történt, tehát nemcsak Tóth Lajosok¹⁹ és még néhány ember. Talán kellene mondani valamit arról, hogy ez a vezérkar nehéz időben nem állt a helyzet magaslatán. Kádár elvtárs egyszer említette a „hajrá kommunizmus”-t.²⁰ Én nem emlékszem ilyen lózungokra. Általában a kommunizmust mi ne adjuk ilyen olcsó frázisok szimbolizálására.

---

¹⁸ Valószínűleg a napirend előtti, Zapotocky temetéséről szóló beszámolóra utal Apró Antal.

¹⁹ Tóth Lajos 1954-től 1956. október 31-ig a Magyar Néphadsereg vezérkari főnöke volt vezérőrnagyi rangban. 1956. október 5-től 31-ig a honvédelmi miniszter első helyettese.

²⁰ Az előterjesztésben és a határozatban „hajrá-kommunizmus” kifejezés szerepel a következő összefüggésben: „A hadseregben olyan káros nézetek terjedtek el, mint a »hajrá-kommunizmus«, a szüntelen győzelmes, könnyű előnyomulás elmélete, az ellenség lebecsülése, a frázis-puffogtatás”.

Önálló magyar út elmélete – volt ilyen? A 8. oldalon van arról szó.²¹ Ugyanitt beszélnek a revizionistákról, de nincsenek eléggé megmutatva. Arról beszélnek, hogy Farkas tevékenysége rossz irányban hatott ilyen szempontból is, pedig én azt hiszem, hogy ezek a jelenségek 1954–55-ben voltak és hatottak inkább. 1953-ig nemzetközi kommunizmussal, „önálló magyar úttal” nem találkoztam. Legyen benne az anyagban, hogy tényleg lebecsülték a belső ellenséget, de itt azt hiszem többről kellene beszélni: az osztályharcról, a burzsoázia végleges legyőzéséről, ezeket viszont élesebb politikai megfogalmazással kell említeni.

Ami a személyekre vonatkozó részt illeti²²: az a véleményem, még egyszer ellenőrizték le az egyes személyek cselekedeteit, az azokra vonatkozó megállapításokat, nehogy előforduljon olyan helyzet, hogy egyesek felállnak és elmondják, hogy a felsorolt „tények” nem felelnek meg a valóságnak. Egyébként arra is fel lehet készülni, hogy ilyen ténybeli dolgok ezen a tanácskozáson felszínre kerülnek, kiugranak ott.

A 17. oldalon lévő megállapításokkal²³ kapcsolatban: nem adunk-e a bizottság szájába különböző koncepciókat?

Ebben az anyagban nincs felderítve, hogyan jött létre a katonai bizottság.²⁴ A katonai bizottságot a Központi Vezetőség nevezte ki, és mi abban a hiszemben éltünk, hogy ott a munka megy. Egyik nap vészjeleket kaptunk és kialakult olyan nézet: küldjünk át másokat. Akkor Münnich elvtársat, Fehér elvtársat, engem küldtek át.²⁵ De előttünk dolgozott egy katonai bizottság, mi tehát „póttartalékosoknak” mentünk oda, amikor már úgyszólván semmit nem lehetett csinálni. Mi valamit mégis megpróbáltunk: fegyvereket szereztünk, megszerveztük Budapest védelmét, együtt a szovjet elvtársakkal. Összehívtuk a vezérkart, megmondtuk a vezető tiszteknek, mi a helyzet, de akkor már két vezérkar volt. Egyesek előttünk a fejüket bólogatták, de a másik helyiségben szervezkedtek ellenünk. Emlékszem, amikor Selmeczi bejött géppisztollyal, és azt mondta: „Ezt az egész

²¹ Ez az előterjesztésben a következő összefüggésben szerepelt: „Károsan hatottak a hadsereg erkölcsi-politikai szilárdságára azok a káros és ellenséges revizionista nézetek (pacifizmus, nemzeti kommunizmus, a szocialista tábor egységének tagadása, az »önálló magyar út« elmélete, az osztályharc, a szocializmusba való átmenet, a háborúk elkerülhetősége stb. kérdéseiben vallott helytelen nézetek), amik ellen a politikai apparátus és a pártszervezetek a harcot megfelelően felvenni – a fentebb jelzett okok miatt – nem voltak képesek.”

²² Az előterjesztés II. fejezete „A Néphadsereg legfelső vezetésének működése és szerepe az ellenforradalom 1956. október 23-tól október 28-ig terjedő időszakában” cím alatt ismerteti egyes személyek tevékenységét.

²³ Az előterjesztésnek ez a része a munkásság felfegyverzésével kapcsolatos különböző utasításokat taglalja.

²⁴ A Katonai Bizottságot az MDP KV 1956. október 23-ról 24-re virradó éjszakai ülésén hozták létre a felkelés elfojtásának politikai irányítására. L. bővebben *Ötvenhat októbere és a hatalom*, i. m., valamint RIPP Zoltán: *A pártvezetés végnapjai*, i. m. 42., 193–202.

²⁵ Az MDP KV 1956. október 25-i délutáni ülésén a Katonai Bizottság élére Apró Antal nevezték ki Kovács István helyett, és tagja lett Münnich Ferenc és Nógrádi Sándor is. Fehér Lajos már az október 23-án éjjel megalakított Katonai Bizottságnak tagja volt.

társaságot fél órán belül ki fogom irtani, vedd tudomásul!” „Állj meg vándor! Mit akarsz te?” Újra kijelentette, hogy ki fogja irtani ezt a társaságot. Beszélgettünk vele, mondtuk, légy nyugodt, a helyzetet másként kell megítélni. Elhiszem azonban, hogy volt olyan szimptóma az emberek között, hogy inkább lőnek, de nem adják meg magukat. Látjuk, hogy az a demoralizáltság, ami a párt központi vezetőségében volt, a hadseregben hatványozottabban érvényesült. Ott szinte minden parancsnok más irányba húzott. Mi egy teremben ülve, ahol az ablakok ki voltak törve, szőnyeggel voltak beszélgetve, nagy stratégiát csinálni nem tudtunk. Egész munkánk arra irányult, hogy néhány ezer fegyvert kijuttassunk az embereknek.

A határozat azt hiszem a fő kérdéseket magában foglalja, de mégsem szabadna ilyen anyagot ilyen határozattal befejezni.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nem határozat, csak tanulság.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Mégis úgy kellene megfogalmazni ezt a tanulságot, hogy a hadseregben olyan harci szellemre van szükség, olyan parancsnoki kart kell létrehozni, hogy mindegyikkel szemben, aki kezét emel a néphatalomra, hadseregünk fel tudjon lépni. Ilyent egyáltalán nem írnék le, hogy „aki kezét emel a nép hatalmára, bárki legyen is az, semmisítse meg”. Másként, szélesebben kell ezt a részt megfogalmazni.

A 6. pontot áttenném 5. pontnak, tehát itt cserét javaslok.²⁶

A 13. pont így szól: „A belső ellenforradalmi erők esetleges támadásának leverésére erkölcsi-politikai okokból Népköztársaságunk fegyveres erejét kell alkalmazni első lépcsőben, amihez biztosítani kell az itt állomásozó szovjet csapatok támogatását.” Még egyszer nálunk olyan belső zavargás, amihez nekünk a szovjet csapatokat kell segítségül hívni, nem szabad, hogy előforduljon. Ilyesmit még le sem szabad írni. Nekünk gondoskodni kell, hogy ilyesmi soha ne fordulhasson elő. Ilyesmit a saját fegyveres erőnkkel intézzünk el. Ez a Szovjetuniónak is hallatlanul kellemetlen dolog lenne.²⁷

Javasolom Farkas Mihály szerepét élesebb megfogalmazásban kivetíteni, de kevesebb terjedelemben.

Az Adminisztratív Osztály észrevételeinek azzal a részével, amelyben azzal foglalkozik, hogy a mostani vezetők is vonják le a tanulságot, tanuljanak a tapasztalatokból, egyetértek. De meg kell mondani, hogy a pártközpont Adminisztratív Osztálya éveken keresztül olyan osztály volt, amelynek nem érvényesült az ellenőrzése, a pártellenőrzés. Az itt dolgozó elvtársaknak is kell érezni a felelősséget azért, ami történt. Osszuk meg kicsit a felelősséget, mi is tanuljunk belőle és igyekezzünk kialakítani olyan módszereket, ami a munkát valóban segíti. Emlékszem a régi hibákra, sok személyeskedés volt, és kevés volt

---

²⁶ Az előterjesztés szerint: „5. A zavargások gócait katonailag azonnal el kell szigetelni. 6. Az akciót végrehajtó parancsnokok részére nagyfokú önállóságot kell biztosítani kezdeményezésének érvényesítésére.”

²⁷ A határozatban már nem szerepel a szovjet csapatok támogatása.

a lényeg. Keleti²⁸ fellépéseit többségében helytelennek tartottam. Nem mutatott ő rá a hibákra.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Apró elvtárs hozzászólásával egyetértek, valóban legyen ott az elején, hogy a Néphadsereg megléte a fő pozitívum. 1919 óta először van olyan hadseregünk, amely a népé, olyan hadsereg, amilyen 1848-ban vagy Rákóczinak volt. Ez feltétlen legyen benne.²⁹

Farkas személyével kapcsolatban valóban van az érvelésben antimarxista tendencia. Legyen benne tényleges felelőssége, ami igen súlyos.

Felvetődött a kérdés, hogy rossz káderpolitika vagy rossz politika. A rossz politika vetülete volt a rossz káderpolitikának is. Ennek teljes csődje volt, amikor láttuk az ellenforradalom alatt a Honvédelmi Minisztérium tehetetlenségét, a tanácstalanságot. Semmiféle épkezláb gondolattal nem találkoztunk. Szabó elvtárs volt a káderes³⁰ a minisztériumban, ott járkált hátratett kezekkel, és nem volt egy épkezláb gondolata, nem tudott segíteni, hogy megmondja, hol vannak a jó káderek, a jó egységek. Tehát ő is felelős azért, ami ott történt.

A katonai bizottság szerepével kapcsolatban. Először a tűzparancsról. Október 23-án éjjel fél egy órakor adta ki a Központi Vezetőség a tűzparancsot az éles használatára.³¹ Ettől kezdve az ország összes egységeinek élessel kellett volna lőnie, de ez nem realizálódott, a Rádiónál sem használtak élest. Elmulasztottuk ezzel az első lehetőséget, amikor lehetett volna organizálni a helyzetet. 23-án este lehetett volna rendet csinálni, ha élessel lövünk. Ekkor éjjel 6-10 helyen tervszerűen rohamozták a raktárakat. Nem realizálta tehát a hadsereg vezetősége az élesre vonatkozó központi vezetőségi parancsot. Ez nincs benne az anyagban. Hogyan jött létre a Katonai Bizottság? Első éjjel a Központi Vezetőség 3 elvtársat küldött át a Honvédelmi Minisztériumba: Földes László, Kovács István és Mező Imre elvtársakat. Ez még nem volt katonai bizottság. 26-án este a Központi Vezetőségben Apró elvtárs felszólalt, hogy alakítsunk katonai bizottságot, és annak adjunk teljhatalmat. Akkor mentek át a HM-be Apró, Münnich, Nógrádi elvtársak és mások. Tény, hogy ez a Katonai Bizottság a teljhatalmat nem tudta szintén realizálni. Nagyon szépen ki volt dolgozva a terv, és másnap hajnalban Nagy Imre jelentetett – és az igazság kedvéért hozzá kell tenni, hogy Gerő és Hegedüs elvtársak is telefonáltak –, hogy hagyjunk fel a dologgal.

---

²⁸ Keleti Ferencről van szó, aki 1952 és 1955 között volt az MDP KV Adminisztratív Osztályának vezetője.

²⁹ A határozat elejére ennek megfelelően a következő bekezdés került: „A magyar dolgozó nép sokat áldozott azért, hogy erős, jól képzett hadserege legyen. A párt és a dolgozó nép munkája révén létre is jött egy olyan hadsereg, amely hibáival együtt valóban a dolgozó nép hadserege volt. Először érezte az ország dolgozó népe 1919 óta, hogy felfegyverzett, kiképzett, létszámban is erős néphadserege van, amelybe a fiatalok tíz- és tízezei örömmel vettek részt.”

³⁰ Szabó István 1948-tól 1956 októberéig a HM Személyügyi Főcsoportjának főnöke, miniszter-helyettes.

³¹ L. erről RIPP Zoltán: *A pártvezetés végnapjai*, i. m. 193.

Egy másik dolog: igaz az, hogy a Szabad Nép „Hajnalodik” c. vezércikke,³² amely dicső forradalomról beszélt, súlyos sebet ütött a hadseregben. De az is igaz, hogy a hadsereg megmaradt részében kezdett erősödni az ellenállási erő. 30-án délben kezdtük volna a második támadást. Hajnalban összehívtuk az összes tábornokokat, ismerték a vezércikket. Megmondtuk mindenkinek, hogy igenis a katonák igazságos ügy miatt harcoltak és kértük, tegyenek meg mindent a további sikeres harcok érdekében. A Katonai Bizottság nem fogadta el a „dicsőséges forradalom” értékelést, arról beszéltünk, hogy a munkáshatalomért harcolunk tovább. Utána a Rádió számára nyílt parancsot adtunk. Székely Béla, aki hazajött a Szovjetunióból, segített a szövegezésben. Apró és Janza elvtársak látták ezt, Kalmár³³ vette át a szöveget. Azt mondta, nehéz a helyzetünk, de vállalom. Baj, hogy Benke Valéria elvtársnő már nem vállalta a beolvasást. Azt mondta: ha a kormány utasítást ad, beolvassa. Nagy Imre még azt a fáradságot sem vette, hogy felvegye a telefont, hanem Tildyt küldte ki. Tildy közölte, hogy egész más döntés van a kormányban és várjanak. Akkor kiderült, hogy egy óra múlva megalakult a koalíciós kormány, és más koncepciót fogadtak el. Ha annak idején beolvastuk volna a Rádióba a tűzparancsot, másként történhetek volna a dolgok. Ez volt a másik pont, amin elbuktunk. Mindez hiányzik az anyagból.

Az Adminisztratív Osztály megjegyzéséhez: ebből az anyagból tudtam meg először a hadseregben október 23-a előtti napokban foganatosított: összetartás megszüntetése és egyéb dezorganizáló intézkedések.³⁴

Apró elvtárs megjegyzésével egyetértek: a felelősség kérdését kicsit önkritikusabban kellene felvetni.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Értékelő részhez. Nekem hasonló megjegyzésem van, mint Apró és Fehér elvtársaknak. Az értékelésben van bizonyos szubjektívizmus. Felmerül az emberben, hogyha ezek nem voltak jók, akkor kik azok, akikre a néphatalom szilárdan támaszkodhatott volna. Véleményem szerint meg kell mondani, milyen erők léteztek a hadseregben és ugyanakkor rámutatni, hogy nem volt erő, amely ezeket összefogta volna.

Farkas Mihály kérdéséhez. Úgy gondolom, azzal kellene foglalkozni az első résznél, meg kellene itt mutatni Farkas Mihály szerepét. Ugyanakkor azt is meg kellene mutatni, hogy a hadseregben, amely ugyan néphadsereg volt, a tisztikar

---

³² A *Szabad Nép* 1956. október 29-i számában jelent meg a „Hajnalodik” c. vezércikk, amely méltatta az október 28-i kormánynyilatkozatot, mert nemzeti demokratikus mozgalomnak nevezte az eseményeket.

³³ Kalmár György újságíró, 1948-tól a Rádió munkatársa, 1957-től a Népszabadság főmunkatársa.

³⁴ Az Adminisztratív Osztály kiegészítő jelentést készített az előterjesztéshez, amelyben azt hangsúlyozzák, hogy a HM jelentésében „erősen érvényesül a szubjektívizmus, a tények elferdítése”. Elsősorban a hadsereg pártszervezeteinek helyzetéről és a hadsereg pártirányításáról írottakat cáfolják. A Fehér Lajos által idézett megállapítás azonban nem a kiegészítésben, hanem a HM jelentésének a 12. oldalán szerepel: „Bata István október 22-én megszüntette még ezt a katonai szempontból elégtelen készülségi állapotot is.”

munkásokból, szegényparasztokból szerveződött, mégis ebben a tisztikarban a katonákkal, legénységgel való bánásmódban jelentkezett a Horthy-hadsereg öröksége. Ezt személy szerint mindenki tapasztalta, hogy bántak vele, hogy bántak a fiatalokkal. Ezek a jelenségek a Horthy-hadseregben kialakult gyakorlat maradványai voltak a tisztikarnál és igen nagy szerepük volt ezeknek abban, hogy a hadseregben a legénység és a tisztikar között bizonyos szakadás következett be. Többször elmondják még tartalékos tisztek is, kiképzésük után, hogyan szúrtak ki velük.

Ami az 1956-os helyzetet illeti. Nekem van Gyurkótól egy feljegyzésem, amelyben le van írva, hogy 1956. szeptember 29-én, a hadsereg napján megjelentek tábornoki egyenruhában az előzőleg rehabilitált tábornokok. Akkor is volt a hadseregben kollégium, azt hiszem, úgy hívták, hogy katonai tanács. Ennek a tagjaival nem lett megbeszélve a dolog. Mikor érdeklődtek, hogy kik ezek az emberek, kiderült, hogy még Szabó elvtárs sem tudta. Azt válaszolta: ezek ügyét Bata és Hazai csinálták személy szerint. Le van pontosan az is írva, hogy a rehabilitált tábornokok mennyi rehabilitálási pénzt kaptak. Ezek a rehabilitáltak általában régi horthysta tisztek, tábornokok voltak. Tehát amellet, hogy megmutatjuk, milyen revizionista nézetek voltak a hadsereg felső vezetésében, milyen szövetségesei voltak Nagy Imrének, meg kell mondani, hogy ez a rehabilitálás szintén rombolt. Benne is van a jelentésben, hogy a tisztek egy részének leszerelését szilárd, párthű emberekkel oldották meg.³⁵

Valóban volt egy létező politikai program. A hadsereg vezetésében – Bata nézeteiben és Hazai nézeteiben is – az volt a kialakult vélemény – amit egyébként a belügyben is hallottam –, hogy ha Farkas vagy Rákosi vezette volna a hadsereget és az Államvédelmi Hatóságot októberben, akkor nem történt volna meg, ami megtörtént. Mi itt a helyzet – ezzel szembe kell nézni. Ez azt jelentette, hogy nem értették meg a párt harcában ennek a kérdésnek jelentőségét, mert itt nem az volt a baj, hogy nem ők vezettek, hanem az, hogy nem előbb történt meg a pártban a változás³⁶ – pl. 1956 márciusában – és ez vezetett oda, hogy a válság ennyire elmélyült, és a revizionista erők felül tudtak emelkedni. Ennek káros és romboló hatása volt. Másik oldalon tapasztalható volt a liberalizmus, nagy számban vettek fel Horthy-tiszteket és azokat, akik ez ellen szót emeltek, értelmiségellenesnek titulálták.

Október 11-én volt egy katonai tanácsi ülés, ahol a hadsereg erkölcsi-politikai állapota volt napirenden és az erkölcs-politikai állapotról, ha jól emlékszem

---

³⁵ A végleges szövegben ez a rész szó szerint megegyezik az eredeti jelentés szövegével.

³⁶ Vö. Kádár János hozzászólásával az országos pártértekezleten. Az 1957. júniusi pártértekezleten Kádár János zárszavában ez így hangzott: „Van most is az államvédelemnél egy parányi töredék [...] amelyik azon a nézeten van, hogy ha Rákosi és Farkas vezette volna az Államvédelmi Hatóságot októberben, akkor nem lett volna ellenforradalmi felkelés. [...] A mi nézetünk szerint [...] a helyzet az, hogy nem emiatt volt itt sikeres ellenforradalmi felkelés, mert nem a Rákosi és a Farkas vezette akkor az Államvédelmi Hatóságot, hanem amiatt, mert sok éven keresztül ők vezették.” (MOL M–KS 288. f. 3. cs. 3. ő. e.)

Kovács István vezérőrnagy készítette a jelentést. Ott hatalmas vita volt ezen a jelentésen. Úgy értékelték akkor, hogy ez a jelentés, ez az értékelés nem felel meg a valóságos politikai helyzetnek. És megmondom, az egész katonai tanács, kevés kivételtől eltekintve, a jelentés mellett állt. Tehát az utolsó napokban is a honvédelmi miniszter és a vezérkari főnök értékelése a hadsereg erkölcs-politikai állapotáról, nem tükrözte a tényeket.

Ami a fegyverekkel való ellátást illeti. Ennek a jelentésnek a Politikai Bizottság előző vitái alapján az az értéke, hogy a normális pozíciót veszi fel és megmutatja, hogy mi eredményezte, hogy a hadsereg részéről ez a dolog bekövetkezhetett.

Itt van a fegyverekkel való ellátás kérdése. Nekünk a XIII. kerületben 23-án azt mondták az oda küldött elvtársak, hogy másfél óra múlva vége lesz az egésznek, utána 4 óra, majd két nap lett belőle. Mikor érdeklődtünk, mi van a fegyverekkel, azt mondták, útban van, majd azt válaszolták, hogy másik kerületbe vitték. Mindez igen rosszul hatott a hatalom mellett harcoló erők erkölcsi és morális állapotára, hiszen nem tudták, nem ismerték a valóságos helyzetet és nem tudták, mikor kapnak fegyvereket.

Az értékelésben mindezt meg kell mutatni és csökkenteni kell olyan szubjektív szerepeket, mint Farkas személyének értékelése, persze fel kell tüntetni az ő felelősségét is. Meg kell mutatni, hogy amikor a hadsereg tiszti karában ilyen helyzet volt, mégis megvoltak azok az erők, amelyekre támaszkodva lehetett volna valamit csinálni. Itt pl. Gyurkó³⁷ vagy a kiskunhalasi ezred parancsnoka,³⁸ meg a többiek. Szerintem ezeket is konkrétan kellene megemlíteni, nemcsak általánosságban felvetve.

KISS KÁROLY elvtárs:

Először a jelentéshez és a hozzá fűzött határozat-tervezethez. Én a jelentéssel, figyelembe véve azokat a megállapításokat, hogy Farkas személyének szerepét itt a jelentésben kicsit csökkenteni kell, és hogy aláhúzzuk a néphadsereg igazi jellegét, sajátosságát, egyetérték és ezzel együtt a jelentést objektívnek és jónak tartom.

A határozat-tervezethez volna egy-két módosító javaslatom.

Én a jelentésben és a határozatban is kimondanám, hogy Bata elvtársat hazatérése után pártvonalon felelősségre kell vonni.³⁹ Aláírom mindazt, amit a jelentés

³⁷ Gyurkó Lajos 1954-ben végzett a Vorosilov Katonai Akadémián, azután a kecskeméti hadtest parancsnokává nevezték ki. A forradalom alatt több alkalommal adott parancsot a tüntetők elleni fegyverhasználatra. Október 31-én a szovjet csapatokhoz menekült. A forradalom után a Tiszti Felülvizsgáló Bizottságok elnökeként vállalt szerepet a forradalmat követő megtorlásokban. 1957-ben a HM kiképzési főcsoportfőnöke, majd 1957 és 1960 között a határőrség parancsnoka.

³⁸ Hodosán Imréről van szó.

³⁹ Bata István 1956. október 28-án Moszkvába menekült, ahonnan 1958. szeptemberében térhetett haza. Az I. sz. felülvizsgáló bizottsága jelentése Bata István 1956. októberi tevékenységéről 1958. november 5-én került a Politikai Bizottság elé. A testület határozata megállapította, hogy „Bata Istvánt politikai és büntetőjogi felelősség terheli a Központi Vezetőség két határozatának végre nem hajtásáért, az ebből eredő súlyos következményekért”. A PB súlyosbító körülménynek tekintette, hogy Bata „bűneit” továbbra sem ismerte el, ezért kizárta a pártból. Ugyanakkor az enyhítő körülményeket figyelembe véve azt javasolták az Elnöki Tanácsnak, hogy részesítse Batát eljárás kegyelemben. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 102. ő. e.)

Batáról ír,⁴⁰ de ehhez hozzáfűzöm, hogy akik azzal egyetértettek, és egyetértettek Bata 23-i és utáni tevékenységével, vonják is ezért felelősségre. Hangsúlyozom: pártvonalon való felelőssége vonásról beszélek. Mi felelősségre vontuk az ellenforradalom ideje alatt helyt nem állt magas rangú tiszteket, kizártunk ezért több vezetőt a pártból, kizártuk az ellenforradalom ideje alatt és után csődöt mondott tiszteket és tábormokokat. Azt ki kellene egyébként mondani ebben az anyagban, hogy ennyi és ennyi magas rangú tisztet távolítottak el a hadseregből, zártak ki a pártból, mert súlyos bűnöket vagy hibákat követtek el.

Az Adminisztratív Osztály által a jelentéshez fűzött kiegészítéssel kapcsolatban: azt a törekvést, hogy a felelősséget még jobban alá kell húzni, helyesnek tartom, de általában nem tudok egyetérteni az Adminisztratív Osztály jelentésével és még Apró elvtárral is vitába szálllok, hogy a hadsereg felfejlesztésénél a hadseregbe küldött káderek általában jók voltak. Igen, a hadsereg olyan iskola, hogy ha idő van rá, ott átnevelődnek olyan emberek is, akik máshol esetleg nem állták volna meg a helyüket. Még a tőkés országok hadseregeiben is olyan embereket tudnak megfelelően felhasználni és beosztani különböző helyekre, akiket másutt nem tartottak legokosabbnak vagy legügyesebbnek. A mi hadseregünk azonban rendkívül gyorsan lett felfejlesztve igen magas létszámú hadseregre. Ennek objektív oka a nemzetközi helyzet akkori éleződése volt, és most ne térjünk ki arra, hogy miért volt feszült a nemzetközi helyzet. Nálunk a felfejlesztésnél is közrejátszott Farkas Mihály személye, aki igen nagy teljhatalommal rendelkezett – ezért ez a felfejlesztés nálunk még kicsit nagyobb tempóban is történt, mint a béketábor többi országában. Emlékezzünk rá, hogy 1950-től kezdve ezrével kellett a hadseregbe küldeni embereket és sokszor úgy gereblyézték össze, hol van még 15-20 ember, akit beküldhetünk különböző tanfolyamokra. Ennyi embert ilyen gyors ütemben nem lehetett átgyúrni, átnevelni. Ezért az Adminisztratív Osztály jelentésének az a megállapítása, ami a 2. oldalon szerepel, hogy általában jó erőket küldtünk a hadseregbe, nem teljesen felel meg a valóságnak,⁴¹ egyrészt nem is küldtünk, hanem vitték, ahonnan lehetett. Az emberek ezrével mentek a tanfolyamokra. Micsoda nagy válogatás lehetett ilyen szempontból ebben az országban, ahol a párt két évvel ezelőtt lett uralkodó párt? Feladtuk a pártapparátusból és az államapparátusból az oda bevitt megfelelő embereket? Nagyon kevés ilyen embert adtunk át a hadseregnek. Ujjal mutogathatnak a magas posztokon lévőkre, akiket odaadtunk, aki pártfegyelmet kapott, vagy más

⁴⁰ A jelentésben többször említik Bata István hibás intézkedéseit és jellemzik őt pl. „Bata István minisztersége súlyosbította a hadseregen belüli helyzetet, mert képzetlensége, tehetségtelensége, demagógiája jogosan ásta alá a hadsereg felső vezetése iránt amúgy is kevés bizalmat. [...] Bata István a Rádió védelmére kirendelt egységeket mégis lőszer nélkül küldte ki és szigorú parancsot adott »a népre lőni nem szabad.«.”

⁴¹ A kiegészítő anyag ezzel kapcsolatban a következő megállapításokat tartalmazta: „Véleményünk szerint a hadsereg fejlesztése során – mely különösen az 1949–53-as éveket tekintve erőltetett ütemben történt – a hadsereg káderegényét a pártszervezetek becsületos, megfelelő elvtársak beküldésével elégtették ki. Nem lehet azzal egyetérteni, hogy a beküldött elvtársak egy része már eleve alkalmatlan, ingatag, erkölcstelen, fejlődésképtelen volt.”

dologból kifolyólag párt poszton nem maradhatott tovább, vagy állami vonalon nem állta meg a helyét, azokat adtuk át a hadseregnek. Ezt a megállapítástom Tóth Lajos elvtárs esetével támasztom alá. Róla megállapították, hogy nem felel meg káderesi poszton. Akkor átkerült a hadseregbe. Ebben még nem volt különösebb hiba. De a hadseregből elvitték magas iskolára, és amikor onnan hazajött, tőlem is véleményt kértek és Kovács Istvántól is, hogy erre a beosztásra beállítható-e. Kovács István azt mondta, szerinte erre a beosztásra nem alkalmas. Én is azt mondtam, hogy bár elvégezte ezt a hároméves iskolát, erre a posztra sohasem tenném. Ilyen vélemények után mégis oda tették. A véleményeket Nógrádi elvtárs gyűjtötte akkor össze, aki kijelentette: hallatlan ez a mi hadseregünk, amelynek Tóth Lajos lett a vezérkari főnöke. Nógrádi elvtárs szintén nem értett egyet Tóth Lajos beosztásával, de nem tudta ezt megakadályozni. Ilyen volt tehát a kádermunka. Bizony oda került sok gyenge káder, akik sem élettapasztalat, sem párthűség szempontjából még nem voltak kipróbálva. Ezek az emberek olyan politikai helyzetben, mint ami október 23-án és azt követően kialakult, amikor náluknál szilárdabb emberek is meginogtak, tehetetlennek bizonyultak, sőt egy részük árulóvá vált.

Az Adminisztratív Osztály jelentésében van egy tévedés is, amit az Adminisztratív Osztály úgy ír, hogy a hadsereg jelentésben van a tévedés. A 4. oldal első bekezdése azt mondja, hogy a pártközpontban volt egy törzs, amely a fegyverek elosztásával foglalkozott, és amelynek vezetésével én lettem megbízva.⁴² Ilyen törzs nem volt, de volt a Politikai Bizottságban olyan megállapodás [sic!], hogy nem halad a fegyverelosztás, Czinege elvtárs egyenruhába vágta magát és elküldtük azzal a megbízatással, hogy az ő döntései alapján menjenek ki a fegyverek a megfelelő helyekre. Czinege elvtárs át is ment, de olyan törzs, amely a fegyverek elosztása fölött diszponált volna, nem volt. Czinegét valóban oda küldtük, és akkor a fegyverek egy része eljutott a kívánt helyre. De pl. a VIII. kerületi pártbizottsághoz mire eljutott, már tűzszünet volt, és nem használhatták. A kerületi pártbizottság folyosójára rakták le, ahová bementek a csibészek és elszedték. Senki nem lőtt rájuk, mert tűzszünet volt.

A határozattal kapcsolatban. A jelenleginél jobban kell hangsúlyozni az említettek felelősségét, és utaljunk újabb felelősségre vonásokra is. Itt arra gondolok, hogy Batát felelősségre kell vonni pártvonalon.

A határozat-tervezet 2. oldalán a 3. pontban szerepel ilyen megjegyzés: tehetetlennek bizonyultak.⁴³ Véleményem szerint ez enyhe kifejezés az említettek

⁴² A kifogásolt rész így szól: „A jelentés második, »A hadsereg legfelső vezetésének működése és szerepe az ellenforradalom október 23-tól október 28-ig terjedő időszakában« című részében a tények leírásában egyes helyeken *ferditések vannak* [kiemelés az eredetiben – a szerk.] és azok lényeges kérdésekben dezinformálnak. A munkások felfegyverzésével a pártközpontban, a KV október 26-i ülésének határozata alapján kezdett el foglalkozni Kiss Károly elvtárs vezetésével egy törzs, Czinege Lajos elvtárs pedig át lett küldve a HM-be az ottani munka meggyorsítása érdekében. A HM jelentés 19. oldal első bekezdésében erről írtak tehát nem felelnek meg a valóságnak.”

⁴³ A megállapítás a hadsereg legfelső vezetésére (Bata István, Janza Károly, Tóth Lajos, Hegyi László) vonatkozott.

magatartásának jellemzésére. Szerintem ezt erősíteni kell, esetleg így, vagy hasonlóképpen: tehetetlenségükkel, gyávaságukkal és ingadozó magatartásukkal, valamint azzal, hogy hamis jelentésekkel félrevezették a pártvezetés forradalmi szárnyát, objektíve a néphadsereg árulóivá vált főtiszteknek ellenforradalmi tevékenységét segítették elő.⁴⁴

A határozat 6. oldalán a 2. bekezdésben, amikor arról beszélnek, hogy azokat, akik erre sem voltak hajlandók, leszerelték,⁴⁵ javasolom, hogy az „erre sem” maradjon ki, mert ez más értelmet ad a dolognak.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Azzal szeretném kezdeni, hogy egyetértek az előterjesztéssel, azzal a kiegészítéssel, ami az Adminisztratív Osztály jelentésében van. Az Adminisztratív Osztály jelentésének elején lévő elvi megállapításokkal egyetértek.

Azt hiszem egyébként, érdemes volna a Politikai Bizottságnak foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy a Központi Bizottság apparátusa, az egyes osztályok hogyan néztek ki az ellenforradalom előtt és alatt. Ezeket az osztályokat kivétel nélkül támadta Rákosi és Gerő azzal, hogy pánikban vannak, eltúlozzák a tömegek hangulatát, nem veszik észre a pozitívumokat. Ugyanakkor Nagy Imre is támadta az osztályokat azért, mert ezek az osztályok feltártak olyan hibákat, amelyek az ő miniszterelnöksége ideje alatt fordultak elő. Az apparátus tehát két tűz között volt. Az osztályoknak végre kellett hajtani azt, amivel nem értettek egyet. Pártszerűségből ezeket is végre kellett hajtaniuk. Az Adminisztratív Osztály jelentését üdvözlendőnek tartom azért is, mert bátran felveti a problémákat. És teljesen igaz az, hogy az Adminisztratív Osztály munkatársai – és itt nem Keletire gondolok, nála, tudjuk, sokszor előfordult, hogy érdemi dolgok helyett lefetyelgetett – elárasztották a pártvezetést komoly, ténybeli dolgokkal, amire senki sem hallgatott. Utoljára 1955-ben a Politikai Bizottság kiküldött egy bizottságot a hadsereg felülvizsgálatára.⁴⁶ Vérlázító dolgok jöttek itt ki. Már ez előre vetette az árnyékát az eseményeknek. Mi történt? Behívták a bizottság tagjait Rákosihoz, és itt egyenként gyúrták meg őket, hogy azért nem minden úgy van, ahogy felvetették. Ebben a bizottságban benne volt Nógrádi, Köből, Keleti és több kiegészítő erő az Adminisztratív Osztályról és más osztályokról. Formálisan én is benne voltam, de ebben az időben beteg voltam, helyettesem, Cservenka elvtársnő vett részt a bizottság munkájában. Nem akarom ezt a dolgot hosszasan fejtegetni. A lényeg az, hogy ez a bizottság nagyon sok hibát tárt fel.

⁴⁴ A határozatban: „Az október 23-i ellenforradalmi események idején tehetetlenek, opportunistának és gyávának bizonyultak.”

⁴⁵ A Tiszti Nyilatkozat aláírásának megtagadásáról van szó. A határozatból az egész mondat kimaradt.

⁴⁶ Az MDP KV Politikai Bizottsága 1955. június 11-én tárgyalta a néphadsereg hadrafoghatóságáról, erkölcsi, politikai állapotáról szóló jelentést. Ekkor döntött arról, hogy a hadseregben működő pártszervezetek munkájának megvizsgálására bizottságot küld ki, amelynek vezetője Köből József, tagjai Nógrádi Sándor, Keleti Ferenc, Komócsin Zoltán és György István volt. (MOL M-KS 276. f. 53. cs. 236. ö. e.)

A káderkérdésekkel kapcsolatban. Az Adminisztratív Osztály jelentése nem mondja azt, hogy csupa jó kádereket küldtek oda, hanem arról beszél, hogy a pártszervezetek igyekeztek a legjobbakat oda beküldeni. Az más dolog, hogy a hadsereg vezetése Farkason, Batán múltott. Köztudomású volt abban az időben, hogy a legbutább emberekből lehetnek a tábormokok és a legokosabbak, akik szóvá mertek tenni valamit, azok nem örvendenek nagy népszerűségnek. Ha megnézzük, kik kerültek ki a hadseregből, láthatjuk, mennyi szilárd, becsületes, párthű elvtárs van ezek között. De bent maradtak a talpnyalók, buták, esetleg BESZKÁRT-ista összeköttetés⁴⁷ alapján és bizony a jók kerültek ki a hadseregből. Így alakult, hogy október 23-ra a hadsereg vezetése rossz helyzetben volt. Sok gyáva, tehetetlen ember volt ott.

Emlékszem, abban az időben nem volt senki, akitől véleményt lehetett volna kapni arról, hogyan áll Budapesten a helyzet. Nem volt felelős ember a HM-ben, Budapesten, az ügyeleten vagy másutt. Mikor érdeklődtünk a HM-ben, hogy mégis mi a helyzet, azt a választ kaptuk: figyeljék a rádiót.

Farkassal kapcsolatban felvetném az ő bonapartista magatartását, ami sokszor tragikomikumba fulladt. 1953-ban itt elmondták, hogy a laktanyában tettek ki idézeteket Farkastól, és később derült ki, hogy azokat Kutuzov, Szaburov és mások mondták. Érthető, hogy ennek mi volt a hatása. Előfordult, hogy egy-egy nagy gyakorlaton, kisebb hibákért is az egész legénység előtt letépte a tisztről a váll-lapot. Világos, hogy ilyen módszerekkel nem lehet hadsereget nevelni. Ez a módszer azután átragadt másokra is.

Révész elvtárs is következetesen visszatér arra, hogy a hadseregben tehetségtelen vezetők vannak. Ezzel én egyetértek, de itt megjegyzem, vigyázni kell ennek hangoztatásával, mert a hadsereget jelenleg is, ha nem is teljesen, de mégis ugyanazok vezetik. Ott van Ilku, Uszta és mások is. Egyetértek azzal, hogy bizonyos felelősségük nekik is van. Erre szerintem politikai okok miatt ügyelni kell.

Másik dolog. Fehér és Apró elvtársak elmondták, hogy Szabó elvtársnak milyen volt a magatartása és munkája. Véleményem szerint ezekkel a vezetőkkel feltétlen le kell ülni és beszélni kell velük. Nem tudom Hazainak mi az álláspontja, Szabóét tudom. Ő lejárt Hajdú megyébe és más állásponton van saját munkáját illetően, mint amit róla mondanak. Szerinte az általa végzett munka abszolút hibátlan és helyes. Ezt ő állandóan hangsúlyozta és kijelentette, hogy ami hiba a káderpolitikában volt, az Farkas és Bata bűne, és az általa végzett munka csak jó dolog volt. Szerinte a hiba a pártvezetésnek volt.

Még két dolgot. Azt hiszem rövid utalással érdemes volna bevenni, hogy a hadsereg bomlásában és a kialakult helyzetben az is szerepet játszott, hogy mindazok a hibák, amelyek a párt és kormány vezetésében megvoltak, a hadseregen belül is hatottak. Itt van pl. a rehabilitálási dolog, ami megrendítette a legjobb kommunistákat is a hadseregben. Beszéltem tisztekkel, akik ugyanazt élték át,

---

⁴⁷ Utalás Bata István eredeti, villamoskalauzi foglalkozására.

amit mindannyian átéltünk abban az időben és nem tudták hova tenni a dolgokat. Az események nem voltak politikailag előkészítve és ezek megrendítették az embereket. Ehhez jöttek az anyagi természetű dolgok is.

A másik, ami az egész hadseregére érvényes volt, az a nagyon erőteljesen elterjedt dolog, hogy „a népre nem lövünk”. Fehér elvtárs azt mondja, hogy október 23-tól kezdve nem volt felelős ember. Szerintem 23-án se és azt közvetlen megelőzően sem volt, hiszen nekünk nem is szabad lett volna eljutni október 23-ig. Én nem azt vitatom, hogy a hadseregben és a pártban nem voltak nagy számmal áldozatra kész erők, hanem azt mondom, hogy olyan képtelen zűrzavar volt fentről kezdve le[nt]ig, ami tarthatatlan. És a hadsereg végig át volt itatva azzal a hazug jelszóval, hogy a „népre nem lövünk”. Ez nagy érv volt az ellenforradalom kezében és ez hatott szilárd kommunistákra, volt partizán elvtársakra is.

És még a lengyel események is így hatottak, tudomásom szerint valami instrukció is volt ilyen irányban. Ez is leszerelőleg hatott.

Egyetértek Bata felelősségre vonásával, ez egyszerűen elkerülhetetlen.

SOMOGYI MIKLÓS elvtárs:

Ki kellene emelni a határozatban vagy az értékelésben vagy a tanulság levonásánál, hogy az a szellem, amely kialakult és most is tapasztalható egyes vidéki helyeken, hogy a parancsnokok a fegyelmet ugyanolyan módszerekkel akarják kialakítani, mint néhány évvel ezelőtt. Ezt nagyon élesen ki kell hozni és nagyon élesen le kell vonni a tanulságot felfelé és lefelé.

Az elhangzottakkal és az Adminisztratív Osztály jelentésével egyetértek, de nem értek egyet azzal a résszel, amellyel Hazai felelősségét kívánják csökkenteni.⁴⁸ Ő olyan időben volt a politikai csoportfőnök, amikor ezek az események bekövetkeztek. Semmi körülmények között sem lehet menteni. Farkas már nem volt ott akkor, de Hazai az ő módszereit vitte tovább. Mi megnevezünk egy csomó felelős embert, de nem nevezünk meg olyant, akik dacára minden zúrnak, a rádió félrevezető adásainak, a „Hajnalodik” című cikknek, odaállt egységeivel és harcolt. Ilyeneket is meg kellene nevezni, nemcsak a történelmi hűség kedvéért, hanem azért is, hogy érezzék, büszkéek vagyunk rájuk.

KASZÁS FERENC elvtárs:

A kritikai megjegyzéssel, hogy a felelősségből nekünk is vállalni kell egy részt, egyetértek, ebben Apró elvtársnak igaza van.

Nem tudok egyetérteni, ami a jelentésben van, amit Kiss elvtárs hozzászólásában is említett, hogy a Néphadsereg kádererősítését a 49-es 50-es időszak alapján úgy értékeljük, hogy csak részben sikerült ezt végrehajtani, hogy sok pártszervezet eleve alkalmatlan kádereket küldött a hadseregbe. Ilyenre én is tudok példákat Tóth Lajoson kívül is, mégsem ez volt a jellemző, hanem az, hogy a párt fentről egész az alapszervezetekig igyekezett létrehozni olyan néphadsereget, amilyenre szükség volt. És a káderek többségére ez volt a jellemző. Én tudom, mi volt

---

⁴⁸ A kiegészítő jelentés arról ír, hogy Hazai Jenőt nem lehet azokkal „egy kalap alá venni”, akik „nyílt árulókká váltak és nemcsak tehetetlenek voltak”.

a tiszti iskolásokkal és ezért a régi hadsereg vezetőit terheli a felelősség, ők írták ki nyílt paranccsal, hogy melyik ezrednek hány embert kell beiskoláznai. Véleményem szerint a kádermunkánál a 49-es időszakot alapvetően, feltétlenül helyesnek kell értékelni, mert ha nem, akkor sok rendes, derék, becsületes embert bántunk meg a hadseregben.

Másik dolog, amivel nem értek egyet, és ami sajnós a mi jelentésünkben sincs benne: a 6. oldalon a politikai helyettesi intézmény felvetése véleményem szerint nem helyes. Hogy Farkas ezt azért hozta volna létre [19]49 tavaszán, hogy ezzel alárendelje a hadsereget az ő elképzelésének, ez sértő megállapítás.⁴⁹ Ennek az intézménynek 1949–50-ben komoly szerepe volt a hadseregben. A hadsereg vezetősége ebben az időben még nem volt megtisztítva és kellett ez az intézmény az egyszemélyi vezetés erősítésére is. Azzal egyetértek, hogy később történtek hibák, de már eleve ezt koncepció gyanánt bevenni az anyagba, hiba. 1949-ben még a személyi kultusz nem volt olyan nagy, mint később.

Harmadik megjegyzésem. Meg kellene mondani, hogy október 23-a óta a forradalomhoz hű kommunisták törekedtek és igyekeztek nagy számba[n] bejönni a karhatalomba és nem november 4-e után. Ezek a számok nem tudom miért kerültek be az előterjesztésbe, ennél lényegesebben többen voltak a vidéki honvédségi és belügyi karhatalomba[n].⁵⁰ Tudom, hogy Baranyában 5-én már 200 bányász volt, akiket 16-ára, amikor a Mecsek megtisztítása megtörtént, leszereltek. Országos méretekben lényegesen nagyobb a száma azoknak a pártmunkásoknak, akik november–decemberben a karhatalomba mentek és ez a törekvésük már október 23-a után is megvolt. Ez is aláhúzza, hogy a mi hadseregünk népi hadsereg.

Hazai személyét illetően. Mi felelősségét csökkenteni nem akarjuk, de tiltakozunk az ellen, hogy ő[t] és Szabót együtt emlegessék a bűncselekményeket elkövetőkkel. Más bűncselekményt, tudatos árulást elkövetni és más jóindulatúan tévedni. A törzssel kapcsolatban úgy tudtuk, volt ilyen törzs és ennek az lett volna a feladata, hogy a kerületi pártbizottságokkal megbeszélve állítsa össze, hogy a kerületi pártbizottságoknak mennyi fegyverre lett volna szükségük.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Nem az volt a feladatunk, hogy egy átfogó értékelést adjunk fennállása óta a hadseregről, hanem azt mondjuk meg miért nem állta meg a helyét a néphadsereg a nehéz időben, és ezért kik a felelősek. Amikor a jelentés első változata készült, négyszer annyit vettünk be Farkas Mihályról. Már így is húztunk belőle, amit

---

⁴⁹ Ezzel összefüggésben az előterjesztésben a következő szerepelt: „Farkas Mihály – hogy akadálytalanul fejthesse ki tevékenységét, s ne legyen semmilyen pártellenőrzésnek alárendelve – a hadsereg pártszerveit is lényegében maga alá rendelte. Ezt úgy érte el, hogy a politikai tiszti (később helyettesi) intézmény bevezetésével egyidejűleg a pártszerveket az állami funkciót betöltő politikai helyetteseknek, mint felsőbb pártszerveknek vetették alá.”

⁵⁰ Az előterjesztés megállapítása szerint a tapasztalt pártmunkások tömeges jelentkezése november végén indult meg, és november 27. és december 10. között 350 fő jelentkezett a 2. Forradalmi Ezrednél.

lehet. Túl sokat húzni nem tudunk, sajnos tény, hogy Farkas rányomta bélyegét erre a hadseregére, és a Politikai Bizottságot sem tájékoztatta helyesen. Rákositól magától hallottam, hogy egyszer Farkas odament és kijelentette: az én dolgom kérni, a maguk dolga, hogy ezt megadják. (Ez a biliárd ügygel kapcsolatban volt.) Ilyen dolgokat elhallgatni nem lehet. Nekünk meg kellett mutatni, hogy miért nem állta meg a helyét a hadsereg.

Kérdés is igen döntő dolog. Nem érték egyet az Adminisztratív Osztállyal, sok ingtag ember került be, akik a vezetés és a rossz politikai munka következtében nem tudtak helyes irányba haladni. Hogyan tudnám különben megmagyarázni a Politikai Bizottságnak, hogy a tisztek 40%-a november 4-e után nem volt hajlandó fegyvert fogni. Hogyan magyaráznám meg különben, hogy 25000 tisztből 6000 nem írta alá a tiszti nyilatkozatot?⁵¹ Hogyan lehet ezt másképp megmagyarázni, minthogy a hadsereg káderpolitikája rossz volt, a tisztek ingadozó, ingtag emberekből kerültek ki. Tény az, hogy a tisztek 40%-át november 4-e után ki kellett rugdosni. Ezt elhallgatni nem lehet.

Ami a személyes felelősséget illeti: a vezérkarral kapcsolatban téves értelmezése van Apró elvtársnak. Amikor mi vezérkarról beszélünk, Bata, Tóth, Janza, Hazai, Szabó és Madarászt⁵² értjük alatta. És mikor mi a felelősségről beszélünk – függetlenül jóindulattól vagy becstelenségről – csak ezeket nevezhetjük meg a párt előtt. Ha valami ma történik, akkor azért én vagyok a felelős elsősorban, és Uszta és Ugrai,⁵³ az a két személy, akik ebben a felelősségben még osztoznak. A többi alárendelt személy, és nem Horváth Mihályok⁵⁴ és Gyurkók és mások a felelősek, hanem a miniszter és a miniszterhelyettesek. A mi doktrínánk alapján minden rendű parancsnok, kezdve a minisztertől, ha kap egy harci feladatot, az az első ténykedése, hogy összehívja az alárendelt magasabb parancsnokokat, tájékoztatja a helyzetről, a kapott feladatokról és ad bizonyos időt, 20 percet vagy 2 óra hosszát, hogy megtehessek javaslataikat a feladat megoldását illetően. Október 23-án a párt határozott. A párt Központi Vezetőségének tagjai voltak Bata, Hazai, Szabó és Tóth. Senkit nem hívtak össze, nem tájékoztattak arról, hogy a párt határozatot hozott a kommunisták felfegyverzéséről, hogy a pártnak az az álláspontja, élessel kell löni. Ez még jobban aláhúzza felelősségüket. Ezért mi a Politikai Bizottság elé nem hozhatjuk Ilkut,⁵⁵ Révész vagy Uszta felelősségét.

⁵¹ Az előterjesztés adatai szerint 6857 fő tagadta meg a Tiszti Nyilatkozat aláírását.

⁵² Madarász Ferenc 1956-ig az Országos Légierők Parancsnoka volt. A tiszteket felülvizsgáló bizottság – arra való hivatkozással, hogy az 1956. októberi események alatt rosszul hajtottá végre a fegyverek Honvédelmi Minisztériumba szállítását – leszerelte.

⁵³ Ugrai Ferenc 1945–1948 között az MKP KV Katonai és Karhatalmi Osztályának munkatársa, majd a hadsereg tüzerbiztos, hadtest-, hadosztály, majd a hadsereg tüzerparancsnoka. 1957. február 7-től vezérkari főnök.

⁵⁴ Horváth Mihály honvéd vezérőrnagy 1956-s magatartásával a PB 1957. október 9-én foglalkozott. L. a 13. sz. dokumentumot.

⁵⁵ Ilku Pál 1948-tól a HM-ben politikai csoportfőnök-helyettes, 1957-től a HM politikai csoportfőnöke, miniszterhelyettes.

Egyébként is Uszta elvtársék október 30-án érkeztek meg a Szovjetunióból, sajnos hozzá kell tenni olyan információval, hogy mindenben Nagy Imrét kell követni. Mi a felelősség kérdését csak ezekre a személyekre állapíthatjuk meg. De más dolog a felelősség megállapítása és más dolog a felelősségre vonás. Mi nem mondhatjuk, hogy Batát vonja felelősségre a Politikai Bizottság. Ez a Politikai Bizottság dolga, hogy a tények alapján erről döntsön.

Véleményem szerint is október 30-áig a hadsereg zöme rendes volt és megfelelő vezetéssel meg lehetett volna változtatni a helyzetet.

Rehabilitálással kapcsolatban: sajnos itt Hazai felelőssége igen nagy. Amikor meghallottam, hogy szeptember 29-én sok tiszt megjelent a koszorúzáson, akiket rehabilitáltak, elmentem a HM-be, mert nagyon felháborodtam, hogy ezeket visszahozták. Elmondták, hogy ezt nagyon gyorsan csinálták meg. Előzőleg Hidvégi eljött hozzám a Tervhivatalba egy listával, akiknek kb. 60%-át én mint megbízhatatlan gazembereket kihúztam.

Tóth Lajos kérdése. 1954-ben Bata megkérdezte, hogy Tóth Lajost javasolják-e vezérkari főnöknek. Megmondtam, hogy szerintem ő a legtehetségtelemebb és legkorlátoltabb. 1955–56-ban megmondtam számtalanszor Bereinek és Gerőnek is, hogy ez a hadsereg ilyen szánalmas és korlátolt vezetőikkel, mint Bata és Tóth, megpróbáltatás esetén széjjel fog szaladni. Nem biztosítjuk a megfelelő fizetést, nem élelmezzük, és nem ruházzuk megfelelően a katonákat. Gerő erre azt mondta: ezek nagyon pártszerű, öntudatos emberek, akik nagyon sokat fejlődtek. Bereivel többször beszéltem ilyen dolgokról: a hadseregnek szánalmas vezetői vannak, ez a Farkas-féle hitbizomány. Farkas harcolt 1953-ban, hogy Bata legyen a miniszter. Elmondtam Bata, hogy Farkas majd visszajön, és utána ő megy ki tanulni. Mondtam neki, csak nem képezed, hogy Farkas itt még egyszer honvédelmi miniszter lesz. Amikor zavar volt, ez a hadsereg nem tudott helyállni. De állítom, hogy még emellett a vezetés mellett is, ha erősebben megfogják őket, lehetett volna valamit csinálni. De ez a katonai bizottság nem hívta össze a kommunistákat. Bata még október 26-án is azt bizonygatta, hogy nincs fegyver. 26-án, amikor Czinege elvtárs átment a HM-be, lehvatta Ugrait és megkérdezte: mennyi fegyver van Ugrai elvtárs? Ugrai ekkor azt mondta: hány százezer kell? Ekkor Bata leszidta Ugrait, ezért felelni fogsz, mert a pártot félrevezeted. Persze sok részlet van, ami szubjektív, de szerintem ferdítés nincs.

Hogy Czinege csak 26-án? Hozzá lement Ilku és Ugrai elvtárs a megyébe és Czinege elvtárs maga mondta el, hogy 24-én már kezdett foglalkozni fegyverkérdésekkel, de a hadsereggel csak 26-áról 27-re virradó éjjel vette fel a kapcsolatot. Ez igen fontos kérdés és a katonai bizottság, illetve a Központi Vezetőség felelősségét is érinti, hogy a hadsereg kommunistáit nem tájékoztatták a párt határozatáról.

Lehetnek a részletekben eltérő vélemények, de a lényeg objektíven van felvetve. Másik dolog a felelősség kérdése. Mi sok embert felelősségre vontunk, kb. 300

le is van tartóztatva, Kovács István,⁵⁶ Váradi⁵⁷ stb. Mi a felsorolást megcsináltuk. Gyurkó elvtársék egységével kezdtük a jó példa felsorolását. Gyurkó elvtársnak azonban van egy hibája, ami a katonaságnál igen komoly hibának számít. 30-án elment, otthagya a hadtestét. Ha minden kötél szakad, és senkire nem tud támaszkodni, akkor helyes, hogy elmegy, de mikor volt kire támaszkodni, nem lett volna szabad elhagyni ezredét. Ilyen szempontból tehát jó példának Gyurkó elvtárs személyét nem tudjuk beállítani. Hős, persze egyik sem volt közülük.

Régi módszerek megvannak, nem könnyű azokat kiküszöbölni. Komoly harcot folytatunk. Azt kérem a Politikai Bizottságtól, hogy a magasabb parancsnoki értekezleten, ahol eltérően az eddigi évektől, az új módszerekről fogunk beszélni a feladatok végrehajtásánál, a párt képviselője legyen jelen, és reméljük fel fog szólalni. Az a kérésünk, hangsúlyozza ki, hogy az 1956 előtti módszerek ma már nem alkalmasak.

Még egy dologban nem értek egyet Kaszás⁵⁸ elvtárral. Ő azt mondja, meg kell valósítani most már a hadseregben a pártellenőrzést. Szerintünk meg kell szüntetni azt a helytelen szemléletet, hogy a hadseregben nincs pártellenőrzés. Ha 10 fő itt lenne, akkor sem fog pártellenőrzést gyakorolni. A pártellenőrzést a hadseregben lévő pártszervezetekre kell bízni. Ha ezt biztosítani tudjuk és elérjük, hogy a hadseregben lévő pártszervezetek merjék jelezni a hibákat felfelé is, akkor ez garancia arra, hogy a pártellenőrzés megvalósul.

Javasolom elfogadni ezt a jelentést úgy, ahogy van, ez nem kerül nyilvánosságra.

A határozati javaslatnál az az észrevételem, küldjön ki a Politikai Bizottság 3 személyt, aki a vita alapján megfelelő módosítást a határozatnál megteszi.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Révész elvtárs készítse el a legfelsőbb parancsnokoknak tartandó beszédét, és azt Kádár, Münnich elvtársaknak és nekem mutassa meg. Alapul vegye az itt elhangzott szempontokat még akkor is, ha bizonyos eltérések vannak benne.

Az nem vitás, hogy a múltkori⁵⁹ és a mostani vita nagymértékben hozzásegített, hogy most tisztábban lássunk a fő kérdésekben. Az sem vitás, hogy ez az okmány, ami most elkészült, nem elég. Arra elég, hogy Révész elvtárs kiállhasson a párt

⁵⁶ Kovács István 1947-ben került a honvédséghez. A tiszti iskola elvégzése után hadnagyként szolgált, majd 1951-ben a Frunze Katonai Akadémiára vezényelték. Hazatérése után vezérőrnagy rangban a HM Hadműveleti Csoportfőnökségének parancsnoka, 1956. október 31-én vezérkari főnökké nevezték ki. November 2-án a szovjet csapatok kivonásáról tárgyaló magyar küldöttség tagja; november 3-án Tökölon letartóztatták. 1958. szeptember 9-én a Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiumának Különytáncsa három évre ítélte (ezt 1959 januárjában hat évre emelték), 1961-ben szabadult.

⁵⁷ Váradi Gyula 1956-ban a páncélos csapatok parancsnoka volt. 1956. október 31-én a Forradalmi Honvédelmi Bizottmány tagja lett, ezért 1958-ban hét év börtönbüntetésre ítélték, 1960-ban egyéni kegyelemmel szabadult.

⁵⁸ Kaszás Ferenc 1952-től az MDP KV Adminisztratív Osztály alosztályvezetője, 1957-től az osztály vezetője.

⁵⁹ L. a 12. sz. dokumentumot.

és kormány nevében a legfelsőbb vezérkar politikai eligazításához. De még tovább kell ezen dolgozni. Révész és Kaszás elvtársak tovább munkálják ezt az anyagot.

Határozzunk úgy, hogy ez nem teljesen lezárt, bár elvileg lezárt dolog. Teljesítette a HM a feladatot, a két kérdésre adandó fő választ megcsinálta. Sok dologban, ami még mindig nem tiszta, egyes kérdések újra való értékelését kívánja. Ezt meg is kell csinálni, olyan reális, elfogadható értékelés kell, amit 1 év múlva tiszti iskolán is tanítani lehet. A Zsukov-üggyel kapcsolatban is könnyebb lesz meggyőzni az embereket, ha a mi hadseregünk munkáját, magatartását is értékeljük.

Ha jól emlékszem, a múltkor Kádár elvtárs azzal foglalta össze a dolgot, hogy olyanok legyenek a hadseregben, akik tényekre, igazságokra támaszkodnak. Én nem megyek bele abba a vitába, hogy Batának ennyi vagy annyi. Egyetértek a 12–13. oldal megállapításaival.⁶⁰ Bata súlyos felelősségét csak jobban alá szeretném támasztani. 20-án délben kaptam értesítést, hogy a lengyel események milyen menetet vesznek.⁶¹ Megbeszéltük, hogy összeül a Politikai Bizottság. Azzal kezdtem, hogy Batától és Pirostól megkérdeztem, hogy állnak a fegyverek? Bata mint egy pojáca felugrott és azt mondta: Marosán elvtárs a hadsereg a párt mögött áll, és várja a parancsot. Ebben a Politikai Bizottságban egyébként elkezdődött egy csúnya harc, ahol a gyáva és hasonló jelzők csak úgy röpködtek. Már ez az ülés is jelezte, hogy nem minden stimmel. De ebbe a dologba ne menjünk most bele. Ha szükségesnek tartottuk annak idején, mikor a belügyminiszter-helyetteseket felülvizsgáltuk,⁶² hogy Pirossal előzőleg beszéljünk, azt hiszem, Batával is ezt meg kell csinálni.

Még egyszer kihangsúlyozom, olyan dokumentumot kell készíteni, hogy minket ne érhessen soha az a vád, hogy valakinek az ügyét elkentük.

Az előterjesztés politikai vonala helyes, felveti a kérdést, vizsgálja, felelni akar a kérdésekre. Biszku, Fehér, Apró elvtárs kiegészítését figyelembe kell venni, illetve az elhangzottak egy részét újabb vizsgálat tárgyává kell tenni. Révész elvtárs készítse el beszédét, ami ezen a vonalon mozogjon. Ennek alapján fogunk mi is felszólalni.

Figyelembe kell venni bizonyos vonatkozásban az Adminisztratív Osztály által tett kiegészítést is. Egyébként e jelentéssel szemben az a kifogásom van, hogy még mindig tuskés.

A hadsereggel szemben, illetve a bonapartista szellemmel kapcsolatban tavaly nyárról van egy tragikus visszaemlékezésem. 1954-ben vittek el felülvizsgálatra a Fő utcába. Ott minden reggel 6-tól este 6-ig folyt a katonai foglyok képzése az udvaron. Ezt én reggel 6-tól este 6-ig hallgattam. Láttam milyen módszerrel „nevelik” őket.

⁶⁰ Az előterjesztés hivatkozott része a tiszteknek az október 23-i tüntetésen való részvételének engedélyezésével, illetve a katonai vezetés tehetetlenségével foglalkozik.

⁶¹ A lengyel eseményekről – a LEMP KB plénumáról, Hruscsov varsói látogatásáról, a Lengyelországban állomásozó szovjet csapatok mozgolódásáról, Gomulka első titkárrá választásáról I. Paczkowski, Andrzej: Fél évszázad Lengyelország történelméből i. m. 203–205.

⁶² L. az 1. sz. dokumentumot.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

A Politikai Bizottság elvi állásfoglalását kérem ahhoz, hogy Ugrai Ferenc és Ilku Pál elvtársak helyettesi kinevezésére a Minisztertanácshoz előterjesztést tegyek.⁶³

KASZÁS FERENC elvtárs:

A Politikai Bizottságnak már van elvi állásfoglalása arról, hogy e két elvtársat megerősítette.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Meg kell csinálni a Minisztertanács elé az előterjesztést.

Különfélék⁶⁴

APRÓ ANTAL elvtárs:

Zapotocky elvtárs temetésével kapcsolatban a sajtóközleményeken túl sokat nem tudunk mondani. Talán néhány benyomást mondanék el.

Zapotocky elvtárs halála mély megdöbbenést váltott ki, a gyászolók száz és százezreit láttuk az utcán, olyan tömegeket, amelyek magatartása és részvétele azt mutatta, hogy a cseh pártnak befolyása és tekintélye, magának Zapotocky elvtársnak tekintélye igen nagy volt és a párt befolyása is erős. Mindenütt őszinte részvét nyilvánult meg. A temetésen sok ország képviseltette magát. 48 óra alatt lényegében a temetés és az új elnökválasztás is lezajlott. A kettőt összekapcsolták olyan formában, hogy majdnem az a nemzetközi társaság, amely összejött a temetésre, ott maradt az elnökválasztáson is. Úgy tudom, van is valamilyen törvényük, hogy milyen időben kell ezt megrendezni.

Az új elnök személyével kapcsolatban nemzetközileg is meglepetésnek számított, hogy Novotny elvtárs lett az elnök. A csehek arra hivatkoztak, hogy náluk ez régebben is így volt: Gottwald elvtárs is a párt titkára és egyben köztársasági elnök is volt, amely egyben azt jelenti, hogy a hadsereg főparancsnoka is Csehszlovákiában.

Novotny elvtárs megválasztása a Központi Bizottságban – ahogy bennünket informáltak – teljesen egyhangú volt. Az országgyűlésben is egyhangú volt a szavazás, nagy ovációval fogadták az új elnököt, nagy[on] ünnepélyes formában. Náluk az elnökválasztás, az elnök személye, politikai súlya is egészen más, mint Magyarországon. Régi köztársasági tradíciók vannak még Benes-, sőt a Masaryk-időkből. A választás abban a teremben volt, ahol valamikor a királyokat választották, az Ulászló teremben.

Azt hiszem, politikailag helyesen tették, hogy ilyen gyorsan csináltak meg mindent, nem adtak alkalmat semmiféle spekulációra. Novotny elvtárs 53 éves, cseh munkás. Az is szempontot játszott, hogy cseh és nem szlovák. Az első elnök is, Gottwald elvtárs, munkásember volt. Ezt is külön kihangsúlyozták, hogy

---

⁶³ Ugrai Ferenc és Ilku Pál miniszterhelyettesi kinevezése 1957. november 28-án szerepelt a Minisztertanács előtt.

⁶⁴ A Különfélék tárgyalását az 1. és 2. napirendi pont megvitatása közé iktatták be.

Novotny elvtárs is munkás. Náluk ez politikailag igen nagyjelentőségű dolog. Hivatalos tárgyalásfélét semmiféle formában nem lehetett folytatni, mert nagyon zsúfolt volt a program, sok volt a szertartás. A temetés 7 kilométeres gyászkísérettel folyt, a koporsót ágyútalpon vitték, delegációk és a gyászolók kísérték. Megjegyzem itt, hogy Vorosilov elvtárs öreg kora ellenére végig gyalogolta ezt a gyászmenetet, nagyon friss volt. Beszéde is igen temperamentumos volt és külön örültünk, hogy ilyen jó kondícióban van. Grotewohl⁶⁵ elvtárs már nem bírta ezt a tempót, nem gyalogolta végig a gyászmenetet.

Szerintem hasznos volna idehaza, mivel Novotny elvtárs nálunk nem eléggé ismert ember, még a csehszlovák munkásmozgalomban is inkább Gottwald és Zapotocky elvtársak voltak ismertek, nem kampányszerűen, de bizonyos formában megismertetni Novotny elvtársat a közvéleménnyel.

Novotny elvtárs személyét illetően mi úgy láttuk, hogy ez hasznos döntés volt. A munkaköröket illetően biztos, hogy okoz nehézséget a funkciók betöltése. Valószínűleg a pártba[n] erősíteni kell a titkárokat, új titkárokat kell bevinni. A köztársasági elnöknek sokirányú funkciója van, helyettese nincs. Mindez indokolja, hogy Csehszlovákiába[n] nagymértékben erősíteni kell a pártvezetést, hogy Novotny elvtárs megfelelően el tudja látni mindkét fontos feladatát.

K. m. f.

*Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit*⁶⁶

2. Határozati javaslat a népfront mozgalom megerősítésére

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Az előterjesztés kidolgozásánál figyelembe vettük a Központi Bizottságban elhangzott észrevételeket, gondolatokat. Az anyagot részletesen megvitattuk a Központi Bizottság többi osztályaival, a Népfront vezetőivel, ők is egyetértenek velem. A feladatok 2. pontjában szerepel, hogy helyes lenne a Magyar Nemzeten kívül még egy hetilap kiadása.⁶⁷ Ebben a kérdésben vannak problémák egyes elvtársaknál. Az a javaslatom, hogy a Szabad Föld a Népfront égisze alatt jelenjék meg. Kérem a Politikai Bizottságot, hogy ebben a kérdésben foglaljon állást. Ezen kívül javasoljuk, hogy az értekezleten, amit e határozatról tartunk, Kállai elvtárs elfoglaltsága, illetve szabadsága miatt valaki más tartsa.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Szükséges, hogy ez az anyag valamivel átfogóbban a pártszervezetek számára lehetővé tegye a Népfront céljának, a Népfrontban folytatandó politikának és szervezeti megoldásoknak világossá tételét. Ez a határozat célja. Felhívom az

---

⁶⁵ Otto Grotewohl (1894–1964), ekkor az NDK miniszterelnöke.

⁶⁶ A jegyzőkönyvvezető vélhetőleg azért írta alá, mert a jegyzőkönyvvezetést más vette át.

⁶⁷ Az előterjesztés a Népfrontnak olyan hetilapot javasolt, amely elsősorban a „falu és városi kisemberek” számára készült volna.

elvtársak figyelmét, hogy a PTO adja meg a pártszervezetek felé, hogy az előző határozattal szemben ez egy átfogó határozat. Ezzel kapcsolatban sokfajta hír[ek] vannak, vigyázni kell arra, nehogy zavar legyen. Úgy gondolom, az a tétel, hogy minden változik, minden alakul, a Népfontra is áll. Ki szeretném hangsúlyozni, hogy ez sem egy lezárt határozat, hanem irányvonal a munkához, s néhány hónap múlva lehet, hogy új utak, módszerek lesznek a Népfrontba a tömegek bevonására. A szöveggel egyetértek.

A Szabad Föld kérdésével kapcsolatban. Ez a kérdés már szerepelt itt.⁶⁸ Arról van szó, hogy továbbra is megjelenik a parasztság számára a lapunk, csak rá kellene írni, hogy a Népfront lapja. Szerintem ezt a lapot tartani kell a jelenlegi tartalommal, már csak azért is, mert 1958-ban nagy problémák előtt állunk és szükségünk van a lapra. Szélesítenünk kell a falusi politikát, két választást akarunk tartani, új eszközöket keresünk a falusi munka kiszélesítésére, s ehhez a lap nagy segítséget nyújthat.

Javasolom, hogy az értekezleten Sándor József elvtárs legyen az előadó, ő a PTO vezetője, hozzá tartozik a Népfront. Kérem a Politikai Bizottságot, fogadja el az előterjesztést.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

A javaslattal – néhány apró dolog kivételével – egyetértek. A végrehajtásnál legnagyobb baj a szektánság. Saját húsunkból, vérünkől, a szegényparasztságtól is olyan nagy az elzárkózás. Ezzel a kérdéssel a párt megfelelő szerveinek, a Népszabadságnak, Pártéletnek foglalkoznia kellene, állandóan napirenden kellene tartania, mint elvi-politikai kérdést, magyarázni a népfrontpolitikát, hogy azt a vonalat vigyék, amit a Központi Bizottság és a Politikai Bizottság előírt. Ez kulcskérdés.

A lap kérdéséhez. Nem értek egyet azzal, hogy a Szabad Föld Népfront lap legyen. A Szabad Föld véleményem szerint a legnépszerűbb lap. A belpolitikai válságokat egyetlen lap sem úszta meg úgy, mint a Szabad Föld. Népszerűsége mindig megvolt, a lap bement a köztudatba, jónak tartják. Különösen jó a lap pártrovata, nem direkt, hanem nagyon ügyesen politizálnak. A lap minden aktuális pártpolitikai kérdéssel nagyon ügyesen foglalkozik. Szerintem semmi sem indokolja. Amit Apró elvtárs felhoz indoknak, az tényleg meggondolandó, de ezt a feladatát így is meg tudja oldani. Ez anyagi szempontból sem volna mindegy. Ez a lap a pártnak milliókat jelent. Ezzel is számolni kell. Szerintem helyes lenne, ha a lap megmaradna úgy, ahogy eddig volt. Szerintem helytelen volna más szempontok miatt is, hogy külön lap legyen. A Magyar Nemzet így is óriási remittendával dolgozik. Mi nem kapunk napilapot,⁶⁹ ugyanakkor ott óriási a felesleg.

⁶⁸ Erről Kádár János vitazárójában szolt a PB 1957. szeptember 17-i ülésén, a HNF továbbfejlesztése c. napirendi pontnál. L. a 12. sz. dokumentumot.

⁶⁹ Komócsin Zoltán a KISZ KB első titkára volt, arra utalt, hogy a KISZ-nek – az IIB 1957. április 9-i határozata alapján – hetilapja van, a Magyar Ifjúság. Az ifjúsági napilap szükségességét Komócsin Zoltán egy 1957. szeptember 9-én kelt feljegyzésében is hangsúlyozta. (A feljegyzést l. MOL M–KS 288. f. 21. cs. 1957/7. ó. e.) A KISZ napilap igényét a Politikai Bizottság 1957. október 9-i ülésén, az ifjúsági sajtó rendszerének tárgyalásakor elutasították. L. a 13. sz. dokumentumot.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Úgy tudom, külön pártrovata nincs a lapnak. A lap indirekt eszközökkel dolgozik, ezért van befolyása a parasztságra. Javaslom, ne féljünk ettől, a lapnak van kialakult tábora, szilárd négyszázézer példányszáma, 1 millió szilárd olvasója, és ez a Népfront számára nagyon jó lehet.

Meg kell nézni a szerkesztőség összetételét, egy-két kommunista újságíróval meg kellene erősíteni, s néhány oda nem valót kitenni. A szerkesztőségnek nincs semmi elméleti érdeklődése. Az erősítés is elsősorban ilyen szempontból kell.

A Népfront falusi munkájával és a választásokkal kapcsolatban. Február óta nagy bizottságok dolgoznak a mezőgazdaság fejlesztési kormányprogramon. A tavasszal született ezzel kapcsolatban állásfoglalás.⁷⁰ Ez az anyag bele van építve a hároméves tervjavaslatba. Ez azt is fogja jelenteni, hogy nagy munkalehetőségek adódnak. Ha elfogadják a hároméves tervet, hívjuk össze a Népfront embereit, mondjuk el a feladatokat, ami nagy segítség lesz a Népfront munkájához.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Kérem, hogy a lap kérdésében döntsünk. Ha mi most elkezdjük a szervezőmunkát, politikánkat komolyan vesszük, emberek százazreit visszük a Népfrontba, szélesítjük a népfrontbizottságok hálózatát, később létrehozuk a körzeti bizottságokat, ehhez eszközök kellene, s ezeket meg kell adnunk. Nekünk a tömegek további megnyeréséhez szükségünk van lapra. A Népfronttal való foglalkozást nem lehet úgy megoldani a sajtóban, hogy majd a többi újságok foglalkoznak vele.

KISS KÁROLY elvtárs:

Egyetérték az egész előterjesztéssel. A lap kérdéséhez. A Szabad Földnek olyan értelmű felhasználásával értek egyet, hogy legyen a lap a Népfronté, de tartalmában ne változzék meg. Nagyon vigyázni kell arra, nehogy eltűnjék a lapból a párt vonala.

A 13. oldalon az V. fejezet 4. pontjában szó van arról, hogy az illetékes osztályok vizsgálják meg, milyen lehetőség van a TTIT, az Országos Béketanács stb. Népfronthoz való kapcsolására. Véleményem szerint ezzel ne siessünk.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Jövő év első felében javasoljuk eldönteni, illetve kimondani ezt a kérdést.

KISS KÁROLY elvtárs:

Megint odadobunk a Népfrontnak mindent. Én ezzel a dologgal nem sietnék. Milyen lap van még a falu felé?

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Kincses Kalendárium. Minden számát elolvassák, nagyon jól bevált agitációs eszköz.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A 4. ponttal várjunk még.

---

⁷⁰ L. erről az IIB 1957. március 12-i ülésén az agrárpolitikai tézisek tárgyalásakor született állásfoglalást. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 294.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Orbán elvtárral beszélünk az összeolvasztás kérdéséről, s úgy mértük fel a helyzetet, hogy különösen a TTIT kérdésében, de az MSZT-vel kapcsolatban is megérett a helyzet. Javasolom, ne mondjunk ezzel kapcsolatban időpontot, ha a helyzet szükségessé teszi, behozzuk ide eldöntésre.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Véleményem szerint ezzel a dologgal nagyon vigyázni kell. Ha a dolog komollyá válik, a PTO hozzon be ezzel kapcsolatban javaslatot. A TTIT-nél először mindenképpen rendet kell csinálni. A Szabad Föld legyen a Népfőrdő lapja. Anyagi szempontból a lap a párthoz tartozzék.

4. Előterjesztés a könyvkiadás helyzetéről és az 1958. évi tervről

ACZÉL GYÖRGY elvtárs:

Néhány kiegészítő javaslatom lenne. Kérem a Politikai Bizottságot, hogy bízza meg a minisztériumot az új honorárium-rendszer kialakításával. Most az a helyzet, hogy sokszor a leggyengébb könyvek a maximumot kapják honoráriumként. Pl. 350 oldalas az egész könyv, s 40-50 ezer Ft-ba kerül, mert előzőleg már több pénzt fizettek ki, mint amit a könyv megérne.

Az árrendszer kialakításánál tekintetbe kellene venni, hogy a könnyű műfajú regényeket drágábban kellene adni, mint a világnézetileg hozzánk közelálló könyveket.

A Budapesti Pártbizottság most kezdett foglalkozni a könyvkiadás kérdésével.⁷¹ Javasolom, a határozatba vegyük bele, hogy a Budapesti PB e munkával párhuzamosan készítsen káderfejlesztési tervet a könyvkiadás káderhelyzetének megjavítása érdekében.

Vidékről van olyan igény, hogy nagyobb városokban is legyenek könyvkiadók. Ezzel kapcsolatban olyan határozatot javaslok, hogy vidéken össze lehet állítani

---

⁷¹ A budapesti párt VB 1958. január 13-án tűzte napirendre Aczél György előterjesztésében négy könyvkiadó munkájáról szóló jelentést (Ifjúsági, Szépirodalmi, Magvető, Bibliotheca). A jelentés szerint a legsúlyosabb helyzet a Magvetőnél alakult ki, ahol a forradalom leverését követően viszonylag rövid idő alatt több mint 400 szerződést kötöttek, ami csaknem háromévi kapacitást jelentett. Ezt hívták „fehér segélynek”. A kiadó vezetőit 1957. áprilisban leváltották, és 100 szerződést felbontottak, de a jelentés szerint a továbbiak többsége is „jelentős erkölcsi-politikai kárt okozhat”. Új szerkesztőket másutt is kineveztek. A határozat iránymutató vezetői aktíva tartását, a kiadói pártszervezetek felülvizsgálatát írta elő. Ezen belül meg kellett szüntetni 11 író Magvető kiadói pártszervezethez tartozását is. A határozat előírta még pártaktíva tartását félévente, továbbá személycseréket és ideológiai, erkölcsi átnevelést. Növelte a Kiadói Főigazgatóság közvetlen beleszólási lehetőségét is a kiadók munkájába. Újra felül kellett vizsgálni az 1956. november 4-e után kötött szerződéseket. (BFL XXXV. 1. a. 4/15.) A budapesti VB 1958. április 14-én értékelte a határozat végrehajtását. A jelentés megállapította, hogy az aktívaüléseket mindenütt megtartották. Önálló pártszervezet jött létre az Európa és a Szépirodalmi Könyvkiadónál. (A Bibliotheca időközben beolvadt a Gondolat Könyvkiadóba.) Megkezdődtek az elbocsátások, élénk politikai élet alakult ki a lektorátusokon. A Magvetőtől kilenc író területi pártszervezetbe igazolt. „A Magvető vezetősége a párthatározat értelmében a felesleges szerződéseket felbontotta, s ez a teherátvitel nem nyomja az ott dolgozó elvtársakat” – állapította meg a jelentés. (BFL XXXV. 1. a. 4/21.)

tájjellegű kiadványokat, de kiadók csak Budapesten legyenek. Ne forgácsoljuk szét az amúgy is gyenge apparátust.

Fel szeretném vetni a szerződéses rendszer problémáját. Most az a gyakorlat, hogy egy-egy író szerződést köt könyvére, s mire a mű elkészül, az érte járó összeg 63%-át kifizetjük, anélkül, hogy látnánk, mit produkál. Az ilyenfajta szerződéses rendszert szüntessük meg, de ezzel párhuzamosan adjunk pluszt az Irodalmi Alapnak, hogy megfelelő alkotások elkészítéséhez nyújtsanak anyagi segítséget.

Már most szeretném leszögezni a Politikai Bizottság előtt, ha ezeket az elveket, melyeket javasolunk, elfogadják, 1 év múlva az élő magyar szerzők kiadványai csökkennek. Erre számítani kell.

Mi egyetértünk azzal, hogy gyenge színvonalú politikai könyveket ne adjunk ki. Javasolom, bizonyos keretek között engedje meg a Politikai Bizottság, hogy doktori disszertációt saját költségen ki lehessen adni, a kiadó politikai felelőssége mellett, honorárium nélkül. Jelenleg ezeknek kiadását az állam fedezi.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Véleményem szerint az a politikai vonal, amely e mögött a jelentés mögött meghúzódik, helyes. Helyeslem a korlátozó intézkedéseket. Néha hozzám is kötegszámra hoznak kiadványokat, átnézem, milyen könyveket adunk ki, s kijelentem, a kiadott könyvek 30 százalékát nem lehetne megjelentetni. Becsapják a minisztériumot is, régi könyveket átcsoportosítanak, új címet adnak neki. Sok olyan kiadvány jelenik meg idegen nyelven, amelyből mi nagyon sok pénzt csinálhatnánk. Európában Magyarország az, ahonnan idegen nyelvű irodalmat a leghasznosabban ki lehet csempészni. Érdemes kivinni, mert a követségtől kezdve mindenki vásárolja kiadványainkat. Véleményem szerint ha már foglalkozunk ezzel, kereskedjünk a könyvekkel. Ilyen munkára persze leleményesebb társaság kell.

Nem javasolom, hogy elfogadjuk a mellékelt táblázatot.⁷² Szeretnénk, ha 5-600 tonna papírt megtakarítanának. Maguk 8840 tonna papírt kérnek a mellékelt kimutatás szerint. Szerintem lehet csökkenteni, ha azokat az intézkedéseket életbe léptetjük, amelyekről itt beszéltünk. A népiesek is kiadják régi írásaikat új előszóval. Persze van közöttük hasznos és van közöttük káros könyv is. De azért lehet őket csillapítani azzal, hogy nem mindenfajta írást és könyvet adunk ki. Ugyanakkor viszont azt látom, hogy a kommunisták, párttagok, egyes reprezentatív képviselők minden alkalmat megragadnak, hogy néhány száz forintot keressenek azzal, hogy harcolnak a jobboldal ellen, s mindenféle rossz baloldali anyagot adnak ki. Van olyan nyomás ezek részéről, hogy szektás magatartású írások és könyvek jelenjenek meg. Ezeknek az elvtársaknak egy része most kihasználja a politikai szezont és ami atyai-anyai, beleadják, hogy kieroszakolják, hogy saját könyvük jelenjék meg. Így történik, hogy kiadjuk a helytelen művek

⁷² Az előterjesztéshez öt melléklet tartozik: a papírfelhasználás, a könyvkiadás fő arányai, a tudományos, szakmai, ismeretterjesztő, illetve a szépirodalmi, valamint az ifjúsági és gyermekirodalom 1955–1958. évi adatait tartalmazzák.

tömkelegét és elhasználjuk azt a papírmennyiséget, amelyet dollárért veszünk. Ha fellépünk a jobboldaliak ellen, akkor fel kell lépni a szektásság ellen is. Most ezen a területen nagy verseny folyik.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A könyvkiadás és az irodalompolitika kérdésében milyen helyzet van most? Nekünk szembe kell néznünk azzal, hogy ezen a meglévő helyzeten változtatnunk kell, mely november 4-e után alakult ki. Ha mi az irodalom kérdésében nem ilyen adminisztratív módszerekkel akarunk továbbra is dolgozni, ki kell alakítanunk egy kritikus gárdát. Most már politikai eszközökkel kell dolgozni, mert itt irányzatok harca folyik. Ha a népiesek törekvéseit sommásan akarjuk kifejezni, és szét akarjuk zúzni nézeteiket, le kell lepleznünk, szembe kell szállnunk azzal a nézettel, hogy ők a nemzet igazi képviselői, történelmi hagyományaink igazi kifejezői. Eszmeileg ez a társaság az, amellyel nekünk szembe kell szállni és a munkásosztály pozíciójáról meg kell védelmezni álláspontunkat.⁷³ Adminisztratív eszközökkel ezt nem fogjuk elérni. Hozzunk össze fiatal kritikusokból álló csoportot, akik irodalomtörténettel foglalkoznak, esetleg kutató munkát végeznek, és ezen a területen foglalkoztassuk őket. Véleményem szerint nemcsak a budapesti pártbizottságnak kell foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy a könyvkiadás területéről eltávolítsa az ellenséges elemeket. Ezt máshol is meg kell tenni.

Meg kell mondani azonban, hogy Illés [Béla] részéről van olyan felfogás, hogy mindenkit le kell csukatni, közben a saját politikai vonalukat akarják keresztülvinni. Az irányzatok harcában nekünk állást kell foglalnunk.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A javaslat második oldalán szó van arról, hogy milyen politikai és ideológiai írások jelennek meg a következő évben.⁷⁴ Szeretném felvetni, hogy a politikai műveket miért nem kezelik egy színvonalon anyagi szempontból a regényekkel.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

„Az ész trónfosztása”-ért⁷⁵ is ugyanannyit fizetnek, mint egy szépirodalmi könyvért?

ACZÉL GYÖRGY elvtárs:

Nem ez a helyzet! Azért javasoljuk most az új honorárium rendszer megvalósítását, hogy a hibás dolgokon változtassunk.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Meg kell vizsgálni ezt az egész kérdést.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Javasolom, hogy az ifjúsági könyvkiadásnál több útleírást adjunk ki.

⁷³ A Politikai Bizottság 1958. április 29-i ülésén született állásfoglalás a „népiesekről”. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 76. ő. e.)

⁷⁴ „A jövő évi kiadási tervekben nagyobb helyet foglalnak el az ellenforradalmi eseményekkel kapcsolatos politikai ideológiai írások.”

⁷⁵ LUKÁCS György *Az ész trónfosztása* című könyve 1954-ben jelent meg az Akadémiai Kiadó gondozásában. A könyv 1956-os második, illetve 1965-ös harmadik kiadása ugyancsak az Akadémia Kiadónál jelent meg.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Szeretnék hozzászólni az irodalomkritikusok problémájához. Mi kezdünk ezzel a kérdéssel foglalkozni, s nemrégiben először hívtuk össze a kommunista irodalomkritikusokat. Volt velük aktíva megbeszélés, kb. 20-25-en jöttek össze.⁷⁶ Mi ott feltártuk a helyzetet és elmondtuk nekik, hogy a jelenlegi politikai helyzetben milyen fontos feladatuk és szerepük van. Hosszú ideig a könyvkiadás vonala erősen szektás vonal volt. Ennek következtében egy sereg nagyon komoly, haladó, de polgári nyugati író műve nem jelenhetett meg Magyarországon. Pl. nem engedték kiadni Nagy⁷⁷ László egyetlen munkáját sem. Most a másik véglet van, nyakló nélkül kezdenek mindenfajta írótól megjelentetni műveket. Helyes lenne itt bizonyos mértéket tartani. Véleményem szerint élő, nem marxista magyar írónak jelenjenek meg írásai, persze akkor, ha nem ellenségesek a népi demokráciával szemben. Ezeket a nem marxista írók munkáit meg kell természetesen bírálni. Véleményem szerint a népfrejtópolitikának feltétele az is, hogy színvonalas marxista irodalomkritika legyen. Azzal, hogy most Németh László műveit sorra nyilvánosságra hozzuk, kifejezésre juttatjuk, hogy nem értünk egyet a régi szektás politikával e téren. Meg kell mondani, hogy Németh László nemcsak zavaros ember és ez kifejezésre jut igen színvonalas regényeiben is. Helyes, hogy megjelent az „Égető Eszter” c. könyv és az is helyes, hogy ezt alapos kritika követte.⁷⁸ Persze megmondták az irodalomkritikusok, hogy Németh Lászlónak egynéhány művét helytelen volt nem kiadni korábban. Megmondtuk az elvtársaknak, hogy ugyanakkor, amikor mi aktivitást várunk tőlük, ők hallgatnak. A Magyar Nemzet heteken keresztül keresett kritikust, aki megbírálta volna Veres Péter megjelent munkáját.

Néha ellentétes irányú hibák vetődnek fel, s azon az alapon, hogy kommunisták, egyesek nagy íróként lépnek fel. A szektás elvtársak egy részénél tapasztalható összebékélés az opportunisták elemekkel. Az Ady-ünnepséggel kapcsolatban a következő dolog történt. Elhatároztuk, hogy tartunk ünnepséget, illetve koszorúzást. Az Irodalmi Tanácsban lévő elvtársak fogták magukat, és megkérdezés nélkül felkérték Bóka Lászlót, hogy tartson emlékbeszédet. Mi ezt megtudtuk. Mondtuk az elvtársaknak, hogy ha már így történt, 2-3 mondatnál ne legyen több, mert ha nem így lesz, felelősséget kell vállalniuk a dologért. Megkérdezésünk nélkül ilyen dolgokat csinálnak az elvtársak. Egy értekezleten előfordult, hogy néhányan amnesztiát kértek Dérynek.⁷⁹ Ott voltak a kommunista

⁷⁶ A megbeszélésről nem áll rendelkezésünkre dokumentum.

⁷⁷ Helyesen: Németh László.

⁷⁸ Németh László *Égető Eszter* című könyve még 1956-ban jelent meg a Magvető Könyvkiadó gondozásában. A hozzászóló itt nyilván FORGÁCS László: *Eszmetörténet és történelem. Megjegyzések Németh László: Égető Eszteréről* című írására gondol, amely a *Társadalmi Szemle* 1957. augusztus–szeptemberi összevont számában jelent meg.

⁷⁹ Déry Tibort 1957. április 21-én tartóztatták le, novemberben az íróperben kilenc évi börtönrre ítélték. Az Irodalmi Tanács kérte a kormányt, hogy bocsássa szabadon Déryt. STANDEISKY ÉVA: *Az írók és a hatalom*, i. m. 363.

írók is, és nem szóltak semmit, nem mertek kiállni a párt álláspontja mellett. Ezek nagyon komoly kérdések. Ugyanakkor saját maguk között megmondják a véleményüket. Ugyanakkor vagdalóznak olyan emberekkel szemben, akik igyekeznek a népfrontpolitikát érvényesíteni, szélesebb fronton dolgozni, de mikor ki kell állni bizonyos dolog mellett, erre nem hajlandók.

KISS KÁROLY elvtárs:

Sem az előterjesztés, sem a javaslat nem foglalkozik azzal, hogy milyen irodalmat szándékozunk kiadni a mezőgazdaság kollektivizálásával kapcsolatban. Az anyagokban ez a kérdés meg sincs említve. Úgy néz ki, mintha ezt a kérdést nagyon messzire elnapoltuk volna. Javasolom, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzanak az elvtársak.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Az előterjesztés második melléklete azt mutatja, hogy 1957-ben könyvkiadásunk számai jóval magasabbak, mint bármikor azelőtt voltak, úgy az ívszámban, mint a példányszámban. Véleményem szerint a könyvkiadás terén sokkal több hiba volt, mint amit a számok mutatnak és javasolom, hogy ezt a kérdést Aczél elvtársék alaposan elemezzék.

A negyedik mellékletben szó van arról, hogy az előbb említettek mellett 1957-ben 14 szovjet művet adunk ki, 20-szal kevesebbet, mint 1956-ban. 1956-ban 34-et, 1957-ben 14 szovjet könyvet adunk ki és 1958-ban 19 könyv kiadását tervezik.

ACZÉL GYÖRGY elvtárs:

Ezt már megváltoztattuk, 39 könyvet adunk ki a szovjet szépirodalomból és 65-re emeltük fel a népi demokratikus irodalmat.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Egyetértek Apró elvtárssal abban, hogy a papírmennyiségre vonatkozó kimutatót ne fogadja el a Politikai Bizottság. Véleményem szerint elsősorban a Kossuth Kiadó⁸⁰ papírigényét kell biztosítani.

Az előterjesztés 3. oldalának 6. pontjában arról van szó, hogy jövő évben előreláthatóan elég nagy számban fognak megjelenni középszerű vagy annál gyengébb írások.⁸¹ Véleményem szerint ezt a pontot töröljük, mert inkább ne jelenjék meg nagy számban, de ami megjelenik, az színvonalas könyv legyen.

ACZÉL GYÖRGY elvtárs:

Amit Apró és Biszku elvtárs felvetett, egyetértek azzal. Azzal szeretném ezt aláhúzni, hogy pl. Illés Bélát beidéztek, néhány dolgot megmondtak neki, s erre ész nélkül kiadnak mindenféle könyvet. Politikai presszióval rábírták a kiadót,

---

⁸⁰ L. erre a következő napirendi pontot.

⁸¹ A kifogásolt rész a következő összefüggésben szerepelt a 6. pontban: „A szépirodalmi könyvkiadás terveiben szerepel néhány mai témájú, az ellenforradalommal kapcsolatos írás (Illés Béla, Rideg Sándor, Mesterházi Lajos, Katkó István, Molnár Géza munkái), de az új tematika aránya még nem kielégítő. Az új magyar művek száma elég nagy, különösen azért, mert sokan jelentkeznek régebbi műveik utánnomásával vagy válogatásokkal. Emellett előreláthatólag elég nagy számban fognak megjelenni középszerű vagy annál gyengébb írások.”

hogy kiadja Sándor Kálmán: „Hét sovány tehén esztendeje” c. könyvet.⁸² Itt van Rideg ügye. Többek között kilépett a pártból, mert ebben az évben 57200 forintot keresett, s ezt nagyon kevesli.⁸³ Ezek az emberek szervezkednek, különböző emberek ellen rágalomhadjáratot indítanak, sorba küldik fel a fegyelmi kérvényeket. Szavakban baloldaliak, különben pedig néhányan jobboldaliak. Ehhez még hozzá szeretném tenni azt is, hogy a könyvkiadónál nagyon sok olyan ember van, akik az októberi eseményekben kompromittálták magukat.

Az idegen nyelvű irodalom kiadásánál üzleti, deviza lehetőség van. Véleményem szerint ne csökkentsük ezeket a kereteket, hanem jobban szervezzük meg a munkát, mert ha ezt jól csináljuk, néhány millió dFt-ot hoz.

A papírkérdéssel kapcsolatban. A falura menő szépirodalmi könyv nagyon kevés. A kiadott könyveknek tizedrésze jut el a faluhoz. Üresek falun a könyvkereskedések. Javasolom, ne vegyünk le a szépirodalomból. Azért sem, mert a szakmai könyvekből, a tankönyvekből, a politikai irodalmiból nem tudunk levenni, csak a szépirodalmon tudnánk csökkenteni. Ezért kérem a Politikai Bizottságot, hagyja jóvá a 8800 tonna papírkérelmünket.

Ismerjük azokat a problémákat, amelyekről Biszku elvtárs beszélt. Sajnos e pillanatban az a helyzet a kommunista kritikusok terén, hogy elmondták, engedjük meg, hogy néhány évig visszavonulva éljenek, s ne kelljen nekik az erejüket elfecsérelni. Javasolom, a Budapesti Pártbizottság csináljon káderfejlesztési tervet a könyvkiadás területére.

Fehér elvtárs felvetette a politikai művek kérdését. Ezeket a könyveket elsősorban a Kossuth Kiadó adja ki. Meg kell mondani, hogy rengeteg politikai könyv kerül a zúzdába, s rendkívül kevés a népszerű politikai könyv.

Kiss elvtárs felvetette, hogy a mezőgazdasággal kapcsolatban nagyon kevés írás van. Ezen a téren meg kell mondani, nagy bajban vagyunk. Féja elvállalta, megírja a *Viharsarok* c. könyvet.⁸⁴ Illyés pedig megírja, most hogyan él a puszták népe.⁸⁵ Kerülő úton lehet ebben az irányban velük foglalkozni.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A táblázatot ne fogadjuk el. Figyelembe kell venni azt, amit Apró elvtárs mondott. A könyvkiadás tartozik figyelembe venni, hogy a papírkérdésben az ország mi-

⁸² SÁNDOR Kálmán: *A legsoványabb tehén esztendeje* című regénye 1948-ban a Szikra Kiadónál jelent meg.

⁸³ Rideg Sándor 1957. november 3-án levéllel fordult az Irodalmi Lapok Pártszervezete Vezetőségéhez, amelyben bejelentette kilépését a pártból. Indokul azt hozta fel, hogy nem becsülik meg eléggé, és csak az „ellenzéki írókkal” tárgyalnak. A levelet l. MOL M-KS 288. f. 33. cs. 1957/5. ő. e.

⁸⁴ FÉJA Géza: *Viharsarok* című alkotása 1957-ben jelent meg a Magvető Könyvkiadó gondozásában.

⁸⁵ Illyés Gyulának „a Kézfogások (1956) után – Lorca-fordítását (Vérnász) és a Kínai szelence címmel kiadott kis fordításgyűjteményét leszámítva – önálló kötete majd csak öt év múlva, 1961-ben jelenik meg, s 1960-ig folyóiratokban sem publikál.” (Tüskés Tibor: *Illyés Gyula alkotásai és vallomásai tükrében*. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1983. 290.) 1961-ben Új versek címmel látott napvilágot könyve.

lyen nagy bajban van. Az elvtársak által elmondott megjegyzésekkel egyetértünk. A könyvkiadás területén a pártszervezetek egy része le van korrumpálva. A javaslat többi részével egyetértünk.

Az előterjesztéssel kapcsolatban az elvtársaknak figyelembe kell venni a jelenlegi politikai helyzetet. Nagy hiba, hogy nem lehet olyan aktuális művet találni, amelyre tényleg szükségünk lenne a mostani politikai helyzetben. Meg kell nézni, hogy a régen írt könyvek közül melyeket érdemes folytatni. Gergely Sándor véleményem szerint a Rögös utat ne folytassa.⁸⁶ A minisztériumnak törekednie kell arra, hogy hasson az írókra. Aki most félre akar vonulni, az 3-4 évre saját költségén megteheti. Nem hagyhatjuk, hogy az ellenforradalom ezen a téren félreállítson bennünket. A kommunista író – s ilyen sajnos nem kevés van nálunk – akkor érzi jól magát, ha reakciós író dicséri tehetségét. Egyetérték azzal, hogy a kapitalista irodalomból néhányat Magyarországon is megjelentessünk, de el kell érni, hogy több szovjet irodalom jelenjék meg.

APRÓ ANTAL elvtárs:

El kell érni, hogy a minisztériumnak legyen szava ezekben a dolgokban.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Kérem a Politikai Bizottságot, döntsön abba[n], hogy az Ady-évfordulóval kapcsolatos koszorúzáson ki vegyen részt a párt részéről.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Rátok bizzuk, intézzétek el.

3. Jelentés a Kossuth Kiadó 1957. évi könyvkiadói tevékenységéről és az 1958. évi feladatairól

VASS HENRIK elvtárs:

Két megjegyzésem van: az egyik, hogy az előterjesztés 3. oldalán szó van arról, hogy a pártoktatási tananyagok időben való megjelenését biztosítjuk az oktatási programnak megfelelően. Ez a fogalmazás félreérthető, mert minden tananyag időben jelent meg. A második: az előterjesztés 9. oldalán van szó arról, hogy 1958-ban 800 tonna papírt kell biztosítani a Kossuth Kiadónak. Ezzel szemben azonban a Kiadói Főigazgatóság csak 700 tonnát, sőt mint utóbb közölték, csak 600 tonnát akar biztosítani. Ezzel a papírmennyiséggel nem tudjuk kielégíteni az egyre növekvő igényt.

APRÓ ANTAL elvtárs:

1957-ben hány tonna papírt használtak fel?

VASS HENRIK elvtárs:

720 tonnát.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Rendben van. Maradjon a 800 tonna, de nagyon takarékoskodjanak a papírral.

---

⁸⁶ Gergely Sándor Rögös út című önéletrajzi regénye 1955-ben jelent meg. A regényciklus az 1961-ben napvilágot látott Tiltott utakkal folytatódott. A Rögös út újabb kiadására a szerző 1966-ban bekövetkezett halála után, 1969-ben kerített sort a Szépirodalmi Kiadó.

Véleményem szerint a mi politikai szükségleteinket nagyjából kielégíti ez a terv. Az előző napirendnél megjegyzést hallottunk Kiss Károly elvtárs részéről, hogy a mezőgazdasággal kapcsolatos politikai természetű irodalom száma nagyon kevés. Véleményem szerint nagyon jó mezőgazdasági irodalmat adnak ki Csehszlovákiában, Bulgáriában a továbbfejlesztéssel kapcsolatban. Ezeket is ki lehetne adni. Van egy olyan elképzelésem, nem lenne-e helyes, ha visszatérnénk a régi formátumra és kiadnánk az Anyag- és Adatszolgáltatást a Nemzetközi Szemle helyett.⁸⁷ Véleményem szerint ez politikai szempontból nagyobb lehetőséget adott a pártmunkásoknak, nagyobb tájékozódást nyújtott. Nem tudom, van-e valami akadálya annak, hogy ezt kiadhassuk. Véleményem szerint érdemes arra papírt adni, hogy a párt aktíváinak kezében fontos, jó anyagok legyenek. A Nemzetközi Szemlénél elég jó a szerkesztőbizottság.

Az előterjesztést egyébként elfogadhatónak tartom, fedezi a szükségleteket, bár bizonyos, hogy a közeljövőben új problémák is felvetődnek. Ismétlem, a Nemzetközi Szemlének elfogadhatóbb formában kellene megjelennie.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Az előterjesztés politikai vonalával egyetértek. A mellékletben előterjesztett javaslatok nem tartalmazzák a „muss” anyagokat. Nagyon sokféle kiadványainkat nagyon kevesen olvassák. Ugyanakkor drága pénzbe kerül a papír.

Az 1958. évi tervben a legnagyobb aránnyal a nemzetközi munkásmozgalom és nemzetközi kérdések kiadása szerepel. Javaslom, bízzuk meg az Agit. Prop. és a Tudományos és Kulturális Osztályt, valamint a minisztériumot, nézze meg ezt a kérdést, nehogy előforduljon, hogy amitől óvni akarjuk az olvasókat, mégis megjelenik.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Fel szeretném hívni az elvtársak figyelmét arra, hogy a 8. oldal 4. pontjában van egy javaslat, amelyben arról van szó, hogy a Nemzetközi Szemléhez hasonlóan belpolitikai szemlét adjanak ki. A párt propaganda munkájához a Kossuth Kiadó komoly segítséget nyújt. Tapasztalataink szerint a Nemzetközi Szemle komoly sikereket ért el, nemzetközi információt nyújt. 25 000 példányban jelenik meg. Egy évvel ezelőtt volt nagyon sok olyan kiadványunk, amit senki sem olvasott. Véleményem szerint a Nemzetközi Szemle betölti feladatát. Ugyanezt szeretnénk belpolitikai vonatkozásban is megjelentetni. Ismertetnénk párthatározatokat.

APRÓ ANTAL elvtárs:

A Belpolitikai Szemlével kapcsolatban. Véleményem szerint olyan sok határozat nem lesz, hogy a lapot el tudjuk látni anyaggal. A belpolitikai kérdéseket a napilapokon keresztül ismertetjük, ha fontosabb eseményről van szó, akkor több oldalon közöljük. Én nem idegenkedek az új dolgoktól, de félek, hogy semmi újat

---

⁸⁷ Az Anyag- és Adatszolgáltatás 1947-től az SZDP Központi Oktatási Titkársága, 1948. szeptembertől az MDP KV Oktatási Osztálya, majd az Agit. Prop. Osztály folyóirata volt 1956. októberig. Az MSZMP KB IIB 1957. január 8-án röpszavazással döntött a Nemzetközi Szemle megindításáról. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m 293–294.) Az Anyag- és Adatszolgáltatást újrakiadására nem került sor.

nem tudunk mondani, emellett mindent későn fogunk közölni, hiszen a napilapok 24 óra alatt dolgozzák fel az anyagot. Nem látom szükségét ennek a lapnak.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Írnánk ebben a lapban az üzemi tanácsok munkájáról, megmagyaráznánk elvileg és gyakorlatilag ezt a kérdést.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Itt volt például a KISZ és a nőkonferencia. Közöltünk néhány dolgot a sajtóban erről, megjelentek a beszédek és határozatok, utána mintha elválták volna.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Írnánk ebben a lapban a kormányhatározatok végrehajtásának állásáról népszerű formában és ezzel is segítséget adnánk a pártaktivának.

ACZÉL GYÖRGY elvtárs:

Az előterjesztés 9. oldalának 7. pontjában szó van arról, hogy a szocialista országok könyvkiadóinak első konferenciáját rendeznék meg 1958 nyarán Magyarországon. Ezt a pontot úgy javaslom módosítani, hogy a szocialista országok pártkiadóinak első konferenciáját kell összehívni.

Helyeslem a „muss” anyagok csökkentését.

Véleményem szerint a szépirodalmi könyvek kiadásánál különösen a Kossuth Kiadónak kell vigyáznia arra, hogy gyenge színvonalú mű ne jelenhessék meg a pártkiadónál. El kell érni, hogy a pártkiadó által kiadott szépirodalmi könyvek magasabb színvonalúak legyenek, mint az állami kiadók által megjelentetett könyvek.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az előterjesztést – figyelembe véve az elhangzott megjegyzéseket – elfogadjuk. A Kossuth Kiadó részére a 800 tonna papírt biztosítani kell. Ugyanakkor felhívjuk az elvtársak figyelmét arra, ne úgy kezeljék ezt a keretet, hogy feltétlenül mind el kell használni. Amit tudnak, takarítsanak meg.

Az összes kérdésekkel kapcsolatban lenne egy-két megjegyzésem: láthatják az elvtársak, hogy milyen sokat segíthetnek nekünk a művek helyes kiválogatásával, a művek helyes politikai időpontban való kiadásával stb. Javaslom, a kiadó vegyen elő 3-4 író, adjon nekik aktuális témákat megírásra, ha nem vállalják el, nem adjuk ki más műveiket. Lehetetlen, hogy jobbról-balról támadjanak bennünket.

Mi helyeseljük, hogy ideológiai, nemzetközi irodalmat kiadnak, de nekünk erről elég rossz tapasztalataink vannak. Véleményem szerint egy jó irodalom tíz másikat pótolhat. Félek, hogy ilyen sok anyagot vettek az elvtársak a magyar munkásmozgalomból és nem tudom, nem kell-e majd két év múlva az anyag nagy részét zúzdába vinni. Mi helyeselnénk, hogyha egyes nemzetközi értekezletek megtartásánál ne csak pl. Hruscsov elvtárs beszédét adják ki brosúrában, hanem a többiekét is, mert az mind fontos nemzetközi eseményt jelent.

Kérjük az elvtársakat, hogy menetközben problémáikkal forduljanak hozzánk.

A mezőgazdaság kérdéséről sem szépirodalmunk, sem más irodalmunk nincsen, s ami volt, bezúzták. Az elvtársaknak ezt figyelembe kell venni.
A kiadó nem engedhet egy jöttányit sem semmiféle irányból jövő nyomásnak.
Összefog a szektás és revizionista, s egymást fedezve adják ki könyveiket.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit, Ehrlich Éva
Látta: Ságvári Ágnes

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 50. ő. e. Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Marosán György, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit, Ehrlich Éva és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített.

MELLÉKLET

Szigorúan bizalmas!
14. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 14/5.

A Politikai Bizottság 1957. november 21-i határozata a Hazafias Népfront-mozgalom megerősítésére

Az ellenforradalom leverése, a reakciós erők elleni harc eredményei, a politikai, gazdasági és kulturális élet területén elért konszolidáció lehetővé teszi a szocializmus alapján álló, népünk erkölcsi, politikai egységét, hazánk felvirágzását szolgáló nemzeti összefogás kiszélesítését, a Hazafias Népfront-mozgalom megerősítését.

A kormányzás egypárt rendszerének fenntartása mellett szükség van egy erős és széles népfontra, amely az ország hazafias, haladó erőit tömöríti a munkásosztály, a párt és a kormányzat köré.

Az Országos Pártértekezlet határozata megállapította, hogy „a hazánkban sajátos egypárt rendszer nem zárja ki, sőt az adott körülmények között még fokozottabban megköveteli, hogy a Hazafias Népfrontban a párt irányítása alapján tömörítsük mindazokat a pártönkívülieket és korábban más pártokban tevékenykedő, a népi hatalomhoz hű személyeket, akik készek a közéleti, tudományos és kulturális szakmai tevékenységükkel az ország szocialista építésében részt vállalni”.

A Hazafias Népfront erősítését szükségessé teszik azok a nagy politikai, gazdasági és kulturális feladatok, amelyek országunk előtt állnak. A Népfront erősítése lehetővé teszi, hogy még határozottabb harcot folytassunk az ellenforradalom által okozott károk felszámolásáért, a dolgozó nép életkörülményeinek megjavításáért.

A Hazafias Népfront-mozgalom továbbfejlesztésének és megerősítésének komoly lehetőséget ad az a nagyfokú aktivitás, amely a társadalom különböző rétegeiben jelentkezik. Mind többen kívánnak részt venni az országos és helyi ügyek intézésében.

A Hazafias Népfront fejlődéséhez kedvezőek a feltételek azért is, mert az ellenforradalmi támadás nemcsak a munkásosztály, hanem más dolgozó rétegek, csoportok számára is nagy tanulsággal szolgált, rádöbentette őket arra, hogy az ellenforradalom győzelme esetén újra visszakérülnek a kapitalizmus jármába.

Az ellenforradalmi támadás nemcsak a kommunisták, hanem a pártönkívüliek, sőt a más pártokban nevelkedett emberek számára is nagy iskola volt.

Hazánk jelenlegi viszonyai között messzemenően szükség van egy olyan erős népfront-mozgalomra, amely átfogja a széles tömegeket, kifejezésre juttatja a népi egységet, igényli az egész dolgozó nép aktív részvételét, egységes és céltudatos

munkáját a szocializmus építése érdekében. A tömegek aktív közreműködése nélkül nem oldhatjuk meg sikeresen az előttünk álló nagy feladatokat.

I.

A Hazafias Népfront politikai tartalmáról

A népfrontpolitika a szocializmus építésének, az osztályszövetségnek sajátos, történelmileg meghatározott módja: a munkásosztály és a szocializmushoz hű erők összefogása azokkal a társadalmi rétegekkel és csoportokkal, amelyek nem mindenben értenek egyet velünk, de olyan alapvető kérdésekben, mint a népköztársaság erősítése, a szocializmus építése, a béke védelme, hazánk függetlensége, az életszínvonal emelése és más kérdésekben – helyeslik a párt és a kormány politikáját, készek ezek megvalósításában részt venni.

A népfront vezető irányító ereje szervezettségénél, harcedzettségénél, kipróbáltságánál, öntudatánál fogva az MSZMP-vel az élén: a munkásosztály. Pártunk és a magyar munkásosztály nemcsak saját osztályérdekeit, hanem az összes dolgozók érdekeit képviseli. A Hazafias Népfront-mozgalomban szüntelenül erősíteni kell a párt, a munkásosztály befolyását, vezető szerepét.

A népfront-mozgalom társadalmi és politikai alapja a munkás-paraszt szövetség. A munkás-paraszt szövetség az egész népfront-mozgalom gerince. A Népfront egyik legfontosabb feladata ezért sokoldalú politikai, szervező, nevelő munkával ápolni és erősíteni a munkás-paraszt szövetséget. Különösen fontos, hogy a Népfront és szervei növeljék a dolgozó parasztság aktivitását.

A Hazafias Népfrontnak fontos szerepet kell betöltenie a középrétegek, az értelmiségiek és a kispolgárság körében. E rétegek társadalmi súlya nagyobb, mint számárányuk, megnyerésük a népi demokrácia, a szocializmus számára az ellenforradalmi események után fontos feltétele előrehaladásunknak.

A Népfront nem tömegszervezet, hanem széles demokratikus társadalmi, politikai tömegmozgalom, amely mint a népi nemzeti egység kifejezője, összekapcsolja a tömegszervezeteket, társadalmi, kulturális szerveket, de legyen szélesebb e szerveknél, hogy hatása terjedjen ki a szervezetlen hazafias tömegekre is. E tömegek közt is végezzen politikai nevelő, felvilágosító munkát, köztük is hirdesse a párt és a kormány politikáját.

A Hazafias Népfront erősítése népi demokratikus rendszerünk demokratizmus-ja fejlesztésének is fontos eszköze. A népfrontban széles tömegek tevékenykedhetnek, részt vehetnek az országos és helyi ügyek intézésében, javaslatokat, észrevételeket tehetnek, kritikát gyakorolhatnak egyes helytelen intézkedések felett. A Népfront keretei lehetőséget adnak a véleménycserére, alkotó vitára, a különböző ellentmondások helyes eszközökkel való feloldására, a dolgozó tömegekkel való kapcsolat ápolására, népünk erkölcsi, politikai egysége erősítésére.

II.

A Hazafias Népfront szervezete és működése

1. A Hazafias Népfront továbbra is mozgalomként, egyéni tagság és alapszervezetek nélkül fejtsse ki tevékenységét. Nem jelent újabb szervezetet, de módot nyújt arra, hogy keretein belül a különböző tömegszervezetek, társadalmi szervek és szervezetlen tömegek széles demokratikus alapon szorosabban fogjanak össze a szocialista építés feladatai megoldására.

2. A Hazafias Népfront szervei: a Hazafias Népfront Országos Tanácsa, a népfront megyei, járási, városi, városi-kerületi, községi bizottságai és azok elnökségei.

A közelmúltban megtartott ülésén a Hazafias Népfront Országos Tanácsa rendezte sorait és közzétette nyilatkozatát. Ez erősítette a Népfrontot. A megyei, járási, városi, városi-kerületi bizottságok elnökségei most rendezik soraikat. A bizottságok egy részének összetétele azonban nem megfelelő, taglétszámuk alacsony, működésük helyenként formális. Most lehetőség van a Népfront alsóbb szerveinek további erősítésére és kiszélesítésére.

1958. március 15-ig folyamatosan ki kell egészíteni a budapesti, megyei, járási, városi, városi-kerületi és a községi népfront bizottságokat, s azok elnökségeit. E munka során el kell érni, hogy a népfront bizottságokba a nép ügyéhez, a szocializmus építéséhez hű, tekintélyes párttagokat és pártonkívülieket válasszanak a társadalom különböző rétegeiből. A falusi népfront bizottságokba a szegényparasztok, termelősövetkezeti tagok, állami gazdasági és gépállomási dolgozók mellett megfelelően legyenek képviselve a középparasztok, értelmiségiek, kisemberek. A népfront bizottságokba megfelelő arányban kell beválasztani szilárd, öntudatos munkásokat, hogy a munkásosztály politikai befolyása, vezető szerepe ilyen vonatkozásban is kifejezésre jusson.

3. Az MSZMP Központi Bizottsága javasolja a Hazafias Népfront Országos Tanácsának a Népfront működési szabályzata átdolgozását a következők figyelembevételével:

a) A népfront-mozgalom tevékenységében, akcióiban pártállásra, nemzetiségre, vallásra és nemre való tekintet nélkül – a szocializmus ellenségeinek kivételével – részt vehet minden magyar állampolgár, aki egyetért a Népfront célkitűzéseivel, akcióival és részt vesz azok megvalósításában.

A Hazafias Népfront bizottságoknak nem lehetnek tagjai volt földbirtokosok, volt nagytőkések, háborús bűnösök, kulákok és más ellenséges elemek, s akiket az ellenforradalomban való részvétel miatt elítéltek.

b) A népfront bizottságok taglétszámát a korábbi állapothoz képes mintegy 30-50%-kal növelni kell, hogy minden dolgozó rétegből megfelelő számban kerülhessenek be a bizottságokba és lehetőség legyen több ember aktivizálására.

c) A Népfront bizottságait a csatlakozott szervezetek küldötteiből és meghívott személyekből álló gyűlések válasszák, illetve egészítsék ki. A Népfront felsőbb tanácskozásaira a küldötteket a jövőben hasonlóképpen válasszák meg.

d) A gazda- és olvasókörök, a területi klubok (nem a kultúrházak) a Népfront keretében és irányítása alatt működjenek. A Hazafias Népfront helyi szervezetei létrehozhatnak a jövőben olvasóköröket, klubokat, ahol erre szükség van, és biztosítva vannak politikai és anyagi feltételei.

4. A Népfront ne legyen túlszervezve, előre meghatározott mechanikus, sablonos keretek közé szorítva. Mozgalmi jellegénél fogva alkalmazkodjon a valóságos élethez, legyen rugalmas és keretei adjanak lehetőséget a helyes kezdeményezések kibontakozásához.

5. A Hazafias Népfront nemcsak a pártönkívüliek mozgalma és nem is lehet a párttól független. Nem lehet valamiféle ellenpárt a Magyar Szocialista Munkáspárttal szemben. A Népfrontban együtt dolgoznak a kommunisták és pártönkívüliek az ország előtt álló feladatok megoldása érdekében. A Népfront csak az MSZMP irányításával válhat egészséges, a haladás ügyét szolgáló mozgalommá.

6. A tömegszervezetek, társadalmi szervek és vezetőségeik tevékenyen járulnak hozzá a népfront-mozgalom erősítéséhez. Valamennyi tagszervezet saját programjában és szervezeti, működési szabályzatában is juttassa kifejezésre a Népfronthoz való csatlakozását.

A pártbizottságok, pártvezetőségek közreműködésével meg kell javítani a népfront bizottságok és a különböző tömegszervezetek, társadalmi szervek együttműködését. Szükséges, hogy a Népfront szervei és a tömegszervezetek, társadalmi szervek vezetőségei összehangolják tevékenységüket, közösen segítsék egymás akcióit, tájékoztassák egymást, indokolt esetben vegyenek részt egymás értekezletein, koordinálják a különböző rendezvények naptári tervét. Ügyelni kell arra, hogy a társadalom jelenleg meglévő túlszervezettsége ne fokozódjon.

A Népfront szervek nem csorbíthatják a csatlakozó szervek önállóságát, azokat nem irányíthatják és nem hozhatnak rájuk kötelező határozatot.

7. A Hazafias Népfront szervei minden téren legyenek szoros kapcsolatban a tanácsokkal. A politikai munka eszközeivel segítsék a tanácsokat feladataik megoldásában. A Népfront szervek nem irányíthatják a tanácsokat. A tanácsok nem irányíthatják a Népfront szerveket. A maguk eszközeivel minden téren segítsék, támogassák a népfront-mozgalom és szervei munkáját.

III.

A Hazafias Népfront-mozgalom legfontosabb feladatairól

A Hazafias Népfront küzdjön a szocialista társadalom felépítéséért. Ennek érdekében politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális életünk minden területén fejtsse ki tevékenységét. Munkájával segítse elő az MSZMP és a Munkás-Paraszt Forradalmi Kormány célkitűzéseinek valóra váltását. A Hazafias Népfrontnak általános politikai programra nincs szüksége, mert politikai tevékenységének alapját a párt és a kormány politikája képezi. De szüksége van olyan akcióprogramokra, amelyek mozgósítják a társadalom erőit bizonyos meghatározott célok érdekében.

Ezeket az akcióprogramokat szükség szerint dolgozzák ki a Népfront szervei az előttük álló feladatok megvalósítása érdekében.

A Hazafias Népfront tevékenységével erősítse a nép hatalmát, a Magyar Népköztársaságot. Ennek érdekében folytasson következetes harcot az ellenforradalom által okozott politikai, gazdasági, erkölcsi károk felszámolásáért. Küzdjön minden külső és belső ellenséges megnyilvánulás, restaurációs kísérlet ellen. Nevelje a tömegeket az Alkotmány és a haza iránti odaadás, a szocialista erkölcs szellemében. Ismertesse a párt és a kormány célkitűzéseit, mozgósítsa ezek megoldására az ország összes erőit.

Fejlessze és ápolja az egész társadalom felelősségét az ifjúság neveléséért, hogy a szocializmushoz hű, hazáját és munkáját szerető, szüleit, az idősebbeket tisztelő, fegyelmezett, öntudatos, erkölcsös nemzedék nevelődjön fiataljainkból.

A Hazafias Népfront legyen a béke, hazánk függetlensége és szabadsága megvédésére irányuló harc fontos szervezője. Vegyen részt a nemzetközi békemozgalom akcióiban, működjön közre az imperialista rágalmak és mesterkedések leleplezésében. Küzdjön a nyugatimádat, a nacionalizmus, a sovinizmus és más káros, az igaz hazafisággal ellentétes nézetek és eszmék ellen. Működjön közre annak érdekében, hogy a Szovjetunióval és a többi népi demokratikus állammal fennálló barátságunk és együttműködésünk tovább erősödjön. Nevelje dolgozó népünket a nemzetköziség szellemében. Fűzze szorosabbra népünk barátságát minden függetlenségéért és szabadságáért harcoló néppel. Támogassa a politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatok elmélyítését, a békés szándékú együttműködést – társadalmi rendszerektől függetlenül minden országgal – a teljes egyenjogúság alapján. Segítse elő [a] hazánkban élő nemzeti kisebbség politikai és kulturális munkáját.

A Hazafias Népfront sokoldalúan munkálkodjon a kultúra felvirágoztatásán, a nemzeti közműveltség fejlesztésén. Szervezen ismeretterjesztő előadásokat, kulturális ankétokat, filmbemutatókat stb. A Népfront szervek szorosan együttműködve a gazdasági és állami szervekkel, a tanácsokkal és tömegszervezetekkel – segítsék elő a népgazdasági tervek teljesítéséért, a termelés növeléséért, az önköltség csökkentéséért, a szigorú takarékoságért, a munkafegyelem megszilárdításáért folyó harcot. Segítsék a kibontakozó népi ellenőrzés munkáját, a szocialista tulajdon védelméért folyó harcot, küzdjenek a bürokratizmus, a lopás, a spekuláció, a korrupció, a fegyelmezetlenség, az élősdiség és más káros jelenségek ellen. Tudatosítsák, hogy az életszínvonal emelése csak a több, jobb, olcsóbb termelés útján lehetséges.

A Népfront a mezőgazdaságban erősítse a biztonság légkörét, a termelési kedvet. Segítse elő a terméshozamok növeléséért vívott harcot. Népszerűsítse a fejlett agro- és zootechnikai módszereket, munkálkodjon a termelőszövetkezeti és egyénileg dolgozó parasztok politikai összefogásán és mindennapi együttműködésén. Támogassa a párt és a kormány politikáját a mezőgazdaság szocialista átalakítására vonatkozóan.

A Népfrontnak fontos szerepet kell betöltenie államhatalmunk központi és helyi szervei megválasztásának előkészítésében, az országgyűlési és tanácsválasztások lebonyolításában. E választások a Népfront jegyében folynak le. A népfront bizottságok állást foglalnak, hogy a lakosság jelölőgyűléseinek javaslatai alapján kit fogadnak el a Népfront jelöltjének, kit utasítanak vissza.

A Népfront segítse elő, hogy az országgyűlési képviselők és a tanácsstagok – mint a Népfront jelöltjei és a népfrontpolitika képviselői – szoros kapcsolatban legyenek választóikkal. Tartsanak beszámolókat, fogadóórákat, törődjenek a nép ügyes bajos dolgaival.

A Hazafias Népfront egyik legfontosabb feladata, hogy biztosítsa a széles dolgozó tömegek részvételét az országos és helyi politikai, gazdasági, kulturális és egyéb kérdések megoldásában. A Népfrontnak olyan fórummá kell válnia, ahol a dolgozók bátran elmondhatják véleményüket, javaslatukat, bírálatukat az országos és helyi kérdésekről. A Népfront és szervei karolják fel, támogassák a dolgozók reális, jogos és megvalósítható javaslatait, s lépjenek fel a szociális demagógia, a jogtalan vagy meg nem valósítható követelések ellen.

A területi népfront bizottságok az egyes helyi feladatok megoldását öntevékenyen is kezdeményezzék (pl. kultúrotthonok rendbe hozása vagy építése, fásítás, belvízkárok elhárítása, utak, járdák építése stb.). Ennek érdekében tárják fel a helyi tartalékokat és szükség szerint szervezzenek széleskörű társadalmi munkát.

IV.

A Hazafias Népfront pártirányításáról

A Hazafias Népfront szerveit minden szinten a Magyar Szocialista Munkáspárt megfelelő szervei vezetik és irányítják. A pártbizottságok és pártvezetőségek a Népfront választott vezetőségeire kötelező érvényű határozatokat nem hoznak, egyes kérdésekben javaslatokat tesznek. A Hazafias Népfront pártirányítása Népfront választott szerveiben működő kommunista csoportokon és a Népfront szerveiben dolgozó kommunistákon keresztül valósul meg.

A Hazafias Népfront pártirányítása, vezetése a pártbizottságok és pártvezetőségek fontos feladata. Minden pártbizottság és pártvezetőség felelős a területén működő Népfront szerv munkájáért, tevékenységéért.

Szükséges, hogy a pártszervek, a kommunisták megértsék, hogy a Népfront a kommunisták és a kommunistákkal együttműködő páronkívüliek szervezete, mégpedig a kommunisták vezetése alatt. Ennek tudatában irányítsák, segítsék a Népfront szerveket úgy, hogy annak keretein belül szoros baráti együttműködés alakuljon ki a kommunisták és a páronkívüliek között az ország előtt álló feladatok megoldása, a szocializmus építése érdekében.

A pártbizottságok, pártvezetőségek, kommunista csoportok, a Népfrontban dolgozó kommunisták párt-politikai munkával, meggyőzéssel, következetességgel biztosítsák, hogy a Népfront és szervei a párt politikájának szellemében

fejtsék ki működésüket. A pártszervek, a kommunisták lépjenek fel minden olyan nézettel és hangulattal szemben, ami eltér a párt politikájától. Ne engedjék meg, hogy a Népfront szervek ellenséges nézetek, vélemények fórumaivá váljanak. Ne engedjék, hogy az ellenség, az ellenforradalom erői saját célkitűzéseik megvalósítására használják fel a Népfront szerveit. Ugyanakkor lépjenek fel a helyenként jelentkező szektás nézetek és hangulatok ellen is, amelyek mindenekelőtt a Népfront, a pártonkívüliek és általában a tömegek közt végzett politikai munka lebecsülésében jutnak kifejezésre.

A Hazafias Népfront megerősítésének fontos feltétele, hogy a pártszervek, a népfront bizottságokban dolgozó kommunisták megértsék, hogy a Népfront a nemzeti összefogás erősítésének, hazánk függetlensége megvédésének, a dolgozó nép erkölcsi-politikai egysége megszilárdításának, a szocializmus építésének fontos tényezője.

A pártszervek, a kommunisták ne idegenkedjenek, ne húzódozzanak a Népfronttól, támaszkodjanak a Népfront szerveire, igényeljék segítségüket, közreműködésüket minden fontos feladat megoldásához. Karolják fel és támogassák a Népfront helyes akcióit, kezdeményezéseit, használják fel azokat a nagy lehetőségeket, amelyeket a Népfront-mozgalom keretei biztosítanak. Ezért a pártszervek a tömegek között végzett munka nagy részét a Népfronton keresztül kezdeményezzék és valósítják meg.

A pártbizottságok, pártszervezetek, pártvezetőségek, kommunisták a népfront-mozgalom és szervei útján – azok közreműködésével – folytassanak következetes harcot a párt- és kormányhatározatok megvalósításáért. Személyes példamutatással, politikai meggyőző munkával biztosítsák minél szélesebb tömegek közt a párt politikájának megismerését, elfogadását, a tömegek aktivitásának fokozását.

A kommunisták ne féljenek az esetleges vitáktól a Népfront keretein belül. Hirdessék bátran a párt nézeteit és politikáját. Legyenek türelmesek, szerények azokkal a dolgozókkal szemben, akik még nem mindent látnak világosan vagy nem minden kérdésben értenek velünk egyet. A népfront-mozgalomban, a bizottságokban a kommunisták esetenként találkozni fognak egyes pártszervek, egyes kommunisták munkájának, magatartásának jogos, igazságos bírálatával. Ezeket figyelmesen hallgassák meg, továbbítsák a pártszervekhez és vonják le belőlük a szükséges következtetéseket. A kommunisták úgy dolgozzanak a Népfrontban, hogy tevékenységük, magatartásuk vonzza és ne taszítsa a jószándékú embereket.

A pártbizottságok és pártszervezetek érvék el, hogy a Hazafias Népfront szerveiben, a gazda- olvasóköri körökben, a területi klubokban politikailag jól felkészült, széles látókörű, népszerű és közkedvelt kommunisták dolgozzanak, akik munkájukkal, magatartásukkal elnyerik a pártonkívüli tömegek bizalmát.

A Népfront szervei összetételénél figyelemmel kell lenni arra a párthatározatra, amely kimondja, hogy „párttisztaság kivételével minden tisztségbe kerülhetnek pártonkívüliek”. Nem helyesek azok a törekvések, amelyek arra irányulnak,

hogy minden népfront bizottságban a kommunisták többségben legyenek és minden vezető funkciót kommunisták töltsenek be. A párt vezető szerepének érvényesülését a népfront-mozgalomban nem a párttag népfront bizottsági tagok számbeli túlsúlyával, hanem alapos politikai munkával kell biztosítani.

Vannak egyes községek, ahol igen alacsony a kommunista párttagok száma és csak néhányan lesznek közülük a Népfrontban, amellet még vannak községek, ahol nincs pártszervezet. Az ilyen helyeken működő népfront bizottságok irányítására a járási pártbizottságoknak és a járási népfront bizottságnak nagy figyelmet kell fordítani.

A pártbizottságok, pártvezetőségek tartanak szoros kapcsolatot a megfelelő népfront bizottságokkal, kísérik figyelemmel és segítsék azok munkáját. Szükség szerint számoltassák be a Népfront szerveiben dolgozó kommunistákat. A pártbizottságok, pártvezetőségek vezetői rendszeresen találkozzanak a Népfront vezetőivel, hallgassák meg véleményüket, tájékoztassák az időszerű kül- és belpolitikai kérdésekről, párthatározatokról stb.

A budapesti, budapesti-kerületi, megyei, városi, járási pártbizottságok március 15-ig folyamatosan hozzák létre a Népfront választott szerveiben a kommunista csoportokat és gondoskodjanak arról, hogy ezek olyan élő, eleven szervekké váljanak, amelyeken keresztül megvalósulhat a párt irányítása.

V.

A Hazafias Népfront-mozgalommal kapcsolatos egyéb feladatokról

1. 1958-ban lehetőleg az országgyűlési, illetve tanácsválasztások előtt össze kell hívni a Hazafias Népfront Országos Kongresszusát.
2. A Szabad Föld a jövőben a Hazafias Népfront Országos Tanácsa hetilapjaként jelenjen meg eddigi jellegének megtartása mellett.
3. A Hazafias Népfront Országos Tanácsának, az ott dolgozó kommunistáknak messzemenően arra kell törekedniük, hogy a Népfront anyagi eszközeit minél nagyobb mértékben saját bevételeiből fedezze (csatlakozott szervezetek hozzájárulása, sajtó, rendezvények stb.).

Záradék:

1. A Központi Bizottság e határozatát és az ebből következő feladatokat 1957. december 10-ig meg kell tárgyalni a Népfronthoz csatlakozó tömegszervezetek és társadalmi szervek országos vezetőivel és a budapesti-kerületi, megyei pártbizottságok titkáiraival.

Felelős: Sándor József elvtárs

2. A budapesti és megyei pártbizottságok hasonló jellegű értekezleten ismertessék a határozatot és az ebből következő feladatokat budapesti, budapesti-kerületi, megyei, városi és járási szinten december 20-ig. Az előadást a pártbizottságok titkárai tartásák meg.

Felelős: az illetékes pb titkár

3. Az alapszervezetek januári, februári taggyűlésein a határozatot ugyancsak meg kell tárgyalni. E taggyűléseken vegyenek részt a tömegszervezetek és társadalmi szervek pártonkívüli vezetői is.

Felelős: alapszervezeti titkárok

4. A „Pártélet” értelem szerint ismertesse a határozatot.

Felelős: „Pártélet” szerkesztője

5. A határozat szellemében a népfront-mozgalom megértése, magyarázása érdekében elméleti pártnapokat, konzultációkat, ankétokat kell szervezni és gondoskodni kell a szükséges írásos anyagok kiadásáról.

Felelős: Agit. Prop. Osztály

6. A KB Párt- és Tömegszervezetek Osztálya és a Hazafias Népfront Országos Tanácsában működő kommunista csoport 1958. június 1-ig tegyen jelentést a Politikai Bizottságnak a határozat feldolgozásáról, végrehajtásáról, a népfront-mozgalom helyzetéről.

Felelős: Sándor József elvtárs

19.
**Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. november 23-i
ülésének jegyzőkönyve**

Szigorúan bizalmas!
Készült 6 pl.

Jegyzőkönyv
a Politikai Bizottság 1957. november 23-án megtartott üléséről

Jelen vannak:¹ Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kiss Károly, Kállai Gyula, Marosán György, Münnich Ferenc, Rónai Sándor és Nemes Dezső elvtársak, valamint Komócsin Zoltán.

Napirend:

- 1. Kádár János elvtárs beszámolója a Szovjetunióban járt párt- és kormánydelegáció munkájáról, illetve a moszkvai értekezletről**
- 2. Különféle**

- 1. Kádár János elvtárs beszámolója a Szovjetunióban járt párt- és kormánydelegáció munkájáról, illetve a moszkvai értekezletről²**

A Politikai Bizottság Kádár elvtárs beszámolóját tudomásul vette és a következőket határozta:

1. A Politikai Bizottság javasolja a Központi Bizottságnak, hogy az MSZMP vegyen részt a kommunista pártok közös folyóiratának kiadásában.³

---

¹ Apró Antal nevét a jelenlévők közül kihúzták.

² Kádár János vezetésével magyar párt- és kormányküldöttség utazott a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója tiszteletére Moszkvában rendezett ünnepségekre. Kádár János ezt követően részt vett a kommunista és munkáspártok november 14–16-i moszkvai értekezletén is. Az előzményekre l. a 15. és 16. sz. dokumentumot, valamint *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 312.

³ „A béke és szocializmus zászlaja alatt” (a későbbi *Béke és Szocializmus*) elnevezésű elméleti folyóirat megjelentetéséről van szó. A Központi Bizottság 1957. november 29-én hozott határozata szerint: „Az MSZMP helyesli kommunista és munkáspártok közös kiadásában megjelenő marxista-leninista elméleti és politikai folyóirat kiadását, és abban részt vesz.” Az ezzel kapcsolatban Hruscsovval folytatott levelezést l. M–KS 288. f. 9. cs. 1958/30. ő. e. A PB 1958. február 4-i ülésén Kiss Károly adott erről szóbeli tájékoztatást. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 64. ő. e.) A folyóirat első száma 1958. augusztus 28-án jelent meg.

2. A kapitalista országokban működő testvérpártok támogatására az MSZMP-re eső járulékot a megállapított aránynak megfelelően ki kell fizetni.

3. Meg kell hívni az algíri, a német és az angol kommunista párt delegációját Magyarországra. A meghívás időpontját megfelelő terv szerint kell megállapítani.⁴

4. Megfelelő időpontban meg kell hívni Magyarországra a Szovjetunió párt- és kormánydelegációját, úgy, hogy abban Vorosilov elvtárs is részt vegyen.⁵

5. A következő héten össze kell hívni a Központi Bizottság kibővített ülését, amelyen Kádár elvtárs beszámol a moszkvai tanácskozásokról és az októberi forradalom 40. évfordulója alkalmából tartott ünnepségekről. A KB kibővített ülésére meg kell hívni a Központi Revíziós Bizottság tagjait, a KEB tagjait, a budapesti pártbizottság, a megyei pártbizottságok és a budapesti kerületi pártbizottságok titkárait, a Központi Bizottság apparátusának osztályvezetőit, a kommunista minisztereket, valamint a legmagasabb rangú kommunista miniszterhelyettest abból a minisztériumból, ahol a miniszter nem kommunista vagy távol van.⁶

2. Különféle

1. A Szovjetunióban ideiglenes tartózkodó elvtársak[at], akik a közeljövőben haza fognak térni, fel kell szólítani arra, hogy tegyenek politikai nyilatkozatot az MSZMP Központi Bizottsága politikai

---

⁴ Az algíri párt vezetőivel folytatott tárgyalásokkal kapcsolatban l. még a 21. sz. dokumentumot. A német kommunista párt küldöttségének meghívásáról a PB 1957. december 17-i ülésén született döntés (l. a 24. sz. dokumentumot); a látogatásra 1958 májusában került sor. Az angol kommunista párt delegációja 1958. március 24. és 28. között járt Magyarországon.

⁵ A szovjet párt- és kormányküldöttség meghívásáról a PB 1957. december 28-i ülésén született döntés. A küldöttség 1958. április 2. és 10. között tartózkodott Magyarországon Ny. Sz. Hruscsov vezetésével. A delegációnak Vorosilov nem volt tagja. L. erre Két összefoglaló a magyar–szovjet kormánytárgyalásokról. (Közli BARÁTH Magdolna–FEITL István) *Múltunk*, 1993. 4. sz. 163–188.

⁶ A KB ülését 1957. november 29-én tartották. Jegyzőkönyvét l. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 119–151.

irányvonala kérdésében és nyilatkozzanak arról, hogy hazatérésük után hogyan kívánnak dolgozni.⁷

2. Rákosi elvtársnak értésére kell adni, hogy bármiféle kívánságával csakis a Központi Bizottság Titkárságához forduljon.

Fel kell hívni a Központi Bizottság tagjainak figyelmét, hogy ha Rákosi elvtárs közvetlen kapcsolat létesítésével próbálkozik bármelyikükkel, a Központi Bizottság Titkárságán keresztül hozza Rákosi elvtárs tudomására, hogy minden kívánságával a Titkársághoz forduljon.⁸

3. Meg kell vizsgálni a Párttörténeti Intézetben dolgozó korábbi szektás hibákat elkövető egyes elvtársak:

Betlen Oszkár,
Réti László stb.

jelenlegi politikai állásfoglalását, az MSZMP Központi Bizottságának politikai irányvonalához és a régi szektás hibákhoz való állásfoglalásukat.⁹

4. Felül kell vizsgálni a Szovjetunióban tanuló diákok politikai magatartását, és akik politikailag nem állták meg a helyüket, vissza kell hívni.¹⁰

---

⁷ A Titkárság megbízásából Fock Jenő már 1957. november 28-án elküldte továbbítás végett Boldoczki János moszkvai magyar nagykövetnek az érintettek szülő 11 levelet, amely a következőket tartalmazta: „Az MSZMP KB határozatának értelmében 1958. február végén válik esedékessé az elvtársak hazatérése. Ezt elő kell készíteni. Ennek megfelelően a Titkárság megbízásából felkérem, közölje velünk az alábbi két kérdésben álláspontját:

1. Mi a véleménye az MSZMP KB 1956. november elejétől követett politikai irányvonaláról? 2. Milyen elképzelése van az itthoni életbe való beilleszkedésről úgy párt, mint magán vonatkozásban; miben és mennyiben igényli a párt KB-jának intézkedését vagy segítségét?

Személyes ügye pártszerű megoldása érdekében felhívjuk, hogy válaszát írásban, a KB Titkárságához küldje le, és mellőzzön minden más lépést.”

Fock Jenő egyidejűleg arra kérte Boldoczkit, hogy a levelek kézbesítése és a válaszok átvétele mellett az SZKP KB Nemzetközi Osztályának vezetőjét, Andropovot is tájékoztassa. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 51. ő. e.) A témával kapcsolatban I. még FEITL István: A moszkvai emigráció és az MSZMP. *Múltunk*, 1991. 4. sz.

⁸ L. erre FEITL István: *A bukott Rákosi*, i. m. 32–40.

⁹ L. a 26. sz. dokumentumot.

¹⁰ Az MSZMP KB Titkársága által 1958. február 14-én tárgyalt jelentés szerint a legsúlyosabb hibát vétők közül 1957-ben 32 diák és öt aspiráns hazahívását rendelték el, akik közül három még befejezte tanulmányait és azóta visszatért, négy a jelentés elkészítésekor még a Szovjetunióban tanult. 73 ösztöndíjas lemondott az ösztöndíjról. A Titkárság a jelentés megtárgyalásakor még két aspiráns azonnali hazahívása mellett döntött, akiknek ügyében KEB vizsgálatot is javasoltak. (MOL M-KS 288. f. 7. cs. 22. ő. e.)

5. A Politikai Bizottság tudomásul veszi, hogy Kállai elvtárs 1957. nov[ember] 26-tól szabadságra megy. Szabadsága idejére titkári teendőit Kádár elvtárs veszi át.

K. m. f.¹¹

*MOL M-KS 288. f. 5. cs. 51. ő. e. Géppel irt tisztázat
A jegyzőkönyv Kádár János saját kezű aláírásával hitelesített.*

---

¹¹ Kádár János sajátkezű írásával ráírva: „láttam. Kádár nov. 23.”

20.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. november 26-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!

Készült: 6 pl-ban.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. november 26-án tartott üléséről

Jelen vannak: Biszku Béla, Fock Jenő, Fehér Lajos, Kádár János, Kiss Károly, Komócsin Zoltán, Marosán György és Rónai Sándor elvtársak

Napirend:

1. Jelentés a budapesti pártmozgalom helyzetéről

Előadó: Marosán György elvtárs

Meghívottak: Borka Attila, Kelen Béla, Csikesz Józsefné, Venézi János, Méhes Lajos, Kovács János, Maros Józsefné, Bakó Ágnes, Kiss János és Sándor József elvtársak

2. A kádarmunka néhány szervezeti kérdése

Előadó: Földes László elvtárs

Meghívottak: Szirmai István, Sándor József, Szurdi István, Mathézer Jolán és Csikesz Józsefné elvtársak

3. Jelentés a munkásörtség helyzetéről és javaslat a további feladatokra

Előadó: Sándor József elvtárs

Meghívottak: Révész Géza, Kaszás Ferenc, Tömpe István, Halas Lajos, Horváth András, Borka Attila, Bárányos József és Szekeres elvtárs

4. Előterjesztés a hazai uránipar fejlesztésének eddigi eredményéről és a távlati fejlesztéssel kapcsolatos tennivalókról

Előadó: Szurdi István elvtárs

Meghívottak: Czottner Sándor, Siska Vince, Papp János, Ambrus Jenő (Pécs városi titkár), Takács Vilmos (Pécsi Uránérc Bánya Vállalat igazgatója), Tóth József (Pécsi Uránérc Bánya Vállalat párttitkára) elvtársak

5. Jelentés a kőolajipar helyzetéről

Előadó: Szurdi István elvtárs

Meghívottak: Czottner Sándor, Szekér Gyula, Bese Vilmos (Kőolajipari Tröszt), Darabos Iván és Tasnádi Emil és Németh László (Nagykanizsai városi titkár) elvtársak

6. Jelentés a műszaki értelmiség helyzetéről

Előadó: Szurdi István elvtárs

Meghívottak: Orbán László, Tasnádi Emil, Szántó István, Hevesi Gyula és dr. Ekés Mihály elvtársak

7. Előterjesztés a termelőség-tervezési tagok nyugdíjbiztosításáról

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Meghívottak: Dobi István, Keresztes Mihály, Tisza József, Kisházi Ödön és Fodor Gyula elvtársak

8. Különfélék

1. Jelentés a budapesti pártmozgalom helyzetéről

Előadó: Marosán György elvtárs

Hozzászólottak: Kádár János, Biszku Béla, Kelen Béla, Bakó Ágnes, Kiss Károly, Csikesz Józsefné, Kiss János, Sándor József, Venéczai János, Fock Jenő, Komócsin Zoltán, Maros Józsefné, Fehér Lajos, Rónai Sándor elvtársak

A Politikai Bizottság a Budapesti Pártbizottság jelentését tudomásul veszi.¹

Megállapítja, hogy a Budapesti Pártbizottság irányító munkája fejlődött, a párttagság politikailag tapasztaltabbá vált és a pártszervezetek politikai befolyása megerősödött.

Megbízta a Budapesti Párt Vb-t, hogy a határozati javaslatot az elhangzott vita alapján dolgozza át, rögzítse abban a tennivalókat és azt a pártbizottság ülésén tárgyalja meg.²

---

¹ A helyzetértékelés szerint a párt tömegkapcsolatai jobbak, mint 2-3 évvel korábban. A munkások között a „tisza demokrácia” gondolköre, az ifjúság soraiban a nacionalizmus, fajgyűlölet és szovjetellenesség van jelen, ugyanakkor minden rétegben tapasztalható az októberi események forradalomként való értékelése, a revizionizmus hatása. Újabb az a nézet kapott lábra, hogy a pártvezetés visszaveszi az életszínvonal javítása érdekében hozott intézkedéseket. A jelentés a párt szervezettségét (az MDP taglétszámának 39%-a) reálisnak minősítette, ugyanakkor kevesellte ezen belül a munkások arányát. A káderek politikai színvonala megfelelő, jártasságuk kevésbé, hiszen alapszinten 85%-uk új a vezetésben. A tagság között politikai passzivitás mutatkozik. A budapesti vezetés színvonala még nem tudott a konszolidáltabb viszonyokhoz alkalmazkodni. Ideológiai színvonala alacsony, nem tud ezért hatékonyan fellépni sem a burkolt revizionizmus, sem a szektarizmus ellen. Nem vezet, csak ellenőrzi a társadalmi szervezeteket, a vállalatokat, de a kerületi pártszervezeteket sem.

² A budapesti végrehajtó bizottság 1957. december 2-i ülésén foglalkozott a PB határozatából adódó feladatokkal. Maga a budapesti pártbizottság 1958. évi munkaterve elfogadásakor tért vissza a kérdésre. Ekkor választották meg a pártbizottság és a VB tagjának Cservenka Ferencné, a VB tagjának Borbély Sándort, a fővárosi KISZ szervezet titkárát. Öt fős Adminisztratív Osztályt állítottak fel. Új munkamegosztást alakítottak ki a titkárok között is. (BFL XXXV. 1. a. 4/12. és 1. a. 3/6. ö. e.)

2. A kádermunka néhány szervezeti kérdése

Előadó: Földes László elvtárs

Hozzászóltak: Fehér Lajos, Biszku Béla, Kiss Károly, Marosán György, Szurdi István, Sándor József, Komócsin Zoltán, Csikesz Józsefné, Szirmai István, Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság az önálló Káderosztályt megszünteti, s a KB Párt- és Tömegszervezetek Osztályán belül elvi kádercsoport létrehozását határozza el. A kádercsoport vezetője osztályvezető helyettesi beosztásban dolgozzék.³

A kádermunka ilyen szervezeti megoldása növeli a KB osztályainak felelősségét, önállóságát a káderek kiválogatásában és munkába állításában. Ennek értelmében a vezető pártszervek elé kerülő káderjavaslatokat az illetékes osztály készítse el, azt egyidejűleg küldje meg a kádercsoportnak. A kádercsoport esetleges észrevételét az illetékes titkár elvtárssal közölje.

A kádercsoport feladata a kádernyilvántartás megalapozása. A Politikai Bizottság kettős nyilvántartás felfektetését tartja szükségesnek.

- a.) a KB osztályainak legyen nyilvántartása a területükhöz tartozó káderekről,
- b.) a kádercsoport nyilvántartása tartalmazza az összes hatáskörbe tartozó káderek anyagait.

A nyilvántartást tartalmilag is differenciálni kell részben a jelenleg is funkcióban lévő, részben a későbbiek során szóba jöhető elvtársak nyilvántartásával, ez utóbbiak képezik a kádertartalékot.

A Politikai Bizottság nem tartja indokoltnak a KB, Politikai Bizottság és Titkárság hatáskörébe tartozó káderek általános felülvizsgálatát, mert ez tavaly óta folyamatosan, munkába és funkcióba állításuk alkalmával megtörtént.

Szükségesnek tartja a kádercsoport mellett 5-6 hónapig egy felülvizsgáló bizottság fenntartását, amely adott esetekben tisztázza a Politikai Bizottság és a Titkárság hatáskörébe tartozó káderekkel kapcsolatos problémákat, és a megfelelő pártszerveknek javaslatot tesz.⁴

---

³ L. erre *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 290–291. A kádercsoport első néhány havi munkájáról készült beszámolót l. MOL M–KS 288. f. 21. cs. 1958/2. ő. e.

⁴ L. erre a 21. sz. dokumentumot.

A nyilvántartás anyagait az életrajz és az elvtársak munkájára vonatkozó információ képezze. Életrajzot mindenkitől kérni kell. A kádercsoport adjon megfelelő eligazítást az életrajzban feltüntetendő adatokra vonatkozóan.

A nyilvántartás élővé tétele érdekében szükséges, hogy a kádercsoport megkapjon minden olyan határozatot, amely a hatáskörébe tartozó elvtársak előléptetésére, kitüntetésére, kiküldetésére, illetve funkcióból való leváltására, pártbüntetésére stb. vonatkozik.

A kádercsoport negyedévenként adjon jelentést a Titkárságnak a káderek terén jelentkező általános mozgásról, és mindjárt észrevételezze az egyes osztályok kádermunkáját is.

A Politikai Bizottság megbízza Földes László, Sándor József, Szirmai István és Szurdi István elvtársakat, hogy a javaslatot az elhangzott vita alapján dolgozzák át és végrehajtási ütemtervvel együtt egy hét múlva terjesszék ismét Politikai Bizottság elé.⁵

Felelős: Földes László elvtárs

Negyedév múlva meg kell vizsgálni, hogy a most létrehozott kádercsoport hogyan tudja megoldani feladatát.⁶

3. Jelentés a munkásörség helyzetéről és javaslat a további feladatokra

Előadó: Sándor József elvtárs

Hozzászóltak: Marosán György, Fehér Lajos, Biszku Béla, Kiss Károly, Révész Géza, Tömpe István, Horváth András, Halas Lajos, Kádár János elvtársak⁷

A Politikai Bizottság megtárgyalta a munkásörség továbbfejlesztésére tett javaslatokat. Megbízza Sándor József, Kaszás Ferenc és Halas Lajos elvtársakat, hogy a határozati javaslatot a vitában elhangzott észrevételek figyelembevételével dolgozzák át és jóváhagyás céljából Kádár János elvtársnak mutassák meg.

Az átdolgozásnál az alábbi szempontokat vegyék figyelembe: A munkásörség jelenlegi szervezeti felépítését elnöki tanácsi rendelet szabályozza.⁸ A Politikai Bizottság nem tartja szükségesnek, hogy ezt a rendeletet most megváltoztassuk.

⁵ L. erre a 21. sz. dokumentumot.

⁶ Erre a Titkárság 1958. május 17-i ülésén került sor. (Jelentés a PTO-n működő kádercsoport munkájára.) MOL M–KS 288. f. 7. cs. 27. ö. e.

⁷ Kézírással alá írva: „Hatályon kívül helyezve: PB. 1966. jan. 4.”

⁸ Az Elnöki Tanács 1957. évi 13. sz. törvényerejű rendelete intézkedett a munkásörség felállításáról és megszervezéséről (*Törvénytár*, 1957. 149.), a Magyar Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány 3075/1957. sz. határozata pedig annak végrehajtásáról. Az utóbbi dokumentumot l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 344–347.

A soron következő feladatokat a Politikai Bizottság a következőkben határozza meg:

A munkásőrség létszámát fokozatosan lehet 40 ezerre felemelni. Ezen belül biztosítani kell, hogy valamennyi járásban önálló munkásőr egység legyen. Ezzel párhuzamosan meg kell vizsgálni a függetlenített állomány csökkentésének lehetőségét.

A jelenlegi kiképzési ütem mellett a munkásőrség tagjai a pártpolitikai munkából kiesnek. Annak biztosítására, hogy a napi politikai munkában aktívan részt vehessenek, szükséges, hogy a kiképzés menete lelassuljon.

A munkásőrség tagjai a jövő év közepéig sajátítsák el a rendelkezésükre bocsátott fegyverek kezelését.

A kiképzési idő rendszerét úgy kell átalakítani, hogy a jelenlegi heti 2 órás foglalkozás helyett havonta kétszer 4 órás foglalkozás legyen.

A munkásőrség országos parancsnoksága dolgozzon ki háromlépcsős riasztási tervet.

Első változatban: azokat kell mozgósítani, akik az adott területen laknak, ott dolgoznak és az ottani munkásőr alakulat tagjai.

Második változatban: azokat, akik az adott munkásőr alakulat tagjai, de más területen laknak.

Harmadik változatban: azokat, akik munkásőrök, de nem az adott területen működő munkásőr egység tagjai.

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a munkásőrséghez kiképzésre vezényelt katonai és belügy[i] specialisták a munkásőrség állományába tartozzanak és munkásőr egyenruhát viseljenek.

Ki kell dolgozni, hogy a munkásőrség tisztii állománya milyen rangban legyen.

A Politikai Bizottság ismét leszögezi, hogy a munkásőrségnek szorosan a párt irányítása alatt kell működnie. Ennek érdekében úgy határoz, hogy általános érvényű parancsot csak abban az esetben lehet kiadni, ha a megfelelő pártszerv első titkára azt jóváhagyta.

A Politikai Bizottság nem helyesli, hogy a Munkásőrség Országos Parancsnoksága központi művészegyütteseket stb. hozzon létre.

4. Előterjesztés a hazai uránipar fejlesztésének eddigi eredményeiről és a távlati fejlesztéssel kapcsolatos tennivalókról

Előadó: Szurdi István elvtárs

Hozzászóltak: Fehér Lajos, Czottner Sándor, Kiss Károly, Siska Vince, Szekér Gyula, Kádár János és Biszku Béla elvtársak

A Politikai Bizottság a jelentést tudomásul veszi.⁹

1. A határozati javaslat 1. pontját ki kell hagyni.¹⁰

2. Ez évben el kell érni, hogy megállapodás jöjjön létre a szovjet és a magyar kormány között az uránérc eladási árát illetően.¹¹

3. Terveket kell kidolgozni

a.) a III. osztályú érc feldolgozására,

b.) a hazai atomerőmű megvalósításának lehetőségeire vonatkozóan.

4. Az Országos Atomenergia Bizottság vizsgálja meg az atomipar megteremtésének lehetőségeit hazánkban és azt terjesszék a Politikai Bizottság elé.¹²

---

⁹ A jelentés nyolc millió tonna ércvagyon feltárásról beszélt és további hét millió tonna reménybeli érckészletet tétélezett fel. Ezt jelentős értéknek tartották, így az 1957. évi 380 millió Ft beruházás és a 80 millió Ft geológiai kutatási keretet indokoltnak tartották. 1957 második felétől a bányák 15%-os kapacitással megkezdték az érctermelést, ami lehetőséget jelentett az export megindulására. 1956 novembere után a vállalat gyorsan talpra állt, amiben a teljes tervdokumentáció nélküli kivitelezés engedélyezése is szerepet játszott. Ennek nyomán 180 szakember és 3000 munkás került a bányához, sokan szakmai gyakorlat nélkül álltak munkába. Ez egyben nem elég gondos káderkiválasztást jelentett. A 3400 dolgozó 15%-a párttag volt. A jelentés szerint „politikailag megbízhatatlan elemek” is találhatók a dolgozók között. Az előterjesztés a továbbiakban javaslatot és programot tartalmazott az uránbányászat három éves fejlesztésére, illetve alternatív javaslatot vállalt a vegyi üzem építésének technológiájára. Az előterjesztésre vonatkozó iratokat l. MOL M–KS 288. f. 25. cs. 1957/2. ő. e.

¹⁰ A határozati javaslat e pontja arra vonatkozott, hogy a minisztériumok és főhatóságok támogassák képzett szakkaderekkel, gépekkel, műszerekkel és anyagokkal az új iparágat.

¹¹ A Gazdasági Bizottság 1958. január 23-i ülésén foglalkozott a Magyar–Szovjet Vegyes Bizottság ülésének előkészítésével, s ebben az uránérc eladási áráról folyó tárgyalással. Ennek alapján az 1958. október 17. és november 4. között lefolytatott tárgyalások eredményeképpen november 4-én aláírták az új magyar–szovjet uránegyezményt, amelynek 6. cikkelye tartalmazza, hogy 1958–1962. között az uránt 116 rubel fix áron veszi meg a Szovjetunió, az ércben lévő 1 kg uránércre számítva. (MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1958/10. ő. e.)

¹² Az Államgazdasági Bizottság csak 1960. március 26-án tárgyalta a magyar atomipar helyzetéről és fejlesztési irányairól. Ezt követően 1960. április 12-én került a téma a Politikai Bizottság elé. L. erre SZABÓ Benjamin: *Atomkorkép mielőtt meghasadt az atommag – Paks*. [Budapest] Új Palatinus Könyvesház, 2004. és SZABÓ Benjamin: „Lenni vagy nem lenni? – a paksi kérdés. www.archivnet.hu 2005. 6. sz.

5. Szükséges e területre néhány jól képzett pártmunkást átirányítani.¹³
6. Biztosítani kell most az iparág megalapozásánál, hogy az ország érdekei ellen tevékenykedő emberek ne kerülhessenek erre a területre és a jelenleg ott dolgozó kádereket is megfelelő módon felül kell vizsgálni.
7. Az uránipar területén egyelőre nem szükséges az üzemi tanácsok megalakítása, ennek feladatait a szakszervezeti bizottság lássa el.
8. Felhívja a nehézipari miniszter figyelmét, hogy azokban a konkrét esetekben, amikor az állami szervek nem teljesítik az urániparral kapcsolatban rájuk háruló feladatokat, jelezze a Minisztertanácsnak.

5. Jelentés a kőolajipar helyzetéről¹⁴

Előadó: Szurdi István elvtárs

Hozzászóltak: Marosán György, Czottner Sándor, Kiss Károly, Bese Vilmos, Kádár János, Fock Jenő, Varga Gyula, Szekér Gyula és Darabos Iván elvtársak

A Politikai Bizottság a jelentést az alábbi módosításokkal fogadja el:

1. A javaslatban egy pont foglalkozzék külön azzal, hogy a külkereskedelem biztosítsa a meglévő devizakereten belül a kutatáshoz szükséges modern gépek és berendezések beszerzését, erről tegyen a Minisztertanácsnak jelentést.¹⁵ A külkereskedelem biztosítsa, hogy hosszúlejáratú hitelre a kőolajipar részére megfelelő minőségű fűrőrudazatokat és béléscsőveket stb. szerezzenek be.

---

¹³ A határozat végrehajtásáról szóló 1958. március 14-i jelentés egy fő áthelyezéséről és még néhány átirányításának szándékáról beszélt. A Baranya megyei Pártbizottság továbbá két függetlenített státuszra kért lehetőséget az 1-es és 2-es üzemhez. (MOL M–KS 288. f. 10. cs. 15. ö. e.)

¹⁴ A jelentés először áttekinti az 1938-ban kezdődött kőolajtermelés alakulását. A nagylengyeli olajmező 1956-ban történt elvizesedésével kapcsolatban megemlíti, hogy a termelés kényszerű visszaesése – tekintettel arra, hogy innen származik a termelés 60%-a – igen súlyosan érintette a magyar gazdaságot. 1957-re a nagylengyeli mező egyensúlya helyreállt, az 1957. évi tervben szereplő 630 000 tonna termelési volumen túl is teljesíthető. Az előterjesztés 1965-ig a termelési kapacitás folyamatos növekedésével számolt. A kőolajbányászat legfontosabb problémái: a műszaki ellátottság az elmúlt évek hibás beruházásai miatt rossz, a kutatás jelentősen le van maradva, a hazai ipar által szállított berendezések és anyagok minősége silány, a szakmai irányítás nem megfelelő. A kőolaj-feldolgozó ipar kapacitása 2,5-szerese a termelésnek, ezért 1957-ben 1 millió 600 tonna import olaj feldolgozására kerül sor. Itt a terv az, hogy 1965-re a kapacitás 2 millió tonna éves feldolgozását tegye lehetővé.

Magyarországon 10,7 millió m³ hasznosítható földgázt tártak fel. A felhasználás belső aránya igen rossz: az összes gázkincs 32%-a a levegőbe megy. A kőolajiparban összesen 9800 munkás, 360 mérnök, 400 technikus és 3200 alkalmazott dolgozott. A régi műszaki gárda szakmailag jól képzett „politikai szempontból azonban nagy részük nem megbízható”. A pártszervezetek jól működnek, de több fűrdőcsoportnál egyetlen párttag sincs, ezen a területen a pártszervezetek befolyása rendkívül gyenge.

¹⁵ A Minisztertanács előtt ez a téma nem szerepelt.

2. December folyamán a Minisztertanács vizsgálja meg, hogyan teljesítették az ipari minisztériumok határidős feladataikat, amelyek a kőolajipar fejlesztéséhez szükségesek.¹⁶

3. Fiatal, tehetséges mérnökök kisebb csoportját 1-2 évre ki kell küldeni a Szovjetunióba gyakorlati-tanulmányi munkára.

4. Felhívja az e területtel foglalkozó pártszervek figyelmét arra, hogy a munkafegyelem további megszilárdítására nagyobb gondot fordítsanak.¹⁷

6. Jelentés a műszaki értelmiség helyzetéről¹⁸

Előadó: Szurdi István elvtárs

Hozzászóltak: Biszku Béla, Hevesi Gyula, Kádár János, Rónai Sándor elvtársak

A Politikai Bizottság¹⁹ tudomásul veszi, a javaslatot nem fogadja el, mert az túl általános.

Célszerűnek látszik, hogy január-februárban a Központi Bizottság egy tagja tartson előadást a párt rendezésében a műszaki értelmiséggel kapcsolatos néhány kérdésről, amelyben a párt álláspontját kifejti.²⁰

A központi előadás alapján ugyanerről a témáról a nagyobb városokban is – a pártszervezetek rendezésében – ankétokat kell tartani.

---

¹⁶ A Minisztertanács nem tűzte napirendjére a minisztériumok ellenőrzését.

¹⁷ A KB Párt- és Tömegszervezetek Osztálya 1958. március 14-én kelt jelentése a Titkárság döntésének megfelelően négy függetlenített párttitkár beállítására végrehajtásával foglalkozik (Lovászi, Nagylengyel, Bázakerettye, Nagykanizsa). (MOL M-KS 288. f. 21 cs. 1958/2. ő. e.) A munkafegyelem megszilárdítása érdekében párttaggyűlést és üzemi tanácsi ülést tartanak, továbbá három „munkakerülő” elküldtek. (MOL M-KS 288. f. 10. cs. 15. ő. e.)

¹⁸ Az előterjesztés szerint „nem mondhatjuk el, hogy az általunk felnevelt fiatal műszaki értelmiség többségére a párt döntő befolyással rendelkezik, és az a helyzet, hogy sok kérdésben a régi és új műszaki értelmiségnek azonosak a helytelen nézetei”. Ennek okaiként a következőket jelölték meg: 1. Az egyetemre bekerült munkás–paraszt származásuk aránya 50-55%, az egyetemet elvégzettek között 40%. 2. Osztályidegen, gyakran a rendszerrel ellenséges tanárok képezték a diákokat. A marxista–leninista tanszékek oktatói tevékenységének színvonala alacsony volt. 3. Az egyetemről kikerülő gyakorlati ismereteiket a régiektől szerzik, közvetlen feletteseik régiiek, tőlük függenek anyagiakban és előrelépésben. A „pártszervezetek gazdasági funkcióit betöltő kommunisták” nem foglalkoznak a fiatal műszaki értelmiségekkel. 4. A fiatal műszaki értelmiség gazdasági–társadalmi megítélése körüli bajok: nem érezték, hogy javaslataikat, észrevételeiket az állami vezetésben megfogadják. A műszaki értelmiség helyzetével már 1957. augusztus 26-án az MSZMP Budapesti Szervezete Végrehajtó Bizottsága is foglalkozott. (BFL XXXV. 1. a. 4/4.)

¹⁹ A mondat további része kézzel írt javítás, az eredetileg géppel írt szöveg a következőképpen hangzott: „megállapítja, hogy a jelentésben több kérdést helyesen vetettek fel, de nyilvános határozatot, a javaslatban előforduló ismétlések és politikai megfontolások miatt nem tart szükségesnek”.

²⁰ A Titkárság 1958. január 17-én határozott arról, hogy március hónapban meg kell rendezni a műszaki értelmiség aktíváját, amelynek előadója Kiss Árpád legyen. (MOL M-KS 288. f. 7. cs. 20. ő. e.)

A Politikai Bizottság néhány kérdésre felhívja az e területen dolgozó elvtársak figyelmét:

1. A megyei, városi, városi-kerületi, járási pártbizottságok mellett – ahol még nincs – hozzanak létre egy 5-10 tagból álló állandó kommunista műszaki aktívát, melynek feladata segíteni a pártbizottságot a műszaki értelmiség közti politikai munkában.

2. A nevelő munka alapjává a műszaki értelmiség megítélésénél azt kell tenni, hogy munkaterületén mit alkotott a népi demokratikus rendszerben.

A párt nem kívánja, hogy belépjenek a pártba, de megköveteli, hogy az Alkotmányhoz, a néphez feltétlenül hűek legyenek.

3. Különös gondot kell fordítani a műszaki értelmiségiek differenciálására. A régi és az új műszaki értelmiség kérdése most rendkívül bonyolultan jelentkezik, különösen az ellenforradalom alatti tevékenységük, illetve magatartásuk szempontjából.

4. A Politikai Bizottság megállapítja, hogy a műszaki értelmiség sorai között az utóbbi hónapokban politikai fejlődés ment végbe: nagymértékben befolyásolta őket a konszolidáció, melynek létrehozásából ők is kivették részüket.

Kedvező hangulatot váltott ki a műszaki értelmiségiek között a fizetésrendezés.

Komoly hatással vannak a magyar műszaki értelmiségre is a szovjet tudomány és technika legújabb eredményei.

Az utóbbi időben egyre inkább kikérték a műszakiak százainak véleményét egy-egy kérdés kidolgozásánál, s javaslataik egy részét határozattá emelték. Így fokozottan érzik, hogy a szocialista állam igénybe veszi alkotó munkájukat.

5. A műszaki értelmiségiek számára legfontosabb a perspektíva kérdése. A 3 éves terv nyilvánosságra hozatala és az abból adódó feladatok megtárgyalása segíteni fogja, világossá teszi előttük a perspektívát, és közelebb hozza a műszaki értelmiséget a szocializmus építéséhez.

6. Biztosítani kell, hogy a Szovjetunióban végzeteket és a párttag műszaki értelmiségieket politikai meggyőződésük miatt ne szorítsák háttérbe.

A Politikai Bizottság megbízza Orbán László, Szurdi István és Hevesi Gyula elvtársakat, hogy a szakemberek elosztására és műszaki kataszter felállítására vonatkozó javaslatot terjesszék Minisztertanács elé.²¹

7. Előterjesztés a termelőszövetkezeti tagok nyugdíjbiztosításáról²²

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Hozzászóltak: Fock Jenő, Dobi István, Fodor Gyula, Kisházi Ödön, Tisza József, Keresztes Mihály és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést az alábbi módosításokkal fogadja el:

1. A rendelet 1958. január 1-jével lépjen érvénybe.²³ Aki 1953. január 1. előtt lépett be a termelőszövetkezetbe és a szükséges életkort elérte, mint a termelőszövetkezeti mozgalom úttörője különleges elbírálás szerint, az erre a célra létrehozott bizottság javaslata alapján kapjon nyugdíjat.

2. Azoknak, akik 1961. január 1-ig lépnek a tsz-ekbe, a nyugdíjjogosultsághoz az előírt 65, illetve 60 éves korhatár és 10 év várakozási idő szükséges. Aki 1961. január 1-je után lép be a termelőszövetkezetbe, 20 évi várakozási idő után és a szükséges korhatár elérése után kapjon nyugdíjat.

3. Érvényt kell szerezni a tsz-alapszabály azon pontjának, hogy a földdel belépett dolgozó parasztok bevitt földjük arányában földjáraadékat kapjanak.

4. Ki kell dolgozni az elképzeléseket arra vonatkozóan, hogy a birtokos parasztot az öregségtől, illetve a munkaképtelenségtől való félelem ne tartsa vissza a tsz-be való belépéstől.

Meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy azok az idős dolgozó parasztemberek, akik földdel léptek be a termelőszövetkezetbe és néhány év után munkaképtelenné válnak, a tsz-től földjük és gazdaságuk fejében a nyugdíj összegének megfelelő járandóságot kapjanak.

Felelős: Fehér Lajos elvtárs

---

²¹ Erre nem került sor.

²² Az előzményekre l. a 16. sz. dokumentumot.

²³ A mezőgazdasági termelőszövetkezet tagjainak kötelező kölcsönös nyugdíjbiztosításáról szóló 1957. évi 65. tvr-ről van szó (*Magyar Közlöny* 136.). A végrehajtásról intézkedő 2002/1958. (I. 3.) sz. kormányhatározatot l. *Határozatok Tára* 1958. 1. sz.

8. Személyi javaslatok

Káderosztály javaslata

A Politikai Bizottság nem fogadja el Pogácsás Antal elvtársra vonatkozó javaslatot.

Helyteleníti a Politikai Bizottság azt, hogy miután Pogácsás elvtárs munkájában nem felelt meg, más fontos beosztásba javasolják.²⁴

Államgazdasági Osztály javaslata

A Politikai Bizottság elfogadja

Nágai Lajos elvtársat a Technoimpex Külkereskedelmi Vállalat igazgatójának.

9. Különfélék

a.) Művelődésügyi Minisztérium javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy Grösz József kalocsai érseket a békemozgalomban, valamint az állam és egyház viszonyának rendezésében kifejtett munkásságáért a Minisztertanács a „Magyar Népköztársaság Zászlórendje” II. fokozatával tüntesse ki.²⁵

A határozat végrehajtása előtt Horváth János elvtárs bizonyosodjon meg arról, hogy Grösz József hogyan fogadná a kitüntetést.

---

²⁴ Pogácsás Antal 1945 és 1949 között a Debreceni Városi Pártbizottság titkára volt, ezt követően került a Pénzügyminisztériumba. 1951 márciustól 1957. január 1-ig pénzügyminiszter-helyettes volt, majd a Munkaügyi Minisztériumban lett főosztályvezető. A Minisztertanács Személyügyi Titkársága vezetőjének javasolták.

²⁵ Grösz József, a Katolikus Püspöki Kar elnöke 1957. december 9-én töltötte be 70. életévét. A javaslat a rangsorban hatodik helyen lévő kitüntetésre ez alkalomból született. Az előterjesztés indoklása: „Grösz József az ellenforradalom alatt nyugodt magatartást tanúsított, Rónai elvtárs felkérésére október végén a rádióban is tett nyilatkozatot, amelyben a békére és nyugalomra szólította fel a népet. November 3-án Mindszentyvel összeveszett, és otthagya Mindszentyt. Egyházmegyéjében az ellenforradalom alatt és után békepapokat nem távolított el. Ez év áprilisában a püspöki kar a kormány mellett nyilatkozott, ugyancsak áprilisban megalakították az Opus Pacis békeszervezetet, amelynek elnöke lett, és nyilatkozatot tettek közzé a békemozgalom érdekében, majd az Egyesült Nemzetek Szervezetében a „magyar kérdés” tárgyalásakor az egész püspöki kar nevében tiltakozott. A vatikáni dekrétumokat nem hirdette ki, napirendre tért felettük, és a Vatikánba levelet írt az egész püspöki kar nevében, amelyben kifejti, hogy az állam és az egyház között jó viszony alakult ki, és felkérte a Vatikánt, hogy a magyar ügyek intézését bizzák a püspöki karra, és ne avatkozzanak be az ország belső problémáiba. Elvállalta a Hazafias Népfront Országos Elnökségének tagságát. Összefoglalva: lojális, pozitív magatartást tanúsít a kormány irányában. A kormánykitüntetést szívesen fogadná, és közelebb hozná őt hozzánk.

Grösz József kitüntetése egy problémát jelent, éspedig azt, hogy 1951-ben volt a Grösz-per, és Grösz József 1956 májusában szabadult amnesztiával; bár eléggé elterjedt az országban, hogy Grösz megváltozott a börtönben, és kiszabadulása óta minden megnyilatkozása és fellépése pozitívan értékelhető.

Mindezek figyelembevételével javasoljuk, hogy december 9-én kormánykitüntetésben részesüljön.”

b.) *Fehér Lajos szóbeli bejelentése alapján*

a Politikai Bizottság úgy határoz, hogy a keddi PB ülés elé kell hozni jelentést arról:

- a. Mi történt a Partizánszövetség kongresszusán[?]
- b. Javaslatot kell tenni a Partizánszövetség új vezetőségére.²⁶

c.) *Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése alapján*

a Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a jugoszláv követség fogadásán a Politikai Bizottság részéről Kádár János, Marosán György, Münnich Ferenc és Rónai Sándor elvtársak vegyenek részt. Az évforduló alkalmából mértéktartó cikket kell írni a lapokban.²⁷

A Politikai Bizottság úgy határoz, hogy Sollner József elvtársat a Központi Bizottság halottjának tekinti, s a párt nevében Kiss Károly elvtárs búcsúztassa.²⁸

d.) *Kádár János elvtárs szóbeli bejelentése alapján*

a Politikai Bizottság megbízza Fock Jenő és Kiss Károly elvtársakat, hogy a pénteki KB ülésre a határozati javaslat tervezetét szövegezzék meg.

K. m. f.

Kádár János

*Jegyzőkönyvezte:*²⁹

---

²⁶ L. a 21. sz. dokumentumot.

²⁷ A jugoszláv nemzeti ünnep alkalmával Joszif Broz Titónak küldött hivatalos üdvözlő távirat szövegét a november 29-i lapok tették közzé. Az említett cikk „A jugoszláv nép nagy nemzeti ünnepe” címmel a *Népszabadság* 1957. november 29-i száma 5. oldalán jelent meg. A fogadásról l. *Népszabadság*, 1957. november 30. A résztvevők között volt a határozatban jelzett személyeken kívül Biszku Béla, Fock Jenő, Kiss Károly is.

²⁸ Szerényi Sándor, aki 1957. február 20-tól Kiss Károly referenseként dolgozott, levélben javasolta Kiss Károlynak, hogy Sollner Józsefet, aki a párt alapító tagja, 1918-as kommunista volt tekintésük a párt halottjának és temetését vállalja a Központi Bizottság. Javasolta továbbá, hogy a Népszabadságban megjelenő nekrológot ne a Párttörténeti Intézet, hanem az MSZMP KB jegyezze. A nekrológ MSZMP KB aláírással a *Népszabadság* 1957. november 27-i számának 3. oldalán látott napvilágot.

²⁹ A jegyzőkönyvvezetők a vitajegyzőkönyv után tüntették fel a nevüket.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. november 26-i üléséről

1. Jelentés a budapesti pártmozgalom helyzetéről

MAROSÁN GYÖRGY:

Két megjegyzésem van: egyik, hogy az anyag régen elkészült,³⁰ azóta már voltak változások, az előterjesztés nem viseli magán az utolsó hónap politikai eredményeinek, változásainak bélyegét. Mi megbeszéltük az elvtársakkal, hogy nem változtatunk az anyagon mégsem, mert úgy érezzük, hogy alapjaiban reálisnak mondható. Igaz, hogy az utolsó hónap egy mondattal van elintézve, sem a választás sem az utolsó hónapok politikai eseményei nem jönnek ki belőle.

Mellékelünk az anyaghoz egy információt,³¹ hogy ezzel is elősegítsük a kádermunkáról szóló rész megismerését. Ebből látható, hogy az október 23-a előtti kádereknél milyen változás van. Az a célunk, hogy tapasztalt, régi pártmunkásokkal akarjuk megerősíteni a pártszervezeteket.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Egy kérdésem van: tanulmányozta-e a budapesti PB annak okát, hogy a szakmunkások miért lépnek be nehezebben a pártba, mint a többi rétegek.³²

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Tanulmányoztuk ezt a kérdést, különösen a nagy ipari üzemekre vonatkozik ez. Ott a párt viszonylag rosszabbul áll. Ennek több oka van. Egyrészt az, hogy október után ezekben az üzemekben komoly harc nem folyt a párttagságért. Nem fordulhatott elő ugyanis, hogy ezek közül valaki elveszítheti munkahelyét azért, mert nem párttag. Az a kereseti viszony, amelyben ott éltek az emberek, az idegenkedés a közmunkától, az úgynevezett népszerűtlen feladatoktól, szintén ezzel magyarázható. S nem mindig becsültük meg a szakmunkásokat, úgy

---

³⁰ Az MSZMP Budapesti Szervezetének Végrehajtó Bizottsága a kész anyagot 1957. október 14-én vitatta meg és fogadta el. (BFL XXXV. 1. a. 4/8. ő. e.)

³¹ Tájékoztató a Budapesti VB határozatáról a budapesti függetlenített apparátus káderhelyzetére vonatkozóan. (1957. november 16.) A hat kerületre kiterjedő és 200 emberrel folytatott beszélgetésre alapuló jelentés az 1956. októberi eseményeket megelőző időszak problémáit egyrészt a fiatal képzetlen és tapasztalatlan káderek nagy számára, másrészt a hatalmas méretű fluktuációra vezeti vissza. A november 4. utáni helyzetben kiéleződött a régi és új káderek közötti feszültség. Az anyag hibának nevezi, hogy az apparátus 75%-a 40 év aluli. Az apparátus tétova, irányító képessége gyenge, bár a hivatalnoki szellem nagymértékben csökkent.

³² „A fizikai munkások száma különösen az első öt hónapban volt alacsonyabb – áprilisban 28% –, de jelenleg megfelelő, 36% – állapítja meg az előterjesztés. Ezen belül a szakmunkásoknak csak igen vékony rétege van a pártban. Kb. az össz-párttagság 20%-a. Az eredeti alkalmazotti és egyéb kategóriákba tartozók száma – bár arányuk kisebb, mint az MDP idején – abszolút számuk mégis igen magas (26 208 fő).”

éreztek, a párt nem törődik velük kellőképpen. Vannak még más okai is ennek. Egyébként az anyagban is benne van, hogy viszonyunk a szakszervezettel nem elég jó és ez szakszervezeti kérdés is. Van javulás ezen a téren, de nem elég jó a viszony most sem.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Eloolvastam ezt a jelentés. Erre azt lehetne mondani, hogy általában pontos képet ad. Ebben hibás megállapítás nincs. De valahogy az az érzésem, hogy az elvtársak szinte arra törekedtek, hogy a jelentésbe hiba ne kerülhessen, túlzás nélkül azt lehetne mondani, hogy kevés olyan van benne, amit a Politikai Bizottság tagjai nem ismernek. Ha valaki közülünk 3 embert megbízott volna, hogy adjon jelentést a B[uda]pesti Pártbizottságról, külön megvizsgálás nélkül tudtunk volna ilyen jelentést adni. Ami itt le van írva, az mind igaz, de nem elég konkrét.

Szeretnék pár kérdést felvetni. Pl. a budapesti pártmunkának még mindig központi kérdése, bázisa a nagyipari munkásság körében folytatott politikai munka. Ez a központi kérdés és sokáig ez is lesz. Van az anyagban olyan ismert megállapítás, hogy a nagyüzemi munkások között viszonylag kevés a párttag. Ez a megállapítás kevés. A budapesti kommunista mozgalomnak ez a legfontosabb kérdése, ezzel többet kellene foglalkozni.

Másik igen fontos kérdés: egy olyan pártszervezet volt eddig, amit a Központi Bizottságnak fel kellett oszlatni.³³ Hasonló kérdés kisebb kiadásban még pár helyen található. Hogy hol van ilyen? Feltételezem, a Budapesti Pártbizottságon tudják, de a Politikai Bizottság ezt nem ismeri. Ezzel a kérdéssel kellett volna foglalkozni. Aztán itt van ez a jogi egyetemi pártszervezet, amit én magamban csak Hajdu-féle pártszervezetnek nevezek. Szóval ennek a Hajdu-féle szocialista tömörülés történetének sincs még vége.³⁴ Mi csináltunk ott valamit, kicsit sokáig is tartott, és a vége az lett, hogy állami javaslatot kaptunk Hajdu nyugdíjaztatására vonatkozólag.³⁵ Erre mi történt? Népmozgalom kezdődött, és az ottani pártszervezet vezetősége írt egy levelet, amelyben protestált Hajdu

---

³³ Az MSZMP IIB 1957. június 14-i ülésén foglalkozott az ELTE Jogi Kara pártszervezetének munkájával és döntött a pártszervezet feloszlásáról. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 113.) A budapesti VB 1957. augusztus 12-én tárgyalta a kari pártszervezet újjászervezésének kérdését. Az 59 tagból 50-et visszavett, nyolcat nem, két főt pártbüntetésben részesített. (BFL XXXV. 1. a. 4. cs. 3. ö. e.)

³⁴ Az előzményekre l. az IIB 1957. április 16-i és június 14-i üléseinek jegyzőkönyvét. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 79–80. és *IV. kötet*, i. m. 113., továbbá BFL XXXV. 1. a. 4. cs. 3. ö. e.)

³⁵ Az ELTE ÁJTK pártszervezte elérte, hogy Hajdu Gyula nyugdíjazására vonatkozó javaslatot 1957. október 24-én levették a Minisztertanács napirendjéről, tekintettel az indoklás (a professzor 71. életévében van) megalapozatlanságára. Ezt követően került sor Szigeti József miniszterhelyettesnél egy egyeztető megbeszélésre, ahol Seres Imrével, a jogi kari párttitkárrel közölték, hogy a nyugdíjazásra valójában politikai okból kerül sor, ami a KEB korábbi „szigorú megrovás” pártbüntetés súlyosbítása. Szigeti álláspontja szerint a párton belüli jobboldali csoportosulás leszerelését segítené Hajdu eltávolítása.

nyugdíjaztatása ellen.³⁶ Milyen alapon, miért védi a pártszervezet politikailag Hajdut? Ha pedig védi, akkor ott nincs rendben a helyzet.

Ha a pártegység kérdéséről van szó, meg kell nézni, hogy a pártegységet kik, miként veszélyeztetik. Ide tartozik, hogy köznevelésünk, kulturális életünk területén legalábbis tarka-barka a helyzet. Általában proletárdiktatúra van, de helyenként az ellenkező diktatúra érvényesül. Ez fontos politikai kérdés itt Budapesten, nagyon sok pártszervezet munkája közvetlenül van érintve itt. Ez a revizionisták és jobboldaliak kérdésével kapcsolatos, illetve politikai értelemben az ellenforradalommal kollaboráló nemzeti kommunisták kérdése. Azt hiszem érdekes és fontos kérdés lenne, hogy ezután a nagy megrázkódtatás után milyen képet mutatnak az egyes nagyüzemek, egyes kerületek. A megrázkódtatás nem egyenletesen ment végig és már az októberi ellenforradalom előtt néhány éven keresztül a budapesti mozgalomban nagy kérdés volt az, hogy a proletár kerületekben rosszul álltak a dolgok. A XIII. kerületet ismerem egy kicsit közelebről. Itt az volt a sajátosság, hogy a párt legerősebb bázisa volt, mégis a tényleges helyzet a pártszervezeteken belül gyászos volt. Még 1954–55 elején is kicsit ilyen volt a helyzet. Sok minden történt közben. Hogyan állunk most ezzel a kérdéssel? Rendben vannak itt a dolgok? Lehet valamit látni, a tagdíjfizetés még mindig ellentmondásos. Egy árva szó sincs a jelentésben a kerületekről, pedig minket érdekelt volna ez a kérdés. Le kellett volna írni, hogy a nagy munkáskerületekben erősebb-e befolyásuk, több erőt tudunk-e mozgósítani, tudni kellene melyik a legjobb kerület. Nyugodtan merem mondani, nagyon nagy horderejű politikai kérdés a főváros pártvezetésének kérdése. Kijelentem, hogy ez a kérdés gyászosan áll. Sok éves kérdés ez is. Jelenleg állítom, hogy viszonylag rosszabb a helyzet, mint október előtt volt a főváros pártirányítását illetően. Hogy a fővárost tulajdonképpen kik vezetik, az rejtély. Látom messziről, hogy Pongrácz az elnök, Pesta az alelnök stb., de hogy miféle politikai nézetek vannak ott, erről sejtelmem sincs. Régebből tudom, hogy a főváros egyik vállalata éléről egy fasiszta főmérnököt, aki inasait az amerikai követségre hordta filmet nézni, nagyon nehezen lehetett elküldeni. 5 hónapig kellett harcolni, míg

---

³⁶ Az ELTE jogi kara pártszervezete 1957. október 28-án írt feljegyzést, amit a kerületi pártbizottságon keresztül juttatott el Kádár Jánosnak, s amelyben Hajdu nyugdíjazásának mellőzését javasolták. Indokként Hajdu Gyula politikai jelenlétének szükségességéről írtak, tekintettel a nem kommunista professzorok túlsúlyára. A feljegyzésre Kádár János csak 1957. december 7-én válaszolt, és a nyugdíjazást a folyó tanév befejezésével tanácsolta elindítani. Kádár a levélben fenyegetően kijelentette, hogy amennyiben a Hajdu Gyula-ügyben valamilyen mozgalom szerveződné, az az érintett hátrányára befolyásolná az ügyet. „Általában pedig azt javaslom – az Önök helyében Hajdu elvtársnak is ezt javaslom – vegyék le a napirendről Hajdu elvtárs személyes ügyét; ez csak javára fog válni ennek az ügynek. Véleményem szerint Hajdu elvtárs személyi ügye fontos ügy, de a világegyetemnek és még az Eötvös Loránd Tudományegyetemnek is van, nem is egy, ennél fontosabb és időszerűbb kérdése is.” (MOL M–KS 288. f. 47. cs. 719. ö. e.)

Ismert még Hajdu Gyula Kádár Jánoshoz írt 1957. szeptember 16-i levele, amelyben az ELTE Jogi Kara politikai helyzetét ismerteti 1956 novembere után, különös tekintettel a kari pártszervezet újjászervezésében játszott szerepére és Nagy Imrével szembeni – már 1956. november 20-i – elhatárolódására. (MOL M–KS 288. f. 33. cs. 1958/21. ö. e.)

ezt a főmérnököt a Gázkészülékek Gyárából leváltottuk. Írtunk a fővároshoz, beszélünk Pongráczcal, azt mondta azonnal intézkedem, holnap már nem lesz ott. És mi történt? Márciusban mégis ez a gyár és ez a mérnök kapta a kitüntetés stb.³⁷ A tanács tehát elfogadta javaslatunkat, ígéretet tett, hogy azonnal kidobják és nem tudták keresztülvinni. És sokféle területen megmutatkozott, hogy Budapest Székesfőváros vezetése politikailag nem tudja hogyan néz ki. Vagy azt látjuk, hogy rosszul néz ki. 20-30 mindenféle ember van ott. Vannak ott osztályok, alosztályok és tulajdonképpen azok vezetik a fővárost. Mikor Pongrácz [Kálmán] bemegy, vigyázva áll a városháza, azt mondják, csak munkás lehet ilyen okos, mint ő, a háta mögött pedig kinevetik. Októberben kiderült, hogy nem különösen harcos kommunisták állnak a főváros élén. Ez nagy politikai kérdés, nem szabad tehát úgy tenni, mintha erről nem tudnánk. Ki fogja ezt a fővárost vezetni, ha nem a B[uda]pesti PB? A Központi Bizottság ezt nem fogja vezetni. Ennek a munkája pedig kihat az egész fővárosra. Ajánlom tehát, vegyük fel a javasolt pontok közé: meg kell teremteni Budapest Székesfőváros kommunista vezetését. Állítom, hogy a lényeg nagyjából így áll. Ez is olyan kérdés, ahol nem lehet kapkodni, részletesebben kell ezzel foglalkozni és még az embereket is meg kellene nézni. Pongrácz tagja volt a Központi Vezetőségnek, kifogás nem merült fel ellene, mégsem ajánlotta senki őt a Központi Bizottságba – és ennek van is bizonyos oka. Az október–novemberi erőteljesség nélküli magatartásáért.[sic!] Márpedig hogy néz ki az, hogy a Fővárosi Tanács elnöke nincs benne a Központi Bizottságban.

Milyen természetű kifogásom van nekem ez ellen a jelentés ellen? Azt hiszem, hogy pontos, jó határozatokat nehezen tudunk megteremteni, mégis érdekes volna, hogy az elvtársak elmondják véleményüket.

Van másik tendencia is: szerepel az, hogy a B[uda]pesti PB igyekszik javítani a szakszervezeti munkát, úgy hogy a SZOT-nál és a szakszervezeti központoknál... stb.³⁸ Persze ott is kellene valamit csinálni, de ezt legalábbis a Központi Bizottságnak kell elsősorban kézbe venni, és hogy itt a B[uda]pesti PB csak segíthet, az is biztos. A SZOT-nál előfordul, hogy örülünk sokszor, ha a KB egyik osztályvezetőjére hallgatnának néha, akkor miért hallgatnának magukra? Tehát arra gondolok, hogy itt két irányból is kell dolgozni. Az ottani pártcsoport valamely budapesti pártszervezethez tartozik, és a SZOT és a szakszervezeti vezetők mind kommunisták elsősorban, a Központi Bizottság irányítása alatt kell dolgozni és sajnos egyik sem működik úgy, a Központi Bizottság irányítása sem, mint kellene.

Politikai hiba a jelentésben ismétlem nincs, ebből a szempontból jó a jelentés.

³⁷ A Fővárosi Gázellátó Vállalatról és Vály Ferencről van szó. A kitüntetésről szóló döntést l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. IV. kötet*, i. m. 28.

³⁸ Az előterjesztésben: „f) A BPB vegye kezébe a tömegszervezetek Budapest területén folyó tevékenységének elvi, politikai irányítását. Adjon támogatást a SZOT és a szakszervezeti központi szervek határozatainak végrehajtásához, a BPB és a pártszervezetek politikai célkitűzéseiből adjon konkrét megbízásokat a szakszervezetekben dolgozó kommunistáknak.”

De politikai hibák Budapesten vannak. Hogy csak a legfrissebbeket mondjam, a Partizánszövetség kongresszusa, mint rémregény szintén ide tartozik.³⁹ Hát mi történt itt? Ez a harc, ami itt most kicsapott, évek óta folyik, a gyerekek is ismerik. De rendkívül restellnivaló dolog, hogy szervezett, titkos összebeszélés alapján szervezett csoport október után egy tömegszervezetben lép fel, és ez a Partizánszövetség. Utoljára ilyen múlt évben az újságíró kongresszus előkészítésénél volt, és egy igen furcsa szerep. Azt mondják, hogy nem elsősorban a Partizánszövetség központjában, hanem a kerületi szervezetekben érlelődött. De hol vannak akkor a kerületi pb-ok? Beteg dolgok vannak itt is, és ezt a vak is láthatja.

KISS KÁROLY elvtárs:

A jelentést átolvasva, a hozzáfűzött javaslatokat, melynek minden pontját nyugodtan el lehet fogadni, mert azok olyanok, melyeket a B[uda]pesti PB most is csinál – egyetértek. Össze kellett volna egyeztetni az információként adott, kádermunkáról szóló jelentésben lévő hasznos javaslatokat a pártbizottság munkájáról szóló jelentés javaslataival, mert a kettő nem választható külön. Az elvtársak feltárták, hogy milyen fluktuáció van a budapesti vezető káderek személyi összetételében, kerületi vezető munkatársakban és titkárokban.⁴⁰ A törekvés az kell legyen, hogy stabilizáljuk ezeket a kádereket. Erre vonatkozóan javaslatok is vannak az információként adott káderjelentésben. Itt az is fel van tüntetve, hogy a kerületi titkár személyénél megkövetelendő a 10 éves párttagság. Ez komoly gondolkodásra késztető javaslat és úgy néz ki, hogy hasznos is. Ezt be kellett volna dolgozni a pártmunkáról szóló jelentésbe is, és megfelelő következtetést levonni belőle. De be kellett volna jobban dolgozni azt a titkársági határozatot is,⁴¹ hogy a párt központi és budapesti apparátusát az elkövetkezendő fél évben erősítsék meg munkásmozgalmi, komoly kommunista tapasztalattal rendelkező erősebb káderekkel. Az elvtársak itt voltak ennek a határozatnak meghozatalánál, tudják miről van szó. Úgy kellett volna ezt konkretizálni, hogy a B[uda]pesti PB vállalja: ennyi és ennyi hónap alatt a kerületeket és a budapesti apparátust megerősíti bizonyos számú ilyen káderekkel.

Nem tűnik ki az anyagból az a pártunkban jelenleg meglévő és itt-ott észrevehetően érezhető törekvés, hogy agitációt folytatnak a régi vezetés mellett és vagy

³⁹ L. erre a 21. sz. dokumentumot.

⁴⁰ A kiegészítő jelentésben: „Súlyos hibákat okozott az elmúlt 12 év alatt Budapesten a fluktuáció hatalmas mérete, pl., 1945 óta a kerületi pártbizottságok élén 200 első titkár volt, ami kilenc fő átlagnak felel meg kerületenként. Sokkal súlyosabb ez a szám az üzemi kerületekben, pl. a III. kerületben 11, IV. kerületben tíz, VIII. kerületben 14, X. kerületben 13, XIII. kerületben 14. Az említett 200 fő közül ma mindössze 55 fő van pártfunkcióban.”

⁴¹ A budapesti pártapparátus felépítésével a Szervező Bizottság 1956. decemberi döntése után az MSZMP KB Titkársága foglalkozott 1957. április 8-án. Ekkor döntöttek öt osztály és két csoport felállításáról. (Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet, i. m. 135–136., 158–159.) A határozat külön kiemelte, hogy a káderek „stabil, pártmunkában és gazdasági munkában egyaránt jártas” elvtársak legyenek, s hogy a munkát két hónap alatt végezzék el. A döntés az apparátus létszámát 37-ről 85 főre kívánta emelni.

megmondva szavakkal vagy másként, azt hirdetik, hogy a jelenlegi pártvezetés csak átmenet, vagy ennek elhagyásával egyenesen a régi vezetés mellett agítálnak. Ilyen van, és ha a kerületek behunyják a szemüket, csak akkor nem veszik észre, hogy van ilyen. Ez nem halálos veszély, de tudni kell róla és vele szemben fel kell lépni. Ez a pártvezetés, a kerületi pártszervezetek stb. részéről feltétlenül szükséges.

Nekem tegnap a következő információt adták, amit kivizsgálni nem tudtam: a VIII. kerületi munkásörtségben van olyan csoport, amely Keleti Ernőné és Soltész Károly irányításával becsmérli, pocskondiázza név szerint is a párt jelenlegi vezetőit, mondván, hogy azok nem kevésbé hibás emberek, mint Gerő és Rákosi voltak, és hogy az ő vezetésük csak átmeneti jelenség. Meg fogjuk vizsgálni ezt a dolgot, mert 30-35 embert fertőznek meg fecsegésükkel, állandó éles viták folynak. Ezt meg kell nézni a kerületi pártbizottságnak, és ha kiderül, hogy tudatosan csinálják, akkor az illetőkkel szemben pártfegyelmileg is el kell járni.⁴² Tapasztalható, hogy üléseken, pártösszejöveteleken újra a régi dolgokat szedik elő, amivel a pártot aláásni igyekeznek. Vannak körök, ahol arról tárgyalnak, hogy Rajk mégis bűnös volt, és helytelenül cselekedtünk, amikor rehabilitáltuk. Gondolják el, ha ilyen témát bedobnak a pártszervezetekbe, micsoda romboló hatása lesz ennek. Nem szabad megint felújítani ilyen vitákat. Régebben az volt a baj, miért rehabilitáltunk lassan, most azt vetik fel, gyorsan rehabilitálunk. Ezt észre kell venni, és persze okos lett volna jelezni a jelentésben, mert nagyon keményen, határozottan kell ez ellen fellépni.

Komócsin elvtárs felvetett itt egy témát, ami nagyon aktuális, érdekes és bizony megérett is vitát: miért jönnek lassan a szakmunkások, Budapest üzemeinek legjobb részei a párt felé? Itt erről nincs szó, pedig ez több éves téma. A mi ipari üzemeink legjobb szakmunkásai – ha az elmúlt esztendőök bérpolitikáját nézzük – életszínvonala jóval kevesebbet emelkedett, mint a munkások más rétegeié. Kitűnő szakmunkás, jó esztergályos a háború előtti években 40-50 pengőt keresett havonta, könnyen kiszámolta tehát, hogy 1954–55–56-ban mennyivel kapott kevesebbet. És az osztályöntudata, politikai képzettsége nem volt elég magas,

---

⁴²A KEB 1958. január 8-án foglalkozott az ügygel. 1957. november 6-án a VIII. kerületi munkásörtségben zajlott az a csoportos beszélgetés, ahol Keleti Ernőné Rákosi Mátyás hibáit kisebbítette és kétségbe vonta Rajk László teljes körű rehabilitálásának jogosságát. Keletiné az 1943-as pártfeloszlatással kapcsolatban Kádár Jánost ért vádak indokoltságát is megemlítette. Tekintettel arra, hogy álláspontját fenntartotta, valamint, hogy 1957-ben már volt pártfegyelmije, a KEB kizárta az MSZMP-ből.

A Soltész Károly elleni fellépésre – aki 1949-től Gerő Ernő titkára volt, és volt főnökeivel annak Moszkvába távozása után is tartotta a kapcsolatot – az szolgált indokul, hogy 1958 elején az MSZMP Pest Megyei Bizottságának egyik osztályvezetője bejelentést tett ellene a KEB-hez egy baráti társaságban még 1957 novemberében tett, Gerőt méltató kijelentése miatt (helytelenítette volt főnöke távoltartását, mert szerinte hasznos munkát tudna itthon végezni). Soltész ugyanakkor azt tagadta – s a beszélgetésen jelenlévők ezt megerősítették –, hogy a párt akkori vezetőire gyalázó kijelentéseket is tett volna. Soltész 1958 februárjában ennek ellenére „szigorú megrovás végső figyelmeztetéssel” pártbüntetést kapott a Központi Ellenőrző Bizottságtól.

nem törekedett a pártba. Ezekben a kérdésekben lehet vitatkozni, boncolgatni és akkor rájövünk olyan dolgokra, amikkel eddig nem foglalkoztunk.

Különösen felhívom az elvtársak figyelmét arra, hogy Budapestnek azelőtt is és most olyan a legerősebb kommunista bázisnak kell lenni. [sic!] Kell olyan kerület és gyár, ahonnan a párt egyetlen hívó szavára százan futnak oda, ahol baj van. Hol van ma ilyen hely? Csepel, a Ganz Vagon vagy a Traktorgyár? Mely üzem az, ahol a párt egyetlen hívó szavára futnak, és ha kell, mennek százával ha kell vidékre 3 hétre vagy más időre? Nekünk ilyen bázisokra van szükségünk.

Ahhoz én is szeretnék néhány szót szólni, hogy Budapest várospolitikája, irányítása jelenleg hogyan áll és mennyire nincs megfelelően kézben tartva. Olvastam tegnap az újságban olyan tervekről, hogy Budapestet 3 milliós várossá akarják tenni.⁴³ A 9 és fél milliós országnak jelenleg 2 milliós fővárosa van, és most is olyan gondokkal küzdünk, amelyeket évtizedekig sem tudunk megoldani. Rá fog jönni majd a Budapesti Pártbizottság, mint politikai vezető, hogy foglalkozni kell a Budapestre való szabad beköltözés korlátozásával.⁴⁴ Egészségtelenül nem szabad felduzzasztani a fővárost. Ma mindenki idejön, lig-lóg, vidékre egyetlen végzett értelmiségi sem megy szívesen, és Budapest sem lakással, sem vízzel megfelelően ezeket a családokat sokáig ellátni nem tudja. Mi eltöröltük a korlátozást, másutt most vezetik be az ilyen korlátozásokat. Ezzel is behatóan kell foglalkoznia a Budapesti Pártbizottságnak, mert ilyen át nem gondolt tervek, hogy Budapest 3 milliós főváros lesz, nem vezet jóra.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Azok a kérdések, amelyek a jelentésben fel vannak vetve, és amiről Kádár elvtárs is beszélt – pl. a jobboldali befolyás –, nagyon praktikusán jelentkezik. A napokban találkoztam a Külügyminisztérium részéről olyan észrevétellel, hogy a TTIT-nél filmelőadásokat rendeznek, és kialakult gyakorlat, hogy az előadásokhoz a témát az angol és nyugati követségektől kérik. Ezeknek a követségeknek meg van tiltva, hogy érintkezésbe álljanak magyar szervekkel, de ha odamennek hozzájuk, kérnek előadástémát, filmet, akkor természetesen szívesen adnak. Még ez nem is lepett volna meg, hiszen tudom milyen légkör van a TTIT-nél, de hogy az V. kerületi tanács rendezésében „Ismerd meg a világot” címmel filmelőadás-sorozatot tűztek ki, és ide is az angol követségtől kértek anyagot, ez már elgondolkoztató. Vetítik Kanadát, Dél-Amerikát, Hongkongot stb. Ebből áll a világ? Ezek a kérdések kicsodák? Miféle kommunisták vannak az V. kerületi tanácsnál, akik tudomásom szerint az V. kerületi pártbizottság jóváhagyásával csinálják, hogy az angol követséghez fordulnak.

Azokon a területeken, ahol korábban jelentkeztek a jobboldali, revizionista

⁴³ Az Esti Hírlap 1957. november 24-i számában a főváros súlyos lakáshelyzetéről és a kilátásokról Pongrácz Kálmán tanácselnök és Bartos István elnökhelyettes aggodalmát fejezte ki Budapest lakossága gyors létszámnövekedése miatt, aminek következtében az már elérte a kétmilliót. A tanácselnök szerint például nem szabad új ipartelepeket létesíteni Budapesten.

⁴⁴ A Titkárság 1961. február 28-án tárgyalta a Budapest lakossága további növekedésének megakadályozására vonatkozó javaslatot. (MOL M–KS 288. f. 7. cs. 100. ő. e.)

nézetek, az ellenség az eredeti kiinduló állásokba megy vissza és kb. ugyanazokkal a módszerekkel és ismert eszközökkel dolgozik, mint tavaly vagy azelőtt találkoztunk.

Ugyanígyen kérdések persze sokkal töményebb kiadásban jelentkeztek annál a problémánál is, ahogy a párt befolyása a nagyüzemekben áll. Nekem nincs 20 éves tapasztalatom a budapesti üzemekből, de van egyes helyekről. Ismerem pl. a Forgácsoló Szerszámgyárban és más pártszervezetek helyzetét, és itt bizony foglalkozni kell azzal, hogy megoldjunk szociális kérdéseket, de ha csak a szociális kérdéseket oldjuk meg, ettől a párt nem lesz erősebb. Itt van pl. az antiszemitizmus kérdése, ezzel kapcsolatban a Habselyemgyár. Itt előfordult, hogy az ellenforradalom idején leváltották a személyzeti vezetőt, aki visszakerült a termelésbe dolgozni és kb. 30-40%-ra teljesítette normáját. Ez még nem lett volna nagy baj, de közben olyan kijelentést tett, hogy őt nem azért nevelte az édesanyja, hogy fizikai munkát végezzen. Utána néhány hónappal, mivel az illetőt az ellenforradalom mozdította el helyéről, ezt az embert visszatették személyzetisnek. Mikor megnéztük, hogy néznek ki a vezetők, láttuk, hogy majdnem minden vezető zsidó. Ilyen helyen az antiszemitizmust megváltoztatni anélkül, hogy ne foglalkoznánk ilyen jelenségekkel, nem lehet. Itt van a Forgácsoló Szerszámok Gyára. Évek óta nagy befolyással rendelkezik itt egy esztergályos, e köré csoportosulnak. Ezt az embert ismerem a felszabadulás előtt [óta] és azt is tudom róla, hogyan viselkedett októberben. Itt annyira bonyolult a kérdés, hogy nem elég csak ennek a csoportnak tevékenységével leszámolni, hanem meg kell nézni, milyen hibák voltak a pártszervezetnél, amelyek lehetővé tették, hogy e köré az esztergályos köré ilyen csoport alakuljon ki.

Köbányán a pártszervezet titkárát évek óta ismerem, most egy személyben 3 funkciója van: gondnok, párttitkár stb. Ezek se új kérdések. Azelőtt is tapasztalható volt pártszervezeteinkben olyan helyzet, hogy nem szakmunkások voltak a pártszervezet titkárai. Ezekről a létező problémákról, amelyekről Kádár elvtárs is beszélt, és amelyek a párt befolyását jelentik, véleményem szerint is konkrétan kellene foglalkozni.

Itt vannak a volt MDP tagok. Most is megvan az igen erős szembenállás az MSZMP és MDP tagok között. Rendkívül megcsontosodott nézetekkel találkozunk pl. a Gázgyárnál. Ez összefügg olyan kérdéssel – amely szintén régi kérdés volt a budapesti pártszervezeteknek és tudomásom szerint most is jelentkezik a B[uda]pesti PB-nál és a kerületi pb-oknál is.

Fel van vetve most is, hogy túlságosan nagy a kerületek önállósága. Ez azt a veszélyt rejt magában, hogy előbb-utóbb kialakul olyan nézet, hogy nem becsülik eléggé a felső pártszervek tekintélyét. Ezt a tekintélyt csak az tudja megtartani, ha azokkal a kérdésekkel, amivel a kerületek foglalkoznak, nagyon közvetlenül és a mindennapi módszerekkel a B[uda]pesti PB is foglalkozik.

A Központi Bizottság irányítása a B[uda]pesti PB felé is megoldatlan kérdés.

Tudomásom szerint Szatmári elvtárs⁴⁵ most a B[uda]pesti PB-ért felelős munkatárs a PTO-n. Azzal nincs a kérdés megoldva, hogy a B[uda]pesti PB titkára a Politikai Bizottság tagja és a pártszervezetek ellenőrzése, a Budapesti PB mindennapi irányítása tulajdonképpen ezen az egy emberen múlik. Megérné, hogy ide olyan embert tegyünk, aki dolgozott a B[uda]pesti PB-nál, vagy a kerületeknél és megfelelő képességgel rendelkezik, mert csak az ilyen tudja feltárni a pártszervezetekben jelentkező dolgokat. Ez vonatkozik a javaslatokra is. A javaslat nem adhat megfelelő választ a megoldásra. Javasolom, hogy a határozati javaslatot a vitában elhangzott észrevételek alapján dolgozzák át.

KELEN BÉLA elvtárs:

Néhány olyan kérdés merült fel, ami arra bátorít, hogy továbbmenjünk. Én szeretném megemlíteni, hogy másodszor készítettünk jelentést a Politikai Bizottságnak. Az elsőben, amely májusban került volna a PB elé, a fővárossal is foglalkoztunk. Jelenleg azonban ezek a jellemző dolgok és ezeket akartuk megmutatni. Kétségkívül néhány dolog kimaradt.

Először azzal a kérdéssel szeretnék foglalkozni, amit Biszku elvtárs mondott a B[uda]pesti PB irányításával kapcsolatban. Véleményem szerint biztosítani kell, hogy a B[uda]pesti PB mint választott szerv nagyobb tekintélyt kapjon. Nehéz úgy megoldani kérdéseket, hogy a B[uda]pesti PB határozatot hoz – különösen személyekre vonatkozóan –, és akkor a KB egyik osztályvezetője megvétózza, elintézetlenül marad, és nem viszik tovább sem. 3 ilyen eset volt már. Egyik az „Esti Hírlap” szerkesztőjével kapcsolatos javaslatunk.⁴⁶ 3-4 javaslatot terjesztettünk fel és az Agit. Prop. Osztály – elsősorban Szirmai elvtárs – megvétózza, és még ma sincs megoldás. Ez nem helyes, mert mi tudjuk, hogy annak idején Baló [László] elvtársat Szirmai elvtárs bízta meg. Mi benne nem bízunk, pedig napilapot vezetni csak úgy lehet, ha az illető elvtársat behívjuk az ülésekre, és főleg megbízunk benne. Itt kérünk nagyobb segítséget. Hasonló dolog volt, amikor az Ipari Osztály vezetőjére vonatkozó javaslatot fogadta el a B[uda]pesti PB és Szurdi elvtárs megvétózza, nem lett belőle semmi.⁴⁷

Ez a kérdés összefügg lényegében a Fővárosi Tanács irányításával is. Itt másik kérdés a személyi kérdés. Pongrácz 60 éves és korábban szakszervezeti gyakorlata volt és évek során nemcsak benne, hanem a főváros más vezetőiben is olyan visszahúzóadás alakult ki, hogy kezdeményezésünkre állandóan azt mondják: nem lehet megvalósítani, ezt már ők is akarták, de a minisztériumnál nem tudják a végrehajtást biztosítani. Szinte minden kezdeményezésnek csírájában ők az elnyomói. Ebben persze az is benne van, hogy annak idején Kovács István, aki

---

⁴⁵ Szatmári Istvánról van szó. A Titkárság 1961. július 10-én felmentette a PTO-n betöltött beosztásából, mivel a Budapesti Pártbizottság a fővárosi PTO vezetésével kívánta megbízni. (MOL M-KS 288. f. 8. cs. 232. ő. e.)

⁴⁶ L. erre a 7. sz. dokumentumot.

⁴⁷ Az MSZMP KB Titkársága 1957. november 8-i ülésén döntött a státusz betöltéséről. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 248.

mozdonyszerűen felfűtött ember volt, sokszor meggondolatlanul is tervezett a Fővárosi Tanács felé. Amikor az ilyen meggondolatlan dolgokat a minisztérium felé akarta vinni a Fővárosi Tanács, a dolog megbukott. Tehát, egyrészt személyi változtatásokról, másrészt a hatáskörök növelésével, az önállóság fejlesztésével a Fővárosi Tanács munkáját, vezetését meg kell javítani.

Ami a különböző elhajlásokat illeti: tegnap beszéltünk Marosán elvtárssal erről és mi nem akartunk nagy szavakkal néhány eredményről írni, mert nagyon sok dologgal még meg kell birkózni.

Ami a Partizánszövetségben vasárnap volt, az nem véletlen.⁴⁸ A kerületi partizán szervezetekben az utóbbi hónapokban a következő témák szerepeltek: állás, lakás, kitüntetés, lehetőleg úgy, hogy még az unokája is viselhesse, és általában olyan hangok tapasztalhatók, amely külön kasztnak a létrehozását célozzák. Az utóbbi hónapokban a partizánok egy része már otthagya a szervezetet, és sokszor a kispolgárok maradnak bent. I., II., XIX. kerületekben előfordult, hogy a Partizánszövetség határozatot hozott, aztán elküldte a kerületi PB-nak, hogy hajtsa végre. Az is előfordult, hogy a párt munkatervében az szerepelt: a Partizánszövetségtől fogunk a káderek beállítására engedélyt kérni. Amikor megmondtam, hogy ezt helytelenítem, rögtön népszerűtlen ember lettem, jöttem azzal, hogy ez a régi elvtársak elnyomása stb.

Ami a jobboldali elhajlást illeti: néhány hónap óta csend volt, de az elmúlt hetekben újra előmerészkedtek, és különböző hangokkal találkozunk. TTIT dolgot alaposan meg kell nézni, mert itt nem egyes elvtársak nézetével kell megbirkózni, hanem ezek szervezeten is ilyen vonalat visznek. Ilyenek Mőd Aladár, Bencze [László] és még Ónodi [Miklós] is, aki 8 évig pártfunkcionárius volt.⁴⁹ Hasonló a helyzet a Szabó Ervin Könyvtárban.⁵⁰ Itt a titkári beszámoló tervezet kioktatja az egész pártot, megmagyarázza mi hogyan történt és teljesen szerénytelen, tiszta jobboldali platformon álló beszámoló. Bakó elvtársnő közölte, hogy a beszámoló nem lett megtartva, de ez a szemlélet ott majdnem egységes, és ha nagyon megvizsgáljuk, talán még a pártszervezet felosztatását is javasolni kell. A

---

⁴⁸ Az 1957. november 23–24-én lezajlott országos partizánszövetségi küldöttértekezletről l. a 886–887 oldalakat.

⁴⁹ A TTIT munkatársaival, ezen belül a hozzászólásban említettekkel kapcsolatos feljelentés jellegű feljegyzést l. MOL M–KS 288. f. 33. cs. 1957/6. ő. e.

⁵⁰ A budapesti VB 1958. szeptember 29-én tárgyalt a könyvtár helyzetéről, de ekkor már nem kerültek elő az 1956-os magatartással kapcsolatos kérdések, az előterjesztés és a határozat a könyvtárhálózat fejlesztésének szakmai kérdéseit tartalmazta. (BFL XXXV. 1. a. 4. cs. 34. ő. e.)

Statisztikai Hivatalnál is elég gyengének bizonyultunk.⁵¹ Tudjuk, hogy ott Péter, Zalai Júlia, Módné szintén összeszövetkezett társaság, és ez a kérdés még nincs megoldva. Dolgozunk rajta, de még nem oldottuk meg ezeket a problémákat.⁵² Az a veszély is fennáll és felmerül, amit Kiss elvtárs mondott a régi és új vezetésre vonatkozóan. Egyes emberek várakozási állásponton vannak, és lent a munkások szélesebb rétegei között nincs megmagyarázva, hogy mi is történt tulajdonképpen. Az elvtársak félnek Rákosi–Gerő vagy a többi súlyos hibáit megmondani, mert attól tartanak, hogy ez a pártegységet vagy a párt tekintélyét rontja. Nem is veszik szívesen, ha ilyen kérdések felmerülnek. A XVIII. kerületben pl. egyik elvtárs elmondotta, hogy elméleti kérdéseknél mindig a „csemegek” érdeklik az embereket. Ez nem csemege, és sokan nem értik meg, hogy tulajdonképpen miről van szó. Ezt a kérdést összefüggésében nem mutattuk meg az embereknek, pedig látniuk kellene, mert bizonyos illúziók vannak. Ezek természetesen nem a sajtóba kíváncsoznak, hanem nekünk magunknak türelmesen kell ezt megmagyarázni. A VIII. kerületi munkásörsegnél lezajlott dolgokról nem tudok. Keletinénél és Soltésznál el lehet képzelni, hogy ilyesmit csinálna. Csikesz elvtársnő Keletinét hasonló dologért már figyelmeztette, úgy látszik nem történt változás. Biszku elvtárs javasolja, hogy a határozati javaslatokat dolgozzuk át. Azzal egyetértünk, hogy dolgozzunk bele még másokat is, de van abban olyan, amit

---

⁵¹ A Központi Statisztikai Hivatal politikai helyzetéről a budapesti VB 1958. május 5-én hozott határozatot. A vizsgálat az intézményben 1958 januárjában indult. Az előterjesztés jobboldali, revizionista nézetekkel erőteljesen fertőzöttnek minősítette a KSH-t, amely 1956. október 23-a után politikailag dezorganizálódott, Forradalmi Bizottsága a vezetők eltávolítására törekedett. Kapcsolatban álltak a Széna téri fegyveres csoporttal, a dolgozók egy része aktívan támogatta azt. A vizsgálat időszakában a dolgozók 25%-a volt párttag. (Az MDP időszakában ez az arány 66,6% volt.) Politikai passzivitás a jellemző, a pártszervezetnek nincs tekintélye. A határozat szerint a KSH-ban a főveszély a revizionizmus, a harcot ez ellen kell folytatni, „fel kell számolni a liberális politikai légkört”. A VB függetlenített párttitkár kiküldése mellett döntött, akinek a hivatal irányításába is erőteljesen be kell kapcsolódnia. A határozat Péter György igazgató magatartásának megváltoztatását is követelményként fogalmazta meg. (BFL XXXV. 1. a. 4. cs. 22. ő. e.)

⁵² Az MSZMP fővárosi VB-je 1957. szeptember 23-án foglalkozott a revizionista nézetek befolyása alatt álló pártszervezetek felülvizsgálatának tapasztalataival. A vizsgálat hat kerület legfontosabb értelmiségi, kispolgári, alkalmazotti, részben üzemi pártszervezeteire terjedt ki. Külön említésre került az előterjesztésben a Lapkiadó Vállalat, a KSH, az ELTE, a Kábel- és Sodronygyár, a XI. kerületi Erőmű műszaki gárdája, a KÖPTI és a Magvető Könyvkiadó. A VB határozatában nagyobb segítséget ígért a helyi szervezeteknek. A hangsúly azonban az adminisztratív intézkedéseken volt. Így a tagkönyvcserre lezárultával újabb személyi felülvizsgálatot helyezett kilátásba revizionizmussal úgymond leginkább „fertőzött” pártszervezeteknél, illetve vizsgálatot javasolt néhány további nagyüzemnél is. A VB felhívta a figyelmét az illetékes állami szerveknek a revizionista nézetek védelmezőinek felelősségre vonására. (BFL XXXV. 1. a. 4. cs. 6. ő. e.)

feltétlen meg kell hagyni. Így pl. meg kellene hagyni az első és második pontot,⁵³ mert nekünk az év végén vagy a jövő év elején hozzá kell kezdeni a termelési agitációhoz. A 3. pontot is javasolom bent hagyni,⁵⁴ ami a dolgozókkal való bánásmóddal és ügyeik intézésével foglalkozik. Ez összefügg a Fővárosi Tanács munkájával. Tehát ezt a 3 pontot kellene meghagyni, a többit a vita alapján átdolgoznánk.⁵⁵

CSIKESZ JÓZSEFNÉ elvtársnő:

Két kérdéshez szeretnék hozzászólni. Egyik a főváros pártvezetésének helyzete. Ez valóban olyan meggondolásból, amit Kelen elvtárs kifejtett, nem került be az anyagba. Úgy érzem, hogy ez a probléma nemcsak az ellenforradalom utáni problémája a pártvezetésnek, hanem hosszú évekre nyúlik vissza. Véleményem szerint az ellenforradalom előtt sem volt jobb, sőt bizonyos tekintetben van javulás most az előzőkhöz viszonyítva. Ennek véleményem szerint nagyon mélyen fekvő okai vannak. Azt hiszem, nemcsak egyedül a káderek problémája ez, hanem már azt is valami szülte, hogy így alakult a káderhelyzet. Ott kell keresni a hibák gyökerét, hogy általában egész tanácsrendszerünk, mint államhatalmi rendszer hosszú időn keresztül le volt becslülve. Ebből adódik, hogy a Fővárosi Tanács lényegében bürokratikus hivattalá vált, és ma is ez a helyzet sok tekintetben. Nem akarom felsorolni azt a hallatlan gúzsba kötöttséget, ami kialakította azt a szemléletet a fővárosnál – és kicsit a B[uda]pesti PB-on is –, hogy nem tudunk hatást gyakorolni arra, ami Budapesten történik. Hosszú időn keresztül megtörtént,

---

⁵³ A tervezetben az 1–2. pont így szerepel: „1. A BPB tevékenységének mindenek előtt a dolgozók meggyőzésére és megnyerésére, a tömegekkel való szoros kapcsolatok kiépítésre kell irányulnia. Számításba kell venni, hogy 1 évvel ezelőtt az ellenség milyen erőfeszítéseket tett a főváros lakosainak megtévesztésére. A BPB erősítse meg a kommunistákban az igazukba vetett hitet. Fokozza a munkások bizalmát a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány, ragaszkodását a proletárhatalom iránt. Lépjen fel az elmaradott munkások körében fellépő szociális demagógiával szemben.

Meg kell gátolni, hogy a revizionisták aknamunkája továbbra is zavart keltsen a „tisza demokrácia” és az „általános szabadságjogok” hamis jelszavával a munkások és az értelmiség soraiban. A hazaszeretet elmélyítésével, proletár internacionalista neveléssel fokozatosan meg kell szabadítani a budapesti ifjúságot a sovinizta, nacionalista befolyástól.

2. Fel kell kelteni a dolgozók felelősségérzetét az állampolgári kötelességek iránt. El kell érni, hogy a közvagyon megbecsülése szellemében a dolgozók maguk akadályozzák meg a gyári és közületi értékek elherdálását. Törekedni kell olyan gyári kollektívák kialakítására, ahol az üzemvezetés és a dolgozók, munkások és műszakiak összefogása olcsóbb termelés, több áru és az üzemi márka becslületét eredményezi.”

⁵⁴ A 3. pont szövege: „3. BPB budapesti kommunisták rendszeres figyelmet fordítsanak a dolgozók élet és munkakörülményeire. Szorgalmazni kell a város, a lakóházak, üzemek és iskolák tisztántartását. A tanácsok, kereskedelmi szervek a lakosság érdekében végzett munkájának ösztönzése mellett társadalmi akciókkal, szervezéssel kell szebbé, s otthonosabbá tenni a fővárost. Fel kell mérni, meg kell javítani Budapest dolgozóinak kulturális ellátottságát.”

⁵⁵ A határozati javaslat a 4. pont alatt a–f. alpontokban foglalja össze az ideológiai, a párt egysége követelményének érvényesítésével, a pártépítéssel, a gazdasági élet pártirányításával kapcsolatos feladatokat, figyelmeztet a hatalommal való visszaélés veszélyeire, illetve a tömegszervezetek elvi, politikai irányításának szükségességére.

hogy elvonták a lakóktól a vizet, gázt, építkeztek anélkül, hogy a B[uda]pesti PB-ot megkérdezte volna valaki.

Nem véletlen, hogy az a szellem, amit Kádár elvtárs úgy fogalmazott meg, hogy nem sugárik a kommunista szellem a főváros kommunistáiból, adódik abból is, hogy a kerületi tanácsoknál és a Fővárosi Tanácsnál is nagyrészt érintetlenül maradtak meg a régi közigazgatási emberek. Ez a másik alapvető ok, ami rányomja a bélyegét a főváros vezetőire. Nem a város vezetői azok, akik a helyes várospolitika szemszögéből irányítják az apparátust, hanem az apparátus régi közigazgatási szelleme nyomja rá bélyegét a főváros vezetőinek szemléletére. A B[uda]pesti PB hosszú időn keresztül próbálta megjavítani a főváros vezetését, és az igazi elvtársak nem tudtak megmaradni a főváros vezetésében. Itt van pl. Rostás, aki odakerült, elszigetelődött és valósággal elmenekült a főváros területéről.⁵⁶

Miben javult a helyzet az ellenforradalom után? Az objektív körülmények sokat javultak. Ezt maga Pongrácz is mondja. Olyan problémákat tudtak megoldani 1 év alatt, amit hosszú időn keresztül nem tudtak megoldani a fővárosban. De az a helyzet, hogy sajnos az ottani vezető káderek már nem tudnak megváltozni. Ha meg akarjuk a helyzetet változtatni, akkor elsősorban a legfelsőbb vezetést kell megerősíteni. Amennyiben nem sikerült ezt megtenni az elmúlt néhány hónapban, most kell ezt végrehajtani. Akartunk már olyan tanácselnök helyettessé vinni, aki Pongrácznak kellő támasza lenne. Pongrácz kérdését most nem akarom felvetni. Véleményem szerint akkor lehetne alapvetően változtatni, ha más ember lenne ott. Ő becsületes, osztályhű ember, de a szemlélete olyanná vált, hogy alapvetően nem fog tudni megváltozni. Jelenleg sem a Pongrácz véleménye, hanem környezetének véleménye dominál.

Persze vannak törekvések. Kiss elvtárs által felvetett problémákkal mi is foglalkoztunk, pl. a főváros lakosságának alakulásával stb. Megvannak a statisztikai adatok és látjuk, hogy áramlik vidékről a lakosság Budapestre. Ezzel a kérdéssel tehát foglalkozunk és javaslatot fogunk készíteni.

Másik kérdés, amivel foglalkozni szeretnék, a nagyüzemekben folyó pártmozgalom és ezen belül a szakmunkások problémája. Itt is hosszú évekre kell visszamenni, ha azt vizsgáljuk, hogy alakult a helyzet a főváros legnagyobb üzeimben és általában a szakmunkások körében. Mi már a múltban is vizsgáltuk ezt a kérdést, de mélyen nem lett megnézve. Néhány gondolatot azért szeretnék elmondani. Egyik, hogy évek során a mi gazdaságpolitikánkban az az irányzat, hogy a tervek mennyiségi túlteljesítésére törekedjünk, magával hozta azt a helyzetet, hogy a szakmunkások lényegében sértődötteké váltak, mert az egyszerű betanított munkás azzal, hogy mennyiségileg 2-300%-ra teljesítette a tervét, többet keresett, mint a jó szakmunkás.

A múltban a mozgalom bázisai a legjobb szakmunkások voltak, most pedig ezek távolodtak el. Két réteget szeretnék itt kiemelni. Éveken keresztül egy-egy politikai

---

⁵⁶ Rostás Istvánról van szó, aki 1954 és 1956 között volt a Fővárosi Tanács elnökhelyettese.

akciónál megmutatkozott, hogy milyen problémák vannak e két rétegnél az üzemekben. A jó szakmunkásoknál van ez elsősorban, akik becsülettel kitarítottak akkor is, amikor a % hajhászás ment, és elhanyagolták a minőséget. Másik fontos kérdés a szervezett munkások elhanyagolása. És itt kihatott a szocdemekkel való bánásmód is. Nagyon sok helyen találkozunk olyan régi szervezett munkással vagy régi szocdemmel, aki eltávolodott és politikailag is indifferenssé vált. Mi most az ellenforradalom után nem néztük meg közlőrl, hogy mi a helyzet itt. Sértette még a jó szakmunkásokat az egyes sztahanovisták futtatása. Valósággal gyűlöltté tettük előttük Muszkát,⁵⁷ Röder⁵⁸ stb. Ezek futtatása kihatott a jó szakmunkás rétegekre. És bár jelenleg ilyen veszély nincs, meg kell nézni alaposan az eddigi tapasztalatokat.

Kádár elvtárs beszélt arról, hogy hol vannak a gyenge pontjaink. Ez a vitában részben már feljött, de még egy dolgot szeretnénk felvetni. A részleges tanácsválasztásoknál⁵⁹ a választópolgárok 1/4-e választott. Pozitív jelenség, hogy a nagyüzemi munkáskerületekben jó hangulatban, önkéntesen, gyorsan leszavaztak. (XIII., IX., IV. kerület.) Érdekessége a dolognak, hogy ezekben a kerületekben a lumpenproletár rétegeknél volt a baj és voltak házak, ahonnan alig mentek el szavazni. Pl. az Üllői úton. Nekünk tehát ezt is majd alaposabban kell tanulmányozni, mert ez is meg fogja mutatni egyes helyeken gyenge pontjainkat. Itt kell megemlíteni, hogy a választás polgárság körében is sokkal nehezebben ment, mint az üzemi kerületekben. Nem esünk persze kétségbe emiatt, de a fővárosnál a polgárság is igen fontos dolog.

A javaslatoknál helyes kitérni külön pontban a főváros vezetésének helyzetére, és alaposabban át kellene gondolni, hogy a nagyüzemek munkásaihoz az elkövetkezendő egy évben milyen módon akarunk közelebb jutni.

BAKÓ ÁGNES elvtársnő:

Először a jelentéshez, tekintettel arra, hogy engem is bevontak az elvtársak a jelentés elkészítésébe. Azt hiszem, nagyon nehéz olyan jelentést készíteni, amelyben egész Budapest munkájáról kell számot adni, úgy elkészíteni, hogy elég mélyreható legyen és tényleg az élő problémák kiugorjanak. Mindenesetre biztos, hogy ez így nem elég élő és nem látszanak belőle azok a kérdések, amelyek a legfőbb problémát jelentik. Az a véleményem, hogy olyan kérdések, amit Kádár elvtárs felvetett, tehát a munkások kérdése, Budapesten egy-egy fontosabb kerület

⁵⁷ Muszka Imre 1948-ban elsőként között kapott Élmunkás Jelvényt. 1949. május 1-jén Munkaérdemrend kitüntetésben részesült, 1950. március 15-én Kossuth-díjat, 1950. májusában pedig sztahanovista kitüntetést kapott. L. TOKÁR Péter: *Muszka Imre munkamódszere és újításai*. Bp., 1951.

⁵⁸ Röder Béla széria-esztergályos 1951-ben sztahanovista kitüntetést kapott, május 1-jén ő vehette át a Rákosi Mátyás Művek dolgozói nevében a KV Vörös Zászlaját. L. *A munka hősei. Röder Béla sztahanovista csúcsesztergályos élete és munkamódszere*. Bp., Népszava, 1951. és *A Röder-mozgalom*. [Bp.], Népszava kiadás, 1952.

⁵⁹ 1957. november 17-én került sor a választásra, amelynek során 27 fővárosi és 453 kerületi megüresedett hely betöltéséről döntöttek. A részvétel 93,5%-os volt. A Hazafias Népfront jelöltjeire esett a szavazatok 99,7%-a. A politikai tapasztalatokról a budapesti párt VB tanácskozott. (BFL XXXV. 1. a. 4. cs. 12. ö. e.)

fejlődése, különösen a nagyüzemek hogyan néznek ki, külön is érdemes volna megnézni. Amit a munkásokról az elvtársak eddig itt elmondtak, tényleg így van, de alaposabban meg kell nézni, hogy mit tegyünk ezen a téren. Ez is megéretté, hogy ilyen fontos testület, mint a Politikai Bizottság szánjon napirendet rá.

A vezetés kérdéséhez: Kiss elvtárs felvetette, vannak olyan dolgok, hogy ez a vezetés most a legmegfelelőbb, de csak átmeneti dolog, mert tulajdonképpen a történelem gyakorlata, az ellenforradalom Rákosi elvtársat és a többieket igazolta, azt, hogy ezzel a néppel csak nagyon határozottan, nagyon keményen, nagyon karakánul lehet bánni. A kerületi pártszervezetekben is úgy csináltuk, hogy az első időben lejáratos embereket nem állítottuk előtérbe. Most egy sor helyen előjöttek azok az elvtársak, akik tavaly vezetők voltak. Ezek egy fél évig meg sem moccantak, és a mostani végrehajtó-bizottságot jobbról-balról támadják, fűrik őket, és a segítséget nem adják meg részükre. Azt mondják, a pozíciójukat akarják visszaszerezni. Ez a jelenség a Május 1. Ruhagyárban is tapasztalható. Azt hiszem a legnagyobb hibát ott követtük el eddig is, hogy tulajdonképpen nem vitatkoztunk ezekről a kérdésekről. Én felhozok most egy példát, Farkas László kérdését. Én a magam részéről tavasszal figyelmeztettem az elvtársakat, hogy a vele való beszélgetésnél tapasztalok ilyen jelenségeket. Nekem az volt a javaslatom, vitatkozni kell Farkassal is és általában az ilyen nézeteket valló elvtársakkal. És a végén az történt, hogy Farkast kivágták a pártból.⁶⁰ Lehet, hogy nincs igazam, de szerintem nem kellett volna kizárni a pártból. Egy csomó ember, régi VIII. kerületiek körében úgy néz ki a dolog, hogy Farkas mártír, becsületes kommunista és kizárták a pártból. Kijött róla egy rövid határozat, ezzel nem értenek egyet, továbbra is rendes, becsületes kommunistának tartják, nem veszik tudomásul a határozatot és nagyon nagy a sajnálkozás. Tulajdonképpen nem ütünk azon semmit, amin ütni akarunk. Ide tartozik Keletiné kérdése. Ő az első számú fogadott vagy a fogadatlan prókátora Farkasnak. Ő nem vett részt az illegális mozgalomban, de nagy híve Farkasnak. Engem is megrágalmazott, hogy Farkast barátságos beszélgetésre meghívtam, utána pedig feljelentettem, mert attól féltem, hogy a helyemre tör. A B[uda]pesti PB Keletinét ezért a rágalomért pártbüntetésben részesítette.⁶¹ Keletinével sem folytattak különösebb vitát, miben van igaza és miben nincs, benne tovább élnek a dolgok, és úgy veszi ezt a megrovást, mint egy keresztet, amit rárakott a párt.

Soltész nincs nálunk. De tudom, hogy olyan kijelentést tett: nem fogja vezetni a szemináriumot, mert ilyen vonalvezetés mellett nem tud szemináriumot vezetni. Megkérdezték tőle, miért nem lép ki a pártból. Azt mondta: neki is kell valamely pártba tartozni és most ez a kommunista párt. Keletinével is több problémánk volt. Neki van 3 gyermeke, mégis mindenben részt vesz, munkásőr akar lenni, gyermekeivel nem törődik. Véleményem szerint ezekkel az elvtársakkal vitatkozni, beszélgetni kell, és nyíltan felvetni előttük a kérdéseket.

⁶⁰ A történetekre l. az IIB 1957. április 9-i és június 24-i ülésének jegyzőkönyvét. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. III. kötet*, i. m. 54. és *IV. kötet* i. m. 299–301.

⁶¹ A pártbüntetést Keleti Ernőné valóban ezért kapta. A továbbiakra l. a 42. sz. jegyzetet.

Ilyen hangok mélyebben is tapasztalhatók, nemcsak funkcionárius berkekben, de mégis általában inkább a párttagságban. Kaptam egy levelet Szolnok megyéből egy elvtársnőtől, aki ott a megyei bizottság munkatársa volt. Kádár elvtársnak is írt egy hosszú levelet. Az elvtársnőt leváltották pártfunkciójából, eltiltották attól, hogy függetlenül legyen, mert tavaly nyáron propagandista konferencián mondott olyat, hogy Rákosi ilyen és ilyen hibát követett el és, hogy a pártfunkcionáriusok időnként félre lettek vezetve. Mindez szintén mutatja azt a nézetet, ami igazolja Rákosi–Gerő és a többiek bizonyos dolgokban. E nézet szerint nem lett volna ellenforradalom ha Rákosi, Gerő és a többiek itt vannak. Nekem tehát az a véleményem, hogy egészen nyugodtan, élesen, bátran fel lehet vetni ezeket a kérdéseket, ne kezeljük ezt ilyen suba alatt. Nem lesz ebből különösebb háború, hiszen általában rendes elvtársakról van szó. Nekem még Keletinéről is az a véleményem, hogy becsületes, de rossz módszerrel dolgozik, és nem szeretik.

Felvetődött, mi van még a jogi karon kívül? Beszéltünk már a TTIT-ről és a Szabó Ervin Könyvtárról. Nekem ezzel kapcsolatban nem az a véleményem, amit Kelen elvtárs mondott, hogy szervezeten csinálják. Én nem látom, hogy ott szervezeten fordulnának a párt politikájával szemben. Azt állítom, és a Központi Bizottság ülésén mondottakat sajnos még jobban alá tudom támasztani, hogy itt a párttagság körében alapvető kérdésekben más a vélemény. Egy példát erre. Itt van a TTIT szemináriumi javaslata. Itt az irodalomjegyzék 3/4-ed részében Lukács műveit adták meg. Mikor az ezzel foglalkozó elvtársnő kijelentette: ez így nem lesz helyes, várjuk meg, mi derül ki a Lukács-vitából, azt mondták rá, hogy szektáns. Egyébként Hermann⁶² bízta meg a szemináriumvezetéssel, aki legfőbb híve Lukácsnak. Általában furcsa helyzet tapasztalható a TTIT-ben. Kiderült, hogy az ott dolgozók nem tudják Mód miért kapott pártbüntetést. Ő nem nyilatkozott úgy meg ott, hogy elmondja, ilyen és ilyen nézeti voltak, és az elvtársak élnek-halnak Módért. Nagyra becsülik mindannyian. A TTIT a Politikai Bizottság elé fog kerülni, és már dolgozik egy brigád a munka felülvizsgálatán. A Szabó Ervin Könyvtárban az történt, hogy szintén megindították a munkát. A taggyűlési beszámoló 4 hónapos nyomásra történt. Megállapodtunk, hogy feltárják a dolgokat, megállapodtunk, kiket kell kidobni onnan stb.

Utoljára a partizánokról csak néhány szót. Meghívottként részt vettem ezen a tanácskozáson. Rossz hatással volt rám, amit ott láttam. Voltak külföldiek, és egész érthetetlenül és hallatlan módon ugráltak fel itt az emberek és tették a javaslatot, hogy a titkár[t] és az elnököt ott válasszák meg, és a kerületek kooptálják az embereket. De van másik oldala is a dolognak. Kezdünk kicsit nem komolyan törődni a demokráciával. Beszéltem becsületes elvtársakkal és elmondják, hogy régen nagy lebecsüléssel kezelték őket, még a jelölő-

⁶² Hermann István (1925–1986) ekkor valóban Lukács György tanítványaként dolgozott az MTA Filozófiai Intézetében, 1958-ban a Lukácssal szembeni támadások nyomán állását veszítette. Előadói státuszára l. MOL M–KS 288. f. 33 cs. 1958/16. ö. e. Vö.: HELLER Ágnes: *Bicikliző majom. Élet- és korrajz*. Múlt és Jövő Kiadó, Bp., 1998. 136–145.

bizottságot is előre összeállították. Az igaz, hogy rossz volt az elnöklés. Itt sok sértett ember van, akik úgy érzik, nem kapják meg azt a beosztást, funkciót, amit megérdemelnének. Szerintem tehát a másik oldalról is meg kell nézni ezt a kérdést. A most megválasztottak iránt nincs meg a bizalom.

KISS JÁNOS elvtárs:

Az előterjesztéssel egyetértek, néhány rész kérdésben szeretnék kiegészítést adni. Talán a Kádár elvtárs [által] felvetett kérdéshez is szeretnék kiegészítést adni. Felmerült olyan fontos kérdés, hogy a nagyüzemeknek, a párt itteni helyzetének milyen fontos szerepe van, hogy ez a b[uda]pesti pártmozgalom legfontosabb kérdése. Látható a jelentésből is, hogy a párttag létszámát tekintve nem ez a legstabilabb bázis. Mi ennek az oka? Vannak ennek szubjektív okai is, hogy a nagyüzemekben a párt helyzete viszonylag gyengébb, és a szakmunkások távol tartják magukat a párttól. Egyik dolog, hogy Angyalföldről beszéljek, hogy a Hajógyáron és a Magyar Acélon kívül a nagyüzemek pártvezetése nincs megnyugtatóan megoldva. Nem azért, mintha itt nem megfelelő becsületes emberek volnának, hanem azért, mert gyengék, nincsenek olyan képzettség birtokában, hogy valamiféle kulturáltabb pártvezetést tudnának csinálni. Ennek következtében marakodás van, még a pártvezetőségeken belül is. Ez a helyzet jellemző olyan üzemekre, mint a B[uda]pesti Szerszámgépgyár stb. A vezetés alacsony kulturális szinten áll. Itt van pl. az Elzett Gyár, amely exportra szállító tömeggyártó üzem. Ebben az üzembrészben 5 párttag van. Ezek sem a legjobb szakmunkások közül kerülnek ki. Ezek a műhelyben dolgozó többi szakmunkásokra és a gyár egyéb munkásaira sem tudnak hatni. Van a technikus alapszervezet, és ezek között politikai kérdésekben magasabb színvonalon kellene beszélni. Ismert dolog, hogy az angyalföldi pártszervezetek munkája is az értelmiség, elsősorban a műszaki értelmiség felé a leggyengébb. Ebben az irányba[n] követtük el a legtöbb hibát. Ez a réteg együtt megy a technikusokkal és mérnökökkel. A pártvezetés jelenlegi színvonalából adódóan van olyan probléma, amit megfelelően leküzdeni még nem tudtunk.

Van másik dolog is, mégpedig az, hogy a párttagságnak tekintélyes része gépmunkásokból vagy betanított munkásokból, segédmunkásokból és alkalmazottakból kerül ki, és ezek az elvtársak tele vannak maradi, megcsonto-sodott nézetekkel. Nem jól ment nálunk és ma sem jó a tagdíjfizetés. Megnéztük ennek okát. A Budapesti Szerszámgépgyárból behívtünk 3 olyan munkást, akik novemberben párttagok lettek és most 5 Ft-nál több tagdíjat nem akarnak fizetni, pedig 2500 Ft-os fizetésük van. A következő nézetek vannak: nem jó a mi szervezeti szabályzatunk, amely progresszíve állapítja meg a tagdíjfizetést. Olyan gondolattal foglalkoznak, hogy kérelmezzük a kínai pártnál és az SZKP-nál, hogy változtassák meg a szervezeti szabályzatot. A munkások kiszámítják az összes havi levonásokat, fizetnivalókat és azt mondják, hogy ez kb. 100 Ft körül van.

A munkások között igen nagymérvű az úgynevezett bérdemagógia. Azt mondják,

a pártnak olyan munkásokra van szüksége, akik nem tagdíjat fizetnek, hanem dolgoznak a pártért. Ezek az emberek szeretik is a pártot. A behívottak közül az egyik októberben minden másnap bent volt a gyárban és puskával állt őrséget. Mégis ebben a gyárban a párttagság 90%-a 8-10 Ft-nál többet nem hajlandó fizetni. Ez olyan ellentmondás, amit nem lehet egyszerűen tudomásul venni. Ehhez a kérdéshez hozzá kell nyúlni. Adva van ilyen párttagság, ahol ilyen a vélemény a tagdíjfizetéséről. Milyen befolyással bírhat ez a párttag a pártonkívüliekre. Ezt a kérdést azért vetem fel, hogy lássuk, a jelen helyzetnek van úgynevezett szubjektív oka is az elmondottakon kívül.

Másik dolog, amit szükségesnek tartok megmondani a Politikai Bizottság előtt az, hogy az állami szervekkel, különösen a termelő-ipari minisztériumokkal nem jó a kapcsolata se a budapesti, se a kerületi pártbizottságnak. Alkalmam van nap mint nap harcot vívni miniszterekkel, ipari igazgatókkal stb. Most már olyan a helyzet, hogy nagyon nehéz megvédeni a minisztériumokat, mint a proletárdiktatúra szerveit azokkal a jogos és jogtalan támadásokkal szemben, amelyek ellenük felmerülnek. Örültem, hogy a Központi Bizottság novemberi ülése megfelelő élességgel ezt a kérdést felvetette.⁶³ De ezekben a minisztériumokban dívik a gerinctelenség. Folyik az úgynevezett álszakemberek mentetetése, és ezekben a kérdésekben a legkisebb arányban tud a kerületi pártbizottság megfelelő álláspontot kapni. Most, miután napirenden van a Politikai Bizottság határozatának végrehajtása az ellenséges elemek eltávolításával kapcsolatban,⁶⁴ a határozattal ellentétben a KGM tömegcikk részlegéhez kiadtak olyan utasítást, hogy csak 3 embernek kell döntés céljából a személyügyi főosztályhoz tartozni, a többieknek a minisztériumhoz. Mindezt ellentétesnek tartom a Központi Bizottság határozatával. Nagy elvtársnő is tudja, hogy vannak iparági igazgatók, akik még januárban is akadályozták a pártszervezet létrehozását, és ma is olyan állásponton vannak: nem érdemes megkezdeni a pártszervezeti munkát, mert ez zavarja a békés rendet, ami ott van. Ilyen igazgatók, akiről mindenki tudja, hogy kártevő stb., sokszor ma is a helyükön vannak. Egyszerűen fittyet hánynak mindenre és nem küldik el onnan. Ismeretes több elvtárs előtt a Kontakta problémája. Ebből csak az nem érthető, hogy miért nem szól a kerületi pártbizottság bele. A bérezés kérdésében, gyártmányok kialakításában és még sok más kérdésben sem veszik figyelembe a kerületi pártbizottság véleményét.

Befejezésül én is szeretnék három dolgot mondani a partizán problémához. Ezzel mi is küszködünk. Januárban nálunk olyan igényeik voltak, hogy paritásos alapon be akarnak jönni a végrehajtó-bizottságba. Akkor mi megmondtuk erről a véleményünket. Nálunk van kb. 200 partizán. Ezek közül októberben kb. 15 volt, aki csinált valamit, most mégis mindenki hős ebben a szövetségben. Azt akarták, hogy részükre külön munkásőrséget állítsunk fel. Mi megfelelő óvatossággal

⁶³ Az MSZMP KB 1957. november 1-jei ülésének határozata a KB és más pártszervek irányító szerepének erősítését tűzte ki célul. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 117.

⁶⁴ L. erre a szeptember 17-i ülés jegyzőkönyvét (12. sz. dokumentum.)

kezeltük ezt a kérdést, és azt mondtuk, legyen belőlük egy szakasz. Aztán össze tudtak kaparni 7 embert, akik végül vállalták, hogy bejönnek és dolgoznak. Most mindenki emléklapot kér.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

A jelentéssel egyetértünk, az előkészítésbe mi is befolytunk és a kritikai megjegyzések egyben kritikai megjegyzések az osztályunk felé is.

Néhány javaslatot szeretnék felvetni a meglévők mellett.

A javaslat 8/c. pontja szerint javítani kell a párt összetételét.⁶⁵ Egyetértek azzal, hogy elsősorban alapvetően a nagyüzemekben és a termelésben résztvevő munkásokkal kell a párt arányát a következőkben növelni és erősíteni. De Bakó elvtársnő által felvetett gondolatot, hogy kétfrontos harcot politikai vonatkozásban kell elsősorban megvívni, javasolom kiegészíteni azzal, amit a Központi Bizottság legutóbb úgy fogalmazott meg, hogy egy év elég komoly gondolkozási idő volt, hogy a fejekben rend teremdjék, és inkább legyünk 30-40 ezerrel kevesebben, minthogy egy olyan is legyen párttag, aki nem ért egyet a párt politikájával. Javasolom, hogy a Budapesti Pártbizottság nézze át sorait és a politikai munka mellett ebben a tekintetben is teremtsenek rendet.

Ugyancsak a 8/c. pontban van szó az apparátus megerősítéséről.⁶⁶ Helyes lenne itt is felvetni, hogy a vezetést a Budapesti Pártbizottságon, főleg az ipar és Agit. Prop. Osztályt megfelelő káderekkel kell megerősíteni és hozzátenném, tapasztalt elvtársakkal, elsősorban a kerületi pártbizottságokat. Ezt a részt még kiegészíteném azzal, hogy vegyük figyelembe a régi párttagokra vonatkozóan legutóbb hozott határozatot.⁶⁷

Szeretném felhívni a figyelmet, hogy rosszul állunk a nagyüzemi titkárokkal és azt hiszem, ez a kérdés összefügg azzal a kérdéssel, hogy a döntő kérdés a nagyüzemi pártszervező munka. Tehát az üzemi titkárok helyzetét is meg kellene vizsgálni.

Harmadik kérdésként felvetném, hogy kétségkívül az elmúlt egy év alatt helyes és egészséges volt nagygyűlések, nagy rendezvények szervezése. Erről az eljövendő időben sem szabad lemondani, de a B[uda]pesti PB munkájában jobban előtérbe kell helyezni a munka tartalmi vonatkozásait. Felmerült itt a termelés kérdése, várospolitikai kérdések stb. Szeretném kihangsúlyozni, fokozottabb figyelemre van szükség a kerületi pártbizottságok munkáját illetően. Azt hiszem, fejlődésük még nem kielégítő, hiányos. Egyetértek Biszku elvtárs megjegyzésével, hogy a mi segítő, ellenőrző munkánk nem kielégítő, de meg kell mondani, ez a feladat

⁶⁵ Pontosan a 4/c pontról van szó. Az előterjesztésben: „A BPB állandóan munkálkodjon a párttag-ság összetételének megjavításán. Helyes kiválasztással és nevelőmunkával kell javítani a nagyüze-mi és szakmunkások arányát.”

⁶⁶ Az előterjesztésben: „A függetlenített apparátusba be kell vonni régi tapasztalt párt és szervezett munkást. Az alapszervezetek vezetésébe megfelelő iskolázottságú, néhány fiatal kommunisztát kell bevonni.”

⁶⁷ A Titkárság 1957. október 18-i határozata a régi munkásmozgalmi elvtársak elhelyezkedéséről a társadalmi és állami életben. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 237–240.

nem egy személyre van leszűkítve. Az osztályvezető helyettes elvtárs is meg van bízva, és amennyire tudom magam is segítem a B[uda]pesti PB munkáját. Van még segítenivaló, de az a törekvés, amely a múltban a B[uda]pesti PB részéről megmutatkozott, elszakadás, függetlenedési törekvés, jelentős mértékben megszűnt. Ez az ok ma nem akadályoz bennünket, hogy munkánkat hatásosabbá, megfelelőbbé tegyük a B[uda]pesti PB felé.

VENÉCZI JÁNOS elvtárs:

Kádár elvtárs felvetette a kulturális területet. Komoly problémáink vannak a kulturális élet terén. Ezen a téren igen óvatosan megyünk előre. Most két vizsgálatot folytattunk le,⁶⁸ a könyvkiadást még mindig vizsgáljuk. Olyan dolgokat tapasztalunk, hogy a fülünk kétfelé áll. A párt ellenőrzése ezen a téren nem érvényesül. Megnéztük pl. a pedagógusokat és megállapítottuk, hogy ezeknek 70-80%-a vallásos. Ezek tanítják fiataljainkat. Mi elég óvatosan megyünk előre ezen a téren. Ha a B[uda]pesti PB határozatot hoz, azt nekünk következetesen végre kell hajtani, mert ha az értelmiségi terület érzi, hogy csak egyetlen határozatunkat nem hajtjuk következetesen végre, azt a következtetést vonják le, hogy gyengék vagyunk.

Nézetünk szerint a tömegkultúra terén tudunk eredményeket elérni. Inkább ki tudunk söpörni néhány osztályidegent innen, és ez a terület nem is érzi meg, ha elmennek onnan horthysta karnagyok stb. Ismétlem, a kulturális területet most vizsgáljuk felül és olyan területen is próbálunk előre menni, amely megmutatja, hogy a B[uda]pesti PB ha valamely kérdéshez hozzányúl, alapos munkát tud végezni.

Másik kérdés a politikai tömegmunka, amit a Budapesti PB megbeszélt és ezen a megbeszélésen Kádár elvtárs is részt vett. A pártbizottság ezt a határozatát a kerületek, üzemek most beszélnek meg. Ezen a téren már vannak eredmények. Azonban ami itt problémaként jelentkezik az, hogy nem tudjuk ellátni megfelelő munícióval kádereinket olyan kérdésekben, mint nacionalizmus, antiszemitizmus, bérdemagógia elleni harc. Ebbe a bérdemagógiába a műszakiak is beleszólnak, ők is segítik ennek kialakítását. Adtunk anyagot eddig is ennek visszaverésére, de ez kevésnek bizonyult és nem volt elég alapos. Agitációs vonalon problémát jelent, hogy olyan kérdésekkel is meg kell birkózni, hogy a párt különböző határozatait a párttagság elfogadja. Vannak határozatok, amelyeket a párttagság elfogad, egyetért vele, ott nincs is különösebb probléma. Amikor a B[uda]pesti PB felhívta pártszervezeteinket, hogy október 22–24-ig permanencia van, az emberek ott voltak, megértették, hogy most ezzel segítik a munkát. Nem ez a helyzet más kérdésnél, pl. annál, hogy a pártfunkciótól eltekintve minden más funkciót pártonkívüli is betölthet. Ezt a határozatot a párttagság bár tudomásul vette, de nem fogadta el, és ahol lehet, kibújik alóla, igyekszik úgy elvégezni

---

⁶⁸ A budapesti pártszervezet VB-je a pedagógusok helyzetéről készült vizsgálatot 1957. november 18-án tűzte napirendjére (BFL XXXV 1. a. 3. cs. 4. ő. e.) A négy könyvkiadói vállalatról az előterjesztés 1958. január 13-án került a testület elé. (BFL XXXV 1. a. 3. cs. 15. ő. e.) A könyvkiadókra hozott határozatra l. az 1958. április 14-i ülést. (BFL XXXV 1. a. 3. cs. 21. ő. e.)

a feladatot, hogy ne köthessünk bele, és mégse pártonkívüli legyen ebbe[n] a beosztásba[n]. Van egy sor olyan kérdés, amit a párttagság tekintélyes része sem fogad el és nem a határozat szellemében fejt ki ezzel kapcsolatos munkáját. Ilyen kérdésekkel is kell foglalkozni az agitációnak a párton belül.

Végül felmerült a régi vezetők kérdése. A pártközpontból, a PTO-ról telefonáltak, hogy a MÁVAG-ban aláírásgyűjtés folyik Rákosi és Gerő visszahozásával kapcsolatban. Utána érdeklődtünk a dolognak és senki sem tudott semmit. De hangsúlyozom, ilyen van. Üzemekben kevésbé, a prolikat ez a kérdés nem izgatja különösképpen, de van néhány olyan ember, aki foglalkozik ilyen dolgokkal. Főleg a sértődöttekről van szó, és vita lesz a régi funkcionáriusok között. Ez a kör előbb-utóbb csak összejön. Jelenleg még ilyen tömörülésről nem tudunk, de létezhet, és hozzá kell tenni, hogy tudomásunk szerint a határozat értelmében az 1 év lejárt,⁶⁹ az elvtársak egy része visszajön, és féltő, hogy ezek az emberek zászlót kaphatnak.

Fock Jenő elvtárs:

Nem értek egyet a határozati javaslattal, bár Kelen elvtárs érthetően ragaszkodik hozzá. Nem lehet ezt elfogadni. Ebben túl sok van, ami nem tartozik bele a határozati javaslatba. Ilyen a jelentési részben is van, nem az látszik tehát, hogy a most legaktuálisabb kérdésekre irányítja a figyelmet, hanem lényegében majdnem mindent megismétel, ami a pártértekezlet előadásában és vitájában szerepelt. Nincs eléggé tekintettel arra, hogy a legfontosabb, legidőszerűbb és budapesti sajátos dolgok legyenek benne. Csak egy példát: a Fővárosi Tanáccsal foglalkozó megjegyzés.⁷⁰ Azt hiszem, nem elegendő csak abból kiindulni, hogy a pártirányításról itt is bevegyünk valamit, hanem vissza kell gondolni arra a határozatra, amit a termelési osztályok feladatával kapcsolatban hoztunk, amely szerint a B[uda]pesti PB, elsősorban annak Ipari Osztálya, ugyanúgy köteles dolgozni a budapesti tanács ipari osztályával kapcsolatban, ahogy a központi ipari osztály az ipari minisztériumok felé.⁷¹ Ez fontos elvi kérdés, és nem lehet a dolgot azzal megoldani, hogy néhány vezetőt kicserélünk, mert így a kérdés nem lesz megoldva. Ez állandó folyamatos munka.

Másik megjegyzésem: a B[uda]pesti PB nagyobb tekintélyénél is igen fontos kérdés, és kell, hogy tükröződjék: a Budapesti Pártbizottság nem egy a megyei pártbizottságokkal. Ennek sokkal nagyobb tekintélye kell legyen. De a példák, amelyeket Kelen elvtárs felhoz, nagyon rosszak. A tekintélyt nem ezen keresztül kell megszerezni és megerősíteni. Egyébként nem is lehet kifogás tárgya, ha

⁶⁹ Az IIB 1957. február 9-i ülésén született határozat arról, hogy a Szovjetunióba menekült volt vezetők közül Bata István, a Bíró-testvérek, Hegedüs András, Kovács István, Piros László, Andics Erzsébet, Berei Andor és Komor Imre egy éven belül visszatérhetnek az országba. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 138.

⁷⁰ Az előterjesztésben: „A BPB fejlessze tovább munkáját abban az irányban, hogy gazdája legyen a fővárosnak. Szorgalmazza a Fővárosi Tanács átfogó várospolitikai terve elkészítését.”

⁷¹ Az ezzel kapcsolatos határozatot l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 221. és 237.

az ipari osztálynak a B[uda]pesti PB Ipari Osztály vezetőjével kapcsolatban megjegyzése volt. Ha a B[uda]pesti PB ragaszkodik a határozatához, az ipari osztályunknak nincs ereje ennek megakadályozására. Ha pedig elfogadták a KB Ipari Osztály megjegyzését, helytelen ebből levonni ilyen konzekvenciát. A B[uda]pesti PB-nak úgy lehet megszerezni a tekintélyt, hogy a KB és az egyes megyei pártbizottságok is lássák, a legtöbb kezdeményezés a B[uda]pesti PB részéről indul ki és ebből a kezdeményezésből a megyei pártbizottságok és a központi apparátus egyes osztályai is tanulhatnak.

Az irányító munkáról szóló rész azzal a megjegyzéssel kezdődik, hogy a budapesti pártbizottság nagyobb politikai hibát nem követett el.⁷² Ez igaz, de meg kell jegyezni, nagyobb politikai hibát nem is követhet el testület, amelyben kevés a kezdeményezés. Ez pedig véleményem szerint kevés volt. Mi az, amiben a B[uda]pesti PB élenjárt, és sokat segített a párt fejlődésének az elmúlt évben? Véleményem szerint a jól időzített, nagyon nagy mozgósító erejű tömeggyűlések. Ezt a B[uda]pesti PB vitathatatlanul jól csinálta. Ezen kívül nem tudnék még egy területet megjelölni, ahol el lehetne mondani, hogy a B[uda]pesti PB kezdeményezett, és ahol a megyék 3/4 részénél jobb a B[uda]pesti PB. Pedig a B[uda]pesti PB-nek általában jobbnak kell lenni, mint a megyéknek. És ha végignézem az egyes területeket, vannak, ahol tényleg konkrét adatok vannak, és nem a vezetés tehet róla, hogy egyes helyeken a párttagok összetétele gyengén áll, gyengébben mint a megyék átlagában. De vannak dolgok, amelyben Budapesten élen kell járni. Mégis a KB májusi határozatának feldolgozásában, vagy a júniusi konferencia gazdasági részének feldolgozása továbbvitele tekintetében jó néhány megítélését el tudnék sorolni, amely előbb jár, mint a B[uda]pesti PB.

Az irányító munkával kapcsolatban egy megjegyzésem van: ha végignézzük az erről szóló fejezetet, láthatjuk, mindegyik azzal kezdődik: nem tettünk meg mindent, nem tudtuk megtenni, nem tudtuk végrehajtani stb. Azt hiszem rossz volt a felfogás ebben a dologban. A pozitív volt az, hogy mit tett a B[uda]pesti PB, egyetlen bekezdésből sem kerül ki.

Néhány kérdéssel érdemes volna a B[uda]pesti PB-nak behatóbban foglalkozni. Ilyen pl. a szakmunkások kérdése.⁷³ Kiss elvtárs rámutatott arra, milyen fontos kérdés ez a párt szervezése szempontjából. Az a magyarázat, hogy bár a múltban is így állt a helyzet, hogy a legjobb szakmunkások kevesebbet kerestek, mint a betanítottak, gyenge magyarázat. Igaz, hogy a múltban ez volt a helyzet, mégis a legjobb szakmunkások bent voltak a pártba[n]. Ma a helyzet megváltozott, kiugratott emberek nincsenek, a jó szakmunkások többet keresnek, mégis tudjuk mi a helyzet. Valószínűleg az a baj, hogy erről kevesebbet beszélünk, mert

---

⁷² Az előterjesztésben: „A BPB 11 hónap alatt jelentősebb politikai hibát nem követett el. Ez elsősorban abból fakad, hogy közvetlenül a Központi Bizottság irányítása alatt végezte munkáját. A politikai tömegmunkában főleg a gyűlések megtartásában kezdeményező volt.”

⁷³ 1958-ban átfogóan került terítékre a munkásosztály helyzetének vizsgálata. A budapesti üzemekben folytatott vizsgálat alapján erre a budapesti VB is visszatért 1958. augusztus 4-i ülésén. (BFL XXXV. 1. a. 4. cs. 30. ö. e.)

szégyelljük, hogy a múltban ez nem jó volt. Meg kell mondani, hogy ebben a tekintetben komoly változás van. Ez nem teszi érthetővé, hogy most miért nem jönnek. Van ennek sok oldala. Egyszer említettük, hogy a régi szakmunkások jó része a múltban szociáldemokrata volt, októberben ezek kezdték újraszervezni a szocdem pártot, és most bizonyos büntudat él bennük.

Még egy dolgot a régi vezetők ügyével kapcsolatban: azt hiszem, mi elintézzük a dolgot azzal, hogy a fő veszély a revizionizmus. Ez persze igaz, nemzetközi és magyarországi viszonylatban is. De a revizionisták eléggé tisztában vannak az ellenforradalom után azzal, hogy mi ezt világosan látjuk és velük úgy bánunk el, mint a kérdés ilyen felvetése azt megköveteli tőlünk. Napi állandó munkánk szempontjából, az új keresése, a kezdeményezés, az alkotószellem kibontakozása szempontjából a fő veszély a dogmatikus, szektás magatartás. Ezt a kérdést is érdemes volna közelebbről megvizsgálni. Azt mondja Bakó elvtársnő, hogy nincs elintézve, ha Farkast és másokat kizárunk a pártból. Ez igaz, ha nem elvi alapon, hanem személyi ellentétből teszik. De ha hónapokon keresztül valaki gátolja a munkát, akkor a párt nem lehet tekintettel arra, hogy az illetőnek barátai vagy hosszabb mozgalmi múltja van, ki kell zárni a pártból. A baj az, hogy ha ezt nem ismertetjük környezetével, miért zárták ki a pártból. Külön-külön persze minden barátját nem tudtuk meggyőzni az illetőnek. Nekünk a pártszervezetet kell meggyőzni, és a barátai majd meggyőződnek, hogy helyes utat választottunk.

Sokan vitatkoznak olyan dolgokon is, amelyek alapvető határozatokat jelentenek. Nem kell lebecsülni azt a veszélyt, hogy a régi vezetők egy része vissza fog jönni. Nem szabad persze félni ettől a harctól és nem helyes, hogy az elvtársak arról beszélnek, a hazajövő elvtársak 3/4 része menjen el külföldre követnek, vagy külkereskedelmi vonalra. Be kell őket állítani funkcióba és meg kell nézni hogy dolgoznak.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Mi az, hogy beállítani, menjenek dolgozni.⁷⁴

BORKA ATTILA elvtárs:

A bírálattal egyetértek. Az a baj, hogy a demokratikus centralizmussal, a párthatározatok végrehajtásának ellenőrzésével, az ideológiai munkával, a termelés pártellenőrzésével nálunk bajok vannak és nem értünk el olyan eredményeket, amilyent el kellett volna érni. Legfontosabb kérdés a munkások, elsősorban a szakmunkások viszonya a párthoz. Véleményem szerint a munkások fejében most már kevésbé él, hogy korábban milyen sérelmek érték őket. Inkább él bennük, hogy mi az ellenforradalom leverését követő időszakban nem annyira fordultunk a munkások felé, hanem vártuk, hogy majd maguktól jönni fognak. Ezen kívül pártszervezeteink üzemekben és kerületekben is úgy viselkedtek a munkásokkal szemben, hogy kisebb megnyilvánulásokért elutasították őket attól, hogy meg is próbáljanak a pártba bejutni. Ilyen magatartással a munkásosztály jelentős részének azt mondták, hogy ha eddig nem jöttek, most már maradjanak.

⁷⁴ L. erre még FEITL István: A moszkvai emigráció és az MSZMP. *Múltunk*, 1991. 4. sz. 3–30.

Ennek nyoma megvan a munkások fejében, közrejátszik természetesen az is, amit az elvtársak felvetettek. A párthoz való hűségüket véleményem szerint legjobban demonstrálta az, hogy az októberi forradalom 40. évfordulójára ilyen nagy számban jöttek el olyanok is, akik nem tagjai a pártnak és nem is voltak tagjai. A Szovjetunióhoz való viszony és a párthoz ilyen módon való közeledés mutatja, hogy a munkásosztály jelentős része egyetért a párttal, de mégis bizonyos várakozó állásponton van, és ő maga nem igyekszik szorgalmazni, hogy a párt tagjai sorába kerüljön. Ennek az is oka, hogy látják, ott vannak azok az elvtársak, akik őket márciusban elutasították. Ha munkásokkal beszélgetünk, azt vetik fel, hogy a gyár tekintetében, belső bérpolitikai kérdésekben és a termelés tekintetében mondjuk meg, hogy mi változott a múlthoz képest, mert a párt most is arról beszél, hogy rendet kell teremteni stb. Az üzemekben éppúgy jelentkezik a termelési zavar, kooperációs, termelési zavarok, mint régebben stb.

Kiss elvtárs felvetette, hogy az államvezetés tekintetében zavarok vannak, egyrészt a tervezés, másrészt a különböző elosztású kérdésekben és az üzemek belső vezetése tekintetében. A legfontosabb vezetők nem tudják megfelelően összefogni a dolgokat, és ennek következtében az iparügyi minisztériumon belül pl. olyan demokratizmus uralkodik, hogy az iparigazgatók a maguk berkein belül teljes mértékben azt csinálják, amit pillanatnyilag a legmegfelelőbbnek tartanak, és a munkások azt látják, hogy össze-vissza mennek a dolgok és ismét nagymérvű túlórázás folyik.

Szintén Kádár elvtárs vetette fel, hogy az egyes pártszervezeteken belül mi a helyzet. Kelen elvtárs is szóba hozta, hogy a régi és az új vitája még mindig folyik. Itt már nem intrikáról, hanem a politikai határozat végrehajtásának értelmezéséről van szó. Főként a kerületekben, de a budapesti pártbizottságon is úgy néz ki a helyzet – és itt nem elsősorban korösszetételről van szó, hanem olyan elvtársokról, akik bizonyos rutint szereztek a pártmunkában –, hogy úgy gondolják, meggyőző módszerekkel, az új módon való vezetéssel nem tudnak élni. Olyan kerületekben, ahol olyan titkárok vannak, akik a dolgot megértették, a párthatározatok megoldását helyes módon tűzik ki maguk elé, sokkal kevesebb baj van az üzemi és kerületi pártszervezetekkel. Itt vannak bizonyos kezdeményezések, amelyek ugyan nem mindig helyesek, mégis kiindulópontot képeznek a továbbfejlődéshez. Azt hiszem, abból a szempontból is meg kellene nézni a kerületi apparátust, hogy ott a párthatározatok értelmezésével hogyan áll a helyzet. A demokrácia még mindig túlteng a centralizmushoz képest. És itt mindjárt a Partizánszövetségről néhány szót. Én továbbmennék, mint az elvtársak mondják. Véleményem szerint van néhány hangadó elvtárs, akik a régi vezetőket visszavárva olyan helyzetet akarnak teremteni a vezetéssel, amivel nem lehet egyetérteni, és ami kisugárzik lefelé is. Én is tapasztaltam egyik kerületi partizánszövetségben, hogy a pártról úgy tárgyalnak, mintha az melléjük rendelt szerv lenne. Régi elvtársak vannak ott, és ha egy-egy fiatal felszólal, hogy talán mégsem kellene így, majdhogy le nem nyelik. Véleményem szerint a szövetséget tagság szempontjából kellene

felülvizsgálni, mert baj lesz. Ezeknek az elvtársaknak nagy befolyásuk van sokfelé, megjelennek, felszólalnak sok helyen és nem mint partizánok, hanem mint párttagok. Ez egész világosan és egyenesen jött ki a vezetőségválasztáson. A Bp-i PB tekintélyét nem úgy képezem el, mint egyik-másik elvtárs szóba hozta, hanem úgy, hogy amikor a Központi Bizottság osztályai, esetleg a Politikai Bizottság úgy látja, hogy a B[uda]pesti PB VB-a vagy a PB-a által megtárgyalt helyes álláspont alakult ki, akkor ennek érvényre jutását a gyakorlatban segíti. A B[uda]pesti PB végrehajtó-bizottsági ülésén megtárgyalt kérdéseket, amely az ipart, a tanácsi munkát és mászt érint megvitattunk, nem hozhatunk kötelező érvényű határozatot minden esetben. Ilyenkor átírtunk, jelentést küldünk a különböző állami vezető szervezeteknek. Az a kérdés, hogy az ottani elvtársak hogyan fogják fel ezt a dolgot. A Központi Bizottság részéről, a Politikai Bizottság részéről a mi tekintélyünk megerősítésére ilyen segítséget kérünk. Ilyen kérdés a dieszesítés stb.

Egy dolgot még, amit Fock elvtárs a kezdeményezésről mondott. Részemről elfogadom a bírálatot, de véleményem szerint nem kezdeményezhetünk teljesen újat, önállót, hanem a Központi Bizottság, a Politikai Bizottság határozatának végrehajtását kell helyesen kezdeményezni. Ezt mi megtettük, és arról beszéltünk, hogy ilyen kezdeményezések alapján nem értünk még el megfelelő eredményeket. Nem azt akartuk mondani, hogy nem követtünk el politikailag nagy hibát, hanem erre gondoltunk és ezért fogalmaztuk meg így ezt a dolgot.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Egyetértek azzal a jellemzéssel, amit Kádár elvtárs adott. A jelentés pozitívumaként talán még érdemes aláhúzni, hogy jól érzékelteti azt a nagy utat, amit megtettünk 1 év alatt, és azt hiszem ezt különösen fontos hangsúlyozni a budapesti pártaktíva számára.

Egy kérdéshez szeretnék hozzászólni: a párt és munkástömegek közötti kapcsolat kérdéséhez. Biztos, hogy ennek több összetevője van. Én politikai szempontból legfontosabbnak azt tartom, hogy még mindig fennáll a politikai bizalom hiánya. Pontosabban arról van szó – természetesen az idő is rövid volt –, hogy a párt és a széles munkások közötti bizalom még nem teljes és egyértelmű. Van itt még fenntartás, várakozás stb. Szeretnék néhány olyan tényre rámutatni, amely véleményem szerint régi keletű, de ma is érvényesül még, és mint revizionista eszmei hatás, hat abban az irányban is, hogy a bizalom még nem teljes. A revizionizmussal kapcsolatban 3 gondolatot tartok fontosnak. Első: ami tulajdonképpen 1953-mal, a Nagy Imre-féle kormányprogrammal kezdődött, november 4-ig folytatódott, sőt kifejlődött – ez az eredmények lebecsülése, ahogyan azt Nagy Imre és csoportja tette. Ez a dolog a budapesti munkásokat különösen érzékenyen érintette, mert minden túlzás nélkül lehet állítani, hogy a budapesti munkásoknak nagy érdemeik vannak az eredményekben. Ezt részletezni felesleges. Egy konkrét példával úgy tudnám ezt megvilágítani, hogy nagyjában-egészében a Földalattival kapcsolatban világos, hol történt a hiba és milyen bajok

történtek. De nem világos, és úgy érzem még a párt nem mutatta meg eléggé, hogy bár a Földalattit hibás gazdasági koncepcióból kezdtük el építeni idő előtt, de ott a munkások nagyot és újat alkottak, ténylegesen hősi munkát végeztek – ehhez semmiféle kétség nem fér. Ezt elhallgatni nem helyes. De el lehetne ezt mondani a többi nagy létesítményekre és más eredményekre is és úgy érzem, bizonyos fokú kegyelettel vagyunk adósak a munkásoknak, azzal az elismeréssel, hogy munkájuk tényleg nagy volt. Ezt az elismerést persze hosszú időn keresztül a személyi kultusz csökkentette, mikor pedig ezt is kezdtük felszámolni, jöttek az egyoldalú túlzások az eredménnyel kapcsolatban.

Másik dolog a perspektíva kérdése. Nagy Imre propaganda-agitációs vonala az volt, hogy a 12 év = rabság, nyomor, rendkívül rombolóan hatott és nagyon érzékenyen érintette a munkásokat, mert már jóval az ellenforradalom kirobbanása előtt érezhető volt nagy tömegeknél a perspektíva hiánya. Ebben persze közrejátszottak a régi hibák is, de ténylegesen az is történt, hogy a régi hibák kiküszöbölése helyett jött az ellenkező oldalról a túlzás és ezt a hitet és bizalmat még nem tudtuk helyreállítani. Itt persze nemcsak agitációs kérdéstről van szó, és gondolom, ha a 3 éves tervvel sikerül egyenesbe jutni ezzel összefüggésben nagyobb lépéssel tudunk előrehaladni. Harmadik dolog. Mint régebbi keletű revizionista hatás, különösen a budapesti munkások körében Nagy Imre úgy jelentkezett, mint parasztpolitikus. Volt idő, mikor egyenesen szidták Nagy Imrét a parasztpolitikája miatt, és amikor az öntudatos és kevésbé öntudatos munkások körében egyértelműen negatív vélemény alakult ki róla, és természetesen erre olyan alapjuk is volt, hogy a piacon ennek a politikának negatív következményeivel találkoztak. November 4-e után a mi parasztpolitikánknak pozitív vonásai[t] kézzelfogható dolgok bizonyíthatják, ami összefügg a munkásság életével, életszínvonalával, de ugyanakkor jelentkeznek olyan nézetek is, hogy egyben-másban mi a Nagy Imre-féle parasztpolitikát folytatjuk. Ez megint véleményem szerint abból következik, hogy ezen a téren is elégtelennek bizonyult eddigi munkánk. Szeretném itt megjegyezni, hogy a párt parasztpolitikájának megvilágítása a munkások között igen fontos dolog. Évek óta probléma, hogy nem tudjuk megtalálni a módját annak, hogy a budapesti munkásság előtt a párt parasztpolitikáját megértessük, elfogadtassuk, ami természetesen más oldalról kihat a munkás-paraszt szövetségre is. Itt is van olyan adósság, amit törleszteni kell, hogy a bizalom teljesebb legyen.

Ami a szektás, eszmei-politikai hatásokat illeti: azt hiszem, nekünk is szembe kell nézni azzal, hogy jelenleg még teljes bizonyosság a széles munkástömegekben afelől nincs, hogy a régi rossz nem tér vissza. Hogy a legpolitikusabb munkások körében ez tisztázott dolog, ez nyilvánvaló. A munkástömegek előtt ez úgy jelentkezik, hogy igen, fent más a helyzet, ha Kádár, Marosán elvtársakat halljuk, megnyugszunk. Hallottam olyan kifejezést, hogy minden egyes beszéd után könnyebben érzem magam, azonban lent nálunk az üzemben, kerületben, az alapszervezetben nem pontosan így igaz a helyzet. Tehát teljes bizonyossággal

nem lehet beszélni. Megjegyzem, hogy Rákosi és Gerő személyét illetően elég széles munkástömegekben vannak illúziók, más munkástömegek egyszerűen gyűlölik őket nem marxista elvi alapon, hanem egyszerűen a proletárész alapján, annak alapján, amin ők keresztülmentek.

Az hiszem, minden nagyobb eredményünkkel együtt, amelyek vitathatatlanok, vannak ugyancsak múltból visszamaradt olyan problémák, amelyekkel számolni kell. Igenis tömegével vannak nem nagy, de mégis jelentős olyan dolgok, amelyek sértik a munkások igazságérzetét.

Kiss elvtárs mondott érdekes példát a minisztériumok működésével kapcsolatban. Rendkívül bosszantja a munkásokat a lopás, a szervezetlenség stb. Elmondják, az elvtársak nem értik, miért nem lehet kimozdítani egyenesen kártékony elemeket pozíciójukból. Ez a probléma úgy jelentkezik, hogy azt mondják, vagy nem tudnak róla fent, és akkor miért nem hallgatnak ránk, ha pedig tudnak róla, miért nem cselekednek. A nőkonferencián⁷⁵ is felvetették ezt a gondolatot. Miért néz ki úgy, mintha tehetetlenek lennénk ezekkel a problémákkal szemben.

Másik dolog ugyancsak a múltból itt van. Borka elvtársnak volt egy kijelentése, hogy igenis vannak a múltból lerakódott problémák. Mi ezt úgy neveztük október előtt, hogy a tüskék, amelyeket éveken keresztül szedtek össze. Nem új, és sajnos nem egyedüli jelenség volt a tüskés ember. Persze népgazdasági szinten és a nagy gondok mellett ezek eltörpülnek, de sok embert bosszant, ha évek óta nem javítják ki a feje fölött a tetőt stb. Tudok mondani komoly pártfunkcionáriust, aki jó viszonyban van a kerületi tanácselnökkel, mégsem tudja elérni, hogy feje fölött megjavítsák a tetőt. Folytatódnak a pult alatti dolgok. 1949-ben kezdődött el a sértődés. Ez összekapcsolódik nagy ügyeinkkel, a törvénytelenségekkel, a gazdasági élet területén elkövetett hibákkal, a párton belüli élet eltorzulásával stb. Én ezekre a teljes[en] jogos és minden kétséget kizáró anyagi, szociális és társadalmi problémákra gondolok. Ezek apró kérdéseket jelentenek, de egyes emberek számára nagyjelentőségű dolgok, ami zavarja a párt és a munkástömegek közötti viszonyt.

Végül szeretnék kitérni még egy dologra, ez a módszernek a kérdése, ahogy mi közelítünk a munkásosztályhoz. Itt szintén éles problémák vannak. Nézzünk szembe azzal, hogy a mi pártunkban sok a ridegség, az embertelen bürokrácia. Így nevelték éveken keresztül az embereket. Fél évtizeden keresztül vak bizalmatlanságra nevelték a funkcionáriusokat. Azt mondták, legyünk éberek valakivel szemben, ha munkásmozgalmi érdeme van, mert kiderülhet róla, hogy rendőrspicli volt. Ha valakinek köze volt a szociáldemokrata mozgalomhoz, mindjárt gyanúba került és szimatolni kellett. Tudjuk, hogyan nevelték a párttagságot, és tudjuk, hogy alakult ki ez a bürokratizmus.

A helyzet az, hogy tőlünk a legszélesebb munkástömegek két dolgot kérnek. Egyik: nyíltan és őszintén beszéljünk, másik, hogy várják az emberi melegséget,

---

⁷⁵ Az Országos Nőkonferenciára 1957. november 16–17-én került sor a Parlament kongresszusi termében. Az eseményről a november 17-i és 19-i lapok számoltak be.

a kommunista humanizmust. Ezt részletesen nem akarom kifejteni, ez ugyanaz a téma, hogy igen, amit fent mondanak nincs is baj, de lent nem mindig így van. A humanizmussal kapcsolatban: az a helyzet, hogy nálunk sokszor még a funkcionáriusok, pártszervezeti vezetők, az őszinte eszmecsere helyett hangoskodó, frázispufogató, gögös módon lépnek fel. És ehhez még hozzákapcsolódik a jelen időszakban sokszor frázispufogtatásban jelentkező kispolgári álradikalizmus, ami külön taszítja a becsületes embereket. Ugyanakkor a tényleges tettek elmaradnak, és ez nem erősíti, hanem gyengíti a párt és tömegek kapcsolatát.

Az elmúlt években az emberek tömegei kerültek olyan helyzetbe, ami után vágyanak, megértő, kommunista humanizmusra. Ez a pártaktívánál kezdődik. Nem fognak talán megharagudni az elvtársak, ha egyszer elmondanám, hogy emberek min mentek keresztül az elmúlt 6 évben, lehetne regényt írni belőle. Ezzel azt akarom érzékeltetni, hogy a budapesti pártaktíva első vonalába tartozóknál is vannak ilyen problémák, és ezek a problémák a munkástömegeknél fejeződnek be. Sok megpróbáltatáson, csalódáson és megaláztatáson mentek keresztül emberek, és most van bennük természetes emberi vágyakozás a megértő hangra. Szeretik a vezetőket. Véleményem szerint ez a párt számára politikailag és erkölcsi szempontból nagy tökélet jelentő személyi népszerűség két dolognak tulajdonítható. Egyik, hogy méltányolják az emberek a forradalmi helytállást, ezt most már megértik olyanok is, akik egy évvel ezelőtt szidták, és muszkavezetőknek tartották a párt vezetőit; másik, hogy érzik, ezek az elvtársak nem kötelességből, hanem szívből beszélnek. Itt volt a negyedmillió budapesti gyűlés október 30-án.⁷⁶ Abban, hogy a munkástömegek szavá tették, miért nem volt ott Kádár elvtárs, szintén látszik, hogy szeretik a vezetőket. Ott álltak ezek a B[uda]pesti PB előtt órákon keresztül, hogy jó helyük legyen a gyűlésen. Senki sem parancsolta oda ezeket az embereket.

Még egy dologgal szeretnék foglalkozni, és ez az, amit a jelentésben az elvtársak úgy vetnek fel, hogy a mag és a tagság között lévő bizonyos szakadás. Itt fontos kérdésről van szó. Mi úgy látjuk, nagy feladataink vannak a párt és tömegek összeforrasztásában. Még a párt cselekvési egységében is van hiba, és ez a probléma ezt is jelenti. Nyilvánvaló politikai oka van annak, hogy ki mikor lépett a pártba. Egyiknél a zavar tovább tartott, másiknál fellépett a kiábrándultság vagy félelem, nem mertek a MUK előtt belépni a pártba, másiknál a pesszimizmus, a perspektíva hiánya volt tapasztalható. A passzivitásban a tagok részéről azt hiszem szerepet játszottak még a következők. Itt is az elvi és politikai teljes bizonyosságnak a hiánya. Még nem eléggé szilárdak, és a pesszimizmus erősen befolyásolja őket. Közrejátszik olyan is, hogy van a tagság egy részében bizonyos kivárási magatartás. Ez arra vonatkozik, amit Kádár elvtárs úgy határozott meg, hogy egyesek nem tudnak igent vagy nemet mondani. Az is előfordul, hogy az előző években százezreket mozgósítottunk agitációs munkára, és most sokszor

⁷⁶ A Köztársaság téri tömeggyűlésről van szó, amelynek Marosán György volt a szónoka l. Köztársaság tér *Esti Hírlap*, 1957. november 1.; Köztársaság tér, 1957. október 30. *Népszabadság*, 1957. november 1.

nincs bőr a képén ugyanoda visszamenni, ahol előzőleg agitációs munkát végzett. Ezek közül sokan meg fogják gondolni, vállaljanak-e agitációs munkát. Azon kívül olyan dolog is közrejátszik, hogy az emberek egyik-másikának van egy kis pöttye. November után szovjetellenes kijelentések stb. Ebből azt a következtetést vonnám le, hogy komoly, türelmes munkára van szükség, mondhatnám tagról-tagra menő munkára van szükség, hogy a teljes cselekvési egységet helyreállítsuk.

Másik oldalon a vezetők és aktivisták a mag, részéről is vannak problémák. Ilyen probléma a vezetők és aktivisták részéről megnyilvánuló bizonyos sajátságos bizonytalanság. Ebben lehetnek elvi-politikai okok is, de tény az, hogy ez megvan és könnyebb úgy gondolkodni, elvégzem a munkát magam és néhány társammal, minthogy tagokat győzzek meg arról, hogy nekik aktívan kell tevékenykedni. De közrejátszik az is, hogy nincs kellő tapasztalatunk a tagság aktivizálására és arra, hogy az egyes alapszervezetek teljes cselekvési egységét helyreállítsák. Itt azt a következtetést kell levonni, hogy jelenlegi aktívainkat képessé kell tenni a tagok aktivizálására. Nem fondorlatos dologról van itt szó, ezt meg lehet tanulni.

MAROS JÓZSEFNÉ elvtársnő:

A jelentés foglalkozik azzal, hogy a kerületi pártbizottságoknak milyen a színvonala. Ehhez hasonló kérdés az új módszerek alkalmazása is. A kezdeményező erő rendkívül fontos dolog és jó lenne, ha ez a B[uda]pesti PB-ről indulna ki. Sok ellenállás van egy-egy próbálkozás ellen. Sajnos nagy eredményekről az új módszerek alkalmazását illetően én sem tudok beszámolni, de ha hozzányúlunk egy-egy ilyen kérdéshez, ami eltér az eddigi vagy a régi gyakorlattól, sok ellenállásba ütköznek az elvtársak, még mi is, a saját apparátusunkon belül is. Ilyen pl. a társadalmi munkatársak széles foglalkoztatásának problémája. Másik ilyen dolog a takarékoság problémája. Szeretném itt elmondani, hogy az V. kerületben van sok tervező intézet. Állítom, hogy ezek alkalmazottainak jelentős része fizetett ellensége a népi demokráciának, még hozzá nem is rosszul fizetett ellensége. Ha megnézzük a tervező intézetek pártszervezeteit, láthatjuk, alig akadt közöttük műszaki, csak az alkalmazottak és adminisztratív dolgozók között vannak párttagok és a tervező mérnökök falként állanak előttünk, és hónapok munkája nyomán sem sikerült megközelíteni ezeket az embereket. Első konkrét eredmény, hogy november 7-ét megelőzően tartottunk műszaki ankétot, és oda eljöttek kb. 400-an. Ez volt az első lépés, hogy a párt hívására megjelentek valahol. Ők maguk is elmondják, hogy egy hónap alatt végeznek el egyheti munkát, mert tartani akarják állásukat. Nincs ennyi emberre szükség. Nem volna érdemtelen ezzel a területtel alaposabban foglalkozni és megnézni, szükség van-e ilyen létszámú tervezőiroda fenntartására.

Másik ilyen gondolat, hogy véleményem szerint a Budapesti Pártbizottság munkájában és a kerületek munkájában is jellemző, hogy nem vagyunk elég következetesek a fő politikai kérdések véghezvitelében. Példaként szeretném erre megemlíteni az Országos Pártkonferencia anyagát, amelynek határozatai ismertetését, véghezvitelét bizonyos fokig elsodorták az események és egyes

határozatok következetes véghezviteléről ennek alapján nem gondoskodtunk megfelelően. Többször előfordul, hogy egy-egy helyes határozat végrehajtását azért nem tudjuk következetesen végigvinni, mert az események elsodorják. De az is igen sokszor előfordul, hogy az alapszervezetekig míg lejutnak a dolgok, nem marad meg a fenti elképzelésből sok a helyi végrehajtásnál. Nyilván javítani kell a munkát, hogy ezen változtatni tudju[n]k.

Kádár elvtárs kérdésként tette fel Hajdu elvtárs ügyét. Azért van élénk tiltakozás, mert ő kapott pártbüntetést jobboldali hibáiért. Ezt kihirdették, és úgy vették tudomásul, hogy efölött a párt felső szervei napirendre tértek. Ezt követően, három hónap múlva Hajdu megtudta, hogy nyugdíjazását viszik a Minisztertanács elé. Ő akkor fellármázott mindenkit, hogy ne nyugdíjazzák, mert még nem is nyugdíjképes. Egyébként ebben az ügyben a professzorok alaposan levizsgáztak. Ezeknek ott nagyobb tekintélyük vagy befolyásuk a hallgatókra nincs. És Hajdunak sincs. Amikor ő önkritikát gyakorolt a taggyűlésen és azt mondta, hogy Petőfi körüli hibáiért kapta a pártbüntetést, maga mellé állította az embereket, de mi azután megmondtuk, hogy nemcsak azért kapta, hanem más tevékenységért is – ez aztán az ő politikai befolyását elég alaposan csökkentette.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Való igaz, hogy a Partizánszövetség kerületi szervezetei és a szövetség munkájában a fő ellentmondás az, hogy a kerületi szervezetekben megvan az a törekvés, amely igen éles, hogy párhuzamot akarnak kiépíteni a kerületi pártbizottságok irányítása mellett. Ki akarják vonni magukat a kerületi pártbizottságok irányítása alól. Az ideiglenes vezetőségben is megvolt néhány elvtárs részéről a törekvés, hogy a kerületi bizottságok önállóságát túlozni akarták. Földes elvtársnak azt az utasítást adtuk: képviselje a referátumában azt az elvet, hogy a Partizánszövetség tagjai fő törekvésüket a pártban fejtsék ki. Azt javaslom, a kerületi pártbizottságok vegyék számba, hogy a kerületi pártszervezeteknél hány partizán tevékenykedik és vonják be őket a pártmunkába, a kerületi pártmunkások lássák el őket pártmunkában és számoltassák el őket. Természetesen, ahol megrögzött szektáns van, ott fel kell ellenük lépni és sok esetben, ahol a frakciós tevékenység úrrá lesz, meg kell fontolni a szervezet feloszlását is.

Másik kérdés a parasztpolitikával kapcsolatos. A budapesti munkások nem ismerik a párt parasztpolitikáját, általában a piac ingadozásán keresztül nézik a párt parasztpolitikáját. Javaslom, ismertessük a munkások előtt a párt parasztpolitikáját.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

A vita kapcsán szó esett az üzemekben a jó szakmunkások pártból való távolmaradásától. Azt hiszem, határozatba kellene venni, hogy olyan politikát kell folytatni, amelynek eredményeként ez a réteg szilárd bázist képezzen. Azt az indoklást ugyanis, hogy csak anyagi szempontból maradnak távol a munkások, nem lehet elfogadni. Azt hiszem, a politikai meggyőző munka is hiányzik. Ezt a kérdést sokkal tüzetesebben kell megvizsgálni, mert nemcsak pártunk szilárd bázisa,

hanem a termelés szempontjából is döntő jelentőségű, hogy ezek a szakmunkások hogyan viszonyulnak a politikához és a termeléssel kapcsolatos intézkedésekhez. Nem akarok feltételezéseket megállapítani, hogy milyen politikai szempontok vannak hatással a szakmunkásokra, a revizionizmus, a szektarianizmus vagy a szociáldemokratizmus, mindenesetre azt gondolom, helyes lenne, ha mi tüzetesen megvizsgálánánk ennek a távolmaradásnak az okát, s ha nem is egyszerre az összes nagyüzemeknél, de elkezdenénk a személy szerinti agitációs munkát. Javasolom, ilyen értelemben foglalkozunk a kérdéssel. A B[uda]pesti PB is tegye tüzetesebb vizsgálat tárgyává a szakmunkások távolmaradását és az okok megállapításának figyelembevételével személy szerinti agitációt is folytasson azok között, akiket a párt számára meg akarunk nyerni.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Több mint 3 óra folyik a vita és ez nagyon hasznos volt a mi számunkra. A vitánál lényegében a pártot érintő valamennyi kérdés kijött a jelentés kapcsán. Nem adtunk sem sötétebb, sem optimistább képet arról, mint ami van. Nem szabad eltúlozni amit csináltunk, de ha pesszimista a javaslat, az szintén nem jó. A hiba az volt, hogy ez az előterjesztés előzőleg kb. 20 oldal terjedelmű volt és ebben minden konkrétizálva volt. Ezért részben én vagyok a hibás, mert azt mondtam, nem lehet ilyen hosszú előterjesztéssel idejönni. Most viszont csak az általános jellegű dolgok vannak itt és ez a jelentés gyengéje. Inkább kevesebb általános kell, de ezeket is konkrétan kell megcsinálni.

A kérdések így hangzottak: hogyan áll a párt a nagyüzemekben? Csak egy pártszervezetet kellett feloszlítani? (Ha rajtunk múlt volna kb. ötöt oszlattunk volna fel.) A pártegység kérdést is felvetették, kérdezték, hogy kik veszélyeztetik. Milyen képet mutatnak a proletár kerületek, a Fővárosi Tanács pártirányítása stb.? Rosszul álltunk volna, ha nem sikerül a pártkonferencia előtt kidolgozni a féléves tervet. Lényegében az országhoz viszonyítva Budapesten tértek legkésőbb magukhoz a kommunisták. Pécs, Borsod sokkal hamarabb állt lábra, itt a tényleges változások március–áprilisban következtek be. Ha mi a nagyüzemekben gyengék vagyunk, ez bizonyítja, hogy itt a frontátörés még nem történt meg. Budapesten két terület van, ahol nekünk az elkövetkező időben a harcot fokozni kell. Egyik a nagyüzemek kérdése, a másik Budapestnek az a specialitása, hogy ez a kultúrközpont, és ide zsúfolódik össze minden. Ezen a téren el vagyunk maradva, annak ellenére, hogy az országban ezen a téren is lényeges változások történtek. Harmadik dolog, amit szeretnék szóvá tenni: ha a párt 400 000-es taglétszámát nézzük és azt, hogy Budapesten közel 120 000 párttag van, ami sokkal kisebb, mint az MDP taglétszáma, látható, hogy gyengébbek vagyunk, mint az országos átlag, annak ellenére, hogy ez a 120000 párttag egy csomó olyan politikai akciót bonyolított le, amely a levegőjét változtatta meg ennek a városnak. Minket is

meglepett a Szovjetunió 40. évfordulóján tapasztalt hangulat.⁷⁷ Vagy itt volt az október 30-i gyűlés, amely szintén nagyon jól sikerült.

Jogos az itt elhangzott bírálat, de az is igaz, hogy van már változás, más a hang, más a levegő. Gyorsabban fogunk majd előremenni a kulturális területen is, bár itt nagyon bonyolult és nehéz a helyzet. Bizonyos értelemben, nem opportunizmusból, nem is gyávaságból, de túl óvatosak vagyunk.

Még két dolgot. Nem egészen úgy van, hogy mi a tanácsválasztások kérdésével nem foglalkoztunk. Tudjuk, hogy a tanácsnál mi a helyzet. Szeretném, ha Kádár elvtárs megmondaná összefoglalójában, hogy nem gyávaságból óvatoskodtunk nagyon bizonyos kérdésekben.

Rideg Sándor pártból való kilépési szándékát⁷⁸ mi is csak később tudtuk meg, ha előbb tudom, nem utasítom a kerületi párttitkárt, hogy zárja ki a pártból.

Amikor Kádár elvtárs elmondotta, hogy mi történt a Partizánszövetségben, meglepett engem. Ez felveti a kérdést, hogy ezért elsősorban a budapesti pártmozgalom a felelős, mert alulról indult minden. A dolgot áthárítani nem akarom, de Fehér és Földes elvtársak a Politikai Bizottságban egy szót sem szóltak a várható dolgokról és jó, hogy nagyobb botrányba nem fulladt.

Befejezésül: nem szeretném, ha eltűlnének a szektás veszélyt. Nem értek egyet azokkal, akik azt mondják, nagyon nagy a szektások száma. A szám kicsi, de minőségileg súlyos. Tapasztalatom szerint a pártszervezetek túlnyomó többsége Budapesten és vidéken egyaránt hű ehhez a pártvezetőséghez. Nekünk nem szabad ezt szem elől téveszteni, mert akkor egy év munkáját értékeljük rosszul. Vannak személyek, esetleg 1-2 személy körül kialakult 3-4 tagú csoport, de ennek nincs olyan nagy jelentősége. Ha lett volna, foglalkoztunk volna a jelentésben ezzel.

Még néhány szót a vezetés tekintélyéről. A B[uda]pesti PB-nak még nagy tekintélye nincs. Az utolsó fél vagy negyed évben mi sokat harcoltunk a decentralizációs törekvések ellen, vitáink voltak a kerületi titkárokkal, akik ismert okoknál fogva előbb éltek, mint a B[uda]pesti PB. Most a párttitkárok stabilizálódása is lehetővé teszi, hogy a centralizmust erősítsük. Egy kérdésben bizonyos értelemben hátrányba[n] vagyunk, és ezt úgy hívják, hogy pártfegyelem. Mikor Kádár elvtárs közölte, hogy kommunistát nem illet kivétel, és a pártfunkció kivételével minden funkciót pártonkívüli is betölthet, mi élethalálharcot folytattunk a párt kis csoportjával. Nem nagy csoportról van szó, mert túlnyomó részüknél nem ez a kérdés. Javasolom, hogy a pártfegyelmet vegyük be a javaslatok közé.

A magam részéről hasznosnak tartom a vitát. Az lesz a dolgunk, hogy jó határozati javaslattal menjünk vissza a B[uda]pesti PB-hoz és ennek alapján készítsük el a budapesti munkatervet. 1958. évi munkatervünk elvi és politikai szempontból

⁷⁷ A NOSZF 40. évfordulója alkalmából tartott budapesti rendezvényekről I. A szovjet küldöttséggel közösen ünnepeljük november 7-ét. *Népszabadság*, 1957. november 6.; Így ünnepelt az ország. *Népszabadság*, 1957. november 7.; Marosán György a Landler Jenő Járműjavító művelődési otthonában tartott beszédet. Továbbá: A politika vasárnapja. *Esti Hírlap*, 1957. november 5.; November 7. ünnepzése. *Esti Hírlap*, 1957. november 7.

⁷⁸ Ezzel kapcsolatban I. a 18. sz. dokumentum 83. sz. jegyzetét.

a pártkonferencia határozata, féléves tapasztalatokra épül és vártuk ezt a megbeszélést, hogy munkatervünk összeállításánál ezt is figyelembe vegyük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A jelentést célszerű volna kevesebb kérdésre koncentrálni, de aktuálisabban. Például több kérdésben régi dolgokról van szó. Valahogy úgy áll nálunk, hogy a múltba nagyon belebonyolódunk, akkor könnyen keletkeznek ellentmondások, amelyek nincsenek meg a valóságban, csak ha mi ezt feszegetjük. Csak annyira kell belebonyolódni, amennyire a mi munkánkat érinti. Van olyan kérdés, ami a Rákosi-kérdéssel van összefüggésben. Bizonyos területen, bizonyos körökben létezik ez. Milyen mértékben kell vele foglalkozni? Csak annyira kell vele foglalkozni, amennyire a valóságban létezik. Helyeslem, amit Marosán elvtárs felvet, hogy a jelentés a reális helyzetet mutatja meg.

Felvetek pár ilyen kérdést, amelyek a Budapesti Pártbizottság munkájának központi kérdései. Legfontosabb, hogy a párt politikai vezető szerepét erősítsük, állami, fővárosi szervek, gazdasági szervek vonalán, kulturális szervek vonalán és külön a dolgozó tömegek irányába. Azt hiszem, ez a legfontosabb feladat, ezért folyik a harc.⁷⁹ Ennek része az, hogy a párt élcsapat jellegét megőrizzük, mert mindenféle hibával együtt, amelyek ma fennállnak, el lehet mondani, hogy a párt élcsapata a munkásosztálynak és a dolgozó népnek is. Ezt az élcsapat jellegét meg kell őrizni. Ide tartozik természetesen, hogy az ipari munkásokkal való kapcsolatunk sokrétű és eleven legyen. Azt hiszem nem mesterséges rendszabályokkal, hanem politikai harc útján lehet ezt elérni.

Milyen kérdések vannak itt? Itt van pl. a nacionalizmus kérdése, központi kérdés, nem túl sokat foglalkozunk vele. Most egyébként erre van nagyon jó fegyver a kezünkben. Tessék a kommunista és munkáspártok értekezletének témáját és annak nagyjelentőségű kérdését a tömegek elé vinni és ezzel harcolni a nacionalizmus ellen. Erre egyébként ki is kell dolgozni valamilyen tervet. Erről az értekezletről egyébként majd értesítve lesznek a pártbizottságok, az aktívák bővebben, mint a sajtóból tájékoztak.⁸⁰ Ott a szocializmusért, a békéért folyó harc volt a fő téma.

Van itt olyan kérdés, ami szintén az osztályharchoz tartozik, s amiről nem sokat beszélünk. Egy év alatt nálunk megerősödött a proletárdiktatúra, a

⁷⁹ A Párt- és Tömegszervezetek Osztálya 1958. május 20-i jelentése a budapesti pártmunka helyzetről e kérdésben dicséri leginkább a Budapesti Pártbizottság munkáját. Ugyanakkor a helyi párt-szervezetekkel kapcsolatban továbbra is a politikai munka erőteljesebb és hatékonyabb megvalósítását tartotta szükségesnek. (MOL M-KS 288. f. 21. cs. 1958/1. ö. e.)

⁸⁰ A szocialista országok kommunista és munkáspártjai képviselőinek 1957. november 14–16-i moszkvai értekezletének több kolumnás nyilatkozata a Népszabadság 1957. november 22-i számában már megjelent. Egy napra rá a lap címlapján közölte az értekezlet békekiáltványát és tájékoztató közleményét, illetve a magyar delegáció hazaérkezésének részletes tudósítását. November 24-én bőséges vezércikk jelent meg az eseményekről. Valamennyi lap gazdagon tudósított az értekezletről. A Titkárság 1957. december 6-i ülésén foglalkozott az értekezlet dokumentumai feldolgozásának, népszerűsítésének feladataival. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 271–272., 278–281.

proletáriátus maga, a párt is, a népi állam is megerősödött, de ez alatt az egy év alatt megerősödött a burzsoázia is, és erről nem szabad elfeledkezni. Mi nagy deklarációkat nem tettünk erről a kérdésről, mert a kormány politikájának egy része volt, tehát minden erőt, tehát bizonyos értelemben a kistökéseket is mozgósítuk a konszolidációra. Mi tehát használtuk bőségesen az új gazdasági politika elveit. Ez az ellentmondásos politika általában erősíti a munkáshatalmat, az ország gazdasági vérkeringését segít beindítani, de ugyanakkor erősíti a burzsoá elemeket is. Meg vagyok győződve arról, hogy ez elkerülhetetlen és szükséges volt. De ezt tudni és látni szintén szükséges.

Beszélünk arról, hogy a munkások vajon elfogadják-e a párt politikáját teljes mértékben vagy vannak fenntartásaik is. Vannak Budapesten tízezer számra munkások a munkáshatalom mellett, de a párt politikáját nem nézik mindig teljes bizalommal, éppen azért, mert a szemük előtt erősödik a burzsoázia. Az összes szórakozóhelyek zsúfolásig vannak. Emberek tízezrei mulatnak, semmi pénz nem számít előttük, és senki sem tudja mit csinálnak, hol dolgoznak ezek. De a munkások falun is látják a kapitalizmus erősödését, éppen ezért Fehér elvtársnak igaza van, mikor azt ajánlja, hogy a télen pártnap keretében a munkásoknak magyarázzuk meg a párt parasztpolitikáját. Ők most a piaci árhullámmán keresztül mérik le a párt parasztpolitikáját. Az árhullámmán visszaturkózik a párt központi erőfeszítése, hogy a szocializmus irányába is haladjunk, de látszik a falusi burzsoá elemek erősödése is. A városi burzsoá elemek növekedése nagyon komoly kérdés, a munkástömegeket nagyon foglalkoztatja, annak ellenére, hogy erről nem nagyon beszélünk. Ez az osztályharc az, amiben a munkások – beleértve a munkásarisztokráciát és a segédmunkásokat is – a szocializmus mellett vannak.

Másik kérdés a szabadság, a demokrácia stb. burzsoá értelmezése. Minket támogatnak a munkástömegek, ha látják, hogy a burzsoázia ellen folyik a harc. Nekünk meg kell tudni magyarázni, hogy bár van felélénkülés, de még ez is végső kihatásában a népi demokratikus államot erősítette. Ha ezt megértik, akkor támogatnak. Ha nem értik meg akkor azt mondják: Miféle proletárdiktatúra van itt megint, hogy nekünk kicsit megemelték az életszínvonalat, akkor visszahúzták, de a burzsoázia szépen virágzik. Ha viszont látják, hogy ez nem véletlen, hogy bár van ellentmondás, de a szocialista perspektíva biztosítva van, akkor megértik a dolgokat. A perspektíva kérdésével azért is kell foglalkozni, mert 1953-ban pl. az ifjúság előtt és nagyrészt a munkások előtt is elveszett a perspektíva. Az 1953-as fordulat nem volt egy sikerült dolog, az sült ki belőle, hogy mindaz oda van, amiért a munkásság áldozott. Az emberek áttértek olyan gondolkozásra, hogy ha nincs távoli jövő, akkor éljünk a mának. Ez megrontotta az egész közmorált. Nem volt kedvük dolgozni. Pl. a XIII. kerületben annak idején folytattunk egy vizsgálatot a káderek kérdésével kapcsolatban és nagyon szembetűnő volt, hogy mindenféle immorális kérdés jelentkezett a pártkáderek széles rétegeiben. Loptak, nőztek, csaltak, ittak. Az egyik üzemi titkár lopott egy motorkerékpárt, azt hiszem

azt sem tudta, mit akar vele csinálni. Ez összefügg azzal, hogy mindaz, amiért 8-10 évig dolgozott meggyőződésből, elveszett egyszerűen a szemében. És ha most van javulás, azért van, mert érzi, hogy harc folyik a szocialista jövőért.

Másik dolog. Itt az ideje, hogy gondoskodjunk a burzsoá elemek virágzásának korlátozásáról. Egy év elmúlt, a kispolgárság is betöltötte a pozitív szerepet, de nem lehet most megint elővenni a nagybaltát és likvidálni a kisiparosok 90%-át. Olyan vonalat kell vinnünk, amelyben támogatnak bennünket a tisztességes kispolgárok. Ők beérik évi 10-12% profittal. Törvénytisztelő emberként akarnak élni, és biztosítani kell számunkra támogatásukat, együtt kell nekünk harcolni velük.

Van itt pár kérdés, a pártépítés és a belső pártélet vonalán is, ami persze ennek részét képezi. Itt van a tavaszi belépési hullám. Tudjuk, itt voltak szakaszok. Az ellenforradalom ebben a konkrét esetben használt, ezért nem értek egyet a jelentés első mondatával. Nekünk az ellenforradalom ténylegesen segített a párt újjászervezésében. Az ellenséges elemek bojkottálták a pártot az első időben. Bár Hajdu még mindig bojkottálná, és nem alakította volna át szocialista tömörülését MSZMP szervezetre. Januárban nagyobb számban kezdődtek a belépések és főleg a MUK után, amikor megszűnt a félelem, másrészt a revizionisták is, a minket nem szerető emberek és nyugat is (sajnos hozzá kell tennem, hogy a jugoszlávok is) vitték a vonalat, hogy lépjenek be a pártba, épüljenek be. Ezzel komolyan kell foglalkozni. Erre határozatot hozni itt nem tudunk, de lehet, hogy a jövő évben általános tagfelülvizsgálatot kell csinálni. Lehet, hogy erre nem lesz szükség, mindenesetre a kérdést tanulmányozni kell. El lehet képzelni, hogy az üzemi kerületekben nem csinálunk felülvizsgálatot, de lehetnek pártszervezetek, ahol az szükséges. El lehet képzelni, hogy pl. az V. kerület egyik tervező irodája párttagjainak felülvizsgálatában a Hajógyár egyik munkása is vegyen részt. Miért fontos ez? Mert ezzel a belépési hullámmal megint bejött a pártba sok kispolgár. Nem tudjuk megmondani, mennyi lehet, nem életveszélyes ez a kérdés.

Gondolkoztunk sokat azon, hogyan sikerült az ellenségnek képzeteket, elképzeléseket a tömegek tudatába bevinni. Vannak nekem személyes ismeretségeim régebbiről, gyermekkoromból, akikkel fenntartottam a kapcsolatot. 1954-ben az egyik megkérdezte: elvileg értem, hogy nálunk proletárdiktatúra van, de gyakorlatilag nem. Aztán elsorolta név szerint a vezetőket és azt mondta, hogy ha a 200 között 5 proletárt tudok neki mutatni, elhiszi, hogy proletárdiktatúra van. Az még elképzelhető, hogy az állami életben kispolgárok legyenek, de hogy a párt reprezentensei [sic!] tömegesen kispolgárok legyenek, ezt nem szabad engedni.

Itt vannak a jobboldali elemek, amelyekkel szintén foglalkozni kell (Jogi egyetem, Szabó Ervin Könyvtár, TTIT). A pártmunka úgy van, hogy van általános munka, amihez a tömegek támogatását kérjük, de kell bizonyos koncentrálttság is, és tessék ezt a 3-4 szervezetet elővenni. Ha ilyen esetben tudunk valamit csinálni, akkor meg kell mutatni az egész népnek, és el fognak mindenütt ezen gondolkodni. Egyébként megint jelentkezik a körösdi, mert a burzsoázia legjobb módszerének

ez bizonyult. Amikor Budapesten magalakult a Tánácsics kör, mindjárt alakítottak egyet Szegeden is.⁸¹ Ma már mindenütt vannak körök és a körökbe[n] viták. Ki határozta el ezeket? A Központi Bizottság nem, a B[uda]pesti PB sem.

Szektás csoportosulások is vannak. Erről már többször beszéltünk. Egy új megnyilvánulási formájának tekinthető az, ami a Partizánszövetségben is jelentkezett. Sokszorosított lista volt, hogy kiket húzzanak ki a tagok közül, kik a beírandók stb. Itt nem lehet spontaneitásról vagy primitívségről beszélni, vagy arról, hogy az elnök nem jól elnökölt. Ezzel a dologgal, majd a Központi Bizottságnak kell foglalkozni. Minden oldalával kell foglalkozni ennek a kérdésnek, mert mikor a küldötteket kijelölték, akkor is volt bizonyos szervezett akció. Vagy másutt is tapasztalható ilyesmi. Pl. a színházi díszelőadásnál milyen vonal az, hogy Usztát, aki véletlen partizán is volt, felteszik a kakasülőre demokrácia címén. Micsoda torz szemlélet van itt.

A szektás csoportosulásoknál hogyan áll ez a dolog? Az ország népe előtt ezt a harcot nem vívhatjuk meg ugyanabban a mértékben, mint a revizionizmus ellen, mert akkor az ország népe azt hiszi, két egyenlő nagyságú veszély van ebben az országban. Ezt a harcot a párttagság tömegei előtt kell megvívni elsősorban, mert ez a párt kérdése. Sajnos még a tömegekben is van bizonyos alapja a szektarianizmusnak. Nem általában a népben, hanem a párthoz közelálló tömegekben. Miért van ez? Magyarországon 38 éve rendkívül kiélezett módon folyik az osztályharc, 25 évig volt ellenforradalom, amikor csak abban bíztak, akikben életre-halálra lehet bízni. Ezeknek a szektás vonásoknak tételeit ők maguk sem helyeslik, de az általános mennydörgéseket – hogy nem bízhatunk abban, aki november 6-án, 10-én már nem lépett be a pártba, hogy csak a partizánok álltak a lábukon – hangoztatók ezeknek az embereknek is tetszenek. Ennek bázisa a pártfunkcionáriusok és állami funkcionáriusok bizonyos körében, továbbá a volt államvédelmisták stb. körében van. Ezek nem bűnözők, nem politikai kárt akarnak okozni, hanem egész életük, tevékenységük, saját becsületük a régi vezetéshez van kötve.

Van még egy fajta jelenség, amit nem szabad megtűrni, az elvtelen és hazudozó embereket. Mi az az elvtelenség? Rideg azt mondja: töröljék a párttagok sorából, mert mint kommunista író nem tud eleget keresni. Annak ellenére, hogy a lényeg igaz, jogos, de mint kommunista soha nem mondhat ilyet a pártnak. Ha valaki aszerint szabályozza a párttagságát, hogy mennyit fog keresni, ne jöjjön ide. Ridegnek meg kell mondani, hogy te becsületes voltál a harc bizonyos szakaszába[n], de most segíts kívülről a pártnak. Vannak aztán egyszerűen hazug emberek. Pl. említették, hogy a Heves megyei titkárt megvádolták, kiderült, hogy semmi sem volt igaz. Nem szabad ezt tűrni. Nem szabad engedni, hogy kiagyaljanak ilyen rágalmakat.

Amit Bakó elvtársnő felvetett a módszerekkel kapcsolatban, hogy hogyan is le-

---

⁸¹ Kádár János ezt már az Ideiglenes Intéző Bizottság 1957. április 23-i ülésén is szóvá tette. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 162.

gyen a politikai és adminisztratív módszer, az érthető. Szerintem is fontos dolog, hogy még egy ellenforradalmárt se lehessen börtönbe csukni politikai felvilágosító munka nélkül, és ez a párton belüli vitáknál százszor inkább fontosabb. Mindent politikai leleplezéssel kell összekapcsolni és kell adminisztratív rendszabály is. Lehet, hogy Farkas Lászlóval szemben az adminisztratív rendszabály nem jól lett végrehajtva. Az is lehet, hogy ismerősei körében ez visszatetszést keltett, de Farkas olyan időben lépett fel ilyen módon, amikor vele szemben így kellett eljárni. Azt viszont állítom, hogy az egész pártra nézve jó hatású volt kizárása. Szervezeti rendszabály is szükséges. Ha engedjük, hogy egyeseknek szabad bomlasztani a párt egységét, másoknak viszont ez tilos, nem tudunk harcolni. Egyébként Farkas Lászlót politikailag kellőképpen be lehet mutatni, abban a periódusban is, amikor rendesen dolgozott és akkor is, amikor már nem. Neki 1949-es működésében is volt nem kis probléma, és harcolni kellett, hogy meg lehessen őt tartani politikailag. Amikor én 1954 után megláttam Farkast, azt kérdeztem: hova lett ebből az ember és hova lett a kommunista? Úgy nézett ki, mint egy véglegesített elnök. Állandóan csak elnökölt, frázisokat hangoztatott, ült mint egy kínai bálvány, ugyanakkor, amikor az elvtársaknál igen komoly vitákat folytattak a párt politikájáról. Emlékszem a válási históriájára is. Mindenfélét hazudozott a feleségéről, már az egész Központi Bizottság válási ügyével foglalkozott és aztán kiderült, hogy egyszerűen megunt az asszonyt, nem akart tovább élni vele. Ide csúszott ez a Farkas, aki nagyszerűen harcolt a régi világban és a felszabadulás utáni években.

A Fővárosi Tanács már az elvtársakat is megagitálta. Ismert dolog, hogy mindig azt vitatják, hogy nekik nincs semmiféle hatáskörük a minisztériumokkal szemben. De az is ismert dolog, hogy ők a minisztériumoktól függetlenül mindig azt csinálták, amit akarnak. A kezük persze bizonyos dolgokban meg volt kötve, de az ország anyagi dolgainak olyan jelentős részei fölött diszponáltak, hogy lehetett volna azon belül egy kicsit jobban is gazdálkodni. Nagyon jól ismerjük mi az ő munkastílusukat. A Fő utcában évszámra állandóan folynak a vágányjavítások. Ha nekik van 50 emberük, akkor 14 helyen kezdik meg a munkát és 3 ember, 2 ember, 1 ember vagy minden harmadik nap egy-egy munkahelyen felbukkan egy-egy ember. Ez az ő általános munkastílusuk. Nem Pongrácz munkastílusa, de ő az, aki ezt túri. Ebbe nem szabad beletörödni és a pártbizottság vagy a végrehajtó-bizottság egy tagja foglalkozzék 4 hétig egy megfogható kérdéssel, és utána mutassák meg, hogy így nem lehet dolgozni. Akik ezeket a munkákat így vezetik, szélhámosok és csirkefogók. Vagy itt vannak ezek az expresszók.[sic!] Belül mindent megcsinálnak, és kívül hullik a vakolat, romok vannak, hisz a közönség pszichózishoz hozzátartozik, hogy kijön a fényes expresszóból, szétnéz a romokon és felsóhajt: így néz ki az ország. Meg kellene mondani az ilyen embereknek, hogy nálad bent egy karosszék többbe kerül, mint a portál rendbe

hozása. Ezt a szerencsétlen Abbáziát⁸² is kívülről teljes romokba[n] tartották, belül pedig milliós berendezések voltak. Meg kell ezeket mondani, hogy Te rabló vagy, mázold be kívülről az üzletedet, és ne csúfítsd az országot.

Pongrázczal személyes barátságban vagyok sok éve. Pestával⁸³ jó ismeretségben vagyok. De ha ezekre gondolkodok, nincs barátság és azt mondom: tessék megvizsgálni ezt a kérdést, és csinálják meg, ami szükséges. Ha Pongrázczal nem megy a dolog, nem megy. De az ország több, mint Pongrácz. Pongrácz liberális ember, kerüli a konfliktusokat, még Baranyival szemben is, aki pedig fellépett ellenünk. Milyen kommunista vezetés ez? Egyetértek azzal, hogy a budapesti pártvezetés kérdését javítani kell a Fővárosi Tanács felé, de a tanácson belül is meg kell javítani a kommunista vezetéset.

Szóba került a Központi Bizottság irányítása. Ennek kis részével szeretnék foglalkozni. Nem tudom, hogyan megy végbe a kerületi titkárok értekezlete. Az volna a kívánatos, hogy minden ilyen értekezleten a KB 2-3 osztályvezetője részt vegyen, ott felszólaljon, tanítson és részben tanuljon. Hasznos volna bevezetni azt, ami valamikor volt, hogy a Politikai Bizottság egy-egy tagja elmegy a titkárokhoz és 30-40 perces expozét tart egyes kérdésekről. Ezt régebben is csináltuk, és nagyon jó volt. Ez a munkát is előre viszi és iskola is.

A B[uda]pesti PB tekintélye nem abból a javaslatból áll, amit Borka elvtárs mondott és nem abból, hogy már tavasszal ki volt dolgozva munkaterve. Ebből hiányzik a legaktuálisabb, legidősebb pont, hogy miből áll a tekintély. Mikor elfuserálták egyik-másik rendezvényt, csökkent a tekintély, máskor növekedett. A munkástömegek előtt annak a pártbizottságnak van tekintélye, aki következetesen viszi a politikát, bátran és hasznosan tud dolgozni. Mikor ott voltam a PB-ülésen, komolyan resteltem magam. Nagyon rosszul előkészített ülés volt, szégyelltem magam. A budapesti munkások előtt is tekintélyt szerzett a PB, amikor az ellenforradalmi időkben kiment az utcára tüntetni. Azzal is tekintélyt szerezne, ha állandóan innen indulna ki egy-egy helyes kezdeményezés.

Szeretném még megjegyezni, hogy az utóbbi hónapok alatt nagy fejlődés van Budapesten, nőtt a pártszervezetek befolyása, javult munkája a pártépítés terén.

Én azt hiszem, nehéz ezt a határozatot most megerősíteni. Leghelyesebb lenne, ha a Politikai Bizottság a budapesti pártmunka fontosabb kérdéseiről szóló jelentést tudomásul venné. A feladatokat illetően: bizzuk meg a B[uda]pesti PVB-ot, hogy tartson egy ülést, szentelje ezt annak a kérdésnek, vegye elő saját tervezetét, a vitáról szóló jegyzeteket és dolgozzon ki olyan épkezláb anyagot, amely az összes szükséges tennivalókat tartalmazza. Ez lehet aztán alapja azoknak a munkaterveknek, amit a közeljövőben a pártbizottságoknak meg kell csinálni. Nem szükséges újra visszahozni ezt az anyagot a PB elé.

---

⁸² Az egykori neves kávéház az Andrássy út 49-ben, az Oktogon és az Andrássy út sarkán. 1957-ben falatozóvá építették át. Ma bankfiók található a helyén. (Újjáépítik az Abbáziát és az Emkét. *Magyar Nemzet*, 1957. november 2.) A kávéház múltjáról l. *Kávéház-sírató. Törzshelyek, írók, műhelyek*. Válogatta: ERKI Edit. Bp., Officina 96 Kiadó, 1998.

⁸³ Pesta Lászlóról van szó, aki 1950 és 1965 között a Fővárosi Tanács VB elnökhelyettese volt.

2. Javaslat a kádermunka néhány szervezeti módosítására

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Fontos lenne, hogy a hatáskörbe tartozó elvtársak ügyét lezárjuk, ellenforradalom alatti, utáni és megelőző magatartásukat rögzítsük. Ha ezt most nem rögzítjük, 5-10 év múlva is támadási felület lehet. Mi értékeljük, hogy ezzel a párt kádereit is védenénk. Pl. Putnoki elvtársra, a Heves megyei pártbizottság első titkárára Varga elvtárs mondott olyant, hogy az ellenforradalom alatt rosszul viselkedett. Az ellenőrző bizottság kivizsgálta és kiderült, hogy nem igaz. Ez jó, mert időben történt mindez, de gondoljunk rá, ha 5 év múlva tennének ilyen bejelentést, mit lehetne megállapítani. Most az ügye le van zárva. Mi úgy értékeljük, majdnem pótolhatatlan dolog lenne a párt számára, ha ezt a munkát most nem végeznénk el.

Olyan vélemény is elhangzott, tisztázzuk azt is, hogy a párt kádereinek hozzátartozói milyen magatartást tanúsítottak. Vannak, akik ezt a kérdést úgy vetik fel: minek ezt tudni? Természetesen különbséget kell tenni. Véleményünk szerint állami embereknél ezt a kérdést kihagyhatjuk, de a párt vezető kádereinél – párezer emberről van csak szó – nekünk tudni kell, hogy a testvére disszidált-e vagy feleségét esetleg kizárták a pártból ellenforradalom alatti magatartása miatt. Tehát a párt vezető kádereiről nekünk többet kell tudni, mint a sok száz állami alkalmazotról.

Még annyit, hogy természetesen most nagy nyomás nehezedik ránk, egyesek felvetik: megint vissza akarnak térni a régi módszerekhez. Az a helyzet elvtársak, hogy visszatérni a régi rossz módszerekhez nem szabad, de azt hiszem, nincs a szocialista tábornak egyetlen olyan pártja sem, ahol a vezető káderekkel kapcsolatban olyan laza állapotok lennének, mint nálunk. Mi megnéztük ezt a helyzetet Csehszlovákiában, Bulgáriában, Romániában, ismerjük nagyjából mi van a Szovjetunióban, egyik-másik országtól levélben kértünk felvilágosítást. Ott káderosztályok nincsenek, de olyan pontosan vannak rendezve mindenütt az elvtársak ügyei, hogy nem hasonlíthatók össze a mi jelenlegi helyzetünkkel. Egyébként vannak országok, ahol ezelőtt másfél éve csinálták meg, hogy teljesen decentralizálták a kádermunkát. Addig centralizálva volt. Nagy benyomást gyakorolt ránk, amit láttunk, hogy egy vezető állásba, a párt hatáskörébe tartozó funkciók betöltésénél milyen gondos, éber vizsgálat előzi meg a munkába való beállítást.

Mi most megerősítettük lista alapján a párt hatáskörébe tartozó káderek 96-98 százalékát, de olyan helyzetben vagyunk, hogy most tudjuk, milyen szerepet töltöttek be az ellenforradalomban, de nem tudjuk ugyanezt tisztázni két év múlva, mert akik ismerik most szerepüket, később más munkára kerülhetnek. Javasoljuk tehát, hogy ezt a munkát menet közben egy-egy osztály maga végezze el. Mi hosszú hónapokon keresztül gondolkoztunk ezen, meghallgattunk különböző véleményeket és a Káderosztály meggyőződésünk alapján az I. variánst javasolja elfogadásra a Politikai Bizottságnak.⁸⁴

⁸⁴ Az első variáns a Káderosztály fenntartását, a második megszüntetését tartalmazza az előterjesztésben.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az eredeti javaslatot az osztályvezetők plénuma megvitatta, hosszú vita volt. Az ott elhangzottak túlnyomó része érvényesítve is van a javaslatban. Egy pár kérdésben azonban a vitát Földes elvtárs mégsem adja vissza pontosan. Az eredeti javaslat szerint kb. 20 000 ember felülvizsgálatát kellett elindítani, és be kellett fejezni 1959 derekáig. A többség álláspontja az volt: nincs értelme általános felülvizsgálatot elindítani, mert ez óhatatlanul a pizskálódás felújítására vezetne és a többség álláspontja szerint csak a problémás eseteket kell felülvizsgálni.

A hozzátartozók kérdését azért nem vetném fel, nehogy a régi kutató munka történiék újra, amiről tudjuk, milyen károkat okozott.

A vitában a harmadik kérdés az volt, milyen legyen a Káderosztály sorsa? Legyen-e Káderosztály vagy inkább kádercsoport legyen? Úgy alakult ki az álláspont, hogy a káderek kiválogatásában, beállításában az osztályok javaslatai nagyobb önállóságot kapjanak, és a Káderosztállyal egyeztetve menjenek a javaslatok pártszervek elé. Vélemények szerint a kádermunkát elvi koordináló szerv végezze és emellett ez végezze a nyilvántartást is.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Egyszerűbben meg lehetne oldani azt a dolgot, amit Földes elvtárs javasol, és amelynek alapján ezek az elvi szempontok össze vannak állítva. Meg kellene vizsgálni a pártkádereknél, hogy inkább írjanak életrajzot, és írják le, mit csináltak az ellenforradalom ideje alatt. Ezt le kell ellenőrizni egy-két emberen keresztül, akik ott valóban vele voltak, ismerik akkori magatartását. Nem értek egyet azzal, hogy végig kell vizsgálni a pártkádereket. Meg kell nézni, hogy az ellenőrzés során kiknél mik merültek fel, azt vizsgáljuk ki, de ne csináljunk elejétől végig ellenőrzést, mert ez nem lehet egészséges dolog. Azt természetesen tudni kell, mit csináltak az ellenforradalom alatt.

Ami a felvetett kérdéseket illeti, én inkább a II. variáns felé hajlok. Szimpatikus az az elgondolás, hogy az osztály vállalja a beállított káderekért a felelősséget, és legyen egy csoport a pártban a káderek politikai magatartásának nyilvántartására.

KISS KÁROLY elvtárs:

Én az előterjesztés első részével értek egyet. Van itt olyan probléma, amit az osztályok nem tudnak elvégezni: ez pedig elkallódott káderek felkutatása, a velük való foglalkozás. Véleményem szerint nálunk pár évig még szükség van erre az osztályra. Rengeteg jó elvtárs kallódott el az elmúlt évek alatt, mert káderosztály nem volt, és az osztályok csak a nómenklatúrában lévő elvtársakkal foglalkoztak jól vagy rosszul. Ha kikerültek az elvtársak funkciójukból, esetleg úgy, hogy a vállalat megszűnt, az osztály többé nem foglalkozott velük, és nem követte nyomon ezeket az elvtársakat. Az a szerv pedig hiányzott, amely szélesebb szinten foglalkozott volna velük. Ha jobban stabilizálódik a helyzet, ismét megvizsgálhatjuk, szükség van-e káderosztályra. 12 éve vezet a párt, de nem jutottunk el oda, hogy megmondhatnánk, hogy egyik-másik területen, pl. a filozófia, a történelemtudomány, a közgazdaságtudomány területén ki az a 8-10

ember, akire ott elsősorban támaszkodhatunk és akiből a jövő vezetői válnak ezeken a területeken. Kik azok, akiket nyomni kell magasabb iskolára, ahol tovább fejlődhetnek. Mi csak a mával foglalkoztunk. Ezt a feladatot ma a párt osztályai nem tudják elvégezni. Itt nem ezek kezeléséről van szó. Egészen kicsi csoportról van szó, de ezekkel foglalkozni kell. Véleményem szerint tehát még néhány évig szükség van arra, hogy Káderosztály legyen és egyebek mellett ezzel is foglalkozzék. A káderekkel természetesen törődjenek az osztályok is, legyen ezen munkán rajta a kezük. Ha pedig a Káderosztály mostani feladata nagy részét már befejezte, akkor is lesznek megoldásra váró feladatok, amit majd ennek az osztálynak segítségével kell kimunkálni.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Én szerencsétlenségnek tartanám, ha most olyan határozat születne, amely megszünteti a központi Káderosztályt. Azt el tudom képzelni, hogy nem osztály, nem széles kiterjedésű osztály kell, hanem csoport, de még azzal a gondolattal nem tudtam megbékülni, hogy kommunista párt meg tud lenni párt és tömegszervezetek osztálya vagy káderosztály nélkül. Lehet, hogy 10-20 év után, amikor majd párt és állami szerveink jobban át tudják tekinteni ezt a munkát, nem lesz erre szükség. Tudom, mindenütt kísérleteznek ennek az osztálynak megszüntetésével, és mindig vissza kellett térni erre a kérdésre. Lehetetlenségnek tartom, hogy egy évvel az ellenforradalom után mi ilyen merész lépést tegyünk. Széjjel decentralizáljuk a káderek elosztását. Itt elsősorban a párt kádereire gondolok és olyanokra, akiket a párt központi irányításával kell nevelni. Nézzük meg pl. a pártépítést. Nincs megoldva megnyugtatóan itt az utánpótlás kérdése. Magát a gondolatot is érdekesnek tartom, ahogy ez felvetődik és veszélyesnek is, mert vagy az osztályok nem tudják, miről van szó, vagy él bennük olyan gondolat, hogy imperializmus. Maguknak akarnak biztosítani minden munkát. Az, hogy 12 év alatt hibák voltak ezen a téren a kiválasztásnál, a káderek nevelésénél és más dolgoknál, még nem indokolja, hogy a Káderosztályt megszüntessük.

A pártnak kell legyen káderpolitikája, amely központilag irányítja az egész párt és állami élet káderkiválasztását és nevelését. El tudom képzelni, hogy a belügy nevel magának embereket, de egyelőre még nem vezető kádereket. Ezt a párt adja a belügy részére. Ez vonatkozik a Honvédelmi Minisztériumra, Igazságügy-minisztériumra és más területekre is, ahol bizonyos értelemben kulcspozíciókat kell betölteni. Én nem nagy, vízfejű Káderosztályra gondolok, hanem olyanra, amely a legfontosabb kérdésekkel foglalkozik.

A következő években egy csomó olyan káderprobléma megoldására kerül majd sor, ami külön káderkiválasztást is igényel. Ha valahol be kell tölteni egy funkciót, akkor széjjelnézünk magunk körül, és előveszünk valakit. De hogy ezen a szűk körön kívül kik vannak, azt nem tudjuk. Még világosabbá válik ez a kérdés, ha a nőkonferenciára gondolok. Ott sok elvtársnő került felszínre. Meglepett, mikor egymás után hívták vissza azokat az elvtársakat, akik évek óta a nőmozgalom területén dolgoztak. Vajon más területen nem így van? Azért kell

rendet teremteni, mert nehéz a káderstabilitást megteremteni és biztosítani, hogy ne húzzák ki munkahelyéről az ott jól bevált embert azért, hogy más területre vigyék. Ha itt nem lesznek elveink és jól kialakított módszereink, akkor állandó marakodás lesz, hogy kiket adjanak át más területre.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Az előterjesztés II. variánsával értek egyet több hónapos tapasztalat és a Káderosztály által az első oldalon felhozott indokok alapján is. A káderek kiválogatásával, áthelyezésében stb. most kettősség van, ami egyes esetekben zavarokat is okoz és itt a Káderosztály munkája alapján véve formális. Kivételt képez, ha az elvtársak személy szerint ismernek egy-egy szóba kerülő funkcionáriust.

Ami a kádernyilvántartás alapos rendezésének kérdését illeti: azzal egyetértek, hogy az anyagokat fokozatosan kell kiegészíteni. Ipar területén vannak már önéletrajzok. Azzal nem értek egyet, hogy a pártszervezetek hatáskörébe tartozó elvtársak ellenforradalom alatti magatartása csak egész nagy vonalakban van tisztázva és túlnyomórészt nincs lezárva. Az esetek túlnyomó részében ez igenis le van zárva, a hatáskörbe tartozó káderek mindegyike megerősítésre került és ebben is fontos helyet foglalt el annak kivizsgálása, hogy az elvtársak az ellenforradalom alatt milyen magatartást tanúsítottak. Van, akik ügyének kivizsgálása még tovább folyik. A vasút területén, ahol a megerősítés megtörtént, nem volt nyugalom. Elő kellett venni 10-15 vasutas elvtárs ügyét és külön bizottság segítségével felülvizsgálni ügyüket és ismételten lezárni. Ez a vizsgálat különösebb eltérést nem mutatott, néhány esetben további intézkedésre került sor. Ezt a munkát kell tovább folytatni, ez a napi kádermunka feladata. Ez viszont az osztályok által elvégzendő feladat, amit esetleg aktivisták bevonásával végezhet el. De az egészséget biztonsággal újrakezdeni, nem tartom szükségesnek.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Én a II. javaslattal értek egyet. Nem akarom megismételni azokat a gondolatokat, amiket Szurdi elvtárs már elmondott, mégis szeretnék egy-két dolgot felvetni. Véleményem szerint is a káderanyagok tisztázása szükséges olyan vonatkozásnak, hogy az úgynevezett káderdossziékat rendezzük. Az életrajzokat, egyéb dolgokat, ami szükséges be kell szerezni, de természetesen elvetném azokat a módszereket, ami az elmúlt évek során a mi pártunkban kialakult, amikor az élettől, a munkától elvonatkoztatva, kicsit lélekelemzés folyt a káderek jelentős többségének megítélésénél, az úgynevezett egyéni foglalkozásokon keresztül. Ez a munkától, a gyakorlati élettől teljesen elvonatkoztatott volt. Az elmúlt évek káderpolitikájának csődje októberben megmutatkozott, és ebből nekünk le kell vonni a tanulságokat. Szerintem a legnagyobb tanulság, hogy nem a munkától elvonatkoztatva kell nézni az embereket, hanem a munkán keresztül. Szabadjon még azt mondani, hogy az ellenforradalom volt az az időszak, amikor a káderek tényleg vizsgát tettek. Lezárta a vitás problémákat a Központi Bizottság által kiküldött bizottság is. Most mind kevesebb probléma merül fel. Ha szükséges, a

Központi Bizottság küldjön ki bizottságot, vagy tartsa fenn a jelenlegit azzal, hogy ha párt és tömegszervezeti káderről van szó, vegyen részt a bizottság munkájában az osztály vezetője is.

Marosán elvtárssal vitázom. Ő azt mondja, hogy hatalmon lévő párt káderosztály nélkül elképzelhetetlen. Közismert dolog, hogy a Szovjetunióban és a népi demokratikus országokban a fejlődés során az élet felvetette: meg kell szüntetni a káderosztályokat, és az eddigi tapasztalatok azt mutatják, helyes volt ez az intézkedés. Ezt tapasztaltuk a Szovjetunióban, Csehszlovákiában és Romániában is.

Másik dolog, hogy a káderpolitikát ki kell alakítani. Véleményem szerint a párt káderpolitikáját nem a Káderosztálynak és nem a Párt- és Tömegszervezetek Osztályának kell kialakítani, hanem a Központi Bizottságnak, amelynek mindenkor módja van a kérdés tanulmányozására bizottságot vagy bizottságokat kiküldeni és utána idehozni a Központi Bizottság vagy a Politikai Bizottság elé.

KOMÓCSIN ZOLTÁN elvtárs:

Én is a Káderosztály megszüntetésével értek egyet. Egyik dolog, ami ebben az anyagban is benne van, hogy addig, amíg az első időkben a Káderosztály kétségkívül hasznos és szükséges feladatot töltött be, jelenleg formális helyzet állt elő és bürokratikus kettőzés, ami a munkát megnehezíti, felesleges energiát von el és a káderekkel való foglalkozás helyett adminisztrációra, bürokratikus egyeztetésre megy el az idő. Ez az előterjesztésben fel is van vetve. Jelenleg a helyzet inkább gátolja, mint segíti a fejlődést.

Másik, hogy legjobb tudomásom szerint az ellenforradalom előtt – nem hiba nélkül természetesen – de az a rendszer bevált, hogy az osztályok foglalkoztak a kádermunkával. Ebben természetesen sok hiba volt, de alapjában bevált és jobb módszerek bizonyult, mint amikor külön Káderosztály volt. Szurdi elvtárs is beszélt erről, de nekem is van bizonyos személyes tapasztalatom. Az Agit. Prop. Osztályhoz tartozó területek kádereivel az utóbbi időben nagyon behatóan és alaposan foglalkoztunk. 1956 februárjára megtörtént pl. az összes szerkesztőségek teljes, alapos politikai feltérképezése, elsősorban azoknak a politikai vitáknak alapján, ami akkor folyt a szerkesztőségekben. Ilyen munkát más osztály, mint amely egyébként is a területtel foglalkozik, megcsinálni nem tud.

Ami az igazolások kérdését illeti, Biszku elvtárssal értek egyet, mert ami itt javasolva van, igenis felülvizsgálást jelent. Ezzel számolni kell, mert óhatatlanul nagyfokú bizonytalanságot idéz elő, ami a terv szerint másfél évig tartana. Ez feltétlen politikai bizonytalanságot jelentene, és nem hiszem, hogy ez a pártnak jót tenne. De nem látom indokoltnak az ilyen felülvizsgálatot annak az elvnek alapján sem, hogy mi állandóan hangsúlyozzuk, hogy az ellenforradalom elvégzett nagy káderezést. És a mostani káderek lenyűgöző többsége olyan, akiket az ellenforradalom káderezett le. Természetesen szükség van a káderanyagok kiegészítésére, de ezt is az osztálynak kell végezni. Ez a munka is folyt annak idején. Mi 1955 végére fejeztük be az összes központi nómenklatúrába tartozó káderek lezárását. Az anyag-kiegészítést menet közben el lehet végezni.

CSIKESZ JÓZSEFNÉ elvtársnő:

Én az első javaslattal értek egyet. Véleményem szerint az ellenforradalom előtt döntött a Politikai Bizottság, illetve a Központi Vezetőség, hogy szükséges felállítani a Káderosztályt,⁸⁵ mert nem volt áttekintés a káderek helyzetéről és az ide vonatkozó elvek rosszul lettek érvényesítve. Az ellenforradalom olyan történelmi helyzet volt, amikor szükségszerűvé vált felállítani a Káderosztályt. Ott tartunk-e már, hogy ez a szükségszerűség megszűnt és megszüntethetjük-e a Káderosztályt? Véleményem szerint még ez a szükségszerűség nem szűnt meg, és azzal értek egyet, hogy változtatni kell a Káderosztály eddigi feladatkörén. Az a véleményem, hogy a többi osztályok teljes egészében nyakig vannak terhelve a maguk feladatával, a legkisebb gondjuk is nagyobb, minthogy megnézzék a kádereket, akiket beállítottak. Odahoz pl. az Ipari Osztály a végrehajtó bizottság elé tisztázatlan káderanyagokat, és ha káderosztályunk nem megy utána, nem nézi meg alaposabban az előterjesztést, elfogadjuk a minisztérium javaslatát, és sokszor nem is beszélnek az illetővel. Nem olyan Káderosztály felállítása mellett vagyok, amely centralizált kádermunkát végez. Az osztályok is végezzék a kádermunkát, de emellett szükség van kádercsoportra, amely csoport a párt helyes káderpolitikájának megfelelően koordinálja az osztályok kádermunkáját. Mi nem véletlenül küldtük el az elvtársaknak azt az információt, amely a budapesti káderosztály munkájára vonatkozik. Mi azt vetettük fel, legyen olyan csoport, amely időnként ellenőrzi, hogy ténylegesen helyesen folyik-e a munka és a káderek fejlődnek-e stb. Ellenőriznie kell, hogy a ténylegesen helyes káderpolitika érvényre jut-e.

Másik dolog. Felvetődött, hogy le van-e már zárva az elvtársak októberi magatartására vonatkozó anyag, rendezettek-e már a dolgok. Túlnyomó többségében természetesen ez valóban lezáródott, de lefektetve ezek még nincsenek. Tömegével jöttek az anyagok a végrehajtó-bizottság elé, és vannak dolgok, amelyeket felül kell vizsgálni. Előfordul, hogy komoly funkcióban lévő elvtársakat meg kell nézni, mert sokszor kérdőíven kívül semmi nincs az anyagában. Ezt káderosztály vagy kádercsoport nélkül nehezen tudnánk megcsinálni. Az történik majd, hogy egy instruktornak a véleménye fog bekerülni a káderanyagba, ami pedig szubjektív vélemény lehet, és ennek alapján lesz mégis megítélve az illető elvtárs munkája.

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Ennek az előterjesztésnek előkészítése nagyon demokratikusan történt. Általában minden osztály foglalkozott vele, sőt Földes elvtárs kötelezővé tette, hogy osztályértekezleten beszéljük meg a kádermunka kérdését. Az Agitációs és Propaganda Osztály osztályértekezleten is foglalkozott ezzel a kérdéssel, és ott olyan egységes vélemény, álláspont alakult ki, hogy szükség van káderyilvántartásra. És az is elképzelhető, hogy néha egy-egy kérdéssel bizottságok foglalkozzanak.

⁸⁵ A Káderosztály felállításáról az MDP KV Politikai Bizottsága 1956. május 24-én döntött. (MOL M-KS 276. f. 54. cs. 288. ő. e.)

Nagyon tetszetősen hangzott az osztályértekezleten, hogy elvi kádercsoport legyen, amely a káderpolitikának elvi részével foglalkozik. Végül is arra az álláspontra helyezkedett osztályértekezletünk, hogy a terület elvi kérdéseit a káderosztály nem ismeri. A terület vezetőit és a terület káderproblémáit a Káderosztály nem ismeri. Ezt a gyakorlat be is bizonyította. Ezért arra az álláspontra jutottunk, hogy a káderkérdéseket az operatív osztálynak kell magára vállalni elvi vonatkozásban is. Ez úgy nézne ki a gyakorlatban, hogy decemberben oda kerül a Politikai Bizottság elé a sajtó területéről szóló jelentés és javaslat. Magától értetődően ez érinti majd a sajtó kádereinek kérdését is. A Politikai Bizottságnak módja lesz elvileg a sajtó kádereinek kérdésében a maga álláspontját leszögezni. Ezért mi is a II. variáció mellett törünk lándzsát.

Felvetem azt a gondolatot is: nem lehetetlen, hogy az ilyen álláspont kialakulásának egyik oka a Káderosztály személyi összetétele is. Pl. van olyan munkatárs a Káderosztályon, aki a sajtó, rádió kérdésével foglalkozik, de nem tud ezeknek az embereknek segítséget adni éppen képzettségének hiányában. Ez is mutatja, hogy a terület káderügyeit nem tudja megoldani a Káderosztály, csak az egyes osztályok, amelyek ismerik a terület problémáit, munkáját és az ott dolgozó kádereket is.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Szeretném aláhúzni, hogy szerintem nem az a kérdés, hogy centralizálni vagy decentralizálni a kádermunkát. Szerintem az osztályok felelősségét mindenképpen növelni kell, mert csak alá tudom támasztani, hogy a Káderosztály nem ismeri a különböző területeket és az ottani problémákat sem. A mi szerepünk a javaslatok érdembeli elbírálásánál elég formális. Azt hiszem, a fejlődés feltétlenül afelé vezet, és erre máris megérett a helyzet, hogy az osztályok szerepét a káderjavaslatok elkészítésénél növelni kell. Itt a kérdés az: hogyan? Az I. vagy a II. variáció szerint? Én azt tartom döntőnek, hogy a párt, a Politikai Bizottság szükségesnek tartja-e, hogy a kádernyilvántartást alaposan és meghatározott idő alatt, különösen az ellenforradalom alatti magatartást illetően, tisztázni és rögzíteni kell. Ha nem, akkor elvi kádercsoportra van szükség. Egyébként nem jó az a gyakorlat, hogy hol egy centralizált káderosztály, hol semmi! Szerintem az összhelyzet is azt kívánja, hogy ne végletekben mozogjunk. Én az elvi kádercsoportot tartom szükségesnek. Csak az illető osztályok az egyes elvtársak ellenforradalom alatti magatartását lezárni nem tudják. Most nemcsak az illető elvtárs munkájáról, hanem az ellenforradalom alatti és előtti arculatáról is kell képet kapni. Ez el fog húzódni hosszú-hosszú évekig, és ennek később issza meg a párt a levét.

Én azt javaslom, hogy másfél évig ez a határozat legyen érvényben és ezt a feladatot kötelesek leszünk az osztályokkal együtt másfél év alatt befejezni. Természetesen ennek módszerére vonatkozó javaslatunkat külön a Titkárság elé fogjuk terjeszteni. 20 ezer emberről természetesen szó sincs. Mi úgy gondoljuk, 5–6 ezer ember tartozik a párt hatáskörébe, ebből 4 ezernél le tudjuk zárni az anyagot úgy, hogy a miniszter és a káderosztály megbízottja összeül, rögzíti,

hogy Csergő [János] vagy Zsofinyec [Mihály] elvtárs így és így viselkedett, és velük nem is kell beszélni. Maradnak azonban olyanok is, akikkel beszélni is kell, sőt másokat is meg kell hallgatni.

Kiss elvtárs felvetett olyan feladatokat, mint a káderutánpótlás, kádertartalék kérdése, amely szerinte a Káderosztály feladata. Ha ez, meg a panaszok elintézése úgy nehezedik a Káderosztályra mint most, nem vagyunk képesek elvégezni. Itt van pl. Révai Dezső ügye. Átküldték az anyagot hozzánk, hogy Révai Dezső beosztására tegyünk javaslatot. Hát honnan tudjuk mi azt, hol van a kulturális területen betöltetlen hely? Vagy a káderutánpótlás kérdése? Be kell vezetni, hogy minden osztályon – és ne nálunk – legyen kartoték, amely feltünteti, hogyan és kiket kell tovább képezni, az egyes elvtársakkal kapcsolatban mi a további perspektíva.

Ha a káderanyagoknak ilyen alapos és meghatározott idő alatt befejezendő munkáját nem így gondolja a Politikai Bizottság, hanem úgy, hogy menet közben az osztályok végezzék el, akkor csak elvi kádercsoportra van szüksége a pártnak. Ez már csak azért is szükséges, mert meg kell teremteni későbbi centralizált átcsoportosításhoz szükséges organizáció magvát. Ha van elvi csoport, akkor vannak emberek, akiket nem kell egészen előről keresni. Tehát a kérdést az dönti el, hogy a Politikai Bizottság ezt a munkát úgy tekinti-e, amit el kell végezni egy idő alatt és nem a munkával összekötve vagy pedig nem, mert akkor nem szükséges ennek felállítása.

Még egy dolog szól emellett, hogy másfél évig ez a feladat az osztályokkal közös legyen. Pl. ha az agit. prop. területhez tartozó sajtókáder ügyét csak az agit. prop. instruktora zárja le, nagyobb veszélye van a szubjektív megítélésnek, mintha ketten végeznék ezt a munkát. Romániában is bevezették már, hogy minden felelős ember ügyét legalább két elvtársnak kell megvizsgálni, hogy megmentsék a szubjektív megítéléstől az embereket.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Úgy látszik, hogy az előzetes megbeszélésnél és itt is egyetértés van abban, hogy bizonyos kérdéseket meg kell oldani a káderekkel kapcsolatban. De a megoldás módját illetően vannak véleményeltérések, bár itt is elmosódnak a különbségek.

A Káderosztály november 4-e után lett újjászerveve mégpedig azért, mert a rendkívüli helyzet megkövetelte. És helyes volt, hogy újjászerveztük, a Káderosztály feltétlen nyújtott segítséget a Központi Bizottságnak különböző kérdésekben. Meg kell mondani: sokkal inkább a rendkívüli kérdésekben, mint a folyamatos kérdésekben.

Most azt kell vizsgálni, hogy szükséges-e a Káderosztály ilyen formában tovább vagy hogyan csináljuk a jövőben? Egy évnek az is eredménye, hogy a párt újjá lett szervezve. Még lesz mozgás a normális mozgáson kívül? Biztos, hogy bizonyos időszakig élénkebb lesz a mozgás, mint normális körülmények között, de olyan nem lesz, mint az elmúlt év alatt.

A javaslatban van ellentmondás. Meg van magyarázva, hogy bizonyos anyagok-

nak birtokában kell lenni a Káderosztálynak, hogy elvégezhesen egy feladatot, tehát ismernie kell a kádereket, hogy megbízható-e vagy sem. Ennek az anyagnak összegyűjtésére másfél évet szánunk, és ha másfél év múlva még mindig nincs stabil és megnyugtató helyzet, akkor nagy baj lesz. Amíg élénk mozgás van, nem tudja a Káderosztály vállalni felelősséggel, hogy kijelentse: megbízható-e az illető és mennyire van rendben az anyaga. Ez alatt gyűjtené össze az anyagokat. Tehát én itt ellentmondást látok a vállalt felelős kötelezettséget és a lehetőség között.

FÖLDES LÁSZLÓ elvtárs:

Ez sorrend kérdése, mert ha azokat vesszük előtérbe, akik bizonyos helyre javaslatba kerülnek, csökken az ellentmondás.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez sem így van, mert még évekig lesz mozgás.

Hogy önálló Káderosztály vagy csoport legyen a PTO-n belül? Mi ennek a lényege? Az összes pártok és a Szovjetunió Kommunista Pártja is hosszú évekig foglalkozott ezzel a kérdéssel, lehet mondani, hogy az utóbbi 8 évben állandóan és a korábbi évek tapasztalatai szerint ott kell az emberek megítélését végezni, ahol munkáját irányítják és ellenőrzik. Munkájától függetlenül jellemét nem lehet megállapítani – múltját talán inkább.

Minden osztály felel a maga kádereiért és azon kívül kell [lenni] egy bizonyos szervnek, amely biztosítja az általános elvi koncepciót, amely a káderekérdéseknél elengedhetetlenül szükséges. Ez legyen a PTO-nál. Ez volt a tapasztalat az összes többi pártoknál és a Szovjetunióban is.

Én a II. variánst helyeslem. Miért? A februári határozatban⁸⁶ az van, hogy a káderek kiválogatásáért, funkcióba állításáért az illetékes osztály felelős. Utána ott van, hogy csak a Káderosztállyal együtt terjeszthet be és nincs odaírva, hogy miért. Ha az volna írva, hogy szakmai felkészültség tekintetében az osztály, politikai megbízhatóság tekintetében a Káderosztály felelős, érthető lenne. De ez nincs leírva. A rendes munka szempontjából mi a helyzet? Most egy sztálini formula jutott eszembe. Még annak idején studiroztam, hogy a szervezeti feladatok felsorolását miért kezdik a kádermunkával. Azért, mert a kádereken múlik minden. Nehéz elválasztani, hogy a munkáért felel, de a kádermunkáért nem. Itt van pl. amit Kelen elvtárs az előbb magyarázott. Persze, hogy szűkíteni kell a nómenklatúrát, és a budapesti pártbizottság feleljen a kádereiért. Hogyan tudjunk mi felelősséget vállalni, ha nem ismerjük az illetőt.

Én a Párt- és Tömegszervezetek Osztályán belül szervezendő elvi kádercsoport mellett vagyok azért, hogy az egyes területen dolgozó elvtársak felelősségét növeljük. Mellette vagyok, hogy bizonyos időszakig, 3-6 hónapig emellett a kádercsoport mellett még létezzék egy bizottság, mert egész más a mi köztudatunkban, ha valakit a KEB-hez hívnak be, vagy a káder-felülvizsgáló bizottsághoz.

⁸⁶ Az MSZMP IIB 1957. február 5-i, a párt kádermunkájáról szóló döntésre l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 85–87., 92–97.

Mi a feladata ennek a csoportnak? Meg kell alapozni a nyilvántartást, mégpedig kettős nyilvántartási rendszerre van szükség. Minden osztálynak van nyilvántartása a saját kádereiről, és ugyanaz a nyilvántartás legyen meg a kádercsoportnál is. Ez kell és ezt meg is kell alapozni. Nem lehet most hozzáfogni nyilvántartási anyagok felfektetése címén generális felülvizsgáláshoz. Ennek úgy kell történnie, mint 1945-ben történt! Megismertek egy embert, azt mondták neki: gyere dolgozni! Adj egy életrajzot! Életrajzot mindenkitől kérni kell. Ahhoz jó eligazítást kell adni, hogy ebben mire térjen ki: születési hely, év, hol dolgozott, többek között hol volt októberben. Ezt az életrajzot fejezzék be azzal, hogy ki az az élő ember, aki mindezt bizonyítani tudja. Még azt is külön írásba adnám, hogy több életrajzot nem kell neki írni. Mi a hátránya a többszöri életrajz kérésnek. Beírja az illető pl. első életrajzában, hogy Spanyolországban együtt harcoltan Rajk elvtárrsal. Egy év múlva letartóztatják szegény Rajkot, akkor új életrajzot ír, amiben az áll: már akkor is haragudtam Rajkra. Ismét megváltoztatja életrajzát, amikor Rajkot rehabilitálják stb. Fényképet is kérni kell.

Ennek a kádercsoportnak minden osztálytól legalább is átmenetileg meg kell előre kapni a javaslatokat. Nem kell várnia a benyújtásnál a Káderosztály véleményére, de ha a csoportnál ismerik a javasolt személyt, mondják el véleményüket. Ugyanakkor ennek a kádercsoportnak meg kell kapnia a hatásköri káderekre vonatkozó határozatokat. (Elöléptetés, kitüntetés, kiküldetés és viszont: lefokozás, leváltás, pártbüntetés stb.)

Ennek a csoportnak az észrevételezés mellett igen fontos munkája is van. Negyedévenként jelentést kell adni a káderek terén jelentkező általános mozgásról és észrevételezze ez a csoport az egyes osztályok kádermunkájával kapcsolatos véleményét is: hogy szerintük az az osztály általában helyes vagy helytelen irányban dolgozik-e.

Ennek a kettős nyilvántartásnak tartalmilag is kettősnek kell lenni. A Szovjetunióban is kettős nyilvántartást vezetnek. Egyrészt azokról, akik funkcióban vannak, másrészt azokról, akik szóba kerülhetnek. Ez az a bizonyos kádertartalék. Utóbbi között kell nyilvántartani azokat is, akik iskolán vannak. Ezt a nyilvántartást az osztályok időnként megnézhetik.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Egy javaslatom van: ez az elvi kádercsoport ne az osztályhoz, hanem közvetlenül a Titkársághoz tartozzék.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez olyan sajtósági csoport, ahova a PTO maga is köteles leadni saját területén dolgozó kádereinek anyagát. És ennek a csoportnak vezetője osztályvezető helyettesi beosztásban legyen és a munka természetéből kifolyólag neki több dolga lesz a Központi Bizottság titkáraival, mint bármely más osztályvezető helyettesnek.

Hozzátartozók felülvizsgálásával nagyon kell vigyázni. A forradalom, ellenforradalom bibliai időket jelent, ahol az apák a fiúk ellen, testvér a testvér

ellen harcol. Előfordult most is, hogy termelőszövetkezetekben dolgozó apa kapával védte a termelőszövetkezetet és a hőzöngő diák fia mikor hazajött, megverte a fiát. Ez nem olyan egyszerű dolog! Vannak testvérek, akik 30 évig nem állnak szóba egymással, hogyan felelhetnek tehát egymásért. Rajk pl. 11 gyermeces székely családból származik. A gyerekek közül 5 forradalmár lett, kettő fasiszta. Itt abból a meggondolásból kell kiindulni, hogy a rokonok közül azért felel, akikkel egy fedél alatt él. Előfordulhat, hogy a harmad-unokatestvér közelebb áll valakihez, mint az édestestvére.

Az anyagot át kell dolgozni. Dolgozza át az a négy elvtárs, aki most is dolgozott ezen a munkán. Vezetőjük és a felelős: Földes elvtárs legyen. A most létrehozott elvi kádercsoport munkájának tapasztalatáról negyedév múlva jelentést kell tenni a Politikai Bizottságnak.⁸⁷

A határozati javaslatot két héten belül ismét Politikai Bizottság elé kell terjeszteni.⁸⁸

3. Jelentés a munkásország helyzetéről és javaslat a további feladatokra

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

A jelentést és javaslatot az érdekeltekkel egyetértésben terjesszük elő, azt a Honvédelmi Minisztériummal, a Belügyminisztériummal, a Munkásország Parancsnokságával, az Adminisztratív Osztállyal és néhány megyei pártbizottsággal megtanácskoztuk. Szeretném felvetni, hogy azt javasoljuk: a munkásország jelenlegi konstrukciója szűnjék meg, mint külön központ és a Párt- és Tömegszervezetek Osztályán belül, mint csoport működjen. Ez vonatkozna a megyei, járási pártbizottságokra is.

Felvetném egyben azt a gondolatot, hogy a Politikai Bizottság mérlegelje, nem volna-e helyesebb, hogy a csoport az Adminisztratív Osztály keretében működjen.

A másik kérdés a létszámmal kapcsolatos. A Munkásország Országos Parancsnokságának jelenleg létszáma 82 fő, ebbe[n] benne vannak az adminisztratív erők, gépkocsivezetők és a takarító személyzet is.⁸⁹ Véleményem szerint az új szervezeti konstrukciónál ezt a létszámot lényegesen csökkenteni lehetne.

---

⁸⁷ A kádermunka átfogó kérdései csak 1961. december 5-én kerültek vissza a Politikai Bizottság elé. A PTO-n működő kádercsoport munkájáról szóló jelentést a Titkárság tárgyalta legközelebb 1958. május 16-án. (MOL M-KS 288. f. 7. cs. 27. ö. e.)

⁸⁸ L. a 21. sz. dokumentumot. A PTO-n létrehozandó kádercsoport feladatokról a Titkárság hozott határozatot 1957. december 20-án. (*Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 290–291.)

⁸⁹ A munkásország teljes függetlenített apparátusa az előterjesztés szerint 218 tiszt és 116 polgári alkalmazott, ami 13 fővel volt több az engedélyezetténél. A munkásország teljes létszáma ekkor 31 436 fő volt, amely a karhatalomból átkerültek miatt az 1957. márciusi létszámot 1049 fővel növelte. Szervezeti keretei: területi elven 66 zászlóaljba és 69 önálló századba szervezve, amelynek nyomán valamennyi megyeszékhelyen és 37 kivétellel valamennyi járásban működött egysége. Központi tartalékként volt egy vasas és építőmunkás zászlóalja is.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Itt igen nagy jelentőségű változásról lenne szó.⁹⁰ Azt kell eldönteni, hogy egy ilyen konstrukciójú változásnak eljött-e az ideje. Azt hiszem, az elvtársak a cseh mintát vették alapul. Egyik-másik elvtárs elmondja, hogy a cseheknél ezt a módszert hosszú idők tapasztalata alapján vezették be, ugyanakkor nálunk az egész kérdés mindössze 10 hónapos. Véleményem szerint ezt a konstrukciós változást meg lehet csinálni. Nem kell nekünk 15 évet várni. Mellette vagyok még a változásnak azért is, mert olyan szakaszhoz érkeztünk el, hogy a politikai öntudat kérdése kerül előtérbe.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A munkásörtség tavasz óta működik. Elég jól működik, bár természetesen lehet még a munkán javítani, tökéletesíteni. Nem látom szükségét, hogy már fél év múlva ilyen változtatásokat csináljunk. Nálunk van olyan szokás, hogy minden egy-két évben átszervezünk valamit még akkor is, ha jól működik. Várjunk még ezzel az átszervezéssel. Megyékben nincs is probléma, ott közvetlenül a megyei pártbizottsághoz tartoznak. Annak van értelme, hogy a munkásörtség stábjá közvetlenül a Titkársághoz tartozzék. Elvi megállapításunk az volt, hogy megyei síkon a munkásörtség gazdája a megyei pártbizottság legyen, országos síkon a párt első titkára. Ezt úgy lehetne realizálni, hogy a stáb tartozzék a Titkársághoz, az első titkár vezetése alatt.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Létező kérdés és több hónapja felmerült, hogy a párt vezetését a munkásörtségben erősíteni kell, mert különböző területeken, még amikor a parancsnokságot szerveztük, jelentkezett ez és később is, hogy meg kell javítani. Nekem is az a véleményem, hogy most csinálni radikális szervezeti változtatást, korai lenne. Meg kell mondani, hogy a parancsnokság elég jól dolgozik, a vezetésben meglévő és a jelentésben is feltüntetett különböző önállósodási törekvést meg kell szüntetni – most ilyen szervezeti változtatást eszközölni nem kívánatos.

A jelentésben fel van tüntetve, hogy van önállósodási törekvés, de ami példa ezután fel van sorolva, nem ezt bizonyítja.⁹¹ A példák a rendőrség és a munkásörtség közötti kapcsolatról szólnak, hogy segédrendőrnek akarják őket felhasználni stb. Mi megmondtuk világosan, hogy ezt nem szabad csinálni. A munkásörség tagjai részéről is volt törekvés, hogy vállaltak szolgálatot, őrzőjáratot szerveztek, sőt az

⁹⁰ Az előterjesztés a munkásörség önálló parancsnokságát megszüntette volna. Az országos parancsnok közvetlenül az MSZMP KB első titkára, operatív irányító szerve az MSZMP KB Párt- és Tömegszervezetek Osztályának egy csoportjaként működött volna. Az alsóbb szinteken a parancsnokságok ugyancsak beépültek volna a helyi pártapparátusba.

⁹¹ Az előterjesztésben: „A munkásörségben, elsősorban az országos parancsnokságoktól kiindulva túlzott önállósodási és különállási törekvések érvényesültek, amelyeknek jelenleg is vannak nyomai. Ez kifejezésre jut a rendőrséggel való sűrűlódásokban is. A rendőrség részéről törekvések vannak a munkásörség segédrendőri felhasználására és egyes esetekben törvénytelenül lépnek fel munkásörökkel szemben. Nem sikerült a munkásörségben teljes változást elérni a honvédség és a rendőrség iránti bizalmat illetően, bár a pártbizottságok tettek kezdeményezést a sűrűlódások megszüntetésére.”

eredetileg kidolgozott szabályzatokban az is benne volt, hogy a munkásőrök kapjanak letartóztatási jogot, igazoltatási jogot stb. Ezek mutatják a nem helyes, nem egészséges törekvést.

A munkásőrség és a rendőrség viszonyát politikai eszközökkel kell javítani és meg kell tiltani a megyei kapitányoknak, hogy a munkásőrség segédrendőri szerv legyen.

Itt van egy másik kérdés, a politikai kérdés. Ez is létező kérdés, mert túlságosan előtérbe került a fegyveres és lögyakorlat, a különböző őrségek és a politikai képzése az embereknek, a politikai munkába való bevonásuk nem megfelelő, részben azért sem, mert annyira lekötötte a munkásőröket a szolgálat, hogy erre nem jutott megfelelő idő. Ezen is segíteni kell és biztosítani, hogy a pártszervezeteken és a parancsnokokon keresztül a Központi Bizottság politikai vonala érvényesüljön itt is. Meg kell határozni, hogy ez milyen formában történjék, politikai előadások, ankétok stb.

Most az átszervezést nem javasolom. Előbb bizonyos átmenetet kell teremteni. Először a Központi Bizottság Adminisztratív Osztályát erősítsük meg, hogy képes legyen ilyen feladat ellátására később.

KISS KÁROLY elvtárs:

Az előterjesztésnek azzal a részével egyet tudok érteni, hogy a munkásőrség létszámának kibővítése járásokban is szükséges. Az átszervezéssel azonban nem értek egyet, véleményem szerint erre még nem érett meg a helyzet. Az elvtársak látták Csehszlovákiában, hogy így van. Most mindjárt jönnek olyan javaslattal, hogy nálunk is így csináljuk meg.

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Itt félreértés van, mert mi nem átszervezésről beszélünk, hanem arról, hogy a munkásőrség vezetését, irányítását közvetlenül a párt hatáskörébe vonjuk. Ez vonatkozna megyei szintre is.

KISS KÁROLY elvtárs:

Dehogynem! Hiszen megszüntetnék az Országos Parancsnokságot – hát mi ez, ha nem átszervezés, megnövelnék a Párt- és Tömegszervezetek Osztályának státuszát. Ezekre is gondolni kell!

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Ugyanakkor a Munkásőrség Országos Parancsnokságán 82 fős létszám megszűnne, plusz a budapesti parancsnokságon 10 fő, ugyanakkor van 44 megyei parancsnok, fegyvermester 19, gépkocsivezető 19, gépirónő 19.

RÉVÉSZ GÉZA elvtárs:

Én a javaslatot teljesen helyesnek tartom. Itt nem alárendeltségről van szó. Most a Munkásőrség Országos Parancsnoksága ha a párt irányítása alatt áll is, anyagilag, műszakilag és költségvetéscileg a Belügyminisztériumhoz tartozik, honvéd és belügyi tiszték vannak ott, pedig ezeknek pártfunkcionáriusoknak kellene lenni és a munkásőrség ruháját, nem pedig honvéd vagy rendőri egyenruhát kellene

viselniük. A csehek mindjárt így kezdték. Mikor engem kicseréltek,⁹² akkor a Szovjetunióban is volt még ilyen szervezet. Nagyon jól működött, 1928-ban szüntették meg, addig megvolt az üzemekben, területeken stb. Én nem látok ebben az átszervezésben veszélyt, ez közelebb hozza a párthoz a munkásörtséget, a párt közvetlen fegyveres szervét. Nagyobb lesz a felelősség is, hiszen csak a párt első titkára, illetve megyei, kerületi első titkár rendelkezhet felhasználásukról. Még ha az átszervezéssel nem is takarítunk meg, akkor is érdemes ezt megcsinálni, közelebb hozza ez a párthoz a munkásörtséget. Jelenlegi tevékenységét nem érinti és meg lehet belőle az a haszon, hogy kevesebb csinnadratta és reprezentáció lesz és a kétórás kiképzésen kívül, ami szükséges a harci kézség állandó fenntartásához, biztosabban tudnak politikai munkát is végezni, ami rendkívül fontos dolog. Én tehát semmiféle aggályt nem látok, amiért ezt nem szabadna megcsinálni. Meg kell a mostani függőséget szüntetni és biztosítani, hogy ne függjön a HM-től, a BM-től, csak a párttól. El kell érni, hogy a parancsnoki állomány pártfunkcionáriusokból legyen. A megyei titkárnak lesz kiképzési helyettese, de az pártfunkcionárius legyen. Szerintem az átszervezés semmiféle megrázkódtatással nem jár, de tiszta helyzetet teremt és megszüntet egy orsz[ágos] parancsnokságot, amely lehet, hogy bürokratikusabb, mintha ezt a munkát az illetékes pártszervezetek csinálnák 5-10 fővel.

TÖMPE ISTVÁN elvtárs:

Most alapvetően arra van szükség a munkásörtségnél, hogy a párt befolyása jelentősen emelkedjék. Most is léteznek különböző szervezeti csatornák, de ezek nem azok, amikre most szükség van. A jelentés egy sor dolgot felvet, elsősorban ez indokolja a javasoltakat. Mikor a munkásörtség szervezéséről volt szó, csak azért nem került közvetlenül a párt vezetése alá, mert a párt is szervezés alatt állt.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem azért, hanem politikai okokból.

TÖMPE ISTVÁN elvtárs:

Az, hogy a belügynek és a HM-nek van befolyása a munkásörtségre, nem káros és nem zavaró, mert segítséget adnak, de az egységes vezetést feltétlen zavarja. A múltban előfordult, hogy segédrendőrként használták fel. Ez megszűnt, de előfordulhat, hogy a közeljövőben előállhat valami más. Átszervezést ez nem jelent és meg vagyok róla győződve, hogy jelentős fejlődést, megerősödést jelent a munkásörtség részére és nem utolsó sorban a párt befolyásának erősítését jelentené.

HORVÁTH [ANDRÁS] elvtárs:

Szerintem most semmi olyan ok nincs, amiért ilyen intézkedést kellene tenni. Probléma azonban van, főleg az Országos Parancsnokságoknál. A megyékben és a kerületekben kevésbé, mert mi kb. úgy kezeljük őket, mint egy osztályt.

---

⁹² Révész Géza 1924 novemberében, a magyar és a szovjet kormány közötti fogolycseré egyezmény keretében került ki a Szovjetunióba.

De az Országos Parancsnokság nem kapja meg azt a helyet és segítséget, ami a munkásárséget országos viszonylatban megilletné. Formailag az első titkárhoz tartozik, de tudjuk, hogy ez a gyakorlatban mit jelent. Kádár elvtárs sem ér rá vele foglalkozni. Egy osztályféle kell legyen a Központi Bizottság mellett és úgy tartozzék a Titkársághoz vagy az első titkárhoz.

Mik azok, amik rendezni valók? Nagyon furcsa, hogy ahány munkásörparancsnok van, annyi egyenruhában járnak. Ezt rendezni kell. Ugyancsak rendezendő a fizetés kérdése is.⁹³

A létszámmal kapcsolatban: meg vagyok győződve, hogy csökkenne a létszám. Miért kellene emelni? 80 embert behoznánk a pártközpontba, hogy legyen egy osztály? Biztos, hogy nem ezt csinálnák, hanem lényegesen kevesebb ember dolgozna. Ha van felfegyverzett, erős munkásgárdánk, helyes, hogy az ilyen egyenruhában járjon és azt a fizetést kapja, amit a pártfunkcionáriusok. Vannak tehát rendezendő dolgok. Most van egy mellék HM – ez rendezésre szorul. Legyen ez a párt csapata, pártfunkcionáriusok vezessék. Most úgy néz ki, hogy a tisztek a HM-hez, Belüghöz, a munkásörök pedig a párthoz tartoznak.

HALAS LAJOS elvtárs:

Egyetértek azzal, hogy közvetlen irányítást kapjon a munkásárség a párt részéről, de miután még egy megbeszélésre nem került sor, lényegében ugyanaz a javaslat jött a Politikai Bizottság elé, amit előzetesen csináltak.⁹⁴ A párvezetés szorosabbra fogása itt a fő kérdés. Országos viszonylatban 137 parancsnok van. Ebből 98 pártbizottsági tag, ezen belül 48 végrehajtó-bizottsági tag. Vidéki viszonylatban tehát nincs különösebb probléma. Akármelyik megyei titkárt meg lehet kérdezni, az történik, amit a megyei titkár mond. Mi a fegyverzet elhelyezésére, karbantartására és általában a kiképzésre szorítkozunk, mert az eredeti párthatározat úgy szövelt, hogy az alapvető jogok előre a pártbizottságokra voltak ruházva: tagfelvétel, kizárás stb. Most a pártellenőrzés abban áll, hogy javaslatainkat benyújtjuk a pártbizottsághoz.

Ez a javaslat milyen személyi és anyagi kihatással jár? Jelenleg úgy van, hogy 218 politikai munkás vagy tiszt van országos viszonylatban, ebből 23 a központban. Egész országos viszonylatban 117 technikai munkás van. Igaz, hogy a 23-as központi létszámot le lehetne csökkenteni, de ez a javaslat minden járásban a gazdasági osztály létszámát is meg akarná emelni, összesen 167 főben emelné, a párt apparátusát 549 fővel, ha bevesszük mindjárt, hogy a járásokban is legyen önálló munkásárség. A különbség tehát 167 fővel lesz több a mostaninál. Ez a

---

⁹³ Az előterjesztésben: „7. A munkásörök ruházattal megfelelően el vannak látva. A parancsnoki állomány részére az országos parancsnokság a többi fegyveres testületekhez hasonló ruházati normát állapított meg, illetve az 5623 forintos egyenruha ellátmányon kívül a BM-ben szokásos 3000 forintos polgári ruha térítést is megadják, amelyet nem tartunk helyesnek. Nincs megfelelően rendezve a hivatásos tiszti állomány jogi helyzete, amely tartalmazná az illetmény, előmeneteli, egyenruha viselés, szabadság és egyéb kérdéseket.”

⁹⁴ A levéltári anyagban két előterjesztés található. Az egyik dátuma 1957. október 29. Rajta Kádár október 31-i láttamozása, a másik dátuma november 5., ezt Sándor József írta alá.

személyi kihatás 287 200 forintot jelent havonta, illetve ennyi havi többletet. De van ennek olyan része is, hogy itt vannak a járási parancsnokok, illetve, hogy a járási titkár maga lesz a parancsnok. Lesz tehát a rajnak, szakasznak parancsnoka és a zászlóaljnak csak referense lesz a járásban. Véleményem szerint a jelen helyzetben ez is demoralizálni fog elsősorban a katonatiszteknel. Ez sajnos már kiment. Augusztusban kezdődött a munka ezen a tervezeten. Szeptember 2-án már először megmondtuk a véleményünket. Most a nógrádi pártbizottság költségvetését már úgy készítette el, hogy figyelembe vette a munkásörsséggel kapcsolatban javasolt módosítást, vagy pl. a Komárom megyei párttitkár felmondott a parancsnoknak és kiszemelt oda mást. Ha mi valóban még 8-9 ezer fővel fel akarjuk emelni a munkásörsséget, akkor most ez az átszervezés nem célszerű. Egy év múlva meg lehet ezt csinálni, de szerintem megoldaná a kérdést, ha nálunk ettől függetlenül lehetne csökkentést végrehajtani. A szervezési osztályt, amely 8 főből áll, meg lehetne szüntetni. Van 34 gépkocsi és 134 motorkerékpár. Megkérdeztük, mennyivel tudnák ellátni ezek karbantartását. Elmondták, hogy 30 szerelővel és 17 egyéb munkással. Mi összesen 12 emberrel oldjuk meg jelenleg is.

Miután semmiféle politikai jellegű hibát nem követtünk el, nincs szükség arra, hogy most ezt a változtatást megcsináljuk. Hogy jelenleg a munkásörsségben nem volt komolyabb politikai munka, az azzal magyarázható, hogy az adott helyzet olyan volt, hogy gyorsan kellett felfegyverezni, anyaggal ellátni és kiképezni fegyverkezelésre az embereket. És a heti 2 óra, amit nálunk töltenek a munkásörök, ezekre a munkákra már kevés.

Révész elvtárs említette, hogy sok a csinnadratta. Az országban a zászlóavatások stb. 480 ezer embert mozgattak meg és ennek politikai jelentősége nagyobb, minthogy csinnadrattának nevezzük. És a munkásörsség életében még egy ilyen lehetőség nem lesz, hogy csapatzászlót kapjanak stb.

Hogy a cseheknél hogyan van? Két év óta van így, de ott is továbbra is az a helyzet, hogy minden elvi jelentőségű kérdés, ami a milíciát illeti, párthatározatként megy ki a pártszervezetekhez. Ha mi most ilyen változtatást eszközlünk – ami igenis nagyon komoly átszervezés – ez a most jól, vagy gyengébben dolgozó örsöket teljesen felborítja. Elküldenénk olyan elvtársakat, akiket annak idején a párt javasolt és behoznánk újakat. Állítom, hogy az átszervezés a pártapparátus létszámának nagy emelkedéséhez vezetne, 176 fővel növelné az ezen a téren dolgozók létszámát.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azok a honvéd és rendőrtisztek, akik a munkásör egységeknél, mint specialisták dolgoznak, kiknek az állományában vannak jelenleg?

HALAS LAJOS elvtárs:

A munkásörsség állományába[n].

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Vezényelt tisztek ezek?

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A vitából az derül ki, hogy így a milíciónak nem lesz katonai parancsnoka. Úgy vettem ki, hogy a zászlóaljparancsnok nem katona, hanem civil.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Összekevered!

A munkásőrség generál átszervezésére nincs szükség. De bizonyos intézkedéseket kell tenni. Itt van pl. a munkásőrök foglalkoztatásának kérdése. Ez a fajta feszített foglalkoztatás bizonyos ideig lehetséges, de ezt állandósítani nem lehet. Ezt a heti két órát csak mi mondjuk, hogy heti 2 óra, de a gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a munkásörnek minden vasárnapja le van kötve. Ez sem nézhet ki így sokáig. Ez a rendkívüli helyzet magával hoz rendkívüli dolgokat is. Nincs itt óriási baj, de bizonyos szimptomák már jelentkeznek. Pl. vidéken már van olyan hangulat, hogy igazi kommunistának csak a munkásőrök számítanak. Mindez indokolja, hogy egy sor intézkedést csináljunk. Ehelyett a javaslat helyett, amelyben megint ilyen alkotmányos megállapítások vannak, hogy helyes volt a munkásőrség felállítását stb., azt ki kell hagyni, hogy helyes volt, azt mindenki tudja, ehelyett azt kell mondani, hogy a munkásőrség tevékenységének továbbfejlesztésével kapcsolatban a Politikai Bizottság a következőket határozza: A munkásőrség létszámát fel kell emelni 40 ezerre, ezen a kereten belül az ország minden járásban legyen munkásőregység. Ez politikailag jó, ha van. A kiképzés menetét le kell lassítani, és csak saját fegyverével kell kiképezni. Az, hogy még ebben az évben az összes gyalogsági fegyverekkel ki legyen képezve, nem helyes. Itt mi úgy tudjuk, hogy ezt nem a Titkárság határozta el, hanem a mi megkérdezésünk nélkül Halas elvtársék hoztak ilyen határozatot. Meg kell indokolni, hogy ezt a feszített kiképzést nem lehet tartani. A kiképzést úgy kell átszervezni, hogy havonta kétszer legyen a munkásőr elfoglalva, esetleg úgy, hogy nem heti, hanem havi kétszer 4 órát. Így nem veszít el kiképzési időt és az illető is nyer szabadnapokat.

Meg kell csinálni a munkásőrség riasztási tervét. Eddig volt egy riasztási terv, ami azzal járt, hogy este 9 órakor riasztottunk pl. a XIII. kerületben. Aki ott dolgozik és ott is lakik, eljött, de aki az isten háta mögött lakik, nem tud eljönni. Meg kellene csinálni a háromlépcsős riasztási tervet. Az első lépcsőbe tartoznának azok, akik abban az egységben laknak, dolgoznak és ott munkásőrök; a második lépcsőbe[n] kellene riasztani azokat, akik ott munkásőrök, de nem ott laknak; harmadik lépcsőben pl. akkor, ha mondjuk Rákosszentmihályon van valami, nekik nincs munkásőrségük, de van 10 olyan ember, aki másutt munkásőr, ilyen esetben azonnal kell riasztani mindenkit, aki ott lakik, még akkor is, ha az újpesti munkásőrséghez tartozik. Ezt a riasztási tervet ki kell tehát dolgozni.

Végül jön ez a csiklandós kérdés, ez az átszervezés, mert ez az volna, habár véleményem szerint semmit nem borítana fel. Itt arról van szó, hogy ne önálló legyen, hanem jobban alárendeljük a pártnak és a parancsnokok személyében történne változás bizonyos mértékben. Pl. ha Marosán elvtárs Budapesten a

parancsnok, akkor lesz egy megfelelő személy, aki ezen a vonalon helyettese lesz Marosán elvtársnak. A létszámot így is lehet redukálni, ha nem változtatunk.

Mikor elhatároztuk, hogy csinálunk munkásörseget, politikai meggondolásból határoztunk úgy, hogy az ne az ország-világ előtt legyen a párt fegyveres ereje. Mi ismertük akkor is a csehek gyakorlatát. Azt mondtuk: biztosítani kell, hogy a rendelkezés a párttitkár kezében legyen, de a hivatalos közlönyben úgy volt megoldva a dolog, hogy a kormány által kinevezett személy a parancsnok. Ezt az alkotmányos, elnöki tanácsi rendeletet ne változtassuk meg még akkor sem, ha a személyeknél változtatni akarunk.

Felmerült, hogy az oda vezényelt, vagy átadott specialisták munkásőri állományban legyenek és egyenruhát viseljenek. Az a rend természetesen, hogy a munkásőr tiszt munkásőr egyenruhába[n] járjon, ez az alakulat erkölcsi erejét növeli. Persze beszélni kell előbb erről a tisztekkal, őket ez nem mindig fogja kellemesen érinteni. De mikor kimennek parancsolni a munkásörsegeknek, munkásőr egyenruhát viseljenek.

Átmenetileg el lehetne rendelni a Belügynek, és nem kell ezt hivatalos közlönyben lehozni, hogy meghatározott jellegű parancsok csak akkor érvényesek, ha az országos parancsnokság felé a párt első titkára, budapesti viszonylatban és megyéknél az illetékes titkár odairja, hogy jóváhagyom. Meg kell ezt alaposan nézni, ez is növelné a párt autoritását. A Politikai Bizottság ilyen határozatát a pártszervezetekkel közölni kell.

A csinnadratta nem ilyen értelemben merült fel. A zászlószentelések szép dolgok voltak és jó politikai hatásuk volt. De van már központi kultúregyüttese a munkásörsegeknek meg kórusa. Hogy ezt hol határozták el, senki nem tudja. Ha ez kell, tessék, javasolják, de most nincs erre semmiféle párthatározat, és hallom, már szerepeltek is. Ezek a dolgok nem egészségesek. Vannak nekünk különböző együtteseink, és el tudom képzelni, hogy a munkásörsegek dalárdája legyen. De arra nincs szükség, hogy megint legyen egy csomó műbajuszos magyar, és 70 topánkás magyar és ugyanolyan linkuszok legyenek, mint az az együttes, amely megtagadta a fellépést Moszkvában.⁹⁵

SÁNDOR JÓZSEF elvtárs:

Egyetértek a javaslattal, meg fogjuk szövegezni. Egy probléma nincs tisztázva, a munkásörsege belül aktív tevékenységet kifejtők fizetése. Megtartsuk-e a mostanit vagy a pártmunkásokéhoz hasonlóan állapítsuk meg. Most 3000 forintos ruhapénzt is kapnak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az ott dolgozók specialisták, fizetésüket meg kell tartani. De lehet, hogy a 3000 forintos ruhapénz ott sem illeti meg őket. Ki kell alakítani a munkásörök rendfokozatát is.

⁹⁵ A Magyar Néphadsereg Központi Művészegyütteséről van szó. Az együttes 1956. szeptember 7-én utazott el Budapestről kínai vendégzereplésre, s ott értesült 1956. október végén az itthoni eseményekről. A kínai turnét folytatták és befejezték, de miután 1956. december 5-én elutaztak Kínából, Moszkvában már nem voltak hajlandók fellépni.

4. Előterjesztés a hazai uránipar fejlesztésének eddigi eredményeiről és a távlati fejlesztéssel kapcsolatos tennivalókról

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Lényeges kiegészítésem nincs, egy dologra szeretném az elvtársak figyelmét felhívni, ami az anyagból nem derül ki világosan. Ez a helyi pártszervezetek munkáját illető kérdés. El kellene döntenie, hogy az uránbánya pártbizottsága milyen mélységben foglalkozhatik termelési kérdésekkel az urán kezelésének konspiratív voltából adódóan.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Néhány kérdésem volna. Mi szabja meg az urán eladási árát? Mi lenne, ha a harmadosztályú urán itthon maradna? Ez az össztermelésnek hány százaléka? Az I. és II. osztályú urán hány százalékos urántartalmú? Ha esetleg az uránért gépeket kapnánk, amit befektetnénk, nem volna-e előnyös? Az uránt magyar nagykereskedelmi áron vagy szovjet exportáron számítják?

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

A megállapodásnak jelenlegi formája, hogy az önköltségi árhoz bizonyos hasznot számítva adjuk át az uránércet a szovjet elvtársaknak. Ennek ellenében a beruházásokhoz, fejlesztéshez szükséges tételeket 75 százalékban rendelkezésünkre bocsátják.⁹⁶ A megállapodás nem tartalmazza a III. osztályú érceket, melynek urántartalma 0,2 százalék, tehát olyan alacsony, hogy nem érdemes szállítani. Probléma, hogy ezzel mi történjék és ennek termelési költsége kit terheljen. A jelenlegi megállapodásnak egyik hibája ez. A másik hibája ennek a megállapodásnak, mint ahogy említettem, hogy az önköltséghez bizonyos hasznot számítunk hozzá és ez képezi az eladási árát. Ez a helyzet bizonyos mértékig arra ösztönöz, hogy magas önköltségi árát számítunk, plusz erre a hasznot és még ehhez jön, hogy nagyon nagy az apparátus. Mindezek a problémák új megállapodást tennének szükségessé. A III. osztályú érc az összmenyiség 60 százaléka. A gépekkel kapcsolatban nem tudok pontos adatot mondani az elvtársaknak.

CZOTTNER SÁNDOR elvtárs:

Az első alapszerződés úgy szól, hogy az önköltség, plusz 10 százalék.⁹⁷ Októberben kimondták, hogy ezt a rendszert megszüntetik, nemcsak nálunk, hanem máshol is. Ez a rendszer elősegítette, hogy indokolatlanul nagyszámú ellenőrző és egyéb apparátus legyen, a szovjet szakértő elvtársak a vegyes vállalati rendszerben tartózkodtak nálunk. Az október 20-i határozattal megszüntették a vegyes vállalati rendszert, de ez egyben szükségessé teszi az új ár megállapítását is. A szovjet elvtársak fix árbázist kértek, ez komoly ráfizetést eredményezett

⁹⁶ A magyar–szovjet uránegyezmény húsz éves elővásárlási jogot biztosított 1956-tól a Szovjetunióknak az uránipari termékekre, aminek fejében a beruházást tíz éves, hosszúlejáratú, kamatmentes kölcsön formájában finanszírozta 75%-ban. 1956-ban 250 millió forint beruházási és 80 millió forint geológiai kutatási keretet hagyott jóvá a szovjet–magyar vegyes bizottság. Az 1957. eleji döntésekre l. a kormány 3060/1957. sz. határozatát. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 342–343.

⁹⁷ Az alapszerződést a magyar és a szovjet kormány 1956 márciusában kötötte.

volna, hiszen nemrég kezdtek csak termelni. A mai napon jön hozzánk két szovjet szakértő, akik előkészítik a tárgyalásokat arra, hogy fix árrendszerben állapodjunk meg. Olyan javaslat van, hogy 1 kiló fémre ércben 136 rubelt adnak. Egy tonna ércben van 2 kiló fém urán, 0,2 százalékos, ami feldolgozható, illetve elbírja a szállítást. Az egész mennyiséget fel tudnánk dolgozni, ha elbírná a szállítást. A gépekkel kapcsolatban rubelösszeget kapunk, amit felhasznál a külkereskedelem arra, amire neki szüksége van. Ezzel kapcsolatban a szokásos árak elszámolása érvényesül. Az I. osztályú 0,2% fölött van, a II. osztályú 0,12-0,2%-ig, a III. osztályú 0,12% alatt.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Ha a világpiacon szokásos uránáron kötnénk egyezséget, mi lenne?

CZOTTNER SÁNDOR elvtárs:

A nadrágunk is rámenne!

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Saját erőből a fejlesztést nem tudnánk megoldani.

CZOTTNER SÁNDOR elvtárs:

16 dollár egy kiló fém, ércben 32 dollár. A Szovjetunió 136 rubelt ad, ez két és félszerese a világpiacon. Ezt se tudjuk elfogadni úgy, hogy ráfizetés ne legyen. Meg kell várni, amíg a bányák felfejlődnek, és az önköltség is alacsonyabb lesz. Javasolom, hogy a Politikai Bizottság a III. pontban feltüntetettekben határozzon.⁹⁸ Tegnap a bányász szakszervezetben volt egy értekezlet, hogy az uránérc bányászatnál hozzunk létre üzemi tanácsot. Ha létrehoznánk, a tanács betekintést nyerne az uránérc bányászatba. Véleményem szerint nem tartom helyesnek az üzemi tanács létrehozását ezen a területen, de ha már létrehozuk, más formában kellene.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Lássa el ezt a feladatot az üzemi bizottság ezen a területen.

KISS KÁROLY elvtárs:

Egy megjegyzésem van az uránipar területén lévő pártmunkához. Javasolom, hogy a határozatba vegyük be: a pártvonalat meg kell erősíteni politikailag egy-két nagyon képzett, harcoss elvtárral. Az urániparban dolgozók két részre oszthatók: az értelmiség egy része az ellenséges ideológia befolyása alatt áll, a fizikai munkások nagy része kétlaki, falusi munkásokból tevődik össze, akik eléggé képzetlenek. Ezért is szükséges, hogy politikailag képzett elvtársakkal megerősítsük a pártvonalat. Szükségesnek tartom, hogy a személyzeti munka élére megbízható kommunistákat tegyünk. A pécsi részlegen van egy elvtárs, akinek magatartásával kapcsolatban kifogásolható dolgok vannak. Ezt a munkát biztos kezekbe kell tenni.

---

⁹⁸ A hozott határozaton túl az előterjesztés III. pontja határozza meg a fejlesztés fő irányait három évre. Eszerint a nyersérc-termelés az 1958-as 150 ezer tonnáról 1960-ra 420 ezer tonnára nőne, a beruházási keret kutatásokra évente 70 millió Ft, beruházásra 1958-ban 400 millió, 1959-ben 480 millió, 1960-ban 500 millió Ft.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Javasolnám, nem lehetne-e mozgalmat indítani részjegyekkel a lakosság között egy későbbi időpontban a költségek egy részének fedezésére.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt nem lehet! Csak felbolygatnánk a kedélyeket!

CZOTTNER SÁNDOR elvtárs:

A körülmények kényszerítenek bennünket, hogy atomerőművet tudjunk létrehozni. Már van komoly számításunk arra vonatkozóan, hogy az eddig ismert adatok alapján mennyi az uránércünk. Ha figyelembe vesszük, hogy most 0,3%-át tudjuk felhasználni az uránércnek, akkor is a magyar uránérc mintegy 300 millió tonna szenet képvisel.

SISKA VINCE elvtárs:

Sokat tanulmányoztuk a világirodalom erre vonatkozó részeit. A legnagyobb országok hallatlan összegű kísérleti díjat adnak ki erre a célra. Nem lehet azt mondani, hogy a mai viszonyok között versenyképesek lennének valamilyen hőerőművel. Gyengébben felkészült országok, amelyek kevésbé vannak segédanyagokkal ellátva is óvatosan nyúlnak ehhez a kérdéshez. A tandíjat mindenki mással akarja kifizettetni. Nem olyan a helyzet Magyarországon, hogy azonnal nekiláthatunk atomerőművet építeni. Egy csomó segédanyagot a hőerőmű építéséhez csak importtal tudnánk beszerezni. Tervünk van azonban arra, hogy fokozatosan tanítsunk be embereket erre a munkára és ebben a kérdésben pozitív választ kellene adni. Kiss Árpád említette, hogy a szovjet elvtársak felajánlották, hogy magyar tervező mérnökök vegyenek részt a szovjet kutatómunkában. Ha ezt elfogadnánk, egy bizonyos idő után lehetne kérni azt a reaktort, ami nekünk megfelel, de abban az esetben, ha több variáns is rendelkezésünkre áll. El tudom képzelni, hogy építjük majd és közben tanítjuk meg szakembereinket. Véleményünk szerint a nyersanyagbázist fogjuk tudni biztosítani. Lehetséges, hogy a törlesztésen kívül bizonyos mennyiségi reaktorfémet visszakerünk. Ezt tudnánk tárolni.

SZEKÉR GYULA elvtárs:

Magyarországon indult el a legkésőbb az uránércvel kapcsolatos kutatások. 1953-ban pozitív eredménnyel jártak. A Német Demokratikus Köztársaságban és a cseheknél előbb jártak. Magyarországon a kutatások pozitív eredménnyel jártak és két év alatt komoly bázisa alakult ki ennek az iparnak. Különösebb anyagi ráfordítások nélkül történt az iparág ilyen gyors ütemű felfejlesztése. A szovjet elvtársak távozása múlt év novemberében káros volt, de a fiatal elvtársak nagyon rövid idő alatt át tudták venni a rájuk eső szakaszt.⁹⁹

Ami az uránipar nyersanyagbázisunk további lehetőségét illeti, meg kell említeni, hogy a jelentés túlságosan általános, mert nincs kezünkben egy csomó biztos számszerű adat e területtel kapcsolatban. A kutatások során az egész magyar

---

⁹⁹ 1956-ban mintegy 100 szovjet szakember irányította a beruházást. Folyamatosan kapcsolódott hozzájuk mintegy 150 fős magyar mérnöki-technikusi gárda. 1956 októberében a magyarok vették át az irányítási feladatokat. 1957 márciusában már csak tíz szovjet szakértő tért vissza.

középhegység pozitívat mutatott, 1956-ban 10 000 kW-os radioaktív települést találtunk, plusz a földön folytatott kutatások 3 év alatt nem is hozhattak volna más eredményeket. 3 év alatt kalóriában kitermeltünk 8 millió tonna ércet. Ami a hazai atomprogram kialakítását illeti – amivel a baráti országoktól el vagyunk maradva – ezen a területen sok a tennivaló. Nyersanyagoldalról a magyar helyzet reményteljes, minden jel biztató. Ami a fém további feldolgozását illeti, a vegyi üzemekkel kapcsolatos elképzelések vázolva vannak.¹⁰⁰ Ehhez azonban víz, cirkórium, grafit nem áll rendelkezésünkre, egyéb nyersanyagforrásaink szépen vannak. Előnyösebb lenne olyan uránipar fejlesztése, amiből nyersanyagunk van, s 1960 után rámennénk az uránfémkohászatra, s ezért meg tudnánk kapni a további anyagokat, ami az atomipar kifejlesztéséhez szükséges. Viszonylag kis költséggel a baráti országokkal kooperálva, meg lehetne csinálni az atomprogram kialakítását és annak előfeltételeit.

Véleményem szerint a gazdasági és állami vezetés központi kérdésévé kellene ezt tenni. A Nehézipari Minisztériumban érezzük bénító hatását az energiahíánynak. A javasolt hosszúlejáratú távlati program kidolgozása legsürgősebb feladattá vált.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Hozunk olyan határozatot, hogy tudomásul vesszük a tájékoztatót és helyesljük. Az ártárgyalásokat még ez évben bonyolítsák le. A III. osztályú érc feldolgozásával kapcsolatban dolgozzanak ki terveket. A hazai erőmű megvalósításának lehetőségét meg kell vizsgálni, erre is dolgozzanak ki tervet. Az elvtársak, az országos atomerő bizottság, az atomipar fejlesztésének lehetőségét hazánkban vizsgálják meg, készítsenek erre tervet, amit meg fogunk tárgyalni. Meg kell valósítani, hogy néhány elvtárral megerősítsék a pártszervezeteket. Néhány elvtársat erre a területre kell vezényelni. Ezen a területen egyelőre a szakszervezeti bizottság működjék csak, és lássa el az üzemi tanács feladatait. A későbbiekben majd vissza lehet térni erre a kérdésre.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Van több jelzésünk arra vonatkozóan, hogy ez a terület tele van ellenséges elemekkel. Ezen a területen sok a fiatal értelmiségi, akiket a szovjet elvtársak segítettek, s mégis szovjetellenesek, nem dolgoznak rendesen. Fel fogunk nevelni egy csomó olyan fiatal értelmiségit, akik nem mellettünk fognak állni. Erre a területre rendes embereket kell vinni.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

A tervező intézetekben is sok ellenséges elem található.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az itt dolgozó emberek különbözőek. Ha figyelembe vesszük, hogy ez egy most megalapozandó stádiumban lévő iparág, a továbbiakban arra kell törekedni, hogy erre a területre olyan emberek kerüljenek, akik az ország érdekei ellen nem

¹⁰⁰ Az előterjesztés egy 10-12 tonna/nap kapacitású szódás feltárási technológiával felépítendő vegyi üzem létesítéséről szól, amelynek tapasztalatai alapján meg lehet tervezni a végleges, mintegy kísérleti 1400-1500 tonna/nap kapacitású nagy létesítményt.

hajlandók dolgozni. Törekedni kell arra, hogy ilyen emberek telepedjenek le ezen a területen.

Az előterjesztésnek van egy olyan pontja, amelyben az elvtársak kéri, hogy a Politikai Bizottság szögezze le, hogy rendkívüli fontosságot tulajdonít az atomenergia békés célra való felhasználására, felhívja erre az állami szervek figyelmét stb.¹⁰¹ Ennek nincs semmi értelme, én ezt nem szavazom meg. Ez a dolog a levegőben van. Ha van olyan konkrét dolog, amit az elvtársak meg tudnak mondani, hogyan biztosítsuk, azt be lehet venni az anyagba. Meg kell mondani, miről van szó konkrétan.

CZOTTNER SÁNDOR elvtárs:

Itt van pl. a kísérleti atomreaktor építése.¹⁰² Az Építésügyi Minisztérium elvitte építő gárdáját erről a területről. 2,6 millió forinttal le vagyunk maradva. A Kohó- és Gépipari Minisztériumnak le kellene szállítania az elmaradt anyagokat. Fel kellene hívni az Építésügyi Minisztérium figyelmét, hogy a meghatározott anyagokat határidőre szállítsák le. Ugyancsak el kell émi, hogy a gépeket is időben megkapjuk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezeket meg kell valósítani! Ismétlem, biztosítani kell most, a megalapozásnál, hogy az ország érdekei ellen dolgozó emberek ne rendezkedhessenek be itt.

5. Jelentés a kőolajipar helyzetéről

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Szeptemberben együtt ültünk itt, amikor elhatároztuk, hogy felelősségre fogjuk vonni azokat, akik a tavalyi olajkatasztrófában felelősek.¹⁰³ Közbejött az ellenforradalom, s ez a dolog feledésbe ment. Helytelen, hogy ezt a kérdést ismét nem tűztük napirendre. Nem tudom, hogy ilyen veszély nincs-e ismét. Tavaly nyáron, amikor az említett katasztrófa bekövetkezett, a bányászokhoz kellett fordulni, hogy bajban vagyunk, segítsenek nekünk.

CZOTTNER SÁNDOR elvtárs:

1955-ben ebben a teremben tárgyaltuk az 1956. évi tervet. A tervet felemelték 1,6 millió tonnával.¹⁰⁴ Én megmondtam akkor, hogy ez merészség, s azt, hogy a

¹⁰¹ Az előterjesztésben: „A Politikai Bizottság – az ország igen nehéz helyzetéből kiindulva – rendkívüli fontosságot tulajdonít a magenergia békés célú felhasználásának Magyarországon. Ezért felhívja a figyelmét valamennyi állami vezető szervnek, minisztériumoknak és más főhatóságoknak, hogy minden erejükkel támogassák a hazai atomenergia ipar gyors fejlődését. Bocsássák rendelkezésre a legképzettebb szakkadereket, lássák el a legkiválóbb minőségű gépekkel, műszerekkel és anyagokkal ezt az új iparágat, amely jelentős segítséget nyújthat szocialista iparunk perspektivikus energiaellátásához és egész népünk életszínvonalának emeléséhez.”

¹⁰² A csillebérci atomreaktor 1959. március 25-én helyezték üzembe.

¹⁰³ L. erre *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 343. és 369.

¹⁰⁴ Az MDP KV Politikai Bizottsága 1955. június 16-i ülésén tárgyalta az 1956. évi népgazdasági tervet. Akkor olyan döntés született, hogy egyrészt fel kell emelni az olajkutatásra a tervjavaslatban előirányzott összeget, másrészt a testület megvizsgálandónak tartotta, hogy az olajtermelés nem növelhető-e a tervezettnél nagyobb mértékben. (MOL M–KS 276. f. 53. cs. 237. ő. e.)

nagylengyeli mezőre 1,2 millió tonnát tervezünk. Megmondtam, hogy ez a mező nem olyan, hogy ennél többet biztonsággal tudjunk kihozni belőle. Itt víz mossa ki az olajat, Lovászában pedig gáz. Akkor megkaptam a magamét ezért a dologért, hogy mi közöm hozzá. Akkor csak szénbányász voltam. S mi történt? Elfogadták az 1,6 millió tonnát. A nagylyukú fűvókákat alkalmazták. Később kiderült, hogy nincs ennyi olajunk és megindult az elvizesedés. Nemcsak én, hanem mások is mondták, hogy baj lesz. Mi kutatjuk most is a mezőt, szép eredményeink vannak, nem sűrítjük a fúrásokat. Most 60-70-100 méteres távolságra telepítjük a kutakat, kimegyünk a mező rész szélére s nagyon szépen termelünk ezeken a mezőkön. Javasoltuk, hogy 640-700 ezer tonnára fel tudjuk emelni termelésünket. Ha előre halad továbbra is a kutatás, mi fogjuk kérni ennek a tervnek a megváltoztatását is, de csak olyan mennyiséget kérünk, amit biztonsággal tudunk termelni.

A mellékelt táblázat¹⁰⁵ arra épül, hogy más területen is fogunk olajat találni. Ennek megvan a lehetősége, mert a nagylengyeli mezőn többet fogunk majd termelni. Annak a korábbi határozatnak alapján, amit a Minisztertanács elfogadott, Csabait¹⁰⁶ felelősségre vonták. Elbocsátották, és azóta nem dolgozik sehol sem. Mi javasoljuk, hogy az olajipar gépszükségletét hosszúlejáratú beruházási keretben kérjük a Szovjetuniótól, mert le vagyunk maradva, elavult gépekkel dolgozunk, az olajipar gépparkja pocsék, kevés olyan géppel dolgoznak már ma, mint mi. Nekünk most már nagy mélységekre kell mennünk, mert csak itt találunk olajat, de ehhez megfelelő gépekre van szükségünk.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Hány méter a legmélyebb fúrás?

CZOTTNER SÁNDOR elvtárs:

Fúrunk 3500-4000 méterre is. Persze ez kutató fúrás.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Egyetlen mélyfúrásunk sem sikerült.

KISS KÁROLY elvtárs:

Bázakerettyén megnéztem két fúrást. 4500 méterig fúrtak. Tudomásom szerint sem itt, sem Lovászában, ahol ilyen mélyfúrásokat csináltunk, lényegesebb eredményt nem értünk el, s nem tudom, érdemes-e folytatni ezeket a kutatásokat, amikor ilyen nagy veszélyekkel jár.

BESE VILMOS elvtárs:

1953-ban Lovászában 3600 méteres fúrást csináltak. Akkor a béléscsővek gyengesége miatt leszakadt egy egész réteg és így nem tudtuk a vizsgálatot megcsinálni. A budafai mélyfúrásnál 1500 méter körül találtunk olajtartó rétegeket. 2800 méternél magas nyomású gázt találtunk. Tovább akartunk menni az alapegységekig, gondoltuk megéri, ha lemegyünk. Gondoltuk, itt majd

---

¹⁰⁵ A termelés (100 tonnában) a tervezet szerint az 1957. évi 674-hez képest 1960-ra 850-re, 1962-re 1300-ra és 1965-re 1500-ra emelkedik.

¹⁰⁶ Csabai Istvánról van szó, aki miniszterhelyettes, majd a Csepeli Kőolajfinomító Vállalat igazgatója volt.

rétegvizsgálatokat végzünk s meg tudjuk mondani, melyik rétegben van olaj és melyik rétegben gáz. Gondoltuk, ha nem találunk lejjebb sem olajat, sem gázt, nem megyünk tovább. Mindenképpen szükséges ezt megvizsgálni. Nagylengyelen is elmentünk az alapegységekig és találtunk olajat. Igaz, hogy nagyon költségesek ezek a mélyfúrások, 8-10 millió forintig is mehetnek. Azért el lehet érni, hogy 6-7 millió forintnál ne kerüljön többbe. Most az a helyzet, hogy általában mennek a mélyfúrások, nincsen különösebb baj. Nemrég tárgyaltunk a minisztériumban erről a kérdéstről, s megbeszéltük, ha lemegyünk az alapegységekig, nagyon kell vigyázni a kutatófúrás felkészülésére.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Két kérdést azért szeretnék felvetni, hogy elmondjam politikai aggályaimat. Képtelenek vagyunk tisztán és rendesen felmérni, nemcsak az olajkutatás lehetőségeit, hanem az olajlelő helyeket is. Én megmondom őszintén, bizalmatlansággal nézem az ezen a területen dolgozó embereket, hisz annyi becsapás egy területen sem volt, mint itt. Zalában sokat jártam 1945 őszen és telén, s akkor azt mondták, hogy itt nincs olaj. Az a fejlődés, amit helyesen mutatnak meg ebből az időből elvtársak, mutatja, hogy Magyarországon van olaj. Magyarországon a németek is komoly olajkutatásokat végeztek, s kitermeltek vagy 800 ezer tonnát. Mi energiában szegény ország vagyunk és a nyersanyagokra nagyon rá vagyunk utalva.

Áttanulmányoztam az anyagot, az a véleményem, hogy ez végre egy megfogható dolog. Most már legalább valamiből ki tudunk indulni.

Magyarországon véleményem szerint kutatást nem szabad feladni, hiszen nem véletlenül kutattak itt az angolok emberei hosszú időn keresztül. Meg kell vizsgálni, nehogy ott kutassanak velünk, ahol nincsen olaj. Rendes országban, még Angliában is falhoz állítják azokat, akik 100 év után nem találnak semmit azon a helyen, ahol kutatnak. Meg kell teremteni a kutatás módját, tudományos alapokon kell kutatnunk. A szovjet elvtársak megmutatták, hol kell kutatni. Tervszerűen kell előremennünk ezen a téren a realitás határain belül. Ki kell dolgozni mi lesz a következő évben, [19]58-59-ben stb.

BESE VILMOS elvtárs:

Azt tapasztaljuk, hogy a nagylengyeli olajmezőn lesz olaj.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Erdélyben és máshol is azt látjuk, hogy hónapról hónapra raknak le csöveket és komoly, tervszerű kutatás folyik. Ez felveti, hogy nálunk is kell lenni olajnak. Romániának 360 fúróberendezése van.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Nekünk 27.

KADÁR JÁNOS elvtárs:

Az olaj dolog olyan atmoszférát teremtett, ami bennünket a biztonsági tervezés felé visz, de nem segíti eléggé a bátorságunkat. Hogy az elvtársak vakmerő tervekkel nem jönnek, abban biztos vagyok, de hogy valamennyire reális

irányban menjünk, erre szükség van. Ha a mostani nívót megnézem, úgy látom, hogy az 1600 ezres terv erőszakolt terv. De hol van a mai nívó attól, amit reálisan meg lehet csinálni, és mikor tudjuk ezt elérni. Erre is kell gondolni. Az általános tervezésnek ezzel a kérdéssel is foglalkoznia kell. Valamifajta feszítésre szükség van, ha tervről beszélünk. Gondoljanak arra az elvtársak, hogy a mai nívó hol van attól, amit reálisan az ország korábban elért. A második világháború utáni visszaesés nem volt reális. A második világháború után később volt javulás, de sok gázt a levegőbe engedtünk. A németek rablógazdálkodást folytattak, s a gázt a levegőbe engedték és az olaj egy részét is. Mi nem hagyhatjuk bent azt az olajat, amit lehetséges kitermelni. Pár évig voltak reális tervek, de bizonyos ponton megrekedtünk.

CZOTTNER SÁNDOR elvtárs:

1953-ban teljes mértékben leállították az olajkutatást. Csak csalással tudtam elérni, hogy 1953 második felében 16 millió forintot fordítsunk az olajkutatásra.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Most olyan helyzetben vagyunk, hogy előre kell menni. A mi jövőnk az kell legyen, hogy emeljük a tervet. Emlékeznek az elvtársak, hogy tavaly a Minisztertanács foglalkozott e kérdéssel.¹⁰⁷ Kértem, adják meg az olajiparnak, ami szükséges, mert különben nem tudunk előbbre menni. Akkor nem kapták meg. Most van lehetőség arra, hogy hosszú lejáróban megkapjuk a Szovjetuniótól a szükséges anyagokat és felszereléseket, s akkor tovább tudjuk vinni az olajkutatást, és újabb lehetőségeket tudunk találni, ugyanúgy, mint ahogy 1951-ben Nagylengyelt megtaláltuk. Úgy gondoljuk, hogy 1200 ezer tonna helyett 1300 ezer tonnát lehetne elérni. Véleményem szerint ennyit el lehet érni, csak felszerelés és eszköz kell hozzá. Ezen a területen komoly vezető emberek vannak. Felhívom az elvtársak figyelmét, hogy vigyázzunk a lózungokra. A világon olyan elavult berendezés nincsen, mint nálunk. Vannak olyan gyarmati országok, ahol elavultabbak a berendezések, de ott a munkát meg is fogják. Nálunk olyan demokrácia van, hogy dolgoztatunk, dolgoztatunk, és ezen változtatni kell. Mindenkinek bele kell fogni a munkába. Gondoljunk csak vissza a szénvitára Czottner elvtárs, nagyon tanulságos dolog volt. Látjuk mi lett belőle? A bányászok megelőzték minket.

CZOTTNER SÁNDOR elvtárs:

A Kohó- és Gépipari Minisztérium és a Külkereskedelmi Minisztérium a berendezések, eszközök behozatalát szorgalmazza a meglévő devizakereten belül.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez nagyon helyes. A végrehajtásnál azonban meg kell nyomni a gombot.

FOCK JENŐ elvtárs:

Nem javaslom, hogy az előterjesztést így fogadjuk el, ahogy van. Az első pontot¹⁰⁸

¹⁰⁷ A kőolaj ügygel a Minisztertanács 1956. május 22-én foglalkozott és 3419/1956 (VI. 8.) MT. sz. határozatában intézkedési tervet fogadott el a kőolaj-bányászati kutatás és termelés fokozása érdekében. (MOL-X-A-83-a 151. d.)

¹⁰⁸ Az első pont változtatás nélkül lett a határozat része.

helyeslem, és ebben javaslom, hogy határozzunk. A második és harmadik pontja az előterjesztésnek¹⁰⁹ az első pontból ragad ki néhány kérdést, és erre akar határozatot hozatni. Szerintem a második és a harmadik pont beletartozik az első pontba. Szerintem nem helyes, hogy ezt a részt részletezzük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Meggondolandó, hogy esetleg általános határozatot hozzunk, amit minden miniszter megkap. Szerintem az első pont végrehajtásaként kell a további három ponttal foglalkozni.

BESE VILMOS elvtárs:

A határozati javaslattal kapcsolatban: az első pont helyes, a III/3-as alatti javaslatra konkrétabb dolgot tudunk majd adni, ha a kutatások befejeződnek. Javaslom, hogy a 2. pontba vegyük be a külkereskedelmet, azt, hogy a hosszú lejáratú anyagok biztosítása nélkül nem tudunk kutatni. Ezért a minisztériumokat külön felelőssé kell tenni.

Véleményem szerint szükség volna, hogy 5-6 embert leküldjünk erre a területre. Nekünk az olajiparban ki kell nevelnünk a fiatalokat, akik majd biztosítják az olajipar vezetését. A MAORT-vezetésből is ki kell venni ezeket az embereket, és átadni a vezetést az új vezető gárdának. Javaslom, hogy a szakvezetők lent dolgozzanak a területen.

VARGA GYULA elvtárs:

A mélyfúrásokkal kapcsolatban: nemcsak a megyei pártbizottságon dolgozom, hanem korábban dolgoztam az olajiparban. A mostani mélyfúrások tapasztalatai azt mutatják, hogy lent a mélyszinten komoly mennyiségű gáz van. Feltétlenül szükségesnek tartom, hogy ténylegesen komoly mélyfúrási kutatómunka folyjék. Véleményem szerint azonban ehhez két alapvető dolog szükséges. Egyrészt lent a feltételeket meg kell teremteni, másrészt a kormánynak meg kell adni a szükséges felszereléseket, különben több millió forintot kidobunk. Az egyik feltétel, ami szükséges a mélyfúráshoz, hogy megfelelő műszaki felkészültség legyen. A másik: ki kell dolgozni a megfelelő technológiát, amit a műszaki kádereknek kell biztosítani. Ezt ki kell várni. A másik dolog és Bese elvtárs azt mondja, nem látja fontosnak a megfelelő káder-átcsoportosítást. Szerintem erre nagy szükség van. Ha mi ki akarjuk nevelni az új műszaki gárdát, ami helyes, de ugyanakkor azt is látni kell, hogy sok emberre, akik most felsőbb irányító központokban vannak, politikailag nem megfelelőek, s ezeknek erkölcsi-politikai ténykedése az alsó szervekre rossz irányban hat ki. Szerintem szükséges fiatal, politikailag megbízható káderek átcsoportosítása, másrészt az, hogy a vezető szervekből a régi tapasztalatokkal rendelkező embereket leküldjük a termelőmunkába. Mi ilyen szempontból gondoljuk az átcsoportosítást. Meg kell találni a megfelelő arányokat a vezető szerveknél, és lent a termelő üzemekben is.

---

¹⁰⁹ A javaslat második pontja átfogalmazva a határozat része maradt 3. pontként. (L. a mellékletet.)

A jelentés véleményem szerint – már ami a legfontosabb problémákat illeti – nem eléggé tükrözi a problémákat, ami lent van. Nemcsak az a baj, hogy elhasználták gépi berendezéseink, hanem az is, hogy nincs görgős fűrönk, drótkötélünk stb. Biztos vagyok abban, hogy a kormányzat látja az olajipar jelentőségét.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Érzi a jelentőségét!

VARGA GYULA elvtárs:

Különböző minisztériumokban, tárcákban látják ennek jelentőségét, de mégsem értik meg egészen. Magyarországon a kőolaj másodrendűen fontos energia. Azt tapasztaljuk, hogy a szakminisztériumok nem segítik megfelelően munkánkat. Kérem a Pártközpontot, hogy ebben a kérdésben segítsen. Mi mindent elkövetünk annak érdekében, hogy a népgazdaság részére minél többet termeljünk, de ehhez bizonyos feltételek szükségesek.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezen a területen a jó szakemberek hatással vannak a fiatalokra és a többiekre. Véleményem szerint meg kell keresni az utánpótlást, és össze kell házasítani ezeket: a régieket az újakkal. Figyelembe kell vennünk, hogy ezek a régi szakemberek vajon hol csinálják a nagyobb kárt: ahol a termelés van vagy ahol az irányítás. Ha olyan emberről van szó, aki kárt akar tenni akár a termelést bízom rá, akár az irányítást, kárt tesz. Meg kell nézni, még ha egyes emberek a MAORT-nál is dolgoztak, ha becsületesek és ha megteremtjük a feltételét annak, hogy becsületesen dolgozzanak, jól bánunk velük, mindent el fognak követni a termelés érdekében. Ezt fel kell tételezni az emberekről. Aki erre nem képes, azzal nem tudunk együtt dolgozni.

A másik szemlélettel kapcsolatban, amiről itt szó volt: hogy nagyon fontos dolog a kőolajtermelés. Van nekünk pontos tervünk ezzel kapcsolatban, meg kell követelni ennek végrehajtását. Akkor fogják megérteni a különböző szervek is, hogy ezt végre kell hajtani. Célszerűnek látszik, hogy az ipari minisztériumok adjanak jelentést arról, hogy a határidőket hogyan tartották be.

Javaslom, hogy a külkereskedelemmel kapcsolatban felmerült javaslatot vegyük bele az anyagba. Egyetértek azzal, hogy december hónap folyamán a Minisztertanács tárgyalja meg, hogy áll a feltételek biztosítása, a tervek végrehajtása az egyes minisztériumoknál.¹¹⁰

SZEKÉR GYULA elvtárs:

Két dolgot szeretnék felvetni, ami szerintem az itt közölt tervet reálissá teszi. Ebben az évben 10 fűrőberendezés jött, igen korszerű. Szükség van arra, hogy az elkövetkezendő években felfrissüljön ennek az iparnak gépparkja, mivel az objektív lehetősége a termelés fejlesztésének megvan, a technika biztosítva lesz, akkor a terv is reális.

DARABOS IVÁN elvtárs:

Egy javaslatom van: végzett fiatal mérnököket ki kellene küldeni most a

---

¹¹⁰ 1957 decemberében ez a kérdés nem szerepelt a Minisztertanács napirendjén.

Szovjetunióba gyakorlatra. Az a tapasztalatunk, hogy az iskoláról hazajött fiatal mérnököknek kevés a gyakorlati tapasztalatuk. Ha ezeket kiküldenénk tanulmányútra a Szovjetunióba, utána visszahoznánk, nagyon sokat segítené.

Még egy kérdést szeretnék felvetni: mióta az olajtermelés meg nálunk, a mélyfúrás nincs kikísérletezve. Ez olyan szerszámokon múlik, amit kivittek külföldre, és mi nem kaptuk meg. Van olyan érzésem – az elmúlt idők tapasztalataiból –, hogy nem kapjuk meg a szükséges felszereléseket. Kaptunk most olyan ígéretet a minisztériumtól, tervhivataltól, hogy megkapjuk, ami nekünk jár, de mégis ez valamilyen úton-módon nehezen valósul meg. Ezért kérném a párt ellenőrzését ezen a területen. Arra kérném az elvtársakat, hogy állami vonalon segítsék az ezzel kapcsolatos döntéseket. Napról-napra a legbogatlebb dolgokra ezer forintok vesznek el. Ezért kissé indokolatlan a mérnökeinkkel szembeni gyanakvás, mert sajnos az a helyzet, nincs meg a tudományos alapfeltétele annak, hogy felelősségre lehessen vonni ezeket a mérnököket azért, hogy megtettek-e mindent a tudományos kutatás érdekében.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Képném a Politikai Bizottságot, hogy az eredeti javaslatokat fogadja el.¹¹¹ Ezek a javaslatok a napi jó munkát segítik elő, s vannak benne olyan problémák, amelyekben évek óta nem tudtunk előbbre menni. A javaslat első része kötelezi a minisztert, hogy számba véve azt a segítséget, amit a Szovjetuniótól kaptunk, a tervszámokra vonatkozóan tegyen javaslatot. Mindezeket számba véve a jelenleginél magasabb tervszámokat is célul lehet kitűzni, ha az említett dolgokat megvalósítják.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Egyetértek azzal, hogy a fiatal végzett mérnökök egy kisebb csoportját gyakorló munkára két évre kiküldjük a Szovjetunióba. Szerintem a rossz tapasztalatokat csak jó tapasztalatok tudják hatálytalanítani. Ezt a munkát központilag is meg kell fogni. Meg kell érteni, hogy nem tudunk létezni szén és olaj nélkül.

6. Jelentés a műszaki értelmiség helyzetéről

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Nem sikerült pontosan megállapítani a mérnökök és technikusok számát. A Statisztikai Hivatal nyilvántartása szerint 21 000 mérnök van az országban, de ez szerintünk nem felelhet meg a valóságnak. A felszabaduláskor 11 000 mérnök volt, azóta 18 000 végzett. Még ha figyelembe vesszük, hogy sokan disszidáltak, elhaltak, akkor sem felelhet meg ez a szám a valóságnak. Szerintünk jobban megközelíti a valóságot a 26 000-es szám. Persze ezt pontosan fel kell mérni.¹¹²

---

¹¹¹ A határozat az eredeti javaslat mellett további három ponttal egészült ki. (2., 5., 6. pont – 1. a mellékletet.)

¹¹² Az előterjesztésben: „Magyarországon a felszabaduláskor mintegy 10 000 mérnök és 2-3000 technikus dolgozott. Jelenleg a mérnökök száma 28 000, a technikusoké kb. 35 000 fő.”

A másik megjegyzésem az előterjesztés 4. oldalának 3. pontjára vonatkozik.¹¹³ A béreket, kereseteket illetően adtunk táblázatokat a munkások és műszakiak fizetéséről. Ezek a számok a műszakiaknál a mérnökökre és technikusokra vonatkoznak, de véleményünk szerint nem tükrözik a tényleges helyzetet, mert a műszaki fogalom ennél szélesebb, mert a tervezők, normások fizetését is műszakiaknak veszik. Ezt a szorzószámot nem tekinthetjük a mérnökök, munkások, technikusok fizetése összehasonlításaként. A különbség állandóan összezsugorodik. Persze ez az állapot sem volt jó, ami 1949-ben fennállt. Az az érzésem, most sem megfelelő az arány és ezt későbbben a bérpolitikai intézkedésnél figyelembe kell venni.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Mit lehet tenni ezzel kapcsolatban, azon kívül, hogy megerősítjük az anyagot?

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Az előterjesztés azt akarja célozni, hogy a párt befolyását szélesítsük, mélyítsük a műszaki értelmiség körében.

HEVESI GYULA elvtárs:

Néhány általános megjegyzésem lenne az elvi részhez és a javaslatokhoz. Nézetem szerint az egész anyag helyesen tükrözi a műszaki értelmiség soraiban meglévő helyzetet, bár az elemzés módosításra szorulna. A javaslati rész, amely helyes előírásokat tartalmaz, túlságosan deklaratív jellegű, nem tartalmaz olyan szervezeti intézkedéseket, melyek biztosítják a helyes elvek gyakorlatban való megvalósítását. Az elvek alsóbb szinten nem érvényesülnek. Javaslataim arra irányulnak, hogy milyen szervezeti intézkedésekkel tudnánk jobban biztosítani alsóbb szinten a párt értelmiségi politikájának végrehajtását.

A 3. oldalon szó van a régi értelmiségről.¹¹⁴ Úgy van, ahogy az előterjesztés leírja, de igen fontos lenne, hogy olyan intézkedések történjenek, amelyek nem fokozzák a régi és új értelmiség elkülönülését, hanem elősegítik összekapcsolódásukat. Úgy gondolom, hogy a régi értelmiség politikai magatartását zömében szakmailag is pozitívabbnak kell ítélni. A napokban volt a METESZ-ben műszaki oktatási konferencia.¹¹⁵ Ez a konferencia rendkívül sok értékes, átgondolt javaslatot hozott, mely alkalmas a műszaki képzés megjavítására. Olyan eredményeket hozott felszínre, amelyből a többi népi demokráciák számára is hasznos és

¹¹³ Az előterjesztésben szereplő táblázat szerint 1938-ban a mérnök 250 pengőt, a munkás 83,3 pengőt keresett. 1949-ben ez forintban: 1166-587, 1955-ben 1979-1164, 1957. I. félévében: 2297-1466 Ft volt.

¹¹⁴ Az előterjesztés a régi értelmiség körében a párt politikai befolyása csökkenését az ötvenes évek eleje hibás gazdaságpolitikájának, a voluntarizmusnak, valamint az ideológiai nevelőmunka gyengeségében vélte felfedezni. Ez azonban a fiatal értelmiségiek között is érezte hatását, ezért „az ellenforradalom alatt – fogalmaz az előterjesztés – egy részük aktivizálódott, és részt vett különböző ellenforradalmi megmozdulásokban. Az ellenforradalom után mintegy 2300 mérnök és 3100 technikus disszidált (8-9%). Egyes szakterületeket pl. gyógyszeripart, vacuumtechnikát, a híradástechnika egyes ágait a disszidálások erősen érintették.”

¹¹⁵ A tanácskozássra 1957. november 22–23-án került sor. Tudósítást I. Fontos határozatot hozott az országos műszaki oktatási konferencia. *Népszabadság*, 1957. november 24.

meggondolandó lehet. A pártszervezetek fontos feladatává kell tenni a régi és új értelmiség közötti kapcsolat javításának kérdését. Általában eddig úgy értelmezték a párt direktíváit az értelmiséggel kapcsolatban, hogy ez csak az alsó pártszervezetek feladata. A felsőbb pártszervek, megyei, kerületi, városi pártszervek legfeljebb időszakonként ellenőrizték, hogy mi történik az értelmiség között. Az lenne a javaslatom, hogy minden megyei, kerületi, városi pártbizottság mellett létesüljön egy állandó kommunista műszaki aktíva, melynek élén a pártbizottság egyik tagja álljon, mely állandóan foglalkozna a műszaki értelmiség tevékenységével kapcsolatos kérdésekkel. Ez a kommunista szakemberekből álló bizottság 5-10 tagú lehetne. Ez állandósítani tudná a párt alsóbb szerveinek irányítását az értelmiségi területen. Ez a pártnak nagyon komoly segítséget adhat. A Szovjetunióban is vannak ilyen bizottságok és nagyon jó tapasztalatok vannak. Ismétlem, nézetem szerint szakmailag a régi értelmiségiek zöme pozitívan viszonylik a népi demokráciához.

A 4. oldalon egy helytelen megállapítás van. Azt írja az előterjesztés: erősen tartja magát, hogy a „tudomány és technika korában az értelmiségé a vezető szerep” reakciós elmélete, mely ellen a pártszervezet nagyobb része, kellő felkészültség hiányában nem tud eredményesen harcolni. Ilyen felfogás, hajlamosság, elképzelés csak kuriózumként látszik. Ez a felfogás nem annyit jelent, hogy a komolyabb műszaki értelmiség ezt magáévá tenné. Meg kell érteni, hogy a műszaki értelmiség zöme nehezen érti meg a munkásosztály vezető szerepét, de ebből nem lehet azt a következtetést levonni, hogy az előbbi szemlélet teszi magáévá. Pártunk is megvalósítja, ahol lehetséges, hogy ahol szakmai ismeretek szükségesek, ott vezető helyeken értelmiségiek legyenek. Nem értik még, hogy a politikai és szakmai követelményeket össze kellene egyeztetni.

Az előterjesztés 3. pontjában, ahol szó van az átlagbér kategóriákról, egyetértek azzal, hogy az arány nem helyes és ezen javítani kell. Világos, hogy a mai gazdasági helyzetben nem lehet arról szó, hogy ezt az aránytalanságot kiküszöböljük. Helyes lenne utalni arra, hogy a Tervhivatal perspektívában dolgozza ki a jelenleg kialakult bérezési arányok megváltoztatását a következő években.

Az előterjesztés 6. oldalán lévő 1/b pontban leírt javaslattal¹¹⁶ egyetértek. Javasolnám még, hogy a kiváló mérnököket és technikusokat időközönként tüntessék ki. Az is nagyon fontos lenne, hogy az értelmiség idővel hozzájusson ahhoz, hogy valamilyen külföldi tanulmányúton részt vegyen. Nagy szükség lenne arra, hogy azok, akik 5-10 éves gyakorlattal rendelkeznek, egyes népi demokráciákba[n] külföldi tapasztalatokat szerezzenek. Meg lehetne ezt valósítani a gazdasági együttműködés keretében, részben az IBUSZ útján, saját költségen.

---

¹¹⁶ „A becsületesen dolgozó műszaki értelmiség fokozott társadalmi megbecsülése ne elvtelen udvarlásban, hanem abban jusson kifejezésre, hogy fokozottabban vonják be őket az üzem előtt álló feladatok, tervek kidolgozásába, az üzem legfőbb problémáinak megvitatásába, és helyes tanácsait, javaslataikat vegyék figyelembe. Tartsák szem előtt azt a lenini elvet, hogy a régi szakembereket mindenek előtt munkájukon keresztül, alkotó képességük szabad kibontakozásának elősegítésével lehet közelebb hozni a párthoz és a szocializmushoz.”

Javasolnám, helyes lenne, ha ebben az anyagban e kérdésre számszerű utalás lenne. Évente 500-1000 mérnöknek tegyük lehetővé, hogy a vállalat, IBUSZ vagy KGST keretén belül külföldre kijussanak.

Nagyon helyesnek tartom a javaslatok között szereplő 4. pontot.¹¹⁷ Ez lenne a legfontosabb. Ennek a létrehozandó Országos Műszaki Tanácsnak kellene a METESZ szervezeti kérdéseit is megoldani. A METESZ-ben komoly politikai feladataink vannak, mert az egyesületek vezetősége jórészt olyan elemekből áll, amelyek ugyan ma már visszavonultak, de októberben meglehetősen aktív szerepet játszottak. Az egyesületi demokrácia nehézkessé teszi a jelenlegi helyzet megváltoztatását és erre komoly figyelmet kell fordítani. Pl. az Elektrotechnikai Egyesület vezetősége olyan elemekből áll, hogy kevesen rokonszenveznek a népi demokráciával.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A javaslatok szerintem általánosak. Ez a kérdés évek óta probléma. A pártszervezetek évek óta foglalkoznak e kérdéssel, hogyan lehetne megfogni. Évek óta gondolkozunk azon, hogyan oldjuk meg az értelmiségiekben belül az egyes rétegek dolgait. Pl. itt van a tervező intézetekben dolgozó értelmiségiek problémája. Ezekben az intézetekben rendkívül vegyes az összetétel, s ezért nagyon bonyolult a pártszervezet munkája. Vannak régiek, akik közül egyesek a rendszerrel szemben ellenségesek, s vannak olyanok, akiket mi neveltünk. A rendszerrel ellenséges emberek nagy része novemberben el lett bocsátva. Ki kellene mondanunk, hogy a műszaki értelmiségiekhez való viszonyunkat úgy kell felfogni, mit alkotott a népi demokrácia számára, ott ahol dolgozik, s e szerint kellene elbírálni őket.

A bérfeszültséggel kapcsolatban: ez már régóta fennáll. Az alkotásban való konkrét részvétel kisebb a tervező irodákban, mint a gyárakban. Ennek ellenére az, aki kivitelezte a gyárakban a tervező intézetekben készült javaslatokat, kevesebbet keresett. Ilyen részletkérdésekben is gyakorlati útmutatást kellene adni a pártszervezeteknek. Most vasárnap vitatkoztam egy fiatal értelmiséggel. Most októberben elhitte, hogy forradalom volt, de különben rendes ember, alkotni akar, jó szakemberré válni. Érdemes lenne az ilyen emberekkel foglalkozni. Ez a fiatal engedett korábbi nézeteiből, s meg kellene nézni, hogyan lehetne velük foglalkozni. A mi számunkra nagyon fontos réteg a fiatal értelmiségi. Itt vannak a munkásszármazású értelmiségiek. Meg kellene nézni, ezek között a meglévő zavarokat hogyan oszlassuk el. Vagy itt van a Szovjetunióban végzett ösztöndíjasok problémája. Meg lehetne valószínűsíteni, hogy azok az emberek,

---

¹¹⁷ „A műszaki szakembereinket az állami vezetésben, az állami vezető szervek munkájában jobban igénybe kell venni, tanácsaik, javaslataik megvalósítását szervezettebben szükséges biztosítani. Ennek érdekében létre kell hozni a Minisztertanács mellett működő Országos Műszaki Tanácsot.” Az MDP Politikai Bizottságának 1955. július 28-i határozata nyomán a Minisztertanács mellett létrejött az Országos Műszaki Fejlesztési Tanács Mekis József miniszterelnök-helyettes irányításával. A nagy létszámú testületnek vezető műszaki és kutató értelmiségiek is tagjai voltak, többek között Hevesi Gyula is. A kormány 1002/1957. (I. 5.) sz. határozatában 1957. január 1-jei hatállyal megszüntette.

akik ezekkel a fiatalokkal korábban együtt dolgoztak, beszéljenek most velük. Tavaly az Ipari és Közlekedési Osztály foglalkozott brigádmunkával az értelmiségiek különböző rétegeivel. Érdemes lenne ezt a munkát tovább folytatni. A múltkor beszéltem egy emberrel. Az illető tervező intézetben dolgozik, s elmondta, meg van győződve arról, amit csinál használhatatlan, csak nagyon sok befektetéssel lehetne használni. Azelőtt a Budapesti Szerszámgépgyárnak volt szerkesztési részlegvezetője, most a szerszámkészítő intézet beosztottja. Csinált valamit. Mi történt? Saját köre bírálta el konstrukcióját, amit végzett. Kérdeztük: kipróbálta-e valamelyik esztergályos konstrukcióját, hogy jó-e, lehet-e használni, van-e a bizottságban, amelyik elbírálta, gyakorlati ember[?] Úgy néztek ránk, mikor ezeket kérdeztük, mint akik megháborodtak. Elfogadták, s nagyon sok kár lett belőle.

Látni kell, hogy a tehetségek megnyerése, nevelése több időt igényel, bonyolultabb feladat, mint mások nevelése. Véleményem szerint erre a kérdésre kellene utalnia a határozatnak. Tavaly hoztak határozatot az értelmiségről.¹¹⁸ Akkor azt mondták, hogy ez taktikai hiba volt, mert mikor a munkásosztály kérdésében nem volt átfogó határozat, az értelmiségre hoztunk a nyomás hatására. S azt mondják, ez sokat ártott a munkásosztály és értelmiségiek viszonyának.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Véleményem szerint az előterjesztésben sok kérdés helyesen van érintve. Szerintem ennek ellenére határozatot ne adjunk ki. Ha mi kiadnánk ezt a határozatot, mint a Politikai Bizottság határozatát, azt mondanák, nem foglalkoztak komolyan e kérdéssel. Ezt nem tehetjük meg. Az anyagban sok helyen százszor megismételt dolgok vannak. Más formában kellene ezt a kérdést felvetni. A következőkre gondolok: differenciálni kell az értelmiségieket. Mi történt a régi értelmiséggel és az újjal politikailag? A régi és új értelmiség kérdése nem egyszerű kérdés. Nem mondhatom azt, hogy a régi értelmiség szemben áll a rendszerrel, az új pedig nem. Tavaly ezzel ellentétes dolgok is jelentkeztek. A meglett emberek komolyabban gondolkoztak. Itt nem egyszerűen osztálykategóriáról van szó. Volt sok munkás és parasztszármazású fiatal, aki hóbörgött. Beszélni kell az azóta bekövetkezett változásokról is. El lehet mondani, hogy az egész vezető rétege az értelmiségieknek inkább a régi világ felé húz, mert a régi élethez képest életszínvonala csökkent. Meg kell mondani, hogy a múltban a tudományos területen dolgozók tízszer jobban voltak fizetve, mint most. Ami a fiatalokat illeti, ezekkel egészen más a helyzet. Ezek a mai fiatalok nem tudják, hogyan éltek azelőtt a fiatal műszaki értelmiségiek. Azt is meg kell mondani, hogy a Horthy-korszakban egy mérnöknek nem volt valami rózsás perspektívája. Évekig nem tudott elhelyezkedni. Mindenféle lépcsőfokot végig kellett járnia, mire mérnöknek nevezhette magát. Minden változásnak tehát megvan a maga oka. Meg kell mondani, hogy a rendszer stabilizációja is hatott az értelmiségiekre. Azt

¹¹⁸ Az MDP KV Politikai Bizottsága 1956. június 14-i ülésén foglalkozott a párt értelmiségi politikájának néhány kérdésével. (MOL M-KS 276. f. 53. cs. 291. ö. e.) Az MDP határozatát az értelmiségi politika néhány kérdéséről I. *Társadalmi Szemle*, 1956. 8. sz. 29–41.

is látni kell, hogy a konszolidációba[n] benne van az értelmiség munkája is. Szén se lett volna az értelmiség nélkül.

A fizetésrendezéssel kapcsolatban: ezt az értelmiség kedvezően fogadta. A bányász műszakiaknál olyan fizetésemelés volt, hogy meg kell mondanunk, kicsit sok. Igaz, hogy van bizonyos nívőkülönbség, ami önmagában is probléma, de mégsem indokolt ez a nagy különbség az értelmiségiek fizetése között.

Azt is meg kell mondani, hogy az értelmiségiekre nagy hatással voltak a szovjet technika és tudomány legújabb eredményei.

Még egy tényező van, ami nagyon fontos, még a fizetésrendezésnél is fontosabb: ez a perspektíva kérdése. Ez akkor lesz meg, ha készen lesz a tervünk. Még ha nem is olyan terv ez, mint volt a II. ötéves terv vagy az első 3 éves terv, de mégis látnak reális perspektívát és mindjárt másképp fognak ezek az emberek gondolkodni és cselekedni. A terv nyilvánosságra hozatalának időpontja közeledik.¹¹⁹ Egy-két hónap múlva tudni fogják, merre halad a magyar ipar és így tovább. Ezt a tervet fel kell használni arra, hogy az egy év alatt beállott kedvező változást továbbfejlesszük.

Ismétlem, új politikai bizottsági határozatra e kérdésben nincsen szükség. Lenne azonban javaslatom: a párt KB tagja kidolgozhatja egy jó előadást a magyar műszaki értelmiségiekkel kapcsolatos néhány alapvető kérdésről. Megmondaná, hogy mint kommunista így látom a kérdést, de ez az álláspont nem hivatalos, s mégis hivatalos, mert a KB tagja mondja el. Ezen a résztvevők hozzászólhatnak. Lehetne itt beszélni az értelmiségiek viszonyáról a párthoz stb. Szerintem ezt a formát kellene használni. Beszélni lehetne az értelmiségiek perspektívájáról, a fiatal értelmiségiekről, és fel lehet vetni politikai természetű kérdéseket is. El lehet mondani, hogy a párt a tisztességes állampolgár ismérveként nem követeli meg az értelmiségtől, hogy párttag legyen, ha akar lehet, de ez nem feltétel. Feltétel, hogy a rendszerhez és a néphez hűségesebbnek kell lenni, ezt szolgálni kell, nem szívességből, hanem hazafias kötelességből. El lehet mondani, hogy sok kérdésben a kormány kikéri az értelmiségiek véleményét, és ebben az évben az 57-es terv elkészítésénél vagy a mezőgazdasági program kidolgozásánál a szakemberek százai vettek részt, rengeteg bizottság dolgozott ezen a munkán. Meg lehet mondani, hogy ezek voltak az első lépések, és a párt és kormány arra törekszik, hogy minden fontosabb kérdésben kikérje a véleményüket.

Rendezetlen nálunk a Szovjetunióban végzett fiatalok kérdése. Az is létező probléma, hogy sok ösztöndíjas munkásnak ment el. Most is baj van velük. Erről is beszélni kell az előadásban.

Nem szabad megengedni, hogy a nem párttag értelmiségi hátrányos helyzetbe kerüljön. De azt sem szabad megengedni, hogy a párttag értelmiségi kerüljön hátrányba, a magyar alkotmány és a párt ezt nem fogja megtűrni. Sajnos ez

¹¹⁹ A három éves tervet végül is az MSZMP KB csak 1958. június 6-án vitatta meg és fogadta el. L. erre *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 343–412. Az Országgyűlés ezt követően 1958. június 25-i kihirdetési nappal fogadta el az 1958. évi II. törvényt az 1958–1960. évi hároméves népgazdaság-fejlesztési terv irányelveiként.

utóbbi, különösen a tervező intézeteknél tapasztalható. Mi a speciális a tervező intézetekben? Ezek centrális intézmények, s nem az emberek hibája, hogy hosszú ideig komoly megbízatások nélkül voltak, el vannak szakadva a tömegek életétől stb. Véleményem szerint az előadás központi kérdésévé a perspektívát kellene tenni.

Szerepelhet az előadásban a külföldi tanulmányutak kérdése is. Egyetértek a műszaki bizottság létrehozásával a pártszervek mellett, amit Hevesi elvtárs javasolt – de meg kell mondanom, hogy a XIII. kerületben már három éve működik ilyen bizottság. Az értelmiségieket a jövő jobban izgatja, mint az, hogy ma mit keres. Ha látják, hogy előbbre megyünk, hogy perspektívájuk van, nyugodtabban fognak dolgozni. Meg kell mondani, hogy a nyugatiak különösen a műszaki értelmiségiekre vadásznak, és őket nem zavarják az elvi dolgok. Az a teóriájuk, hogy kész mérnökök menjenek hozzájuk. Nekünk az értelmiségieknek biztosabb jövőt kell mutatnunk, mint a Nyugat. Azt is meg kell mondani, hogy a perspektíva kérdésében a munkásosztály és a műszaki értelmiség összekerül egymással.

Én az előadások keretében olyan vitákra gondolnék, hogy mondjuk el, mi a mi álláspontunk, és tegyük lehetővé, hogy ehhez hozzászóljanak, mert ha nem ezt tesszük, lehet, hogy nem mi kerülünk ki mint nyertesek, hanem a zavaros nézetek. Ezen kívül mi mondjuk meg az előadás témáját. Azt is meg lehet csinálni, hogy a központilag megtartott előadást odaadjuk néhány vidéki városnak és ajánlhatjuk nekik, hogy ankét jellegű dolgot tartsanak belőle.

Megbízom az elvtársakat, hogy állami vonalon vessék fel ezt a kérdést. Az MSZMP rendezésében meg kell nézni a két központi osztálynak, hogy ilyen félhivatalos jellegű álláspontokról tartsanak előadásokat az értelmiségiek számára januárban és februárban, megfelelő keretek között, az újságban is írjanak erről. Azt hiszem, ezzel is megyünk valamit előre.

7. Előterjesztés a termelőszövetkezeti tagok nyugdíjbiztosításáról

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Egy fő kérdés volt: 10 év + szövetkezeti tagság után kapja a nyugdíjat, de ezen belül vannak olyanok, akik rendes tsz-tagok. Ettől eltérő Dobi elvtárs javaslata, aki azt mondja, hogy 5 év + a tsz-tagság után kapjanak minden további nélkül nyugdíjat. Mi ezt feltételekhez kötjük, alapnak kérem a Politikai Bizottságot, hogy a 10 éves tagságot vegyüek. A Munkaügyi Min[isztérium]nak is elküldtem az anyagot. Kisházi elvtárs egy pár helyen módosítást hajtott végre az anyagban. Én Kisházi elvtárs által tett javításokkal egyetértettem.

DOBI ISTVÁN elvtárs:

Szeretném megindokolni, miért nem értettem és értek egyet az anyaggal, illetve megindokolni annak a levélnek a szövegét, amit eljuttattam a Politikai Bizottság tagjaihoz.¹²⁰ A mezőgazdasági termelőszövetkezetek öregségi biztosítását

¹²⁰ Dobi István 1957. október 28-i levelét és az ehhez mellékelte szakmai feljegyzést a Politikai Bizottság 1957. október 29-i ülésének iratanyaga tartalmazza. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 48. ö. e.)

illetően úgy gondoljuk, hogy nemcsak ezt a problémát kell megoldani, hanem akkor, amikor a megoldáson gondolkodunk, gondolnunk kell arra is, hogy a tsz fejlődésének egy olyan szakaszában vagyunk, ami problematikussá teszi magát a termelészövetkezeti tagoknak öregségi biztosítását is. Ha ezt nem tudjuk jól megoldani, akkor a tsz fejlesztése elé egy olyan gátat emelünk, amit később leküzdeni, ha a tsz fejlesztésére kerül sor, nehéz lesz.

Szeretném röviden elmondani, de számszerűségében is megvilágítani azt a helyzetet, ami előtt állunk a biztosítást illetően is és a tsz fejlesztésével kapcsolatban is. A márciusi állapot szerint 120 000 tagja van a termelészövetkezeteknek. Ezen belül 8411 olyan tsz-tag van, aki 65 éven felüli, illetve asszonyok, szintén 65 éven felüliek, és ez az összes tagságnak 7,1%-át teszi ki. A tagság 57%-a agrárproletár, felszabadulás előtt ONYI biztosítottak voltak. Biztosításuk folytonossága azzal, hogy szövetkezetbe léptek, földet kaptak, megszűnt. Ezeken kívül 28%-a kisparaszt, 15%-a középparaszt a tsz-tagságnak. Öregségük idejére ezeknek semmiféle biztosításuk nincs. Mivel ez nincs, ezért gondoltunk arra, hogy 5 évet jelöljünk meg az előterjesztésben, ami nem sikerült. Az 5 év várakozási idő jól hangzik, de talán úgy néz ki, hogy nem politikus, de ha ezt a problémát ismerjük, az 5 év nyomban nem 10 évnél a fele lesz, hanem másképp fog kinézni ez a kérdés. Arra gondoltunk a tsz fejlesztésének szempontjából, hogy 1960[-ban] lehetőséget adunk arra, hogy akik belépnek a tsz-be, idős parasztemberek, 5 év elérése után maguk is nyugdíjban[n] részesülhessenek. Miért gondolunk 5 évre? Mert a jelenlegi tagság, a 8400 öreg tsz-tag, nem rendelkezik 5 éves tagsággal a tsz-ben. Ezt általában értem. Javasoltuk továbbá, hogy azok a tsz-tagok, akik agrárproletárok voltak, a múltban ONYI biztosítottak voltak és a tsz-tagsággal együtt elérték a 10 évet, ezek is kapják meg a nyugdíjat. 1960-ig az újonnan belépő idős korosztályú parasztek számára ezért gondoltunk javasolni 5 évet.

Érdemes megnézni számszerűen, hogy nézünk ki ezen a területen? Az egyéni parasztek száma, egy katasztrális holdat nem számítva, ezen felül 1 300 000 főt tesz ki, s ezek kezén van 7 900 000 kh. föld. Egy parasztemberre jut fejenként 6,1 kh. Ezen felül 55 évesnél idősebb tsz, illetve parasztemberek száma 350-400 000 főt tesz ki. Azért kellett ezt így meghatározni, mert a Statisztikai Hivatal sem tudja pontosan. Az 55 évesnél idősebb parasztemberek száma hogyan aránylik az összparasztokhoz? 27%-át teszi ki és ennek a 27%-nak kezén van a földterület 29%-a. Ebből is láthatjuk, amit mondtam, hogy nem biztos, hogy az 5 tíznek a fele. Nézzük meg az 55-59 évig van 115 000 ilyen paraszt, 7-800 000 kh. föld van a kezén, ugyanakkor 60-64 évig 5-600 000 kh. föld, 65-69 évig 4-500 000 kh föld, 70 éven túl a parasztek száma 110 000 és ezek kezén van 6-700 000 kh föld. 5 éves várakozási idő esetén a 65 évet betöltött parasztemberek, ha belépnének a tsz-be 1960-ig, akkor is néhány évet 65 éves koruk után is el kellene tölteni néhány évet, hogy elérjék azt az időt, hogy nyugdíjba mehessenek. Ilyen alapon, ha a biztosítás létrejöhetett volna vagy létrejöhetne, amit leginkább Kisházi elvtárs ellenezett, az első évi költségkihatása 35 millió forint lett volna. 1962-ig ez kb. 68 millió forintot tenne ki.

A termelőszövetkezetek 900 forintos jövedelmét vesszük alapul, akkor 5% járulékra lenne szükség, hogy az alap megteremtődjék. Ez havi 45 forint. A tsz-ek ezt általában nem bírják el, persze néhánynak meg sem kottyanna. Gondoltuk, hogy 27 forintot az állam vállalna, 18 forintot 5 év után a tsz-tagok teljes egészében ehhez az alaphoz közvetett, illetve közvetlen kiadásokhoz maguk tudnának hozzájárulni.

Azért tartottam szükségesnek számszerűen így foglalkozni a kérdéssel, hogy lássuk, hogy a tsz esetleges fejlesztése esetén, amire mégiscsak sor fog kerülni, 350-400000 olyan öreg emberrel találjuk magunkat szemben, akiknek 2 millió kh. van a kezükön, akik a fejlesztésnél nekünk útban vannak, akiket nekünk tagosítások esetében arrább kell tologatni. Ezért ajánlottuk a kívülálló parasztoknak, hogy 1960[-ig] az idősebb korosztálynak belépést ajánlottunk, mert ha ilyen ajánlatot teszünk nekik, belépnek, nyugellátásban részesülnek, ha nem lépnek be, vessenek magukra, arrább fogjuk őket tolni az útból a tsz fejlesztésénél. Komoly fejlesztésnél ezeket nem tudjuk behozni, mivel az elérési időt nem emelnek. Ez népgazdasági szempontból, de emberi szempontból sem helyeselhető. Ezzel kívántam megindokolni, hogy miért nem értek egyet a javaslattal.

10 éves tsz-tagsággal egyetlen tsz-tag sem rendelkezik, hiszen akkor 1947-ben kellett volna alakulni tsz-eknek, akkor lenne meg a 10 éves tagság. 1947-ben csak néhány, tessék-lássék tsz alakult, ami azóta nagyon sokszor átalakult. 27 tsz-t vizsgáltattam meg. A 27 tsz-ben egyetlen ilyen embert sem találtam. Nem akarom azt mondani, hogy országos viszonylatban ez a helyzet, de jellemző arra a 27 tsz-re, amit megnéztünk. Azt mondják az elvtársak, hogy valamilyen bizottság jön létre, amely 5 év után is megállapíthatja a tsz-tagnak a kivételes nyugdíjjárulékot. A kivételesen megállapított nyugdíjjárulékkal szemben bizalmatlanok lesznek az emberek. Azt vissza is lehet vonni, ezért vagy azért. Másrészben pedig munkaképtelenséghez van kötve a tsz-tagnál, hogy megállapítsák a kivételes nyugdíjat. Ha orvosi szemmel nézzük, az orvosok a 65 éves parasztok nagyobbik felénél nem fogják a munkaképtelenséget megállapítani. Ez is egy újabb probléma, amin el kell gondolkoznunk, s ennél fogva, ha a jelenlegi tervezetet fogadná el a Politikai Bizottság, akkor tudomásul kell venni, hogy lényegesen kevesebb lesz a biztosítottak száma, mint amilyen költség a biztosítottak részére fel van tüntetve, nemcsak azért, mert a munkaképtelenségre és a bizottság munkájára való tekintettel sokan ki fognak esni, hanem azért is, mert ezt a számot az eredeti anyagból vették át az elvtársak, amikor 5 évhez volt kötve a várakozási idő és az 1960[-ban] belépők számára is nem kicsiny számban jelent költséget. Az a kérésem, ha ezt az anyagot el is fogadja a Politikai Bizottság, az illetékeseket utasítani kell arra, hogy ennek a biztosításnak költségkihatását pontosan állapítsák meg. Én kb. 60%-át a költségeknek látom elegendőnek arra, ha ezen az alapon csináljuk a biztosítást.

Felhívom a Politikai Bizottság tagjainak figyelmét, tudják, hogy a tsz fejlesztése,

illetve a szocialista mezőgazdaság megteremtése milyen nagy probléma nálunk. Tekintettel a speciális magyar helyzetre, az 1-5-20 kh. holdakra, látom a nehézségeket és érzem a felelősséget. Ha ennél a problémánál esetleg nem jól meggondolt, megfontolt munkát végzünk, abban az esetben a termelészövetkezeteink boldogulása, fejlesztése elé gátakat emelünk, pedig meg vagyok győződve, hogy mindnyájan, akik ezzel a kérdéssel foglalkozunk, jót akarunk és minél előbb szeretnénk a mezőgazdaság szocialista átszervezését.

Nehogy valaki azt gondolja, hogy én a tsz fejlesztését abban látom legjobban, hogy ez a biztosítás meglegyen. Még abban az esetben is nehéz a dolog, ha virágzó, jó tsz-ek vannak. Mégis jó eszköznek tartanám az öregségi biztosítás bevezetését a mezőgazdasági termelészövetkezeteknél. Nagy rendellenességek vannak az alapszabály megértéséből kifolyólag is. Az alapszabály betartását különösen az I. típusú szövetkezetnél úgy gondolom, ki kellene mondani, ezzel a tsz életében rendet, fegyelmet, a közös vagyon védelmét, biztonságát tudnánk szolgálni. Ez azt a célt szolgálná, hogy a parasztemberek, aki a háztáji földjükre alapították életüket, látnák, hogy nincs veszélyben öreg napjuk, ha a tsz-be mennek, mert a tsz-ben gondoskodnak öregségükről.

FODOR GYULA elvtárs:

Én megértem, hogy politikailag milyen nagy kérdés ez, az hogy a szövetkezeti probléma megoldását segíti a nyugdíj is. Úgy érzem, hogy Dobi elvtárs a kérdésnek csak egyik oldalát világította meg. A javaslat szerint a nyugdíjjogosultsághoz 1960. december 31-ig 10 évi, azt követően pedig 20 évi szövetkezeti tagságot kell igazolni. Ha ezt levesszük 5 évre, én biztosítom, hogy a félévi nyugdíjas idejükből kifizetem ezt az összeget. Ez azt jelenti, hogy földjét a nyugdíjért veszem meg. Ennek ellenére az a véleményem, hogy a 10 év tényleg nem segít. Viszont azt sem lehet csinálni, hogy 5 évre 315 forint nyugdíjat adjunk havonta. Véleményem szerint 5 évre nem lehet magasabb összeggel indulni, mint 200 forint havonta. Ezt az összeget az évekkel lehetne növelni úgy, hogy a 10 évet korábban érje el, és akkor kapja meg a 315 forintot. Hisz sokan ha nyugdíjban is vannak, azért dolgoznak. Jelenleg 40 000 olyan mezőgazdasági nyugdíjasunk van, aki 120 forintot kap havonta. Ez van a másik oldalon. Ez nagyon feszít. Nem szabad azt hinni, hogy ezeknek az embereknek nem fog eszükbe jutni nyugdíjuk felemelése annál is inkább, mivel igen sok benne a 75-80 év közötti vagy feletti ember. Igazat adok abban, hogy a kivételes ellátás nem megoldás. Annak, aki munkaképtelen, az orvosok 67 százalékos keresetcsökkentést fogadnak el. Ezt tekintik rokkantnak. Javaslom az 5 évet elfogadni 200 forinttal, s 10 év után 315 forintot adjunk kivételes alapon azoknak, akik alapítói voltak a termelészövetkezetnek. Ha nem ezt tesszük, nem számolunk azzal, hogy 600 ezer nyugdíjasunk 5 év múlva 1 millióra emelkedik. Romániában, Jugoszláviában 300 ezer nyugdíjas van. Nálunk perspektívában minden évben 300 ezerrel nő a nyugdíjasok száma még akkor is, ha nem emelünk semmit. Az csak egyik része a dolognak, hogy a tsz-ek vállalják a 6%-ot. Ezt se fizetik majd meg, s csak nő a hátralékuk, hacsak nem emelhető le

számlájukról ez az összeg. Esetleg meg lehetne csinálni, hogy kollektívan legyen felelős a tsz befizette-e ezt az összeget vagy sem.

KISHÁZI ÖDÖN elvtárs:

Még többre fog kerülni, ha azt valósítjuk meg, amit Fodor elvtárs mondott. Nem lenne jó agitáció, és a 200 forint dacára nagyon sokba kerülne. Azt hiszem, a Politikai Bizottságnak mérlegelnie kellene politikailag, milyen terhet jelent ez, vállalja-e, s megéri-e ez a javaslat, hogy elmenjünk a legmesszebbmenőkig. Ebben az évben behozzuk javaslatunkat, hogy 25 évre emeljük fel a nyugdíjjáruléki időt, nem szüntetnénk meg a 10 év után járó nyugdíjat, s 25 százalékos nyugdíjat fog kapni. Tehát az egyik oldalon felemeljük 25 évre, a másik oldalon 5 év után adunk nyugdíjat. Aki 20-25 éve szilikózis levegőbe[n] dolgozik, annak 25 év után adjunk? Már most jönnek a küldöttségek, hogy miért adunk 5-600 forintot olyan bányásznak, aki 20-30 évet dolgozott ilyen nehéz munkán. Meg kell őszintén mondani, hogy abban az esetben, ha mi 27 forintos havi járulékkalkulációval indulunk el, s 100 00 tagot veszünk figyelembe, 32 millió a bevétel, kiadás 38 millió. Megnéztük a[z] SZTK tsz jelenlegi korhatár állományát, jövő évben 10000 nyugdíjas belép a korhatárba, s minden adminisztratív költség nélkül emelkedik a kiadás, hozzászámítva a költségeket, 12-15 millió forint lesz a kiadás, amit az államnak pótolni kell. 1962-ben 100 millió forint körül fogunk járni a kiadásokkal. Igaz, hogy a bevétel is emelkedik, de az állami hozzájárulás a jövő évben 22 millióra nőne, a jövő évre tervezett 15 millió helyett. Ez abból ered, hogy a jelenlegi korhatár a tsz-tagoknál igen magas. Ezért van horribilis ugrás ebben a kérdésben. Kérem a Politikai Bizottságot, hogy az előterjesztett javaslatot fogadja el. Amit Dobi elvtárs felvet, úgy gondolom áthidalható, tekintettel kell lenni az egész ország dolgozóira, s különben is nagyon rossz optikájú lenne, hogy az egyik oldalon 5 év, a másik oldalon 25 év. Vannak érdemes tsz-tagok, akik a tsz alapításánál ott voltak, 4-5-6 éve dolgoznak, idősök, földjüket bevitték a tsz-be, s azt kellett elérni, hogy ezeknek lehessen adni 10 év nélkül – ez 10000 ember volna – nyugdíjat, de nem 200 forintot. Ha vonzóbbá akarjuk tenni a tsz-t, megmondanám, hogy az állam gondoskodik róla, és ezeknél az embereknél 320 forintig el kellene menni. Ellenzem, hogy aki 1961-ig belép 5 évre kapjon nyugdíjat. Mi ösztönözném, hogy 1961-ig belépjen, mikor a többieknek is ugyanez a feltétel. Akik most belépnek, nem fizetnek csak egy évet erre az évre, de kapják a rendes nyugdíjat. Viszont azoknak 5 évet lehet fizetni.

Később ki lehetne mondani, hogy meghosszabbítjuk a várakozási időt, de nem olyan hosszú terminussal, hogy 1961-ig tegyük lehetővé, ez nem tenné vonzóvá a tsz-hez csatlakozókat. Én nem hiszem, hogy csak ez a kérdés döntő mértékben közelebb hozná a parasztokat a tsz-hez. Van ezen kívül családi pótlék stb., amit az állam nyújt, mégsem tudtuk elérni, hogy a tsz vonzóvá tegye a csatlakozást. Nem szeretnék ezzel kapcsolatban túlzott optimista lenni, de tudni kell, hogy óriási teher, ha ezt a javaslatot elfogadnánk. Ugyanakkor a másik vonalon, a többiek felé súlyos feszültséget teremtenénk. Kérem a Politikai Bizottságot, hogy az előterjesztett javaslatot fogadja el.

Én nem úgy ítélem meg ezt a kérdés, mint ahogy Dobi elvtárs mondta, az orvos dönti el, hanem úgy, ahogy ez a javaslatban szerepel, hogy 3-5 tagú bizottság meg fogja nézni, érdemes-e az illető, rendes, szorgalmas emberről van-e szó és ezen az alapon fogják elbírálni, kapjon-e nyugdíjat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Akkor 70 millióba kerül.

KISHÁZI ÖDÖN elvtárs:

Az első évben ez 15 milliót jelent az állam felé, de azt is figyelembe kell venni, ha ezen túlmegyünk, 5 év után mindenkinek megadjuk a nyugdíjat.

TISZA JÓZSEF elvtárs:

Mi a tsz nyugdíjkérdést úgy tudjuk megoldani politikailag, ha a tsz tagsága közös gazdasága saját erejéből biztosítja erre a fedezetet. Másképp nem lehet a kérdést megoldani és más dolgozó rétegek felé megindokolni. Az a körülmény, hogy amibe a biztosítás kerül, két forrásból jön össze: egyrészt amit a tagok befizetnek, másrészt a többletjövedelem adójából – figyelemreméltó. A tsz-nyugdíjak kérdésénél különös gonddal kell lenni azokra, akik úttörő és alapító tagok voltak. Ez bizonyos kötelezettséget jelent számukra. Ha megfelelően biztosítjuk az említett bizottságok összetételét, akkor az irányelveknek megfelelően tudjuk biztosítani a költségeket és az igényjogosultság elbírálását.

A határozatba bele kellene venni a termelőszövetkezet kollektív felelősségét. A termelőszövetkezet ne csak azért feleljen, hogy befizeti a jövedelemadót, hanem azért is, hogy a nyugdíjhoz szükséges összeget megtérítse.

Egyetértenék a javaslattal, ha meg lehetne csinálni, hogy az állam nem fog ráfizetni, s a szövetkezet a maga erejéből teremti meg az anyagi feltételeit a nyugdíjak kifizetésének.

KERESZTES MIHÁLY elvtárs:

Több vitánál felvetettük, hogy kétségtelenül nem jó a bérből és fizetésből élők felé ennek az egész dolognak az optikája, de ugyanakkor felvetődik, hogy mibe fog kerülni a népgazdaságnak. A dolognak ezt az oldalát is meg kell nézni. Az összeg, ami erre a célra szerepel, lényegében véve két forrásból: közvetett és közvetlen hozzájárulásból adódik, s ha népgazdasági szempontból 35 és fél milliót veszünk, azt hiszem célravezetőbb, mint azoknak az összegeknek egy része, amit egyéb címen adunk a szövetkezeti mozgalom fejlesztésére.

Ami a költségeket illeti: nem volna helyes, ha a Politikai Bizottság aszerint mérlegelné, ahogy az a javaslatban szerepel. 5 évre 75 millió forint van. Hozzávetőleges számítások szerint ha 10 év lesz, mintegy 40 százalékba fog kerülni. Ezt a számot az összmegítélés szempontjából szükséges, hogy a Politikai Bizottság tudomására hozzuk. Fodor elvtárs aggálya, hogyan történik a befizetés. Szerintünk a Nemzeti Banknak le kell emelnie, minthogy a biztosítás a tsz számára kötelező. Nyilvánvaló, nem lehet ezt a kérdést a jószándékra bízni.

A másik probléma, amit Kisházi elvtárs vetett fel. Nem értek egyet az 5 éves várakozási idővel. Nem volna helyes az 5 év a 25-tel szemben. Kétségtelenül így

van, csak mi nem gondoltunk másra, minthogy 1960. december 31-ig volna így és utána aki belép, az a rendes várakozási idővel, 20 évvel lép be. Ezt szerintem a munkásosztály felé nem mondom, hogy könnyű volna megmagyarázni, de ez viszont csak két év és aki 3 év után lép be, az 20 év után kapná.

Úgy gondolom, a Politikai Bizottság akár így, akár úgy határoz, jó lett volna, ha már tegnap döntött volna ebben a kérdésben. Nagy az érdeklődés a szövetkezetekben lévő öreg parasztok körében, s különösen azok között, akik kiestek a munkából.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem egészen a Politikai Bizottságon múlik ez a kérdés, hanem az elvtársakon. Hasznos lett volna, ha a Politikai Bizottságnak megmutattak volna egy-két szomszéd szocialista országban, hogy rendezték ezt a kérdést. Jó lett volna tudnunk, máshol hogyan csinálják.

Véleményem szerint megoldható ez a kérdés úgy, hogy mondjuk január 1-jével lépne életbe. Aki január 1-jén 5 évvel rendelkezik, mint úttörő, a szocialista mozgalom előharcosa, megkapná a nyugdíjat, ezt az arra hivatott szerv bírálná el.

A másik dolog, hogy aki 1961. január 1-ig lépett be, 10 év után kapja és ezt követően 20 év legyen a várakozási idő. Legyen előnye annak, aki 1961. január 1-ig lépett be a tsz-be. Ha automatikusan emelkedik, akkor mindegy neki, hogy mikor lép be a tsz-be. Véleményem szerint előnnyel rendelkezék, aki hamarabb lépett be a tsz-be. Szerintem más út nem járható, hogy miért, azon már a múltkor órákig vitatkoztunk, s ugyanezekről a kérdésekről volt szó. Nem tudunk kutatást csinálni addig, amíg produktív alapja a termelésben nem mutatkozik. Ha ezt nem tesszük, aláássuk a pártnak az érdekét. Ez ide is vonatkozik. A másik dolog, ami miatt nem lehet büvéskedni: ha összeszámoljuk, 700000 nyugdíjas van Magyarországon. Ha ezt most megszavaznánk, 1 millió nyugdíjas lesz és ez nem kicsi az összlakossághoz viszonyítva. A nyugdíjasok számát az aktív, termelő lakosság számához lehet számítani. Az iskolás gyerek nem tartozik ide. Oda jutunk lassan, hogy a munkából élő felnőtt lakosság 12 százaléka nyugdíjas. Ha ezt megcsináljuk, 16-18 százaléka lesz a lakosoknak nyugdíjas. Ezt a népgazdaság nem tudja elviselni. A múltkori vitánál kértük, dolgozzanak ki tervezetet, mely normális rendet teremt ebben a kérdésben. A kérdésesen úgy dolgozzanak, hogy 10 éven belül a nyugdíjasok aránya a termelésben résztvevőkhöz úgy viszonyuljon, ahogy a szocialista országban lehetséges. Ha nem, így mi magunk rendszeresítünk alacsony életnívót. Ha megcsináljuk, ezt kötelező biztosításnak lehet tekinteni, ha fizetik igen, ha nem, ezt nem lehet megcsinálni.

Ezek nagyon bonyolult kérdések. A nyugdíjas nem teljesen válik munkaképtelenné. Itt nem ugyanaz a helyzet, mint a munkásoknál, aki a négy fal között van. Azért egy parasztembernek van valami még a ház körül, s még ha munkaképtelen is, otthon dolgozik. Felvetődik itt a földjáraadék kérdése is. Ez nem a levegőben lógó dolog, ennek reálisnak kell lenni. Tegyük fel, hogy valaki bevisz a tsz-be 6 vagy 8 hold földet. Ha nyugdíjassá változik, nem kap földjáraadékot?

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Kap!

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem lehet egy parasztnak a harmadik fedezete a nyugdíjjáradék és a háztáji gazdaság, akkor hogy jön a paraszt a munkához és alkalmazotthoz. Meg kell nézni, mi lesz a járadékkal. Ha kapja a járadékot, akkor nem is nyugdíjra, hanem földjáradék kiegészítésre szavazok.

KERESZTES MIHÁLY elvtárs:

Meg kell mondani, hogy legtöbb szövetkezet nem fizet földjáradékot. A szövetkezetekben sok az agrárparasztok száma, akik járadékot nem kaphatnak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Járadék annak jár, akinek földje van.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A szövetkezetek többsége nem hajlandó megszavazni a járadékot.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Akkor törvényt kell rá hozni. Akkor tényleg semmi értelme nincs a földjáradéknak, mert akkor mi értelme van, hogy a paraszt a földjével bemenjen a szövetkezetbe. Minimális nívón földjáradékot kell fizetni. Ez is számba jön, mikor ezt a kérdést vizsgáljuk, ezt is figyelembe kell venni. Plusz kapja a nyugdíjat, amennyiben a földjáradéka nem éri el a nyugdíjösszeget. Kap garantált kiegészítést. Ezt a kérdést meg kell vizsgálni. Jön egy 63 éves ember az államhoz, szövetkezet-hez: mondja, van 8 hold földem, megcsinálnám az üzletet, hogyha megkapnám a járadékot, amit törvényes úton biztosítani kell, leadom a gazdaságot, de elvárom, hogy eltartsanak. Ismétlem, ezt a kérdést meg kell vizsgálni.

A munkások számára jó, ha a faluban jó szövetkezet van. Megérti, hogyha a paraszt leadja, mondjuk a 7 kat. hold földjét, gazdaságát, ennek fejében őt támogatni kell. A dolognak ezt a részét is meg kell vizsgálni. Ez a dologhoz hozzátartozik. Törvényes úton biztosítani kell, hogy a földjáradékot kifizessék még akkor is, ha pár éven belül az illető munkaképtelenné válik.

Nem tudom ezt a kérdést megszavazni. Nem lehet, hogy 1 millió nyugdíjas legyen 2 éven belül az országban. Ez bennünket örökké nyomni fog. Most akarunk áttérni 10 év helyett 25 évre más területen. A kapitalizmusban úgy volt ez a dolog, hogy a félelem a helyén tartotta még kisebb kereset esetében is 35 évig az embereket, hogy kivárja a nyugdíjat. Én nem tudok mást javasolni. Aki most 5 éves tagsággal rendelkezik, mint a szocializmus úttörője, ahhoz a bizottsághoz kell fordulni, amely ezt el fogja bírálni. Ha felterjesztik ezeket az embereket, mondjuk 9 ezer megkapja a nyugdíjat. Ezt számba kell venni. Aki érdemes erre, mint a szövetkezeti mozgalom úttörője, jár neki. Hogy ezt a címet megérdemli-e, azt majd a bizottság dönti el. Aki január 1-ig lépett be, az kapja meg a nyugdíjat 5 év után, aki 1961. január 1-ig, az 10 év után, aki 1961-en túl, az 20 év után jogosult a nyugdíjra. Mást nem tudok megszavazni, mert politikailag ez lehetetlenné válna.

Még egy kérdést. Nem ez dönti el, hogy belépnek-e a szövetkezetbe vagy nem. Ezt a kérdést sok minden más dönti el. Bízunk-e az államban, bízunk-e a pártban, lát-e perspektívát a szövetkezetben, milyen a kereseti lehetőség. Mindez a tényező szerepet játszik. A legfontosabb tényező, hogyan jár jól. A járadék kérdés megvizsgálásánál vegyék figyelembe, hogy nem akarunk háromszoros biztosítást adni az idős embereknek. Aki bemegy a szövetkezetbe, esetleg 1-2 év múlva kiesik a munkából, a keresetből, szükséges, hogy őt bizonyos nívón tartsák el akkor, amikor a gazdaságát átadta. Ez a szövetkezetnek sem rossz. Annyit csak megkeres, hogy öreg napjára kapjon 300 forintot.

A költségtervezést értelemszerűen fogjuk fel. Javasolom, az elvtársak csináljanak új számvetést, hogy milyen kihatást jelent ez a kérdés. Állapodjunk meg abban, hogy 1958. január 1-jén lép életbe. Ez ideig meglesz az 5 év is, hisz ezóta van szövetkezeti mozgalom. Aki 1953. január 1. előtt lépett be, az kapja meg 5 év után. 1961. január 1. után 20 év legyen a várakozási idő. Ez az előbbieknél egyszerű kifizetést jelent, s ez kb. 1000 ember lehet.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A termelőszövetkezet kb. 10 százalékában fizetik ki a földjáradékot. A többi szövetkezet nem hajlandó kifizetni. A földjáradék évről-évre változik, attól függően, hogy milyen a termés.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt a speciális kérdést külön vizsgálják meg. El lehet képzelni egy garantált nívót, amit élete végéig megkap. Ha ennél kisebb, akkor kap kiegészítést. Persze én értem, hogy ez egy keserves dolog. Hiszen az a földmunkás, aki bement a szövetkezetbe, mint földnélküli, nincsen semmije, de mit csináljunk, nem jár neki földjáradék. Hiába, ez a szövetkezeti fejlesztés. Kínában megcsinálják, hogy a földbirtokos lead mindent, a gyáros is, és ennek ellenében kap összeget, ami fenntartását biztosítja. Ez a nincstelennel szemben igazságtalan, de a szocializmus szempontjából indirekt, hogy a nincstelen élvezze hasznát. A németeknél is így van. A bolgároknál most nézik meg komolyan ezt a kérdést.

Javasolom, a birtokos parasztoknál vizsgálják meg ezt a speciális kérdést, hogyan lehet megcsinálni, hogy a szövetkezettől – földje és gazdasága ellenében – eltartást kapjon.

DOBI ISTVÁN elvtárs:

Nekünk most nem kellene ezt a földjáradék kérdést felhozni. Az eddigi tapasztalat szerint a földjáradék rendszere nem vált be. Én megmondom őszintén, itt magunk között vagyunk, magam sem vagyok híve.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Tudom én ezt.

DOBI ISTVÁN elvtárs:

Ha az ember a tsz-parasztokat nézi, a többségét, nincs mellette. A tsz-tagok szegény emberekből tevődnek össze, s leszavazzák a földjáradék kifizetését. A tsz-parasztok bementek a tsz-be, ledolgoznak bizonyos munkaegységet, s ugyanaz

a földdel rendelkező paraszt, aki bement a szövetkezetbe még + földjáraadékat is kap.

Szeretném megmondani, el tudnám fogadni a 10 éves várakozási időt, ha a bizottság a munkaképtelen meghatározást kihagyná az elbírálásnál.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Elhagyjuk. Az összeg 320 Ft legyen.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit, Ehrlich Éva

Látta: Ságvári Ágnes

MOL M-KS 288. f. 5. cs. 52. ő. e. Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit, Ehrlich Éva és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített.

MELLÉKLETEK

1.

Szigorúan bizalmas!¹²¹
14. sz. Tájékoztatóhoz.
Ikt. sz. 14/6.

A Politikai Bizottság 1957. november 26-i határozata a munkásőrség tevékenységéről

A Politikai Bizottság 1957. november 26-i ülésén megtárgyalta a munkásőrség tevékenységét és a munkásőrség tevékenységének további fejlesztése érdekében a következő határozatot hozta:

1. A munkásőrség létszámát folyamatosan 40 000 főre lehet emelni. Ennek során biztosítani kell, hogy minden járásban önálló munkásőr-egység legyen. Ezzel párhuzamosan a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztálya a Munkásőrség Országos Parancsnokságával közösen megvizsgálja a függetlenített apparátus csökkentésének lehetőségét.

2. A jelenlegi kiképzés üteme túlfeszített, nem ad módot arra, hogy a munkásőrség tagjai részt vegyenek alapszervezetük munkájában, politikailag képezzék magukat. Ezeknek a fogyatékoságoknak a kiküszöbölése érdekében szükséges a fegyveres kiképzés ütemének lassítása olyan formán, hogy a Munkásőrség minden tagja jövő év közepéig a részére rendszeresített fegyverekkel a kötelező lögyakorlatokat elvégezze.

A kiképzési idő rendszerét úgy kell módosítani, hogy a munkásőrség tagjainak a jelenlegi heti 2 órás foglalkozás helyett a jövőben havonta kétszer 4 órás foglalkozás legyen.

3. A Munkásőrség Országos Parancsnoksága dolgozza ki a munkásőrség jelenlegi riasztási tervének módosítását a következő elvek alapján. A riasztási tervben három lépcső legyen:

a) az első lépcsőben mozgósítani kell azokat, akik az egységük területén laknak, illetve ott dolgoznak;

b) a második lépcsőben mozgósítani kell azokat, akik az adott munkásőr-egység tagjai, de más területen laknak;

c) a harmadik lépcsőben mozgósítani kell azokat, akik munkásőrök, de nem az adott területen működő munkásőr-egység tagjai.

---

¹²¹ A lap tetején baloldalon kézírással a következő szöveg olvasható: „Hatályon kívül helyezve: PB 1966. jan. 4.”

4. A munkásőrséghez vezényelt hivatásos katona- és rendőrtisztek a munkásőrség állományába tartozzanak, és a munkásőrség egyenruháját viseljék.

A Munkásőrség Országos Parancsnoksága dolgozza ki, hogy a munkásőrség tiszti állományának milyen rangjelzése legyen.

A Munkásőrség Országos Parancsnoksága 1958. január 15-ig adja ki a munkásőrség működési szabályzatát, amely szabályozza a munkásőrség függetlenített tagjainak egyenruha viselését és rangjelzését.

5. A munkásőrségben a pártirányítás érvényesülése érdekében általános érvényű parancsot csak abban az esetben lehet kiadni, ha a párt első titkára azt jóváhagyta. Ez az elv értelemszerűen vonatkozik a budapesti, a megyei, budapesti-kerületi és járási pártbizottságokra is.

2.

Határozat a hazai uránipar fejlesztéséről

1. Mielőbb, lehetőleg ez évben el kell érni, hogy megállapodás jöjjön létre a szovjet és a magyar kormány között az uránérc eladási árát illetően.

2. Az Országos Atomenergia Bizottság vizsgálja meg az atomipar megteremtésének lehetőségét hazánkban és 5 hónapon belül készítsen előterjesztést a Politikai Bizottság és a Minisztertanács részére az alábbi kérdésekről:

a) Milyen atomerőmű-fejlesztési program képzelhető el a következő 10 évben hazai uránfém bázison.

b) Milyen nukleáris iparfejlesztési programot volna célszerű megvalósítani a következő 10 évben. (Az előterjesztés a következő területekre terjedjen ki: uránbányászat, koncentrátum gyártás, fémurán-kohászat, reaktor és atomerőművek építése, izotópok termelése és nukleáris műszeripar. Tartalmazza az előterjesztés, hogy ezen iparfejlesztési programból mit és milyen mértékben képes a hazai ipar megvalósítani.)

Felelős: Országos Atomenergia Bizottság elnöke, Apró Antal elvtárs.

3. A Politikai Bizottság a III. osztályú érc feldolgozása érdekében kötelezi a nehézipari minisztert a megfelelő kísérletek folytatására, s ennek nyomán vegyi üzem létesítésére. El kell érni, hogy a nagyüzemi koncentrátum gyártást legkésőbb 1963. év elején meg lehessen indítani.

Felelős: nehézipari miniszter, Czottner Sándor elvtárs, az Országos Tervhivatal elnöke, Kiss Árpád elvtárs.

4. A nehézipari miniszter biztosítsa, hogy az uránipar területére ne kerülhessenek az ország érdekei ellen tevékenykedő elemek, a jelenleg ott dolgozókat pedig ilyen szempontból megfelelőképpen vizsgáltsa felül.

Felelős: nehézipari miniszter, Czottner Sándor elvtárs.

5. A Politikai Bizottság felhívja a nehézipari minisztert, azokat a konkrét eseteket, amikor állami szervek nem teljesítik az urániparral kapcsolatban rájuk háruló feladatokat, jelentse a Minisztertanácsnak.

6. A Nehézipari Minisztériumnak napi pártkapcsolatait az uránérc bányászatot illetően a következő személyeken keresztül kell fenntartani

a KB Ipari és Közlekedési Osztály vezetője,

Baranya megyei pártbizottság első titkára,

Pécs városi pártbizottság első titkára,

Pécsi Uránércbánya Vállalat pártbizottságának titkára.

7. A Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek, valamint Ipari és Közlekedési Osztálya és a Baranya megyei pártbizottság irányítson e területre néhány jól képzett pártmunkást.

8. Az uránipar területén egyelőre nem kell üzemi tanácsokat alakítani. Ennek feladatait a szakszervezeti bizottság lássa el.

3.

Határozat a kőolajipar helyzetéről

1. Az Országos Tervhivatal elnöke és a nehézipari miniszter a legjobb szakemberek bevonásával vizsgáltassák meg milyen lehetőségek vannak a kőolajtermelésnek az eddig elkészített tervekben előírtaknál nagyobb mértékű fokozására és ha vannak, határozzák meg ennek érdekében milyen feltételeket szükséges biztosítani. Készítsenek e tárgyban jelentést és javaslatot a Gazdasági Bizottság elé.

Felelős: az Országos Tervhivatal elnöke és a nehézipari miniszter

Határidő: 1958. március 31.

2. A külkereskedelmi miniszter a meglévő devizakereten belül biztosítsa a kőolajipar részére szükséges importgépek és berendezések beszerzését, s erről tegyen jelentést a Minisztertanácsnak.

Felelős: külkereskedelmi miniszter, Incze Jenő elvtárs.

3. A kohó- és gépipari miniszter vizsgálja meg mi az oka, hogy a kőolajipar részére nem megfelelő minőségű fűrőrudazatokat, béléscsőveket szállítanak. Az építésügyi miniszter vizsgálja meg, hogy a kőolajipar megfelelő mennyiségű és minőségű magas hőálló cementtel való ellátása miért nem történt meg.

Felelős: kohó- és gépipari miniszter, Csergő János elvtárs és az építésügyi miniszter, Trautmann Rezső elvtárs.

4. A nehézipari miniszter vizsgálja felül a kőolajipari szakemberek elosztását és gondoskodik arról, hogy a kőolajipari trösztől, a kutató és tervező területekről a termelő területekre csoportosítsanak nagy gyakorlatú és tapasztalt szakembereket, valamint foganatosítson intézkedéseket a korszerű termeltetési és kutatási módszerek kidolgozására és bevezetésére. Dolgoztasson ki megfelelő terveket és utasításokat a gázgazdálkodás megjavítására.

Felelős: nehézipari miniszter, Czottner Sándor elvtárs.

Határidő: 1958. június 30.

5. A nehézipari miniszter néhány fiatal, tehetséges mérnököt küldjön ki a Szovjetunióba 1-2 éves időtartamra, gyakorlati tanulmányi munkára.

6. A Politikai Bizottság felhívja az olajipar területén dolgozó pártszervek figyelmét arra, hogy a munkafegyelem megszilárdítására nagyobb gondot fordítsanak.

7. A Zala megyei pártbizottság gondoskodik arról, hogy lehetőleg minden fűrőcsoportnál dolgozzék egy-egy párttag. A megyei pártbizottság a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályával együtt készítsenek javaslatot az olajvidék területén néhány függetlenített párttitkár beállítására.

Felelős: Zala megyei pártbizottság és a KB Párt- és Tömegszervezetek Osztálya

21.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 3-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 6 pl-ban. F. M.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. december 3-i üléséről

Jelen vannak: Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kiss Károly, Marosán György, Münnich Ferenc, Nemes Dezső, Rónai Sándor, Friss István elvtársak

Napirend:

1. Előterjesztés az új felvásárlási rendszer eredményeiről és tapasztalatairól

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Meghívottak: Dobi István, Kovács Imre, Magyar András, Ajtai Miklós, Nyers Rezső, Antos István és Vallus Pál elvtársak

2. Előterjesztés a magánkisipar és szövetkezeti ipar helyzetéről és feladatairól

Előadó: Szurdi István elvtárs

Meghívottak: Erdős József, Gervai Béla, Szilas Pál, Nagy Józsefné, Bálint József, Végh Józsefné, Antos István

3. Előterjesztés a Partizánszövetség küldöttértekezletéről

Előadók: Fehér Lajos és Földes László elvtársak

4. Határozat tervezet a kádermunka néhány szervezeti kérdéséről

Előadó: Földes László elvtárs

5. Javaslat az elméleti munkaközösségek munkájára

Előadó: Szirmai István elvtárs

Meghívottak: Győri Imre, Molnár Endre, Orbán László, Aczél György, Szigeti József és Horváth Imre elvtársak

6. Személyi javaslat

7. Különfélék

1. Előterjesztés az új felvásárlási rendszer eredményeiről és tapasztalatairól

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Hozzászólottak: Kovács Imre, Kiss Károly, Magyar András, Marosán György,

Friss István, Nemes Dezső, Nyers Rezső, Ajtai Miklós, Dobi István, Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság megtárgyalta az új felvásárlási rendszer eredményeiről és tapasztalatairól készült előterjesztést. Megbízta a KB Falusi Osztályát, hogy az Élelmezésügyi Minisztériummal együtt dolgozzon ki határozati javaslatot, hogy az ez évi tapasztalatok alapján a felvásárlási rendszer továbbfejlesztésére milyen elvi és gyakorlati intézkedések szükségesek. A határozati javaslatot a szakterületen dolgozó elvtársakkal vitassák meg és két hét múlva terjesszék Politikai Bizottság elé.¹

2. Előterjesztés a magánkisipar és szövetkezeti ipar helyzetéről és feladatairól

Előadó: Szurdi István elvtárs

Hozzászóltak: Antos István, Nagy Józsefné, Marosán György, Fock Jenő, Kiss Károly, Rónai Sándor, Erdős József, Kádár János, Gervai Béla elvtársak

A Politikai Bizottság megbízta a KB Ipari és Közlekedési Osztályát, hogy az elhangzott észrevételek alapján dolgozzon ki határozati javaslatot a magánkisipar és szövetkezeti ipar feladatairól és azt a Politikai Bizottság 1957. december 17-i ülésére terjessze elő.²

3. Előterjesztés a Partizánszövetség küldötttertekezletéről

Előadó: Fehér Lajos és Földes László elvtársak

Hozzászóltak: Nemes Dezső, Marosán György, Kádár János, Kiss Károly elvtársak

A Politikai Bizottság a Partizánszövetség küldötttertekezletéről készült előzetes jelentést tudomásul veszi.⁴

---

¹ L. a 24. sz. dokumentumot.

² L. a 24. sz. dokumentumot.

³ A sajtóban a november 23-ával kezdődött eseményekről I. Megkezdődött a Magyar Partizán Szövetség küldötttertekezlete. *Népakarat*, 1957. november 24. és Befejeződött a Partizánkongresszus. *Népakarat*, 1957. november 26.

⁴ A jelentés mindenekelőtt a jelölés során mutatkozó szervezkedéssel foglalkozik. Egyrészt megváltozott a jelölő bizottság összetétele a PB szándékához képest, három „spanyolos” is bekerült, aminek következtében más személyeket is jelöltek, így végül Dékány Sándor helyett Szabó rendezkedes került a választmányba. A közgyűlés előtt két ellenlistát is köröztek, de hogy kik, arra a jelentés nem tudott választ adni. A vizsgálatot többek között ennek kiderítésére kérte a két előterjesztő, Fehér Lajos és Földes László.

A küldöttértekezleten történtek alapos elemzése és kivizsgálása céljából bizottságot küld ki.

A bizottság vezetője: Fehér Lajos elvtárs,

tagjai: Asztalos Géza,

Földes László,

Sándor József,

Tömpe István,

Borka Attila elvtársak legyenek.

A bizottság részletes jelentését és javaslatait két hét múlva terjessze a Politikai Bizottság elé.⁵

December 8-ig össze kell hívni a megválasztott választmányt és ott a rendkívüli helyzetre való tekintettel a Politikai Bizottság nevében kell a vezetőségre előterjesztést tenni.

Eszerint:

elnök: Somogyi Miklós elvtárs

alelnökök: Soós György és

Szilágyi Dezső elvtársak

főtitkár: Gábor István elvtárs

Az elnökség tagjai:

Bauer László

Berecz Béla

Fazekas József

Fehér Lajos

Földes László

Horváth Sándor

Solymosi József

Szántó Rezső

Uszta Gyula

Vas Jolán és

Vincze József elvtársak legyenek.⁶

4. Határozat-tervezet a kádermunka néhány szervezeti kérdéséről

Előadó: Földes László elvtárs

Hozzászóltak: Kiss Károly, Friss István, Nemes Dezső és Kádár János elvtársak

Az előterjesztett határozati javaslatot a Politikai Bizottság az alábbi módosításokkal fogadja el:

⁵ L. a 26. sz. dokumentumot.

⁶ Az előterjesztésben Sebes Imre neve is szerepel az elnökségbe javasoltak között.

⁷ Az előzményekre l. a 20. sz. dokumentumot.

1957. december 31-ig meg kell szüntetni a budapesti, megyei és kerületi pártbizottságok káderosztályait és az illetékes pártbizottságok Párt- és Tömegszervezetek Osztályán belül létre kell hozni nyilvántartási csoportot. Ezt a munkát a Budapesti Pártbizottságon 3-4 elvtárs végezze, megyékben és kerületekben a káderek státusza ilyen módon változatlan marad.

A Politikai Bizottság elegendőnek tartja, hogy egy-egy vezető káderre vonatkozó vizsgálat lefolytatására csak a Központi Bizottság által kiküldött I. számú felülvizsgáló bizottság működjék még néhány hónapig.⁸

5. Javaslat az elméleti munkaközösségek munkájára

Előadó: Szirmai István elv[társ]

Hozzászólta: Kiss Károly, Kádár János és Orbán László elvtársak

Az előterjesztést a Politikai Bizottság – a javaslatok 5/e pontjáiig bezárólag – elfogadja.⁹

Megbízta a KB Agitációs és Propaganda Osztályát, dolgozzon ki javaslatot pártépítési, párttörténeti és történelmi munkaközösségek létrehozására. Vizsgálja meg továbbá, szükség van-e jog-államelméleti munkaközösség alakítására.¹⁰

A Politikai Bizottság elvben egyetért azzal, hogy a KB Agitációs és Propaganda Osztályán belül elméleti munkaközösségek irodáját hozzunk létre. Az elméleti munkaközösségek irodája felépítésére, munkájára az Agit. Prop. Osztály tegyen javaslatot a Titkársághoz.¹¹

6. Személyi javaslat

PTO javaslata

A Politikai Bizottság elfogadja:

Cservenka Ferencné elvtársnőt a Budapesti Pártbizottság titkárának.

---

⁸ A bizottságot a Titkárság – az IIB 1957. február 5-i döntése alapján – 1957. április 19-én hozta létre Földes László vezetésével. Tagjai: Asztalos Géza és Birkás Imre. A második, ekkor megszűnő bizottságot a Titkárság 1957. május 24-i határozata hívta életre Uszta Gyula vezetésével.

⁹ Az 5/e pont: „Filmgyártásunk fejlesztésének ideológiai és gyakorlati problémái”.

¹⁰ A Titkárság 1957. december 23-án röpszavazással a párttörténeti munkaközösség vezetésével Nemes Dezsőt, a pártépítési munkaközösség vezetésével Kádár Jánost, a jogi és államtudományi munkaközösség vezetésével Münnich Ferencet bízta meg.

¹¹ Az elméleti munkaközösségek szervezettörténetére (ezen belül irodájuk létrehozására) l. *Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei I. kötet 1956–1962*, i. m. 1995. 210–216.

7. Különfélék

a.) Javaslat az Országgyűlés decemberi ülészakának napirendjére

A Politikai Bizottság az Országgyűlés összehívásával kapcsolatban az alábbi határozatokat hozza:

Az Országgyűlést december 18-tól 21-ig, háromnapos ülészakra kell összehívni.

Az Országgyűlés napirendje a következő legyen:

1. Elnöki bejelentések
2. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa elnökének beszámolója az Országgyűlés két ülészaka közötti működéséről
3. Törvényjavaslat a népi ellenőrzésről
4. Törvényjavaslat a polgári perrendtartás módosításáról
5. A Legfőbb Ügyész beszámolója
6. A Legfőbb Bíróság elnökének beszámolója
7. Interpellációk.¹²

Napirendre kell továbbá tűzni a Külpolitikai Bizottság jelentését is, melyben javasolja, hogy a Szovjetunió Legfelső Tanácsa felhívásával kapcsolatban az Országgyűlés foglaljon állást.¹³

Fentiek alapján pontosan meg kell tervezni az Országgyűlés decemberi ülészakát. A végleges napirendet – a referenseket is feltüntetve – egy hét múlva Politikai Bizottság elé kell terjeszteni.¹⁴

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy 1958. január harmadik hetére ismét összehívjuk az Országgyűlést,¹⁵ amelynek napirendjeként szerepeljen:

---

¹² Az előterjesztésben a következő napirend szerepelt: 1. Elnöki bejelentések; 2. Az Elnöki Tanács elnökének beszámolója az országgyűlés két ülészaka közötti működéséről; 3. A Minisztertanács elnökének beszámolója; 4. Országos Tervhivatal elnökének ismertetése az 1958. évi népgazdasági terv főbb irányelveiről; 5. Törvényjavaslat a népi ellenőrzésről; 6. Törvényjavaslat a polgári perrendtartás módosításáról; 7. Törvényjavaslat az országgyűlési képviselők mentelmi jogáról és a képviselők összeférhetetlenségéről; 8. A legfőbb ügyész beszámolója; 9. A Legfelső Bíróság elnökének beszámolója; 10. Interpellációk.

¹³ Az Országgyűlés Kiss Károly bizottsági elnök előterjesztése nyomán 1957. évi 3. sz. határozatában csatlakozott a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának a NOSZF 40. évfordulója alkalmából a világ dolgozóihoz, politikusaihoz és közéleti személyiségeihez, a tudomány és kultúra képviselőihez, valamennyi ország parlamentjéhez intézett felhívásához.

¹⁴ L. a 22. sz. dokumentumot.

¹⁵ Az ülészak 1958. január 27-én kezdődött a Minisztertanács beszámolójával, Kádár János helyett a törvényhozás Münnich Ferencet választotta miniszterelnöknek, majd elfogadta az 1958. évi állami költségvetést (népgazdasági tervet). Az ülészak három napig tartott.

1. Az Országos Tervhivatal elnökének ismertetése az 1958. évi népgazdasági terv főbb irányelveiről
2. A Minisztertanács elnökének beszámolója és
3. egyéb politikai intézkedések.

b.) Javaslat a szakszervezeti kongresszuson való részvételre
PTO javaslata

A Politikai Bizottság határozata értelmében az egyes szakszervezeti kongresszusokon az alábbi elvtársak vegyenek részt és szólaljanak fel a Központi Bizottság nevében:

Kohász Szakszervezet: Kiss Dezső elvtárs,¹⁶
Orvos-egészségügyi Szaksz[ervezet]: Cservenkáné elvt[árs]nő¹⁷
Építők Szakszervezete: Apró Antal vagy
Prieszol József elv[társ]ak
Pedagógus Szakszervezet: Benke Valéria elvtársnő¹⁸
Művész Szakszervezet: Aczél György elvtárs¹⁹
MEDOSZ: Fehér Lajos elvtárs
KPDSZ: Antos István elvtárs²⁰
Közlekedési Szaksz[ervezet]: Kossa István elvtárs
Ruházati Szakszervezet: Szurdi István elvtárs.

A KB Párt- és Tömegszervezetek Osztálya tegyen javaslatot, hogy a Postás Szakszervezet kongresszusán melyik KB-tag vegyen részt.²¹

A KB-tagok szakszervezeti kongresszusokon való felszólalását a sajtóban nem kell közölni.

c.) Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság elvben egyetért azzal, hogy a jugoszláv és lengyel pártapparátus külügyi osztályai meghívására Szilágyi Dezső elvtárs

---

¹⁶ Az előterjesztésben Fock Jenőt javasolták.

¹⁷ Az eredeti javaslatban Marosán György neve szerepelt.

¹⁸ Felszólalónak eredetileg Münnich Ferencet javasolták.

¹⁹ Az előterjesztésben Kállai Gyula szerepelt.

²⁰ Az eredeti javaslat Biszku Béla volt.

²¹ A postás szakszervezet 1958. január 10–11-én lezajlott V. kongresszusán a KB-t Kossa István képviselte.

1958-ban Belgrádba, illetve Varsóba utazzék. A Pol[itikai] Biz[ottság] januárban a kérdésre visszatér.²²

d.) Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság úgy határozott, hogy a Magyarországon tartózkodó algíri párt vezetőivel Kádár János, Rónai Sándor és Nemes Dezső elvtársak beszéljenek.²³

A beszélgetés megszervezéséért Kiss Károly elvtárs felelős.

A Politikai Bizottság nem ért egyet azzal, hogy az algíri elvtársak látogatását publikáljuk. Ezzel szemben helyesnek tartja, ha nyilatkozatot adnak, melyet a Népszabadság elutazásuk után pár nappal közölne.²⁴

e.) Kádár János elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a moszkvai tárgyalások szellemében vezető magyar politikusok levelezés útján felújítsák kapcsolatukat az Olasz Szocialista Párt egyes vezetőivel.²⁵

Felelős: Kiss Károly elvtárs.

K. m. f.

Marosán György
h. (Kádár János)

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

²² Szilágyi Dezső varsói utazásával kapcsolatban l. a 22. sz. dokumentumot, illetve a PB 1958. január 15-i döntését. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 62. ő. e.)

²³ Az előzményekre l. a 19. sz. dokumentumot.

²⁴ A két párt között lefolyt megbeszélésről hivatalos közlemény jelent meg. (*Népszabadság*, 1957. december 8.) A megbeszélés december 4-én folyt le. Az Algériai Kommunista Párt delegációját Larbi Buhali első titkár vezette. Ugyanebben a Népszabadság számban jelent meg Larbi Buhali nyilatkozata „Ha Franciaország elismeri Algéria nemzeti függetlenségét, lehetséges a tüzszünet” címmel.

²⁵ Pártvezetők közötti levelezésnek nem találtak nyomát. Az előzmények közé tartozik Alessandro Pertini szocialista képviselő kezdeményezése magyarországi meghívásra, amit Szabó Imre római követ támogatón küldött haza követi jelentésében. (MOL M–KS 288. f. 32. cs. 1957/6. ő. e.) 1957. október 29-én viszont Pietro Nenni az alábbi, határozott hangnemű táviratot küldte az MSZMP Központi Bizottságának: „Azt szeretnénk hinni, hogy Déry Tibor és más értelmiségi peréről szóló hírek alaptalanok. Felhívjuk figyelmüket annak szükségességére, hogy ezt, valamint minden más pert függeszsenek fel, hogy országukban a megbékélés és a szocializmus újjáépítése megkezdődhessen.” (MOL M–KS 288. f. 10. cs. 8. ő. e.) A táviratot a Politikai Bizottság valamennyi tagja látta. Minden bizonnyal erre válaszként Szabó Imre 1957. december 13-án felkereste Pietro Nennit, és átadta neki az „ellenforradalomról” készült albumot. Nenni a Déry-ügyben pártjának álláspontját nem vonta vissza, kifejezte készségét a magyar ügy lezárása érdekében. A találkozó 15 percig tartott.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. december 3-i üléséről

1. Előterjesztés az új felvásárlási rendszer eredményeiről és tapasztalatairól

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Szeretném ismertetni az Agrárpolitikai Bizottság észrevételeit. Az első észrevétel, hogy mi az anyag célja. Az anyag célja elsősorban az, hogy tájékoztatás legyen a Politikai Bizottság számára a féléves, háromnegyed éves eredményekről. Ez az idő már valamennyire elégséges arra, hogy beszámoljunk, mi van és hogyan megy a felvásárlás.

A jelentés rész mellett az utolsó részben bizonyos következtetéseket vonunk le több gazdaságpolitikai irányban, amelynek alapján kell véleményünk szerint megszabni a következő évi tevékenységet a vásárlóerő lekötésére stb.

Előljáróban válaszolni kell arra, hogy miért ilyen terjedelmes az anyag. A kérdésekre sokoldalúan akartunk válaszolni, mert e nélkül nem lehet megmutatni a tényleges helyzetet.

Az Agrárpolitikai Bizottságban egyik fő észrevétel volt, hogy az anyag nem foglalkozik azzal, hogy az új árrendszer hogyan hat ki a szövetkezeti politikára és a szövetkezetek fejlesztésére. Az idő még rövid volt arra, hogy ezt megmondhattuk volna, de valóban ez mégis hiányzik az előterjesztésből.

Másik dolog. Sok hozzászólás elhangzott, hogy a paraszti reáljövedelem alakulását sokkal jobban kellene elemezni. Erre az anyag azért nem terjed részletesebben ki, mert ezt paraszti rétegenként kellene megvizsgálni. Itt mindjárt szeretném bejelenteni, hogy a Mezőgazdasági Osztály széles vizsgálatot végez több száz termelőszövetkezetben és egyénileg dolgozó parasztnál a paraszti jövedelem tényleges, reális értékelésére. Ennek módszereit most dolgozzuk ki és januárban kerül a Politikai Bizottság elé.²⁶ Egyes paraszti rétegeknél a reáljövedelem alakulásában részben az új árrendszer, részben a jövedelem miatt eltolódás van. Ennek részben való lecsapolására és más intézkedésekre szükség van a jövedelem bizonyos korrekciójára. Ennek érdekében Antos elvtársék elkészítették a kb. fél milliárdos vásárlóerő visszavonására szolgáló intézkedések tervét. A kérdés nagy jelentőségű politikailag, ezért a Politikai Bizottság elé kellett volna vinni.

Elhangzott a vitában – itt csak meg van említve, de nincs alaposan elemezve –, hogy a kapitalizálódási tendenciákra hogyan hat az új helyzet. Erre, mint önálló témára az elméleti csoportot rá fogjuk állítani, és ki fogjuk ezt dolgozni.

---

²⁶ A Politikai Bizottság elé legközelebb 1958. február 25-én került jelentés a „falusi helyzetről és határozati javaslat a falusi politikai munka megjavítására”. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 68. ö. e.)

Fontos kérdés volt a vitában a paraszti beruházások kérdése, hogy a felesleges vásárlóerőt lehetőleg ne televízióra, rádióra, fogyasztási cikkekre kössék le, hanem termelési célokra: műtrágyára és különböző mezőgazdasági gépekre. Itt vita volt arról, hogy milyen mezőgazdasági gépeket adjunk el. Egyik álláspont szerint adjunk traktorokat az egyéni gazdáknak, a másik álláspont szerint a társulásokon keresztül adjuk oda a gépeket az egyéni gazdáknak.

Elhangzott a vitában, hogy magas a szerződéses hízott sertések ára és ezt csökkenteni kell, mert helytelenül befolyásolja a különböző mezőgazdasági termékek árát is. A hízott sertés felvásárlási terv 2 millió, már majdnem 1 millió le van kötve. Ilyen körülmények között nem várjuk meg az idény végét az új szerződéses árak bevezetésénél, hanem már januárban 16 forint helyett 15 forintért vennénk, hogy a kukorica árát is le tudjuk törni.

Elhangzott az is, hogy a parasztság körében a szerződéses fegyelem nem érvényesül eléggé. Egyes paraszti rétegeknél a jövedelem alakulását illetően bizonyos aránytalanság van kialakulóban, főleg középparaszti rétegeknél. A vitában elhangzott, vigyázni kell, nehogy ezekből a jelenségekből bizonyos pánik legyen és olyan irányba serkentsen, hogy a felvásárlási rendszer alapvető irányát változtassuk meg. Csak bizonyos rész korrekciókra van szükség.

A jövedelemadónál is kell tenni intézkedéseket a lecsapoláshoz, de szükséges lenne felelős, hivatalos állásfoglalás is, amelyben kifejezésre juttatnánk, hogy ez a felvásárlási rendszer tartós és szilárd dolog. Ismétlem, bizonyos részintézkedések megtételére van szükség.

KOVÁCS IMRE elvtárs:

Kiegészítésként az anyaghoz. Általános következtetések levonására törekedtünk, de az eltelt idő rövid volt és különösen a kezdeti időszakban az ellenforradalom hatása számos helyen különböző torzításokat hajtott végre. Egy sor kérdés további vizsgálata szükséges, mint pl. a paraszti jövedelem alakulása, ami részletesebb kidolgozást igényel, mint az új szerződéses rendszer és az új árrendszer. A termelészövetkezeti mozgalomra való hatást nem kívántuk komoly mértékben, részletesen az anyagban kifejteni, mert ez egyrészt az anyag jellegétől eltér, másrészt ez az idő még nem elegendő ahhoz, hogy az új felvásárlási rendszer teljes hatását a termelészövetkezeti mozgalomra megfelelően fel tudjuk mérni és bizonyos konkrét intézkedéseket ezzel kapcsolatban ki tudjunk dolgozni.

Még annyi kiegészítem van, hogy az anyagban szerepel, és a vitában is elhangzott, hogy a felvásárlási költségek a begyűjtési költségekkel szemben milyen mértékben csökkenjenek. Ezt teljes mértékben felmérni nem tudjuk csak az év végén, de mindenesetre az alkalmazotti létszámcsökkentés és a begyűjtési hivatalok megszüntetése személyi és dologi kiadásban mintegy 250 millió megtakarítást eredményez, nem beszélve arról, hogy a begyűjtési rendszer alatt az állami apparátus, a társadalmi szervek mozgósítása költségeit egyáltalán nem ismerjük, viszont feltételezhetően az is igen tekintélyes népgazdasági költséget jelentett.

KISS KÁROLY elvtárs:

Az igen részletes anyagot áttanulmányozva úgy látom, helyesen boncolgatja a mai helyzetet, tükrözi az egyéves tanulságokat és a végén összefoglalóan és következtetések levonásában rámutat azokra a területekre, amiket nekünk – Kovács elvtárs szavával élve – ezután kell igen gondosan kimunkálni, hogy hogyan tovább. Egy kissé megdöbben az ember, amikor olvassa, hogy az új gazdasági évre megállapított árak szinte 9 százalékkal alacsonyabbak az első félévi szabad felvásárlási áraknál, de még így is 37 százalékkal magasabbak az 1956. évinél. Ebben benne van az a hatalmas összeg, amivel a parasztság több vásárlóerőhöz jutott. Hogyan tovább, mert ez a helyzet így nagyon-nagyon egészségtelen – hosszú ideig nem tartható. Én örömmel hallgattam a bevezetőben mondottakat, hogy bizonyos munka már folyt azon a téren, hogy adópolitikával is ezt az egészségtelen helyzetet korrigálni kell. Középparaszti szintet tekintve évi 70-90 ezer forintos jövedelmek vannak egy-egy paraszt családnál. Megnéztem néhány esetet. Fizet évi 3800 forint adót, amibe már a ló is benne van. Ezek 10 holdas gazdák voltak. Igen keveset lehet tenni ennek az egészségtelen helyzetnek rendbe hozására adópolitika terén, mert ha 50 százalékos adóemelés is csinálnánk, és 6000 forint lenne az évi adója, akkor sem csinálnánk nagy változtatást ezen a helyzeten. Tehát adó és árpolitikai kérdéseket kell kimunkálni, melyek ezt az egészségtelen helyzetet megjavítják, helyrezökentik és a mai igen magas jövedelmeket ezen a szinten egy kicsit korlátozzák, mert ez így nem tartható. Tehát inkább az árpolitika lesz a járható út. Nem kell elvetni persze az adópolitika terén kimunkálendő változtatásokat sem. Nagyon gondos kimunkálásra van itt szükség, keresni kell az utat, hogyan menjünk tovább ezen a téren.

Egy-két gondolatot ezzel az anyaggal kapcsolatban, ami ugyan nem túlságosan döntő, de amivel nem tudok egyetérteni. Kicsit mellékesen van benne megfogva a mi exportkérdésünk. Valahogy úgy, hogy majd ha jut, majd ha lesz, vagy hogy az export zavarta a bornál a helyzetet, mert az italfogyasztás belső szűkítése mellett, ha csökkentett mértékben is, de exportáltunk bort. Az én véleményem szerint nekünk exportálni kell bort és egyebet is, amit el tudunk adni, mert a mi devizahelyzetünk megköveteli, hogy igenis adjunk el mezőgazdasági termékeket. Nem mellékes kérdés, hogy mi exportálunk mezőgazdasági termékeket vagy bort, vagy egyebet, hanem követelmény, mert nem tudunk nélküle meglenni, és ezért nagy komolysággal kell tekintenie az osztálynak ezt a kérdést. Persze a mi népünk minden bort meginna, de ha arról van szó, hogy kapunk érte valutát, akkor exportálnunk kell.

Elvesznek lehetőségek, elég komoly mezőgazdasági termékek azáltal, hogy egy kicsit a sémához ragaszkodunk a felvásárlásnál. Engedjék egy példán keresztül megmutatni, mit akarok mondani. Itt van pl. a szeszipar. A szeszipar alapanyaga a hulladék gyümölcs. Megnéztem kicsit közelebbről a kanizsai szeszgyár működését és a következő torz dolgokat láttam. Ez egy nagyon modern üzem, amely értékes gyümölcspálinkát gyárt nagyüzemi szinten. Alapanyaga 2-3

megye hulladékgyümölcse. Egyik fő tétele ezeknek az egyébként eladhatatlan körte, amit rögtön megesznek vagy másutt nem értékesíthetnek. Ugyanakkor a mostani rendelkezések értelmében ezeket a gyümölcsöket csak a földműves-szövetkezeteken keresztül lehet felvásárolni. Ez olcsó cikk. Biztosítani kellene, hogy a parasztek összeszedjék a fa alól a hulladékot, a szeszgyár megvenné 40 fillérért kilóját. A szövetkezetnek ez tizedrangú kérdés, mégis a mostani gyakorlat miatt egész nyáron kevés anyagot kapott a gyár, pedig az anyag megvolt. Ha ehhez a sémához nem ragaszkodnánk és elfogadnánk a szakemberek véleményét, engednénk, hogy a gyár vásárolja fel a hulladék anyagot – esetleg a szövetkezettel együtt – akkor egész télen is dolgozhatna az üzem. Svájci exportra megy a gyár termékének egy része, milliókat lehet vele keresni. Ugyanakkor most milliók rohadnak a fa alatt, vagy a sertésekkel etetik fel őket, mert nem engedjük, hogy a gyár vásárolja fel ezeket. Rugalmasabbnak kell tehát kicsit lenni és akkor tudunk tovább nyújtózkodni.

MAGYARI ANDRÁS elvtárs:

Egy-két kérdéshez szeretnék hozzászólni. Egyik kérdés a parasztek gépvásárlása. Ilyen egyszerű kis traktorvásárlásra gondolok. A falun a hangulat most nem rossz. Én falun növekedtem fel, tudom, milyen volt a helyzet és ismerem az elmúlt éveket is. Ilyen jó a hangulat akár politikai értelemben, akár egyéb tekintetben véve a dolgokat, a termelési kedvet nézve – nem volt. Azonban ebben az is benne van, hogy szeretnék, ha ez az állapot, ami most van, megmaradna. Arra a kérdésre, hogy hogy érzik magukat, mi a véleményük, mivel nincsenek megelégedve, úgy felelnek: maradjon fenn ez az állapot, ami most van. Ez azt is jelenti, hogy ne beszéljünk a szövetkezetekről és adjunk továbbra is kedvező lehetőségeket az egyéni parasztgazdaságoknak. És most egy sor helyen – én magam tapasztaltam ezt – 3-4-5 holdas kisparasztek előtt nem a szövetkezet a perspektíva, nem a termelőszövetkezetek jelentenek olyan példát jó gazdálkodásukkal, ahova a parasztság törekszik eljutni, hanem a jól dolgozó 13-14-15 holdas parasztek, akiknek most magas jövedelmük van, fejlesztik gazdaságukat, bevezetik az önitató berendezéseket, darálóval szecsikáznak, nem ritkaság a 70-80 ezer forintos jövedelem. Mindezzel azt akarom mondani, hogy a parasztek nagy része előtt most nem a termelőszövetkezet szerepel vonzó példaként, hanem a jól gazdálkodó középparaszti gazdaságok. Ha pedig, mint a javaslatban szerepel, ezeknek a gazdaságoknak kistraktort adunk,²⁷ akkor igazán kevés érv marad kezünkben a termelőszövetkezetek mellett. A kisparaszti gazdaság, megszerezve a traktort, könnyen tudja elvégezni a munkát. Az a parasztgazdaság, amely a traktort is beszerezte, úgy gondoljuk, már nem fog a termelőszövetkezet felé törekedni. Felvetődik a kérdés, hogyan tudjuk mégis jobban elősegíteni a kisparaszti gazdaságban lévő termelési lehetőségek kihasználását és hogyan tudjuk ugyanakkor a parasztnál lévő vásárlóerőt nagyobb mértékben termelési eszközök

---

²⁷ Az előterjesztésben: „Rá kell térni a mezőgazdasági termelést elősegítő modern kisgépek gyártására, és ezt be kell építeni a gépipar hároméves tervébe.”

beszerzésére is fordítani. Erre véleményem szerint van lehetőség. Ezt részletesen nem akarom kifejteni, tegnap az Agrárpolitikai Bizottság ülésén hoztunk fel erre vonatkozóan példát.²⁸ Az volna csak most a javaslatom, ne teremtsük meg a lehetőségét annak, hogy az egyéni parasztgazdaságokba traktor kerüljön. Darálókat tudunk akár a földműves-szövetkezetek útján biztosítani, és a darálási díjat a parasztokkal megfizettetnénk. Ebből az összegből újakat szerezhetnének be a szövetkezetek. Vagy a gépállomások gépparkját növelhetjük stb. Azonkívül meg lehet találni annak is a módját, hogy az egyénileg dolgozó parasztság járuljon hozzá jövedelméből a maga érdekeinek megfelelően is a szocialista mezőgazdaság fejlesztéséhez. Pl. el tudnánk érni, hogy egy olyan faluban, ahol gyümölcsstermesztést folytatnak és nagy gondot jelent a gyümölcstároló építése, a föld arányának megfelelően paraszti hozzájárulásból felépítenék a gyümölcstárolót. Ezt most használnák a parasztok a földműves-szövetkezeteken vagy a társulásokon keresztül, később, majd amikor termelőszövetkezeti tagok lesznek, használná a szövetkezet. Ez vonatkozhat vízelvezetésre és más példákat is lehetne felsorolni. Lényeg az lenne, hogy a parasztok hozzájárulnának ilyen beruházásokhoz, ezek olyanok lennének, amelyek a faluban maradnának, a falu dönthetne, hogy milyen célra fordítja ezeket a beruházásokat. Ez az államot is jelentékenyen tehermentesíti.

A másik kérdés. Véleményem szerint a felvásárlási rendszer sikerének egyik kulcskérdése, hogy ez tud-e biztosítani tartalékokat. Ebben a tekintetben még konkrét erőfeszítések nem történtek. Pedig már az idén nagy gondot okozott a tervben előírt kenyérgabona elvetése. 2850 ezer volt a terv, úgy néz ki, hogy 100 ezer holddal el vagyunk maradva. Nem biztos, hogy olyan jó termés lesz, mint tavaly. Nem azért nem vetnek megfelelő mennyiségű kenyérgabonát, mert nincs termelési kedv, hanem azért, mert olyan kultúrákat akarnak termelni, amely kisebb területen nagyobb jövedelmet biztosít. Pl. kukoricát. Nem teszünk elég erőfeszítést annak érdekében, hogy ilyen kultúrákból tartalékot képezzünk.

Harmadik kérdés. Nagymértékben függ az új felvásárlási rendszer sikere attól, hogyan van ez megszervezve, milyen a felvásárlási apparátus munkája stb. Ebben a tekintetben úgy látjuk, súlyos hiányosságok vannak, amelyekből kifolyólag nem tudjuk mindazokat a lehetőségeket kellőképpen kihasználni, amelyek megvannak. Két példát erre. Egyik, hogy annak ellenére, hogy az idén bőséges volt a zöldségtermelés, mégis drágán jutott el a fogyasztókhoz. Itt a felvásárlási apparátus még gyenge munkát végzett. Vagy pl. nem állítottunk be fölözögépeket, ami egyrészt visszaveti a tejtermelést, másrészt gátolja a bőséges tejellátást és azt, hogy a tej árát valamivel vissza lehessen vetni.

Még egy kérdést. A felvásárlási politikánk és rendszerünk még nincs megfelelő tekintettel a termelőszövetkezeti mozgalomra. Erre is lehetne példákat felsorolni, de azt hiszem, nem szükséges, mert az elvtársak ezeket ismerik. Erre is nagyobb

---

²⁸ Az 1957. december 2-i ülésről csak kézzel írott jegyzet maradt fenn. (MOL M–KS 288. f. 28. cs. 1957/18. ö. e.)

gondot kellene fordítani, hogy minden lehetőséget használjunk ki annak érdekében, hogy a termelőszövetkezeti mozgalmat erősítsük. Pl. a kapitalista időkben a cukorgyárak csak uradalmakkal kötöttek szerződést, vagy a dohányra csak nagygazdaságokkal kötöttek megállapodásokat. Ugyanígy a tenyészállat nevelésnél vagy más kultúrákat illetően is nekünk is fokozottabb mértékben törekedni kellene arra, hogy mindezeket a termelőszövetkezeti mozgalom szempontjából jobban vegyük figyelembe.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Csak a kifogásaimat. Annak ellenére, hogy informatív jellege van a javaslatnak, és annak ellenére, hogy Kovács elvtárs szerint az egész előterjesztés is információs jellegű, ezért nem lehet felvetni ebben a szocialista mezőgazdaság kérdését, mégis éppen ez az előterjesztés hibája, hogy nem ebből a szempontból indul ki. Nem ad tehát megnyugtató képet. Ha mi nem nézünk utána, hogyan tudjuk a mai jó gazdasági állapotot, amely a jó termésnek és jó politikának a következménye, stabilizálni, akkor azt rendszeresítjük, ami van, tehát a magántermelési frontot a faluban, amire nem törekedhetünk. Ha tehát egy-egy előterjesztés nem a szocializmus építésének adott sémájából indul ki, az hibás.

Mindig az volt és különösen az utóbbi 12 évben az volt a magyar mezőgazdasági életnek a hibája, hogy mindig tartalék nélkül kezdte el az életet, és ha a felvásárlási rendszerünknel sikereket értünk is el, tudni kell, hogy másoktól kellett tartalékot kérni az induláshoz. Ha nem tudtunk volna pl. búzát kapni október után, sakk-mattolhattak volna bennünket. Ezt feltétlenül figyelembe kell venni.

Az előterjesztés 4. oldalán nyugtalanító figyelmeztetés van. „Az 1956/57. évre előirányzott növénytermelési szerződéskötéseket együttvéve 91 százalékra teljesítettük – ami az önkéntesség maradéktalan érvényesülését tekintve kielégítő eredmény –, de egyes fontos kultúrák (cukorrépa) előirányzott vetésterületét részben nem szerződtek le.”²⁹ Ami itt 1957/58-ra megy át, szintén nem megnyugtató. Nekünk december végére már pontosan tudni kell, mire és mennyire szerződtek le.

Azt hiszem, az a hiba, hogy a kielégítő felvásárlás és a jó gazdasági év magunkat is elaltatott. Miért vetjük most fel azt a problémát, hogy traktort adjunk a parasztnak. Ezt a kérdést már megvitattuk, nem ez most a fő kérdés.

Kétségbeejtően vetődik fel a kérdés, mi lesz, ha rossz lesz a termés? Nem tudjuk, hogy mikor szakad le, és általában leszakad-e a hó. Mi lesz, ha nem vág úgy be ez az év és a tavasz, mint a tavalyi esztendő? Itt nemcsak a felvásárlás kérdéséről van szó, hanem ez általában felveti: gondolkozni kell, mit akarunk csinálni. Engem nagymértékben aggaszt, hogy nincs nálunk a köztudatban, hogy nemcsak saját szükségleteinket kell megteremteni, hanem nézni kell a különböző

²⁹ Az előterjesztés pontos szövege: „Ezekkel a módszerekkel a főbb cikkek jóváhagyott 1957. évi felvásárlási tervet október 31-ig bezárólag együttesen 92,1%-ig teljesítettük. A várható 1957. évi összfelvásárlás kb. 520-540 000 bvg-ra tehető, ami az MT által eredetileg jóváhagyott tervnek 8-12%-os túlteljesítését jelenti. A várható mennyiség megközelíti az előző három év kötött rendszerében átlagosan begyűjtött 546 000 bvg-ios eredményét.”

kötelezettségeket is, mint pl. az exportkötelezettséget. Miért nem szerepel ez a kérdés az előterjesztésben?

Az előterjesztés a felvásárlásnál és a feldolgozásnál az ipar kérdését sem veti fel. A felvásárlásról ad képet, de mi lesz a feldolgozó iparral. Mi lesz, ha ránk szalad a sertés? Nincs hűtőház! Mindezt látni kell. Tavaly meg lehetett csinálni több mindent a rendkívüli helyzetben, de most mihez fogunk kezdeni?

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Előrebocsátom, hogy az előterjesztéssel és a kiegészítésekkel általában egyetértek. Azt hiszem, helyesen vannak felvetve a kérdések, és külön érdemének tulajdonítom, hogy vannak benne józan tartózkodások, utal arra, ismétlem, hogy különleges körülmények voltak, amelyek az idei évben sikeres felvásárlást tettek lehetővé és kevés még az idő, hogy messzemenő következtetéseket lehessen levonni.

De nem az érdemekről akarok beszélni, hanem arról inkább, ami szerintem is hiányossága az anyagnak.

Az első, amire nekem is vissza kell térni, a szövetkezeti kérdés. Nemcsak arról van szó, hogy az előterjesztés nem terjed ki arra, hogy milyen hatással van a termelőszövetkezetek fejlődésére a felvásárlási rendszer. Itt el lehet fogadni, hogy egyelőre kevés a tapasztalat. De nem terjed ki arra sem, hogy[an] kellene a felvásárlási rendszert is a termelőszövetkezetek fejlesztésének szolgálatába állítani. Az előterjesztés felveti hiányosságként, hogy a termelőszövetkezeti tagok egyénileg értékesítenek, de arról nem beszél, hogy ezt mi is előmozdítottuk, amikor lehetővé tettük, hogy ezt a kedvezményt megkapják.

Másik dolog a külkereskedelem kérdése. Az elmúlt év rendkívüli év volt, amit nem vehetünk alapul. Ez kiderül a jelentésből. De az nem derül ki, hogy ez a rendszer kitűnően funkcionál, ha van, ami finanszírozza. Ebben az évben volt, ami ezt csinálja; a külföldi kölcsönök, aminek révén lehetővé vált, hogy a felvásárlást kicsit urasan intézzük, nem voltunk megszorulva és folytathattunk bizonyos kivárási politikát. Előfordulhat azonban, hogy nincs módunk ezt alkalmazni, mert nem az az egyetlen fontos szempont. Előfordulhat olyan népgazdasági szükséglet, hogy elkerülhetetlenül nem azt kell csinálni, amit a felvásárlás és a lakosság szempontjából kellene csinálni – és ezzel is számolni kell. Pl. a moszkvai tárgyaláson többször felvetették, hogy nagyon kényelmesen terveztünk többek között a felvásárlás és a mezőgazdasági export vonalán. Többet lehetne felvásárolni. Persze mi védjük a mi álláspontunkat, mert világos, hogy a közellátás és a megfelelő árak szempontból is így kellett dolgoznunk, de számolni kell azzal is, hogy kicsit feszíteni kell a dolgot. Jellemző, hogy a mezőgazdasági export–import egyenleg a következőképpen alakult: 1953-ban és 54-ben is 200 millió körül volt, 55-ben 957 millió volt, ebben az évben 338 millió, pedig nagyon jó volt a termés.

Az adóval kapcsolatban. A jelentés említi az adókérdést és erre Fehér elvtárs is kitért, de abból a szempontból, hogy milyen hatással van ez a felvásárlási

rendszer a parasztságra, hogy ez bizonyos differenciálást okoz, mert a gazdagabb parasztot jobban segíti, és hogy most ennek megfelelően progresszív adórendszert kellene kidolgozni. Ez helyes, de mérlegelni kellene azt is, hogy az adó egyben az eladás elősegítését is szolgálja. Előmozdíthatjuk, fokozhatjuk a felvásárlást, ha megfelelően dolgozunk az adórendszerrel.

A következő, ami talán még nagyobb hiányossága ennek az anyagnak, hogy a felvásárlási munkának a hiányosságairól jóformán nem beszél, illetve a javaslatban meglepetéssel olvashatja, aki nem ismeri a helyzetet, hogy fel van vetve: egységes felvásárlást kell biztosítani. De a beszámolóban nincs megemlítve, hogy az állami szervek és szövetkezetek felvásárlása vonalán időnként egymással szembenálló tendenciák jelentkeznek és nincs sok területen egykéz-rendszer, pedig ez az alapfeltétele, hogy az állam árpolitikáját érvényesíteni tudjuk. Elméletileg megvan ez, de ezt minduntalan keresztezik gyakorlati jelenségek. Másik hiányosság a túl magas költségek a kereskedelemben, ami a fő lehetősége a spekulációnak. Nem tudna ez a magánkereskedelem dolgozni, ha nem az volna a helyzet, hogy magasabb árat fizet a termelőnek, alacsonyabban adja a fogyasztónak és amellett jól keres.

És végül: nincs eléggé feltüntetve, hogy a szerződéses termelést nagymértékben ki kell terjeszteni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Egyetértek azzal az irányelvvel, hogy a felvásárlási rendszert meg kell hagyni és a meglévő hibákat kell kiküszöbölni. Az előterjesztés a meglévő hibák kiküszöbölésére vonatkozó javaslat terén vérszegény, és vannak olyan pontjai, amelyek nem helyes irányba hatnak. Az összefoglaláshoz szeretnék hozzászólni és elsőként a második pont ama tételéhez, hogy a hároméves terv folyamán mintegy 5-7 százalékkal kell csökkenteni a felvásárlási árszintet. A magyar mezőgazdaság a világviszonylathoz képest jelentősen el van maradva. Nekünk kettős feladatot kell megoldani az árszint leszorítására. Egyrészt a nemzeti jövedelem elosztásában bekövetkező egészségtelen eltorzulásokat ki kell javítani és elő kell segíteni a magyar mezőgazdaság elmaradottságának felszámolását. Éppen ezért, azt hiszem, 3 évre az 5-7 százalékos árszintcsökkentés nem elégséges. Így mi 10 év alatt fogunk 20 százalékos javulást elérni. Ez pedig növekvő elmaradást fog jelenteni a mezőgazdaság világviszonylatához. Ezért javaslom, hogy a 3 éves tervben ne 5-7 százalékos, hanem magasabb árszintcsökkenést – évi 3-4 százalék – tervezzünk és biztosítani kell a mezőgazdasági termelés helyzetének előrehaladását.

Jelenleg a falun jelentkező fölös vásárlóerő lekötésének jegyében eltorzul a mi mezőgazdasági gépesítési politikánk. Miután nagyobb vásárlóerő jelentkezik az egyéni gazdáknál, a középparaszti gazdaságokban, ergo, nagyobb mértékben irányítjuk oda gépesítési politikánk folyamán a gépeket, traktorokat. Azt hiszem, nagyon határozottan kell ez ellen állást foglalni, mikor alapvető feladat a további gépesítésnél az állami gazdaságok, a termelőszövetkezetek, a szocialista szektor gépeltetésének biztosítása.

Adópolitikával kapcsolatban is felvetődött, hogy 70-90 ezer forintos jövedelme van egy-egy középparaszti gazdaságnak, de emellett a készpénz mellett ezek a gazdaságok el vannak látva termékekkel jelentős mértékben, ami szintén számottevő.

A kapitalista tendenciákról nemcsak úgy kell beszélni, mint aminek a veszélye csak a jövőben áll fenn, hanem úgy, mint ami bizonyos mértékig máris folyamatban van. És amikor azt mondjuk: biztosítani kell, hogy a nemzeti jövedelem arányában legyenek megterhelve, felvetődik a kérdés, hogy kulákosodási veszély nincs? Csak a középparasztság fokozott jövedelmét látjuk. És mi van a kulákság kategóriájába tartozókkal? Amikor tehát szó van bizonyos intézkedésekről az adópolitikával kapcsolatban – ez elsikkad. A 14. oldal c.) pontjában van szó arról, hogy ki kell küszöbölni az állami és szövetkezeti felvásárló szervek versengését, az állami pénzzel történő árfelhajtást.³⁰ Ez helyes, de csak ebből a c.) pontból tűnik ki, hogy itt valami baj van és nem mondják meg, mi a baj. Azt hiszem, hogy bár helyes, hogy törekszünk az egykéz-rendszerrel, ezt ne mechanikusan csináljuk. A cukorgyárak egyik-másika arra törekszik, látva a lemaradást, hogy a lemaradó falvakban maga kössön cukorrépa termelési szerződést. Ez ellen persze a SZÖVOSZ tiltakozik. Nem tudom, nem kellene-e bizonyos esetekben kivételeket tenni és engedélyezni, hogy a gyárak bizonyos körzetekben közvetlenül is köthessenek a paraszttal szerződést. Ugyanis a SZÖVOSZ, amely sok feladattal van túlterhelve, még nem képes ezt mindenütt ellátni. Két év múlva egyes területeket jobban meg tud majd oldani, de ma még nem.

NYERS REZSŐ elvtárs:

Az előterjesztés fő célkitűzéseivel egyetértek. Azt hiszem azonban, adós marad annak a kérdésfelvetésnek megválaszolásával, hogy jó-e a begyűjtés eltörlése vagy nem jó. Illetve ezen tovább kellett volna menni és megmondani, hogy mi jól alkalmazzuk-e a kezünkben lévő eszközöket a felvásárlás terén. Mindenekelőtt az árpolitika a legfőbb eszköz és bizonyos igazgatási, adminisztratív eszközök. Ezt kell nekünk a jövőben kivizsgálni jobban. Én a magam részéről nem tekintem gyakorlatilag kérdésfelvetésnek, hogy jó-e a begyűjtés eltörlése vagy sem. Véleményem szerint igenis jó, ezen meditálni most és a jövőben sem kell, inkább a gazdaságpolitikai intézkedések vonalát nézzük meg, ahol van tennivaló. Egyébként véleményem szerint az ilyen tervet célszerű az éves tervek előtt megtárgyalni, mert utána már nagy változtatásokat csinálni nem tudunk.

Milyen irányban hatott az idén a termelésre az új felvásárlási rendszer? Nem olyan igénnyel vetem fel ezt a kérdést, hogy mindenre átfogó választ kapjunk. Annyi világos, hogy a sertésnévelésre túlzottan hatott. Be fog özönlenni rengeteg sertés és nem tudunk vele mit csinálni, el fogjuk kótyavetyélni külföldön. Ebben az időben jön még hozzá a baromfi és a pulyka is. Olyan határozatot hozzon a Politikai

---

³⁰ Ez az előterjesztés 14. oldalán, az 5/c pontban szerepel.

Bizottság, hogy a sertésárakat lefelé kell vinni,³¹ mert a mostani helyzetben ebben a tekintetben az egyéni parasztgazdaságokat jobban konzerválja, mintha adunk nekik traktort. Másik dolog, hogy olyan irányban kellene intézkedéseket tenni, hogy a szezonális ilyen mértékét megszüntessük egy-két év alatt.

Egyetértek azzal, amit Friss elvtárs mondott és javasolom, hogy a termelési szerződések rendszerét szélesítsük, emellett ennek a jelenleginél kevésbé bürokratikus formáját, a termelési megállapodás formáját kellene a parasztok felé széles körben alkalmazni.

Más cikkek árainak kialakításánál is vannak hibák. Baromfitenyésztésünk aggasztó. Felül kell ezt vizsgálni. Üresek a baromfitelepek. Fel voltak építve az első 5 éves terv termelésére. Ugyancsak felül kell vizsgálni a csemegezőlő termelését és a kajszibarack termelését is, amely 50 százaléka a felszabadulás előttinek. Ilyennel feltétlenül foglalkozni kell.

Az exportot növelni kell, ez bizonyos, hiszen mezőgazdasági ország vagyunk. Még olyan cikkekben is, ahol átmenetileg ráfizetés jelentkezik, mert mit exportáljunk, ha nem vajat vagy szőlőt, még ha árkiegészítéssel is. De le kell a termelési árakat nyomni. Most azonban jelentkeznek olyan jelenségek is, hogy viszonylag kisebb terméskből lényegesen többet akarunk exportálni. Pl. zöldség, paradicsom stb. Az almatermés 1/3-át exportáljuk. Általában a szocialista kereskedelem által felvásárolt mennyiség több mint felét exportáljuk. Ez helyes, de vegyük tudomásul a következményeket is. Almáért ugyan nem fognak Budapesten tüntetni, de felvetik, hogy 3 forintért vesszük a parasztságtól és 5,60 forintért adjuk. Mi a parasztok felé megmondjuk, hogy mi ennek az oka.

Másik dolog, hogy az exportszínvonal fenntartása mellett tartalékot csak fokozatosan tudunk biztosítani. Ha most tartalékot akarnánk teremteni, csökkenteni kellene az exportot. Ezt pedig nem lehet. Fokozatosan törekedni kell tehát arra, hogy legyen tartalék és a jövő évnél már eszerint kell tervezni.

Egyetértek azzal, hogy a földműves-szövetkezeti felvásárláshoz nem ragaszkodhatunk mereven. De ezek mást is akarnak felvásárolni. Ha egy cikknél engedményt teszünk, akkor jönnek a többivel. És ha engedményt teszünk a hulladékmánál, előfordul, hogy a friss gyümölcsöt is feldolgozzák pálinkának. Azzal egyetértünk, hogy olyan körtét dolgozzanak fel, ami nem megy fogyasztásra.

Cukorrépánál úgy látszik, biztosítani tudjuk a tervet, már most elértük majdnem a tavalyit – egyéni parasztokkal és termelőszövetkezetekkel. A termelőszövetkezeteknél bevált a mennyiségi felár-rendszer, fenn kell tartani, az egyéni parasztok felé pedig a korlátozás fő eszköze is a jó árpolitika.

Hogy milyen előnyei és veszélyei vannak annak, hogy a parasztoznak mi adunk termelési eszközöket? Véleményem szerint adjunk, mert ha ő nem kap bizonyos kisebb termelési eszközöket, amelyek nem hatnak a kapitalizálódás irányában,

---

³¹ Az előterjesztésben: „a felvásárlási árszint csökkentése során mindenekelőtt a mutató aránytalanságok (sertés-takarmány, dohány-főtermékek stb.) megszüntetésére, illetve csökkentésére kell törekedni.”

nem tudja emelni termelését. De itt is az legyen politikánk, hogy elsősorban a társulásoknak adjunk, és azt is ki kellene elvként mondani, nem az az érdekünk, hogy a paraszt gyapjúszövetet, televíziót, rádiót stb. vegyen. És ha nem ruház be a gazdaságába a paraszt, akkor életszínvonalát emeli meg ez az összeg. De hát ennek nincs sok teteje. Meg kell nézni, hogy a gépekkel és építőanyagokkal kapcsolatban hogyan áll a dolog. Véleményem szerint az építőanyag még jobban konzerválhatja a parasztokat, mint a kisgép. Ha istállót vagy más épületet kezd el építeni, ez jobban konzerválhatja az egyéni parasztot, mint a gép, amit be tud majd vinni a szocialista mezőgazdaságba is.

ARTAI MIKLÓS elvtárs:

A 13–14. oldalon arról van szó, hogy a paraszti vásárlóerő korlátozását hogyan kell biztosítani. Azt hiszem, ami itt le van fektetve, nem volna helyes elfogadni. A 14. oldalon ki van mondva, hogy: „Ennek érdekében biztosítani kell, hogy a parasztság műtrágya, növényvédő szer, szőlőkaró, oltvány, építőanyag és egyéb termelési anyag igényeit – olyan igényeket, amelyek a termelés nélkülözhetetlen feltételei és a termelés során legnagyobb részt egy éven belül visszatérülnek – a kereslet erejéig kielégítsük.” Nem biztos, hogy ezt meg tudjuk tenni az összhelyzet szempontjából. Pl. építőanyagban most 3 évig nem valószínű, hogy tudjuk biztosítani a parasztság építőanyag keresletét. Éppen ezért ezt így leszögezni nem javasolom. Azt kimondhatjuk, hogy törekszünk erre, de mindenből ezt kimondani, nem volna helyes. Azt természetesen ki kell mondani, hogy a paraszti vásárlóerő fedezetét biztosítani kell.

Másik kérdés, hogy az anyag kimondja: „Rá kell térni a mezőgazdasági termelést elősegítő modern kisgépek gyártására, és azt be kell építeni a gépipar hároméves terveibe.” Azt hiszem, mielőtt ezt így meghatározzuk, néhány kérdést meg kellene vizsgálni, mert e mögött különböző problémák húzódnak meg. Egyik, hogy a gépipar mit tud egyáltalán, és mit tud maximálisan termelni. A másik politikai probléma, hogy melyek azok a kisgépek, amit az egyéni parasztnak adhatunk anélkül, hogy az őt olyan mértékben stabilizálja, hogy elvágjuk útját a termelészövetkezet felé. Tehát ezt az egész gépkérdést műszaki kapacitás és gazdaságpolitikai oldalról, a termelészövetkezetek szempontjából előbb meg kellene vizsgálni, és azután megnézni, milyen kisgépeket és milyen mennyiségben építsünk be a gépgyártási tervbe. Ezt a részt én ilyen értelemben módosítani javasolom.

Másik kérdés a felvásárlási árszínvonal. A Politikai Bizottság egy korábbi ülésén volt erről szó.³² Ez a szám megfelel az akkori hozzávetőleges határozatnak és annak az elvnek, hogy kíséreljünk meg olyan csökkenést elérni, amely a termelési kedvet még nem korlátozza. Jó ez a szám? Erről sokat lehet vitatkozni. Különböző dolgok fogják ezt befolyásolni. Egyik, hogy a termés különböző lesz, eszerint majd módosítani kell ezt a számot – hogy mennyire, azt majd a termelés alakulásából

---

³² A Politikai Bizottság 1957. augusztus 6-i ülésére utal, ahol a hároméves tervjavaslat vitájában vetődött fel a felvásárlási ár mértékének kérdése. (L. a 6 sz. dokumentumot)

fogjuk látni. Másik, hogy ez a szám végső soron egyik meghatározója a paraszti reáljövedelemnek. Ebből keveset látunk, ami van, az inkább a parasztság globális egésze és azon belül rendkívül nagy differenciálódások vannak és lesznek a birtok nagysága, a termelés jellege és helye szerint. Mert egy zöldségtermelő egyéni parasztgazdaság Budapest mellett másként keres, mint egyebütt.

Beindult most a Mezőgazdasági Osztály irányításával a paraszti reáljövedelmek vizsgálata. Ha ez elkészül, jobban revízió alá tudjuk venni ezt a számot, és akkor majd egyrészt a felvásárlási ár, adópolitika és egyéb eszközökkel kell tudni kialakítani az ár- és adórendszert, amely az egyes kategóriák reáljövedelmét különböző módon fogja befolyásolni. Ma még nem nyúlhatunk hozzá ehhez a számhoz.

DOBI ISTVÁN elvtárs:

A jelentést alapjában véve jónak tartom. Arra nézve, hogy a felvásárlási rendszer előnyösebb-e, mint a begyűjtési rendszer volt, persze biztosan nem mondhat még senki, hiszen a felvásárlási rendszer rövid életű, ennek dacára mégis az az ember érzése, hogy ez a rendszer jól be fog válni, jobban, mint a begyűjtési rendszerünk volt. Bár azt is látni kell, hogy ennek a felvásárlásnak voltak kétségtelenül hiányosságai. Felvásárló szerveink részéről inkább a termelőszövetkezetek felé mutatkoztak meg ezek a hiányosságok, és azt hiszem, azért van ez a különböző szervek részéről, mert a termelőszövetkezetek több mint 50 intézménnyel, vállalattal vannak kapcsolatban, de ennyi közül egyetlen egyre nem lehet mondani olyant, amely arra tekintettel tartaná a kapcsolatot a termelőszövetkezetekkel, hogy az egy kezdő gazdálkodási egység, amelynek erősítésére kell törekedni. Ennek a felvásárlási rendszernek, ezeknek a szerveknek különösképpen feladatuk kell legyen az, hogy a termelőszövetkezeteket ne csak, hogy ne hozzák hátrányos helyzetbe másokkal szemben, hanem ha lehet, biztosítsanak előnyt számukra. Itt van egy sor termelőszövetkezet az ország különböző vidékéről, amelyek szerződtek illetékes szervekkel zöldségfélékre, és a szerződés dacára nem vették át tőlük a leszerződött termelvényeket. Van egy szövetkezet pl., amely 300 mázsa dinnyére szerződött és egy kilót sem vettek át tőle. Más szövetkezetnél elromlott az áru, és nem vették át. Vannak helyek, ahol 10 mázsát kitevő paprikatermést kellett beszántani, mert olyan olcsó árat ígértek érte, hogy azért leszedni nem volt érdemes. 50 filléres árat ígértek akkor, amikor 3,50-4 forint volt a paprika. A felvásárló szervek közömbösségét vagy figyelmetlenségét a termelőszövetkezetek felé a jövőben meg kell szüntetni.

Jórészt Magyarai és Friss elvtársak felszólalása feleslegessé teszi észrevételeimet, mégis szeretném egyes kérdésekkel kapcsolatban a véleményemet megmondani. Kovács elvtárs megjegyzése volt, hogy a termelőszövetkezetekre való kihatását az új felvásárlási rendszernek azért nem vették be az előterjesztésbe, mert nem is nagyon függ össze a termelőszövetkezetek életével vagy dolgaival. Dehogynem! Annyira összefüggő, hogy elválasztani nem is lehet tőle. Ha a termelőszövetkezetek dolgaival olyan értelemben, mint Kovács elvtárs érti, nem fér össze, de az

egyéni termelők kérdésével és dolgaival összefér? Az elvtársak az egyéni parasztok részére kisgépek gyártását javasolják, hogy a parasztság figyelmét erre tereljék. Én a magam részéről teljesen egyetértek Magyar elvtárral és másokkal is abban, hogy semmi körülmények között erőgépeket az egyéni gazdák részére még kicsi formában sem lehet adni. Mi az, hogy szántani nem tud vele? Lóval tud, két tehénnel is tud, hát lehet olyan kistraktort elképzelni, hogy azzal a paraszt ne tudna szántani? 5-10 holdig nem lehet elképzelni, hogy ilyen gépeket vásároljanak a kisemberek. Csak a módosabb parasztemberek vásárolnának, ha ilyesmit gyártanánk a számukra. De azért ők tudják, hogy a szocializmus épül. És mint látjuk, földforgalom van, vesznek is földet, de nem a módosabb vagy a középparasztok, hanem a szegény emberek és más foglalkozásúak. 5000 forinttól 20 000 forintot is adnak egy hold földért. Véleményem szerint ez azért is van, mert az egyéni gazdálkodóknak olyan lehetőséget adunk, hogy jövedelmük folytán a termelészövetkezeteink fejlesztésében egész komoly visszahúzóda van.

Nincs kidolgozva az előterjesztésben az, hogy a termelészövetkezeteknél, akiknek a fővárosban vagy nagyobb városban elárúsító helyeik vannak, amelyek egyébként a termelészövetkezetek érdekeit szolgálják, milyen rablás folyik az elárúsítók részéről. Ezt pedig ki kell küszöbölni. Javasolja a jelentés, illetve célzást tesz arra, hogy elvonná az ilyenektől, mintha más mód nem is volna a probléma megoldására, minthogy a SZÖVOSZ kezelésébe vigyük át az ilyeneket. A megfelelő ellenőrzés hiánya miatt fordulhat elő, hogy kupecsek vannak az elárúsító helyeken, közületektől kirúgott emberek és deklasszált elemek is, akik ellen büntető eljárás folyik, de előbb is büntetett előéletű emberek voltak különböző cselekmények elkövetése végett.

Én újra azt kérném a Politikai Bizottságtól, hogy ami az egyéni gazdálkodók gépvásárlását illeti, ezeket a traktorféle kicsi vagy nagyobb kapacitású gépeket illeti, nagyon fontosnak tartjuk meg, mert ennek káros következményei lehetnek a termelészövetkezeti mozgalomra nézve. De azt sem hiszem, hogy ezzel az egyéni parasztok termelését elő tudjuk mozdítani, hiszen ki tudjuk őket segíteni a gépállomásokon keresztül és nem biztos, hogy szövet helyett ebbe fektetik bele pénzüket. Látunk kétségkívül olyan parasztokat, ahol rádió van, de nincs villany, ahol lemezes gramfon van, de rádió nincs, ahol motorkerékpár van kettő is, de motorkerékpárral jární senki sem tud. Ezek megvannak, jó volna, ha segíteni tudnánk rajta, de a segítségnek keressünk más oldalát és ne azt, amit az elvtársak javasolnak.

KOVÁCS IMRE elvtárs:

Engedjék meg, hogy bizonyos mértékben az anyag védelmében és egy-két felvetett kérdésre kiegészítésképpen elmondjam véleményemet.

Az anyaggal nemcsak az volt a célunk, hogy információt adjunk a Politikai Bizottságnak, hanem az is, hogy az új felvásárlási rendszer viszonylag rövid idő alatti funkcionálásából bizonyos alapvető következtetéseket vonjunk le. Hangsúlyozni kívánom, hogy a rendszer gyakorlatilag fél éve, hogy funkcionál,

tekintettel arra, hogy az első negyedévben döntően az ellenforradalom által okozott különböző zűrzavarból kellett kikászálódni.

Egy csomó kérdésben, amely az új felvásárlási rendszerhez tartozik, megtartottuk a régi formákat. Pl. a zöldség, gyümölcsstermelésnél, amelyet az elvtársak joggal kifogásoltak, hogy nem kötelezi sem a termelőt, sem a felvásárló szervezetet. Sem időnk, sem tapasztalatunk nem volt az új helyzetben való módszerek alkalmazásánál. Ugyanakkor figyelembe kell azt is venni, hogy az új rendszer, az ellenforradalom utáni helyzet szükségessé tette politikailag és gazdaságilag is, hogy bizonyos területeken messzemenő bizonytalansággal tervezzünk és ez egyik-másik területen, pl. a kialakított áraknál érvényesül.

Mi 5 fő témakörben vontuk le a következtetéseket: a termelésnél, az árnál, az ellátásnál és a készletnél, valamint a paraszti vásárlóerőnél, illetve az állam összefogó szerepénél. Igyekeztünk az anyagban a Politikai Bizottság előtt illusztrálni azt, hogy ezek a problémák összefüggnek és a felvásárlási rendszer funkcionálása és eredményessége érdekében ezeket a kérdéseket összefüggésben kell vizsgálni. Most az első felszínes tapasztalatunk, de az előző évek tapasztalatai is bizonyítják, hogy pl. önmagában árcsökkenéssel – ami kétségtelenül magas a mezőgazdasági árszínvonalhoz – bizonyos cikkek felvásárlási eredményéről nem beszélhetünk, ha megfelelő színvonalú ellátást ebben a cikkben biztosítani nem tudunk. Jogosan vetődött fel már az elmúlt években is, hogy pl. a hús és élőállat felvásárlás mennyire összefügg a falusi húsellátás színvonalának megjavításával. Ezen a téren tettünk bizonyos intézkedéseket és ennek pozitív eredményei feltétlen jelentkeznek is. Vagy a felvásárlás nyugodtságának biztosításának feltétlen fontos a készlet, amelynek birtokában, ha úgy gondoljuk, nem vásárolunk vagy leszállítjuk az árakat stb.

Az elvtársak kifogásolták, hogy a termelőszövetkezeti mozgalommal való összefüggése a felvásárlási rendszernek nincs elemezve. Egyrészt ennek a témának rendkívül nagy terjedelme nem tette lehetővé, hogy ezt a kérdést bedolgozzuk az anyagba, és mivel itt is rövid az idő, annyi gyakorlati tapasztalatunk nem volt, hogy ebbe bele tudtunk volna menni. Én nem azt vitatom, hogy a felvásárlási rendszernek nincs kapcsolata és hatása a termelőszövetkezeti mozgalomra. Nemcsak a mezőgazdasági termelésre, de a szövetkezeti mozgalomra is hallatlan nagy hatása van, ha csak a paraszti vásárlóerő alakulását tekintjük is. Ha nem jól bonyolítjuk ezt a dolgot, annak igen komoly negatív hatása lehet, de ha jól csináljuk, egyben emelőjévé válhat nemcsak a mezőgazdasági termelésnek, hanem a szövetkezeti mozgalomnak is. Tehát ne úgy vegyék az elvtársak, hogy ezt a fontos kérdést mi kihagytuk ebből az anyagból, de az anyag jellege, terjedelme és a viszonylag rövid idő nem tette lehetővé, hogy ezzel a kérdéssel komolyabban, behatóbban tudjunk foglalkozni, illetve ezt komolyabban tudjuk megvizsgálni.

Az elvtársak azt is kifogásolták, hogy a felvásárlás hiányosságairól nem eléggé beszéltünk. Véleményem szerint az állam szabályozó szerepénél mi utaltunk ezekre a kérdésekre és arra is, hogy a piaci cikkeknel, mint pl. tojás,

baromfi, zöldség, gyümölcs, még nem találtuk meg azokat a formákat, amelyek biztosították volna azt, hogy a piaci cikkeknel is olyan rend legyen, mint amilyen van a fő cikkek területén, ahol pozitív a helyzet az állam szabályozó hatósági tevékenysége következtében.

Felvetődött az árszínvonal kérdése, hogy az 5-7 százalék kevés. Szerintem ez irányként elfogadható. Ha megnézzük az árszínvonallal kapcsolatban az egyes cikkek árát, meg kell állapítani, hogy a cukorrépa máris viszonylag magas, a háború előttinek húszszorosa. De vannak cikkek, pl. a paprika, dohány, amelynek árához nem nyúlhatunk hozzá, másoknál hajthatunk végre árkorrekciókat, azonban egy év alatt nem tudunk minden aránytalanságot kiküszöbölni, és ezeknek az áraknak csökkentése vagy már bizonyos termelési színvonal biztosítása mellett tétélezhető fel, vagy pedig már előirányoztuk és az elkövetkező években egy-két lépcsőben fogjuk csökkenteni az árakat. Azonban meggondolandónak tartom, hogy a mezőgazdaság, illetve a parasztság felé minden évben rendszeresen jelentkezék bizonyos árcsökkenés. Kétséges, hogy ez nem jelent-e bizonyos izgalmat és ez nem negatív hatásában mutatkozik-e meg a termelésre. Ez a kérdés még további vizsgálatot igényel.

Sertésár kérdéséhez. Elhatároztuk, hogy le fogjuk szállítani a sertések árát, most már az a veszély nem fenyeget, hogy esetleg a húsellátásban hiba történhet. Egyben a sertésár leszállítását kívánjuk felhasználni a parasztság felé annak dokumentálására, hogy a kormány a mezőgazdasági árszínvonalat magasnak tartja és az elkövetkezendő gazdasági évben bizonyos cikkeknel árcsökkenést fog végrehajtani. Ennek dokumentálására annál inkább szükség van, mert a megelőző években eléggé meggyökeresedett az a nézet, hogy minél tovább várnak az eladással, annál jobban járnak. Ezen változtatni kell. Azon is dolgozunk, hogy talán márciusban vagy áprilisban 1000-1500 vagon kockázatot vállalva bizonyos mértékben még a jelenleg érvényben lévő gabonaárakat is le fogjuk szállítani.

Felvetették az elvtársak, hogy a felvásárlási rendszernek a termelészövetkezetek felé bizonyos előnyöket kell biztosítani. Ez természetes és ezt a jövőben is jelentős mértékben, fokozottan kell szem előtt tartani, hogy felvásárlási rendszerünk a termelészövetkezeti mozgalom elősegítését célozza.

A kisgép-vitával kapcsolatban. Véleményem szerint a mezőgazdaságban elképzelhetetlen az árszínvonal emelése modern kisgépek nélkül. A csehek gyártanak 16 lóerős kisgépeket, ára 14 000 forint. Az alkatrészek külön pénzbe kerülnek. A magyar nehéziparnak rá kell térni ilyen kisgépek gyártására annál is inkább, mert a belterjesség irányába való törekvés egyik fő próbája a gépesítés. Ezeket elsősorban a termelészövetkezeteknek és társulásoknak kell adni, amelyek már a kollektivizálás irányában hatnak.

Ezeknek a területeknek a gépi ellátása hihetetlenül alacsony, minimális. A modern mezőgazdaságban nem nélkülözhetjük ezeket a gépeket. Pl. Magyarországon 600 ezer lóerő van. Rengeteg holdat tartunk fenn ezeknek fenntartására. Ez alól való tehermentesítés összefügg a gépesítéssel. A munkaigényességet nagymértékben

csökkenti. Ezt elsősorban azért vetjük fel, mert látjuk az összefüggést a felvásárlás és a gépesítés között. A paraszt már nem ad el, mert van pénze. Ha megfelelő utat nem találunk a felhasználásra, hogy ennek a többletjövedelemnek egy része visszamenjen a termelésbe, akkor a pénz fel fog robbanni. Elsősorban tehát a felvásárlás eredményessége szempontjából vetjük fel. Ez az összeg megvan, évenként milliárdokkal nőni fog és ez nyugtalanító. Ennek az összegnek felhasználásával és a mezőgazdasági termeléshez szükséges beruházásokkal foglalkozni kell.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A jelentésből véleményem szerint az I. fejezetet el lehetett volna hagyni, mert itt a Politikai Bizottság előtt ismert dolgokról van szó.³³ A jelentést általában jónak tartom, mert a pozitívumokról és a negatívumokról beszél. De nagy hátránya a jelentésnek, hogy nem beszél a kérdés kihatásáról a szocializmusra. Ennél magasabb helyen pedig nem tudjuk ezt a kérdést tárgyalni, és itt már marxista oldalról kell a kérdéssel foglalkozni. Tehát ez a jelentés nagy hátránya. Nem tudok egyetérteni azzal, hogy nem volt idő elemezgetni. Óriási elemzésre itt nincs szükség. Eléggé látható tendenciák vannak, amiket le kell szögezni, mert hozzá tartozik a dolog lényegéhez.

Arról beszélünk, hogy a felvásárlási rendszer jó vagy nem. Ebben az évben el lehet mondani, hogy a közellátást biztosította, a termelést serkentette és azon kívül nagyon fontos tényező, hogy a parasztokat – és itt elsősorban az egyénileg dolgozó parasztokra gondolok – a népi demokratikus állam mellé hozta egy politikailag elég kritikus helyzetben. Ugyanakkor helyes utalni arra, hogy ebben az eredményben nagy segítséget jelentett, hogy jó volt a termés és volt indulási tőke.

Milyen negatívumok mutatkoztak? A nemzeti jövedelem igen jelentős része a szocialista részről átáramlott a kisárutermelő paraszti részbe és a kapitalista részbe. Ezen belül jelentkezik egy politikai kérdés: mégpedig a munkásosztály és a parasztság jövedelme közötti eltolódás a parasztság javára és a munkásosztály hátrányára. Itt mindjárt szeretném megjegyezni: kérjük a kérdés világos kezelését. Mi sokszor hallottuk az idén, hogy ebben az évben a parasztság jövedelme nem fog növekedni, csak jövőre, holott laikus emberek előtt is világos, hogy azonnal emelkedett, mégpedig nem is csekély mértékben.

Végül meg kell állapítani, hogy a szocialista fejlődést ez az év, ez a felvásárlás visszavetette. Ne csapjuk be magunkat! Ebben persze sok minden más is szerepet játszik, de nyugodtan lehet állítani, hogy nagymértékben ez a felvásárlási rendszer idézte elő, az egyéni parasztgazdaságok prosperitása idézte elő. Jelenleg az a helyzet, hogy nem a birtokos parasztok vonzódnak a termelészövetkezetek felé, hanem fordítva: vannak hosszabb ideje termelészövetkezeti tagok, akik most

³³ Az előterjesztés első fejezete összefoglalja, hogy a kormány milyen céllal szüntette meg a kötelező beszolgáltatás rendszerét, majd ismerteti a szabad felvásárlási rendszer fő jellemzőit, valamint azt, hogy az áttérés során milyen követelményeknek kellett eleget tenni, illetve milyen feladatok elé került az államigazgatás.

kifelé kacsintgatnak, szeretnének elmenni egyénileg gazdálkodni. Ha egyáltalán vonzásról lehet beszélni, akkor egyelőre inkább kifelé való vonzódásról, mint a szövetkezetek iránti vonzalomról lehet szó.

Egy társadalom fejlődése szempontjából ez az alapvető kérdés. Mi volt ebben a döntő? A felvásárlási ár magas szintű. Ez a döntő! Itt szeretnék megállni egy szóra. Nagyon feleslegesnek tűnik azon vitatkozni, mi a jobb: a felvásárlás vagy a begyűjtés. Véleményem szerint kényszerítve voltunk a felvásárlási rendszerre való áttérésre. Mivel megtettük – véleményem szerint – rendkívüli körülményeken kívül (háború stb.) nem tudunk a régire visszatérni. Elköteleztük magunkat ebben a tekintetben. Mi visszatérni itt nem tudunk. Ezért erről felesleges túl sokat beszélni. Azt hiszem, a parasztság sem nyugtalankodik, hogy esetleg visszatérünk a begyűjtésre.

KOVÁCS IMRE elvtárs:

Sok hang van állami- és pártapparátus részéről a begyűjtés mellett.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezzel a kérdéssel sokat kell foglalkoznunk a pártaktíván, a párttagság, a közvélemény előtt és el tudom képzelni, hogy ezt a kérdést ugyanígy megvilágítsuk. Állítom, nem is tehattünk mást abban a szituációban. Azt meg kell érthetően mondani a pártaktívának, verje ki a fejéből, hogy minden évben fontolgatunk: begyűjtünk vagy felvásárolunk.

Van itt egy kérdés, amiről beszélni szeretnék. Elképzelhető lett volna, hogy nem számoljuk fel a begyűjtést, hanem ehelyett felemeljük 100 százalékkal a begyűjtési árakat és emellett is tudtunk volna politikailag konszolidálódni, talán lassabban. De mikor a fegyverek szóltak, sok teoretikus vita nem lehetett. Mi ezt az utat választottuk, de az irányéket nem jól vettük, mert nem vetettünk számot a korábbi árakkal, annak átlagával és ennek következtében nem egy normális dolog történt. Pl. ha a búzárnál azt néztük volna, hogy korábban a paraszt 130 forintot kapott a búzájáért, ezt 180 forintra emeltük volna fel, és ennek megfelelően állapítottuk volna meg a többi termény árát is – mivel a testvéri országok segítségével biztosítva volt az indulási készlet – végbement volna a kenyérgabona felvásárlás. Nem tudom a százalékat megnevezni, de az a benyomásom, hogy mi az árban bizonyos százalékkal magasabban kezdtünk, mint helyes lett volna. Itt felvetődik a felelősség kérdése – mert néha erről is beszélni kell! Véleményem szerint hogyan áll ez a kérdés? Nálunk a mezőgazdasági kérdésekkel foglalkozó elvtársak egy csoportja – Fehér elvtársat is ezek között tartom számon – bizonyos mértékben elhajlik a fő vonaltól, mégpedig egy kicsit a marxizmus–leninizmustól is. Ezek az elvtársak, ha általában nézzük a társadalmat, azzal kezdik: hogyan reagál erre a parasztság, mit szól ehhez a parasztság, és valahol huszadik helyen jut eszükbe a munkásosztály. De én állítom, hogy ez a marxizmus–leninizmusra is vonatkozik. Ettől is elhajlunk. Mi ennek az oka? Véleményem szerint az eredeti ok abban rejlik, hogy rendkívül súlyos hibák voltak bizonyos tekintetben a múltban a parasztsággal szemben. Megsértettük a marxizmus–leninizmust és

az elvtársainkban annak idején kifejlődött egy egészséges szembenállás. Az idők folyamán ez a szembenállás áttolta őket messzibb, mint egészséges lett volna. Annak idején nem törődtek a vezetők a parasztpolitikával és ez a tény elvtársainkat kicsit az ellenkező végletbe sodorta. Én különösen Fehér elvtárral dolgozom sokat együtt. Állandóan eszembe jut, hogy bár Fehér elvtárs sokkal jobban ismeri a mezőgazdaságot mint mi, konkrét kérdésekben véleményére kell hallgatnunk, mikor elkezdünk ezen az úton járni, Fehér elvtárs nagy előadásokat tartott, hogy hogyan fog népgazdaságunk ugrásszerűen előre menni, hogyan fog a paraszti értékek exportja megindulni. És hová lett mindez? Eltűnt! Az export már csak mint szemrehányás szerepel. Ebbe nem nyugodhatunk bele. Mindenkinek vissza kell térni a fő vonalra, a marxista–leninista álláspontra és a szocializmus építésére. Fehér elvtárs számtalanszor fellépett az ellen, hogy a marxizmust valaki dogmatikusan kezelje, és ne törődjék azzal, hogy a népgazdaság tönkremegy a paraszti termelés és az egyéni gazdálkodás elhanyagolása miatt. Az helyes, ha tiltakoznak az ellen, hogy elszakítsák egymástól a népgazdaság égető meggondolásait és a szocialista perspektívát. De ezt fordítva is megkövetelném. Itt a kérdés, mint népgazdasági kérdés szerepel és nem szabad ezt elszakítani a szocialista perspektíva kérdésétől. Nekünk gondoskodni kell arról, hogy a következő évben is legyen kenyér és közellátás, de nem oldhatjuk ezt úgy meg, hogy ne legyen szocialista fejlődés. És ezt mint a legfontosabb kérdést fel kell vetni és nekünk meg kell követelni, hogy szocialista perspektíva nélkül senki ne beszélhessen ilyen alapvető kérdésekről. Itt minden intézkedésünk vagy segíti vagy hátráltatja a szocializmus építését. Ha megvonnám a mérlegét a felvásárlásnak, hogyan néz ez ki? A szocializmust feltétlenül fékezi és visszaveti – ezt is mondjuk meg – a közellátást megoldotta, különösen nehéz körülmények között. Az exportot nem oldotta meg, pedig ez is népgazdasági kérdés. A perspektívát illetően azt mondhatjuk, ha nem lesz jó a termés, nagy nehézségeink lesznek. Tehát, hogy kedvezőtlen termés esetén megoldotta-e ez a mostani rendszer a közellátást, erre senki sem tud megfelelő választ adni. És hiába mondjuk, hogy rövid az idő, kevés a tapasztalat, ezek olyan nyilvánvaló tapasztalatok, amelyeket nem szabad figyelmen kívül hagyni.

Ne vitatkozzunk arról, hogy felvásárlás vagy begyűjtés – és ezt a pártaktívával is meg kell értetni. Beszéljünk arról, hogy felvásárlási rendszerünket komolyan meg kell javítani annak érdekében, hogy biztosítsa a közellátást, az exportot, segítse a termelést, és ugyanakkor korlátot szabjon a kapitalizálódásnak, és segítse elő a szocializmust. Hogyan lehet ezt megközelíteni? Valami készlet kell, de nem lehet a készletet és az exportot szembeállítani. Először is nem mindig vág össze a két téma. Miben kell nekünk készlet? Az alapvető létfenntartási cikkekben, mert ha kenyere, zsírja van az ország lakosságának, akkor különösen nagy megrázkódtatások nem lehetnek. Exportot el tudok képzelni almából stb. Együtt jelentkezik tehát ez a két követelés. Ezt elvileg össze kell kapcsolni. Azon kívül mint szemlélettel is fel kell számolni azzal, ami nálunk mindenütt jelentkező vonal, hogy exportálni csak akkor lehet, ha a szóban forgó cikkből

belső szükségletet teljes mértékben kielégítettük. Ezzel a szemlélettel fel kell számolni először a párt és állami vezetőknél, és azután a lakosság között is. Mert ha pl. a borexportot néztem, hogyan elégítsük ki 9 millió ember borszükségletét. Három ember még mindig felszólalna, hogy ő nem ivott eleget. Vagy az almáért nem fognak tünetni. Az árdifferenciánál pedig meg kell mondani, hogy azért 10 Ft, mert exportáljuk a többi. És a parasztságnál azért 3 Ft, mert a népgazdaságot is erősíteni kell, és ha az ország tönkremegy, a munkásosztály bajba kerül, a szocialista perspektívában zűrzavar támad, ha a munkásosztály elégedetlenkedik, az a parasztságnak vérbe fog kerülni, és ezt mi nem engedhetjük meg. És vérbe került a parasztságnak az ellenforradalom. Gondolunk itt a Baranyában karóba húzott termelőszövetkezeti elnökre [sic!] stb. A parasztokat az szereti igazán, aki a szocialista perspektívát szem előtt tartja, aki ezt nem tartja szem előtt, nem szereti a parasztságot. A parasztok meg vannak elégedve a kormánnyal és a rendszerrel, de különböző alapon. És sajnos az egyéni parasztok túlnyomó többsége jelenleg azért van megelégedve, mert ez a népköztársaság se nem szocialista, se nem kapitalista a jelen állapotában. Társadalmilag ez még nem szocialista és már nem kapitalista. Ez ilyen csudaország és paraszti mennyország, ahol az összes negatív tényezők hiányoznak, ami a kapitalizmus idején pusztította őket, és minden kedvezmény megvan, amit szocialista állam adhat a kötelezettségek nélkül. Erről is kell beszélni a parasztokkal, és ők tudnak jól politizálni. Nem lehet a jövőről nem beszélni. Többet kell nekünk beszélni a parasztság jelenlegi helyzetéről a kapitalizmusban és más hasonló államokban és hasonlítsuk össze, hogyan él nálunk a paraszt. Kijelentem, hogy az ellenforradalom kérdésében még a kulákság egy része is a népi állam mellett volt, mert arra gondolt, hogy a Krisztusát neki, a régi világban engem is megaláztak stb. Annak idején a földreformba is velünk jött a kulákság egy része. A szisztéma megjavításánál a szerződések kérdése nagyon komoly kérdés, de ha komolyan akarjuk, hogy komoly dolog legyen, akkor annak igazi szerződésnek kell lenni, azaz el kell érni, hogy amit aláír, egyrészt az állami szerv másrészt a parasztság, szentírás legyen. És ha szerződést kötnek, annak olyannak kell lenni, hogy egyrészt ő bizonyos mennyiségű áru átadására kötelezi magát még akkor is, ha jégeső van. Az ezért szerződés. Másrészt ha mi kötelezzük magunkat, hogy átveszünk bizonyos mennyiséget, akkor át kell venni vagy ki kell fizetni még akkor is, ha egyébként azt mondjuk, szántsd be a terményt. Olyan szerződést kell csinálni, hogy az szentírás legyen mindkét fél számára. El lehet képzelni, hogy különösen rossz viszonyok állnak elő, de bizonyos mennyiséget még akkor is át kell venni, ha az égből is ingyen hullik a portéka. És fordítva, a parasztság számára alakul kedvezőtlenül a helyzet, akkor is köteles bizonyos áron, bizonyos mennyiséget átadni. Át kell gondolni, hogyan lehet ezt megcsinálni. Az árat le kell szorítani, és differenciálni kell. A leszorításnál mondtunk bizonyos számot. A tőkének van bizonyos tisztességes jövedelme, hogy az évi hozam 5-8-10%-a profit lehet. El tudom képzelni, hogy a parasztokkal is ilyen viszonyra lépünk, hogy tisztességes és törvényes kereseteket

biztosítunk, ami az ő befektetésének bizonyos hozamát biztosítja, azon felül pedig nem adunk egy fillért sem felár formájában neki. Ezt mi nem tudtuk mechanikusan csinálni, mert az árban bizonyos mozgás lehet. Ez függ a termés mennyiségétől, a szükséglet alakulásától stb. Úgy kell lenni, hogy azon a nívón mozogjon, hogy meglegyen a munkájának az értelme. A differenciálás nemcsak azért fontos, hogy milyen összeg megy a parasztsághoz, hanem ez az egyetlen eszközünk, ahol az egyéni gazdaságban tervszerűséget tudunk biztosítani. Senkire nem parancsolhatunk rá, hogy ezt vesse vagy a másikat ne. Csak ezzel az árpolitikával tudunk tervszerűséget biztosítani.

Az apparátust és a rendszert is javítani kell. Itt eléggé közismertek a hibák. Nem az a baj, hogy két kéz, hanem három kéz működött az idén: közvetlenül az állami vállalat, a SZÖVOSZ és feketekéz. Vagy ha akarjuk négy kéz: a legálisan kereskedő paraszt és a feketekéz. Ezeknek a számát kicsit redukálni kell. A központ oldaláról egy kéz jelentkezzen, és még akkor is három kéz marad: a legálisan működő paraszt és a tőke fekete keze a piacon, amit le kell törni. A termelést és a termelékenységet kell serkenteni. Nem elég csak a termelést serkenteni, hanem a termelékenységet is kell, és itt is jön az árkérdés. Ha mi a parasztokat stabilizáljuk a jelenlegi termelési nívón, akkor előre elhatározzuk, hogy a magyar népgazdaságot 15 éven belül tönkretesszük. Ha ez a nívó számára kifizetődő, akkor nem fogja fejleszteni [a] gazdaságot. Tehát a termelékenységről is szó van itt. És közeledni kell a világpiacon árhoz a mezőgazdasági termelés terén.

Végül jönnek a legfontosabb kérdések: szocializmus vagy kapitalizmus. Itt nem is csak az egyéni gazdáról van szó. Az idén jó, hatalmas injekciót kapott falun a kapitalizmus, és vígan ugrándoznak. Van tehát egy csomó intézkedés, amit meg kell tenni. Egyik az adó. Itt a következő sorrendet kell választani. Legmagasabb az adója a kuláknak, aztán így jön: egyénileg termelők, termelési társulásokban lévők és végül a termelőszövetkezeti parasztok. Ezt a sorrendet fenn kell tartani, hogy ez látható legyen. A társulásokban lévőknek nem adnék olyan kedvezményeket, mint a termelőszövetkezeti tagságnak. Mi van itt a gyakorlatban? A mi Mezőgazdasági Osztályunk sokkal inkább protezsálójá volt a társulásoknak, mint a termelőszövetkezeteknek. Ez helyes is bizonyos mértékben, de ezek az idén keletkezett termelési társulások az isten tudja micsodák. Ezeknek egy része az egyénihez képest tényleg előrement a szocializmus felé, de van egy része, ahol tisztára külső máz a társulás és az a rendeltetése és gyakorlati hatása is, hogy tagjainak egyéni gazdaságát szilárdítsa. Különböző kedvezményeket élveznek, és semmi olyan vonással működésükben nem rendelkeznek, ami a szocializmust jelenti. Itt az a helyzet, hogy az álszövetkezeteket likvidálni kell. Az ilyen álszövetkezetek semmiféle címen kedvezményt nem kaphatnak.

Azzal egyetérttek, hogy le kell fedezni a vásárlóerőt, talán nem 100%-ig, ez nem lehet követelmény. De én most nem az egy tengelyes traktort akarom itt leszavazni, amikor azt mondom, semmiféle gépet ne adjunk, ami a parasztságot

a kapitalizmus útjára viszi. Azon nem vitatkozhatunk, hogy mi köti jobban a kapitalizmushoz, a magasabb életszínvonal, vagy ha épít időálló épületet vagy a gép. A géphez odaírták az elvtársak, hogy egy év múlva meghozza. De neki hozza meg, mert ebből is életszínvonal és istálló lesz. Az se baj, ha televíziót vásárol, de a jövedelme egy részét oda kell szorítani a közérdekű termelés felé és abban a formában többek között, hogy az állam keveset tud adni, és nem is helyes, hogy többet adjon a minimálisnál. Tessék kedves egyéni paraszt testvér, mozdulj te is meg, és rakj valamit te is bele a termelésbe. Ennek a kérdésnek olyan részét is meg kell vizsgálni, hogy mit tudnak az egyéni parasztok segíteni a csatornázásnál és más kérdéseknél. Fogjanak össze, segítsenek, járuljanak hozzá pénzzel, fogattal vagy mással közérdekű munkákhoz.

Ezt a mostani szövegezést nem tudom megszavazni. Dolgozzanak ki új szöveget, és abban mondják meg, hogy a felvásárlás ez évi tapasztalatai alapján a Politikai Bizottság a következő elvi és gyakorlati döntéseket hozta. És ne is terjesszenek mást elő, csak a határozati javaslatokat. Vegyék sorra a konkrét intézkedéseket. Esetleg ennek első két pontja lehet az a megállapítás, hogy nem helyes a pártaktíva egy részénél az a kérdésfelvetés, hogy mi volna jó: felvásárlás vagy begyűjtés. Meg kell mondani, hogy miért nem helyes. Az átdolgozott határozati javaslat szövegét kapja meg a Politikai Bizottság, térjünk erre vissza, mert ez igen fontos kérdés. Vitassák meg ezt a kérdést a szakterületen dolgozó elvtársakkal is. Azt is vitassák meg, milyen termelési eszközt célszerű a parasztság rendelkezésére bocsátani és milyet nem. Sokkal jobb volna, ha inkább műtrágyát vagy hasonló gépeket tudnánk a parasztság részére biztosítani, mint komolyabb gépeket. Az átdolgozott határozati javaslatot két hét múlva terjesszék a Politikai Bizottság elé.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Mióta kommunista párttag vagyok, csak a szocializmus ügyéért harcolok. Ezt szeretném előljáróban leszögezni. A tavasszal bevezetett árrendszeren napokon át vitatkoztunk, de nem az volt a célunk, hogy paraszti mennyországot hozzunk létre.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nagy indulási készlettel, ami jövőre nem lesz, jó terméssel, ami jövőre kétséges, magas áron biztosítottuk a felvásárlást. Azért ez a mérleghez hozzá tartozik.

FEHÉR LAJOS ELVTÁRS:

A kérdés az, hogy milyen árból induljunk ki. A búzánál látjuk, hogy a 210 forintos ár magas és a kukoricánál is. Le fogjuk csökkenteni alacsonyabbra. Tavasszal a mezőgazdasági kormánybizottságban sokáig vitatkoztunk, mi legyen a sertés ára. Most még nem tudjuk felmérni, mi a tényleges, reális helyzet.

Másik kérdés, mi segíti elő a kollektivizálást. Azt hiszem, a helyes formát akkor találjuk meg, ha követjük a Politikai Bizottság nyári határozatát, amelyben úgy szögezte le, hogy a minimális fölé valamivel, ami még a termelési kedvet nem bántja és ami a kollektivizálást elősegíti. Ez a 8-10 százalékos árkorrekció.

Felvetette Kiss elvtárs ezt a 37 százalékkal magasabb ártöbbletet. Ezt lefaragni és visszatéríteni régi dolgokra, nem volna helyes.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem is volna helyes.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A felvásárlási ár azelőtt 110 forint volt, most 137. Itt el kellene érni, hogy termeljenek olcsóbban, és ennek arányában nyomjuk le. A kukoricánál sikerült lenyomni a 110 forintos árat. Talán még ez is magas. A kukoricából nem 20 ezer vagonos készletet tudunk gyűjteni, hanem valamivel többet és akkor majd még lejjebb tudjuk nyomni az árakat. A sertésárak csökkentése szintén ebbe az irányba hat. Az egész árrendszert menet közben kell kitapasztalni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az van ezekkel az árakkal, hogy fentről lefelé menni nagyon nehéz.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Úgy kell ezt meghatározni, hogy a parasztek érdekeltsége megmaradjon.

KOVÁCS IMRE elvtárs:

Ehhez tisztázni kell a termelési költségeket, mert nem tudunk addig leszállítani, amíg nem ismerjük, hogy ez mennyi. Ebben az országban senki nem tudja, mennyi a költség.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Most dolgozik egy bizottság, amely több ezer parasztgazdaság tapasztalatán méri ezt le.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az a bíráló, hogy magasan állapítottuk meg a felvásárlási árakat, most a féléves tapasztalat alapján reálisnak látszik, jogos tehát ez a bíráló. De nem az volt a célunk, hogy csodás helyzetet teremtsünk a parasztságnak, hanem az, hogy városokban a munkásosztálynak zavartalan ellátása legyen.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Én nem azt mondom, hogy leültek nyolcan elhatározni: hogyan lehet meggátolni a szocialista fejlődést.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Nem veszem zokon a bírálót. Magam is úgy vettem bele az előadásba, hogy akik paraszti vonalon dolgoztak, óhatatlanul paraszti szemléletet vesznek fel. Ilyen szempontból helyes is a bíráló, mert különben ettől a szemlélettől nem tudunk megszabadulni. Azóta én már próbáltam változtatni, mióta a Politikai Bizottság ilyen értelemben megbírált.³⁴

---

³⁴ Az IIB 1957. március 12-én vitatta meg és utasította el a Fehér Lajos által előterjesztett agrárpolitikai téziseket (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 297–208.) Fehér Lajos 1956-os magatartásával szemben feljelentés is érkezett. Az IIB ennek kivizsgálását a Kállai Gyula, Münnich Ferenc, Földes László összetételű bizottságra bízta. A vizsgálati jelentés nyomán az IB 1957. június 17-én napirendre tért az ügy felett. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 138. és 177–178.)

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van is változás!

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Felmerült a kérdés, hogy az árrendszer hogyan függ össze a mezőgazdaság szocializálásával, és hogyan függ össze a stabil árrendszerrel. Nem tudnám állítani, hogy a jelenlegi felvásárlási rendszer nincs befolyással a termelőszövetkezetek fejlesztésére. Amikor nem vették figyelembe, hogy értéken alul vásároljuk az árukat, ezzel elsősorban a termelőszövetkezetek gazdálkodását ütöttük agyon. Most, amikor mennyiségi felárral vásárolunk fel, ez a termelőszövetkezetek előnyét szolgálja, mert nagyobb a föld, nagyobb a készlet is. Hogy ez most a szövetkezeteknél nem látszik szembeötlően, annak oka, hogy az elmúlt évben a termelőszövetkezetek nagy megrázkódtatáson mentek keresztül és az árugazdálkodás alacsony fokon áll.

Két nagy probléma van, egyik, hogy az árrendszer kialakítása hogyan befolyásolja a termelőszövetkezetek fejlődését, másik, hogyan hat az egyénileg dolgozó parasztszokra. Ezt a két dolgot össze kell kapcsolni. Talán ez lesz az az út, amelyen megtaláljuk a kibontakozást.

Sok részletkérdésről nem akarok beszélni. Itt van pl. a kulákosodás. Itt is úgy kellene felvetni a kérdést, hogy szélesebben nézzük.

Három mozzanatból tevődik ez össze. Első a paraszti bővített újratermelés. Ott kezdődik a kulákosodás. Világos, hogy állami eszközökkel nem segíthetjük elő, hogy ez a paraszti termelés korlátlanul bővüljön. Ezt nekünk, ahogy lehet, vissza kell tartani: árrendszerrel, felvásárlási rendszerünkkel, fogyasztói adóval, jövedelemadóval, különböző földjáradék elvonásával. Ezekkel tudjuk csökkenteni a paraszti bővített újratermelés alakulását. Sokszor érvényesülnek spekuláns, kapitalista tendenciák. A spekuláció számos területen jelentkezett, egyes területeken sikerült visszanyomni, de a gabonánál, bornál, zöldségnél még ma sem – kukoricánál tettünk intézkedéseket. Ezzel foglalkozunk és a spekulációt különböző intézkedésekkel, piacrendszerünk javításával, a tanácsok ellenőrző munkájának javításával vissza fogjuk nyomni. A bővített újratermelés az alapja a kulákosodásnak. Ennek a következőképpen akarunk gátat szabni: Korlátozzuk, hogy a paraszti birtok felső határa nem lehet több, mint 25 kat. hold,³⁵ másik intézkedést most tettük meg az idegen munkaerő rendszeres alkalmazásával kapcsolatban.³⁶ Kidolgozta már a Pénzügyminisztérium a jövedelemadót is, amelynek értelmében ezeket külön meg fogják adóztatni. Ez a rendelkezés január

---

³⁵ A mezőgazdasági ingatlanok tulajdoni és használati viszonyának rendezéséről szóló 1957. évi 10. sz. törvényerejű rendelet 10. §-a (1) bekezdés a) pontja szerint az élethivatásterületen földműveléssel foglalkozó személy részére földszerzés csak akkor engedélyezhető, ha a saját és vele közös háztartásban élő személyek tulajdonában lévő összes földterület a megszerzett földterülettel együtt a 20-25 kat. holdat nem haladja meg.

³⁶ Állami gazdaságok és tsz-ek területi korlátozás nélkül vehettek földet haszonbérletben, más esetben ezt 20-25 kat. holdban korlátozták. A részművelés útján való hasznosításra az 1957. évi 10. sz. tvr. nem írt elő korlátozást.

1-jén lép életbe.³⁷ A kapitalista tendenciák érvényesülését ilyen módon igyekszünk ellensúlyozni. Még külön kell tanulmányozni, hogy a jelenlegi helyzetben milyen új feladatok vannak. Alapos elemzés alapján további intézkedéseket kell tenni. Még egy kérdés, a kisgépekkel kapcsolatban. E körül hosszabb ideje vita folyik: adjunk-e traktort a kisgazdáknak vagy ne. Az Agrárpolitikai Bizottságban is vita volt erről. Úgy foglaltunk állást, hogy törpetraktort, nagynyomású permetezőgépet egyéni paraszt ne kapjon, mert ezek a kisgazdaságok stabilizálásának irányában hatnak, ezeket társulásoknak és termelőszövetkezeteknek kell juttatni. Ha a Politikai Bizottság határozatot hoz, kérem, vegye ezeket figyelembe. Tartalék képzésével kapcsolatban: búzából és kenyérgabonából, ha minden jól megy, kb. 2 havi átmeneti készletet tudunk biztosítani. Most is ennyivel indultunk. Az igazi az lenne, ha az évek során eljutnánk odáig, hogy 30-40 ezer vagon átmeneti készletünk legyen. Azt hiszem, biztosítani kellene, hogy ne adjunk el búzát, mert ha ebből készletünk nincs, ki vagyunk szolgáltatva. A paraszti árak ingadozása bonyolult kérdés, ezt még külön kell tanulmányozni. Azzal egyetérték, hogy mindezeket a szocialista perspektíva szem előtt tartásával kell vizsgálni.

2. Előterjesztés a magánkisipar és szövetkezeti ipar helyzetéről és feladatairól

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Az anyagot Apró elvtárs látta és egyetért vele.

KISS KÁROLY elvtárs:

Az anyagban nem egészen világos az a megállapítás, hogy meg kell vonni az iparengedélyeket a nélkülözhető árutermeléssel foglalkozó kisiparostól.³⁸ Ha ezt a tanácsítkár dönti el, megvonhatja sok száz kisiparostól az engedélyt, nem mindig a célnak megfelelően, hanem szubjektív érzésekből is.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

A módszert illetően, mi nem akarjuk ezt a tanácsokhoz teljes hatáskörrel leadni. Ki kell dolgozni ennek módszerét, szűkebb kört, kisebb lehetőségeket kell adni, és jól körül lehet azt írni, mit értünk a nélkülözhető árutermelés alatt.

ANTOS ISTVÁN elvtárs:

A határozati javaslatnak a kisiparosokkal kapcsolatos részéhez szeretnék hozzászólni. Itt van a 7. oldalon a 2. pont, amely egyúttal vitatott az előterjesztők és a KIOSZ között.³⁹ Arról van itt szó, hogy a kisiparosok bevételei elég jelentős

³⁷ L. erre a 12/1958. (II. 9.) Korm. sz. rendeletet a mezőgazdasági lakosság általános jövedelemadója tételeinek megállapításáról. *Törvénytár*, 1958. 177–178.

³⁸ Az előterjesztésben: „Másutt a nélkülözhető árutermelést, spekulációt vagy szabálytalan tevékenységet űzők esetében vissza kell vonni az iparengedélyeket (ennek jellemzőit, módszereit ki kell munkálni, az érdekeltekkel meg kell tárgyalni).”

³⁹ Az előterjesztésben: „A közületek által a magánkisiparnak nyújtott megrendeléseket az ellenfordalom előtti színvonal alá kell csökkenteni. A miniszterek év végéig adjanak korlátozó utasításokat, a Magyar Nemzeti Bank a kifizetéseknél ellenőrizze azok betartását.”

részét teszik ki a közületi megrendelések és itt az a javaslat, hogy a kifizethető összegeket az ellenforradalom előtti szintre kell csökkenteni. Ezzel kapcsolatban az a helyzet, hogy tavaly októberben megjelent egy rendelet, amely szerint 10000 forintig lehet kisiparost foglalkoztatni állami vállalatoknak, ezen felül csak a felügyeleti szerv jóváhagyásával.⁴⁰ Ezt megelőzően 5000 forintos mértékhatar szerepelt. Véleményem szerint megfelelő a 10 000 forintos meghatározás, azzal, hogy amennyiben az anyagot a megrendelő adja, az értékhatár alacsonyabb legyen. Ha egy állami vállalat foglalkoztat egy kőművest, anyagot ő szerzett be, akkor indokoltabb lehet az alacsonyabb összeg.

A 4. pontban szerepel egy javaslat, amely szerint a falusi kisiparosok és az egyedül dolgozó kisiparosok részére általányt kell megállapítani.⁴¹ Véleményem szerint ez helytelen. Arról van szó, hogy falun dolgozik öreg kisiparos, akinél tényleg indokolt, hogy alacsonyabb legyen ez az összeg. Ha mi megállapítjuk az általányt, akkor az öreg kisiparosok nehéz, mások, a fiatalabbak kedvezőbb helyzetbe kerülnek.

Végezetül egy kérdésre szeretném felhívni a figyelmet. A kisiparosok túlzott jövedelmével kapcsolatban adminisztratív intézkedések szerepelnek csupán. Én nem az adminisztratív intézkedéseket kifogásolom, de úgy érzem, csak ezzel foglalkozni nem helyes. Arra gondolok, hogy egy sor területen nekünk gazdasági intézkedéseket is kellene tenni. Például, az év első felében óriási konjunktúra volt a kész cipőt készítő kisiparosoknál. Előfordult, hogy 900-1000 forintnál alább nem is álltak szóba az emberekkel. Most, miután a könnyűipar szép cipőkből bő választékot teremtett, az árak kb. 300 forintra lementek. Itt a gazdasági intézkedés következménye a jövedelem csökkenése. De ilyen lehetőségek másutt is vannak. Itt van pl. a félkonfekció. Bemegyek egy üzletbe most, felpróbálok egy kabátot, és ha az nem passzol rám, kénytelen vagyok kisiparoshoz menni. Ha a félkonfekciót kiszélesítenénk, és a vásárlás után hamarosan alakhoz szabva készítenék el véglegesen a kabátot, nem kellene attól tartani, hogy a kisiparos 800 forintot kér egy öltöny fazonáráért.

A 4. pontot a következőképpen javaslom módosítani. Azokon a területeken, ahol az állami és szövetkezeti szektor jelenleg nem elégíti ki a széles rétegek szükségletét, és ezáltal a kisipar magas, konjunkturális jövedelmet élvez, az állami és a szövetkezeti szektor megfelelő fejlesztésével és más gazdasági intézkedésekkel is biztosítani kell, hogy a kisipar túlzottan kedvező helyzete ne maradjon fenn hosszú ideig.

NAGY JÓZSEFNÉ elvtársnő:

A kisiparosokra, de főleg a szövetkezetekre vonatkozóan javaslom az exporttevékenységet bevenni. Jelenleg a szövetkezetek több mint 100 millió devizaforgalmat bonyolítanak le, amire most és a jövőben is szükség van.

---

⁴⁰ A 2182/1956. (X. 20.) sz. MT határozatról van szó.

⁴¹ A javaslat az egyedül dolgozó kisiparosok számára egyetlen adónemet magába foglaló szakmai és területi elveken felépülő általányrendszer bevezetését szorgalmazta.

A Politikai Bizottság mondja ki: a kisiparosok és főképp a szövetkezetek exporttevékenységüket továbbra is folytassák.

Bizonyos területekre leszűkítve javasolom, hogy a szövetkezeteknél a bedolgozó rendszert, ami jelenleg túlzott, feltétlen vizsgáljuk felül, a kisiparosoknál pedig kezdjük meg a kontárok elleni harcot. Ez fő kérdés a rendcsinálás szempontjából. Amit Antos elvtárs javasolt, azzal egyetérték. Itt az a helyzet, hogy azért torzulhatott el a szövetkezeti gyártmány és a termelés ilyen mértékben, mert az állami ipar fejlesztése mindig úgy lett figyelembe véve, hogy a nagyon szűkös és szerény beruházási kereteből nem tudunk nagyobb mértéket teljesíteni. Ha a beruházási keretünk megfelelő, akkor jobban tudunk dolgozni. El tudom képzelni, hogy állami vállalat legyen köt[ő]- vagy szövőiparnál vagy félmérték utáni szabóságnál 60-70 fővel pl. a Váci utcában. Miért nem lehet ott 60-70 fővel állami vállalatot létrehozni? Ez felém is önkritika, mert mi sem törekedtünk eddig erre. Cipőknél elértük, hogy a félmecanikai cipőket úgy készítjük el, hogy mindent verünk vele. Ha ezt meg tudjuk csinálni a méret utáni szabóságnál és más vonalon is, lesznek eredmények. Én a magam részéről ezt helyeslem.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az első oldalon lévő táblázat mutatja az 1948–53. közötti súlyos hibákat, a helytelen likvidálást.⁴² Az előterjesztéssel és a javaslatokkal egyetérték. Magam is jelen voltam, amikor az ellenforradalom előtt a Minisztertanács meghozta a határozatot,⁴³ és ott nemcsak arról volt szó, hogy az 50-10 000[0] forintos elveket rögzítettük, mégis kimaradt ez a dolog az anyagból. Azt is mondtuk, hogy erősíteni kell a kisiparosok közül a kovácsokat, lakatosokat stb. És mi maradt meg mindebből? A Váci utcai fő üzletek. Azt kell a Politikai Bizottságnak megmondani, hogy a párt helyesen változtatni akart ezen a hibás likvidáción, és ezért, ha valaki vissza akar oda húzni, akkor nagyon veszélyes útra visz bennünket. Ami az utóbbi hónapokban történt a húsiparosok terén, mutatja, hogy a tisztességes kisiparost is a csibészek bizonyos mértékig befolyásolják, viszik magukkal, de sokszor a szövetkezeteket is. Ezt nem fogadhatja el a Politikai Bizottság. Javasolom, vegye a Politikai Bizottság fontolóra, nem volna-e szükséges a Minisztertanács akkori határozatát átnézni. Azoknak volt igazuk, akik akkor felvetették, hogy ha a Nemzeti Bank 50 000 forintig elmegy, a visszaélések tömegei jelentkezhetnek. A kapitalizálódási folyamat, ami a mezőgazdaságban van, itt is érvényes. Kevés ezek között az olyan kisiparos, akikre 50 év múlva is szüksége lesz az országnak. Én a kisipari szakmában nőttem fel, és láttam, miért verekednek ezek. Azért, ami hasznot biztosít számukra.

Amit itt javasolnak az elvtársak, szerintem járható út, és azt is meg kell valósítani, amit Antos elvtárs mondott: nem elég határozatokat hozni, hanem meg kell nézni, hogyan tudjunk kiállni a közvélemény előtt.

⁴² A táblázat szerint az 1948. végi 180 ezer kisiparosi létszám 1953 végére 43,5 ezer főre esett vissza.

⁴³ Marosán György „A magánkisiparosok és magánosok közületi foglalkoztatásával kapcsolatos engedélyezési hatáskör módosításáról” szóló 2182/1956. (X. 18.) MT. határozatra utalhat, amelyet a Minisztertanács 1956. október 2-i ülésén fogadtak el. *Határozatok Tára* 54. sz.

Másik dolog. Nézetem szerint Budapest elérte azt a pillanatot, amikor már engedélyeket nem szabad adni, mert most már egymás megölésére kerülhet sor a kisiparosok között. Ezt úgy értem, hogy nagy lesz a konkurencia. Tartsuk meg az egészséges folyamatot. Semmi kifogásom az ellen, hogy a belvárosban a szövetkezetek és kisipari kirakatok szépek legyenek. Cipőink például európai méretekben is versenyképesek. Itt nincs újabb keresnivalója a kisiparnak. Nézzük meg, hogy inkább ott engedélyezzünk cipőkészítő kisiparosok részére engedélyt, de itt is elsősorban javításra vonatkozóan, ahol jobban kopik a cipő: Újpesten, Kispessten stb.

Sokat beszéltünk a kisipar területén a visszaélések ellen, de keveset csináltunk ennek megszüntetése érdekében. Pedig nagy visszaélések vannak. Tarthatatlan pl., hogy a belvárosban 1100 forintot kérjenek egy pár cipőért, egy ruháért pedig 5-6000 forintot. Ez még Párizsban sincs. Vannak bizonyos határok, amiket be kell tartani.

FOCK JENŐ elvtárs:

Az előterjesztés szerintem nem felel meg a címének és annak a várakozásnak sem, amiért ide hoztuk. Az egész ipar és szövetkezeti ipar helyzetéről szólna az előterjesztés, de az első általános részben csak a táblázat van, az egész kisiparról szó se tovább. És az adatoknál is bár megmondjuk, hogy 9 százaléka az összes termelésnek a szövetkezetek termelése, de hogy a magánkisiparnál mennyi, nem ismerik vagy megmondják, hogy csak 13-14 százalékát végzi a javító szolgáltatnak a szövetkezeti ipar, de hogy mennyit végez a magánkisipar, erről nincs szó.

Másik hiba, hogy nem elég csak arra hivatkozni, hogy éveken keresztül a magánkisiparnak és a szövetkezeteknek milyen szerepe volt. Meg kellene mondani azt is, hogy a konszolidációban milyen szerepe volt. Nem megyünk előre, ha csak azt tudjuk és ismételtjük, hogy hol, milyen csibészek vannak.⁴⁴ Az is ide tartozik, hogy a konszolidációhoz nagymértékben hozzájárult a magánkisipar és a szövetkezet. Egyes területeken tudjuk, hogy még az állami ipar sem kezdett el dolgozni, amikor a magánkisipar már elkezdett.

Szó van a területi elhelyezkedésről, amely a felszabadulás óta állandó probléma, különösen falun. Helyes, hogy ebben az irányban kell erőfeszítéseket tenni, de a 4. oldalon a statisztikai adat nem igazolja, amit akar, hogy 1948 óta rosszabbodott a helyzet.⁴⁵ Ha az első oldalon lévő táblázatot nézzük, látjuk, hogy 1948-ban vidéken 40 százaléka volt a kisiparnak, jelenleg 80 százaléknál több.

Néhány szót a bedolgozókról. Itt csak meg van említve, hogy ilyen is létezik, de a szövetkezeti kisiparosok közel fele ilyen. Néhány héttel ezelőtt kaptam társadalombiztosítási szerveinktől jelentést arról, hogyan néz ki a helyzet. Egészen elképesztő dolgok vannak itt. Új jelenség, hogy a jól működő kisiparosok kifizetőnek tartják visszaadni engedélyüket, és helyette bedolgozókká válnak.

⁴⁴ A *Népkarat* 1957. november 26-i száma Tanulók a kisiparosoknál címmel a fiatalok túlmunkára, házi munkára kényszerítését általános jelenséggént állította be.

⁴⁵ Az előterjesztésben: „Nem megfelelő a magánkisipar területi elhelyezkedése, mert míg 1948-ban 165 000 fő dolgozott falun, jelenleg mindössze 80 000 fő ez a szám.”

Nem mondják meg, hogyan vannak felszerelve gépekkel, hogy egyeseknek 6-8 kesztyűkötő gépük is van. Egész családjukat bejelentik, mint munkavállalókat, az öreg, mozogni már alig tudó édesanyjukat is, és fejenként havi 3000 forintos jövedelmeket is felszednek. Ennek nyomán a kisiparosok egyre-másra adják vissza engedélyüket.

A KIOSZ mindkét észrevételét én helyesnek tartom.⁴⁶ Elsőben azt javasolja, ne mondjunk ki általányokat, mert ez káros lehet. Hogyan történik majd a nélkülözhető árutermelés megállapítása? Akikre haragszanak, azoktól bevonják az engedélyeket és ezzel többszörös kárt okoznak, mint használnának.

Másik dolog. Nem abban van a hiba, hogy a 10-50000 forintos határ magas lenne, hanem hogy nincs megfelelő kapcsolat az állami szervek felé. Az ide vonatkozó minisztertanácsi határozat nem rossz, csak olyan szemléletet kell megvalósítani, hogy tényleg érezzék, miért van ez a határozat. Nem akarjuk, hogy milliós rendelések menjenek ki kisiparosok felé sokszor olyan esetekben is, amikor állami vállalat el tudná látni a feladatot.

KISS KÁROLY elvtárs:

Én az előterjesztést szükségesnek és hasznosnak tartom. Néhány megjegyzésem volna ezekhez és az előterjesztett módosító javaslatokhoz is. Amit Antos és Nagyné elvtársak mondtak, kiegészíteném azzal, hogy a magas és egészségtelen kisipari árakon még további javítást tudnánk elérni, ha megengednénk állami szerveinknek, minisztériumoknak, belkereskedelemnek, árhivatalnak, hogy kicsit rugalmasabbak legyenek. Egészségtelen jelenségek vannak egyes iparágakban. Vannak cikkek, amelyek most nagyon kapósak, de 5 évvel ezelőtt, amikor az árakat megállapították, senkinek sem kellett. Pl. a túsarkú cipő 160 forint, 250-ért tudja csinálni az állami ipar, de mert így sokba kerülne, inkább csinálják a maszekok. Az új árak megállapítását az állami árhivatal nem meri vállalni, mert akkor megrohanja a Népszabadság. Ha pedig mi nem leszünk megfelelően rugalmasak, akkor még ott is virulni fog a kisipar, ahol egyébként egészséges helyzetet lehetne teremteni.

---

⁴⁶ Az első megjegyzés az iparengedélyek visszavonásának szándékát ellenzi, és a következő határozati szöveget javasolja: „A szolgáltatási és javítási tevékenység fokozására, különösen vidéken, további iparengedélyek adhatók ki. Városokban az ellátottságtól függően egyes szakmákban a további iparengedélyek kiadása leállítható. Árdrágitó, spekulatív vagy egyéb szabálytalan tevékenységet űzők esetében vissza kell vonni az iparengedélyeket. A KIOSZ második ellenvetése azon szándékkal szemben fogalmazódott meg, hogy a közületi megrendelések csökkenjenek az 1956. ősz előtti szint alá.

Az előterjesztéshez csatolt módosításokkal kapcsolatban.⁴⁷ Én kétfelé venném ezeket a módosítási javaslatokat. Megfontolandónak tartanám az előterjesztés módosításait egészen a 2. oldal 2. pontjáig,⁴⁸ amiről Marosán elvtárs is beszélt. Itt konkrétan meg kell nézni, mit lehet csinálni. Nem szükséges korlátozás, de nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy mikor megszületett a minisztertanácsi határozat, ennek háttérében olyan tanulság is állt – aminek többen tanúi voltunk –, hogy nem lehetett egy kisiparosnak adni 10-50 ezer forintos munkát, rá kellett ezt bízni állami vállalatra, amely azt drágábban és hosszabb idő után végezte el. Azóta eltelt bizonyos idő, ma konszolidáltabb a helyzet, lehet, hogy vissza kell csinálni, azt azonban mindenesetre meg kell akadályozni, hogy az 50 ezer forintos maximumon túl 150 ezer forintos megrendelések legyenek. A Kisiparosok Országos Szervezetének többi módosító javaslatait megfontolandónak tartanám. Amikor mi bizonyos dolgokat, az elmúlt 3-4 év hibáit jóvá akarjuk tenni a kisiparosok felé, azt is meg kellene akadályozni, hogy elő ne fordulhasson, hogy elveszik házukat, irodájukat. Ez is tapasztalható és ezt most nem helyes csinálni. Somogy megyében el akarják venni a kisiparosok saját tulajdonát képező házat, hogy az kell a KISZ-nek. Ez nem helyes dolog. Úgy néz ki a dolog, hogy Budapesten mond valamit a kormány, de Somogy megyében megengedhetőnek tartják az elvtársak, hogy ezzel ellentétes intézkedéseket foganatosítsanak.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Egy kérdést akarok szóvá tenni. Mi tettünk intézkedéseket annak érdekében, hogy a korábbi években elkövetett igazságtalanságokat kiküszöböljük. Nem látszik az előterjesztésből, hogy ezek az intézkedések kiküszöbölik-e azokat a sérelmeket, amelyeket a kisiparosokkal kapcsolatban úgy követtünk el, hogy a falu dolgozóinak nem tettük lehetővé, hogy szükségletét ott, a saját falujában elégítse ki. Ha a ráf leesett vagy elromlott a csizmája, nem volt kivel megcsináltatnia. Az előterjesztésben az van, hogy a korábbi 160 ezer fővel szemben most 80 ezer a kisiparosok száma. Ebből nem tűnik ki, hogy a hiányosságokat ki tudtuk-e küszöbölni, és itt mindenképp a javítási és szolgáltatási szempontokat kell figyelembe venni, hogy a községek, járások területén hogyan, miképpen tudjuk

---

⁴⁷ A Kisiparosok Országos Szervezete Országos Központja által, Gervai Béla főtitkár aláírásával készült és Fock Jenő révén hivatkozott két pontos módosító javaslatról van szó. A KIOSZ módosító javaslata egyrészt arra irányult, hogy az előterjesztett határozati javaslatban szereplő „nélkülözhető ártermelést ... üzök esetében vissza kell vonni az iparendedélyt” szöveg helyett az „Árdrágító, spekulatív vagy egyéb szabálytalan tevékenységet üzök esetében vissza kell vonni az iparendedélyeket” szövegezést fogadja el a PB.

A másik módosító javaslat azzal kapcsolatos, hogy az előterjesztés olyan korlátozó utasításokat javasolt, amelyek a magánkisiparosoknak nyújtott közületi megrendeléseket az 1956. október előtti színvonal alá akarta csökkenteni. A KIOSZ javaslata az volt, hogy a közületek által a magánkisiparosoknak nyújtott megrendeléseket a 2182/1956/X. 20. MT sz. határozatban foglaltak szerint eszközöljék. Ez a MT határozat úgy rendelkezett, hogy 10 000 Ft-ig a vállalat adhat ki rendelést, 10000 Ft-on felüli összeg esetén a vállalat felügyeleti szerve, 50 000 Ft felett pedig az illetékes tárca engedélyre van szüksége.

⁴⁸ A hozzászóló feltételezhetően a 7. oldal 1–2. pontjára utal, amiről a vita kibontakozott.

kiküszöbölni a hibákat. A magánkisiparosok területi elhelyezkedése jelenleg nincs helyesen megoldva és az előterjesztésből sem tűnik ki, hogy ezután majd helyes lesz. Az elvtársak figyelmét szeretném felhívni arra, hogy ezeket a hiányosságokat is pótolni kell.

ERDŐS JÓZSEF elvtárs:

Az előterjesztéssel mi egyetértünk és azzal a kiegészítéssel is, amit Nagyné elvtársnő a háziipari bedolgozókról mondott. Itt mentő körülményt nem tudunk felhozni, sajnos ez nemcsak a mi területünkön mutatkozik meg. Folynak is már vizsgálatok ezen a téren. A háziipari bedolgozók ellenőrzése igen nehéz, azonban a tisztánlátás érdekében meg kell mondani, hogy a bedolgozók zömét nem ez a réteg teszi ki, mert a 60 ezer bedolgozó közül Budapesten 10-12 000 van. Ebből 6000 dolgozik budapesti kötőüzembe[n]. Ez az üzem igen komoly exporttevékenységet is folytat. Van egy szűk réteg, amely nagymértékben rohassza [sic!] ennek az iparnak a súlyát, jelentőségét és erkölcsét, teljes egészében demoralizálja a bedolgozó ipart. Ezt csak azért kívántam elmondani, mert vannak még problémák e területen, a bérezésben, munkaerőlcében, pénzforgalmi rendszabályokban stb.

Arra kérném még a Politikai Bizottságot, ne értsen egyet azzal a sajtóhanggal, amely különösen az utóbbi időben a szövetkezeti iparról általában jelenik meg és sérti a becsületes emberek erkölcsét.⁴⁹ Miért nem kér tőlünk adatot a sajtó, mi konkrétabb és jobb adatot tudnánk mondani. Mi nem a visszaélések leleplezése ellen tiltakozunk, ez segítség a munkához, de a túlzott általánosítás nagy nehézséget okoz a becsületes tagoknál.

A 4. oldalon a javaslatok utolsó szakaszánál felveti az előterjesztés, hogy a szövetkezeti ipar fokozottabban térjen rá a szolgáltatásokra.⁵⁰ Ezzel egyetértünk, de ugyanakkor mondjuk ki, hogy amilyen mértékben tudja ellátni ezt a szövetkezeti ipar, olyan mértékben adja át az állam ezeket a funkciókat. Vannak olyan tendenciák, hogy máról-holnapra akarják átadni és ez megzavarja a szövetkezeti ipar stabilizálását.

Szövetkezetünk összetételénél 80-90%-a jó szakmunkás. Inkább volna hivatott különböző exportmunka fokozott ellátására, mint szériatermelésre. Azt is kérjük, hogy az állami ipar a szériatermelést vegye át. Ugyanakkor az állami ipar kisebb szériamunkát nem végez, jó volna ha ez átkerülne a szövetkezeti iparhoz.

Antos elvtárs felvetette a cipő kérdését. A szövetkezeti ipar minőségileg olyan cipőket készít, amely a lakosság és a kereskedelem bámulatát és csodálatát váltja ki. Ugyanakkor mi hazai viszonylatban becsapjuk a dolgozókat. A szövetkezeti ipar 6-os szortimentű bőrt kap és ebből az állami kereskedelem 250 Ft-ért csinálja a cipőt, viszont ha rendelésre kisipari szövetkezetnél készül a cipő, 550 Ft-ba kerül. Ezen a téren is kellene változtatni, mert tűrhetetlen, hogy így becsapjuk a dolgozókat.

⁴⁹ L. erre Importcikk a feketepiacon és akik odajuttatták. *Népszabadság*, 1957. november 27., és Pataki és bűntársai nagyipari bünszövetkezet. *Népszabadság*, 1957. november 29.

⁵⁰ Szó szerint: „a lakosság szolgáltatási és javítási szükségleteinek ellátására”.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Én is helyeslem, hogy a jelenlegi helyzetből indulunk ki és helyes megállapítani, hogy a kisipar pozitív szerepet töltött be a konszolidációba[n].

Közölnek az elvtársak számokat a kisiparról: 123 000 van, ebből 36 000 alkalmazott és tanuló. Ha ezt az arányt nézi az ember, úgy néz ki, hogy ez nem életveszélyes, hanem normálisnak tekinthető arány. Mi az, ami mégis problémaként mutatkozik. A mi népgazdaságunknak néhány alapelve kezd eltorzulni. Van olyan alapelv, hogy szükség van a kisiparra és még sokáig szükség van olyan területen, ahol az egyéb, tehát az állami, tanácsi stb. vállalatok nem tudják a szükségletet kielégíteni. Ez vonatkozik termelési ágazatokra és területekre, tehát mind a két értelemben iparáganként és területenként. Ahol az állami ipar által ki nem elégíthető tényleges szükséglet jelentkezik, ott szükség van a kisiparra. Ez az elv megsérült kicsit. Különböző oldalról sértették meg, többek között az állami funkcionáriusok is helyenként, mert vannak összejátásások is. Állami vonalon bent ül egy ember, akinek rokonai vannak kint stb. Szerepet játszik sokszor egyszerű tehetetlenség, hogy egy állami vállalat vagy tanács nem képes megoldani a feladatot, amihez a képességei megvolnának. De szerepet játszik a kisiparosok részéről jelentkező törekvés, hogy az állammal konkuráljanak bizonyos területen. Ezzel is baj van. A másik elv, hogy a magánkisipar vagy magántőkés is járuljon hozzá anyagilag is a szocializmus építéséhez. Tehát a becsületes tőkés szolid hasznán túli jövedelmet oda kell adni a népnek. Másként népköztársaságban dolgozni nem lehet. Oda kell adni a népnek adó formájában. Részben adóhatóságaink mulasztása, részben bizonyos kisiparosok magatartása miatt ez alól sokan kibújnak. Azonkívül van egy törvénytelen, spekulációs üzérkedés, a fogyasztóknak valamiféle megkopasztása, ami ellen harcolni kell.

Van még egy veszedelmes jelenség, hogy elvonja ez a szocialista iparból a jó szakembereket és illegális kereseti lehetőségeket kínál számukra. Ezt fel kell számolni. Elszípkázzák a jó szakembereket, nagyobb fizetést biztosítanak számukra, mint az állami vállalatok. Nem tudom milyen határig lehet megközelíteni az állami üzemeknél fizetett bért. Valószínű teljesen azonos nem lehet, mert az állami vállalatnál dolgozóknak más jövedelmük, juttatásuk is van. Valami olyan árnyalati dolgot kell biztosítani, ami nem túl nagy.

Felmerül egy pár kérdés, hogy ezeket a jelentkező torzulásokat, amit úgy kell felfogni, hogy már 1 éven belül is jelentkeztek, le kell faragni.

Felvetődött a kérdés, visszavonjunk-e iparengedélyeket? Erre az útra ne lépünk. Inkább azt az utat járjuk, hogy iparengedélyeket azoktól vonjuk vissza, akiket törvénytelen üzelmeken fognak rajta, és korlátozzuk a mi elveinknek megfelelően az új iparengedélyek kiadását úgy, hogy ahol az állami szocialista szektor nem képes a szükségletet kielégíteni, ott adjunk oda iparengedélyt. Lehet, hogy bizonyos iparágban Budapesten is kell adni még iparengedélyt. Ne területet, hanem iparágakat határozzunk meg. Lehet, hogy 1/2 év múlva olyan következtetésre jutunk, hogy vissza kell vonni. Azt kell szem előtt tartani, hogy

ahol a szocialista ipar, a tanácsvállalat képes kielégíteni az igényeket, tessék hozzáfogni tervszerűen a gyártásokhoz.

Szerintem a kisipar fejlesztésének és fenntartásának van egy másik fontos szabályozója is. Annyi kisiparos rendelkezék iparengedéllyel, ahányat el tudunk látni törvényes úton nyersanyaggal. Ez általános követelmény. Nem mondom, hogy ezt holnap csináljuk meg. Elv legyen ez, amelynek érvényesítésére törekedni kell. Mi most a helyzet? 1953-ban nekilendült a kisipar és mindenki tudja, hogy a kiadott iparengedélyek nyersanyag ellátása kb. 8%-ig van fedezve. Honnan veszi a többit? Mindenkinél vannak személyes ismeretségei. Egy cipőjavító kisiparosnak annyi nyersanyag kiutalása volt, ami egy hétre elég, mégis egész évben dolgozott. Mi ez, ha nem törvényesítése a nyersanyag lopásnak, a sikkasztásnak stb. [?] Ha iparengedélyt adunk, biztosítani kell a nyersanyagellátást, másként ezt megoldani nem lehet. Ezt az elvet ebben a pillanatban realizálni nem tudjuk, de e felé kell törekedni. Intézményesítve van a lopás, a csalás, a megvesztegetés stb. Ezt fel kell számolni 2-3 év alatt. Nem lehet tartani olyan kisipart, amelynek nyersanyagellátása nincs biztosítva. Ha szükség van a kisiparra, akkor ki kell utalni a nyersanyagot ma, és ne várjuk meg, amíg holnap ellopják, holnapután becsukják a raktárost és egy év múlva a kisiparost. Erre ki kell dolgozni tervet.

A bedolgozók kérdésével kapcsolatban. A bedolgozóknál különböző jelenségek vannak. Van olyasmi politikai jelenség is, különösen a háziiparnál, hogy egy háziipari szövetkezetet mondjuk Pomázon egy bárónő és két hasonszőrű társa kézbe kaparít. Az ő bedolgozóik tudatlan parasztasszonyok, és lényegében úgy nyúzzák meg őket, mint 25 éve ebben az iparágban szokás volt. Ilyen van most is, és Budapesten is van ilyen. Sokan a kezükbe kaparintanak egy-egy ilyen szövetkezeti vezetést és lényegében a tőkés kizsákmányolás nagyon csúnya formáját valósítják meg a szövetkezeteken belül. Van, ahol az egész társaság, a vezető meg a bedolgozó alkalmazottak is deklasszált elemekből kerülnek ki. Ott vannak ilyenek, akikről Fock elvtárs beszélt, ahol mindenki nagyszerűen egyetért, és itt csinálják az ilyen disznóságokat. Egyébként a bíróság nagy bajban van ebben az ügyben, mert nincs törvény ilyenre. A bírók azt mondják, törvényeink értelmében, ha valaki értéket termel, azért pénz jár.

De van egy másik jelenség is a szövetkezeteknél. Előfordul, hogy egyeseket azért, mert horthysta ezredes volt a férje, kidobtak a bedolgozók közül. Ez nem helyes vonal, mert mi osztályokat likvidálunk és nem személyeket. A horthysta ezredesnének is meg kell valamiből élni. Törvényt kell hozni, hogy szövetkezeti vezető ilyen elem nem lehet, de dolgozhat a szövetkezetnek. Ha biztosítjuk, hogy a vezetésbe[n] deklasszált elemek ne legyenek, még a csalás, visszaélés lehetőségét is csökkentjük.

Van itt egy-két rejtélyes kifejezés, pl. alacsonyabb típusú szövetkezetet is kell létesíteni. Ha a bedolgozóknál még alacsonyabb típusú is van, akkor én az ellen szavazok. De ha arról van szó, hogy más formát is kell még alkalmazni, azt meg kell nézni.

Van olyan kifejezés, hogy „szolgáltató”, „javító”. Ez a két kifejezés nem elegendő. Véleményem szerint nem túl nagy keretben, de kell olyan kisipar is, ahol saját szövetükből rendelésre dolgoznak. Szerintem a kisiparosok töredéke kell ilyen legyen, de kell ilyen. Ez adja meg a nívóját a kisiparnak és adja meg a többi izlését is.

Felmerült, hogy a kisiparosok csak hatodik szériájú anyagot kapnak. Biztosítani kell, hogy a kisiparosok és kisipari szövetkezetek első osztályú anyagot is kapjanak.

Nem tudom, az elvtársak területén uralkodik-e olyan elv, hogy amíg van belföldön kielégítetlen igény, addig nem lehet exportálni. Jó volna, ha nem lenne ilyen érvényes szabály. Különösen bizonyos kisipari cikkeknel be kell vezetni, hogy exportálni kell ebben az esetben is, sőt fokozni kell az exportot.

Amit Antos elvtárs javasol, helyeseljük, hogy nemcsak adminisztratív úton, hanem elsősorban gazdasági intézkedésekkel harcoljunk. A kontárok ellen is harcolni kell. A közületi szállítás értékhatáránál is helyes a javaslat, csak be kell fejezni azzal, hogy megmarad a 10 ezer forintos értékhatár, és ha a rendelő adja az anyagot, meg kell állapítani, hogy ez az értékhatár hogyan változzon. A gyakorlat rossz volt egész évben, novemberben feloldották a tilalmat. Ekkor a kisipar virágzott.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Néhány probléma fennmarad, elsősorban a közületi szállításokat illetően. Ha ezeket a szállításokat úgy szabályozzuk, hogy a kisiparosok személyéből indulunk ki, akkor ebből a jövő évre a mostani közületi szállítások kétszerese jön ki. Ezért céloztunk arra, hogy összegbe[n] állapítsuk meg, hogy ez mennyi lehet.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Erről senki nem beszélt. Úgy szólnak mindig a megállapítások, hogy a termelés értéknagysága szerint lehet megadni.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Gyakorlatban egy kisiparos több vállalatnál is kaphat 10-10 000 Ft-os megrendelést.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ilyen tilalom nincs, többtől is vállalhat.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Ebből jön ki, hogy népgazdasági szinten hatalmas összegeket kap.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A munkálat jellegétől függ, hogy az kisipari munka vagy sem. Ha 2 millió az értéke, akkor nem lehet kiadni. Ha 6000, akkor ki lehet adni.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

A kisipari termelés 25-30%-a kisipari munkából tevődik össze.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt akarjuk csökkenteni úgy, hogy ne lehessen kijátszani, tehát a közület részéről lehet megfogni.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Másik kérdés ezeknek az engedélyeknek esetleges visszavonása, ahol nélkülözhető árutermelés folyik. Ez már az előkészítéskor is éles vitát képzett, nem tudtuk elbírálni, hogyan lehet ezt a többletjövedelmet a kisipartól a népgazdaság javára lefölnözni. A jövedelemadón keresztül nem igen tudjuk és az anyagellátáson keresztül sem, és eljutottunk odáig, hogy megállapítsák egy-egy területen, hogy ezt a területet a szövetkezeti ipar el tudja-e látni, és szükség van-e ott magánkisiparosra. Ez volt az alap elgondolás.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez egy tétel, az égbe szögezve. Ezt senki se tudja realizálni. Egy év múlva visszatérhetünk erre a kérdésre.

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

Rónai elvtárs felvetette, hogyan néz ki a falu ellátása magánkisiparossal. Az év háromnegyedében kb. 1000 kisiparos hiányzott a megyékből, többségük bognár, szabó, cipész, fodrász.

4. Határozati javaslat a kádermunka néhány szervezeti kérdésére

KISS KÁROLY elvtárs:

A határozati javaslat 2. oldal 6. pontja hivatkozik arra, hogy a Központi Bizottság által kiküldött két felülvizsgáló bizottságot még egy ideig tartsuk fenn. Az a megjegyzésem, hogy gyakorlatilag már csak az egyik működik. Uszta elvtárs vidéki és egyéb elfoglaltsága miatt bebizonyította, hogy nem képes vezetni a bizottság munkáját. Véleményem szerint elég, ha csak az egyik bizottság működik.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Nem voltam itt, amikor a Politikai Bizottság ezt az előterjesztést először tárgyalta,⁵¹ de azt hiszem, ami a 3. pontban a PTO-n belül szervezendő kádercsoportról áll, nem helyes⁵². Az, hogy a kádercsoport lefekteti és vezeti a nyilvántartást, az teljesen rendben van. Az első oldal utolsó bekezdésében foglaltak szerintem nem megvalósíthatók,⁵³ illetve ha megvalósítjuk, Káderosztályt szerveztünk a PTO-n belül. Hogyan tudnak az osztályok kádermunkával foglalkozni? Az osztályok munkájának jelentékeny %-a kádermunka. Foglalkozni kell a hozzájuk tartozó szervek kádereivel. Milyen csoport tudja ezt kívülről ellenőrizni, és milyen adottságokra van szükség, hogy ellenőrizni tudja. Szükség van ott is olyan emberekre, akik legalábbis ismerik az illető szervek munkáját, a vezető kádereket.

---

⁵¹ L. a 20. sz. dokumentumot.

⁵² Benne maradt a határozatban.

⁵³ Az előterjesztésben ez a bekezdés így fogalmazódik: „A kádercsoport lefekteti és vezeti a Központi Bizottság hatáskörébe tartozó káderek nyilvántartását. Foglalkozik az osztályokon folyó kádermunkával, elemzi a tapasztalatokat. Jelentéseket készít a Központi Bizottság számára a párt káderpolitikájának alkalmazásáról, esetleges eltorzulásáról.”

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ennek a csoportnak figyelemmel kell kísérni, értékelni és negyedévenként jelezni a Titkárság felé a káderek általános mozgását. Ezen belül észrevételt kell tenni, ha az osztályokon a kádermunkában eltorzulás tapasztalható.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A pártközpontban létrejön a kádercsoport a PTO-n belül, de a többi pártbizottságoknál nem? Szerintem a helyzet még nem olyan szilárd, hogy könnyen le lehetne mondani a Káderosztály munkájáról. A pártközpontban figyelemmel lehet kísérni a központi kádereket, de fennáll a lehetőség, hogy vidéken, megyékben, városokban ez nem így van. Nem tudom, szerencsés-e az az elgondolás, hogy a kádercsoport egy osztály keretébe tartozik és mint ilyen, ellenőrzője a többi osztályoknak is. Nem tudom, nem volna-e inkább célszerűbb, ha a kádercsoport, mint önálló csoport működne, pl. a Titkárság mellett. Az egész javaslatról az az érzésem, hogy kicsit komolytalan.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Kiss elvtárs módosító javaslatát fogadjuk el, egy felülvizsgáló bizottság működjék.

A kádercsoporttal kapcsolatban. Persze ez nemcsak az osztályhoz tartozik, különösen nem a mostani munkánk időszakában. A Titkárságnak közvetlenül kell támaszkodni erre a részlegre. A csoport feladata: elemzi az osztályok kádermunkájának tapasztalatait és eredményeit, követi a káderek általános mozgását.

Nemes elvtárs javaslata helyes, hogy ezt nemcsak a központban, hanem megyéknél és Budapesten is meg kell csinálni. Budapesten a PTO-n belül ugyancsak kell nyilvántartás, amit 1–2 ember csinál. Nem önálló csoport, de nyilvántartási részleg kell. És megyékben is szükség van erre, ahol egy politikai munkatárs és egy adminisztrátor el tudja látni ezeket a feladatokat.

5. Javaslat az elméleti munkaközösségek munkájára és jövő évi programjára

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Az anyag elkészült a moszkvai dokumentumok nyilvánosságra kerülése előtt és ezért most egyik-másik munkaközösség munkájában módosítás válik szükségessé.

Másik megjegyzésem. Szükség lenne az Agit. Prop. Osztály mellett 2-3 tagú úgynevezett elméleti csoportot létrehozni, amely egyben garanciája volna, hogy ezek a munkaközösségek megfelelő módon dolgozzanak és eredményt produkáljanak. Az Agit. Prop. Osztály mai összetételében nem fog tudni elegendő komoly segítséget adni a munkaközösségeknek. Általában hiányzik a mi pártunkban olyan csoport, amely a baráti és nem baráti sajtót, elméleti folyóiratokat, különböző ideológiai és elvi áramlatokat vizsgálja, elemzi stb. Nekünk tudomásunk van arról, hogy Lakos elvtárs javaslata eljutott a Politikai Bizottság tagjaihoz.⁵⁴ Azzal mi elvben egyetértünk, azzal a különbséggel, hogy

⁵⁴ Lakos Sándor javaslata nem maradt fenn írásban. A szövegből arra lehet következtetni, hogy a munkaközösségek valamilyen irodája létrehozására tett javaslatot ő is.

ne lógjon, hanem egy része legyen ez a csoport a propaganda alosztálynak.

KISS KÁROLY elvtárs:

Egyetértek az előterjesztéssel. Jó lenne, ha elfogadnánk a javaslatot, mert ezekre a dolgokra szükség van.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Szerepel itt filozófiai, agrárpolitikai, nemzetközi kérdések, közgazdasági kérdések stb. munkaközössége. Pártépítési vagy történelmi munkaközösség nem létezik?

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Van olyan politikai bizottsági határozat, hogy külön párttörténeti munkaközösséget felállítani nem kell, ezzel külön intézet foglalkozik.⁵⁵

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Történettudományi munkaközösség nem kell?

SZIRMAI ISTVÁN elvtárs:

Ilyen intézetünk is van. Orbán és Kállai elvtársakkal beszéltünk ezekről a kérdésekről. Az ideológiai területen fel nem mért állapot van. Van egy csomó tudományos intézetünk, de hogy ezek a tudományos intézetek mivel foglalkoznak, senki nem tudja. Másik dolog, hogy ezekben a tudományos intézetekben hogyan néznek ki a káderek – ezt sem tudja senki. Tervünk, hogy ezt az egész ideológiai területet erre alkalmas összetételű bizottság megfelelő idő alatt felmérje.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezek az intézetek megvannak, de az elméleti munkaközösség nem ugyanazzal foglalkozik, mint az intézet. Összefüggés persze lehet a kettő között. Itt arról van szó, hogy fogadjuk el az eredeti előterjesztést és mondjuk meg, hogy a javaslatot ki kell egészíteni párttörténeti, pártépítési és történelmi munkaközösséggel, illetve nézzük meg, hogy erre milyen szükség és lehetőség van.

Lakos elvtárs javaslatát ismerem, abban volt egy vonás, amit nem tudok megszavazni. Ő azt javasolja: legyen egy ilyen intézmény. Szerintem elméleti munkaközösség irodájára van szükség az Agit. Prop. Osztályon belül. Vizsgálják meg ezt a kérdést és tegyenek erre javaslatot.

ORBÁN LÁSZLÓ elvtárs:

Meg kellene nézni, hogy állam és jogelméleti munkaközösségre szükség van-e. Ezt többen felvetették. Jó lenne, ha ezt közelebbről megnéznék.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit

MOL M-KS 288. f. 5. cs. 53. ő. e. Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Marosán György és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit saját kezű aláírásával hitelesített.

⁵⁵ Az IIB 1957. június 5-i határozatával hozta létre a magyar munkásmozgalom 1929–1939 közötti történetével foglalkozó munkaközösséget Kálmán Endre vezetésével. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 94.

MELLÉKLETEK

1.

Szigorúan bizalmas!
15. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 15/1.

A Politikai Bizottság 1957. december 3-i határozata a kádermunka néhány szervezeti kérdéséről

A Politikai Bizottság megállapította, hogy az ellenforradalom utána a káderosztályok létrehozása helyes volt. A káderosztályok segítséget nyújtottak a Központi Bizottságnak és a pártbizottságoknak az ellenforradalom után szükségessé vált káderátcsoportosításhoz, közreműködtek a vezető káderek magatartásának felülvizsgálatában.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy most már a káderek túlnyomó része stabilizálódott. A kádermunka egészséges továbbfejlődését csak úgy lehet biztosítani, ha a káderekért azok felelnek, akik munka közben foglalkoznak velük. Ilyen lehetőségekkel a káderosztályok nem rendelkeznek, a Központi Bizottság és a pártbizottságok osztályai azonban ma már el tudják látni e feladatot.

Ezért a Politikai Bizottság elhatározta, hogy:

1. 1957. december 31-ig meg kell szüntetni a Központi Bizottság és a pártbizottságok káderosztályait.

2. A káderek megismerését, csoportosítását és nevelését az osztályok munka közben – mint munkájuk szerves részét – végezzék. Minden osztály teljes felelősséggel tartozik a területén dolgozó káderek politikai megbízhatóságáért, rátermettségéért és fejlődéséért. A vezető szervek elé kerülő káderjavaslatokat az illetékes osztályok készítsék el és terjesszék elő.

3. Biztosítani kell, hogy a Központi Bizottságnak állandó áttekintése legyen a káderek, a kádermunka felett. Ennek érdekében a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezeti Osztályán belül kádercsoportot kell létrehozni.

A kádercsoport elkészíti és vezeti a Központi Bizottság hatáskörébe tartozó káderek nyilvántartását, figyelemmel kíséri a káderek általános mozgását, az osztályok kádermunkáját, elemzi azok tapasztalatait, eredményeit, s arról rendszeres jelentést készít a Központi Bizottság szerveinek.

A kádercsoportnak joga van az újonnan javasolt, vagy más funkcióban levő elvtársakkal kapcsolatban észrevételeit a Központi Bizottság szerveivel közölni.

4. A Budapesti Pártbizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályán belül 3-4, megyénként és a budapesti kerületekben 1-1 politikai munkatárs foglalkozzon a kádernyilvántartással.

5. A központi kádernyilvántartás mellett minden osztály tartsa nyilván a területén dolgozó és a Központi Bizottság hatáskörébe tartozó kádereket, valamint azokat az elvtársakat, akik szóba jöhetnek, mint utánpótlás, a vezető posztokra.

6. A kádercsoport vezetője a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályának egyik helyettes vezetője.

A csoport munkamódszeréről, státuszáról és a kádernyilvántartás rendjéről december 30-ig javaslatot kell a Titkárság elé terjeszteni.

Felelős: Sándor József és Földes László elvtársak.

7. A Központi Bizottság által kiküldött I. számú felülvizsgáló bizottság még működjön néhány hónapig – egy-egy vezető káderre vonatkozó vizsgálat lefolytatása céljából.

2.

Javaslat az elméleti munkaközösségek munkájára

Az MSZMP KB Politikai Bizottsága határozatának értelmében megalakul az Agrárpolitikai, Filozófiai, Közgazdasági, Kultúrpolitikai és Nemzetközi Munkaközösség.

Az elméleti munkaközösségek az MSZMP Politikai Bizottsága iránymutatása alapján dolgoznak, segítik a párt vezető szerveit a fontos, aktuális kérdések elméletileg, tudományosan megalapozott megoldásában. Az elméleti munkaközösségek folyó munkáját a KB Agitációs és Propaganda Osztálya segíti és ellenőrzi.

1. Az elméleti munkaközösségek feladatai

a) Az elméleti munkaközösségek segítsék az elméleti munka fellendítését, tömörítsék az ideológiai front munkásait a marxizmus–leninizmus, a párt politikája platformján, segítsék az ideológiai tisztulást.

b) Segítsék az ország gazdasági, kulturális, politikai stb. életének fejlődésében napirenden lévő fontos kérdések marxista–leninista elméleti kidolgozását. Elemezzék fejlődésünk jelenségeit és járuljanak hozzá, hogy a párt tudományosan megalapozott következtetéseket vonjon le gyakorlati tevékenysége számára.

c) Az elméleti munkaközösségek elemezzék kritikusan felszabadulás utáni fejlődésünk fontosabb problémáit, a fejlődés eredményeit és hibáit, hogy tanuljunk saját tapasztalatainkból és sikeresebben oldjuk meg jelenlegi helyzetünk és jövő fejlődésünk problémáit. Az elmúlt évek, az ellenforradalom és az ellenforradalom elleni harc tapasztalatainak elemzése pártunk igen fontos nemzeti és internacionalista kötelessége.

d) Tekintsék feladatuknak a polgári és revizionista, továbbá a szektás ideológiai és politikai irányzatok elleni harcot magyarországi megjelenési formájukban és nemzetközi tendenciáikban; a munkaközösségek harcoljanak a modern kapitalizmus állapotainak idealizálása és fejlődési lehetőségeinek eltúlzása ellen, a valóságnak megfelelően mutassák meg a modern tőkés országok helyzetét, az általános válság elmélyülésének körülményei között.

e) Az elméleti munkaközösségek tanulmányozzák a szocialista országok és a testvérpártok, elsősorban a Szovjetunió és az SZKP tapasztalatait, gyakorlati és elméleti munkásságuk eredményeit, kísérik figyelemmel a kapitalista országok fejlődését, hogy mindazt hasznosítsuk szocialista építésünkben, ami alkalmazható és felhasználható.

f) Az elméleti munkaközösségekbe vonják be a fiatal, párthú szakkádereket, és munka közben segítsék a felnövekvő ideológiai káderutánpótlás fejlődését.

2. *A munkaközösségek munkamódszere*

Az elméleti munkaközösségek egyéves program alapján dolgoznak. Az egyéves munkatervet a munkaközösség ülése vitatja meg és hagyja jóvá a Politikai Bizottság utasítása szerint.

Az egyes problémák vizsgálatába, anyagok kidolgozásába vonjanak be szakembereket, fiatal, tehetséges kádereket (ha szükséges, pártonkívülieket is). Alakítsanak munkacsoportokat egy-egy feladat megoldására, amelyek terv szerint, időre végezzék el feladataikat és munkájuk eredményét vitassa meg a munkaközösség plenáris ülése.

A munkaközösségek által megvitattott és jóváhagyott anyagok jellegüknek megfelelően alapját képezhetik a vezető pártszervek határozatainak, megjelenhetnek folyóiratokban, brosúrákként stb.

Irányelvek az elméleti munkaközösségek munkaprogramjához

A munkaközösségek a következő témaköröket vizsgálják:

1. Filozófiai munkaközösség (vezető: Szigeti József titkár: Wirth Ádám)

- a) A dogmatizmus és a revizionizmus ismeretelméleti forrásai; a revizionista nézetek filozófiai kérdésekben.
- b) Lukács György elméleti, filozófiai munkásságának bírálata.
- c) A nacionalizmus és az internacionalizmus ellentéte, a „nemzeti” kommunizmus bírálata; a szocializmus építésének általános törvényszerűségei és sajátosságai.
- d) A szocializmus építésének filozófiai problémái tudatosság és ösztönösség a szocializmus építésének korszakában; a gazdaság és politika az átmeneti korszakban; az állam szerepe a szocializmus építésében; a proletárdiktatúra államának problémái; antagonisztikus és nem antagonisztikus ellentmondások és megoldásuk módja az átmeneti korszakban stb.
- e) Az elmúlt fél évszázad Magyarország különböző szellemi, ideológiai irányzatainak kritikai értékelése. (Polgári radikálisok; a szociáldemokrácia ideológiája; Szabó Ervin; a népiesek ideológiája; a magyar szellemtörténeti iskola stb.)
- f) A marxista filozófia történetének egyes problémái. (A marxista filozófia kialakulása; a marxista filozófia továbbfejlesztése Lenin által stb.)

2. Az agrárpolitikai munkaközösség munkája (vezető: Fehér Lajos titkár: Csizmadia Ernő)

- a) A belterjesség marxista értelmezése és a magyar mezőgazdaság belterjesztésének⁵⁶ [sic!] irányelvei.
- b) A mezőgazdasági termelés tervszerű központi irányításának, illetve befolyásolásának módszerei. (A tőkés mezőgazdaság irányításának új vonásai.)

---

⁵⁶ Helyesen: belterjességének

- c) A mezőgazdaság kollektivizálásának formái, útjai, módszerei hazánkban. (Az egyszerű szövetkezeti formák útja a fejlettebb szocialista szövetkezetek felé.)
- d) Az új mezőgazdasági felvásárlási és árrendszer kérdései.
- e) Szocialista mezőgazdasági nagyüzemeink árutermelése növelésének, jövedelemmegoszlásának stb. problémái.
- f) A magyar mezőgazdaság helye a népgazdaságban.

3. A nemzetközi munkaközösség munkája (vezető: Horváth Imre
titkár: Szántó György)

- a) A békés egymás mellett élés és a háborúk elkerülhetőségéről szóló tanítás a nemzetközi politika gyakorlatában az SZKP XX. kongresszusa után; az imperialisták taktikája az erőviszonyok megváltoztatására; a semlegesség politikája.
- b) Konkrét aktuális nemzetközi kérdések. (A gyarmati rendszer szétesésének meggyorsulása a közép-keleti térségben; imperialista törekvések Európa integrációjára; a nyugati burzsoá politika válsága és perspektívája; a távolkeleti erőviszonyok alakulása; a Kínai Népköztársaság stabilizáló szerepe; az erőviszonyok tükröződése az ENSZ XII. Közgyűlésén stb.)
- c) A nemzetközi kommunista mozgalom és munkásmozgalom fejlődésének fő irányvonalai az SZKP XX. kongresszusa után. A nemzetközi munkásmozgalom irányzatai és kapcsolataik; egyes országok munkásmozgalmainak, kommunista pártjának tapasztalatai, politikai, ideológiai stb. harcai.

4. Közgazdasági munkaközösség (vezető: Fock Jenő
titkár: Molnár Endre)

- a) A magyar népgazdaság fejlődésének aktuális, fontos problémái. (A népgazdaság irányítási szervezetének tökéletesítése; a központi irányítás megjavításának összekapcsolása a helyi önállóság fokozásával, a helyi szervek és a dolgozók kezdeményezésének növelésével; a dolgozók aktív részvételének fokozása a gazdasági kérdések megoldásában; az „üzemi demokrácia” fejlesztésének megfelelő formái kialakításának problémái; az anyagi ösztönzés helyes formáinak kialakítása és bérrendszerünk tökéletesítése; a népgazdaság egyensúlyának, a fizetési mérleg egyensúlyának megteremtése; külkereskedelmünk gazdasági problémája stb.)
- b) A felszabadulás utáni időszak, főképpen az első öt éves tervperiódus gazdasági fejlődésének gazdaságpolitikai kérdéseinek elemzése (az iparszerkezet változásának, beruházási politikának, az életszínvonal alakulásának elemzése stb.)
- c) A modern kapitalizmus fő vonásainak marxista megvilágítása (a kapitalizmus általános válsága és a modern kapitalizmus fő fejlődési tendenciái; a tőkés

termelési ciklus alakulása a második világháború után; a munkásosztály abszolút és relatív elnyomódásának problémái a modern kapitalizmus viszonyai között; az állammonopolista tendenciák erősödése és hatása az imperialista országok gazdaságára és politikájára stb.)

d) A szocializmus építése gazdasági problémáival és a modern kapitalizmus problémáival kapcsolatban harc a különböző polgári és revizionista közgazdasági irányzatok ellen, elsősorban hazai megjelenési formájukban.

5. *Kultúrpolitikai munkaközösség* (vezető: Aczél György
titkár: Nagy László)

a) Az MSZMP kulturális programja.

b) A tömegkultúra fejlesztésének elvi és gyakorlati problémái hazánkban.

c) Irodalompolitikánk elméleti és gyakorlati problémái (Különösképpen a népi írók munkásságának kritikai értékelése.)

d) Az alsó- és középfokú oktatás politechnizálásának, a munkára nevelés problémái.

e) Filmgyártásunk fejlesztésének ideológiai és gyakorlati problémái.

A pártépítés, a pártélet, a pártmunka elméleti és gyakorlati kérdéseinek alapos kidolgozására szükséges elméleti munkaközösséget létrehozni. A felgyülemlett fontos problémák megoldására a Pártfőiskola pártépítési tanszéke külső erők bevonásával sem képes. *Javasoljuk, hogy alakuljon Pártépítési Munkaközösség.* Vezetője legyen Kádár János elvtárs, titkára: Sándor József elvtárs.

Az elméleti munkaközösségek anyagi kiadásának, szerzői honoráriumok stb. fedezésére a KB Agitációs és Propaganda Osztályának költségvetésében biztosítsák a szükséges keretet.

Budapest, 1957. november 25.

Szirmai István

22.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 10-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 6 pl-ban. F. M.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. december 10-i üléséről

Jelen vannak: Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kiss Károly, Marosán György, Münnich Ferenc, Nemes Dezső, Rónai Sándor és Friss István elvtársak

Napirend:¹

1. *Előterjesztés büntetőpolitikánk egyes kérdéseiről*

Előadó: Biszku Béla elvtárs

Meghívottak: dr. Szénási Géza, dr. Nezvál Ferenc, Tömpe István, Kaszás Ferenc, Markója Imre és Bíró György elvtársak

2. *Előterjesztés az ügyvédi kérdés politikai és jogi rendezéséről*

Előadó: dr. Nezvál Ferenc elvtárs

Meghívottak: dr. Szénási Géza, Kaszás Ferenc és Markója Imre elvtársak

3. *A Külügyminisztérium munkája az ellenforradalom utáni időszakban*

Előadó: Horváth Imre elvtárs

Meghívottak: Sebes István, Szarka Károly, Szapora Sándor, Szilágyi Dezső és Lajti Tibor elvtársak

4. *Feljegyzés a magyar gyermekek repatriálása tárgyában*

Előadó: Münnich Ferenc elvtárs

Meghívottak: Kárpáti József, Kaszás Ferenc és Söjtöri Géza elvtársak

5. *Személyi javaslatok*

6. *Különfélék*

---

¹ Az ülésre szóló meghívón még a következő mondat is szerepel: „Értesítjük az elvtársat, hogy a Politikai Bizottság ülése után a »Tettes ismeretlen« című magyar filmet vetítjük.”

1. Előterjesztés büntetőpolitikánk egyes kérdéseiről²

Előadó: Biszku Béla elvtárs

Hozzászóltak: Fock Jenő, Friss István, Münnich Ferenc, Kiss Károly, Marosán György, Nezvál Ferenc, Nemes Dezső és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság a határozati javaslatot nem fogadja el.³ Megbízta Biszku Béla, Szénási Géza és Nezvál Ferenc elvtársakat, hogy egy héten belül a vita alapján az anyagot dolgozzák át, s ebben értékeljék a tapasztalatokat és pontosan határozzák meg a teendőket.⁴

A határozati javaslatban fel kell tüntetni annak módját, hogy a Párt-

---

² Az előterjesztés első része tájékoztatást ad az 1956. november 4. és 1957. október 31. közötti időszakban hozott büntetőpolitikai intézkedésekről, és értékeli a bűnüldöző szervek e téren kifejtett munkáját. A dokumentum szerint, míg a nyomozati szervek munkájában az okozott gondot, hogy az apparátus politikai és szakmai gyakorlatának hiánya miatt „küzdni kellett a liberalizmus ellen és a dokumentálás szolidaritásáért”, az igazságügyi szervek munkájában a liberalizmus mellett azt is felrötták, hogy nem elég következetesen hajtják végre a párt irányvonalát a büntetőpolitikában. A statáriális bíraskodás, illetve a népbírósági eljárás bevezetésének szükségességét is ezzel indokolta az előterjesztés. A dokumentum második része – amely lényegében a határozati javaslatnak felel meg – tartalmazza a bűnüldözési munka megjavítására irányuló javaslatokat. Az irat melléklete kimutatást tartalmaz a vizsgált időszakban közvadás büntettek miatt első fokon elítéltek számának megoszlásáról a kiszabott büntetés neme szerint, a halálbüntetésre ítélték számáról, valamint a Népköztársaság elleni büntettek miatt elítéltek egyes büntettek szerinti megoszlásáról.

³ A határozati javaslat nyolc pontban foglalta össze a „büntetőpolitikánk gyakorlatában mutatkozó hiányosságok” kijavítása érdekében szükséges tennivalókat. Ezek az előterjesztők szerint a következők voltak: 1. a bűnüldöző és igazságügyi szervek tevékenységének súlyát „az osztályidegen és huligán elemek” által elkövetett, illetve a súlyosabb köztörvényes bűncselekmények felderítésére és üldözésére kell összpontosítani; 2. „az októberi ellenforradalommal kapcsolatos büntettek” miatt folyamatban lévő nyomozásokat lehetőleg 1957. végéig be kell fejezni; 3. 1957 végéig be kell fejezni a közbiztonsági őrizetbe helyezettek ügyének felülvizsgálását abból a szempontból, hogy „a dolgozó osztályhelyzetű” személyekkel szemben büntető eljárás megindítására van-e alap; 4. a BM és a Legfőbb Ügyészség vizsgálja felül az ideiglenesen szabadult politikai elítéltek ügyét; 5. a közönséges bűncselekmények elbírálásánál az 1955. novemberi párthatározat iránymutatásait kell figyelembe venni, miközben a „bűnüldözés súlyát ezeknél a bűncselekményeknél is az osztályidegen, deklaszált huligán elemek és a szokásos bűnözők által elkövetett, valamint a súlyosabb bűncselekményekre kell helyezni”; 6. azoknak a büntetését, akiket a bíróságok 1956. július 31. előtt 5 évnél kisebb börtönbüntetésre ítélték, ha „ellenforradalom alatti magatartásuk kifogás alá nem esik” és nem visszaesők, 1958. április 4-én felére kell csökkenteni; 7. egyéni kegyelemben kell részesíteni azokat a dolgozó parasztokat tsz-tagokat, állami gazdasági dolgozókat, akik 1957-ben mezőgazdasági munkák elvégzése miatt büntetésük kitöltésére halasztást kaptak, ha büntetésük egésze vagy hátralévő része az egy évet nem haladja meg; 8. az Igazságügy-minisztérium, a BM és a Legfőbb Ügyészség 1958. április végéig tegyen jelentést a határozat végrehajtásáról.

⁴ A párt büntetőpolitikájának egyes kérdéseiről szóló határozat végrehajtásáról szóló jelentést 1958. május 6-án tárgyalta a Politikai Bizottság. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 77. ö. e.) Írásos tájékoztató a bírósági elnökök részére „A büntetőpolitikánk egyes kérdéseiről kiadott közös utasítás”-ról tartott értekezleten. Az igazságügy-miniszter, belügyminiszter és a legfőbb ügyész 103/1958. sz. közös utasítása a büntetőpolitikánk egyes kérdéseiről. Mindkettőt közli: *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 4. kötet*, Közgazdasági- és Jogi Kiadó, Bp., 1995. 793–822.

és Tömegszervezetek Osztálya az Adminisztratív Osztállyal együtt milyen módon tájékoztassa az irányelvekről és teendő intézkedésekről a pártszervezeteket. Különös figyelemmel kell foglalkozni a bűnüldöző szervezetekben működő pártszervezetekkel.

Felelős: Biszku Béla elvtárs

2. Előterjesztés az ügyvédi kérdés politikai és jogi rendezéséről

Előadó: dr. Nezvál Ferenc elvtárs

Hozzászóltak: Rónai Sándor, Kiss Károly, Nemes Dezső, Szénási Géza és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztést nem fogadta el.⁵ Megbízta az Adminisztratív Osztályt és Nezvál Ferenc elvtársat, hogy a javaslatokat közösen rendszerezék és két hét múlva a végrehajtási tervvel együtt terjesszék a Politikai Bizottság elé.⁶

A határozati javaslatban a következőkre legyenek figyelemmel:

1. Pontosán meg kell határozni, milyen kategóriák nem folytathatnak ügyvédi joggyakorlatot.⁷
2. Meg kell vizsgálni a vállalati ügyészek helyzetét abból a megfontolásból, hogy legyenek-e az Ügyvédi Kamaráknak tagjai, mert ez javítaná a kamarák politikai összetételét. Meg kell határozni azokat a kereteket, amelyen belül a vállalati ügyészek jogvédelmet vállalhatnak

---

⁵ Az előterjesztés megállapításai szerint a kérdés napirendre tűzése azért vált időszerűvé, mert az ügyvédség mind személyi összetételében, mind szervezeti felépítésében elavult és nem felel meg a politikai elvárásoknak. Az előterjesztő véleménye szerint ez a „politikai elmaradottság” különösen élesen megmutatkozott az 1956-os októberi események alatt, amikor az ügyvédek jelentős része szerepet vállalt az eseményekben. A hibák kijavítására az igazságügy-miniszter javasolta az ügyvédi kar megtisztítását, valamint létszámának helyes kialakítását és az ügyvédek arányos területi elosztását. Ennek érdekében 1958. június 30-i határidővel javasolta az ügyvédek névjegyzékének felülvizsgálatát, amelynek során kijelölt bizottságok döntöttek volna arról, hogy ki maradhat tagja az ügyvédei kamarának; az ügyvédek nyugdíjának rendezését (a költségeknek az ügyvédségre hárításával); az egyetemek jogi karát elvégző hallgatók egy részének ügyvédi munkaterületre irányítását, illetve más területről politikailag alkalmas személyeknek az ügyvédi pályára történő átirányítását. Az igazságügy-miniszter javasolta az új Ügyvédi Rendtartás elkészítését is, amely szerint 1959. január 1. után az ügyvédek csak munkaközösségekben dolgozhattak volna, illetve magánügyvédi gyakorlat folytatására csak az igazságügy-miniszter kivételes engedélyével nyílt volna lehetőség.

⁶ A Politikai Bizottság 1958. február 18-i ülésén tárgyalta újra az előterjesztést. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 67. ö. e.) A PB határozata megjelent a párt 17. sz. *Tájékoztatójában*.

⁷ Az 1958. február 18-i határozat szerint nem osztható be ügyvédi munkaközösségekbe, és nem folytathat ügyvédi gyakorlatot az: „a) aki az 1957. évi 66. sz. tvr. és végrehajtási rendelkezései értelmében fontos és bizalmas munkakört nem tölthet be; b) aki működését nem a szocialista törvényesség megszilárdítására, hanem kijárássokra, ügyletek közvetítésére használja fel, vagy általában olyan magatartást tanúsít, amely méltatlanná teszi a szocialista értelemben vett ügyvédi gyakorlat folytatására”. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 67. ö. e.)

anélkül, hogy az állami, vállalati érdekek hátrányt szenvednének.⁸
3. Ki kell dolgozni az ügyvédi nyugdíjak felemelésére vonatkozó javaslatot, mely teljes egészében az ügyvédek terhére történjék.⁹
4. Az ügyvédek felülvizsgálására alakult bizottságok résztvevői legyenek: a párt, a népfront, a tanács és az ügyvédi munkaközösségek megbízottai. A bizottságok vezetőit az igazságügy miniszter nevezi ki. Létre kell hozni 22 budapesti kerületi, 19 megyei bizottságot és egy külön bizottság, mely az Ügyvédi Kamara országos vezetőségét vizsgálja felül. E bizottságra személyi javaslatot kell tenni.¹⁰

3. A Külügyminisztérium munkája az ellenforradalom utáni időszakban

Előadó: Horváth Imre elvtárs

Az előterjesztést a Politikai Bizottság Horváth elvtárs betegsége miatt leveszi napirendről.¹¹

4. Feljegyzés a magyar gyermekek repatriálása tárgyában

Előadó: Münnich Ferenc elvtárs

Hozzászóltak: Marosán György, Kádár János, Nemes Dezső és Kárpáti József elvtársak

---

⁸ A PB 1958. februári határozatában az 1957. december 4-én kelt előterjesztéssel azonos módon, úgy foglalt állást, hogy a vállalati jogászok nem ügyvédek, hanem „olyan alkalmazottak, akiknek munkaviszonyát és fegyelmi felelősségét a Munka Törvénykönyve szabályozza”, ezért a vállalati jogászok nem lehetnek tagjai az ügyvédi kamarának és ügyvédi gyakorlatot nem folytathatnak. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 67. ö. e.)

⁹ Az 1958. februári határozat szerint a magánügyvédek részére havi 500, a munkaközösségi tagoknak havi 800 forint nyugdíjat kellett biztosítani. A nyugdíjrendezés mintegy 2 millió Ft költségét a nyugdíjárulékok felemelésével az ügyvédekre hárították. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 67. ö. e.) Az elfogadott határozat megegyezett az 1957. decemberi előterjesztésben megfogalmazott javaslattal.

¹⁰ A végleges határozat az ügyvédek felülvizsgálatát megyénként egy öttagú bizottságra bízta, amelynek tagjai: az ügyvédi kamara miniszteri biztosa, illetve az általa megbízott ügyvéd, a megyei párt végrehajtó bizottság, a megyei népfront bizottság, a megyei tanács végrehajtó bizottság egy-egy kiküldöttje és az igazságügy-miniszter által kijelölt elnök. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 67. ö. e.)

¹¹ A kérdést a Politikai Bizottság 1958. január 15-i ülésén tárgyalta újra. A testület akkor Sík Endrét és Szilágyi Dezsőt bízta meg azzal, hogy az elhangzott vita alapján a határozati javaslatot dolgozza át és mutassa be Kiss Károlynak. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 62. ö. e.) A Külügyminisztériumra vonatkozó határozati javaslatokat a PB 1958. február 11-i ülésén ismét megtárgyalta és annak újbóli átdolgozásával ismét Sík Endrét és Szilágyi Dezsőt bízta meg. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 66. ö. e.) A PB határozata ennek ellenére 1958. január 15-re antedatálva jelent meg. A Külügyminisztériumnak a PB számára készített, 1957. december 5-i keltezésű előterjesztését, valamint az elfogadott határozatot l. VIDA István: Az MSZMP Politikai Bizottságának 1958. január 15-i határozata a Külügyminisztérium munkájáról. *Magyarország a (nagy)hatalmak erőterében. Tanulmányok Ormos Mária 70. születésnapjára.* Szerkesztette FISCHER Ferenc, MAJOROS István, VONYÓ József. University Press, Pécs, 2000. 633–650.

A Politikai Bizottság az előterjesztést nem fogadta el, mert azt elvileg és gyakorlatilag egyaránt helytelennek találta.¹²

A Nemzetközi Vöröskeresztnek tudomására kell hozni, hogy a Magyar Vöröskereszt, összhangban a kormány egyéb akcióival, kész tárgyalni a magyar fiatalok hazatelepítésének ügyéről és annak módozatairól.

A Vöröskeresztnek ezt az akcióját egyesíteni kell azokkal az akciókkal, melyeket a kormány és a társadalmi szervek különböző fórumokon folytatnak. (Interparlamentáris Unió, ENSZ, kormányjegyzékek stb.) Ez ügyben konzultáljanak Péter János elvtárral.

5. Személyi javaslatok

SZÖVOSZ javaslata

A SZÖVOSZ Igazgatóságának és Felügyelő Bizottságának tagjaira vonatkozó javaslatot a Politikai Bizottság elfogadja.¹³

Elutasítja azt a javaslatot, hogy a kormány a SZÖVOSZ kongresszusának tiszteletére fogadást adjon. A kongresszuson a Politikai Bizottság

---

¹²Az előterjesztést jegyző Kárpáti József azt javasolta, hogy a Magyar Vöröskereszt vegyen részt a Nemzetközi Vöröskereszt által javasolt nemzetközi tanácskozáson, ahol a családegyesítés problémáját vitatná meg. Kárpáti szerint a megbeszélés elől nem lehet elzárkózni, annál is inkább, mivel az a magyar fél számára előnyös is lehetne. A Genfben összehívott tanácskozáson a dokumentum szerzője szerint három kérdést tárgyalna meg a magyar küldöttség: a magyar fiatalok repatriálása; egyéb családegyesítési problémák; a hazatérni kívánók útiköltségének megtérítése. Ezen belül a magyar fiatalok repatriálását illetően tisztázni kívánták a korhatár kérdését, a szülői jogkör érvényesítését, a gyermekek helyes tájékoztatását a hazatérés lehetőségéről. Ezen kívül arra törekedtek, hogy az érintett országoktól listákat kapjanak a 18 éven aluli befogadott fiatalokról, illetve arról, hogy milyen itthon maradt hozzátartozók kiutazását kérik. Fel kívánták vetni a hazatérők útiköltségének a megtérítését a magyar határig, és készek lettek volna elvi állásfoglalást tenni, hogy a Magyarországon maradt hozzátartozókra vonatkozó kérelmeket az illetékes szervek elé továbbítják elbírálásra, és méltányos esetekben elősegítik elintézésüket. Kárpáti szerint, amennyiben az informatív jellegű megbeszélés a várt eredménnyel járna, úgy további lépéseket lehetne tenni kedvező megegyezések elérésére.

¹³A SZÖVOSZ IV. kongresszusán, 1957. december 17-én újjá kellett választani a SZÖVOSZ vezető szerveit. A PB elé terjesztett dokumentum a SZÖVOSZ Igazgatóságának 13 tagjára és a Felügyelő Bizottság 12 tagjára és 2 póttagjára vonatkozó javaslatot tartalmazta. E szerint az Igazgatóság tagjai: Nyers Rezső, Molnár Károly, Panák László, Tisza József, Rácz Gyula, Kádár István, Lesták Pál, Serfőző László, Szabó Kálmánné, Varga Illés, Bartolák Mihály, Szabó Miklós, Benze Károly, a Felügyelő Bizottság tagjai: Nánási László, Polonyi Szűcs Lajos, Gyöngyösi János, Cseh Jánosné, Csákány Bertalan, Ocskó Imre, Z. Nagy Ferenc, Simon József, H. Nagy Gábor, Jászai József, Schiffer Pál, Keserű Jánosné lettek volna.

képviselőjében Fehér Lajos elvtárs vegyen részt és szólaljon fel, a kormány képviselője pedig Dögei Imre elvtárs legyen.¹⁴

6. Különfélék

a.) *A SZÖVOSZ kongresszus alkalmából kitüntetendőkre javaslat*

SZÖVOSZ javaslata

A Politikai Bizottság a javaslattal egyetért.¹⁵

b.) *Dr. Gábor Ernő elvtárs kitüntetésére vonatkozó javaslat*

Egészségügyi Min[isztérium] javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy dr. Gábor Ernő elvtársat „Munka Vörös Zászló Érdemrend”-del tüntessék ki.¹⁶

c.) *Dr. Simonovits István elvtárs kitüntetésére vonatkozó javaslat*

Egészségügyi Min[isztérium] javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy dr. Simonovits István elvtársat „Munka Vörös Zászló Érdemrend”-del tüntessék ki.¹⁷

d.) *Javaslat az Országgyűlés napirendjére*

A Politikai Bizottság elfogadja az Országgyűlés részletes napirendjére vonatkozó javaslatot azzal, hogy az ülészak 1957. december 19-től 21-ig tartson.¹⁸

---

¹⁴ A SZÖVOSZ kongresszusáról l. Helyes úton a magyar földműves-szövetkezeti mozgalom. *Népszabadság*, 1957. december 17.; A szövetkezés igazi szabadságát a népi demokrácia hozta meg – mondta Nyers Rezső elvtárs a SZÖVOSZ IV. kongresszusán. *Népszabadság*, 1957. december 18.; Befejezte tanácskozását a SZÖVOSZ IV. kongresszusa. *Népszabadság*, 1957. december 20.

¹⁵ A kitüntetéseket „az ellenforradalommal szembeni helytállásukkal, a gazdasági rend helyreállításában, valamint a szövetkezeti mozgalom fejlesztésében végzett kiváló munkájuk elismeréseképpen” a következő személyeknek javasolták: Molnár Károly, Varga Illés – Magyar Szabadság Érdemrend ezüst fokozat; Kádár István, Serfőző László, Gombos Pál, Florek Emil, Bartolák Mihály, Kovács György, Szabó Miklós – Magyar Szabadság Érdemrend bronz fokozat; Brachna János – Munka Érdemrend.

¹⁶ A Zala megyei főorvosnak az egészségügy területén szervező munkájával elért kiváló eredménye elismeréséül javasolták a kitüntetést.

¹⁷ Az egészségügyi miniszter első helyettesét 50. születésnapja alkalmából az egészségügy területén kifejtett kiváló munkájáért akarták kitüntetni.

¹⁸ Az eredeti javaslatban még december 17–19. szerepelt. A napirendi javaslat a következő volt: első nap – elnöki bejelentések, az Elnöki Tanács beszámolója, a külügyi bizottság beszámolója; második nap – A népi ellenőrzésről szóló törvényjavaslat tárgyalása, a polgári perrendtartás módosításáról szóló tvr. tárgyalása; harmadik nap – a legfőbb ügyész beszámolója, Legfelső Bíróság elnökének beszámolója, interpellációk.

A Politikai Bizottság nem tartja szükségesnek, hogy a Legfőbb Ügyész és a Legfőbb Bíróság elnökének beszámolója felett vitát rendezzenek.

A jövőben az országgyűlési ülések előkészítésénél a napirendek vázlatát is jelezni kell.

Az országgyűlési képviselők pártcsoportjának vezetőségére vonatkozó javaslatot a következő politikai bizottsági ülésre Rónai Sándor elvtárs készítse el.¹⁹

e.) Kádár elvtárs szóbeli javaslata alapján

a Politikai Bizottság megbízza Kádár János és Biszku Béla elvtársakat, dolgozzanak ki rendszabályokat arra vonatkozóan, hogy előzetesen milyen pártszerv hozzájárulása szükséges²⁰ olyan letartóztatásokhoz, amelyek diplomáciai vonatkozással bírnak.

Az Országgyűlés januári ülészakán elmondandó miniszterelnöki beszámoló vázlatának előkészítésére bizottságot kell létrehozni.²¹

Felelős: Kádár János elvtárs

f.) Münnich Ferenc szóbeli javaslata alapján

a Politikai Bizottság megbízza Biszku Béla és Kossa István elvtársakat, hogy az Orient Express Magyarországon áthaladó útszakaszának felújítására vonatkozó javaslataikat Révész Géza elvtárral való konzultáció alapján terjesszék Minisztertanács elé.²²

g.) Nemes Dezső elvtárs szóbeli javaslata

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a Népszabadság karácsonyi számában Fehér Lajos elvtárs a termelőszövetkezeti mozgalom, Fock Jenő elvtárs pedig az 1957. év gazdasági eredményeiről és tapasztalatairól írjon cikket.²³

---

¹⁹ L. a 24. sz. dokumentumot.

²⁰ Itt eredetileg a következő szöveg volt: „a követségi alkalmazottak letartóztatásához”.

²¹ A bizottság összetételére vonatkozó döntést l. a 24. sz. dokumentumban.

²² A Minisztertanács üléseinek napirendjén a téma nem szerepelt. Az ügy azért válhatott aktuálissá, mert az 1955-ben Wiesbadenben tartott európai személyvonati menetrendi konferencia értelmében az Orient Express 1956. június 3-tól kezdve ismét Budapestig, illetve hetenként háromszor Bukarestig közlekedett. Ez jelentős anyagi előnyökkel járt az ország számára, mivel magyar kocsikat is közlekedtettek ezen a vonalon.

²³ Fehér Lajos: Tovább egy lépéssel; Fock Jenő: Évvégi számvetés. *Népszabadság*, 1957. december 25.

A Népszabadság 1958. január 1-jei száma közölje Dobi István elvtárs újévi köszöntőjét.²⁴

h.) Kiss Károly szóbeli javaslata alapján

a Politikai Bizottság nem tartja szükségesnek, hogy Szilágyi Dezső elvtárs, a Külügyi Osztály vezetője a kulturális delegáció tagjaként utazzék Lengyelországba. De helyesli, hogy az állami kulturális delegációval egyidőben a Lengyel Egyesült Munkáspárt külügyi osztályának meghívására Varsóba utazzék.²⁵

A Politikai Bizottság indokolatlannak tartja, ezért elutasítja Darvas József elvtárs kérését felszabadulás előtti párttagságának elismerésére vonatkozóan.

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

---

²⁴ DOBI István: Népünk szilárdan elhatározta, hogy támogatja kormányát és minden nép harcát a tartós békéért. *Népszabadság*, 1958. január 1.

²⁵ Az előzményekre l. a 21. sz. dokumentumot.

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság [1957] december 10-i üléséről

1. Büntetőpolitikánk egyes kérdéseiről

BISZKU BÉLA elvtárs:²⁶

Mi Nezvál elvtárrsal kaptunk korábban a Politikai Bizottságtól megbízást a jelentés elkészítésére.²⁷ A kérdés azért merült fel, mert egyrészt túlsúlyolttság van a börtönökben.²⁸ A másik ok, amiért ezt a jelentést be kellett hozni a Politikai Bizottság elé, hogy az ellenforradalmi szervezkedés bűnöseinek felelősségre vonásánál, a politikai jellegű bűncselekményeknél sok az enyhe ítélet és viszonylag kevés a fizikai megsemmisítések [sic!] száma. A kérdés úgy merült fel, hogy bizonyos eseteknél enyhíteni vagy meg kell szüntetni az ítéleteket, ugyanakkor pedig intézkedéseket kell tenni, hogy az ellenforradalmi szervezkedésért a bíróságnak átadott személyek ügyében a bűncselekményeknek megfelelően súlyos ítéletek szülessenek.

Erre az utóbbira a kormánynak és az Elnöki Tanácsnak a rendeletei²⁹ törvényes

---

²⁶ Hozzászólását közli: *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 1. kötet*, i. m. 616–618.

²⁷ A Politikai Bizottság 1957. július 2-i ülésén született ilyen határozat. L. az 1. sz. dokumentumot.

²⁸ Az előterjesztés szerint a börtönök és büntetés-végrehajtási munkahelyek befogadóképessége 18440 fő volt. A bíróságok által 1957. október 31-ig börtönbüntetésre ítélték száma 21 686 fő volt, az adott időszakban 19 178 személy (13 583 elítélt és 5595 előzetes letartóztatott) volt börtönben, de a büntetés-végrehajtás-megszakítások és halasztások miatt azzal lehetett számolni, hogy az év végére az elítéltek száma 25-26 000 főre nőhet.

²⁹ A hivatalos közlönyben meg nem jelentetett, 1956. november 22-én hatályba lépő 1956. évi 22. sz. tvr. rendelkezései alapján vádirat nélkül bíróság elé lehetett állítani azokat, akiket a szovjet belbiztonsági egységek, „vegyes járőrök”, illetve később a karhatalom gyilkosság, szándékos emberölés, rablás, lőfegyver jogtalan használata közben tetten ért. Ezt egészítette ki az 1956. évi 28. sz. tvr., amely a rögtönbíráskodást általános érvénnyel katonai hatáskörbe utalta. A katonai bíróságok hatáskörébe utalandó bűncselekmények körét, illetve azt, hogy mely esetekben szabható ki halálbüntetés, az 1956. év 32. sz. tvr. pontosította. A rögtönítélő bíróságok jogintézményről és gyakorlati alkalmazásáról l. KAHLER Frigyes: *Joghalál Magyarországon 1945–1989*. Zrínyi, Bp., 1993. 40–46.

A megtorlás eszköztárát kiszélesítette még az Elnöki Tanács 1956. évi 31. sz. törvényerejű rendelete a közbiztonsági őrizetről, illetve az 1957. évi 4. tvr. az ún. gyorsított eljárás bevezetéséről, ahol a büntetés legtöbb esetben halál volt.

lehetőséget biztosítanak a számunkra. A pártkonferencia is erre kötelez bennünket.³⁰ Tegnap tartottunk együttes megbeszélést erről a kérdésről. A jelentésnek az elkészítése során abban a kérdésben, hogy hol kell, hol lehet csökkenteni a büntetéseknek a számát, teljes egyetértés volt. A mezőgazdaságban a begyűjtési rendelet végrehajtása során elítélt körülbelül 8000 főnél van lehetőség, valamint a félbeszakított büntetések letöltésénél. Az előterjesztés elkészítése során vita folyt közöttünk, amit tegnap a megbeszélésen Marosán elvtársnál felvetettünk az eddigi ítéletek megítélését illetően. A mi részünkről és személy szerint az én részemről már korábban felmerült, amikor megkaptuk a párttól ezt a munkát, hogy az ellenforradalmi bűncselekményt elkövetők felelősségre vonását illetően sokkal többet lehetett volna elítélni, erre bizonyos mértékig a párt közvélemény hangulata is utalt, figyelmeztetett bennünket, ezen kívül néhány konkrét ügyben magam is utána néztem az ítéletek jellegének. Beszélgettünk Nezvál és Szénási elvtárral erről. Meg lehetett állapítani konkrétan pl. a jászberényi ellenforradalmi szervezkedés vezetőjének elítélésénél és bizonyos értelemben az első írócsoport ítéleténél, valamint a munkástanács elnökségi tagjának a felelősségre vonásánál is sokkal többet lehetett volna adni. Például a Ganz-Vagongyár munkástanács elnökének ítéleténél – tegnap beszéltem az elvtársaknak erről a kérdésről – olyan vélemények alakultak ki, mondjuk Szénási elvtárs részéről, hogy súlyosabb ítéletet nem lehetett azért hozni, mert a rendőrségi szervek dokumentációja erre nem adott lehetőséget.

A mi szerveinknél, a vizsgálati szerveknél korábban, körülbelül ez év közepéig, sajnos a dokumentálásnál hiányosságok voltak. Személyesen ellenőriztem a munkát és magam megállapítottam, hogy vannak olyan ügyek, ahol a vizsgálatnál is liberalizmus tapasztalható. A kispesti ellenforradalmi szervezkedők ügyében utasítást adtunk, hogy ezen változtatni kell és megfelelő módon az ilyen jellegű szervezkedéseket pontosan kell dokumentálni és szigorú ítéleteket kell javasolni. A politikai ügyekben hozott ítéletek zömén változtatni már nem lehet, amelyet a bíróságok már megtárgyaltak és ítéletet hoztak.

Mi lényegében most már teljesen befejeztük az ellenforradalmi szervezkedésnek a vizsgálatát. Tegnap a megbeszélésen megállapítottuk, hogy ezeknél az ügyeknél, amelyek az ügyészségekhez átkerültek és bírósági ítéletre várnak, van lehetőség arra, hogy osztályidegen elemek ügyében szigorú ítéleteket hozzunk. A bírósági, ügyészségi körökben beszélnek arról, hogy jelentés készül, ez valamilyen

³⁰ A pártértekezlet határozatának I. fejezetében több bekezdés is foglalkozik ezzel a kérdéssel: „A munkáshatalom további erősítése megköveteli, hogy kíméletlenül megbüntessük azokat, akik bűncselekményeket követtek el és akik ma is aktívan harcolnak a népi hatalom ellen. Más elbírálásban kell azonban részesíteni azokat, akik cselekményeik népellenes voltát felismerve és megbánva, készek és képesek segíteni az imperialisták és a hazai ellenforradalmárok népellenes törekvései elleni harcban.

A pártértekezlet elítéli azt a helyenként tapasztalható káros gyakorlatot, hogy a kisebb hibát elkövető dolgozókkal szemben is úgy lépjenek fel, mint a tudatos ellenforradalmárral szemben. A jószándékú, de megtévesztett dolgozókkal szemben nem a megtorlás, hanem a megnyerés módszerét kell alkalmazni.” *Népszabadság*, 1957. június 30.

formában kikerült, és amnesztiát tervez a kormány. Ezt a munkásosztály érdekének megfelelően hajtsuk végre, a két intézkedésnek időben is egyszerre kell történnie, változtatni azon a helyzeten, ami az ellenforradalmi szervezkedés bűnöseinek felelősségre vonásánál van és szigorú ítéleteket hozni. Ebben tegnap teljesen egyetértettünk.

Az előterjesztésben szerepel a javaslatok között a 2/b. pontban, hogy „A súlyos minősítéssel (BHÖ³¹ 1., rendszer elleni izgatás stb.) vádolt bűnösökkel szemben az igazságügyi szervek hozzanak szigorú ítéletet.” Ezt a fogalmazást értelemszerűen meg kell változtatni, mert a cselekmények alapján kell szigorú ítéletet hozni.

A 6. pontnál helyes belevenni, hogy osztályidegen személyekre ne alkalmazzuk.³² Van erre egy korábbi párthatározat, 1955. decemberi határozat,³³ de ez a mi határozatunkba nem került bele. Az osztályidegenekkel szemben ezt a kivételt nem kell alkalmazni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Két kérdésem lenne, a 6. és 7. ponttal kapcsolatban.

A 6. pontban ez áll: „Azoknak a büntetését, akiket a bíróságok 1956. július 31. előtt közönséges büntett miatt 5 évet meg nem haladó börtönbüntetésre ítélték, ha az ellenforradalom alatti magatartásuk kifogás alá nem esik és nem visszaesők, illetőleg szokásos bűnözők, 1958. április 4-én felére kell csökkenteni.”

Mi indokolja ezt az időpontot?

A 7. pont így szól: „Azoknak a dolgozó parasztoknak, tsz-tagoknak, állami gazdasági dolgozóknak és mindazoknak, akik a 108/1957. Igazságügy-miniszter, Belügyminiszter és Legfőbb Ügyész együttes utasítása alapján a folyó évben mezőgazdasági munkák elvégzése miatt büntetésük kitöltésére halasztást kaptak, ha büntetésük egésze vagy hátralévő része az egy esztendő nem haladja meg, egyéni kegyelemben részesítendő.” Nem volna-e célszerűbb ezt a rendszabályt is kormánykegyelem formájában végrehajtani az amnesztia rendelkezés keretében? Ennek politikai hatása nem egészen ugyanaz – ha amnesztia rendelet útján hajtjuk végre – mintha az igazságügyi szervek belső rendszabályaként fogantatosítjuk.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Foglalkoznak-e azzal a belügyi szerveknél, hogy az enyhébb bűncselekmények miatt elítélteket kőbányákban vagy útépítésnél foglalkoztassák?

BISZKU BÉLA elvtárs:

Az 1956. július 31-i határidő közöttünk a tárgyalás során merült fel, mert a bűncselekmények elkövetése és az ellenforradalmi jellegű szervezkedésben való részvételt intenzíven körülbelül a tavalyi év közepétől számítottuk, akkor volt

³¹ Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítás.

³² A 6. pont az 1956. július 31. előtt közönséges büntett miatt öt évnél kisebb büntetésre ítélték büntetésének felezésére vonatkozott. Az előterjesztés készítésének időpontjában ez az intézkedés 6371 főt érintett volna.

³³ A Politikai Bizottság határozata az őrizeteselek, elítéltek létszámának alakulásáról és a büntető-politika egyes kérdéseiről. 1955. november 3. A határozat megjelent: *A Magyar Dolgozók Pártja határozatai és dokumentumai i. m. 368–373.*

intenzív az ilyen jellegű tevékenység. Azt akartuk, hogy azok, akik nem vettek részt ellenforradalmi jellegű szervezkedésben, ne kerüljenek bele.

A kormánykegyelem kérdése. Mi azt gondoljuk, hogy nem lenne helyesebb a kormánykegyelem adása, mert nem kell ezt nagy nyilvánosságra hozni, belső intézkedés kapcsán kell végrehajtani. (NEZVÁL e[ltárs] közbeszólása: Az ellenforradalom után már csináltunk ilyet.)

Amit Fehér elvtárs felvetett, arra minket kötelezett a Politikai Bizottság és ennek az előkészítése folyik. A múltkor beszéltem erről tájékoztatásképpen.³⁴ A bányákba nem mehetnek dolgozni, mert fertőzik a bányát. Az útépítésnél elég nehéz a dolog, mert az őrzésük megszervezése nehézségbe kerül, és nagyon sok embert igényel. Ilyenirányú munka folyik a minisztériumban és javaslatainkat a Politikai Bizottság elé fogjuk hozni.

FOCK JENŐ elvtárs:

A határozat 2/b pontját én úgy értelmezem, hogy az ellenforradalom utáni időszakban.³⁵ Amennyiben az elvtársak nem így gondolják, akkor javasolom, hogy erről külön pont szóljon: olyan elemekkel szemben, akik az ellenforradalom alatt még csak hóbörögtek, és most követnek el izgatást, igen szigorúan lépjenek fel.

A 6. pont még mindig nem elég világos. Itt tényleg közönséges büntettekről és 1956. július 31-e előttiokról van szó. Nem tartom helyénvalónak az osztályidegen megjelölést. Osztályidegenre való tekintet nélkül helyeslem, így ahogy van, azzal a megjegyzéssel, nem világos, hogy milyen időt csökkentünk. Szerintem nem a büntetést, hanem a hátralévő időnek a felét kell venni, vagyis a hátralévő idejének a felét elengedjük.

KADÁR JÁNOS elvtárs:

Mire vonatkozik a javaslat?

BISZKU BÉLA elvtárs:

Itt van benne: „Azoknak a büntetését, akiket a bíróságok 1956. július 31. előtt közönséges büntett miatt 5 évet meg nem haladó börtönbüntetésre ítélték, ha az ellenforradalom alatti magatartásuk kifogás alá nem esik és nem visszaesők, illetőleg szokásos bűnözők, 1958. április 4-én felére kell csökkenteni.”

KADÁR JÁNOS elvtárs:

Elvileg persze az is lehetséges, hogy a büntetést csökkentésük.

FOCK JENŐ elvtárs:

Általában úgy szokták csinálni, hogy a hátralévő idő felét elengedik. Javasolom, ha a büntetésnek már csak egynegyed része van hátra, akkor engedjük ki.

Az osztályellenséggel kapcsolatban merült fel bennem, hogy kicsit bátortalan a

---

³⁴ L. a 9. sz. dokumentumot.

³⁵ Az említett pont így szólt: „A súlyos minősítéssel (BHÖ I., rendszer elleni izgatás stb.) vádolt bűnösökkel szemben az igazságügyi szervek hozzanak szigorú ítéleteket. A náluk lévő ügyeket a jelenlegi ütemnél jelentősen gyorsabban és azok súlyosságai sorrendjében tárgyalják le.”

javaslat. A 2. oldal 5. pontnak a határozatban semmiféle folytatása nincs.³⁶ Olyan munkásembereket, akik megszádltek, nagyon keményen büntettünk, mert hamar odakerültek a bíróság elé. A határozati javaslatban erről egy fél szó sincsen. Azt hiszem, mi annyira beleéltük magunkat ebbe, hogy ettől való félelmünkben már semmit sem merünk csinálni. Az a véleményem, hiányzik egy olyan pont, hogy a nem osztályidegen, olyan munkásemberek tehát, akik nem is megrögztött bünözök – csúnya szót használok – amnesztiában kellene, hogy részesüljenek. Ettől nem kellene félni, mert azt hiszem, hogy ez a mi osztályszempontjainknak a kifejezésre juttatása, másrészt mert ha a kormány erős, megengedheti, hogy ilyen embereknek amnesztiát adjon, kb. ugyanolyan formában, mint ahogy az a 6. pontban van.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Nem nagyon értek az itt érintett kérdésekhez, de amennyiben értek, azt hiszem, hogy általában rendben van az előterjesztés, mégis a határozati javaslati rész 1/a pontja számomra nem egészen megfelelő. Azt mondja: „Az Országos Pártértekezlet határozatában foglaltaknak megfelelően a bünöldözö és igazságügyi szerveink tevékenységének a súlyát elsösorban az osztályidegen és huligán elemek által elkövetett, továbbá a súlyosabb köztörvényi büncelekmények felderítésére és üldözésére kell összpontosítani.” Nem emlékszem rá, hogy az Országos Pártértekezlet határozata erre kötelezne bennünket. Egyébként helyesebb lenne, ha azt íránk és a követelményeknek jobban megfelelné, hogy a bünöldözö és igazságügyi szerveink tevékenységének a súlyát elsösorban az osztályidegen elemek által elkövetett és ezen belül a súlyosabb köztörvényi büncelekmények felderítésére és üldözésére összpontosítanak.

MÜNNICH FERENC elvtárs:³⁷

Dolgom van a belüggyel, az igazságüggyel és az ügyészséggel is, ezért meglehetősen áttekintésem van e kérdésekben. Ennek a jelentésnek az a hibája, hogy fényképet ad, de nem elemzi a hibák okait. Azon kívül egyoldalú, mert a rosszul dolgozó bünöldözök között nem szerepel a Belügyminisztérium. Az előterjesztés szerint itt minden jó, csak a bíróságokon és az ügyészségeken van baj. Ezt persze Biszku elvtárs nem tartotta szükségesnek belevenni, mert tudja, hogy van a belügyben is hiba. Ez az egyik hibája, valamint az, hogy nem eléggé együtt dolgoznak, nem elég jó a kapcsolata a 3 bünöldözö szervnek. Ez adódik bizonyos értelemben a múltból még, amikor egyedül a belügy játszott az első hegedün és a többiek csak

---

³⁶ Az előterjesztés 5. pontja a következőket tartalmazta: „Az októberi események zürzavarában bekapcsolódtak olyan dolgozó osztályhelyzetü személyek is, akik nem játszottak vezető szerepet, nem népi demokráciánk megdöntésére törekedtek, hanem viszonylag kisebb súlyú büncelekményt követtek el, az ellenforradalom leverése után pedig a gazdasági élet helyreállítása és a politikai konszolidáció idején igyekeztek korábbi cselekményeiket jóvá tenni. Bünöldözö és igazságügyi szerveink azonban az ilyen személyeket gyakran tudatos ellenforradalmárként üldözték és ítélték el súlyosan, holott ezekkel szemben nem a megtorlás módszerét kell alkalmazni.”

³⁷ A felszólalást közli: *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez. 2. kötet*, Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp., 1993. 777.

kontráztak. Ennek a maradványa még érezhető az elvtársakkal való érintkezésben. Az egyoldalúság az egyik hibája, jó lett volna a belügyi nyomozó szervek hibáiról is szólni. Pl. az 5. pontban arról írnak: „Bűnüldöző és igazságügyi szerveink azonban az ilyen személyeket gyakran tudatos ellenforradalmárként üldözték, és ítéltek el súlyosan, holott ezekkel szemben nem a megtorlás módszerét kell alkalmazni.” Ugyanakkor a nyomozási dokumentumra nincs kritika. Van erre egy szovjet közmondás: „A kritikát bízzák rám, az önkritikával majd én elbánok.” Még egy lényegbeli dologról. Az első oldalon az 1. pontban van: „Így az év végén az elítéltek száma előreláthatólag 25-26 ezerre nőhet. A börtönök és b.v. munkahelyek jelenlegi össz-befogadó képessége összesen 18 440 fő.” Ez sem megnyugtató dolog, mert el lehet képzelni, hogyan néznek ki ezek a helyek. Alaposan át kell nézni az elítéltek és a közhatósági őrizetbe vettek létszámát és ahol indokolt, csökkenteni kell.

Egy apró ténnyel akarom még illusztrálni, hogy a szellem a belügyben nem kielégítő, hogy ma is vidáman éneklük, hogy „Nem lehet az ÁVO-sokkal kikukoricázni!” Ezt a Belügyminisztérium klubjában is éneklük. Vagy egy másik: a Szabadsághegyen, ahol a rendőriskola van, a pártszervezetbe egyetlen ÁVH-s sem került be. Ezekre fel kell figyelni, és változtatni kell.

KISS KÁROLY elvtárs:

Az előterjesztéshez fűzött határozati javaslatához szeretnék pár szót szólni. Nagyjából és egészéből az előterjesztéshez fűzött határozatokat helyesnek és jónak tartom, indokolt, sőt éppen ilyesfajta határozatot tartok helyesnek, amelyik nem amnesztia, jobb, ha most nem amnesztiát adunk. Az amnesztia a bírói karban, az ügyészségi karban zavart okozna. Én az egyéni kegyelmet helyeslem, az egyéni kegyelem most a járható út, nem kell nagy zajt csapni. Az egyéni kegyelem az 1956. július előtti ítéletekre vonatkozzon. Különben nagy lesz a megrendülés a bírói karban. Mi bíráltuk őket, olyan szempontból, hogy megfelelő kemény, határozott ítéleteket hozzanak az ellenforradalmi bűncselekményeket elkövetőkkel szemben. Most a közvéleményben az jár, az ellenség terjeszti, nem baj mire ítélik őket, csak életben maradjanak, úgymint amnesztia lesz. Most az egyéni kegyelem útját kell járni. Az előterjesztésen lehet még csiszolni, de úgy látszik, hogy megfelel.

Nagyon kell vigyázni arra, hogy a bírói apparátus talpa alatt ne inogjon meg a föld. Nemcsak az ellenforradalom következtében történő ideológiai megszedülés volt az oka, hogy olyan nehezen állt talpra, hanem az is, hogy 1953-tól kezdve óriási nyomásnak volt kitéve. Úgy néz ki, hogy most valamennyire helyre rázódott a dolog és ezt egy amnesztiával ne rendítsük most meg.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:³⁸

A tegnap este lezajlott beszélgetésnek az volt a célja, hogy a Münnich elvtárs által felvetett kérdéseket tisztázzuk. Ne az jöjjön ki, hogy mit énekelnek a rendőr klubban, mert ez zavarni fogja az egész kérdést.

---

³⁸ A hozzászólást közli: *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 2. kötet*, i. m. 780–781.

A jelentésben annyiban vagyok érdekelt, hogy többször levetettem a napirendről azért, mert az elvtársak nem voltak itthon – hol Kádár elvtárs, hol Münnich elvtárs. Ha jól emlékszem, kétszer vettük le napirendről.

Ezen kívül az osztállyal megbeszéltem, hogy ők is kezdjék átnézni a dolgokat, hogy a vitás kérdéseket jól át tudják tekinteni. Kétségtelen, hogy a három szerv között az utóbbi időben nem volt meg a megfelelő összhang, nehéz volna azonban megmondani, hogy a három közül melyiket terheli a felelősség.

A tegnapi beszélgetés célja mi volt? Az, hogy megállapítsuk, uralkodó tényező-e az ügyészségeken és bíróságoknál, hogy enyhe ítéleteket hoznak, vagy uralkodó tényező-e a belügy vonalán, hogy csak hibát lát. Négyünk megbeszéléséből kijött, hogy nem uralkodó, de aggasztó jelenség van, mert egy csomó helyen olyan ítéletek történtek, amelyek nem vágnak össze azokkal a politikai követelményekkel, amelyeket a párt és a kormány az igazságügyi szervektől megkíván. Ezért abban egyeztünk meg, hogy a kölcsönös vádaskodás miatt ki fogjuk venni a jelentésből, hogy melyik szerv az, amelyik dokumentációhiány vagy mi miatt nem hozott megfelelő ítéletet. A PB előtt a kérdés ne ezen a síkon fusson, hanem azon, amit a határozati javaslat kér. Mi ebben állapotunk meg. Az Adminisztratív Osztály nagyon helyesen feldolgozta ezt a kérdést.

Tulajdonképpen mi a dolog mélyének a gyökere? Mind a két veszély fennáll: a liberálisizmus az igazságügyi szervek részéről vagy a nem elégséges nyomozati eljárás folytán a dokumentációhiány, ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy az ügyészségeken és bíróságokon vannak konkrét esetek, amikor nem megfelelő ítéleteket hoznak. Hozzájárult ehhez az is, hogy egy ilyen amnesztia hullám van. Számomra teljesen érthetetlen, hogy ennek az anyagnak a feldolgozása pl. jogászai körökbe is kikerülhetett.

Megegyeztünk abban is, hogy a konkrét eseteket felülvizsgáljuk majd és a felülvizsgálásnál meg lehet állapítani, hogy melyik szerv a felelős. A három szervnek határozottan együtt kell dolgozni, vitája lényeges kérdésekben nem lehet. Ezt akartuk tegnap realizálni és az a nézetem, hogy a három vezetővel folytatott megbeszélésen több kérdésben mentünk előre.

A belügyi szerveknél szakmailag vannak kifogásolható dolgok, de hogy a belügy terén van fejlődés, az kétségtelen. Sokkal szervezettebb a munka, mint a bírósági szerveknél. A vádaskodásnak nem hiszem, hogy valami hasznos eredményei lennének.

Két dolgot szeretnék még szóvá tenni. Engem aggaszt a nagy szám, a börtönök túlzásúfóltsága. Ezt vizsgáljuk felül. Meg kell nézni, milyen lehetősége van ennek a nagy számnak a csökkentésére. Mert még újabb anyag jön. Ahogy engem informáltak, egy csomó januárban került a bíróságok kezébe. Ez az egyik. Nem tudom, hogy a javaslatok elégségesek lesznek-e arra, hogy lazítsanak és helyt adjanak a súlyosabb cselekményeknek.

A másik dolog az amnesztia. El tudom képzelni, hogy egy adott időpontban amnesztiát adjunk. Ez mindenütt így van. Konzolidálódunk, megerősödünk

már annyira, hogy ezzel a humanista joggal éljünk. Bármennyire zsúfoltnak is tartom azonban a börtönöket, éppen azért, mert az ellenség oldaláról jelentkezik, ezzel az amnesztiával későbbi időpontban kell élni. De politikailag lényegesnek tartom, mert bírósági szerveinket befolyásolja a bizonytalan helyzet. A Déry–Háy ügygel kapcsolatban folytatott megbeszélésen a népbírók is kijelentették: miért hozzanak vidéken vagy Budapesten súlyos ítéletet, amikor nemsokára ügyis amnesztia alá esnek. A PB-nek ebben a kérdésben határozott álláspontot kell elfoglalnia, akkor a szervek vezetői így informálják a maguk munkatársait és nem lesz mese két hónap múlva.

Az Adminisztratív Osztálynak volt egy megjegyzése, ami körülbelül azt a kérdést érintette, ami a tegnapi megbeszélésen is felmerült. Az anyagban benne van, hogy Nezvál és Szénási elvtársak egy-két kérdéssel nem értenek egyet.³⁹ Nem eltusolni akartuk a dolgot, nem elvi kérdésről van szó, elvileg a három vezető között nincs probléma, hanem hogy egy csomó konkrét eset zavarja a három szerv harmonikus együttműködését. Az előterjesztett javaslatok alkalmasak arra, hogy ezt a munkát tovább vigyük.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A három szerv munkájának az értékelésénél meg lehet állapítani, hogy a három szerv közötti együttműködés az elmúlt évben fejlődött és lényegesen megjavult. Nem ugyanaz a helyzet, mint volt 10 hónappal ezelőtt. Ez persze nem azt jelenti, hogy ma minden fenéig tejfel. Fennáll még bizonyos bizalmatlanság, amelyek különböző jellegűek és mind meg kell szüntetni.

A javaslatok általában, amennyire én meg tudom ítélni, helyesek. Az amnesztia kérdésében a véleményem azonban más. Igaz az, hogy az ellenség követel tőlünk amnesztiát, de nem az ellenforradalom előtti köztörvényesek számára, hanem az ellenforradalmárok számára. Nem szükséges, hogy ez az amnesztiakövetelés bennünket olyan irányba befolyásoljon, hogy féljünk amnesztiát adni az ellenforradalom előtti időszakra. A 6-os számú javaslat ilyen javaslat, amnesztiajavaslat. Jellegében eltér a 6-os a 7-es ponttól. A 6-os pont amnesztiát javasol április 4-re a köztörvényes büntetésük számára 1956. július 31-ig bezárólag. Azt hiszem, nyugodtan lehet ezt vállalni. Miután az ellenforradalom előtti időszak köztörvényes bűnözőinek néhány kategóriájáról van szó, azt hiszem az időpont nem egészen szerencsés, sőt talán nem is egészen igazságos. Az a köztörvényes bűnös, akit július után csuktak be, már nem eshet ez alá. (KÁDÁR elvtárs közbeszólása: Ez örök probléma, mindig meg kell húzni valahol a határt.)

---

³⁹ Nezvál Ferenc és Szénási Géza az előterjesztés 3. pontjának első bekezdésében szereplő értékeléssel nem értett egyet, amely a következőképpen hangzott: „A vizsgált időszak elején az ügyészek nem akartak vádat emelni, a bíróságok nem akartak ítélni. Munkájuk nagy nehézségek közepette indult meg és ez szükségessé tette a gyorsított, majd népbírói eljárás bevezetését. Az ügyészségek és a bíróságok munkája az utóbbi hónapokban javult, de egyes esetekben érvényesül az igazságügyi szerveknél az ellenség átmentése. A politikai ügyek elbírálásában sok a liberalizmus és ingadozás. Az igazságügyi szervek még mindig nem elég következetesen hajlítják végre büntetőpolitikájukban a Párt irányvonalát, nem eléggé élnek azzal a lehetőséggel, amelyet a Kormánytól kaptak.”

Azt hiszem célszerűbb lenne október 1-jével megállapítani a határt, bár nem ezt tartom döntő kérdésnek.

Ami a 7. pontot illeti, egyetértek, amit az elvtársak válaszoltak, célszerűbb ez a megoldás. Hozzá kell tennem azonban, hogy milyen hatása van az ilyen kérdéseknek bizonyos bírósági körökben, bizonytalanságot szülhet az ilyen egyéni kiengedés. Ezzel is szembe kell nézni és az ezzel kapcsolatos hangulatot is figyelembe kell venni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A jelentés fő gyengéjének tartom, hogy nem a három szerv vezetője együttesen készítette.⁴⁰ Úgy látszik, valami félreértés történt közben. Annak idején amikor beszéltünk róla, beszéltünk arról is, hogy ez olyan kérdés, amit még megvizsgálni is csak hárman együtt tudnak jól, több oldalról. Itt most nem a belügyminisztériumról, bíróságról, ügyészségről van szó, hanem a bűnüldözés kérdéséről tárgyalunk. Ha így vizsgálták volna meg az elvtársak, többet tudott volna adni a jelentés. Ami nem zárja ki persze, hogy ne legyen véleményeltérés, sőt a jelentésben is fel kellett volna tüntetni, hogy ebben a kérdésben véleményeltérés mutatkozik.

A másik, azért mi ne menjünk el a fő kérdéstől, ami miatt mi foglalkozni kezdtünk ezzel a dologgal. Miről volt szó? Arról, hogy 3/4 év után tárgyaltuk az egész bűnüldözés kérdését és megállapítottuk, hogy nagyjából általában a törvényes rendet sikerült helyreállítani, amihez hozzájárult a bűnüldözésben elért eredmény is, az egész harcnak a summája számunkra kicsit hátrányos. Beszéltünk arról – bár a kifejezést nem tartom helyénvalónak, azonban ez is értendő alatta –, hogy nem tudtuk elérni az ellenforradalom fő vezetőinek, kezdeményezőinek nagyobb mérvű fizikai megsemmisítését. A bűnüldöző szervek kezében 800 000 olyasfajta ember, aki itt maradt az országban és az ellenforradalom vezetője, kezdeményezője, reprezentánsa volt bizonyos területen. Azt is megmondtuk annak idején, hogy miféle emberek: fasiszták, deklasszáltak, a Horthy-apparátus volt emberei, akiket egyébként is úgy tartottunk számon, mint a rendszer ellenségei, akik októberben bebizonyították, hogy azok, mert vagy felbujtóként vagy szervezőként, a hatalom megragadóiként – ami szintén nagyon fontos – jelentkeztek. Nagy kár, hogy ezeket nem sikerült megsemmisíteni, mert azért ezek a rendszer legveszedelmesebb ellenségei. Amellett ezeknek volt is annyi eszük, hogy nem ők mentek pl. a salgótarjáni főtérrre, hanem másokat bűjtattak fel.

A minőségi hiányt egy kicsit a mennyiséggel pótoltuk általában. Ezért előállt olyan helyzet, amit mint állandó bűnüldöző rendszert nem tudjuk fenntartani. Arról volt szó, nem tudunk Magyarországon olyan bűnüldözési rendszert állandósítani, hogy 40-50 000 ember üljön állandóan a börtönben vagy már meg is van a behívója, de még nincs ott. Nem lehet így csinálni.

Tulajdonképpen ugyanez a helyzet az internálásnál is, egymillió egyszáz ember van internálva a 9 és fél milliós országban. Elítéltek most nem tudom mennyit, 6

---

⁴⁰ Nezvál Ferenc véleményét, amelyben az előterjesztés aláírását megtagadja l. *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 2. kötet*, i. m. 774.

és fél, 7 ezer embert, most már 9800-ról hallunk.⁴¹ Arról beszéltünk, hogy sokkal jobb lett volna 5-600 embert halálra ítélni, akkor 30 ezer emberrel kevesebbet kellett volna börtönbe csukni. Erről beszéltünk, hasznos volna folytatni a beszélgetést erről a fő kérdéstről.

A bűnüldözés része az internálás. Amikor elrendeltük helyes volt,⁴² ugyanakkor politikai beszédekben megmondottuk, hogy nem tartjuk az internálást a népi demokrácia lényeges alkatelemének. Ebben is kell perspektívát látni. Ami le van írva, számomra nem nagyon érthető, az internálást nem javasolják, viszont azt mondják, állítsuk bíróság elé azokat, akiket kell, a többieket engedjük ki. A konzekvenciája ennek az, hogy január 1-jén üres lesz az internáló tábor. Nekünk az internáló táborra még egy ideig szükségünk van.

Érdeemes a tapasztalatokról is beszélni egy kicsit. Mikor fogunk beszélni róluk, ha nem most? Úgy kell erről beszélni, ahogy adódott. A teendőkről is kell beszélni. A tapasztalat jó, a tapasztalat miatt, de a teendő a továbbiakban még szükséges. Valamit csinálnunk kell annak érdekében, hogy a helyzet mindkét oldalon korrigálva legyen; akinek több jár, az jusson hozzá a többhöz, és akiket nem célszerű börtönben tartani, azokat ki kell engedni. Minden más kérdésben kerülni kell a cikkcakkokat, de különösen kerülni kell ezen a területen. A bűnüldözést nem lehet kampányszerűen folytatni.

A második oldalon a 3-as pontnál ilyen megállapítás van: „A vizsgált időszak elején az ügyészek nem akartak vádat emelni, a bíróságok nem akartak ítélni...” stb. Véleményem szerint mind a 3 szervnél lehet erről beszélni. A dolog a következőképpen áll: amikor lehetett volna odaütni, akkor nem volt meg az erő. Ezt is tudni kell, vagy szembenézünk vele, vagy nem nézünk szembe vele. Tőlünk kérdezik az emberek, a külföldi testvérpártok – egy részük azt mondja, hogy meddig kegyetlenkedünk, hogy miért nem ütétek az ellenforradalmárokat – legalább önmagunknak meg kellene tudni magyarázni ezt. Novemberben vagy 1600 fasisztát a másvilágra lehetett volna küldeni, decemberben már úgy nem lehetett volna, januárban még kevésbé és mennél tovább megyünk, annál kevésbé. A lehetőségek kezdetben voltak a legjobbak, később gyengültek, az erőink viszont akkor voltak a legziláltabb állapotban, az erő azért megvolt. Ezekről érdemes szót ejteni, ha a 3 szervről beszélünk. Mind a 3 szervre érvényes, a Belügyminisztériumra, a bíróságra, az ügyészségre. Kezdetben mind a 3 szerv gyenge volt és most már jobb. Legfeljebb a javulás fokozata a belügyben kezdődött, az ügyészségnél folytatódott és végül a bíróságra is kiterjedt. Lehet, hogy a munka sorrendje is így hozta, a bíróság nem dolgozhat, amíg a belügy nem működik jól. A belügy kezdte előbb a céltudatos, aktív harcot.

Mit csinált a mi belügyi vizsgáló szervünk, amikor Mátyás volt a vezetője? Mikor már követségi ember volt, eljött hozzám panaszkodni, senki sem mondta meg, hogy

---

⁴¹ Az előterjesztés szerint 1956. november 4-től 1957. október 31-ig a bíróságok Népköztársaság ellenes bűntett miatt 9305 főt ítélték el.

⁴² L. az 1956. évi 31. tvr-t a közbiztonsági őrizetről. (*Magyar Közlöny*, 1956. december 13. 102. sz.)

miért váltották le beosztásából, mit csinált.⁴³ Én azután megmondottam. Belekerült abba a zűrzavarba, ami a belügyben fortyogott, ÁVH-sok után nyomoztak, a régi ügyészek, bírók, akik a régi perekben negatív szerepet játszottak, kezdtek vizsgálódni a Kádár ellen. Ha akarják elsorolom az eseteket, mert valahogy csak visszajut az emberhez. Mátyást kértük, könyörögtünk, magyaráztunk neki, de erre nem hallgatott. A mi politikai nyomozó osztályunk akkor tette le a végső vizsgát, amikor a bizonyos újságírók letartóztatásáról volt szó. A belügytől származott a javaslat, megkapták a hozzájárulást és másnap a nyomozószerv vezetője, Mátyás azt magyarázta Kállai elvtársnak, hogy nem célszerű az írókat letartóztatni. Tényleg – talán nem értik félre az elvtársak – magyaráztam neki, hogy egy politikai nyomozó olyan, aki az egyharmad országot le akarja tartóztatni. Ilyesminek kell a nyomozóban lenni, mert ha nincs benne, nem tud dolgozni. Az ügyészségnek, a bíróságnak, a pártnak meg a kormánynak is megvan a maga szerepe. Jött egy jelentés, amikor a Maléterről volt szó és azzal fejeződött be, hogy nem célszerű vele szemben eljárást indítani. Ezt egy nagyon fontos vizsgáló beosztott javasolta, aki most is dolgozik – úgy halljuk jobban. Ebből valamikor december közepén kikaszálódttunk. Kezdett a vizsgáló szerv dolgozni. Ezért mondom, hogy a belügyi politikai rendőrség a 3 közül a legfontosabb, ha ez a szerv nem megfelelően működik, nem tudja sem az ügyészség, sem a bíróság megvédeni a rendszert. Ez a legfontosabb és még mindig nincs itt sem egészen rend sok tekintetben. Alapjában véve rend van, de azért volt kis hiba is, nagy hiba is, politikai hiba is, pl. Rákosit éljenezték némely tanácsadóval együtt, amikor a bor beszélt belőlük, pár héttel ezelőtt – és így tovább. Nem egy borzasztó dolog, de szó nélkül nem lehet hagyni.⁴⁴ Mit jelent a kérdés? Rákosit éljenezni, mint magánember, de a végső konzekvencia az, hogy a pártvezetést nem fogadja el, a kormányt sem fogadja el irányítójának.

A szakmai kérdésekről, ami nemcsak szakmai kérdés. A helyzet az, hogy a nyomozónak dokumentálni is kell tudni és van olyasmi is, hogy nem egészen kidolgozva adják át az ügyészségnek a dolgokat, ilyesmi van, de nem ez a jellemző. Van a másik is, ami a Mátyásnál is megmutatkozott, meg annál a nyomozónál, akiről az előbb szó volt – nem akarom bántani, mert már a javulás útjára lépett –, hogy amnesztiát aláírni mindig kellemesebb, mint könyékgig belemenni a dolgokba, ami emberhalállal jár. A Mátyás is így van. Most is van még ilyesmi a nyomozó szerveknél, vannak ilyen emberek, akik nem merik vállalni a dolgokat. Különben nem történt volna meg, hogy egy cinikus újságíró szemtelenkedéseire

---

⁴³ Mátyás Lászlót, a BM II. (Politikai Nyomozó) Főosztály vezetőjét 1957. február 14-én mentették fel beosztása alól. Ügyével kapcsolatban I. Kádár János felszólalását az MSZMP IKB 1957. február 26-i ülésén (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 217–218.), valamint a Belügyminisztérium pártaktivájának 1957. április 20-i értekezletén elhangzott hozzászólását. (PIL 765. f. 24. ö. e.)

⁴⁴ 1958. január elején azért kellett az egyik szovjet belügyi tanácsadónak távoznia, mert a BM-ben egy politikai rendezvényt követő italozás során Rákosi Mátyást éltette. Erről Kádár János a Politikai Bizottság 1958. január 7-i ülésén is beszélt. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 60. ö. e.)

a nyomozó azzal válaszolt, legyen nyugodt, még a Kádár dolga sincs befejezve.⁴⁵ Ezelőtt 10 hete történt, de nem ez a lényeg, hanem a gyávaság, amikor ilyen tetű újságírónak, az Igazság egyik szervezőjének, lelkének, aki szabadlábban jár, a nyomozó ilyent mond, az a gyengeség és a megalkuvás jele. Ilyen is van, ezzel is kell foglalkozni. Ha ezt folytatni akarjuk, az ügyészségnél még inkább van ilyen, de azok nem olyan nótás kedvű emberek, nem rúgnak be gyakran, kevesebb szer ordítanak. A bíróságoknál is van – ezzel kell foglalkozni. Nem szabad ilyet hagyni, le kell küzdeni, részben tanácskozásokon megvitatni bizonyos kérdéseket, részben büntetéssel, ami szintén a neveléshez tartozik.

Ugyancsak harcolni kell a jó együttműködésért. Nem szabad eltérni sem a nyomozóknál, hogy lenézzék az ügyészség, a bíróság munkáját, sem fordítva. Mindig kinézi egy kicsit az egyik a másikat. A nyomozók azt mondják, hogy a bírók liberálisak, az ügyészek, a bírók meg azt, hogy a nyomozók faragatlan tuskók, még dokumentálni sem tudnak. Ezt nem szabad tűrni. Mindegyiknek más feladata van a bűnüldözésben.

Tovább kell valahogy menni. Szerintem a megtorlási kérdést elő kell venni és a kegyelmi kérdést is. Az „Amerika hangja” tényleg ne befolyásoljon bennünket se úgy, hogy a nyomásra merjünk szigorú ítéleteket hozni, se úgy, hogy attól ne tudjunk valamit nyugodtan tenni. Vannak még ma is aktívan fellépők, akikkel szemben nagyon szigorúan kell eljárni, most már nincs az, hogy novemberben meg voltak zavarodva. Nagyon szigorúnak kell lenni, törvényes alapon, hogy megértsék, nem lehet játszózni.

Elképzelem a következő tennivalókat: Törvényességi óvást emelni néhány kirívó esetben – nem tömegesen – ahol a büntetés aránytalanul kevesebb volt, mint ahogy neki kijárt. Ha lehet a másik oldalról, akkor lehet erről az oldalról is tenni valamit. Szigorúságot kell alkalmazni olyanokkal szemben, akik most támadnak vagy a jövőben fognak támadni.

Egy módszerbeli kérdést szeretnék felvetni, a zárt tárgyalás kérdését. Ekörül nagy vita folyik, nyugaton azt mondják ezért nincs nálunk demokrácia, de ők is tartanak ilyent szép számmal. Nálunk még sohasem vitakozott senki sem, a belügyiek, az ügyészek, a bírók, de valahogy a megvalósításban olyan gyakorlat jelentkezik, mintha nem értenének velünk az elvtársak ebben a kérdésben egyet. Beszéltünk arról, hogy nem lehet mindent nagy dobbal csinálni. Korábban az volt, hogy egy nyomorúságos ügy minden újságban szerepelt, s ebben a pálmát a Tóth Ilona-ügy vitte, ami másfél hónapig tartott, minden újság[ban] minden másnap megjelent

---

⁴⁵ L. erre Kádár János vitazáróját az 1957. június 29-i pártértekezleten. (MOL M-KS 288. f. 3. cs. 3. ő. e.)

erről valami.⁴⁶ a rádióban, a filmhíradóban szerepelt. Ez nem kell. Az első lépcső a sajtótudósítást szűkíteni. Itt a következő furcsa dolog volt. A külföldi sajtóban megjelentek ítéletek és nálunk nem tudott róla senki. Utánanézttem, hogyan lehet ez, és kiderült, hogy ezek nyílt tárgyalások, a sajtótudósítók részt vesznek rajta, sőt az amerikai újságíróknak megküldték pl. a tárgyalási naptárt, ami lesz, de a mi újságíróinknak nem szabad volt írni róla. Ha nagy kár volt, hogy januárban óriási sajtó foglalkozott ezzel, állandó rovat volt, akkor most ez egy rettenetes műfaj, nyílt tárgyalás magyar sajtó nélkül. Mind, ami hátrány megvan, és nincs meg az előny. Hogy miért, nem tudni. Nem sikerült keresztülvinni és arra a következtetésre kell jutni, hogy vagy kevesen, de nagyon fontos posztokon, vagy többen, kevésbé fontos posztokon vannak olyanok, akik nem értenek velünk egyet a zárt tárgyalás kérdésében. Vitassuk meg, vigyük dűlőre ezt a kérdést. Hátra van még 900-1000 ember ügye, ami jelenleg folyamatban van. Képesek vagyunk, hogy ezeknek a zömét zárt tárgyaláson, színház nélkül tárgyaljuk meg? Képesek vagyunk rá. Ezt a rendszert, hogy a tárgyalás a mi közvéleményünk számára félig zárt, a nyugat számára nyílt, sürgősen meg kell szüntetni. Ez egy borzasztó dolog. A rádiót hallgatják a munkások is, de zömével az eleven, mozgékony kispolgárok és mindennap tudják, hogy kit ítétek halálra, vagy nem így van, hanem úgy. Mérlegeljük, ha úgy gondolják, nem kell zárt tárgyalás. Fenntartom mégis, hogy az ellenforradalmi cselekményekért felelősségre vont emberek jelentős részét tessék zárt tárgyaláson megtárgyalni. Ezt kívánja az ország és a nép érdeke. Ha nincs egyetértés, vitassuk meg, ha van, akkor annak zártnak is kell lenni. Azt értem alatta, hogy a fogdából felkísérő emberre kötelező a titoktartás és az ügyvédre is, aki megszegi, viselni kell a következményeket, a törvény értelmében le lesz tartóztatva és el lesz ítélve. Muszáj ezt megcsinálni, már az állami fegyelem miatt is. Lehetetlen dolog, hogy bizonyos nyugati sajtó és nem sajtó körök pontosabb tájékoztatással rendelkezzenek, mint a saját Politikai Bizottságunk, a saját kormányunk. Az ügyészségnél, sőt még a belügynél is van kiszivárgás. A kegyelem kérdéséről. Híve vagyok mind a kétfajta kegyelemnek, a

⁴⁶ Elszánt gyilkosok, megrögzött ellenforradalmárok. Megkezdődött Tóth Ilona és társainak bűnperre. *Népszabadság*, 1957. február 19.; Sorra megdőlnek a gyilkos börtöntöltelék Gyöngyösi-, „Piri” hazugságai. Folytatták Tóth Ilona és társai bűnperének tárgyalását. *Népszabadság*, 1957. február 21.; Csütörtökön kezdik meg Obersovszky Gyula kihallgatását Tóth Ilona és társai bűnperében. *Népszabadság*, 1957. február 27.; Obersovszky Gyula a bíróság előtt. *Népszabadság*, 1957. március 1.; Gáli József író tudott Kollár meggyilkolásáról. *Népszabadság*, 1957. március 5.; Obersovszky is kénytelen volt beismerni: tudott Kollár meggyilkolásáról. *Népszabadság*, 1957. március 7.; Kovács Ferenc – szökött rab – vallott a Tóth Ilona-per pénteki tárgyalásán. *Népszabadság*, 1957. március 9.; Gyilkossági kísérlet az ellenforradalmi röplapok „védelmében”. *Népszabadság*, 1957. március 13.; Tanúvallomások a Tóth Ilona-perben. *Népszabadság*, 1957. március 17.; Tanúk vallottak Tóth Ilonára és társaira. *Népszabadság*, 1957. március 19.; Két tanár, akit Gyöngyösiék „áruló-gyanúsak” tartottak. *Népszabadság*, 1957. március 21.; A Fűrj Vendéglő felkelői a Divatcsarnokból öltöztek fel. *Népszabadság*, 1957. március 23.; Szakértők kihallgatása a Tóth Ilona-perben. *Népszabadság*, 1957. március 27.; Perbeszéd a Tóth Ilona és társai bűnperben. *Népszabadság*, 1957. március 29.; Az utolsó védőbeszéd a Tóth Ilona és társai bűnperében. *Népszabadság*, 1957. március 30.; Az utolsó szó jogával éltek Tóth Ilona és társai. *Népszabadság*, 1957. április 2.; Tóth Ilonát, Gyöngyösi Miklóst és Gönczi Ferencnéét halálra ítélte a bíróság. *Népszabadság*, 1957. április 9.

közkegyelemnek meg az egyéni kegyelemnek is, abban az esetben, ha igaz az, amiről beszélünk, a tömeges represszió. Azt hiszem, hogy ez igaz, ezért muszáj kegyelmet gyakorolni, de nem mindegy, hogy mikor és hogyan. Azt hiszem, helyes április 4. tájára egy bizonyos fajta közkegyelmet előkészíteni, ennél korábban nem.⁴⁷ Ellenforradalmi bűncselekményekért elítélteket nem lehet közkegyelembe[n] részesíteni. (NEZVÁL elvtárs közbeszólása: Ellenforradalmi ügyekben nincs közkegyelem.) A 7-es pontnál nincs megmondva, hogy milyen jellegű kegyelem. (SZÉNÁSI elvtárs közbeszólása: Köztörvényes és csak az 1956. előttiekre szól.) Célszerűnek látszik április 4-re valamilyen közkegyelem előkészítése, amit majd politikailag is hasznosítani tudunk, de előbb nem. Gondosan elő kell készíteni, hogy az jó legyen. Amikor elolvastam a Szovjetunióban a közkegyelemről szóló anyagot, megállapítottam, hogy egy nagyon lelkiismeretesen, gondosan előkészített dolog. Nem azt mondom, hogy ugyanazt kell csinálni, de tanulmányozni érdemes. Itt figyelembe vették a kort, a nemzet, a szociális szempontokat. Ha közbeeső intézkedés szükséges, azt is lehet csinálni, nem vagyunk babonások. Lehet arról is szó, akik átmenetileg szabadságot kaptak, azokat április 4-ig nem hívják be a büntetés letöltésére vagy folytatására, és április 4-én közöljük, hogy kegyelmet kapnak. Úgy szokták csinálni, hogy aratási szabadságot kapnak és a téli hónapokra esedékes a büntetés letöltése. Ne hívassuk be őket. (NEZVÁL elvtárs közbeszólása: De kell nekik jelentkezni.) Elküldik őket és egyelőre felfüggesztik a végrehajtást.

Az internáló táborokkal kapcsolatban. (TÖMPE elvtárs közbeszólása: Ez még nem elég. A háziőrizetbe vétel olyan formában történt, hogy a vizsgálat tartama alatt 1200 embert oda vittünk be. Ezekről van szó. Körülbelül 2200-2150 [sic!] ember van, akiknek még van 5 hónapja.) Az internáló táboroknál nincs elítélve senki sem. (TÖMPE elvtárs közbeszólása: Rosszul van fogalmazva, az internáló táborokat fenn kell tartani.) Ezt a két dolgot meg lehetne csinálni, felfüggesztést adni és az internáló táborokból, akiket nem kell ott tartani, haza kell engedni. A harmadik lehetséges megoldás, hogy a még hátralévő ügyekből kiszedik a legsúlyosabbakat. Ezzel a néhány intézkedéssel beérik-e?

TÖMPE elvtárs:

El lehet fogadni.

BISZKU BÉLA elvtárs:

11 000 embert jelent.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Valamiféle mérlegelés alapján kellene súlyt adni a hátralévők feldolgozására, de nem szabad ennek azt eredményeznie, hogy kikerüljön, hogy amnesztiát készítünk elő. Nem biztos, hogy csinálunk, függ ez attól, hogy addig mi lesz a helyzet.

---

⁴⁷ A kérdéssel a Politikai Bizottság 1958. március 25-én foglalkozott. Biszku Béla szóbeli bejelentése után a testület úgy foglalt állást: nem tartja indokoltnak, hogy április 4-re amnesztia törvényt dolgozzanak ki. Egyetértett viszont azzal, hogy az 1957. decemberi határozatban megjelölt kategóriákba tartozó elítéltek büntetésük letöltésére további halasztást kapjanak. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 71. ő. e.)

SZÉNÁSI GÉZA elvtárs:

A belügynek és az ügyészségnek nincs lényeges restanciája, már mind a bíróságon van.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van azonban a bíróságnak egy jó néhány.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Politikai körülbelül 3500-5000 között.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Csináljátok azt, hogy a legközelebbi 3 hónapban csináljátok meg 1500 legfontosabb ügyet, ami láthatóan nem fog megbocsátás alá esni. Tessék szétválogatni, a nagyobb bűnösök ügyét előrevenni, a többi várhat még egy kicsit.

KISS KÁROLY elvtárs:

Valószínűleg a többit is le kell tárgyalni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

5000 hátralék van, nem lehet ezt így. Megcsinálják az 1000-et vagy 1500-at és áprilisra marad még 4000.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Ilyen szakaszos megoldással fel tudjuk dolgozni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A feldolgozást ne naptár szerint vegyétek, hanem sorrend szerint és a kisebb ügyeket hagyjátok.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Ennek az az eredménye, hogy kaphatnának mondjuk 6 hónapot, le vannak tartóztatva már 6 hónapja és most sem kerül rájuk sor, tovább bent maradnak, mint amennyit egyébként kapnának.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

5000 ül. Akkor több a hátralékotok.

TÖMPE ISTVÁN elvtárs:

5600 ül, ebből 3500 politikai, ezek várnak az ítéletre.

SZÉNÁSI GÉZA elvtárs:

A legkisebbeket, akik már ülnek 8-10 hónapja, a javaslat elfogadása esetén a bíróságoknak joga van a BT 56. §-a alapján azonnal szabadlábra helyezni. (KÁDÁR elvtárs közbeszólása: Nem a büntetőeljárás megszüntetéséről van szó.)

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Az 56 azt jelenti, hogy nem tartottuk a cselekményt olyan súlyosnak, hogy büntetést kelljen kiszabni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Én a következőt mondom: ennyit és ennyit ült, és az előre látható büntetés nagyobbik felét kitöltötte. Meg kellene ezt fogalmazni. Ne legyen közkegyelemszerű dolog.

SZÉNÁSI GÉZA elvtárs:

Akkor a szövegbe az 56 helyett a BT 104-et kell írni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Valamit kell mondani a pártszervezeteknek is általában, különben úgy fog kinézni, hogy mennél kisebb bűnös, helyileg a közvélemény annál jobban számon tartja, ismerik és jönnek majd, hogy ezt a banditát már megint szabadlábra helyezték. Valamit kell mondani, hogy mi történt. A Párt- és Tömegszervezetek Osztályának és az Adminisztratív Osztálynak ki kell ezt dolgozni, hogy a pártszervezetek megértsék mi történt, mert minden faluba haza fog menni legalább 3 ilyen legény.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Kell, hogy legyen valamilyen tájékoztató, mert különben ütik a bíróságot.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Meg kell mondani, hogy semmiféle kegyelem nincs. Ez olyan dolog persze, mindenki tudja, hogy egyszer lesz kegyelem, de azt mondani, hogy presztízskérdést csinálunk belőle, az nagyon helytelen. Ha ők presztízskérdést csinálnak belőle, akkor megmondjuk, hogy ez meghosszabbítja a kegyelem időpontját. Ha sokat beszélnek pl. a NATO-ról, akkor nem lesz amnesztia, mert nekünk is ilyen módon presztízskérdés. Pl. az amerikai kormány ki tudja használni azt is, ha ezek kint vannak, azt is, ha bent vannak. Presztízsz számára azért, mert ellenük vannak azok, akiket beugrattak. Bizonyos intézkedés lesz a bűnüldözés munkájának megjavítására. Talán ilyen címmel: a bűnüldözés megjavítására irányuló intézkedések.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Mit Kádár elvtárs mondott, azzal kapcsolatban össze kellene ülni és konkrétizálni, kidolgozni a tennivalókat és perspektívába venni április 4-ét.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az április 4. egyáltalán nem szentírás. Most úgy néz ki, hogy április 4. körül lehetséges, de honnan tudjam, hogy mit csinálnak az imperialisták addig, és akkor nem lesz semmiféle amnesztia, hanem éppen az ellenkezője lesz. Ti sem éljétek nagyon bele magatokat. Nem lehet előre tudni. A mostani helyzetből következtetve úgy néz ki, hogy valószínű április 4-én sor kerül az amnesztiára, de nem előbb.

Amellett vagyok, hogy dolgozzanak ezen a javaslaton még, mert ha itt sikerülne a tapasztalatokat valahogy összegezni, akkor ez olyan anyag lenne – a 3 intézménynél vagy 50 vezető egy kicsit foglalkozna ezzel – ami előbbre vinné a dolgokat.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Az Adminisztratív Osztályon is foglalkozzanak vele.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A közkegyelmi hangulatot vissza kell utasítani.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Javasolom – ha elfogadná a Politikai Bizottság – akkor Biszku és Szénási elvtársakkal összeülnénk és a Kádár elvtárs által felvetett javaslatokat, illetve

bizonyos módosításokat konkrétan kidolgoznánk. A 3 tagú bizottság csinálja ezt meg.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Kellene egy bizonyos tapasztalati rész. A 3 szerv munkáját illetően fel lehetne vetni, hogy általában egyenletes a fejlődés – előbb a belügy, majd az ügyészség és később a bíróság – van javulás, de azért az általános mérleg az, amiről beszéltünk. Nem nagyon jól sikerült a dolog, lehetett volna jobban csinálni. Ez is bizonyos mértékig a konszolidálódáshoz hozzájárult, de lehetett volna ennél jobb alapon konszolidálódni.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A politikai jellegű ügyeknek a rendezésénél nagyon óvatosnak kellene lenni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Semmiféle intézkedést nem teszünk.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Az 5000-ból 3600 politikai, amiről szó volt az 56-os pontnál.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ellenforradalmi bűncselekményért semmiféle köz- vagy egyéni kegyelem nincs. Arról beszéltünk, hogy ne szaporítsuk a számát ezeknek – most már 15 hónap után látjuk, hogy erre nincs szükség. Erről van szó. Sorrendben szedjük elő a súlyosabb dolgokat, a kisebbeknél arról van szó, hogy szabadlábban védekezhetnek.

Nagyon összehangoltan kell dolgozni, ha a végrehajtásról van szó.

Egy hét múlva az újabb jelentést a Politikai Bizottság elé kell hozni.

2. Az ügyvédi kérdés politikai és jogi rendezéséről

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Az a kérdésem, miért szükséges az, hogy a vállalati ügyészek nem lehetnek tagjai az Ügyvédi Kamarának? Célszerű-e távol tartani őket, nem lenne-e célszerűbb bevonnival őket az Ügyvédi Kamarába?

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Gondoltál-e Nezvál elvtárs arra, hogy az ügyvédi működés engedélyének kiadásához erkölcsi bizonyítvány kell?

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Beleírtuk.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Milyen mértékben gondoljátok a most végző jogászokkal feltölteni az ügyvédi munkaközösségeket és ki szabja meg a kereteket?

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

A javaslatok között van egy rész, amelyik így hangzik: „átmenetileg lehetővé kell tenni a munkaközösségi tagok részére indokolt esetben a lakásukon való működést”. Az indokolt esetben ki határoz, és ami a legfontosabb, a lakásokon való működés ellenőrzésére van-e valamilyen lehetőség? Az eddigi tapasztalatok szerint, amelyet több irányból kaptam, ezekkel kapcsolatban merült fel a legtöbb panasz.

KISS KÁROLY elvtárs:

A határozati résszel kapcsolatban lenne kérdésem, annak előrebocsátásával, hogy az ügyvédek egy része, a régi ügyvédek egy része vagyonnal rendelkező ember, úgyszólván én nem hoznék semmiféle határozatot a nyugdíjra vonatkozólag most, amikor van nekünk adósságunk még a munkás nyugdíjak felé. Itt javasolva van az ügyvédi nyugdíjak rendezése 800 Ft-ig.

Nem tartom a határozatok között járható útnak azt, amelyik a szövegben így szól: „Az igazságügy-miniszter és az építésügyi miniszter az illetékes tanácsi szervekkel együtt határozzák meg azokat a módokat, amelyek lehetővé teszik a munkaközösségek irodahelyiség igényeinek fokozatos kielégítését.” Az én véleményem szerint a meglévő lehetőségeket kellene felhasználni és nem valami új ügyvédi irodákat építeni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az 5. oldal b.) pontjában ez áll: „A munkaközösségek működési szabályait úgy kell megállapítani, hogy az biztosítsa a munka és jövedelem arányos elosztását, tagjainak szakmai és politikai fejlődését.” Ez mit jelent a jelen esetben?

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A képesség nem számít.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem lehet tudni kire szól.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

A vállalati ügyvédek kérdéséről. Ezt a problémát már kb. 3 évvel ezelőtt felvettem. A helyzet az, hogy most is érvényben lévő rendelet intézkedik úgy, hogy a vállalati jogászok nem folytathatnak jogvédelmet csak a vállalat érdekében. Azért van ez a rendelkezés, mert ha az Ügyvédi Kamarának tagjai lennének, olyan helyzetbe kerülnének, hogy a vállalat dolgozóinak jogvédelmét akkor sem láthatnák el, mert ez összeegyeztethetetlen lenne munkájukkal. Például a társadalmi tulajdon elleni büncselekményeknél összejátszási lehetőség áll fenn. Ezért hozták ezt a törvényt.

Kétségtelen, hogy a vállalati jogászok jobb kategória, mint a magánügyvédek. Hosszú ideje folytatunk tárgyalásokat ebben a kérdésben az ügyészséggel. Megmondom, a jelen pillanatban nem tudtam olyan érveket felhozni, amely alá tudta volna támasztani, hogy ezeket felvegyük az ügyvédek listájára. Azzal érvelnek, hogy ilyen összejátszás volt. Ez a fő kérdés.

FOCK JENŐ elvtárs:

Olyan kiegészítéssel el lehetne fogadni, hogy ilyen ügyeket nem képviselhetnek.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Akkor nincs értelme, hogy az ügyvédi listára kerüljenek.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Nincs befolyásuk az Ügyvédi Kamarára.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Befolyásuk van, külön tagozat van, ahol a vállalati ügyészek dolgoznak, de ők maguk nem tagjai. Közvetett befolyásuk van, közvetlen nincs.

KISS KÁROLY elvtárs:

A peres ügyeket nem képviselik, csak a vállalati ügyeket.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Ezért akarunk majd új javaslatot hozni, ha ezt rendezni lehet, a mai napig azonban nem tudtam felderíteni milyen egyéb okok miatt történt ez, mert tény, hogy az ügyvédi területről a vállalati jogászokat kiszorították. Nem voltam ebben teljesen járatos és ezért más választ nem tudok adni. Az biztos, hogy a vállalati jogászok jobb kategória, mint az ügyvédek.

Néhány számot szeretnék elmondani, hogyan áll ez a kérdés a népi demokratikus országokban. Például a Német Demokratikus Köztársaságban 800 jogász van a 18 milliő lakoshoz – a vállalati jogászokon kívül. Nálunk 3800 van. Csehszlovákiában Skoda elvtárs elmondotta, hogy 424 ügyvéd van egész Csehszlovákia területén. Teljesen államosítva vannak, fizetést kapnak, munkaközösségekben dolgoznak és van premizálás is, ha bizonyos volument meghaladnak. A Szovjetunióban az Orosz Szocialista Köztársaságban 1300 ügyvéd van munkaközösségben a 130 milliő lakoshoz. Azt is meg lehet állapítani, hogy valahogy a mi népünk többit fordul az ügyvédekhez, pereskedik, ha vásárol vagy elad valamit, ügyvéddel kötetti meg. Németországban, Csehszlovákiában ilyen nincs. Ezen kívül személyi vonatkozású per sincs sehol annyi, mint nálunk. A Német Demokratikus Köztársaságban szintén munkaközösségekben dolgoznak. Szabályozva van a fizetésük.

Kádár elvtárs felvetette, hogy biztosítani kell a jövedelem arányos elosztását, illetve mit jelent ez a jelenben? Most nincs meg. Ezt szeretnénk rendezni, hogy a nagyobb képességű ügyvédek jobban kaphassanak munkát és ne csak az említett ügyek alapján.

Most a rendőrség és a belügy által összeállított listán kb. 300 ember van, plusz még a bírósági tárgyalások alapján is meg kell vizsgálni azokat, akik nem tartották be a törvényes rendelkezéseket és a bíróságoknál is olyan eljárást folytattak, ami erkölcsbe vágó: mentették az ellenforradalmárokat és kijárások is voltak.

A lakásokon való működés kérdéséhez:

Ahhoz, hogy az ügyvédi munkaközösségeket el tudjuk helyezni, segítséget kell biztosítani. A meglévő üzlethelyiségekből kellene biztosítani és még az építkezéseknél is. Nem irodaházakról, hanem üzlethelyiségekről van szó. Ha ez biztosítva van, akkor is van lehetőségük, hogy otthon fogadjanak. Nálunk úgy néz ki, hogy néhány ügyet elintéző a munkaközösségben, a többit otthon. Skoda elvtársnak felvettem, hogyan ellenőrzik, hogy a jogászok külön illetményhez ne jussanak? Ezt ők sem tudják ellenőrizni. Mindenesetre egy biztos, hogy Csehszlovákiában a jogászok jól meg vannak fizetve. 1800 CsK az alapfizetés és ha 9000 ügyet elintéznek évente, akkor azután kapnak százalékot, ami kb. 400 CsK-t tesz ki havonta. Így 2200 CsK-ra megy fel a fizetésük, járásbírói szinten a bírók fizetése 2500 CsK.

A nyugdíjmeléssel kapcsolatban. Ez az államot nem terheli, mert az ügyvédeknek

van egy nyugdíjalapjuk, és a fennálló szabályzat alapján 46 Ft-os befizetésnél több nem lehet. Ezt a két milliót ők maguk vállalják. 300 olyan ügyvéd van, aki a 70 év és a halál között van és 300 Ft nyugdíjat kap, ami még a megélhetéshez sem elegendő. Olyan információ van róluk, hogy nem követettek el semmiféle súlyosabb cselekményt, a nyugdíjat befizették, de a 300 Ft-ból nem tudnak megélni. A Munkaügyi Minisztériumnak az a véleménye, ha befizetik, adjuk meg az 500 Ft-ot.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Arra kell az irányt venni, hogy csökkentjük az ügyvédek létszámát. A kérdés az, hogy valamilyen formában rendezni kellene, hogy a vállalati ügyvédek az Ügyvédi Kamarához tartozzanak, megszabva milyen ügyekkel nem foglalkozhatnak, de a többi ügyvédek tevékenységének ellenőrzésében részt vehetnének.

A helyiség kérdéséről: az ügyvédek szépen keresnek. Vajon ők saját maguk, az ügyvédi munkaközösségek nem építkezhetnének? Muszáj csak az államtól kérni? Saját pénzüknél építsenek. Nem kellene ezt belevenni?⁴⁸

A javaslati résznél nem egészen világos ezeknek a bizottságoknak, amelyek a felülvizsgálást csinálják, a dolga. A javaslatban az van: „a bizottságok tagjait az igazságügy-miniszter a helyi szervek meghallgatása után az illetékes ügyvédi kamarával együttesen jelöli ki. Biztosítani kell, hogy a bizottságnak ügyvéd tagja is legyen.” A bizottság vezetőjét az igazságügy-miniszternek kell kijelölni, de pontosabban kell meghatározni, hogy kik vegyenek abban részt.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Az előterjesztésből kitűnik, hogy nálunk igen nagy az ügyvédi létszám és ennek a létszámnak a csökkentése nem abból a szempontból szükséges, hogy összehasonlításképpen a baráti országokkal milyen nagy ez a létszám, hanem azért, mert minden irányú jelzés azt bizonyítja, hogy az ügyvédek jelentős része nem tartja magát azokhoz a fontos politikai, erkölcsi szempontokhoz, amelyekhez magát tartania kellene.

A határozati javaslat azt célozza, hogy megfelelő vizsgálatot kell az ügyvédek között végezni. Ezt a felülvizsgálatot a határozati javaslat jövő év június 30-ig jelzi, akkorra kell befejezni. Valószínűnek tartom, hogy ezt a határidőt alaposan meg gondolták a javaslattevők. Ezzel ellentétben viszont azt mondja a 2/a pont, hogy „1959. január 1. után magánügyvédi gyakorlatot csak az folytathasson, akinek erre az igazságügy-miniszter kivételesen engedélyt ad.” Tekintve, hogy a határidő befejeződik 1958. június 30-ig, az a javaslatom, hogy akkortól kezdve legyen ez érvényes, ne menjünk tovább 1959. január 1. utánig. Azt javaslom, ha elfogadjuk, hogy június 30-ig be kell fejezni a felülvizsgálatot, június 30. után, amikor be van fejezve, tisztán áll előttünk, kik kaphatnak és kik nem kaphatnak

---

⁴⁸ Az 1958. február 18-i határozatba ez úgy került bele, hogy támogatni kell az ügyvédi munkaközösségeket abban, hogy saját erejükkel és építési kölcsön igénybevételével megfelelő helyiségeket létesíthessenek. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 67. ő. e.)

engedélyt, és akkortól kezdve, ahogy az előterjesztésben is van, kivételes esetekben az igazságügy-miniszter adhat csak engedélyt.⁴⁹

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Ha a vizsgálat befejeződik, akkor még nincs döntés.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

A másik, ami a munkaközösségi tagok lakásukon való működését illeti. Azt hiszem indokolt esetben meg lehetne adni az engedélyt. Olyan intézkedést lehetne kidolgozni, hogy a lakásukon ne folytathassanak munkát a munkaközösségi tagok, csak a munkaközösségben. Valamennyien tudjuk, ezzel kapcsolatban van a legtöbb panasz, akár munkaközösségben van, akár nincs. Ez megvizsgálandó kérdés a munkaközösségeken belül, ezért a lakásokon való működést ne vegyük be a javaslatok közé.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha van helyiség, akkor lehet, ha nincs, mit csináljunk?

SZÉNÁSI GÉZA elvtárs:

Felmerült, hogy az ügyvédi munkaközösségek építsenek irodát. Az ügyvédi munkaközösségekben azonban tőkeképzés nem folyik, az alapszabályzat zárja ki. Az ügyvédi munkaközösségek legnagyobb hibája, hogy az egymáshoz való kapcsolat nem olyan, ami közös erőfeszítésre serkentené őket, és arra, hogy gyűjtsenek, építsenek – ilyen nincs. Nincs különösebb veszélye annak, ha a lakásokon való félfogadást engedélyezzük, mivel a rendkívüli díjak kikötésére az ügyvédi irodában is van lehetőség, a lakásokon való tárgyalás csak ennyiben jelent több veszélyt.

Politikailag kétségtelenül igen egészséges lenne, ha a vállalati jogászoknak meg lehetne engedni az ügyvédi gyakorlatot, meghatározva pl., hogy a vállalati dolgozóknak nem a vállalattal kapcsolatos jogi ügyeiben, hanem személyi ügyeiben, amelyik nem kapcsolódik a vállalat érdekeihez, vállalhat védelmet a vállalati jogász. Ilyen gyakorlat volt korábban is. Vannak olyan problémák, amelyeket nem lehetett megoldani eddig. A vállalati ügyész az ügyvédi funkció gyakorlása közben elkövetett fegyelmi vétség miatt egyfelől az Ügyvédi Kamara alá, másfelől mint vállalati jogász, az illető vállalat igazgatója alá is tartozik. Ha egy ügyvédi hibát vagy fegyelmi vétséget követ el, abban az Ügyvédi Kamarának kell intézkedni, de az Ügyvédi Kamara nem intézkedhet, hanem csak egy feljegyzéssel fordulhat a másik fegyelmi hatóság, a vállalati igazgató felé. Így a két baba között gyakran elveszett a gyerek. Ez az egyik legkomolyabb probléma, a másik, hogy politikailag, elvileg ez a réteg – a vállalati ügyészek – erősítene az ügyvédi munkaközösségeket, de csak mellékfoglalkozásként, mert az ügyvédi munkaközösségben nem lehetne tag. Tulajdonképpen maszek ügyvéd lenne, és akkor semmiféle olyan lehetőség nem lenne, hogy a többi ügyvéd kollégájára

---

⁴⁹ A végleges határozatban a felülvizsgálat befejezésének határidejét 1958. augusztus 31-re módosították; szeptember 1-től ügyvédi gyakorlatot csak az folytathatott, akit az igazságügy-miniszter jóváhagyásával ügyvédi munkaközösségbe beosztottak vagy akinek magánügyvédi gyakorlat folytatására kivételesen engedélyt adott. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 67. ö. e.)

hatást tudna gyakorolni. Tulajdonképpen a maszek ügyvédek száma növekedne anélkül, hogy ezek nevelnék társaikat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ennek a javaslatnak az a baja, hogy a problémák fel vannak vetve, de nincsenek kidolgozva a kérdések és a megoldási mód. Ami itt is van, az összevissza van keverve: a felülvizsgálati rész a nyugdíjjal, az ügyvédi rendtartás része a helyiség építéssel.

Van a Jogász Szövetség és külön van az Ügyvédi Kamara? Igen. Van olyan észrevétel is, erről is kellene szót ejteni, hogy az Ügyvédi Kamara ügyvezetésének kollektívája – ide számítva az elnökséget – az Nezvál elvtárs, úgy született, hogy volt ott egy forradalmi bizottság, ami átmenetileg megszűnt, majd átalakult új vezetőséggé.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

A Jogász Szövetség teljesen független ettől. Ez régi szerv, évek óta működik.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Miért jelentkezik probléma? Mert ha felülvizsgálatról beszélünk, célszerű mindig fent kezdeni. Ha a Jogász Szövetség rendben van, hagyjuk ki, ha nincs rendben, azt is nézzük meg. A kamaránál kezdjük, az ottani vezetőknél a vizsgálatot. Sokkal helyesebb előbb felülvizsgálni azt a 24 vagy több embert, akinek nagyon nagy befolyása van a többi 4000-re.

Meg kellene határozni valami módon, hogy ki nem folytathat több ügyvédi gyakorlatot. Itt az van megmondva, hogy meg kell vizsgálni, megfelel-e azoknak a követelményeknek, amelyeket a párt és a kormány az ügyvédi kar tagjaitól elvár, de nincs megmondva, hogy ki nem folytathat ügyvédi gyakorlatot. Azt hiszem, még a háborús bűnösök is folytatnak ügyvédi gyakorlatot, sőt az Ügyvédi Kamara vezetésében is vannak háborús bűnösök. Nincs kidolgozva ez.

Meg kell vizsgálni a vállalati ügyészeket is. Talán célszerű volna, ha közülük kerülnének ki az ügyvédek. Van ennek egy gyakorlati oldala, egészen egyszerű kérdés. A vállalati ügyész, aki ma állami alkalmazott, ha jól belelendül a magángyakorlatba, csak hébe-hóba jelenik meg a munkahelyén. Meg kellene vizsgálni, hogy lehetséges-e és milyen keretek között, hogy a közvetlen fölöttese megbízása alapján a vállalat dolgozóit olyan ügyekben képviselheti, ami nem függ össze az ottani vállalati dolgokkal. Inkább ilyen vonalon, hogy a saját vállalata tagjainak védelmét ellássa a fölöttes utasítására a vállalattal nem összefüggő kérdésekben.

A többit is ráncba kellene szedni.

Az ügyvédi nyugdíjnál pontosan meg kell mondani, hogy mit értünk ez alatt? Milyen állami hozzájárulásról van szó?

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Az állam hozzájárulását ahhoz kell adni, hogy az ügyvédek önálló nyugdíjalapjukból a nyugdíjat felemelhessék. Most befizetnek havonta egy bizonyos összeget, amiből 300 Ft nyugdíjat adnak, ezt szeretnék felemelni. A 2 millió forintot saját maguk vállalják. Ehhez egy rendelet szükséges, amely ezt megszabja.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Állami hozzájárulás kell ehhez, hogy ezt csinálhassák. Csinálják meg.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Szóval erre vonatkozik az állami hozzájárulás. Ez egészen más. Azt gondoltam, hogy pénzről van szó.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A bizottságok összetételét is meg kellene pontosan határozni – ez nem maradhat homályban. A bizottság tagjai legyenek a párt, a tanács, a népfront és az ügyvédi kamarák megbízottjai.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Vegyük ki az ügyvédi kamarák állományát, függetlenül az egész kérdés feldolgozásától. Kezdjük meg azonnal a tisztogatást.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

A bizottságban benne lenne a népfront, a tanács, a pártbizottság, az ügyvédi kamarának a megbízottjai és az, akit az igazságügy-miniszter elnöknek kinevez. 5 tagú bizottság lenne.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ezt el lehet fogadni: a párt, a tanács, a népfront, az ügyvédi munkaközösségek képviselői és az igazságügy-miniszter által kinevezett elnök. Akkor e szerint lenne egyszer 22 megyei, 19 kerületi és egy központi bizottság.

MARKÓJA IMRE elvtárs:

A központban nem kell felülvizsgálni. A javaslat az, amikor befejeződik az ügyvédek megtisztítása, munkaközösségekben való tömörítése, akkor teljesen új megyei önkormányzati szerveket választunk, melyek felett a felügyeletet az Ügyvédi Kamarák Országos Tanácsa gyakorolja.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

De miért hosszabbítsuk meg a mandátumát azoknak, akik most a központban vannak.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Ezeknek egy része fel van függesztve, de egy része működik.

MARKÓJA IMRE elvtárs:

A két kamaránál – a Budapesti és a Miskolci Kamaránál – kormánybiztos van. Az országos bizottságban nem volt felfüggesztés, de bizonyos személyi változtatások végre lettek hajtva.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Arra adjon felhatalmazást a Politikai Bizottság, hogy a megtisztítást az alsó szervek felé – mint első lépést – megkezdjük. Két hét múlva a további lépéseket kidolgozzuk és idehozzuk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Rendben van.

4. A magyar gyermekek repatriálásáról

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Régóta folynak tárgyalások a Magyar és a Nemzetközi Vöröskereszt között. Állandó tárgyalásokon és konferenciákon való részvétel van anélkül, hogy egy lépéssel előbbre mennénk. E helyett inkább az van – a gyerekek hazahozatala helyett –, hogy a gyerekek után az anyát és a hozzátartozóit engedjük ki. Megállapítunk valamit, tárgyalást folytatnak kormány felhatalmazással minden eredmény nélkül – e helyett visszadobják a labdát, előtérbe kerül ez a kérdés – ezt nem tartom helyesnek. Bemegyünk abba az utcába, ahová nem akarunk bemenni. A Magyar Vöröskereszt vezetői vagy nem látják miről van szó, vagy az eddig szerzett tapasztalatokat nem hasznosítják. Mi semmi körülmények között nem mehetünk abba bele, hogy az odakint tartózkodó gyermekek után a szülőket kiengedjük.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Le van írva, hogy nem mehetünk bele.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Hát akkor miért megyünk ki tárgyalni?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azért, hogy belevigyenek.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A gyerekeket nagyon furcsa módon engedik vissza. Nem értek egyet az előterjesztéssel az eddigi tapasztalatok alapján.

Nem szeretnék máskor a Politikai Bizottság ülésén találkozni az anyaggal – ez a másik észrevételem. Az ellen nincs kifogásom, hogy Münnich elvtárs hozza ide, az ellen van kifogásom, hogy Kárpáti elvtárs megy a Münnich elvtárshoz, többszöri tárgyalások eredménye ez az anyag, és végig mellőzik az osztályt és a titkárt, akihez ez a terület tartozik. Állami vonalon nem ártott volna az Egészségügyi Minisztériumot is belevonni.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Mint elvi kérdést hoztam ide.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Ehhez is hozzátartozik, hogy az illetékes szerveknél átszaladjon a kérdés. Ha a Politikai Bizottság elvi határozatot is fogad el, állítom, minden eredmény nélkül. Nem tartom az előterjesztést helyesnek. Még egy veszélyes körülmény, ha csak egy hibás lépést is tennénk, az felvetné az országból kitelepítettek kérdését – elsősorban a németek felé – és ez a kérdés szintén Nemzetközi Vöröskereszt ügyévé válhat, ami egyáltalán nem lenne jó.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem kell a végletekig menni. A Nemzetközi Vöröskereszttől meghívtak tárgyalásra. Határozni kell, megyünk-e és ha elmegyünk, akkor milyen legyen az álláspontunk.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Nem helyeslem, ne menjünk el.

KISS KÁROLY elvtárs:

Én, aki részt veszek ezekkel az utazási ügyekkel kapcsolatos bizottság munkájában, számtalanszor belebotlok ebbe a kérdésbe. Meghívtuk Kárpáti elvtársat a pártbizottságba az utazási problémák kritikus részének megvitatására. Véleményem az, el lehet menni, minket ez nem kötelez arra, hogy Magyarország számára helytelen javaslatot elfogadjunk. Semmire sem kötelez bennünket, azt mondjuk el, ami nekünk helyes, ami politikailag járható. Nekem az a véleményem a javaslatot el lehet fogadni, ahogy fel van vetve.

Marosán György elvtárs:

Milyen utazási bizottság az, amelyik ezt tárgyalta?

KISS KÁROLY elvtárs:

Ezt nem tárgyalta a bizottság.

Műnnich Ferenc elvtárs:

Megkérdezném, hogy a Politikai Bizottság tagjainak milyen kérdéseket szabad idehozni?

Kádár János elvtárs:

Minden kérdést ide lehet hozni, de célszerű, hogy előtte az osztály és az illetékes titkár lássa.

Nemes Dezső elvtárs:

A következőket kell leszögezni: minden állam szuverén joga, hogy szuverén módon bírálja el állampolgárainak kérelmét. Ezt a szuverén jogot egyetlen állam sem adhatja el másnak. Ebből a jogból nem szabad engedni, még akkor sem, ha ki-megyünk a tárgyalásra. Ebben az előterjesztésben van engedmény. Az 5. pontban ez áll: „Elvileg állást foglalunk, hogy a Magyarországon maradt hozzátartozókra vonatkozó kérelmeket készek vagyunk illetékes szervek elé továbbítani elbírálásra és méltányos esetekben elintézésüket elősegíteni.” Tehát készek vagyunk idegenek javaslata alapján az illetékes magyar szervek felé továbbítani. Bármilyen magyar állampolgár a maga kérelmét a magyar hatóságok elé terjesztheti és abban mi döntünk. Ennek az elvi álláspontnak a fenntartása, szigorú fenntartása mellett nem tartanám veszélyesnek kimenni és a saját követeléseinket előterjeszteni és védelmezni.

Kádár János elvtárs:

Egy kérdésem lett volna. A fiatalok hazatelepítésével kapcsolatban már több ilyen nemzetközi fórumnál fellépett a Péter János, övele beszéltek-e?

Kárpáti József elvtárs:

Nem beszélünk.

Kádár János elvtárs:

Kár, hogy nem beszéltek velem. Ő már nem egyszer képviselt ilyen ügyeket, hasznos lett volna a tapasztalatait meghallgatni.

Javaslatom a következő: A Nemzetközi Vöröskeresztnek azt kellene válaszolni, hogy a Magyar Vöröskereszt kész bármikor bárhová elküldeni a megbízottját tárgyalni a magyar fiatalok hazatelepítésének kérdésében. Családegyesítésről

nem megyünk bele semmiféle tárgyalásba. Családegyesítésről tárgyaljon a két szomszédos állam kormánya, ne a Nemzetközi Vöröskereszt. A fiatalkorúakért el lehet menni verekedni, azért mentünk el az Interparlamentáris Unióhoz, az UNESCO-hoz harcolni, de a Nemzetközi Vöröskereszt nem hajlandó erről tárgyalni. Mi másról nem tárgyalunk, csak a magyar fiatalkorúak hazatelepítésének kérdéséről és ennek módozatairól. Micsoda családegyesítés az, amikor 13 éves gyerek megy kérni, hogy egyesítsék a családjával Amerikában. Ez egy aljas dolog.

Ezt a harcot össze kell hangolni azzal, amelyet 4 nemzetközi fórumon ezért a kérdésért folytatunk. Valamilyen választ kellene adni: A Magyar Vöröskereszt összhangban a Magyar Népköztársaság sokhelyütt felvetett követelésével és kívánságával kéri, hogy tűzzék napirendre a kiskorúak hazatelepítésének kérdését. Kész elmenni és tárgyalni arról, hogy a magyar fiatalkorúakat hogyan telepítik haza Magyarországra.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

A javaslatban nem egészen ez áll.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Módosítjuk a javaslatot. Világos, hogy ők mit akarnak: fele-fele alapon. Erről mi nem is tárgyalhatunk. Egyébként ilyen tárgyalásokon – ahogy ebből az anyagból látszik – valami óriási támogatásra nem találunk. A jugoszlávok elfoglalnának egy olyan álláspontot, mint az ENSZ rendkívüli közgyűlésén, de Kanada és a többiek nem fognak bennünket támogatni. De ha még 30 oroszlan közé is kell menni, ha azt tűzik napirendre, hogy a magyar fiatalkorúak hazatelepítése.

KÁRPÁTI JÓZSEF elvtárs:

El szeretnék mondani két körülményt. Az egyik: a nemzetközi komiténak a meghívása úgy szól, hogy a konferencián vegyen részt a kormány kiküldöttje is. A másik ilyen körülmény, hogy az egyes nyugati kormányok állandóan akadályozzák ezeknek a kiskorúaknak a hazatelepítését. A nemzetközi komiténak az a célja, hogy a családegyesítésben tudjanak eredményt elérni. Sok disszidens, akik nem akarnak ott maradni, ostromolja őket. Nyilvánvaló, hogy nekik sürgős ez a kérdés, és meg akarnak zsarolni bennünket. Több ezer fiatal van különböző országokban. Ezeknek a feldolgozása, az adatok beszerzése folyik, de minél több időt veszítünk, annál több kárt tudnak okozni ebben a kérdésben. Igaz, hogy vezető fórumokon foglalkoztak ezzel a kérdéssel, sajnos ennek ellenére nem történt egészséges határozat, világos állásfoglalás, hogy ebben a kérdésben mi a tennivaló. Ha ebben a kérdésben tárgyaltunk a ligával, vagy más szervekkel, ők a családegyesítést tolták mindig előre, éppen azért, mert bizonyos mértékben ők vannak birtokon belül, mivel a kiskorúak az ő kezükben vannak.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Birtokon belül mi is vagyunk. Őket jobban szorítja a hurok, mint minket.

KÁRPÁTI JÓZSEF elvtárs:

Lehetséges, de azért fáj. Miért indultunk el ilyen módon? Az elvtársak tudják, hogy évenként 1000–2000 személy kéri a kivándorlást. Ezek között vannak olyanok, akiket minden további nélkül kiengedhetünk. Nem fele-fele alapon, hanem olyan formában, hogy ha ők visszaadnak 50 vagy 100 fiatalkorút, mi is kiengedünk 5 öreget. Meg kell gondolni, hogy ebbe belemenjünk-e. Ha nem tudunk megfelelő eredményt elérni, nem teszünk kötelező ígéretet. Amiről Péter János és mások tárgyaltak, azok ismertek, nem konkrét dolgok.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A következőket vegye figyelembe. Ezeket, amiket elmondott, mi is tudjuk. Mi is szeretnénk a kiskorú magyarok közül minél többet hazahozni, nekünk is fáj, hogy nincsenek ezek idehaza, de semmiféle engedményt nem teszünk. Válaszoljunk úgy, hogy a magyar kiskorúak hazatelepítéséről bármikor, bárhol hajlandók vagyunk tárgyalni, de semmiféle más kérdésben nem vagyunk hajlandók tárgyalni.

KÁRPÁTI JÓZSEF elvtárs:

Ebben a nemzetközi komité nem egyezik bele.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ehhez szóljon hozzá, legyen szíves. Ez a módosított javaslat.

KÁRPÁTI JÓZSEF elvtárs:

Akármilyen választ lehet küldeni. Elvileg nincs arról szó, hogy mi engedjünk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Bármennyire is fáj, hogy a kiskorúak nincsenek itthon, akkor sem fogunk emberkereskedelemmel foglalkozni. Mi nem tudjuk elfogadni azt, amit javasol. Válaszoljuk azt, hogy a magyar fiatalok hazatelepítésével kapcsolatos kérdéstről hajlandók vagyunk tárgyalni. Az ő pozíciójuk erkölcstelen [sic!] és éppen mert erkölcstelen, engedni fognak ebből a pozícióból.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Nem vagyunk úgy, mint egy fél évvel ezelőtt.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem tudunk ebben a dologban alkudozni. A Péter János által végrehajtott akciókat ne becsülje le, mert annak is van hatása. Össze kell hangolni a kérdéseket, amit az Interparlamentáris Unióban, az ENSZ-nél teszünk, és amit a Vöröskereszt vonalán viszünk.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Az Interparlamentáris Unió londoni konferenciáján⁵⁰ olyan döntés született, felszólítják a kormányokat, hogy a menekültek kérdését az illető ország javára intézzék el.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A módosítást szavazzuk meg.

---

⁵⁰ L. erről a Politikai Bizottság 1957. október 22-i ülésén előterjesztett beszámolót. (15. sz. dokumentum.)

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ilyen levelet kell írni, Péter Jánossal konzultálva. Mielőtt a levél elmegy, Münnich elvtárs lássa.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Szakali Józsefné

Látta: Ságvári Ágnes

MOL M-KS 288. f. 5. cs.54. ő. e. Géppel írt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Szakali Józsefné és Ságvári Ágnes sajátkezű aláírásával hitelesített.

A büntetőpolitika egyes kérdéseiről szóló határozatot, illetve az ezzel kapcsolatos tájékoztatót közli: Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez. 1. kötet, i. m. 610–614.

23.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 16-i zárt ülésének jegyzőkönyve

Készült: 2 példányban.

Jegyzőkönyv

A Politikai Bizottság 1957. december hó 16-án zárt ülést tartott. Az ülésen más irányú elfoglaltságuk miatt nem vettek részt: Apró, Kállai, Somogyi, Komócsin elvtársak.

A Politikai Bizottság az alábbi határozatot hozta:

1. Össze kell hívni 1957. december hó 21-én, délután 5 órára a Központi Bizottságot. Az ülés zárt legyen.¹

Összehívásért felelős: Kiss Károly

2. Az ülésen egy napirendi pont szerepel. (Büntetőpolitikai)

Előadó: Kádár János

Kiegészítő előadást tart: Biszku Béla

3. El kell készíteni egy határozati javaslat tervezetet.

Felelős az elkészítésért: Biszku Béla

Átnézik, segítséget adnak: Kádár János

Münnich Ferenc

4. A Központi Bizottság ülése előtt 1957. december hó 21-én, délután 4 órakor a Politikai Bizottság – zárt ülésen – megvitatja a határozati javaslatot.²

5. A Központi Bizottság ülésén ki kell jelölni négy elvtársat a jegyzőkönyv vezetésére.

Felelős: Fock Jenő

K. m. f.

Géppel írt tisztázat. – MOL M–KS 288. f. 5. cs. 55. ő. e.

A jegyzőkönyvön Fock Jenő aláírása, valamint Kádár János következő sajátkezű megjegyzése szerepel: „Láttam, lerakni. Kádár. XII. 19.”

¹ A ülés jegyzőkönyvét l. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1957–1958. évi jegyzőkönyvei*, i. m. 153–168.

² A Politikai Bizottság 1957. december 21-én tartott zárt üléséről – ha volt ilyen – nem áll rendelkezésünkre dokumentum. Aznap a testület rendes ülést tartott, ahol csupán Hammarskjöld ENSZ-főtitkár magyarországi meghívásával foglalkozott. (L. a 25. sz. dokumentumot.)

24.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 17-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 6 pl. E. É.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. december 17-én megtartott üléséről

Jelen vannak: Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kiss Károly, Marosán György, Münnich Ferenc, Nemes Dezső, Rónai Sándor és Friss István elvtársak

Napirend:

1. Jelentés az év.¹ értékeléséről

Előadó: Biszku Béla elvtárs

Meghívottak: Tömpe István, Fekete Károly, Bartos Antal, Kaszás Ferenc elvtársak

2. Előterjesztés az országgyűlési képviselők mentelmi jogáról, valamint a képviselők összeférhetetlenségéről

Előadó: Nezvál Ferenc elvtárs

Meghívottak: Timár István, Kaszás Ferenc, Markója Imre elvtársak

3. Határozati javaslat a mezőgazdasági felvásárlási rendszer továbbjavításáról

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

4. Határozati javaslat a magánkisipar és szövetkezeti ipar helyzetére és feladataira

Előadó: Szurdi István elvtárs

5. Javaslat az MSZMP 1958. évi költségvetésére

Előadó: Laczkó Pálné elvtársnő

Meghívottak: Szatmári András és Tóth László elv[társak]

6. Javaslat a KISZ apparátus 1958. évi költségvetésére

Előadó: Eperjesi László elvtárs

Meghívott: Laczkó Pálné elvtársnő

7. Előterjesztés az általános iskola helyzetéről

Előadó: Orbán László elvtárs

---

¹ Értsd: államvédelem.

Meghívottak: Trautmann Rezső, Jóboru Magda, Ajtai Miklós, Kelen Béla, Gyalmos János, Antos István és Fajt[h] Tibor elvtársak

8. Személyi javaslatok

9. Különfélék

1. Jelentés az év. értékeléséről

Előadó: Biszku Béla elvtárs

Hozzászóltak: Nemes Dezső, Fock Jenő, Münnich Ferenc, Marosán György, Kádár János és Kiss Károly elvtársak

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy az év. értékeléséről készült jelentést a vitában elhangzott észrevételek figyelembevételével dolgozzák át. Az átdolgozott anyagot jóváhagyás céljából Kádár, Münnich és Biszku elvtársaknak kell bemutatni.

Határidő: 3 hét

Az év. értékeléséről készült határozatot a politikai nyomozó főosztály egész állományában és a többi fegyveres erők pártszervezeteinél ismertetni kell. Kívánatos, hogy a határozatot tájékoztatásként² a megyei, kerületi pártbizottságok is megkapják.³

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a Belügyminisztérium pártszervezetét megfelelő elvtársakkal megerősítsék.

Felelős: Sándor József, Kaszás Ferenc és Földes László elvtársak

---

² Ehelyett eredetileg a „jelentés szűkebb kivonatát” szöveg szerepelt.

³ Eredetileg „megtárgyalják” szerepelt. Az MSZMP KB Adminisztratív Osztálya 1958. február 18-i dátummal készítette el a PB-határozat feldolgozására vonatkozó javaslatot. A dokumentum szerint a párton belül a megyei, kerületi, járási pártbizottságok a határozatot írásban kapták volna meg, és azt a soron következő pártbizottsági ülésen egyik napirendi pontként kellett volna ismertetni. A fegyveres erők pártszervezeteinél a tájékoztatás némileg eltérően történt. A Belügyminisztérium pártbizottsága a határozatot írásban megkapta és azt külön, kizárólag ennek a megtárgyalására összehívott pártbizottsági ülésen ismertették volna. A pártbizottsági ülés után került volna sor a titkári értekezletre, majd a rendőri pártszervezetek taggyűléseire. A határozat ismertetése hasonló menetrend szerint történt a Honvédelmi Minisztériumban és annak fegyveres testületeinél is. (MOL M-KS 288. f. 30. cs. 1958/3. ó. e.)

2. Előterjesztés az országgyűlési képviselők mentelmi jogáról, valamint a képviselők összeférhetetlenségéről⁴

Előadó: Nezvál Ferenc elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János, Tímár István, Rónai Sándor és Nemes Dezső elvtársak

A Politikai Bizottság az országgyűlési képviselők mentelmi jogáról, valamint a képviselők összeférhetetlenségéről szóló törvénytervezetben az alábbi módosításokat tartja szükségesnek:

A törvénytervezet I. fejezet 2. § (1) bekezdéséből⁵ a „kizárólag” szót törölni kell.

Az I. fejezet 6. §. (2) bekezdését el kell hagyni⁶ és a törvény indoklásában kell utalni arra, hogy rendkívül sürgős esetekben, ha az országgyűlés nem ülésezik – a mentelmi és összeférhetetlenségi bizottság javaslatára – a mentelmi jog felfüggesztése tárgyában a döntés joga a Népköztársaság Elnöki Tanácsát illeti meg.

⁴ Az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága 1957. március 26-i ülésén már foglalkozott a témával. Akkor azonban a határozatban mindössze annyi szerepelt, hogy testület hozzájárul a törvénytervezetnek az Országgyűlés Jogi Bizottsága elé terjesztéséhez. (*Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei II. kötet*, i. m. 324.) A törvénytervezetet az Országgyűlés Jogi Bizottsága 1957. november 25-én elfogadta, és azt az igazságügy-miniszter november 30-án a kormány elé terjesztette. Ezt megelőzően azonban az előterjesztő szükségesnek tartotta – tekintettel, hogy az IIB határozata óta hosszabb idő telt el – a PB újbóli állásfoglalását.

A törvény megalkotásának szükségességét az igazságügy-miniszter azzal indokolta, hogy a magyar jogrendszerből hiányzott a mentelmi és összeférhetetlenségi jog részletes szabályozása. Nezvál Ferenc szerint a törvény kettős célt szolgált volna: egyrészt a mentelmi jog részletes szabályozásával védelmet nyújtott volna a képviselőknek az őket ért esetleges zaklatással szemben, másfelől lehetővé tette volna, hogy a „tiszttségükre méltatlanná vált” képviselőket visszahívják.

A törvénytervezet magában foglalta a mentelmi jog mindkét oldalát – az immunitást és a sértetlenséget is. A szabályozás új elemeként került be az a képviselőt védő rendelkezés, amely szerint az állami, szövetségi és társadalmi szervek minden olyan határozatát, amely feltehetően képviselői tevékenysége miatt sújtja az illetőt anyagi vagy erkölcsi hátránnyal, az Országgyűlés elé terjeszthette volna megvitatás végett. Az összeférhetetlenséget illetően a tervezet megnevezett néhány konkrét tevékenységet, amelyet a képviselői magatartással összeférhetetlennek tartottak. Az új szabályozás szerint összeférhetlenségi eljárást azok ellen a képviselők ellen is indíthattak volna, akik mandátumukról lemondtak. Az Országgyűlés az összeférhetetlenség megállapításáról el is tekinthetett volna, és enyhébb cselekmények esetén figyelmeztetésben részesíthette volna a képviselőt. A törvénytervezet szerint az Országgyűlés jogot kapott volna tagjainak felelősségre vonására akkor is, ha azok magatartása kifogásolható ugyan, de nem olyan súlyos, hogy az összeférhetetlenség kimondására szükség lenne.

⁵ Kihúzva: „valamint a IV. fejezet 19. § (2) bekezdéséből”. A hivatkozott rész eredetileg a következőket tartalmazta: „Az országgyűlési képviselő az Országgyűlés, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa vagy az Országgyűlés valamely bizottsága ülésén kifejtett képviselői tevékenységéért kizárólag választóinak és az Országgyűlésnek felelős.”

⁶ Az elhagyásra javasolt rész így hangzott: „Rendkívül sürgős esetekben, ha az Országgyűlés nem ülésezik – a mentelmi és összeférhetetlenségi bizottság javaslatára – a döntés a Népköztársaság Elnöki Tanácsát illeti meg. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa mentelmi ügyekben hozott minden döntését köteles az Országgyűlés következő ülészakán bejelenteni.”

A törvénytervezet 7. §-át ki kell hagyni.⁷

Az átdolgozott törvénytervezetet az Országgyűlés januári ülészekán kell előterjeszteni.⁸

3. Határozati javaslat a mezőgazdasági felvásárlási rendszer továbbjavítására⁹

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Hozzászóltak: Biszku Béla, Fock Jenő, Kiss Károly, Kádár János, Friss István elvtársak

A mezőgazdasági felvásárlási rendszer fejlesztésére vonatkozó határozati javaslatot a vitában elhangzott észrevételek figyelembevételével át kell dolgozni és jóváhagyás céljából Fock Jenő, Fehér Lajos és Friss István elvtársaknak kell bemutatni.

4. Határozati javaslat a magánkisipar és szövetkezeti ipar helyzetére és feladataira

Előadó: Szurdi István elvtárs

Hozzászóltak: Friss István, Nemes Dezső és Kádár János elvtársak

---

⁷ Ez a következőket tartalmazta: „A mentelmi jog felfüggesztésére irányuló megkeresést a legfőbb ügyészhez kell intézni, aki azt az Országgyűlés elnökéhez terjeszti. Az Országgyűlés elnöke a megkeresést a mentelmi és összeférhetlenségi bizottsághoz teszi át.”

⁸ Az Országgyűlés 1958. január 27–29-i ülészekán kizárólag a kormány beszámolóját és átalakítását, valamint az 1958. évi népgazdasági tervtörvényt tárgyalta.

⁹ A határozati javaslat megállapítása szerint az új felvásárlási rendszer biztosította a lakosság zavartalan ellátását változatlan fogyasztói árakon és kedvezően hatott a parasztság termelési kedvére, a dolgozó parasztság hangulatára. Az eredmények mellett azonban hibának bizonyult, hogy néhány cikk árát magasán állapították meg, ami a nemzeti jövedelem elosztásában „szükségtelen eltolódást eredményez a parasztság javára, az egyéni paraszti gazdálkodás perspektívájának nem kívánatos megerősödését vonja maga után, s gátlólag hat a falu szocialista fejlődésére”. A dokumentum hangsúlyozta ugyanakkor, hogy a párton belül és a közvélemény előtt világosan meg kell mondani: a párt nem kíván visszatérni a begyűjtési rendszerre és elkötelezte magát a felvásárlási rendszer bevezetésére.

Annak érdekében, hogy a felvásárlási rendszer a négy fő feladatnak (munkásosztály zavartalan ellátása és az ipar nyersanyagszükségletének biztosítása; a mezőgazdasági termelés fokozatos fellendítése, a mezőgazdaság szocialista átszervezésének elősegítése; a belső szükségletek kielégítése mellett a megnövekedett mezőgazdasági exportfeladatok megoldása) meg tudjon felelni, javasolták a felvásárlási árszintnek a hároméves terv folyamán az 1957–1958. évi árszinthez képest 5-7 százalékos csökkentését, a felvásárlás biztonsága és a zavartalan ellátás érdekében az alapvető cikkekből másfél-két havi szükségletet kielégítő árutartalékok kialakítását, a paraszti vásárlóerő árufedezetének biztosítását. Az előterjesztők javasolták a paraszti jövedelemadó rendszer felülvizsgálatát és az adó oly módon történő megállapítását, hogy az a fölös vásárlóerő egy részét elvonja. Emellett indítványozták az állam piacszabályozó szerepének, a felvásárlás szervezettségének fokozását, valamint az állami és szövetkezeti felvásárlás növelését.

A Politikai Bizottság megbízza Szurdi István elvtársat, hogy a határozati javaslatot a december 10-i¹⁰ és 17-i vitában elhangzottak észrevételek alapján dolgozza át és jóváhagyás céljából Fock Jenő elvtársnak mutassa be.

Az átdolgozásnál az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

Az I. fejezet 2. pontjában ki kell mondani, hogy a szövetkezeti iparban és a magánkisiparban a bérezés terén mutatkozó rendellenességeket fel kell számolni. Olyan bérpolitikát kell alkalmazni, hogy az ne legyen elszívó hatású az állami iparban dolgozó jó szakemberek felé. A szövetkezeti iparban és a magánkisiparosnál alkalmazottak bére nem lehet több annál a szintnél¹¹, amely szint kiegyenlíti az állami üzemeknél dolgozók által élvezett összes olyan kedvezményeket, amelyeket nem élvezik a szövetkezeti és magánkisipar dolgozói.¹²

Az I. fejezet 7. pontját úgy kell módosítani,¹³ hogy az osztályidegen elemek szövetkezeti tagsága elleni korlátolt és káros hangulatkeltést kizárja, ugyanakkor lehetetlenné teszi, hogy az osztályidegen elemek egyes szövetkezetek vezetését kézbe ragadhassák.¹⁴

Olyan politikát kell folytatni a kisipar vonalán, hogy bizonyos időszakon belül elérjük, hogy az iparjogositványok száma, a törvényesen működő kisiparosok létszáma és a számukra biztosított állami nyersanyag mennyisége fedje egymást.

Ezt az elvet részben az új iparendéylek kiadásával, részben a törvénytelen üzelmeket folytató kisipari engedélyek megvonásával és az anyagkiutalások rendezésével kell megvalósítani.

---

¹⁰ L. a 22. sz. dokumentumot.

¹¹ Kihúzza: „amennyi az állami iparban hasonló munkát végzők fizetésének és szociális járandóságának összege”.

¹² A végleges határozatba a következő szöveg került: „Folytatni kell a szövetkezeti (és a magánkisiparban) dolgozók bérének, illetve jövedelmének megfelelő arányosítását az állami iparban dolgozó munkások keresetéhez. E tekintetben olyan bérpolitikát kell alkalmazni, hogy megszűnjön a szövetkezeti és magánkisipar elszívó hatása az állami iparban dolgozó jó szakemberek felé. A szövetkezeti dolgozók és a magánkisiparban alkalmazottak keresete, illetve bére csak annyival lehet magasabb, hogy ez a különbség kiegyenlítse azokat a kedvezményeket (például szociális juttatásokat stb.), amelyeket kizárólag az állami üzemek dolgozói élveznek.”

¹³ Kihúzza: „hogy osztályidegen elemek szövetkezetekben vezető beosztást nem tölthetnek be”.

¹⁴ Az említett pont erre vonatkozó része a végleges határozatban a következőképpen hangzott: „Meg kell szüntetni, a jövőben meg kell akadályozni, hogy osztályidegen elemek egyes szövetkezetek vezetését kezükbe ragadhassák. Ez azonban nem jelenti, hogy osztályidegen elemek ne lehessenek szövetkezeti tagok vagy bedolgozók.”

A II. fejezet 2. pontját úgy kell módosítani, hogy az egyes területeken az iparengedélyek további kiadásának felfüggesztésével a KIOSZ meghallgatásával kell a szükséges intézkedéseket megtenni.¹⁵

A II. fejezet 3. pontjában ki kell mondani, hogy a közületi szállítások jelenlegi értékhatárát fenn kell tartani. Abban az esetben, ha az állami megrendelő fél adja a nyersanyagot, az értékhatárt 50%-kal alacsonyabban kell megállapítani.¹⁶

A II. fejezet 5. pontját ki kell egészíteni azzal, hogy a magánkisiparosok aránytalanul magas jövedelemforrásait gazdasági eszközökön kívül megfelelő adóztatással is korlátozni kell.¹⁷

5. Javaslat az MSZMP 1958. évi költségvetésére¹⁸

Előadó: Laczkó Pálné elvtársnő

Hozzászóltak: Fock Jenő, Kádár János, Tóth László, Marosán György, Kiss Károly és Friss István elvtársak

A Politikai Bizottság az előterjesztett költségvetést az alábbi módosításokkal fogadja el:

A költségvetésnél országosan kb. 3%-os létszámnövekedést kell

---

¹⁵ Az előterjesztésben a könnyűipari miniszter feladata lett volna annak rendszeres vizsgálata, hogy melyek azok az iparágak és területek, ahol az iparigazolványok további kiadását fel kell függeszteni. Az ehhez szükséges intézkedéseket a KIOSZ-szal egyetértésben kellett volna megtenni. A végleges határozatban az említett pont a PB határozatának megfelelően módosult.

¹⁶ Az előterjesztésben ezzel összefüggésben az szerepelt, hogy meg kell vizsgálni, és ha szükséges újra kell szabályozni a magánkisipar közületi szállításának rendjét. A végleges határozatba a PB határozatának megfelelő szöveg került.

¹⁷ Az előterjesztésben csupán az szerepelt, hogy a magánkisipar aránytalanul magas jövedelemforrásait gazdasági eszközökkel is korlátozni kell, az állami ipar és egyes esetekben a szövetkezeti ipar versenyével. A végleges határozatba bekerült, hogy a magánkisiparosok aránytalanul magas jövedelemforrásait megfelelő pénzügyi intézkedésekkel, például „helyesebb adópolitikával le kell fölöslni”.

¹⁸ A párt 1958. évi költségvetésének elkészítése során az alapszervezetek mintegy 65-70%-ában vezetőségi, illetve taggyűlések tárgyalták meg a bevételi és kiadási előirányzatokat. A párt költségvetésében szerepeltek a KISZ és a Munkásárság fenntartásának azon költségei is, amelyeket nem lehetett a párt költségvetésétől elválasztani (fűtés, világítás, telefon stb.)

A tervezet az 1957. évi tíz milliós hiánnyal szemben 1958-ban több mint 81 milliós hiányt tervezett, amelyet a bérköltségeknek – részben az apparátus létszámnövekedése, részben a bérrendezés miatti – növekedésével, a megyei és központi pártiskolák költségeivel, valamint azzal indokoltak, hogy 1958-ban a párt költségvetésében irányozták elő a pártiszervek felújítási költségeit.

A párt bevételi előirányzatának 54,5%-át a tagdíjak és egyéb bevételeket tették volna ki, míg a bevételek 45,5%-át a pártvállalatok nyeresége alkotta volna. Emellett a Központi Bizottságnál 20 millió forintot javasoltak tartaléknak megállapítani.

figyelembe venni.¹⁹ Ezt az igényt részben arányosítással, részben a tartalékalap rovására kell kielégíteni.

A határozat 2. pontját ki kell egészíteni azzal, hogy a központi tartalékból való felhasználásnál 1 millió Ft-on felül a Titkárság jóváhagyása szükséges.²⁰

A határozati javaslat f.) pontjában meg kell mondani, hogy a központi apparátusban dolgozók részére jutalom címén juttatott összegeket a KB illetékes osztályvezetőjének javaslatára lehet adni. A jutalom összege 1 év alatt nem haladhatja meg az illető 1 havi fizetését.²¹

Segélyezés és kulturális támogatás címén fizetendő összegeket a szakszervezeti bizottsággal egyetértésben kell megállapítani.²²

A határozat nyilvánosságra kerülő átdolgozott szövegét meg kell küldeni a B[uda]pesti Pártbizottságnak, a megyei, budapesti kerületi, járási és városi pártbizottságoknak.

6. Javaslat a KISZ-apparátus 1958. évi költségvetésére

Előadó: Eperjesi László elvtárs

Hozzászóltak: Kádár János és Marosán György elvtársak

A Politikai Bizottság megtárgyalta a KISZ-apparátus 1958. évi költségvetését.²³

Elvileg nem helyesli, hogy a tagdíjbevétel teljes összegben az alapszervezetnél maradjon. Utasítja a KISZ Intéző Bizottságát, állapítsa meg, hogy a tagdíj hány %-a maradhat az alapszervezeteknél.

A költségvetést a fenti módosítással a Politikai Bizottság elfogadja.

---

¹⁹ A költségvetési tervezetben az 1957. szeptember 31-i létszámmállománynak megfelelően 4612 főre terveztek és nem vettek figyelembe létszámnövekedést.

²⁰ A 2. pont szerint a központi tartalékösszeg felett 500 000 Ft-on felül a KB titkára, 500 000 Ft-ig a Pártgazdasági- és Ügykezelési Osztály vezetője, míg 50 000 Ft-ig a Pártgazdasági és Ügykezelési Osztály vezetője által megbízott alosztályvezető dönthetett.

²¹ Az előterjesztés említett pontja mindössze azt tartalmazta, hogy a jutalom az állományba tartozók beralapjának 1%-a, és jutalomban részesülhet a pártapparátus valamennyi dolgozója és a nem függetlenített pártmunkások is.

²² A segélyek összegét az állományba tartozók beralapjának 0,75%-ában, a kulturális támogatást a beralap 0,6%-ában állapították meg.

²³ A KISZ-nek a testület elé terjesztett költségvetési javaslata, amely magában foglalta a KISZ KB apparátusán kívül a megyei, járási, városi bizottságok, a budapesti bizottság és a kerületek kiadási és bevételi előirányzatait is, 43 178,1 ezer Ft költségvetési hiánnyal számolt.

7. Előterjesztés az általános iskola helyzetéről

Előadó: Orbán László elvtárs

Hozzászóltak: Fock Jenő, Marosán György, Kádár János és Rónai Sándor elvtársak

A Politikai Bizottság az általános iskola helyzetéről készült előterjesztést tájékoztatásként tudomásul veszi, de nem tárgyalja, mert ez irreálissá tenné a költségvetés tárgyalását.²⁴

Utasítja a művelődésügyi-, építésügyi- és pénzügyminisztert, valamint a Tervhivatal vezetőit, hogy az előterjesztésben foglaltakkal, mint nagyon komoly kérdéssel foglalkozzanak és a jelenlegi helyzet megjavítása érdekében minden lehetőt kövessenek el.

8. Személyi javaslatok

Ipari és Közlekedési Osztály javaslata

A Politikai Bizottság elfogadja:

Lévárdi Ferenc elvtársat a Nehézipari Minisztériumba a miniszter első helyettesének.

9. Különbözők

*a.) Javaslat a hadseregben működő pártszervezetek vezetőségeinek újjáavál-
tására*²⁵

---

²⁴ Az előterjesztés szerint a tanulólétszám növekedése következtében 13 000 tanterem hiányzott, és a helyzetet az is súlyosította, hogy a születésszám 1953 utáni nagymértékű emelkedése miatt a következő években az általános iskolai tanulólétszám további évi 40 000 fővel történő emelkedésével lehetett számolni. Messze elmaradt a követelmények mögött az általános iskolák berendezése és felszerelése is. Az előterjesztők ezért azt javasolták, hogy a helyzet további romlásának megakadályozása érdekében a három éves tervben 3500 új tantermet építsenek (3000-et állami beruházásból, 500-at társadalmi úton) és az ehhez szükséges összeget az OT biztosítsa. Sürgették még az 1954. évi 2079/28. sz. MT rendeletnek a volt iskolaépületek visszaadásáról intézkedő részének végrehajtását, valamint, hogy a PB kérje a pénzügyminisztertől az általános iskolai felszerelések pótlására fordítandó keret felemelését.

²⁵ A javaslat készítői a hadseregben működő pártszervezetek vezetőségeinek – az alapszervezetektől a hadsereg pártbizottságáig – 1958. január 1. és március 31-ig történő újjáaváltság engedélyezését kérték.

Kérésüket azzal indokolták, hogy egyrészt az őszi leszerelések, bevonulások, karhatalmi egységek felszámolása, különböző tanintézetekbe történt beiskolázások miatt a párttagság kb. 40%-a más pártszervezetbe került, és ennek megfelelően a pártvezetőségek és pártbizottságok összetételében is jelentős változások történnek, másrészt a hadsereg és a magasabb egységek pártbizottságait még nem hozták létre, csupán végrehajtó bizottságok működtek. Véleményük szerint a hadsereg pártszervezetei addigra már oly mértékben megszilárdultak, hogy lehetővé vált a vezetőségek újjáaváltsága, a pártéletnek a *Szervezeti Szabályzat és az Irányelvekben* (L. a 17. sz. dokumentumot) foglaltak szerinti megszervezése.

Hadsereg PB-nak javaslata

A Politikai Bizottság a javaslattal elvben egyetért. Szükségesnek tartja, hogy a hadseregben működő pártszervezetek vezetőségeinek újjáavasztását a hadsereg pártbizottsága a KB Párt- és Tömegszervezetek Osztályával is megbeszélje.

b.) Előterjesztés a parlamenti kommunista képviselők csoportjának megalakítására és a vezetőség megválasztására²⁶

A Politikai Bizottság a javaslatot az alábbi módosítással fogadja el:
A kommunista képviselők csoportjának vezetősége 9 tagból álljon. A régi tagok közül Kőből József és Házi Árpád elvtársak maradjanak ki és helyettük Komócsin Zoltán és Olt Károly elvtársak megválasztását javasolja a Politikai Bizottság.

A Politikai Bizottság megbízza Fock Jenő elvtársat, beszéljen Házi Árpád és Sebes István elvtársakkal.

c.) PTO javaslata PB elé kerülő anyag határidejének módosítására

A Politikai Bizottság hozzájárul, hogy a SZOT jelentése a szakszervezeti mozgalom helyzetéről és feladatairól 1957. december 17-e helyett 1958. januárban kerüljön a PB elé.²⁷

d.) Nemes Dezső elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság hozzájárul, hogy a Népszabadság munkájáról szóló jelentést 1957. december 31-e helyett 1958. január első hetében terjesszék PB elé.²⁸

---

²⁶ Az előzményekre l. a 22. sz. dokumentumot. A kommunista képviselőcsoport vezetőségét még az MDP parlamenti csoportja választotta meg a következő összetételben: Apró Antal, Házi Árpád, Kiss Károly, Kőből József, Kristóf István, Kukucska János, Rónai Sándor, Szabó Piroska, Vass Istvánné. A javaslat úgy szól, hogy az 1957. december 19-re összehívott országgyűlési ülészak alatt tartsák meg a csoportülést, és válasszák meg a csoport 11 tagú vezetőségét, amelynek az előterjesztés szerint Apró Antal, Házi Árpád, Kiss Károly, Komócsin Zoltán, Kőből József, Kristóf István, Kukucska János, Olt Károly, Rónai Sándor, Szabó Piroska és Vass Istvánné lett volna a tagja.

²⁷ A témát a PB 1958. január 21-én tárgyalta. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 63. ő. e.)

²⁸ A Népszabadság munkáját a Politikai Bizottság 1958. január 7-i ülésén tárgyalták. (MOL M-KS 288. f. 5. cs. 60. ő. e.)

e.) Münnich Ferenc szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság megbízta a KB Agitációs és Propaganda Osztályát, hogy a Hazafias Népfronttal együtt vizsgálja meg a „Magyarország” című lap további perspektíváját. A javaslatot 1 héten belül PB elé kell terjeszteni.²⁹

f.) Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy az Országgyűlés januári ülészakán elmondandó miniszterelnöki beszámoló összeállítására bizottságot hozzanak létre.³⁰ A bizottság tagjai: Fock Jenő, Kállai Gyula és Szirmai István elvtársak legyenek.

A Politikai Bizottság megbízta a Titkárságot, hogy az Országgyűlés januári ülészaka elé terjesztendő személyi változásokra tegyen javaslatot a Politikai Bizottság elé.³¹

h.) Kádár János elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság hozzájárul, hogy Szirmai István és Orbán László elvtársak 1957. december 23-tól 2 hétre szabadságra menjenek.

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

---

²⁹ L. a 26. sz. dokumentumot. A testület 1957. november 21-én már döntött a lap megszüntetéséről (l. a 18. sz. dokumentumot). A kérdés annak kapcsán került újból a PB elé, hogy a lap szerkesztőségének 11 munkatársa 1957. november 30-án levéllel fordult Kádár Jánoshoz, amelyben hangot adtak a határozattal való egyet nem értésüknek, és kérték, adjanak lehetőséget számukra, hogy érveiket és javaslataikat személyesen elmondhassák. Kádár János csak 1958. január 2-án válaszolt Hevesi Gyulának, a lap főszerkesztőjének, és tudatta vele: a PB ismételten foglalkozott a lap kérdésével, de újabb mérlegelés után is az a vélemény alakult ki, hogy a lapot 1958. január 1-jétől be kell szüntetni. Az ezzel kapcsolatos levelezést l. *Kedves, jó Kádár elvtárs! Válogatás Kádár János levelezéséből 1945–1989*. Szerkesztette Huszár Tibor. Osiris, Bp., 2002. 104–107.

³⁰ Az előzményekre l. a 22. sz. dokumentumot.

³¹ Kádár János és Marosán György már 1957. szeptember 25-én, a szovjet vezetőkkel folytatott megbeszéléseik alkalmával szóba hozták az egyes párt- és állami funkciók szétválasztásának kérdését, és ismertettek néhány tervezett személyi változást, amivel kapcsolatban kérték a szovjetek véleményét. (AVP RF f. 077. op. 38. papka 193. gy. 16.) A párt és a kormány vezetésében végrehajtandó személyi változtatásokról a PB 1958. január 15-én döntött. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 62. ö. e.)

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. dec[ember] 17-én megtartott ülésétől

1. Jelentés az év. értékeléséről

BISZKU BÉLA elvtárs:

A kérdés tárgyalására és ilyen jellegű határozatra szükség van az államvédelmi munka és a helyzet szempontjából is, mert korábban 1955-ben vagy 1954-ben volt³² értékelés, közben nagyon fontos események történtek az államvédelem életében, az államvédelmi munkán dolgozó emberek életében, ami nagy megrázkódtatást jelentett. Ezért fontos, hogy a párt ebben a kérdésben véleményt mondjon, a kérdéssel az ÁVO-n³³ dolgozó kommunisták előtt foglalkozzunk, mert sok dolgot szükséges a munka javítása szempontjából rendezni. Azt hiszem, később hasonló dokumentumot kellene elkészíteni a rendőrség értékelésénél is.³⁴

Az előterjesztésen sokat dolgoztunk, mert nagyon kényes kérdés, hogy itt pontosak legyünk. Beszéltem Sándor elvtárssal és tényleg szükséges az anyag pontosítása. Kádár elvtársnak is volt ilyen kritikai megjegyzése előzetesen. Olyan kérdésekben fontos ez, mint a szerv fejlődése. Nem 1945-től volt államvédelem, kezdetben budapesti kapitányság politikai nyomozó főosztály volt, azután Belügyminisztérium nyomozó főosztálya, majd államvédelmi hatóság, azután

---

³² A belügyminisztérium és szervei pártellenőrzéséről szóló javaslat – amely az államvédelmi munka értékelését is tartalmazta – 1954. február 24-én került az MDP Politikai Bizottsága elé. (MOL M–KS 276. f. 53. cs. 162. ö. e.) Az államvédelmi szervek 1954. évi tevékenységének értékelése az MDP Politikai Bizottsága 1955. március 24-i ülésének napirendjén szerepelt. Az ott elfogadott határozatot a Belügyminisztérium Kollégiumának kibővített ülésén, 1955. április 13-án tárgyalták meg. *A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953–1956. Második kötet. Az 1955. április 13. és 1955. december 9. közötti ülések.* Összeállította: KAJÁRI Erzsébet. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Bp., 2005. 493–552.

³³ Elszólás. Biszku Béla csak a Belügyminisztérium Politikai Nyomozó Főosztályára gondolhatott.

³⁴ A Politikai Bizottság 1958. november 12-i ülésén tárgyalta meg a „Jelentés a rendőrség néhány kérdéséről” című előterjesztést. Egyetértett azzal, hogy a Belügyminisztérium Kollégiuma – az Adminisztratív Osztály és a Budapesti PB segítségével – 1959. február 1-jei határidővel értékelést készítsen a rendőrség állapotáról, de azt nem tartotta szükségesnek, hogy az anyag történelmi visszapillantást, értékelést is tartalmazzon. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 103. ö. e.)

államvédelmi munka, később katonai politikai osztály.³⁵ Ezeket is bele kell venni, ha értékelést akarunk adni.

A javaslatban szerepel, hogy Politikai Bizottság elé terjesztjük az ellenség tevékenységének irányáról szóló jelentést és javaslatot.³⁶ Ez nagyjában készen van. Felmerült, hogy esetleg ezzel együtt hozzuk. De ez külön kérdés, és véleményem szerint külön kell behozni olyan anyagot, amely a munka irányáról szól, és ahol fő vonalaiban meghatározzák a politikai szerv feladatát.

Mi egy kérdéssel nem foglalkoztunk az anyagban: az 1956. októberi feloszlattal. Ezt is be kell venni utólag, úgy hogy mi a párt állásfoglalásaiban ezzel már korábban foglalkoztunk. Ezekkel gondoltam az előterjesztést kiegészíteni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Két kérdést akarok felvetni. Amennyire én meg tudom ítélni az anyagot, alapjaiban helyesnek tartom. A határozati javaslatához szeretnék észrevételt tenni. Ha igaz, hogy az ott dolgozó elvtársak körében bizonyos csoportoknak fenntartásai voltak a párt jelenlegi vezetőivel szemben, akkor a határozatai javaslatban azt is meg kell mondani, hogy ezek káros jelenségek voltak, amelyek nem segítettek, hanem gyengítették az ellenforradalom elleni harcot. Ez volna egyik lényegbevágó kiegészítem a határozati javaslatához.

Emellett vannak olyan megfogalmazások, amelyek nem egészen szerencsések és nem idevalók. Pl. a „politikai nyomozóállomány szilárd tudatában legyen annak, hogy a párt teljes bizalmával és erejével segíti és támogatja az osztályellenség elleni harcbat”.³⁷ Vagy „a Politikai Bizottság meg van győződve arról és elvárja, hogy az ellenség elleni harcot akadályozó demagóg, a párttal szembenálló, a szolgálati és erkölcsi fegyelmet bomlasztó, az ellenséggel lepaktáló és

---

³⁵ Az egységes állambiztonsági szerv a Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályából alakult ki 1946 októberében, amikor az 533.900/1946. BM sz. rendelettel létrejött a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya (ÁVO). Az államvédelem az államrendőrségtől a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságának 1948. szeptember 10-i hatállyal történő megalakulásával vált függetlenné. Az önálló Államvédelmi Hatóság 1950. január 1-jétől 1953 nyaráig működött, amikor az egységes Belügyminisztérium létrehozásával beolvastották a minisztériumba. A Katona Politikai Osztály a Honvédelmi Minisztérium keretében alakult meg 1945 tavaszán és az önálló Államvédelmi Hatóság megalakulásáig megőrizte szervezeti különállását. Részletesebben L. CSEH Gergő Bendegúz: A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata. *A Történeti Hivatal Évkönyve, Bp., 1999. 73–90.*

³⁶ A „párt-, állami és tömegszervezeti funkciókba befurakodott ellenség üldözésével” kapcsolatos javaslatot a Titkárság vitatta meg 1958. február 14-én (MOL M–KS 288. f. 7. cs. 22. ó. e.), a „belső reakció elleni harc néhány kérdése” c. előterjesztés a PB 1960. június 21-i ülésének napirendjén szerepelt. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 188. ó. e.)

³⁷ Az előterjesztésben az 1. határozati pont az alábbi szövegezésben szerepelt: „A mi viszonyaink között a szocializmus építése éles osztályharc útján megy végbe. Ezt a harcot társadalmi életünk minden területén a párt vezeti és irányítja.

A párt a politikai nyomozó szervek eredményes munkáját a proletárdiktatúra megszilárdításáért folyó harc egyik igen fontos részének tekintik.

A politikai nyomozó állomány szilárd tudatában legyen annak, hogy a párt teljes bizalmával és erejével segíti és támogatja az osztályellenség elleni harcbat.”

megbékülő elemeket – ha ilyen jelenségek előfordulnak – maguk a politikai nyomozó állomány soraiban dolgozó kommunisták fogják kiközösíteni.”³⁸ Ezeket más formában kellene rögzíteni, mert ez kicsit vezércikk stílusú. Az „elvtársi sorsközösség”³⁹ megfogalmazás se szerencsés dolog. Beszéljünk a párthoz való hűségről, de tekintettel arra, hogy ilyen szektás dolgok vannak, fontos, hogy a párthoz való hűség mellett a Népköztársasághoz, a kormányhoz való hűséget is említsük meg. A határozati javaslat 5. pontja szerint „a Politikai Bizottság elvárja, hogy a Belügyminisztérium politikai nyomozószervei bátran és kezdeményezően lépjenek fel...stb.” Ez természetes. Erre nem kell külön pont a határozati javaslatban.⁴⁰ Emellett persze el kell ismerni a szervek érdemét és megemlíteni a feladatot, amit nekik teljesíteni kell.

FOCK JENŐ elvtárs:

A legfontosabb megjegyzésem az lett volna, amit Nemes elvtárs már mondott, hogy a határozati javaslatban utaljunk arra, hogy ezek köteleességek és ne mondjuk azt, hogy a párt helyesli vagy elvárja stb. Az államvédelem az államot kell védje, a néppel szemben vannak kötelességei. A 2. oldalon felesleges és gyengíti az erőt az, hogy erőszakkal berakták a tsz-szervezésnél elkövetett hibákat. Ilyen ala-pon mást is berakhattunk volna, ami hiba volt – koncepciós perek stb. –, de az erőszakos tsz-szervezés nem elsősorban az államvédelem hibája, bár segítették ők is.⁴¹

A 6. oldalon a második bekezdésben két ellentmondás van. Arról van szó, hogy „egyesek nem értették meg”,⁴² azt hiszem egyesek még ma sem értik meg. Ebben ez van. Ne a múltat emlegessük tehát, hanem mondjuk meg, hogy egyesek még ma sem értik meg...

---

³⁸ Ez a szöveg az előterjesztés 4. pontja volt. A kiközösítéssel kapcsolatos elvárás helyett a határozat 5. pontjába a leleplezés követelménye lépett.

³⁹ Az előterjesztés 3. pontjában: „Az államhatalmat és a társadalom közrendjét védelmező fegyveres belügyi szervek szoros együttműködése és elvtársi sorsközössége nélkül nem szilárdítható meg a proletárhatalom, a társadalom konszolidált élete”.

⁴⁰ Az előterjesztés idézett 5. pontjának teljes szövege: „A Politikai Bizottság elvárja, hogy a BM pol. nyomozó szervei bátran és kezdeményezően lépjenek fel a nyílt és az álcázott osztályellenséggel szemben, törvényeink védelmében és annak szellemében szilárdan őrizzék a munkás–paraszt hatalmat.” V. ö. a határozat 3. pontjával.

⁴¹ Az előterjesztés – a határozatban lényegesen megváltozott – része a következőképp szól: „A kollektív pártvezetés hiánya, az elhatalmasodó személyi kultusz oda vezetett, hogy az áv. vonala 1948–53 között nagymértékben eltorzult, Rákosi és Farkas személyes irányításával, a párt káderei ellen és a lakosság széles rétegei ellen irányult. Ezt a koncepciós perek, 1 200 000 személy nyilvántartásba vétele, az erőszakos tsz-szervezés, a maximalizmus a beszerzéseknél stb. jelezte. Ez a politika érvényesült az áv-n belül is, úgy hogy becsületes kommunisták estek ennek áldozatul. Olyan légkör alakult ki, amelyben az áv. tiszték sem érezték magukat biztonságban. Ennek a helyzetnek az „erkölcsí” alapját a párt érdekeire való hivatkozással teremtették meg.”

⁴² Fock Jenő itt téved, az előterjesztés is a jelenről szól: „A főosztály egész személyi állománya magáévá teszi a párt vonalát és igyekszik azt munkájában érvényesíteni. Bár még mindig vannak egyesek, akikben él a nosztalgia a régi ÁVH iránt, akik nem értik meg, hogy az áv. munkájában a múltban súlyos hibák fordultak elő, és akik nincsenek megelégedve a Pol. ny. főosztály helyével a BM szervezetén belül”.

A következő bekezdésben is van ellentmondás. Az első mondat megdicséri a politikai nyomozószerveket, az utolsó mondat ennek ellenkezőjét fejezi ki – és ennek van igaza. E szervnek nem az a feladata, hogy az ellenséget illegálisba szorítsa, hanem hogy az ellenséget ne veszítse szem elől. Ezt ilyen értelemben kell átdolgozni.⁴³ Egyébként az értékeléssel egyetértek.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Nekem hasonlók a kifogásaim, mint Nemes és Fock elvtársnak. Miután fegyveres testületről van szó, itt nem az óhajtó, hanem a parancsoló módot kell használni. Pl. a politikai nyomozóállomány szilárd tudatában legyen, hogy segíti..., ezt úgy kell megfogalmazni, hogy a párt segíti és támogatja az osztályellenség elleni harcot. Az anyagban szó van arról, hogy a politikai nyomozó szerveknél dolgozó kommunistáknak törekedni kell..., ehelyett azt mondanám, hogy a beosztottaknak kell az erkölcsi fegyelmet biztosítani, de hozzátenném, hogy ez a Belügyminisztérium vezetőinek és pártszervezeteinek együttes feladata és kötelessége.⁴⁴

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Többszöri elolvasás után kerestem, mi az, ami még az anyagból hiányzik. Ennek van egy alapvető hibája, hogy ez az intézmény defenzívában van. Nem tartozom azok közé, akik az államvédelmet, mint szervet kicsinyíteni akarják. Ezt kb. meg is mondtuk egy aktíván. Azok közé tartozom, akik állítják, hogy ha ezt a szervet októberb[en] bedobjuk, másként történtek volna a dolgok. És el kell ismerni, hogy így van. Nem véletlenül gyűlöltek ezt a szervek napokon keresztül úgy, mint ahogy gyűlöltek. Ez azonban nem jogcím arra, hogy egy év után úgy fogalmazzák meg a kérdést, ami nem az erőt, hanem a gyengeséget mutatja. Ezért az volna a kérésem, ha lehetséges, hogy ilyen határozati javaslatnak, értékelésnek a szövegezésénél a párt határozottan lépjen fel, annál is inkább, mert a pártot, a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormányt vádolni nem lehet azzal, hogy ennek a szervnek, történelmi, politikai érdemeit kicsinyíteni akarná. Éppen ezért figyelmesen átolvasva még egyszer az anyagot, figyelmeztetni kell az elvtársakat néhány pontatlan vagy nem helyes megfogalmazásra. A 3. oldal 4. pontjában arról van szó, hogy az októberi események az ÁVO-t váratlanul érték, ilyen eseményekre, hogy a tüntetésből ellenforradalom lesz, felkészülve nem volt. Ez nem igaz. Az események úgy történtek, hogy a Politikai Bizottság döntése előtt

---

⁴³ Az előterjesztésben: „Az ellenség elleni harcban a politikai nyomozó szervek értek el eredményeket, az ellenséget mély illegálisba szorították. Régi, helyes módszereit csak részben alkalmazza, új módszereket csak kevéssé alakított ki – az ellenséget fontos területeken szem elől tévesztette.”

⁴⁴ A határozatot ennek megfelelően fogalmazták át.

már futott miniszteri utasítás, amely e szervet leállította.⁴⁵ Ez a szerv nem hibás azért, hogy nem tudott fellépni, hiszen fel sem léptették. Ugyanez a bekezdés arról beszél továbbá, hogy a miniszterhelyettes parancsnokokat váratlanul érte a tüntetés betiltásáról szóló PB határozat. Ez igaz. Később arról beszélnek, hogy a miniszter nem adott ki rendelkezéseket a tüntetéssel kapcsolatos határozat végrehajtásának módjáról. Piros első naptól kezdve nálunk maradt, a Központi Vezetőség üléséről vissza se ment, és helyettest nem bíztak meg a belügyben – mondja az értékelés. Ezt nem is tudtam. Ez olyan megállapítás, ami nagyon komoly dolgot vet fel. Én úgy emlékszem, hogy Piros nem volt mindig itt. A Politikai Bizottságnak akkor már nem volt tagja, tehát neki a helyén kellett volna ülni. Ezt a dolgot tisztázni kell.⁴⁶

Még egy megjegyzésem van. A 4. oldal 5. pontjában az van, hogy „az ÁV feloszlása után (ÁVH már 1953 óta nem létezett)”. Ez sem igaz. Megvolt. Én mikor a börtönből kijöttem, találkoztam ezzel a szervevel. Ha pedig a jogi helyzetét nézzük, akkor így kell bevenni az anyagba.⁴⁷

Még egy megjegyzésem van. A 2. oldal 3. pontja úgy szól, hogy „a KV határozatai érvényesítésére irányuló törekvések azonban, csak részben jártak sikerrel. A párt vezetésében Rákosi és Farkas akadályozták ezt. A BM vezetésében Dékán⁴⁸ személyi felelőssége miatt lassította elsősorban a rehabilitációt, és Piros

⁴⁵ Gerő Ernő 1956 november végén az 1956-os eseményekről írt értékelésében azt állítja, hogy az államvédelem „nem állott feladata magaslatán” és nem hívta fel a pártvezetés figyelmét az ellenzék szervezkedésére. Gerő az államvédelmet azzal próbálta mentesíteni, hogy a PB megtiltotta az év. szervezetnek az operatív munkát Nagy Imre körében és pártkörökben, amelyek frakciós jelleggel szervezkedtek. Ilyen PB-határozatról nincs tudomásunk, de az tény, hogy a belügyminiszter 1956. szeptember 20-án kelt, 85. sz. parancsa előírta, hogy „Fel kell számolni az ideológia, kultúra, sajtó, tudomány területén az elhárító munka olyan jellegét, amely a párton belüli, vagy a párt körül lévő politikai áramlatok ellen, egyes helytelen nézeteket hangoztató személyek ellen irányul.” (ÁBTL 1956. előtt kiadott ÁVH parancsok és utasítások) Hegedűs András a szovjet nagykövettel 1956. június 19-én folytatott beszélgetése alkalmával megerősítette a Gerő által leírtakat: „Az állambiztonsági szervek nem biztosítják a szükséges megelőző intézkedések bevezetését, amelyek lehetővé tennék a pártvezetés számára, hogy idejében tudomást szerezzen az ellenzék terveiről és megelőzze azokat.” (Szovjetszkij Szozuz i vengerszkij krizisz 1956 goda. Szerkesztette: V. Ty. Szereda – A. Sz. Sztikalin. ROSZSZPEN, Moszkva, 1998. 90–91.)

⁴⁶ Piros László 1955. áprilisától 1956. október 23-ig az MDP Politikai Bizottságának póttagja volt.

⁴⁷ A Minisztertanács 1953. július 17-i ülésén hatálytalanította a Minisztertanács 4353/1949. sz. rendeletét és 500/6/1953. sz. határozatával elrendelte az ÁVH, mint önálló szerv megszüntetését és összevonását a Belügyminisztériummal. (MOL XIX–A–83–a 87. d.) Az MDP Politikai Bizottsága 1955. december 8-i határozatával döntött úgy, hogy az államvédelem erősítése és ütközésszerűségének növelése érdekében Belügyminisztériumon belül három főcsoportfőnökséget – államvédelmi, rendőrségi, illetve határőrségi és belső karhatalom – hozzanak létre. Az 1956. január 1-jével életbe lépő szervezeti átalakítások közé tartozott az államvédelmi kollégium létrehozása is. (MOL M–KS 276. f. 53. cs. 260. ő. e.)

Az elfogadott határozatban: „Kialakították a szervezetenként egységes Belügyminisztériumot és megszünt az államvédelem különállása.”

⁴⁸ Dékán István 1945-től 1950-ig az ÁVH-nál teljesített szolgálatot, 1956 júniusától belügyminiszter-helyettes volt.

végrehajtotta Rákosi és Farkas akadályozó utasításait.” Ez is olyan politikai megállapítás, amit alaposan meg kell nézni. Úgy néz ki, hogy Dékán és Piros került be alapjaiban ebbe az egész játékba? Vigyázzunk erre.

Helyes, hogy az elvtársak igyekeznek lezárni a dolgokat. Még gyengeség ebben az anyagban, hogy azt mondják: az államvédelemben helytálló elvtársak szinte igénylik, hogy ők szilárdan és biztosan álljanak ilyen értékelés után, de felvetik a kérdést, hogy az állományban vannak még kevesen, akik ezt az évet politikailag nem heverték még ki, és persze ettől nehéz is megszabadulni. Olyan határozat kell, amelyben határozott fellépéssel ki kell állni. Úgy érzem, hogy a pártvezetőségnek 1 éves munkája és a mostani értékelés jogossá teszi, hogy erkölcsi-politikai súllyal fellépjenek bárkivel szemben. Helyeslem, hogy a demagógiát lezárjuk. A párton belül is le kell egyszer ezt a kérdést zárni, mert vannak még párttagok, akik nem szabadultak még meg attól, hogy sok mindent az ÁVH nyakába varrjanak. Aktíván is felvetődnek dolgok ezzel kapcsolatban. Végelegesen le kell ezt a kérdést zárni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az a helyzet jelenleg a párt közvéleményében is és a Belügyminisztériumban dolgozók között is, hogy a múlt értékelésében nincs egységes vélemény. Vannak helytelen nézetek is. Épp ezért kellene egy olyan passzus, amely kimondja, hogy jelenleg a párt közvéleményében az államvédelmi munka múltbeli eredményeit illetően helytelen nézetek vannak ilyen vagy olyan irányban, ezért a Politikai Bizottság szükségesnek tartja leszögezni a következőket... Figyelembe véve, hogy az elvtársak nagy része a múltra nem is gondol, bár ez fontos tapasztalatokat ad, javaslom, hogy nevezzük meg, ne úgy mint ÁVO, hanem az államvédelmi munkáról beszélve úgy, ahogy ez a szerv 1945 óta különböző szervezeti változásokon ment keresztül.

Mielőtt az értékelésre rátérnék, felvetnék néhány elvi szempontot. Első a párt, az állam és az államvédelem viszonya. Itt meg szeretném a következőt mondani. A Szovjetunióban van egy egészen kategorikus álláspont ebben a kérdésben, amely úgy szól, hogy a CSEKA vagy a GPU a párt fegyvere. Van ilyen elvi állásfoglalás és úgy hallottam, hogy legutóbb a múlt évben Hruscsov elvtárs is ezt a véleményét fejtette ki. Ezt a nézetet azután nálunk is átvették, sőt Farkasnál ez már úgy jelentkezett, hogy a Politikai Bizottság fegyvere. Emlékszem ilyen tézisre. Ez fontos elvi kérdés. Én a szovjet elvtársak álláspontját ebben a kérdésben nem osztom. A dolog lényegét illetően és még kevésbé a közvélemény szempontjából nem tartom helyesnek, hogy ezt így vigyük. De még ha az álláspont helyes is volna – amiről én nem vagyok meggyőződve – akkor is a nálunk történtek után és ahogy nálunk realizálódott ez a jelszó, elvetném ezt az értékelést még az áv-n belül is. Ehelyett azt mondanám, hogy az államvédelmi munka és az a szerve a népköztársaságnak, amely az államvédelmi munkát végzi a Magyar Népköztársaság államának, az osztályharcban pedig a munkásosztálynak

a fegyvere.⁴⁹ Ez a dolog lényegét pontosan kifejezi. Ehhez hozzá lehet tenni, hogy ahogy a munkásosztály egész harcát és a Magyar Népköztársaság minden állami szervének tevékenységét a párt vezeti és irányítja eszmei és politikai vonalon, úgy különleges fontossággal bír, hogy ez az államvédelmi munkában is érvényesüljön. Ezt én a szovjet elvtársakkal is megtanácskoznám.⁵⁰ Ezt így kell vinni, minden porcikámban érzem, még az államvédelmi elvtársak között is. És véleményem szerint ez elvileg is helyes. Az állam egy szerve, az osztályharcban a munkásosztálynak harci szervezete és természetesen a párt irányítja, aminek itt különleges fontossága van. Ha ezt így leszögezzük, mindjárt értik, miért kell szalutálni és vigyázzba állni nekik.

Van itt még egy elvi kérdés, ami részben szakmai is. Azt mondanám, hogy az állam védelmének feladata sohasem csak egy szerv munkája, még az államapparátuson belül sem. Van persze egy szerv – mondjuk az államvédelmi hatóság mikor létezett vagy most a Belügyminisztérium politikai nyomozó főosztálya –, amely ennek tulajdonképpeni gazdája, de elvileg leszögezném, hogy ez egy rendszer kérdése. Ennek a munkának van egy rendszere, amely úgy néz ki, hogy valójában ez a szerv végzi, de itt nagyon fontos feladatai vannak más állami szervezeteknek, határőrségnek, rendőrségnek és csak ha ezek mint egységes rendszer működnek, és látja el mindegyik a maga feladatát az államvédelmi munkában, akkor lehet e munka csak kielégítő. Ez is nagyon fontos dolog, mert van a határőrségnek és a rendőrségnek is van államvédelmi feladata. Ez kiegészítője az államvédelmi munkának, enélkül nem tudnak létezni. Ezt az egymásrautaltságot más oknál fogva is kell nekünk érvényesíteni. Fő szerepe a politikai nyomozó főosztálynak van, de van benne másnak is szerepe, sőt még a hadseregnek is bizonyos vonatkozásban.

Egy másik dolgot is le kell szögezni: miért van ennek különleges fontossága most, a társadalmi átmenet időszakában. Mi nemcsak államvédelmi embereknek mondjuk ezt, hanem civileknek és olyanoknak is, akiket érdekel, hogy minek van ilyen nagy államvédelem. Meg kell mondani, hogy társadalmi átmeneti időszakban élünk, hogy a ki kit győz le hogy áll, a munkásosztállyal és a vele szövetséges erővel szemben áll a kisajátított, de politikailag aktív burzsoázia, annak szövetséges, az imperializmus és harmadik ellenségként a társadalomellenes elemek, akiknek a jelen időszakban társadalomellenes tevékenységük tulajdonképpen a régiék romboló munkáját szélesítik. Ebben persze nem ez a fő, de van kihatása a társadalom általános fejlődésére és meg kell említeni.

Történelmi kérdéshez: ezt mi nem tudjuk megkerülni, meg kell mondani, hogy a személyi kultusz a torzulás fő oka. Fel van sorolva Rákosi, Farkas, Dékán. Három ilyen ember van megnevezve és más vonatkozásban Piros, aki nem nyújtott következetes irányítást. Vagy visszavisszük a dolgot elvi alapjára és meg

---

⁴⁹ Az elfogadott határozatba ez a megfogalmazás került bele: „A Politikai Nyomozó Főosztály a népi állam, a Magyar Népköztársaság védelmi szerve és az osztályharcban a munkásosztály fegyvere.” [Kiemelés az eredetiben.]

⁵⁰ Ilyen tanácskozásról nincs tudomásunk.

kell mondani, hogy a személyi kultusz, az a csoport, klikk vagy más ebben a bűnös. Ezt meg kell mondani. Ha akarjuk, ezen belül utalhatunk rá nevekben is, de akkor legyünk pontosak. Itt Rákosi és Farkas volt a főszereplő, Gerő és Révai másként jelentkeztek. Péter Gábor és a kisebbik Farkas⁵¹ ügye is ide tartozik. És még más emberek is vannak. Meg kell ezt nézni. Megneveznék a múltból néhány hibát, hogy értsenek belőle. pl. az avantgardizmust. Ez mit jelent a gyakorlatban? Mikor az volt a szólam, hogy a pártot szolgáljuk, nekünk csak a párt parancsol, ezen következetesen a központi vezetést értették, járási, kerületi pártbizottság soha nem volt előttük semmi. De még a Központi Vezetőséget sem, előttük Rákosi és Farkas volt a párt. Volt tehát olyan avantgardizmus, amely a párt szolgálata jelszava alatt a valóságban a párt fölé helyezte magát és csak egy-két személytől fogadott el utasítást.

Volt avantgardizmus más vonalon és más értelemben is. Ezt is meg kell nevezni, mert most is megvan az aktualitása olyan értelemben, hogy „egyesek” szerint a Magyar Népköztársaság összes állami szerve megbízhatatlan, ellenséges, kivéve az Államvédelmi Hatóságot. Ez a nézet megkezdődött 1945 januárjában, mert az államvédelmen belül volt olyan törekvés, hogy a Politikai Bizottságnál bebizonyítsák, rajtuk kívül más megbízható nincs. Elérték, hogy 12 éven át harc folyt olyan szervek között, amelyeknek együtt kellett volna dolgozni, és az ellenségnek sikerült a rendőrségen, hadseregen belül izolálni az államvédelmet és ellenséges hangulatot kelteni, egyébként nem ellenséges elemekben is. Nem gondolom, hogy ezt teljesen kifejtsék, elég ezt megnevezni és mindjárt értik, miről van szó.

Szerepelnek itt a koncepciós perek és az 1 millió 200 000 fő nyilvántartása is. Ez szerintem elvileg is külön kérdés, bár azonos hibából származik. Az egyik az az irányzat és tendencia, amely a koncepciós perekhez vezetett, a másik amely a munka elbürokratizálódáshoz vezetett. Ez az 1 millió 200 000 fő tulajdonképpen a néptől való elszakadás és az igazi ellenség szem elől tévesztése. Ez mind benne van az 1 millió 200 000-ben.

Van még egy harmadik kellemetlen kihatása a dolognak, hogy ez az egész avantgardista helyzet, amibe az államvédelmi munka bizonyos időszakban került, demoralizáltsághoz vezetett az apparátuson belül és tönkrementek tömegesen olyan emberek, akik mikor oda bekerültek rendes, becsületes emberek voltak. Ezt nem ajánlom a szövegbe bevenni, de megmondom, hogy az államvédelemnél még most is küzdünk ilyenekkel. Légionárius szellem kerekedett felül. Csúnya ez a szó, de igenis kifejlődtek ilyen emberek, akik azt akarták a fizetés legyen jó nagy, és ha gépkocsit látnak meg ennivalót, abból övék legyen az oroszlátrész és ennek fejében mondják meg, hogy aznap kit kell lefejezni és ők azt megcsinálják. Volt ilyen szellem? Volt és ma is van. Most is találkoztunk egy szégyenteljes dologgal. Utazott kifelé a magyar kormányküldöttség és a kíséző küldöttség is. A szokások

---

⁵¹ Farkas Vladimírről, Farkas Mihály fiáról van szó, aki Kádár János egyik kihallgatója volt 1951-ben.

értelmében a határon reggelit akartak a kormányküldöttség tiszteletére adni. Ez illik is, szokás is. Később megmondták, hogy nem tudnak reggelit adni, mert nincs helyiség. Közbe benyitottunk egy óriási terembe, ahol fel volt terítve az asztal. Kiderült, hogy azért nem lehetett a kormányküldöttség tiszteletére reggelit adni, mert a helyiségben a magyar biztosítók vendégül láttak jugoszláv biztosítókat. Ez is ennek a nyoma. Mint egyik hatást megmondom, hogy nem az egyes embereket kell megbélyegezni, hanem meg kell mondani az avantgardizmusnak volt olyan kihatása is, hogy odakerülő, egyébként rendes, de hosszú időn keresztül ott dolgozó embereket demoralizálta. Ezt muszáj megmondani.

Én is amellett vagyok, hogy ami a múlt év októberét illeti, mondjuk meg, hogy hiányzott az eltökélt és egészséges akarat, az államvédelmi hatóság harcbavetésénél, a következetesség hiányzott, ez nem az ő hibájuk. A másik, mikor az ellenség az államvédelem ellen harcolt, akkor nem a különböző hibákat elkövető testület, hanem mint a Magyar Népköztársaságot védelmező, fegyveres erő harcolt, és nagy kár, hogy elérte célját. De akkor nekünk kell egy másik kérdésre is válaszolni, arra hogy pl. november 5-én miért nem állították helyre az államvédelmet. Mit tudunk erre válaszolni? Hogy ez így volt, az ellenség ezzel a céllal csinálta, viszont az államvédelmi munka megkívánta, hogy újjászervezzük, ha el akarjuk kerülni a régi hibákat. Így született az a döntés, hogy az államvédelmi munkát újjá kell szervezni. Ha ezt nem mondjuk meg, nem értik meg miről van szó.

A jelenlegi helyzetről ha mondunk valamit, meg kell mondani, hogy a Belügyminisztérium politikai főosztálya mint végrehajtója az állam védelmének, egy év alatt nagyon komolyan fejlődött és alapjában szerepét, feladatát, hivatását betöltötte. Ugyanakkor ott még nyomaiban jelen van bizonyos hiba – és ezeket meg kell nevezni. Ugyanakkor azt is meg kell mondani, hogy bizonyos szektás stb. hangot itt nem szabad megengedni. Ezt feltétlenül és sürgősen le kell küzdeni, részben nevelési eszközökkel, de ahol ez ismételten eredménytelen, minden rendelkezésre álló eszközzel. Le kell küzdeni az ilyen szembenállást a Központi Bizottság vagy a kormány vonalával. Ha makacs esetekről van szó, eltávolítással vagy más büntető rendszabállyal ennek véget kell vetni.

Javaslom, hogy az átdolgozott szöveget ne hozzuk vissza. Az alapvető dolgokat a Politikai Bizottság helyesen látja, három elvtársat kellene megbízni, hogy a szöveget végleges formában hagyják jóvá. Talán Biszku, Münnich elvtársakat és engem. Viszont ezt a határozatot más módon feldolgozva ismertetni kellene a rendőrségnél, a határőrségnél, a hadseregnél és a pártban. Nem azonos mértékig feldolgozva, mint a belügyben, hanem bizonyos fokig. A pártban a pártbizottságokig kellene az ismertetést megcsinálni.

KISS KÁROLY elvtárs:

Egyetértek a határozati javaslattal és azzal, amit az elvtársak kiegészítésként hozzáfűztek. Szükséges, hogy legyen ilyen értékelés, elsősorban magának a belügyben dolgozó elvtársaknak a szempontjából, de ez a párt részére is hasznos lesz.

Szeretném felvetni az elvtársaknak, hogy amikor ebben a határozatban az államvédelmi szervezet évekkal ezelőtti vaskos hibáiról beszélünk, bele kellene venni, hogy ennek egy része az volt, hogy a hatalom átvétele után a társadalmi nevelőmunkát adminisztratív intézkedésekkel akarták helyettesíteni. Pár éven keresztül jellemző volt az államvédelem munkájára, hogy mindenkire rámentek, aki nem értett egyet. Falun pl. olyan emberekre mentek rá, abból a koncepcióból kiindulva, hogy ellenség, aki nem értett mindenben egyet. Az a hosszú évekig tartó társadalmi nevelőmunka, amely a szocializmust építő országokban a hatalom átvétele után indult meg a párton, tömegszervezeten és azok kifelé való hatásán keresztül, ezt próbálták nemcsak nálunk, hanem a szomszédos népi demokratikus országokban is adminisztratív eszközökkel helyettesíteni. Ennek az alapját a személyi kultusz adta meg, annak a talaján vált ez lehetővé. Ha nem lett volna olyan elmélyült személyi kultusz, akkor azok az egészséges megnyilvánulások, amelyek az államvédelmi hatóság vezető és középfuncionáriusai között voltak, elsősorban a munkásokból jöttek között, tudtak volna érvényesülni. Mert voltak olyanok is, akik azt mondták: nem tudom ezt végigcsinálni, mert ez elejétől végig koncepció. De ezeken is elverték a port. Itt van pl. Horváth Gyula esete, aki a kezébe adott ügyből, amivel foglalkozott, látta, hogy csinált ügy és megmondta, hogy ő ezt nem vállalja. Felette 10 évet mondtak ki.⁵² Ha nem az a hallatlan személyi kultusz lett volna, akkor ezek az erők erősebbek lettek volna. Nem tudom mit gondolnak az elvtársak, helyes-e ebben a határozatban említést tenni erről, de itt mindenesetre meg kell mondani, hogy ennek a légkörnek és tevékenységnek, amely a negatív oldalát adja a hatóság 12 éves munkájának, része volt egyes tanácsadóknak is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem ide tartozik.

KISS KÁROLY elvtárs:

Tudjuk, hogy milyen szerepük volt egyeseknek a koncepciók ügyekben.⁵³ Az a jelszó, amely a mi fegyveres szerveinkben ment 1949–50-től, hogy Rákosiért és a hazáért előre – hallatlanul romboló és káros volt. Az 1951-es katonai gyakorlat jelszava volt ez. Ha jött egy hang, akkor csinálták az ügyeket.

A nevekkal kapcsolatban. Nem lehet olyan anyagot adni, hogy a legmarkánsabbakat ne említsük meg, mint pl. Péter. De azt meg kell mondani, hogy 1953 óta Piros és Dékán szerepe a hibák kijavítására irányuló törekvés volt.

---

⁵² Horváth Gyula (1912–1974) 1945 és 1948 között az MKP, illetve MDP X. kerületi bizottságának osztályvezetője, illetve titkára. 1949-ben az ÁVH Határfolyam és Légrendészet vezetője júniusig, amikor letartóztatták és 15 évi kényszermunkára ítélték. 1954-ben ügyét felülvizsgálták és rehabilitálták. 1954–1956-ban az Egyesült Izzóban a pártbizottság titkára. 1956-ban a BM-ben a Katonai Elhárító Főosztály vezetője. 1957-től 1960-as nyugdíjazásáig a BRFK Politikai Nyomozó Főosztály vezetője.

⁵³ Kiss Károly valószínűleg Bjelkinnek a Rajk-per előkészítésében játszott szerepére utalt. A szovjet tanácsadókkal kapcsolatban l. még KAJÁRI Erzsébet: A magyar Belügyminisztérium szovjet tanácsadói. *Múltunk*, 1999/3. sz. 220–227.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A hibák kijavítására való következetlen törekvés.

KISS KÁROLY elvtárs:

Persze voltak megszakítások és visszaesések, minthogy a párton belül is voltak visszaesések és ingadozások.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

1953-ban már mindenki tudta, hogy ki a bűnös, mégis sokan csak 1956-ban jöttek ki a börtönből.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van most olyan közkeletű fogalom, hogy kezdetben minden ment és a munkásosztály legjavát vitték oda. Emlékszem én az államvédelmi vezérkarból néhány olyan negatív jellemvonású egyénre, akiről nehéz volna azt mondani, hogy a munkásosztály legjobbjai közül került ki. Ott volt pl. Száberszki.⁵⁴ Ő is a legjobbjá volt a munkásosztálynak? Ezek eszelős kispolgárok voltak.

FEKETE KÁROLY elvtárs:

Száberszki saját magát figyelgette.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Véleményem szerint személyi kultusról beszéljünk és arról a csoportról, amely ezt a magyar pártban meghonosította. Nevezzük meg, hogy a párt vonalán Rákosi és Farkas volt ennek a feje. Túl sokat nem tudunk osztozkodni, mert ha azt mondjuk, hogy Dékán, senki sem érti.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Azért helyes Kádár elvtárs megfogalmazása, mert segíti széjjelválasztani e nagy állomány becsületes embereit attól a kis csoporttól, amely gazember. Nem lehet vádolni az egész intézményt, de egy csoportot igen.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Maradjunk meg a személyi kultusznál, mert az a forrása a hibáknak. De a másik oldalt se engedjük el olcsón, ott is meg kell mutatni, hogy az osztályellenség táborába átment Nagy Imre–Losonczy-féle árulók miért harcoltak az államvédelem feloszlatásáért. Világos, hogy azért, mert a Népköztársaságot akarták megsemmisíteni. Itt van ez a betyár telefon história. Egy nő telefonált, hogy holnap reggel az ÁVH-t feloszlató rendeletnek meg kell jelenni. A férfi, akinek telefonált azt válaszolta: nem biztos, hogy ez jó lesz, mert méginkább megvadulnak az emberek. Erre a nő azt válaszolta: ne törődj semmivel, ez utasítás. És másnap megjelent a feloszlatásról szóló rendelet.⁵⁵

BISZKU BÉLA elvtárs:

Ne vegyük be a határozatba, de mégis meg kellene bízni az Adminisztratív Osztályt és a PTO-t, hogy erősítse meg a belügyi pártszervezetet.

⁵⁴ Száberszki Józsefről (1904–1953) van szó. 1945 és 1948 között Péter Gábor munkatársa a politikai rendőrségen, majd a Pénzügyminisztérium főosztályvezetője. 1953 januárjában, Péter Gábor letartóztatását követően öngyilkos lett.

⁵⁵ Nagy Imre 1956. október 28-án rádióbeszédében jelentette be, hogy a kormány feloszlítja az Államvédelmi Hatóságot. Ezt követően a Magyar Nemzet 1956. november 30-i számában Dr. Münich Ferenc belügyminiszter nyilatkozatában tényként jelentette ki ugyanezt.

FEKETE KÁROLY elvtárs:

Két dolgot: Nemes elvtárs említette és a határozati javaslattal kapcsolatban több elvtárs kifogásolta, hogy az deklaratív jellegű. Szeretném felhívni az elvtársak figyelmét, hogy erre bizonyos fokig szükség van. Éppen azért, amit az elvtársak is említettek, hogy az állománynak jelentős és túlnyomó része az, amelyik rendszeren, becsületesen harcolt és helytállt, és a múltban elkövetett bűnökben nem vett részt. Ezek az emberek évek hosszú során keresztül szintén különböző dolgokon mentek át. Az államvédelemnél majdnem minden évben volt felülvizsgálat. Emberek százait szórták ki és tartóztatták le. Utána jött az ellenforradalom, felosztatás stb. Ma tehát ezeknek a becsületes embereknek ad talajt és támaszt, ha bizonyos mértékben deklaratív jellegű a határozat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem kell deklaratív, hanem értékes, reális értékelés, ez nekik is jó. Azt nem lehet mondani, hogy a pártközpont támogatja őket az osztályellenség elleni harcban[n]. Hát azért van a világon, hogy támogassa.

FEKETE KÁROLY elvtárs:

Említették az elvtársak, hogy hiányzott az eltökéltség az államvédelem harcbevételét illetően. 23-án az államvédelem harcbevételére fel sem merült.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi az egész ellenforradalom elleni harc időszakáról beszélünk, amikor hiányzott az eltökéltség, hogy az államvédelmet bevessék megfelelően a harcban. Miért változtatták meg a PB határozatát? Mert Piros elvtárs jelentette, hogy 5 miniszterhelyettes jelentése alapján képtelenek végrehajtani az utasítást.

FEKETE KÁROLY elvtárs:

Meg kell nézni pontosan, hogy történt ez. Én azt hittem, hogy ezt már lezárták az elvtársak.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi éppen azt mondjuk, hogy a párt, a kormány részéről hiányzott az eltökéltség és az akarat.

FEKETE KÁROLY elvtárs:

23-án nem volt szó arról, hogy harcban vessék az államvédelmet.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi arról beszélünk, hogy a Politikai Bizottság egyes tagjai e szerv együttes döntését megváltoztatták, mert nem akarták a harcnak ezt a formáját választani. Ezért mondjuk, hogy hiányzott az eltökéltség, az akarat itt fenn a Politikai Bizottságban és a kormányban.

FEKETE KÁROLY elvtárs:

Ha én felelős vagyok, mondják meg az elvtársak és váltsanak le.⁵⁶ Ez volna egyébként is a legjobb. Velünk kapcsolatban most már egész évben felmerül ez a kérdés. Így nem lehet dolgozni.

---

⁵⁶ Fekete Károly belügyminiszter-helyettes leváltásáról a Titkárság 1958. február 14-én döntött. A Minisztertanács 1958. február 20-i döntése a *Határozatok Tára* 1958. évi 5. számában jelent meg. 992

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Most tárgyaljuk, hogy nem az államvédelmire mondjuk, hogy hiányzott az eltökéltség és határozottság.

FEKETE KÁROLY elvtárs:

Mikor Piros elvtárs közölte, hogy tüntetés készül, hozták a jelentést, hogy 15 000 ember áll a Műegyetem előtt, a tüntetés betiltása ellen tiltakoztak a B[uda]pesti PB-tól és a Szabad Néptől is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Miért félnek a felelősségtől? Én nem restelltem megmondani a Rádióban és az Országgyűlésben, hogy miért vagyok felelős. Mi most nem foglalkozunk azzal, hogy a belügyön belül mi volt a hangulat. Azt akarjuk éppen megmondani, hogy az ország vezetése részéről hiányzott az eltökéltség és határozottság.

FEKETE KÁROLY elvtárs:

Le kell ezt az ügyet zárni, így nem lehet dolgozni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Értse meg végre, hogy a Politikai Bizottság, Gerő részéről hiányzott az eltökéltség és határozottság.

TÖMPE ISTVÁN elvtárs:

Igyekeztünk az egész anyagban differenciálni. Azt mondtuk, hogy 1945-ben a káderek zömét a legjobbaktól választották ki. Én nélkülözhetetlennek tartom, hogy a határozatban szerepeljen Péter és néhány név. Arra kell vigyázni, hogy világosan megmondjuk: XY a belügyön belül felelős és mi nemcsak általában, hanem konkrétan harcolunk azokkal szemben, akiknek helytelen álláspontjuk van. Ebben a fontos anyagban meg kell egy néhány nevet említeni, de ezt nem szükséges a belügyön kívül vinni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A belügyön belül az elvtársak azzal érvelnek, amit helyesnek látnak. Mi nevetéses helyzetbe kerülünk, ha azt mondjuk az ország közvéleményének, hogy a személyi kultuszért Péter a felelős. A belügyön belül ha az elvtársak neveket említenek, ne azt mondják, hogy Péter és Dékán, mert ezt nem értik. Péternek és Farkas Vladimírnak különleges helyzeténél fogva nagy szerepe volt, de Dékán nem volt országos tényező ebben a dologban. Itt van pl. Szücs,⁵⁷ azt hitte magáról, hogy Sherlock Holmes, s közbe[n] egy örült volt. Száberszki is örült. 24 órából 18 órát voltak bent, állva aludtak, dolgozni nem tudtak évek óta, és ők irányították az államvédelmi hatóságot. Hozzáteszem, ellenséges szándék nélkül, mert Szücs és Száberszki is meg voltak győződve, hogy így kell védeni az államot.

---

⁵⁷ Szücs Ernőről (1908–1950) van szó, aki 1945 nyarán tért haza szovjet emigrációból. Szücs 1942-től a szovjet állambiztonsági szerveknek dolgozott. Itthon államvédelmi ezredesként Kovács János halála után Péter Gábor egyik helyettese, a hálózati főosztály vezetője, majd a Katonai Elhárítás osztályának élére került. 1950-ben letartóztatták és fivérével együtt agyonverték.

2. Törvénytervezet az országgyűlési képviselők mentelmi jogáról, valamint a képviselők összeférhetetlenségéről

KISS KÁROLY elvtárs:

Szeretném megkérdezni, hogy a jelenlegi tervezet mennyiben különbözik a régi mentelmi jogtól. Szélesebb? Vagy mi a változás?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Van-e most ez az úgynevezett reverzális? Ha van, akkor ez az egész kérdést lényegesen befolyásolja.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Kiss elvtárs kérdezte, hogy a most javasolt törvény miben különbözik a régitől. Elsősorban a társadalmi átalakulás óriási különbséget tesz szükségessé, és különleges jogokat adtunk a képviselőknek. Lényege ebben van, úgy gondolom. Egyébként a régivel szemben bizonyos mértékig szélesebb. Ugyanakkor szükségesnek tartjuk, hogyha a képviselő értekezleteken, állami vagy társadalmi területen olyan magatartást tanúsít, amely politikailag kifogás alá esik, legyen nekünk visszahívási jogunk.

A reverzálissal kapcsolatban szeretnénk, ha ez továbbra is fent lenne tartva. Úgy gondoljuk, a pártnak joga van ilyen megszorításokra.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mit jelent az a 3. oldalon, hogy kell majd egy jogszabály⁵⁸? Ez majd szüli a többit.

TIMÁR ISTVÁN elvtárs:

A mentelmi jog törvényben Magyarországon soha nem volt szabályozva⁵⁹. A régi parlamentális gyakorlat 1867-ben hozott határozaton alapult és ebben voltak kimondva azok az elvek, amelyeknek alapján mentelmi jogot végeztek. Emellett most alkotmányunk leszögezte egy-két mondattal a mentelmi jog és összeférhetetlenség lényegét.⁶⁰ Amikor a párt azt a határozatot hozta, hogy részletes jogszabályokat készítsünk el, abból indult ki, hogy az alkotmányban leszögezett elveket kell szem előtt tartani. Mennyiben különbözik ez azoktól az elvektől, amelyek a régi burzsoá gyakorlatban le voltak rögzítve? Elsősorban abban, hogy a múltban a képviselőt egyáltalán nem lehetett felelősségre vonni azért, amit az Országgyűlésen vagy az Országgyűlés egyes bizottságaiban vagy választói

---

⁵⁸ Az előterjesztés ezzel kapcsolatban a következőképpen fogalmazott: „A törvény meghozatala után gondoskodni kell a képviselők jogait és kötelességeit megszabó jogszabály meghozataláról, valamint a képviselőknek a választók részéről történő esetleges visszahívása szabályozásáról is.”

⁵⁹ A mentelmi jog szabályozásával és alkalmazásával kapcsolatban I. TOMBOR László: A mentelmi jog és alkalmazása. *A magyar parlament 1944–1949*. Szerkesztette HUBAI László és TOMBOR László. Gulliver Lap- és Könyvkiadó, Bp., 1991. 173–199.

⁶⁰ Az Alkotmány 11. §-a ezzel kapcsolatban a következőket tartalmazta: „(2) Országgyűlési képviselőt az országgyűlés hozzájárulása nélkül letartóztatni vagy ellene bünvádi eljárást indítani – tettenérés esetét kivéve – nem lehet. (3) Minden politikai, gazdasági vagy egyéb tevékenység, illetőleg magatartás, amely ellentétben áll a dolgozók érdekével, összeférhetetlen az országgyűlési képviselői megbízatással.”

beszédében, képviselői beszédében mondott. Mi ezt nem tartjuk helyesnek, mert ez a szocialista elveknek nem felel meg. Ezt korlátozni kell, és erre vonatkozik a 2. §, amely kimondja, hogy megilleti a mentelmi jog, de képviselői tevékenységéért a választóinak és az Országgyűlésnek felelős. Ez tehát nem abszolút mentességet biztosít a képviselőknek, mert ez nem volna kívánatos.

Másik kérdés, ami szintén túlmegy a korábbi szabályozáson, a 13. §-ban van⁶¹. A mentelmi jogon túl meg akarja a javaslat védeni a képviselőt olyan zaklatásokkal szemben, amelyek nem büntető eljárásban, letartóztatásban nyilvánulnak meg, hanem pl. megkritizálja a tanácsot vagy szervezetet, hogy ott valami nincs rendben és fegyelmi eljárást indítanak ellene vagy olyan eljárást, amiből kifolyólag őt hátrány éri. Biztosítani akarjuk, hogy ha úgy érzi, hogy ez a hátrány őt a helyes képviselői magatartása miatt érte, vigye ezt az Országgyűlés elnökének és ott foglaljanak állást, hogy valóban érte-e sérelem és akkor az Országgyűlés elnökének utasítania kell a szervezet, hogy a képviselőt mentesítsék az őt ért hátrány alól. A termelőszövetkezetekben előfordulhat, hogy képviselőként kritikát gyakorol és emiatt őt sérelem éri.

Kádár elvtárs kérdezte, miért vettük be az utolsó szakaszt. Csak fel akartuk hívni a figyelmet, hogy a mentelmi jog összefügg a képviselők jogának szabályozásával. Világossá akarjuk tenni, hogy nemcsak előjogokról van szó, szabályozni kell a képviselők kötelességét is. Mi itt nem törvényre gondolunk, hanem a Házhatározatra és úgy gondoljuk, ez ki fogja egészíteni ezt a szabályozást. A visszahívás kérdésére sem külön jogszabályt akarunk, hanem a szabályozás a választójogi törvény egy részét képezne.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

A 3. § akként intézkedik, hogy tettenérés esetén is a Legfőbb Ügyész tájékoztatja az Országgyűlés elnökét és az eljárás megindításához ilyen esetben is szükséges a mentelmi jog felfüggesztése. Ezzel nem értek egyet. Nem értem, hogy olyan cselekménynél, amikor egy képviselőt tettenérés miatt őrizetbe vesznek, miért kell a bírósági eljárás megindításához még külön a vádemelés kérdését is felvetni. Statárium volt, gyorsított eljárások vannak, és ha ilyen helyzetben egy képviselő olyan cselekményt követ el, hogy szembehelyezkedik a törvénnyel vagy fegyveresen lép fel a Népköztársaság ellen – amilyen esetekben más emberekkel szemben rögtön megtesszük a szükséges intézkedéseket – miért kivétel ez alól a képviselő. Véleményem szerint a harmadik § 2. bekezdéséből hagyjuk el a

---

⁶¹ A 13. § így szól. „(1) Az országgyűlési képviselő az állami és szervezeteti szervek minden olyan egyedi határozatát, intézkedését, amely őt országgyűlési képviselői minőségében kifejtett tevékenysége miatt erkölcsi vagy anyagi hátránnyal sújtja, megvizsgálás és orvoslás végett az Országgyűlés elnöke elé terjesztheti.

(2) Az Országgyűlés elnöke a képviselő bejelentését a mentelmi és összeférhetlenségi bizottsághoz teszi át javaslattétel végett. A bejelentés tárgyában az Országgyűlés dönt.

(3) Ha az Országgyűlés a képviselő bejelentését alaposnak találja, a 11. §-ban foglaltak szerint járhat el.”

mentelmi jog felfüggesztését⁶². Ez azt jelenti, hogy az Országgyűlés elnökének kötelessége áttenni a dolgot a mentelmi bizottsághoz, az letárgyalja, meghozza határozatát, hogy indokoltnak tartja-e a mentelmi jog felfüggesztését, de csak javaslatot tehet az Országgyűlésnek, de csak az Országgyűlés adhatja meg a jogot, igaz, hogy megteheti ezt az Elnöki Tanács is, ha átteszik hozzá, és ez rövidíti az eljárást. Azonban egyszerű állampolgárral szemben olyan előjogokat biztosít a törvény ilyen esetben, amely véleményem szerint nem helyes. Ha Elnöki Tanács elé is visszük a két Országgyűlés között az ügyet, ez akkor is elhúzza a dolgot.

A 15. §-ban az van, hogy „Összeférhetlenségi bejelentést bármely képviselő a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, a Hazafias Népfront Országos Elnöksége, a Kormány és a legfőbb ügyész tehet.” Javasolom, hogy a Népköztársaság Elnöki Tanácsát hagyjuk ki, miután csak képviselők lehetnek a tagjai, nem szükséges, hogy a Népköztársaság Elnöki Tanácsának napirendjére legyen tűzve.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A 2. § 1-2 fejezete azt mondja, hogy a képviselők tevékenységükért kizárólag választóiknak és az Országgyűlésnek felelnek. Ez nem egészen felel meg az igazságnak, mert a pártnak is felel. Javasolom, hogy a „kizárólag” szót ne mondjuk ki.

Rónai elvtárs által említett dolgokhoz, hogy a tettenérés esetén szükséges-e a mentelmi jog felfüggesztése: a helyzet az, hogy az egyéb állampolgárok nem képviselők. Azt hiszem helyes, hogy mégis bent maradjon, és látni kell a választóknak, hogy az országgyűlési képviselő felelőssége esetén ő is társfelelősséget vállal.

Harmadik észrevétel a 15. § 1 bekezdésére vonatkozik.⁶³ Ha joga van gazdasági szervezetnek bejelentést tenni, miért ne adjuk meg ezt a jogot a párt központi szervének, és a szakszervezetek központi szervének. Hisz az MSZMP mint létező párt vezető ereje az országnak, a Népköztársaságnak. Szerkesszük meg így egyértelműen ezt a bekezdést, hogy ez kiderüljön belőle.

A 15. szakasz 4. bekezdéséről nem értem miért szükséges, hogy az összeférhetlenségi eljárás azzal a képviselővel szemben is indítható, aki mandátumáról lemondott.

TIMÁR ISTVÁN elvtárs:

Hogy a lemondás ne legyen jogcím arra, hogy elkerülje a következményeket. Ha összeférhetetlen, a parlamentnek meg kell bélyegezni.

MAROSÁN GYÖRGY elvtárs:

Hogy ezzel ne tudjon kimászni olyan erkölcsi feddés alól, amit megérdemel.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A pártban is van kilépési jog, de ki van mondva, hogy fegyelmi eljárás alatt álló nem léphet ki a pártból.

---

⁶² Eszerint a vádemeléshez tettenérés esetén is szükség lett volna a mentelmi jog felfüggesztésére.

⁶³ A törvényjavaslat említett része a következőket tartalmazta: „Összeférhetlenségi bejelentést bármely képviselő, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, a Hazafias Népfront Országos Elnöksége, a kormány és a legfőbb ügyész tehet. A 14. § (2) bekezdésének a) pontjában meghatározott esetben az igazságügy-miniszter köteles összeférhetlenségi bejelentést tenni.”

Az előterjesztésben az Elnöki Tanács néhány helyen meg van említve: második oldalon magába[n] a szövegbe[n], 6. § 2. bekezdésében szerepel egyszer.⁶⁴ Végül az egész rendeletnek a végén megint a 19. szakasz első bekezdésében, amikor azt mondják, hogy: „A felelősségre vonást az Országgyűlés elnöke, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa...”⁶⁵

Felvetem a következőt: nem volna-e célszerű ebből az egészből kihagyni az Elnöki Tanácsot. Tudniillik arról van szó, hogy alkotmányunk és törvényeink értelmében nekik ezek a jogai ettől függetlenül biztosítva vannak. Úgy van, hogy ha az Országgyűlés nem ül össze, annak hatáskörébe[n] az Elnöki Tanács jár el. Amikor mi azt mondjuk, hogy „rendkívüli esetekben”, akkor mi kissé vitássá tesszük az Elnöki Tanácsnak ezt a jogát. Ha mi elhagynánk, többet mondanánk. Azt is elhagynám, hogy a felelősségre vonás tárgyában „kizárólag” az Országgyűlés dönt. Vitás kérdéseket illetően itt van a vádemelés. Ezt muszáj megcsinálni, mert ennek ez a logikája. Nem kell mindjárt letartóztatni, ha tetten érik valahol.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Nem a letartóztatáshoz, hanem a vádemeléshez szükséges a mentelmi jog felfüggesztése.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A párt Központi Bizottságát nem ajánlanám a jogoknál felvetni. Benne van a Hazafias Népfrontba[n]. A szakszervezetet sem feltétlen szükséges felvetni, mert a Hazafias Népfrontban ez is benne van. Ez egyébként a jövőben már világosan tisztázva lesz, mert konkrét jogai vannak a Hazafias Népfrontnak.

TIMÁR ISTVÁN elvtárs:

Az Elnöki Tanácsot azért vettük be, mert ki akartuk domborítani, hogy ez a szerv illetékes dönteni az Országgyűlés ülésszakai között. Kétséggkívül ha nem vesszük be is, az alkotmány értelmében ezt a jogkört az Elnöki Tanács gyakorolhatja. Mi azonban úgy gondoljuk, hogy ez a „rendkívül sürgős esetekben” is arra utal, hogy a jogkört alapvetően és döntően az Országgyűlés, ne pedig az Elnöki Tanács gyakorolja. Ha ezt nem domborítjuk ki, akkor olyan színezete lehet, hogy az Elnöki Tanács döntsön, és az az általános. Nem volna helyes, ha mindazokat, ami a képviselők felelősségre vonása címe alatt fel van sorolva, az Elnöki Tanács jogkörébe utalnánk. Mi úgy érezzük, helyes, ha ilyen esetekben[n] csak az Országgyűlés hatáskörébe lehet utalni és nem is olyan sürgős, hogy ne lehessen megvárni az Országgyűlés időszakát.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Kádár elvtárs álláspontját tartom helyesnek, a 6/2. §-t illetően. Méginkább azt tartom helyesnek, hogy Timár elvtárs felszólalt és azt mondta, hogy rendkívül sürgős esetekben is a mentelmi bizottság állapítsa meg a tennivalókat. Ebben

⁶⁴ Az említett helyen az Elnöki Tanács olyan összefüggésben szerepel, hogy sürgős esetben, ha az Országgyűlés nem ülésezik, döntést hozhat mentelmi ügyekben.

⁶⁵ A teljes mondat így szólt: „A felelősségre vonást az Országgyűlés elnöke, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa vagy valamely országgyűlési bizottság, illetőleg az országgyűlési képviselők kezdeményezhetik.”

benne rejtőzik az a veszély, hogy gyakran rámondják egy ügyre, „rendkívül sürgős”, és az Elnöki Tanácshoz utalják az ügyet, pedig azt kell elérni, hogy lehetőleg az Országgyűlés döntsön.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

A 6/2. §-t alakítsuk úgy át, hogy általános joggyakorlat szerint az Elnöki Tanácsnak ilyen joggyakorlata legyen. Amikor a bizottság tárgyalta ezt a törvénytervezetet, az volt az álláspont, hogy ne legyen joggyakorlat abból, hogy nyakra-főre az Elnöki Tanács hozzon ilyen határozatokat. Ha kihagyjuk ebből az Elnöki Tanács megjelölését, akkor is oda lehet vinni a sürgős eseteket.

Ragaszkodni kellene a 19/2. szakasz „kizárólagos” megfogalmazásához, mert itt az Országgyűléssel kapcsolatban olyan kérdések vannak napirenden, amit csak az Országgyűlés kaphat.

3. Határozati javaslat a mezőgazdasági felvásárlási rendszer továbbfejlesztéséről

BISZKU BÉLA elvtárs:

A múltkori vita⁶⁶ alapján az export dologra határozatot hoztunk és most le van szögezve, hogy a belső szükséglet kielégítése esetén is az export a fő feladat, de mikor realizálódni kellene, nincs megmondva hogyan akarjuk ezt biztosítani. Félő, hogy a kimondott elv a gyakorlatban elsikkad. Az export szigorúsága le van szögezve, de hogy a mezőgazdasági export hogyan lesz realizálva, nincs feltüntetve.

Itt van a célkitűzés az árak csökkentéséről. A 3. oldalon van szó a tartalékról.⁶⁷ Nem kellenének végrehajtható rendszabályok is, azon kívül, hogy elveket mondunk ki? Itt meg van állapítva, hogy főleg kenyér és takarmánygabonából kell több hónapi tartalékot szerezni.

FOCK JENŐ elvtárs:

Az első oldal második bekezdésében az árszínvonalról van szó.⁶⁸ Javaslom ezt úgy átfogalmazni, hogy a Politikai Bizottság helyteleníti, hogy a jó terméshez képest az alapvető mezőgazdasági cikkek ára magasán lett megállapítva.

---

⁶⁶ Az előzményekre l. a 21. sz. dokumentumot.

⁶⁷ A tartalékokról az előterjesztés 2. oldalának 2. pontjában esik szó a következőképpen: „A felvásárlás biztonsága és a zavartalan ellátás érdekében gondoskodni kell arról, hogy az alapvető cikkekből az árutartalékok a másfél-kéthavi szükséglet alá ne süllyedjenek.”

⁶⁸ Az előterjesztésben ezzel összefüggésben a következő megállapítás szerepel: „Az eredmények mellett azonban a Politikai Bizottság megállapítja, hogy a jó termés mellett néhány cikk ára magasnak bizonyult. Ez – a menetközben már eddig végrehajtott néhány árkorrekció mellett is – a nemzeti jövedelem elosztásában szükségtelen eltolódást eredményez a parasztság javára, az egyéni paraszti gazdálkodás perspektívájának nem kívánatos megerősödését vonja maga után, s ez gátlólag hat a falu szocialista fejlődésére. Egyes területeken, ahol nem sikerült biztosítani a piaci rendet, megnőtt a spekuláció, amely több cikknél (alma, baromfi) veszélyezteti az exporttervek teljesítését.”

A 2. oldal e) pontjában az exportkérdésről beszélnek.⁶⁹ Ahelyett a megfogalmazás helyett, hogy „a belső szükséglet kielégítése mellett a megnövekedett mezőgazdasági exportfeladatok maradéktalan megoldása” javaslom azt a megfogalmazást: erőfeszítéseket kell tenni a mezőgazdasági export növelésére és a vállalt exportfeladatok maradéktalan teljesítése.

Ugyanezen oldal első pontjában van szó a tej felvásárlási áráról.⁷⁰ Javasolom ezt a Politikai Bizottság ne mondja ki. Nem tárgyaltuk meg ezt részletében, olyan kérdés ez, amit majd két minisztérium és a Mezőgazdasági Osztály alakíthat ki. Elvileg a sertésárakat megtárgyaltuk, ez jelentős kérdés, összefügg a kukoricával, a kukorica felvásárlásával stb., ezt helyes megállapítani. De azt is le kell szögezni, gyors erőfeszítéseket kell tenni, hogy a szarvasmarha állomány növekedjék. Ebben a pontban eléggé mellékesként szerepel az export. Biszku elvtársnak igaza van, külön pontba kell venni az exportot, és nem lehet összekötni a belső ellátással. Úgy kell ezt megfogalmazni, mint ahogy a múltkor szó volt róla: fel kell számolni azt az elméletet, miszerint az export termelése csak másodrendű, ha jut – [akkor] történhet meg. Úgy kell ezt megfogalmazni, ami a mi jelenlegi fizetési mérlegeinknek megfelelő. Másként nem tudjuk megoldani.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Alapvető fontosságúakra értettem.

FOCK JENŐ elvtárs:

Ebben az évben és az utána való évben még nem tudjuk ezt megvalósítani, de azután már igen. Amire most azt mondjuk, hogy alapvető élelmiszerekben másfél, kéthónapi szükséglet kell legyen, ez vonatkozik elsősorban a takarmányra stb. Most megelégedhetünk kéthónapos készlettel. Azt kihangsúlyozni, hogy nem alapvetőekben fokozni még olyan áron is, hogy belső kielégítetlenség származik – itt sok tennivaló van. Pl. az almaexportról beszéltünk a múlt héten. Beszélgettem külkereskedőkkel. Csehszlovákiának a legnagyobb sérelme, hogy év közben nyomtuk fel az almaexportot, felét sem teljesítettük. Kérték, hogy karácsonyra biztosítsuk az ellátást. A delegáció azzal a válasszal utazott haza, hogy minimális szállítást tudunk csak teljesíteni. Ugyanakkor az ország különböző vidékén bőségben van jó minőségű, exportalma is. Három napig veszekedtem, hogy szállítsunk Csehszlovákiának. 50 vagon akartak szállítani, bár most kb. 300 vagon van raktárban. Most még fellendült az almafelvásárlás, mert a meleg napok kényszerítik a parasztot, hogy szabaduljon az almától. Most azt mondják, ha adunk, lecsökken a készlet a minimumra.

Hús is bőségesen van. Augusztusban ennek folytán pl. javasolták, hogy a másodrendű húsoknak az árát csökkentse le a felére, most azután szeptemberben, októberben senkinek nem jutott eszébe, hogy az árát visszaállítsa. Sőt a húst ugyanazon az alacsony áron még hirdetik is. Ezeket a másodrendű húsokat nem

⁶⁹ Az előterjesztésben nem szerepel e) pont. A felvásárlási rendszer további javításával kapcsolatos feladatok felsorolásakor a d) pontban szólnak az exportról.

⁷⁰ Ezzel kapcsolatban a szövegben a következő mondat szerepel: „A tej felvásárlási árát tavasszal 10 fillérral kell csökkenteni.”

vásárolják meg az emberek, mert jó minőségű húst is tudunk adni. Ugyanakkor a cseheknek és jugoszlávoknak nem tudjuk leszállítani a leszerződött mennyiséget. A románok is nyugatra szaladgálnak húsért, és a mi ezzel foglalkozó szerveink nem megfelelően foglalkoznak ezzel a kérdéssel. Minden egyes kérdésben külön kell veszekedni az exportért.

Az 5. ponthoz lényegében egy érdemi megjegyzésem van: nem értek egyet olyan módszerekkel, ami a második bekezdésnél fel van tüntetve⁷¹. Ne így akarjuk megoldani, hanem csináljunk rendet a felvásárlás terén. Hagyjuk ki ezt és alakítsuk úgy át, hogy megfeleljen annak, ahogy itt tárgyaltunk.

KISS KÁROLY elvtárs:

Felmerül, hogy összecszerűen az árakra vonatkozóan ne legyen konkrét az előterjesztés. De én szükségesnek tartanám, hogy ezen továbbmenjünk, és legalább 2 Ft-ig vegyük a csökkentésre az irányt. Mi nem merünk a dolgokhoz nyúlni.

FOCK JENŐ elvtárs:

Nem szabad ezt elhatározni, mert visszavághat nagyon rosszul.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A bevezetőben van, hogy „az ellátatlan lakosság zavartalan ellátását változatlan fogyasztói áron”. Ez nem felel meg pontosan a valóságnak. Bizonyos cikkeknek magas a fogyasztási ára.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Mi nem emeltük a fogyasztási árat.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi nem emeltük, de kivitték a piacra. Azt mondhatjuk, hogy fő cikkekben, kivéve a zöldség, tojás stb.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Sok mindenre ráfizetünk. Pl. a hús árára állandóan ráfizetünk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mondjuk azt, hogy ezzel a rendszerrel sikerült az ellátást biztosítani.

A következő részben a szovjet kenyér és gabonaimportot hagyjuk el,⁷² ez fogalomzavarra is vezethet. Meg kell mondani, hogy az állam kezében megfelelő induló készlet volt. Ez itt a lényeg.

---

⁷¹ Az ötödik pont az állam piacszabályozó szerepével foglalkozott; a 2. bekezdés a következőket tartalmazta: „Megfelelő intézkedésekkel szűkíteni kell a termelők és a fogyasztók közvetlen piaci kapcsolatait (pl. húsfogyasztási adóval) és növelni kell az állami és szövetkezeti felvásárlást. A spekuláció visszaszorítása érdekében a magánkereskedők tevékenységét az export szempontjából legfontosabb cikkek közül helyhez kell kötni, az árut az állami, illetve a szövetkezeti nagykereskedelemtől szerezzék be. Ki kell küszöbölni az állami és a szövetkezeti felvásárló szervek versengését, az állami pénzzel történő árfelhajtást. Tovább kell szélesíteni a földműves-szövetkezetek felvásárlási és szerződötetési tevékenységét a falun, ez azonban nem járhat a költségek növelésével. A zöldség, gyümölcsfelvásárlás és forgalmazás hiányosságait megfelelő szervezési és árpolitikai intézkedésekkel ki kell küszöbölni.”

⁷² A szovjet importról a parasztság termelési kedvének javulását előidéző eredmények felsorolása-kor esett szó.

Van itt olyan megfogalmazás, hogy: a Politikai Bizottság leszögezi..., a párt végleges elhatározása... Próféták kivételével így senki nem szokott beszélni. Azt mondhatjuk, hogy a Politikai Bizottság leszögezi, a legközelebbi években feladatunk a felvásárlási rendszer javítása, fejlesztése, mint a közellátásnak és más vonatkozásban a mezőgazdaság exportjának alapvető módszere.

A 2. oldal b. és c. pontjában szó van a kisárutermelési viszonyok stabilizálásáról.⁷³ Ez a fő kérdés. De nem ezt mondanám, hanem azt, a kapitalista tendenciáknak gátat vessünk és korlátozzuk. Ez a döntő. Ez tulajdonképpen tartalmilag magában foglalja a gazdaság stabilizálását, de ne mondjuk így ki. Egy sor intézkedést mi tettünk, amiről tudtuk, hogy stabilizálja a kisgazdaságot. Most azt akarjuk, hogy ez ne örökké menjen. De azt ne mondjuk, hogy a kisárutermelők stabilizálása ellen vagyunk. Mi is azt szeretnénk fordítva, amit a parasztek szeretnének.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Az érdekeltség határán belül.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Javaslom, az árnál ne mondjunk összecszerűséget. Ez nagyon tüzetes elemzést kíván, ezt külön kell elhatározni. Azt kimondhatjuk, hogy a sertésárknál és a tej áránál sürgősen meg kell ezt vizsgálni.

A 3. oldal 3. pont első mondatával kapcsolatban.⁷⁴ Mi ellene voltunk a múltkor a paraszti keresletnek. Javaslom, vegyük be, hogy indokolt paraszti keresletnek.

A következő bekezdésnél van ez a paraszti műszó a „terítés”. Ehelyett használjuk inkább, hogy területi elosztás.

Végül az export dologhoz. Amellett vagyok, amit Fock elvtárs is mondott: általában ki kell mondani, hogy véget kell vetni annak a szemléletnek, hogy minden cikknél az a kiindulópont, amíg belföldön jelentkezik kielégítetlen igény, addig nem exportálunk. Ez minden cikkre vonatkozik. Ezt a szemléletet meg kell szüntetni. A népgazdaság kül- és belkereskedelmi egyensúlya kihat, még a lakosság táplálkozására is. Ne menjünk bele a részletekbe, de mondjuk ki: annak a szemléletnek véget kell vetni, hogy amíg valamilyen cikkből belföldi igény jelentkezik, nem exportálunk. A belföldi igény és az ország népgazdaságának alapvető érdekeit kell figyelembe venni.

Az észrevételek alapján dolgozzák át az anyagot, és helyes lenne, ha Fock és Friss elvtársak megnéznék a szöveget.

---

⁷³ A felvásárlási rendszer további javításával kapcsolatos feladatok felsorolása között szerepel az említett két pont. „b) A termelési érdekeltség biztosításával a mezőgazdasági termelés fokozatos fellendítése. c) A mezőgazdaság szocialista átszervezésének elősegítése. A felvásárlási árakat éventént úgy kell megszabni, hogy azok a termelési érdekeltség feltétlen biztosítása mellett semmi szín alatt ne vezessenek a kisárutermelési viszonyok stabilizálásához, konzerválásához, ellenkezőleg: a meglévő termelőszövetkezetek fölényének kialakulását, a falu szocialista átszervezésének érdekeit szolgálják.”

⁷⁴ A mondat így hangzott: „Az áruigényes paraszti vásárlóerő árfedezetét – a paraszti keresletnek megfelelő összetételben – a lehetőséghez képest biztosítani kell.”

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Az első bekezdésben fel van sorolva, hogy az elért eredményekben nagy segítség volt a vártnál nagyobb termelés. Be kell venni, hogy a szükségletek kielégítéséhez hozzájárultak a kölcsönök is. A mezőgazdasági export egyenleg jelenleg valahogy a 400 millió alatt van.

A következő bekezdésben arról van szó, hogy a magas árak a nemzeti jövedelem elosztásában bizonyos eltolódást eredményeztek. A tervhez képest nem eredményeztek, mert a tervben magasabb árakkal számoltunk. De mivel a termés magasabb volt, ez eredményezett eltolódást a tervhez képest. Csak a tervhez arányítható az eltolódás.

Ahol arról beszélünk, hogy a felvásárlási rendszer további javítására milyen feladatokat kell megoldani, nem szorítkozhatunk csak a munkásosztály ellátására. Ami a b. pontot illeti, a mezőgazdasági termelés fokozatosan fellendítését kihagynám. Az árnál ki kell hagyni a 8-10%-ot is⁷⁵.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

A 3 éves terv tárgyalásánál mondtuk meg ezeket a számokat.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Ha lesz 3 éves tervünk, valószínű, hogy az ilyet fog feltételezni. Azt hiszem az helyes, ha a tervet erre állítjuk be. De más, ha a tervben benne van és más, ha a politikai bizottsági határozat mondja ki.

A 2. pontban egymás mellett szerepelnek az alapvető készlet, az export, a szerződéses termelés és hogy a Statisztikai Hivatal valósítsa meg.⁷⁶ Ezek közül külön bekezdést érdemel az export és a szerződéses termeltetés.

A 3. pont első részénél továbbmennék kicsit, mint Kádár elvtárs. Ahol arról van szó, hogy „Az áruigényes paraszti vásárlóerő árufedezetét biztosítani kell, lehetőleg a paraszti keresletnek megfelelő összetételben” azt mondhatnánk, hogy legnagyobb gondot kell fordítani arra, hogy a parasztság vásárlóerejét lehetőleg teljes mértékben fedezzük. Ha mereven fogalmazzuk, az persze nem jó. A külkereskedelmi export dolgot is pontosabban kell megfogalmazni. Bele kell venni, nem lehet fenntartani azt az álláspontot, amit Kádár elvtárs megfogalmazott. De kiegészíteném ezt azzal, hogy az export a népgazdaság szempontjából nélkülözhetetlen áruk behozatalát is szolgálja.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Egyik a készlet kérdése. Ebben az évben 2 hónapos készletet akarunk gabonából és perspektívában több hónapost. Maradjon itt meg a többhónapos készletre való törekvés.

⁷⁵ Az előterjesztésben 8-10%-ról nem esik szó. A dokumentum 2. oldalának 1. pontja – amely a felvásárlási árszint alakulásával foglalkozik – tartalmazza azt a javaslatot, hogy a felvásárlási árszintet a hároméves terv folyamán az 1957–1958. évi tényleges árszinthez képest mintegy 5-7%-kal kell csökkenteni.

⁷⁶ A Statisztikai Hivatal olyan összefüggésben szerepel az előterjesztésben, hogy a biztonságosabb tervezés és helyesebb ármegállapítások érdekében a Földművelésügyi Minisztériummal tegyen intézkedéseket a vetésterületek és az állatállomány számba vételének valamint a termésbecslések megjavítására.

Fock elvtárs azt mondja, az első oldalon fogalmazzunk úgy, hogy az alapvető cikkek ára magasan lett megállapítva. Nem tudom a kormány által megszabott árakat érti ez alatt vagy a tervezett árat, amely kialakult.

FOCK JENŐ elvtárs:

A tervezett árakat értem, mert nem volt jó a felmérés.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Meg kell mondani, hogy az indulási szintet nem jól határoztuk meg.

Még egy dolgot vetnék fel. A testvér országokkal való kapcsolatunk nemcsak elvi tételeken kell felépülnön. Romániában most komoly húsproblémák vannak. Nálunk meg olyan problémák vannak, hogy a hűtőházak nem tudják befogadni a meglévő húst. Ilyenkor oda kellene menni a magyar kormány megbízottjának a román kormány megbízottjához és azt mondani, ennyi és ennyi húst tudunk adni. Ez nekik most jól jönne, és ha látnák, hogy mi így nézzük az ő problémáikat, ők is segítenének, amikor mi szorulunk rájuk.

4. Határozati javaslat a magánkisipar és szövetkezeti ipar helyzetére és feladataira

SZURDI ISTVÁN elvtárs:

A Minisztertanács holnap fogja tárgyalni a kisiparosok ipargyakorlásáról szóló törvénytervezetet.⁷⁷ Úgy néz ki, hogy az itteninél radikálisabb elképzelést visznek a Minisztertanács elé az iparjogosítványok visszavonását illetően, mert olyan lehetőséget is felvetnek, hogy annak a kisiparosnak is vissza lehet vonni az iparigazolványát, aki iparát nem a lakosság közmegelegedésére gyakorolja.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Az előterjesztés 3. pontjában van arról szó, hogy meg kell vizsgálni a közületi szállítás rendjét. Antos elvtárs vetette fel a múltkor, és a Politikai Bizottság elfogadta, hogyan lehet ezt a kérdést megoldani.⁷⁸ Ezért be kell venni, hogy felül kell vizsgálni és célszerű az értékhatárt fenntartani, és amennyiben az állami fél adja a nyersanyagot, az értékhatárt 50 százalékkal alacsonyabban kell megállapítani.

Az 5. pont azt mondja, hogy az aránytalanul magas jövedelemforrásokat a kisiparosoknál gazdasági eszközökkel is korlátozni kell. A Politikai Bizottság állásfoglalása úgy szólt, hogy adóval is.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A múltkor már megállapodtunk abban, olyan politikát kell vinni a kisipar vonalán, hogy bizonyos időszakon belül elérjük, hogy az iparjogosítványok száma és a törvényesen működő kisiparosok létszáma, valamint a számukra biztosított nyersanyag mennyisége fedje egymást. Erre azért is szükség van, hogy megszüntessük azt az állapotot, törvényesen iparendélyeket adunk

---

⁷⁷ A kormány 1957. december 23-i ülésén foglalkozott a kérdéssel. A kisiparosok ipargyakorlásáról szóló 1958. évi 9. sz. tvr. a *Magyar Közlöny* 1958. évi 16. számában jelent meg.

⁷⁸ L. a 21. sz. dokumentumot.

ki, a nyersanyag szükséglet nincs fedezve, ezáltal illegális munkára szorítjuk nyersanyagbeszerzés terén a kisiparosokat. Részben a további iparendedélyek kiadásánál kell ezt figyelembe venni, részben az ipartörvényt megszegők iparendedélyének megvonásával.

A Politikai Bizottságnak a múltkor az volt a véleménye, hogy az osztályidegen elemeket üldözni kell, mint politikailag megbízhatatlant, a vezetésbe[n] nem vesznek részt.⁷⁹ Az első oldal második pontja azt mondja, hogy „Azokon a termelési területeken, ahol jelenleg a magánkisipar jelentős, a szövetkezeti bérezésnél átmenetileg engedményeket lehet tenni.” Egyáltalán nem ebben a viszonylatban vetettük fel a kérdést, hanem úgy, hogy az állami ipar és a szövetkezeti ipar és a magánkisipar viszonylatában. Számunkra nem az a probléma, hogy a szövetkezetekből csalja el a magánkisipar az embert, hanem arról van szó, hogy a szövetkezetek jelentős részében lazán kezelik a bér dolgokat, és ez szívja el a munkaerőt. A szövetkezeti kisiparnál a bérezési politikát olyan értelemben kell szabályozni, hogy ne legyen elszívó hatással az állami iparban dolgozó jó szakemberek felé. Mi arról beszéltünk, hogy természetesen a szövetkezetekben a névleges bér valamivel az állami ipar felett van, és ugyanígy a magánkisiparosoknál a szövetkezeti felett. A szövetkezeti kisiparban és a magánkisiparosoknál a bérezés terén mutatkozó rendellenességeket fel kell számolni. A magánkisiparosoknál és a szövetkezeti kisiparosoknál a fizetett bér nem lehet magasabb annál a szintnél, amely kiegyenlíti az állami iparban dolgozók egyéb előnyeit.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit

Látta: Ságvári Ágnes

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 56. ő. e. Géppel írt tisztázata.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített.

A mezőgazdasági felvásárlási rendszer további megjavításáról és a magánkisipar és a szövetkezeti ipar helyzetéről szóló határozat megjelent: A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai, i. m. 185–191.

---

⁷⁹ L. a 21. sz. dokumentumot.

Melléklet

1.

Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága

Szigorúan titkos!

A Politikai Bizottság 1957. december 17-i határozata az állambiztonsági munka néhány kérdéséről

Szükségessé vált az állambiztonsági munka néhány kérdésének értékelése, mivel a korábbi években hozott határozatok óta fontos események történtek az ország életében, s mert e szervek múltbeli tevékenységének értékelése sem a párt közvéleményében, sem a Belügyminisztérium dolgozói körében még nem egységes. A Politikai Bizottság véleménye szerint:

1. Az államvédelem területén dolgozók tevékenységét általában az ellenség elleni pozitív harc jellemzi.

A politikai bűncselekmények elleni harc a felszabadulás után különböző szervezeti formák között ment végbe; mint a budapesti rendőrség politikai osztálya, vidéki főkapitányság politikai osztálya, BM államvédelmi osztályai, Államvédelmi Hatóság, BM államvédelem és jelenleg a BM Politikai Nyomozó Főosztálya.

Az államvédelem segítséget nyújtott a munkásosztálynak az 1945–48-as években a hatalomért folyó harcban, az ellenség leleplezésében, üldözésében és részbeni megsemmisítésében. Képes volt erre, mert helyes pártirányítás érvényesült és káderei zömét a proletárdiktatúráért küzdő, öntudatos kommunisták közül választották ki. Csapásai az osztályellenség ellen irányultak, munkáját a dolgozó tömegek és különösen a munkásosztály támogatta.

Az államvédelem szerepét a hatalomért folyó küzdelemben az államvédelem felső vezetői túlértékelték. Elterjedt olyan káros nézet, mely szerint a hatalom meghódítása nem a párt vezette dolgozó tömegek, és elsősorban a munkásosztály harcának az eredménye lett volna, hanem lényegében az államvédelemnek köszönhető. Munkáját ezért kezdettől fogva káros jelenségek kísérték, mint az avantgardizmus, a provokált ügyek és a tömegek lebecsülése. Ezekkel az egyre jobban meghonosodó káros nézetekkel szemben a párt vezetése nem lépett fel.

2. 1948-ban, a népi demokratikus hatalom teljes győzelme után, amikor a fő feladat a hatalom megszilárdítása volt, a munkásosztály, a dolgozó tömegek alkotó erejének kibontakoztatása útján, az államvédelmi munka politikai megítélésében eluralkodott helytelen nézetek erősödtek. A torzulást nagymértékben elősegítették az államvédelem vezetésében befolyásra került kispolgári elemek.

1947 után az osztályellenség általában el volt nyomva. Részben illegalitásba vonult, részben mint szakember, magát álcázva fontos pozíciókban helyezkedett el. A deklasszált elemek befurakodtak a pártba, a társadalmi és állami szervezetbe, ellenük azonban – a jelzések dacára – nem folyt következetes osztályharc.

A kollektív pártvezetés hiánya odavezetett, hogy az államvédelmi munka iránya 1948–1953 között nagy mértékben eltorzult. Annak az elvnek hangoztatása mellett, hogy az államvédelem a párt, illetve a Politikai Bizottság fegyvere, a gyakorlat az volt, hogy két ember (Rákosi, Farkas) fegyverévé változott. Az a jelszó, hogy „nekünk csak a párt parancsol”, a gyakorlatban azt jelentette, hogy a Központi Vezetőséget, de méginkább a különböző fokú pártbizottságokat nem tekintették a pártnak. Az avantgardizmus a párttal szemben is érvényesült, a párt fölé helyezték magukat.

Már kezdettől fogva jelentkeztek olyan nézetek, hogy a Magyar Népköztársaság más védelmi szervei (pl. rendőrség, honvédség stb.) megbízhatatlanok, azokra nem számíthat a vezetés.

Káros irányban fejlődött a párt, az állam és az államvédelmi szervek viszonya. Az eltorzult politikai vonal tette lehetővé, hogy az államvédelmi munka – a koncepciós perekon keresztül – a párt káderei ellen irányult. A tömeges nyilvántartásba vétel a munka irányának és módszereinek elbürokratizálódását jelentette. Az erőszakos tsz-szervezések, amelybe bevonták az államvédelmet, jelezték, hogy az államvédelem munkája ferde irányba halad. Növekedett a bizalmatlanság a párt és az állami életben egyaránt. *Mindezen torzulások a személyi kultusz talaján keletkeztek, annak káros gyakorlati megnyilvánulásai voltak.*

Ugyanakkor ezt a káros és bűnös politikát érvényesítették az államvédelmen belül is, amelynek igen sok becsületes kommunista esett áldozatául. Olyan léghő alakult ki, amelyben az államvédelmi tisztek sem érezték magukat biztonságban és mindenki mindenkivel szemben bizalmatlan volt.

Az államvédelem régi vezetői – klikk politikájuknak megfelelően – a régi kipróbált munkásmozgalmi kádereket tudatosan mellőzték, félreállították, s helyettük fiatal, párt és élettapasztalattal nem rendelkező emberekre támaszkodtak. Az állományt sok kérdésben tévesen tájékoztatták. A párt érdekeire való hamis hivatkozással teremtették meg „erkölcsi” alapját a törvénysértő eljárásoknak.

A politikai hibák, az avantgardizmus stb. súlyos demoralizáltságához vezetett az állományom belül, tönkrementek és elfajultak korábban becsületes emberek is.

Ilyen körülmények között az ellenségnek könnyen sikerült izolálni az államvédelmet és tömeghangulatot kelteni az államvédelemmel szemben egyébként nem ellenséges, lojális állampolgároknak is.

3. Az 1953. júniusi KV ülés határozatai alapján a párt segítségével komoly erőfeszítés folyt a hibák kijavítása érdekében. A KV határozat végrehajtása érdekében politikailag tapasztalt káderekkel erősítették meg a Belügyminisztériumot. Kialakították a szervezetenként egységes Belügyminisztériumot, és megszűnt az államvédelem különállása. Felelősségre vonták a koncepciós ügyekben felelős vezetőket és operatív tiszteket, megerősítették a párt ellenőrzését. Törvényes alapra helyezték a munkát. Megkezdődtek a rehabilitációk. A KV határozat érvényesítésére irányuló törekvések azonban csak részben jártak sikerrel, mivel a párt vezetésében Rákosi és Farkas személyes felelősségük tudatában akadályozták

ezt a folyamatot. A törvénysértésekért egyedül az államvédelmet tették felelőssé. Rákosi pl. „Péter Gábor és bandájáról” beszélt. Ez a koncepció, valamint az államvédelem által ténylegesen elkövetett hibák és bűnök az ellenség malmára hajtották a vizet. Az államvédelem elszigetelődött a Belügyminisztériumon belül és ugyanakkor a párt közvéleménye és a dolgozók széles rétegei bizalmatlanokká váltak iránta. Az ellenség ezt kihasználva, céltudatos uszítást folytatott ellene. Mindezek végeredményben a politikai hatalmat gyengítették, mert a proletárdiktatúra egyik fontos hatalmi szervét ásták alá.

Az államvédelem vezetése ebben az időben fellépett a szektás hibák, a káros politikai szemlélet, a helytelen módszerek ellen, a törvényesség védelmében. A kialakult politikai légkör azonban nem tette lehetővé, hogy világosan lássa, milyen irányban lehet dolgozni, és ezért nem irányította a szerveket azokra az új területekre, ahol az ellenség befolyása és aktivitása növekedett. A párt akkori vezetése ezt nem tekintette államvédelmi feladatnak, az e területeken tevékenykedő ellenségről szóló jelzéseket nem vette tekintetbe. Az államvédelem vezetése nem ismerte fel, és ennél fogva nem elemezte Nagy Imre és csoportja mögött felsorakozó aktív ellenséges erők célját és taktikáját. E zűrzavar egyik következménye volt, hogy az ellenséges revizionista ideológia az államvédelem soraiba is behatolt.

A proletáriátus hatalmát komolyan gyengítette az a körülmény is, hogy az államvédelem elhanyagolta a belső reakció elleni harcot, nem ismerte fel a külső és belső ellenséges propaganda szervek egybehangolt tevékenységének tömegmértű hatását.

4. Az 1956. októberi események az államvédelmet váratlanul érték, ilyen eseményekre – hogy a felvonulásból ellenforradalom lesz – felkészülve nem volt. Váratlanul érte a miniszterhelyettes parancsnokokat a Politikai Bizottság határozata a tüntetés betiltásáról, a miniszter pedig nem adott ki utasítást a határozat végrehajtásának módjáról. A Politikai Bizottságban és a kormányban nem volt meg az egységes eltökéltség és akarat az államvédelem harcbavetését illetően.

5. Az októberi ellenforradalom első napjától kezdve a Belügyminisztérium vezetés nélkül maradt. A miniszter és I. helyettese a 23-i éjjeli KV-ülésről – más feladatot kapva – a BM-be nem tértek vissza, és helyettést sem bíztak meg.

Az államvédelem az első napokban még végezte sajátos feladatát, értékes jelentéseket továbbított – pl. Corvin-közi, Széna-téri helyzetről – a katonai tanácsnak. Miután a Belügyminisztériumot nem használták fel a lehetőségekhez képest, az ellenforradalom pedig teret hódított, az államvédelem karhatalmi feladatot látott el. Az állomány kis csoportokban részt vett a fegyveres harcokban.

Az ellenség táborába átment Nagy Imre–Losonczy-féle árulok a rendőrséget kijátszva az államvédelem ellen – ellenforradalmi nyomásra az államvédelmet feloszlatták. Ez a népköztársaságot töretlen erővel védelmező fegyveres erő likvidálása volt.

Az államvédelmi állomány nagy része kivonult Budapestről és november 4-e után részt vett a későbbi harcokban. Ugyanakkor egyesek árulókká váltak, sőt olyanok is akadtak, akik az imperialista kémszervezetek szolgálatába szegődtek.

6. November 4. után a párt és a kormány legfőbb törekvése erős karhatalom szervezése volt. Az első ilyen egységek a rendőrségen belül a budapesti karhatalmi ezredként szereplő államvédelmi és honvéd egységek voltak.

Az államvédelem állományának jelentős része szétszóródott, a mozgósítható kis létszámú erő az aktív védekezésre volt csak képes, lassan fejlődött és csak a fegyveres harcok után volt támadásra képes. Az államvédelmet nem lehetett a régi szervezeti keretek között és régi formájában visszaállítani. Úgy kellett újjászervezni, hogy mentes legyen a múltban elkövetett hibáktól.

A szervezet kialakítása nagy botladozásokkal történt: alacsony legális, magas titkos létszámot tervezett, az államvédelmet átmenetileg a HM fedése alatt akarták megszervezni.

A párt és a kormány vezetői az államvédelem szükségessége melletti határozott állásfoglalásukkal leküzdötték az ellenségnek azt a törekvését, amely az erők összegyűjtése és ütőképes államvédelmi szervezet létrehozása ellen irányult.

Az 1956. november–decemberi igazolási eljárás ugyan az államvédelem legalizálását célozta, de azt nem eléggé segítette elő, inkább nehezítette az újjászervezést. A politikai nyomozó szervek határozott harcát az ellenség ellen gátolta a szervezet vezetésében kezdetben jelentkező politikai ingadozás is.

A harc végül sikerrel járt, újjászerveződött az államvédelem és új szervezeti formájában, mint a BM Politikai Nyomozó Főosztálya folytatta munkáját.

7. A hatalom megszilárdításáért folyó harcban a Politikai Nyomozó Főosztály szervei komoly támaszai voltak a munkásosztálynak, a pártnak, a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormánynak. Az ellenség elleni harc közben következetes politikai harc folyt a párt vonalának elfogadtatásáért, annak alkalmazásáért. Harcoltak a régi hibák, mint az avantgardizmus, korrupció, erkölcselenség stb. és a BM területén is fellelhető ellenséges nézetek és liberalizmus ellen. E harc közben távolítottak el áruló, ingadozó és más okból a Belügyminisztériumba nem való személyeket. Megerősítették a fegyelmet és a BM szervei küzdöttek az új feladatoknak megfelelő módszerek meghonosításáért, elsősorban a Politikai Nyomozó Főosztály és a rendőrség egységes tevékenységéért. A főosztály személyi állománya magáévá tette a párt vonalát és igyekszik azt munkájában érvényesíteni. Vannak az állományban még egyesek, akikben él a nosztalgia a régi ÁVH iránt, akik nem értik meg, hogy az államvédelem munkájában a múltban súlyos hibák fordultak elő, és akik nincsenek megelégedve a Politikai Nyomozó Főosztály helyével a BM szervezetén belül. Egyeseknél még fenntartások vannak a Központi Bizottság, a kormány politikai vonalával szemben és véleményeltérések az államvédelmi munka múltbeli tevékenységének megítélésében.

A politikai nyomozó állomány egy részében, különösen a régi operatív tisztek között, bizonytalanság van a jövőjükkel illetően, és ezért munkájukban kevés a

bátor kezdeményezés, szívós végrehajtás és nem kielégítő a fegyelem. A párt vonaláért való harcot, a BM megtisztítását, a korrupciós ügyek, az erkölcstelen magatartás és pazarlás elleni harcot egyesek a régi államvédelmisták elleni intézkedéseként hangoztatják, és ezzel nyugtalanságot keltenek.

8. A BM Politikai Nyomozó Főosztálya, mint az állam védelmének speciális szerve az elmúlt egy év alatt alapjában betöltötte feladatát.

Az ellenség elleni harcban érték el eredményeket, az ellenséget illegalitásba szorították. A régi, bevált és helyes módszereket azonban csak részben alkalmazzák, új módszereket még keveset alakítottak ki, ennek következtében az ellenség elleni harc sok területen még nem elég hatékony.

A munkában meglevő hiányosságoknak oka az is, hogy a Politikai Nyomozó Főosztály vezetése még nem működik megfelelően, még nem tölti be a feladatokhoz méltóan szerepét.

A Politikai Bizottság főbb vonásaiban megvizsgálva az államvédelmi szervek politikai és szakmai tevékenységét, szükségesnek tartja megállapítani a következőket:

1. Viszonyaink között ez idő szerint a szocializmus építése éles osztályharc közben megy végbe. A társadalmi átmenet időszakában élünk, amikor éles harc folyik azért, hogy ki kit győz le. A munkásosztállyal és a vele szövetséges erőkkel szemben áll a gazdaságilag kisajátított, de politikailag aktív burzsoázia és szövetségese, a nemzetközi imperializmus, a társadalomellenes elemek, a közönséges bűnözők, akik tevékenységükkel a burzsoázia és a reakció romboló munkáját szélesítik.

Ebben a periódusban különösen fontos, hogy a szocializmust építő államhatalom erős és az osztályellenség elnyomására és tevékenységének megakadályozására képes védelmi szervekkel rendelkezzen.

A Politikai Nyomozó Főosztály a népi állam, a Magyar Népköztársaság védelmi szerve és az osztályharcban a *munkásosztály fegyvere*. A munkásosztály harcát, a Magyar Népköztársaság minden állami, gazdasági és kulturális szervének tevékenységét eszmei-politikai vonalon a párt vezeti és irányítja. Ennek az elvnek az érvényesülése különösen fontos a politikai nyomozó szervek vezetése és ellenőrzése tekintetében.

A Politikai Nyomozó Főosztály beosztottai legyenek tudatában, hogy az állam védelme nem lehet kizárólag egy szerv feladata. A BM Politikai Nyomozó Főosztálya – rendeltetésénél fogva – kiemelkedő szerepet tölt be a munkásosztály államának védelmében, mert a népi demokratikus rendszer ellen szervezkedő és aknamunkát folytató ellenség felderítésével és ártalmatlanná tételével van megbízva. Az államhatalom védelme ugyanakkor összefüggő rendszert alkot, amelyben fontos feladatai vannak más védelmi szerveknek is, mint a rendőrség, határőrség, hadsereg, munkásőrség. Csak ha az összes védelmi szervek, sajátos feladatuknak megfelelően, egységes rendszert alkotva, egymást segítve tevékenykednek, lehet az állam védelme kielégítő.

A politikai nyomozó állomány legyen tudatában annak, hogy a párt Központi Bizottsága és a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány teljes bizalmával és erejével segíti és támogatja az osztályellenség elleni harcban.

2. A Politikai Nyomozó Főosztályon dolgozók állandóan ápolják soraik között a proletár nemzetköziség eszméjét. Legyenek tudatában, hogy a Szovjetunió és a testvéri népi demokratikus országok harca a közös ellenség – az imperializmus – ellen csak testvéri összefogással lehet sikeres. Tartsák éberren az egymásra utaltság és a bajtársi együttműködés gondolatát, s fűzzék szorosra kapcsolataikat a baráti országokban dolgozó bajtársaikkal.

3. A Politikai Bizottság megköveteli, hogy a BM politikai nyomozó szervei bátran, kezdeményezően és támadóan lépjenek fel a nyílt és álcázott osztályellenséggel szemben, törvényeink védelmében és annak szellemében szilárdan őrizzék a munkás-paraszt hatalmat.

4. Az államhatalmat és a társadalom közrendjét védelmező fegyveres szervek szoros együttműködése nélkül nem szilárdítható meg a proletárhatalom, a társadalom konszolidált élete. A politikai nyomozó szerveknél dolgozó kommunisták feladata a 13 évi munka minden lényeges tapasztalatának számontartása és hasznosítása, a jó elvtársi és bajtársi viszonyon alapuló szoros együttműködés megvalósítása a BM Politikai Nyomozó Főosztálya, a rendőrség, a határőrség, a hadsereg, a munkásőrség és más védelmi szervek között.

5. Fel kell lépni – elsősorban politikai nevelő munkával – azokkal szemben, akiknél még mindig van meg nem értés az államvédelem múltjának megítélésében, a párt és kormány politikájával szemben. Ezeket a hibás és káros nézeteket sürgősen le kell küzdeni. Ahol a politikai nevelés e téren hatástalannak bizonyult, ott adminisztratív és szervezeti rendszabályokat is igénybe kell venni.

A Politikai Bizottság megköveteli, hogy az ellenség elleni harcot akadályozó, demagóg, a párttal szembenálló, gyáva, a szolgálati és erkölcsi fegyelmet bomlasztó, az ellenséggel lepaktáló és megbékülő elemeket maguk a politikai nyomozó állomány soraiban dolgozó kommunisták leplezzék le.

6. A Politikai Bizottság kötelezi a Belügyminisztérium vezető kommunistáit a határozat érvényesítésére és végrehajtására, hogy szilárdabb legyen a Politikai Nyomozó Főosztály politikai és erkölcsi egysége és eredményesen folyjon a politikai bűncselekmények üldözése.

2.

Szigorúan bizalmas!
15. sz. Tájékoztatóhoz
Ikt. sz. 15/3.

A Politikai Bizottság 1957. december 17-i határozata a pártbizottságok és pártszervezetek gazdálkodásának rendjére

A Politikai Bizottság 1957. december 17-i ülésén jóváhagyta a párt 1958. évi költségvetését és a gazdálkodás rendjére vonatkozóan az alábbi határozatot hozta:

Az 1958. évi költségvetésnek biztosítania kell a párt előtt álló feladatok, politikai célkitűzések megvalósításának anyagi feltételeit. A pártbizottságok és pártszervezetek 1957. évi gazdálkodásának tapasztalatai, a tervszerűség és a takarékoság vonalán fellelhető lazaságok megkövetelik a pártszerű gazdálkodás helyes rendjének kialakítását és szigorú betartását.

A párt bevételeit a lehetőségekhez képest növelni kell, el kell érni, hogy a párttagság a Szervezeti Szabályzat előírásainak megfelelően fizesse tagsági díját. Ugyanakkor törekedjenek arra, hogy a kiadására engedélyezett összeget a párt munkájának érdekében célszerűen és a takarékoság követelményeinek megfelelően használják fel.

A gazdálkodáson belül a pártalapszervezetek fejlesztésére az eddigieknél nagyobb gondot kell fordítani. A budapesti kerületi, járási, városi pártbizottságok gondoskodjanak arról, hogy az alapszervezetek időben kapják meg – költségvetésüknek megfelelően – az ellátmányukat, rendszeresen ellenőrizzék annak felhasználását, kísérik figyelemmel, hogy a pártalapszervezetek ne adósodjanak el a tanács, vagy egyéb más állami szerveknél.

A költségvetési előirányzatok betartásáért, a költségvetés pártszerű és takarékos felhasználásáért, a bevételi előirányzatok teljesítéséért a pártszervek vezetői a felelősek.

1. Az 1958. évi bevételi előirányzatok betartásáért, a költségvetés pártszerű és takarékos felhasználásáért, a bevételi előirányzatok teljesítéséért a pártszervek vezetői a felelősek.

2. Az 1958. évi gazdálkodás rendjét a Politikai Bizottság az alábbiakban határozza meg:

a) A jóváhagyott éves költségvetést negyedévekre kell ütemezni. A gazdálkodás a negyedéves előirányzatnak megfelelően történik. A Budapesti Pártbizottság és a megyei pártbizottságok a megtakarított, illetve fel nem használt összegeknek legalább 50 százalékát – rovatmódosítással – az alapszervezetek részére biztosítsák.

Az 50 százalékon felüli összegeket rovatmódosítással egyéb – előre nem látható – szükségleteik kielégítésére fordíthatják.

A rovatmódosításért felelős a Pártgazdasági- és Ügykezelési Osztály vezetője.
b) Az egyes rovatokon belül a pártbizottságok szabadon gazdálkodhatnak. A fenntartási és működési költségek között történő rovatmódosításról a megyei párt végrehajtó bizottság dönt, a tárgynegyedév utolsó hónapjának 10. napjáig. A tárgynegyedév végén a rovatmódosítás után fel nem használt összegeket a Központi Bizottság Pártgazdasági- és Ügykezelési Osztálya zárolja.

Felelős: a rovatmódosítás és a mérlegbeszámoló elkészítéséért a Pártgazdasági- és Ügykezelési Osztály vezetője, a rovatmódosításnak a végrehajtó bizottsági ülésen történő napirendre tűzéséért a pártbizottság titkára.

c) A pártbizottságok a pártalapszervezetek fenntartási költségeit, valamint az alapszervezetek részére rovatmódosítással biztosított összeget más célra, mint az alapszervezetek fenntartására, illetve azok berendezéseinek kiegészítésére, nem használhatják fel. Az alapszervezetek előirányzatai év közben nem kerülnek zárolásra.

A budapesti kerületi, megyei, járási, városi pártbizottságok gondoskodjanak arról, hogy a pártalapszervezetek rendszeresen megkapják a költségvetésükben részükre biztosított ellátmányt. Követeljék meg, hogy az alapszervezetek minden negyedév végén rendszeresen számoljanak el a rendelkezésükre bocsátott összegekkel.

Felelős: a budapesti kerületi, járási, városi pártbizottság titkára.

d) A bér és közteher jellegű rovaton jóváhagyott előirányzatot túllépni, azokat rovatmódosítással, vagy a tartalékalapból növelni nem lehet. A rovatokon fel nem használt összegeket a Központi Bizottság Pártgazdasági- és Ügykezelési Osztálya zárolja.

Az előirányzatok betartásáért felelős: a pártbizottságok titkára, a zárolásért a KB Pártgazdasági- és Ügykezelési Osztály vezetője.

e) A 2 százalékos tartalékalap az összköltségek után a pártbizottságok előre nem látható szükségleteinek kielégítésére szolgál. Ennek felhasználása felett 10000 forintig a pártbizottság pártgazdasági- és ügykezelési osztályának vezetője, 10–30 000 forintig a pártbizottság titkára, 30000 forinton felül a párt végrehajtó bizottság dönt. A tartalékalapot rovatmódosítással növelni nem lehet.

Felelős: a pártbizottság titkára és a pártgazdasági és ügykezelési osztály vezetője.

f) A szociális költségek sem rovatmódosítással, sem a tartalékalapból nem növelhetők.

A segély az állományba tartozók beralapjának 1 százaléka. Jutalomban lehet részesíteni – évente egyszer – a pártapparátus dolgozóit és a nem függetlenített pártmunkásokat is. (A jutalomadás joga az előző bekezdésben meghatározott elvtársakat illeti meg.)

A kulturális támogatás az állományba tartozók beralapjának 0,6 százaléka. Az itt előirányzott összeget sport, helyi könyvtárfejlesztés, illetve egyéb kulturális célokra lehet felhasználni.

A kulturális támogatások címén kifizetett összegekért a pártbizottság titkára és a pártgazdasági- és ügykezelési osztály vezetője felelős.

g) Áthelyezés alkalmával indokolt esetben lakás rendbe hozására a tartalékalapból a párt végrehajtó bizottság döntése alapján legfeljebb 5000 forint összeget lehet kifizetni, a felmutatott számlák alapján.

Felelős: az összegek kifizetéséért a pártgazdasági- és ügykezelési osztály vezetője.

h) A vezető pártszervek határozata alapján új, nagyobb költségigényű feladatok végrehajtását a pártszervezeteknek a tartalékalapból kell biztosítaniuk.

25.

A MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 21-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 5 pl. Szné.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. december 21-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kiss Károly, Münnich Ferenc, Nemes Dezső és Rónai Sándor elvtársak

Napirend: 1. Hammarskjöld ENSZ főtitkár látogatása¹

A Politikai Bizottság december 21-i ülésén, a Külügyminisztérium

¹ Az előzményhez tartozik, hogy Dag Hammarskjöld 1957. december 16-án a következő szövegű táviratot küldte Horváth Imrének:

„Excellenciás uram!

Az Egyesült Nemzetek központjához érkező jelentések arra utalnak, hogy Maléter tábornok és mások tárgyalása küszöbön áll. Amennyiben ezek a jelentések pontosak, úgy lehet, hogy Ön figyelembe kívánja venni az alábbi személyes észrevételeket:

Tudatában lévén a főtitkári hivatal alkotmányos korlátaival, de mint ember az emberhez, függetlenül az Egyesült Nemzetek szerveinek bármilyen kezdeményezésétől és az Alapokmány által a Főtitkár jószolgálati kezdeményezései számára elismert gyakorlat széles keretei között, azzal a felhívással fordulok Önhöz és Önön keresztül Magyarország kormányához, hogy teljes súlyt biztosítsanak annak a szervezetnek emberbaráti és liberális célkitűzéseinek és alapelveinek, melynek Magyarország tagja. Ily módon Önök egy olyan fejlődés irányába köveznék az utat, melyet mindenki óhajt. Bizom abban, hogy Ön tökéletesen értékeli e felhívás őszinte és mélységesen személyes jellegét. Ha szükségesnek bizonyulna, megváltoztatnám Európába és a Közel-Keletre teendő utam útitervét és megragadnám az alkalmat, hogy Egyiptomból visszatérőben személyes érintkezés formájában adjam át Önnek ezt a felhívást. December 27-ig elérhető vagyok, amikor Egyiptomból New Yorkba visszaindulok. Ennek az üzenetnek egy példányát átadom Sík úrnak, személyes kommentárjaimmal.

Dag Hammarskjöld” (A táviratot MOL XIX–J–1–k Küm Vegyes Admin. 70. d.)

Sík Endre feljegyzése szerint Hammarskjöldnek Horváth Imréhez intézett táviratára adandó választ illetően két nézet alakult ki. Az egyik szerint a táviratra adjanak kedvező választ, vagyis hívják meg a főtitkárt. Ezt Sík a következő érvekkel támasztotta alá: Hammarskjöld személyét nagy tisztelet övezi nemcsak Nyugaton, hanem az ázsiai és afrikai semleges országok körében is. Magyarországra nem ENSZ határozat alapján jöjjön, vagyis látogatása nem minősíthető beavatkozásnak. E látogatás elutasítása kétszeres levélbeli, majd a XII. Közgyűlés nyilvánossága előtt Horváth Imre és Sík Endre által is megismételt meghívás után következtelen és rendkívül sértő lenne. A semleges országok felé, akik a magyar kormány előző évi elzárkózását sem tudták megérteni, azt a benyomást keltené, hogy nem elvi okok késztették a negatív állásfoglalásra, hanem az, hogy a belső konszolidáció máig sem következett be. Sík szerint a főtitkár meghívása nem jelentene elvi engedményt, mert a választáviratot úgy kellene megfogalmazni, hogy abból félreérthetetlenül kiderüljön: nem Maléter vagy a közkegyelem ügyéről, hanem az ENSZ-szel kapcsolatos kérdésekről akarnak tárgyalni. A külügyminiszter-helyettes szerint a látogatás módot nyújtott volna Magyarországnak az ENSZ-hez

előterjesztésére Hammarskjöld ENSZ főtítkár ideutazásának kérdésében elvi döntést hozott.

A Politikai Bizottság fenntartotta 1956-os² és 1957-ben megújított³ meghívását. Hammarskjöld ENSZ főtítkárt 2-3 napra fogadjuk Magyarországon.⁴

K. m. f.

Kiss Károly

*MOL M-KS 288. f. 5. cs. 57. ő. e. Géppel irt tisztázat.
A dokumentum Kiss Károly saját kezű aláírásával hitelesített.*

---

fűződő kapcsolatai megjavítására, és lehetőséget nyújtott volna arra, hogy Hammarskjöld saját szemével győződjék meg a magyarországi konszolidáció tényéről.

A másik vélemény szerint az ENSZ főtítkárnak olyan választ kellett volna adni, amelyben csak a magyar kormány elvi álláspontját ismétlik meg és nem térnek ki a meghívásra, vagyis a látogatást hallgatólagosan elutasítják. A feljegyzés szerint az elutasítás mellett szólt Lodge amerikai főmegbízottnak a XII. Közgyűlés befejezése előtti felszólalása, amelyből kitűnt, hogy az amerikaiak a Maléter ügygel kapcsolatban újabb zavarkeltést terveznek. Nem tartották kizártnak, hogy Hammarskjöld magyarországi látogatása is ezzel függött volna össze, s így a meghívás előre fel nem mérhető káros következményekkel járhatott volna.

E nézet képviselői úgy vélték, ha sor kerül Hammarskjöld meghívására, az azt a látszatot kelti, hogy a kormány nem tart ki szilárdan álláspontunk mellett és hajlandó alkudozni. „Az imperialistákkal szemben azonban bármiféle engedmény kerülendő, már csak azért is, mert precedensül szolgálhat arra, hogy „humanitás” ürügyén más alkalmakkor is beavatkozást kíséreljen meg.” – szöveg az érvelés.

² Dag Hammarskjöld meghívása eredetileg 1956. február 21-re datálódott. Az általa megjelölt 1956. december 16-i időpontot a kormány nem fogadta el, bár kilátásba helyezték, hogy későbbi, mindkét fél számára elfogadható időpontban készek fogadni a világszervezet főtítkárát.

³ A kormány 3157/1957. (1957. IV. 3.) sz. határozatával felhatalmazta Mód Pétert, Magyarország állandó ENSZ-képviselőjét, hogy a magyar kormány 1956. február 21-i meghívására hivatkozva közölje Hammarskjölddel, hogy a kormány a főtítkárnak megfelelő bármely időpontban szívesen látja Budapesten. A kormány határozatát l. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 372–373. Hammarskjöld meghívását A magyar kormány szívesen látja az ENSZ főtítkárát Budapesten címmel a *Népszabadság* 1957. április 14-i számában címlapon közölték.

⁴ A szovjet álláspont Hammarskjöld látogatásával kapcsolatban ettől eltérő volt. Az ENSZ főtítkára Horváth Imrénének küldött táviratáról a szovjet külügyi vezetés Dobrinyintól és a budapesti szovjet nagykövetség ügyvivőjétől is tájékoztatást kapott, mivel Kádár János Sik Endrén keresztül a szovjet fél véleményét kérte az ügyben. A szovjet külügyi vezetésnek az volt az álláspontja, hogy az adott körülmények között a magyar kormány válaszában célszerű lenne hallgatással megkerülni a főtítkár látogatásának kérdést, ezzel hozva Hammarskjöld tudomására, hogy a magyar kormány negatívan viszonyul ehhez az utazáshoz, mivel azt össze akarja kapcsolni a Maléter-csoport küszöbön álló bírósági perével. Hangsúlyozták azonban, hogy más körülmények között a korábbi meghívás érvényben marad. Gromiko ezzel kapcsolatos 1957. december 20-i feljegyzését és a budapesti szovjet nagykövetségnek küldött utasítást. AVP RF f. 077. op. 42. papka 216. gy. 32.

26.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 24-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 6 pl. Mné

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. december 24-i üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Münnich Ferenc, Nemes Dezső, Rónai Sándor, Somogyi Miklós és Friss István elvtársak

Napirend:

1. *Beszámoló a szovjet–magyar gazdasági tárgyalásokról*

Előadó: Apró Antal elvtárs

Meghívottak: Antos István, Kiss Árpád, Vályi Péter, Sándor József, Szurdi István, Csergő János és Karádi Gyula elvtársak

2. *Előterjesztés az Országos Tervhivatal munkájáról*

Előadó: Kiss Árpád elvtárs

Meghívottak: Vályi Péter, Ajtai Miklós, Szigeti István (OT párttitkár), Antos István és Huszár István elvtársak

3. *Az új Munka Törvénykönyve előkészítésével kapcsolatos lényeges elvi kérdések*

Előadó: Kisházi Ödön elvtárs

Meghívottak: Gáspár Sándor, Nagy László, Nezvál Ferenc, Szurdi István, Sándor József és Kahulics István elvtársak

4. *Jelentés a Párttörténeti Intézet munkájáról*

Előadó: Kálmán Endre elvtárs

Meghívottak: Betlen Oszkár, Kubics Imre, Szabó Bálint, Györi Imre, Sebestyén Jenő, Galambos Sándor, Ikladi Lajosné és Bárd András elvtársak

5. *Jelentés a Partizánszövetség 1957. november 23-i országos küldöttértekezletéről*

Előadó: Fehér Lajos elvtárs

Meghívottak: Borka Attila, Földes László, Asztalos Géza és Kaszás Ferenc elvtársak

6. *Különfélék*

1. Beszámoló a magyar–szovjet gazdasági tárgyalásokról

Előadó: Apró Antal elvtárs

Hozzászóltak: Fock Jenő, Kiss Árpád, Karádi Gyula, Kiss Károly, Friss István, Vályi Péter, Biszku Béla, Nemes Dezső, Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság a magyar–szovjet gazdasági tárgyalásokról szóló szóbeli beszámolót tudomásul veszi.¹ Utasítja a Tervhivatal vezetőit, hogy az ismert tényezők birtokában dolgozzák ki a hároméves tervet, valamint a népgazdaság 1958. évi tervét és annak főbb elvi vonatkozásait terjesszék a Politikai Bizottság elé.²

A Politikai Bizottság megbizsa a gazdasági tárgyalásokra kiküldött kormánydelegációt, hogy január folyamán utazzék ki a Szovjetunióba, ott minden további lényegesebb igény felvetése nélkül fejezze be a tárgyalást és írja alá a tárgyalásokról szóló megállapodást.³

Az 1958. évi népgazdasági terv főbb irányelveit a Politikai Bizottság 1957. december 28-án de. 11 órakor megtárgyalja.⁴

A gazdasági élet operatív irányításának jobb megoldása érdekében a Politikai Bizottság meggondolandónak tartja gazdasági direktórium létrehozását, melynek tagjai: Fock Jenő, Apró Antal és Friss István elvtársak lennének.⁵ E gazdasági direktórium a Politikai Bizottság kiegészítő szerveként működne és minden PB ülés elején rövid beszámolót tartana a népgazdaság aktuális kérdéseiről.

2. Előterjesztés az Országos Tervhivatal munkájáról

Előadó: Kiss Árpád elvtárs

Hozzászóltak: Fock Jenő, Friss István, Kiss Károly, Rónai Sándor, Münnich Ferenc, Biszku Béla, Huszár István, Kádár János elvtársak

Az Országos Tervhivatal munkájáról szóló előterjesztést és határozati javaslatot a vitában elhangzott észrevételek alapján át kell dolgozni és annak végleges szövegét jóváhagyás céljából Fock Jenő, Friss István és Kiss Árpád elvtársaknak kell bemutatni. Határidő: 3 hét.

Az átdolgozásnál az alábbi szempontokat kell figyelembe venni.

---

¹ A tárgyalásokról a PB számára rövid írásbeli feljegyzés is készült, amely Apró Antal iratanyagában maradt fenn. (MOL XIX–A–2–gg 66. d. 10/II–1958.)

² A 3 éves terv irányelveit a Politikai Bizottság 1958. március 25-i ülésén tárgyalta. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. ő. e.)

³ A megállapodás aláírására 1958. január 13-án került sor. A tárgyalásokkal kapcsolatban l. még a következő dokumentumot.

⁴ L. a 27. sz. dokumentumot.

⁵ A döntésre l. a következő dokumentumot.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az Országos Terhvivatal az állami főhatóságok közül a jobban dolgozók közé tartozik, bár munkája még sok gyengeséget tartalmaz. A Terhvivatal munkájához a KB Államgazdasági Osztálya sem nyújtott maximális segítséget.

A Politikai Bizottság leszögezi: az Országos Terhvivatal fő feladata biztosítani a kormány határozatai alapján a népgazdaság központi, centrális irányításának érvényesülését. E feladat magában foglalja az állami, központi gazdaságirányítás bürokratikus irányzatai elleni harcot is.

A határozati javaslat térjen ki arra, hogy a tervezés kiinduló pontja a Magyar Népköztársaság saját gazdasági adottsága, a szocialista országokhoz való gazdasági viszonyunk alapja pedig a kölcsönös előnyökön túl a kölcsönös segítés elve legyen.

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy az Országos Terhvivatal munkájában a perspektivikus tervezés megalapozására kell törekedni. A perspektivikus tervezés célja az ország gazdasági egyensúlyának biztosítása legyen. Ennek érdekében fel kell tüntetni, hogy népgazdaságunk egyensúlya megközelítőleg mikor oldható meg és hozzávetőlegesen hány év múlva lesz az ország adósságmentes.

A Politikai Bizottság megbízza az Országos Terhvivatal vezetőit, hogy a párhatózat alapján értékeljék egy éves munkájuk tapasztalatait és azt a PB határozatával együtt a hivatal összes dolgozóival ismertessék.

3. Az új Munka Törvénykönyve előkészítésével kapcsolatos lényeges elvi kérdések

Előadó: Kisházi Ödön elvtárs

Hozzászóltak: Friss István, Fock Jenő, Kiss Károly, Nemes Dezső, Fehér Lajos, Nezvál Ferenc, Nagy László, Kádár János elvtársak

Az előterjesztést a Politikai Bizottság nem fogadja el.

Új Munka Törvénykönyve kiadásával a Politikai Bizottság egyetért, de meg kell vizsgálni, mennyire lehet ez részletes anélkül, hogy egyes pontjait rövid időközönként változtatni kellene.

Az új Munka Törvénykönyve alapelve legyen, hogy a jog kötelességgel párosul.

Elutasítja az előterjesztés olyan értelmű célkitűzéseit, hogy az egyes dolgozót a munkásállammal szemben előnyben kívánja részesíteni. A Munka Törvénykönyv a szocialista államnak és az állammal szembeni követeléssel fellépő dolgozónak egyenlő jogot biztosítson.

4. Jelentés a Párttörténeti Intézet munkájáról

Előadó: Kálmán Endre elvtárs

Hozzászóló: Kállai Gyula elvtárs

A Politikai Bizottság a Párttörténeti Intézet munkájáról szóló előterjesztést leveszi napirendről. A jelentést 4 hét múlva tárgyalja meg, amikor Szirmai és Orbán elvtársak is részt vesznek a PB ülésen.⁶

5. Jelentés a Partizánszövetség 1957. november 23-i országos küldöttértekezletéről

A Politikai Bizottság a jelentést leveszi napirendről. Megbízta a kiküldött bizottságot, hogy igyekezzék tisztázni a felelősséget, éppen annak érdekében, hogy becsületesen eljáró emberek ne kerülhessenek gyanúba.⁸

A KEB kezdje meg a fegyelmi vizsgálatot a javasoltak és Szabó Mihály⁹ ellen.¹⁰

---

⁶ Erre a PB 1958. január 15-i ülésén került sor. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 62. ö. e.)

⁷ Az előzményekre l. a 20. és 21. sz. dokumentumot.

⁸ A kiküldött bizottság újabb jelentését a Politikai Bizottság 1958. január 15-i ülésén tárgyalta. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 62. ö. e.)

⁹ Helyesen: Szabó Sándor.

¹⁰ A kiküldött bizottság dr. Kovács György, Sebes Imre, Vándor László, Gerő László, Martin György és Szabados József felelősségre vonását javasolta még. A KEB 1958. február 5-én tárgyalta a Partizánszövetség küldöttértekezletével kapcsolatban az említettek ügyét. Gerő Lászlót szigorú megrovás végső figyelmeztetésben, Vándor Lászlót szigorú megrovásban, Szabados Józsefet dorgálás pártbüntetésben részesítették, Kovács Györgyöt kizárták. A KEB Szabó Sándor és Sebes Imre ügye felett napirendre tért, ők nem kaptak pártbüntetést, Martin György ügye pedig nem került a testület elé.

6. Különfélék

a.) Jelentés a „Magyarország” c. hetilap megszüntetéséről¹¹ (Agit. Prop. O. javaslata)

A Politikai Bizottság megerősíti 1957. november 21-i határozatát, melyben a „Magyarország” c. hetilap megszüntetése mellett foglalt állást.¹²

b.) Javaslat a KB, PB és Titkárság 1958. első félévi munkatervére (Titkárság javaslata)

A Központi Bizottság munkatervének „A Központi Bizottság elé tárgyalásra előkészítendő jelentések és javaslatok” legyen a címe. Ebben a javaslatban a Politikai Bizottság az alábbi módosításokat tartja szükségesnek:

a.) A falusi pártmunka helyzetéről készült jelentést februárban kell megtárgyalni.¹³

b.) A hadsereg szervezeti, kiképzési és erkölcsi-politikai állapotáról szóló jelentés helyett 1958. május hónapban a mezőgazdaság szocialista átalakításával és az időszerű mezőgazdasági kérdésekkel kapcsolatos jelentést kell megtárgyalni.¹⁴

---

¹¹ Szirmai István 1957. december 18-án kelt jelentésének előzménye, hogy Hevesi Gyula 1957. december 16-i keltezéssel levélben fordult a testületben, amelyben arra hivatkozva, hogy a lap részéről senki nem volt jelen a határozat tárgyalásakor, így a tényleges helyzetről nem tudtak tájékoztatást adni, kérte a PB határozatának módosítását. Javaslatainak lényege az volt, hogy a „Magyarország” c. lap a jövőben is jelenjen meg, és a PB bízta meg a KB Agitációs- és Propaganda Osztályát, hogy jelölje ki azt a szervezetet, amelynek lapjaként továbbra is megjelenik (Partizánszövetség vagy Népfront). Indítványozták, hogy a testület jelöljön ki új főszerkesztőt és illetékes állami szervek bevonásával erősítsék meg a szerkesztőséget.

Szirmai arról tájékoztatta a testületet, hogy a PB korábbi határozata értelmében a Tájékoztatói Hivatal felbontotta a lap nyomdai szerződését, beszüntette a papírellátást, a szerkesztőség tagjai számára új munkahelyeket jelölt ki. A PB újabb határozatára ismét megvizsgálták a kérdést, de továbbra is úgy látják, nincs szükség a korábbi határozat felülvizsgálására. Szirmai szerint a lap politikai arculata hibás, a Táncsics körben kialakult ismert szemléletet tükrözi, a szerkesztőség összetétele nem alkalmas arra, hogy akár a Népfront, akár más testület megbízásából a lapot tovább szerkessze, mert a lap politikai szemléletén a régi szerkesztőség nem tudna változtatni, a lap szerkesztőségét viszont megfelelő erővel kibővíteni nem tudják, mert nincsenek megfelelő káderek. Ráadásul a papírhelyzet mindenképpen szükségessé tette néhány sajtótermék megjelenésének felülvizsgálatát, és a „Magyarország” megszüntetését az 1958-as papírmérlegben már számításba vették.

¹² L. a 18. sz. dokumentumot. A lap 1957. december 31-én jelent meg utoljára.

¹³ Az előterjesztésben a téma januári megvitatására tettek javaslatot. A KB végül 1958. április 25-i kibővített ülésén tárgyalta a kérdést.

¹⁴ A Központi Bizottság 1958 májusában nem tartott ülést. Az 1958. június 6-i KB ülés napirendjén a moszkvai tanácskozásról szóló beszámoló, a hároméves terv irányelvei és – zárt ülés keretében – a Nagy Imre-csoport ügye szerepel. A KB 1958. december 5–7-i ülésén tárgyalták a párt agrár-politikájának kérdéseit.

c.) Januárban Központi Bizottság elé kell terjeszteni a pártélet néhány belső kérdésével kapcsolatos jelentést és a külkereskedelem helyzetéről szóló előterjesztést.¹⁵

A jelentésben feltüntetett határidőket, mint az anyagok elkészítésének határidejét kell kezelni.

A Politikai Bizottság munkatervével kapcsolatban:

a.) Az előterjesztés 10. pontját a PB úgy módosítja, hogy a nyugdíjrendszer módosítása helyett csupán a várakozási időre vonatkozóan kell javaslatot készíteni.¹⁶

b.) A 35. pont a PB határozata értelmében „Tájékoztató az atomenergia bizottság tevékenységéről” legyen.¹⁷

A Titkárság munkatervével a Politikai Bizottság egyetért.

A KB osztályairól beérkező információkkal a Politikai Bizottság egyetért. A tájékoztatók elkészülése után esetenként dönteni kell, mely információkat szükséges ülésen is megtárgyalni és határozatot hozni.

c.) Kiss Károly elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság úgy határozott, hogy mivel Marosán elvtárs betegsége miatt nem tud részt venni a Svéd Kommunista Párt kongresszusán,¹⁸ az MSZMP részéről csupán táviratot küldünk a kongresszusra.

d.) Kádár János elvtárs szóbeli bejelentése alapján

A Politikai Bizottság jelentést kér arról, hogy milyen módon készült az adóalanyok és adótárgyak összeírására vonatkozó „Hirdetmény”

---

¹⁵ Az 1958. január 24-i KB ülésen két téma szerepelt napirenden: 1. az egyes vezető munkakörökkel kapcsolatos kérdések, 2. a Szovjetunióban tartózkodó volt vezetők ügye.

¹⁶ A 10. pont eredetileg „Javaslat a nyugdíjrendszer módosítására” volt.

¹⁷ Az előterjesztésben a következő cím szerepelt: „Tájékoztató az atomenergia bizottság tevékenységéről, valamint nukleáris iparunk kialakításának tervéről.”

¹⁸ Marosán György kiküldéséről szóló döntésre l. a 17. sz. dokumentumot.

és kiket terhel a felelősség a politikailag káros szövegért és annak nyilvánosságra kerüléséért.¹⁹

Felelős: Pongrácz Kálmán elvtárs.

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

---

¹⁹ Az adóalanyok összeírásáról szóló hirdetményt 1957. december 21-én és 23-án ragasztották ki, amelynek azt a részét nehezményezte a PB, miszerint „mellőzni kell az összeírást az Elnöki Tanács és a kormány tagjainál, valamint a diplomáciai testület képviselőinél és alkalmazottainál”. Az igazoló jelentést 1958. január 15-én tárgyalta a PB. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 62. ő. e.)

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. december 24-én megtartott üléséről

1. Beszámoló a szovjet–magyar gazdasági tárgyalásokról

APRÓ ANTAL elvtárs:

A Politikai Bizottság határozata alapján a magyar kormányküldöttség tárgyalta a Szovjetunió kormányának megbízottaival a magyar gazdaság megsegítésével kapcsolatos beruházási-, áru- és devizahitel kérdéseiről. A tárgyalásokon az első napirend a beruházásokkal, műszaki együttműködéssel, bizonyos mértékű ipari kooperációval, együttműködéssel kapcsolatos kérdés volt. Az egyezménytervezetet és az egyezményt az elvtársaknak megküldtük, később a kormány tagjaihoz is eljuttattuk, így a részletekre nem akarok kitérni, inkább a főbb kérdésekkel akarok foglalkozni.

Mi eredetileg 1958-tól 1963-ig mintegy 1300 millió rubel beruházási hitelt akartunk kérni. A tárgyalásokon kitudódott, de mikor odaérkeztünk is láttuk, hogy eredeti elképzeléseink túl magasak és láttuk, hogy számos országból hogyan tárgyalnak különböző gazdasági delegációk. Most már nemcsak szocialista országok, hanem más államok is hitelt kérnek, beruházási és áruhitelt és más hiteleket is. A szovjet elvtársaknak az volt a javaslata, hogy jól kell koncentrálni a beruházásokat és elsősorban olyan beruházásokra adnak hitelt, amely 1958-tól 1962–63-ig befejezésre kerül. Tehát rövidebb időre. Nem tudnak hitelt, segítséget adnak olyan nagy beruházásokhoz, mint a tiszavidéki vegyikombinát megépítése, kenőolaj gyár, a KGM gépparkjának korszerűsítése, építőgépekben minimális segítséget. Mező- és erdőgazdaság részére kértünk gépeket, az élelmiszeripar számára, földgáz hasznosítására és egyéb beruházásokra. A tárgyalások folyamán kialakult egy olyan megállapodás, hogy jóval kisebb hitelt, erősebben központosítva, gyorsabb befejezésre, elsősorban olyan iparágak fejlesztéséhez adnak, amelyek kevésbé anyagigényesek és a két ország közti együttműködésnek új formáját lehet ezeken az iparágakon keresztül kialakítani. Így került sor arra, hogy hitelt kaptunk a Dunai Vasmű továbbépítésére,²⁰ gördülőcsapágy gyárhoz, a dieselgyártás fejlesztéséhez, erőáramú gépgyártáshoz, a székesfehérvári alumíniumüzem kibővítéséhez. Kisebb összegben kaptunk gépeket a textilipar számára és kisebb mennyiségben és értékben 4 hibrid cukorgyár felszerelését kaptuk meg a mezőgazdaság számára. Mintegy 300 millió rubeles keret ez

---

²⁰ Pautyin, a szovjet Tervhivatal elnökhelyettese, aki 1957. január végén Magyarországon járt, és megbeszéléseket folytatott Apró Antallal is, azon a véleményem volt, hogy a Dunai Vasmű befejezésének szükségességéhez nem fér kétség, bár – mint elmondta – „ha annak idején részt vett volna az elhatározásnál, akkor ellenezte volna, most viszont már minden vita erről a kérdéstről üres és meddő”. (MOL XIX-A-2-gg 39. d. 716-/17/57. II. 12.)

és a mi elképzelésünk az volt, hogy megpróbáljuk ezt az összeget nagyobb mértékben felemelni. Ilyen kérdést terjesztettünk elő és kértem, hogy 30 villamos mozdonnal emeljük meg a beruházást. Már a tárgyalások kezdetén lehetett látni, hogy megszabott keret áll rendelkezésre és ebbe a keretbe kell belehelyezni a magyar igényeket, elsősorban az említett iparágaknál.

A 300 millió rubeles mennyiség igen jelentős így is, bár magasabb igényeink voltak. Ez kb. jelent 1 milliárd vagy 1 milliárd 100 [millió] rubelnyi gépet a magyar iparnak és olyan iparágakban, amelyek fejlesztését az elmúlt években sok tekintetben elhanyagoltuk. Ilyen összegű gép – több mint egy milliárd értékű – csak akkor került beépítésre a magyar iparban, amikor 1948 után nagyarányú hadiipar fejlesztésbe kezdünk. Ismert dolog, hogy akkor a gyárak egész sorát állítottuk át. Ebből a hitelből nem új gépek építésére, hanem a régiek gépparkjának, számos üzem bizonyos mértékben rekonstrukciójának biztosítására fordítunk. Ezeket a gépeket mi a piacon nem tudtuk volna megszerezni, nemcsak azért, mert nincs meg hozzá a devizánk, hanem azért sem, mert ezeknek tekintélyes része speciális gép, amelyek közül nagyon sok a kereskedelmi forgalomban nem kapható. Ezzel a 300 millióval iparunk szerkezetét nem mondom, hogy jelentősen, de igen komoly mértékben tudjuk megváltoztatni, ha ezt a 300 milliót a lehető leggyorsabban és leggazdaságosabban, ott ahol legjobban szükséges használjuk fel, tehát nem fecsérjük el. A szovjet elvtársak, úgy látszik a tapasztalatból, a múltban elkövetett hibákból és abból a szándékból kiindulva, hogy a magyar népgazdaságot segíteni kell, ragaszkodtak ahhoz, hogy ezek a gépek megjelölt üzemekben kerüljenek beépítésre. A mellékelt jegyzőkönyvben – gondolom az elvtársak látták – részletesen fel van sorolva, melyek azok az üzemek, vállalatok, ahol ezek a gépek felhasználásra kerülnek.²¹ Nem sikerült ezt az összeget felemelni, bár a vasútnak jogos igénye volt. Jogos abban az értelemben, ahogy a mi vasutaink el vannak maradva és szükség lett volna nagyobb összegű segílyt kapnunk. Mintegy 6-6 1/2 ezer vagonot kértünk, de ezeket az igényeket a szovjet elvtársak nem tudták kielégíteni.

Meg szeretném mondani, hogy az előírásban szereplő beruházások nagy többségével elvileg és szak szempontból mint a magyar népgazdaság fejlesztéséhez szükséges beruházásokkal egyetértettek. Elismerték, hogy szükségünk van műtrágyára, látva a magyar műtrágya felhasználás színvonalát, bár megmondták, hogy náluk még alacsonyabb a felhasználás, mint nálunk. A méretek persze egészen mások. Mi megmondtuk, hogy ebbe belenyugodni nem tudunk, és a következő években irányt veszünk műtrágya gyár építésére. Ehhez segítséget fogunk kapni tervezéssel, szakemberekkel stb.

---

²¹ Az 1957. december 18-i magyar–szovjet egyezményhez csatolt melléklet a következő üzemek felsorolását tartalmazza: Dunai Vasmű hengerművei, Debreceni Gördülőcsapágy Gyár, Ganz Vagon és Gépgyár, Wilhelm Pieck Győri Vagon és Gépgyár, MÁVAG, Elektronikus Mérőműszerek Gyára, Villamoskészülékek és Mérőműszerek Gyára, Geofizikai Műszerek Gyára, Egyesült Izzó, Orion Gyár, Beloiannisz Gyár, Klement Gottwald gyár, Győri Szerszámgépgyár, Székesfehérvári Alumínium Hengermű. (MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1957/21. ö. e.)

Régi sérelmeink is orvoslást nyertek Kazincbarcikával kapcsolatban. A beruházási hitelügyben ez nem volt előirányozva, de mikor még itthon voltunk, előzőleg szakembereket küldtünk ki a Szovjetunióba és sikerült megszerezni azt a két kompresszort (legalábbis szerződést kötni), amely miatt az ország legnagyobb beruházása lassan másfél éve áll. Ha jól tudom, ez 800 milliós beruházás. Meg szeretném mondani, hogy a két kompresszor megszerzése érdekében nagy erőfeszítéseket tettek Jugoszláviába[n] és más országokba[n], és az is felmerült, hogy Jugoszlávia közreműködésével esetleg Amerikából szerzik meg ezeket a kompresszorokat. Nálunk a szakemberek kis csoportja nyugatról kívánta megszerezni ezeket, bár a Szovjetunióban gyártják. Azokat a számításokat, amelyek eltérőek, a szovjet és magyar szakemberek egyeztetni fogják. De ezeket a kis példákat azért mondtam el, mert szeretném felhívni a figyelmet, hogy még mindig előfordul olyan jelenség, hogy hatalmas értékeket képező beruházások állnak azért, mert nem keletről, hanem nyugatról akarnak ilyen gépeket megszerezni. Ezzel kapcsolatban már elindult bizonyos felelősség vonás is.

A beruházásokra kapott hitel feltételei a szerződésben benne vannak, kedvezőbbek, a kamat is kedvező. Mi igen eredményes segítségnek tartjuk ezt a 300 milliót. Valószínű, hogy a kétoldali megállapodást illető együttműködés kérdésében, bizonyos kooperáció kérdésében később más országokkal is hasznos lesz összejönni. Tudomásom szerint a Szovjetunió ilyen természetű együttműködést kötött Csehszlovákiával és nem tudom Németországgal kapcsolatban megvan-e már az egyezmény. Ez az együttműködés szorosabb mint az eddigi, magyar és szovjet üzemek közötti, magyar és szovjet tervező intézetek és műszaki gárda közötti együttműködés.

Az a delegáció, amely szovjet szakemberekből néhány hétig vizsgálta a magyar ipart az említett iparágakat, amelyeket fejleszteni akarunk, nagyon jó benyomásokkal ment el és nagy segítséget jelentett ezeknek az elvtársaknak állásfoglalása a tárgyalások idején. Itt a Csernyinszki által vezetett delegációra gondolok,²² aki a Szovjetunióban nagy szaktekintély. Neki jó benyomásai voltak az említett magyar iparágakban lévő gyártmányokról, szakemberekről. Egy alkalommal mikor beszélgettem vele, azt mondta: nagyon sok aranykéz van maguknál.

Mindkét ország előnyére nagyon egészségesen fog fejlődni a jövőben az említett 4 iparág. Ezt politikailag hasznos lesz kihasználni, elsősorban az említett üzemekben, de országosan is anélkül, hogy nagyon dobra vernénk ezt a segítséget. Véleményem szerint a pártnak és a kormánynak olyan határozatot kell hozni, hogy az említett iparágakban a szovjet segítség olyan volt, amit saját erőnkől nem tudtunk volna elvégezni. Én meg is köszöntem ezt a segítséget a hivatalos

²² Ilyen delegációról nincs tudomásunk. Szemiacsasztnov külkereskedelmi miniszterhelyettes vezetésével 1957 januárjában szovjet szakemberek folytattak tárgyalásokat Budapesten, részükre 1957. január 21-én a magyar fél átadott egy tájékoztató anyagot a magyar népgazdaság fejlesztésének egyes kérdéseiről, amelynek az volt a funkciója, hogy megalapozza a magyar kormány beruházási hitelkérelmének indokoltságát. (MOL XIX-A-2-gg 39. d.)

üléseken. Nem akarok részletekről beszélni, mert az egyezmény szövegében részletesen körülírtuk ezt.

Második fő témánk az áru- és devizahitel kérdés volt. A Politikai Bizottság előtt szereplő tervben 900 millió hiány volt. Ez a hiány eredetileg 1500 millió volt. Mi ez év közepén kértük a szovjet kormányt, küldjön hozzánk gazdasági szakemberekből álló delegációt, akik megvizsgálják a mi helyzetünket és segítenek feltárni lehetőségeinket.²³ A szovjet kormány Pautyin elvtárs vezetésével küldött ide egy delegációt és számos iparágban sikerült javaslatukra gazdaságosabb megoldást találni a termelést növelni és az 1500 milliós hiányt 900 millióra lecsökkenteni. Erre a 900 millióra illetve jelentős részére kellett nekünk hitelt kérni. A mi hitelkérésünk 150 millió rubel áru és 150 millió devizahitel volt. Azt láttuk, hogy a szovjet elvtársak egyensúlyra törekszenek és olyan mennyiségű árut, anyagot kívánnak rendelkezésünkre bocsátani, ami megfelel a mi exportunknak a Szovjetunió felé. Nem volt tehát szándékukba[n] áruhitelt adni Magyarországnak. A devizahittel kapcsolatban bizottsági üléseken nem is kerülhetett ez a kérdés részletes megtárgyalásra, mert Pervuhin elvtárs, aki a szovjet kormány részéről vezette a tárgyalásokat eleve megmondta, hogy a devizahitel kérdés a kormány előtt van, és ebben bizottsági szinten nem tud tárgyalni. A tárgyalás folyamán jelentős mennyiségű anyagot kaptunk, de a mi számításaink szerint ennél többre van szükség. Mintegy 90 milliónyi rubel hiány mutatkozott. A szovjet elvtársak kérésünk többségét itt is elismerték, de a lehetőségeket kellett figyelembe venni, és a kilencven millió rubel hiány fedezésére, amit ők anyagban Magyarországnak nem tudnak adni, 40 millió devizát bocsátanak rendelkezésünkre, hogy ezt az anyagot külföldön, nem is szocialista, hanem kapitalista országból, nyugatról vásároljuk meg. Ezzel kapcsolatban Pervuhin elvtárs a tárgyalások alkalmával mintegy 3 esetben mondta nekem, hogy nagy nehézség számunkra biztosítani a magyarok igényét, de megkülönböztetve az egyéb országoknak adott hitelektől a magyarok számára adnak, mások számára nem adtak devizát. Így belső használatra négy szemközti beszélgetésnél azt mondta egy alkalommal, hogy nagyobb mennyiségű aranyat bocsátanak a piacra, mint amit termelnek és ezt hosszú időn keresztül nem lehet. Figyelembe kell venni, hogy az a devizahitel, amit mi most kaptunk, azt jelenti, hogy ha jól emlékszem, mint egy 9 tonna aranyat kell megint értékesíteni a magyarok megsegítésére.

Milyen dolgoknál volt közöttünk vita, amit a szovjet fél nem tudott számunkra biztosítani? Tekintve, hogy ezek az anyagok többségükben az 1958. évi tervezett ipari szintet érintik, az ország gazdálkodását érintik, fontosnak tartom ezt megemlíteni. Mi koksztban kértünk 600 000 tonnát, illetve kértünk 680 000 tonnát. A szovjet válasz volt 540, ezt felemelték az utolsó nap 20 000 tonnával, tehát a mi 600 000 tonnás csökkentett igényünkkel szemben 560 000 tonna kokszot fogunk kapni.

---

²³ Feltehetőleg az 1957. augusztus 12. és szeptember 9. között Magyarországon tartózkodó szovjet tervhivatali delegációról van szó.

Másik súlyos tételünk volt a szén. 1957-ben 1 millió 700 000 tonnát kaptunk a Szovjetuniótól. Már a tárgyalások első napjaiban lehetett látni, hogy a Szovjetunióban kialakult álláspont van, hogy Magyarországnak szenet nem adnak. Később az 510 000-res igényünk 300 000 tonnára csökkentettük, minőségi szénről van szó, és kértük, hogy ezt kapjuk meg. A végső válasz az volt, hogy nem tudnak szenet adni. Próbáljanak meg a lengyelektől kérni. Ott, tárgyalás közben értesültünk arról – a lengyelek is kint voltak –, hogy 1 millió tonna szenet ajánlottak fel a Szovjetuniónak húsért, de húst nem tudtak a szovjetek adni. Szenet másutt kell tehát beszereznünk. Bizonyos koncepciókat kidolgoztunk. Mivel nyersanyagban 100 000 tonnával megemelték kérésünket, tudjuk fedezni ezt a hiányt.

Hengerelt árut 63 000 tonnát kaptunk, 1958-as igényünket kielégítették. Meg szeretném mondani, hogy 1959–60-ra viszont 100 000 tonnával kevesebb hengerelt árut irányoztak elő. Én ezt többször szóvá tettem, de nem tudtak többet adni, ez egyelőre nyitva maradt, még év közben ezeket a tételeket megvizsgálják.

Legnagyobb vita a nikkell körül volt. 480 tonnás igényünk volt. Mi kaptunk ebben az évben 340 tonnát. A hiány még most is nálunk 200-220 tonna. Két fajta nikkellről van szó. Ezt mi nyugaton nem tudjuk megvenni. Valószínűleg itthon, gépgyártásunkat kell megvizsgálni, és csökkenteni kell a nikkelfogyasztást.

5 millió rubel értékben kértünk golyócsapágyat. 2 és fél millióra kaptunk választ. Marónátrónból kértünk eredetileg 15 000 tonnát, ezt később 10 000-re csökkentettük és 5 ezret kaptunk. Fenyő fűrészáruban van egyik legnagyobb hiányunk, kértük 400 ezer tonnát, a szovjet válasz 300 ezer volt.

Másik vitatott kérdés volt a rotációs papír kérdése, ahol 16 000 tonnát kértünk, a szovjet válasz 7000 tonna volt, 9000 tonna hiányunk van. Nitrogén-műtrágyát kértünk 30 000-et, a válasz az volt, hogy nem tudnak adni. Nyers azbesztnél van másfélezer tonna véleménykülönbség. Mi nem tudtunk felajánlani újabb tételeket a Szovjetuniónak, csak egy tételt, 50 ezer tonna timföldet ajánlottunk fel 1958-ra. Azt a választ kaptuk, hogy nem tartanak erre igényt.

Összegezve ezeket az anyagtételeket: a 90 millió hiányra 40 milliót kaptunk devizában, amiből egy részét meg tudjuk vásárolni, de még így is lényeges hiányunk van. Devizát többet nem tudnak adni, ezt meg is mondták. 9 tonna aranyat értékesítenek ezért is és több segítséget nem tudnak adni.

A hiányunk a mostani számítások szerint kb. 200-210 millió rubel. Ezzel a problémával kell megbirkózni. Mivel ilyen jelentős a hiány, úgy gondoltuk, hasznosabb lesz a tárgyalásokat egy ideig szüneteltetni, itthon a terveket megvizsgálni. Mivel jelentős hiányról van szó, amelynek politikai kihatása is van, a kormánydelegáció nem vállalhatta magára azt a felelősséget, hogy ilyen hiánnyal aláírjuk a kialakult tételekben a megállapodást, ezért hazajöttünk. Már kint is menet közben számításokat végeztünk, hogyan lehetne ezt az összeget legnagyobb részben belső erőből előteremteni. Vannak különböző elképzeléseink, a javaslatokon dolgozunk. Nem javaslom, hogy a Politikai Bizottság most a

részletekbe belemenjen, mert idekerül a PB elé a hiány megszüntetésére vagy részbeni megszüntetésére vonatkozó tervhivatali előterjesztés.²⁴ Úgy gondoljuk, hogy részben a beruházásoknál kell még egyszer felülvizsgálni az eredeti számokat, a belkereskedelem árukészletét kell felülvizsgálni, a költségvetést faragni, széleskörű takarékoságot megvalósítani, amelyre a javaslatok már készülnek és meg kell nézni, hogy kapitalista irányból biztosítsuk a szükséges anyagok beszerzését. Fő kérés, hogy az életszínvonalat tartani tudjuk, a termelésben nagyobb zavar – némi zavar lesz – ne legyen, széleskörű elbocsátásokat ne kelljen eszközölni, tehát a kapott anyaggal, devizával és maximális saját erőfeszítéssel úgy alakítsuk ki az 1958. évi tervet, hogy az életszínvonalat tartani tudjuk. Hogy kapitalista országokból milyen mértékben vegyünk hitelt igénybe vagy egyáltalán vegyünk-e, még külön meg kell vizsgálni. Nekünk 2 milliárd 800 millió deviza Ft adósságunk volt, ebből több mint 1 milliárdot szovjet és kínai segítséggel törlesztettünk és most jobb a helyzet a kapitalista országok felé. Részben jobb a helyzetünk, és ez részben csábító is arra, hogy újabb hiteleket vegyünk fel. Bizonyos mértékű hitelt szükséges felvenni, de ennek a mértéke a lehető legalacsonyabb legyen, hogy a magyar gazdasági életben zavarokat ne idézzen elő.

Összegezve: komoly sikernek tartjuk, amit a beruházásnál kaptunk. A pártnak, a kormánynak, a gazdasági vezetőknek komoly erőfeszítéseket kell tenni, hogy ezt ésszerűen a leggazdaságosabban használjuk fel.

A továbbiakra vonatkozóan: ahogy a Tervhivatal javaslata elkészül, teszünk javaslatot, hogyan folytassuk tovább a tárgyalásokat, hogy ne legyen 1958 első negyedében fennakadás. A külkereskedelmi minisztert kint hagytuk Moszkvában az első negyedévi szállítások megbeszélése céljából. Úgy látom, hogy január első hetében az aláírást meg kell csinálni. Ha újból kimegy a magyar delegáció, akkor nekünk meg kell mutatni, hogy a kapott segítség után milyen erőfeszítéseket tettünk és mire jutottunk. Úgy gondolom, ezt ildomos lesz közölni, bár a búcsúzkodásnál Pervuhin elvtárs azt mondta: a magyaroknak mindent megadtunk, amit meg tudtunk adni. Persze ez nem azt jelenti, hogy egyes anyagtételeknél némi korrekcióra nem kerülhet sor. Még elindulásunk előtt is közölték, hogy pl. bányászéletről többet tudnak adni. Lehet, hogy kérni fogjuk még egyes tételek felülvizsgálását. De alapjaiban ez az összeg lényegesen nem lesz felemelve. Ez a szovjet elvtársakkal való megbeszélésből, Mikojan elvtárral folytatott megbeszélésből, szovjet szakértőkkel folytatott számos tárgyalásból látszik. Ha minimális kérésünk lesz, azt még elő fogjuk terjeszteni. Ennyit kívántam tájékoztatásul a Politikai Bizottsággal ismertetni. Nem javaslom, hogy határozatokat hozzunk, csak tudomásulvétel végett adtuk a tájékoztatót.

FOCK JENŐ elvtárs:

Értesülesem szerint a delegációban Moszkvában nem volt egység. Erről Apró elvtárs nem beszélt. Nem volt egység még hozzá leglényegesebb kérdésben, abban,

---

²⁴ L. a 27. sz. dokumentumot.

hogy őszintén vagy taktikázva tárgyaljunk a szovjet elvtársakkal. Nem volt egység, hogy közöljük-e mindjárt azt az összeget, amire nekünk szükségünk van. Nem volt egység abban, hogy tartsuk-e magunkat a Politikai Bizottság határozatához, amely 900 millióban szabta meg a hiány nagyságát, az 1500 millióval szemben. Ezt fontosnak tartom megemlíteni, mert ezt a politikai bizottsági határozatot itthon is vitatta a Külkereskedelmi Minisztérium és szemben állt a Politikai Bizottsággal. Nem volt egység abban, hogy kik vezessék a tárgyalásokat, holott a delegáció úgy lett összeválogatva, hogy mindenkinek megvolt a reszortja.

Miért hagyta Apró elvtárs, a delegáció vezetője, hogy a Tervhivatal és a szakemberek között a viszony az intrikáig fajuljon, és ez zavarja a tárgyalásokat[?]

Van-e felmérés, hogy a beruházási hitelként megkapott 300 millió hitelből mennyi érkezik be 1958-ba[n], mennyi tehát az, ami az 1958-as tervet segíti. Ez az anyagból nem látszik.

Egy dologban feltétlenül kell hozni most határozatot: mi a véleménye Apró elvtársnak, célszerű-e és feltétlenül szükséges-e odafordulni újra a szovjet kormányhoz a meg nem kapott áruhitel kérdésében[?]

Végül: a meg nem kapott anyaggal kapcsolatban van-e felmérés, mennyi az amivel kapitalista országokhoz kell fordulni[?] Ehhez tartozik az is, hogy mennyi a fel nem használt dFt összeg, amit ebben az évben nem használtunk fel kapitalista relációban[?]

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Milyen választ kaptunk az atomerőmű építése tekintetében?

APRÓ ANTAL elvtárs:

Fock elvtárs vetette fel, hogy a delegációban nem volt egység. A felkészülés lényegében a 900 millióból indult ki, a beruházásokon kívül. Az OT és a Külkereskedelmi Minisztérium között volt bizonyos nézeteltérés. A külkereskedelem szeretett volna anyagokban többet kapni, számításai nem mindig klappoltak a Tervhivataléval. Én úgy tudom, hogy ilyesmi ilyen kérdésekben elő szokott fordulni. Hiszen ha csak elfogadná egyik hivatal a másik véleményét, és nem volna vita, új utak, módok keresése, akkor az hiba volna. A külkereskedelem nem 900 millió, hanem ennél magasabb hiányt látott. Azt figyelembe kell venni, hogy ebben az időpontban kb. 8 országgal folytak különböző tárgyalások, amelyek mind befolyásolták hogyan alakul a helyzet. Most kb. 12 országgal van meg nagyjából a megállapodás, és ezek a tárgyalások nem úgy zajlanak le, hogy mindig azt adják, amit mi akarunk. Ők is partnerek, szükségleteik vannak, tőlünk azt kérik, ami nekik is a leglényegesebb sok esetben. Nehéz ilyen sokirányú munkát úgy összehangolni, hogy minden számítás klappoljon. De a 900 millióból indultunk ki,²⁵ és ez év júniusában hivatalos levelet küldtünk a szovjet kormánynak. Ez volt a tárgyalások egyik alapja és ezt közben csökkentettük. A Tervhivatal és a külkereskedelem között ezekben a kérdésekben volt nézeteltérés. Ezeket a nézeteltéréseket később tisztáztuk. És a két vezető közti viszony vagy

²⁵ Kihúzza: „illetve előzőleg devizára vonatkozott”.

meg nem értés véleményem szerint végső soron – bár befolyásolta volna, ha még nagyobb az egyetértés a két minisztérium között – nem változtatta volna meg a szovjet fél válaszát. Ezt a tárgyalást a nézeteltérés nem befolyásolta.

Vannak itt vitás kérdések. Itt van az árkérdés. Vannak, akik kalkuláltak az árkérdés, vannak akik nem. Voltak ilyen viták. Véleményem szerint azonban végső fokon az eredmény mutatja, hogy helyes irányba ment a dolog. Majd idehaza máris, de később is, bizonyos módszertani dolgokat tisztázni kell. Nem akarom ezeket belekeverni ilyen tárgyalásba. Régen az ilyen tárgyalás úgy zajlott le, hogy Gerő azt mondta: ez így van, és a többiek nem merték azt mondani, hogy nem így van. Most a tárgyalások jellege kicsit megváltozott. Vélemények vannak, harc van, bizonyítanak – és én nem térek ki az ilyen harc elől. Hatalmi szóval nem foglalkozok állást olyan kérdésekben, amelyeket még vitatni kell. Nem jó dolognak tartom az emberek száját befogni és hatalmi szóval eldönteni kérdéseket. Kiss és Incze elvtársak között sok vita volt – másképpen számoltak. A fő irány az kell legyen, hogy a Tervhivatal számait kell alapul vennie a külkereskedelemnek, mert itt van bizonyos próbálkozás, hogy ne a régi, hanem más, új úton szerezzük meg a szükségletet.

Ami pedig a mérleget illeti, itt valami félreértés van. Itt járt nálunk egy szovjet delegáció 4 hétig. Megnéztek itt mindent, informáltak kormányukat, sőt továbbmentek, a kormányuknak adott információt később a mi rendelkezésünkre bocsátották,²⁶ hogy lássuk, ők hogyan látják helyzetünket. A szovjet elvtársak tisztán láttak. A különböző tételek megszerzésénél általában kereskedelmi manőverek folytak – ez mindenütt így van. Ugyanakkor amikor szemet kérünk, megpróbáljuk azt másik oldalról is beszerezni. Még a jugoszlávok felé is volt ilyen próbálkozás egyes anyagoknál. Ilyen vélemények, differenciák voltak, de egészében részben az itt járt szovjet delegáció kormányának adott jelentésből, a rendelkezésre bocsátott számokból ők világosan látták mi a helyzet.

Ami pedig ezeket a kisebb vitákat illeti, én ezekbe nem avatkozom be, feltéve, ha a fő vonalat tartják.

Lehet-e oda fordulni újabb segítségért? Megmondtam, hogy bizonyos anyagokban lehet, ha azt nem tudjuk megszerezni, van rá lehetőség, hogy újra felvessük, nem lezárt ügyről van szó, de a fő összegeket lényegesen nem fogják megváltoztatni. Az én benyomásom azok után, amit ott hallottam, ez. Egy fogadáson Hruscsov elvtárs is mondta: mikor érkezik már odáig ez a vérkeringés, hogy amellettt hogy a Szovjetunió ad a szocialista országoknak, ez visszafelé is kicsit aktívabban kezd hatni.

Atomerőművel kapcsolatban: Moszkvába[n] találkoztam Friss elvtárral, ő javasolta, hogy az atomerőmű kérdését is tegyük szóvá. Pervuhin elvtársnak ezt szóvá tettem. A következő választ kaptam: Amerikában még egyáltalán nem működik atomerőmű, pedig Amerika nagyon gazdag ország. Nagy összegbe

---

²⁶ Feljegyzés a Szovjetunió Tervhivatala szakértői által a Magyar Népköztársaság népgazdasága 1958–60. évi hároméves tervének konzultációjáról. (MOL M-KS 288. f. 23. cs. 1957/18. ő. e.)

kerülne az erőmű építése. Az angolok sok erőművet építenek, de energiahelyzetük mellett nekik más célokra is szükséges, hogy atomerőművet építsenek. Én ebből értettem, hogy miről van szó.

Fock elvtárs ha jól értettem azt kérdezte, hogy kapitalista piacról mit és milyen mértékben tudunk megszerezni. Ez számítások kérdése. Néhány százmilliót valószínű kapitalista piacon kell beszerezni. Nekünk – ha jól emlékszem – 1 milliárd 400 millió kötelezettségünk van 1958-ra kapitalista országok felé. Ez az esedékes fizetés, és erre jönne az a hiány, ami nálunk mutatkozik. Most nem akarok belebonyolódni a számokba. A mi arany- és devizakészletünk nagyon minimális. Pontos számításokat kell végezni, milyen anyagot vegyünk, mennyire adósodjunk el.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

A beruházási hitel 1958-tól 1963-ig 300 millió rubel. Tekintettel arra, hogy a Szovjetunió 1958-as tervei le vannak zárva, 1958-as részarányt nem vállaltak. Ezért az 1958-as rátát megállapítani nem lehetett. De abba[n] állapotunk meg, hogy a Szovjetunió a terv keretén belül mindent megtesz, hogy 1958-ba[n] is szállítson. Saját becslésem szerint ez 1958-ban 30 millió lehet.

FOCK JENŐ elvtárs:

Apró elvtárs válasza a személyi kérdésekben, a delegációk közti vitában nem elégitett ki. Igaz, hogy elő szokott fordulni vita, ez helyes is és a külkereskedelemnek joga volt magasabb hiányt látni. De amikor a delegáció kiutazott politikai bizottsági határozat volt, tehát a külkereskedelemnek nem volt joga tovább ragaszkodni álláspontjához és befolyásolni Apró elvtársat és a tárgyalásokat. Ebben nem tudok igazat adni Apró elvtársnak – itt a politikai bizottsági határozathoz kellett volna tartania magát. Az OT kapott egyébként egy feladatot: 900 millió devizára a tervet kidolgozni és mi arra számítottunk, hogy az OT ezt nagyon komolyan veszi. Nem veheti azonban komolyan ezt a határozatot, ha azt tapasztalja, hogy mi magunk sem vesszük komolyan. Egész gazdasági életünk rákfenéje lehet az ilyen magatartás. Nem tudjuk megkívánni ipari miniszterektől és lejjebb, hogy a párt és állam határozatának érvénye legyen, az ne vita tárgya legyen, ha legfontosabb határozatainkat mi magunk sem vesszük komolyan.

Azt sem tudom elfogadni, hogy az árkérdésben különböző megítélések voltak. Itt is volt politikai bizottsági határozat. És ezt sem módosíthatja a delegáció. Egyébként a moszkvai tárgyalások mutatták, azoknak volt igazuk, akik nem túlozták ezt az összeget. Azzal a módszerrel egyetértek, hogy hagyni vitatkozni az embereket, de a legdöntőbb kérdésekben nem lett volna szabad, hogy vita legyen.

A tárgyalásoknál általában véleményem szerint Incze elvtárs nem úgy viselkedett, mint a delegáció egy tagja, hanem mint külső szakértő, aki a szovjet relációt legjobban ismeri. Ebbe mégis helytelen volt belemenni, hogy Inczének ilyen szerepe legyen Moszkvába[n]. Ez abban mutatkozott meg elsősorban, hogy amíg Csergő és Kiss Árpád elvtársak egy-egy fontos résztárgyalásokat vezettek az

együttműködés, a beruházási hitel kérdését illetően, addig az áruhitel, árucserforgalmi tárgyalásokat, amit Incze elvtársnak kellett volna vezetni, Vályi Péter elvtárs vezetete. Pedig nagyobb eredményt jelenthetett volna, ha ezt magasabb nívón csinálják, mert akkor magasabb nívón álló partnereket állítottak volna vele szembe, akiknek szavára jobban megnéztek volna egyes rész kérdéseket. De ha nem is jött volna ki jobb eredmény, ezzel kellett volna biztosítani, hogy Inczének ne legyen kiváltságos helyzete és azt biztosítani, hogy a Politikai Bizottság határozata szellemében elsősorban a Tervhivatalra épüljön a tárgyalás.

Egyetértek azzal, hogy most részletekbe menő határozatot nem lehet hozni, de a Tervhivatalnak dolgozni kell, az 1958-as tervet ide kell hozni és dolgozni kell a 3 éves terven is, ezért szükséges, hogy bizonyos iránymutatást kapjon a mostani PB ülésen is. Mondjuk ki, hogy 1958-ra ne számítsunk további hitelekre a Szovjetunió részéről, a most ismert tételek birtokában kell a tervet elkészíteni, idehozni és ennek megfelelően kell megmondani, hogy mennyivel muszáj elmenni kapitalista relációba vagy más baráti relációba úgy, hogy anyagot termelünk ki vagy mezőgazdasági exportot vállalunk. És ha a Szovjetunió valamit tud adni, akkor ezzel csökkentjük azt a hiányt, amit most nyugat felé kell beállítani. Nekem a nyugati hiánnyal kapcsolatban az a véleményem, hogy hozzávetőlegesen annyi adósságot vállalhatunk, amennyivel kevesebbet használtunk fel ebben az évben. A legutóbbi politikai bizottsági határozat úgy szól, hogy 400 millióval szemben 150 millióval emeltük nyugati adósságainkat. Jelentősen többet nyugat felé nem lehet vinni.

Még egy dolgot: azzal a szemlélettel szakítani kell, hogy ilyen hiányunk van és nem szabad belenyugodni abba, hogy 1958–60-ban ilyen hiányunk lesz. Azt látjuk, hogy a beruházási hitel nagy része realizálódik 1958–1960-ban. Ideje arra gondolni, hogy ezeket a hiteleket vissza kell fizetni és most már olyan szempontot is nézni kell, hogyan tudjuk visszafizetni. A visszafizetés már 1959-től elkezdődik, 1960-ban még nagyobb és 1961-ben belép az eddig kapott hitelek egy része is. Ilyen szempontból kell a Tervhivatalnak a 3 éves terv kidolgozását is nézni, alapvetően úgy, hogy már 1959-ben egyensúlyt tudjunk kialakítani.

KARÁDI GYULA elvtárs:

Én nem vagyok informálva a személyi vitáról, amely Moszkvában lezajlott miután Incze elvtárs még Moszkvában van. Éppen ezért helyesebbnek tartom, amíg az Incze elvtárs nem érkezik haza, a vitának ezt a részét elhalasztanánk, hogy később majd ő is elmondhassa személyesen a véleményét.

Ami a vitának objektív részét illeti, hogy a Külkereskedelmi Minisztérium a Politikai Bizottság határozatával szemben nem fogadta el a Tervhivatal által kidolgozott 900 milliós hiányt – itt módszertani hibát követtünk el. A kiutazás idejéig a vizsgálatok komolyan előrehaladtak és a Külkereskedelmi Minisztériumnak is volt egy javaslata, ami eléri a 900 milliós hiányt. A Tervhivatal és köztünk 100 milliós különbség volt. Ezek a tárgyalások elkezdődtek a moszkvai út előtt, és nem fejeződtek be a kiutazásig. A hiba tehát abban állott, hogy a tárgyalás

olyan időpontban kezdődött, amikor még viták folytak arról, mennyire reális a Tervhivatal száma. Helyes is lenne, hogy a vita tovább folyjon. Én úgy ítélem meg, hogy ez a vita helyes volt. Talán helytelen volt, hogy útközben a delegáció nem egyezett meg, hogy a vitás kérdéseket átmenetileg hogyan hozzák közös nevezőre. Ha megegyezett és ennek ellenére történtek a kinti viták, ez helytelen. Egyébként a külkereskedelem most erőteljesen küzd azért, hogy reális legyen a terve. Az utóbbi évek tapasztalatai igen rosszak voltak. Az irreális külkereskedelmi tervek vittek arra a vonalra, hogy eladósodtunk és a terveket módosítani kellett. Az utóbbi években gyakran olyan tendencia érvényesült, hogy azt kellett eladni, ami maradt. Mi úgy látjuk, hogy helyesebb, ha megnézzük, mit lehet eladni gazdaságosan, és azért küzdünk, hogy a tervek reálisak legyenek. A konkrét részekre akkor térjünk vissza, ha a kérdés a Politikai Bizottság elé kerül.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Nem volt nagyarányú a nézeteltérés, de kihatása elég súlyos volt. Útközben megállapodtunk, hogy Apró elvtárs beszédtervezetében [n] mutassuk be azt a vonalat, amit a PB megszabott. Erről előzetesen a Tervhivatalban is folytattunk vitákat. A beszédtervezetbe ez bekerült, később láttuk, hogy a beszámolóból kimaradt. Nem mondták meg, hogy számszerűen mennyi az erőfeszítés eredménye, hogy ez kimaradjon, tudomásom szerint Incze elvtárs javaslata volt. Én ezt kifogásoltam. Később viták apró jelentőségűek voltak, nem szükséges, hogy azzal a Politikai Bizottság foglalkozzék, ezeket más szinten, de Incze elvtárs jelenlétében szükséges megtárgyalni. Ez volt az egyetlen nagyjelentőségű vita és azért nagyjelentőségű, mert ezt a beszédet szétküldték a Politikai Bizottság tagjainak. Tekintettel arra, hogy a fizetési mérleg kérdéséről volt szó, melynek egyetlen felelőse gazdasági téren a Tervhivatal, célszerű lett volna, ha a változásról előzőleg nekünk szólnak. Másrészt politikai bizottsági határozat volt rá és mi is megállapodtunk előzőleg a külkereskedelemmel ezekben a számokban. Tehát, ha többszöri megállapodás alapján az a javaslat merült fel, hogy maradjon ki, erről beszélni kellett volna. Hogy ez milyen mértékben befolyásolta a tárgyalások eredményét, nem tudom. Valószínűleg nem nagyon. Én továbbra is azt kifogásolom, hogy a változásról a Tervhivatal nem tudott.

A Tervhivatal most azt a feladatot kapta, hogy 27-ig készítse el javaslatát az 1958-as tervre vonatkozóan. Számszerű eredményekről még nem tudok beszámolni. 3 kategóriába tartoznak azok a javító tényezők, amelyekkel a helyzetet az eredeti 900 milliós hiányhoz képest meg lehet javítani. Egyik kategória olyan jellegű tételek törlése, amelyek a tervet különösebben feszítetté nem teszik, inkább a lakosság választékát bővítő cikkeket tartalmaznak. A másik kategória olyan törlés, amely már a tervet a korábbi évekhez hasonló feszítettségbe viszik, egyszóval tartalékokhoz nyúlnak, amelyek a gazdálkodás alapjait megrendítik. Előreláthatóan azonban ezek olyan nagyságrendű dolgokat nem tudnak adni, hogy a hitelt megoldanák. Ezért szükséges olyan intézkedéseket is tenni, amelyek egyes területeken a termelés 1958-ra előirányzott színvonalát csökkentik, és

ezek anyagimportja szintén javítja a helyzetet. Nehéz megítélni, hogy ezekben az intézkedésekben meddig mehetünk előre, nehogy visszajára forduljanak a dolgok. Szükséges tehát néhány nap, hogy ezeket még egyszer megvizsgáljuk. Mindenesetre az előirányzott intézkedések olyan jellegűek, hogy az 1958-as helyzetet csak a legenergikusabb takarékosági intézkedésekkel és nagy körültekintéssel lehet megoldanunk. A döntő anyagoknál a gazdálkodást egy kézbe kell tenni, így nem fordulhat elő a korábbi évek gyakorlata a nem célszerű gazdálkodás és azon kívül meg kell akadályozni, hogy ütemtelen kapacitások legyenek, 1958 második felében elfogyjon az anyagkészlet és nagyobb arányú munkanélküliségre vagy üzem-leállításra kerüljön sor. 1958-ban tehát a legcentralizáltabb és legkeményebb gazdaságvezetés oldhatja csak meg a tervet.

CSERGŐ JÁNOS elvtárs:

A magam részéről a moszkvai tárgyalásokat eredményesnek ítélem meg, figyelembe véve, hogy olyan területeken kaptunk segítséget a beruházási hitelek nyújtásával, amelyek rövid időn belül meg fogják hozni a maguk hasznát. Egyéni véleményem szerint arra a kérdésre válaszolva, hogy kérhetünk-e a szovjet elvtársaktól több segítséget, különösen ami a devizahitelt illeti: mi a tárgyalásokat nem szakítottuk meg, hanem egyik részét lezártuk a továbbiakban pedig Incze elvtársak otthagytuk. Meg is mondtuk a szovjet elvtársaknak, hogy a tárgyalásokat folytatni akarjuk és kifejezésre juttattuk azt a nézetünket is, hogy amennyiben a kért anyagok és devizahitel nem lesz Magyarországnak megadva, milyen komoly nehézségeket okoz ez az ország számára. Nekem az a véleményem, hogy a hiányzó anyagokból még valamit meg lehetne szerezni, ugyanakkor devizában is lehetne valamivel a 40 millió fölé menni, ámbar többször kijelentette Pervuhin elvtárs, hogy nincs több lehetőségük a segítségre. Nekem az a javaslatom, a Politikai Bizottság vegye fontolóra nem volna-e érdemes még egyszer kimenni és megnézni, hogy a kiesett anyagokat és a hiányzó devizaösszeget figyelembe véve milyen számszerű kihatás mutatkozik. Véleményem szerint Apró elvtársnak ki kellene menni, és amit még tudunk, kérjük a Szovjetuniótól.

Ezeket a vitákat, amiről itt szó van, konkrét formában nem ismerem. Más vitáról, olyanról, amely a delegáció munkáját nehezítette volna, nem tudok. Mi minden egyes kérdésben Apró elvtársnál vitatkoztunk, és amikor megállapodás történt, annak megfelelően folytatta mindenki a maga területén a tárgyalásokat.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Részben kiegészítésként ahhoz, amit Apró elvtárs mondott. Én csak mint külső szemlélő tudtam valamennyire képet alkotni a tárgyalásról, ezért a dolog lényegéhez nem tudok hozzászólni, de véleményem szerint legalább két kiegészítés szükséges. Egyik: itt most ismételtlen hozzászóltak az elvtársak ahhoz, milyen ellentétek voltak bizonyos fő kérdésekben a delegáció tagjai között. De nem esett szó arról, amire Fock elvtárs célzást tett, hogy tudniillik a kintlévő magyarok között, nem a delegáció kis létszámú tagjaira gondolok most, hanem a szakértőkre, igen kellemetlen rossz viszony alakult ki. Lehet, hogy Apró elvtárs

figyelmét ez elkerülte. A Tervhivatal és a külkereskedelem képviselői mint két szomszéd vár álltak egymással szemben és ez nem kedvezően befolyásolta a magyar delegáció munkáját. Valóságos ellenséges viszony állt fenn a Tervhivatal és a külkereskedelem képviselői között.

Másik kérdés: Apró elvtárs beszélt arról, hogy szovjet partnereink általában elismerték a mi igényeink teljes jogosultságát, a beruházások tekintetében is és a külkereskedelmi igények tekintetében is. Sajnos ez egy kicsit rózsaszínű megítélése a dolognak. Ez akkor teljes, ha hozzátesszük, hogy ugyanakkor beruházási igényeinknél egy csomó nem szolid dologra is rámutattak. Ha ehhez hozzátesszük, hogy a delegáció beszámolója szintén olyan irányba kellett, hogy tájékoztassa a szovjet elvtársakat, hogy mi még nem feszítettük meg minden erőnket, hogy még sok belső tartalék van, akkor fel kell tételezni, hogy bár a szovjet elvtársak abból indultak ki, hogy maximális segítséget akarnak adni, de az jóval kevesebb, mint amit a magyar elvtársak kérnek. Ugyanakkor, amikor örömmel megállapítjuk, hogy a 300 millió rubel, amit a szovjet elvtársak a beruházásra adnak, rendkívül jelentős és nagy segítség, össze kell hasonlítani azzal, hogy mi 1500 millió rubelt kértünk, tehát ennek kb. csak 1/4-ét kaptuk meg. És hasonlóképpen a kért áruszállításoknál is igen jelentős a különbség.

A következtetések levonásához, illetve ahhoz az egyetlen kérdéshez, hogy forduljunk-e a Szovjetunióhoz vagy nem, erre vonatkozólag itt most nem volna helyes a végső szót kimondani. A Tervhivatal most számításokat készít azon az alapon, hogy ennyit kaptunk. Kiszámítja, hogy ebből a mi maximális erőfeszítéseinket figyelembe véve mi következik számunkra. Csak ha világosan látjuk, hogy mik a következmények, akkor dönthetünk teljes hozzáértéssel arról, hogy ezen az alapon mi legyen a következő lépés. Most csak az látszik, hogy mivel valószínűleg az fog kiderülni, hogy ha nagyobb segítséget nem kapunk, az elég nagy kockázatot jelent a magyar népgazdaság számára, abból a kettős szempontból, hogy tudjuk-e tartani a termelési színvonalat és az életszínvonalat. Fel kell tárnunk a szovjet elvtársak előtt, ilyen és ilyen veszélyek vannak a tervben, ha többet nem kapunk. És itt nem elegendő az persze, hogy hasonló feszültségeket építsünk be a tervbe, mint az előző években. Tudunk most olyan tervet készíteni, hogy minden igényt kielégít, tartja a termelési színvonalat, az életszínvonalat, csak éppen olyan feszültségeket tartalmaz, amely mellett nem valószínű a terv teljesítése. Azt kell elérni, hogy feltárjuk mi a helyzet. A tárgyalás első eredményei máris megvannak, és a jövő hétre lesznek olyan számok, amin tudunk tárgyalni.

VÁLYI PÉTER elvtárs:

Én is ahhoz a kérdéshez csatlakoznék, amit Friss elvtárs mondott és meg szeretném említeni a tárgyalások olyan vonatkozását, amelyben a szovjet elvtársak nem értettek egyet a mi eredeti elképzeléseinkkel. Ez általában a mi tőkés országokkal való gazdasági kapcsolatunkra vonatkozik, ahogy én észrevettem különböző szinteken folytatott tárgyalásoknál 3 vonatkozásban. Egyik, amit igen világosan és határozottan felvetettek a beruházási tárgyalások során: nem

tartják helyesnek, hogy Magyarország különböző beruházások megvalósítása érdekében nagymértékű tőkés behozatalt és elég nagymértékű tőkés hitelt tervez. Megemlítették ezt az elvtársak a villamos mozdonyokkal, Tiszapalkonyával kapcsolatban, ahol megmondták, hogy semmiféle olyan vállalkozásba, amelyekben különböző tőkés cégek részt vesznek, nem hajlandók társulni. A másik vonatkozása volt, a mi tőkés kereskedelmünk bírálatainak, hogy többször figyelmeztettek arra, behozatali tervünkben nagy helyet foglalnak el tőkés cikkek, amelyek ugyan szükségesek, de amely nélkül meg lehet lenni. Ők itt utaltak különböző fogyasztási cikkekre, többek között gyarmatárura is. Mi elmondtuk, hogy ennek milyen deviza haszna van, de ennek ellenére ezt a véleményüket ők többször felvetették.

A harmadik kérdés – és ez némileg kapcsolódik azokhoz a témákhoz, ami az 1958. évi terv kidolgozásával és ilyen szovjet segítség mellett történő kidolgozásával összefügg – az, hogy nem egyszer Kaganov (?)²⁷ elvtárs és helyettese is hangoztatta: ők csak akkor vásárolnak a tőkés országból, ha a deviza rendelkezésre áll, és nagyobb mértékű vásárlást nem irányoztak elő. Változatlanul helytelenítik a múltbeli tendenciát, amely évről-évre való tőkés eladósodást jelent. Ezt a kérdést mindenesetre akkor, amikor a delegáció kimegy – attól függően hogyan fog ez kialakulni – fel kell vetni igen határozottan és világosan.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Átnéztem az egyezményt. Végső kihatásában nagyon komoly egyezmény történt olyan iparágakban, ahonnan a mi külkereskedelmi adósságaink származtak. A tárgyalások szempontjából ez a legfontosabb dolog, hogy itt voltak az elvtársak és megvizsgálták iparunk lehetőségeit, annak alapján, hogy 4-5 komoly iparágban – híradástechnika, műszeripar, erőáramú berendezéseket gyártó iparág – fejlesztést javasoltak. Ez nagyon komoly dolog és ennek kihatása a népgazdaságban jelentkezni fog 1959–60–61-ben, amikor realizálni fogjuk ezeknek eredményeit. Végső perspektívában tehát jelentős változás irányában történt megállapodás. Ez összefüggésben van azzal is, hogy milyen irányba kell nekünk dolgozni, hogy minél szűkebb legyen az a bizonytalansági tényező népgazdaságunkban, amely a kapitalista országokkal való kapcsolataink miatt az elmúlt években kialakult és az adósságokhoz vezetett. Számos tény és adat van arra, hogy Magyarországról kiebudalt tőkés keresik a kapcsolatot az országgal, olyan irányba dolgoznak, hogy az ország minél többet fizessen rá, és ők minél többet keressenek. Most legutóbb is olvastam egy jelentést, hogyan használnak ki kereskedelmi szakembereket.

Nagyon lényeges dolog, hogy a szemléleten is változás legyen. A vita, amiről hallunk tulajdonképpen azon alapul, hogy minél jobban fejni, többet kapni a Szovjetuniótól és úgy manipulálni, hogy saját erőfeszítéseinket ne kelljen

---

²⁷ Helyesen: Kabanov, Ivan Grigorjevics. 1953 márciusától a Szovjetunió bel- és külkereskedelmi miniszterhelyettese, majd 1953 augusztusától a Szovjetunió külkereskedelmi minisztere.

igénybe venni.²⁸ Ez ugyanaz a régi vita, amit hónapok óta folytatunk és ez ellen nagyon keményen fel kell lépni. Meg kell nézni, hogyan merészelnek egyesek a Politikai Bizottság álláspontjával ellentétes álláspontot képviselni. Beszélni kell a gazdasági emberekkel is, mert azt a nézetet tükrözte az ellentét, hogy minél többet kapjunk a Szovjetuniótól.

Ami a tárgyalások kihatását illeti, ebben a dologban most állást foglalni anélkül, hogy tudnánk a mérleg hogyan alakul, nem lehet, csak akkor, ha látjuk az 1958-as tervet, annak kihatásait, munkaerőügyét stb. Azt hiszem, olyan utasítást kell adni az elvtársaknak, hogy vizsgálják meg, hogy saját erőforrásainkból milyen lehetőséget látunk a népgazdasági mérleg elkészítésére és az 1958-as tervet is egyensúlyba kell hozni. De ismétlem, ebben csak akkor tudunk állást foglalni, ha a többi kérdés is a PB elé kerül.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Úgy látom, hogy az egyezmény által kapott támogatás jelentőségét kevésbé emlegetjük, inkább azt hangsúlyozzuk, hogy mit nem kaptunk. Nekünk el kell ismerni ennek az egyezménynek nagyon komoly segítő jelentőségét. Nagyon komolyan kell venni a szovjet elvtársaknak azt a kijelentését, hogy ennyit tudnak adni és többet nem.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Mi van még hátra? A politikai zsarolás! Ezt mi nem csináljuk meg!

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Ez a határ, eddig kell menni, ezen belül kérhető bizonyos módosítás. De ezt a határt ne lépjük túl, mert ez a Szovjetunióknak is nagy áldozatot jelent. Erre is gondolni kell.

A tőkés eladósodás kérdése: itt is nagyon határozottan kell amellet állást foglalni, hogy nem indíthatjuk meg az ismételt tőkés eladósodás folyamatát. Nem azt mondom, hogy szüntessünk meg bizonyos gyarmatáru behozatalt, amelynek belső értékesítése különböző haszonnal is jár a magyar népgazdaság számára, de arra szeretném a figyelmet felhívni, hogy komoly felelősség a külkereskedelmi veszteség és arról hallgatnak, hogy ennek felszámolása egyik legfontosabb szerepet kell játsszon. És ha beszélünk országos takarékoságról, ebben a külkereskedelemnek komoly szerepet kell adni.

Végül a termelési színvonal kérdéséhez. Kiss elvtárs felvetette, hogy esetleg szükséges a termelési színvonal csökkentése. Ezt lehetségesnek tartom, azonban nem szabad nekünk csak erre gondolni. Erőfeszítést kell tenni, hogy másutt, ahol lehetséges, jobban emeljük a termelési színvonalat. Meg kell nézni, hol

²⁸ Mint más összefüggésben erre már utaltunk, hasonló vélemény szovjet részről is megfogalmazódott. A gazdasági segítségnyújtás mértékét a szovjet gazdaságpolitikusok egy része, a szovjet külügyminisztérium egyes munkatársai és maga a budapesti szovjet nagykövet is túlzottnak tartotta. Az 1958. januári nagyköveti elemzés szerint a Szovjetunió a gazdasági segítségnyújtásban tovább ment, mint azt Magyarország népgazdasága fejlődésének általános feltételei diktáltak volna. A szovjet külügyi elemzésekben már 1957. óta visszatérő elem volt a magyarok részéről állítólag megnyilvánuló „élősködő tendencia”. (AVP RF f. 077. op. 39. papka 198. gy. 13. és f. 077. op. 38. papka 195. gy. 35.)

tudunk jobban fokozni. Felvetődött: pl. az 50 000 tonna timföld kérdése. Erre a Szovjetunió nem tart igényt, de másutt fel tudjuk használni.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Sajnos nem.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Az eddigi tapasztalatok arról győztek meg bennünket, hogy tovább kell engednünk abból a túlzott óvatosságból, amely a tervezési szervek egész eddigi munkájában megmutatkozott és amelyek nem indokolták, amelyek veszélyesek, mert ráfizetéssel járnak nehézségek előidézéséhez vezetnek. További, bizonyos feszítettebb tervezés szükségessége mellett kell nekünk állást foglalni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Véleményem szerint a moszkvai tárgyalás eredménye a dolog érdemi részét tekintve nagyon jó, nemcsak azért, mert beruházás és kooperáció, hanem azért is, mert amilyen irányba ez hat, az a magyar népgazdaság fejlesztésének fő iránya kell legyen. Főképpen olyan területen jelentkezik ez a támogatás, amiről korábban a mi saját gazdasági szakembereink kielemezték, hogy a mi népgazdaságunknak előnyére válik. Ha ezt a tárgyalási eredményt összevetem azokkal az elképzelésekkel, amivel a mi delegációnk kiment – természetesen nem kielégítő. Ez még a beruházásokra is érvényes. De egyetértek azzal, hogy itt nem a szovjet vezetők merevségéről, hanem saját elképzeléseink magas voltáról van szó.

A tárgyalás menetéről: a tárgyalás előkészítése a mi oldalunkról nem volt kielégítő. A dolog ott kezdődött, hogy valamikor az ősz elején egyrésztől jelentették a gazdasági ügyekért felelős elvtársak, hogy célszerű mennél előbb tárgyalni. Megbízta minket az elvtársak azzal, hogy mikor Kínába útutazóban Moszkvát érintjük, kérjük a szovjet felet, hogy október folyamán kezdődjék meg a tárgyalás. Mi ezt két héttel előtte vetettük fel. Tárgyalni nem könnyű, ennek ellenére a szovjet elvtársak azt mondták, tessék kezdjük meg. Végül kiderült, hogy mi nem vagyunk képesek októberben tárgyalni és elvesztettünk másfél hónapot.²⁹ Ez a tárgyalás szempontjából nem mindegy. Bár alárendelt tényező és tiszta illúzió, hogy a Szovjetunió gazdaságpolitikáját a nemzetközi kapcsolataiban aszerint értékeli, hogy ki érkezik oda előbb, de mindenesetre nyugodtabb tárgyalást lehetett volna akkor folytatni.

Nem volt jó az előkészítés állami oldalról sem. Mi volt tulajdonképpen delegációnk számára a tárgyalás alapja? Idehoztak különböző kérdéseket a tervvel kapcsolatban. Erről a Politikai Bizottság megmondta véleményét, hogyan miképpen kell azt átdolgozni, ebből aztán valahol valakik kidolgozták tárgyalási alapunkat a delegáció számára, de magát a tárgyalási alapot sem a Politikai Bizottság, sem a kormány nem látta, nem hagyta jóvá. Ezt is tudni kell.

²⁹ A magyar–szovjet gazdasági tárgyalások 1957. november 27-én kezdődtek Moszkvában. A megbeszélések eredményeképpen 1957. december 18-án aláírtak egy egyezményt a Szovjetunió által Magyarország részére nyújtandó beruházási hitelekéről, valamint egy jegyzőkönyvet a szovjet és magyar gépipar közötti együttműködésről.

Hiába mondjuk, hogy 900 millió, és a mi tervünknek volt egy tényezője, ami kihat bizonyos kérdésekre. Tehát a konkrét kidolgozását a tárgyalási alapnak semmiféle vezető szerv nem látta. Itt azt akarom mondani: jó lett volna, ha a delegáció indulása előtt a Politikai Bizottság jóváhagyta volna, hogy mit fogunk ott konkrétan felvetni. Ez nem történt meg. De lehetséges, hogy nem is ez lett volna a helyes. Végeredményben itt kormánydelegációról volt szó, helyesebb lett volna megtárgyalni a kormánynál, hogy ez a delegáció megy, ez a tárgyalási alap, és a kormány instrukciókat adott volna. Miért előnyös itt a kormány, a Politikai Bizottsággal szemben? A Politikai Bizottság, mint testület érdemi dolgot elintézni ebben az esetben nem képes. Ha ez nem kerül állami fórumhoz, megmarad a lazaság, áttekinthetlenség és ez nem jó. Végző instrukciót ilyen dolgokban a kormánynak kell megadni, ott másképp lehet ezt megtárgyalni, mint a Politikai Bizottságban. Ezt mint tapasztalatot említem a jövőre. Ha kormánydelegáció megy tárgyalni gazdasági ügyekben, a kormánytól kapjon instrukciót.

A delegáció ellentéte számunkra is fontos kérdés. Fock elvtárs azt mondja, hogy nem volt egység. Apró elvtárs szerint igenis volt egység. Ez ténykérdés. A mi delegációnknak egységesnek kell lenni, ez természetes. Ha volt egység, vegyük le ezt a kérdést napirendről, de ha nem volt egység, meg kell ezt vizsgálni. Ha megszegték az utasításokat nem volt egység. Ide tartozik a szakértők egysége. Véleményem szerint még mindig van néhány jelenség, amivel radikálisan le kell számolni. Én már megfigyeltem, hogy egyetértő csoportok alakulnak ki. Sok évvel ezelőtt kialakultak ilyen csoportok, ahol az egyetértés is elvtelen és az ellentét is elvtelen. Mindenki el tudja mondani, hogy ki mely baráti körbe tartozik, azok életre-halálra helyeselnek egymásnak és ellenzik, amit a másik mond.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Van ilyen, de az utóbbi konkrét eset éppen az ellenkezőjét bizonyítja.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azt nem tudom, mert ha belemegyünk, hogy presztizs alapon vitatkozzék a külkereskedelem és a Tervhivatal, nem lesz gazdasági vezetés nálunk. Előfordult már, hogy nem törődnek az ország sorsával, hanem saját presztizsüket védik, hogy megmutassák, ők az okos emberek. Ez az elmúlt évekből jól ismert dolog, nyomai megvannak és fel kell ezt számolni.

Azon kívül vannak nálunk természetlen okos emberek. Pl. megyek Moszkvába és ha sikerül Osztrovszkyval³⁰ találkozni, mindig bebizonyítja, hogy nálunk a gazdasági életet hülyék vezetik, és micsoda lehetőségek vannak kiaknázatlanul. Pedig ő is ott van 8-10 éve a gazdaságvezetésbe[n]. Az a véleményem, tisztázzuk ki a hülye, az tűnjön el a gazdasági élet vezetéséből, a többi elvi alapon vezesse a gazdasági munkát, amiben benne van, hogy vitatkozzanak, ha vitatkozni kell. Vagy ha a dolog úgy áll, hogy nálunk általában becsületes és felelős emberek vezetik a gazdasági életet, hagyják abba egymás leköpdösését. Aki ezt mégis

---

³⁰ Osztrovszky Györgyről (1914–1988) van szó, aki 1957-től 1960-ig Magyarország képviselője a KGST-ben.

megengedi magának, felelősségre kell vonni. Nem lehet ilyen légkörben dolgozni. Ténykérdés és meg kell állapítani, hogy a delegáció cselekedetében volt-e elvtelen külön akció.

Mi a teendő? Egyetértek azzal, hogy el kell készíteni az 1958. évi tervet a jelenleg ismert tényezők alapján, vigyük oda, ahova kell, és kezdjük hozzá dolgozni. Ami a deviza és áruhitelt illeti, kijelentem, hogy semmiféle lényeges dologra tovább nem lehet számolni és ezért az a normális, hogy januárba[n] kiutazunk, befejezzük a tárgyalást és kezdjük el dolgozni.

Még pár megjegyzést az egyéb kérdésekhez: a gazdasági élet vezetésén javítani kell. Itt nem akarok szitkozódni, ez a világ legkönnyebb dolga. De azt hiszem, hogy maguk a gazdasági életet vezető elvtársak is érzik, hogy nem olyan a gazdaságvezetés, mint kellene. Itt nem az emberek képességét, hanem a munka szervezését stb. értem. Ezen javítani kell. Én gondolok olyanra, hogy tervszerűbbé kell tenni a központi vezetést a gazdasági életben. Nemcsak ezek a csoportok vannak, akik elfeledkeznek az ország érdekéről, hogy saját szakértői tekintélyüket védelmezzék, de van puha zsák is, és úgy néz ki, hogy a Gazdasági Bizottság és az Államgazdasági Osztály önmagában nem oldja meg a feladatot. Kellene talán egy pártdirektórium Fock, Friss, Apró elvtársakból, amely a gazdasági élet operatív irányítását is kicsit kézbe veszi. De ott fejből kell tudni, hogy mi hogyan áll. Mikor ilyen beszámolókat hallok egy csomó fogalommal találkozok, amit nem tudok hova tenni. Pl. hogy deviza van, aranykészletünk van, de ez minimális. Mondják meg, hogy mennyi van, mert a Politikai Bizottságnak tudni kell, miről van szó. Ebből nem lehet látni, mit akarunk mondani. Itt van ez az egész tárgyalás. Az elvtársak szépen bebizonyítják, hogy a 300 millió rubeles beruházás jó és egészséges dolog a mi számunkra, és ha összevetjük ezt a pusztá számmal, amivel kimentek, tehát az 1500 millió arányát a 300 millióval, akkor azt kell mondani, hogy az 1500 millió felelőtlenség volt vagy a mostani 300 millió jelentéktelen. Én meg vagyok győződve, hogy ez komoly dolog, de ennek konzekvenciája, hogy az 1500 nem volt komoly.

Itt van a barátokhoz való viszony kérdése. Van nekünk egy általános elvünk, minden államhoz való viszonyunkban érvényesülni kellene ennek, úgy hívják, hogy kölcsönösség elve. Mi ezt valljuk mindenféle relációban. Ha pusztán ezt a dolgot veszem, akkor meg kell mondani, hogy semmiféle kölcsönös előnyről a mi kapcsolatunkban nem lehet beszélni. Ehhez jön még a mi másik jelszavunk: kölcsönös előny, és egymás kölcsönös segítése. Hol vagyunk mi attól, hogy el tudnánk mondani valakivel szemben, még Albániával vagy Mongóliával szemben is ezt. Itt nem a tétek egyenlősége a döntő, hanem a szellem, amit ez kifejez. Tessék elvtársak úgy nézni a dolgot, hogy a mi gazdasági életünkben vannak olyan lehetőségek, amivel oda mehetnénk a Szovjetunióknak segíteni. Biztos vagyok benne, hogy 100 kérdés közül kettőben tudnánk segíteni. Előfordult már, hogy egy magyar gazdasági szakértő azt mondja: ilyen és ilyen lehetőségeink vannak, a Szovjetunióknak pillanatnyilag most éppen nehézségei vannak, csináljunk egy javaslatot. Mondják meg, ha volt már ilyen.

FOCK JENŐ elvtárs:

Sokat segítettünk műszaki, híradástechnika területen stb.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez is hoci-nesze alapon megy. Tudják elvtársak mi a kölcsönös segítség? Amit a szovjet emberek velünk tavaly csináltak, hogy gazdasági életük erejéből a szovjet elvtársak szájából vették el, amit nekünk adtak, és ahogy a kínaiak adtak devizát. Van nekünk pillanatnyilag Bukarestben egy követünk.³¹ Ez minden héten ír olyan jelentést, hogy az ember csodálkozik, hogy ezelőtt két héttel miért nem omlott már össze a Román Népköztársaság. Persze az világos, hogy ott most nehézségek annak. Nekünk más jellegű gondjaink vannak: momentán sok a disznóhús, nem tudunk vele mit csinálni. Mi történne, ha elmennénk a románokhoz, akiktől úgymis kérünk dolgokat...

APRÓ ANTAL elvtárs:

Húst is adtunk.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Várjál Apró, ne bizonyítsd be mindig, hogy mi mindig jót csinálunk. Tudom, hogy felajánlottunk olajat, de hozzátettük, hogy nyugati piacra szántuk devizáért, maguknak is devizáért adjuk. Pedig tudjuk, hogy nekik nincs devizájuk. Ez ellen a szemlélet ellen fel kell lépni. Ez nem érvényesül megfelelően. Mindez szemlélet dolga és ehhez hozzátartozik, hogy bizonyos zsigerlő kérdéseket ne intézzünk a Szovjetunióhoz. Zsaroló kéréseket nem tehetünk. Nekik is kellemetlen azt mondani, hogy nem. Miért hozunk mi embereket ilyen helyzetbe. Ha azt tapasztalják, hogy a mi részünkről a magatartás olyan, hogy gazdasági vezetésünk reális és szolid, viszonyunkban a kölcsönös segítséget akarjuk érvényesíteni, ez megtérül még anyagiakban is, mert tény igaz, hogy a fő elveken belül bizonyos eltérések lehetségesek. Már volt is ilyen eddig is. Ha látják, hogy csak szipolyozni akarjuk őket, ez csak hátrányunkra történhet.

Végül itt vannak ezek a kapitalista dolgok. Hallom, szóba került, hogy a Szovjetunió nem száll be olyan létesítményekbe, ahova meghívtunk partnernek nyugati országokat. Persze ezt figyelembe kell venni. Nyugaton is van az államnak, a kormánynak beleszólása a gazdasági életbe és ők nem segíteni, hanem megfojtani szeretnék a magyar népgazdaságot. Nézzük meg a lengyeleknek vagy a jugoszlávoknak nyújtott nyugati segélyt. Megszavaztak egy összeget, bizottságokra bízta a kontrollt, és ha az állam egyik-másik vezetője olyant mond, ami nekik nem tetszik, megszüntetik a szállítást. Ez milyen segítség, olyan, mint a kötél a nyakukra. A dolgot rugalmasan kell persze kezelni, mert vannak tőkésék nyugaton, akik tettek olyan javaslatot, amit érdemes fontolóra venni és realizálni. De ezek is olyan dolgok, hogy egyszer hall az ember róla és aztán 5 hónap múlva megint felmerül a kérdés. Ha a nyugati tőkés megtesz egy javaslatot, nem tud 15 hónapot várni, míg a magyar kormány nyög valamit. Van

---

³¹ Keleti Ferencről van szó, aki 1956-tól 1959 szeptemberéig volt Magyarország bukaresti nagykövete.

pl. egy francia ajánlat, amin érdemes gondolkozni. Meg kell nézni, és mérlegelni kell. Ez nem koncesszió.

Ami a többi dolgokat illeti, saját gazdasági dolgainkat, takarékoság, pazarlás, bizonyos vonalon a termelés leállítása: itt Apró elvtárs mondta, hogy munkásokat ne kelljen elbocsátani. Én még mondom, ez is rosszul sült el. Januárban–februárban politikailag az összes hátrányait viseltük annak, hogy ország–világ előtt hirdettük, átmeneti munkanélküliség van. Viseltük ennek politikai és anyagi terheit. Végül semmiféle munkanélküliség nem volt. Nem azért, mert a kormánynak ez volt a szándéka, hanem mert ennek ellenére minden miniszter megvédte a maga bázisait és nem bocsátott el senkit. Nézzünk most a jövőre. Ha a helyzet megkívánja, akkor azt kell csinálni, hogy bizonyos gyárat le kell állítani és embereket el kell bocsátani. Ha ezzel nem nézünk szembe, ez ugyanúgy fogja akkumulálni az ellentmondást, mint januárban.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Akkor csináljuk ezt meg, ha más út nincs.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Elvünk az legyen, hogy a magyar népgazdaság ne hajszálon múljon. Ennek van minden más alárendelve.

Még egy dolgot: a valóságban persze ilyen helyzet nem létezik, de én a következőképpen teszem fel a kérdést: mit csinálnánk mi, ha a világon csak egyetlen egy proletárdiktatúra lenne, Magyarországon, és az ilyen gazdasági helyzetbe[n] lenne. Harcolnánk mi a proletárdiktatúráért? Talpra állítanánk a magyar népgazdaság helyzetét? Igen! Ilyen szemléletből induljunk ki, és a következő gondolatként tegyük hozzá óriási könnyebbséggel, hogy még sincs egyedül a Magyar Népköztársaság. Ebből induljunk ki. Antimarxista, ellentmond a szocialista országok egységének, amit mi csinálunk. Összintén megmondva úgy dolgozunk, hogy majd csak lesz valahogy, csak nem hagynak bennünket összeesni. Ez a szemlélet van nálunk.

Hogy még egyszer kimenjünk? Mivel tudnánk újra menni? Nem véletlen használtam azt a kifejezést, hogy politikai zsarolás. Ezt akarjuk odatolni a szovjet elvtársak orra alá? Így mi ne tárgyaljunk és ilyenekkel ne is menjünk.

Csinálják meg a tervet, abból nézze meg a Politikai Bizottság és elsősorban a kormány azokat, ami oda tartozik, utána ki kell menni és aláírni az egyezményt. Nem vagyok híres marxista, de tudom, hogy a politikai egyedoldalúság itt igenis érvényesül. És ha 1957-ben az volt a dolgunk, hogy a Magyar Népköztársaságban a politikai hatalmat megszilárdítsuk, most tartsuk feladatunknak a népgazdaság megszilárdítását is. Ha nem volna Magyar Népköztársaság, most nem lenne ilyen gondunk. Én ezt azért mondom, mert ha bízunk benne, hogy hozzáfogva ezekhez a dolgokhoz, gazdasági vonalon is támadásba megyünk át, előre tudunk haladni. Én fel is fogom vetni, ahol szükséges, hogy ha nem működik külön gazdasági vezérkar, amelynek a keze állandóan a pulzuson van, nem fogunk tudni nagy dolgokat elérni. Ezért még egyszer felvetem, hogy a pártnak 3 tagú gazdasági

direktóriuma legyen a Politikai Bizottság kiegészítő szerveként. El tudom képzelni, hogy minden ülés előtt 5 percet szánunk arra, hogy meghallgassuk, mi a helyzet gazdasági vonalon. Van olyan része is a dolognak, hogy ha a gazdasági élet 1958-ban igazán nekidurálja magát, egyetértés van, akkor tudunk eredményt elérni. Az Országgyűlésben oda kell állni a tervvel, és a tömegeket is mozgósítani kell. A tömegek mellett a gazdasági vezetők szűkebb körét a párttitkárokat, külön a szakszervezeti elnököket össze kell szedni, és meg kell nekik mondani, mi a helyzet és mi a teendő. Utazzon ki a delegáció és minden lényegesebb igény felvetése nélkül január első harmadában fejezze be a tárgyalást és írja alá a gazdasági megállapodást.

2. Jelentés az Országos Tervhivatal munkájáról

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Az az elgondolás, hogy a Tervhivatal munkájában tapasztalható kisebb jelentőségű és nem politikai bizottsági határozattal megjavítandó kérdéseket nem hozzuk ide, azt állami vonalon kell elintézni.

FOCK JENŐ elvtárs:

Ez a téma elég rossz időbe[n] került ide. Eredetileg korábban tárgyaltuk volna le, és az lett volna a helyes, hogy a Tervhivatal munkájában érvényesülhessen a 3 éves terv, az 1958-as terv kidolgozásában amit itt tárgyaltunk volna. Most abban a rossz helyzetbe[n] került ide, amikor az 1958-as variánsban dolgoznak. Javaslom, mélyen ne menjünk a vitába. Anélkül, hogy a Tervhivatal munkáját tűztük volna napirendre, az OT legfőbb feladataival a PB már 4-szer foglalkozott. A jövő évben kellene külön tárgyalni.

Ennek előrebocsátásával röviden a következőket szeretném mondani. Az 1957-es terv elkészítése, ami a lényegét illeti, pozitív, elég gyorsan és szervezett formában készült. Azt nyomatékosan ki kell hangsúlyozni, hogy jó néhány vonásban mindenkinek pesszimista nézetei voltak az akkori helyzetet illetően és ebből a Tervhivatalnak a további munka során le kellett vonni a konzekvenciákat. A tervhivatali munka egyik fogyatékoságát mutatja, hogy az 1957-es tervkészítés következtetéseit nem vonták le eléggé az 1958-as terv előkészítésénél. Az 1958-as terv néhány variánsát ismerjük, és most úgy is el kell mondani, hogy az 1957-es terv tapasztalatait nem szűrték le eléggé a lazaság tekintetében. Azt is hozzá kell tennem, hogy a legutóbbi időkig ebben a tekintetben igen komoly lazaságok vannak, aminek jó része természetesen abból származik, hogy nem tudtak felmérni még bizonyos tényezőket eléggé, másrésztől viszont abból, hogy mint már foglalkoztunk ezzel, nem elég határozott, nem elég kemény a Tervhivatal a közvetlen partnerekkel, elsősorban az ipari miniszterekkel szemben. Nem érvényesül munkájában, amit a PB ezelőtt kb. 6 héttel elvi álláspontként leszögezett a Tervhivatallal és a pénzüggel kapcsolatban.³² A pénzügynél

---

³² L. a PB 1957. október 29-i ülésének az 1958. évi terv keretszámairól szóló határozatát és a vitát. (16. sz. dokumentum.)

tapasztalható, komolyan vették a PB akkori állásfoglalását. A Tervhivatalnál ez még nem látható.

Említést tesz az előterjesztés arról, hogy a 3 éves terv, az 5 éves terv és a 15 éves terv alapszámításaival is foglalkoznak.³³ Úgy gondolom, hogy a 15 éves tervvel való foglalkozás még korai. Meg kellett volna várni az 1958-as tervet. Előfordul, gúnyosan beszélnek minisztériumok arról, hogy az 1958-as tervünkkel kapcsolatos javaslatainkra még nem válaszolt a Tervhivatal, de már a 15 éves terv adatain dolgoztatnak. Nem az a baj, hogy dolgozunk már ezen, hanem az, hogy inkább 2-3 hónap múlva kellene rajta dolgozni.

A javaslati résznél foglalkoznak azzal, hogy a Tervhivatalnak a jövőben gazdaságirányító szerepe legyen.³⁴ Ilyen megfogalmazással nem értek egyet. A Tervhivatalnak az ellenőrző és koordináló szerepe kell, hogy jobban érvényesüljön. Ezzel összhangban komolyan meg kell kívánni a Tervhivaltól, hogy az ellenőrzés és koordinálás közben döntő, alapvető kérdéseket jelezzen a kormány, és ha szükséges a párt felé, és nem akkor, amikor már a párt és kormány vezetői is látják. Olyan szerepet, hogy a Minisztertanács jogkörében járjon el, ne szánjunk mi a Tervhivatalnak (Tervmódosítás stb.). Volt régen ilyen szemlélet és volt egy tanácsadó, aki azt mondta, hogy a Szovjetunióban ez így van, pedig ott sem volt így. Mi ezt nem akarjuk megcsinálni.

Két fő hibáról beszél az előterjesztés.³⁵ Valóban mindkettő fő hiba, de a harmadik, amit nem fő hibaként, hanem módszerbeli hibaként említ meg, szintén fő hiba. Ez pedig az, hogy ebben az évben, amikor a gazdaságvezetéssel kapcsolatban élénk viták folytak, a Tervhivatal és a tervhivatali elvtársak, mint hozzáértő vezető gazdasági emberek, mélységesen hallgattak és ezzel igen komoly félreértésre adtak okot.³⁶ Minden nézet képviselője azt hitte, hogy a Tervhivatal az ő álláspontján van. Ebből a Tervhivatal vezetőinek tanulni kell.

---

³³ Az előterjesztésben erről a következő áll: „Az Országos Tervhivatal munkája mindenekelőtt azokon a terveken mérhető le, amelyeknek alapján az 1957. évi gazdasági tevékenység folyik, illetve amelyeknek alapján a hároméves és a hosszabb időszakra szóló perspektíva kidolgozása van folyamatban. [...] Március végéig kidolgozta a végleges 1957. évi tervet. Ezt követően elkészítette a három éves terv irányszámait és számításokat készített a harmadik ötéves terv fő arányairól. Megindította a 15 éves mezőgazdasági terv országos felmérési munkálatait.”

³⁴ Ezt az előterjesztésben a következőképpen fogalmazták meg: „Biztosítani kell, hogy az Országos Tervhivatal a tervek előkészítésén túl betöltse népgazdasági szinten az ellenőrzés és a gazdasági irányítás funkcióit is.”

³⁵ Az előterjesztés az Országos Tervhivatal vezetőinek és az ott érvényesülő vezetési módszerek két fő hibájának a következőket tekintette: „Az egyik, hogy nem érvényesítik a jelenlegi általános lazasághoz mért következetességgel és eréllyel a népgazdaság összérdekeinek megfelelő elképzeléseiket a szűk szakmai irányzatokkal szemben, és hajlanak kompromisszumos megoldások felé. A másik, hogy az apparátus munkájának irányításában nincs elég előrelátás, tervszerűség, ami nem egy esetben kapkodáshoz, a munkák késői elvégzéséhez és nem eléggé alapos előkészítéséhez vezet.”

³⁶ Az előterjesztők elismerték, hogy mulasztás terhelte az OT vezetőit azért, mert nem vettek részt a közgazdasági elméleti vitákban és a szocialista tervgazdálkodás ellen folyó „nyílt és burkolt revizionista támadással szemben a közvélemény nyilvánossága előtt nem léptek fel”.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

A Tervhivatal előterjesztése véleményem szerint nagyjából helyesen mutatja meg a fő kérdéseket, de nem azzal az élességgel és határozottsággal, ami elegendő volna ahhoz, hogy kívülállók is, akik sokszor nem értik és nem érthetik, mi van az egyes mondatok mögött, világosan lássák, miben vannak a bajok. Ezért azt hiszem helyes, ha az egésznek a perspektíváját, az összeállítását világossá teszik. Előre kell bocsátani, hogy a tervhivatal munkájában mutatkozó hiányosságokért felelős a KB Államgazdasági Osztálya is. Azt gondolom, hogy az Államgazdasági Osztálynak a munkája a Tervhivatallal kapcsolatban elvben szintén helyes volt, de nem volt elég gyakori, elég mély az elvtársakkal egyenként és a Tervhivatal munkájával való foglalkozás. Többet kellett volna a Tervhivatalban dolgozó elvtársakkal foglalkozni. Kétségkívül hogy a hibák, melyekről beszélni akarok, az Államgazdasági Osztály munkájára is vonatkoznak.

A másik, amit előre kell bocsátani: azt hiszem, ha összehasonlítjuk a Tervhivatal munkáját általában a minisztériumok munkájával, a Tervhivatal vezetőinek munkáját a minisztériumok vezetőinek munkájával, akkor a mi viszonyaink között a Tervhivatal van általában a jobbak között.

A hibákkal kapcsolatban, amelyek érintve vannak. Nem akarok sok dologgal foglalkozni, csak néhány alapvető kérdéssel. Egyik ez a bizonyos perspektíva kérdés. Ez enyhén van itt érintve. Miről van szó? Egész idő alatt végigvonult a Tervhivatal munkáján olyan törekvés, igyekezzünk megoldani a mai kérdéseket, függetlenül attól, hogy mi lesz holnap, bár ezeknek a kérdéseknek helyes megoldása sok esetben lehetetlen lenne e nélkül.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A megoldás módja is sokszor kihatott a holnapra.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Világos!

Rónai és Apró elvtársak még biztosan emlékeznek, hogy november közepe körül, amikor egyszer leültünk tárgyalni, hogy milyen igénnyel forduljunk a Szovjetunióhoz, az elvtársak kidolgozták, hogy 400 millió dollárra van szükség. Nagy összeg volt ez! Akkor az volt az álláspont, hogy most ne alkudozzunk az összegekről, de kell elképzelés arról, hogyan fogjuk felhasználni ezt az összeget, hogy ebből rendbe szedjük magunkat, és megkezdjük ennek az összegnek a visszafizetését és az ország rendbe hozását. Ezt az összeget többször, több helyen felvetettük, de előre nem jutottunk, mert a Tervhivatal arra a kérdésre, hogy hogyan lesz tovább és hogyan fogjuk felhasználni ezt az összeget úgy, hogy ebből gazdálkodjunk és visszafizessünk – nem tudott elképzelést közölni. De azt is mondtuk: most rossz állapotban vagyunk és próbáljunk olyan változást csinálni, hogy többet támaszkodjunk saját erőinkre. A Tervhivatal ezt a tervet sem készítette el. Amikor a kormánydelegáció márciusban kiutazott a Szovjetunióba, mondtuk, kellene terv, hogyan lesz a legközelebbi években. A kormánydelegációnak az utolsó percben kezébe nyomtak bizonyos anyagot, hogy milyen segítségre lesz

szükség 1958–60-ban, de ezt az anyagot sem a Tervhivatal készítette.³⁷ Mikor az 1958-as terv készült és mondtuk, hogy látni kellene a hároméves tervet, akkor a Tervhivatal azt mondta: tudománytalan volna most komoly számokat adni, holott az alapvonalakat jól el lehetett készíteni és bizonyos alapkérdésekre mi is felhívtuk az elvtársak figyelmét. Kicsit hasonló volt a helyzet hároméves tervünk összeállításánál, ahol megint az itt járt szovjet elvtársaknak fő és állandóan visszatérő megjegyzésük az volt, hogy nem tudnak megfelelően hozzászólni, ha nem ismerik a mi elképzeléseinket a hároméves és ötéves tervet illetően. Az írásbeli beszámoló most is ezzel a megállapítással kezdődik.³⁸ Mi tehát a fő hiányosságot abban látjuk, hogy alapján véve perspektíva nélkül dolgoznak az elvtársak.

Másik kérdés. A Tervhivatal többször produkálta azokat a terveket, amelyek ennyi vagy annyi százmillió vagy milliárd rubeles hiánnyal zárultak. Ez nemcsak azért volt veszélyes, mert azt a benyomást keltette, hogy itt nincs megoldási mód, hanem mert akarva, akaratlanul azt a benyomást keltette, hogy ez az az összegű hiány, amelynek fedezéséről a Szovjetunióknak kell gondoskodni. Mi erre párszor felhívtuk az elvtársak figyelmét, és amikor először tárgyaltunk az összeállításról, akkor úgy vetettük fel a kérdést, hogy itt bizonyos fokig a Tervhivatal politikai arculatáról is szó lesz. Az elvtársak élesen tiltakoztak az ellen, hogy olyan tendencia érvényesül, mintha nehézségeinket a Szovjetunió zsebéből akarnánk megoldani. Ez csak azt bizonyítja, hogy a Tervhivatal vezetői között tényleg nem volt semmiféle ilyen tendencia. Hiába sürgettük azonban, hogy dolgozzanak ki anyagot arra az esetre, ha a Szovjetuniótól nem kaptunk ilyen segítséget, ezt nem csinálták meg. Ez tehát azt mutatja, mégis vannak, akik úgy gondolkodtak, hogy a szovjet segítség nélkül nem tudunk semmire menni. A szovjet elvtársak is érezték ezt a dolgot, és tettek is rá célzást, hogy a Szovjetunióban sem állnak olyan jól, ott sem magas az életszínvonal stb.

Végül beszélni kell a Tervhivatal káderhelyzetéről. Nekem a Tervhivatal mindhárom vezetőjéről³⁹ jó véleményem van. Úgy érzem, megütik azt a mértéket, amely ennek a posztnak ellátásához szükséges, ugyanakkor úgy érzem, hogy egyiknek sem különös erénye a megfelelő erély. Kiss elvtárs maga az előkészítő tárgyalásoknál úgy fejezte ki magát, hogy a jövőben erőszakot kell tennie saját magán, hogy megfelelő eréllyel tudja vinni az ügyeket. Vályi és Ajtai elvtársaknak is erőszakot kell tenniük, hogy megfelelő eréllyel vigyék a vezetést. Ebből

---

³⁷ Valószínűleg az Osztrovszky György és Jakó Géza által 1957. február 8-án, illetve Osztrovszky György és Greiner Sándor által aláírt 1957. február 9-i keltezésű, Apró Antalnak címzett feljegyzésekről van szó. (MOL XIX-A-2-gg 39. d.)

³⁸ A beszámoló így kezdődik: „Az ellenforradalom a népgazdaság szervezettségét súlyosan megzavarta, a termelés és forgalom folyamatában mélyreható megrázkódtatást okozott. Ez a rendkívüli állapot a tervező munka alapjait és a tervszerű gazdaságirányítást átmenetileg bizonytalanná tette. Emellett több olyan lényeges gazdaságpolitikai változás is bekövetkezett, amely a tervezést egészen új helyzet elé állította.”

³⁹ Kiss Árpád elnök, Vályi Péter, Ajtai Miklós elnökhelyettesek.

következik, hogy van a Tervhivatal és az egyéb szervek vonatkozásában is bizonyos lazaság, bizonyos engedés az erős nyomásnak. Időnként a Tervhivatalnak nagyon erősen kellene a sarkára állni a helyes vonal érvényesítéséért folyó harcban. És meg kell mondani, ha voltak és vannak hibák a minisztériumok és a Tervhivatal között, a Tervhivatal általában a helyes, a párt és kormány gazdaságpolitikájának megfelelő vonalat viszi, de ezekben a vitákban sokszor nem képes a megfelelő eréllyel védeni az egyébként helyes álláspontját.

Végül a javaslati részekhez. Véleményem szerint ezt át kellene dolgozni és talán külön Politikai Bizottság elé hozni. Vannak itt olyan javaslatok, amelyeket azért nem lehet elfogadni, mert rendkívül bizonytalan tartalmúak.⁴⁰ Pl. a javaslatok 1. pontja azt mondja: „Biztosítani kell, hogy az Országos Tervhivatal a tervek elkészítésén túl betöltse népgazdasági szinten az ellenőrzés és a gazdasági irányítás funkcióit is.”⁴¹ Már Fock elvtárs utalt rá, hogy ezzel magában nem lehet így egyetérteni, mert hogy ez mit jelent, azt mindenki a saját ízlése szerint értelmezi. Ha itt arról van szó, hogy a Tervhivatalnak nagyobb szerepe legyen a beruházások megszabásában stb., azzal egyet lehet érteni, de ez a megfogalmazás sokféle módon érthető és alkalmas lehet arra, hogy a következőkben a Tervhivatal a Politikai Bizottság álláspontjára hivatkozva képviseljen valamilyen igényt a minisztériumokkal szemben. Véleményem szerint a javaslatokat a Politikai Bizottság adja vissza azzal, hogy külön hozzák be a Politikai Bizottság legközelebbi ülésére jóváhagyás céljából.⁴²

KISS KÁROLY elvtárs:

Azzal szeretném észrevételeimet kezdeni, hogy nagyon pozitívnak tartom, hogy a múlt év november előtti időhöz mérve és az akkori státuszhoz mérve a Tervhivatal munkáját, alaposan lecsökkentett munkatársi gárdával végzi – 950-ről 450[-re] – munkáját. Ha valószínű is ezzel kapcsolatban, hogy a munka egy részét leadták, akkor is nagy pozitívum ez.

Az előterjesztés gyengéje, hogy kissé el van kenve a Tervhivatal felelőssége a beruházások szétforgácsolásában, a kompromisszumos megoldásokban és abban, hogy nem lépett fel erélyesen a minisztériumok tárcasovinizmusával szemben.

A javaslatok szerények, kibővítésre szorulnak és egyetértek azzal, amit Friss elvtárs az átdolgozásukkal kapcsolatban javasolt.

Engedjék meg az elvtársak – és Kiss Árpád elvtárs is –, hogy néhány szót szóljak

⁴⁰ A határozati javaslat négy pontból állt. A későbbiekben idézett 1. ponton kívül az alábbi javaslatok szerepeltek: „2. Előterbe kell helyezni az Országos Tervhivatal munkájában a perspektivikus tervezést és annak elméleti, közgazdasági megalapozását. A pártszervezet tekintse egyik fő feladatának, hogy erre mozgósítsa a dolgozókat. 3. Az Országos Tervhivatal a KV [sic!] Államgazdasági Osztálya segítségével gondoskodik a hivatali beruházási és gépipari vonalának külső káderekkel való megerősítéséről. 4. Két hónapon belül meg kell oldani az Országos Tervhivatal harmadik, mezőgazdasági elnökhelyettesének beállítását.”

⁴¹ Az 1. pont ezen kívül még a következő mondatot tartalmazza: „Ennek feltételeit ki kell dolgozni, tanulmányozva a Szovjetunióban és a baráti országokban végrehajtott átszervezéseket.”

⁴² A javaslatot nem emelték határozattá, a PB döntése arról szólt, hogy az átdolgozott, végleges szöveget Fock Jenő, Friss István és Kiss Árpád hagyja jóvá.

én, aki nincs közvetlen kapcsolatban a Tervhivatallal, a Tervhivatal munkájáról. Én Kiss Árpád elvtárstól azt tudom kérni, mutasson több határozottságot és keménységet kifelé. Az ő fellépése és vezetése kívülről úgy látszik, kicsit bizonytalan és ez a Tervhivatalnál nem engedhető meg. Szükséges ott a határozott fellépés, keménység, különben Kiss elvtárs vezetésével a Tervhivatal nem tudja keresztülvinni helyes akaratát. Pedig ha ez valaha szükséges volt, úgy 1958-ban duplán szükséges lesz.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Az előterjesztés helyesen és véleményem szerint önkritikusan veti fel a hibákat. A pozitívumokat elismerem, inkább a hibákról szeretnék beszélni.

Az első napirend tárgyalásánál derült ki, hogy a beruházások tekintetében hogyan történt a végrehajtás. Mi az állami költségvetés zárszámadását csak a jövő negyedévben látjuk, de máris kellene látni – és talán korábban is kellett volna –, hogy az egyébként szűk beruházásokat hogyan használták fel a népgazdaság fejlesztésére. Helyes lenne, ha a Tervhivatal ezt a munkát bizonyos idő alatt el tudná végezni, mert az 1958-as terv tárgyalásánál is én döntő szempontnak tartom, hogy a beruházások területén milyen hibák és mulasztások történtek, és hogyan tudjuk 1958-ban biztosítani, hogy hasonló hibák ne fordulhassanak elő. Most nem látjuk tisztán, hogy pl. a rendelkezésre álló gépek mire vannak felhasználva, mennyire van kapacitásuk kihasználva. Ez összefügg a rekonstrukcióval is, különösen az építőiparban. Ha a Tervhivatal mostani káderlétszáma mellett nem tudja ezt a munkát elvégezni, adjunk megfelelő segítséget, mert nekünk tisztán kell látni, hogy ezt figyelembe véve a megfelelő intézkedéseket meg tudjuk tenni.

A határozati javaslat egy része nem vonja le a konzekvenciáját az önkritikus megállapításoknak, ami a beruházásokat illeti. Ezért nekem is az a véleményem, hogy a határozati javaslat pontjait módosítani kell. Többször előfordul, így pl. a Markó utcai építkezésnél, hogy jó, egészséges téglára kőlapokat helyeznek el, bevésnek. Több hasonló esettel találkoztam már a beruházásoknál. Nekünk jobban meg kell nézni, hogy a beruházásokat hogyan használják fel, és ha döntést hozunk, nem szabad, hogy az országban legyen egyetlen olyan szerv is, amely a beruházásoktól eltérően a szűk keretet azzal rontja, hogy olyan célokra használ fel beruházást, amely nem szolgál népgazdasági érdeket. Folytassunk tehát felülvizsgálást a beruházási terv tekintetében. Mérjük fel, hogy hova milyen mennyiségben tartalékolnak olyan nyersanyagot, amiről a Tervhivatal sem tud és mérjük fel azt is, hol mennyi gép rozsdásodik. Javasolom tehát, hogy a Politikai Bizottság hozzon határozatot a beruházások ellenőrzésére, a nyersanyag felmérésére és a gépek kihasználási fokának megállapítására.

MÜNNICH FERENC elvtárs:

Az előterjesztés 3. oldalán visszatükröződnek a hibák, melyek a Tervhivatal munkájában vannak. Visszatükröződik, hogy nem következetesen és erélyesen dolgozik, a népgazdaság fő kérdéseiben kompromisszumos megoldások felé halad, nincs előrelátás és szervezethezesség. Ez képet ad a Tervhivatal tevékenységéről

amellett, hogy kétségkívül sok jó és hasznos munkát is végzett. Ennek a bizonytalanságnak és határozatlanságnak még az ellenforradalomra visszamenő okai vannak, és mint az államapparátus egy részében, a Tervhivatalban is számos olyan elem van, aki nem lelkesedéssel építi a népi demokráciát. Ennek kiküszöbölése az ottani vezetés és a párt együttes feladata. A régi hibáknak egyik alapvető része volt a szervezés és az ipari fejlesztés helytelen eltorzulása a szocialista tervgazdaság irányától. Ebből következik, hogy a Tervhivatal egyik feladata ezeknek a hibáknak a kiküszöbölése. És hogy ez szükséges, és hogy ebben hátra vagyunk, ezt bizonyítják a moszkvai tárgyalások is, ahol a beruházásokat olyan irányba terelték, hogy az ipari beruházásoknál a gazdaság rekonstrukciójának alapjára lépjünk. Ebben a Tervhivatalnak kezdeményezően kell fellépni. Hogy van még bizonyos maradványa annak a szemléletnek, mellyel kapcsolatban Kádár elvtárs joggal szólalt fel, az bizonyos. Ez a kérdés és minden más kérdés összefügg az állami fegyelemmel, azzal, hogy minden állami szerv, minisztérium éppúgy, mint a Tervhivatal, abból induljon ki, hogy közös ügyet szolgálnak. Én éppen ezért alapvető kérdésnek tartom, hogy mindent megtegyenek az állami fegyelem magasabb fokra való emelésére, arra, hogy a Tervhivatal valóban azt a helyet foglalja el, ami őt megilleti: tervező, ellenőrző szerv legyen, ne csak előkészítse a terveket, ellenőrizze is azok végrehajtását és helyezzen súlyt arra, hogy azokat megfelelően hajtsák végre. Ebben a dologban most reményre biztat a népi ellenőrző szerv meginduló munkája.

Még annyit kell megjegyezni, hogy ha delegáció megy ki, ne vitakozzanak az úton, hanem előre állapodjanak meg a tennivalókban.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A jelentés értékelő részében nincs ugyan benne, de a nézetekben benne van, hogy a korábbi években a Tervhivatal munkájáról, szerepéről viták folytak, hogy bizonyos gazdaságpolitikának végrehajtó szerve. Ez meg is felel a valóságnak. De a mi körülményeink között a Tervhivatalnak nem egyszerűen végrehajtó szerepe van, hanem kezdeményező szerepe kell legyen abban, hogy a gazdaságpolitikánkban mutatkozó aránytalanságokat hogyan állítsuk helyre. Hogy ez hiányzott a Tervhivatal munkájából, ez az értékelő részben nincs benne. Pedig nem is lehet passzív szerepe, mert ismeri a népgazdaság lehetőségeit, ezért a kormány és a párt felé javasolnia kell, hogyan lehet az elkövetkezendő években az arányok helyreállításán dolgozni.

Van itt olyan kérdés, ami a közvéleményben él a Tervhivatalról és általában a mi gazdálkodásunkról. Ez pedig az állam vagyónának felelőtlen kezelése. Ilyen helyen fontos, hogy a Tervhivatal részéről történjék meg az áttekintés, hol van a hiba forrása és kik a felelősek olyan beruházásokért, amelyek nem térülnek vissza, kik a felelősek a pazarlásért. Ez nem a Tervhivatal szűken vett kérdése, de meg kellene valósítani, hogy azokat, akik a felelőtlen beruházásokért felelősek és olyan helyre irányítják a beruházást, ahol nem térül vissza, felelősségre vonják. Most is találkozunk olyan dolgokkal, hogy megnőnek a befeljeztelen beruházások.

Az ország helyzetét figyelembe véve nem lett volna szabad megengedni, hogy tárcasovinizmusból vagy felelőtlenségből beruházásokat folytassanak ott, ahol erre az országnak jelenleg nincs szüksége.

Van másik része is a dolognak. Nálunk a munkásosztály hatalma ellen fellépő ellenséges elemek bizonyos körei úgy dolgoznak, hogy lehetőleg ott valósítanak meg bizonyos beruházásokat, ahol elfolyik a pénz. Van ilyen ellenséges aknamunka? Igen, van! Nem mondom, hogy ez az egész népgazdaság számára túlzott jelentőségű, de van ilyen. Javasolom határozottan kimondani, hogy ellenséges elemek ne kapjanak lehetőséget, hogy népgazdasági szinten tevékenykedjenek vezető pozícióban.

Javasolom, dolgozzák át úgy a határozati javaslatot, hogy szabják meg benne a jövő évi feladatokat is.

HUSZÁR ISTVÁN elvtárs:

Az előterjesztés egyik pozitívuma, hogy a Tervhivatal ebben a jelentésében a saját munkájában lévő hibákat nem igyekszik másokra hivatkozva eltusolni, nem beszél arról, hogy milyen körülmények között követték el ezeket a hibákat, hanem a hibákról beszél. És így tulajdonképpen a jelentés elég önkritikus. Azt hiszem azonban, hogy az önkritika fokával nem lehetünk megelégedve. Egyetértek azzal, hogy ez a jelentés finoman fogalmaz, nem lehetünk minden esetben megnyugodva, hogy a Tervhivatal vezetői eléggé látják saját felelősségüket a hibákért. Persze helyes az az értékelés, hogy a Tervhivatal a felső vezetésben a jók vagy a legjobbak között van és az is igaz, hogy az ott lévő fogyatékoságok nemcsak a Tervhivatal hibáját, hanem mások hibáját is jelenti. Többek között a kormány vagy a felső állami és pártszervek sem vették eléggé igénybe a Tervhivatal munkáját, és nem támaszkodtunk eléggé a Tervhivatal munkájára, sok esetben nem kértük ki a Tervhivatal véleményét és születtek olyan határozatok, amelyek a Tervhivatalt sok esetben kész helyzet elé állították. Mindez persze nem indok arra, hogy a kritikát és önkritikát ne fogalmazzuk meg határozottan.

Kiegészítésül két hibát szeretnék még megemlíteni, amit a jelentés részben tartalmaz, részben nem. Nagyon határozottan le kell szögezni, hogy a Tervhivatal munkájának felelőssége nem ér véget a terv kidolgozásával. Nem mondom, ha ma a vezetőknél ilyen szemlélet van, de az apparátusban van olyan hangulat, hogy kidolgoztuk a tervet, letettük a kormány asztalára, határozattá emelkedett, kötelessége mindenkinek végrehajtani. Ez igaz is persze, de a felelősség ezzel nem érhet véget. Szerintem helyesen törekszik ebben az esetben a Tervhivatal javaslata javítani. Fontos, hogy az apparátusban érezzék ezt a felelősséget.

Másik dolog a Tervhivatal vezetésének a problémája. Az előterjesztés az 5. oldalon foglalkozik a vezetésben lévő hibákkal, és azt mondja, hogy az apparátus munkájának irányításában nincs elég előrelátás, tervszerűség.⁴³ Ez elég szerény önkritika, ennél több hibáról van szó. Ezt az önkritikát bármikor el lehet mondani

---

⁴³ „Az apparátus munkájának irányításában nincs elég előrelátás, tervszerűség, ami nem egy esetben kapkodáshoz, a munkák késői elvégzéséhez és nem eléggé alapos előkészítéséhez vezet.”

bármely apparátusról. Itt többről van szó. Véleményem szerint a Tervhivatalban több esetben lehet tapasztalni komoly szervezetlenséget. A szovjet tárgyalások előkészítése erre elég jó példa volt, és az a munka is, ahogy ezt az előterjesztést kidolgozták az elvtársak. Állítólag 17-re volt napirendre tűzve, de Kiss elvtárs nem volt itthon. Mindenesetre az történt, hogy ezt a jelentést az elmúlt héten, a huszadik órában dolgozták ki az elvtársak, bár ezt megelőzően legalább egy hónappal tárgyaltunk róla és megállapodtunk, hogy előkészítik és azt is megbeszéltük, milyen kérdéseket fognak felvetni. Szervezetlenségre vall az is, hogy a Tervhivatalból több elvtárs panaszkodott, hogy nincs munkája, nem dolgoznak. Gyakran a vezetőknek is probléma, hogy nem tudják megoldani a beosztottak foglalkoztatását olyan időben, amikor nincs tervperiódus. Ez összefügg azzal, hogy általában elhanyagolták az ellenőrzést. De más példákat is lehetne felhozni. Ezzel függ össze a határidők sorozatos túllépése a Tervhivatalban. Véleményem szerint helyes az a javaslat, hogy a Politikai Bizottság ne fogadja el ezt a határozati javaslatot, hanem olyan határozat szülessék, hogy egy hét múlva kidolgozottabban kerüljön ide az előterjesztés a Tervhivatal munkájának megjavítására.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Egy pár kérdést kell korigáltni. A 15 éves terv elkészítésének megkezdésére egy KGST-határozat kötelez bennünket.⁴⁴ Mi csak olyan mértékben készítjük el a 15 éves tervet, amilyen mértékben a többi állam is előkészül erre, hogy ezzel ne okozzunk az együttműködésben zavart. Külön gondot erre még nem fordítunk, ennyit azonban feltétlen szükséges előkészíteni.

Másik dolog a Tervhivatal politikai arculatának kérdésére vonatkozik. Mikor az 1957-es hiány megállapítására első alkalommal összeültünk, Kossa elvtárs 420 millió dollárt, a Tervhivatal 300 millió dolláros hitelszükségletet jelentett be és ezért a Tervhivatal most is felelősséget vállal.

A perspektíva kérdése úgy áll, ahogyan önkritikusan megállapítottuk, de ennek enyhítésére hozzá kell fűzni, hogy a hároméves tervet kidolgoztuk. Kétségkívül igaz, hogy ez még nem jó, sok lazaságot tartalmaz, de abban az időben készítettük, amikor bázisunk nem volt komolyabb terv kidolgozására. Mindenesetre elkészítettük. Kétségkívül a tervek olyan politikai arculatot mutathatnak, amit Friss elvtárs mond, de szerintem ennek megítélésében is relatíve kell nézni a helyzetet. A Tervhivatal szerintem abban a kérdésben, hogy milyen nagyságrendű hiányok mutatkoznak, és hogy mennyit kérjünk a Szovjetuniótól, mindig élen járt olyan értelemben, hogy a segítségkérés minél kisebb legyen. Az kétségtelen, hogy az én kompromisszumos magatartásom következtében nem eléggé képviseltem ezt az álláspontot. Az előterjesztésben is megemlítettük, hogy kompromisszumos magatartás következtében nem eléggé jártunk az élen, de azt is meg lehet állapítani, hogy a minisztériumok sokkal nagyobb hitelkéresek felé szorították a Tervhivalt, és mi ennek nem adtunk helyt. Ugyanakkor azt is meg kell állapítani, hogy ilyen

---

⁴⁴ A KGST VIII. ülészakán született erre vonatkozóan határozat.

dolgoknak bár nem adtunk helyt, de sokkal keményebben kellett volna kiállni. De azt is meg kell mondani, hogy én a miniszterek személyében megátalkodott tervtúlfeszítő vagyok.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az idei év alapján.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Részben az idei év alapján és a jövőben még megátalkodottabb leszek. Meg kell nézni az 1957-es moszkvai tárgyalások jegyzőkönyvét, amikor állandóan ütöttek amiatt, hogy magasabb szénét stb. irányoztam elő.

Még egy kérdést kell tisztázni: a beruházási kérdésekért a Tervhivatal csak a jövőben vállalhatja a felelősséget. Mi meghagytunk egy beruházási főosztályt 12 fővel, amely nem képes részleteiben megnézni, hogy a minisztériumok területén hogyan gazdálkodnak. Azért javasoltuk az első pontot is, hogy e főosztály kiegészítésével felelősséget tudjunk vállalni a döntő beruházások tekintetében. A mai helyzet az, hogy 12 fős elvi főosztály van.

FOCK JENŐ elvtárs:

A Beruházási Bank hány fővel dolgozik?

KISS ÁRPÁD elvtárs:

1200-zal.

FOCK JENŐ elvtárs:

Úgy kell együtt dolgozni a Beruházási Bankkal, hogy ők is ellenőrizzék ezt.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Azt hiszem, előbb abban a dologban is dönteni kell, hogy mi a célja a határozatnak, mert ez szabja meg annak jellegét. A határozatnak egyik célja volt, hogy a Politikai Bizottságon kicsit megvitassuk a Tervhivatal munkáját, másikké lehetne, hogy olyan határozat szülessen, amit a Tervhivatalban dolgozó emberek meg tudnak tárgyalni és látják, hogy a Politikai Bizottságnak mi a véleménye az ő munkájukról. Ilyen jellegű határozatot kell tehát idehozni.

Magáról a jelentésről nekem az a véleményem, hogy Friss elvtárs megállapítását mi fogadjuk el, és a határozatba is vegyük be, hogy viszonylagosan az állami főhivatalok közül a Tervhivatal a jobban dolgozók közé tartozik, mert rögtön azt is meg kell állapítani, hogy önmagában véve a munka sok gyengéséget tartalmaz.

A jelentés hátránya szerintem, hogy túl általánosságban mozog, sem megállapításaiban, illetve azok dokumentálásában nincs egy név sem, holott nagyban megjavítaná a tárgyalást, ha meg volnának említve emberek, akik ezt vagy azt a nézetet képviselik, vagy osztályok nézetét tüntették volna fel az előterjesztésben stb. Ilyen dokumentummal sokat segítettek volna nekünk is és a Tervhivatalnak is. Egyébként előnye a jelentésnek, hogy önkritikus, nem tologatja a felelősséget.

Helyeslem Friss elvtárs javaslatát – most már csak a határozati javaslati részből beszélek –, hogy az első részt ne vigyük tovább, de említsük meg, hogy a KB Államgazdasági Osztálya nem nyújtotta azt az irányítást, ami kívánatos lett volna.

Egyetértek azokkal az elvtársakkal – Kiss elvtárral is – akik azt mondják, hogy bizonytalan, határozatlan és megalkuvó volt a munka. Én ezt egy másik szóval fogalmaztam meg a magam számára: a Tervhivatal jó hivatali munkát végez. Pl. kidolgoz valamit, behozza valahova, ott megvitatják és ha homlokegyenest ellenkező álláspontra helyezkednek, hazaviszik az anyagukat és a másik álláspontra megfelelően kidolgozzák. Kis mértékben harcolnak csak az általuk kidolgozott anyagokért. Pedig vagy hinnem kell a saját jelentésében, és akkor meg is kell azt védeni, vagy ne is csinálják meg a jelentést.

Egy-két dologról is szeretnék beszélni, amit a Politikai Bizottságon kívül nem vinnék. A Tervhivatal munkájáról lévén szó, itt is érvényes az a szabály, hogy a vezető elvi szilárdsága, egyéni felkészültsége és jellembeli hiányossága is nagymértékben kihat egy intézmény munkájára. Különösképpen így jelentkezik a dolog azok felé a szervek felé, akik felé Kiss elvtárs képviseli a Tervhivatalt. Azt hiszem, hogy Kiss Árpád elvtársnál több belső tényező szerepet játszik abban a bizonytalan magatartásban, amit nála tapasztalunk. Tudomásom szerint ő szociáldemokrata volt.⁴⁵ Miért említem ezt? Azért, hogy Kiss elvtárs ezt a dolgot temesse el, mint ami esetleg egyenrangúságát befolyásolja. Azt hiszem tapasztalhatta, hogy már 1956-ban az ilyen megkülönböztetés a mi pártunkban megszűnt. Senkit nem néznek olyan szemmel, hogy milyen pártban volt előzőleg. Ha van ilyen, ezt el kell temetni, mert ez zavar a munkában. Másik dolog az az egy-két megnyilvánulás, ami a Klement Gottwald gyárban történt.⁴⁶ Volt ez is, és Kiss elvtársat sokáig zavarta. Ezt is temesse el Kiss elvtárs. Azt hiszem, hogy a mi viszonyunkat Kiss elvtárshoz a kölcsönös bizalom kell meghatározni, és ez a mi részünkről fennáll. Ilyen dolognak nem szabad lennie.

Van még egy harmadik dolog is. Ez már igen fontos dolog és nemcsak Kiss elvtárs személyét illeti, de biztos, hogy zavarta őket is és másokat is. Óriási támadás volt a népgazdaság központi, centrális vezetése ellen és ezen belül nem kis szerepet játszott az a nézet, hogy a Tervhivatalt likvidálni kell. Még november 4-e után is voltak tárgyalások, ahol felvetődött, szükség van-e a Tervhivatalra egyáltalában. Ez is zavarta az elvtársak munkáját. Erre nem azt mondom, hogy temessük el, mert ez van, persze nem úgy, mint pl. november 16-án, de ez a kérdés még létezik. Az emberek, akik ezt hirdették, nem szűntek meg, azoknak nagy száma még tényező és sokáig az is lesz. Ebben a dologban meg kell vívni a harcot. Itt van egy negatív irányba ható dolog is, mégpedig az, hogy még mindig létezik

---

⁴⁵ Kiss Árpád 1943-tól 1948-ig az SZDP tagja volt, a sashalmi szervezetben és a párt mérnök csoportjában tevékenykedett. 1945-től a Ganz Vagon, majd a Ganz Villamossági Gyár szociáldemokrata pártszervezetének vezetőségi tagja.

⁴⁶ Kiss Árpád ellen a Klement Gottwald gyárban 1956. október 30-án elhangzott beszéde miatt feljelentés érkezett, amellyel a vezető kádereket felülvizsgáló bizottság is foglalkozott. Erre Kádár az Ideiglenes Központi Bizottság 1957. április 5-i ülésén is utalt. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeink jegyzőkönyvei III. kötet*, i. m. 42.; A bizottság jelentését az IIB 1957. június 17-én tárgyalta meg és Kiss Árpád ügye felett napirendre tért. *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeink jegyzőkönyvei IV. kötet*, i. m. 137.

bürokratikus irányítás, tehát léteznek olyan tényezők, amelyek jogos bírálatot érdemelnek. Gondoljanak az elvtársak arra, hogy egy évvel ezelőtt még az egész nemzetközi sajtóban vitatott dolog volt ez, és ezt a nézetet az imperialisták is nagyon támogatták. A jugoszláv elvtársakkal most is alapvető nézeteltérés van ebben a tekintetben. Ők ugyanis az ő szocialista forradalmukat két lépcsősnek tekintik: első, amikor a szocialista jellegű államot megteremtették és a második lépcső az a folyamat, amikor megszűnik az állam. Ezekkel a nézetekkel még fogunk találkozni közgazdasági vitákban és a gyakorlati életben.

Kiss elvtársnak tudnia kell – és természetesen az apparátusnak is –, hogy vele szemben fenntartás a párt vezetősége, a Központi Bizottság, a kormány részéről nincs, a teljes bizalom alapján dolgozzék. Ez bizonyos mértékben – kisebb mértékben – más emberekre is vonatkozik, akik ott többé-kevésbé vezető poszton vannak és korábban probléma volt velük.

Valamit a határozatról. Fock elvtárs említette, hogy a fő feladat nem pontosan van megjelölve. De figyelembe véve a helyzetet, azt ajánlom, hogy amikor arról beszélünk, hogy a tervezés és ellenőrzés, tervelőkészítés és végrehajtás ellenőrzése, mindig ott kell legyen, hogy a Tervhivatal feladata a kormány számára biztosítani azt, ami a népgazdaság központi, centrális irányításának teljes érvényesüléséhez szükséges. Ez alapvető elvi kérdés. Azt is meg kell mondani, hogy ez a feladat magában foglalja, hogy az állami központi gazdasági irányítás bürokratikus nézetei, irányzatai ellen kötelessége harcolni.

A továbbiakkal, a perspektíva, áttekintés kérdését is beleértve, egyetérték. Itt javasolom külön pontként bevenni, hogy a tervezés alapvető kiindulópontja a Magyar Népköztársaság saját gazdasági adottsága. A szocialista országokhoz való gazdasági viszonyunk elvi alapja pedig a kölcsönös előnyökön túl egymás kölcsönös segítése. Ez most nagy kérdése a mi népgazdaságunknak. Még a perspektívánál meg kell említeni a Tervhivatal olyan feladatát is, hogy dolgozza ki a Magyar Népköztársaság gazdasági élete strukturális átszervezését, az aránytalanságok kiküszöbölésére vonatkozó terveket. A perspektíva célja természetesen a gazdasági egyensúly legyen. Tudni kell, hogy saját erőinkre támaszkodva a Magyar Népköztársaság mikor lesz egyensúlyban. Az egyensúly még nem azt jelenti, hogy nincs adósság, hanem hogy nem adósodunk tovább. Meg kell nézni, hány év múlva lesz a Magyar Népköztársaság egyensúlyban. A számot is fel kell tüntetni. Ugyancsak tüntessük fel azt az évszámot, amikor népköztársaságunk adósságmentesen tud dolgozni.

Szeretnék felvetni még egy kérdést, ami talán tréfásan fog hangzani. A Szovjetunió kitűzte a célt, hogy az egy főre jutó termelés tekintetében meghatározott időre utoléri és túlhaladja az Egyesült Államokat. A kínaiak kitűzték, hogy túlhaladják Angliát. Egy kicsit propagandisztikus dolog is ez természetesen, és viszik is a propagandában. Véleményem szerint nálunk is – nem a propaganda szempontjából, hanem így belső használatra – ki kellene keresni egy kapitalista államot, ahol lehetséges ilyen összehasonlítás, és azt igyekezzünk elérni és túlszárnyalni

az egy főre jutó termelés tekintetében. Ez nemcsak jelszó miatt jó, hanem mert ez szocialista célkitűzés és komolyan kell venni. Ezt természetesen nem kell még a határozatba sem bevenni. Mi arról beszélünk, hogy a paraszt meg van elégedve, hogy 160 forintért adja a búzát és jól él, de hogy ezt miféle gazdasági tényezőknek köszönheti, nem tudja. Vagy egy munkás sem tudja, miből kapja a jó bért és jó normát. Célszerű tehát összevetés szempontjából is kiszámítani, hogy pl. Ausztriában mi az intenzitás, mert akkor látnánk magunk előtt valamit. Ez a békés verseny a szocialista és kapitalista országok között.

Szerkesszenek tehát 2 oldalas határozatot, amiben 1-2 megállapításban benne szerepel, hogy a Politikai Bizottság véleménye szerint hogyan dolgozik a Tervhivatal.

Még egy gondolatot felvetnék: az 1957-es év nagyon gazdag tapasztalatot adott. Általában 1956. novembertől idáig érdemes volna a Tervhivatalnak saját évi munkája tapasztalatait rögzíteni és azt a Politikai Bizottság megállapításaival együtt az ottani kollektívával megvitatni. Itt beszélhetnénk arról, hogy november 4-én, márciusban vagy később hogyan látták a perspektívát. El tudom képzelni, hogy ezt a munkatársak kollektívájával – esetleg a pártszervezet szervezésében – megvitassák.

Három hét alatt dolgozzák át a határozati javaslatot Fock Jenő, Friss István és Kiss Árpád elvtársak.

3. Az új Munka Törvénykönyve előkészítésével kapcsolatos lényeges elvi kérdések

KISHÁZI ÖDÖN elvtárs:

Részben a változott viszonyok, részben pedig az a körülmény, hogy a szocialista állam fejlődésében állandó mozgás és előrehaladás tapasztalható, szükségessé teszi, hogy a többször módosított jelenlegi Munka Törvénykönyvet egy új Munka Törvénykönyvvel váltsuk fel. Ebben az új Munka Törvénykönyvben, aminek elvi kérdései itt, az elvtársak előtt fekszenek, megpróbáljuk a mi igényeinknek megfelelően kialakítani a szocialista népgazdaság elvi kérdéseire vonatkozó tapasztalatokat és azon kívül azokat a tennivalókat, melyeket az elmúlt évek során már részben megvalósítottunk. Ebben vannak olyan pontok is, amelyek már gyakorlatilag megvannak, pl. az illetőnek a felmondása, üzemből való eltávoztása stb. Viszont van néhány megszorító rendelkezés is benne, amivel ezt a mai, kissé szabadosnak tekinthető helyzetet, ami a felmondások, üzemből való kilépések terén van, megszorítani kívánjuk. Az volna a tervünk ezzel az egész elgondolással, hogy ezek képezzék az új Munka Törvénykönyvnek főbb elvi vonatkozásait, és ha ezt a párt illetékes szerve jóváhagyja, azzal egyetért, akkor mi részleteiben is kidolgozzuk. A részletmunkák kidolgozása után bevinnénk ezt Minisztertanács elé. Jóváhagyás után az a tervünk, hogy nyilvános vitára bocsátjuk, utána ismételtén átdolgozva kerülne a Minisztertanács, végül pedig az Országgyűlés elé.

Ezen az új Munka Törvénykönyvön azt mondhatnám, több száz ember dolgozik társadalmi munkásként természetesen, mert mint alkalmazott kevés ember foglalkozik vele. Igyekeztünk minél szélesebb körben bevonni különböző szakembereket, figyelembe vesszük a szocialista államokban meglévő tapasztalatokat és törvényeket. Mindezek figyelembevételével és a helyi viszonyok előtérbe helyezésével alakítottuk ki ezeket az elvi kérdéseket, amelyeket most idehoztunk. Javaslatunkat átbeszéltük a párt Államgazdasági Osztályával is, ahol felmerült az a gondolat, hogy ha a felmondás tekintetében az alkalmazott egy szabadabb helyzetbe kerül, elvileg az volna a helyes, ha ugyanilyen szabad kezet biztosítanánk a vállalatok vezetőinek is az elbocsátások terén. Ezt a Szakszervezeti Tanáccsal is megtárgyaltuk, és megtárgyalta nálunk a Munkaügyi Tanács is. Most az a vélemény alakult ki, hogy ezidő szerint az alkalmazott, a dolgozó felé nagyobb jogbiztonságot kell nyújtani, mint ami a vállalati igazgató hatásköre, mert egyelőre még a jogbiztonság és a jogi helyzet nem egyenrangú az alkalmazott és az igazgató között. A Szakszervezeti Tanács és a Munkaügyi Minisztérium együttes javaslata alapján, valamint a párt Államgazdasági Osztályával való megbeszélés és áttárgyalás alapján hoztuk ide az elvtársak elé ezt a javaslatunkat. Azért volna fontos, hogy ebben az elvi kérdésekben az elvtársak véleményüket kifejtsék, hogy ennek alapján a részletes munka megindulhasson. Ez kiterjedtebb lesz, mint az eddigi Munka Törvénykönyv és fontos, hogy ezek az elvi kérdések megerősítést nyerjenek. Döntő szempont a munkaviszony szabályozása, tehát a dolgozók kilépése és elbocsátása. Ez a legalapvetőbb kérdés, és arra kérem az elvtársakat, hogy ezt a kérdést átvizsgálva erősítsék meg az általunk előterjesztett elvi kérdéseket. Részletesebb munkánkra vonatkozó javaslatunkat is behozzuk majd a párt elé.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Kisházi elvtárs megemlítette azt a munkát, amelyben az Államgazdasági Osztály állásfoglalása is szükséges volt. Azt hiszem, hogy tulajdonképpen az egyetlen fontos elvi jelentőségű kérdés az egész javaslatban a felmondást érintő kérdés. Ma az a helyzet, hogy az alkalmazott általában minden megszorítás nélkül, bármikor otthagynak munkakörét. Ezzel szemben a vállalat keze, tehát az állam keze meg van kötve, csak bizonyos esetekben bocsáthatja el a dolgozót, és az esetek úgy vannak megállapítva, hogy a dolgozó általában vitássá teheti, hogy őt jogosan vagy jogtalanul bocsátották el. Ha az elhelyezkedése körül nehézségek vannak, akkor végső fokon az egyeztető bizottság dönt, de csak igen nehezen. A mi álláspontunk az, hogy itt, ebben az esetben nem a munkás jogának általános védelméről van szó, hanem mint a mi esetünkben igen gyakran, a munkásság egy részének jogáról, és utolsó sorban következik csak a munkásosztály érdeke általában. Persze az államnak különböző bürokratikus vagy egyéb torzulásaival, hibáival szemben igenis előfordulhat, hogy védeni kell a munkásokat és általában az állampolgárokat. De miről van szó gyakorlatilag az adott esetben? Általában az állam, illetve a vállalat az, amely a munkaviszony folytonosságában érdekelt.

Általában az állam és az állami vállalat az, amely igyekszik állandó munkásgárdát teremteni és az egyes munkás az, aki ebben az esetben különösen érdekelve a dologban nincs. Tehát nem áll fenn az, hogy itt valamilyen bürokratikus kinövés ellen kell védeni.

Felvetik itt az elvtársak, hogy egyes esetekben mégis védeni kell. Persze az egyes vállalati vezetők – általában persze nem az igazgatók, hanem pl. a művezetők – önkényeskedésével szemben. Tény, hogy általában a felmondásról stb. nem az igazgató dönt. Ha a művezető fejébe veszi, hogy egyes alkalmazottat el akar üldözni a gyárból, vannak erre lehetőségei. De az általános nem ez, mert hiszen ő is érdekelve van abban, hogy állandó munkásgárdája legyen. A munkásfluktuáció nem a vállalatok vezetőitől indul ki.

Figyelembe kell venni még a továbbiakat: a szocialista államok általában a kapitalista országokban és a nemzetközi munkaügyi hivatalokban is ismételt támadásoknak voltak kitéve. Azzal vádolták őket, hogy itt tulajdonképpen kényszermunka van, mert a munkásoktól elkobozták a felmondás stb. jogát. Hasonló kifogások hangoztak el a különböző áthelyezésekkel kapcsolatban is, hogy lehetőség van arra, hogy a munkások megkérdése nélkül intézik el áthelyezésüket. A munkások számára most teljesen szabaddá vált a felmondás, illetve azt az enyhe akadályt, ami itt még fennáll, most készülnek eltörölni. Ugyanakkor az elbocsátásokkal kapcsolatban még mindig fenn akarnak tartani valamilyen jogot az állam és a vállalatokkal szemben. Amikor az állam és az állami vállalat részére is nyitva áll az út a szabad felmondásra, abban az esetben is az áthelyezés probléma. Ebben az esetben, ha a vállalat részére szükséges az áthelyezés, az elé a választás elé állítja a dolgozót, hogy vagy elfogadja az áthelyezést vagy felmond. Mindezek azt mutatják, a baj nem abban áll, hogy túlságosan megvannak szorítva a munkások jogai, hanem abban, hogy túlzott lazaság jelentkezik és általában a fegyelem szigorítására kell törekedni. Ennek kétségkívül egyik leghatásosabb eszköze, ha a vállalat ugyanolyan szabadon mondhat fel, mint ahogy a munkás otthaghatja munkahelyét. Véleményem szerint az általános megfontolásokon kívül az aktuális helyzet is olyan, hogy komoly erőfeszítéseket kell tenni, és a vállalat számára hozzáférhetővé kell tenni a leghatásosabb fegyelmező eszközt: a felmondást.

Az összes többi kérdés alapjaiban nem elvi jelentőségű, azokat állami vonalon el lehet dönteni.

FOCK JENŐ elvtárs:

Hogy új Munka Törvénykönyvet adjunk ki, az a múlt év augusztusában merült fel, amikor a Minisztertanács jelentős változásokat eszközölt a Munka Törvénykönyvben.⁴⁷ Hogy az emberek kiismerjék magukat, szükséges olyan Munka Törvénykönyv, amely már tükrözi az eddigi változtatásokat is. Mióta foglalkoznak vele, hogy új Munka Törvénykönyvet szerkesszenek, felmerültek olyan új kérdések, amelyeket azóta levettek napirendről.

⁴⁷ A munkaviszony megszüntetésének új szabályozásáról az MDP KV Politikai Bizottsága 1956. augusztus 31-én hozott határozatot. (MOL M-KS 276. f. 53. cs. 301. ö. e.)

Véleményem szerint a Politikai Bizottságnak ki kellene mondani, hogy az új Munka Törvénykönyv kiadásával egyetért, és a szerkesztésnél két dolgot kell különösen figyelembe venni: 1. harcoljon a bürokratizmus ellen, 2. a munkafegyelem erősítése irányába hasson. Ki kell azt is mondani, hogy nem biztosíthatunk az eddigieken túl olyan jogokat, amelyek összhatásukban általában anyagi megterhelést jelentenek.

Nem árt, ha a Politikai Bizottság ennek kapcsán felhívja a Munkaügyi Minisztérium és a szakszervezetek figyelmét, hogy az ország gazdasági helyzetét alaposabban tanulmányozzák, és ezzel kapcsolatban mind ennél a munkánál, mind általában munkájuk során vonják le az ebből adódó következtetéseket.

Fel kell hívni arra a jelenségre is a figyelmet – néhány szakszervezeti vezetővel beszéltem –, hogy megszorodtak a népgazdaság területén a jogosulatlan, a népgazdaság helyzetében megengedhetetlen, valamint egyébként is helytelen irányú követelések, amelyek a béren kívüli juttatást növelik. Fel kell hívni a figyelmet, hogy ezzel szembe[n] határozottan lépjenek fel és ne engedjenek ilyen követeléseknek. Vegyék számításba, hogy a jövő évben a termelékenység területén 78 százalékos emelkedést kell elérni és az életszínvonal stabilizálásával kell számolni. Hogy ezt a szakszervezetek munkájukban, javaslataikban nem mindig gondolják át, az tapasztalható.

Néhány részletkérdéssel kapcsolatban. A felmondással kapcsolatban az elvtársak véleményem szerint eltúloznak néhány dolgot, pl. hogy támadási lehetőséget nyújtunk.⁴⁸ Mikor fennállt az a súlyos dolog, hogy kötelező közvetítést nem fogadtak el, ez tényleg súlyos helyzetbe hozta annak idején nemzetközi helyzetben a szakszervezetet és a kormányt is. De ezt most vissza lehet verni. Nézzük meg, hogy van ez kapitalista országokban. Ha egy vállalatnál dolgozza le a munkás az életét, akkor van hűségjoga, szabadsága, de ha máshova elmegy, mindezeket a jogokat elveszti, és újra kell kezdeni. Hogy az igazgatók bocsáthassanak el, azzal csak akkor érthetnénk egyet, ha ehhez hozzátesszük Friss elvtárs javaslatát. Ha a mostani kötelezettséget megszüntetjük, akkor az igazgatók felé is megszüntetném azt a korlátozást, hogy csak a Munka Törvénykönyv szerint bocsáthatnak el.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Most az a helyzet, hogy egyik oldalon van megvalósult gyakorlat, hogy a munkás most el tud menni.

KISHÁZI ÖDÖN elvtárs:

A régihez képest már ez is megszorítás.

FOCK JENŐ elvtárs:

Megszorítás is, meg nem is. Az elvtársak azt mondják, hogy a dolgozóknak ha

---

⁴⁸ Az előterjesztők szerint a munkaviszony megszüntetésének akkori rendszerét több oldalról érte támadás. A vállalatok vezetői mellett állítólag a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet részéről is kifogásokat fogalmaztak meg a munkaviszony megszüntetésére vonatkozó szabályokkal kapcsolatban azon az alapon, hogy „a népgazdasági érdekből történő és lényegében kötelező áthelyezés, valamint a dolgozók által történő felmondási lehetőség korlátozása beletükközik a kényszermunka eltiltására vonatkozó egyezménybe”.

több ideje dolgoznak, ne lehessen felmondani, csak hosszabb időre. Most ki kell mutatni, mibe kerül az, ha felmondási idő alatt még bent dolgoznak. Ilyenkor a munkájuk nem ér semmit. A Beszártnál pl. éppen ezért soha nem tartottak igényt arra, hogy az illető felmondási idejét ledolgozza. Ilyenkor az a gyakorlat, hogy normáink mellett meg tudják csinálni, hogy csak felényit dolgoznak és mégis ugyanannyit keresnek. Ez ártatlannak tetsző javaslat, de oda vezetne, hogy később visszamenőleges követelésekkel lépnének fel olyanok, akiknek valamilyen hátrányuk volt.

Nem értek egyet azzal, hogy a mostani szabályozás mellett nem lehetne nagyobb érvényt szerezni az elbocsátásoknak. Ha valaki tényleges lógós, akkor a szakszervezet ne álljon a lógósok mellé, és harmadszorra már ne pénzbüntetést, hanem azonnali elbocsátást javasolnak. A többi javaslattal egyetértek.

Meg kell még beszélni, hogy milyen formában lehet ezt megvitatni a dolgozók széles körében. Olyan formában semmi szín alatt, hogy a Munka Törvénykönyvet vitassuk meg. Egyes módosításokat 1953 óta folyamatosan megtárgyaltak és tudatosították a munkásokkal. A múlt év óta túl sok változás nincs és sok nyilvános vitára való dolog sincs. A szakszervezetekre kell bízni, hogy azt a néhány módosítást, amit most akarunk csinálni, a maga eszközeivel üzemi aktívákon stb. vitassa ki. Sajtóvitára nincs szükség. A nyilvános vita, amely a régi változtatásokat is mutatja, azzal jár, hogy a dolgozók előállnak olyan követelésekkel, amit nem lehet megvalósítani, és felesleges vitát provokálnánk ki. A kormány előzetes jóváhagyása után vitatkozunk, és a kormányt se hozhatjuk olyan helyzetbe, hogy a szakszervezet egyetért valamivel és aztán a kormány – a lehetőségek figyelembevételével – azt nem tudja megvalósítani.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Ha csak arról lenne szó, hogy a mai Munka Törvénykönyv korábbi paragrafusainak egy része módosul és a mostani új kiadásban az eddigi módosításokat rögzítik, ez még nem volna probléma. Új Munka Törvénykönyvet most kiadni korai, két okból. Most vagyunk olyan időszakban, amikor elkezdjük az üzemi tanácsok létrehozását és feltétlen szükséges, hogy az üzemi tanácsoknak bizonyos munkajogi feladatköre legyen. Még nem alakult ki, hogy milyen kérdésekben kötik meg az igazgatók kezét. Miután az üzemi tanácsok munkája még nem alakult ki, ez az egyik ok, amely szerintem ma még koraivá teszi az új Munka Törvénykönyv kiadását.

Másik: a munkaügyi viták bíróság elé vitele. Itt van Nezvál elvtárs észrevétele,⁴⁹ hogy jelenleg a bíróságot nem tartja alkalmasnak e feladat ellátására.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nem hogy nem alkalmas, hanem nem tudják átvenni.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Ha nem képes átvenni, ebből a szempontból is kissé korai. Ezért az a javaslatom, hogy most ne csináljunk új munkaügyi törvényt. Lehet, hogy a mostaniak egy-

---

⁴⁹ Az említett dokumentum nincs a jegyzőkönyv mellett.

két §-át szintén módosítani kell, de általános, új Munka Törvénykönyv kiadását később tűzzük napirendre.

KISS KÁROLY elvtárs:

Miután a mi Munka Törvénykönyvünknek egyes részei máris hatályon kívül helyeződtek, bizonyos módosításokra szükség van. De teljesen egyet tudok érteni Nemes elvtárs véleményével, hogy új Munka Törvénykönyvet ne csináljunk. Két év múlva talán olyan lesz a helyzet, hogy át lehet dolgozni és újat lehet csinálni. A javaslatok egy részével nem tudok egyetérteni. Pl. a 3. oldalon 3. bekezdéssel – amiről egyébként Kisházi elvtárs is beszélt – nem tudok egyetérteni, mert az nem passzol bele a mi életünkbe. Miről van itt szó. Azt mondja ez a tétel: „a mi viszonyaink között ugyanis még erősen hatnak olyan tényezők, amelyek következtében a vállalat és a dolgozó jogilag teljesen azonos helyzete a valóságban nem eredményez egyelő helyzetet, hanem a dolgozót a vállalattal szemben hátrányos helyzetbe hozza”. Ezzel nem tudok egyetérteni, ez nincs is így. Mi van nálunk, nagyüzemeinkben, mi a dolgozó helyzete a vállalattal szemben. Ma ő a dolgozó és holnap ő a vezető. Ez a helyzet ma és akkor megváltozik ő gyökeresen a dolgozóval szembe? A mi gyárainkban a vezetőknek és a dolgozónak azonos az érdeke és a helyzete is. Az itt feltüntetettek hamis képet adnak.

Az 5. oldalon van az áthelyezésre vonatkozó szabály: „Az áthelyezésre vonatkozó jelenlegi szabályokat oly módon kell megváltoztatni, hogy a dolgozót más vállalathoz, más helyiségbe vagy alacsonyabb alapterű munkakörbe, csak saját hozzájárulásával szabad áthelyezni”. Vegyük a szimpla áthelyezést nem rosszabb körülmények közé, ezt is csak a saját hozzájárulásával lehet? Pl. a vasút nem tud elhelyezni máshova senkit, ha az illető nem akar menni. Ilyen megkötöttséget nem szabad megszavazni. Mi történik, ha nem járul hozzá az illető. Megáll az igazgató tudománya.

A javaslat szerint: „az 1953. évi szeptember hó 1. napját megelőző nem folyamatos munkaviszonyokat a vállalati igazgató és az üzemi bizottság együttes javaslatára – a munkaügyi miniszter és a[z] [M]SZSZOSZ által külön megállapítandó feltételek fennforgása esetén – az illetékes miniszter a szakszervezeti központtal egyetértésben »folyamatos«-nak ismerheti el”. 1 millió 800 000 dolgozó van nálunk, ez tehát lehetetlenné tenné, hogy a miniszter döntsön. De mindenki igazolni fogja 1953. előtt a folytonosságot, és el fogják fogadni. Mindent be tudnak bizonyítani, ha a legfontosabb dologtól, a munkakönyvbe beírtaktól eltekintünk.

Nem tudom elfogadni a javaslatot. Bizonyos módosításra szükség van, de új Munka Törvénykönyvet ne csináljunk.

FEHÉR LAJOS elvtárs:

Kiss elvtárs beszélt a 3. pontról. Ezzel én sem értek egyet. A javaslat szerint csak a dolgozó hozzájárulásával lehet áthelyezni. Ha ezt elfogadjuk az igazgató kezéből kiveszünk egy komoly fegyelmező fegyvert.

A 6. oldal 3. pontjában az van, hogy „A gondatlanságból okozott károkozás

esetére megállapított szabályokat úgy kell módosítani, hogy a dolgozó ilyen esetben havi keresetének 15%-a erejéig tartozik anyagi felelősséggel.” Itt tehát azt mondják, hogy ne az alpbér kereset legyen az alap. Szerintem ez mindegy. Tudniillik a kár legtöbbször több száz vagy több ezer Ft. A 15% semmi és alig van fegyelmező ereje. Az nem lehet cél, hogy egy tinó eldöglése esetén bíróság elé kerüljön az illető. Azt kell megfontolni, hogy legalább 1 havi kereset erejéig legyen az igazgatónak bírságolási joga.

A 9. oldal 3. pontjában azt javasolják az elvtársak, hogy változtassuk meg a vállalati egyeztető bizottságok tagjainak számát.⁵⁰ Az esetek nagy többsége 3+1 arányban van.

NEZVÁL FERENC elvtárs:

Véleményem szerint a fő kérdés, a munkaviszony rendezése szükséges, mert óriási lazaságok vannak. Elsősorban azt vetném fel, ha az indok nélküli felmondás lehetősége fennáll, akkor a többi fegyelmező eszközre nincs szükség, mert akkor nem lehet az üzemet, vállalatot perelni az elbocsátás miatt. Nem lehet akkor vita tárgya, hogy 30 napos-e ott a felmondási idő vagy egyéb. Ha ezt elfogadnák, elkerülnék a jogviták tekintélyes részét. Természetesen ennek van bizonyos olyan hátránya is, hogy a vállalatok dolgozóit sem lehetne olyan feltételeket kötni, amit mi meg akarunk szabni.

Ugyanez áll fenn az 5. oldal 3. §-ánál az áthelyezésre vonatkozó rendelkezésnél is. El tudom képzelni, hogy van államérdek, ami megkövetel átcsoportosítást. De ami itt le van írva, az derül ki, hogy ha nem óhajtja, akkor egyéni érdeke fölé van helyezve az állam érdekének. Tehát ezzel nem érjük el, amit szeretnénk, a munkafegyelem megjavítását. Egyetértek, hogy legyen pénzbüntetés, a dorgálás, feddés semmit nem jelent, de ha levonnak 50 Ft-ot, az már jelent valamit. Én nem félnék a pénzbírság visszaállításától.

Javasolom, ne fogadjuk el azt a javaslatot, hogy három döntőbíróság alakuljon ki.⁵¹ Inkább erősítsük meg a döntőbizottságot megfelelő emberekkel, mert nincs garancia, hogy a 3 újonnan szervezendő döntő bizottság jobb lesz. Az nem érv, hogy a döntőbírásnál a tanács, mivel ő fizet, befolyása alatt áll. Persze ilyen van, hogy befolyásolnak, de akkor meg kell büntetni és nem fognak máskor ilyet csinálni. Azt szívesen hallottam, hogy a dolgozók, vállalatok részéről általában az a

⁵⁰ A javaslat szerint a vállalati egyeztető bizottságok számát négyről három tagra kellett volna csökkenteni. Két tagot az üzemi bizottság, egy tagot pedig a vállalati igazgató jelölt volna ki, az állandó elnököt pedig a tagok saját maguk közül választották volna.

⁵¹ Az előterjesztők a munkaügyi viták elintézésénél fenn kívánták tartani a korábbi kettős rendszert, vagyis a kizárólagos egyeztető bizottsági hatáskörbe és a bírói hatáskörbe tartozó ügyek elkülönítését azzal, hogy a kizárólagos egyeztető bizottsági hatáskörbe tartozónak tekintették a munkaszerződés keletkezésével, módosításával vagy megszüntetésével kapcsolatos vitákat, míg az összes többi (általában anyagi természetű ügyet) bíróság elé vihetőnek tekintették. Nezvál Ferenc az előterjesztésnek azt a részét kifogásolta, amelyben javasolták: a vállalati egyeztető bizottságok kizárólagos hatáskörébe tartozó ügyekben hozott döntése ellen a fellebbezés végleges elbírálására a területi egyeztető bizottságok helyett megyeszékhelyenként háromtagú „munkaügyi döntőbizottságot” kell szervezni.

kívánság, hogy bírósághoz lehessen munkaügyi vitákat vinni. Nem hiszem, hogy ez helytelen törekvés. De kiegyeztetném Friss elvtársat, nem azért nem akarjuk ezt, mert nem vagyunk rá képesek, hanem mert most ilyen munkatömeget átvenni nem lehet. Két év múlva lehet. Kérem, hogy a bizonytalanság elkerülése végett ne változtassuk most az összetételt. Kérem, hogy a Politikai Bizottság se menjen mechanizmusba, de a többi népi demokráciákba[n] mindenhol eltörölték, mert nem demokratikus formájú ez, hogy ilyen kettősség legyen. Javaslom, maradjunk meg amellel, hogy javítsuk meg az összetételt. Az alaphibát abban látom, hogy a döntőbizottságok működését illetően nincs semmiféle jogszabály, inkább eljárási szabályzatot kellene hozni, akkor megjavítjuk munkájukat. Két év múlva lehet pedig arról beszélni, hogy a munkaügyi vitákat átvisszük a bírósághoz.

NAGY LÁSZLÓ elvtárs:

Felvetődött, hogy néhány paragrafus módosítása szükséges. De sajnós a Munka Törvénykönyv feléről van szó. Itt csak a nagy elvi kérdések vannak felsorolva, de van sokkal kisebb jelentőségű, de igen számos módosítás. Tehát több zavart okoz, ha paragrafusokat módosítunk, ahelyett, hogy újat hoznánk. Amellett részleges módosításnál van olyan veszély, hogy ezek elvileg is ellentétben állnak egymással. Véleményem szerint helyesebb volna most új Munka Törvénykönyvet hozni.

Nemes elvtárs által felhozott érvekkel kapcsolatban: üzemi tanácsok kérdése lényegesen nem módosítja a Munka Törvénykönyvet, mert éppen azt fogjuk kb. kimondani, hogy amit az igazgató csinált most, majd az üzemi tanácsokkal együtt fogja csinálni. Ez a Munka Törvénykönyv rendszerét nem befolyásolja.

Ami a munkaügyi vitákat illeti, itt is úgy néz ki, hogy mi sem akarjuk most bírósághoz vinni ezt, hanem maradjon a jelenlegi rendszer. Viszont a jelenlegi rendszernél is a helyes elbírálás szempontjából feltétlen szükséges néhány szabály kimondása és a bizottság kiegészítése.

A felmondások kérdése a legjelentősebb kérdés. Jelenleg az a gyakorlat, hogy a dolgozókat nem tartja vissza semmi. A folytonosság megszakadása nem fegyelmez gyakorlatilag, mert szabad felmondás van. Ha ezen az állapoton nem akarunk változtatni teljesen formális, hogy fenntartsunk 4-5 okot. Ezért javasoltuk a jelenlegi rendszer helyett a szabad felmondást, azzal a különbséggel, hogy bizonyos indokolt esetekben a folytonosság megszakad.

Friss elvtárs is szóvá tette a vezetők és dolgozók egyenlő vagy nem egyenlő helyzetét. Ezt úgy kell érteni, hogy ma egyrészt elhelyezkedési lehetőség nincs mindenütt biztosítva. Másik dolog pedig, hogy a vezetők öntudata nem áll sokszor olyan fokon, hogy egy-egy intrika nem befolyásolná őket. Ez a két szempont, ami nem teljesen egyenlő pozíciót jelent és itt látjuk szükségességét bizonyos szabályozásnak. Mind fegyelmező eszközzel nyernénk, de a dolgozók bizonytalansága vonalán rontanánk.

Másik kérdés az áthelyezéssel függ össze. A felmondás jelenlegi rendszere miatt bennünket nem tudnak támadni, inkább az áthelyezés miatt. Ha a felmondás szabad, akkor az áthelyezés felszabadításának nincs túlzott jelentősége, mert

ha az illető nem fogadja el új munkahelyét, egyszerűen kilép. Tehát, amit az elvtársak felhoztak érveknek, hogy ha a dolgozó hozzájárulását kérik, megbénítjuk az áthelyezést az ma is fennáll, mert ha nem tetszik neki az áthelyezés, felmond és kilép. Viszont a formai, jogi megkötés sok támadásnak ad lehetőséget ellenünk. Még egy kérdést az anyagi felelősséggel kapcsolatban. Itt megfontolandó a 15%-os határnap egyes esetekben való felemelése. Itt elsősorban gondatlan károkozásról lehet szó, tehát nem szándékos dologról. Túl erősen felemelni nem volna indokolt. Meg kell mondani, ma az a helyzet, hogy a 15%-ot a vállalatok egyáltalán nem használják ki. Mi a keresetet azért javasoltuk az alapbér helyett, mert aki selejt gyártással akar nagyobb keresetet elérni, ezzel a módszerrel jobban megfogható.

A munkaügyi vitákkal kapcsolatban: az egyeztető bizottságoknál az a helyzet, hogy a 3 főből álló egyeztető bizottság azért lesz jobb, mert a jelenlegi kettő-kettő mellett sok a szavazategyenlőség, kényesebb ügynél nem hoznak határozatot, hanem a szavazategyenlőségre hivatkozva átküldik az ügyet a területi egyeztető bizottsághoz. Hogy 2 tagot a vállalat és 1 tagot az igazgató delegál nem hiszem, hogy túlságosan megbontja az egyensúlyt. Ma az ügyek 70-80%-ában mindig az igazgató véleménye szerint döntenek.

APRÓ ANTAL elvtárs:

Munkatörvényt gyártani hosszú dolog, hónapokig fog tartani. Az elvtársak dolgozhatnak, finomíthatják. Néhány kérdésről, ami a mai helyzetben legsürgősebb, ki kell alakítani egységes álláspontot a szakszervezettel, minisztériummal és a kormány elé hozni, illetve, ha törvénymódosításról van szó, az Elnöki Tanács elé. Én azokkal értek egyet, akik most ebben az átmeneti szakaszban lényeges munkaügyet nem javasolnak módosítani.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ha jól megértettem, van sok közbeeső rendelkezés ma hatályban, ami magában a Munka Törvénykönyvben nincs realizálva, és ez az egész Munka Törvénykönyv valamiféle védelmet kíván biztosítani a dolgozóknak állami szervekkel, kormányzati szervekkel szemben. Mi most a helyzet? Most a helyzet az, hogy nagyon sok dolgozó maga igénybe vesz mindent, ami a törvény szerint neki jár, de nem teljesíti, amit a törvénnyel szemben neki teljesíteni kell. Ha ilyen számszerű kimutatás lehetséges volna, abból az jönne ki, hogy kevés ember nem akarja ami őt megilleti, és sok ember nem teljesíti azt, amit neki teljesíteni kell. Mit lehet csinálni? Először is a mi államunk munkásállam, amellyel szemben a munkások jogait, az alkalmazottak jogait életre-halálra védelmezni nem szükséges. Van nálunk persze nem rettenetesen nagy számban, de nem lebecsülendő számban olyan munkás és alkalmazott is, akik tőkés alkalmazottja. Nem tudom ott mennyire szükséges a védelem. Most nem látszik égető kérdésnek, hogy törvényes rendelkezéssel kellene a különböző munkás és alkalmazotti rétegek jogait védeni.

Ennek az egész dolognak van egy nagy baja. Ez alaptörvényféle is akar lenni, de

ugyanakkor messzemenően részletes szabályozásokat tartalmaz. Sajnos az szokott bekövetkezni, hogy az élet megy a maga útján, új és új problémákat vet fel és ha nagyon részletes szabályok vannak, fél évenként kell változtatni. Tehát mielőtt kimondjuk, hogy új Munka Törvénykönyv kell, ki kellene vizsgálni mennyi az, amit ebbe beveszünk. Ha részletes szabályozásról van szó, fél év múlva abból 20 elavul. Ilyen esetben fél vagy 2 év múlva 34 pontját megváltoztathatjuk. Ez nem szükséges és nem járható út.

Itt van a felmondás kérdése. Véleményem szerint ez így van: fel kell tételezni, hogy a dolgozó emberek többsége becsületes. Ebből kell kiindulni. Nem gazemberek és valamiféle elemi, állampolgári öntudat mindben van. Jelentkeznek bizonyos emberek, akiket nem érdekel semmi azon kívül, hogy ő mit kap, különféle jogokért harcolnak, és sajnos vannak nekik szószólói. Én is ismerek egy szószólójukat, az Amerika Hangját, ami állandóan „a munkások különböző érdekeit védelmezi”. Ide tartozik az indoklás nélküli felmondás is. Ha az ilyen emberek a Munkás–Paraszt Kormányral szemben egoista alapra helyezik viszonyukat, a Munkás–Paraszt Kormány is üzleti alapon rendezi majd velük ügyeit: az állam is felmondhat indoklás nélkül. Itt van pl. az áthelyezés. Mi az az áthelyezés? Meg kell vizsgálni a kérdést gyakorlatilag és reálisan. Ha annak kényszermunka jellege van – és kell hogy kényszerítő hatása legyen – ne írjuk oda, hogy „beleegyezésével”. Az elvtárs azt mondja, hogy duplázás, mert másutt már eldőlt. Miért kell akkor nekünk kétszer is törvényben rögzíteni olyan jogokat, ami már másutt eldőlt. Azt hiszem, hogy Magyarországon ebben az évben, jövőre és még néhány évig az állam rá lesz szorulva, hogy áthelyezzen embereket. Ha valaki azt mondja, hogy nem, fel fog mondani. Még sok évig ez lesz a helyzet. A kiindulópont az legyen, hogy munkásállammal áll szemben minden állampolgár. Ebből kiindulva kell a jogokat biztosítani. Ez viszont kötelezettségekkel is jár. Ha bizonyos kötelezettséget nem teljesít, akkor megszűnik a joga. Benne kell lenni, hogy aki az állammal szemben így lép fel, vele szemben az állam is saját érdekeit veszi figyelembe.

Van egy dolog a javaslatokban, amit nem értek világosan. A 6. oldalon a következőt olvashatjuk: „a jelenlegi fegyelmi büntetéseket ki kell egészíteni új büntetésként az előléptetésből, a nyereségrészesedésből, továbbá mindenféle jutalmazásból – kivéve a jubileumi jutalmat és a munkaverseny jutalmakat – való egy évig terjedő kizárást”. Hogyan lehet élenjáró résztvevője valaki a munkaversenynek és ugyanakkor büntetés jár neki. Vagy ha élenjárója a munkaversenynek ez nem járhat olyan kísérvével, hogy büntetik. Általában nem ez a helyzet. És hogy van ez? A jubileumi jutalom a banditáknak is jár. Miért kell ezt nekünk törvénybe iktatni?

Mi itt nem tudunk dönteni. Szedjék csokorba ezeket a kérdéseket, és vigyék be a kormányhoz. A Politikai Bizottságnak az az álláspontja, hogy a jog kötelezettséggel jár, és ha az egyik oldalnak van joga azt a másik oldal számára is biztosítani kell. Másképp ez nem megy. Egy jogállamban nem lehet több

jogot adni. Véleményünk szerint egyenlő jogokat kell biztosítani. Ez az alap. Mi komolyan gondoljuk azt, hogy munkásállamban élünk, tehát ha egy ember megy perelni az államot, akkor 8 millióval szemben megy azt perelni. Amit a művezetőre mondanak az lehetséges, volt megkötöttség, de most nem szabad azt csinálni, hogy csak a miniszter mond hasson fel egy segéd munkásnak.

Meg kell vizsgálni, milyen határig menjen el ez az alapokmány szerű dolog, hogy ne legyünk kitéve minden hónapban szükséges módosításoknak. Ha nem bír el részletes szabályozást, legyen szűkebb. Ismétlem ki kell hangsúlyozni, nem lehet az egyes embereknek több jogot biztosítani, egy munkásállamban mint amennyivel vele szemben az állam rendelkezik. Ez az elv. A végén olyan helyzet születik, hogy lesz Munka Törvénykönyv, lesz újságíró törvénykönyv meg egyetemi törvény stb. – minden társadalmi réteg joga törvényben lesz leszögezve és a Munkás–Paraszt Kormány képtelen lesz a kormányzásra. Következétesen kell dolgozni és akkor a munkásoknak nem lesz savanyú sorsuk a gyárba[n]. Én nem szavazok meg egy munkásnak sem több jogot saját államával szemben, mint amennyivel szemben ő rendelkezik az állam felé.

FRISS ISTVÁN elvtárs:

Az egyenlő jogok elvével teljesen egyetértünk. De ami a másik alapeladatot jelenti, hogy mennyire tudjuk megszüntetni ezt az ellentmondást, hogy túl részletes, erre válaszolni még nem tudok. Azt vegyük tudomásul, mint alapelvet, hogy egyenlők a jogok és vizsgáljuk meg, hogy milyen részletekig terjedhet a Munka Törvénykönyv.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Nézzék meg, mit mutat a 3 éves tapasztalat. Lehet-e annyira részletes eljárást csinálni vagy ha nem, mint tapasztalatot le kell szögezni, hogy szűkíteni kell a törvényt.

KISHÁZI ÖDÖN elvtárs:

Feltétlen szükséges, hogy a munkaviszonyok törvényileg legyenek rendezve, meghatározva, mik a dolgozók jogai és kötelezettségei. Az helyes, amit Kádár elvtárs felvet: hogy az alapkérdésekre adjanak lényeges választ. Volt egy részletes végrehajtási utasítás, amit a kormány hagyott jóvá. Feltétlen szükséges, hogy ezt a részét rendezzük. Fock elvtársnak arra a megjegyzésére szeretnék reagálni, hogy a Munkaügyi Minisztérium alaposabban tanulmányozza a népgazdaság helyzetét. Ezt mi meg is tesszük. Lehet, hogy ebben vétettünk valamit. Minden minisztérium – ezt túlzás nélkül mondhatom – a népszerűtlen feladatok megoldását ránk hárítja, és mi vagyunk, akik vállaljuk, hogy a zavarokat elhárítjuk. Mi vállaljuk, hogy a népgazdaság helyzetére, a takarékosagra dolgozunk ki különböző javaslatokat, amelyeket Politikai Bizottság elé fogunk terjeszteni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Még egy részletkérdéshez: a felmondás annak idején nem jól lett szabályozva. Egészségtelen dolog, hogy a munkások és a vezető munkakörben lévők felmondási ideje azonos, 15 nap. Én nem azt nézném, hogy mióta dolgozik

ott, mert az megint másik kérdés. Én inkább azt nézném, hogy aki felelős munkakörben van, ne mondhassanak fel neki úgy, mint egy segédmunkásnak. Általában felmerül a kérdés, hogy a dolgozónak legyen biztonság érzése, ha a munkáját elvégzi, fegyelmezetten és jól ne rettegjen attól, hogy kiteszik a munkából. Ha valamit elkövet, fegyelmileg minden pillanatban ki lehet tenni. De szerintem a dolgozóknak rendelkeznie kell olyan biztonságérzéssel, ha a munkáját rendesen elvégzi, fegyelmi vagy más esetektől eltekintve ne lehessen kitenni. Ebből indultunk ki, amikor azt mondtuk, hogy bizonyos idő után az ÜB-vel egyetértésben tehet ki valakit az igazgató.

Ami itt felmerült az egyeztető bizottságokkal kapcsolatban: rövid ideje figyelem munkájukat. A gyári egyeztető bizottságokat az jellemzi, hogy azok egy részre fél határozatot hozni, attól tart, hogy szembekerül az igazgatóval, kegyvesztett ember lesz, ezért még ha igazságérzetük erősen azt is diktálja, arra törekszenek, hogy szavazategyenlőség jöjjön létre, és majd a felsőbb bizottság dönt. A területi egyeztető bizottságoknál az emberek egy részét ki kell cserélni, hogy képzettség, jogi felkészültség szempontjából megfelelőek legyenek. Ma az a helyzet, hogy az elnökök nem ok nélkül állandóan felvetik, hogy ők a tanácsnál vannak alkalmazásba[n], a bizottság elé nagyon sok vállalat ügye kerül, és határozatukat sokszor nem fogadják el. Előfordul az is, hogy néhány határozathozatal után az illető máris kegyvesztett. Ezért helyesebb arra törekedni perspektívában, amit Nezvál elvtárs is javasol, hogy kerüljön majd a bírósághoz. De átmenetileg kellene olyan szerv, amely vállalatilag nincs függő helyzetbe[n]. Ez az egyetlen mód arra, hogy a dolgozó nyugodt legyen afelől, hogy ügyét elfogulatlanul intézik. Végző fokon persze a bíróság volna a helyes, de ez pillanatnyilag nem oldható meg. Most úgy néz ki, hogy ha a bíróság dönt 6-8 hónap távlatában történik ítélet. Akkor elviszik a területi egyeztető bizottsághoz, és esetleg határozatot hoznak, hogy nem 20, hanem csak 10 000 Ft jár az illetőnek. Így az egyeztető bizottság az, amely a bírósági határozat értelmében, nem az ítélet arányában állapítja meg a költségeket. Állítom, hogy sok hibájuk mellett ezek a területi egyeztető bizottságok sok pénzt takarítanak meg az államnak.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit
Ságvári Ágnes

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 58. ő. e. Géppel irt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített.

MELLÉKLET

Szigorúan bizalmas!
Készült 6 példányban

A Politikai Bizottság 1957. december hó 24-i határozata az Országos Tervhivatal munkájáról

A Politikai Bizottság megvizsgálta az Országos Tervhivatal munkáját és megállapította, hogy az Országos Tervhivatal a jobban dolgozó gazdasági vezető szervezetek közé tartozik.

A Politikai Bizottság pozitív vonásként értékeli azt, hogy az Országos Tervhivatal gyorsan hozzáfogott a népgazdaság 1957. évi tervszerű munkájának megszervezéséhez és az 1957. évi feladatokat általában eredményesen megoldotta. Az Országos Tervhivatalban jelenleg jobban érvényesülnek a kollektív vezetés módszerei, mint a múltban és vannak eredmények a külső szervezetek, szakértőknek a tervezés munkájába való fokozottabb bevonása terén. Az elmúlt időben csaknem teljesen sikerült kiküszöbölni a tervezésből a múltban megmutatkozott szubjektív, voluntarista hibákat.

A pozitív vonások mellett vannak az Országos Tervhivatal munkájában komoly fogyatékoságok is. Ezek csökkentik a gazdasági vezetés hatékonyságát és végső soron az ország jelenlegi és jövőbeni gazdasági helyzetére is kihatnak.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy a tervezési munka hibáinak gyökere abban van, hogy az Országos Tervhivatal a folyó tervezést nem kapcsolta össze eléggé a népgazdaság távlati fejlődésének vizsgálatával. A perspektívátlan szemlélet következtében a népgazdasági egyensúly létrehozásának tervezésénél nagy összegű szovjet hitel igénybevételét tervezte és nem abból indult ki, hogy az egyensúlyt mindenekelőtt az ország saját erőforrásai alapján kell megteremteni.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az Országos Tervhivatal soron lévő legfontosabb feladata a perspektivikus tervezés megjavítása. A tervezésben abból kell kiindulni, hogy a népgazdaság egyensúlyát az ország belső erőforrásaira alapozva kell biztosítani, fokozott takarékoság, a népgazdaság belső arányainak megjavítása és a tervezés struktúrájának kedvező megváltoztatása útján. A népgazdaság fejlesztésében messzemenőleg figyelembe kell venni a szocialista tábor gazdasági együttműködésének lehetőségeit. Le kell térni a nemzetközi gazdasági együttműködésnek olyan helytelen, egyoldalú értelmezéséről, hogy az elsősorban a magyar népgazdaság nehézségeinek áthidalását kell, hogy szolgálja, és előtérbe kell helyezni a proletár internacionalizmusból fakadó kölcsönös segítséget.

Az Országos Tervhivatal felelősség terheli abban, hogy nem gyakorolt rendszeres ellenőrzést a terv teljesítése során és éppen ezért nem is tudott időben tevőlegesen

beleavatkozni azokba a kialakuló hibákba, amelyek a tárcasovinizmus és más okok miatt keletkeztek a népgazdaság különböző területein.

A Politikai Bizottság az Országos Tervhivatal feladatává teszi a tervek elkészítésén túlmenően a terv végrehajtása ellenőrzésének fokozását és a kormány időben történő tájékoztatását a gazdasági életben felmerülő problémákról, a kormány központi gazdasági irányító munkájának alátámasztására.

Az Országos Tervhivatal folytasson harcot minden bürokratikus irányzattal szemben, vállaljon kezdeményező szerepet gazdasági koncepciók és a gazdasági élet irányításának megjavítását célzó javaslatok kidolgozásában.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az Országos Tervhivatal vezetőinek és az ott érvényesülő vezetési módszereknek hibája, hogy nem érvényesítik a jelenlegi lazasághoz mért következetességgel és eréllyel a népgazdaság összérdekeit a szűk szakmai irányzatokkal szemben és hajlanak kompromisszumos megoldások felé. Másrészt a Hivatal irányításában nincs elég előrelátás, tervszerűség, ami sok kapkodáshoz vezet. Mulasztás terheli az Országos Tervhivatal vezetőit abban is, hogy nem vettek részt a közgazdasági elméleti vitákban, és hogy a szocialista tervgazdálkodás ellen folyt támadásokkal szemben a közvélemény nyilvánossága előtt nem léptek fel.

Az Országos Tervhivatal vezetőinek kötelessége, hogy keményen és megalkuvás nélkül, határozottan képviseljék a népgazdaság összérdekeit, személyekre való tekintet nélkül.

Biztosítani kell az Országos Tervhivatal káderekkel történő további megerősítését.

Ezért a Politikai Bizottság a Központi Vezetőség [Bizottság] Államgazdasági Osztályának feladatává teszi, hogy az Országos Tervhivatal elnökével együtt gondoskodják

a) mindenekelőtt a Hivatal Beruházási és Gépipari Főosztályának megerősítéséről

b) az Országos Tervhivatal harmadik (mezőgazdasági) elnökhelyettesének beállításáról.

A Politikai Bizottság az Országos Tervhivatal kollektíváját képesnek tartja arra, hogy a ráháruló feladatokat megoldja. Az Országos Tervhivatal munkájának megjavítása, különösen a mai helyzetben, nagy jelentőségű a gazdasági élet egyensúlyának megteremtésében és a jövő gazdasági fejlődésének megalapozásában. Felhívja ezért az Országos Tervhivatal kommunistáit és minden dolgozóját, hogy legjobb tudásuk szerint, erejük megfeszítésével harcoljanak a párt gazdaságpolitikájának megvalósításáért.

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1957. december 28-i ülésének jegyzőkönyve

Szigorúan bizalmas!
Készült 7 pl. E. É.

Jegyzőkönyv

a Politikai Bizottság 1957. december 28-án megtartott üléséről

Jelen vannak: Apró Antal, Biszku Béla, Fehér Lajos, Fock Jenő, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Münnich Ferenc, Nemes Dezső, Rónai Sándor, Somogyi Miklós, Friss István elvtársak

Napirend:

1. *Előterjesztés az 1958. évi népgazdasági terv helyzetéről*

Előadó: Kiss Árpád elvtárs

Meghívottak: Ajtai Miklós, Vályi Péter, Antos István, Karádi Gyula, Sándor József, Szurdi István és Huszár István elvtársak

2. *Hivatalos látogatások és meghívások tervezete 1958. évre*

Előadó: Sík Endre elvtárs

Meghívott: Szilágyi Dezső elvtárs

Napirend előtt:

Kádár elvtárs szóbeli beszámolója az SZKP Központi Bizottságának üléséről¹
Gromov elvtárral folytatott megbeszélés alapján

A Politikai Bizottság a beszámolót² tudomásul veszi és ennek alapján a következő határozatokat hozza:

¹ Az SZKP KB üléséről rövid közlemény jelent meg a *Népszabadság* 1957. december 19-i számában, amely a napirend és előadók mellett tájékoztat arról, hogy Muhitgyinovit SZKP KB Elnökség tagjává, Ignatyevet, Kiricsenkot, Muhitgyinovit az SZKP KB titkárává választották. A lap 6. oldalán olvasható a TASZSZ információja a kommunista és munkáspártok tanácskozásának eredményéről szóló KB határozatról.

² L. a szó szerinti jegyzőkönyvben.

Az ülés jegyzőkönyve mellett található egy rövid írásos feljegyzés is Kádár János és Jevgenyij Gromov 1957. december 26-i beszélgetéséről, amely a következőket tartalmazza:

I. Az SZKP Központi Bizottságának 1957. december 17–19-i ülése

1) A szakszervezetek munkájáról, előadó Grisin et. Hruscsov elvtárs felszólalása.

2) Szuszlov elvtárs beszámolója a kommunista és munkáspártok moszkvai értekezletéről. A jugoszláv állásfoglalás. A jelenlegi lengyelországi helyzet. Togliatti elvtárs pozitív nyilatkozatai.

3) Szervezeti kérdések: a titkárság létszámának növelése, az Orosz Szovjet Federatív Szocialista Köztársaság és a Kazak SZSZK vezetésének megerősítése.

Utasítja a Külügyminisztériumot, dolgozzon ki tervet arra vonatkozóan, hogy a NATO decemberi határozataival szemben milyen eszközökkel kívánunk harcolni. Később e tervet a Szovjetunió és a szocialista országok külügyminisztériumának terveivel egyeztetni kell. A NATO határozatai elleni céltudatos harc tervét a Külügyminisztérium munkájáról szóló előterjesztéssel egyidőben tárgyalja a Politikai Bizottság.³

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a Magyar–Szovjet Baráti Társaság – munkája fellendítése érdekében – az eddiginél jóval hatékonyabb anyagi és erkölcsi segítséget kapjon.⁴ Szükséges a nagyobb városokban – az előzetes terveknek megfelelően – reprezentatív, befolyásos vezetőségeket létrehozni.

A Politikai Bizottság megbízza Kállai Gyula elvtársat, beszéljen Kisfaludy Stróbl Zsigmond szobrászművésszel terveit illetően.

Tudomásul veszi, hogy 1958. év folyamán a Szovjetunióban nemzetközi tárlaton mutatják be a realista szobrászművészek legkiválóbb alkotásait és helyesli, hogy ezen magyar művészek is részt vegyenek. E tárlat is részét képezné annak a nemzetközi elméleti és esztétikai harcnak, amely a képzőművészetben a formalista elemek ellen irányul.

II. Gromov elvtárs látogatása Hruscsov elvtársnál

- 1) A magyar–szovjet gazdasági tárgyalásokról
- 2) Az árulók bírósági tárgyalása
- 3) A funkciók megosztása
- 4) A Szovjetunióban tartózkodó csoport ügye

III. Gromov elvtárs egyéb megjegyzései:

- 1) Gyengén dolgozik az MSZBT
- 2) A párizsi NATO ülészak leleplezésének fontossága
- 3) Gromov elvtárs látogatása Kisfaludy Stróbl Zsigmondnál.

³ A PB 1958. január 15-én tárgyalta a Külügyminisztérium munkájáról. A PB határozat II. fejezetének 4. pontja tartalmazza a NATO határozatai elleni harc feladatait.

⁴ A Magyar–Szovjet Baráti Társaság 1957. június 15-én alakult meg a korábbi Magyar–Szovjet Társaság újjászervezésével. A társaság egyik vezetőjének az egykori parasztpárti politikust, Erdei Ferencet javasolták, jelölése azonban komoly aggodalmakat váltott ki a szovjetek részéről, mivel úgy tartották, hogy Erdei az októberi események alatt nyíltan Nagy Imre híve volt, s még szovjetellenes kijelentésekre is ragadtatta magát. Erre tekintettel Gromov szovjet nagykövet olyan utasítást kapott, hogy megfelelő alkalommal mondja el Kádárnak ezzel kapcsolatos véleményét: „Erdei Ferenc jelölése nem fogja elősegíteni a Magyar–Szovjet Társaság munkájának fejlesztését”. (AVP RF f. 077. op. 38. papka 193. gy. 12.) A társaság elnöke Apró Antal, főtítkára Nagy Mária lett. Az MSZBT személyi kérdéseire vonatkozó javaslatot a Titkárság 1957. szeptember 7-i ülésén fogadták el. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 139.; *Az előzményekre I. az IIB 1956. november 28-i ülését Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei I. kötet*, i. m. 134., valamint a Titkárság 1957. április 19-i ülését *Az MSZMP ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei V. kötet*, i. m. 204–205.

1. Előterjesztés az 1958. évi népgazdasági terv helyzetéről

Előadó: Kiss Árpád elvtárs

Hozzászóltak: Nemes Dezső, Huszár István, Biszku Béla, Kiss Károly, Fehér Lajos, Rónai Sándor, Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság tudomásul veszi az Országos Tervhivatal jelentését az 1958. évi népgazdasági terv indulási alapjairól.⁵

Az Országos Tervhivatal a terv elkészítésénél legfeljebb év közben 300 millió, év végén 100-120 millió devizaforintos tőkés eladósodással számolhat.

A Politikai Bizottság utasítja a Gazdasági Bizottságot, hogy 1958 januárjában dolgozzon ki olyan szervezeti intézkedéseket, melyek már év elejétől biztosítják egész év folyamán a népgazdasági tervben elfogadott fő célkitűzések érvényesülését.

A Politikai Bizottság utasítja az Országos Tervhivatalt, hogy az 1958. évi terv 6-8 fő mutatóját 1958. január 15-ig vigyék Minisztertanács elé.⁶ Ebben tüntessék fel, hogy e mutatók érvényesítése mit jelent a nemzeti jövedelem, az elosztás, a beruházás stb. vonalán. A beruházásoknak az egyes minisztériumi iparokra eső részét részletesen kell kidolgozni. Meg kell mondani, hogy 1958-as tervünk ilyen összeállítását saját adottságaink írták elő számunkra, és ehhez kaptuk a Szovjetuniótól a megfelelő segítséget.

A Minisztertanács döntése alapján átdolgozott 1958. évi népgazdasági tervet még a januári Országgyűlés elé kell terjeszteni.⁷ A Minisztertanács

---

⁵ Az előterjesztés 780 millió dFt hiány csökkentése érdekében tett javaslatokat. Ez mintegy 600 millió dFt-tal csökkentette a hiányt. Az első csoport 150 millió dFt-ot tartalmazott, ez belső erőforrások átcsoportosítását jelentette. A második intézkedéscsoport a készletek és tartalékok minimálisra szorítását jelentette, ami ugyancsak 150 millió dFt megtakarítást biztosított. A harmadik csoportban a tőkés import közel 300 millió dFt-os csökkentése szerepelt. Az előterjesztés részletezte, hogy az importcsökkentés milyen hatással lesz a termelésre, illetve ezen keresztül a beruházásokra és felújításokra. Fennakadásokat prognosztizált az anyagellátásban, romlást a fogyasztásban, perspektívában felvetette az ország további tőkés eladósodását. Az anyag nem tartja lehetségesnek a három éves terv lezárását, további szovjet támogatás igényének felvetését kérte mintegy 30 millió rubel értékű nyersanyagimport biztosítása érdekében. Ezzel szemben Magyarország 20 millió rubel értékű fogyasztási cikket, illetve tíz millió rubel értékű eddig át nem vett exportcikket ajánlott volna fel. Végző szempontként a javaslat az 1958-as tervnél legfeljebb 100-100 millió dFt tőkés eladósodással kívánt számolni.

⁶ A Minisztertanács 1958. január 23-i ülésén tárgyalta az 1958-as népgazdasági tervet. (MOL XIX–A–83–a 173. d.)

⁷ Az Országgyűlés 1958. január 27–29. között tartott ülészakán fogadták el az 1958. évi tervet.

határozatának végrehajtását a vezető gazdasági szakemberekkel aktívaértekezleten meg kell beszélni.

A Politikai Bizottság tudomásul veszi, hogy az 1958. évi terv első negyedének főbb irányszámait a Tervhivatal a minisztériumok részére megadta. Szükség esetén a fő anyagmutatókon menet közben változtatni lehet.

A Politikai Bizottság határozata értelmében 1958. január elején szűkebb kormánydelegáció – melynek tagjai: Apró Antal, Kiss Árpád és a jelenleg is Moszkvában tartózkodó Incze Jenő elvtársak legyenek – utazzon a Szovjetunióba és az egyezményt haladéktalanul írja alá.⁸

Kérést kell intézni kormány szinten a Szovjetunió kormányához, hogy a 30 millió rubeles árucseres keretben további nyersanyagot kapjunk. Ennek fedezésére mi további mintegy 20 millió rubel értékű fogyasztási cikkekkel álló árualapot ajánlunk fel nyersanyagimport kérésünk ellenértékéért. Ezzel kapcsolatban tájékoztatni kell a szovjet elvtársakat, hogy saját erőnkől milyen intézkedéseket teszünk az 1958-as anyagihiány fedezésére.⁹

A Politikai Bizottság megbízza Friss István elvtársat, hogy a Tervhivatallal egyetértésben állapítsák meg, mikorra lehet összeállítani a hároméves terv fő célkitűzéseit. A 3 éves terv kiindulópontját az 1958. évi terv adja.

A Szovjetunióba kiutazó kormánydelegáció törekedjék minél hamarabb az 1959–1960-ra szóló külkereskedelmi forgalom elvi kérdéseiben is megállapodásra jutni.

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a gazdasági élet

---

⁸ A 1958–1960 közötti évekre szóló áruszállítási egyezményt 1958. január 13-án írták alá Moszkvában.

⁹ Az Országos Tervhivatal 1958. január 2-i keltezéssel terjesztette elő a Gazdasági Bizottság számára a Szovjetunióba utazó gazdasági delegáció részére készített tárgyalási anyagot. Ebben javasolták, hogy a delegáció vigye magával a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány elnökének a Szovjetunió Minisztertanácsa elnökéhez írt levelét, amely tartalmazza a magyar kormány kéréseinek lényegét. A delegációnak a már korábban biztosított nyersanyag szállításokon felül 30 millió rubel értékű további nyersanyag mennyiség szállítását kellett kérni, s ennek ellentételeként olyan magyar exportcikket ajánlottak fel, amelyeket a belső áruforgalomból vontak volna el az 1958. évi terven végrehajtott különböző megszorító intézkedések révén. Amennyiben ezt a javaslatot a szovjet fél nem fogadta volna el, az árucseres-forgalmi szerződést oly módon kívánták aláírni, hogy mindkét oldalon 30 millió rubellel növelik a specifikálatlan keretet. (MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1958/2. ö. e.)

pártirányításának megjavítása és a népgazdaság egyes területei munkájának koordinálása céljából operatív gazdasági pártbizottságot hozzanak létre, melynek vezetője: Fock Jenő elvtárs, tagjai: Apró Antal és Friss István elvtársak legyenek.¹⁰ A bizottság munkájába szükség szerint más területen dolgozó elvtársakat is be lehet vonni. A gazdasági pártbizottságnak rendszeresen tájékoztatnia kell a Politikai Bizottságot a népgazdaság területén mutatkozó egyes problémákról.

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy az 1958. évi terv főbb mutatóit és a szükséges gyakorlati tennivalókat a párt osztályvezetői kísérvék állandóan figyelemmel.

A Politikai Bizottság megbizza Antos István elvtársat, dolgozzon ki rendszabályokat az állami költségen történő utazások ellenőrzésére. Szükség esetén radikális eszközökkel biztosítsa, hogy e költségek felére csökkenjenek.

2. Hivatalos látogatások és meghívások tervezete 1958. évre

Előadó: Sik Endre elvtárs

Hozzászóltak: Kiss Károly, Fehér Lajos, Apró Antal és Kádár János elvtársak

A Külügyminisztérium által összeállított előterjesztésben a Politikai Bizottság az alábbi módosításokat eszközölte:

Január: ebben a hónapban semmiféle látogatás ne legyen.¹¹

Február: magyar párt- és kormánydelegáció viszontlátogatása Romániába. Lehetőleg ezzel az úttal kell összekötni a bulgáriai látogatást. Amennyiben ez így nem realizálható, a bulgáriai látogatást június hónapban kell megszervezni.¹²

Március: magyar párt- és kormánydelegáció viszontlátogatása a Német Demokratikus Köztársaságba.¹³

Április: meg kell hívni a Szovjetunió párt- és kormánydelegációját politikai jellegű látogatásra lehetőleg úgy, hogy az április 4-i ünnepen

---

¹⁰ Egy gazdasági direktórium létrehozásának terve már a testület 1957. december 24-i ülésén is szóba került. L. a 26. sz. dokumentumot.

¹¹ Az előterjesztők a magyar párt- és kormánydelegáció romániai viszontlátogatását javasolták 1958 januárjában.

¹² Az előterjesztésben február hónapban a magyar párt- és kormánydelegáció csehszlovákiai viszontlátogatását tervezték, a bulgáriai látogatás áprilisével szerepelt. A magyar párt- és kormánydelegáció Bulgáriában 1958. június 23. és 28. között tartózkodott. A romániai látogatásra 1958. január 20–28-án került sor.

¹³ Ez az előterjesztésben is így szerepelt. A magyar párt- és kormányküldöttség Münnich Ferenc vezetésével 1958. március 20–27-én látogatott az NDK-ba.

itt tartózkodjanak. Amennyiben ez az időpont a szovjet elvtársaknak nem felel meg, kérjük, hogy április 4-re a Szovjetunió Legfelső Tanácsa delegációja jöjjön Magyarországra Vorosilov elvtárs vezetésével. Április 4-re más delegációt nem hívunk meg.

Május: magyar párt- és kormánydelegáció viszontlátogatása Csehszlovákiába.¹⁴

A lengyel elvtársakkal való párt- és kormánytárgyalást a Politikai Bizottság elvileg helyesli. Amennyiben a lengyel elvtársaktól a meghívás megérkezik,¹⁵ ezt a látogatást a Politikai Bizottság célszerűnek tartja realizálni. Újabb kezdeményezést tenni nem szükséges.¹⁶

A többi utazás kérdésében a Politikai Bizottság konkrét határozatot nem hoz.

A látogatások megszervezéséért a Külügyminisztérium a felelős. A látogatások a protokoll szabályain belül a lehetséges legrövidebb időtartamúak legyenek és a delegáció létszámát is szűkíteni kell.

A Politikai Bizottság felhívja a KB Külügyi Osztálya és a Külügyminisztérium illetékes vezetőinek figyelmét, hogy a Politikai Bizottság és adott esetekben a Minisztertanács előzetes jóváhagyása nélkül külföldi utazásokkal kapcsolatban semmiféle tárgyalást nem kezdeményezhetnek. Ezt a követeknek is tudomására kell hozni.

A Politikai Bizottság felhívja a Szakszervezetek Országos Tanácsát, hogy a május 1-jei meghívásokat szerény keretek között tervezzék és a javaslatokat terjesszék a Politikai Bizottság elé.¹⁷

K. m. f.

Kádár János

Jegyzőkönyvezte: Ságvári Ágnes

¹⁴ Az előterjesztők a látogatást eredetileg februárra tervezték. A magyar párt- és kormánydelegáció 1958. december 9–17. között járt Csehszlovákiában Münnich Ferenc és Marosán György vezetésével.

¹⁵ A látogatási tervben szerepelt, hogy várható magyar parlamenti delegáció meghívása Lengyelországba októberre. Erre azonban nem került sor.

¹⁶ A látogatási terv 1958 novemberében számolt a lengyel párt- és kormánydelegáció látogatásával. A W. Gomułka és J. Cyrankiewicz vezette lengyel párt- és kormányküldöttség 1958. május 9–12. között folytatott tárgyalásokat Budapesten a nemzetközi helyzet és a nemzetközi munkásmozgalom legfontosabb kérdéseiről. Megállapodás született állandó magyar–lengyel gazdasági együttműködési bizottság létrehozásáról.

¹⁷ Ebben az ügyben Gáspár Sándor 1958. január 16-án levéllel fordult Ságvári Ágneshez, amelyben közölte, hogy a PB-nek a május 1-jei meghívásokra vonatkozó határozatát megkapta, de arról kell tájékoztatnia a testületet, hogy a meghívásokat már 1957. december 13-án elküldték. „Egyébként – mint írta – a meghívások a Politikai Bizottság határozatában foglalt terveknek megfelel, mert valamivel szerényebb keretek között történt, mint az elmúlt években.”

Jegyzőkönyv a Politikai Bizottság 1957. december 28-i üléséről

Napirend előtt

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Szeretnék rövid tájékoztatást adni Gromov elvtárssal folytatott megbeszélésről. Gromov elvtárs megjött, beszéltem vele és elmondta a[z] SZKP Központi Bizottsága ülésének vitáját.¹⁸

Két kérdés volt napirenden: a szakszervezetek kérdése és szervezeti kérdések. A szakszervezeti kérdéssel kapcsolatban konkrét határozatsorozatot nem hoztak, de alaposan megvitatták ezt a kérdést, a jelenlegi munkát és a perspektívát. A jelenlegi kérdéssel kapcsolatban a legfőbb megállapítások akörül mozogtak, hogy sok állami vezető a szakszervezeti kérdéshez kincstári módon viszonyul. A perspektívát illetően főleg azt tisztázták, hogy milyen módon lehetne a szakszervezetek ellenőrzési jogkörét kibővíteni olyan értelemben, hogy az ügyek vezetésébe és irányításába vonják be a szakszervezeteket. Itt egészen messzemenő gondolatok merültek fel. Megállapították, hogy a szakszervezetek hatáskörét az eddigiekhez képest bővíteni kell és azt is, hogy a szakszervezetek sem használták ki kellő módon a jelenleg is meglévő lehetőségeket.

Csak mint érdekességet megemlítem, hogy olyan dolgok is felmerültek, mint pl. az üdültetéssel kapcsolatos vita. Most a szakszervezeteknél van az üdülők egy része, másik része pedig az Egészségügyi Minisztériumnál és más vállalatoknál. Itt szóba került, hogy a szakszervezeteknek még más üdülőket is át kell venni. Az egészségügyiek felléptek, és nagy harcot vívtak, hogy nem lehet átadni az ő kezelésükben lévő üdülőket a szakszervezeteknek és indokolták is, hogy miért. Hruscsov elvtárs a vita összefoglalójában ezt úgy válaszolta meg: el tudja képzelni, hogy az Egészségügyi Minisztérium ezzel foglalkozó osztálya cakk-pakk átmenne a szakszervezethez, és ezentúl ott intéznék az ügyeket. Ezen a vonalon is a szakszervezet ne csak ellenőrző szerepet töltsön be, hanem az ügyek vezetésében kapjon nagyobb szerepet.

Még számunkra szokatlanak tűnő gondolatként az is felmerült, hogy a szakszervezeteknek pl. el lehet képzelni olyan funkcióját, hogy a kereskedelem irányítását jelentős területen átveszi. Ezek fogyasztási javak elosztását jelentik a dolgozók között. Perspektíva szempontjából elképzelhető, hogy kereskedelemirányítási feladatokat is kapnak a szakszervezetek. Megegyeztek abban, hogy ezek olyan kérdések, amelyekbe nem lehet dirr-durr alapon dönteni, hanem megfelelően elő kell készíteni, meg kell vizsgálni – de a lényeg, hogy

¹⁸ Az SZKP KB ülésére 1957. december 17–19-én került sor.

bátran kell ezekkel a dolgokkal foglalkozni és nem szabad megijedni olyantól, ami korábban nem volt.

Fontos téma volt a Központi Bizottság tárgyalásán – és Hruscsov elvtárs hosszasan beszélt róla –, hogy az utóbbi évek Központi Bizottsága sokat foglalkozott a mezőgazdaság kérdésével. Ez szükséges is és hasznos is volt, eredményesen is dolgoztak a mezőgazdaság kérdésében, de azt mondták, hogy viszonylag nagyon keveset foglalkoztak a munkásosztály kérdésével. Megmondták: ne várja meg a Központi Bizottság, hogy a munkásosztály jelentkezék, hogy velünk mikor fognak már foglalkozni, hanem a munkásosztály problémáival is foglalkozni kell. Itt. pl. szóba került, hogy Ukrajnában vezető beosztásban lévő Kiricsenkó¹⁹ elvtárs, akinek sok tekintetben jól értékeli munkáját, tevékenységét, elsősorban szintén a mezőgazdasággal foglalkozott, holott az ipar kérdésével való foglalkozás nagyon fontos még a Szovjetunió mezőgazdasági területein is. Ez az egész mind arra ment, hogy a munkásosztály, az ipar kérdésével társadalmi vonalon kell foglalkozni. Végül abban egyeztek meg, hogy a felvetett dolgokat az arra illetékes emberek dolgozzák ki és vigyék tovább.

Szervezeti kérdések is szóba kerültek, amelyek a pártvezetés erősítése érdekét szolgálják. Ezért is szaporították a Központi Bizottság titkárainak számát. Most 8 vagy 9 van. Egyszerűen azért növelték a titkárok számát, mert maga a Központi Bizottság munkájának területe olyan széles és nagy, hogy erősíteni kell az irányítást, hogy a mindennapi életben az ország egyes területein a pártvezetés intenzívebben tudjon irányítani, dolgozni. Olyasmin is segítettek, mint az Elnökségen belül az orosz szövetséges köztársaság vezetésének képviselője. Jasznov volt a miniszterelnök, és ő nem volt tagja az Elnökségnek.²⁰ Azt mondták, ez nem jó dolog, ezért csináltak olyan változást, hogy Kozlov²¹ lett az elnök az Orosz Szövetséges Köztársaságban – ő tagja az Elnökségnek. Ennek az a célja, hogy az Orosz Szövetséges Köztársaság az Elnökségben közvetlenül legyen benne. Még erősítették Kazahsztánban a vezetést, amelynek jelentősége nagyon megnövekedett most ipari, stratégiai m[ező]g[azdaság]i szempontból.

---

¹⁹ Kiricsenko, Alekszej Illarionovics (1908–1975) 1945–1949-ben az odesszai városi és területi pártbizottság első titkára majd az Ukrán KP másod, 1953 és 1956 között első titkára, 1952-től az SZKP KB tagja, 1953-tól a KB Elnöksége póttagja, 1955 és 1965 között az Elnökség tagja. 1957-től az SZKP KB titkára.

²⁰ Jasznov, Mihail Alekszejevics (1906–1991) 1949-től a Szovjetunió városépítési miniszterhelyettese, 1950-től moszkvai városi végrehajtó bizottság elnöke. 1956 januárjától az OSZSZK Minisztertanácsának elnöke, 1957 decemberétől 1966-ig elnökhelyettese. Az SZKP KB-nak 1952-től 1986-ig tagja.

²¹ Kozlov, Frol Romanovics (1908–1965) 1944-től 1947-ig az SZK(b)P KB apparátusában dolgozott, majd különböző pártszervezeteknél titkári, illetve másodtitkári funkciókat töltött be. 1952-től az SZK(b)P leningrádi városi szervezetének másod, majd 1953 novemberétől első titkára. 1957 decemberétől 1958 márciusáig az OSZSZK Minisztertanácsának elnöke, majd 1960 májusáig a Szovjetunió Minisztertanácsa első elnökhelyettese. Ezt követően 1964-ig az SZKP KB honvédelmi ügyekért felelős titkára. Az SZKP KB-nak 1952-től, az Elnökségnek 1957 és 1964 között tagja.

Ide elnökségi tagot küldtek első titkárnak.²² Úgy látják ugyanis, hogy ennek területe nagymérvű fejlődésnek indult, iparága különleges fontossággal bír – nagykiterjedésű mezőgazdasági szűzföldek vannak – és a helyi vezetők ezekkel a feladatokkal nem tudnak megbirkózni – ezért erősítették ott is a vezetést.

A személyeket az elvtársak ismerik. Kozlov, Kiricsenkó elvtársak olyan típusú vezetők, akik mint az idősebb generáció fiatalabbakkal való kiegészítése jönnek számításba. Ezek a fiatalabb korosztályt képviselik a legfelső vezetésben. Egyik-másik elvtársat én is ismerem. Tényleg olyan típusú emberek, akik az élethez közel élnek, és azt az új vonást személyesítik meg, amely náluk az utóbbi 2-3 évben előtérbe került. Gyakorlati emberek, akik bátran cselekednek, és a tömegekkel való kapcsolatuk jó.

Egyébként a Központi Bizottság ülésén megkérdezték a felszólalókat, mondják meg, mikor vettek részt utoljára szakszervezeti ülésen vagy gyári aktíván, vagy más munkás-összejöveteleken. Kiderült, hogy az emberek nagy része régen nem vett részt ilyesmin. Megmondták: most úgy kell dolgozni, mint Lenin idejében, ott kell dolgozni az emberek között, és vissza kell térni ahhoz a régi, jó szokáshoz, ami akkoriban érvényes volt. Kiderült, hogy van már változás ezen a téren, de a vezetők tömegét illetően még nem változott meg a dolog.

Második témaként a kommunista és munkáspártok értekezletéről²³ beszámolt a szovjet küldöttség a Központi Bizottságnak. Ez a beszámoló különleges, új dolgokat nem tartalmazott persze, kb. azokról volt szó, amiket már mi is ismerünk. Tárgyaltak a jugoszláv pozícióról és arra a megállapodásra jutottak, hogy a jugoszlávok magatartását, hogy nem vettek részt a tárgyaláson, és nem írták alá az okmányt, nem lehet kommunista pozícióként fogadni.²⁴ A perspektívát illetően megmondták, hogy a viszony javítása irányában kell dolgozni és óvtak attól, hogy elhamarkodott következtetést vonjon le bárki, és rontsák a viszonyt Jugoszláviával. Erre ok nincs. Ez nem volt kommunista pozíció, de ennek ellenére törekedni kell a viszony javítására és erősítésére.

Megállapítottak ott olyan dolgokat is, ami később történt. Többek között örömmel konstataáltak, hogy Togliatti vonala az értekezlet óta határozottabbá vált, mint magán az értekezleten volt. Ugyancsak szóba került ott természetesen a lengyel kérdés is, amiről azt állapították meg, hogy elég nehéz ott a helyzet. Körülbelül az, amit mi is ismerek.

Meg akarom még említeni, hogy mielőtt Gromov elutazott, eljött, hogy van-e valami üzenet. Mondtam, semmiféle különös nincs, de ha beszél az Elnökség

---

²² A kazah első titkár 1956-ig Leonyid Iljics Brezsnyev volt, akit rövid időre Ivan Dmitrijevic Jakovlev követett ezen a poszton. A Kádár János által említett elnökségi tag Nyikolaj Iljics Beljajev volt, aki 1960-ig töltötte be a Kazah Kommunista Párt első titkári posztját is.

²³ A kommunista és munkáspártok küldöttségeinek tanácskozására 1957. november 16. és 19. között került sor Moszkvában. L. még a 19. sz. dokumentumot.

²⁴ A kommunista és munkáspártok a tanácskozásról nyilatkozatot adtak ki, amelyet a jugoszláv delegáció nem írt alá.

tagjaival, mondja meg, mi az a 3-4 kérdés, amivel mi most foglalkozunk. Ez számukra nem ismeretlen dolog.

Gromov elvtárs beszélt Hruscsov elvtárssal – ő volt az egyetlen, akit fogadott a külföldi követek közül. Nagyon kevés ideig volt ott, Hruscsov elvtárs az utolsó percben érkezett, és ment is el Ukrajnába. Hruscsov elvtárs üdvözlését küldi a magyaroknak.

A gazdasági kérdésekről két dolgot mondott Gromov elvtárs. Egyik, hogy nem könnyű most nekik gazdaságilag. Ezt nem részletezte nagyon, de kérte, értsék meg a magyarok is, hogy nekik most nem könnyű, sok feladatuk van, sok munkát kell egyidőben megoldani. Kiderült, hogy az a bizonyos deviza is, amit a magyaroknak mégis megadtak²⁵ – és devizát csak a magyaroknak adtak – úgy sikerült, hogy mikor Hruscsov elvtárs megérkezett, ő interveniált, hogy a magyarok ezt megkapják. Gromov elvtárs személyes véleménye, hogy beszélni kellene közvetlenül Hruscsov elvtárssal. Ezt Apró elvtársnak is említette. Meg kellene ezt próbálni, persze reális kérdésekkel. Nekünk meg kell érteni, hogy az ő helyzetük is nehéz, mert sok kérdéssel kell egyidőben foglalkozniuk és ez követel tőlük most ilyen vonalat.

Elmondtam, hogy foglalkozunk mi most ezzel a Nagy-féle társasággal. Ezt a dolgot ők ismerik. Hruscsov elvtárs mondta: helyes, hogy ennek a dolognak végére akarunk járni, de megkérdezte: hogyan fogunk végére járni? Őt valószínűleg az érdekelte, mi lesz? Börtön, dorgálás vagy mi? Hogy a végére járjunk, azzal egyetért. Véleményüket mi egyébként ismerjük régebről.

A kérdések között beszéltünk arról, hogy foglalkozunk a funkció-elválasztással is.²⁶ Nekik erre vonatkozóan nem volt külön megjegyzésük. Megemlítette Gromov elvtárs, hogy foglalkozunk majd a közeljövőben a Szovjetunióban tartózkodó csoport kérdésével is.²⁷ Én említettem, hogy több más kérdés között minket ebben az ügyben sürget, hogy ez az egész dolog púp a[z] SZKP hátán. Erre ők azt válaszolták (Hruscsov elvtárs mondta): ezek olyan kérdések, hogy

²⁵ Magyarország 1958-ra eredetileg 300 millió rubel értékű áru- és devizahitelt kért, amelyből a szovjet kormány 40 millió rubel devizahitelt nyújtott.

²⁶ Kádár János a miniszterelnöki és a párt első titkári funkció tervezett szétválasztásáról már a szovjet vezetőkkel folytatott 1957. szeptember 25-i moszkvai megbeszélése alkalmával említést tett. (AVP RF f. 077. op. 38. papka 193. gy. 16.) A PB 1958. január 15-én foglalkozott a kérdéssel, a KB 1958. január 24-én döntött erről.

²⁷ Az MDP 1956 októberében–novemberében Moszkvába menekült vezetőiről van szó. A PB 1957. november 23-i ülésén határozott úgy, hogy azoktól, akik a közeljövőben haza fognak térni, kérjenek politikai nyilatkozatot. (L. a 19. sz. dokumentumot.) A Titkárság megbízásából Fock Jenő már néhány nappal később elküldte a leveleket Boldoczki János moszkvai nagykövetnek, akit nem csupán a kézbesítésre utasítottak, hanem arra is, hogy az SZKP KB Nemzetközi Osztályának vezetőjét, Andropovot tájékoztassa az ügyről. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 61. ő. e.) Az MSZMP Politikai Bizottsága ezt követően legközelebb 1958. január 9-én tért vissza a volt vezetők ügyére, és Fock Jenő vezetésével létrehozott egy bizottságot a KB elé terjesztendő határozattervezetek kidolgozására. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 61. ő. e.) A moszkvai csoport további sorsával kapcsolatos előterjesztést a KB január 24-re tervezett ülését megelőzően a PB január 21-i ülésén véglegesítették. (MOL M–KS 288. f. 5 cs. 63. ő. e.)

a határozat az határozat, minden mást annak mérlegelése dönt el, mi a célszerű, mit kíván meg a magyar párt és ország érdeke. Helyesli, hogy mi ezt újra meg akarjuk tárgyalni. Ami azt illeti, hogy púp az ő hátukon, Hruscsov elvtárs azt mondta, ezt ők kibírják, mi kizárólag a saját helyzetünkben induljunk ki, abból a megfontolásból, amit a párt és a népköztársaság érdeke megkíván.

Még egy-két apró dolgot, amit Gromov elvtárs, mint nagykövet tett szavá. A következőket említette: Azt mondta, szükség volna, hogy a magyar Külügyminisztérium dolgozzon ki valamiféle elképzelést, hogy a NATO decemberi tárgyalásaival és határozataival szemben hogyan akar harcolni. Náluk az ő Külügyminisztériumuk is dolgozik az anyagon, és úgy képzelik el, hogy a szocialista országok külügyminisztériumai is kidolgoznak tervet, amit majd összehangolnak, hogy céltudatos harcot lehessen folytatni a NATO-vonal ellen. Erre én csak annyit mondtam, hogy a közeljövőben tárgyaljuk a Külügyminisztérium munkáját és majd a Politikai Bizottság fog ebben a kérdésben is állást foglalni, illetve a tartalmi dolgok között elmondjuk ezt is.

Megemlítette Gromov elvtárs, hogy a Magyar–Szovjet Baráti Társaság az ő megítélése szerint gyengén dolgozik, és nélkülözi a szükséges támogatást a különböző szervek részéről. Magában ebben a kulturális intézetben is alárendelt helyzetben van, néhány féltékenységi dolog is van: az intézet a maga égíse alatt akar csinálni dolgokat és nem szívesen adja át a Társaságnak. A Szovjetunióban is alakult már baráti társaság, kínai–szovjet és még más is szóba került, hogy akarnak Magyar–Szovjet Baráti Társaságot is csinálni náluk.²⁸ Kívánatos volna, hogy itthoni partnereink kicsit jobban dolgozzanak. Erre azt mondtam: nem csoda, hogy ez a társaság így dolgozik, mert tőlünk sem kap sok támogatást. Nekem például egy évvel ezelőtt az volt a véleményem, hogy nem is kell feltámasztani. Itt már jelentkeztek akkor csoportok, hogy jugoszláv stb. társaság kell. Ezek mégis létrejöttek mindenféle támogatás nélkül és tényleg, ha már van, működjék, és nekünk is jobban kell ezzel foglalkozni.

Végül megemlítette Gromov elvtárs, hogy Kisfaludi Strobl Zsigmondnál volt látogatóban. Ő olyan kérdéseket vetett fel, hogy a magyar művészetben előrenyomultak a formalisták, még a szobrászatban is. Pesszimista hangulatban van ez az öreg: nekünk, öreg realistáknak az ideje lejárt. Megemlítette, hogy most a Lenin emlékmű pályázatra nem hívták meg, csak annyit közöltek vele, hogy meghívják a zsűribe, de úgy látszik, arra nem tartanak igényt, hogy mint szobrász

---

²⁸ A Szovjet–Magyar Baráti Társaság 1958. február 14-én alakult meg. Elnöke P. Ny. Fedoszejev akadémikus volt.

is dolgozzék. Itt meghívásos pályázat van, és ebből öt kihagyták.²⁹ Ezt csak azért emlitem meg, mert egyrészt Strobl érdekes probléma a mi művészetünkben, és ő az összes Churchill-szobrával együtt a haladást képviseli a magyar művészetben, másrészt valóban nem helyes, hogy még ezt az embert is csak azért, mert realista, kifejejtik az ügyekből. Ezzel az üggyel foglalkozni kell. Annál inkább meg kell ezt a kérdést vizsgálni, mert a Szovjetunióban felmerült olyan kérdés, hogy a szocialista országok egyik-másikában a formalista irányzatok előtérbe kerültek, és a realizmus háttérbe szorult. Ez ellen harcolni kell nemzetközi vonalon is. Ezért felmerült ott az a gondolat, hogy 1958 folyamán – talán a vége felé – a Szovjetunióban rendeznek egy nemzetközi bemutatót, tárlatot és megkérdezték ezzel kapcsolatos véleményünket. Mondtam, hogy ez helyes, és mi be fogunk kapcsolódni.³⁰

Javaslom, hogy minden elvtárs a maga területén nézze meg, mi az, amit a fentiek alapján el kell intézni.

Még szóvá tette Gromov elvtárs, hogy a Magyar–Szovjet Baráti Társaságnál munkás vagy parasztember – főleg a vezetésben, de másutt is – nagyon kevés. Mondtam: ez a dolog természetéből adódik, mert a munkásoknál és parasztoknál mi e társaság nélkül is ápoljuk a barátságot. Véleményem szerint azonban nem az a baj, hanem hogy ezek magával tehetetlen vezetők.

---

²⁹ A Lenin-szobor elkészítésére vonatkozó pályázatot 1953 elején adták ki első alkalommal, majd további öt alkalommal írtak még ki pályázatot, de mindegyik eredménytelenül zárult, mert egyik benyújtott pályamű sem volt elfogadható. Ezt követően a Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága 1957 szeptemberében tett javaslatot a Titkárságnak a Lenin-szobor és a Tanácsköztársasági emlékmű elhelyezésére, illetve a Dózsa György tér rendezésére. A szakmai bíráló és az illetékes szervek megkérdezése nélkül benyújtott tervet a Titkárság 1957. október 18-án elfogadta. *Az MSZMP KB Titkárságának jegyzőkönyvei*, i. m. 205.

Az építőművészek és képzőművészek között olyan vélemény alakult ki, hogy a Titkárság által jóváhagyott megoldás nem helyes, ezért Aczél György és Orbán László összehívták a művészeti tanácsot, amely új pályázat kiírását javasolta. Az 1957. novemberében kiírt új pályázatra beérkezett pályaművek közül Mikus Sándor Lenin-szobor tervét fogadták el 1958 márciusában. Kisfaludi Strobl Zsigmond munkái a végleges zsűrizésnél nem szerepeltek, mert már az előfutamoknál kiestek.

A Politikai Bizottság 1958. május 6-i ülésén a Felvonulási tér rendezésével kapcsolatos vita során többen annak a véleményüknek adtak hangot, hogy a szakmai zsűri döntése ellenére Kisfaludi Strobl Zsigmond szobrát kellene választani. A testület által elfogadott határozat végül érvényben hagyta a Titkárság 1957. október 18-i, a Felvonulási tér rendezésére hozott határozatát. Ugyanakkor úgy döntöttek, hogy a nyertes Mikus Sándort és Kisfaludi Strobl Zsigmondot meg kell bízni, hogy készítsenek még néhány Lenin-szobor tervezetet. A vitában részt vevők véleménye nyomán a testület olyan ajánlást tett, hogy Kisfaludi Strobl egyik Lenin-szobor tervezetét (amely Lenint, mint tudóst ábrázolja), a Nemzeti Galéria vagy a Tudományos Akadémia részére meg lehetne venni. (MOL M–KS 288. f. 5. cs. 77. ó. e.)

³⁰ 1958 decemberében rendezték meg a szocialista országok moszkvai képzőművészeti kiállítását. A magyar részvételről, valamint a kiállítás vitájáról szóló tájékoztatót I. MOL M–KS 288. f. 33 cs. 1959/8. ó. e.

1. Az 1958. évi népgazdasági terv helyzete

KISS ÁRPÁD elvtárs:

A mostani előterjesztés csak azt a célt szolgálja, hogy ennek alapján az 1958-as tervmunka megindulhasson. Ez maga nem a terv, csak a változtatásokat tartalmazza. Csak a fő változtatásokat kell meghatározni, aminek alapján dolgozni kell. Nem is olyan precíz ez, mint egy terv számai. Olyan felelősséget vállalni érte, mint a terv számaiért, nem lehetséges. Az azóta végzett számítások eredményeit is közlöm.

Rontják a devizatényezőket, hogy marónátront be kell szerezni, ezért nem jön ki az a szorzó, melyet az írásbeli anyagnál terveztünk.

Az előzetes vizsgálatok alapján ezek az intézkedések, amelyeknek tervünk alapjául kell szolgálni, a megemelt nemzeti jövedelmet kb. 800-1000 millió forinttal csökkentették az 1958-as eredeti tervjavaslatunkhoz képest. A csökkentés kb. a következő: gépiparban 200 millió, a vegyipar és könnyűipar területén 250 millió forint – ez összesen 450 millió. Ez megfelel kb. 900 millió termelési érték csökkenésnek. Nem mindegy, hogy a három kategória csökkentés milyen mérvű ipari csökkentést fog eredményezni. Várható, hogy 2-2 százalékkal emelkedik az ipari termelés 1958-ban.

Az importcsökkentő intézkedések nemcsak ebben a három iparágban jönnek létre, hanem a szövetkezeti iparban és egyéb területen is és összevetve kb. 100 millió forinttal csökken a nemzeti jövedelem. Az elosztható nemzeti jövedelem újabb 1000 millióval csökken, mert hitelt szereztünk be. A nemzeti jövedelem elosztásában a következő változások jönnek létre: tervezzük, hogy a felhatalmazást 1800 millióval csökkentenénk, akkor 1000 millió a beruházás csökkenés. Ez azt jelenti, hogy az 1958-as beruházási színvonal az 1957-es szinten alakul ki. Ha 1958-ban ezt a csökkentést végrehajtjuk – és ezt végre is kell hajtani – akkor az 1958-as beruházás az 1957-es színvonalnak felel meg. A további 1800 milliós felhatalmazásban 800 milliót a forgalom csökkentésére tervezzük. 1957-ben viszont a baráti államok segítsége folytán viszont magasabbak a készletek. Ezeket kicsit feszítettebb szintre visszavisszük. Kb. az 1954. évi készlet szintet irányoztuk elő, és ez 800 milliós csökkentést idéz elő.

Tekintettel arra, hogy ezek az eredmények az ipari termelést csökkentik, a felújítási tevékenységet csökkentik, a beruházást csökkentik, a fogyasztást mintegy 800 millió forinttal fogják csökkenteni, de ez a csökkentés a kialakult reálbért nem érinti. A foglalkoztatottság fog csökkenni, a reáljövedelem csökkenni fog, de az egy főre eső reálbér nem. Tekintettel arra, hogy a foglalkoztatottság csökken, az 1958-ra tervezett reáljövedelem kb. 1 százalékkal fog csökkenni, de a reálbér az eredeti szinten marad.

Legkellemtlenebb kihatásai ennek a következő tényezőkben lehetnek: Az eredetihez képest jelentős anyagkészlet-csökkentést hajtunk végre. Tekintettel a csökkentésre és szűkebb anyagellátásra, a termelés folytonossága 1958-ban nem lesz úgy tartható, mint 1957-ben volt. Tekintettel arra, hogy az eredeti 900

millió devizahiánnyal kialakított 1958-as terv anyagellátási számait sem fogadták el a minisztériumok, valószínű, hogy az ennek alapján kialakított tervet csak határozott szóval lehet a minisztériumokra ráerőszakolni. Nem várható, hogy elfogadják. Én mégis vállalom a felelősséget, hogy az 1958-as terv zökkenőkkel ugyan, de bonyolítható.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Feltételezhetően épeszű emberekről van szó, akik megértik, hogy a népgazdaság egyensúlyára kell törekedni. Talán várható, hogy elfogadják.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Ezzel fog összefüggni a határozati javaslat kiegészítésére teendő észrevételem is, amit majd ott teszek meg.

A beruházás csökkentése miatt – amely nemcsak 1958-ra, hanem 1959-re és 1960-ra is kihat – a hároméves terv eredeti számai sem lesznek tarthatók. Most még az 1958-as terv nincs kész, de kihatása lesz az 1959–60-as évekre.

A lakosság áruellátásában várható romlás. 1957. év végére kialakult 15,4 milliárd forint belkereskedelmi készlet csökkentését 1000 millió forinttal tervezzük csökkenteni, ezen kívül az 550 millió vásárlóerő elvonásnak megfelelő árualapot elvonó készletet elvonunk. A romlás abból ered, hogy az árualap-elvonást nem a belkereskedelmi készlet átlagösszetétele szerint tudjuk elvonni, hanem a devizát igénylő áruból. Most vizsgáljuk meg, hogy milyen áruellátás mellett biztosítható az a fő célkitűzés, hogy a felvásárlási árakat csökkentjük és azt hiszem, ennek kell alárendelni, hogy milyen mérvben kell csökkenteni a belkereskedelem árualapjait.

A határozati javaslatához a következő kiegészítő javaslatom van, ami nem egyedül a Tervhivatal kiegészítő javaslata, hanem az Államgazdasági Osztály, a Pénzügyminisztérium, a Külkereskedelmi Minisztérium közös javaslata.

A 3. pont legyen azzal kiegészítve, hogy az évközi kapitalista eladósodás ne menjen 300 millió devizaforint fölé.³¹

A 4. pontban a Politikai Bizottság utasítsa a Gazdasági Bizottságot, hogy 1958. első havában dolgozzon ki javaslatot és hozzon határozatot annak érdekében, hogy ezek az intézkedések 1958-ban hathassanak és ne az következzenek be, hogy csak a második félévben hozunk ilyen intézkedéseket, mert akkor fele lesz az eredmény. Tehát koncentrálni az első negyedévre, hogy egész évben hathassanak.

Tekintettel arra, hogy a szovjet–magyar kereskedelmi kapcsolatokat most 30 millió rubellel növelni javasoljuk – ez sem fog könnyen menni – az a javaslatunk, hogy menjen egy kormánylevél a Szovjetunió kormányához, amelyben kérjük a kibővítést. Ez már sokkal tisztességesebb javaslat, mint a hitelkérés. Olyan árakat tudtunk összehozni, amely a Szovjetunió dolgozóinak ellátásához szükséges.

Annak érdekében, hogy ez a helyzet, különösen felső szintű vezetésnél megértésre találjon, szükséges lenne a vezető gazdasági szakemberek részére aktívaülést

---

³¹ A határozati javaslat 3. pontjában eredetileg csak az szerepelt, hogy az Országos Tervhivatal a terv elkészítésénél legfeljebb 100-120 millió dFt tőkés eladósodással számolhat.

összehívni amikor a terv elkészül és még jóváhagyás előtt – még a minisztériumi és tervhivatali tárgyalások előtt –, hogy ezek a tárgyalások ne a régi szellemben és politikai légkörben folynak le, hanem a helyzet teljes megismerése alapján alakítsák ki a minisztériumok álláspontjukat, mert ma még ezek ismerete nélkül a régi állásponton vannak és nem lesz keresztülvihető a helyzet politikai megvilágítás nélkül, hogy ilyen nagyságrendi különbségeket elfogadjanak.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

A következő kérdéseim vannak: Az előterjesztésnek az a megállapítása, hogy a népgazdaságban meglévő tartalékot maximálisan fel kell tární. Hogyan értékelik az elvtársak, ennek mi lehet a várható eredménye? Másik kérdésem: bizonyos területen az ipari termelés csökkentésével párhuzamosan kerestek-e és találtak-e más területet, ahol lehet a termelés színvonalát növelni. Végül ez az eladósodás. Hogyan látják az elvtársak, 1958-ban milyen mérvű következik be, és hogyan fog ez folytatódni 1959–60-ban?

HUSZÁR ISTVÁN elvtárs:

Egyik kérdésem azzal függ össze, hogy ez az anyag csak azokat a konzekvenciákat tartalmazza, amelyek a Szovjetunióval való tárgyalás alapján jelentkeznek a tervben. Mikor legutóbb a Politikai Bizottság vitatta a tervet, elhangzott olyan kritika, hogy tartalmaz a terv lazaságokat. Kérdésem: ha ezeket kiszűrjük a tervből, tehát nemcsak az 1957-es jó eredményt pörgetjük tovább 1958-ban, hanem kiküszöböljük a lazaságokat, mennyivel csökkenthetnénk a feszültséget az 1958-as előirányzatokban?

Másik kérdésem: Kiadták-e a minisztériumoknak az első negyedévre szóló vállalati előirányzatokat és a minisztériumok kiadták-e a vállalatoknak[?] Ezek milyen alapon készültek, és nem okoznak-e majd zavart a terv végleges jóváhagyása után az új alapokon[?]

BISZKU BÉLA elvtárs:

Az 1958-as évre mennyi árkiegyenlítés van tervezve a külkereskedelmi forgalomban[?] Megnézték-e az elvtársak, hogy bizonyos átcsoportosítással mennyit javulhatna a terv?

KISS KÁROLY elvtárs:

Az volna a kérdésem, hogy nem lehetne-e a nitrogénműtrágya terv 50 százalékos csökkentést úgy áthidalni, hogy inkább valami mást csökkenteni vagy esetleg kevesebbel csökkenteni ezt[?]

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Engedjék meg, hogy egy hibát korrigáljak. Be kellett volna jelenteni, hogy az előirányzott 50 százalékos műtrágyacsökkentést korrigáltuk. A mezőgazdasági többletexportot lehetett vágómarha és sertés növelésével biztosítani, ennek alapján nem 50%-os lesz a csökkentés. A mezőgazdasági többletexport tulajdonképpen az egész exportot biztosítaná. Tehát az ilyen mérvű csökkentési javaslatunkat visszavonjuk.

Tartalékok egyrészt az anyagellátási számokban voltak. A gazdálkodáshoz

szükséges nagyobb készletekkel terveztük az ipart és ennek elvonása a tartalékok egy részét, illetve az eredmények egy részét hozta, ami kb. 150 millió dFt nagyságrendű. Most nem tudunk kapacitás tartalékot felülvizsgálni, mert minden olyan kapacitást, amit érdemes exportra igénybe venni, igénybe vettünk. További kapacitások már a nemzeti jövedelmet nem növelnék, hanem csökkentenék. Alapvetően olyan kapacitástartalékaink, amelyet igénybe lehetne venni annak érdekében, hogy növeljük a nemzeti jövedelmet – nincsenek. A termelési színvonal növelése ezzel függ össze. Az olajfeldolgozó iparban voltak kapacitásaink, amelyek nyersanyaghiány miatt nem voltak kihasználva. Most a tárgyalások eredményeképpen 100 ezer tonnával lett ez felemelve, ez már benne is van javaslatunkban, mert exportnövelő hatása van. 1958-ban is az a helyzet, hogy azokat a kapacitásokat – bár tartaléknak néznek ki –, amelyeknek igénybevétele nem rentábilis, nem vesszük igénybe.

1959–60-as eladósodási ügyekre most felelősséggel válaszolni nem tudok. Az 1958-as terv elkészítése után lehet megmondani, mit várhatunk. Itt nem keretszámokról, csak nagyságrendi változásokról van szó. Nem lehet ezt most felelősséggel megmondani.

Huszár elvtárs első kérdésével kapcsolatban. A Politikai Bizottság határozatát a Tervhivatal – hogy a termelékenységet az előirányzathoz képest növelje, illetve a Gazdasági Bizottság ilyen határozatát – keresztülvezette, és ennek eredményeképpen jött ki a 1500 millió dFt hiány helyett a 900-as hiány. Lehetséges, hogy tovább lehet még a termelékenységet növelni, de általában ez nehéz, mert a termelékenység növelésének legkényelmesebb lehetősége, hogy a termelést felfuttatjuk és azonos létszám mellett többet termelünk. Lehetséges, hogy a termelékenységet növelni lehet és az előirányzott termelési költség szintet tovább lehet csökkenteni. Javasolom, hogy ez a tervhivatali munka során, mint irány meg legyen szabva, de mértékét most nem lehet megmondani.

Az 1958. évi terv kiment a minisztériumokhoz. Nem tartom szükségesnek, hogy a terv elkészítése előtt most ezen változtassunk. Az szükséges, amire az utasítás kiment, hogy ahol a legnagyobb mértékű a változás, ott ezt a miniszterekkel közöljük.

Javasolom, hagyja jóvá a Politikai Bizottság, hogy 5-6 döntő anyagváltozást közöljünk a minisztériumokkal. Lesz nagyságrendi változás a papír-, faellátásánál, acél ügyben stb.

Biszku elvtárs kérdésére: az átcsoportosítást az 1958-as terv már tartalmazza, mert a gépipar egész előirányzata az eredeti terv szerint 11%-os, gépipari termelési emelkedést mutat, ezen belül 17%-kal növekszik a műszeripar, 25%-kal a híradástechnika és kb. ilyen nagyságú számmal az erőáramú ipar.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Én azt kérdeztem, hogy árkiegészítésre mit terveztünk 1958-ban? Milyen területen csoportosítottunk át, hogy kevesebb árkiegyenlítéssel számolhassunk?

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Árkiégyenlítésre 900 millió volt előirányozva.

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Az ipari termelés színvonalához: nyilvánvaló, hogy bizonyos területen kell csökkenteni. Nem vagyok meggyőződve, hogy ilyen mértékben mint az elvtársak említik, mert azt hiszem lényegesen több a fel nem tárt tartalék. Elég sok a rendezetlenség az ipar vezetésében, és azt hiszem, ilyen helyzetben nagyobb mértékben kell irányt venni ezeknek kiküszöbölésére, és sokkal kisebb mértékben tudomásul venni ezeknek bizonyos mérvű konzerválását. Elolvastam az anyagot, amit a szovjet szakértők összeállítottak³² és ebben igen sok érdekes, kritikai megjegyzés van. A termelésben legtöbb esetben nem gazdaságos szériákat engedélyeznek. A régi, elavult gyártípusok mellett főként az új típusok bevezetése az, ami megnehezíti a termelést – mondja a jelentés. Más is lehetne még idézni. Azt hiszem, olyan évben vagyunk, amikor az összes iparügyi minisztériumok figyelmét nyomatékosan kell felhívni a rendezésre, és akkor a 900 milliós hiány lényegesen leszorítható. Ez is olyan tétel, amire kötelezni kell az elvtársakat. Nem eléggé tesszük ezt világosan. Épp ezért lehetne kisebb mértékben számolni a termelési színvonal csökkentésével vagy akár el is lehetne kerülni.

Másik dolog a beruházási szint 1957-es színvonalon való tartása. Azt hiszem, ezt el lehet fogadni. Ez nem veszedelmes, bár nem örömdetes dolog, de nekünk 13 milliárdos befejezetlen beruházásunk van. Arra kell vigyázni, hogy megfelelő mértékben használják fel ezt a befejezetlen beruházások befejezésére.

A javaslatokkal kapcsolatban: azt hiszem, hogy a műtrágya csökkenés mellett nem kell irányt venni, mert ez kihat ránk még a jövő évben és ezután is. Ezt a tételt egyszerűen meg kell szüntetni. Másik tétel, amit lehetőleg meg kell szüntetni, mert nemcsak gazdaságilag, hanem politikailag is hátrányt jelent, a papír csökkentése. Felvetném, nem volna-e célszerű a textil és bőripari anyagok behozatalának lényeges csökkentése, mert a 2% igen enyhe.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Az előterjesztés több kérdést vet fel. Egy-két kérdést szeretnék csak érinteni. Egyik a gépipar és építőipar termelésének csökkentése. Azt hiszem szükséges a részletes terv kidolgozásánál olyan felvilágosítást kapni, amelyből kitűnik az is, hogy pl. a gépipar termelésének csökkentése milyen irányba hat. Textilipar, konzervipar vagy a mezőgazdaság felé-e, mert ennek ismerete alapján lehet véleményem szerint dönteni a tekintetbe[n], hogy milyen irányba hason a gépipar termelése vagy csökkentése.

Következő dolog, amit Biszku elvtárs is felvetett. Véleményem szerint nagyon alaposan meg kell vizsgálni, hogy ha exportnál fogyasztási javakkal kapcsolatban beszélünk olyan javaslatokról, amelyek belső fogyasztásban vagy nélkülözhetők vagy tényleg olyan intézkedés foganatosítandó, amely a belső fogyasztásra

³² L. a Szovjetunió Tervhivatala szakértői által a Magyar Népköztársaság népgazdasága 1958–60. évi hároméves tervének konzultációjáról készített feljegyzést. (MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1957/18. ö. e.)

kihatással van. De az elvonas vegye figyelembe azt, hogy olyan cikkekre vonatkozzék, amelyeknél egyáltalán nincs árkiegyenlítődéés vagy csak minimális árkiegyenlítődéés vehető számításba.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez nem lehet! Vannak még más szempontok is. Olyan cikkeket kell hozni, amit meg is vesznek.

RÓNAI SÁNDOR elvtárs:

Ha csak magas árkiegyenlítéssel tudjuk értékesíteni, akkor újabb probléma jelentkezik.

Következő kérdés a beruházások és felújítások kérdése. Azt hiszem, ezt is nagyon átgondoltan kell kidolgozni, mert átgondolt, célszerű felújítással tudunk megtakaritást elérni olyan értelemben, hogy nem beruházásokkal oldjuk meg a kérdést, és ennek következtében a beruházásoknál olyan terület vehető számításba, amely ezidő szerint még nincs kellő mértékben figyelembe véve. Ez persze vonatkozik arra is, hogy gépparkunkat alaposan felül kell vizsgálni minden vonatkozásba[n]: hol vannak kihasználatlan gépek és a kihasználás érdekében milyen intézkedést szükséges tenni.

A 4. oldalon arról beszél az előterjesztés, hogy a népgazdaság folyamatos anyagellátásában fennakadások vannak.³³ Van-e lehetőség – és véleményem szerint van – úgy megszervezni az anyagellátást, hogy fennakadások ne legyenek vagy azok egész minimálisra csökkenjenek, mert a folyamatos anyagellátásban mutatkozó fennakadások a termelékenységre és a termelés csökkentésére is kihatással vannak. Javasolom, hogy a részletes terv kidolgozásánál ezekre a szempontokra is legyen a Tervhivatal figyelemmel.

BISZKU BÉLA elvtárs:

A tervet nem tárgyaljuk, mert nincsenek itt az 1957-es terv főbb számai, csak bizonyos kihatások vannak megemlítve, amelyek a tárgyalások alapján jelentkeznek a tervben. Ezért ehhez a kérdéshez nem tud az ember hozzászólni, mert nem ismeri a megtervezett nemzeti jövedelem elosztást és más nagyobb számokat, mint pl. külkereskedelmi export, import vonatkozásokat. De azt hiszem, hogy az összkép – mivel itt csak a külkereskedelmi tárgyalások megállapodásai szerepelnek – nem ilyen, mint ami itt jelentkezik. Ha visszagondolunk a 2-3 évvel ezelőtti helyzetre, látjuk, hogy ilyenkor gabonát kellett eladni és később dán vagy francia búzát visszavásárolni. Azt lehet mondani, hogy saját erőforrás mellett nagyjából a 120 milliós dFt adósságot kell tervezni.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Ez több lesz. Erre mondták, hogy alacsony.

BISZKU BÉLA elvtárs:

Én meggondolásra javasolom ezt politikai szempontból is és abból a szempontból

---

³³ Az előterjesztés a következőképpen fogalmaz: „Az anyagellátottság színvonalának csökkentéséből következik, hogy 1958. év során lesznek fennakadások a népgazdaság folyamatos anyagellátottságában, különösen abban az esetben, ha központilag nem biztosítjuk a tervszerűtlen többlet-anyagfelhasználás megakadályozását.”

is, hogy ne álltassuk magunkat mindig azzal, hogy majd hitelt kapunk. Emlékszem, év elején, mikor tárgyalás volt az 1957-es tervről, ködösen az volt a kép, hogy nem tudjuk mi lesz 1958-ban. Saját reális erőforrásainkra kell építenünk. Javasolom, dolgozzák ki saját ismereteink alapján a tervet és ami ezen kívül még bejön, kész haszon a terv szempontjából.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Véleményem szerint a mai megbeszélésnek a következő célja volt. A múltkor megkértük az elvtársakat, nézzék meg az elemi mutatókat, hogy ebben a helyzetben mi a terv váza, aminek alapján elkezdünk dolgozni. Ezeket megnézték, idehozták. Ebből kijön, hogy a beruházás 1958-ban az 1957-es nívón marad, a foglalkoztatás csökkenésével kell számolni, a reálbér tartható, kb. a reáljövedelem 1%-os eltolódást tesz indokolttá és még néhány ilyen szám. Véleményem szerint ezt mi tovább ne vitassuk. Adjunk utasítást, hogy vigyék be az anyagot a Minisztertanácshoz. A múltkor 4 órán keresztül sorolták fel a tippeket. Ez laikus tárgyalás, mert mindig az jön ki belőle, hogy olyan fogyasztási cikket vonjunk el, ami a fogyasztást nem sújtja. Ennyi gazdaság szemlélete van azoknak is, akik dolgoznak rajta.

Utasítani kell a Tervhivatalt, hogy nagyon gyorsan, mint a tervekészítés egyik aktusát, vigyék Minisztertanács elé. 6-8 fő mutatót a Minisztertanács tudomásul vesz, és ennek alapján kell dolgozni és elérni, hogy a miniszterek részéről megmutatkozó korlátolt szembenállást felszámoljuk. Szükséges egy előzetes tárgyalás. Be kell vinni a Minisztertanács elé a fő mutatókat. Azt kell mondani, hogy az 1958-as tervet ilyen és ilyen fő mutatók alapján tudjuk kidolgozni. A Minisztertanács járuljon hozzá és utasítja az összes minisztereket, hogy ezen az alapon dolgozzanak részleteiben tovább.

A megfogalmazáson változtatni kell. Ne ilyet vigyünk oda, hogy a szovjet fél tárgyal. Ez gazdaságilag és politikailag is rossz. Meg kell mondani, mit jelent ez a nemzeti jövedelem az elosztás vonalán, eladósodás kérdésében stb. A beruházásnál meg kell mondani, hogy ez a minisztériumoknál kb. mit jelent. Ezzel részletesebben kell foglalkozni, mert ehhez hozzá kell, hogy szóljanak az emberek. Be kell fejezni azzal, hogy ezt a tervet azért tudjuk prezentálni, mert a mi adottságaink ezt írják elő számunkra, és ehhez a Szovjetuniótól ilyen és ilyen segítséget kaptunk. Meg kell mondani: megvizsgáltuk lehetőségeinket, és így és így kell csinálni. Azért tudjuk ezt is így prezentálni, mert a Szovjetunió ilyen és ilyen segítséget adott.

Szóba került az aktívá összehívása. Ez persze kell, de előtte fontosabb egy jogi aktus, hogy a Minisztertanács fogadja el, hogy ilyen irányba megy a terv. Utána a miniszter saját minisztériumában 10 vezetőnek megmondja, hogy mi a helyzet – és lehet persze ezt együtt is. Ez fontosabb, mert egy ilyen semmire sem kötelező aktívá után nem oldjuk meg a kérdést. Szükséges ide a Minisztertanács előzetes határozata.

Én amellet vagyok, hogy az 1958-as terv elkészítésével egyidejűleg fogjunk

hozza a 3 éves tervhez. Felelős elvtársak vizsgálják meg mi az a reális határidő, amely itt kitűzhető. Ne nagyon nyúljon el az év közepéig, ne tegyük ezt az idők végtelenjébe nyúló tárgyalásoktól függővé. A 3 éves terv kiindulópontját az 1958-as terv adja, ugyanakkor helyeslem olyan határozati pont felvételét, hogy a Gazdasági Bizottság rövid határidőn belül vizsgálja meg, milyen intézkedéseket kell tenni az 1958-as terv biztosítására. Ezeket az intézkedéseket úgy kell végrehajtani, hogy már az első hónapban is hassanak. Nehogy az év első 5 hónapjában csak dolgozunk meghatározott keretek nélkül és majd akkor megállapítjuk, oda az egész évi tartalék. Amíg ezt megcsinálják, addig is tudomásul vesszük a bejelentést, hogy ki vannak adva az irányszámok az első negyedévre. Most mást nem tudunk az emberek kezébe adni.

Ami a delegációt illeti: javaslom, hozzon a Politikai Bizottság határozatot, hogy a korábbinál szűkebb, de autoratív delegáció utazzon ki január elseje után. Elképzelhető, hogy csak Apró és Kiss Árpád elvtárs legyen a tagja, Incze elvtárs kint van. A kérdést még egyszer legfelső szinten vessék fel, esetleg a kormány, Központi Bizottság felé. Mi is levélben fel fogjuk vetni a Minisztertanács elnökének és Hruscsov elvtársnak.³⁴

Ami a 30 millió rubel értékű kölcsönös áruszállítást illeti, itt a 2. pontban részletezve van.³⁵ Ha ők ezt elvben elfogadják, lehet, hogy ennek a megtárgyalása még bizonyos időt igénybe vesz. Nekünk most a dolgokat fel kell vetni elvileg, és ha ezt csináljuk, jóváhagyhatjuk a 2-es pontot is azzal, hogy ez még bizonyos tárgyalást kíván. Fontos lenne, hogy január első 10 napjában megtörténjék az egyezmény aláírása, mert ez most mindkét fél számára zavaró.

AJTAI MIKLÓS elvtárs:

A 2-es pont a hosszúléjratú anyagszállításokra vonatkozik.

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

El tudom képzelni, hogy elvileg megegyezünk pl. 30 millióban. Előfordulhat, hogy ők azt mondják, meg kell vizsgálni tételekben is, meghatalmazottakat küldenek ki a felülvizsgálatra. Ez tehát bizonyos időt kívánhat.

Végül felvetek még egy kérdést. Megismétlem múltkori javaslatomat. Véleményem szerint szükség van egy gazdasági pártbizottságra, amely mindezeket a területeket kézben tartja. Még egyszer javaslom, 3-4 tagú bizottság jöjjön létre, Fock elvtárs mint felelős KB titkár lenne a bizottság munkájáért felelős, tagja lenne Apró és Friss elvtárs. Mondják meg az elvtársak – kifejezetten célszerűségi szempontról van szó – Kiss Árpád elvtárs tagja legyen vagy ne. E szervnek feladata, hogy az egész területet koordinálja. E szervnek a Központi Bizottság felé, a kormány felé, a Gazdasági Bizottság felé kell dolgoznia.

³⁴ Kádár János Bulgaryin miniszterelnökhöz címzett levelét I. MOL M–KS 288. f. 23. cs. 1958/2. ő. e.

³⁵ A határozati javaslat 2. pontjában az előterjesztők azt indítványozták, hogy a Szovjetunióba kiutazó kormánydelegáció az 1959-es és 1960-as évekre vonatkozóan vesse fel az acél, színesfémek, faféleségek, cellulóz, kohászati alapanyagok addig javasolt importjának felülvizsgálatát és emelésekének szükségességét.

Sok kérdéssel kell foglalkozni. Pl. a kapacitás kérdésével. Ha marad nyitva kapacitás, mi történik. Minden szomszédal tárgyalni kell, lehetséges bérmunka vagy hasonló kérdés is. Ezt csak megemlítem, hogy mivel is kell foglalkozni. Ha ezekkel foglalkozunk, jól előre tudunk menni.

Itt vetem közbevetőleg fel javaslatomat: Antos elvtárs dolgozzon ki gyorsan igen radikális rendszabályt az állami költségen történő kiutazások csökkentésére.

Huszár elvtárs tett fel kérdéseket. Megmondom, hogyan nem lehet dolgozni. Itt a Politikai Bizottság ülésén kérdezi, hogy ki van-e adva az első negyedévi terv, és ha az módosul, nem okoz-e zavart. Ha nem lett volna politikai bizottsági ülés, nem is kérdezi meg? Neki, mint az Államgazdasági Osztály munkatársának ezt már régen tisztázni kellett volna. Sajnos nálunk ilyen módon foglalkoznak az ügyekkel, és sajnos a többi munkával is, nemcsak a gazdasági ügyekkel. Pedig mi nem 100 éves filozófusok vagyunk, akiknek az élet értelméről kell bölcsekedni. Mi dolgozó emberek vagyunk, és nekünk tudni kell jobban, mint a Politikai Bizottságnak, hogy mi a helyzet. Ezt a román pártközpont Államgazdasági Osztályának megbízottja megkérdezheti tőlünk. Ne a személyes részét vegyük a dolognak, csak az elvet. Olyan naiv kérdéseket teszünk fel, amit nem szabad. Ha azt akarjuk, hogy a gazdasági dolog fontos kérdéssé váljék, akkor a gazdasági ügyekkel foglalkozóktól több felelősséget kell megkövetelni.

Nagy baj, hogy október elején spekuláltunk, függ-e a szovjet tárgyalásoktól a terv vagy nem. Nagy időt és lehetőséget veszítettünk el ezzel. Azok, akik nem gazdasági vonalon dolgoznak és én is, ha azt akarjuk, hogy menjen a dolog, kívülről kell állandóan tudni, mi van nálunk. Nem állhatunk szembe olyan kérdéssel, hogy kint van-e a negyedévi terv.

Az egészhez: szerencsére a gyászhangulat kezd elmúlni. Igaza van Biszku elvtársnak. Az 1958-as nívón leszünk és kijelentem, hogy a tényleges eredmény sokkal jobb lesz, ha nem ülünk az augusztusi holdfényenél, nem várunk csodára, hanem nekilátunk és dolgozunk. Ehhez is kell gazdasági pártbizottság, mert ez nélkülözhetetlen harci eszközünk lehet. 1959-ben már nem biztos, hogy erre szükség lesz, de most a pártnak kézbe kell venni a gazdasági élet irányítását. Kiss Árpád elvtárs vetette fel, hogy a minisztereket határozatilag kell kötelezni a terv elfogadására. Én ismerem a minisztereket. Mindegyiknek ép esze van, normális, beszámítható és azon kívül azt is tudja, hogy nem nehézipari népköztársaság és könnyűipari népköztársaság van, hanem van egy Magyar Népköztársaság, és egyiket megeszi a fene a másik nélkül. Miért nem lehet ezekkel az emberekkel normálisan beszélni. Bizom abban, hogy 80%-uk megérti, [a] 20%-ot kötelezzük és lehetnek, akiket fel kell menteni, ha nem viszik a párt Központi Bizottságának és a kormánynak vonalát. Ezt is meg kell érteni, mert napjainkban előmunkásokat és igazgatókat leváltanak, de olyant, aki egész népgazdasági területért felelős és nem viszi a vonalat, még jó, ha nem sértődik meg, ha ezt mi megmondjuk neki. Nem kell persze láncra verni és lefejezni, de hát miniszternek és osztályvezetőnek nem kötelező lenni annak, akinek nincs hozzá ambíciója. Lesz, aki majd odaáll

és dolgozni fog. A mi kötelességünk az, hogy becsülettel feleljünk azért, amit csinálunk. Ki fog azért felelni, ha ez így megy még egy fél évig. Mit mondjunk akkor, ki a felelős, Gerő? Vagy mondjuk Kiss Árpád? Kell lenni tervnek, kollektív akaratnak és a feladatot végre kell hajtani. Ha ezt végrehajtjuk, év végén csodálkozni fogunk, hogy mennyivel jobban lehet dolgozni ma már, mint most nálunk a munka megy. Én is tudok róla, hogy kisipari szövetkezeti vonalon legyártottak 300 millió forint értékűt olyan áruból, amit 100 évig se fognak értékesíteni, mert az áru inkurrens. Később 50 millió Ft-ot kértek, hogy a legyártott árut kurrenssé tegyék, majd mikor vizsgálatot akartak indítani, inkább lemondtak az 50 millióról, csak hagyják abba a vizsgálatot.

KISS ÁRPÁD elvtárs:

Engedje meg a Politikai Bizottság, hogy korábbi mulasztást pótoljak. Pervuhin elvtárs azt javasolta, hogy az 1959-es és 60-as fő anyagellátási számok megtárgyalása végett márciusban menjünk ki. Ők most készítik 7 éves tervüket és kb. ekkor tudnak majd választ adni az acél és egyéb számokra. Tehát nem a mérleghiány miatt lenne szükséges, hogy kimenjünk, hanem mert 3 éves tervet, hacsak saját erőforrásainkra építünk, akkor sem lehet létrehozni, miután 1960-ra 100 ezer tonna acélhiány van. Pervuhin elvtárs azt mondta, most ne tárgyaljunk 1959–60-ról, márciusban meg tudják mondani, hogy mennyit tudnak adni.

K. m. f.

Jegyzőkönyvezte: Fehér Margit

Látta: Ságvári Ágnes

MOL M–KS 288. f. 5. cs. 59. ő. e. Géppel írt tisztázat.

A határozati jegyzőkönyv Kádár János és Ságvári Ágnes, a szó szerinti jegyzőkönyv Fehér Margit és Ságvári Ágnes saját kezű aláírásával hitelesített.

**A Magyar Szocialista Munkáspárt vezető szerveinek
az Országos Pártértekezleten 1957. június 29-én
megválasztott tagjai**

A Központi Bizottság tagjai

Aczél György, művelődésügyi miniszterhelyettes
Apró Antal, a Minisztertanács elnökhelyettese
Bakó Ágnes, a VIII. kerületi pártbizottság titkára
Benke Valéria, a Magyar Rádió elnökhelyettese
Biszku Béla, belügyminiszter
Borka Attila, az MSZMP Budapesti Pártbizottságának titkára
Brutyó János, az Építőipari Szakszervezet titkára
Cservenka Ferencné, az MSZMP KB osztályvezető-helyettese
Dabronaki Gyula, étellemezésügyi miniszterhelyettes
Dögei Imre, földművelésügyi miniszter
Fehér Lajos, az MSZMP KB osztályvezetője
Fock Jenő, az MSZMP KB titkára
Fogarasi Béla, egyetemi tanár, akadémikus
Földes László, az MSZMP KB osztályvezetője
Friss István, az MSZMP KB osztályvezetője
Gáspár Sándor, a SZOT főtitkára
Harmati Sándor, X. kerületi tanácselnök
Horváth Imre, külügyminiszter
Kádár János, az MSZMP KB első titkára, a Minisztertanács elnöke
Kállai Gyula, az MSZMP KB titkára, művelődésügyi miniszter
Kiss Árpád, az Országos Tervhivatal elnöke
Kiss Dezső, a Csepel Vas- és Fémművek pártbizottságának titkára
Kiss Károly, az MSZMP KB titkára
Komócsin Zoltán, a KISZ KB első titkára
Kossa István, közlekedés- és postaügyi miniszter
Kreszán Lajos, a Ganz Vagon- és Gépgyár pártbizottságának titkára
Losonczy Pál, a barcsi Vörös Csillag Termelőszövetkezet elnöke
Major Tamás, színművész, a Nemzeti Színház igazgatója
Marosán György, az MSZMP KB titkára, államminiszter
Münnich Ferenc, a Minisztertanács első elnökhelyettese
K. Nagy Sándor, a türkevei Búzakalász Termelőszövetkezet elnöke
Nemes Dezső, a Népszabadság szerkesztőbizottságának vezetője
Németh Károly, az MSZMP Csongrád Megyei Pártbizottságának titkára
Nezvál Ferenc, igazságügy-miniszter
Nógrádi Sándor, Magyarország pekingi nagykövete
Novobátzky Károly, egyetemi tanár, akadémikus

Nyers Rezső, a SZÖVOSZ elnöke
Orbán László, az MSZMP KB osztályvezető-helyettese
Pothornyik József, a Nógrádi Szénbányászati Tröszt igazgatója
Prieszol József, az MSZMP Borsod Megyei Pártbizottságának titkára
Révai József, az Elnöki Tanács elnökhelyettese
Révész Géz, honvédelmi miniszter
Rónai Sándor, az Országgyűlés elnöke
Sági György, a Csepel Vas- és Fémművek üzemi főmérnöke
Sándor József, az MSZMP KB osztályvezetője
Sándor Kálmán, az MSZMP Kisújszállási városi pártbizottságának munkatársa
Scherцер Lajosné, a Kender- és Jutagyár dolgozója
Somogyi Miklós, a SZOT elnöke
Szirmai István, a Tájékoztatási Hivatal elnöke
Szurdi István, az MSZMP KB osztályvezetője
Tömpe István, belügyminiszter-helyettes
Török István, a Vasas Szakszervezet titkára
Uszta Gyula, honvédelmi miniszterhelyettes

A Központi Bizottság póttagjai

Antos István, pénzügyminiszter
Borbély Sándor, a KISZ Szervező Bizottság tagja
Darabos Iván, az MSZMP Zala Megyei Pártbizottságának titkára
Horváth Ede, a Győri Vagon- és Gépgyár igazgatója
Ilku Pál, vezérőrnagy a Magyar Néphadsereg főcsoportfőnöke
Kaszapovics András, a kátolyi Új Élet Termelőszövetkezet elnöke
Klujber László, az MSZMP Móri Járási Pártbizottságának titkára
Martics Pál, ezredes
Valkó Márton, a Diósgyőri Vasgyár igazgatója
Varró György, a Beloiannisz Gépgyár osztályvezetője

Az MSZMP Politikai Bizottságának tagjai, póttagjai

Apró Antal, 1957. június 29.
Biszku Béla, 1957. június 29.
Fehér Lajos, 1957. június 29.
Fock Jenő, 1957. június 29.
Kádár János, 1957. június 29.
Kállai Gyula, 1957. június 29.
Kiss Károly, 1957. június 29.
Komócsin Zoltán, 1957. június 29. (póttag)
Marosán György, 1957. június 29.
Münnich Ferenc, 1957. június 29.
Nemes Dezső, 1957. június 29. (póttag)
Rónai Sándor, 1957. június 29.
Somogyi Miklós, 1957. június 29.

Az MSZMP KB Titkárságának tagjai

Kádár János, a KB első titkára
Hozzá tartozott a Központi Bizottság Irodája.
Fock Jenő, KB titkár
Felügyelte az Államgazdasági Osztályt, az Ipari- és Közlekedési Osztályt és a Mezőgazdasági Osztályt
Kállai Gyula, KB titkár
Felügyelte az Agitációs és Propaganda Osztályt, a Tudományos és Kulturális Osztályt, valamint a Népszabadság szerkesztőségét.
Kiss Károly, KB titkár
Felügyelte a Káder Osztályt, a Külügyi Osztályt, a Központi Ellenőrző Bizottságot és a Párttörténeti Intézetet.
Marosán György, KB titkár
Felügyelte a Párt- és Tömegszervezetek Osztályát, a Pártgazdasági Osztályt és az Adminisztratív Osztályt. (Az IIB 1957. április 23-i döntése alapján a Budapesti Intéző Bizottság titkára is. Ezért 1957. június 13-tól a PTO Kádár Jánoshoz, a PGO pedig Fock Jenőhöz került.)

1957. május 24-én felosztották a megyei intézőbizottságokat a Titkárság tagjai között. Ennek megfelelően:

Kádár János
Nógrád, Pest és Heves megye,
Kiss Károly
Zala, Vas, Somogy, Tolna és Szolnok megye,

Marosán György

Baranya, Bács és Békés megye,

Fock Jenő

Veszprém, Győr, Komárom, Fejér és Borsod megye,

Kállai Gyula

Hajdú, Szabolcs és Csongrád megye intézőbizottságával konzultált
pártügyekben, és elsősorban ott vett részt pártrendezvényeken.

A Központi Ellenőrző Bizottság tagjai

Elnök:

Somogyi Miklós

Tagok:

Asztalos Géza

Birkás Imre

Maróti Károly

Mózes Viktor

Nezvál Ferenc

Nöhrrer Árpád

Papp Lajos

Péteri István

Rövidítések jegyzéke

ÁEK	Állami Ellenőrzési Központ
ÁEM	Állami Ellenőrzés Minisztériuma
ÁGF	Állami Gazdaságok Főigazgatósága
Á. H.	Árhivatal
AKP	Ausztria Kommunista Pártja
AP	Associated Press
APO	Agitációs és Propaganda Osztály
áv.	államvédelem
ÁVH	Államvédelmi Hatóság
ÁVO	Államvédelmi Osztály
AVP RF	Arhiv Vnyesnej Polityiki Rosszjiszkoj Federacii (Orosz Föderáció Külpolitikai Levéltára)
BESZKÁRT	Budapest Székesfővárosi Közlekedési Részvénytársaság
BFL	Budapest Főváros Levéltára
BHÖ	Büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítása
BKP	Bolgár Kommunista Párt
BM	Belügyminisztérium
BRFK	Budapesti Rendőr Főkapitányság
b. v. intézmények	büntetésvégrehajtási intézmények
CGT	Confédération Générale du Travail
cs.	csoport
CSEKA	Cserevucsajnaja Komisszija (Rendkívüli Bizottság)
CsK	cseh Korona
dFt	deviza Forint
DISZ	Dolgozó Ifjúság Szövetsége
DIVSZ	Demokratikus Ifjúsági Világszövetség
ELTE ÁJK	Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
ELTE BTK	Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
ÉM	Építésügyi Minisztérium

ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
EPOSZ	Egységes Parasztifjúság Országos Szövetsége
ET	Elnöki Tanács
et.	elvtárs
f.	fond
FIR	Fédération Internationale de Résistans (Nemzetközi Ellenállási Szövetség)
FKP	Független Kisgazdapárt
FM	Földművelésügyi Minisztérium
FMPK	Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány
fmsz	földműves-szövetkezet
FÖJ	Freie Österreichische Jugend (Osztrák Ifjúsági Szövetség)
GB	Gazdasági Bizottság
GPU	Glavnoje Polityicseszkroje Upravlenyije (Politikai Főigazgatóság)
gy.	gyelo
HM	Honvédelmi Minisztérium
HNF	Hazafias Népfrent
IB	Intéző Bizottság
IBUSZ	Idegenforgalmi, Beszerzési, Utazási és Szállítási Rt.
IIB	Ideiglenes Intéző Bizottság
IKB	Ideiglenes Központi Bizottság
Ikt. sz.	Iktató szám
i. m.	idézett mű
IPU	Interparlamentáris Unió
JOINT	American Jewish Joint Distribution Committee
JUGO KP	Jugoszláv Kommunista Párt
J[U]KSZ	Jugoszláv Kommunisták Szövetsége
KAB	Kinevezési és Alkalmazási Bizottság
KB	Központi Bizottság
KEB	Központi Ellenőrző Bizottság
KGM	Kohó- és Gépipari Minisztérium
KGST	Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa

kh.	katasztrális hold
KI	Központi Irattár
KIMSZ	Kommunista Ifjómunkások Magyarországi Szövetsége
KIOSZ	Kisiparosok Országos Szövetsége
KISZ	Kommunista Ifjúsági Szövetség
k. m. f.	kelt mint fent
KNEB	Központi Népi Ellenőrzési Bizottság
Korm. hat.	Kormányhatározat
KPDSZ	Kereskedelmi, Pénzügyi Dolgozók Szakszervezete
KÖPTI	Központi Pedagógiai Tudományos Intézet
KÖZÉRT	Községi Élelmiszerkereskedelmi Rt.
KPM	Közlekedési és Postaügyi Minisztérium
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
KüM	Külügyminisztérium
KV	Központi Vezetőség
l.	lásd
LEMP	Lengyel Egyesült Munkáspárt
MAFISZ	Magyar Forradalmi Ifjómunkás Szövetség
MAORT	Magyar–Amerikai Olajipari Rt.
MASZ	Magyar Atlétikai Szövetség
MDP	Magyar Dolgozók Pártja
MÁVAG	Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak
MEFESZ	Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szövetsége
MESZÖV	Mezőgazdasági Szövetkezeti Vállalat
MEDOSZ	Mezőgazdasági, Erdészeti és Vízügyi Dolgozók Szakszervezete
mFt	millió forint
MHK	Munkára Harcra Kész
MHS	Magyar Honvédelmi Sportszövetség
MK	Magyar Közlöny
MKKE	Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem
MKP	Magyar Kommunista Párt
MLSZ	Magyar Labdarúgó Szövetség

MNDSZ	Magyar Nők Demokratikus Szövetsége
MNK	Magyar Népköztársaság
MNOSZ	Magyar Nők Országos Szövetsége
MNOT	Magyar Nők Országos Tanácsa
MOL	Magyar Országos Levéltár
MÖHOSZ	Magyar Önkéntes Honvédelmi Szövetség
MSZBT	Magyar–Szovjet Baráti Társaság
MSZMP	Magyar Szocialista Munkáspárt
MSZSZOSZ	Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége
MSZT	Magyar–Szovjet Társaság
MT	Minisztertanács
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
MTH	Munkaerő Tartalékok Hivatala
MTI	Magyar Távirati Iroda
MTSH	Magyar Testnevelési és Sport Hivatal
MTST	Magyar Testnevelési és Sport Tanács
MUK	Márciusban Újra Kezdjük
MÚOSZ	Magyar Újságírók Országos Szövetsége
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Észak-atlanti Szerződés Szervezete)
NDK	Német Demokratikus Köztársaság
NEP	Novaja Ekonomicseszkaja Polityika (Új Gazdaságpolitika)
NET	Népköztársaság Elnöki Tanácsa
NOSZF	Nagy Októberi Szocialista Forradalom
NPP	Nemzeti Parasztpárt
NSZK	Német Szövetségi Köztársaság
OK(b)P	Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt
OLLEP	Országos Légvédelmi és Légierő Parancsnokság
ONYI	Országos Nyugdíj Intézet
op.	opisz
ORFK	Országos Rendőrfőkapitányság
OSH	Országos Sporthivatal
OSZB	Országos Szervező Bizottság

OSZSZK	Oroszországi Szovjet Szocialista Köztársaság
OT	Országos Tervhivatal
OTP	Országos Takarékpénztár
OTSB	Országos Testnevelési és Sportbizottság
ő. e.	őrzési egység
PB	Politikai Bizottság, pártbizottság
PIL	Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár
PM	Pénzügyminisztérium
PTO	Párt- és Tömegszervezetek Osztálya
PVB	Párt Végrehajtó Bizottság
rk. és megh. sz.	rendkívüli és meghatalmazott számú
SZDP	Szociáldemokrata Párt
SZEFU	Szekérfuvarozási Vállalat
SZK(b)K	Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja
SZKP	Szovjetunió Kommunista Pártja
SZOT	Szakszervezetek Országos Tanácsa
SZÖVOSZ	Szövetkezetek Országos Szövetsége
SZSZK	Szovjet Szocialista Köztársaság
SZTK	Szakszervezetek Társadalombiztosítási Központja
SZVSZ	Szakszervezeti Világszövetség
t.	tétel
TASZSZ	Tyelegrafnoje Agensztvo Szovjetszkogo Szozjuza (Szovjetunió Távirati Irodája)
TC	Torna Club
tsb	testnevelési és sport bizottság
tsz	termelőszövetkezet
tszcs	termelőszövetkezeti csoport
TIT	Tudományos Ismeretterjesztő Társulat
TTIT	Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat
tv.	törvény
tvr.	törvényerejű rendelet
Tük	Titkos ügykezelés

UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete)
USA	United States of America (Amerikai Egyesült Államok)
üb	üzemi bizottság
VB	Végrehajtó Bizottság
VIT	Világifjúsági Találkozó
VOKSZ	Vszeszojuznoe Obsesztvo Kulturnoj Szvjazi sz zagranicej (Külföldi Kulturális Kapcsolatok Összoroszországi Szervezete)
v. ö.	vesd össze
vörgy.	vezérőrnagy

Névmutató

- Ábrahám Ferenc 114
Aczél György 181, 185, 217, 259, 261, 262, 284, 285, 287, 549, 735, 737, 739,
764, 766, 768, 772, 885, 890, 933, 1080, 1091
Ács Ferenc 80, 618, 651
Ács Lajos 510, 516
Adenauer, Konrad 330, 721
Ady Endre 463, 741
Ajtai Miklós 145, 259, 651, 886, 902, 972, 1016, 1046, 1069, 1088
Akszjutyin, Jurij V. 86
Altomáré Iván 455
Ambrus Jenő 787
Andersen, Alsing 37, 237, 239, 342, 372, 378
Andics Erzsébet 290, 291, 612, 819
Andrássy grófnő 362
Andricsák János 187
Andropov, Jurij Vlagyimirovics 422, 785, 1078
Antall József 32
Antos István 77, 91, 153, 181, 182, 197, 201, 204, 206, 215, 217, 606, 651,
669, 674, 675, 721, 885, 886, 890, 892, 915, 917, 919, 921, 924, 972, 1016,
1069, 1073, 1089, 1092
Apró Antal 31, 33–35, 43, 44, 47, 59, 60, 64, 65, 74, 87, 88, 91, 114, 117, 259–
261, 269, 270, 273, 276, 283, 285, 286, 298–300, 302, 306–308, 310, 313, 315–
320, 322, 323, 337, 342, 343, 346, 351, 353, 354, 357–363, 367, 369, 380, 383,
384, 386, 388, 391–394, 396–399, 401–403, 407, 409, 410, 416–421, 424–430,
436, 443, 444, 452, 457, 466, 467, 470, 471, 473, 474, 477–479, 482–487, 491,
494, 496–498, 502–505, 507–510, 516, 527, 530, 535–537, 541, 542, 552, 553,
558, 569, 574, 578, 586, 592, 593, 597, 600, 601, 608, 610, 613–616, 618, 619,
621, 627, 628, 631, 634–636, 639, 645, 646, 651, 652, 654–656, 659, 665–667,
669–671, 673, 676, 680, 688, 689, 692, 693, 696, 700, 703, 704, 722, 734–737,
739, 742–747, 750, 753, 754, 756, 759–763, 765, 768–771, 783, 883, 890, 915,
970, 979, 1014, 1016, 1017, 1023, 1028, 1029, 1031, 1033–1035, 1038–1042,
1045, 1063, 1069, 1070, 1072, 1073, 1078, 1088, 1091, 1093

Aranyossi Pál 190
Asztafjev, Vlagyimir Vasziljevics 238, 382, 727
Asztalos Géza 60, 76, 887, 888, 1016, 1094
Azari Béláné 612
Babos Zoltán 416, 418, 437, 439, 443
Baczoni Jenő 259, 651
Badalik Bertalan 305, 325, 326, 331
Bajkov , Vlagyimir Szergejevics 254
Bakó Ágnes 787, 788, 808, 812, 817, 821, 834, 1091
Bakos István 595
Balassa Gyula 313, 547
Balassa Sándor 231
Balázs Béláné 695, 696
Bálint József 885
Balla Vencel 544
Baló László 306, 807
Balogh György 472
Balogh István 609, 613
Balogh Margit 614
Balogh páter lásd Balogh István
Balogh Sándor 54, 55, 56
Bandaranaike, Sirimavo 39
Bánffy János 106
Barabás Bertalanné 612, 683
Barabás György 547
Baranyi 836
Bárános József 59, 106, 111, 135, 136, 181, 225, 259, 263, 535, 590, 601, 688,
787
Baráth Magdolna 27, 28, 47, 55, 622, 784
Baráti József 481
Barcs Sándor 33, 64
Bárd András 60, 64, 76, 153, 156, 229, 259, 264, 306, 618, 633, 1016
Bárdkai István 470
Barinkai Oszkárné 298, 302, 324

Barkóczi Imre 553, 601, 611, 616, 617
Barla-Szabó Ödön 59, 106, 107, 109, 153, 155, 176, 181, 185, 217, 405, 651
Bartolák Mihály 938, 939
Bartos Antal 64, 971
Bartos István 805
Bata István 87, 143, 473, 474, 507, 510, 511, 513, 515, 518, 527, 747–751,
753, 754, 756, 757, 759, 819,
Bauer János 609, 612
Bauer László 106, 109, 127, 887
Beck Tibor 361
Beckl Sándor 181
Becz Imre 106, 111, 137
Beljajev, Nyikolaj Iljics 1077
Bell ezredes 378
Bencze Károly 181, 938
Bencze László 808
Bencsik Gyula 32
Bencsik István 609, 612
Benjámín László 262, 285, 286, 288, 290, 415,
Benke Valéria 156, 327, 328, 747, 890, 1091
Benkő Péter 33
Beöthy (Salgó) Ottó 472
Beránné Nemes Éva 32, 62
Berecz Béla 546, 887
Berei Andor 146, 467, 757, 819
Beresztóczy Miklós 325, 330
Berle, Adolf A. 236
Bernáth Aurél 263
Berzi Sándor 539, 574, 575
Bese Vilmos 787, 793, 860, 861, 863
Betlen Oszkár 191, 785, 1016
Bihari Ferenc 366
Bihari László 609, 612
Birkás Imre 656, 888, 1094

Bíró György 416, 688, 934
Bíró József 551
Birtalan Mihály 187
Biszku Béla 34, 47, 59, 60, 62, 68, 70–72, 78, 79, 84, 91, 106–109, 111, 112, 116, 120, 125, 127, 137, 138, 140, 153, 156, 160, 164, 171, 181, 182, 185, 190, 215, 218, 221–223, 225, 226, 228, 236, 238–240, 242, 245, 246, 250, 252, 259–261, 270, 272, 276–280, 284, 285, 298, 299, 305–307, 320, 327, 337, 344–346, 352, 364, 367, 413, 414, 416–418, 425, 432, 433, 435, 436, 452, 455, 470, 473, 478, 487, 503, 509, 514, 521, 523, 535, 539, 542, 552, 553, 583, 600, 687–689, 691–693, 698–701, 704, 709, 713, 719, 725, 735–737, 739, 747, 759, 766, 768, 769, 771, 783, 787–790, 792, 794, 798, 805, 807, 809, 817, 838, 841, 848, 858, 866, 868, 885, 890, 934–936, 940, 942, 944, 945, 946, 955, 957, 958, 968, 970–972, 974, 981, 989, 991, 998, 999, 1014, 1016, 1017, 1036, 1049, 1069, 1071, 1083–1086, 1089, 1091, 1093
Bjelkin, M. I. 990
Blaha Béla 366
Bobok László 547
Bodonyi Pálné 181
Bognár József 155, 175, 176, 395, 503
Bognár Kálmán 111
Bojcov, I. P. 553
Bóka László 767
Bokányi Dezső 463
Boksai István 473
Boldizsár Gábor 628
Boldoczki János 422, 785, 1078
Bolvári-Takács Gábor 634
Borbándi Gyula 482
Borbély Sándor 181, 225, 229, 535, 539, 545, 588, 597, 610, 625, 788, 1092
Borka Attila 59, 259, 263, 353, 357, 386, 387, 393, 470, 688, 787, 821, 825, 836, 887, 1016, 1091
Bornemissza Géza 190
Borsos László 366
Bölöni György 262, 626

Brachna János 939
Brezsnyev, Leonyid Iljics 1077
Brutyó János 181, 225, 353, 366, 623, 1091
Buda István 547
Bugár János 504
Bugár Jánosné 416, 504, 694
Buhali, Larbi 891
Bulganyin, Nyikolaj Alekszandrovics 492, 493, 1088
Cedenbal, Jumzagijn 301
Cowley, James N. 378
Cyrankiewicz Józef 533, 1074
Czinege Lajos 59, 60, 81, 106, 110, 114, 130, 131, 153, 155, 474, 512, 514,
751, 757
Czottnér Sándor 301, 307, 629, 787, 792, 793, 855–857, 859, 860, 862, 883,
884
Csabai István 860
Csabai Tibor 262
Csákány Bertalan 938
Csáki István 454
Csala István 612
Csalog Zsolt 473
Csanádi Árpád 539, 574
Csankov, Georgij 179
Császár Ferenc 547
Cséby Lajos 129, 264, 315
Cseh Gergő Bendegúz 29, 255, 982
Cseh Jánosné 938
Csergő János 87, 88, 301, 319, 454, 669, 844, 884, 1016, 1031, 1034
Csemyinszki 1025
Cservenka Ferencné 153, 156, 328, 329, 688, 692, 715, 718, 752, 788, 888,
890, 1091
Cseterki Lajos 416, 418, 442, 443, 505, 598, 609, 612
Csikesz Józsefné 225, 228, 251, 787, 788, 789, 809, 810, 842
Csizmadia Ernő 549, 931

Csohány Gabriella 595
Csou En-laj 41, 147, 351, 516
Dabronaki Gyula 1091
Dapsi Károly 470, 688
Darabos Iván 787, 793, 864, 1092
Darvas József 262, 480, 486, 491, 503, 609, 615, 941
Dávid Ferenc 32, 33, 35, 470, 472, 488, 502, 504, 505, 683
Deák Ferenc 169
Dégen István 223
Dékán István 985–987, 990, 991, 993
Dékány Sándor 30, 886
Déry Tibor 50, 51, 285, 288, 289, 290, 364, 365, 414, 415, 552, 692, 767, 891, 949
Dimitrov, Georgi 481
Dinnyés Lajos 263
Dobi István 68, 91, 124, 203, 302, 325, 353, 361, 367, 376, 399, 551–553, 609, 613, 615, 625, 654, 655, 675–678, 681, 788, 796, 871, 874–876, 879, 885, 886, 903, 941
Dobozy Imre 263
Dobrynin, Anatolij Fjodorovics 1015
Dóczi Róbert 111
Dolmatovszkij, Jevgenyij Aronovics 288
Dögei Imre 27, 181, 182, 185, 188, 192–195, 199, 207, 216, 300, 309, 310, 313, 353, 398, 407, 939, 1091
Droppa Gusztáv 651
Dudás József 239
E. É. lásd Radványi (Ehrlich) Éva
Egri Gyula 539
Eisenhower, Dwight David 350, 726, 730
Ekés Mihály 788
Endrei Mihály 324
Ené l. Radványi (Ehrlich) Éva
Engels, Friedrich 84
Eperjesi László 225, 535, 537, 539, 541, 542, 555, 558, 562, 586, 592, 597,

598, 607, 610, 625, 740, 971, 977
Erdei Ferenc 492, 503, 505, 612, 653, 654, 685, 1070
Erdei Lászlóné 610, 694
Erdei Sándor 285
Erdész József 370
Erdey-Grúz Tibor 612, 685
Erdős József 885, 886, 921
Éri József 472
Erki Edit 836
Ewatt, Herbert Vere 230
F. M. lásd Fehér Margit
Fabregat, Enrique E. 37
Fábri József 627, 696
Fajth Tibor 181, 972
Farkas Endre 187
Farkas László 28, 89, 813, 821, 835
Farkas Mihály 28, 89, 114, 473, 507, 510–513, 561, 565, 566, 742–750, 753–
757, 983, 986–988, 991, 1006
Farkas Vladimír 988, 993
Fazekas József 887
Fedor János 321, 322
Fedoszejev, P. Ny. 231, 1079
Fehér András 472
Fehér Lajos 27, 30, 31, 33, 35, 59, 60, 69, 71, 106, 107, 110, 112–114, 121,
131, 133, 138, 140, 141, 143, 144, 153, 156, 159, 178, 181, 182, 186, 188, 192,
194, 195, 197, 201, 203, 208, 215, 219, 225, 229, 253, 259, 260, 265, 271, 274,
298–300, 308–314, 327, 337, 345, 353, 357, 359, 360, 361, 363, 367, 369, 385,
389, 395–400, 403–405, 407, 412, 474, 535, 537, 539, 541, 543, 549, 576, 578,
579, 582, 586, 587, 592, 601, 608, 613, 618, 621, 630, 633, 643, 644, 651, 652,
654, 661, 663, 664, 667, 672, 675, 688–690, 692, 693, 697, 704, 712, 735–737,
740, 744, 746, 747, 753, 754, 759, 763, 766, 769, 783, 787–790, 792, 796, 798,
828, 830, 832, 838, 846, 848, 853, 855–857, 871, 878, 879, 885–887, 890, 892,
898, 908, 909, 912–914, 931, 934, 939, 940, 944, 945, 971, 974, 999–1002,
1014, 1016, 1018, 1060, 1069, 1071, 1073, 1091, 1093

Fehér Lajosné 181
Fehér Margit 59, 70, 89, 91, 106, 116, 117, 149, 153, 161, 180, 192, 224, 225,
232, 255, 259, 267, 292, 425, 452, 612, 616, 617, 618, 628, 649, 650, 657, 684,
734, 761, 773, 799, 880, 885, 892, 927, 934, 1004, 1066, 1075, 1090
Feitl István 25–28, 31, 47, 54, 55, 56, 376, 578, 784, 785, 821
Féja Géza 33, 284, 472, 609, 613, 614, 769
Fekete Gyula 364, 414
Fekete Károly 64, 688, 971, 991, 992, 993
Fekete Mihály 121, 612, 683
Fekete Sándor 187
Fenyő Imre 366
Figl, Leopold 732, 733
Fila József 547
Filó Sámuel 472
Firjubin, Nyikolaj Pavlovics 148
Fischer Ferenc 937
Florek Emil 939
Fock Jenő 25, 31, 59, 63, 65, 66, 67, 69, 87, 88, 89, 91, 106–108, 111, 112, 114,
116, 117, 119, 125, 137, 141, 146, 153, 155, 169, 173, 174, 176, 181, 182, 188,
190, 209, 215, 216, 223, 225, 226, 228, 237, 242, 259, 260, 266, 267, 270–273,
275, 276, 278, 281, 282, 298, 300–302, 306, 307, 308–310, 312, 313, 319, 320,
393, 454, 466, 470, 476, 530, 535, 536, 537, 539, 543, 549, 551, 555, 579, 582,
601, 608, 618, 619, 625, 626, 640, 651, 653–655, 669, 677, 678, 683, 783, 785,
787, 788, 793, 796, 798, 819, 823, 862, 885, 886, 890, 918, 920, 923, 932, 934,
935, 940, 945, 959, 970–972, 974–976, 978–980, 983, 984, 998–1001, 1003,
1014, 1016–1018, 1028, 1029, 1031, 1034, 1039–1041, 1043, 1047, 1052,
1054, 1055, 1057, 1058, 1065, 1069, 1073, 1078, 1088, 1091, 1093, 1094
Fodor Gyula 626, 788, 796, 874, 875, 876
Fodor József 262, 609, 612, 682
Fogarasi Béla 59, 85, 263, 533, 686, 1091
Forgács László 767
Forgács 175
Földeák János 262
Földes László 88, 106, 107, 110, 112–115, 130–132, 135, 139, 141–144, 146,

307, 326, 353, 362, 363, 405, 407, 409, 470, 474, 476, 477, 508, 526, 529–532, 535, 537, 543, 554, 559, 564, 571, 572, 574, 576, 606, 651, 653, 746, 787, 789, 790, 828, 830, 837, 838, 842, 843, 845, 847, 885–887, 913, 929, 972, 1016, 1091

Földes Pál 106, 110, 131, 229

Földes Péter 322

Földi János 546

Földvári László 365

Földvári Rudolf 65, 103

Frankel Leó 463

Friss István 59, 62, 77, 82, 84, 106, 107, 112, 114, 117, 134, 138, 140, 145, 146, 153, 161, 162, 164, 165, 173, 176, 181, 182, 185, 211, 225, 228, 229, 246, 249, 251, 252, 254, 267–269, 271, 273, 274, 278, 281, 308, 416, 418, 439, 441, 443, 452, 454, 458, 459, 466–470, 473, 513, 532, 535, 539, 540, 542, 574, 582, 588, 595–597, 599–601, 608, 613, 628, 651, 653, 654, 658, 661, 665, 669, 679, 683, 688, 692, 709, 713, 721, 885–887, 898, 901, 903, 913, 925, 934, 935, 946, 959, 971, 974, 976, 1000–1003, 1016–1018, 1029, 1030, 1034, 1035, 1040, 1045, 1047, 1051, 1052, 1055, 1056, 1058, 1062, 1065, 1069, 1072, 1073, 1088, 1091

Friss Istvánné 545

Fűmberg, Friedel 220, 221

G. Nagy Imre 510

Gábor Ernő 939

Gábor István 187, 887

Gábri Mihály 64, 106, 107, 108, 117, 123, 181, 477, 532,

Gács László 157, 306, 327, 328

Gácsi Ferenc 597

Gadó Ottó 66

Gál Éva 508

Galambos Sándor 1016

Gáli József 73, 75

Garamvölgyi Vilmos 59

Garasin Rudolf 188, 264, 301

Gáspár Sándor 31, 32, 61, 115, 178, 307, 353, 357, 366, 390–393, 560–562,

606, 612, 694, 1016, 1074, 1091

Gazdag Ferenc 39

Gazsó Pál 610

Gecsényi Lajos 72, 733

Gedő András 138

Gergely István 59

Gergely Jenő 614

Gergely Sándor 770

Gerő Ernő 27, 86, 670, 746, 752, 757, 804, 809, 814, 819, 825, 985, 988, 993,
1030, 1090

Gerő László 1019

Gervai Béla 885, 886, 920

Gheorghiu-Dej, Gheorghe 236, 478

Gil, Sz. K. 324

Glazunov 519

Goda Gábor 262

Gódor Ferenc 67, 89, 114

Gollan, John 623

Gombos Pál 939

Gomułka, Władysław 317, 533, 709, 759, 1074

Gonda György 693

Gosztonyi János 535, 541, 542, 585, 586, 593, 595, 596, 598, 610,

Gottwald, Klement 760, 761

Görgényi Dániel 106, 110, 129, 130, 264

Greiner Sándor 628, 1046

Grisin, Viktor Vasziljevics 1069

Gromiko, Andrej Andrejevics 38, 727, 728, 1015

Gromov, Jevgenyij Ivanovics 38, 115, 147, 221, 314, 351, 367, 643, 1069,
1070, 1075, 1077–1080

Grosics Gyula 570

Grothewohl, Otto 761

Grósz József 305, 325, 504, 609, 612, 614, 797

Guba Mihály 612

Gubis Ádám 187

Gunewardene, R. S. S. 37, 239
Gyalmos János 972
Gyáros László 106, 349
Gyemjanov 180
Gyenes András 505, 535, 537, 539, 563, 607, 612, 616
Gyenes Antal 138, 139, 140
Gyenyikin, Anton Ivanovics 526
Gyöngyösi János 938
György István 752
Győri Gábor 472, 481
Győri Gáspár 481, 612
Győri Imre 735, 885, 1016
Gyurkó Lajos 187, 230, 748, 749, 756, 758
H. Nagy Gábor 938
Haász Árpád 175, 176
Hajdu Gyula 800, 801, 828, 833
Halas Lajos 153, 524, 688, 787, 790, 851–853
Halász Aladár 547
Halász János 366
Hammarskjöld, Dag 41, 244, 369, 730, 970, 1014, 1015
Haraszi János 111
Hári Béla 59
Harmati Sándor 609, 612, 1091
Harrer Ferenc 33, 35, 500, 609, 615
Hárs István 64
Harustyák József 366
Háy Gyula 50, 87, 128, 138, 285, 288, 364, 365, 414, 552, 692, 949
Háy László 155, 176, 467
Hazai Jenő 52, 474, 748, 753–757
Házi Árpád 979
Házi Sándor 56, 473
Hegedüs András 86, 612, 746, 819, 985
Hegedüs Andrásné 188
Hegedüs B. András 508, 510

Hegedűs Magda 472
Hegyi Gyula 535, 537, 539, 554, 556, 560–563, 565–567, 570–576, 607
Hegyi László 473, 475, 524, 751
Heller Ágnes 814
Heltai Jenő 423
Herczeg Ferenc 307, 535, 537, 573, 575, 606
Hermann István 814
Hetényi András 259
Hetés Tibor 322
Hevesi Gyula 59, 106, 109, 129, 153, 161, 651, 686, 788, 794, 796, 866, 868, 871, 980, 1020
Hevesi János 454
Hidas István 28, 66, 87, 88
Hidvégi 757
Hirsch 220
Hiss Imre 187
Ho Si Mihn 157, 280, 318, 319
Hodosán Imre 749
Hollós Ervin 52, 237
Honner, Franz 220
Hont Ferenc 612
Honti Dezső 612
Horn Artúr 361, 362, 404, 405, 407
Horn Dezső 59
Horthy Miklós 564, 724
Hortobágyi János 136, 137
Horváth András 142, 688, 787, 790, 850
Horváth Ede 1092
Horváth Gyula 59, 470, 618, 621, 651, 654, 679, 680, 990
Horváth Ibolya 62
Horváth Imre 40, 63, 158, 221, 227, 232–234, 301, 316, 319, 337–347, 349, 351, 353, 354, 357, 367, 369, 418, 429, 430, 549, 689, 692, 725, 727, 729, 732, 734, 885, 932, 934, 937, 1014, 1015, 1091

Horváth István 481
Horváth János 298, 304, 324, 325, 326, 332, 797
Horváth János (NPP) 472
Horváth József 620
Horváth Julianna 56
Horváth Márton 285, 612
Horváth Mihály 113, 141, 142, 143, 144, 544, 756
Horváth Richárd 263, 325, 330
Horváth Sándor 56, 530
Horváth Sándor 887
Horváth Zoltán 157, 328
Hosnyánszky János 656
Hruscov, Nyikita Szergejevics 26, 27, 29, 47, 149, 492, 493, 709, 759, 772, 783, 784, 986, 1030, 1069, 1070, 1075, 1076, 1078, 1079, 1088
Hubai László 994
Huszár István 259, 278, 600, 651, 1016, 1017, 1050, 1069, 1071, 1083, 1084, 1089
Huszár Tibor 39, 364, 980
Idrányi Barna 472
Ignatyev, Szemjon D. 1069
Ikladi Lajosné 1016
Ilku Pál 143, 470, 688, 691, 737, 753, 756, 757, 760, 1092
Ilku Pálné 545
Illés Béla 262, 766, 768
Illyés Gyula 50, 614, 769
Imreh János 547
Incze Jenő 46, 301, 651–653, 670, 672, 674, 884, 1030–1034, 1072, 1088
Istókovics Kálmán 128
Izsák Lajos 445, 480
J. Kiss Ernő 693
Jakó Géza 1046
Jakovlev, Ivan Dmitrijevics 1077
Jánki Kálmánné 107
Jankovich Ferenc 262

Jánosi Ferenc 481, 485

Jánosi 599

Janza Károly 473, 506, 511, 515, 516, 527, 543, 747, 751, 756

Jászai József 938

Jasznov, Mihail Alekszejevics 1076

Jóboru Magda 65, 156, 972,

Józsa János 545

Juhász Géza 414

K. Nagy Sándor 1091

Kabanov, Ivan Grigorjevics 1036

Kádár István 938, 939

Kádár János 25–32, 34, 35, 38, 41, 42, 44, 46–48, 50–53, 63, 67, 68, 72, 76–79, 87–91, 103, 115, 140, 147, 218, 223, 231, 259–261, 266, 271, 273, 278, 291, 292, 298–307, 310–329, 337, 339–341, 343–348, 350–354, 357, 359, 361–365, 367–369, 372–374, 376–378, 380–384, 387–393, 397, 399, 400, 403, 407–418, 421–430, 432–434, 436, 440, 448–450, 452, 456, 458, 461–463, 465–467, 469, 470, 473, 475, 476, 478, 482, 491–493, 495, 496, 499, 503–505, 508, 510, 513, 514, 517, 518, 520–537, 539–543, 546, 551–555, 563, 566, 572–578, 581, 584–591, 594, 595, 598, 600, 601, 608, 609, 611, 613–621, 624–628, 635–638, 641–643, 646, 649–656, 659, 663–666, 670, 672–675, 677–684, 692, 697, 700, 719, 736, 743, 748, 758, 759, 762, 783, 784, 786–790, 792–794, 796, 798, 800, 801, 804–806, 811, 812, 814, 815, 818, 822–824, 826, 828, 830, 831, 834, 844–846, 850, 851–854, 857–859, 861–865, 869, 876–880, 885–889, 891, 907–909, 912, 914, 922, 924–927, 933–937, 940, 941, 945, 948–950, 952, 953, 955–960, 962–974, 976–978, 980, 981, 986, 988, 990–997, 1000–1004, 1014–1018, 1021, 1022, 1037–1039, 1041, 1042, 1045, 1049, 1052, 1053, 1058, 1059, 1063, 1065, 1066, 1069–1071, 1073–1075, 1077, 1078, 1082, 1086–1088, 1090, 1091, 1093

Kádár Miklós 500

Kádas István 575, 656

Kádas Kálmán 174

Kaganovics, Lazar Mojszejevics 25, 444

Kahler Frigyes 942

Kahulics István 1016

Kajári Erzsébet 32, 62, 981, 990

Kállai Gyula 29, 34, 47, 59, 62, 63, 67, 84, 86, 88–91, 106, 109, 111, 112, 115, 128, 134, 136, 141, 147, 153, 155, 156, 158, 175, 178, 217, 218, 259–261, 282, 284–286, 298, 301, 302, 304, 307, 320–322, 328, 337, 343, 344, 346, 347, 353, 354, 357, 359, 361, 363, 364, 367, 369, 371, 373, 378, 388, 405, 413, 414, 416, 418, 420, 421, 423, 445, 467, 470, 481, 488, 492–494, 498, 500, 502, 504, 507, 535, 537, 540, 550, 551, 554, 564, 589, 604, 618, 626, 627, 633, 651, 653, 654, 683, 688–690, 692, 693, 695, 701, 707, 708, 722, 735, 761, 783, 786, 890, 913, 927, 952, 970, 980, 1016, 1019, 1069, 1070, 1091, 1093, 1094

Kállay Miklós 236

Kallós Ödön 276

Kálmán Endre 452, 453, 461, 927, 1016, 1019

Kálmán István 65, 91, 103, 104

Kálmán Sándor 651

Kalmár György 747

Kalmár Melinda 255, 634

Kalmár Sándor 546

Kána Lőrinc 473

Kapécs Ferenc 472

Karácsonyi Béla 656

Karádi Gyula 544, 1016, 1017, 1032, 1069

Karasik Dániel 423

Kardelj, Edvard 121

Kardi Ferenc 66

Kardos Géza 66, 114, 145, 146, 259

Karinthy Ferenc 292

Kárpáti Aurél 262, 263

Kárpáti József 230, 366, 934, 937, 938, 965–968

Kassai Géza 85, 365

Kaszapovics András 613, 1092

Kaszás Ferenc 187, 416, 420, 470, 535, 618, 688–691, 706–708, 735, 736, 754, 758–760, 787, 790, 934, 971, 972, 1016

Katkó István 768

Katona János 317, 366

Katona Lajos 122, 123
Katona Zoltán 416
Kelen Béla 423, 787, 788, 807, 810, 814, 819, 822, 845, 972
Keleti Ernőné 804, 809, 813, 814
Keleti Ferenc 301, 340, 746, 752, 1041
Képes Géza 285, 288
Keresztes Mihály 59, 181, 182, 185, 192, 197, 212, 788, 796, 876, 878
Keresztesi Béla 547
Kéri József 138
Keserű Jánosné 259, 278, 600, 618, 633, 938
Kéthly Anna 254, 342, 372
Khuen-Héderváry Károly 190
Kilián József 674
Kincses István 66, 87, 88
Király Béla 113, 143, 237, 342, 372
Kiricsenko, Alekszej Illarionovics 1069, 1076, 1077
Kisbarnaki Farkas Ferenc 242
Kisfaludi Strobl Zsigmond 1070, 1079, 1080
Kisházi Ödön 35, 500, 609, 612, 651, 676, 678, 788, 796, 871, 875, 876, 1016, 1018, 1055, 1056, 1058, 1060, 1065
Kiss Árpád 44, 45, 115, 259, 260, 267, 270, 271, 283, 301, 416, 418, 438, 651–653, 657, 659–664, 669, 671–675, 794, 857, 883, 1016, 1017, 1030, 1031, 1033, 1037, 1043, 1046–1048, 1051–1055, 1069, 1071, 1072, 1081–1083, 1085, 1088–1091
Kiss Dezső 890, 1091
Kiss Gyula 65, 156
Kiss János 787, 788, 815, 825
Kiss Kálmán 262
Kiss Károly (Szeged) 353, 409
Kiss Károly 25, 33, 59, 65–67, 69, 88, 89, 91, 106–110, 113, 115, 117, 123, 127, 132, 141, 143, 147, 149, 153, 155, 157, 158, 160, 174, 176, 179–182, 185, 186, 191, 192, 194, 195, 197, 203, 216, 218, 224–226, 230, 231, 233, 243, 254, 255, 259, 260, 275, 283, 298, 300, 301, 306, 307, 313, 316, 319, 322, 327, 328, 337, 340, 341, 342, 352, 353, 357, 359, 363, 367–369, 383, 385, 389, 396, 412,

416–418, 420, 421, 425, 444, 448, 452, 455, 457, 458, 461, 462, 510, 517, 618, 619, 638, 639, 651, 652, 656, 664, 665, 681, 683, 688, 689, 691–697, 706, 717, 719, 720, 724, 725, 735–737, 749, 751, 754, 763, 768, 769, 771, 783, 787–790, 792, 793, 798, 803, 809, 811, 813, 820, 822, 838, 844, 849, 856, 860, 885–891, 894, 913, 915, 919, 925–927, 934–937, 941, 947, 956, 959, 960, 966, 970–972, 974, 976, 979, 980, 989–991, 994, 1000, 1014–1018, 1021, 1047, 1060, 1069, 1071, 1073, 1083, 1091, 1093

Kiss Lajos 612

Kiss Sándor 482

Klempa Sándor 331

Klujber László 656, 1092

Knob Sándor 190

Koblov Erzsébet 595

Kócza András 111

Kocsmár Ferenc 547

Kodály Zoltán 614, 616

Kolbay Károly 279

Kolozs Márta 225–227, 243

Koltai Ferencné 230

Komócsin Zoltán 25, 31, 88, 106, 153, 159, 160, 229, 353, 354, 362, 363, 369, 370, 408, 412, 416, 420, 447, 452, 470, 502, 511, 535, 539, 541, 554, 555, 558, 576, 578, 579, 582, 585–590, 593, 595, 597, 598, 604, 608–610, 612, 613, 625, 651, 688–690, 698–700, 702, 705, 706, 735–737, 740, 752, 762, 783, 787–789, 799, 804, 823, 841, 970, 979, 1091, 1093

Komor Imre 819

Konok Ferenc 143

Kónya Albert 65, 156

Kónya Lajos 285, 288

Koós Béla 187, 542, 596–598, 611

Kopácsi Sándor 40, 143

Kormos József 405

Kossa István 143, 146, 890, 940, 1051, 1091

Kossuth Lajos 716

Kotlán Sándor 157

Kovács Béla (FKGP) 32, 35, 472, 482, 492, 500, 503
Kovács Béla 153, 161, 164, 165, 173
Kovács György 939, 1019
Kovács Gyula 546
Kovács Imre 544, 599
Kovács Imre (vörgy) 113, 546
Kovács Imre (miniszter) 114, 115, 144, 145, 181, 182, 185, 200, 203–206, 353, 885, 893, 894, 897, 903, 904, 908, 913
Kovács István 474, 514, 744, 746, 807, 819
Kovács István (vörgy) 517, 523, 749, 751, 758
Kovács János (ÁVH) 993
Kovács János (BPB) 787
Kovács János 187
Kovács Kálmán 421, 545
Kovács Pál 547
Kovács Rezső 546
Kovács Sándor 153
Kovács Teréz 595
Koval Pál 470
Kozlov, Frol Romanovics 1076, 1077
Kozmann György 174
Köböl József 138, 140, 752, 979
Köhidi Ferenc 112, 137
Kökény István 305
Környei 475
Kövágó József 342, 372
Krausz Tamás 161
Kreszán Lajos 1091
Kristóf István 106, 107, 121, 122, 376, 427, 979
Kubics Imre 1016
Kuczka Péter 285, 288
Kukucska János 656, 979
Kun Béla 4758
Kun Béláné 478

Kurucz Béla 549
Kutas István 539, 566, 567
Kutuzov, Mihail Illarionovics 753
Kuznyecov, Vaszilij Vasziljevics 341, 351, 728
Laczkó Pálné 298, 305, 367, 535, 618, 633, 971, 976
Lajtai Vera 237
Lajti Tibor 934
Lakatos Emil 546
Lakatos Éva 423
Lakos Sándor 926, 927
Lakos 176
Lal 731
Láng Péter 539
Lantos József 535, 542, 598
Lapin, Szergej G. 732, 733
Laszli Pál 454
László Andor 547
László Imre 175
Lengyel József 262
Lenin, Vlagyimir Iljics 84, 161, 163, 196, 309, 321, 323, 402, 460–462, 548,
709, 712, 714, 716, 931, 1077, 1080
Lesták István 298, 305, 326,
Lesták Pál 68, 938
Lévárdi Ferenc 978
Liebe István 455
Ligeti Jenő 298
Ligeti László 59
Lipcsey Ildikó 478
Lippmann, Walter 237
Litván György 508
Lodge, Cabot Henry 40, 41, 1015
Lombos Ferenc 106, 111, 136
Losonczi Pál 195, 1091
Losonczy Géza 580, 991, 1007

Lőrincz János 224

Löwenstein, Hubertus von 242

Ludmann László 245

Lukács György 115, 147, 231, 233, 289, 290, 510, 627, 766, 814, 931

Madarász Ferenc 473, 475, 543, 756

Magyari András 181, 182, 185, 192, 199, 353, 361, 403, 405, 406, 454, 651, 675, 885, 895, 903, 904,

Major Máté 263

Major Tamás 1091

Major, Stefan 422

Majoros István 937

Majtényi György 56

Malenkov, Georgij Makszimilianovics 25, 444

Maléter Pál 40, 41, 129, 143, 264, 378, 510, 516, 517, 523, 952, 1014, 1015

Maletyin 44, 45, 628

Manninger Gusztáv Adolf 361, 362, 404, 407

Mányik Pál (Málik/Malik) 230, 244

Mao Ce-tung 157, 318, 536

Márczis Antal 181, 182, 185, 192, 204, 209

Marjina, Valentyina 235

Markója Imre 934, 964, 971

Maros Józsefné 787, 788, 827

Marosán György 29, 34, 41, 50, 52, 59, 60, 62, 64, 65–67, 71, 75, 79, 85–88, 91, 106–114, 116–118, 121, 122, 124, 125, 127, 129, 132, 133, 135, 136, 138, 139, 141, 143–146, 153, 156, 157, 159, 166, 167, 173, 174, 176, 178, 181, 182, 185, 186, 189, 190, 210, 217, 219, 220, 221, 225, 226, 228, 231, 234–236, 240, 242, 245, 251, 254, 301, 315, 319, 367, 423, 470, 473, 478, 492, 495, 509–511, 514, 518–526, 531, 533, 535–537, 539–541, 543, 545, 548, 554, 564, 568, 570, 573–575, 578, 581, 583, 584, 586, 589, 590, 593, 594, 597, 598, 606, 607, 609, 612, 618, 619, 621, 629, 632, 633, 640, 644, 645, 651, 652, 654, 655, 663, 664, 668, 670, 672, 677, 679, 683, 684, 688–696, 699–702, 704, 705, 708, 712, 713, 715, 717–726, 729, 734–737, 739, 741, 742, 758–760, 763, 764, 766, 769, 770, 772, 773, 783, 787–790, 793, 798, 799, 808, 824, 826, 829, 831, 839, 841, 848, 853, 854, 856, 859–861, 885, 886, 890, 891, 897, 917, 920, 927, 934, 935,

937, 943, 947, 957, 958, 964–968, 971, 972, 976, 977, 978, 980, 984, 991, 996,
1021, 1074, 1091, 1093, 1094
Maróti Károly 1094
Maróti Lajos 112, 137
Martics Pál 1092
Martin Ferenc 353, 357, 366, 387, 694
Martin György 1019
Márton András 475, 517,
Márton János 145
Marx, Karl 84, 99, 715, 721
Máté János 325, 330
Matejka Jánosné 106
Mátékovics Endre 612
Máthé Imre 361, 362, 404
Mathézer Jolán 787
Matolcsi János 188, 189
Mátrai Miklós 66
Mátyás László 951, 952
Méhes Lajos 787
Meisel János 107, 153, 155, 174
Mekis József 470, 477, 868
Melchart, Franz 643
Melich János 551
Ménes 414
Menon, Krisna 731
Méray Tibor 291
Mesterházi Lajos 33, 262, 595, 768
Mészáros Ágnes 612
Méth Sándor 735
Mező Imre 514, 520, 746
Mićunović, Veljko 149, 340
Micskó Rudolf 546
Mihályfi Ernő 33, 230, 263, 423
Miklós Imre 614

Mikó Zoltán 481
Mikojan, Anasztasz Ivanovics 43, 221, 508, 517, 732, 733, 1028
Mikus Sándor 1080
Mindszenty József 237, 238, 239, 371, 543, 797
Mné 181, 535, 1016
Mód Aladár 112, 113, 137–141, 362, 363, 407–409, 808, 814
Mód Péter 158, 227, 232, 237, 244, 337, 338, 340, 341, 343–348, 352, 1015
Mód Aladárné 809
Molnár Endre 549, 885, 932
Molnár Erik 139, 230, 263, 306
Molnár Ferenc 547
Molnár Géza 768
Molnár Károly 366, 938, 939
Molnár László 61
Molnár Zoltán 364, 414
Molotov, Vjacseszlav Mihajlovics 25, 444
Mosonyi Emil 176
Mosonyi István 547
Mózes Viktor 59, 106, 1094
Muhitgyinov, Nurutgyin Akramovics 1069
Mulató János 623, 651
Munro, Sir Leslie Koux 728, 730
Murai István 539, 574, 575
Muszka Imre 812
Münnich Ferenc 34, 47, 49, 59, 60, 68, 72, 91, 106–108, 110, 112, 123, 126,
131, 135, 140, 153, 157, 158, 161, 169, 174, 181, 182, 185, 190, 215, 216, 218,
225, 226, 235, 240, 243, 253, 282, 287, 301, 302, 327, 367, 452, 459, 464, 466,
467, 470, 473–475, 477, 478, 498, 508, 512, 513, 517, 524, 527, 528, 535, 537,
539, 543, 551–553, 575, 576, 583, 584, 608, 618, 621, 625, 634, 646, 648, 655,
692, 736, 742, 744, 746, 758, 783, 798, 885, 888–890, 913, 934, 935, 937, 940,
946–948, 958, 962, 964–966, 969–972, 980, 984, 989, 991, 1014, 1016, 1017,
1048, 1069, 1073, 1074, 1091, 1093
Nádas Gáspár 181, 182, 206
Nádházi András 740

Nágai Lajos 454, 797
Nagy Ernő 106, 416
Nagy Ferenc 237, 733
Nagy Imre 27, 32, 34, 48, 53, 144, 191, 239, 285, 372, 374, 376, 408, 472,
478–480, 506, 507, 510, 511, 515, 517, 520, 533, 580, 712, 746–748, 752, 757,
801, 823, 824, 985, 991, 1007, 1070
Nagy János 470
Nagy József 599
Nagy Józsefné 609, 612
Nagy Józsefné 669, 816, 885, 886, 916, 919, 921
Nagy László 549, 933
Nagy László 547, 1016, 1018, 1062
Nagy Mária 1070
Nagy Miklós 595
Nagy Richárd 610
Nagy Tamás 137, 138, 408
Nagy Tibor 610
Nagy Tibor 545
Nánási László 505, 609, 938
Nasszer, Gamal Abdel 39, 326, 548
Naumov V. 697
Nehru, Jawaharlal 39, 731
Neményi István 547
Nemes Dezső 25, 34, 59, 62, 82, 84–86, 88, 90, 106–108, 110, 112, 117, 127,
130, 133, 134, 139, 141, 153, 155, 156, 158, 170, 175, 176, 178, 181, 182, 186,
190, 214, 220, 223, 225, 226, 228, 231, 239, 249, 251, 259, 260, 261, 263, 277,
278, 290, 298, 299, 302, 309, 312, 320, 321, 323, 324, 337, 346–349, 353, 354,
357, 362, 363, 367, 369, 370, 372, 376, 382, 385, 387, 388, 390, 407–409, 411,
412, 416, 418, 420–422, 436, 446, 449, 452, 453, 455, 457, 461, 462, 470, 477,
496, 531–533, 551, 618, 619, 624, 626, 627, 635, 639, 651, 652, 662, 663, 668,
688–690, 692, 693, 703, 708, 724, 735, 783, 885–888, 891, 899, 926, 934–937,
940, 944, 949, 958, 959, 961, 966, 971–974, 979, 982, 983, 984, 992, 1014,
1016–1018, 1037, 1038, 1059, 1060, 1062 1069, 1071, 1083, 1085, 1091, 1093

Nemeslaki Tivadar 181, 353
Németh Károly 353, 363, 410, 470, 1091
Németh László 262, 263, 286, 290, 609, 612, 767
Németh László 787
Némethné Vágyi Karola 25, 28, 35, 54, 55, 57
Némethy Károly 547
Nenni, Pietro 891
Nezvál Ferenc 59, 60, 72, 75, 81, 340, 352, 353, 363, 364, 410–414, 416, 421, 422, 448, 470, 545, 689, 692, 693, 934–936, 942, 943, 945, 949, 950, 955–960, 963, 964, 971, 973, 994, 997, 998, 1016, 1018, 1059, 1061, 1091, 1094
Nógrádi Gyula 547
Nógrádi Sándor 110, 129, 423, 471, 478, 744, 746, 751, 752, 1091
Nonn György 230, 735
Novobátzky Károly 653, 1091
Novotny, Antonin 493, 736, 760, 761
Nöhrrer Árpád 1094
Nyers Rezső 353, 359–361, 394, 395, 397–400, 402, 403, 885, 886, 900, 938, 1092
Obersovszky Gyula 73, 75, 79
Oczel János 298, 546, 623
Ocskó Imre 938
Okályi Iván 361, 404, 407,
Oláh György 305
Ólmosi Zoltán 31
Olt Károly 153, 162, 170, 173, 264, 470, 696, 979
Ombódi 57
Ónodi Miklós 808
Oravec Paula 262
Orbán Józsefné 416
Orbán László 34, 59, 62, 67, 85, 86, 88, 89, 259, 261, 262, 290, 292, 321, 353, 361, 363, 404, 405, 409, 423, 452, 453, 457, 459–461, 470, 495, 498, 618, 632, 634–636, 651, 653, 735, 737, 741, 764, 766, 770, 788, 796, 885, 888, 927, 971, 978, 980, 1019, 1080, 1092

Ordass Lajos 609, 612
Ortutay Gyula 33, 35, 472, 503, 505, 610, 612, 613, 615
Ortutay Gyuláné l. Ortutay Zsuzsa
Ortutay Zsuzsa 181, 186, 218, 416, 420, 610
Osztrovszky György 1039, 1046
Örkény István 285, 288
Pach Zsigmond Pál 551
Paczkowski, Andrzej 709, 759
Páger Antal 695, 696
Pál Antal 546
Pál Ferenc 263
Pálffy Ernő 472
Palkó Sándor 609, 612
Panák László 353, 938
Pancsek Mihályné 50
Pándi Pál 236, 262
Panov, Janko 179
Pápista Lászlóné 231, 255
Papp János 787
Papp Károly 365
Papp Lajos 259, 260, 1094
Parragi György 263
Pautyin, Mihail Georgijevics 269, 1023, 1026
Peinsipp, Walter 733, 734
Pella, Giuseppe 732
Pertini, Alessandro 891
Pervuhin, Mihail Georgijevics 1026, 1028, 1030, 1034, 1090
Pesko Livia 656
Pesta László 366, 801, 836
Pesti Endre 546
Péter Gábor 28, 988, 990, 991, 993, 1007
Péter György 175, 809
Péter János 33, 38, 158, 230, 263, 337, 346, 938, 966, 968, 969
Péteri István 76, 1094

Petőfi Sándor 463
Petőházi Gábor 189
Petresevics András 544
Petrovics Károly 111, 137
Pintér István 127, 224
Pintér Tamás 52
Piros László 64, 86, 87, 474, 510, 759, 819, 985–987, 990, 992, 993
Piszker Tibor 623
Pogácsás Antal 797
Pogácsás György 188, 189
Politt, Harry 623
Polonkai Sándor 595
Polonyi Szücs Lajos 938
Pongrácz Kálmán 49, 122, 416, 801, 802, 805, 807, 811, 835, 836, 1022
Poór Bertalan 128
Popescu, Ion 478
Pór Edit 29, 255
Pothornyik József 1092
Pozsonyi István 416, 417, 427, 428
Pócze Tibor 56
Prieszol József 428, 890, 1092
Prozumensikov M. 697
Puja Frigyes 732, 733
Pulai István 472
Pullai Árpád 542, 597, 598, 610, 611
Purman Jenő 545
Puskás Ferenc 565, 570, 571
Putics József 454
Putnoki László 741, 837
Raab, Julius 732–734
Racfát László 595
Rahman, M. A. 731
Rác Elemér 174
Rác Gyula 938

Rácz Pál 38
R. É. lásd Radványi Éva
Radványi (Ehrlich) Éva 337, 341, 352, 382, 688, 773, 880, 971, 1023, 1069
Rainer M. János 479, 480, 508, 622
Rajcsányi Károly 263
Rajk László 222, 804, 846, 847
Rákóczi Ferenc, II. 746
Rákosi Mátyás 26–29, 222, 478, 532, 565, 612, 626, 627, 748, 752, 756, 785,
804, 809, 813, 814, 819, 825, 952, 983, 986–988, 990, 991, 1006, 1007
Rákosi Sándor 723
Rakovszky István 481
Ránki György 551
Ráth Károly 306
Réczei László 230, 366, 545, 694
Rényi Péter 466
Réti Antal 187
Réti Károly 547
Réti László 140, 785
Reuss Endre 174
Rév Lajos 651
Révai Dezső 844
Révai József 27–29, 76, 222, 234, 289, 290, 317, 320, 321, 452, 453, 457–461,
464, 465, 510, 688, 692, 716, 718, 720, 988, 1092
Révész Géza 71, 113, 131, 142–145, 153, 156, 327, 367, 470, 473, 475, 505,
508, 509, 511–513, 518–525, 527–529, 535, 543, 548, 627, 688–690, 696–698,
701–705, 707, 735, 736, 742, 745, 753, 755, 756, 758, –760, 787, 790, 849, 850,
852, 940, 1092
Révész Jenő 263
Révész Miklós 423
Ribianszki Miklós 188, 189, 313, 314
Rideg Sándor 127, 262, 768, 769, 830, 834
Ripp Zoltán 28, 55, 56, 474, 510, 514, 744, 746
Rodhain 237
Rojkovics 330

Rónai Sándor 33, 59, 65, 87, 91, 230, 259, 298, 299, 302, 309, 310, 337, 342, 353, 354, 363, 367, 369, 376, 412, 416–418, 425, 454, 535, 543, 552, 553, 574, 608, 618, 623–625, 651, 652, 655, 656, 665, 666, 783, 787, 788, 794, 797, 798, 828, 885, 886, 891, 920, 925, 934, 936, 940, 958, 961, 962, 968, 971, 973, 978, 979, 995–997, 1014, 1016, 1017, 1045, 1048, 1069, 1071, 1085, 1086, 1092, 1093

Rostás István 129, 264, 811

Rostás Oszkár 230, 366

Rózsa Lászlóné 688

Röder Béla 812

Rudas László 290

Rusznay István 651, 653, 654, 685

S. Kosztricz Anna 57

Sabry, Ali 548

Sághy Vilmos 113, 114, 144, 145, 359, 399, 400, 402

Sági György 1092

Ságvári Ágnes 31, 69, 89, 91, 149, 156, 160, 180, 224, 266, 292, 307, 329, 340, 352, 368, 415, 423, 424, 450, 456, 469, 627, 649, 650, 656, 684, 696, 734, 773, 880, 891, 927, 941, 969, 980, 1004, 1022, 1066, 1074, 1090

Saksena 382

Sándor József 33, 34, 59, 109, 111, 188, 259, 263, 353, 362, 363, 416–418, 421, 424, 429, 432, 434, 441, 443, 449, 470, 477, 482, 483, 503, 504, 505, 532, 596, 597, 607–610, 612, 613, 616, 618, 619, 630, 638, 641, 642, 688–690, 692, 694, 699, 700, 706, 707, 713, 735, 737, 761, 762, 764, 781, 782, 787–790, 817, 821, 840, 847, 849, 851, 854, 887, 929, 933, 972, 981, 1016, 1069, 1082

Sándor Kálmán 262, 769, 1090

Sándor László 522

Sarkadi Imre 285

Sarkadi István 188

Sárosi János 111

Schärf, Adolf 220

Schercer Lajosné 1092

Schiffer Pál 938

Schnekta Péter 623

Sebes Gusztáv 307, 539, 566, 567
Sebes Imre 887, 1019
Sebes István 230, 238, 301, 319, 351, 382, 532, 618, 620, 642, 643, 655, 680,
730, 934, 979
Sebes Sándor 366
Sebestyén Jenő 1016
Sebestyén Nándorné 416
Sebők Mária 595
Sedlmayer Kurt 404, 612
Selmeczi 744
Seres Imre 800
Serf Egyed 223
Serfőző László 938, 939
Sevcsuk, I. 697
Shann, Keith C. O. 37, 342
Sík Endre 38, 40, 158, 225, 226, 232, 233, 242, 266, 298, 315, 337, 338, 344,
345, 346, 347, 366, 378, 937, 1014, 1015, 1069, 1073
Simó Gyula 157, 328
Simó Jenő 262
Simon Imréné 50
Simon István 262
Simon István 57
Simon József 938
Simonovits István 939
Sipos Gyula 285
Sipos István 366
Sipos Levente 35, 54
Sipos Zsigmond 370
Siska Vince 787, 792, 857
Skoda, Rudolf 960
Slim, M. Mongi 37
Sollner József 798
Solt Pál 62
Soltész Károly 804, 809, 813

Solymosi János 517
Solymosi József 887
Somogyi Miklós 34, 59, 60, 62, 71, 72, 76, 83, 84, 106, 109, 110, 112, 115,
116, 128, 130, 131, 138, 140, 153, 155, 156, 172, 176, 178, 181, 182, 185, 186,
213, 217, 218, 225, 226, 228, 229, 241, 250, 253, 367, 452, 470, 473, 485, 491,
493, 505, 507, 520, 521, 526, 527, 535, 541, 543, 552, 569, 585, 597, 598, 608,
609, 612, 614–616, 618, 619, 621, 638, 646, 688, 690, 692, 693–695, 706, 707,
718, 719, 720, 735, 736, 754, 887, 970, 1016, 1069, 1092, 1093, 1094
Somos András 404, 653
Soós György 887
Soós László 25, 57
Söjtöri Géza 934
Sötér István 262, 612
Standeisky Éva 284, 285, 364, 415, 7674
Strobl Kálmán 547
Surányi László 610
Sz. Nagy István 455
Szabados József 1019
Száborszki József 990, 993
Szabó bácsi I. Szabó János
Szabó Bálint 480, 723, 1016
Szabó Benjamin 792
Szabó Ervin 931
Szabó Gergely 65, 91, 105
Szabó Győző 62
Szabó Imre 612, 653, 891
Szabó István 67, 114, 187, 746, 748, 753, 755, 756
Szabó János 239
Szabó János 39, 364
Szabó Kálmánné 416, 938
Szabó Miklós 938, 939
Szabó Miklós 39, 40, 620, 642, 643, 731
Szabó Pál 263, 609, 615
Szabó Piroska 979

Szabó (rendőrezredes) 886
Szabó Sándor 1019
Szabolcsi Bence 263
Szaburov, Alekszandr Ivanovics 753
Szaburov, Makszim Zaharovics 628
Szakali Józsefné 90, 298, 308, 329, 415, 470, 479, 534, 554, 601, 942, 969,
1014
Szakasits Árpád 453, 461, 465, 503, 609, 612, 613, 615
Szalai József 153, 694
Száll József 41
Szamuely Tibor 175, 176
Szántó Dénes 547
Szántó György 549, 932
Szántó István 788
Szántó Rezső 887
Szántó Zoltán 517
Szapora Sándor 934
Szarka Károly 38, 226, 265, 349, 549, 727, 934
Szász Béla 648
Szatmári András 971
Szatmári István 807
Szatmári Miklós 610
Szatmári Nagy Imre 609, 612
Szatucsin, Sz. Sz. 453
Székely Béla 473, 747
Székely Ernő 455
Székely György 175
Szekér Gyula 787, 792, 793, 857, 864
Szekeres István 688, 787
Szél Éva 595
Szeleccki Györgyné 595
Széll Jenő 138
Szemiasztnov, Ivan Fjodorovics 1025
Szemző Magdolna 612

Szénási Géza 59, 60, 78, 79, 364, 413, 414, 694, 934–936, 943, 949, 955–957, 962

Szente Imre 366

Szerdahelyi István 289

Szereda, Vjacseszlav Ty. 622, 985

Szerényi Sándor 106, 798

Szigacsov Ju. 697

Szigethy Attila 138

Szigeti István 1016

Szigeti József 59, 62, 84, 86, 175, 289, 423, 549, 800, 885, 931

Szíjártó Lajos 306, 327, 366

Szikszai Pál 212

Szilágyi Dezső 225, 226, 233, 236, 266, 298, 300, 301, 314–319, 326, 327, 337, 338, 339, 349–351, 353, 354, 357, 618, 887, 890, 891, 934, 937, 941, 1069

Szilágyi Edit 540

Szilágyi László 169

Szilas Pál 885

Szirmai István 34, 59, 67, 88, 89, 115, 190, 191, 225, 226, 233, 243, 259, 263, 298, 302, 304, 319–321, 323, 324, 327–329, 338, 349, 353, 354, 357, 374, 377, 378, 380, 381, 416, 424, 449, 452, 459–462, 465, 466, 470, 494, 495, 535, 537, 541, 590–593, 606, 607, 618, 619, 631, 632, 635, 638, 683, 688, 692, 725, 735, 737, 739, 768, 771, 772, 787, 789, 790, 807, 842, 885, 888, 926, 927, 933, 980, 1019, 1020, 1092

Szita János 158, 232, 337, 346

Szné lásd Szakali Józsefné

Szoboljev, Arkagyij Alekszandrovics 341

Szobolevszki Sándor 41

Szőke Mátyás 181, 182, 192, 207

Szőnyi István 225, 229, 254

Sztálin, Joszif Visszarionovics 453, 458, 460–462, 464, 465, 565, 709, 722

Sztikalin, Alekszandr Sz. 231, 985

Sztojcsev, Krasztju 179, 549

Sztriganov, V. M. 577

Szurdi István 114, 181, 225, 228, 229, 244, 254, 651, 787, 788, 789, 790,
792, 793, 794, 796, 807, 840, 841, 855, 856, 858, 860, 861, 865, 866, 885, 886,
890, 915, 924, 925, 971, 974, 975, 1003, 1016, 1069, 1092
Szuszlov, Mihail Andrejevics 508, 517, 536, 1069
Szücs Ernő 993
Szücs Ferenc 306, 326, 327
Szücs Lajos 612
T. Varga György 25, 57
Takács László 65
Takács Vilmos 787
Tamási Áron 33, 284, 472, 614
Tamási Lajos 285
Tarcsei Tibor 181, 187, 470, 524, 688
Tardos Tibor 50, 285, 364, 365, 414, 415, 552, 692
Tasnádi Emil 618, 633, 787, 788
Taszkov, Borisz 180
Tatár Kiss Lajos 416, 418, 439, 442
Tausz János 353, 359, 400, 402, 403, 656
Terényi Imre 535, 537, 539, 554, 560, 563, 565–568, 570, 572, 607
Terpesev, Dobri 179
Tildy Zoltán 747
Tímár István 971, 973, 994, 996, 997
Tímár Mátyás 547
Tisza József 181, 182, 202, 212, 651, 654, 677, 678, 788, 796, 876, 938
Tito, Joszif Broz 121, 147, 148, 149, 533, 798
Tóbiás Áron 364, 414
Togliatti, Palmiro 1069, 1077
Tokár Péter 812
Tolnai Gábor 262, 612
Tolnai Károly 653
Tolsztykov 382
Tombor László 994
Tomilina, N. 697
Tóth Anna 609

Tóth Eszter Zsófia 56, 510, 530
Tóth Ilona 72, 75, 953
Tóth István 146
Tóth József 787
Tóth Lajos 473, 513, 527, 609, 612, 743, 751, 754, 756, 757
Tóth László 535, 735, 971, 976
Tóth Miklós 59, 618, 651, 654, 679
Tökés Ottó 547
Tömpe István 59, 60, 77, 79, 259, 405, 477, 535, 547, 618, 621, 643, 645, 688,
787, 790, 850, 887, 934, 955, 956, 971, 993, 1092
Török Endre 262
Török István 181, 353, 1092
Török Sándor 546
Trautmann Rezső 259, 260, 282, 283, 884, 972
Trencsényi Waldapfel Imre 595
Turányi István 174
Turcsányi Egon 543
Tüskés Tibor 769
Tyihonov 519
Ugrai Ferenc 144, 470, 508, 527, 688, 691, 737, 756, 757, 760
Újváry Gábor 25, 57
Ulbricht, Walter 315
Urbán Károly 55
Urbányi László 361, 362
Ustor Endre 345, 346
Uszta Gyula 143, 144, 259, 470, 473, 524–527, 688, 753, 756, 757, 834, 887,
888, 925, 1092
Vadai György 236
Vadász Elemér 263
Vajda Imre 158, 232
Valkó Márton 365, 623, 1092
Vallus Pál 885
Vály Ferenc 802
Vályi Péter 651, 670, 1016, 1017, 1032, 1035, 1046, 1069

Vándor László 1019
Váradi Gyula 473, 758
Varga 624
Varga András 106–108, 117, 119, 122, 126, 280, 416–418, 429, 430, 433, 436,
837
Varga Balázs 423
Varga Domokos 364, 414
Varga Edit 505
Varga Elek 472
Varga György 353
Varga Gyula 793, 863, 864
Varga Ibolya 595
Varga Illés 938, 939
Varga János 188, 189
Varga József 612
Varga Károly 656
Varga Sándor 225
Várkonyi László 187
Várnai Ferenc 535, 542, 596, 598, 610
Varró György 1092
Varró Tibor 153
Vas Jolán 887
Vass Henrik 31, 735, 739, 770
Vass Istvánné 181, 609, 610, 616, 656, 979
Vas-Witteg Miklós 366
Vég Béla 27, 480
Végh Józsefné 885
Venécz János 787, 788, 818
Veres Péter 285, 288, 767
Vermes Miklós 547
Vida István 482, 937
Vigh József 595
Vincze Jenő 454
Vincze József 887

Vonyó József 937
Vorosilov, Kliment Jefremovics 761, 784, 1074
Vörös Gyula 175, 176
Vörös Mihály 595
Vukmanović-Tempo, Svetozar 350
Wagner Anna 106
Wan Waithayakon 40, 727, 728, 730
Wessely László 612
Wilhelm Tibor 612
Wirth Ádám 549, 931
Z. Nagy Ferenc 32, 263, 472, 609, 612, 938
Zala Júlia 806
Zalai Emil 111, 137
Zalai Júlia 809
Zalka Ferenc 112, 137
Zamборовski, Roman 530
Zanathy János 62
Zapotoczky, Antonin 736, 743, 760, 761
Zelk Zoltán 50, 288, 289, 364, 365, 414, 415, 552, 692
Zentai Ferenc 694
Zetkin, Clara 321
Zilahy Lajos 291
Zinner Tibor 62
Zólomy László 517
Zseliczki Béla 235
Zsigmond László 137, 138
Zsofinyecz Mihály 844
Zsukov, Georgij Konsztantyinovics 528, 697, 702, 706